597759
Race Vull F. 92

CRIMINALIS DECRETORUM PRAXIS

PLURIMIS, AC RECENTISSIMIS REGIORUM TRIBUNALIUM DECISIONIBUS ILLUSTRATA.

ET IN TRES LIBROS DISTRIBUTA,

Quorum Tertius Criminales Reſolutiones M. C. V. complectitur.

AUCTORE

D. CAROLO ANTONIO DE ROSA, SIVE DE ROSIS

Ex Dominis Caſtri Roſæ, & Feudi Gaurani, Originario Nobili Aquilano

Olim in quamplurimis hujus Regni Provinciis Regio Auditore, Judice Magn. Cur. Vicariæ in Criminalibus, tum Sacræ Regiæ Audientiæ Lycienſis Decano, Regiæ Reviſionis, & ejuſdem Magnæ Curiæ Vicariæ per Sac. Cæſ. Maj. Fiſci Patrono, Regii Conſilii Sanctæ Claræ Decano, Atque ejuſdem Sacri Regii Conſilii Proprzſide, & a Sereniſſimo CAROLO II. Hiſpaniarum Rege ob ſua, & Prædeceſſorum ſervitia titulo Marchionatus Villæ Roſæ decorato.

DEMUM COLLATERALIS CONSILII REGENTE

CUM ADDITIONIBUS, ET OBSERVATIONIBUS U. J. D. LEONARDI RICCJI.

ILLUSTRISSIMO, AMPLISSIMOQUE VIRO

ALOYSIO PETRONIO

PATRICIO SENENSI, ATQUE EX MARCHIONIBUS NESIDIS IN M. C. V. VIGILANTISSIMO FISCI PATRONO.

DICATA.



NEAPOLI Apud Typographum JOSEPHUM RAYMUNDI CIϽIϽCCL.

UTRIUSQUE POTESTATIS PERMISSU.

SUMTIBUS THOMÆ ALPHANI.

Digitized by Google

ILLUSTRISSIMO, AMPLISSIMOQUE VIRO

ALOYSIO PETRONIO

PATRICIO SENENSI, ATQUE EX MARCHIONIBUS NESIDIS

IN M. C. V. VIGILANTISSIMO FISCI PATRONO.

DUBIUM non eſt, *Vir Ampliſſime, quin plerique eorum, qui animi mei ergà Te ſignificationem norunt in Altero* Cl. CAROLI ANTONII DE ROSA *Volumine, quod Tibi inſcripſi, miraturi ſint, cur ego alterum hoc Tuo cum nomine in lucem prodire non ſine aliarum laudum Tuarum cumulo nunc ſinam, quandoquidem utrumque Volumen Tibi inſcribere ibidem ſignificaram. Non opus quidem mihi eſſet veniæ præſidio, ut quidquid id eſſet criminis, expiarem. Nam ſatis mihi videretur eos monere, Laudatiſſimos Viros, interquos Tu etiam Jure ab omnibus cenſeris, numquam ſat commendari, cum virtutum, quarum infinita proſtant merita, innumeras in cultoribus ſuis laudes quoque creent. Atqui cum nonniſi certam ob cauſam expeditum id a me ſit, hanc ipſam rei veritatem rimaturis Tua cum venia proponere non gravabor.*

Et

Et quidem palam cuique ſit, me cum tot nominibus Tibi plurimum deberem, jamdiu conari cœpiſſe, ut aliquod meæ in Te obſervantiæ Teſtimonium publicum extaret. Sed tandem, quod contendebam, effeci, ac Tibi utramque Praxim Doctiſſimi Car. Ant. de Rosa, *quam meis ſumtibus non ſine Ictorum Neapolitanorum commodo paravi, dicatam malui. Quo certe nihil mihi fuit jucundius, dulciuſque. Prodiit igitur prius Volumen, Tibique cum altero, quod Tibi nunc Siſto, Praxim Criminalem complectens, Nuncupavi. Verum id effeciſſe mihi ſat non fuit, cum pro Tua ſingulari morum honeſtate ad manus habere numquam potuerim, quidquid Tu perbelle collegiſti ex probæ Fidei hiſtoricis hinc inde corraſum, ut Antiquiſſimæ Tuæ Gentis Illuſtres Viros, dignitates, ac quidquid eo redit, pro more illuſtrares. Nam mihi penſi ducebam, meis qualibuſcumque chartis, quoad poſſem, ea omnia decora perennare. Nunc autem cum per Optimum Adoleſcentem* Paschalem Ferrignum *in Academia Neapolitana Regium Juris Civilis Profeſſorem, qui multum apud Te gratia, ſapientiaque valet, ad manus habui perelegantem Libellum a Te perſcriptum nec auro contra nec gemmis permutandum, qui mire Familiæ Tuæ Claritudines ſecundum varias temporum vices diſtinctas complectitur, & meo officio deeſſe, & publici muneris exequendi fide vacare ratus ſum, ni data occaſione majorum Tuorum nomina, ac geſta longe lateque enarrarem. En igitur cauſam habes, cur denuo Te paucis tenere opus mihi eſſe putaverim. Sed plura ſunt, Illuſtriſſime Vir, quæ me heic turbant heu nimium. Nam tam ſpiſſo agmine decora, atque ornamenta tua circumſtant, ut unde incipiam, aut quo deſinam, ſatis decernere nequeam. Ac principio tam confertim mihi ſe plura offerunt, atque ut ab ſe ordiar, invitant, ut non minima hæc me cura circumſtet, unde potiſſimum Initium Orationi ducam. At vero ne res ulla intacta prætereatur, mihi habeo ea, quæ enarrare mihi datur, recto temporum ordine digeſta perhibere. Ac ſi quid porro deſiderabitur, ſupplebunt, qui rerum tuarum me minus cupidi ſunt, qui profecto multo me labore levabunt, meamque ſimul Orationem adjuvare vel maxime poterunt.*

Ac primum mihi ſeſe offert decus illud, quod in Familiæ Tuæ Vetuſtate verſatur. Nimirum tantam ea præſefert Antiquitatem, ut vel ſub Initium, quo Equeſtris Ordo inclareſcere cœpit, compertum mihi ſit, fuiſſe Petronios *Viros, qui præclarum nomen ſuum inter ceteros Cives in Urbe Roma gererent. Unde factum ut primum inter equites fuerint deſcripti, tum ad Senatoriam dignitatem, uti mos Romæ per ea tempora ferebat, aſſumpti, atque in Senatu cum ceteris Senatoribus parem virtute, ac dignitate poteſtatem ſibi addixerint cum in Comitiis vocandis, tum in iis muneribus perſequendis, quæ ab hujuſmodi civibus erant omnino obeunda, ut Imperium Romanum non ſine Majeſtate ac ſplendore regeretur. Atqui fortaſſe erunt, qui tantorum Virorum ſeriem a me heic deſiderent, ſed nil mihi curæ eſt, Te tamdiu in his morari, quæ non tantum Tibi, ſed iis quoque, qui externarum familiarum Originibus ſtudent, ſat perſpecta eſſe debent.* (I) *Verumtamen unum ſaltem præterire ſine piaculo qui poſſum, Clariſs. illum* Petronium *Arbitrum* (II) *ſub Divo Nerone maximi Nominis Poetam, qui laudi ſibi potius duxit verſibus haud inelegantibus, impolitiſque Neronis nefandos mores carpere, ac mortis pœnam, quam ideo ſubivit, in ſe pertrahere, quam inhoneſtam vitam agere, aulicorumque ejus temporis morem gerere, quorum cura, induſtriaque fuit, effrenes Neronis cupiditates proſequi, ſecundiſque euris provehere.*

Sed nil quidem profuiſſet, tot diſtincto agmine Viros antea habuiſſe, in quibus cujuſvis generis virtus, dignitaſque effloruit, ni idem decus Tuis Deceſſoribus ſtetiſſet poſt Conſtantini Imperatoris tempora, qui Idololatrico abjecto ritu, ac ſubverſis Gentilium Deorum Templis nitori ſuo Chriſti Eccleſiam reſtituit. Atqui turmatim prodiere per hæc quoque tem-

(I) Plurimi ad manus haberi poterunt Scriptores ab iis, quibus cupido eſt, qui ſat ſuperque de Petroniis, repetitis inde uſque a primis temporibus Reipublicæ Romanæ originibus, agunt. At minime obvios mittam, potiores, quique ad manus ſunt, tantum heic referam. Nimirum habe Sambucum in *Vita Petronii Arbitri*, Pithœum *de Petronio, ejuſque Scriptis*, Baronium in *Annalibus Eccleſiaſticis* Tom. I. Ann. LXIX. & Tom. III. an. CCCIX. Rinaldum in Compend. Baron. anno LXIX. Hofmannum in *Lex Univerſali* tom. 3. *Lit. P.* Gammurrinum in *Hiſtoria Genealogica* tom. 3. *pag.* 36. qui ad nauſeam uſque de Familia Petronia pertractant. His addantur alii duo, qui gentem Petroniam ſua qua pollent fide, & auctoritate Illuſtriorem faciunt, quorum alter eſt Urſinus in de *Romanis Familiis in Familia Petronia*, apud quem proſtant decem Nummi; in quibus Petroniorum inſculptæ pro more Imagines, alter eſt Cl. Janus Gruterus; qui ſibi laudi quoque vertit in Indice Cognominum tom. 2. part. 2. quamplurimas Inſcriptiones Petroniorum claritudines domeſticas Illuſtrantes referre, ſuiſque Perele-[illegible] gentibus intuliſſe, uti ceteroqui eſt ei mos, clariorem lucem eis affundere.

(II) Is eſt Petronius Arbiter *Satyrici* Author, cujus præſtantiam quis umquam ignorat, cum ad manus omnium ſit Arbitri liber, eorum præſertim qui ea, quæ de Nerone differuntur, *accuratius* expendere volunt. Adde Tacitum *Annalium lib. XIV. n. XVIII.* & eundem Petronium Arbitrum *Editionis Colonienſis*, in quam plura alia antiquorum Petroniorum Poetarum fragmenta a Præclariſſimo Viro Johanne Mercerio collata, puta eorum, qui idem a Familia nomen Sortiti fuere.

tempora præſtantiſſimi PETRONII *Viri bono Reip. unice nati . In quibus tam alte inſedit virtus , ut in quam ſe cumque partem dederint , in ea facile Principes evaſerint , ac ipſos provectiores poſt ſe reliquerint . Hinc nulla gens Romæ fuit Natalium ſplendore clara , quacum cognationis neceſſitudo arctior non interceſſerit . Porro nulli fuere Viri rerum publicarum Regimine Primi , quibuscum conſuetudinem intimam , ac pene quotidianum ſermonem non habuerint , ut diſſidia vel Eccleſiaſticorum , vel civilium Finium regundorum caus ſis exorta pacate , ſine rixa , ſtrepituque componerentur , quæ a Fide quandoque populos transverſos egerunt . Sane* HYACINTHUS PETRONIUS (III) *utriuſque Poteſtatis finium peritiſſimus omni ævo maximum feret ſibi , ſuiſque decus , exiſtimationemque . Is eſt , qui poſt plurimos annos inter Dominicani Ordinis Fratres , quem profeſſus fuit , non ſine dignitate emenſos ad Epiſcopatum Urbis Melphicti elatus . In quo munere proſequendo tantam ſibi gloriam paravit , ut a Gregorio P. XV. Romam difficilioribus curis proſequendis advocatus fuerit , apud quem conſilio maxime valuit . Ut demum eundem Neapolim mittere haud inutile Tanto Pontifici viſum fuerit , ut Jura Pontificia tueretur , primaſque gereret inter eos , quos Pontifex rebus ſacris in Regno Neapolitano adminiſtrandis præfecerat .*

Verum eccui dubium eſſe poterat , an momentoſiora negocia Acutiſſimi Ingenii Viro HYACINTHO *eſſent credenda , quod ſat perſpectum habebatur , quot antea* PETRONII *effloruerant ſanctitate ; & ſapientia illuſtres , quorum Fides indubia . Profecto minime ignorabatur* PETRONIUS *ille Epiſcopus Bononienſis prope medium IV. ſæculum , cujus egregia Pietas effecit , ut paulo poſt ſuum obitum de more in Canonem Sanctorum referretur* (IV) *. Porro a Nomine aberat alterius* PETRONII *notio , cui* HIERONYMI *nomen , qui a* GREGORIO XIII. *Epiſcopus in Umbria creatus fuit* (V) *. Nec deerant ſexcenti alii Viri , quorum fide , ac præſtantia rerum ingentium ſpes maxima erat in* HYACINTHO *ponenda , cui interiores literæ , ut cæteras animi ſui dotes prætercam , ad animum optimis doctrinis imbuendum tantum ornamento erant . Immo hæc in cauſa fuere , cur ii , qui pro fide tuenda aliquot abhinc ſæculis ſeſe in Orbe Catholico excitarunt , peculiareſque conſtituerunt Ordines Virorum Delectu Clariſſimos ſibi duxerint ,* PETRONIOS *tuos deceſſores in ſuum Collegium adſciſcere , ſuoſque Canones* PETRONIORUM *nominibus inſignire , ne fortaſſe ſibi invidiam crearent . Et ne te obtundam , ſat heic mihi videtur , in medium proferre* LUCAM ANTONIUM PETRONIUM *Inter Equites Hieroſolymitanos adſcriptum , Alexandrum* (VI) *ejuſdem cognominis , quem ſuffragiis omnibus Equites S. Stephani præclaro Ordinis ſuo titulo decorarunt . Horum quidem virtus , & honeſtas tanti fuit , ut iis pares deinceps defuturos palam illos profeſſos fuiſſe memoriæ proditum ſit , qui rem cum iiſdem per id tempus habuere .*

Atqui longa , prodifficiliſque quidem mihi heic paratur diſſertatio , quam negligerem , ni vel ullam criminis notam avertere a me mallem . Quot plane mihi illuſtres viri obſiſtunt , poſtquam ex tuis majoribus plurimi multis abhinc Sæculis relicto Urbis Romæ Domicilio ad Senenſem urbem non ſine civium illius Urbis gratulationibus convolarunt (VII) *. Tum novo veluti agmine a tuis majoribus denuo cœptum , domeſticarum claritudinum fines Longius protendere . Unde factum , ut tot eorum ſtudiis , quæ pro virili perficere duxerunt , auguſtior , Lætiorque per Italiam omnem cœperit eſſe* PETRONIÆ *gentis color . Nonne oculos omnium ad ſe converterunt Sirus , Gulielmus , Petrus , Jacobus , ceterique ? qui enim heic producere præ-*

b mul-

(III) Legantur Plura de Hyacintho Petronio apud Ughellium *Italiæ Sacræ Tom.* 1. *pag.* 919. Mandoſium in *Bibliotheca Rom. Cent.* 5. *num.* XXVIII. de Magiſtris in de *Statu Eccleſiæ Neapolitanæ pag.* 167. & in *Theatro Pro Regum tom.* 2. *pag.* 195. & Authorem *Hiſtoriæ Civilis Neapolitanæ tom. IV. pag.* 342. Atque mihi perſuadeo , plura Scriptores iſtos excepiſſe , ut tanti viri geſta non ſine fide enarrarent , ex duabus Fuſiſſimis Inſcriptionibus , quæ etiam hodienum proſtant in Valvis Eccleſiæ Majoris Melphicti . Quod autem idem facile in re Scholaſtica ſuo ævo Princeps fuerit , plurimaque Ariſtotelicum in morem ſcripſerit , quotquot ſuperſunt opera in eam ſententiam ſcripta , recenſere , ut quam debeo fidem , penitus exequar , non gravabor . Hujuſmodi igitur ſunt Cl. Hyacinthi operum tituli . *Dialecticarum Inſtitutionum Libri III. Epitome Dialecticæ Inſtitutionis . In Univerſam Ariſtotelis Logicam Quæſtionum Tomi III. De Neceſſitate converſionis aquæ in vinum in Sacramento Sanguinis Chriſti .* Quibus mira exultat notitia Tricarum omnium , quibus Peripatetica Philoſophia ſuum per id tempus extollebat caput .

(IV) S. Petronii vitam perbelle edidit Cl. Comes Valerius Zani ; quamvis de eodem bene longum ſermonem faciat Card. Baronius in Notis ad *Martyrologium* ad diem IV. Octobris , quem vide , ſi cupido eſt .

(V) De Hieronymi Petronii dignitate , ac Sapientia Teſtes ubi do Ughellium *Italiæ Sacræ tom.* 1. *pag.* 764. & Mandoſium in *Theatro Pontificum pag.* XIV.

(VI) De Luca Antonio Petronio equite Hieroſolymitano , & Alexandro equite S. Stephani plura qui volet , adeat Commendatorem Puteum in *Hiſtoria Equitum Hieroſolymitanorum* , Araldum in *Italia Nobili* , Gammurrinum in *Hiſtoria Genealogica tom.* V. pag. 38.

(VII) Non eſt , cur hic agam de tempore , cauſiſque , quibus Petronius ex urbe Roma ad Senenſem convolare placuerit ; ſat enim , quibus cupido eſt , hac de re plura dabunt Borghinus in de *Origine Florentiæ part.* 2. *pag.* 191. Gammurrinus in *Hiſtoria Genealogica tom.* 1. *pag.* 36. Unum tamen teneas hic volo , per hæc tempora Petronii Viris ceſſiſſe Arcem Sullanam , quæ deſcribitur in Territorio Volaterrano apud Albertum in *Deſcriptione Italiæ pag.* 58. quamvis ſint probæ fidei hiſtorici , qui ejus Arcis initium ad eoſdem referant .

Digitized by Google

multitudine tanta poſſum ? (VIII) *qui vigent adhuc in hominum memoria , ac perpetuo vigebunt. Hi ſane opibus, ſapientia, fide, & ſi quæ ſunt hiis ſimilia, tantum ſibi procrearunt decus, nomenque, ut nullum fuerit ea ætate negotium geſtum, nullum in re publica adminiſtranda negotium perfectum, quod antea ipſimet ſuis ſuffragiis non adprobaſſent. Quis unquam hiſtoricorum Senenſium ſilet ſingularem ſcientiam, Æquitatem, probitatemque Cl. Heroum Petri, & Jacobi* (IX) *quorum tam mira fuit apud ſupremum Senenſem Senatum in rebus agendis dexeritas, ut toto temporis ſpatio, quo clavum tenuere, nulla officii pars in tam negocioſo munere potuerit in iis deſiderari. Quod ratio Regina, ac legum ſcita imperarent, ab eo in publicis legationibus exequendis, rebuſque publicis curandis ne latum quidem unquam diſceſſerunt.*

At vero agmen modo claudant (ut mittam, ne plus juſto te ab iis abſtineam, quæ Tu ſollicite curas, tot alia domus tuæ ornamenta, quæ omnium in ſe ora, vultuſque convertemur) Riccardus, & Aloysius Petronius, *quorum virtutes omni ævo memorabiles quis dicere, quæ opus eſt arte, vales ? Sint earum argumenta tot præſtantiſſimorum Virorum judicia, qui rerum ſummam per ea tempora gerebant, a quibus, ſicuti eorum merita ex poſtularent, ad Summa Dignitatum faſtigia elati. Sane quem fugit,* Riccardum Petronium *Neapolim adventaſſe, ut Caroli I. genio indulgeret* (X) *qui ſibi duxit, eumdem advocare, ut publice in Noſtra Regia Academia Neap. Jus Canonicum doceret. Qua in re tam mire profeciſſe, talemque ſibi exiſtimationem comparaſſe compertum eſt, ut Bonifacio VIII. viſum fuerit, Jure ei uni Decretalium epiſtolarum collectionem mandandam, quam is uno perfecit Libro, qui Sextus nuncupatus fuit, quod Gregorianæ Collectioni in quinque Libros diviſæ acceſſerit. Hinc factum, ut tot conſumtis laboribus in id unum omnes conſentire viderentur, nil præſtantius, jucundiuſque futurum, quam ad tam dignitatem* Riccardum *eximiæ Doctrinæ virum extollere, quam ſibi jam virtus, laborque ſuus peperere. Et quidem horum omnium votis ſatisfecit Bonifacius idem, qui primum Vice-Cancellarium creavit, tum ad Cardinalatum evexit. Porro maximum quoque domui tuæ affulſit Decus ex Altero* Aloysio Petronio. *Is enim eloquentia, ac dicendi genere mirum in modum præcelluit. Ut in eum unum Senenſes omnes haud immerito conjecerint oculos, cum legato indigerent, eo potiſſimum tempore, quo Legatio toti Reipublicæ minime inutilis futura apud Alphonſum Regem Aragonenſem, & apud Pium P. II. eſſet explenda. Quo munere tanta ſeſe geſſit felicitate, dexteritateque, ut (paucis rem tranſigam) primum Franciſcus Sfortia Dux Mediolanenſis ad ſe vocarit, ut ſibimet a Conſiliis eſſet, Tum plurimis Privilegiis Pius II. inſignivèrit, plurimiſque dignitatibus ornarit* (XI) *Atque heic quidem opus mihi eſſet eximia dicendi arte, qua laxatis habenis*

(VIII) Quid immortalis famæ Viri Sirus, Gulielmus, Petrus, Jacobus profecerunt, ſat ſuperque rerum Italicarum hiſtorici deſcripſerunt. Ac primum conſtat, Sirum Petronium anno 1293. plurima accepiſſe Feuda a Principe Achajæ, cui ſat perſpecta fuit ejus Fides, quod habes apud Giglium in *Diario Senenſi part. 1. pag. 84.* Tum Patrimonii Familiæ ſuæ fines protendit Gulielmus, qui ſuæ ditioni, eodem Giglio Authore, ſubjecit Arces duas prope fines agri Senenſis poſitas. Qui longe alius fuit ab altero Gulielmo Petronio, qui ſua virtute honeſtateque ſequioribus temporibus ab Urbano VI. ad Archiepiſcopatum Barenſem elatus fuit, teſtibus Beatillo in *Hiſtoria Barenſi lib. 111.* Ugurgierio in *Pompis ſenenſibus part. 1.* & Ughellio in *Italia Sacra tom. 7. pag. 645.* Præſtitit porro Chriſtianarum virtutum Imitatione XIV. ineunte ſæculo Petrus Petronius, qui cum vivens ceteris exemplo in Familia Carthuſianorum fuerit, poſt obitum in canonem Beatorum referri meritus eſt, cujus vitam pereleganter deſcripſere B. Thom. Colombini, & Simoncellus, quos vide. Atqui per idem ferme tempus vitam egit alter, cui idem Nomen fuit, Poetica arte celeberrimus, Petrarcæque amiciſſimus, cujus Opera Poetica recenſent Creſcimbenius *tom. 4. Italicæ Poeſeos* pag. 4. & Lud. Muratorius *Poeſeos Italicæ Hiſtoria* tom. 1. pag. 14. Demum his accedat (Late quidem vagarentur Petroniæ gentis annales, ſi viros omnes, qui in ea fuere, complecti heic vellem) Jacobus Petronius maximi Nominis Vir, cujus in rebus agendis felicitas effecit, ut ei unice datum fuerit medias tenere partes inter Cardinalem Ottobonum, qui ſub Nomine Adriani V. Supremum Eccleſiæ regimen poſtea ſuſcepit, & Rempublicam Senenſem, ut Senenſes ab Interdicto Liberarentur, quod ſubiverant, quippe Manfredi, & Conradini vices tenuerant. Adi Thomaſium parte 2. lib. 7.

(IX) Vide Thomaſium in *Hiſtoria Senenſi part. 1. lib. 1.* ubi de Petro, & Jacobo Petronio plura habet.

(X) Confer huc, quæ de Riccardo Petronio habent Ciacconius in *Vitis Cardinalium tom. 2. pag. 331.* Pancirolus de *Claris legum Interpretibus cap. 40.* Thomaſius *Parte 2. lib. 8.* Ugurgierius in *Pompis Senenſibus parte 1. pag. 75. & 416.* Geſnerus in *Bibliotheca pag. 582.* Morerius in *Dictionario Hiſtorico lit. P.* Gravina *Origin. Jur. Civ. lib. 1. num. 157.* Porro ignorari minime volo, hunc diem ſuum obiviſſe in Liguria, dum Legati Clementis V. munus ibidem impleret. At vero ejus Cadaver non ſine funebri pompa ad Eccleſiam M. Senenſem tranſlatum ſcribit Malavoltus in *Hiſtoria Senenſi part. 2. lib. 10. pag. 73.* honoratiorique, uti oportebat, ſepulchro collocatum, cui adfictum marmor prægrande, quo bene longa adpicta inſcriptio, poſteritati perbelle mandans, quæ idem Immortalitate omnino digna effecit. Ut non immerito uno ore eruditi Viri Doctiſſimum Bernardum Montfauconium collaudarint, cui placuit integram in ſuo *Diario Italico*, deſcribere, ne quid in publica commoda in rebus Italicis enarrandis peccaſſe videretur.

(XI) Plurima alia tibi modo dare poſſem de Aloysio Petronio immortalis memoriæ viro. Verum ne longior, quam par eſt, evadat Oratio. Ac porro ne videar mihi uni præclara Petroniæ domus decora innoteſcere, miſſa facere duco. Atqui delego, quibus cupido rerum harum eſt, ad Malavoltum in *Hiſtoria Italia part. 3. lib. 2.* Ugurgierium *Part. 2. pag. 30.* Giglium in *Diario Senenſi Part. 1. pag. 85.* aliosque.

nis Longum de Viris hiſce ſermonem facerem, quo & mihi ſatisfacerem, & tibi ullo modo placerem: Sed deeſt mihi ex integro tota dicendi vis. Id vero unum me conſolatur, alios ex his, quæ narro, rite recteque de eorum geſtis, tuaque Nobilitate judicaturos, meque ideo non parum artis dicendi imperitum eſſe pro virili adjuturos.

Hic autem locus id ſibi velle aperte videtur, ut qua valeam Fide, paucis proponam, eccur factum, ut demum huc PETRONII tui convolarint. Quamobrem perdifficile dicendi genus aggredi nunc cogor. Dicendum eſt enim de iis, qui ſua Integritate doctrinaque, qua ad miraculum imbuti, majoribus noſtris admirationi ſemper fuere. Quis plane Cl. BALDI PETRONII alacritatem in rebus exequendis percenſere ſibi adroget, quæ tanta in eo fuit, ut res numero, & magnitudinem animas tam brevi tempore, quantum vix ad earum rerum explicanda conſilia ſatis erat, abſolverit, perfeceritque. Et quidem ſub eo primum dies illuxit, qua Tuos Majores tenere honori noſtro datum fuit; id quod ſub Aragonenſibus accidiſſe Tu ipſe probe ſcis (XII). Quem porro latet DOMINICUS PETRONIUS eloquentiſſimus Vir Avus tuus; cujus generis Nobilitas, Sapientiaque adeo Potentiſſimi Philippi IV. animum excitarunt, ut primum inter Supremi Conſilii Neap. Senatores gradum dederit. Tum ad Fiſci Patrocinium extulerit. Demum Collaterali Conſilio Regentem Optimum daturus in eum potiſſimum conjecerit oculos, cujus ſc. ſingularem ſcientiam, juſtitiam jamdiu ſibi perſpectam habebat. Verum is licet tot curis obrueretur (en vides, quo tanti viri præſtantia protendatur) ne tamen rerum ſuarum memoria eſſet unquam intermoritura, id maxime contendit, ne ulla ei abiret dies, quin chartas illineret, ſicque immortale nomen ſuum ad Poſteros omnes tranſiret. Unde factum eſt, ut Tu ipſe adhuc Tanti viri ſcripta in Tua ſelectiſſima Bibliotheca adſerves, quibus quidquid digeſtum eſt, ſolidæ Juriſprudentiæ fundamenta, ac rationes exhibet. Præterea quem fugit Celeberrimi Nominis Vir ANTONIUS PETRONIUS, quem Tu Patrem ſortitus es, cujus ſapientia, probitaſque ita moverunt Carolum II. & VI. acres ingeniorum æſtimatores, ut ſine mora gravioribus negociis Reip. Neapolitanæ adminiſtrandis admoverint, & pro virili parte ejus dignitatem adauxerint. Is ſane Primus Marchionem Neſidis eundem nuncupavit, quam Inſulam profecto antiquiſſimam multo antea tui ſine eo perilluſtri titulo ſibi habere cœperant. Hic vero inter Regiæ Cameræ Præſidentes aſſumſit, ea præſertim ætate, qua Fiſci rationibus adminiſtrandis Viris Fide, Doctrina eximiis maxime opus erat.

Pro Deum Immortalem! Mirum ne videri minime debet, ut quum tot illuſtres Italiæ Familiæ ex ſummo repente loco ſic deciderint, vix ut impreſſam orbitam tantæ magnitudinis poſt ſe reliquerint. Contra domus tua poſt tot ſæcula ſibi conſtans, ac veluti ſtataria ſuum habuerit gradum, eumdemque adhuc tueatur? Nimirum modum aliquam tuo generi non fuiſſe ex hoc mihi perſuadeo, quod non aliunde, quam ex literis hauſit, quidquid excellentiæ habuit, tum domi excolendis, tum etiam fovendis, ac promovendis foris: ex utroque enim immortalem omni ævo ſibi gloriam peperit, hoc eſt iiſdem, quibus quæſita eſt, artibus duraturam.

En igitur Oratio ad Te vel invitum me modo trahit. Ecquis enim poteſt, quotquot in Te ſunt decora, complecti, & ſimul quidquid in Tuis majoribus tam mire eluxit in Te uno admirari, ac id omne palam ſtylo haud impolito facere? Quum autem virtutes tuæ non modo meam infantiam, ſed omnem eloquendi vim, atque exercitationem excedant, deſinas quæſo in tantam me exiſtimationis aleam, ac dimicationem conjicere. Verum pauca quædam, ne ulla officii mei pars deſit, in medium heic proferam, quæ licet impolite enarrabo, placebunt tamen iis ſaltem, qui tuarum cupidi ſunt laudum.

Et quidem ſilentio præterire illud ſub initium nequeo, te prima ætate majorum imaginibus, opibus, deliciis minime irretitum in Muſarum Sinum, ac literarum receſſum abdere potius maluiſſe, immo doctiſſimis ſtipatum viris ſermonibus eruditiſſimis noctes, dieſque laetiores, quam in convivio traducere cœpiſſe. Hinc factum, ut decurſo ſcientiarum ſtadio ſic ingentis ſpei tyrocinia poſueris, ut inde vir tantus prodieris, quantum res præclare a Te geſtæ declarant tum in iis muneribus, quæ tu admodum Juvenis per Provincias Regni Neapolitani proſecutus es, tum vel maxime in eo, quod in M. C. nunc exequeris, in qua Fiſci Patrocinium ſuſtines, cujus quoque jura adverſus veneficos tueris apud Sanctiſſimum Quinquevirale Concilium ad veneficos arcendos ab Invictiſſimo Rege Noſtro deſtinatum. Atque ab

his

(XII) De migratione Senenſium Petroniorum ad hoc noſtrum Regnum, quam ſub Aragonenſibus accidiſſe exploratum eſt, plura ſcribunt Engenius in *Deſcriptione Regni* pag. 203. Baſcap. in *Ephemerid. Sacr. Muſe* tom v. pag. 679. Beatillus in *Hiſtoria Barenſi* lib. 10. pag. 194. Quibus accedit quoque robur ex iis, quæ de variis Familiis Senenſibus, quibus hanc noſtram Urbem colere per eadem tempora maxime placuit, referunt Vincentius de *Protonotariis Regni* pag. 188. Summontius in *Hiſtoria Neapolitana* tom. 3. lib. 5. Zazzara de *Nobilitate Italiæ* part. 2. quos adi, ſi Lubet.

bis dignitatibus Te propediem ad alias elatum iri omnes haud obeſa naris viri augurantur. Nil dicam porro de eo, quem habes in litteras ardore. Nam præter ea, quæ de adoleſcentia Tua a me paulo ſupra dicta ſunt, ei rei confirmandæ ſat argumento eſt ſelectiſſima Bibliotheca, quæ licet domi tuæ nata, tuis vero ſumtibus plurimis MSS. Codd. doctiſſimorumque Librorum copia quotidie ditatur. Accedit, quod Tibi vitio vertas, vel nova Librorum copia in dies non augere, vel noctu diuque Libris perlegendis minime adlaborare. A quo crimine vel facile omnes te abſolverent, cum negocioſiſſimum tibi datum ſit munus exercere, quo fit, ut nulla abeat dies, quo aliud tibi efficere permittatur præter id unum, quod munus tuum ſpectat. Denique de Te preclarior per ſe extiſſet oratio hæc, ſi hoc unum adverteretur (quod minime ignorant, qui te etiamſi per tranſennam noverunt), Te id potiſſimum contendere, ut Reip. Litterariæ viri Laudibus ſuis decorentur, eorumque cum opus ſit merita perceinſendo Patrocinio tuo exultent maxima Fide; Juſtitiaque perpenſis omnibus, a cujus orbitis vel latum unquem deflectere tam ſacrilegum a te ſemper eſt habitum, quam templa, atque ſacraria ſpoliare.

Hæc habui, quæ tibi dicerem, Vir præſtantiſſime, nec enim euro heic te amplius tenere, ut memorem Nobiliſſimam, Honeſtiſſimamque Mariam Annam *Capycium ex Antiquiſſimo Nobiliſſimoque genere ortam, quam tibi conjugem adjunxiſti,* Ignatium Petronium *Germanum, cujus bellica virtus ſic eluxit, præſertim in Ciſalpino, nuperrimoque Bello Velitrenſi, ut non ſolum ſapientiſſimo Regi noſtro carior eſſe cœperit, ſed etiam ad Militum tribunatum evehere eidem rectum, juſtumque viſum fuerit, ac poſtremo loco Diploma illud, quo mutua ſucceſſionis, & cognationis jura adgnita, confirmataque Inter te, tuoſque, qui Neapoli ſubſiſtunt, atque eos, qui etiamnum inter Romanos Patricios, & Senenſes poſt tot ſæcula ſuum gerunt gradum. Nam hæc omnia per ſe clara ſunt, nec eſt qui ignorat. Rogo igitur, ut quam ſingularem humanitatem in me pretetuliſti, eadem ſemper complectaris. Ac porro benigne, humaniterque patiaris obſecro, ſi tantum mihi tribuerim, ut utriuſque praxeos Cl. Caroli Antonii de Roſa Editionem tuo ſub nomine apparere ſiverim. Id namque effeci, ut ullam viciſſim pro mea virili parte grati animi ſignificationem ederem, tuoque nomine major editioni exiſtimatio conciliaretur, quam ſane, ut ait Halicarnaſſenſis Dionyſius, conciliat* [illegible] τοῦ λόγου.

Addictiſſimus Obſequentiſſimuſque
Thomas Alphanus.

CRIMINALIS DECRETORUM PRAXIS

AUCTORE

D. CAROLO ANTONIO DE ROSA, SIVE DE ROSIS.

LIBER PRIMUS

CAPUT PRIMUM.

De Decretis, quorum erit. I. Capiatur Informatio. II. Partes veniant coram. III. Ex quo renitentes ducantur. IV. *tandem:* Stante pace facta coram me non moleſtentur; *vel ſi oportuerit, addas:* Verum relaxentur cum mandato ad invicem de non offendendo.

SUMMARIUM.

1 *Diligentia omnia conſequimur.*
2 *Initia ſemper a Domino.*
3 *Informatio in occultis feſtinanter recipiènda non eſt. Circa plura verò quænam expenditur diligentia,* ibidem.
4 *Proceſſus criminalis duobus continetur terminis.*
5 *Delictum in genere in crimine veneni.*
6 *Delictum in genere in vulneribus.*
7 *Vulnerans quando de occiſo tenebitur? Referuntur duo caſus cum deciſ. M.C.*
8 *Delictum in genere ſtupri præpoſtera Venere.*
9 *Delictum in genere in facto, quod evenire poteſt cum ſcelere, & ſine ſcelere.*
10 *Practica M.C. Circa delictum in genere ſtupri præpoſtera Venere.*
11 *Delictum in genere declaratur. quomodo probetur in criminibus facti tranſeuntis,* ibidem.
12 *Delictum in genere in adulterio, & inceſtu.*
13 *Delictum in genere in pluribus caſibus falſitatis: & plura circa falſitatem.*
14 *Delictum in genere in crimine monetæ. In quatuor diſtinguitur caſus cum interpretatione* Pragmaticæ XII. de monetis.
15 *Delictum in genere in receptatione exulum.*
16. *Delictum in genere in ictu ſcoppictæ effectu non ſequuto, nec ullo remanente veſtigio.*
17 *Delictum in genere in armorum aſportatione.*
18 *Delictum in genere in fuga Carceratorum.*
19 *Delictum in genere in Crimine Recaptus.*
20 *Delictum in genere in furto. Quomodo probetur in furto pecuniæ, & in via publica.* ibid.
21 *Delictum in genere quomodo probetur in occiſo, ſi corpus non reperiatur, & quomodo in homine ignoto? Referuntur deciſiones, & cautela traditur ab Auctore in procedendo, & judicando.* ibid.
12 *Delictum in genere prius conſtare, & Judici innoteſcere debet: juribus, & rationibus demonſtratur.*
22 *Delicto in genere non conſtito pœnæ locus non eſt etiam confeſſione accedente, & exemplum Joſuè recenſetur.*
24 *Delicto in genere non conſtito Judex reum interrogare non poteſt nec citare, & nec minus torquere.*
25 *Probatio legitima in duorum teſtimonio conſiſtit, & de ratione.*
26 *Teſtes quomodo deponere debent, ut reus condigna puniatur pœna, & recenſentur quinque requiſita.*
Item quando dicantur ſingulares, & de teſtium ſingularitate, ac probationis difficultate attenta ratione loci, temporis, & criminis atrociente, quando dicantur habiles? Cum pluribus deciſionibus, ibid.
27 *Reus non ſolùm teſtibus de viſu. verum etiam, & præſumptionibus convinci poteſt.*
28 *Probatio duplex, vera, & præſumpta.*
29 *Præſumptiones juris, & hominis, juxtà Authorem non diſtinguuntur.*
30 *Indicia juxta P. Sanchez, & D. Cardinalem de Lugo ſunt in triplici gradu, ſed in quinque ſecundum P. Leſſium.*
31 *Indicia indubitata, quæ dicantur? Cum Authoris ſententia.*

32 *Moralis certitudo, quæ dicatur.*
33 *Indicium quodlibet duos requirit teſtes.*
34 *Indicium duplex, perfectum, & imperfectum.*
35 *Indicia remota probata per teſtes ſingulares an ad torturam conjungantur.*
36 *Indicia prædicta ut probentur, an teſtes omni exceptione majores requirantur? Auctor tenet contra Farinacium.*
37 *Probatio duplex plena, & ſemiplena.*
38 *Indicia plura in homicidio.*
39 *Reus ex cauſa etiam quæritur.*
40 *Cauſa criminis fundamentum eſt.*
41 *Cauſa non exiſtente, quando inquiſitio corruat.*
42 *Locus eſt circumſtantia in delicto, & ratione loci pœna augetur, ut in furto in via publica, & in Eccleſia patrato.*
43 *Injuria non ſolùm ratione perſonæ offenſæ, & offenſoris, ſed ratione loci atrox dicitur: & injuria pœna uſque ad mortem extendi poteſt.*
44 *Alapa gravior eſt, quàm pugno percutere, & de ratione.*
45 *Tempus quoque ut atrox reddit delictum, ut in ſure nocturno, ac cum rebus furatis deſcendente, qui occidi poteſt, diurnus vero, & ſine periculo minime.*
46 *Animus in delicta eſt examinandus: & declaratur exemplis.*
47 *Animus duplex deliberatus, & præmeditatus, vel ſimplex deliberatus.*
48 *Animus ſimplex deliberatus, ut homicida mortis pœna puniatur in conſideratione non eſt, & in duobus reſtringitur caſibus.*
49 *Animus in criminibus, & non eventus conſideratur.*
50 *Occidens Cajum volens occidere Titium, qua pœna plectatur? Diſtinguuntur duo caſus, & referuntur deciſiones cum Auctoris opinione.*
51 *Textus in* l: quoniam multa facinora C. ad L. Jul. de vi publica *expenditur.*
52 *Modus, quo delinquitur etiam conſiderandus eſt, & referuntur exempla.*
53 *Decretum* Capiatur informatio, *expenditur.*
54 *Practica circa teſtium audientiam, cum Auctoris admonitione.*
55 *Decretum*, Vocentur partes coram me *Ac Decretum*, Ex quo renitentes ducantur. *ibid.*
56 *Decretum*, Stante pace facta, coràm me, non moleſtentur, verum relaxentur cum mandato ad invicem de non offendendo.
57 *Judex quando partes ad concordiam compellere valet.*
58 *Judex contra criminoſos dupliciter procedere poteſt ex officio uno, ad partis inſtantiam altero.*
59 *Judex quando tuta conſcientia inquirit.*
60 *Inquiſitio duplex generalis una, & ſpecialis altera, & quæ dicatur.*
61 *Judex Regulariter accuſatore non exiſtente procedere nequit & expenditur doctrina D. Thomæ.*
62 *Judex in Regno quibus caſibus ex officio procedere poteſt.*
63 *Judex in adulterio quare procedere debet, & de ratione, & quibus querela competat.*
64 *Judex in adulterio notorio inquirere poteſt & quando dicatur notorium.*
65 *Judex in quocunque crimine, accuſatore deſiſtente, procedit.*
66 *Judex ex officio in ſupradictis caſibus procedit, etiam fama non præcedente.*
67 *M. C. in inquirendo habet arbitrium, & Reg. Aud. ubi pœna arbitraria eſt.*
68 *Jus accuſandi hodie competit ei, qui ſuam, vel ſuorum injuriam proſequitur, idem cui ab inteſtato defertur ſucceſſio, & de ratione cum declarationibus, Regni conſtitutione* In aliquibus *attenta, & Conſuetudine Civitatis*, Sed ſi morienti, *& n. 69.*
70 *Maſculus fœmina in accuſando præfertur, & de ratione. Referunt deciſiones cum limitationibus.*
71 *Judex Poteſt compellere partem offenſam ut ſaltem coràm ipſa declaret offenſorem.*
72 *Informationem capere, magni laboris eſt.*
73 *Indicia contra potentes, quamvis levia, urgent.*

HOminum machinationes, & fraudes diligentia
1. aperimus, naturæ incommoda vincimus, ac omnia conſequimur diligentia, Cicer. 2. *de Orat.* Hac idcirco utatur & in inquirendo ſatagat Judex, ut in-
2 nocens ſalvus fiat, & reus pereat; atque Dei prius invocato auxilio, *cujus omne conſilium, & prudentia ſunt ſermo ignitus, & clypeus, ſperantibus in ſe*, Proverbiorum. *c.* 30. *num.* 5. totis viribus veritatem exquirat, ut in *cap. Judicantem* 30. *quæſt.* 5. *cap. occidit* 23. *quæſt.* 3. *l. teſtium, C. de teſtib. & gloſ. in* §. 1. *auth. de tabellionibus, verſ. veritatem*, maximè in occultis delictis, in quibus veritas errore, aut vulgi imperitia, ſive ingeniorum pravitate latet, Quam-
3 obrem Judex ut diligens reputetur moroſus eſſe debet, quia, ut inquit Politicus *lib.* 2. *Annalium: Veritas viſu, & mora falſa incertis, & feſtinatione valeſcunt*; ac alibi: *falſa tempore, & ſpatio vaneſcunt.*

Hæc autem ut ego arbitror diligentia circa plura extenditur, vz. *An factum verum ſit, a quo, qua de cauſa, quo loco, quo tempore, quo animo atque quo-*
4 *modo actum?* Juxta varia delictorum genera ut ex his quæ dicturus ſum facilius intelligetur. *Primum* delicti corpus, ſive delictum in genere dicitur. *Secundum*, delictum in ſpecie vocatur. Cætera iſtud quoque reſpiciunt cum ad delinquentis onerationem, vel ejuſdem exonerationem pertineant, in quibus duobus terminis proceſſus criminalis continetur.

5 *PRIMUM* explicando dico, quod ſi Titius accuſatus eſt, quod Cajum veneno necavit, Judex videre debet, an Titii ſcelere, veneno vz. an potiùs aliquo alio morbo Cajus periit? In ipſius morte peritos examinare eorumque dicta, quæ ex ſymptomatis, & ſignis regulantur in actis redigere. Et licèt hæc cognitio difficilis a pluribus exiſtimetur, tùm quia in humano corpore venenum quoque generatur, uti rabies in Cane. Cardanus *lib.* 1. *de venenis. cap.* 2. tum etiam, quia ſigna eadem adminiſtrato, & ingenito veneno communia ſunt, ſicut ſcripſit Follerius *in pract. crim. tit. Capiat informationem num.* 24. *& ſeq.* facilis tamen erit, ſi homo validi corporis, bono cibo aſſumpto de repente in mala ſymptomata incidat, eique vomitus, ardor in ſtomacho, ſyncopis, ſudor, ac alia ſupervenere, eique poſt mortem capilli ſine violentia defluant, ungues denigrentur, livores, tumoreſque in corpore appareant, ſive ſpumæ ex ore dilabantur: hæc enim inter veneni ſigna connumeraverunt DD. & præſertim eruditus Caſonus *in præmiſſis cap.* 4. Foller. *tit. item quod furorem venenavi. numer.* 4. Scaccia *de judiciis cap.* 83. *nu.* 3. Gaballus *de omni genere homicidii num.* 626. & late Paulus Zacchias *quæſt. medico legal. lib.* 2. *tit.* 2. *de venenis quæſt.* 7. Probabitur quoque crimen hoc, ſi infirmus ſanus efficiatur, remedio contra venenum auxiliatus, de quo Medici deponere debent. & quia Medicorum dicto credendum eſt, an Cajus ex propinato, an ex ingenito veneno mortuus ſit, Sicuti fatentur Alexand. *conſ.* 116. *lib.* 3. Præſ. Boſſius *tit. de delict. num.* 7. Foller. *d. tit.* Clar. *qu.* 4. *num.* 5. & Maſcard. *de probat. concl* 1037. *num.* 7. *vol.* 2. Mota *deriſ.* 1. idem Zacchias *ubi ſupra quæſt.* 1. Honded. *conſ.* 78. *lib.* 2. ubi *num.* 14. *&* 15. inquit quod confeſſio homicidii commiſſi propinato veneno quoad pœnam ordinariam inſufficiens eſt, ſi judicio peritorum non eſt confirmata, ea ratione, quia impoſſibile eſt, inexpertos in arte medicinæ, & ſic idiotas ſcire operationem, quam facit in corpore res, quæ ſumitur per os, quando etiam cum difficultate id ſciunt Medici. De quo dicto dubito, ſi teſtes priùs de ſignis veneni depoſuiſſent. Unde ne a tam ſævo crimine impunitus remaneat Titius in hujus criminis cognitione, Judex probus, & doctos Medicos adhibebit, eorumque conſilio, & voto adhibito procedet, Gaballus *de omnig. homic. num.* 615. Farinac. *conſ.* 168. *n.* 16. Hi enim ſolent corpus aperire ad finem videndi ſi in gutture, & ſtomacho adeſt corroſio aliqua, quæ in omni veneni genere non habetur.

6 Rurſus progrediendo, dico quod ſi Titius accuſatus eſſet quod Cajum vulneravit, Judex videre debet, an Cajus vulnus paſſus ſit adeoque Chirurgos examinare ac de duobus interrogare, de vulnerum

vide-

videlicèt qualitate, & quo armorum genere fuerint facta: quoniam ſi lethalia ſunt vulnera, Titius de Caii morte tenebitur; at ſi non fuere lethalia, in illo caſu Cajus ſua culpa, & ea mala medela mortuus eſt, Titium non de morte, ſed de vulnere tantum teneri videtur, ut conſtat ex *text. in l. qui occidit*, § *fin. in fine*, *& in l. ſi ex plagis in principio ff. ad l. Aquiliam*.

7 In dubio autem vulnerans de occaſione tenebitur, ſi vulnerati culpa non apparet, ſecus in caſu contrario. Florianus *in d. l. Anania*, *in cap. ſignificaſti*, *num.* 14. *extra de homicidio*, Socinus *in cap. Preſbyter. eod. tit.* Abb. *in cap.* 2. *de Cleric. percuſſ.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 2. *num.* 46. Grammatic. *conſil.* 46. Larath. *conſ.* 120. *num.* 10. *&* 11. Dom. Reg. Revert. *deciſ.* 15. *num.* 2. Et quidem in facti contingentia, Antonius Manganus de Catanzario inquiſitus de vulneribus in perſonam Joannis Baptiſtæ Servatiello, & morte indè ſequuta, etſi condemnatus per Regiam Audientiam ad remigandum vita durante, me tamen referente in Magna Curia, ea quo in proceſſu Chirurgorum atteſtatione de vulnerum qualitate non apparebant, & ea actis conſtabat, quòd ea mala medela, & ſua culpa perierat, fuit per decennium, non autem in vita condemnatus ad remigandum: & Magna Curia moderavit decretum Regiæ Audientiæ. Cæterum de his caſibus tractat Grammaticus *conſ.* 2. & Clarus §. *homicidium num.* 42. ubi ex Soceino *conſ.* 178. *lib.* 2. tenet, *quòd quando ab initio vulnus illatum fuit mortale, in hoc caſu vulnerans (ſi vulneratus culpa ſua, aut aliorum perit) non excuſatur*: ſicut etiam affirmat Dom. Reg. de Marin. *ad dictam deciſionem* Dom. Reverterii *num.* 2. quod meo judicio locum habebit, cum vulnus tale fuerit, ut ab initio nulla evaſionis ſpecies conſiderari potuerit.

Oportet quoque, ut referatur, quo armorum genere, videlicet ictu ſcoppictæ, an cultro, an alio inſtrumento fuerit, ſcilicet, vulneratus? Ut ex inquiſitione in genere inquiſitio in ſpecie formetur, & tam in procedendo, quàm in condemnando modus obſervandus deligatur, quoniam ſi ictu ſcoppictæ, Magna Curia, ac Regiæ Audientiæ procedunt uti delegatæ cum abbreviatione termini dierum quindecim in forjudicatione, & pœna ducatorum mille, juxtà *Regias Pragmaticas* 24. *&* 28. *de armis*. De jure autem in propoſita cognitione, quo Medici intervenire debent, ſi in loco vulnerati reperiuntur, de conſuetudine tamen periti Barbitonſores ſufficiunt.

8 Inſuper ſi accenſetur Titius, & quòd mulierem præpoſtera Venere ſtupravit, ſi mulier pubes eſt, matronæ illius podicem obſervare debent, ſi ille eſt vitiatus, quia fibræ diminutæ, ſi cum rubore, ſi cum ſanguine, aut hominis ſemine. Et in hoc caſu deponant, quòd invenerunt de recenti mulieris podicem ſtupratum, ex quo fibræ ſunt dilatatæ, cutis diminuta a membro virili; ſi ſine rubore, cutis tamen diminuta apparet, quia fibræ, quæ coronam conſtituunt, ſunt dilatatæ, deponere debent, quòd mulieris podicem invenerunt non in ſtatu primævo naturali, quia podex ab antiquo dilatatus, & cutis diminuta, quæ dilatatio, ſive fibrarum diminuto evenire potuerit es membro virili, aut alia cauſa. Et licèt matronæ in hoc caſu cum certitudine non deponant, quòd ea virili membro factum contigerit, pro delicto tamen in genere hæc cognitio ſufficiens eſt.

9 Quoties enim factum tale eſt, ut vel ex crimine, vel ea natura, aut ex accidenti evenire potuerit, & figuram delicti habere, quia hominis facto, & cum ſcelere, & figuram non delicti, quia natura, ſive ea aliquo accidenti, & ſine ſcelere, uti in ſuffocato in puteo, reperto inſoſſato, & in flumine, qui caſus contingere poteſt ex alterius culpa, aut morbo, & vi aquæ, aut aliquo alio inopinato modo, delicti corpus per conjecturas probatur, Clarus *in pract. quæſt.* 4. *in fine*, Farinac. *quæſt.* 2. *num.* 29. & ut contingit in podicis dilatatione, ſive continuorum diminutione, quæ partus cauſa contingere potuit innupta, ac etiam ea antiquo ſtupro, tunc dubia probatio ſufficiens eſt, teſte Dom. Reg. Sanfelic. *deciſ.* 28. *in fine*. Et quia aliquando contingit, puellam ab alio priùs ſtupratam fuiſſe, & delatum nefandum crimen ſine ſtupro commiſiſſe, in hoc caſu delictum in genere conjecturis probari arbitror, & in eo aut in aliis dicti criminis ſpeciebus loquutum fuiſſe Maſtrillum *in deciſ.* 295. qui in dicta *deciſ. num.* 2. 46. *&* 47. dicit, quòd in dicto crimine non oportet conſtare de corpore delicti. De hoc etiam delicto in genere ſcripſit Joannes Baptiſta de Plotis *conſ.* 132. *nu.* 21. *inter conſilia criminalia*; Farinac. *quæſt.* 2. *nu.* 24. *verſ. Ad id quod attinet*, Jul. Clar. *quæſt.* 4. *num.* 4. *in fin.* Muſcatell. *de cognit. & probatione delictor. Rubr. de adulterio*, *num.* 8. 9. *&* 10. Scaccia *de judiciis*, *c.* 83. *num.* 3. Sanfelic. *deciſ.* 13. *num.* 27. *nec aliquid facit*, D. Reg. Sanfelic. *deciſ.* 354. *num.* 1. *verſ. ſatis probatum dicatur per inſpectionem ani vitiati*. D. Reg. Capyc. Latr. *deciſ.* 163. *a.* 8. *&* 61.

10 Sed ſi mulier impubes eſt, & vilis, in Magna Curia a Medicis Curiæ cognitionem hanc fieri praxis docet. De reliquo nemo ignorat, quòd hoc crimen peſſimum vocatum, ut in *lib. Geneſis cap.* 37. *num.* 3. & quòd Juris conſultus *in l. cum vir*, *ad l. Juliam de adulteriis*, non auſus eſt, illud aperto ſenſo deſcribere, & ego de illo, ut da tali crimine inſames pœnam non evadant, prætereà, quòd delicti corpus deficiat, non ſine erubeſcentia ſcripſi.

11 Cognitio igitur ejus, quod delictum repræſentat, delictum in genere dicitur, & in criminibus, quæ veſtigia relinquunt, verificatur per teſtes, ſive peritos, qui de dictis veſtigiis deponant; in illis verò delictis, quæ hæc non relinquunt, & cum facto tranſeunt, per teſtes, qui deponant eum circumſtantiis, ex quibus crimen conjecturatur, atque præſumitur, probabitur juxtà praxim traditam a Marſilio *in* §. *principium*, Boſſio *tit. de delicto*, Follerio *tit. copia informationem*, Julio Claro *quæſt.* 4. *&* 66. *in princ.* Farinac. *quæſt.* 2. Maſcard. *de probat. concluſ.* 830. *lib.* 2. Guazz. *ad de enſam defenſ.* 4. *&* Muſcatell. *in pract. crim. in proœmio*.

12 Hinc ad majorem declarationem, in adulterio violento probatur delictum in genere, mulieris conqueſtu, & fama, ac legitima, & concludenti probatione matrimonii, qualitèr tali viro matrimonio conjuncta eſt, & inceſtum probatum dicitur probata affinitata, aut conſanguinitate.

In falſitate, & in ſequentibus frequentioribus caſibus, Primo caſu v3. quando in inſtrumento, aut in alia ſcriptura apparet interlineatio, literarum cancellatio, ſive raſura, de qua falſitate loquitur *tex. in l.* 2. *& in l. Paulus ff. ad l. Cornel. de falſis*. Et in hoc caſu capiatur informatio de dicta vitiatura, examinando actuarios, aut notarios; & productio dictæ ſcripturæ, ac peritorum recognitio erit delictum in genere; raſura enim ſtatim apparebit, ſi inter Solem, & oculos interponitur, ut advertit Muſcatell. *in rubric. de falſis*, *ex gloſſ. in cap. licet de crim. falſi*: nec non interlineatio, atque cancellatio in loco ſubſtantiali, falſitatem arguit, Conſil. Staiban. *reſol. lib.* 1. *reſol.* 11. *nu.* 9. *&* 10.

Secundo caſu, quando in raſura, aut alio loco ſcripturæ apparet additio, de qua falſitate loquuntur dicta jura, & *text. in cap. inter dilectos de fide inſtrum. cap. quam ſit grave crimen falſi*, & ex *deciſ. Sac. Conſ.* 404. capi debet informatio de dicta additione, examinando dictos peritos, qui deponant, qualitèr recognoverunt ſcripturam, quæ incipit, &c. de litera ad literam, de ſyllaba ad ſyllabam, de verbo ad verbum, & qualiter literæ verborum dictantium, e. g. *docenti mille*, quæ ſequuntur in verſiculo *decimo*, ſunt diſſimiles in charactere, ut recentiores quam aliæ (cum poſſit idem Auctor denuò ſcribere). Et hìc nota, quòd præſumitur falſitas, quando charta eſt antiqua, & ſcriptura recentior, juxta *tex. in cap. per dilectos* §. *ſed contra privilegia de fide inſtrumentorum*, ibi: *Secundo quia cum charta vetuſtiſſima videretur, recentior apparebat ſcriptura*, & ibi *gloſ. in verb. videretur*, aut quando ſcriptura, de qua dubitatur, eſt exarata in charta fœdata aut fumo infecta, aut antiquior appareat, ſecundùm *gloſ. in l. jubemus*, *C. de probationibus*, *in verb. ſuſpecta in l. fin. C. de ad l. Cornel. de falſis*, *in verb. ſcripturam*, ibi: *qua ſit prima facie maculata*, *& in l. ſi quis ex argentariis*, §. 1. *ff. de edendo*, *in verb. de fide*, *ubi*, *vel quia librum fœdatum edidit*, Montucell. *reg. crimin.* 15. *num.* 128. Farinac. *quæſt.* 143.

num. 65. vel quando ſcriptura apparet facta in charta abraſa, ſecundum *tex. in d. cap. inter dilectio*, *§. in ſtrumentorum*, & ibi *gloſ. in verb. litera*, & dictam *gloſ. in l. jubemus*, ibi: *Vel ratione chartæ ipſius, ut quia ſit abraſa*, Farinac. *quæſt.* 153. *num.* 63. quod limitat, ſi eſt ſcriptum eadem manu *num.* 66. & declarat *num.* 82. abraſionem, & cancellationem, falſitatem non arguere, ſi ex præcedentibus, & ſequentibus verus ſenſus colligitur, & quòd ſcriptura debet ſtare, ut ratum eſt, vel quando literæ ſunt diſſimiles ab aliis, & non ejuſdem characteris, Menoch. *conſ.* 99. *num.* 7. *lib.* 2. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 20. *num.* 29. Decian. *conſ.* 99. *num.* 18. & 19. *lib.* 2. Maſcard. *de probat. lib.* 2. *concluſ.* 740. *num.* 11. & 18. Conſul. Staiban. *reſol. lib.* 1. *reſol.* 11. *num.* 19. 20. & 21. Et hæc diverſitas maximam falſitatis præſumptionem inducit, quòd limitat Farinac. *d. quæſt.* 153. *num.* 115. niſi diverſitas fuiſſet cauſata propter ſtatus mutationem, cum non ita ſcribat ſenex, uti juvenis, vel quando literæ recentiores appareant, quam aliæ, & maximè ſi diverſo atramento, ut quia non ejuſdem nigredinis, *gloſ. in cap. memoriam* 19. *diſtinct. in verb. falſum*. Maſcard. *concl.* 740. *num.* 18. Ceph. *conſ.* 287. *num.* 27. & 28. D. Reg. Valenz. *conſ.* 121. *num.* 11. Pratus *reſp.* 5. *num.* 55. aut in charta diverſum ſignum habente: ex diverſitate enim ſignorum, chartarum falſitas quoque arguitur, Jaſon. *conſ.* 168. *vol.* 4. D. Reg. Sanfel. *dec.* 61. Pratus *num.* 56. & alii ſupracitati.

Tertio caſu, quando alterius manus imitatur, quæ falſitas frequentiùs committitur in ſubſcriptione ob ſcripturæ brevitatem: & in hoc caſu delictum in genere probatur comparatione ſcripturarum, ſive ſubſcriptionum, comparando ſuſpectam cum vera: quæ comparatio in M. C. duobus committitur Actuariis, in Regiis Audientiis duobus Notariis integræ fidei: ſcriptura enim, qua facienda eſt comparatio, oportet, ut ſit certa, indubitata, & clara, ita ut non egeat alia probatione, juxtà *l. comparationes C. de fide inſtrumen.* Afflict. *dec.* 181. Trivif. *deciſ.* 52. Surd. *conſ.* 187. *num.* 29. ac cæteros, ut videre eſt. Quarè ſi privata eſt, priùs judicio recognoſci debet, Paulus Rubeus *reſol. pract. cap.* 31. *num.* 623. Item hæc comparatio fieri debet cum dicta ſcriptura, ſignis, & tractibus, quibus is, cujus manus apparet falſificata, ſcribere conſuevit; undè ſi principalis ſolitus erat ſcribere ſuum nomen, a. g. *Joannes* cum adſpiratione *H*, & ſcriptura ſuſpecta habet ſubſcriptionem ſine dicta adſpiratione, ex hoc etiam arguitur falſitas, idem Pratus *dicto reſponſo*, *num.* 44. & 45. ubi alios allegat. Et amplius circa hoc delictum in genere adverto, quòd tàm ſcriptura falſificata, quam ſcriptura vera inſeri debent in depoſitione periti, qui deponere debet, qualitèr legit, & recognovit ſcripturam, quæ incipit, &c. & finit, &c. ac ipſius ſubſcriptionem dictantem, &c., & illam ponderavit de litera ad literam, de ſyllaba ad ſyllabam, de verbo ad verbum, nec non ſcripturam, quæ incipit, & finit, & ipſius ſubſcriptionem dictantem, &c. atque teſtari hanc ſubſcriptionem ponderatam modo prædicto eſſe diſſimilem, & diverſam a ſubſcriptione poſita in ſcriptura, quæ incipit, & finit, &c. quia literæ nimirùm *J. O. H. Johannes*, &c. quæ conſtruunt verbum, ſunt diverſæ lineaturæ, a literis *J. O. H.* &c. quæ ſcribunt dictum verbum ſubſcriptionis, quæ eſt in dicta ſcriptura, quæ incipit, &c. & ita quia legit, & recognovit, ut ſupra; & hanc declarationem in recognitione ſubſcriptionis manus facere debet, quia ſcriptura ſubſcriptionis brevis eſt. Cæterum, in recognitione aliarum ſcripturarum ſatis eſt, quod deponat de characteris diverſitate, nec prætermitto, quòd ſi adeſt principalis, illam priùs recognoſcere debet, ut procedat inquiſitio: & ita delictum in genere benè probatum dicitur, quod contra eum, in cujus beneficium falſitas redundat, Farinacius *quæſt.* 163. *nu.* 209. Albericus de Roſate, *in l. Divus ff. ad l. Corn. de falſis*. Honded. *conſ.* 99. *nu.* 68. *l.* 2. & alii relati ab ipſo tenent, quòd concurrente mala fama, aut alio adminiculo faciat indicium ad torturam, ſine adminiculis non ea ratione, ut cogito, quia comparatio fallax eſt, cum ſæpiſſime mutatio calami, atramenti, ætas, infirmitas, aut celeritas in ſcribendo, manus diverſitatem inducat, & nihilominus, meo judicio, opinio Farinac. & aliorum procedit, non concurrente recognitione principalis, ut dicta comparatio ſine adminiculo non faciat indicium ad torturam, ea concurrente ſine adminiculo ſufficiat.

14 In crimine monetæ, quod diſtinguitur in fabricationem, tonſionem, monetarum expenſionem, & reſegminum emptionem, corpus delicti probatur per inventionem, & recognitionem falſarum monetarum, reſegminum, & inſtrumentorum cum Judicis interventu, juxta *pragm.* 13. *num.* 3. *de monetis*, quæ loquitur de dicta inventione, & indiſtinctè procedit tàm in caſu ubi diligentia fit cum denunciatore delinquente, ut evitetur fraus, quæ indultus cauſa committi poteſt, quam ubi Curia inquirit cum denunciatore non delinquente; attento quòd in hoc crimine fraus faciliter committitur, etiam ut evitetur propter æmulationem; verùm ſi actuarius, vel ſcriba Curiæ in diligentia ad alium finem ordinata coràm teſtibus extraguardiam falſas monetas, vel inciſuras, & inſtrumenta reperit, puta quod ſit legitima inventio, maximè ſi prædicta reperta fuerunt in aliquo loco clauſo, & diligentia ſequuta ſit in itinere, vel in hoſpitio extra Civitatem: quoniam *pragm.* propriè loquitur, quando Curia procedit cum denunciatore indultum petente, & in relato caſu fraudis ſuſpicio abeſſe videtur. In primo igitur crimine fabricationis, primò teſtes deponere debent, qualiter de ordine Judicis ſe contulerunt in domo Talis de Tale; in qua facta diligentia coràm ipſis, & Judice, in tali loco domus, fuerunt repertæ inſtrumenta, ideſt cunei, ſive ſtampæ, quibus monetæ cuduntur; item dictæ monetæ, aùt fuſum argentum, ſive materia pro fabricandis monetis, nec non deponere de monetarum quantitate, & impreſſione, ſeu imagine. Secundò dicta reperta recognoſci debent in hac Civitate ab expertis Regiæ Siclæ, & in Regno ab aurificibus, qui deponere debent, qualitèr recognoverunt dicta inſtrumenta apta ad cudendum monetas talis imaginis: nam inſtrumenta imperfecta, in quibus nondum ſunt impreſſi cunei, non formant delictum, *D. Ricc. deciſ.* 325. *prag.* 3. & quòd recognoverunt monetas falſas, aut in cuneo, aut in materia, aut in pondere: moneta enim tria requirit ad ejus perfectionem, materiam, formam, & pondus, ut colligitur ex *text. in leg.* 1. *C. de veteris numiſmatis poteſtate lib.* 11. idcircò in forma, materia, & pondere vitiari poteſt, juxtà notata a Cavalcano *de indulto c.* 28. *n.* 17. & à Maſcardo *de probat. lib.* 1. *conc.* 1070. Et ſi in forma, quia non impreſſæ cuneo Regis, cui ſoli licet moneta cudere, & non privato, quia eſt de regalibus, D. Reg. Capycius Latro *deciſ.* 179. *num.* 17. D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 16. experti non debent deponere de judicio, quod eis non videtur monetas fuiſſe impreſſas cum verò cuneo, ſed debent affirmativè, vel negativè referre impreſſionem dictarum monetarum eſſe falſam idem D. Reg. Capyc. Latro *num.* 56. ſi monetæ apparent falſæ reſpectu materiæ, quia non perfecti argenti, & auri, illas experti incidere debent, ut recognoſcere poſſint: & ſi in pondere deficiunt, illas recognoſcere, & deponere, quòd ſtateræ experimento recognoverunt: etenim corpus delicti falſæ monetæ ita clarè probari debet, ut non ſufficiat de eo conſtare per conjecturas, nec per confeſſionem, Honded. *conſ.* 91. *num.* 10. & 11. *lib.* 2. Conciol. *reſol.* 1. *num.* 3. Guazz. *defenſa* 4. *cap.* 9. de Luca *in obſerv. ad deciſ.* 401. D. de Franchis *num.* 4. Inſuper dicti experti deponere debent, qualitèr dictæ monetæ recognitæ in eiſdem inſtrumentis percuſſæ fuerunt. Itaque hæc duo formant delicti corpus, vz. inſtrumenta, & materiam pro componendis monetis: ſola enim monetarum inventio, & recognitio inſtrumentorum illud non conſtituit, ut notat Thorus *in comp. dec. tom.* 4. *par.* 2. *in verb. monetarii*, *l.* 2. de Luca *in deciſ.* 440. Dom. de Franch. *n.* 5. & evidens eſt ratio, quia materia, & forma exigitur in fabricatione monetæ. Cæterum inſtrumentorum detentio delictum eſt ſeparatum; & probata ſcientia contra detinentem, ſi eſt nobilis, relegationis pœna per decennium, ſi ignobilis, triremis pœna afficitur; ut in *prag.* 2. *de monetis num.* 14. Scientia autem ad inducendam pœnam, vera eſſe debet, & non præſumpta,

ut

Digitized by Google

ut deciſum refert idem Thor. *in d. verbo*, & conſuluit Hond. *in conſ.* 88. *num.* 35. *lib.*2. in caſu receptationis bannitorum.

In ſecundo crimine teſtes deponere debent, quòd invenerunt reſegmina argentea, & forcipes, ſive limas; vel quòd invenerunt monetas inciſas, & forcipes, & experti Regiæ Siclæ deponere, quòd dicta reſegmina, ſive fragmenta ſunt Regiarum Monetarum, & quòd dictæ forcipes, vel limæ ſunt aptæ ad incidendas monetas. Sed quia quaſi tota Regni moneta eſt inciſa, hoc ſecundum dictum procedit, ſi monetæ apparent de recenti inciſæ, & non adhuc expolitæ, & ſi expolitæ inveniantur, deponere quòd in lateribus ſive limpis appareant ſigna dictæ expoliturę, nec non forcipibus fragmenta inciſuræ, vulgò dictæ *rebave d'argento*, & eo magis ſi urceolus ac fuſum reperiátur argentum. Reſegmina itaque, & forcipes, aut monetæ inciſæ, cum circumſtantiis conſideratis, delictum in genera conſtituunt:

In tertio crimine, teſtes periti deponere debent, qualitèr invenerunt monetas, & de illarum quantitate, ac illas recognoverunt falſas, aùt informa, aùt in materia, aùt in pondere modo prædicto; Et quamvis *prag.* 2. *c.* 3. *de monetis*, decernat, quòd is, penès quem dictæ monetæ inciſæ, aùt falſæ inveniuntur, ſi eſt vilis, malæ conditionis, & famæ, ſit obligatus authorem oſtendere; & de authore non docto, dicta inventio faciat indicium ad inquirendum contrà Dominum, tanquam inciſorem, & falſatorem, nihilominùs affirmo, quòd hoc corpus delicti regulatur ab indiciis, quæ concurrunt contrà eum, prout magis ad unum, quàm ad alıud crimen conſerunt, ut ex verbis dicti capitis colligitur, v3. *E ſe per ſorte la detta perſona ſarà ſtata altre volte inquiſita di tonſione, eſpenſione, fabricatione di falſa moneta, baſti contro di quello per indizia a tortura.*

Contingere enim poteſt, quòd unus monetam fabricet, & alius expendat, de authore non doceat, & quòd unus monetam incidat, alius inciſuras emat, prout in pluribus proceſſibus obſervavimus.

In quarto teſtes ſimilitèr deponere debent, qualiter invenerunt reſegmina argentea, ac periti, qualitèr prædicta ſunt regiarum monetarum.

15 In receptatione, & practica contumacium forjudicatorum, & exulum delictum in genere probatur, conſtito de prædictarum liquidatione per nomina, cognomina, & patriam ac conſtito de contumacia, forjudicatione, ac inceſſu, producta nimirùm fide Curiæ in qua contumacia fuerit contracta, & forjudicatio promulgata, Giurba *conſ.* 27. *num.* 8. Ciarl. *tom.* 3. *contr. cap.* 229. vel fide de inceſſu aùt informatione producta, in qua perſonæ receptatæ, & modo prædicto liquidatæ apparent, quòd ibant per ſylvas, & nemora in comitiva armatæ, cum aliis qualitatibus requiſitis a Regiis *Prag. de exulibus*.

16. In ictu ſcoppicte effectu non ſequuto, nec aliquo ſigno remanente ut quia in campanea ictus fuit emiſſus, Muſcatellus *de cognitione & proabtione delictorum rub. de ictu ſcoppictæ. num.* 5. *&* 6. dicit, quod caſu prædicto informatio aſſumi debet, qualitèr fuit auditus ſonus, ſeù ſtrepitus illius ictus, ſeù viſus fumus, viſaque flamma: quia probata remiſſione, ut inquit *num.* 16. *&* 17. ex illa inſurgit præſumptio, quod animo nocendi ictus ſit emiſſus, in qua qualitate hoc corpus delicti fundatur. Quæ quidem præſumptio ſaltem ſufficiat ad ponendum inquiſitum in tortura, ut declaret quonam animo fecerit, & quando hoc quod dictum eſt, non procederet, delictum in genere probari dicit aùt per confeſſionem judicialem, aùt extrajudicialem: quòd tu intellige capta informatione de ictu. Verùm D. Reg. Rovit. *ſup. prag.* 1. *de ictu ſcoppictæ. num.* 2. & D. Reg. de Marinis *reſolut. juris c.* 323. tenent, quòd conſtare debet qualitèr, realitèr pila inhæreat in corpore ſcoppictæ, & ſic quod realitèr ſcoppicta ſufficientem munitionem ad nocendum continebat, & ità deciſum refert idem de Marinis.

Quidam verò moderni prædicto caſu tenent, probari delictum in genere per informationem, qualitèr fuit auditus ſibilus, & ſtrepitus pilæ; ſed horum opinio potiùs procedit in ictu tormenti magni; nàm cum illius pila magna ponderis ſit, ſtrepitus, qui fit per aeris verberationem, faciliter auditu percipi poteſt; cæterum, ut pœna *pragmatica de ictu ſcoppictæ* locum habeat, duo requiruntur, ictus nimirum nocibilis, & animus nocendi, quo ictus emiſſus ſit: animus enim pluribus modis probatur, ut per Follerium *ſuper pragmt.* 1. *de ictu ſcoppictæ. n.* 25.

17 In armorum aſportatione, cognitio in genere eſt ipſa effectualis apprehenſio cum armis, & informatio de captura cum armis, atque eorum recognitio, juxtà tradita a Bernardino Muſcatello *titul. de prohibita armorum aſportatione*, & a Prato *reſponſ. fiſc. reſp.* 9. *num.* 53. *&* 54. & nota quòd teſtes deponentes in caſu, quo aliquis eſt captus cum ſclopo onuſto, qui coràm eis exoneratur quamvis in exercitio armorum non ſint periti, probant delictum in genere, ſi deponunt de dicta captura, & armorum qualitate. Cæterum artifices, vel armigeri tamquàm periti recognoſcant dicta arma: nimirùm ſi culter eſt punctutus, & ultra palmum, ſi cum acie in utraque parte, ſi ſcoplus eſt cum fucili apto ad emittendum globum, aut de alia qualitate, in qua fundatur prohibitio, & inquiſitio.

18 In fuga carceratorum, ſicuti caſus acciderit, periti teſtes adhibeantur, ſi cum parietis fractura, aut cancellorum lumen præbentium ſive ligneorum ſecti one, ſive ferreorum limatione deponant de dicta fractura, aut ſectione, aut limatione, & foraminis latitudine peracta, qua re attenta è foramine carcerati aufugerunt; nam quilibet ex eo ingredi, & exire poterat: ſi cum januæ diſcaſſatione, recognoſcant, ſi ſera, ſeù clavatura violentia, & ictibus alicujus ferri apparebat rupta, vel ablata; aut repagulum limatum, & propterea janua aperta, ſi januæ incendio combuſtæ, deponant de foraminis latitudine, per quod foramen carcerati exierunt, & dicant facto incendio, quia veſtigia, & ſigna apparebant, videlicèt ignis, fumus, cinis, & nigredo: ſi fuga cum ſcala fuit ſequta; Prius modus obſervandus eſt quo, ad parietis cacumen carcerati pervenerunt, poſtea examinentur teſtes de inventione ſcalæ tali loco repertæ, de illius altitudine deponant, & atteſtentur, quòd per illam carcerati deſcendere potuerint, quia dicta ſcala ad parietem appoſita, ad parietis ſummitatem perveniebat: & eadem diligentia uti debet, ſi cum fune fuga ſequta fuit: ſi vero cum clavibus adulterinis, teſtes examinentur de comentarienſis diligentia, quòd is erat ſolitus januam claudere, & clavas ſecum deferre, ac de judicio, quod clavibus adulterinis janua fuit aperta, quia in ejus ſera non apparet diſcaſſatio, & maximè ſi in dicta ſera fragmentum ceræ reperiatur: cera enim clavis ſigna eruuntur, & adulterina clavis componitur; ut autem fuga hoc modo probata carcerato fugitivo noceat, proceſſus ſuæ inquiſitionis in hac informatione reproducendus eſt: nàm delictum fugæ ex juſta carceratione reſultat.

19 In crimine recaptus examinantur teſtes de deficientia N. de N. à tali loco ejus patria, & de fama (ſi non adeſt teſtis de viſu) qualitèr N. de N. loco fuit captus ab exulibus cauſa extorquendi pecuniam, ac de crudelitate, quòd ob dictam cauſam fuit captus, ex quo dives item examinatur is, qui recaptus nuncium refert, aut exulum epiſtolam ducit, in qua exules pecuniam, aùt aliam rem pro recaptu poſtulant, & debet recognoſcere epiſtolam, atque teſtari eſſe eamdem receptam ab exulibus: epiſtola etiam ita recognita poni debet in proceſſu, & quia exules conſueverunt nuncia, & epiſtolas mittere per Monachos, & Presbyteros, a quibus depoſitiones non habentur, hoc caſu, aut examinantur teſtes de eorum dicto, aùt Actuarius, ſive Scriba de hoc dicto faciat fidem, quæ ponitur in actis. Item ſi epiſtola eſt ſcripta à capto, a teſtibus, qui ejus manum notam habent, recognoſci debet, & recognita poni in actis, & ſi principalis captus aufugit, examinatur de captura, & mora, cujus depoſitione remanet perfectionatum delictum in genere, verum ſi brevi tempore aufugit, examinantur teſtes, qui deponant, qualiter N. & N. fuit captus, & a tali loco abductus cauſa prædicta.

20 In furto quod veſtigia non relinquit, ipſius criminis corpus conjecturis probatur exiſtentia v3. rei, & deficientia a loco, quo manebat, ſcalæ appoſitiona ad domum, parietis fractura, arcæ, ubi bona erant repo-

ſita

ſita, diſcaſſatione Derobati, ut dicunt, ſive furtum paſſi conqueſtu, ac ejus bona vita, & fama, quæ licèt certè extra crimen ſunt, ex eis tamèn crimen præſumitur, atque probatur; quinimò in furto pecuniæ, quia res eſt, quæ ſui qualitate, & hominis induſtria non de facili manifeſtatur, delictum in genere probatum dicitur, concurrente domini conqueſtu, probata bona vita, fama, & qualitate, ac quod poterat habere ſummam pecuniæ deperditæ; quod procedit maximè in furto in via publica commiſſo, ut de hoc crimine indiciatus torqueatur, & confeſſus condemnetur, ſicut decidit Regia Audientia Calabriæ Citrà, procedens ad modum belli contra tres inquiſitos de furto in pecunia, quorum duo in tortura confeſſi laqueo fuerunt ſuſpenſi, ut refert Thorus *ad Joannem Grandem ſpeciali* 93. undè ità in Regiis Audientiis pluries practicavimus contra latrones viarum, & huic praxi confert dictum P. Leſſi *de juſtitia, & jure lib. 2. cap. 29. tit. de jud. dubit.* 25. n. 138. ubi refert, quòd ſi crimen relinquit veſtigium, ut incendium, homicidium, perfoſſio domus, debet Judex ea prius inſpicere, vel curare inſpici, prout fert rei conditio vel querela ad capiendam informationem de Auctore; & adverto quod locus, in quo furtum fuit commiſſum conſtare debet in proceſſu; nempè quod ſit iter publicum; cum hæc qualitas hoc ſpeciale crimen inducat.

21 Sic etiam ſi ex accidenti criminis veſtigia non extant, quia corpus occiſi projectum eſt in mare, aùt in flumine, vel combuſtum, aut in aliquo loco abſconditum, ideòque non reperitur, tùnc, nè delinquens in ſua malitia glorietur, & impunitus remaneat, delictum in genere probatur, probata deficientia, ac fama de occiſo, videlicèt per teſtes, qui deponant, quod Cajus tali die exiit de domo, & in Civitate non fuit ampliùs viſus, nec audiverunt, quòd extet in aliquo loco; item quòd non erat homo vagabundus, quòd in Civitate erat publica vox, & fama inter Cives, & in locis finitimis, quòd dictus cajus fuerit occiſus, & ejus corpus projectum in flumine, aut combuſtum, ſive occiſoris malitia aliquo loco abſconditum: ita Baldus *ad ſpeculatorem tit. de ſententiis in fine, & tit. de confeſſis, verſ. Titius confitetur*, Marſilius *in l. 2. ff. de quæſtionibus n. 2. ſecundo ſigno manus. conſ.* 8. *num.* 2. *& conſ.* 40. *num.* 6. Gabriel. *communium concluſ. tom.* 1. *lib.* 7. *tit. de maleſi. n.* 11. Blancus *in l. fin. ff. de quæſt. num.* 17. *&* 18. Rolandus *conſ.* 51. *num.* 13. *vol.* 1. Beccius *conſ.* 70. *nu.* 11. Guazzin. *ad defenſam defenſa* 4. *cap.* 4. Dom. Reg. Salernitanus *deciſ.* 29. qui loquuntur in eo caſu, quo quis delictum confitetur, Bald. *in l. cum probatio, ff. de probat. nu.* 5. Foller. *in tit. capiat informationem n.* 24. Bernardinus Muſcatellus *tit. de recognitione delictorum. nu.* 41. Dom. Reg. Sanſelie. *deciſ.* 28. & iſti loquuntur in eo caſu, quo quis eſt tantùm indiciatus, *ut tortura inferatur, certè ſufficit, quod aliquis non reperiatur, & fama, quod ſit occiſus*. Et Muſcatellus *d. num.* recenſet factum in quo ipſe fuit Judex: nam probata fama, quamdam mulierem veneno periiſſe, quia Medici ob naturalem cadaveris corruptionem ejus recognitionem facere, & de veneni ſignis teſtari nequiverunt, inquiſitum de crimine torturæ ſubjecit, & hic licèt de plano veritatem confeſſus fuiſſet, & confeſſionem legitimè ratificaſſet, quia tamèn appellavit ad Magnam Curiam opponendo, quod inquiſitio nulla erat, ex quo deficiebat corpus delicti, quod per rei evidentiam, & teſtes de viſu probari debebat, attamèn per Magnam Curiam fuit pronunciatum, benè fuiſſe proceſſum, atque cauſa fuit remiſſa. Alia adducit exempla Dom. Reg. Sanſelie. *in deciſ.* 28. Et in utroque caſu, ſcilicet tàm in confeſſo quàm in indiciato doctrina locum habet, cum in utroque nullum inconveniens conſideretur. Non in primo, quoniam natura a malo nititur aufugere; quare crimen Reus, ob quod pœnam patitur, ex mala conſcientia confiteri præſumitur, ſicut conſideravit Grammaticus in hoc propoſito *conſ.* 40. *n.* 28. & Brunus *de indiciis, & tortura quæſt.* 6. 2. *par. nu.* 15. neque in ſecundo quoniam ſi ex tortura ſequitur confeſſio, ut ex ea ſequatur condemnatio, oportet, ut ex cauſa, & circumſtantiis verificetur juxta *text. in l.* 1. *§. Divus, & in §. ultrò, de quæſt.* probat Petrus de Anchar. *conſ.* 24. ubi argumento *text. in l. qui ſententiam C. de pœnis*, in condemnando confeſſionem, & convictionem deſiderat: ideſt, quòd confeſſio in ſuis circumſtantiis verificetur, ità *text.* interpetrando Caſonus *de torm. cap.* 2. ibi: *Judex petat a Reo aliquod certum ſignum*, Brun. *quæſt.* 6. *nu.* 13. *verſ. Quinimò*, Paris *de ſyndicatu in verb. Confeſſio, nu.* 7. Grammat. *deciſ.* 2. *n.* 13. *verſ. & tantò magis: & conſ.* 60. *nu.* 8. Bertaz. *conſ. crim.* 29. *nu.* 5. *lib.* 1. Farinac. *quæſt.* 2. *nu.* 15. *verſ. Verùm ſi ſequatur confeſſio*, Guaz. *de defenſa* 23. *lib.* 2. *nu. ult.* Itaque ex ſignis, & circumſtantiis verificata confeſſione, nullum conſideratur inconveniens. Eò magis quia rariſſimè contingit, quòd innocens facinus non patratum fateatur, uti conſideravit Gramat. *conſ.* 40. *nu.* 28. *&* 29. quando hac ratione attenta, ſi tortura locum non haberet ſæpiſſimè contingeret, quod impunis evaderet Reus, qui facinus committendo ſtuduit occultare, nè innoteſceret, aùt cadaver comburendo, aùt in flumine projiciendo ſive in nemore occultando, comprobat Faber. *lib.* 9. *tit.* 21. *def.* 17. ibi: *Sed tamen non debet ea res facere, ut ſi graviſſimis indiciis reus urgeatur, eò minus quæſtioni ſubjiciendus ſit, quod de corpore mortuo non dum appareat, & ſi enim is potiſſimum habendæ quæſtionis uſus eſt, ut extorta per vim tormentorum confeſſione rei, ſequatur mortis naturalis, aut civilis condemnatio, tamen fieri poteſt, ut ea reus tormentis fateatur, ex quorum cognitione ſciri poſſit, ubinàm cadaver eſſet, ut de corpore delicti conſtet, nec quicquam ad condemnationem plenam.*

Ampliùs in primo caſu, aùt Aliquis confitetur ſe certum hominem occidiſſe, & in mare projeciſſe, de quo caſu loquuntur DD. ſupracitati, quia de ejus vita facile liquere poteſt delicti corpus probata deficientia, & fama rectè probatur, concurrente maximè aliquo adminiculo, ut in caſu Petr. Cab. 225. ubi ſufficiens pro delicto in genere fuit occiſi armorum inventio, & in caſu Caſſanei *in Conſuet. Burgund. rubr.* 1. *§.* 5. *n.* 40. ubi ſufficiens fuit ſanguinis ſignum propè flumen repertum. Item in ſecundo caſu, aut Aliquis confitetur ſe ignotum hominem occidiſſe, & in flumine projeciſſe, & iſto caſu, ut probetur delictum in genere, duo concurrere debent, fama de occiſo, aùt adminiculum, & mala vita ejus qui confitetur, ut ordinaria pœna puniatur, ità Auguſtinus de Arminio *in Addition. ad Angelum in verb. Veſtem Cæleſtem, in fine*, & Farinac. *qu.* 2. *nu.* 11. *verb. Verum hæc limitatio*. mala enim vita confeſſionem reddit veriſimilem, ut in puncto conſideravit Ruin. *conſ.* 80. *nu.* 6. Et in hoc ſecundo caſu omnes Criminaliſtæ, quorum Anteſignanus Angel. *in l. certum ff. de confeſſis*. referunt, quòd Præſes Peruſii Nicolaus de Torellis de Prato condemnavit tres ad mortem, qui in flumine Caſarum tres ignotos mercatores projecerunt, licèt illorum corpora reperta nunquam fuerint, quia erant malæ vitæ. Verumtamen Farinacii opinio, ut cum mala vita concurrat etiam fama de crimine, magis tuta eſt, præcipuè ſi agatur de unius confeſſione. ſed ſi plures crimen confitentur, & unius vitæ ſunt, ſuſpicio abeſt, ac procedit deciſio Nicolai de Torellis.

Undè in tertio caſu Antonius de Petro Serice de Gravina confeſſus fuit, quòd in comitiva aliorum quatuor Sacerdotum Franciſcum-Antonium Scarimola de Graſſano in Nemore Montis Peluſii pecunia accepta ab illius inimico occidit, & quòd a loco patrati ſceleris unus ex ſociis aſportavit occiſum ad alium locum, quem ignorabat, quia in proceſſu aderat vehemens fama, quòd Sacerdos interfectus fuerat, & concurrebat illius deficientia a longo tempore, verificata confeſſione in circumſtantiis, me referente in M. C. & in Reg. Coll. Conſilio fuit morti traditus.

Hinc, quòd fama de occiſo uniuſque anni deficientia currente, corpore non reperto, confeſſione ſufficiens ſit ad condemnandum, judicavit etiam Sacrum Conſilium, condemnando ad mortem quemdam juvenem de homicidio alterius juvenis confeſſum, refert D. Reg. Salernit. *d. deciſ.* Conſil. Paſchalis *in de verb. patr. poteſt. par.* 3. *cap.* 1. *n.* 72. *in fine*, & ad eundem Additionator, qui pluribus rationibus deciſionum comprobat; & præcipuè *verſ.* 7. conſiderando, quòd ſi hoc caſu confeſſio inſufficiens eſſet, privilegium malis ho-

mini-

minibus concederetur, impunè homines occidendi, ſub tali prætextu, quem numquàm leges conſideraverunt, & DD. dicere voluerunt; & eſſet quam perniciosiſſimum exemplum. Verùm in propoſito unum adverto, quòd hæc deficientia longi temporis eſſe debet, nè fortè innocens condemnetur, ſicut accidit Romæ in caſu relato a Valerio Maximo *lib. 8. cap. 4.* & in Gallia, in eo quem refert Annæus Robertus *verum judicatarum cap. 4.* ubi de cujusdam mulieris morte quidam inculpatus, ex quo illa non reperiebatur, in judicio interrogatus, adverſo fato vitam negligens, quamquàm innocens, crimen agnovit, & morti traditus, biennio poſteà decurſo domum mulier redijt. Et in hac Civitate Neapolis anno 1650. ubi cum quædam mulier cum ejus Amaſio a patris domo aufugiſſet, quia non reperiebantur, inſurrexit fama, quod furti cauſa nautæ ca Burgo Plagæ mulierem, & amaſium in mare projeciſſent, conſtructo proceſſu, tres illorum, quamvis inſontes, crimen agnovarunt, & morti miſerrimè traditi fuere, decurſo poſteà anno mulier, & amaſius vivi Romæ fuerunt reperti. Quæ quidem minimè contigiſſent, ſi temporis requiſitum ſervatum fuiſſet. Temporis verò ſpatium prædicto caſu Judicis arbitrio committitur, qui conſiderata hominis, qui non repetitur, conditione, rei qualitate, indiciorum gravitate, ſive confeſſionis veriſimilitudine, da cæteris circumſtantiis accuratè perpenſis, in torquendo, aut in condemnando procedat. Et advertat, quòd nulla quàm de hominis morte cunctatio longa eſt: *Celeritatem enim pœnitentia, neque eadem inutilis ſequitur, nàm præcipitata raptim conſilia neque revocari, neque in integrum reſtitui poſſunt*, ex Livio & Plut. *in Apoph. Lacon.* eſt in propoſito de Rubeis *cert. 12. num. 125.*

22 Inſupèr delicti corpus utcumque probetur, nempè, aut ipſius rei evidentia, aut conjecturis, & fama, prius conſtare, & innoteſcere debet, quoniam naturalis ordo eſt, ut priùs factum, poſteà a quo factum ſit, eaquiratur, & cum delinquens ad delictum referatur, priùs de delicto, ex quo delinquens arguitur, apparere debet, ut dicit *tex. in l. 1. ubi cauſa fiſcales, in l. ejus qui 29. §. verum oportet ff. de jure fiſci, in l. Divis ff. de re militari, text. in l. ſi quis legatum, 6. §. prius enim. ff. ad l. Corneliam de falſis, l. indè Neratius, §. ult. ff. ad l. Aquil.* & eſt *tex.* quem omnes ſciunt *in l. 1. §. item illud ff. ad Senat. Conſult. Syllan.* Facilè enim quivis, aùt alterius odio inculpatus, innocens condemnaretur, uti advertunt Angelus *de maleſ. in verb. Veſtem Cæleſtem, Pariſ. de ſyndic. in verb. Confeſſio*, Foller. *in pract. par. 2. verb. ſtudeat ſe ornare, num. 58.* Grammat. *deciſ. 2. num. 39. & in conſ. 60.* ac cæteri Criminaliſtæ: & in poteſtate hominis eſſet vitam perdere, quando nemo quidem membrorum ſuorum dominus eſt *l. liber homo ff. ad l. Aquiliam, & l. non tantum ff. de appellat.* Div. Thom. *2. 2. q. 64. art. 4.* Deus enim ſolus hoc jus occidendi habet, *Tu es Domine, qui vita, & mortis habes poteſtatem*, Sapientiæ 16.

23 Eo igitur non conſtito, locus pœnæ non eſt, Dom. Reg. da Marin. *quotid. juris lib. 1. cap. 323. num. 6. 9. & 10.* ubi quòd nec Judicis arbitrium accomodari poſſit, etiam quòd Rei accedat confeſſio, Honded. *conſ. 29. num. 10.* Ioſue *cap. 7.* ubi exemplum reperies, ex quo praxis orta eſt, ut Judices recepta Rei confeſſione ſtatim ad capiendum delicti corpus mittant, teſtantur Baldus *in l. unica C. de confeſſis*, Angelus *in l. certum ff. eod.* Bartol. *in l. Divus, ff. de teſtam. militari*, Hippolytus de Marſiliis *in practica in §. poſtquam, in §. principium, & in conſ. 8.* Gramm. *conſ. 17. num. 5. & in deciſ. 2.* Farinac. *quæſt. 2. num. 7.* Laiman. *de juſt. & jur. lib. 3. tract. 6. cap. 5. num. 7.*

24 Quinimo delicto in genere non conſtito Judex reum de crimine interrogare nequit, D. Cardin. Caietan. *in Commentario Divi Thomæ 2. 2. quæſt. 69. art. 1. & 2.* Farinac. *conſ. 23.* Scacc. *tract. crim. quæſt. 83.* Guazz. *defenſa 4. c. 1. num. 14.* Cartar. *de reorum interrogatione cap. 2. num. 4. verb. Capere*, Guazz. *cap. 3. nu. 36.* Seſſe *deciſ. Aragon.* 111. Nec citare Hond. *conſ. 107. & conſ. 88. vol. 1.* Cartar. *loc. cit.* Et ideò nec citare, ac multo minus torquere, ut ex *Text. in l. 1. ad Syllanianum.*

25 *SECUNDUM* a quo factum ſit: conſtito enim de facto, de faciente exquirat legitimâ probatione, quæ in duorum, vel trium teſtimonio conſiſtit; nam dicitur Deuteronom. 17. *In ore duorum, vel trium teſtium peribit, qui interficietur, nemo occidatur uno contra ſe dicente teſtimonio*, & in *cap. 19. non ſtabit unus teſtis contra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris fuerit, ſed in ore duorum, vel trium ſtabit omne verbum.* Hac certè probatione de Reo probabilis certitudo habetur, quia raro a veritate deficit, & in pluribus veritatem attingit. Idcirco hæc probatio ſufficiens eſt, S. Thomas *quæſt. 60. art. 2.* ubi D. Card. Cajetan. D. Card. de Lugo *de juſt. & jur. diſp. 29. ſect. 2. de teſtibus, ac eorum obligationibus nu. 17.* & Pater Leſſius *eod. tit. lib. 2. cap. 30. tit. de accuſatore, & teſte dubitat. 4. nu. 25. 26. & 40.* etenim probabile eſt, quod magis veritatem contineat duorum teſtium dictum, quàm unius, ideſt Rei, qui negat, & difficile eſt duos pervertere teſtes, ut conformiter loquantur; & eſt *text. in l. ubi numerus ff. de teſtibus, cap. ſi quis teſtes, §. numerus 4. quæſt. 3. cap. in omni negotio extrà de teſtib. & cap. nullum §. ſed hac in fin. 2. q. 4.* Clarus *q. 66.* Maſcard. *de prob. lib. 1. concl. 461.* Farinac. *qu. 63. num. 233.* ac omnes Criminaliſtæ.

26 Ut autem Reus condigna criminis pœna plectatur, quinque requiruntur. Quoad *Primùm*, ut iſti teſtes ſenſu externo deponant, quo crimina percipiuntur, in vulneribus, percuſſionibus, furto, & ſimilibus de viſu, in injuriis, blaſphemiis conſiliis de auditu, ac de viſu, quia utroque ſenſu percipiuntur, Bald. *conſ. 100,* Bart. *conſ. 89.* Anchar. *conſ. 235.* Buſat. *conſ. 216. vol. 2.* Maſcard. *de probat. concl. 560. num. 5.* D. Card. Tuſchus *lit. T. concluſ. 171.* P. Leſſius *eod. tit. num. 54.* Laym. *d. cap. num. 4.* Dictum nim per credulitatem non valeat, niſi teſtis credulitatem ſenſui conjunctam deponat Tindar. *de teſt. cap. 5. num 6.* Quoad *Secundum* de facto, & facti circumſtantiis ſubſtantialibus deponant videlicèt de loco, tempore, & ſpecie delicti, authore eodem Tuſchus *lit. T. concluſ. 262.* Quoad *Tertium* ut in eodem facto conteſtentur, videlicet, ut alter alterius dictum confirmet de delicti ſpecie, de loco, & tempore, quia ut dixi, difficile eſt duos pervertere teſtes, ut conformiter loquantur, ne uſque ſe falſitas prodat, ſicut de Senibus Suſannæ Danielis *cap. 13.* Leſſius *d. num. 25.* Laym. *de juſt. lib. 3. tract. 6. cap. 4. de Judiciis tit. de probat. num. 3.* Quare ſi unus dicit crimen fuiſſe patratum tali tempore, & loco, alter alio tempore, dicuntur ſingulares, & non probant; non tamèn præjudicatur teſtimonio, ſi unus determinatum tempus, alter ſe non benè recordari dicat. Domin. Cardin. Tuſchus *concluſ. 563. num. 16.* aùt unus dicat, fuiſſe factum hora decima, alter undecima, D. Card. de Lugo *eod. num. 18.* Leſſius *num. 33.* Div. Thom. *d. q. verſ. Ad ſecundum dicendum*, ubi docet, quod teſtes, quando ſunt in circumſtantiis ad facti ſubſtantiam non pertinentibus ſingulares, quod non præjudicatur teſtimonio: putà ſi tempus fuerit nubiloſum, vel ſerenum; vel domus picta aut non, ſive aliquid hujuſmodi, quia homines circa talia ſollicitì eſſe non conſueverunt, & ex Chryſoſtomo *hom. 1.* Matthæi, quæ incipit, *Oportuerat nos quidem*, dicit, quod ſingularitas in talibus facit teſtimonium credibilius, & tandèm Judicis prudentiæ totum diſcernendum relinquit, quando enim teſtes dicantur ſingulares, aut non, & quando ſingularitate teſtimonio præjudicatur? Latè Dom. Cardin. Tuſc. *d. concluſ. 163. & 174.* & Farinac. *q. 64.* qui *num. 4. 5. 6. & 7.*, dicit, quod teſtium ſingularitas triplex eſt, obſtativa, adminiculativa, & diverſificativa. Obſtativa eſt, quæ in actu non reiterabili teſtium contrarietatem continet, ut in exemplo adducto a Gloſ. *in cap. nihil 3. quæſt. 9.* & hac ſingularitate teſtimonio præjudicatur. Adminiculativa, quando teſtium depoſitiones per diverſa media tendunt tamèn ad unum, puta unus teſtis directè deponit de facto, alius de fama, alius de miſſis, alius de fuga: Diverſificativa dicitur, quando teſtes deponant de diverſis actibus, qui diverſitatem inducunt in re, in effectu, & in ſubſtantia, pu-

tà

tà, quando unus teſtis deponit de mutuo facto in uno loco, & certo tempore, alius in alio loco, & tempore; ſive unus de falſitate in aliqua re commiſſa, alius de alia, &c. & de iſtis tribus ſpeciebus ſingularitatis loquitur etiam Tuſcus *in d. concl.* 164. *n.* 49. Quoad *Quartum*, ut ſint omni exceptione majores, ut in *l. fin. C. de probat. in l. ſinguli C. de accuſationib. in l. addictos C. de appellation.* quia in criminali cauſa agitur de fama, & hominis vita, idcircò cautiùs eſt agendum, & hac ratione teſtantur Bald. *in d. l. fin.* Anton. Gom. *tit. de probatione delictorum tom.* 4. *cap.* 12. *num.* 9. Maſcard. *de probat. concluſ.* 297. & 460. Farinac. *quæſt.* 62. *num.* 21. *conſ.* 61. & 78. Cavalcan. *de teſtib. par.* 3. *num.* 94. Guazz. *defenſa* 33. *n.* 4. P. Leſſius *d. tit. num.* 33. & *in fine*, D. Card. Lugo *num.* 18. ac cæteri omnes; verùm in criminalibus difficilis probationis ratione temporis, loci, & quia ſecretò committuntur, teſtes inhabiles admittuntur, & probant, uti in *textu in. l. conſenſu §. ſuper plagit C. de repudiis, in l. ſervi ff. de teſtibus, in l. non omnes §. barbaris ff. de re militari, in l. Divus ff. de quæſtionibus, cap. veniens, il ſecondo, extrà de teſtibus, cap. finali de teſtibus cogendis*, Gloſ. *in cap. cum dilectus, in verb. etſi tres de electione*, & Gloſ. penult. *in cap.* 1. *de arbitriis*. Et in caſu, quo actu, & habitu, alii teſtes intervenire non poterant, integri cenſentur, & plenè probant, Felinus *in c. tertio loco, num.* 3. *extra de probat.* Decius *in d. cap. num.* 8., & *in conſ.* 342. *num.* 3. Cæphal. *conſ.* 110. *num.* 29. & 30. *lib.* 1. Gargarius inter conſilia Criminalia diverſorum 126. *num.* 18. & 23. *lib.* 1. Gramm. *conſ.* 45. *num.* 11. Albericus de Roſate *in l.* 7. *ff. de incendio, ruina, & naufr.* Caball. *caſu* 128. *num.* 12. Dom. Reg. Capyc. Latr. *deciſ.* 163. *num.* 16. D. Reg. de Marin. *in obſerv.* ad D. Reg. Revert. *deciſ.* 121. *n.* 2. Et quamvis etiam in hoc caſu quamplures DD. teneant, quòd teſtes non ſint pro ordinaria pœna integræ fidei, ut Roland. *conſ.* 124. *num.* 69. Gramm. *conſ.* 39. *num.* 12. Riminald. inter Conſilia diverſorum *conſ.* 64. 120. 175. 183. 360. *lib.* 4. Bertazzol. *conſ.* 30. Carretius *in §. item ergò num.* 38. Gloſſa *in l.* 3. *§. duæ autem ſunt cauſſæ, in verb. Non eadem, ff. de Carboniano edict.* Bajard. ad Clarum *q.* 24. *num.* 118. & Farinac. *q.* 62. *num.* 78. Prima tamen opinio Reipublicæ ſervandæ aptior eſt, & magis mihi placet, quia ſemper hic criminoſi ſtudent occultè committere crimina, & patrata de poſtribulo, ludo, domo, & nemore, remanèrent inulta: in his enim caſibus lex contenta eſt de his probationibus, quæ haberi poſſunt, & propter neceſſitatem a regulis juris receditur, *l. quæ per neceſſitatem ff. de regulis juris*. Eo magis ubi frequentia ſunt delicta: & ſine difficultate procedit, ſi teſtium dicta ſunt veriſimilia, ſive aliis adminiculis coadjuvata, juxtà notata ab eodem Farinac. *d. q.* 62. *num.* 335. 336. 337. 338. & 339. & *q.* 58. *num.* 52. Undè Antonius Roya inquiſitus de homicidio in perſonam Thomæ Prato commiſſo menſe Julii 1678. circa unam horam noctis in hac Civitate, & in Platea Caſtrinovi ſclopo parvo, uti tres teſtes deponebant de viſu, quia Luna lucebat, & eum confrontaverunt, quia ejus nomen ignorabant, quamvis unus teſtis erat ſocius itineris, & ad animum injuriam revocaverat, nàm enſe perſecutus, & ejus acclamationibus dictus Antonius eodem tempore fuit captus, idcircò inhabilis, alii duo famuli Thomæ Prato, & unus annorum quatuordecim, & alius ſexdecim, attamen quia agebatur de crimine noctis tempore, & cum ſclopo parvo in hac Civitate, & Platea Caſtrinovi, ac de alterius mandato patrato, quod valdè aggravabat dictum Antonium Roya, dum quamplures teſtes deponebant, quòd nulla inter ipſos erat inimicitia; nec non teſtium dicta veriſimilia, & conjecturis coadjuvata erant: nam alii teſtes deponebant, quòd eodem die dictus Roya inſequebatur Thomam Prato, & in loco criminis ſclopus parvus ſine abaco repertus fuit; & iſte penès ipſum Antonium juſtæ menſuræ ſclopi, ac in ejus manu dextera vulnus aderat vehementia ictus cauſatum, quamvis dicti teſtes de viſu erant de nocte, qui ut dicit Farinac. *q.* 62. *num.* 40. ad condemnandum non concludunt, quia Luna habet radios lucubres, Sol autem claros; nihilominùs ex omnibus ſupra conſideratis, videlicet, quia veriſimiles, uti integri reputati fuerunt, & a Magna Curia dictus Antonius morti traditus; ipſe enim in tormento, tamquam cadaver fuit confeſſus, quod verè alterius mandato hæreditatis cauſa adipiſcendæ miſerrimum occidit, ut penes Scribam Capiblancum. Itèm in delictis exceptuatis teſtes inhabiles admittuntur, & probant Farinacius *q.* 62. *num.* 81. & 82. Maſcard. *de probat. lib.* 3. *concluſ.* 1359. & dicet Æmilius Ferretto *in l.* 3. *ff. de teſtib.* ac eruditus Dominus de Rubeis *certam.* 12. *num.* 8. dicant, quòd hæc doctrina locum habet, quando cum delicti atrocitate probationis difficultas quoque concurrat: itaut actu, & habitu alii teſtes intervenire non potuerint; credo tamèn, quòd criminis atrocitate attenta procedat etiam ſi actu alii idonei non fuiſſent. Cæterùm inhabiles teſtes in criminibus exceptis, & difficilis probationis admittuntur, quando inhabilitas ex defectu perſonæ, *infamiæ*, videlicèt, *criminis*, *ſexus*, *ætatis*, & ſimilium ineſſet, ſecus ſi ratione *injuriæ*, & *inimicitiæ* quia uti partes hoc caſu reputantur, Grammat. *conſ.* 45. Thorus *in ſupplemento deciſionum in verb. torturam, il terzo*, quod limitatur contra latrones publicorum viarum, ſi principales furtum paſſi, ſeu derobati ſunt in numero; & quoad pœnam extraordinariam; maximè ſi in confrontatione recognoſcant latrones, quia certè, præſenti caſu falſitatis ſuſpicio abeſt, & veritatis urgentis ratio ineſt: & dicta ratione attenta Onuphrius Blancò de Terra Candelæ, qui ſolus, & armatus plures viatores derobavit, ab eiſdem confrontatus a Regia Audientia Capitanatæ, procedente ad modum belli, & ibi me exiſtente, ad inſerviendum in Regiis triremibus per decennium fuit condemnatus: & Aloyſius Veri a Turcis mancipatus, qui ut ſe redimeret eiſdem excubiam fecerat in mancipando miſerrimos homines de Vernula Hydruntinæ Provinciæ, uti quamplures redempti coram me depoſuerunt, videlicèt tractatum ipſius Aloyſii ex ore Turcarum, & quod ipſum inſimul cum Turcis in Territorio Vernulæ viderunt, nèc non quòd eodem tempore Turcæ dimiſerunt, & eum confrontaverùnt, quià cognomen ignorabat, a S. Reg. Audientia Lycienſi per decennium ad Regias triremes fuit condemnatus; hæc enim praxis contra latrones deſcendit in hoc Regno ex Pragmatica Regni Siciliæ Ultra pharum Ill. Ducis Feriæ, qua tres principales denunciando proprium intereſſe contra latrones, *ibi*, plenè probant: & de ea fit mentio a Muta *dec.* 60. & ad propoſitum Alber. de Roſ. *in l.* 7. *ff. de incendio, ruina, & naufragio*, conſiderando, quod mercatores, & alii tranſeuntes per aliena territoria communiter ſecum non habent teſtes, & quod non deficit jus, ſed probatio contrà latrones, & ut ea facilior ſit, *arg. tex. dictæ legis*; admittit ad probandum famulos, & alios domeſticos: nil igitur mirum, ſi principales ad pœnam extraordinariam convincunt, quando inimicitia non ex alia cauſa, ſed ex furto provenit. Quoad *Quintum*, ut viſus cauſam, & de eorum dicto congruam ſcientiam reddat, *textus* eſt *in auth. de Teſtibus, §. licet, textus in l. ſola, C. de teſtib.* ubi gloſſa, *textus in c. cum cauſam, extrà de teſtib.* Grammat. *conſ. crim.* 12. Clarus *q.* 53. *num.* 22. Farinac. *q.* 70. plures referens, videlicèt ſi teſtis deponit, vidiſſe Cajum vulneraſſe Sempronium, exprimere debet, quod ipſe interfuit, & quòd erat de die, & ſi de nocte, quod Luna lucebat, aùt quod aliquod lumen artificiale aderat, nec non quod Cajum cognovit, quia illum priùs in practica habebat, vel erat concivis.

27 Si tamen teſtes non reperiuntur, & hujuſmodi probatione certitudo de deliquente haberi non poſſit, de ea per indicia Judex inveſtiget, juxtà *textum in l. indicia C. de rei vindicatione, textum in l.* 2. *C. quorum appellationes non recipiuntur, textum in l.* 3. *§. a Barbaris de re militari*, & argum. *text. in auth. ut liceat Matri, & Aviæ, §. quia viro collat.* 8. ubi alloquens uxorem alterius de adulterio punitur, ſi ter fuit denunciatum, nè alloqueretur, *textus in l. Conſiliarios C. de aſſeſſoribus*, ubi, ſi officialis tempore ſyndicatus fugit pro confeſſo habetur *text. in cap.*

porre-

Digitized by Google

Ela, *de confirmatione utili*, *ſeu inutili*, ubi ex præſumptione tamquam falſarius punitur, ex quibus, & ex aliis penès Gloſſas crimina præſumptionibus plenè probantur.

28 Probatio enim, teſte Epiſcopo Sarmiento *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 9. aùt vera, aùt præſumpta eſt: prima immediatè corporeo ſenſu percipitur; ſecunda mediante diſcurſu intellectus, eamque primam, ut ait irrationabilia, ſi loqui ſcirent, facerent; ſecundam tantùm homines, quibus ità res oſtendi poteſt, ea prima, ſicuti ea ſecunda, quæ ejuſdem potentiæ eſt.

29 Et dicto loco nullam diſtinctionem inter juris præſumptiones, & homines conſtituit, ut illæ ad pœnam ordinariam imponendam ſufficiant, & non iſta: quia omnis hominis præſumptio ſi bona eſt, a lege videtur approbata, & ſicuti illæ ſufficiunt, quia valdè conferunt ad delictum, ita in omni alio caſu, ſi ejuſdem ponderis ſunt.

30 Quare indicia triplici gradu diſtinguunt Sanchez *conſ. moral. lib.* 6. *cap.* 3. *dub.* 14. D. Card. de Lugo *diſp.* 37. *ſect.* 12. Quædam appellant levia, quibus raro veritas ineſt, vel quibus communitèr veritas abeſſe contingit. Quædam gravia, quibus communitèr veritas adeſſe contingit, & vehementèr Judicis animum movent, & conſiderant ea, quæ ſemiplenam probationem conſtituunt. Violenta alia dicunt, in quibus veritas adeſſe contingit, & Judicis animum movant ad aſſentiandum alicui rei, ut in ea, tanquam in vera, quieſcant, & plus inveſtigara non curent. In quinque vero gradus diſtinguit P. Leſſius *de juſt.* & *jur. cap.* 29. *tit. de Judice dubitat.* 17. In *primo* levia probabilia, in *ſecundo* levia probabiliora, quæ valdè probabilem ſuſpicionem de criminis authore commovent, in *tertio* gravia, in *quarto* ea, quæ ſemiplenam probationem faciunt, quæ ampliùs quid eſt, quam indicium legitimum, in *quinto* indicia graviſſima, quæ indubitata dicuntur. Juxta primam, indicia in primo gradu ad inquiſitionem ſufficiunt, in ſecundo ad citationem, capturam, & torturam, in tertio ad condemnandum, juxta ſecundam, in primo ad inquirendum, in ſecundo ad citationem, in tertio, & quarto ad capturam, & torturam, in quinto ad condemnandum, etiam ad ordinariam pœnam, vigore Regiæ *Pragmat. de offic. judic.* Quæ indubitata indicia declarat,

31 rat, ut ſint illa, quæ legitimè probata movent Judicis mentem ad firmitèr credendum, delictum fuiſſe commiſſum ab imputato, quieſcendo cum ejus intellectu in hac firma credulitate, ad quorum explicationem D. Reg. Rov. *dec.* 63. & Dom. Reg. Capyc. Latr. *deciſ.* 163. dicunt, quod firmiter credere, duplici modo contingere poteſt, uno ſine actuali dubitatione, & cum virtuali tantùm, ut ſi interrogatus, an Titius commiſit crimen, de quo inquiritur? Reſponderem, ad præſens firmiter credo, quod commiſit, ſed fortè eſſe poteſt, quod non, & quod hæc credulitatis ſpecies ſufficiat in delictis occultis; altero modo ſine actuali, & virtuali dubitatione, ut ſi interrogatus reſponderam, quod credo, & eſt veriſſimum, nec alicui dubitationi locus eſſe poteſt, & quod in aliis delictis non occultis hæc credulitatis ſpecies requiratur. Tamen ego in iſtis quoque delictis dico, quod ſufficiunt ea indicia, quæ delinquentem demonſtrent morali certitudine, & ratio eſt, quia in humanis actionibus, ſuper quibus conſtituuntur judicia, & exiguntur teſtimonia, cum ſint circa contingentia, & variabilia, certitudo demonſtrativa, ſive methaphyſica haberi non poteſt,

32 beri non poteſt, ut inquit Divus Thomas 2. 2. *quæſt.* 70. *in corpore*. Ideoque hæc probatio, quæ delinquentem demonſtrat, morali certitudine ſufficiens eſt, & moralis dicitur, quæ ea communitèr accidentibus, & propriis circumſtantiis, & rationibus rei in pluribus verificatur; & rarò juxtà hominum mores a veritate deviat, quam probationem conſtituunt indicia in tertio gradu, poſita a Sanchez, & D. Cardin. de Lugo, & ea poſita in quinto gradu a Patre Leſſio, in qua utique probatione virtualis ineſt dubitatio, & communi declaratur exemplo, ut ſi in domo unum aditum habente reperiatur Cajus occiſus, & ab eo viſus eſt Titius exire pallidus, & gladio evaginato, quod exemplum DD. ponunt pro indicio indubitato: nàm quàmvis fallere poſſit, & innocentis ſequi punitio, cum contingere poſſit, quod Titius tantùm vulneravit, & alius Cajum exanimavit, aùt quod alius illum enſe occidit, quo relicto fugit, & quod Titius enſem eruentum apprehendit, occiſorem ſequens, ut occidat, quem caſum contigiſſe affirmat Caſonus *in tract. de indiciis cap.* 11. vel quod Cajus ſe ipſum occidit, & quod Titius tantùm enſem a corpore abſtulit, ſicut ſecit Uliſſes ab Ajace, ut notat Menochius *de arbitrar. caſ.* 270. attamèn quia in pluribus contigit, quod qui viſus eſt a tali domo exire pallidus, & cum gladio, ubi occiſus reperitur, ille ſit delinquens, & de raro evenire poteſt caſus Ulyſſis, & alius a Caſone relatus, & per accidens ad condemnandum hoc indicium ſufficiens eſt, ut evitetur nimirum majus malùm, quod ex oppoſito ſequeretur, cum homines certitudinem de delictis habere non poſſunt, & illa in magnam Reipublicæ perniciem impunita remanerent, ſicut notat D. Card. de Lugo *de juſt.* & *jur. diſp.* 37. *ſect.* 12. *nu.* 146. *in fine*. Indicia igitur, quæ frequentiſſimè delinquentem indicant, indicia indubitata dicuntur. Hæc ſi concurrant, Judex ultrà inveſtigare non curat; hæc utique facilius in occultis ipſius animum in judicando movere debent, quoniam in illis teſtes, qui immediatè deponant, reperire difficillimum eſt, & etiam plura dubitata, dummodo unita Judicis mentem commoveant, ultra adducta a Capyc. Latr. *nu.* 51. adeſt. *dec.*

33 *Arag.* Sen. 111. Quodlibet enim indicium duos requirit teſtes, Gloſ. eſt *in fin. in verb. Vel indiciis C. fam. herc.* Farinac. *quæſt.* 37. *nu.* 13. D. Card. Tuſc. *lit. T. concl.* 164. *num.* 51. D. Card. de Lugo *d. diſp. nu.* 140. *in verb. Teſtium*, P. Sanch. *dub.* 14. *nu.* 2. D. Card. Cajet. *quæſt.* 69. D. Th. *art.* 2. ubi dicit, quod Duplex eſt indicium.

34 perfectum, & imperfectum. Primum videlicet quod per duos teſtes probatur. Imperfectum, quod unico tantum; & quod remota indicia a delicto per teſtes ſingulares probata, non probant; verùm, an hæc conjungantur, ut Reus torqueatur? Farinac. *quæſt.* 27. *nu.* 33. & 39. cum Carrerio Caſono, Bruno, & Banco tenet, quod conjungantur, ſi unum alio coadjuvetur, putà ſi unus teſtis deponat vidiſſe Cajum vulneratum, dicentem quod Titius ipſum vulneravit: alius vidiſſe Titium propè locum, ubi Cajus manebat; alius vidiſſe Titium propè locum ſanguine aſperſum; alius nemora verſus fugientem: nam omnes iſti teſtes tendunt ad unum totum, videlicèt ad unius Speciei integrationem. Bajard. vero ad Clarum *quæſt.* 22. *num.* 7. Gram. *conſ.* 37. Caball. *caſu* 193. Dom. Reg. Capyc. Latr. *deciſ.* 161. *num.* 26. Laym. *citato cap. num.* 5. *verſ. quin*, & *in criminali cauſa*, P. Diana *lib.* 3. *tract.* 6. *reſ.* 5. tenent, quod conjunguntur, ſi plura ſunt indicia, & talia, quorum duo, ſi legitimè eſſent probata, indicium facerent ad torturam, præſertim ſi teſtes idonei ſunt, quoniam negari nequit, quod iſti plures teſtes conſtituunt præſumptiones. Ego iſtorum opinioni adhæreo: nàm quamvis teſtes ſingulares tendant ad diverſa tota, hæc omnia tota indicant Titium delinquentem, ac omnia ad illum aggravandum concurrunt, & præcipuè hæc procedit opinio in occultis cri-

35 minibus. In hac indiciorum materia, quæſtio quoque eſt inter Doctores, an illa teſtes idoneos, & omni exceptione majores requirant? Ut videre eſt penès eundem Farinac. *in d. quæſt. num.* 18. & 20. ipſe enim *num.* 28. ponderatis opinionibus tenet, quod teſtes omni exceptione majores requirantur, ut legitime probentur indicia. Primo, quia in criminali cauſa, ut Reus condemnetur, iſti teſtes adhibentur; pari igitur ratione adhiberi debent, ut torqueatur, cùm eadem ratio ſit de toto quoad totum, quæ de parte quoad partem: cùm tortura etiam ſit pluſquàm utriuſque manus abſciſſio; & ex ea facilius ſequi poſſit confeſſio, ex qua in vitæ periculo quis ponitur, ut conſideravit Conſ. D. Ferdinandus de Quadra proavus ſolertiſſimi viri Conſiliarii D. Alvari de Quadra in reſponſo impreſſo a D. Reg. de Marinis *lib.* 2. *juris reſol. cap.* 10. ubi *nu.* 12. ipſe Conſil. de tortur. inquit. *Verberibus*, *igne*, *morte*, *cruciatu*, *eloqui*: *Quodcumque celat adiget in vitam dolor*. Secundo, quia ſicut unus teſtis de viſu requiritur, ut ſit omni exceptione major, ut tortura inferatur; ità indicium, quod loco teſtis deſideratur, teſtibus omni exceptione majoribus probari debet.

36 Verùm contrariæ opinioni Doctorum relatorum a

di-

dicto Farinac. *num.* 10. adhæreo, primo, quia ut Reus torqueatur, regularitèr ad minus duo remota indicia requiruntur, quæ quatuor teſtibus probari debent, & ſi omnes iſti omni exceptione majores eſſe deberent, difficilis redderetur probatio, quæ, cùm delicta frequentia ſint, reſtringenda non eſt, ut remaneant impunita, ſed ut clareant, probationibus minus legitimis fides adhibenda eſt gloſ. *in cap. quemquàm* 14. *quæſt.* 2. *in verb. Ne occulteatur veritas*, gloſ. *in l. quoniam multi C. de hæreticis, in verb. Augustetur* C. *Regni ad quietem*, ibi: *Sed quia crimina punienda ſunt undecumque claruerint, & Regni Cap. vulgaris fama*, ibi: *Et quia probationum non eſt anguſtanda facultas, maximè, ut crimina clareant*, Dom. Reg. Revert. *decif.* 188. Secundo, quia in criminibus teſtes inhabiles ad torquendum ſupplentur ex numero. Tertio, quia valdè diſtat tortura a condemnatione; nec valeat argumentum de teſte, quia unicus teſtis de facile perverti poteſt? idcircò dicitur, quod dictum unius eſt dictum nullius: Farinac. *quæſt.* 63. *nu.* 1. & tamen ſi reus eſt levis vitæ, ſufficit, quod teſtis non repro-
37 betur a Jure. Exquirat itàque Judex delinquentem probabili, ſive morali certitudine, ſi hanc habere poteſt, quæ, ut diximus, aùt vera eſt, aut præſumpta, aùt plena, aut ſemiplena, juxtà gloſ. *in l. teſtium ff. de teſtibus, verſ. ſpeciem*, aùt minùs quàm ſemiplena, & ut validam habeant probationem, diligenter cumulet omnia indicia, quæ ad delictum conferunt, ut ad minus tortura locum habeat: putà in homicidio inve-
38 ſtiget, quis occiſo erat inimicus? a quo minùs affectus ſit? quis jactavit ſe de crimine; quis locum patrati criminis frequentavit? quis poſt crimen a Civitate aufugit, latitet, vel ad Eccleſiam confugit, ſive ante crimen arma præparavit, bona occultavit, contra quem eſt populi opinio; quis ex illius morte commodum adeptus ſit? ut in *l. cum. ratio, de bonis damnatorum*, aùt quis illi rivalis? ut in *l. uni ff. de ambitu*. In eo qui veneno necatus ſupponitur, quis venenum de familiaribus retinebat, & inveſtiget, ſi illud trituravit, ſi clauſo oſtio, ſivè occulto cibum præparavit, ſi mortui cadaver feſtinantèr ſepeliri curavit, ſi in menſa de præparato cibo, & propinato comedere noluit, ſi de morte non condoluit, cum contriſtari deberet quod eſt maximum indicium, quia in morte luctus communitèr conſideratur, undè riſus rancoris ſignum eſt, & contra mortuum odii. Hæc omnia in crimine homicidii procuret inveſtigare, ac ea omnia, quæ ad delictum, juxta ſui naturam concurrere potuerint; nam regularitèr ex quatuor indicia oriuntur, ſcilicet *ex perſona, facto, dicto, & cauſa*, & per tria tempora, *ante, in, & poſt delictum*, ut per eruditum Caſonum *tract. de indiciis* late videre eſt.

39 *TERTIUM* conſtito de delicto, & de delinquente, de cauſa perquirat, qua etiam Reus quæritur, ſi ignoratur; nam is feciſſe præſumitur, qui faciendi cauſam habuit, Felinus *in cap.* 1. *de officio, & poteſtate Judicis delegati*, Bart. *inter Conſilia criminalia conſ.* 8. *lib.* 1. Follerius. *inter eadem Conſilia conſ.* 138. *lib.* 1. Bertazzol. *conſ.* 556. *lib.* 2. Menoch. *conſ.* 236. *num.* 25.
40 Grammatic. *conſ.* 42. Hæc uti baſis, & criminis fundamentum quærenda eſt, *textus in cap. cum delicti, il primo, de accuſat. cap. occidit* 23. *quæſt. ult. in l. verum, la ſeconda, ff. de furtis*, Gloſ. *in cap. intelligentia, ex cauſis, de verb. ſignif.* Bertazz. *conſ. crim.* 11. *num.* 22. Gurba *conſ.* 51. *num.* 9. Guazzinus *ad defenſam diſceptatione* 19. *nu.* 65. 99. 110. 115. & 217. Guazzin. *ad defenſam lib.* 2. *defenſa* 28. *num.* 6. & 7. ea deficiente, ſi inquiſitio indiciaria eſt, nullius roboris eſt. Verùm ſi viſus eſt, quia arguitur, nihil refert, eam non adeſſe, Caſon. *tract.* 2. *cap.* 3. *nu.* 4. *in fin.* Hæc etiam in confeſſo quærenda eſt. Paris de Puteo *in verb. Tortur. cap.* 7. Angel. *in l. certum ff. de confeſſis, num.* 1. Blancus *in l. final. ff. de quæſtionibus nu.* 35. Gramat. *conſ.* 16. & 60. Conſil. de Bottis *ad Bart. in l. certum, §. ſi quis abſente ff. de confeſſis*, ubi dicit, quòd illa confeſſio dicitur probatio probata, quæ eſt legitima habens ſuos Comites, v3. Cauſam, alias non probaret; Farinac. *conſ.* 85. *nu.* 28. Guazz. *ad defenſam d. lib.* 2. *defenſa* 32. *cap.* 3. cauſa itàque in-
41 tuenda eſt, ut mitiùs, aut gravius delinquens puniatur, *textus eſt in cap. felicis §. cæterum de pœnis in* 6. Gloſ. *in. cap. ſi unquàm. §. accuſatorem* 2. *quæſt.* 3. *text. in l. aut facta, §. cauſa, de pœnis*, Gloſ. *in l. hodiè ff. eodem* Gloſ. *in l.* 1. *in princ. ad Senat. Conſ. Turp.* Paris *de ſyndicata in verbo compoſito, cap.* 1. Grammat. *conſ.* 63. Cavalcan. *de Brachio Regio par.* 3. *nu.* 259. Clar. *quæſt.* 75. *num.* 10.

42 *QUARTUM*, quo loco, ut in *l. aut facta, §. locus ff. de pœn. in §. atrox, & in l. Prætor edixit de injuriis* cum gloſ. & notatis à Bovadilla *lib.* 2. *cap.* 4. *tit de la juſticia, y pitead. punctas, num.* 15. *lit. B.* a Dom. Reg. de Ponte *de poteſtate Proregis tit.* 1. §. 11. ubi ratione loci pœnam ultimi ſupplicii arbitrarii teſtatur a Dom. Reg. Merlino *controv. lib.* 1. *cap.* 66. ubi crimen in carcere commiſſum acriùs puniri ait, a Domino Reg. Tapia *in Jus Regni lib.* 5. *tit.* 41. *num.* 4. ab eodem Merlino *c.* 17. Conſ. Campana *reſol.* 16. *nu.* 12. & Scialoya *in praxi forjudicatoria cap.* 3. *num.* 124. ubi pro unico furto, etiam parvæ quantitatis in via publica patrato mortis pœna practicatur, & ſic ratione loci, quia Reipublicæ intereſt ſine metu, & periculo per itinera commeare; a Dom. Regente Sanfel. *dec.* 35. ubi pro furto in Eccleſia unciam excedente, quamvis de re non ſacra, mortis pœna fuit impoſita, & circa furtum in Eccleſia, vide aliam deciſionem dicti Domini Reg. 243. & Peguer. 24.

43 Hinc injuria non tantum ratione perſonæ offenſæ, & offenſoris, ſed etiam ratione loci, quo fuit illata, levis, aùt atrox dijudicatur, idcirco pœnam arbitrariam continet §. *in ſumma Inſt. de injur.* quæ pœna uſque ad mortem extendi poteſt, ut tenet gloſſa ibidem, & ex noſtris Dom. Reg. de Ponte *d. tract. & §. et* Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 34. *num.* 12. licèt loquatur in Principe, aut Principe conſulto, & ex ultramontanis Joann. Harprecth. *in d. §. in ſumma* plures DD. & jura refert, & præcipue *textum in l. ſaccularii ff. de extraordinariis criminibus*, ibi: *Præſides exequi ſolent graviter uſque ad pœnam capitis, etc.* Item injuria atrox quoque dicitur, non ſolum ex loco, videlicet, ſi in platea, Theatro, aùt alio loco publico committatur, ſed ex parte corporis affecti, ut percuſſio in facie, quæ eſt ad ſimilitudinem pulchritudinis cæleſtis figurata, *ut in l. quis in metallum, Cod. de pœnis*, &
44 probat *textus in d. l. Prætor edixit, ff. de injur. in fine*, ibi: *Os alicui percuſſum*. Unde graviùs eſt alapa, quam pugno percutere, Campagna *in cap. Regni de injuriis, num.* 14. & 15. vel quia alapa longiùs ſonat, & ità a pluribus auditur, vel & melius, quia alapa percuſſus puerilitèr tractatur, & ſic magis ſpernitur, & Jeſus Criſtus accepta alapa militem admonuit.

45 *QUINTUM*, quo tempore, ut *in cap. neceſſario*, & in *cap. quod pro remedio, cauſa* 1. *quæſt.* 7. *in d. l. aut facta, §. tempus, de pœnis*; Gloſ. *in l. furem, in verb. item quia tempus, ff. ad legem Corneliam de Sicariis*, cum aliis a Bovadilla relatis *d. tit. num.* 13. & Grammat. *deciſ.* 36. *num.* 14. Hinc furtum ſi noctu fiat, atrocius reputatur, ut in *l.* 1. & 2. *de furibus balneariis*: & fur nocturnus quoquomodo occidi poteſt; diurnus niſi telo ſe defendat, ut in *cap. perfodiens de homicid. volunt. in l. itaque ff. ad l. Aquil.* ea ratione, ut in *d. cap.* quia noctu non diſcernitur, an ad occidendum, an ad furandum venerit, vel ut conſiderat Gloſ. *in d. l. itaque verſ. Tamen*, quia in die fur cognoſci poteſt, & accuſari, & bona recuperari poſſunt, ut quoque dicit gloſ. *in l. furem ff. ad l. Corn. de ſicariis*, quæ declarat furem nocturnum recedentem, ac cum rebus fugientem occidi poſſe, diurnum minimè, niſi Domini periculum adſit. Item quo tempore divina celebrantur officia, *l. ſi quis in hoc genus C. de Epiſcop. Eccleſ.* vel in Majori hebdomada, & in die Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti. Tempus itaque delictum aggravat, Bolognet. *in d. l. furem.* Foller. *ſuper pragm.* 1. *de ictu ſcopictæ, n.* 31.

46 *SEXTUM* de animo, exquiritur enim, ut reus de facto judicetur, inſpiciendus eſt, *tex. in cap. cum voluntate., de ſent. excomm. in cap. cum qui aſſeverat* 50. *in dict. l.* 3. *§. dolo, ff. de exibend. tab. in l. quod Reipublicæ ff. de injur., in l. qui injuria, ff. de furtis*, ubi, effringens cauſa injuriæ januam de furto non tenetur, & *in l.* 1. *C. ad l. Corneliam de ſicar. in l. Divus Adrian. ff. eodem*, ubi non ordinaria ho-

mici-

micidii pœna punitur, ſi non animo occidendi per-
cuſſit. Idcircò Sacrum Conſilium, quamvis in hoc
Regno pro furto in via publica mortis pœna ſit indi-
cta contra eum, qui cum ad aliud eſſet in via pu-
blica tranſeuntem furatus fuit, extraordinariè pro-
ceſſit, teſte D. Reg. Sanfelic. *deciſ.* 40. Animus uti-
47 que in criminibus inſpiciendus eſt, an deliberatus,
& præmeditatus fuerit? an verò ſimplex deliberatus?
Præmeditatus animus conſideratur, quando aliquis
tempore interjecto cogitavit de crimine, & cum de-
liberavit illud committere, committendi occaſiones
procuravit, & inſidias. Simplex deliberatus, quan-
do de crimine temporis intervallo non cogitavit, ve-
rùm in committendo ſuum in deliberando firmavit ani-
mum. Hæc diſtinctio colligitur a Caſon. *in præmiſ.
ſis cap.* 1. *num.* 7. Gabriel. *tract.* 3. *de ſicar. & veneſ.*
Bertazol. *conſ.* 85. *num.* 8. *lib.* 1. Vermigl. *conſ. crim.*
28. *&* 69. Menoch. *de arbit. caſ.* 351. *num* 5. *&* 15.
Conſil. Paſcal. *de patria poteſt. par.* 3. *cap.* 6. *num.* 17.
Jul. Clar. *in* §. *homicidium*, & Farinac. *quæſt.* 125.
qui ponunt exempla in homicidio cum appenſamen-
to, ut vulgo dicunt commiſſo, & in eo in rixa pa-
trato, in qua occidendi animus ſuperveniat? animus
enim præmeditatus requiritur, ut *Prag.* 3. *de ictu ſco-
pictæ* locum habeat, Conſiliar. Gizzarel. *deciſ.* 25.
Campana *reſol.* 1. *nu.* 5. *&* 19. Item ut proditorium
verificetur, Ciarlinus *par.* 1. *controverſ.* 10. *n.* 118.
Farinac. *conſ.* 198. *lib.* 2. Thomas de bene *par.* 2. *cap.*
16. *dub.* 20. *ſect.* a. Animus autem ſimplex delibera-
48 tus, qui in rixa ſupervenit, ut homicida pœna mor-
tis plectatur in conſideratione non eſt, uti affirmant
DD. innumeri relati a Farinac. *d. quæſt.* 125. *nu.* 42.
& a Conſ. Paſch. *par.* 6. *cap.* 6. *num.* 13. *&* 14. quod
dictum reſtringitur ad Auctorem rixæ a Farinac. *d.
quæſt. num.* 49., & in caſu quod rixa ex cauſa pro-
veniat, quæ juſte ad iracundiam Auctorem commo-
vere minimè poterat, ut a Conſil. Campana *reſol.* 16.
num. 5. de quo dicto dubito per ea quæ referam in
49 ultimo Decreto. Animus itaque inſpiciendus eſt, &
non eventus inquit gloſ. *in d. cap. cum voluntate*,
Cavalcan. *de Brachio Regio par.* 4. *num.* 150. Quarè
putans, ſe habere rem cum ſoluta, ſi illa eſt conjuga-
ta, adulterium non committit, quia ſimplex for-
nicatio fuit cogitata, Afflict. *in Conſt. terminum vi-
ta*, *num.* 24. obi jura allegat. Hinc ſi intendens
occidere Cajum, caſu Titium occidit, quia tran-
50 ſeuntem percuſſit, ordinaria pœna non tenetur, nam
reſpectu Titii animus occidendi non conſideratur, ità
tenent Angel. de Petuſio *in l. ſi cum ſervo de injuriis*,
per illum texum, ubi, qui voluit ſervum percute-
re, & alium percuſſit, injuriarum actione non tene-
tur, Alexand. in Bartol. *in l. reſpiciendum*, §. *delin-
quunt ff. de pœnis*, Jaſon. *in l. ſuper errorem ff. de
juriſdictione omnium Judicum* 4. *col.* Ant. Gom. *tit.
de homicidio cap.* 3. *num.* 35. ubi teſtatur, quod hæc
opinio tenenda eſt in practica, Covar. *in Cap. Alma
mater* §. 10. *num.* 4. *de ſententia excom. in* 6. Ma-
ſcard. *de probat. l.* 2. *concl.* 864. Cabal. *caſ.* 31. Se-
cus ſi volens occidere Cajum, errore occidit Titium,
quia credebat, quod Titius erat Cajus, quoniam iſto
caſu ordinaria pœna punitur ut tenent Ant. Gom.
d. tit. num. 34. Andr. de Iſern. *in Conſt. terminum
vita*, & Afflict. *in conſtit. Regni tit. de homicid. n.*
23. Covarr. *eodem loco*, Molina *tract.* 3. *diſput.* 30. ac
cæteri ab ipſis relati. Et certè in hoc caſu mihi vi-
detur aliquid magis, quàm in primo, cum non tan-
tùm dolus in genere, verùm etiam intentio determi-
nata in objecto, conſideratur, & error non fit in cor-
pore, ſicut in primo & ita judicavit M. C. dele-
gata, referente Conſil. Carolo Vergara pro Vita,
contra Franciſcum Ruſſo aſſiſtentem armatum in ho-
micidio a Sabatino Sica commiſſo in hac Civitate
Neap. ictu ſcoppictæ in perſonam Lucæ Nizzo, qui
ex errore fuit occiſus: nàm dicti Franciſcus, & Sa-
batinus mandato accepto a Vito Vinaccia occi-
dere intendebant Dominicum de Lucca, & quia Lu-
cas Nizzo illi aſſimilabatur veſtibus, & ſtatura, ipſum
occiderunt, & fuit practicata ordinaria pœna. Et fuit
quoque deciſum in eadem M.C.V. in cauſa Petri
Jordani homicidæ, & Julii Caputo aſſiſtentis, ad
relationem Judicis Matthienſii, penès ſcribam Pette-
natum. Et quamvis in hoc caſu quamplures DD.
contrarium teneant, ut videre eſt penès Petrum Ca-
ballum *de omni genere homicidii num.* 234. & Gram-
mat. *conſ.* 5. *in Conſtit. Item conſtitutio terminum vi-
ta*, *num.* 11. ubi contraria deciſio M.C. recenſetur.
Hodie in ea communiter pœna ordinaria practicatur,
ſi armis igneis homicidium committatur, in odium pi-
ctorum armorum, quia qualitate attenta vulnerans,
etiamſi non ſequatur mors, dicta plectitur pœna: &
hanc opinionem indiſtinctè practicarem non ſolùm con-
trà aſſaſſinos, verùm etiam contrà ſimplices manda-
tarios, quia in effectu majus eſt delictum ob perſonam
illius, a quo nullam umquam recepit injuriam, quàm
ob perſonam inimici, ideſt mandantis fortè ex legi-
tima cauſa. Et quia in utroque caſu DD. ſententiæ
ſciſſæ ſunt circa ordinariam, & extraordinariam pœ-
nam, uti videre eſt penès Farinac. *quæſt.* 125. *n.* 152.
& 153. 156. *&* 157. contra hominem malæ vitæ ab
51 ordinaria pœna non recederem. Animus igitùr in-
ſpiciendus eſt, ſed reſtringitur in caſu *leg. quoniam
multa facinora C. ad l. Juliam de vi publica*, ubi
is qui convocatis hominibus rei illicitæ operam dedit,
de eo, quod ultrà ipſius intentionem accidit, tene-
tur; ſi de exceſſu veriſimilitèr cogitare poterat, uti
declarant Farinac. *quæſt.* 126. *numer.* 69. Petrus Ca-
ball. *caſ.* 91. *num.* 12. & Maſtrill. *deciſ.* 297. qui *nu.*
83. teſtatur quod in Regno Siciliæ nunquam fuit pra-
cticatus *text. in d. l. quoniam multa facinora*, ſicuti
limitatur contra mandantem ad vulnerandum. Vide
Conſil. Campana *reſol.* 16. *n.* 19.
52 *SEPTIMUM*, quomodo, ut in percutiente coa-
dunatis hominibus Gram. *vot.* 15. *num* 11. Concivis
meus Mangrella *rit.* 276. *num.* 20. & alii congeſti per
Caravitam *rit.* 68. *num.* 3. in furto cum domus fra-
ctura, vel clavibus adulterinis commiſſo, Conſ. Giz-
zarell. *deciſ.* 13. vel cum ſcalis D. Reg. Sanfel. *deciſ.*
34. in homicidio cum proditione, de quo Dom. de
Franch. *deciſ.* 713. ubi de Luca plures caſus a Sac.
Congregatione declaratos recenſet, vel in homicidio
cum aſſaſſinio, de quo Dom. de Franchis *deciſ.* 170.
Dom. Reg. Rovit. *prag.* 1. *de aſſaſſinio*, Dom. Reg. de
Marin. *reſol. juris cap.* 173. & latè dixi in Decreto
Defenſiones.

Meritò igitur in qualibet querela, denunciatione
ſive fiſci inſtantia, juxtà Geneſis cap. 18. *Deſcen-
dam, & videbo, ſi clamorem, qui venit ad me, ope-
re compleverint*, repetitum *in cap. Deus omnipotens*
2. *quæſt.* 1. & in *cap. cum delicti de accuſat.* pro-
53 nunciabit Judex, *Capiatur informatio, & teſtes
recipiantur coram me*. Videlicèt, *an factum verum
ſit, a quo, qua de cauſa, quo loco, quo tempore,
quo animo, & quo modo actum*, uti dictum eſt, &
ſi dicta particula, v3. *teſtes recipiantur coràm me*.
54 omittatur, quoque intelligitur. Teſtes enim reci-
piuntur coram Judice, quia ipſius præſentia veritas
magis exquiritur: & eſt cautum in Jure, ut *l. Judi-
cet, & auth. apud eloquentiſſimum C. de fide in-
ſtrumentorum, in l. teſtium de teſtibus, in l.* 3. §.
item Divus ff. eodem, *Ritu M. C.* 151. ubi habe-
tur, quod teſtes infra dietam degentes in criminali-
bus, omnino a Judice audiantur niſi ſenes ſint, va-
letudinarii, aut aliæ perſonæ impeditæ; ſicuti etiam
eſt cautum *ritu* 156. & prius in *Conſtitutione in pe-
cuniariis*. Si vero ultra dietam morantur, probis
viris illorum audientia committitur; & decretum
concipitur: *Die, &c. facto verbo in M. C. capiatur
informatio, & committatur Tali de Tali, & ex-
pediantur proviſiones*, quibus explicatur, quod no-
mine M.C. informationem capiat, & captam clau-
ſam & ſigillatam tranſmittat. Hoc reſtringitur ta-
mèn parte petente, aut fiſco inſtante, quo caſu etiam
a Judice recipi debent. Cæterum in cauſis parvi mo-
menti, teſtium audientia ſolet Scribis M. C. com-
mitti; Et tamen quia ex minimis ſæpiſſimè magna
proveniunt ſcandala, Judices deprecor, ſi tempora
largiuntur, ut teſtes in omni caſu ipſimet interro-
gent, ut propriæ conſcientiæ conſulatur, & ut evi-
tetur inconveniens, ſi fortè teſtes de falſo accuſati
replicarent, non ità depoſuiſſe, ſicut Actuarius
ſcripſit; quo Caſu ſi omnes teſtes ità dicerent, Actua-
rio non eſſet credendum, ut latè inferiùs dicam. De
pluribus tamen teſtes interrogari oportet, de perſo-
nis v3. cauſis, loco, tempore, viſu, auditu, ſcien-

Digitized by Google

tia, credulitate, fama, & certitudine, juxtà *text.*
in cap. cum cauſam de teſtibus, & atteſt. & cun-
cta plena inquiſitione diſcutere, *cap. judicantem 30.*
quæſt. 5. In levibus verò criminibus, quæ modicæ
ſunt coercitionis, & de quibus non curat Prætor,
quia *Septies in die cadit juſtus*, Proverb. cap. 24.
num. 16. *& nemo ſine crimine vivit*, arg. *text. in*
l. levia de accuſation. ubi levia audire & diſcu-
tere de plano jubetur, decernat, quod *Partes vo-*
55 *centur coràm me:* quæ ſi renitentes erunt, aliud
interponitur Decretum v3. *Ex quo renitentes du-*
cantur. Et poſtquam ductæ fuerint coràm Judice,
eas cum patientia audiat, bonaque arte reprehendat,
& corrigat, atque perſuadeat, ut in concordiam
veniant: *Quantum enim in bello poteſt ferrum, tan-*
tum in Republica poteſt eloquentia, uti inquit De-
metrius apud Diogenem *lib.* 5. Facta pace coram Ju-
dice, juxtà tradita a Caravita *rit.* 275. *num.* 18. *in*
fine, ubi quod ſi unus Officialis atteſtetur pacem
coram ſe factam, admittatur in crimine non gravi,
56 & decretum interponat: *Stante pace facta coram me*
non moleſtentur: & ſi ipſi videbitur, addat: *Verùm*
relaxentur cum mandato ad invicem de non offen-
dendo: ac mandet, ut mandari expenſas Auctor
rixæ, & magis culpatus ſolvat. Quod ſi duræ cer-
vicis ſunt, cum mandato domi, vel per palatium
admittat, uſquequo rancor lenis fiat, quod totum
Judicis prudentiæ committitur, cujus auctoritas ma-
gna eſt tanquam a Deo perveniens. In rixis enim,
atque injuriis, Judex ad pacem compellere valet,
57 gloſ. *in cap. ſuadendum 90. diſtint.* Burrius *in cap.*
1. *de mutuis petitionibus*: maximè ſi humiles ſunt
perſonæ. Cœterùm ad concordiam perſuaderi, non
imperari poteſt, Bald. *in l. ex ſtipulat. Cod. de ſen-*
tentiis. Quamobrem ſuadendus eſt quis, non co-
gendus, ut injuriam remittat: Felinus *in rubr. de*
tregua, & pace num 2. nàm æquitatis ratio non
patitur, ut quis invitus injurianti parcere cogatur,
Tamen ut delictum evitetur, indiſtinctè Judex par-
tes ad concordiam cogere poteſt quinimò tenetur,
ut in *l. denunciamus C. de his, qui ad Eccleſiam*
confugiunt, & in l. illicitn, §. potentiores, ubi
Bartolus *ff. de offic. Præſides*, idem in *l. congruit,*
ff. eodem & eſt *textus in l. uſufruct.* Inſuper pro hujus
praxis pleniori intelligentia alia *decem* ſubjicio.
58 *PRIMUM* cum P. Leſſio *de juſtit. & jure, tit. de*
Judice, cap. 29. *dub.* 11. *num.* 105. quod contrà cri-
minoſos duplici modo procedi poteſt, uno ex offi-
cio, ad inſtantiam partis altero. Denunciatio enim
non eſt per ſe aliqua diſtincta via procedendi, ſed
quoddam prævium, ut Judex ex officio procedat,
quando, præcedente aliqua fama, vel denunciatio-
ne informationem capit, atque ad ulteriora procedit
ut ad ſententiam perveniant. Ad partis verò inſtan-
tiam quando pars offenſa vel alius ad quem id de
jure ſpectare poteſt, accuſationem porrigit, & Judex
ea admiſſa ſecundum ejus probationes procedit. Ita-
que ſi ex officio agit, per inquiſitionem procedit; ſi
ad partis inſtantiam, per accuſationem.
59 *SECUNDUM*, quod quæſtio eſt inter Theologos,
an quando manifeſtum eſt crimen, & Auctor igno-
ratur, ſi Judex quærere in genere poſſit *quiſnam*
fecerit? Quoniam quidam, ut Dom. Cardinalis Ca-
jetanus *qu.* 69. *art.* 1. *&* 2. Scotus *de ſecreto membr.*
2. *quæſt.* 6. *dubit.* 4. & alii tenent, Judici id non eſ-
ſe licitum, duplici ratione: prima quia Canones
vetant, ne per inquiſitionem procedatur, niſi de
Auctore fama ſit, vel certa præcedant indicia, ut
in *cap. cum oporteat, in cap. inquiſitionis, & in cap.*
qualiter, & quando 24. *de accuſationibus*: Secundo,
quia Judex in genere inquirendo, quiſnàm fecerit?
non minus, quàm in particulari, an Petrus fecerit?
præbet occaſionem revelandi crimina occulta, con-
trà charitatis, & juſtitiæ ordinem. Quidam alii
verò, ut P. Leſſius *de tit. dubit.* 14. *nu.* 114. Dom.
Cardinalis de Lugo *tit. de obligat. juſtitiæ ſpectanti-*
bus, diſput. 37. *ſect.* 6. *n.* 58. aliique tenent, quod
jus ſit Judici taliter inquirere pro reipublicæ bono;
alioquin malefici ſub immunitatis ſpe invaleſcerent,
& quod bonum commune privato præponendum eſt,
quando alicui non videtur facta injuria, ſicut con-
ſideratur, quando Judex in genere inquirit; Cano-
nes enim loquuntur caſu, quo in particulari inqui-
ritur; & iſtorum Doctorum opinio ſervatur in toto
Mundo.
60 *TERTIUM*, quod inquiſitio duplex eſt, gene-
ralis una, ſpecialis altera. Generalis eſt illa, quam
judex capit notitia habita de crimine, teſtes inter-
rogando, quiſnam commiſerit; Specialis eſt infor-
matio, quam Judex capit notitia habita de cri-
mine, teſtes interrogando quiſnam illud commi-
ſerit? Specialis eſt informatio, quam Judex capit
contra certam perſonam, teſtes interrogando, an
Petrus fecerit? quod fieri non poteſt, niſi infamia
præcedente ſecundùm Canones & in hac inquiſitio-
ne, quo ordine Judex teſtes interrogare debeat, ut
evitetur ſuggeſtio, vide Bartol. *in l.* 1. *§. qui quæ-*
ſtionem ff. de quæſtionibus, Brunum *in tract. de in-*
diciis tract. 2. *quæſt.* 5. *num.* 56. ac cœteros, quos
congerit Guaz. *ad defenſ. lib.* 2. *defenſa* 19. *cap.* 11.
num. 3. qui cum Scaccia *de judiciis cap.* 86. admonet.
cautiùs eſſe, ſi ſemper in genere teſtis interrogetur.
Item hæc ſpecialis duplex eſt, una quæ modum in-
formationis, ideſt teſtium receptiones contra cer-
tam perſonam reſpicit, altera quæ modum proce-
dendi, ideſt rei punitionem. Nam Judex per gene-
ralem inquiſitionem informatus deſcendit ad ſpecia-
lem, in qua citandus eſt reus, & contra proceden-
dum uſque ad ſententiam, ut docet Baldus in *l. ju-*
bemus C. de probat.
61 *QUARTUM*, quod Judex regularitèr aliquem
condemnare non poteſt, accuſatore non exiſtente
vero, vel ficto, D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 67. *art.* 3.
P. Sanch. *conſil. moral. lib.* 6. *cap.* 1. *dub.* 20. quia
Judex eſt juſtitia animata, & juſtitia eſt inter duos.
Idcirco ut condemnet, oportet, ut interveniant
duo, ideſt Actor, & reus; judicii enim natura, ut
dicit Baldus *in d. l. num.* 2. a jure ità ordinata eſt, ut
ſit qui petat civiliter, vel criminalitèr, qui defen-
dat, item qui cognoſcat. Et ſicut virtus ſtat in me-
dio, ita Judex medius eſſe debet, ad dexteram non
declinans, neque ad ſiniſtram, ut ait *text. in cap. ſi*
legitimè de acc. l. reſcripto §. ſi quis ff. de mu-
neribus, & honoribus: probant jura cumulata a
Joanne Antonio de Nigris *in cap. Regni, Itemque*
prædicti Juſtitiarii num. 14. ac etiam probatur de Ju-
re Divino, ut *Joan. cap.* 8. ibi: *Mulieres ubi ſunt,*
qui te accuſabant, nemo te condemnavit, nec ego
te condemnabo; & in *Actibus Apoſt. cap.* 25. ibi:
Quod eſt in viro crimen, accuſet eum. Verùm in
Criminalibus pro Reipublicæ utilitate, etiam cum
ficto accuſatore qui eſt Notoreitas, & fama, con-
demnare poteſt, ut docet D. Thom. *in d. quæſt. ad*
ſecundum, Sanchez *dubio num.* 5. ac Recentiores
omnes.
62 *QUINTUM*, quod in Regno, accuſatore non
exiſtente, Judex inquirere, & ex mero officio pro-
cedere valet in criminibus, quibus venit imponenda
pœna mortis naturalis, civilis, vel abſciſſionis mem-
bri, ut *in Cap. Regni ab illo inchoandum* 140. *Ut de-*
latus 234. *Si temporum alternata conditio* 237. *&*
Nè tuorum 238. & ibi Commentatores. Item in of-
fenſionibus, & injuriis illatis perſonis Eccleſiaſticis,
viduis, & pupillis, ut in dictis Capitulis, Cara-
vita *ritu* 86. *cap.* 2. & de injuriis in perſonas Ec-
cleſiaſticas, adeſt quoque *Capitulum* 149. incipiens
De injuriis quod extenditur ad converſos, & obla-
tos, etiam ſæcularium Eccleſiarum, ut tenet Seba-
ſtianus de Neapoli *in d. cap. num.* 5. D. Reg. Tappia,
& procedit, quando eſſet illata injuria gravis, &
atrox, ſecus quando eſſet levior, Joan. de Nigris
d. cap. num. 12. Foller. *in frag. tit. de injuriis, num.*
141. D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 63. *num.* 23. Atrox enim
injuria datur, quando offenditur Clericus, dum eſt
in habitu Sacerdotalis dignitatis, Jo: Antonius de
Nigris *num.* 13. unde per M. C. Joſeph Lancellotto
triremium pœna fuit punitus, quia inter Eccleſiam
Parochum per brachia excuſſit, pellicia, & ſtola in-
dutum, D. Reg. Sanfel. *num.* 21. Sed quod pro le-
vi injuria ex officio inquiri poſſit, tenet D. Reg. Ta-
pia *in d. cap.* nam hoc privilegium ratione reveren-
tiæ, quæ Clericis debetur, conceſſum eſt; & quia
ea

Digitized by Google

ex Divino præcepto accuſare deſiſtunt, meritò, nè injuriæ remaneant impunitæ, ex officio proceditur. Præterea, quia capitulum non ſolum de injuriis, ſed de offenſis, & culpis quibuslibet loquitur. Ab
63 enarratis autem tribus caſibus adulterii crimen excipitur, ubi ut procedatur, accuſatio requiritur, & proximioribus competit *l. quamvis, la ſeconda*, C. *ad l. Jul. de adulter.* alioquin matrimonia turbarentur, & occiſiones ſequerentur; Ideirco priùs marito querela competit: Matrimonio verò per divortium ſoluto, patri, fratri, patruo, & avunculo competit, D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 351. Item fratri mariti contra cognatam competit, ſi maritus in vita de adulterio conqueſtus fuit, D. Præſes de Franch. *deciſ.* 94. & 240. ſicuti mariti heredibus adulterii exceptio competit mulierem dotem repetentem, ſi in vim maritus de adulterio fuit conqueſtus, dicto D. de Franch. *deciſ.* 184. ſed marito quieſcente hæc actio aliis non competit, neque uxori contra adulterium de adulterio violento in ejus perſonam, Urſill. ad Afflict. *deciſ.* 173. Sed contrarium deciſum recenſet in M. C. & in S. C. D. Reg. Merlinus *contr. cent.* 1. *cap.* 58. contra Thomam de Stephano petentem gaudere indultu. Uxori amplius contra maritum non competit, Urſillus *ibidem*; niſi pro adulterio cum uxore fratris ipſius, vel cum uxore filii, quem habuit ex
64 alio conjugio, idem D. Reg. *d. cap. num.* 15. Cœterum in notorio adulterio ex officio proceditur, Gram. *dec.* 31 *num.* 7. & notorium dicitur, ubi nulla adeſt dubitatio, quia uxor in propria domo, & menſa adulterum palàm detinet, aut abſente viro ſobolem procreavit, Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 251. *n.* 14. & 15. Et nota, quod in caſu Judex omnino procedere tenetur, ut Reipublicæ ſcandalum, & in mariti receſſu periculum in perſonam mulieris evitetur. Item quando in judicio adulterium confitetur. Grammat. *dict. deciſ.* & Afflict. *deciſ.* 176. ibi tamen mulier de furto inquiſita, & incidentèr de adulterio conceſſa, quia judicium ad adulterium non erat ordinatum, fuit à carceribus habilitata, & dictum, quod procedatur, ut juris. Item querelam remittente marito, Judex ex officio proſequitur, ut in *l. conſtante ff. ad l. Juliam de adulteriis*, & intellige, ſi poſt litem conteſtatam maritus remittat, D. Reg. Capycius Latro *deciſ.* 121.
65 *SEXTUM*, in quocumque alio crimine, accuſatore deſiſtente, contra accuſatum proceditur, etiam in crimine uſurariæ pravitatis, D. de Franch. *deciſ.* 552. D. Riccius *in collect.* 1813. D. Reg. Tapia in *cap. Ad conſult.* & in caſu, quo percuſſus, & graviter quis fuit læſus, ita ut accuſare non poſſit, Bartholomæus de Capua in *cap. Contingit plerumque*.
66 *SEPTIMUM*, non tantùm ſine accuſatore, & denunciatore, verùm etiam fama non præcedente inquiritur, Jo: Ant. de Nigris in *cap. ſi temporum alternata condicio num. 9. in fine*, D. Reg. Tapia in *c. de injuriis num.* 5.
67 *OCTAVUM*, quod M. C. procedit ex officio, ut ſibi videtur, Joannes Anton. da Nigria in *cap. Ut de latas num.* 18. D. Reg. Sanfelic. *deciſ.* 63. *num.* 15. & etiam in injuriis verbalibus, idem Dom. Reg. *deciſ.* 265. Et pariter Regia Audientia, ubi pœna arbitraria eſt.
68 *NONUM*, quod jus accuſandi, ut evitarentur inimicitiæ, quæ paſſim ex accuſationibus oriri ſolent, hodiè datur tantùm vigore *ritus* 191. eis, qui ſuam, vel ſuorum injuriam proſequuntur, & per *Pragmaticam* de anno 1567. quæ eſt *octava de compenſationibus*, declaratur competere iis, quibus ab inteſtato defunctorum defertur ſucceſſio, etiam ſi ex teſtamentorum extraneia deferatur hereditas, quia iis ex jure ſanguinis competit, Dominus Regens Rovitus in *dicta Pragm.* D. de Franch *dec.* 711. D. Reg. Sanſel. *dec.* 27. *num.* 13. Conſil. Theod. *alleg.* 9. Dom. Reg. de Marinis *reſol. juris lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 10. & 11. Ex capacitate igitur ſucceſſionis accuſandi jus meti-
69 mur. Quare ſecundùm Regni *Conſtitutionem In aliquibus*, filiabus nuptis, & dotatis de patris neceſſitatibus exiſteotibus, non competit, neque ſororibus, quæ fraternæ, vel paternæ ſucceſſioni renunciaverunt, D. Reg. Tapia *in pragm. & in dec. S. C.* 18. D. Reg. de Marin. *num.* 14. & hujus Civitatis *Conſuetudine* attenta, quæ incipit, *Sed ſi morienti*, ſoror, quæ fratribus exiſtentibus è defuncti fratris ſucceſſione repellitur, ad ipſius necem vindicandam
70 non admittitur, idem Dom. Reg. *num.* 16. Nec non quamvis fœmina ad ſucceſſionem admittatur, regulariter tamen maſculus ad accuſandum eſt præferendus, ut ſexus pudicitia conſervetur, & quia maſculus ad necem vindicandam magis idoneus eſt, ut in *l. 3. ff. de liberali cauſa*, & in ſorore in capillis, patre, vel altero fratre exiſtentibus, ut præferatur pater, frater, deciſum refert D. de Franch. *deciſ.* 110. & D. Reg. de Marin. *d. cap. nu.* 3. *verſ. Ex his etiam obtinui*. In cauſa vero, qua pater, frater, ſive alius negligens eſt, aut cum parte colludit, fœmina ad accuſandum admittitur, idem Dom. Reg. *d. n.* 3. *Eſt tamen verùm*. Vel quando fœmina ad necem vindicandam diligentior eſt, ut putà frater Curiam Baronis eligit, ſoror vero Regiam Audientiam, quia in Curiis majoribus ferè ſemper juſtitia adminiſtratur, idcirco major fides in ſorore, quàm in fratre, apparet, quam circumſtantiam in accuſatore conſideravit Juriſconſultus in *l. 3. §. ſi tamen ff. de libero homine exhibendo*, & Conſil. Campana *reſol.* 26. *n.* 6. ut ad querelam ſororis in Regia Audientia procedatur, ibi allegat *textum in l. contra pupillum §. is qui ad majus ff. de re judicata*.
71 *DECIMUM*, quod Judex ex officio procedendo, partem offenſam in initio, uti magis informatam de facto examinare tenetur, & in gravibus criminibus eam compellere poteſt mandato, aut carceratione, ut coràm ipſo declaret offenſorem, ut inquiſitio, & informatio ex ſua depoſitione oriatur, & hoc propter bonum commune, ut Reus puniatur ad arcendum alios, multoties enim pars offenſorem tacet, aut propter ejus potentiam, majus timens malum, aut vindictam, quæ ei prohibita eſt, teſtantur Lucas de Peona *in cap. Contingit*, 227. *n.* 4. Clarus *q.* 4. *in principio*, Hercul. *de caut. de non offendend. cap.* 50. *n.* 10. Gomez. *tom.* 3. *variar. cap.* 12. *num.* 24. P. Sanchez *lib.* 6. *conſ. moral. cap. unico. dub.* 26. *num.* 5. & 6.
72 Sed intellige hanc doctrinam locum habere in omnibus caſibus, in quibus ex officio procedere valet: informationem enim capere res difficilis, & magni laboris eſt, quia multoties teſtes, aut timore, aut amore delinquentis, aut pretio corrupti, latent, ſive veritatem occultant; maximè ſi contra potentes, & hujus Regni Barones deponere habeant; quo caſu, ut veritatis, ſive veritatis indicium habeatur, convenit, non tantum illos carceribus mancipare, verùm & a propria Patria ad alium locum aſportare: & aliquando neceſſe eſt verberibus, ſivè tortura interrogare, uti pluries expertus ſum. Et hic nota, quod teſtis, ſi ei imminet aliquod periculum ex ipſius depoſitione, quia cum aliquo potenti inimicitiam contrahit, non eſt, ſicut dicit Bald. in *cap. delictorum num.* 4. *de teſtibus cogendis*, Cellamera *in d. c. n.* 34. Felinus *num.* 3. *verſ. Si autem non imminet*, ac cæteri Canoniſtæ affirmant; ex teſtimonio enim in cauſa criminali gravis oriri ſolet inimicitia *cap.* 1. *de accuſat.*, & probant, nàm æquitati convenit, ne qui teſtificari cogantur in ſuorum affinium perniciem, ut in *l. Julia ff. de teſt.* Æquius igitur, eſt, nè in ſui præjudicium deponat. Et quamvis dicta procedant de Jure Canon. & non de Juri Civili, cum Canones animæ periculum reſpiciant, leges Reipublicæ intereſſe, & iſtæ non minus, quam canones obſervari debent, quia alio modo crimina remanerent impunita, & Reſpublica valdè malorum hominum numero aucto læderetur. In foro tamen conſcientiæ in præfato caſu teſtificari non tenetur, & nihilominùs Judex tenetur diligentias facere, ut ſatisfaciat Reipublicæ, quæ poſtulat, ut delinquentes timeant, & compeſcantur, ut probat Pater Leſſius *lib.* 2. *de juſtitia, & jure cap.* 30. *dubit.* 8. *nu.* 49. *notab.* 6. Propterea; quia ex utraque parte bellum juſtum, dum Judex juſtè urget, & teſtis juſtè negat, res magni laboris eſt, & indicia contra potentes, quamvis levia, urgentia ſunt cenſenda.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

C. A P. I.

De Decretis : *Capiatur informatio , &c.*

SUMMARIUM.

1 *Criminale Judicium dicitur a crimine , ſivè a delicto , ſivè a dolo , & ubi non eſt dolus , neque eſt delictum . Et in delicto duobus modis proceditur , & ad querelam , & ex officio .*

2 *Delictum quando eſt privatum in eo procedi non poteſt abſque querela , & exemplificatur , quando pœna eſt infra relegationem .*

3 *Delictum quando eſt publicum procedi poteſt ex officio , & publicum dicitur , etiam ſi committitur ſecretè ; ſed offenditur Reſpublica , & exemplificatur , ubi pœna imponitur mortis Naturalis , vel Civilis , vel Mutilationis membri .*

4 *Delictum ubi pœna eſt arbitraria , vel injuria facta contrà Eccleſiaſticos , etiam converſos , & oblatos , & etiam contrà Viduas , & Pupillos , in eo procedi poteſt ſine querela .*

5 *Querelæ leves , in eis proceditur diverſo modo in Tribunali Superiori , & diverſo in inferioribus , quæ diverſitas declaratur , & exemplificatur .*

6 *Querelæ non tam leves , in eis quomodo procedi-tur ?*

7 *Requiſita in querelis per Textum* in l. libellor. ff. de accuſationibus *quæ ſint ? ſed hodie non ſunt in uſu in tota Italiâ .*

8 *In delictis in quibus nobilis relegatur , & ignobilis ad triremes damnatur ſine querela procedi poteſt ex Officio : Sed citra relegationem , & triremium pœnam procedi non poteſt ſine querela cum limitatione .*

9 *Querelæ Formula per libellum accuſatorium cum Decreto .*

10 *Querelans oretenus querelare poteſt de delicto privato , & publico .*

11 *Formula Depoſitionis principalis offenſi .*

12 *Formula Delicti in genere .*

13 *Formula Citationis* ad informandum .

14 *Formula ſupplicis Memorialis illius , qui vult comparere .*

15 *Formula Mandati* per Palatium .

16 *Formula Accuſationis Mandati .*

17 *Formula Abſolutionis in viſitatione Carcerum .*

18 *Formula Tituli Proceſſus .*

PRo declaratione hujus primi Capitis Praxis Criminalis prænotandum duco , quod Judicium Crimi-
1 nale , vel Cauſa Criminalis dicitur a crimine , ſivè a delicto , ſivè a dolo . Nam ubi non eſt dolus , ibi neque eſt delictum , juxtà *Text. in l. 1. §. jam illud autem ff. ad Syllianum , & Tex. in l. 4. §. fin. ff. quis eum qui in Jus vocatus eſt* , de Marinis *lib. 1. reſol.* 115. *n.* 4.

In Judicio Criminali proceditur duobus modis , vel ad querelam partis offenſæ , vel ex officio.

2 Sed quando delictum eſt privatum non poteſt procedi abſque querela Partis offenſæ , & delicta privata exemplificantur , ubi eſt pœna infra relegationem , ut in furto infra unciam Rov. *dec.* 68. Novar. *collect.* 2. *ſuper Pragm. de Privileg. Univerſitati conceſſis* .

3 In delictis vero publicis procedi poteſt ex officio abſque querela Partis , ſed ne erres.

Intellige tamen , quod delictum publicum dicitur etiam illud , quod committitur ſecreto , per quod offenditur Reſpub. , & ad publicum beneficium pertinet , ut puniatur .

Et delictum publicum exemplificatur , ubi pœna mortis naturalis , vel mortis Civilis , vel mutilationis membri imponenda venit , *juxta Cap. Regni* 235. ut delatum .

4 Vel ubi pœna eſt arbitraria , & in atrocibus injuriis illatis contra Eccleſiaſticos , etiam Converſos , vel oblatos , & contra Viduas , & Pupillos , *Juxtà Cap. Regni* 149. *de injuriis , & Cap.* 237. *ne tutorum , & Cap. ad Conſultationem* .

Et quandoque etiam pro injuriis verbalibus , ut concludit noſter Author in hoc *Cap.* 1. *n.* 65.

Et in aliis per me notatis in praxi criminali Sarni *cap.* 8.

5 Adverte ſecundo , quod in querelis levibus diverſimodè proceditur in Tribunalibus Superioribus , & diverſimodè in Curiis Inferioribus .

In M. C. *in* levibus criminibus modicæ coercitionis jubetur , quod Partes *vocentur coram* , quæ ſi renitentes fuerint fit Decretum , *ex quo renitentes ducantur* , & ducti coram , ſuadentur ad concordiam ; qua ſecuta interponitur Decretum , *ſtante pace facta coram me non moleſtentur* .

Et quandoque additur : *Verum relaxentur cum mandato ad invicem de non offendendo* .

Et ſi duræ cervicis ſunt , fit Mandatum *Domi* , vel *per Palatium* , ut noſter Auctor concludit *in* hoc 1. *cap. num.* 55. *&* 56.

Et quandoque fit Decretum v3. *ex cauſis in banca diſcuſſis licentietur* : Vel , *tollatur mandatum* : Vel , *carcer cedat in pœnam* , ut noſter Auctor hìc *cap.* 4. *num.* 7.

In Curiis vero inferioribus non proceditur in ſcriptis , ſed oretenus , & de plano , & Actuarius facit librum , in quo notantur dictæ querelæ modicæ coercitionis infrà carolenos 30.

Et ſi examinantur Teſtes , depoſitio Teſtium notatur in dicto libro , & oretenus citatur querelatus ſuper tenore querelæ .

Quæ citatio ab aliquibus appellatur citatio ad concludendum ; nam Actuarius dat liſtam Bajulis v3. *Nota citationum ad concordandum* .

N. N. querelato da N. N. per tale cauſa .

N. N. querelato , &c.

Et ſi citatus non comparet in ejus contumaciam fit executio in bonis , ut captis pignoribus cogatur venire .

Et quando venit citatus notatur in libro aliquod decretum , ut ſupra , & datur copia ad beneficium querelati in folio , vel in cartella .

Leve enim crimen pro crimine non reputatur , ut noſter Auctor concludit hìc *in cap.* 9. *n.* 11.

Hæc Practica fundatur *in l. levia ff. de accuſat. & l. nequiequam §. de plano ff. de off. Proconſulis , & de jure Regni* habemus Conſtitutionem *dilationis in Judiciis tit. de dilation.* quæ mandat , quod tam in Judicio Civili , quàm Criminali procedatur in ſcriptis ſit modica libello , & conteſtatione litis ; niſi cauſa ſit modica infra duos Auguſtales , ideſt infra 30. carolenos , dixi *in part.* 3. *cap.* 4. *n.* 6. *&* 7. *Praxi Syndicat.* , & dixit Epiſcopus Verde ad Gallup. in præludio *n.* 32. Marani. *diſt.* 9. *n.* 699.

Ideoque exemplificantur delicta levia , in quibus proceditur oretenus , & de plano , & per cartellas quando pœna eſt infra duos Auguſtales , ut etiam habetur *in* 2. *tom. mea prax. in prælud. n.* 7. *juxta Rit. M. C. V.* 257. ut ego dixi *loc. cit. num.* 5. *ex* Carav. *in d. rit. & ex Conſtit. dilationes tit. de dilation.* & vide , quæ latius dico hìc *in cap.* 6.

6 In Querelis vero , quæ non ſunt tam leves procedendum eſt in ſcriptis , ſcribendo in folio cum Decreto *capiatur informatio* .

Et licet de Jure Communi debet præſentari libellus cum requiſitis contentis in *l. libellor. ff. de accuſat. in foro laicali , & etiam in foro Eccleſiaſtico* per *Tex. in cap. præſcripta* 2. *q.* 8. *§. libellor* .

7 Quæ requiſita ſunt v3.

Primo : Ut præſentetur libellus accuſatorius cum notatione anni , & menſis .

Secundo : Cum nomine querelantis , & querelati , & nomine Judicis , & loco commiſſi delicti .

Tertio : In foro laicali debet apponi nomen Regis , Baronis , & Officialis , v3.

Regnante T. Rege , dominante T. Barone , & ſub Præſidatu T. Capitanei .

Et in foro Eccleſiaſtico , v3.

Sub

Sub Pontificatu T. Papæ, ſub regimine T. Epiſcopi, & ſub Vicariatu T. N.

Hæc tamen requiſita, & ſolemnitates hodie non ſunt in uſu quaſi in tota Italia, ſed querela fieri poteſt abſque ſolemnitatibus tam oretenus, quàm in ſcriptis, teſte Julio Claro *in §. fin. q. 10. verſ. ſcias autem*, & Peregrin. *in ſua Prax. par. 4. ſect. 3. num. 4. in fin.* & D. Roſario Ricc. meo Filio *in ſua Prax. Eccleſiaſt. cap. 65. num. 3.* & ego dixi in mea *addit. Prax. Crimin. Sarni cap. 3.* Ubi plures regulas tradidi; ſed hæc una, quam hic trado, valet pro mille.

8 Unam hanc regulam habe à me traditam ad praxim Sarni *cap. 39.* ut

In Criminalibus, in quibus Nobilis punitur pœna relegationis, vel ultra, & Ignobilis pœna triremium, vel ultra procedi poteſt ad querelam partis, & ſine querela poteſt procedi ex officio. Quia tunc dicitur delictum publicum, ideſt quod publicè intereſt, ne remaneat impunitum, ut ſupra.

In delictis verò, in quibus punitur aitra pœnas relegationis vel triremium, tunc delictum privatum dicitur, & tunc procedi non poteſt ſine querela partis offenſæ, quia Judicium eſſet nullum, & Judex punitur in Syndicatu.

Exceptis delictis offenſarum vel injuriarum contra Eccleſiaſticos, Viduas, & alios per me notatos in dicto *Cap. 3. addit. ad prax. crim.* Sarni.

Querelæ itaque tam in delicto publico, quam privato poſſunt ſine ſolemnitatibus fieri vel per libellum accuſatorium, ideſt per comparitionem, vel per ſupplicem libellum, ideſt per memoriale, vel ſine ulla ſcriptura, ſed voce tantum; ſed Judex in delicto publico examinare debet principalem offenſum, ſi eſt vivus, vel ejus heredem ab inteſtato, ſi Principalis eſt mortuus, quia jus querelandi ſpectat ad dictum heredem ab inteſtato jure ſanguinis, & non ad extraneum heredem ex teſtamento, ut Auctor noſter concludit in hoc *1. cap. n. 66 pag. 18.*

Formula querelæ per libellum accuſatorium, ſive per comparitionem.

Nella G. C. della Vicaria, ovvero nella Regia Corte della Città N., o nella Baronale Corte della Terra N. compariſce Andrea Anichiello, e dice come mentre ſtava ballando con altri in via pubblica di detta Terra Sabbato 3. del corrente è ſtato aſſaltato da Domenico Ruſſo con un Coltellaccio di ferro, e dal detto è ſtato ferito ſopra il muſcolo del braccio ſiniſtro, e nello ſteſſo atto detto Domenico ha dato un altra coltellata in teſta di Simone Ruſſo, che ballava co'l Comparente, n'eſpone perciò querela Criminale, e fa iſtanza, che ſia caſtigato, come la legge comanda, ſalve, &c. così dice in ogn'altro miglior modo, &c.

In queſto ſteſſo tenore ſi può fare ancora lo memoriale.

Formula del decreto Capiatur informatio.

Die, &c. Menſe, &c. Anno, &c.

Per curiam N. proviſum, & decretum eſt, quod de Expoſitis capiatur informatio ad finem providendi, & ita, &c.

10 Il Querelante ſenza fare Comparſa nè memoriale può à voce far querela così del delitto privato, come del delitto publico, ed il Giudice ſempre eſamina detto querelante, ut ſupra.

Formolario della Depoſizione del Principale ferito di coltellaccio.

11 Die 4. menſis Februarii 1691. In Caſali Caſoriæ, & ordinatione Ill. Regentis M. C. V.

Andrea Anichiello nativo del Caſale d'Arſano, al preſente abitante in queſto Caſale di Caſoria dice eſſere Teſſitore di ſeta, di età ſua d'anni 33. in circa, ut dixit principalis vulneratus quò ad ſe, Teſtis vèro quoad alios cum juramento interrogatus, & examinatus, & Primo,

Interrogatus, come ſi ritrova eſſo deponente ferito da chi, quando, dove, in che modo, con che, e perchè cauſa dixit, Signore la verità è queſta, come, jerſera Sabbato, che furono li tre del corrente a circa le ventitrè ore, mentre Io inſieme con Simone Ruſſo, Gio: Eſpoſito, alias Cardinale, Arcangelo Ruſſo, ed altri uomini miei amici del medeſimo Caſale di Caſoria, che non mi ricordo, chi furono, andavamo facendo lo ballo della Barrera, veſtiti de femina ſenza maſchere per detto Caſale, ed eſſendo nella ſtrada maeſtra di detto Caſale, e proprio dove finiſce la via, ſeù carrera, dove abitano Domenico, e Franceſco Antonio Ruſſo Padre, e figlio miei conoſcenti, per prima là ci fermammo a ballare, e mentre ſtavamo ballando, e facendo detta barrera, viddi, che là venne il detto Domenico Ruſſo, il quale approſſimatoſi così verſo di me come al detto Simone, quale mi ſtava vicino, nell'iſteſſo iſtante viddi, che poſe mano ad un coltellaccio di ferro, che portava a lato, e con quello sfoderato, e rancato in mano mi fu ſopra, e mi diede un colpo ſopra del muſcolo del mio braccio manco, il quale avendomelo ſchivato mi colpì un poco con la punta di detto coltellaccio ſopra detto muſcolo, dove mi fece una ferita con ſangue; e nel medeſimo tempo viddi, che fu ſopra alla perſona del detto Simone, e con l'iſteſſo coltellacio li diede un colpo in teſta di taglio, e ferendolo di una ferita con gran ſangue; E ciò fatto immediatamente ſi poſe a fuggire verſo la Chieſa di Santo Mauro di detto Caſale, ed il detto Simone per cauſa di detta ferita caſcò tramortito in terra e da alcune genti, che là ſtavano vedendo ballare, fu alzato, e fu riportato in ſua caſa in detto Caſale, e di queſto modo paſſa il fatto, mi ritrovo ferito, e queſta è la verità.

E domandato s'eſſo deponente ſapeſſe la cauſa, perchè il detto Domenico Ruſſo lo feriſſe del modo detto di ſopra e ſe con quello per prima ci aveſſe paſſato qualche differenza dixit, Signore, io con il detto Domenico non ci ho paſſato neſſuna differenza, anzi eravamo amici, però io giudico, e tengo per certo, che mi aveſſe ferito per cauſa che io andava facendo maſchere con detto Simone, con il quale eſſo era Nemico per cauſa, che meſi ſono detto Simone avea baciata Anna Ruſſo ſorella del detto Domenico una mattina di Domenica, mentre andava a Meſſa, e queſta è la verità.

E domandato ſe li fa querela dixit, sì Signore che li faccio querela, perchè mi ha ferito ſenza che io l'aveſſi fatto alcuna coſa.

E domandandoli chi può deponere le coſe antedette, dixit, Signore, detto Arcangelo Ruſſo, Giovanne Eſpoſito alias Gardinale, ed altri. Signum Crucis.

Formula delicti in Genere.

12 Eodem die ibidem, & ordinatione retroſcripta, &c.

Antonio Menna di queſto Caſale di Caſoria, dove dice abitare alle Caſe dell'eredi del quondam Diego Piſa, ed eſſere Maſtro Barbiero di età ſua d'anni cinquantanove in circa, ut dixit, Teſtis cum juramento interrogatus, & examinatus ſuper qualitate vulnerum in perſonas Simeonis Ruſſo, & Andreæ Anichiello, ut dixit, Signore la verità è queſta, come jerſera Sabbato tre del preſente in circa le ventiquattro ora, mentre Io ſtava nella mia Barberia ſita in queſto predetto Caſale, fui chiamato da un uomo da parte di Simone Ruſſo mio paeſano, e conoſcente, acciò foſſi andato in ſua caſa à medicarlo: atteſo era ſtato ferito; in effetto ſubito Io inſieme con Attanaſio Menna mio figlio ancor Maſtro Barbiero là mi conferii, e viddi alla luce di più candele allummate, che ſtevano in detta caſa, qual'è un baſſo terraneo che detto Simone ſtava ſopra ad una ſeggia tutto pieno di ſangue, ed avendolo inſieme con detto Attanaſio ben viſto ed oſſervato alla ſuddetta luce, che detto Simone teneva una ferita con ſangue in teſta e proprio nella ſottura ſogittale e termina nella ſua ſottura coronale, la quale ſecondo il mio giudizio la ſtimo pericoloſiſſima di vita, per eſſerci inciſione d'oſſa, ed eſſer ſtata fatta, e cauſata da iſtromento di ferro taglieote, e nell'iſteſſo iſtante viddi alla luce predetta, che là venne Andrea Anichiello anco mio conoſcente, ed avendomi detto che l'aveſſe oſſervato atteſo anco eſſo ſtava ferito, come in effetto io con detto Attanaſio viddi ed oſſervai alla luce ſuddeta, a carne nuda la perſona del detto Andrea con una ferita da ſopra del muſcolo del braccio manco,

la

la quale ſecondo il mio giudizio non la ſtimo pericoloſa di coſa alcuna, ed eſſer ſimilmente fatta, e cauſata da iſtromento di ferro tagliente. E queſto Io lo sò, e giudico, come Maeſtro Barbiero pratico, ed eſperto nell'arte di medicare, ed è la verità, e cib de cauſa ſcientiæ, loco, & tempore, dixit, ut ſupra.

Interrogatus de conteſtibus dixit, Signore detto Attanaſio Menna mio figlio, che l'ha oſſervato con me, ed altri che l'oſſervarono, e medicarono appreſſo.

Io Antonio Menna ho depoſto, ut ſupra.

Alterius Scriba.

Depone ſimili modo Attanaſio Menna.

E poi due teſtimonj, o tre deponenti ſopra il delitto in ſpecie, è poi ſi ſpediſce la citazione *ad informandum*.

Formula citationis ad informandum.

13 De mandato M. C. V.

Ad inſtantiam Regii Fiſci, ſivè, &c. Peremptoriè citetur Dominicus Ruſſo Caſalis Caſoriæ ad pœnam unciarum auri vigintiquinque, Fiſco Reg., &c. quatenus prima die Juridica poſt præſentem intimationem perſonaliter coram Nobis in hac M. C. V. comparere debeat; & habeat ad informandum nos, & eandem ſuper nonnullis cauſis mentem dicti Regii Fiſci dignè moventibus, & ſignanter ſuper informatione contra eum capta de lethali vulnere appenſato cum cultellaccio in perſonam Simeonis Ruſſo, ac etiam de vulnere cum eodem cultellaccio in Perſonam Andreæ de Anichiello, ut ex actis in ſubſcripta Banca, alias, &c. Datum Neapoli die 26. menſis Martii 1691.

Marchio Miani.

Thomas Alterius Scriba.

Citatio ad informandum.

E ſi fa la relazione della detta citazione.

14 *Formula Supplicis libelli illius qui vult comparere.*

Al Signor Giudice Marcheſe di Miano Commiſſario.

Domenico Ruſſo ſupplicando eſpone a V. S. Illuſtriſſima come per la cauſa appreſſo lo Scrivano Alterio ſi ritrova citato *ad informandum*. E perchè vuole comparire ſeu *ſpontè* per dimoſtrare la ſua innocenza, ſupplica V. S. Illuſtriſſima ordinare, che ſi rilaſci con il mandato, e lo riceverà a ſomma grazia, *ut Deus*.

15 *Formula mandati per palatium.*

Die 9. menſis Julii 1691.

Comparente perſonaliter fiat mandatum per Palatium.

Marchio Miani.

Eodem reſcripto die Neap. &c.

Pro exequutione retroſcripti decreti. Per me ſubſcriptum Scribam fuit judicialiter, & perſonaliter factum mandatum retroſcripto Dominico Ruſſo Caſalis Caſoriæ, quod ſub pœna unciarum auri viginti quinque Fiſco Regio tenere debeat, & habeat Palatium M. C. V. loco carceris in forma, & in fide, &c.

Alterius Scriba.

16 *Formula accuſandi mandatum.*

Die 13. menſis Auguſti 1691. Neap. & in ſala Criminali M. C. V. &c.

Joſeph Piſtone ordinarius Tubicta M. C. V. retulit mihi hodie ſupradicto die ad ſonum Tubæ altæ, & intelligibili voce vocaſſe, & præconizaſſe Dominicum, Ruſſo per loca ſolita, & conſueta Palatii dictæ M. C. ut moris eſt, & illum non inveniſſe nec reſpondiſſe.

Eodem ſupradicto die inſtante Magnifico Regii Fiſci procuratore, & petente.

Per ſubſcriptum Dominum Judicem M. C. V. & cauſæ Commiſſarium fuit proviſum, & decretum, quod contra ſupradictum Dominicum Ruſſo incuſetur pœna ſpreti mandati unciarum auri viginti quinque Fiſco Regio, & pœna prædicta ponatur in libro Inferni, & contra eum exequatur realiter, & perſonaliter, prout in præſenti decreto incuſari, poni, & exequi mandatur hoc, ſuum, &c.

Marchio Miani

Thomas Alterius Scriba:

Fuit poſita ſupradicta pœna in libro inferni Magnifici Fuſco *fol. 22. at.*

17 *Formula Abſolutionis in viſitatione carceratorum ſtante partis remiſſione.*

All' Illuſt. Signor Regente in Viſita.

Domenico Ruſſo ſupplicando eſpone a V. S. Illuſtriſſima come da più giorni che ſi ritrova carcerato in Vicaria per una preteſa cauſa appreſſo lo Scrivano Alterio con preteſto, che aveſſe ferito con coltellaccio in teſta Simone Ruſſo, e perche ne ave ottenuto le remiſſione, ſupplica V. S. Illuſtriſſima ordinare la ſua eſcarcerazione, ut Deus.

Componatur ſupplicans pro cauſa prædicta in carolenis triginta, quibus ſolutis, non moleſtetur pro eadem cauſa. proviſum in viſitatione carcerum M. C. V. Neap. die 18. Januarii 1692.

Jacca.

18 *Formola del Titolo del proceſſo.*

De lethali vulnere cum cultellacio in perſonam Simeonis Ruſſi, & vulnere ſimiliter cum eodem cultellaccio in perſonam Andreæ Anichiello Caſalis Caſoriæ.

Contra Dominicum Ruſſo dicti Caſalis cum citatione ad informandum, comparitione ſpontanea, mandato per Palatium, incuſatione mandati, compoſitione facta in Viſitatione Regentis.

Leonardus Riccius.

CAPUT SECUNDUM.

D: Decretis quorum I. Torqueatur Talis de Tale ad eruendam veritatem. II. Ad videndum, in quo dicto perſiſtat. III. Torqueatur Talis de Tale ad videndum, Seu declarandum, quænam ex duobus depoſitionibus ſpontè factis ſit vera? IV. Ad manifeſtandum, a quonam fuit corruptus. V. Torqueatur Talis de Tale principalis quoad ſe, & teſtis quoad alios ad dicendum quænam ex duobus depoſitionibus ſpontè factis ſit vera? VI. Ad convalidandam ejus confeſſionem ſponte factam in caput ſociorum tantum, nec aliter, nec alio modo. VII. Torqueatur Talis de Tale ad congruè reſpondendum. VIII. Ex quo Talis de Tale interrogatus, & monitus congruè reſpondere noluit, habeatur, prout præſenti hoc Decreto habetur, ejus depoſitio pro recepta.

SUMMARIUM.

1 *Veritas corporis dolore, & animi cruciatu eruitur.*
2 *Teſtis negans facto interfuiſſe, ſi aliunde convincitur, torquetur quinque concurrentibus.*
3 *Teſtes in criminalibus atrocioribus torquetur, ex proceſſu informativo, & de præeminentia M. C.*
4 *Delictum in genere contra teſtem præcedere debet, ut tortura locum habeat.*
5 *Teſtis ut torqueatur unico convincitur teſte, dummodò dignior ſit de indicio, & agatur proximo.*
6 *Indicium probari debet per duos teſtes.*
7 *Teſtis quo facto interfuiſſe fatetur, & nihil vidiſſe dicit, torquetur ſine alia vertitione, ſi aliquam probabilem cauſam non alleget, & decretum ponitur.*
Decretum: Torqueatur T. de T. ad eruendam veritatem, *ibidem*.
8 *Teſtis varius, & vacillans in eodem examine torquetur etiam non datis defenſionibus, & declaratur dictum Bartoli* in l. unius 2. §. teſtes de quæſtionibus.
9 *Teſtis varius ut torqueatur, plura requiruntur & decretum interponitur.*

De-

Decretum : Torqueatur T. de T. ad videndum , in quo dicto perſiſtat . *ibid.*

10 *Decretum* : Torqueatur T. de T. ad declarandum quænam ex duabus depoſitionibus ſponte factis ſit vera ?

11 *Teſtis, ſi à primo dicto recedit juſta cauſa , non torquetur.*

12 *Decretum* : Torqueatur T. de T. ut declaret , an quonam fuit corruptus.

13 *Decretum* : Torqueatur Talis de Tale principalis ad videndum , quænam ex duabus depoſitionibus ſponte factis ſit vera ?

Decretum: Torqueatur T. de T. ſuper ejus depoſitionem ſponte factam in caput ſociorum , nec aliter , nec alio modo .

14 *Teſtis , ſi unum extra judicium , & contrarium in judicio fatetur , torqueri poteſt .*

15 *Teſtis , ſi unum in judicio , & contrarium extra deponit , torquetur .*

16 *Teſtis , qui ſponte ad teſtificandum accedit , quando torquetur .*

17 *Indicia contra teſtes non requiruntur ita ſtricta , prout contra reos , & probatio contra teſtes Judicis arbitraria eſt .*

18 *Teſtis vicinus quando torquetur .*

19 *Domeſticus quando torquetur uti principalis , & expenditur tex.* in l. dominus horreorum ff. locati .

20 *Teſtis veriſimiliter informatus , attenta qualitate perſonæ , aut ſtricto carcere detinetur , aut à proprio loco aſportatur , aut leviter torquetur .*

21 *Teſtis dictum in tortura pro veritate habetur , & ratificatione non indiget .*

22 *Teſtis varius , vacillans , & contrarius quis dicatur .*

23 *Teſtis ſi negat depoſuiſſe , prout Notarius ſcripſit , cui credendum eſt ? cum diſtinctione .*

24 *Decretum* , Torqueatur T. de T. ad congruè reſpondendum .

25 *Reus dupliciter interrogari poteſt .*

26 *Decretum* : Ex quo Talis de Tale interrogatur , & monitus congruè reſpondere noluit , habeatur prout præſenti hoc decreto habetur , ejus depoſitio pro recepta , prout deterius , & *num.* 28. *Hoc Decretum quando locum habeat* ibid.

27 *Actus litis conteſtationis ponitur ubi reus reſpondere noluit .*

28 *Practica procedendi contra reum quando congruè reſpondere nolait .*

1 SIcut metallum à terra foditur , & induſtria extrahitur , ita ab hominis corde eruitur veritas ; quia homo malus ab adoleſcentia ſua à veritate , quæ res bona eſt , ſæpiùs diſcedit . Hinc quia , ut plurimum contingit , quod teſtis veritatem occultet , ideò ipſum torqueri convenit , & ſicut aurum igne , ita veritas teſtis cruciatu , & lacrymis clareſcat : quæ enim perturbationibus animi fiunt , dolore , iracundia , & metu , quia neceſſitatis vim habent , fidem afferunt , & authoritatem , *tex. in capillis , qui* 5. *quæſt.* 5. *gloſ. in l. edictum , in verb. efficaciſſima ff. de quæſt.* Tortura tamen non indiſtinctè ; ſed quoties ille negat factum , de quo ſciens apparet , vel in facto eſt varius , ex quo ſubornatus præſumitur , ut ex *tex. in l. unius , §. teſtes* , & ex *text. in l. ex libero ff. de quæſt. Bart. in l.* 1. *§. qui quæſtionem* , & in dicta *l. ex libero ff. de quæſt.* Dom. Reg. Revert. *deciſ.* 234. *num.* 3. Et magis in ſpecie in ſequentibus caſibus adhibenda eſt.

2 *PRIMO* caſu ſi teſtis negat facto interfuiſſe , & de ſcientia aliunde convincitur , quinque tamen concurrentibus ; *primo* conſtito de delicto in genere : nam ſicuti eo non probato ad rei torturam procedi non poteſt , ita nec ad torturam teſtis : *ſecundo* ſi per alios teſtes veritas haberi non poſſit , quia tortura eſt remedium ſubſidiarium ; *tertio* in eo crimine , in quo principalis torqueri poteſt , alio caſu terreri , & carcere detineri poteſt ; *quartò* datis defenſionibus , ut poſt antiquiores Farinac. *q.* 39. *num.* 148. Guaz. *defenſ.* 19. *c.* 26. cum per alios teſtes probari poſſit , quod non interfuit , quod ex loci , & rei geſtæ ratione videre nequivit : & teſtes contrà ſe deponentes uti inimicos repulſare valeat , Et quamvis Bartolus in *l. unius §. teſtes num.* 1. *ff. de quæſt.* ubi concivis meus Mangrella , & Conſ. de Bottis ad eundem Bart. in *l. ex libero* , Boſſ. *in pract. tit. de tortura teſtium , num.* 38. Clarus in *pract. q.* 25. *num.* 20. & Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 24. contrarium teneant , ea ratione , quia daretur occaſio publicandi proceſſum , & occultandi veritatem , cum teſtes de facili partium potentia ſe occultarent , ſive depoſitiones jam factas aliquo modo debilitarent , & proceſſus informativus

3 deſtueretur , eorum tamen opinio procedit in criminibus atrocioribus , & in Judice procedente delegato a Principe , ſicut procedit M. C. ex ipſius præeminentia , quàm in dictis criminibus Prorex , & Regium Collaterale Conſilium concedere ſolet Commiſſariis deſtinatis ad capiendas informationes , & aliquando proviſiones expediuntur dictam præeminentiam conti-

4 nentes , quoad teſtes tantùm : *quinto* tandèm , ut conſtet de delicto in genere , contra ipſum teſtem de dicta veritatis occultatione , & erit ipſius teſtis depoſitio , in qua conſtet , quod interrogatus de facto negaverit , & ſi veritatem tacet pretio corruptus , delictum in genere de hac circumſtantia probabitur informatione , examinando teſtes de receptione , vel pecuniæ promiſſione , & alterius ſuggeſtione , & ſeductione , oportet examinare teſtes de verbis di-

5 ctam ſeductionem inducentibus , ut enim torqueatur , convincitur etiam unico teſte , dummodo ſit omni exceptione major , ſeu dignior , quàm torquendus , Bart. in *d. §. teſtes* , Follerius *tit. capiatur infor. num.* 38. Clarus *§. falſum , verſ. convincitur* , Bajard. ad Clar. *q.* 25. *num.* 3. Cavalc. *de Brachio Regio p.* 4. *num.* 166. Guazz. *defenſ.* 19. *cap.* 3. dummodo agatur de indicio proximo , & non de remoto : quo caſu duo requiruntur , ut ſi extrajudicialiter fuerit confeſſus , quod facto interfuit , Boſſius *de tortura teſtium , nu.*

6 1. Scaccia *de judic. lib.* 1. *cap.* 86. *num.* 14. cum omne indicium debeat probari per duos teſtes conteſtes , Gloſſa in *l. fin. C. famil. erciſc. in verb. Indiciis* , & *in auth. de teſtam. imperf. in verb. Derelinquant* , Cabball. *caſ.* 200. *num.* 129. concivis meus Troyſius *ſap. pragm. inolevit tit. ut nullus de perſona , &c. nu.* 36. plures referens , ſi tamen teſtes in pari dignitate ſunt , utrumque dictum non valet , Bertazz. *conſ.* 210. Guazz. *in d. cap.* 3.

7 *SECUNDO* caſu ſi facto interfuiſſe fatetur , & delinquens propalare , ac factum recenſere recuſat : nam uti veriſimiliter informatus , niſi rationabilem ſuæ ignorantiæ cauſam alleget , veluti ſi in delicto noctu perpatrato dicat , ſe neminem vidiſſe , aut cognoviſſe , torquendus eſt , quamvis etiam hoc caſu DD. non ſunt concordes ; nam quidam dicunt , ut præ cæteris Bajardus ad Clarum *quæſt.* 25. *num.* 34. quod ſola aſſiſtentia pro tortura non ſit ſufficiens , ibi : *poteſt eſſe enim , quod unus ſit ſeparatus ab alio* , Farinac. *q.* 79. *num.* 18. & Guaz. *d. defenſa cap.* 4. *nu.* 3. undè ultrà aſſiſtentiam teſtes variationem ſuper vacillationem deſiderant , ex gloſſa in *l. unius , §. in ea cauſa , ff. de quæſt. in verb. Cum facto* , & quod non ſit neceſſaria vacillatio , ſed præſentia ipſa ſufficiat , tenet Bertazz. *conſ.* 153. & 161. Gaſpar filius *lit. A.* Theſaur. *dec.* 47. Scaccia *in tract. crim. l.* 1. *cap.* 86. *num.* 14. Ego verò arbitror , quòd ſi teſtis juſtam excuſationem non probaverit , & in proceſſu conſtet , quòd veriſimiliter ſcire potuerit , torquendus ſit . Eo magis , quia tortura teſtibus novitèr adhibetur , & in primo , atque in hoc ſecundo caſu decretum concipitur ; *Die , &c. facto verbo in M. C. fuit proviſum , quod T. de T. torqueatur ad eruendam veritatem .*

8 *TERTIO* caſu , quoties teſtis varior eſt , & vacillans in eodem examine adeſt Capitulum Regni 147. & ſaventur Carav. *rita* 79. *num.* 14. Anton. Gomez. *variar. reſol. tom.* 3. *tit. de tortura reorum , nu.* 29. Ricci *deciſ.* 148. *par.* 1. de Angelis ad Foll. *tit. Capiat informationem , num.* 79. 77. & 78. nàm teſtis licèt dictum corrigere poſſit , correctio tamèn etiam incontinenti non admittitur , niſi ad minus erroris cauſam alleget , & talem quæ Judici juſta videatur , alioquin tamquam ſuſpectus torqueri poteſt , uti probat Farinac. *quæſt.* 66. *num.* 241. 242. 243. & 244. & in hoc caſu tortura quoque procedit non data repertorum copia , nec datis defenſionibus , juxta relatam Doctorum opi-

nionem, quem ſequitur Dom. Reg. Sanfel. *in d. deciſ.* 34. ea ratione, quia ex ore proprio colliguntur indicia, tueri varietas, vacillatio, ſive mendacium, quæ non conſiderantur in alio caſu, ubi aliundè fiſcus habet probationem, & indicia, *&* in ſupradicto caſu propriè loquutus eſt Bart. *in d. §. teſtes*, ut ex illius verbis colligo, ibi; *Quædam ſunt indicia, quæ comprehenduntur ex dictis*. Cæterum hæc requiſita concurrere debent, *primo*, ut appareat in ſcriptis de dicta variatione, & vacillatione, da Nigris *in cap. num.* 9. Bajard. ad Clarum *quæſt.* 25. *nu.* 13. & Guazz. *d. deſenſu c.* 2. *num.* 5. alios referens, & erit delictum in genere, & in ſpecie contra teſtem; *ſecundò*, ut conſtet corpus delicti, de quo interrogatur; *tertiò*, quod crimen ſit tale, pro quo Reus principalis eſſet torquendus: *quartò*, quod per alios teſtes veritas haberi non poſſit; *quinto*, quod varietas, & vacillatio ſit in facto principali, vel circa ejus circumſtantias ſubſtantiales, Boſſius *ubi ſupra num.* 29. *&* 30. Maſcard. *de prob. concluſ.* 743. Burſ. *conſ.* 40. *num.* 15. *vol.* 4. Bajard. ad Clarum *cit. loco*. Circumſtantiæ enim ſubſtantiales conſiderantur circa tempus, & locum, Farinac. *quæſt.* 29. *num.* 14. circa conſanguinitatem, & affinitatem, Bertazz. *conſ.* 40. *vol.* 1. aut circa formalitatem verborum, quæ crimen conſtituunt, Guazz. *d. defenſa cap.* 2. *num.* 38. & ut idem teſtis fateatur ſe facto interfuiſſe, juxtà *text. in l. unius*, *§. teſtes*, *ff. de quæſt.* juncta Gloſſa *in verb. cum facto*, Farinac. *quæſt.* 66. *num.* 153. *&* *quæſt.* 79. *num.* 2. Guazz. *d. defenſu cap.* 2. *num.* 5. *&* *cap.* 4. *nu.* 3. quamvis de hoc requiſito dubitet idem Farinac. *d. quæſt.* 79. *num.* 13. quia ſi cum vacillatione requireretur præſentia, nihil operaretur vacillatio, quando ſola præſentia in facto ſufficit, ut conſuluit Bertazz. *conſ.* 153. & eſt *deciſ.* dicti Theſauri. Alia requiſita recenſet Farinac. in *d. quæſt.* Guazz. *d. defenſa.* 19. *cap.* 1. & præcipue, quod reus prius examinari debet, quod intellige, ut examinetur non ut reus, ſed ad inveſtigandam veritatem, alioquin dictum non procedit: nam ut reus de crimine interrogetur ſuper crimine, valida indicia præcedere debent; ut in Decreto *Scribatur* probavi, & hic allego P. Leſſium *de juſt. & jur. tit. de judice*, *dubit.* 16. *num.* 148. *in fine*: quæ indicia ex teſtibus negantibus ut plurimum extorquentur; & in hoc tertio caſu Decretum interponitur, *Dic*, *&c. facto verbo ſuit proviſum*, *quod torqueatur Talis de Tale ad videndum*, *in quo dicto perſiſtat*.

9 *QUARTO CASU* ſi varius ſit, non tamen in eodem examine; ut putà ſi unum in una depoſitione, contrarium in repetitione affirmat: nàm recepta ſecunda depoſitione, in qua primam revocavit (non datis defenſionibus, ratione, de qua ſupra torqueatur),
10 ac Decretum interponitur; *Dic*, *&c. facto verbo ſuit proviſum*, *quòd torqueatur Talis de Tale ad videndum*, *ſeu ad declarandum*, *quænam ex duabus depoſitionibus ſponte factis ſit vera*: de quo decreto eſt deciſio D. Reg. Sanſel. 148. & teſtatur Julius Clar. *quæſt.* 53. *num.* 15. *verſ. In hoc tamen Ducatu*, ſed ſecundùm conſilium Bertaz. *cap.* 53. *nu.* 7.
11 & Menoch. *de arbitr. caſu.* 108. ibi citatum, ſi teſtis a primo dicto recedit juſta, & probata cauſa, non torquetur; caſus enim contingere poteſt, quod teſtis poſt primam depoſitionem ex novo facto veritatis notitiam habeat, & multùm in hujuſmodi revocationibus Judicis arbitrio eſſe tribuendum dicit Clarus *d. num. verſ. Ego etiam puto*, & ibi *Ref. lit. C.* præſertim, ſi aliqua ſubornationis ſuſpicio ſubeſſet, Quare ſi depoſitionem revocat, & in proceſſu conſtat, quod fuerit cum parte alloquutus, ex quo ſubornatus præſumitur, ſtatur primo dicto, & non torquetur ad videndum quænàm ex duabùs depoſitionibus, &c. ſed
12 decretum interponitur: *Quod torqueatur ad declarandum*, *a quo ſuit corruptus*, Guazz. *defenſu* 19. *cap.* 2. *num.* 15. maximè, ſi eſt familiaris, vel amicus. Hinc etiam teſtis, vel a Judice vocatus pro repetitione, vel ſponte in judicio comparet, & pro exoneratione conſcientiæ, contrarium teſtatur, de quo in primo examine, & quòd ità deponendum fuit ab aliquo ſeductus, practica eſt, ut examinetur, tanquàm principalis in ſe, & teſtis quoad alios: & de-
13 cretum interponitur: *Dic*, *&c. facto verbo ſuit proviſum*, *quòd Talis de Tale principalis quoad ſe*, *&* *teſtis*, *quoad alios torqueatur ad videndum*, *quænam ex duabus depoſitionibus ſpontè factis ſit vera*: & actu torturæ expleto, in quo depoſitionem contrariam primæ convalidat, aliud interponitur decretum, videlicèt, *Quod torqueatur ad convaliddandam ejus depoſitionem ſponte factam in caput ſociorum tantùm*, *nec aliter*, *nec alio modo*. Et ſi nominatus eſt præſens (quia carceratus) in actu torturæ introducitur, ut in ejus faciem juret: ſi vero eſt abſens, citatur ad videndum juramentum, juxtà tradita a D. Reg. Rovito *in prag.* 1. *de perſequendis malefact. num.* 11. & D. Reg. Sanſel. *deciſ.* 37.

14 *QUINTO CASU*, quoties unum extra judicium, & contrarium in judicio fatetur, Alex. *conſ.* 63. *lib.* 1. Cravet. *conſ.* 75. *num.* 30. Cœpol. *conſ.* 60. *num.* 8. Julius Clarus *quæſt.* 25. *num.* 8. *&* *quæſt.* 53. *num.* 11. *verſ. & ideò poterit teſtis torqueri*. Farinac. *quæſt.* 66. *num.* 106. ubi more ſuo Doctores congerit, & de communiori teſtatur, quod affirmo, quando primum dictum eſt juramento firmatum; quamvis enim ſecundum dictum ſit judiciale, & extrajudiciale præſumitur ad patrix complacentiam, fides tamen teſtis per primum diminuta redditur, ut communiter Doctores: & ſicut extrajudicialis confeſſio contra reum facit indicium ad torturam, ità & contra teſtem reſpectu ſui dicti, idcircò torqueri poteſt.

15 *SEXTU CASU* ſi unum in judicio, & contrarium extra judicium affirmat, ut per Farinac. *in d. quæſt. num.* 12. Cravetta *conſ.* 74. *num.* 6. confert. *text. in cap. ſicut nobis extrà de teſtibus*, ubi ex dicto teſtis extrà judicium affirmantis non verùm teſtimonium tuliſſe, inquiritur contra eum de falſitate; item quia nulli dubium, quòd plus probat depoſitio, quæ nihil habet contrarietatis, quàm ea, quæ habet contrarietatem, ut *extrà de teſtibus cogend. cap. præterea*, & patet ad ſenſum: ideò teſtis torqueri debet, & maximè ſi Judex ex dicto teſtimonio ad pœnam corporalem devenire velit; in criminalibus enim probationes luce meridiana clariores eſſe debent.

16 *SEPTIMO CASU* teſtis, qui ſponte, ideſt non vocatus ad teſtimonium accedit, tanquam de falſo ſuſpectus eſt Bart. *in d. l. ex libero*, Tob. *quæſt.* 9. *conſ.* 99. Ruin. *conſ.* 47. *num.* 5. *lib.* 5. Additionator ad Clarum *quæſt.* 25. *lit. E.* Guaz. *defenſu* 19. *cap.* 6. confert. *text. in cap. illi qui* 5. *quæſt.* 5. Concivis tamen meus Mangrell. ad Bart. *in l.* 1. *§. item Cornelio*, *eod. tit.* dictum reſtringit contra teſtem vilem, & Conſil. de Bottis ad Bart. *in d. l. ex libero*, quoties prædictum teſtimonium aliis non coadjuvetur indiciis, & pro hoc ultimo facit dictum Gram. *conſ.* 21. *num.* 6. ubi ſi teſtis abſque interrogatione nominet alios, non ſtabitur ejus dicto, niſi alia præcedant indicia contra nominatos.

17 Item & generalitèr, ubi teſtis de facto informatus apparet, & veritatem tacet, quæ ſcientiæ probatio Judicis arbitrio remittitur, Bovadilla *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 76. Claudius Bertazz. *ad Conſ. Patris* 153. *lit. A. in fine*. Guazz. *defenſa* 19. *cap.* 1. *nu.* 8. ubi teſtatur, quod indicia contra teſtes non requiruntur ità ſtricta, prout contra reos, ſi ex Farinac. *quæſt.* 99. *num.* 75. dicit, quòd indicia erunt variationes, vacillationes, veriſimilitudo, & mendacium: vel ſi de facto veriſimilitèr ſcientiam habere poteſt, ut vi-
18 cinus, qui crimen in eodem vicino ſcire præſumitur, tenens Foller. *tit. capiatur informatio num.* 35. Brun. *de indiciis*, *&* *tort. quæſt.* 4. 2. *par. num.* 14. Gram. *vot.* 31. *num.* 21. Guaz. *d. defenſa. cap.* 8. qui dictum declarat procedere in facto frequentato, & ſucceſſivo, quando videlicèt agitur de probando quem uſurarium, vel blaſphematorem; ſivè concubinarium, &c. ſecus in facto momentaneo, & quod vicinis occultum eſſe poteſt, Hond. *conſ.* 69. *num.* 36. *lib.* 2. &
19 uti domeſticus, ſeù familiaris de crimine domi commiſſo, propter præſumptam notitiam; & quia hæc tortura levis eſt. In caſu vero, quo torquendus eſt, tanquam principalis Farinac. *quæſt.* 25. *num.* 7. ità diſtinguit, aut crimen ab aliquo alio committi potuit, aut a domeſticis. *Primo caſu*, quòd nullo pacto torqueri poteſt, niſi ſit malæ famæ, aut aliqua alia præſumptio, ſeu indicium concurrat loco malæ famæ.

Suun-

Secundo caſu, quod torqueri poteſt, etiam ſi ſit bonæ
famæ, & in hoc loquitur text. *in l. dominus horreo-
rum 57. ff. locati*, ubi effractis horreis eorum domi-
nus non tenetur, niſi in cuſtodiam recepit, verum
ſervi propter ædificiorum notitiam in quæſtionem pe-
ti poſſunt; recentiſſima enim praxis ad Judicis arbi-
20 trium hæc omnia remittit, qui attenta qualitate per-
ſonæ, ſi nobilis, aùt vilis, & criminis gravitate,
aùt ſtricto carcere teſtes detinet, aut aliquo rigore
interrogat, aut carceratos de una Civitate ad aliam
exportat, aut enunciatis requiſitis moderatè torqueat,
& ſi teſtis a primo, & ſecundo dicto recedat, tertio,
in tortura emanato ſtatur, Guazzin. *d. defenſa c.* 12.
21 Dom. Ric. *deciſ.* 119. *part.* 4. etenim tortura varia-
tionis, & contradictionis vitium purgat, & in ea
dictum pro veritate habetur, Dom. Ricc. *decif.* 73.
num. 2. *part.* 1. & Doctores cumulat Farinac. *quæſt.*
40. *num.* 1. Teſtis itàque tanto magis per torturam fi-
des augetur, Gramm. *caſ.* 50. *num.* 3. quia tortura
eſt loco teſtis idonei, Drogh. ad Clarum *quæſt.* 13. *n.*
18. Aimon. *conſ.* 13. *num.* 4. ac in tortura dictum
ratificatione non indiget, D. Reg. Sanfel. *decif.* 24.
De vario vero, & contrario teſte, loquitur *text. in
cap. licet cauſam, extra de probat. tex. in l. eos. qui,
ff. ad l. Cornel. de falſis, l. 2. ff. de teſtib.* & ut tenet
22 D. Ricc. *decif.* 148. *num.* 1. is dicitur, qui vel con-
traria deponit, ſive in eodem examine, ſive in di-
verſis, vel primo per verbum credo, & poſteà aſ-
ſertivè teſtificatur, vel primo ſe nihil ſcire ait, po-
ſtea de facti veritate deponit; vel primo teſtimonium
affert, deinde, ſe ita depoſuiſſe negat; vel quod
extra judicium affirmat, poſtmodùm contrarium in
judicio, vel aliud in judicio, & deindè illud idem
revocat extra; & ego cum P. Baptiſta Fragoſo *de re-
gimine Reipublicæ part.* 1. *lib.* 5. *de teſtibus contra-
riis diſput.* 13. *num.* 94. dico, quod varius atque
vacillans dicitur, qui ſuo proprio motu, & actu,
eodemque tempore ſuum variat teſtimonium, ſeù
diverſimodè loquitur, contrarius verò, qui unum
primo dicit, & aliud diverſo tempore tenacitèr af-
firmat. Hinc teſtis ſi una vice per verbum credo,
alia per verbum aſſertivum, & diverſo tempore de-
ponit, non torquetur, cum hodie rectè unum credere
poſſim, deindè ad aliquot dies, menſes, & annos,
melius informatus, aliud, & ſic contrarium depo-
nere, ubi tamen cauſam novæ credulitatis allegat, ut
latè probat Tyndarus *de teſtib. cap.* 5. Si vero dicat,
non ità depoſuiſſe, prout a Notario reperitur ſcri-
ptum, & hoc caſu aùt agitur de falſo, ut puniatur
teſtis, aùt Notarius, & neutri creditur, Clar. *in*
23 *§. falſum, verſ. pone teſtis & in quæſt.* 531 *n.* 17.
Alex. *conſ.* 74. *num.* 2. Gram. *conſ.* 66. *n.* 1. *&
deciſ.* 60. *num.* 18. quod intellige ad condemnandum,
non autem ad inquirendum, vel torquendum, con-
currente dicti veriſimilitudine, & bona fama Nota-
rii juxta notata a Follerio *in rubrica, & demum
reputantur teſtes Curiæ num.* 16. & a Capyc. *in deciſ.*
94. *in fine*; aut agitur de validitate dicti, & cui cre-
dendum, & ſi eſt bonæ famæ Notarius, ei creditur,
quia Notarius, uti perſona publica, & quia juravit
officium legaliter exercere, duorum teſtium vicem
obtinet, Crav. *conſ.* 74. *num.* 3. Clar. *d. quæſt.* 13.
Papienſis *tit.* 10. *gloſ.* 7. *num.* 4. ac alii ibi relati.
Verum ſi vel omnes plures teſtes ità convenirent, teſti-
bus, & non Notario credendum eſt, Alex. *conſ.* 65.
num. 6. & ibi Nacta *lit. B.* Cravett. *conſ.* 74. *num.* 3.
Manſuet. ad Papienſem *tit.* 27. *gloſſa fuerunt* 6. *lit. A.*
ſi ſigno ✠ ſunt ſubſcripti.
24 Si verò teſtis ad interrogata reſpondere nolit, tor-
quetur ad congruè reſpondendum, Cavalcan. *de Bra-
chio Regio part.* 3. *num.* 62. Scacc. *de jud. quæſt.* 86.
num. 14. Guazzin. *defenſa* 19. *cap.* 7. *num.* 7. & ut
ſuſtineatur decretum tria præcedere debent, primum
ut Judex juridicè interroget, vz. in caſu quo teſtis
de facto veriſimiliter eſt informatus; ſecundum, ut
principalis pro crimine torqueri poſſit; tertium, ut
præcedant tres monitiones, ſive præcepta ad congruè
reſpondendum, & apparere debent in actis, quæ
fiunt cum comminatione torturæ, ut notat Troyſius
concivis meus *ſuper prag. Inolevit, tit. ut nullus
de perſona detineatur num.* 38. &c. apparere debent
in actis, ut quoque, appareat de teſtis contumacia, &
inobedientia, ac de Judicis benignitate: hoc decre-
tum etiam contra principalem interponitur, ſi re-
ſpondere congruè nolit, Foller. *in rub. & ſi conſti-
tuatur 3. partis num.* 4. Capyc. *deciſ.* 145. qui fa-
tentur indiciorum præcedentiam non requiri, & con-
feſſionem tali modo extortam ad condemnandum va-
lidam eſſe, ea ratione, quia tortura prædicto caſu
non infertur ad eruendam confeſſionem, ſed propter
contemptùm Judicis, cui omnes obedire tenentur,
cap. 2. *de obedientia*, verùm Guazzin. *defenſa* 20.
cap. 16. *num.* 7. & Julius Clarus *quæſt.* 45. *verſ. Sed
pone, circa finem*, tenent, quod Reus cogi non
poteſt ad præcisè, & congruè reſpondendum,
niſi ad interrogandum legitima præcedant indi-
cia, ea ratione, ut cogito, quia tunc Judex verè ſupe-
rior eſt, & juſtè præcipit. Quarè, ut hæc contra
25 dictio evitetur, adverto quod reus dupliciter inter
rogari poteſt, aùt uti reus cum juramento, & parti-
cula *monitus* de delicto, ad finem conteſtandi litem,
aut ſine juramento, non uti reus, ſed aliquo modo
ad detegendam veritatem, puta interrogatur de no-
mine, cognomine, exercitio, carcerationis cauſa,
ac de aliis; De primo modo loquitur Scaccia *de ju-
diciis cap.* 58. *num.* 8. *cap.* 84. *num.* 6. *cap.* 86. *num.*
38. 39. *&* 40. & in hoc primo modo requiruntur le-
gitima indicia cum per rei interrogationem, & re-
ſponſionem inducatur litis conteſtatio, ejuſque nomen
recipiatur inter reos, & indicia potius graviora requi-
runtur, quam debiliora indiciis, quæ requiruntur ad
citationem, ut per eundem Scaccia. De ſecundo
modo adeſt conſuetudo, de qua etiam teſtatur Dom.
Reg. Cacace *in allegat.* quam fecit pro Auditoribus
Regiæ Audientiæ Capitanatæ, qui quemdam minorem
juvenem condemnaverunt ad mortem, uti confeſſum
de inceſſu per Campaneam, quamquam confeſſio-
ni non præcedebant indicia: & in hoc ſecundo ca-
ſu non requiruntur indicia, ideſt dicta pleniora
indicia, & ſufficit aliqua ſuſpicio; imò ex dicta
renitentia, & taciturnitate contra illum non le-
vis oritur ſuſpicio, ex quo doloſus contumax dici-
tur, juxta gloſ. *in l. quamdiu ff. de acquir. hered.*
& reus arguitur de delicto per *cap. qui tacet, de reg.
jur. in 6. & cap. per cauſam de offic. deleg.* Brutus *de
indiciis, & tortura par.* 2. *quæſt.* 8. *num.* 4. & pro-
bat Cavalcan. *de Brachio Regio par.* 3. *num.* 65. ubi quod
hæc ſuſpicio ſufficiens eſt, ut torqueri poſſit: dicta
igitur Foller., & Capycii procedunt, ſi reus ſecundo mo-
do interrogetur. Demum pro Decreti practica dico, quod
aùt præcedunt aut non præcedunt legitima indicia. Si
Curia neſcit nomen rei, & illud quoque reus tacet, tunc
præcedentibus dictis tribus monitionibus, decretum
26 interponitur, *Quod torqueatur ad congruè reſponden-
dum*. Si Curia ſcit nomen rei, quamvis illud reus
taceat, tunc non torquetur, ſed reo fiunt tria præ-
cepta, ut reſpondeat cum comminatione, quod alio-
quin providebitur, quod depoſitio habeatur pro rece-
pta, & in ultimo præcepto interrogatur reus de de-
licto cum particula *Monitus*, & Decretum concipi-
tur; *Die, &c. facto verbo, &c. ex quo Talis de Ta-
le interrogatus, & monitus congruè reſpondere no-
luit, habeatur, prout præſenti decreto habetur ejus
depoſitio pro recepta, prout diœrius*: & intimato di-
cto decreto eodem die conteſtatur lis, & actus exple-
tur cum repetitione dictorum præceptorum, & in ul-
timo dicitur, *Habeatur lis pro legitimè conteſtata,
prout ità fuit habita, ex quo fuit proviſum, quod
habeatur ejus depoſitio pro recepta*, & in caſu, quo
reus mutat ſibi nomen, ſed illud Curia habet liqui-
27 datum per teſtes, practica eſt, ut *primo* dicti teſtes
deponant, qualiter dictus Talis de Tale, prout ad
præſens ſe vocari dicit, per prius vocabatur Talis de
Tale; & tanquàm T. de T. habuerunt in practica,
& jurent in faciem dicti rei: *Secundo*, ut fiant dicta
tria præcepta ad congruè reſpondendum, ſeu moni-
tiones, quare non vocatur T. de T. *Tertio* ut inter-
rogetur cum particula *Monitus*, quare non vocatur
T. de T. prout Curiæ conſtat, & ab omnibus eſt vo-
catus, & non ut ad præſens vocatur. *Quarto* ut con-
teſtetur lis ſub nomine, quo a teſtibus eſt vocatus, &
ad majorem declarationem præceptorum formulas

Digitized by Google

hic referre libet. Et in *primo caſu* quo teſtis reſpon-
28 dere recuſat, & ſuum nomen taceat, hæc eſt formula, quæ coram Judice expletur a Scriba cauſæ, & in acta redigitur. *Die, &c. ed eſſendo ſtato da me ſottoſcritto Attuario aſportato T. de T. avanti delli Signori Giudici per volerlo eſaminare, ed interrogato ſopra lo fatto ſucceduto, dixit, &c. & monitus, voglia congruamente riſpondere, e dire il ſuo nome, cognome, patria, eſercizio, e come paſſa, v. g. l'omicidio commeſſo in perſona di T. de T. da chi, quando, dove in che modo, con che armi, e perchè cauſa, del quale fatto coſta, che ne ſtia informato, altrimente non riſpondendo congruamente, ſe li darà la corda.* Et ita interrogatus ſecunda, & tertia vice, quæ interrogatoria monitiones, ſeù præcepta dicuntur; *in ſecundo caſu*, quando principalis reſpondere nolit, & Curia quoque neſcit ſuum nomen, ut quia caeteras: *Si dice eſſendo ſtato da me ſottoſcritto Attuario aſportato un' Uomo di capillatura, &c. con barba, o ſenza che dimoſtra d' età, &c. inquiſito v. g. nell' omicidio, &c. e dettoli, che voglia congruamente riſpondere, e dire il ſuo nome, cognome, patria, eſercizio, e come paſſa l'omicidio, &c. altrimente non riſpondendo congruamente, s' averà la ſua depoſizione per ricevuta alla peggio.* Ita interrogatur ſecunda vice, & tertia cum particula *Monitus*, videlicet: *Et monitus dicere veritatem: S' è vero, che il tale giorno, meſe, ed anno, nel tale luogo eſſo depoſitante ammazzò, & dixit, &c.* Et dictis interrogationibu factis interponitur dictum Decretum. Verum ſi deſ delicto eſt convictus per teſtium confrontationem, meo judicio non torquetur ad congrue reſpondendum, cum conſtet de identitate perſonæ, juxta *text. in l. certum 6. ff. de rebus creditis. In tertio caſu*, quando reus noluit congrue reſpondere, Curia tamen ſcit ſuum nomen, fiunt dicta tria præcepta, & non torquetur, ſed Decretum interponitur: *Ex quo T. de T. congruè reſpondere noluit, habeatur, prout præſenti decreto habetur, ejus depoſitio pro recepta, prout deterius*: (& conteſtatur lis hoc modo). *Conſtitutus Talis de Talo principalis inquiſitus animo conteſtandi litem, & ipſi litem conteſtando ſolutis vinculis, & in libertatem poſitus interrogatus ſuper ejus inquiſitione, ſeu monitionibus ſibi factis, quæ incipiunt, &c. & unaquaque incipit: &c. & finit: Altrimente la ſua depoſizione s' averà per ricevuta, ed eſſo per convinto, o confeſſo alla peggio, quibus monitionibus ſibi lectis de verbo ad verbum, ex quo noluit reſpondere, fuit habita lis pro legitimè conteſtata, quia fuit proviſum, quod habeatur ejus depoſitio pro recepta, & proinde datus terminus dierum tot ad ſe defendendum, & Fiſco ad impinguandum. &c.*

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

CAP. II.

De Decretis: *Torqueatur &c.*

SUMMARIUM.

1 *Tortura inferri non poteſt in pœnis pecuniariis, ubi imponitur pœna triremium, nec quando non eſt conteſtata lis, & datis defenſionibus.*
2 *Torturam dare non poteſt Curia Baronalis ex proceſſu informativo abſque diſpenſatione Proregis.*
3 *Tortura inferri non poteſt, niſi conſtet de delicto in genere, & niſi lis ſit cum Reo conteſtata, & aſſignatur ratio.*
4 *Torqueri non poſſunt Teſtes, niſi adſint indicia ad torturam.*
5 *Examinatus uti Principalis in ſe, & Teſtes quoad alios torqueri non poteſt tamquam Teſtis, niſi datis defenſionibus, & copiis indiciorum cum limitationibus, & advertimentis, & aſſignatur ratio.*
6 *Teſtis varius quis ſit?*
7 *Formula Decreti, quod* Torqueatur ad declarandum, quæ ea duabus depoſitionibus vera ſit?
8 *Formula Decreti;* Torqueatur ad convalidandam depoſitionem in cap. ſociorum, *cum advertimentis.*

1 ADvertendum eſt Torturam non inferri in pœnis pecuniariis: Scialoya *in praxi torquendi cap. 1. n. 26.*

Et in Regno neque poteſt torqueri in delicto, de quo non eſt legitimè convictus, & veniret puniendus pœna relegationis, vel infra. Idem Scialoya *cap. 1. n. 22. in fin.*

2 Et tortura nec Poteſt inferri quando ex delicto veniret imponenda pœna triremium, vel infra. Idem Scialoya *in praxi torquendi c. 6.*

Et Curiæ Baronales non poſſunt torquere Reos ex proceſſu informativo ſine diſpenſatione Proregis etiam in delictis gravibus.

Quia hanc præeminentiam torquendi Reos Ex proceſſu informativo non datis defenſionibus ſpectat ſolum ad M. C. V. & Regias Audientias Provinciales in delictis gravibus. Idem Scialoya *d. cap. 6.* obi ampliat & limitat multos caſus.

3 Tortura Teſtibus inferri non poteſt, niſi conſtet de delicto in genere.

Et niſi lis ſit cum principiali Reo conteſtata.

Et ratio eſt, quia conteſtata lite, ſi reus ipſe fatetur delictum, neceſſaria non eſt tortura contra Teſtes.

4 Et requiritur, quod adſint indicia ad torturam contra reum, alias Teſtes torqueri non poſſunt. Scialoya in *cap. 4 Prax. torquendi reos*, ubi tangit nonnullas fallentias.

5 Examinatus uti principalis in ſe, & teſtis quoad alios, ſi negat, torqueri non poteſt tamqnam teſtis, niſi datis defenſionibus, & copiis indiciorum.

Sed ſi fateatur delictum contra ſe, & contra alios tunc poteſt torqoeri, uti Teſtis ad convalidandum dictum ſuum contra conſocium nominatum non datis defenſionibus, nec data copia repertorum, Scialoya *cap. 14. in Praxi torquendi reos n. 71.*

Advertas tamen, quod dicta tortura poteſt dari teſti ad convalidandum dictum contra conſocium non datis defenſionibus, nec copia repertorum, vel antequam ipſi reo datus ſit terminus, vel poſt terminum, compilato proceſſu poteſt torqueri ad convalidandam confeſſionem contra ſocium nominatum, ut concludit Scialoya *in Prax. torquendi reos n. 77.*

Et aſſignat rationem quia pendente termino, officium Judicis conquieſcit, & pendente dilatione, quod a Judice ſit, ipſo jure eſt nullum, & dicitur *attentatum.*

Et Franciſcus Broja *in ſua prax. criminal. cap. 17. num. 45. fol. 412.* ponit formulam Decreti, & actus torturæ, poſtquam cauſa eſt poſita in expeditione, ubi vides formulas, quando caſus occurrit.

Advertas demum, quod

6 Teſtis varius is dicitur, qui vacillans eodem tempore diverſimodè deponit.

7 Teſtis vero contrarius eſt ille, qui unum primo deponit, aliud diverſo tempore affirmat in repetitione, quidquid alii tradunt, ut concludit *Dom. Scappa ad Nicolinam in praxi criminali ad nu. 265. ubi in additione ad n. 267.* concludit formulam Decreti v3.

8 Die, &c.

Facto verbo fuit proviſum, quod torqueatur T. de T. ad videndum, ſeu ad declarandum, quænam ex duabus depoſitionibus ſponte factis vera ſit.

Quæ ex formula deſumitur ex *Sanfelic. d. 248.*

Et quando examinatur tanquem principalis in ſe, & teſtis quoad alios, formula erit, v3.

Die, &c.

Fuit proviſum, quod Talis de T. Principalis torqueatur ad videndum, quænam ex duabus depoſitionibus ſponte factis ſit vera.

Et ſi in tortura ſecundam depoſitionem contrariam

primæ

primæ convalidat, interponitur aliud Decretum vʒ.
9 Torqueatur ad convalidandam ejus depoſitionem ſpontè factam in caput ſociorum, nec aliter, nec alio modo.

Ubi ſi nominatus eſt carceratus, introducitur in actu torturæ, ut in ejus faciem juret.

Si vero eſt abſens, citatur ad videndum juramentum, juxta tradita a noſtro Auctore hic *num.* 13. *&* Reg. Rovit. *in prag.* 1. *de perſeq.* Moſſcs. *num.* 11. *&* Sanfel. *decif.* 37. *Ita* Scoppa, *ut ſupra*, *&* *de tortura vide in cap.* 8.

Leonardus Riccius.

CAPUT TERTIUM.

De Decretis, quorum I. Scribatur. II. Scribatur, & habilitetur domi, *aut* per Palatium. III. Ut per dies tot non viſitetur. IV. Quod conſignetur ad omnem ordinem M. C. Vicariæ. V. Licentietur, *vel* Excarceretur; *Ac de cæteris quæ* in Viſitatione, *ut ferè dicitur* de non ſcripto *interponuntur*.

SUMMARIUM.

1 *Homo ob crimen libertatem amittit.*
2 *Captura quando dicatur juſtà, & n. 6. & 7.*
3 *Tria in bonis corporis conſiderantur.*
4 *Textus in l. 1. & 3.* Cod. de exhibendis reis, *in pluribus limitatur.*
5 *Inſervientes Curiæ ſine Judicis mandato homines arma deferentes, & inflagranti rixas facientes capere poſſunt.*
8 *Judex inordinatè procedendo peccat.*
9 *Indicia qualia pro captura eſſe debent, & numer.* 10.
11 *Captura Judici arbitraria eſt, & etiam ex levi ſuſpicione procedit.*
12 *Capturæ quando locum habent: Authoris opinio ponitur, & nu.* 13. *&* 14.
15 *Carcer cruciatus locus dicitur.*
16 *Carcer quare inventus, & n.* 18.
17 *Carcer dicitur omnis locus, a quo aliquis exire prohibitur.*
19 *Carcer diutinus quando cum pœna compenſatur.*
20 *Carcer perpetuus morti æquiparatur.*
21 *In arbitrariis Nobiles mitius puniuntur.*
22 *Judex in arbitrariis minorem pœnam eligere debet.*
23 *Carcer locus ſanctus dicitur, atque theſaurus vocatur.*
24 *Carceratus eſt ab omni moleſtia tutus.*
25 *Carceratum offendens gravius punitur, & deciſiones recenſentur. Item exemplis confirmatur, numer.* 26.
27 *Meretricem cognoſcens in carcere punitur.*
28 *Carcererius ſi meretricem cognoſcit in carcere, gravius punitur.*
29 *Carceris effractores, & qua pœna puniantur? Expenditur text. in* l. 1. ff. de effractoribus; *& referuntur Doctorum opiniones, & n.* 30.
31 *Tex. in* l. in eos 13. ff. de cuſtodia, & exhibitione reorum *declaratur.*
32 *Deciſio D. Reg. Sanſel.* 47. *declaratur.*
33 *Eximens captum a manu Curiæ qua pœna puniatur, & recenſentur caſus tempore Ill. D. Petri de Toleto Vice Reg. ac alia deciſ. M. C. numer.* 36.
34 *Impediens nè à Curia capiatur puniendus eſt, & num.* 35.
37 *Familia Curiæ ſi reſiſtentem vulnerat, vel occidit, an teneatur.*
38 *Forjudicatus poſt capturam a nemine occidi poteſt.*
39 *Conſtitutio:* Pœna eorum, *qua eſt in contrarium, declaratur.*
40 *Carceris cuſtos, ſeu Commentarienſis diligentiſſimus eſſe debet.*
41 *Commentarienſis pro culpa, quanam pœna ſit puniendus? Adducitur* textus in l. final. ff. de cuſtodia, & exhibitione reorum, & in l. ad commentarienſem C. eodem: *at Regni conſtitutio:* Cuſtodes, *cum deciſione.*
42 *Practica M. C. ſcribendi carceratos, & doctrina, in qua fundatur* Decretum: Scribatur, *& num.* 46.
44 *Reus ſine indiciis interrogari non poteſt, de ratione, & num.* 44.
45 *Quanam, quot ſunt, quæ aperiunt viam Inquiſitioni.*
46 Decretum: *Quod conſignetur ad omnem ordinem Magnæ Curiæ Vicariæ;* ibidem.

1 QUamvis homo membrorum ſuorum liberum
habeat uſum, Ipſamet natura, ac Dei permiſ-
ſione, qui hominem reliquit in manu Conſi-
lii ſui, *Eccleſ.* 15. *num.* 14. delinquendo tamen hanc
libertatem amittit, capitur, ligatur, & in carcere
detinetur. Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 63. *art.* 3.
meritò ante explicationem decreti, *Scribatur*, quod
contra carceratum interponitur, de captura, carce-
2 re, & carceris cuſtode agendum eſt. Captura, ut ju-
ſtè dicatur facta, tria requiruntur.
3 *PRIMUM*, ut Judicis ordo præcedat; quoniam
in bonis corporis tria per ordinem conſiderantur, *pri-
mum*, ejus integritas, cui per occiſionem, ac mu-
tilationem nocetur; *ſecundum* ſenſualis delectatio,
ac voluptas, quæ per verberationem impeditur; *ter-
tium* membrorum uſus, qui per carceres, perque
alia quæcumque ligamina cohibetur. *Primum* impe-
dimentum, ſeù noxa ſoli Reipublicæ reſervatur. *Se-
cundum* tanquam levius parentibus, ac Dominis per-
mittitur. *Tertium*, uti medium ad primum, Reipu-
blicæ quoque deputatur; & per conſequens Judici-
bus, per quos Reſpublica gubernatur, Magiſter So-
tus *de juſt. & jur: lib.* 5. *quæſt.* 2. *artic.* 3. & decidit
4 *Text. in l.* 1. *&* 3. *C. de exhibendis reis*: quod requi-
ſitum in pluribus fallit, vʒ. in falſatore monetæ qui
ſine Judicis mandato, & etiam a privata perſona capi
poteſt, *l.* 1. *C. quando liberat unicuique*, *& l.* 1. *C. de
deſertorib. lib.* 12. *c. capitulum*, *de pœnis*: in incen-
diario, *d. l. & l. qui ultima de pœnis*, in deſertore
militiæ, *l.* 3. *de re militari*, *& d. l.* 1. *de deſertori-
bus*, *& l.* 1. *&* 2. *C. quando liceat*; in agrorum depo-
pulatore, *d. l.* 1. *quando liceat*, *& l.* 2. *ff. arborum
furtim cæſarum*, in fure, populo acclamante, *l nul-
la*, *C. de raptu virginum*, *& l. raptorec*, *C. de Epi-
ſcopis*; *& Clericis*; ac demum in reperto inflagran-
ti crimine, *l. interdum*, *§. qui furem*, *ff. de furtis*, *cap.*
5. *de adulteriis*, Baldus *in cap.* 1. *§. ſi quis verò*, *de pace
juramento firmanda*, *nu.* 6. Bart. *in l. cum eo*, *n.* 2. *ff.
ad l. Jul. peculatus*, Gomez. *tit. de captura reorum
cap.* 6. *num.* 3. Foller. *in tit. Item*, *quod fuit captus
in flagranti crimine num.* 5. Quod quidem ultimum
procedit in gravi crimine, ſecus in levi, quo caſu
non eſt licitum privatis, ſed Curiæ tantùm ſervien-
5 tibus. Et ſic quotieſcumque reperiuntur homines in
flagranti facientes rixas, vel portantes arma, a ſer-
vientibus capi poſſunt, & ita obſervatur.
6 *SECUNDUM* requiſitum, ut pœna criminis, pro
quo eſt capiendus, ſit corporis afflictiva, Julius Cla-
rus *quæſt.* 28. *num.* 1. Guazzio. *defenſa.* 9. *cap.* 5. *n.* 14.
Gloſſa *in cap. ſi Clericus*, *de ſent. excom.* in figuratio-
ne caſus; & in hoc Regno ita practicatur. Praxis
vero deſcendit *ex Capitulo Ab illo inchoandum*, *ſub
tit. de inquiſitionibus*, *ex Ritu* 14. *ex Pragm.* 6. *de
officio Magiſtri Juſt. &* 6. *de meretricibus*. Et ubi
pro delicto, cujus pœna eſt ultra relegationem, de-
latus capi poteſt, alias eſt citandus: & ità ex noſtris
teſtatur Dominus Reg. Rovitus *ſuper pragm.* 1. *de cu-
ſtodia reorum*, *num.* 3. *& ſeq.* Petrus Piccolus *in d.
cap.* Scialoya *in praxi torquendi reos*, *cap.* 1. *an tor-
quendus capi poſſit, vel citandus*.
7 *TERTIUM*, ut legitima præcedant indicia, atque
proceſſus, de Marſiliis *in l. fin. de quæſtionibus*, Clarus
quæſt. 27. Guazz. *ubi ſupra*, Navarra *in rub. de ju-
diciis num.* 83. Bovadill. *lib.* 3. *cap.* 15. *tit. de la vi-
ſita delle Carcer. num.* 86. Sanch. *conſ. moral. lib.* 6. *cap.*
4. *dub.*

4. dub. 6. cap. 6. Ut bonor conſervetur, & nè bona
fama proximi lædatur ; *Eccleſ. cap. 41. num. 15. &*
Proverb. cap. 22. num. 1. & continetur in octavo De-
calogi præcepto ; requiritur proceſſus, uti ex *texta*
in cap. placuit. & in *cap. ſi in tantum 6. quaſt. 1.* &
in *cap. Inquiſitionis de accuſationibus*, ubi à Præla-
to, etiam ſi tres teſtes de viſu in ſecreto exiſtunt,
quis inquiri non poteſt, ſi nulla infamia laboret : de
8 quo dicto rationem aſſignat idem Navarrus *d. rubr.*
num. 56. v3. quia longe utile eſt, ut conſervetur fa-
ma Clerici, quam delictum puniatur : merito Judex
inordinatè procedendo peccat : quia inordinatè, ideir-
co injuſtè, idem *num. 56. verſ. ex quibus infertur.*
9 Hæc autem indicia ad capturam eſſe debere quidam
Doctores exiſtimant, ut Sebaſtianus de Neap. *in cap.*
Ab illo inchoandum num. 35. Jo: Antonius de Nigris
ibi l. num. 5. Franc. Vivius *dec. 121.* Floridus Mau-
ſonius *de contrebandis quaſt. 20.* Gram. *conſ. 35. nu.*
15. Foller. *in rubrica examinati liberentur ſub fide-*
jaſſoribus num. 17. Dom. Reg. de Marin. *variar. juris*
lib. 3. alleg. 139. ſed minore ſufficere tenent *Caravita*
ritu 41. num. 7. de angelis ad Foller. *tit. Et nota-*
tos capias de perſona num. 7. ubi ex Menoch. *de*
arbitrar. quaſt. 88. Anton. Scoppa *lib. 5. juris*
non ſcripti cap. 13. Ulpellio *conſ. 47.* Ac aliis
affirmat, quod Judex ex leviſſima ſuſpicione ad ca-
10 pturam devenire poteſt, & Conſ. Petra *d. ritu nu. 4.*
teſtatur, quod hodiernus uſus capturam Judicis ar-
11 bitrio admittit, ut ſi timetur de ſuga, aut crimen
mortis pœnam meretur, Judex indicia ad torturam
expectare non debeat, quinimò iſto caſu ſufficit, ut
ſit extrajudicialitèr informatus, Bovadilla *lib. 3. cap.*
15. tit. de la viſita de carcer., y. de lo criminal. n. 85.
& lib. 5. cap. 3. num. 8. D. Reg. de Ponte *de Poteſt.*
Proreg. tit. 1. num. 19. concivis meus Mangrella *ri-*
tu 41. Farinac. *quaſt. 23. num. 131.* ubi tria requirit,
primum, quod delictum ſit enorme ; *ſecundum*,
quod imputatus ſit ſuſpectus de ſuga ; *tertium*, quod
Judex ſit ſecurus, ut poſt capturam veniant indicia,
& *num. 33.* etiam dicit, quod capturæ materia Ju-
dici arbitraria eſt, attenta delicti qualitate, ac perſo-
12 næ imputatæ. Quare dico, quod ſi crimen atrox
eſt, leviora indicia, quàm ad torturam ſufficiunt,
quia minoris præjudicii eſt captura, quam tortura ;
& reo carcerato, facilè Judex alia habere poteſt in-
dicia ad torturam ſufficientia ; & ſi hæc tandem de-
ficiant, provideri poteſt, ut conſignetur, vel reus
habilitetur in forma ; & ita fiſcum aliquo modo cau-
tum reddit. Inſuper in crimine, ex quo reſultat in-
famia contra perſonam honeſtam, etiam practica eſt, ut
alio colore, & prætextu ad capturam Judex deveniat.
13 Cæterum ſi crimen mortis pœnam non continet, &
non timetur de ſuga, ut ad capturam deveniatur, in-
dicia ad torturam requiruntur, alias fruſtra procede-
ret, eum carceratum fidejuſſoribus illico relaxare de-
beat, & in hoc caſu procedit opinio contraria. Ve-
14 rùm ſi indicia ad torturam exiſtunt, in ejus arbitrio
eſt aùt ad capturam procedere, aùt ad citationem,
15 ut poſt multos firmat D. Reg. *d. alleg. num. 3.* Ritè
igitur captus juſtè detinetur in carcere, qui crucia-
tus locus dicitur. *Job. cap. 7. verſ. 12. Numquid ma-*
re ego ſum, aut cetes, quia circumdediſti me carcere ?
D. Ricc. *ad decif.* D. de Franch. 317. a quo loco in-
cluſus exire prohibetur, quaſi carcer a coercendo di-
ctus vel a careo, & cælo, uti locus carens cælo,
ejus aere, atque aſpectu Solis Jucundiſſimo, ſicut in-
genioſè indicat Conſil. Petra *d. ritu. 4.* Fuit autem
carcer duplici cauſa inventus, ad cuſtodiam nempè,
ut delatus de crimine auditus, digno ſupplicio punia-
tur, vel ut maturius abſolvatur, ex *Levitico 24.* ibi
Miſeruntque eum in carcerem, donec noſſet, quid
juberet Dominus : & decidit *textus in l. quaſtionis,*
ff. de quaſt. l. 1. C. de cuſtodia reorum, in l. aut dam-
num, §. ſolent ff. de pœnis, l. incredibile C. eodem,
tenent Bovadilla *lib. 3. c. 15. tit. de la viſita de Car-*
cer. num. 2. Avila *in c. prator 18.* Gloſ. *carcer. in*
princ. Grillandus *de relaxat. carcer. quaſt. 1. num. 4.*
ad terrorem, & cautelam mali vitandi, ſicut recen-
ſet Tit. Livius *Decade 1.* quod Ancus Martius, quia
16 homines in multitudine aucti, clandeſtina committe-
bant facinora, ad terrorem creſcentis audaciæ in me-
dio Urbis carcerem poſuit. S. Thomas 2. 2. *quaſt. 65.*
art. 3. poſt argumenta de contrario, inquit, *Aut in pœ-*
nam, aut ad cautelam alicujus mali vitandi : & ità
comprobat mos : nam ſi aliqui rixantur, vel ſunt in
aliqua diſcordia, & timetur aliquod inconveniens,
ad illud evitandum carcerantur, & ſi nobiles, & di-
vites ſunt, domi, vel per Civitatem cum mandato
17 detinentur. Et hic nota, quod carcer largo modo
dicitur omnis locus, a quo quis arbitratu ſuo diſcede-
re nequit, & ſic domus, & Civitas carcer reputatur,
Dom. Reg. de Marin. *cap. 44. num. 14. lib. 2. &*
cap. 194. num. 13. Et decernitur in pœnam, ut no-
tat Juris Conſultus in *l. 1. §. fin. ff. de alea uſu, &*
aleator. in l. capitalium de pœnis, Innocentius *in*
cap. qualitèr de accuſationibus. Comprobat D.
Thomas *loc. cit.* ac Scotus *de juſt. & jur. lib. 6.*
18 *quaſt. 2. art. 3.* ibi. *Hinc fit carcerum duplicem*
eſſe uſum in Republica : ſerviunt namque ad cuſtodien-
dum malefactores, dum eorum cauſa tractantur, &
deciduntur praterea in pœnam. Et quia re vera cru-
ciatus locus dicitur, ſi longa eſt carceratio compen-
ſari eum pœna ſolet, niſi tamen ob delictum mortis ple-
ctendus pœna eſſet, Dom. de Franch. *decif. 317. num.*
5. & ibi de Luca *in obſerv. num. 2.* Cabbal. *reſol.*
crim. 142. Guazz. *ad defenſ. reor. defenſ. 2. cap. 3.*
num. 18. per *tex. in l. omnes C. de pœnis*, & M. C.
19 in dies condemnat homines in pœnam carceris, &
regularitèr interponitur decretum in criminibus mo-
dicæ coercitionis, videlicet, *carcer paſſus cedat in*
pœnam. Dom. Reg. Capyc. Latr. *decif. 177. nu. 28.*
Ac prætereà in iis, qui ad remigandum non videntur
habiles. Sicuti etiam in caſibus, in quibus lex dat
Judici arbitrium condemnandi in pœnam mortis.
Nàm contra nobiles honoris gratia, hanc commutat
in pœnam perpetui carceris, & conſulto Prorege plù-
res demandat in Caſtrum Bajarum, ubi ob aeris in-
temperiem pereunt, ſine tanto dedecore ; carcer enim
20 perpetuus morti æquiparatur, Bovadilla *polit. tom.*
2. cap. 15. num. 7. Dom. Reg. Capyc. Latr. *conſul-*
tat. 6. num. 187. & 188. Et in arbitrariis nobiles
21 mitiùs puniuntur, Amend. *ad Franch. decif. 240.*
nu. 10. & ſeq. Dom. Ricc. *ad decif. de Franch. 290.*
22 Præterea Judex debet minuere, inquantum fieri po-
teſt, pœnas illas, quæ ſuo arbitrio relinquuntur,
Ariſt. *in 5. Ethic.* & comprobat Sanct. Thom. 2. 2.
quaſt. 67. art. 4. in reſp. ad primum, ibi : *Ego dice-*
rem, quod miſericordia Judicis habet locum in his,
qua arbitrio Judicis relinquuntur, in quibus boni
viri eſt, ut ſit diminutivus pœnarum, D. de Franch.
decif. 271. num. 11. & ſeq. Gloſ. *in cap. de cauſis, in*
verb. Extrà, de offic. deleg. Bald. *in l. quicumque C.*
de ſerv. fugit. aliique relati per Menoch. *de arbitr.*
23 *Judic. lib. 1. quaſt. 85.* Cæterum carcer tanquàm
juſtitiæ, & publicæ utilitati adductus, locus ſanctus
dicitur honeſtatis, & magnæ reverentiæ, a quo omnis
injuria abeſſe debet, teſte Chriſtineo *lib. 1. deciſionum*
Curia Belgica decif. 400. num. 177. atque Theſaurum
vocari propter publicum bonum, quod ex eo Reipu-
blicæ ſequitur, exiſtimat D. Reg. de Viloſa *tract. de*
24 *ſervis fugitivis cap. 18. §. 1. num. 50.* Undè bannitus,
quia quocumque offendi poteſt, ſi carceratus eſt ab
omni moleſtia tutus erit, Muta *decif. 36. num. 17.*
25 Quamobrem in eo delinquens acrius eſt puniendus,
Dom. Reg. Merl. *controv. forenſ. cap. 66.* ubi deci-
ſum refert, quod Joannes Acito Miles Cohortis Cam-
paneæ, qui dum quoſdam carceratos aſportabat ad
carceres M. C. Alexandrum Faraum carceratum infra
26 cancellos occidit, licèt provocatus, & juſta percitus
ira, quia occiſus graviſſimas ei intulerat injurias,
ipſius uxorem denigrando, ad Regias triremes vita
durante fuit condemnatus. Et Joſeph Virgui, qui
lapide caput cujuſdam carcerati fregit, licet in rixa,
& provocatus, per tres annos continuos ad remigan-
dum fuit condemnatus ; recenſet idem Muta *in dicta*
27 *decif.* Et meretricem cognoſcens, licèt minimè pu-
niatur, juxta *teſt. in l. ſi ea, & l. qua adulterium,*
Cod. ad l. Jul. de adult. & l. ſi uxor., ibique Bart. *ff.*
eod. tit. ſi tamen cum ea rem habeat intus carceres,
puniendus eſt, Paria de Puteo *in verb. adult. cap. 1.*
incipit. Officialis quidam numer. 3. Carrer. *in 3.*
tract. de hominum nu. 2. Foller. *rub. vel carceretur,*

num 25. Marſill. *ſing.* 150. incipient. *Acceſſus ad meretrices*. Pœna autem arbitraria eſt, ſicuti tenet
Menoch. *de arbitrar. caſu* 2, 2. *lib.* 2. Farinac. *quaſt.*
31. *num.* 123. ubi dicit, quod licet non habeat locum
pœna ſtupri, & adulterii, non ceſſat pœna arbitraria
propter carceris violationem. Quod ſi id faciat cuſtos
28 carceris, eſt magis, quàm alius caſtigandus, quia
iſte & carceris honeſtatem, & cuſtodiæ fidem rumpit;
undè judicio meo exilio, aùt alia condigna pœna puniri, nec non officio privari debet: nàm licet mulieris caſtitati non fiat injuria; concubitus tamen,
quia peccatum continet ratione loci, qui Sanctus dicitur, punibilis ſit. Meritò proindè carceris effractores, ſi conſpiratione facta aufugerint, capite pu-
29 niuntur, ſicut dicit Juriſconſultus *l.* 1. *ff. de effractoribus*. Et quia pœna capitis triplex eſt; maxima,
quæ eſt mortis pœna, media, qua Civitate, & libertate quis privatur, quæ hodie eſt pœna triremium,
vel caſtri clauſi; & minima, qua tantùm Patria privatur, uti pœna exularis, dubitari ſolet, an dicta
pœna capitis intelligatur de morte naturali? Et quidam, quos congerit Farinac. *quaſt.* 30. *nu.* 3. tenent,
quod pœna ſit mortis naturalis. Sed quidam alii,
quod ſit alia mitior, quàm mortis, ut *num.* 4. ſicuti
Farinacius *in d. quaſt.* 22. *&* 24. poſt longam
diſſertationem confirmat, ibique refert, nunquam ſe
vidiſſe hujuſmodi carceris effractores morti traditos,
ſed quod Judices, vel acriori torturæ ſubmiſerunt,
vel extra ordinem mitiori pœna, quam mortis, mulctaverunt; & concludit, quod ſit arbitraria pœna
citra mortem. Et horum opinio certè æqua eſt, ratione naturali nititur, quam unuſquiſque habet ad
vitam procurandam, & ſuam conſervationem. Nec
præceptum ad faciendum aliquid, undè mors, ſive
30 corporis damnum ſequitur uti in caſu carcerati,
valet, qua ratione attenta S. Thom. *quaſt.* 69. *art.* 4.
& ibi D. Card. Cajetanus, Magiſter Sotus *lib.* 5.
quaſt. 5. *art.* 4. P. Leſſius *de juſt. & jure lib.* 2. *cap.
de reo, & Advocato dub.* 5. P. Sanchez *conſ. moral.
lib.* 6. *dub.* 9. & Dom. Card. de Lugo *diſp.* 40. *ſect.* 4.
exiſtimant, reum carceratum poſſe a carcere fugere ac ipſum effringere, & quod leges civiles capitales
pœnas continentes procedunt, ubi vis cuſtodibus infertur, alioquin tanquam injuriæ ſervandæ non ſunt,
confirmat *text. in l.* 1. *ff. de bonis eorum, qui ante
ſententiam*, ibi: *Nam ignoſcendum ei, qui ſanguinem ſuum qualiter redemptum voluerit*. Verum
contrarium ex uſu ſervatur, nempe, quod ſit pœna
arbitraria uſque ad mortem, conſideratis carceris qualitate, facti circumſtantiis, & delicti, ob quæ in
carcerem ſunt conjecti, ac carceratorum qualitatibus. Unde in M. C. non ſemel hanc pœnam practicatam vidi, tum quia carcer M. C. eſt ſupremi Tribunalis, ideoque injuria major eſt, tum etiam, quia
carceratorum, & condemnatorum multus eſt numerus, & per conſequens ex fuga Reipublicæ maximum præjudicium conſideratur. Eademque pœna
contra effractores carceris Regiarum Audientiarum
cum conſpiratione aliquando practicata eſt, ſicuti
teſtatur Thorus ad Joannem Grandem *de bello exul.
prædicam. pati. num.* 5. & ego etiam contra Authores in Regiis Audientiis Practicavi. Quinimo inno-
31 centes quoque puniendi ſunt, ut in *l. in eos* 13. *ff.
de cuſtodia, & exhibitione reorum*, Judicis tamen
arbitrio, cum lex pœnam non determinet; & intellige, ſi juxta acticata juſtè detinebatur quis in carceribus Farinac. *d. quaſt. num.* 134. Nam indebitè,
& juris ordine non ſervato, nulla digni ſunt pœna,
Roland. a Valle *conſ.* 7. *num.* 42. Hond. *conſ.* 44.
num. 13. plures referens, etiam ſi cuſtodes offenderint, cum alio modo evadere non potuerint, ac ſuam
innocentiam demonſtrare, quia jam condemnati.
Hippol. de Marſiliis *in pract.* §. *diligenter nu.* 17.
Maſcard. *de prob. concl.* 265. *num.* 27. D. Reg. de
Viloſa *d. tit. cap.* 18. §. 4. *num.* 9. & ab Hunnio, Harprect. & Chriſtiano Kremheorgk Pater Diana *par.*
8. *tract.* 7. Miſcell. *reſol.* 43. ſecus de eorum innocentia conſtare poterat, & conſpiratione facta aufugerint, ob dictam enim conſpirationem aliquam merentur pœnam. Qui autem aufugere tentaverunt,
aùt amplius cuſtodiendi ſunt, quam cauſa repoſcit,
ut advertit juris Conſultus in *d. l. in eos*, aut pro
crimina, pro quo recepti ſunt, acriter torquendi;
cum contra eos tentata fuga ſuſpicionem aggravet,
aut ictibus funis ſunt affligendi. Et quamvis D. Reg.
32 Sanfel. *dec.* 47. *num.* 3. fateatur, per M. C. fuiſſe
laqueo ſuſpenſos octo inquiſitos de tentata fuga, &
fracturæ carceris M. C. cum conſpiratione, deciſio
tamen proceſſit ratione eorum delictorum, non autem
tentatæ fugæ, ut benè ponderavit D. Reg. de Viloſa
d. cap. §. 3. *num.* 27. *&* 28. De generali enim conſuetudine etiam in atrocioribus, delicto non conſummato, ad pœnam ordinariam non devenitur, Gram.
dec. 2. *voto* 2. Clarus *quaſt.* 91. *verſ. ſcias tamen*,
D. Reg. de Marin. *quotid. juris cap.* 223. & in materia carceratorum, qui in actu fugæ deprehenduntur etiam cum fractura late probat Præſ. Menoch.
de arbitr. lib. 2. *caſu* 360. *num.* 95. Cæterum ſi cuſtodis negligentiam evaſerint, mitius puniuntur, ut
33 in *d. l.* 1. Item ritè captus & non adhuc in carcerem incluſus ſub Regia protectione eſt, & illum eximens grave committit crimen, quia & juſtitiam, &
Regiam lædit poteſtatem, unde debitorem eximens
tenetur ad debiti ſolutionem, ut in *l. quoties C. de
exact. trib. lib.* 10. ac etiam alia extraordinaria pœna caſtigandus, Guid. Pap. *deciſ.* 579. Vivus *deciſ.*
92. & refert Farinac. *quaſt.* 32. *num.* 6. quod in principio Pontificatus Sixti V. vidit furcis ſuſpenſum
quemdam, qui exemerat aſellum a manibus birruariorum vigore Bullæ dictæ Pontificis; quæ Bulla,
ſicut ipſe teſtatur, in aliis ſimilibus caſibus non fuit
practicata: recenſent quoque Jo: Andreas Caſtaldus in
hiſtoria manuſcripta, a qua & alii Hiſtorici Regnicolæ, quod tempore, quo hujus Regni Præfectus
erat D. Petrus de Toledo, ab Alguzeriis M. C. fuit captus quidam pro parvo debito; & tres nobiles juvenes,
unus de familia Saxona, alius de Capuana, & alius
de Alexandro procuraverunt, ut a manibus ſervientium Curiæ aufugeret, de quo habita notitia a Regente M. C. nocte fuerunt in caſtronovo carcerati, &
congregatis, ordine Vice-Regis, Dominis Regentibus in Collaterali Conſilio, eorum voto fuerunt ad
mortem condemnati, contradicente tamen Domino
Reg. Loffredo, & Reg. Martiale, viro hiſpano de
quo facto mentionem facit Vivius *dec.* 92. & Dom.
Reg. Cap. Latr. *deciſ.* 76. *num.* 13. *& ſeq.* licet diversè aliquantulum rem narrent; nec non condemnatio ſicut rigoroſa, ita & injuſta quibuſdam, & exorbitans viſa fuit, quod affirmare videtur Bajardus ad
Clarum *quaſt.* 68. *num.* 33. Cæterum ſunt qui dicunt,
illis temporibus, in quibus inolevit abuſus eximen-
34 di carceratos neceſſariam fuiſſe; adde, quod capturam impediens, ſi debitorem certiorem facit, & ad
debitum tenetur, Marſ. *ſing.* 173. *ſi delinquentem*,
Judicis arbitrio punitur, ſicut ſe ipſum eximens;
nam juxta facti qualitatem, ac circumſtantias, levius, vel gravius Judex pronunciabit arbitrium, ut
advertit Boſſius *tit. de captura numer.* 20. Clarus
quaſt. 29. *numer* 5. Farinac. *quaſt.* 32. *numer.* 24. &
35 præciſè ſi cum armis convocando auxiliatores: nam
ſi abſque armorum vi ſeipſum eximet, parum, aut
in nihilo puniendum, affirmat Bovadilla *lib.* 1. *cap.*
13. *num* 131. & Dom. Regens de Viloſa. *d. cap.* §.
5. *n.* 42.

36 Eximentes verò captum pro capitali crimine,
ſive confeſſum ſive convictum, pœna mortis puniuntur *text. in l.* 4. *ff. ad l. Jul. Majeſt.* ſi ſecus, arbitraria pœna uſque ad mortem, teſte D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 44. ubi recenſet, quod Ciccus Strozza,
& Ciccus Conte qui in hac Civitate exemerunt a manibus Curiæ, vim inferendo cum armis prohibitis
ſcribæ fiſcali, carceratum de capitali crimine inquiſitum, licet non convictum, fuerunt ultimo ſupplicio puniti, & Farinac. *quaſt.* 32. *num.* 67. ait, quod
in ſtatu Eccleſiaſtico vigore enunciatæ Bullæ indiſtinctè practicatur tali caſu mortis pœna, ut in ſtatu
Mediolanenſi Clar. *quaſt.* 68. *num.* 10. Quod quidem Juri conſonum mihi videtur, nulla enim aſperitas eſt, ubi juſtitiæ decus, & vigor conſervatur, *&
ubi ſeveritas, ibi authoritas eſt*, P. Cornel. a Lapi-
37 de *in Apocal. verſ.* 5. Hinc ſi familia Curiæ delinquentem reſiſtentem vulnerat, vel occidit, non te-
netur

netur, ut per Doctores relatos a Martil. *in l. 1. ff. ad l. Corn. de ſicar. num. 78.* & in *§. diligenter, num 55.* ac a Farinac. *quæſt. 32. num. 39.* quod intellige, ſi procedat juris ordine ſervato, utatur moderamine inculpatæ tutelæ, Farinac. *d. quæſt. num. 41.* alioquin tenetur, & de exceſſu punitur, eſt *deciſ.* Gram. 41. & D. Reg. Sanfel. 257. ſi fugientem vulnerat, utique tenetur, ut per citatos DD. niſi is, qui aufugit, Forjudicatus eſſet.

38 Inſuper forjudicatus poſt aperturam a nemine occidi poteſt, quia ſub Regia protectione dicitur, ſub qua aliquem offendere atrox delictum eſt, Caball. *reſol. 94.* Joann. Graud. *de bello exulum, prædicamento quantitatis quæſt. 3. num. 7. & ſpec. 21. nu. 2.* D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 249. plures referens, & infraſcriptis probatur rationibus. *Prima* nam ſi vivus in poſſe Curiæ devenit receptatores, auxiliatores, & criminis ſocios detegere poteſt, ut in *l. ultima C. de maleficis, & mathematicis, & in l. raptores, C. de Epiſcopis, & Clericis*, & ſi occideretur, per illius occiſionem Reipublicæ, & Fiſco hæc utilitas ſubtraheretur. *Secunda*, nam juſtis defenſionibus privaretur, cum nullitates adverſus forjudicationis ſententiam allegare valeret, repoſitionem ad Eccleſiam petere, ſi ab ea forte fuiſſet extractus, ſecuritatem ei fortaſſis promiſſam, Clericatus, aut minoris ætatis, ac omnes alias exceptiones ante ſententiæ executionem competentes proponere, ut in hac re conſideravit D. Reg. Sanfel. *deciſ. 249. n. 18.* *Tertia* quoniam debito pœnitentiæ Sacramento privaretur: ſicut legitur eveniſſe in caſu relatæ deciſionis D. Regentis, cum potius odio, aut ſocios occultandi gratia, quam juſtitiæ zelo ejus cædes ſequi poſſet, ut in dicta *l. ultima*, ibi: *Occiſor geminæ ſuſpicioni obnexius, quod aut publicum reum, nè facinoris ſocio publicaret, debitæ ſubtraxit quæſtioni, aut proprium fortaſſis inimicum ſub hujuſmodi vindictæ nomine conſilio, & ratione confecerit*, *quarta* quia iniquum videretur non reſiſtentem, & paratum ire ad Judicem occidere, Conſ. Paſcal. *de virib. patr. poteſt. par. 4. cap. 3. n. 12.* ubi publica vindicta locum habere po-
39. teſt, ceſſare debet privata. Quibus ſanè rationibus attentis *Conſtitutionem, Pœnam eorum*, quæ poſt captorum capienti occidendi licentiam tribuit, ut clarè ex illius verbis, videlicet: *Offenſionis capienti licentia non negata*, & alibi: *Quod ſi fortè motus clementiæ, qui forjudicatum ceperit offendere, vel occidere noluit*, recentiores intelligunt procedere in eo caſu, quo forjudicatus commodè, & ſine periculo ad Curiam duci non poteſt, & opinionem contrariam Conſ. Campan. *in d. Conſtitutione* fundatam, uti in *reſolutione 23. num. 7.* non admittunt, neque diſtinctionem D. Reg. Sanſel. *in d. deciſ.* & aliorum affirmantium, quod ſi perſonæ privatæ forjudicatum capiunt, in eorum libitum ſit, aut occidere, aut Curiæ conſignare (quaſi forjudicatus non dicatur ſub Curiæ protectione, quando capientes non ſunt birruarii, nec a Curia guidati) in utroque enim caſu urgent rationes conſideratæ. Quinimo D. Reg. Tappia *in d. Conſtitutione num. 20. & 23.* affirmat, quod capientes a pœna non ſunt immunes, ſi vivos capere potuiſſent, & occiderunt; licet advertat quod hoc locum haberet, quando aperte conſtaret, quòd commodè, & ſine periculo capere potuiſſent, non tamen quando dubium eſſet, quia de facinoris hominibus agitur, non eſt ita ſubtiliter indagandum. Occiſoris autem pœna Judicis arbitraria eſt, ut penes Motam *deciſ. 7.* & penès Sanfelic. *dict. deciſ.* videre eſt, ubi Franciſcus la Verga procurator Fiſcalis Provinciæ Barenſis fuit tortus ad ſciendum, an pecunia interveniente forjudicatum occid mandaſſet? Ex circumſtantiis itaque uſque ad mortem pœna extendi poteſt, etiam attenta *d. l. ultima C. de maleficis, & mathematicis*.

40 Cuſtos vero carceris diligentior eſſet debet, & pro leviſſima culpa, etiam aliqua pœna eſt caſtigandus, Albericus de Roſate *in l. fin. nu. 3. ff. de cuſtodia reorum*, Farinac. *qu. 1. num. 17.* ibi: *Qua pœna judicio meo poterit eſſe vel privationis officii ab illa cautum, cuſtodia, in qua fuit in culpa vel alia leviori Judicis arbitrio*; diligenter utique perquirere debet, nè aliqua mors, aut carceratorum fuga ſequatur; nè carcerati cultros in carcerem immittant, ferramenta funes, venenum, ac limas ad cancellas, & compedes limandos, aut ſimilia, ut advertit Juris Conſultus in *l. cæteri, præpoſitus, ff. de cuſtodia reorum*. Pro gravibus criminibus mancipatos, in carceribus ſtrictioribus noctè præciſè detinere debet, ut *in l. 1. C. eodem*, ibi: *Et ubi nox geminaverit cuſtodiam cum compedibus, & vinculis*, ſicut confeſſos, convictos, ſive valdè ſuſpectos, ut in *d. l. 1.* & *ſi confeſſus, ff. de cuſtodia, & exhibitione reorum*, & in Regiis Audientiis eſt uſus, quod veſpere carcerarius ad triremes condemnatos ponit in catena, & mane perſolvit, & cum
41 compedibus tenet morti traditos. Rurſus carceres relinquere non debet, cum cuſtodia debet prævidere omnia accidentia, ſicut omnia conſueta minime prætermittere, ut in *l. 2. Cod. eod.* Paris de Puteo *de ſyndic. in cap. an ſi plures num. 14.* Farinac. *q. 31. n. 130. & 134.* & ſpeciale eſt quod ipſi incumbit onus probandi, quod ſine culpa, & ſua negligentia carcerati aufugerunt, Dom. Reg. Fab. Galeot. *reſp. fiſcal. 1. num. 86.* de lata culpa capitis pœna tenetur; ac pro modo culpæ ipſius judicis arbitrio, ut decidit *text. in l. fin. ff. de cuſtodia reorum* ſive eadem, qua carceratus plectendus erat, juxta *text. in l. ad commentarienſem §. eod.* Farinac. *quæſt. 31. num. 8.* ea ratione, quia in commentarienſe lata culpa dolo æquiparatur, Paris de Puteo *in d. cap. an ſi plures num. 5.* Farinac. plures referens *num. 10. & 13.* quæ jura ex *Conſtitutione Regni, Cuſtodes*, qua Officialis ſi propter ejus negligentiam carceratus aufugit, pœna publicationis omnium bonorum, & carceris unius anni punitur, correcta cenſetur, ut notat Afflict. *in Conſtit. Caſtellani, n. 3. verb. Quarto nota*, quæ Conſtitutio quoque ab aula receſſit, proceditque diſpoſitio *text. in d. l. fin.* uti magis Juri conſona, teſte Gram. *voto 29. in fine*, & Dom. Reg. Sanſel. *dec. 46. num. 13. verſ. Quod ad negligentiam*, Undè Lucas delle Donne Carceratius Regiæ Audientiæ Capitanatæ qui die 24. Martii 1663. claves cortilis carceratum uni ex mancipatis leviter inquiſito tradiderat ut juxta ſolitum ad evitandum carceris ſquallorem exiret, & publica in viſitatione crediderat, ſicut ille ajebat, quod januam dicti Cortilis clauſiſſet, quod revera non fecerat ideoque nocte exierunt omnes carcerati, & pariete, ex quo devenitur ad conclavè cordæ, fracto, deſcenderunt in atrium Regiæ Audientiæ, in quo milites erant in cuſtodiam, & ipſis vulneratis aufugerunt; tanquam in lata culpa a Regia Audientia, uti delegata me referente fuit condemnatus ad Regias triremes per decennium, judicantibus Domino Didaco de afflicto, ac D. Joanne Gallego, probis viris. Item Gregorius Tironus Carcererius Regiæ Audientiæ Principatus Ultra, qui pro quæſtu eum compedibus aliquibus, pro gravibus criminibus mancipatis, abſtulerat, & permiſerat, ut in civili carcere manerent, (quia carcer eſt propè atrium, & introitum) & ii corruptis poſtea cuſtodiæ militibus vigeſima octava menſis Martii 1372. dum dictus Gregorius ingredi volebat ad faciendam ſolitam viſitationem, violentèr in atrio egreſſi ipſum in capite lethalitèr vulnerarunt, & atrii janua aperta inſimul cum militibus evaſerunt, & erat in culpa, quòd dictam viſitationem fecerat, non expectatis aliis militibus ad carceris cuſtodiam deſtinatis proditionis inſciis, quamquàm a carceris ad faciendam dictam viſitationem perſuaſis, fuit tantùm ad exulandum per quinquennium a Provincia condamnatus; licèt Fiſci Patronus inſtetiſſet pro triremibus vita durante. Et pro juſtitia cauſæ conſiderabatur, quod culpa ejus fuit in ſolvendo carceratos compedibus, & eis permittendo, ut manerent in latiori carcere, ac in faciendo viſitationem contra ſolitum v3. ſine aliis cuſtodiæ militibus: quæ omnia quia violentiæ, & proditioni cauſam præceſſerant, & caſus erat admixtus cum ejus culpa; idcircò uti in lata culpa graviter púniendus. E contra quod carceratorum fuga ſequuta fuit cum militibus, & eorum proditione, ideoque excuſandus eſſet, juxtà *text. in l. fin. verſ. interdum ei venia datur, ff. de cuſtodia, & exhibitione reorum*, ubi dicit Angelus, quòd nemo poteſt a proditione cavere, niſi divinitùs, Farinac. *quæſt. 31. num. 159. & ſeq.* & idem conſideravit Afflict. *ſuper. Conſtit. Caſtellani nu. 6.* Divus Paulus ſpiritu Dei plenus divinare non potuit ea, quæ

ſe-

Digitized by Google

ſecretò ſequuta fuerit, *cap. Beatus* 22. *q.* 3. quod fugam ſequuta erat cum violentia carceratorum, qui ipſum in capite lethalitèr vulneraverunt; propterea reſiſtere, & impedire fugam minimè potuit, ideòque excuſandus, juxta tex. *in l.* 1. *§. penult. ad Syllanian.* advertit Paris de Puteo *in tract. de ſyndic. verb. carcer. cap.* 3. *an ſi plures*, *num.* 27. Farinac. *d. q.* 31. *n.* 166. vulnera enim erant innocentiæ ſigna. Præterea, quia nunquam ex dictis militibus proditor, per viginti ferè annos inſervierat Regiæ Audientiæ, ideòque contra eum Carceratus ſuſpicionem habere non poterat. Addebatur; quod ipſe Gregorius erat uxoratus cum muliere decora facie, pater multorum filiorum, ac etiam per multum temporis ſpatium dicto Tribunali fidelitèr ſervierat, quæ omnia maximè ſunt conſideranda in delictis ſine dolo commiſſis. Propterea mihi viſum fuit ex juſtitia, & æquitate rem componere temperamento, ut dicit text. in *cap. omnis*, *qui judicat* 10. *diſt.* 45. quod procedat illa pulcherrima melodia, Deo grata, & hominibus; & vi veri ipſum condemnandum ad dictam pœnam, & ità per Regiam Audientiam decitum, ac facta relatione Suæ Excellentiæ, ejuſque Collaterali Conſilio vigore reſcripti, quod de exitu cauſæ relationem faceret, decretum fuit confirmatum.

42 Nè autem carceri mancipati macerentur, in noſtra M. C. unus ex Scribis fiſcalibus, qui eſt ad carceres deportatus, habet onus notare in libros omnes ad illos tranſmiſſos, cujus Judicis ordine, & nomen Scribæ inquiſitionis, ac ſingulis diebus manè coràm Domino Regente, & judicibus, ad minus duobus, ſingulorum carceratorum nomina legit, & Judicis, ſive Scribæ cauſæ relatione audita, ſi carceratus de capitali crimina eſt ex indiciis in proceſſu exiſtentibus interrogandus, interponitur dictum Decretum *Scribatur*: quod idem eſt, ac ponere inter Reos, ut contra ipſum ad ulteriora procedatur, juxtà illud, *Deleantur de libro viventium*, *& cum juſtis non ſcribantur*, Pſalm. 68. quæ forma Decreti fundatur in doctrina Bartol. *in l. is qui reus ff. de publicis judiciis num.* 3. & Maſtril. *de quæſtionib. in princ. num.* 15. qui dicunt, quòd inquiſitus connumeratur inter Reos, quoties Judex pronunciat, ut contra illum procedatur. Et illius decreti effectus eſt, ut facta perquiſitione examinetur, uti reus de crimine, cum particula *Monitus*, ad finem conteſtandi litem. Pro pleniori autem intelligentia adverto, quod in Jure inquiſitus connumeratur inter reos, eo ipſo, quòd

43 de crimine interrogatur; quia tunc ex interrogatione, & ſubſequenti reſponſione affirmativa, vel negativa, judicium conteſtatur cum Reo, & Fiſco, Guazz. *defenſ.* 20. *cap.* 18. *num.* 1. Jul. Clar. *quæſt.* 14. *num.* 13. *verſ. Sed hic incidenter quæro*, *& quæſt.* 45. *in princ.* & tunc habitus eſt inter reos, ut dicit Gloſſa *in d. l. in verba Is*, *qui reus*: etenim certum eſt

44 in jure, quod reus non interrogandus, niſi legitima præcedant indicia, ut præcitati Doctores, & Scaccia *de judiciis lib.* 1. *cap.* 83. *nu.* 9. *verſ.* 4. *& cauſas cap.* 85. *num.* 15. *&* 58. alias ſumerentur armata domo rei, contra tex. *in l. de minore*, *§. tormenta*, *ff. de quæſt. & in l. nimis grave C. de teſtibus.* nimis grave enim fuiſſet, ſi contra ſe producere debeant ea, quæ ab adverſatio inveſtigantur. Quinimò Judex ſi ſinè indiciis reum interrogat, peccat, Sotus *de juſt. & jure lib.* 5. *quæſt.* 6. *art.* 1. *&* 2. Martinus Navarrus *in octavo præcepto Decalogi cap.* 18. *num.* 59. Epiſcopus Sarmente *ſelectarum interpretationum lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 40. Et *primò*, quia extra ſuam poteſtatem inquireret, Gloſſa in *cap.* 2. *de confeſſ.* & ſine authoritate juramentum de veritate dicendo inferret; juramentum enim inferri non poteſt niſi legitime indicia ad torturam præcedant, cum quædam ſpiritualis tortura ſit, mentem torquens, P. Leſſius *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 2. *Secundò*, quia injuſtè proximo notabilis infamiæ cauſam daret, contra dictum octavum præceptum Decalogi: ac ut reus interrogatus veritatem fatere teneatur, convenit, ut de probationibus contra ſe exiſtentibus notitiam habeat, ſicut optima ratione probat Pater Diana *ſub.* 3. *moraliun reſolutionum*, *tract.* 5. *miſcellan. reſolut.* 91. & 92. nàm qui bona ſuam famam, honoratam, & vitam jure poſſidet, nullo aſtringitur jure illam dimittere, quò ad uſque ſibi innoteſcat alienum jus, ſed in propoſito caſu reus jura omnia uta poſſidet; ergò uſque per ſtatum proceſſus ſibi conſtet, & innoteſcat jus, quo Judex illum interrogare poteſt, non tenetur ſe ipſum prodere, & veritatem dicere. Et nimis laudat judices, qui Actorum Magiſtro præcipiunt, ut reo teſtium depoſitiones ſine nominibus legat, & ibi, ut inquit, *quod ſi hoc non*

45 *obſervatur*, *miſerrimè falluntur*. Cæterùm indiciorum alia aperiunt tantùm viam Inquiſitioni, ideſt, ut fabricetur contra aliquem proceſſus, alia ut citetur, alia ut de crimine interrogetur, alia ut torqueatur, & alia, ut condemnetur. Quæ aperiunt viam Inquiſitioni, ſunt ſatis levia, uti accuſatio, denunciatio, fama imperfectè probata illa, ut citetur, vel interrogetur, ſunt diſtincta ab indiciis, quæ requiruntur, ut torqueatur: nam iſto caſu graviora deſiderantur, quia majoris præjudicii eſt torquere, quàm interrogare, Jul. Clar. *quæſt.* 20. Guazzin. & Scaccia *citatis locis*. Verum hæc procedunt, quando reus interrogatur, non uti Reus de crimine cum particula *Monitus*, & ad finem conteſtandi litem, quia illo caſu requiruntur graviora indicia, & ſi crimen continet pœnam ultrà relegationem, requiruntur indicia ad torturam ſufficientia, ſicuti quando citetur ad informandum vigore ſtatuti, quo condemnatur, uti in caſu noſtræ *Conſtitutionis*, *Pœnam eorum*: quia forjudicatur: cum quia citatione ad informandum conjungitur alia, quæ vocatur *ad capitula*, quæ fuit introducta in favorem citati, ut ipſe inſtructus de inquiſitione deliberare queat, an velit comparere in

46 Curia. Regulariter igitur Decretum, *Scribatur*, interponitur contrà Decretum pro crimine ultra relegationem; nàm pro crimine infra relegationem non eſt in carcerem conjiciendus, & quoties gravia exiſtunt indicia, ut ex *Pragm.* 4. *de viſitatione carceratorum num.* 9. *in fine*, cujus verba ſunt? *Ha ſucedido*, *que deſpues de praſos*, *y ſcriptos han ſalido conſeguindos*, *a con decreto Licentietur*, *y avezas con decreto*, *Defenſiones per Palacium*, *y al reo entretanto le han dado de comer*, *y ſi lo que obliga a eſtos decretos ſe puede ſaber ſin eſtos gaſtos*, *y tormentos depreſion*; *porque no ſe dà ad eſcuſàr*? Verùm, ſi aliquis jam reperiatur carceratus pro crimine infra relegationem, ſi exiſtunt indicia, ex quibus interrogari poteſt, attenta ratione ſupradicta, interponitur quoque Decretum: *Scribatur*, *& habilitetur* (*domi*, *aut per Palatium*) Judicis arbitrio; Indicia enim, uti docet Divus Thomas, Sotus, ac alii cumulati à Navarro *cap.* 25. *tit. de peccatis rei accuſati*, *& inquiſiti*, *num.* 36. *& cap. inter verba* 11. *q.* 3. *corollario* 17. *num.* 2. ad minus ſemiplenam conſtituere ha-

47 bent probationem. Et in practica actus litis conteſtationis axpletur iterum legendo inquiſitò coràm Judice depoſitionem ipſius repetendo interrogatoria, & monito dicto inquiſito de prætenſo crimine, prout teſtatur Dom. Reg. Capyc. Latr. *dec.* 221. *lib.* 2. Scialoya *in praxi torquendi reos cap.* 6. Foller. *in ſua praxi crim. verb. ſiat. conteſtatio litis*, *n.* 1. *&* 2. & expletur poſt Decretum: *Defenſiones*. Si verò indicia non exiſtunt, ex quibus reus interrogari poſſit, fit tranſitus, ut proceſſus impinguetur, & ſi crimen leve eſt, interponitur Decretum, *Ut per dies tot non viſitetur*, ad hoc, ut carcere coerceatur, cum is etiam ad pœnam ſit inductus, uti probavit, aut mandato domi, vel per Palatium, ſive de non offendendo, *Excarceretur*, aut decernitur, *Quod licentietur*. Si crimen grave eſt, & dicta indicia non exiſtunt, interponitur Decretum: *Quod conſignetur ad omnem ordinem Magnæ Curiæ*.

Digitized by Google

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

C A P. III.

De Decretis : *Scribatur*, *&c.*

SUMMARIUM.

1 *Captura fieri poteſt quando pœna eſt ultra Relegationem.*
2 *Pœna capitis triplex eſt, & dicta tria declarantur.*
3 *Reus interrogandus non eſt, niſi legitima indicia præcedant, & aſſignatur ratio.*
4 *Indicia dividuntur in quinque ſpecies, quæ reſtringuntur in tres ſpecies, & declarantur.*
5 *Decretum* Scribatur, *quando interponitur, & quando interponuntur alia Decreta, explicatur.*

1 Captura fieri poteſt pro delicto, cujus pœna eſt ultra relegationem, ut concludit Auctor noſter in hoc. 3. *c.* *n.* 6.

2 Pœna capitis triplex eſt. Prima dicitur maxima, quæ eſt mortis.

Secunda dicitur media, qua quis privatur Civitate, & libertate, quæ hodie eſt pœna triremium, vel Caſtri clauſi.

Tertia dicitur minima, qua privatur Patria tantùm, vel pœna exilii mulctatur, Auctor noſter in *dicto c.* 3. *num.* 16.

3 Certum eſt in jure, quod reus non eſt interrogandus, niſi legitima præcedant indicia, ratio aſſignatur, quia arma ſumerentur à domo rei, & Judex ſic interrogando peccat.

Et reus nullo jure aſtringitur ſe ipſum prodere, & veritatem dicere.

4 Indicia ideo dividuntur in quinque ſpecies, Auctor in hoc *cap.* 3. *n.* 46.

Prima aperiunt viam ad inquirendum, ideſt ad fabricandum proceſſum, & dicta indicia oriuntur ab accuſatione, vel denunciatione.

Secunda aperiunt viam ad citandum reum.

Tertia aperiunt viam ad interrogandum reum de crimine.

Quarta aperiunt viam ad torquendum, & dicuntur indicia ad torturam.

Quinta aperiunt viam ad condemnandum reum, Auctor noſter in *dicto cap.* 3. concludit prædicta *n.* 44. *& num.* 46.

Sed idem Auctor in hoc 1. *libro cap.* 1. *num.* 30. has quinque ſpecies indiciorum reſtringit in tres ſpecies.

Primo indicia levia, ut eſt accuſatio, vel denunciatio, vel fama imperfectè probata, & hæc ſpecies aperit viam ad inquirendum, ideſt ad capiendam informationem.

Secundo dicuntur indicia gravia, in quibus veriſimilis veritas, & aperit viam ad citandum reum.

Cùm diſtinctione tamen, quod ſi non eſt plene probatum quærit viam ad citandum, & anteponendum, & examinandum ſimpliciter abſque particula *Monitus*, idem noſter Auctor *in dicto c.* 2. *& in hoc c.* 3. *n.* 4. *& cap.* 9. *num.* 10.

Sed ubi probationes fiunt teſtibus ſingularibus ſingularitate adminiculativa, tunc aperiretur via ad citandum, ad informandum, & examinandum cum clauſula *monitus*.

Et quandoque Judex procedere poteſt ad carcerationem, & ad torquendum, quando abſque adminiculatione ſit ſemiplena probatio.

Tertium eſt indicium violentum, quod movet animum Judicis ad firmiter credendum reum commiſiſſe delictum, quod vocatur indicium graviſſimum, & indubitatum, quod aperit viam citandi ad informandum, & capitula, & ad examinandum cum particula *Monitus*, & ad excarcerandum, & ad torquendum.

Et Cauſæ Relegationis poſſunt procedere ad pœnam ordinariam, ſecus Cauſæ baronales, quæ poſſunt procedere ad pœnam ordinariam. *Pragm.* 12. *de officiis de anno* 1621. *Cardinalis Zapata*.

Et Decretum *Scribatur*, ideſt ſcribatur inter Reos, interponitur contra carceratum pro crimine ultra relegationem, & quoties gravia exiſtunt indicia, Auctor noſter hic *nu.* 39. *ex propoſit.* 4. *de viſit. carcerat. nu.* 9. *in fine*.

5 Verum ſi exiſtunt indicia, ex quibus carceratus interrogari poteſt, tunc Judicis arbitrio interponi poteſt Decretum *Scribatur*, & habilitatur domi, vel per Palatium, Auctor noſter *ibid.*

Et ubi dicta indicia non exiſtunt, ſed crimen grave eſt, tunc fit Decretum *Conſignetur ad omnem ordinem*.

Ac ſi crimen non eſt grave, & indicia non exiſtunt, ex quibus Reus interrogari poſſit, fit Decretum, quod *Proceſſus impinguetur*, vel *per dies tot non viſitetur*; vel *detineatur ſub mandato domi*, vel *per palatium per dies tot*, vel *præſtita cautione de non offendendo excarceretur*, vel *quod licentietur*, Auctor noſter hic *num.* 47. *in fine*.

Leonardus Riccius.

C A P U T Q U A R T U M.

De decretis, *quorum* I. Comparente perſonaliter fiat mandatum. II. Stante ſpontanea comparitione recipiatur ejus depoſitio, & relaxetur cum mandato. III. Viſa depoſitione non procedatur, & tollatur mandatum. IV. Licentietur, *vel* pro cauſa prædicta amplius non moleſtetur. V. Remota criminalitate, agatur civiliter. VI. Sub mandato detentus reducatur in proviſionem. *Ac de cæteris*, *ut habetur intus*.

S U M M A R I U M.

1 *Spontanea comparitio innocentiæ eſt maximum ſignum.*
1 *Spontanea comparitio præcedentis fugæ indicium tollit, cætera vero non, ſed tantum debilitat.*
3 *Bona qualitas perſonæ, delicti præſumptionem excludit.*
4 *Practica Decreti*: Comparente perſonaliter fiat mandatum.
Stante ſpontanea comparitione, recipiatur ejus depoſitio, & relaxetur cum mandato, *ibidem*.
5 *Practica Decreti*; Quod ſub mandato detentus reducatur in proviſionem, *& ejus effectus*, *& n.* 6.
7 *Practica Decreti*; Viſa depoſitione non procedatur, & proinde tollatur mandatum.
Remota criminalitata agatur civiliter, *recenſetur*, ibidem.
Ibidem Decretum: Non moleſtetur, *quando locum habeat*; *Nec non & alia referuntur*, ibid.
8 *Mandatum multipliciter fit*; *& ponitur formula mandati per Civitatem.*
9 *Practica innuſationis mandati.*
10 *Neapolitani ratione ſpreti mandati ſolvunt tantùm carolenos decem, tenentur tamen ad pœnam contentam in mandatis, quia fiunt pro bono regimine.*
11 *Practica mandatorum, quæ fiunt, ut ducilla evitentur.*
12 *Mandatum, an in Eccleſia intimari poſſit.*
13 *Milites S. Jacobi, Calatravæ, & Alcantara in hoc Regno Judicum mandatis parere tenentur, & deciſio Magnæ Curiæ recenſetur.*

14 *Man-*

Digitized by Google

14 *Mandato incuſato , an tota pœna debeatur , & an
mora purgari poſſit .

1 DElatus de crimine , ſi ſpontè comparet , man-
dato detinetur , quia ſpontanea comparitio in-
nocentiæ eſt maximum ſignum : *Non enim in malis
ſperare bonum , niſi innocens ſolet* ; Et (ut inquit
Seneca epiſt. 97.) *Bona conſcientia prodire vult , &
conſpici . Ipſas nequitia tenebras timet* , Marſil. *in
pract. §. diligenti* , *n.* 204. Follet. *in practica in verb.
ſi comparent ante contumaciam* , Grammat. *conſ.* 61.
& 42. Bajardus ad Clarum §. *fin. quæſt.* 21. Macerat.
lib. 7. *reſolut.* 5. *num.* 9. Viſconte *commun. concl. verb.
ſpontanea comparitio* , Hond. *conſ.* 77. *nu.* 178. *lib.* 2.
ac cæteri Criminaliſtæ , qui afferre illam ſolent ra-
tionem cum Maſtrillo *conſ.* 117. *num.* 49. & Giurba
conſ. 17. *num.* 22. quod fatuus foret , qui cum inno-
cens non ſit , velit ſe in carceribus conſtituere , pu-
tans ità celare poſſe veritatem . Verùmtamen hoc
2 dictum non eſt ſemper verum , quoniam aliquando ,
qui reus criminis eſt , callida fraude comparet , Ju-
dicis benevolentia confiſus , aut putans , ita deli-
ctum detectum non iri , unde dicit Farinac. *de indi-
ciis , & tortura quæſt.* 48. *num.* 55. quòd ſpontanea
comparitio licèt benè tollat præcedentis fugæ indi-
cium , cætera tamen indicia non tollit , ſed tantùm
debilitat , ita quòd tortura non impeditur , & quòd
innumeri ſuo tempore ſpontè comparentes reperti
culpabiles delicti , debitas luerunt pœnas , & quòd
ità communis practica ſervat . Quamobrèm ſpontè
comparens aliquando eſt carcerandus , & ſignantèr
ſi poſt comparitionem ſuperveniunt alia indicia , ſi-
cùt M. C. fuit practicatum contra Fluvium de Callis
de Terra Graſſani , me referente . Hic enim cum
ſpontè comparuiſſet in Magna Curia aſſerens , quod
menſe Junii anni 1674. in Territorio dictæ Terræ ,
quatuor homines armati cœperunt receptus cauſa Sa-
cerdotem D. Franciſcum Antonium Scarinolà , qui
Sacerdos nunquam aliàs comparuit , quia ab illis oc-
ciſus fuit , & quod utilis Dominus Terræ prædictæ
intendebat ipſum de hoc delicto inquirere de man-
dato , ex quo , ex pluribus , uti ajebat , erat ei ini-
micus ; & inſtitiſſet in M. C. Tribunalis rigoris ,
ideſt juſtitiæ , ut contra ipſum procederet , ſe inno-
3 centem profitendo ; attenta enim ſpontanea compa-
ritione dicti Flavii , ejus ætate , quia ſenex , quali-
tate , quia Doctor , uxoratus , pater familias , ac
quòd in menſe Julii , quo tempore aeris mutatio im-
minebat , comparuit , M. C. tantùm ipſi injunxit
mandatum cum obligatione duc. 4000. de tenendo
palatium ipſius M. C. loco carceris ; nec non decre-
vit , quòd illa Curia Graſſanenſ. non procederet , &
Regia Audientia informationem caperet : quod de-
cretum in S. C. , parte contradicente fuit confirma-
tum . Et quia interea M. C. notitiam habuit , quòd
unus ex Sicariis fuerat carceratus in Regia Audien-
tia , & quòd erat confeſſus , illico , notitia habita
dictum Flavium ad carceres reduci mandavit ; &
tranſmiſſa a Regia Audientia informatione , inter reos
ipſum Flavium uti validè indiciatum , decreto *Scri-
batur* conſtituit . Hinc ſicut reus callida fraude ali-
quando judicium procurat eludere , ità Judex bona
arte reum inducere ſtudeat , ut ità decipiens decipia-
tur , & incidat in foveam , quam ipſe fecit , pro
4 juſtitiæ , ac Dei gloria . Regulariter in calce libelli ,
quo aliquis Curiæ repreſentat , præſenſiſſe contra ſe
informationem captam fuiſſe de crimine ; & quia eſt
innocens , mandari , ut non moleſtetur , interponi-
tur Decretum . *Quod comparente perſonaliter fiat
mandatum* . Et ſic citatus ad deponendum compa-
reat , & ſuam offerat depoſitionem , decernitur ,
*Quod ſtante ſpontanea comparitione , recipiatur ejus
5 depoſitio , & relaxetur cum mandato* . Cæterum in
M. C. Decretum interponitur , *Quod ſub mandato
detentus reducatur in proviſionem* : ideſt inqui-
ſitus , qui prius mandato quieſcebat , iteràm duca-
tur in via judicii , eo fine , ut idem reus jure abſol-
vatur , vel condemnetur , ex quo Fiſcus intendit ju-
dicium proſequi . Et hoc idem decretum interponi-
tur quoque contra carceratum , ſi ex aliqua cauſa
ipſius proceſſus non currit , quin ſublato impedi-
mento , ſive rejecta exceptione propoſita , interpo-
nitur Decretum , *Quod reducatur in proviſionem* :
cujus decreti *effectus primus* eſt , ut detentus exami-
netur tanquam reus ad finem conteſtandi litem cum
Regio Fiſco , ut notat D. Reg. Capyc. Latr. *tom.* 2.
dec. 201. Gom. *de delictis cap.* 12. Clarus , & Bajar-
6 dus *quæſt.* 45. Hinc ſi citatus ad deponendum , & re-
laxatus cum mandato ex depoſitione non relevatur ,
decernitur , quod reducatur in proviſionem , & ſic
iterum examinatur , uti reus , cum particula *Moni-
tus* de veritate dicenda . *Secundus effectus* eſt , quia
hoc decretum criminalitatem continet , de eoque da-
tur recurſus , undè quotidiè videmus , quòd partes
quæ ſenſerint ſe gravatas , obtinent à Spectabili Sa-
cri Conſilii Præſidente decreta in ſupplicationibus ,
quòd M. C. de prædictis relationem faciat in S. R. C.
Indiſtinctè verò in Regiis Audientiis dictum decre-
tum interponitur facta impinguatione proceſſus ; non
ità in M. C. ubi contra carceratum ad ulteriora
tunc procedi mandatur , cum fit decretum , *Scribatur* ,
ut diximus . Etſi citatus ad deponendum ex depoſi-
7 tione relevatur , puta quia factum dubium aperit ,
itaut de ejus innocentia appareat , ad quam manife-
ſtandam ſcripturas præſentare valet , Decretum in-
terponitur : *Quod viſa ejus depoſitione , non proceda-
tur , & proindè tollatur mandatum* ; vel ſi factum
civile intereſſe continet , dicitur , *Remota crimina-
litate agatur civiliter* . Atqui ſi aliquis , ut evite-
tur inconveniens , vocatus eſt in Curia , eo ceſſante
interponitur Decretum , *Licentietur* . Et ſimilitèr ſi
pro levi crimine eſt vocatus , & Judex vult eum di-
mittere , ex quo ſatis pro tali crimine coercitus ſibi
videtur , nimirùm verecundia , quia vocatus ab of-
ficio , labore in itinere , & deprecatione apud Supe-
riorem , dictum interponitur decretum ; vel quando
pro prætenſo crimine reperitur penès Curiam cum
mandato ; nam ſi poſtea crimen non probatur , hoc
Decretum interponi ſolet .

Decretum vero *Non moleſtetur* , locum habet , quan-
do aliquis reperitur carceratus , aut mandato deten-
tus pro facto delictum continente ; de quo Prætor
non curat , quia minimum , vel quia partis remiſſio-
ne accedente abolitum cenſetur , vel quando factum
continet crimen ; ſed in committendo carceratus ,
vel mandato detentus non fuit in dolo ; vel quando
compilato proceſſu fiſci probationes per contrarias
rei eliſæ fuerunt ; nam tunc ſi eſt carceratus , Decre-
tum interponitur : *Die &c. T. de T. inquiſitus , ut
in actis excarceretur , & pro cauſa prædicta amplius
non moleſtetur* . Si vero ſub mandato detinetur , di-
citur : *Die , &c. Talis de Tale inquiſitus , ut in
actis non moleſtetur , & proindè tollatur mandatum* .
Sed decretum , *Non procedatur* , interponitur , aùt
quando factum non continet crimen , vel quando tan-
git alterum , quam mandato detentum .
8 Mandatum cæterùm fit Domi , per Palatium Cu-
riæ , aut per Civitatem , ideſt de tenendo Civita-
tem , Palatium , vel Domum loco carceris , & hac
concipitur formula ; *Die , &c. Neapoli , ordinatio-
ne Judicis &c. per me ſubſcriptum Actuarium ,
vel Scribam , fuit injunctum mandatum Tali de Tale
præſenti , & acceptanti , quod ſub pœna unciarum
auri tot detineat , ac detinere habeat , & habeat ta-
lem Civitatem loco carceris , & ab ea non diſcedat ſub
quovis quæſito colore diu , noctuque , etiam animo
adeundi ſuperiores , abſque expreſſa licentia præfati
Domini Judicis , qui Talis de Tale , loco citationis
in caſu contraventionis , deſignavit domum ſitam in
tali platea , & loco , & ita in fidem ; Talis de Tale
Actuarius* .
9 Quod ſi Judex decernat , *Quod reducatur in pro-
viſionem* : & mandato detentus non reperitur , man-
datum hoc modo incuſatur . Accedit Scriba cum tu-
bitta , & coràm duobus teſtibus , ter vocatur , an
adſit Talis de T. & de hoc actu teſtatur ſcriba hoc
modo ; *Die tali , menſe , & anno . Neapoli Talis
de T. tubitta retulit mihi ſcribæ , ordinatione Ma-
gnæ Curiæ ad ſonum tubittæ altæ , & intelligibili
voce , præconis more , ter vociſſe Talem de Tale in
domo tali , & eum non inveniſſe , nec neminem pro
eo reſpondiſſe , præſentibus pro teſtibus T. de T.* ,

Digitized by Google

Poſteà examinantur dicti teſtes, qui deponere debeant de dicto actu, & qualiter facta diligentia non invenerunt talem de tale in dicta domo, & pro majori cautela examinatur tubitta, ac incuſationis. Decretum ità concipitur: *Viſa relatione tubittæ, & viſis teſtium depoſitionibus, fuit proviſum, quod incuſetur pœna mandati ducatorum tot contra Talem de Tale in beneficium Regii Fiſci, & exequatur realiter, & perſonaliter*: & illo modo incuſetur quoque mandatum factum domi; mandatum verò per palatium, cum ſola tubittæ relatione.

10 Sed quia Neapolitani ratione ſpreti mandati tantùm ſolvunt pro multa carolenos decem, prout ab immemorabili ſervatur in M. C., conſueverunt Judices injungere eis mandata cum obligatione, quo caſu pœna debetur tanquam deducta in ſtipulationem, quemadmodum debetur a Neapolitano pœna contenta in mandato ei injuncta pro bono regimine, ut evitetur aliquod inconveniens, teſte Dom. Reg. de Ponte

11 *de poteſt. Proregis*, *tit. de proviſionibus fieri ſolitis*, *cap. 5. num. 28.* Mandata enim pro bono regimine, ut rixæ, & duella evitentur, quoque fiunt, & ſi perſona, cui intimari mandatum debet, non reperitur, fit per edictum, & affigitur januæ domus ſolitæ habitationis in præſentia duorum teſtium, cujus formula eſt: *Per me ſubſcriptum Actuarium vel Scribam, ordine Judicis Talis M. C. vz. aut S. E. fuit factum mandatum T. de T. domi, quod ſub pœnu ducatorum tot, infra tres horas una pro prima, ſecunda pro ſecunda, & tertia pro tertia, & ultima contumacia contracta, ſe perſonaliter conferre debet in domum, ubi ad præſens habitat, ſitam in platea, &c. & ab ea non diſcedat diù, noctuque, abſque licentia in ſcriptis, etiam animo adeundi ſuperiores, ſed dictam domum detinere habeas loco carceris, nec non ut poſſit dictus Talis libere ſe conferre in dictum domum Curia eum aſſecurat ſub fide, & verbo Regio de omnibus, & quibuſcumque delictis, pœnis, & contumaciis contractis, & ut de mandato prædicto notitiam habeat, fuit ipſius copia affixa in janua prædictæ domus, pro teſtibus T. de T. & T. de T. & in fidem, Talis Actuarius.* Et nota, Quòd in hoc mandato enunciantur tres dilationes pro peremptorio, quia de jure Communi tres denunciationes requirebantur pro contumacia, ut per *l. ad peremptorium*, per *l. intervallum*, & per *l. tertium d. de judiciis*, ac per *l. tres denunciationes ff. quomodo, & quando*; quæ jura hodie fuerunt correcta per *Conſtitutionem Edictorum ordinem*, qua cavetur, ut una pro tribus habeatur. Idcircò in qualibet citatione ponitur verbum *peremptorie*, ſive aliqua particula, quæ peremptorium contineat: dilatio enim horarum ſecundum caſuum exigentias, Judicis arbitrio committitur, & tranſactis horis incuſatur mandatum formula, quam ſupra poſui.

12 Inſuper hoc mandatum confugienti ad Eccleſiam intimari poteſt, & contrà non comparentem ad pœnam exactionis procedi, ut practicatum tradit D. Reg. Santel. *deciſ.* 141. ea ratione, quia citatio, quæ fit per nuncium, eſt quædam facti exequutio, & quatenus eſſet actus judicialis, in præfato caſu, quia bonum publicum continet, non videtur prohibitus; licèt enim ſtrepitus judicialis in diebus feriatis conquieſcere debeat, ut præcipit Summus Pontifex in *cap. conqueſtus extra de feriis*; attamen idem in dicto *cap.* ſancit prohibitionem locum non habere, ſi neceſſitas urgeat, vel pietas ſuadeat. Sed quia contrarium tenet Dom. Reg. de Marin. *quotid. juris lib.* 1. *cap.* 44. ea ratione, quia mandati intimatio, non verbalis, quæ in Eccleſia fieri poteſt, ſed potius realis eſt, cum arctet refugiatum ab Eccleſia exire, & domum ſe carceratum conferre, & vera in mandato violentia inſit; cum ſi non comparet, pœnam in eo contentam pateretur, idcircò diligens ſit Judex, nè duellum perpetratur; & quamvis idem Do-

13 ctor d. capite ſuſtineat, verum quod mandata prædicta non ligant Milites Sancti Jacobi, Calatravæ, & Alcantaræ, uti exemptos a juriſdictione ſæculari; in hoc tamen Regno in contrarium adeſt obſervantia, aut quia Bulla exemptionis non habet Regium exequatur, vel quia in hoc Regno abeſt Judex proprius, quo caſu Rex eſt Judex exemptorum, juxtà Gloſſam in *cap. filiis, vel nepotibus 16. quæſt. 7. in verb. Regis*, & probat Belluga *in ſpeculo Princip. rubr.* 11. §. *videndum num.* 16. eo magis, quia Rex, uti adminiſtrator Ordinum Equeſtrium, poteſt delegare cauſas criminales cum poteſtate puniendi capitalitèr, ex Bulla Pontif. Leonis X. ut refert Conſil. Carleval. *tract. de Judiciis lib.* 1. *diſput.* 2. *quæſt.* 6. *ſect.* 3. *num.* 435. & in anno 1676. me interveniente in M. C. Eques S. Jacobi N. N. inquiſitus de crimine falſæ monetæ, fuit acriter tortus, Fiſco inſtante pro morte; ut penès Scribam Julium de Marco.

14 Et tandem de *primo*, an tota pœna mandato incuſato debeatur? *Secundò*, an pœna evitetur, & an mora purgari poſſit? Et quoad primum, aut principalis eſt captus, aut ſponte comparet.

Primo caſu, Caravita *ritu* 163. *num.* 2. *in fine*, tenet, quod debetur pœna, & Maſtrillus *in deciſ.* 259. *num.* 61. dicit, quod caſus eſt indubitabilis; & nunquàm captum ad compoſitionem admitteret: Farinac. verò *in conſ.* 122. *nu.* 31. teſtatur, quòd cum principali devenitur ad compoſitionem; ac ibi caſus deciſos recenſet, tempore, quo erat Auditor Papæ Pauli V.

Si ſponte comparet, idem Farinac. teſtatur; quod pœna non debetur, per *text. in l. apud Celſum*, §. *Labeo ait*, *ff. de doli mali*, *& metus exceptione*, ubi Juris Conſultus inquit; *Iniquum enim eſſet, hominem poſſidere, & pœnam exigere.*

Circà ſecundum, quo primum magis declaratur mandatum eſt injunctum de ſe præſentando finito certo tempore, & quamvis Caravita dicat, quòd mora non purgatur in M. C. per dictum *Ritum*, hodie contrarium ſervatur, & procedit *text. in l. ſi poſt tres*, §. *ſi quis cautionem*, & Regni *Capitulum Legem veterem*; & ita practicatur, etiamſi poſt aliquod tempus compareat, & ſis facta exequutio, & non adhuc fiſco pœna incorporata, ſeù realiter fiſco pecunia imburzata, juxta *conſilium Giurbæ* 33. ubi habetur, quod per M. R. C. Antonio Pariſio comparenti poſt longum tempus bona reſtituta fuerunt, & practica fundata eſt in æquitate, nec mirum, quia mutantur tempora, mutantur perſonæ, & omnia, ut inquit concivis meus de Anna *ſing.* 350. & Conſil. de Roſa Dom. meus *in ſtudiorum præludiis prima oratione*. Aut mandatum eſt injunctum de non recedendo a certo loco, & diſtinguo, vel eſt injunctum pro coercitione criminis, vel ut evitetur aliquod inconveniens, in utroque enim caſu, ſi ille, cui eſt mandatum injunctum intra breve tempus revertatur, purgat moram, & non incidit in pœnam, argumento *text. in l. quidquid Calore iracundiæ*, *ff. de regulis juris*, ibi, *Nec breve reverſa uxor divertiſſe videtur*, tenent quamplures Doctores, & præſertim Honded. *conſ.* 94. *num.* 25. *lib.* 2. Laderch. *conſ.* 197. Bertaz. *conſ.* 402. Giurba *conſ.* 34. *num.* 8. Dom. Ricc. *deciſ.* 226. *par.* 2. Etenim in criminalibus momenta non conſiderantur, neque in pœnam incidit quis, ſi ex juſta, & neceſſaria cauſa recedit, Giurb. *conſ.* 34. *num.* 16. vel ob publicam cauſam, afflict. *deciſ.* 130. Cavalc. *de brachio Regio part.* 2. *n.* 240. idem Giurb. *num.* 17. *verſ. idem*. Si intra breve tempus non redit, in pœnam incidit, præſertim ſi duplicatus, vel triplicatus receſſus probaretur, nè judicialis auctoritas contemnatur, atque viloſcat, & nihilominùs etiam hoc caſu ex æquitate tota pœna non debetur, Cabal. *reſol. crim. caſu.* 212. Bajard. ad Clarum *quæſt.* 21. *num.* 109. & ita deciſum refert Maſtrill. *deciſ.* 259. Aut mandatum eſt injunctum pro aſſecuratione perſonæ pendente ipſius inquiſitione, & in caſu procedit deciſio S. C. penès Grammat. 95. ut exitus cauſæ expectetur: nam ſi in eo principalis venit abſolvendus, pœna non debetur; ſecus ſi condemnandus; etenim ſi juſtè mandatum fuit injunctum, principalis inobedientia conſideratur, & non videtur iniquum pœnam exigere, etiam quando in fortiis habeatur reus, ratione contemptus Judicis, & Grammatici opinionem expendit Caravita in *d. ritu*, *ac tex. in d. l. apud Celſum* intelligit locum habere, quando pœna loco rei eſt appoſita, ut promiſit codicem; & ſi non promiſit, decem, ut non lædatur ſtipulator, ſecus ſi

loco

loco inobedientiæ, ne Judex contemnatur. In eo vero caſu, quo injuſtè fuit factum mandatum, inobedientia non conſideratur; nàm parère non tenebatur. Idcirco pœna non debetur, ut quoque conſiderat Cavalcanus *de Brachio Regio part.* 2. *num.* 140. & conferunt quæ retuli in Decreto *Scribatur* de injuſtè carcerato, qui impunis eſt, ſi carceres effringat, Roland. a Valle *conſ.* 40. *num.* 16. *lib.* 4. Menoch. *conſ.* 212. *n.* 15. *lib.* 3. Grammat. *conſ. crim.* 51. *num.* 6. Hond. *conſ.* 94. *num.* 10. *lib.* 2. & in hac re quoque quamplures Doctores fatentur, quod juri, & æquitati conſonum eſt, ut non debeatur pœna, ut Roman. *conſ.* 193. Bertazz. *conſ.* 80. *lib.* 1. Pratus *reſponſ. fiſcal.* 9. *num.* 14. Gravett. *deciſ.* 3. Maſtrill. *deciſ.* 259. *num.* 19. Urſill. ad Afflict. *deciſ.* 130. *num.* 6. & 7. ac alii ab ipſis relati, quia ex illius reditu mandati cauſa, quæ fuit, ut Judex poſſet in perſonam pœnam imponere, adimpleta videtur, & ſic cum Curiæ non interſit. Et licèt Urſill. *in eod. loc. num.* 9. deciſionem in contrarium recenſeat, verius exiſtimo, ut eo comparente mora purgari poſſit, ſi pœna Fiſco imburzata non ſit. Hinc ſi ad evitanda duella mandata conficiuntur, ut infra horas tot duellantes domum ſe conferant, quamvis incuſatis mandatis ad bonorum exequutionem fuerit proceſſum, re integra iis comparentibus, bona reſtituuntur, juxtà notata, a D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 41. *in fine*; quemadmodum etiam ſequuto duello, comparentibus iis, quibus mandatum fuit incuſatum, Prorex mandat ut ad exactionem pœnæ non procedatur: maximè juſta exiſtente cauſa, ut refert Dom. Reg. de Ponte *de poteſt. Proreg. tit. de proviſionibus fieri ſolitis. n.* 28.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

C A P. IV.

De Decretis *Comparente perſonaliter*, &c.

SUMMARIUM.

1 *Formula quando reus compareat ſponte cum Decreto: Fiat mandatum cum advertimentis.*

2 *Formula quando citatus ad deponendum comparet.*

AUctor noſter docet praxim Decreti: *Comparente perſonaliter.*

Et ſtante ſpontanea comparitione recipiatur ejus depoſitio, & relaxatur cum mandato.

Et decreti Remota criminalitate civiliter agatur.

Et Decreti Reducatur in proviſionem.

Et Formula Mandati per Civitatem.

Et Formula Accuſationis Mandati.

Et Formulæ Mandatorum, quæ fiunt, ut duella evitentur.

1 Obſerva quod tunc fit Decretum: quod comparente perſonaliter fiat Mandatum, quando reus per memoriale, vel per libellum exponit præſentem contra ſe captam fuiſſe informationem de tali crimine, & quia eſt innocens ſupplicat, vel inſtat mandari, quod non moleſtetur.

Tunc in calce dicti memorialis, vel libelli fit Decretum, ut ſupra, quod compareat perſonaliter, fiat mandatum cum obligatione dierum tot de tenendo Palatium ipſius M. C. loco carceris.

Et ſi poſt comparitionem ſuperveniunt alia indicia, per quæ reperitur culpabilis, tunc eſt carcerandus, & fit decretum, quod ſub mandato detractus reducatur in proviſionem, idest, qui ſub mandato quieſcebat, iterum ducatur in viam judicii ad finem abſolvendi, vel condemnandi. Et ſic examinatur tamquam reus, & conteſtatur lis cum Fiſco.

2 Ita etiam citatus ad deponendum ſi compareat, & offerat depoſitionem, fit Decretum.

Quod recipiatur depoſitio, & relaxetur cum mandato. Et ſi ex depoſitione non relevatur, fit Decretum quod reducatur in proviſionem, cujus effectus eſt, ut iterum examinetur, uti reus cum particula *Monitus de veritate dicenda*, & vide, quæ dicam hic inferius cap. 11.

Et ſic Auctor noſter in hoc capite IV. enucleat formulas omnium ſupradictorum Decretorum, & an incuſato mandato tota pœna debeatur, & an mora purgari poſſit.

C A P U T Q U I N T U M.

De Decretis, quorum I. Terminus dierum tot Talis de Tale adverſus confeſſionem ſponte factam. II. Terminus dierum tot adverſus confeſſionem, & totam ejus inquiſitionem, ac Fiſco ad impinguandum. III. Defenſiones cum termino dierum, aut horarum, etiam adverſus confeſſionem quoad alia.

SUMMARIUM.

1 *DEi opus eſt, ut deliquens cum ſe deberet excuſare, vel repugnante natura confiteatur.*

2 *Confeſſus pro condemnato habetur.*

3 *Confeſſione ſpontanea nil certius; & ubi confeſſio eſt, ibi probationis relaxatio.*

4 *Confeſſio oportet, ut ſit judicialis, poſſibilis, ſeu veriſimilis, ſpontanea, & ſimplex.*

5 *Judex pluribus modis competens efficitur:*

6 *Judex ratione originis competens eſt, & valet procedere ex officio, & ad querelam, & ad alia, num.* 7.

8 *Judex loci originis competens eſt contrà præſentem, qui reperitur in loco originis non contra abſentem; ſed attenta* Reg. Pragm. ubi de delicto conveniri debeat *Author contrarium tenet.*

9 *Forum ſortitur quis ratione originis, & patris, ac etiam avi, ſi in ejus poteſtate natus ſit, vel ſi eo vivente conceptus ſit, ſecundùm opinionem* Conſ. Carleval.

10 *Judex ratione domicilii competens eſt.*

11 *Domicilium quando contractum intelligitur? Judicis arbitrio remittitur.*

12 *Domicilium quilibet ad ſui libitum mutare poteſt, ac in duobus conſtituere locis.*

13 *Judex ratione delicti competens eſt, ac aliis potentior, pluribus rationibus, & præferendus eſt, etiam ſi Judex domicilii, & originis haberent privilegium extra territorium privativè, quod limitatur; ſi privilegium eſſet cum derogatione Authentica,* Quæ in provincia Cod. ubi de crimine.

14 *Judex præveniens in delicto patrato in confiniis duorum territoriorum præfertur, vel ſi eſt ſuperior, vel ſi coram eo querela propoſita ſit.*

15 *Delictum an ubi eſt inchoatum, an vero ubi eſt conſummatum, puniatur.*

16 *M. C. & Audientia ſi pro gravi crimine procedunt contra carceratum, avocant etiam omnes inquiſitiones contra eum exiſtentes in aliis Curiis inferioribus.*

17 *M. C. & R. A. ſi præveniant in carcerando delinquentem, non comparente Judice loci delicti procedunt; & ad Judicem domicilii, & originis Reum non remittunt, cum reſtrictione.*

18 *M. C. & R. A. non remittunt reum ad Judicem loci delicti Baronalem, ſi in remiſſione alterius Baro-*

ſuarenis intereſſe conſideratur.

19 *Judex ratione atrocioris criminis competens efficitur: & expenditur Prag.* Ubi de delicto, *ut locum habeat contra quemcumque committentem furtum in via publica.*

20 *Furtum in via publica in Regno mortis pœna punitur, non tamen indiſtinctè: & interpretatur prag.* 1. de furtis, *& n.* 21.

22 *Pragm.* 5. Ubi de delicto, *procedit etiam contra abducentes homines cauſa extorquendi pecuniam, & refertur deciſio Reg. Audientiæ Capitanatæ.*

23 *Judex ratione Contractionis, tam in furto, quam in rapto, competens eſt, ſi delinquentes in ſuo territorio capit, & n.* 25.

24 *In pluribus tamen caſibus iſto Judex requiſitus reum remittere ad Judicem loci delicti tenetur.*

26 *M. C. delinquentes Neapoli, & in caſalibus ad Barones non remitti.*

27 *Judex delegatus, quis dicatur, & quando delegatio induct a cenſeatur, & num.* 29.

29 *Delegatio non prorogatur de perſonam ad perſonam non expreſſam, niſi ſub eadem ratione comprehendatur, & deciſiones referuntur.*

30 *Delegatio comprehendit acceſſorium.*

31 *Delegatio comprehendit incidentia, emergentia, connexa, & dependentia, & prædicta declarantur.*

32 *Appellatio prohibita in caſu principale an cenſeatur prohibita in interlocutoria.*

33 *M. C. ex ipſius præeminentia procedit cum delegatione contra aliquem pro uno delicto, pro cæteris non expreſſis pœnam corporalem merentibus, ut delegatâ quoque procedit.*

34 *Delegatus appellationem admittere non tenetur, niſi aliter Princeps mandet.*

35 *Delegatio quando expiret, & quando tranſeat ad ſucceſſorem, & ut* 37.

36 *Delegatus tenorem delegationis in citatione inſerere tenetur.*

37 *Judex cognoſcit de injuria ſibi illata, non tamen indiſtinctè.*

38 *Et ratione vagabundariæ competens eſt.*

39 *Confeſſio, ut ad condemnandum ſufficiens ſit, neceſſe eſt, ut recipiatur in loco conſueto, & Curia pro Tribunali ſedente & de ratione.*

40 *Confeſſio coram Judice, quando ſufficiens ſit, licet non recepta in loco Curiæ, & num.* 41.

42 *Cnofeſſio ut in pœnam ordinariam ſit ſufficiens, præcedere debet inquiſitio.*

43. *Confeſſio in atrocioribus ſufficiens eſt etiam quod non præcedit inquiſitio ſeu corpus delicti, & in alio caſu ibi celato.*

44 *Confeſſionem præcedere debent indicia.*

45 *Confeſſus ſponte an mitius ſit puniendus, & n.*46.

47 *Confeſſio poſſibilis eſſe debet, & veriſimilis.*

48 *Confeſſio debet verificari in ſignis, & circumſtantiis ſuis.*

49 *Confeſſio in uno capite erronea in omnibus cenſetur ſimiliter erronea, & deciſiones recenſentur.*

50 *Confeſſio debet eſſe ſpontanea, fraude verò & promiſſionibus extorta dicitur invalida.*

51 *Judex promittens delinquenti remittere pœnam ſi crimen confitebitur, an poſſit eum condemnare, promiſſione non obſtante? Doctorum opiniones recenſentur cum exemplis, & n.* 52.

53 *Confeſſio tormentis, ſeu metu tormentorum extorta dicitur invalida.*

54 *Confeſſiones metu tormentorum extortæ, ſive verberibus, in Regno contra aſſaſſinos, latrones viarum publicarum, & campanea graſſatores.*

55 *Confeſſio cum qualitate qua reus a pœna excuſatur, an ſcinde poſſit, itaut reus qualitate non ducta, in pœnam criminis damnari poſſit.*

56 *Confeſſo dandus eſt terminus adverſus confeſſionem, & ponitur practica decreti,* Terminus adverſus confeſſionem, *ac aliorum Decretorum.*

MIſer, qui ea mente delinquit, ut delictum in abſcondito manſuram credat, quia legitur: *Nihil in occulto, quod non manifeſtetur* Sed quod delinquens proprio ore ſponte crimen coràm Judice fateatur, undè ex ſpontanea confeſſione vitæ periculum
ſubeat, admirationis res eſt! Cum repugnet naturæ,
quæ ſponte ſua ſatagit, & conatur delictum excuſare, *Geneſis c.* 3. *verſ.* 4. Hoc nos conſiderando cognovi-
1 mus quod Dei opus eſt; ipſe fecit cæcos videre, & mutos loqui; ipſe enim facit, ut delinquens, aut inconſiderate, aut præ dolore commiſſi criminis fateator facinus,
quod prius induſtrioſe commiſerat, ut condignam pœ-
2 nam patiatur. Confeſſus enim pro condemnato eſt, & ſua
damnatur ſententia, ut in Sacra Pag. 2. Reg. cap. 1.
Os enim tuum loquutum eſt contra te: erit ſanguis tuus ſuper caput tuum. Nulla ſiquidem in Mundo
fortior probatio eſt confeſſione. Adeout Judex in
3 condemnando alia probatione non indigeat, ſicut dicit *Gloſ. in l.* 1. *Cod. de confeſſion.* Riminald. inter *conſ.*
crim. conſ. 134. *n.* 35. 37. *&* 38. Laudent. Rodulph.
conſ. 15. *num.* 12. Foll. *conſ.* 139. *num.* 7. Bartol. &
Bertazzol. *inter dicta conſ. crim. diverſ. conſ.* 70. Caball. *caſu* 68. *num* 9. Clarus §. *falſum num.* 5. Farinac. *quæſt.* 81. *num.* 4. qui alios refert. Quod in-
4 tellige de confeſſione valida, quæ ut talis ſit, oportet, ut quatuor contineat requiſita. *Primum*, ut
ſit judicialis. *Secundum*, ut ſit poſſibilis, ſivè veriſimilis. tertium ut ſit ſpontanea. *Quartum*, ut
ſit ſimplex. Judicialis eſt, quæ recipitur a Judice competente in figura judicii, ac cum juris ſolemnitatibus
5 ideſt ab eo, qui modo ſequentibus requiſitis juriſdictionem habet in eum, qui confitetur, aut ratione originis,
aut domicilii, aut loci delicti, aut ratione enormitatis,
& gravitatis delicti, aut contrectationis, aut delegationis, aut injuriæ Judici illatæ, aùt vagabunderiæ.
6 Ratione originis, ut in *l. origin. Cod. de municip.*
& originariis lib. 10. *l.* 1. *de incolis, cap. cum contigat de foro competenti*, & alia concordantia jura habentur in gloſ. Julius Clar. *quæſt.* 39. Caball.
caſu 126. & D. de Franch. *deciſ.* 37. qui loquuntur
in criminalibus. Qui ſanè Judex procedere valet ad
7 querelam & ex officio, Foller. *Conſtit. Capitaneorum,*
num. 3. *&* 9. Dom. de Franch. *dec.* 66. & ibi Amend.
qui licèt contrarium referat deciſum, dicit tamen,
quòd a deciſione tanti viri non eſt recedendum, D.
Reg. Sanfel. *deciſ.* 68. *num.* 4. P. Merolla *Schol. mo-*
8 *ral. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 508. In loco tamen originis, reus ſi præſens eſt conveniut, ſi abſens non,
Bart. *in l. aſſumptio ff. ad municip.* & ibi Alex. qui teſtatur ea communia in criminalibus? Afflict. *dec.* 384.
num. 6. D. Reg. Rovitus *ſuper pragmat.* 1. *de immunit. Neap. num.* 9. Capiblanc. *de Baronib. cap.* 60.
num. 12. *& ſuper. pragm.* 16. *num.*241. Verum attenta
Regia *prag.* 1. *ubi de delicto conveniri debeat*, contrarium teneo, ibi: *Seu ſaltem ad requiſitorias literas Officialis, vel domini fori, loci, & ubi deliquerit, culpatuſve fuerit, ſeù originis, vel incolatus ſui Judicis competentis, aut dicta noſtra M. C.*
9 Inſuper quis ſortitur forum, tam ratione propriæ
originis, quam patris, ac etiam avi, ſi natus eſt
in ejus poteſtate, uti tenent Lucas de Penna, &
Joannes de Platea *in l. filios, C. de municip.* ſecus ſi
poſt mortem avi, ea ratione, ut conſiderat Conſiliar.
Carleval. *lib.* 1. *de judiciis, diſp.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 53.
quia radice conjuctionis diſſoluta diſſolvuntur quoque
cæteræ obligationes. Ipſe tamen *num.* 55. contrarium tenet per *tex. in l. libertus* §. *in adoptiva ff. ad munic.* ubi nepos ſequitur originem avi naturalis
quamvis ſit natus in adoptiva familia, quo caſo non
naſcitur inpoteſtate avi naturalis, qua ratione attenta avi forum ſortitur, ſi eo vivente conceptus ſit.
10 Ratione domicilii, ut ex præcitatis juribus. Domicilium autem quis contrahere videtur, ubi habitavit cum uxore, & familia juxta *text. in l.* 2. *Cod.*
ubi Senatores, vel clariſſimi, l. cives C. de incolis
lib. 10. vel habitatione decem annorum *l.* 2. *C. eodem.*
11 Verum quod remittatur Judicis arbitrio, quando
videatur domicilium contractum intra minus temporis ſpatium, quam decem annorum, teſtatur Abbas
in cap. final. extra de parochis, ubi dicit, quod *textus in l.* 2. *Cod. de incolis* de facto non ſervatur,
& Judex regulabit arbitrium ex conjecturis animi incolæ permanentis in tali loco, Maſcard. *de probat.*
concl. 535. & Reg. Rovit. *ſup. prag.* 1. *de immunit.*
Neap. num. 9. ubi ait, quod uno ſolo die conſtituitur, ſi de voluntate appareat: ut puta, ſi quis vendi-
dit

Digitized by Google

dit bona, & in locum, in quo habitat, exportavit, ſi familiam tranſtulit, ſi Civitatis privilegium impetravit, aut aliquo alio modo animum declaravit, ut videre eſt penès D. Tuſchum, & Maſcardum, qui in *d. concluſ. nu. 29.* dicit, eum qui aliquo juſto metu impulſus ſe, res, familiamque alibi tranſtulit, domicilium contraxiſſe non præſumitur, de quo dicto dubito in vaſſallo Baronis inimico, quia conjectura eſt pro libertate, & pro vitæ ſecuritate, quod redire nequeat; ſalva enim pace bonorum, multi Barones Regni peſſimè ſe gerunt cum vaſſallis, adeo ut Dei in ſe concitent iram, præter quam quod ità facientes, ſuam quoque minuunt authoritatem. cæterùm certi juris eſt, quod quilibet ad ſui libitum mutare poteſt domi-
12 cilium, & illud etiam in duobus conſtituet locis, *l. Labeo, & l. aſſumpto, §. viris prudentibus, ff. ad municipalem*, Afflict. *deciſ.* 384. ac habitans in confiniis duarum Civitatum coram utroque Judice conveniri poteſt, Decian. *tract. crim. lib. 4. cap.* 16. *num.* 82. Bajard. ad Clarum *quæſt.* 39. *num.* 7.
13 Ratione loci delicti, ut ex *tex. in l. ſolent ff. de cuſtodia, l. 1. C. ubi Senatores, vel. clariſſimi, in Auth. Qua in provincia, Cod. ubi de crimine, c. licet ratione de foro competenti*, & vide Gloſ. in *d. cap.* ubi alia reperies jura, & noviſſimè eſt *Reg. Pragm. 1. & 5. ubi de delicto*. Et ille Judex potentior eſt, quam Judex domicilii, & originis, ac præferendus infraſcriptis rationibus. *Prima*, quia magis injuria videtur affectus, & ob contemptum præferendus. *Secunda*, quia in loco delicti de facili reperiuntur teſtes qui factum aperiunt, ſed in aliis locis non ita, & ſic ne delictum remaneat impunitum, *l. ita vulneratus ff. ad l. Aquil. Tertia*, nàm offenſus expenſis defatigaretur in acceſſu ad Judicem domicilii, vel originis, ac etiam veniret impeditus in proſequendo Juſtitiam, aut ob metum conſanguineorum, aut offenſoris amicorum, *Quarta*, quia æquum eſt, ut delictum puniatur eo in loco, quo eſt patratum, ad aliorum exemplum, ad ſatisfactionem partis offenſæ, *Auth. ut Judices ſine quoque ſuffragio, §. ſi quis autem prætor*, & gloſſa *in verb. illic. l. 3. ff. de re militar.* Ideoque præferendus eſt in cognitione, etiam ſi Judex domicilii vel originis habeat privilegium contra ſubditos extrà Territorium delinquentes privative quoad alium, ut teſtatur D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 68. & deciſio pendet à *textu c. 3. de privilegiis*, quo ſtatuitur, Exemptum, non obſtante exemptionis privilegio, à Judice loci delicti puniri, & in *Auth. Qua in provincia, C. ubi de crim.* ubi clarè habes, quod iſte Judex eſt præferendus non obſtante quocumque privilegio. Quod intelligas, ſi privilegium eſt conceſſum ſimplicitèr; ſecus ſi cum expreſſa derogatione dictæ *Authenticæ: Qua in provincia*. Cæte-
14 rum ſi delictum eſt commiſſum in confiniis duorum Territoriorum uterque Judex eſt competens; præfertur tamen qui prævenerit, Abb. *in c. fin. de foro competenti, num.* 16. vel ille procedit qui eſt Superior, Soccin. *in cap. poſtulaſti, eod. tit. nu.* 7. Vel ille coràm quo offenſus querelam propoſuit, uti tenet Decianus *tract. crim. lib. 4. cap. 5. num.* 6. At ſi delinquens eſt a ſuperiore Judice captus, & Judices Territoriorum concedunt, ipſe cognoſcit, Capibl. *de Baronibus lib. 2. cap. 60. num. 2. & 5.*
15 Item ſi exiſtens in uno Territorio ictum ſcoppictæ emittit, & occidit alium, reperitur in alio Territorio, in hoc caſu uterque Judex eſt competens, & cognoſcere vales: uti probat *tex. in l. 1. C. ubi de crimin. agi oportet*, ibi: *ubi inchoata, vel commiſſa ſunt*, ea ratione quia violentia eſt commiſſa, tam in uno quam in alio Territorio, & uterque Judex contemptus videtur. Eſt tamèn præferendus is, qui prævenerit, ut dicit Abbas *in d. c. nu.* 25. & Soccin. *num.* 5. Hippol. de Marſil. *in fin. nu.* 210. *ff. de juriſdictione omnium Judicum* Clar. §. *fin. qu.* 38. *verſ. item pone, nu.* 9. Farinac. *quæſt. 7. à n. 44. ad 47.* ubi plura ponit exempla nempè quando aliquis in uno territorio puellam rapuit, in alio vero cognovit; quando in uno territorio cæpit viatorem & in alio derobavit, ac de ictu ſcoppictæ ſuprà poſito, & à *n. 47. & ſeq.* ubi de mandante, qui in uno loco dedit mandatum, & de mandatario, qui in alio loco delictum perfecit, ut mandans in loco mandati puniatur pœna extraordinaria, ac alia exempla; ut videre eſt. Et licet Dom. Reg. Merlin. *Controv.* 80. *lib.* 1. deciſum referat, quod Judex conſummati delicti ſit præferendus; advertendum eſt, quod in caſu illius deciſionis Judex delicti prævenerat. Cæterùm Judex loci delicti puniet inquiſitum tantum de delicto in ſuo territorio commiſſo, pro aliis vero delictis ad Judicem domicilii, vel ori-
16 ginis reum remittere tenetur: quod procedit, ſi Judex loci delicti, & Judex domicilii æqualem habeant juriſdictionem, ſecus ſi Judex delicti ſit ſuperior, uti Regia Audientia, vel Magna Curia, iſto enim caſu, ſicut dicit Capiblancus *tom. 2. cap.* 58. & Maſtrill. *dec.* 286. cognoſcit etiam de delictis alibi commiſſis, & inquiſitiones avocat, ut reus condigna puniatur pœna, unica ſententia, & ſic ut ex pluribus mixtis, unum ſupplicium decernatur, & non plures fiant ſententiæ, ex quibus reus non veniret ita explicitè puniendus, & confert *text. in l. contra pupillum, §. fin. ff. de re judic.* Et de facto cum reperiretur quidam Terræ Montellæ carceratus in Reg. Audientia Principatus Ultra pro homicidio non plenè probato, pro quo procedebatur ex fori electione, quia in dicta Curia Terræ Montellæ reperiebatur inquiſitus de pluribus delictis, eadem Curia petiit, quòd ſi remaneret locus pœnæ, ipſi remitteretur; fuit tamen me referente proviſum, quòd pro omnibus procedatur in dicta Regia Audientia, & Magnificus Advocatus, attento ſtylo Regiarum Audientiarum, non appellavit. Rurſus ſi in Curia inferiori reperitur carceratus, qui in Regia Audientia pro pari delicto eſt inquiſitus, ab eadem tali Curiæ ſcribitur, quod ſi remanet locus pœnæ, non liberetur, inconſulta Regia Audientia, ſi crimen eſt majus, mortis pœnam continens, ordinatur, quod carceratum conſignet ſervientibus ipſius Regiæ Audientiæ, Caravita *ritu* 269. *num.* 14.
17 Item quando M. C. ſive Regia Audientia prævenerit in carcerando, Judice loci delicti non comparente pro remiſſione, Judex domicilii, vel originis a remiſſione excluditur; ſi privilegium non habet cognoſcendi, etiam de criminibus extra Territorium, Follèr. in *Conſtit. Capitan. n. 49. verſ. Sed ſi carceratus reperitur in Regiis Audientiis, & in pract. tit. audiantur excuſatores, nu. 129. in fin. verſ. Quando enim Regia Curia*, D. Reg. Rovit. *prag. 1. ubi de delicto nu.* 26. D. Reg. de Marin. *reſol. jur. lib. 1. cap. 286. num.* 4. Ea ratione, quia Regia Audientia habet juriſdictionem in tota Provincia, ſicut M. C. in toto Regno, D. Reg. Sanfel. *dec.* 69. *num.* 4. Et ratio a priori eſt, quia in dubio juriſdictio videtur conceſſa cumulativè, & non privativè quoad concedentem, ut fatentur Gramm. *deciſ.* 30. Capyc. *deciſ.* 9. De Anna *alleg.* 52. & *ſing.* 631. Minad. *in Conſtit. in aliquibus, in rub. Comitum, & Baronum, fol.* 28.
18 *num.* Capiblanc. *lib. 2. cap.* 37. in caſu, quo Judex loci delicti comparet pro remiſſione cauſæ, in quo Baro habet intereſſe; ut puta, quia vaſſallus committit delictum in territorio alterius Baronis, ejuſdem bona ſurando; tunc Judex ſuperior, M. C. nempè, ſive Regia Audientia, cognoſcit & non remittit, neque ad Judicem domicilii, ſive originis remiſſionem petentem, quia inconveniens eſt, ut unus Baro ad alium pro juſtitia recurrat, D. de Marin. *d. cap. num.* 5. deciſum refert, tam in M. C. quàm in S. C. & ne Judex Baronalis intuitu alterius Baronis excedat in puniendo.
19 Ratione gravitatis criminis efficitur quoque Judex competens, videlicèt ratione furti commiſſi in ſtrata publica; nam vigore *Regiæ Pragmaticæ 5. ubi de delicto*, quilibet Judex, qui cæperit publicum latronem, ſive graſſatorem publicæ ſtratæ, cognoſcere eum poteſt, intereſt enim Reipublicæ per itinera abſque metu, & periculo ire, ut dicit *Jur. Conſ. in l. 1. §. ſummæ, ff. qui dejecerunt, vel effuderunt*, & ad hoc Princeps eſt obligatus, uti legitur in *Pragm. 1. de furtis*. Verùm ut locum habeat dicta *Reg. Pragm.* duo concurrere debent, ut Judex præveniat in capiendo, & quòd captus ſit publicus latro, ſivè graſſator publicarum ſtratarum: nàm ſtante dicta captura proceditur a capiente, non obſtante quovis privilegio, ut in *apoſtilla ad. d. Pragm.* quæ eſt in viridi obſervantia. Et pro majori intelligentia dictæ *Pragm.* adverto, quod publicus latro de jure communi dicitur ille, qui ſæpiùs in via publica furatus eſt, ut ex *text. in l. capitalium, §. graſſatores.*

ile

de pœnis; in Regno vero etiam ſi una vice in via cum armis furatus eſt, ut teſtatur Muſcatell. *de pœnis furti, num.* 36. *ex text. in l.* 1. §. *adverſus ff. de ſepulcro violato*, Dom. Reg. Merlinus *contr.* 17. *nu.* 15. Peguera *deciſ.* 4. *num.* 5. Hic intrat dubitatio, an hæc *Prag.* locum habeat contra quemcumque latronem ſtratarum publicarum? Conſil. enim Maſtrill. *deciſ.* 147. Judex Capiblancus *de Baron. cap.* 25. & Thorus in *compend. par.* 3. *verb. conceſſio*, exiſtimant, quod procedat contra illum, qui plura admiſerit, quia ut ipſe Capiblanc. ait, *Prag.* a jure communi recipit interpretationem. Contrariam opinionem tenet D. Reg. Merlin. *controverſ.* 17. quod procedat contra quemcumque ratione violentiæ, & raptura publicarum ſtratarum, quæ manet ſub Regia protectione: & ita ego ſentio, conſiderando, quod dicta *Pragm.* non eſt pœnalis, itaut a jure communi ſit regulanda, ſed tantùm Officiali capienti tribuit juriſdictionem, & in hoc nemini affert præjudicium; nam quilibet Officialis uti poteſt *d. Pragm.* vigore cujus admittitur, & acquiritur ſubditus, ut conſideravit D. de Franch. *deciſ.* 722. *num.* 19. D. Reg. Merlin. *controv.* 17. *num.* 28. & citata ratione, in qua fundatur pragmatica, uti Reipublicæ favorabilis contra quemcumque latronem procedere habet, & hæc interpretatio magnæ eſt utilitatis; nam quilibet Officialis ob finem acquirendæ juriſdictionis latrones capere procurat. Et re vera ita violentiam committit latro conſuetudinarius, ac ille, qui ſemel è domo exit, & poſt crimen domum redit, & ab utroque publicum impeditur commercium.

20 Quoad pœnam tamen in Regno pro furto commiſſo in via publica unciam excedente, latro furcis ſuſpenditur, quæ pœna indiſtinctè practicatur pro furto unciam excedente, aut cum armis, aut ſine armis furtum commiſſum fuerit ob Regni *Capitulum Ab hoc de furtis*. Et quamquam Doctores teſtentur, quòd in deſuetudinem abiit, practicatur tamen pro furto qualificato; id eſt commiſſo cum aliqua circumſtantia aggravante, ſicut conſideratur in furto commiſſo in via publica, uti in ſpecie notant D. Reg. Tappia *in jus Regni tit.* 41. *lib.* 5. *num.* 4. *&* 18. D. Reg. Merlin. *lib.* 1. *cap.* 17. D. Reg. Sanfel. *dec.* 40. Conſ. Campana *reſol.* 16. *num.* 11. Muſcat. *tit. de pœnis furti n.* 37. quia via publica manet ſub Regis protectione, cujus intereſt, ut unicuique ſit tuta. Proindè latro furando in via publica, Regis violat authoritatem. Quinimò ex hujus Regni obſervantia pro furto, etiam unciam non excedente, commiſſo tamen cum armis, practicatur dicta pœna, & ego pluries in Regiis Audientiis practicatum vidi; ac pro furto carolenorum quadraginta commiſſo in perſona cujuſdam Monachi armata manu, fuit a Reg. Conſil. Agnello Portio latro furcis ſuſpenſus, ut refert. Scialoya *in prax. jur.*

21 *jud. cap.* 3. *num.* 224. *in fin.* Quæ obſervantia adeſt in Regno Siciliæ ultrà pharum, ut teſtatur Reg. Maſtrillus *de Magiſtratib. tit. de indulto cap.* 53. *nu.* 2. ac in *deciſ.* 147. Pro uno vero furto parvo in via publica commiſſo ſine armis, hæc pœna non procedit, quoniam de jure Communi pro uno furto intùitnere ſine violentia, & armis, pœna mortis locum non habet, uti in *text. in l. capitalium.* §. *famoſos, &* §. *graſſatores, ff. de pœnis*, ut nec de jure Regni, quia olìdum *Capitulum Ad hoc*, loquitur de furto unciam excedenti, nec hoc alia lege ſancitum reperitur. Et quamvis *Pragm.* 1. *de furtis*, cavetur, quòd Manticularii nocturni publicè furantes, ac alia furta in plateis Civitatis Neapolis committentes, morte plectantur, ac ubi veri graſſatores via tractentur, ut ultimo ſupplicio puniantur, nulla habita ratione valoris rei raptarum, quia ità expedit ad hujuſmodi delicta hìc frequentiſſima compeſcenda, adverto tamen, quòd dicta *prag.* loquitur de furtis commiſſis in Civitate Neap. tantùm, quæ uti plena magno populo rigoris ſummi indiget exemplo, eò magis, quia hìc Princeps reſidet. Imò cum expreſſè providerit, quòd pro parvo furto morte latro puniatur, clarè mihi demonſtrat, quòd alibi hæc pœna impoſita non reperiebatur. Cæterum verba pragmaticæ, *ac ubi veri graſſatores*, referuntur ad qualitatem criminis, ſive ad modum procedendi: quoniam contra hujuſmodi fures proceditur per horas & ad modum belli, *pragm.* 10. *de officio Jud.* Bart. *in l.* 7. *ff. de incend. ruin. & naufr. num.* 6. ibi: *Sed iſta cauſa examinari debent velo levato*, & admittuntur teſtes inhabiles, Farinac. *quæſt.* 62. *num.* 81. Et ex Regia Audientia Capitanatæ duo, quia in via publica Terræ Roſeti viatores furaverunt, ex quo furtum erat parvi valoris & latrones hi ſine armis aggreſſi fuerant, ſed tantùm cum baculis, me referente, & interveniente erudito viro D. Hieronymo Natali Fiſci Patrono, fuerunt condemnati ad inſerviendum per decennium in Regiis triremibus: nam hoc caſu aggreſſio publica id tantum facit, ut hujuſmodi fures gravius citra mortem puniantur, & fuit etiam conſideratum, quod numquam baculi, & lapides veniant armorum appellatione, ut in *l. armorum C. de verb. ſignific.* non veniunt tamen de communi uſu loquendi, ut notat concivis meus de Anna *in Conſtit. Si quis aliquem* poſt conſilia *num.* 50. Afflict. *in d. conſtit. qu.* 3. Clarus *quæſt.* 82. *verſ. & ſciat*, & in lege rigoroſa a Judice benignior facienda eſt interpetratio, ut fuſtes armorum appellatione non veniant, ſicut de hac re conſideravit Gloſſa *in clem.* 1. *de ſtat. monach. verb. Arma*, ibi *Non puto tamen authorem ſic latiſſime intellexiſſe*, & maxime in imponenda mortis pœna, quæ pro furto non videtur conformis, & proportionata. Deus enim ſua providentia omnia prævidit, & in judiciis ſuis immutabilis pro homicidio, ac pro alio crimine, mortis pœnam impoſuit, pro furto verò minimè, ut legimus in ſacra pagina. Unde licet aucta malitia, & hominum, avaritia ex quibus hoc crimen frequentius pro bono publico pœna exaſperata, & diverſa, juxta varias Reipublicæ exiſtentias poſt legem Moyſis, impoſita reperiatur, & in Regno uſque ad pœnam mortis, attamen qui ex circumſtantiis, & non ex rei intrinſeca qualitate, & in prædicto caſu, Judex, ſi citra mortem judicat, utique non aberrat.

22 Item ratione recaptus; quia Judex capiens hujuſmodi delinquentem in aliena juriſdictione, Judex quoque competens eſt vigore dictæ Regiæ *Pragmaticæ*, quæ licet loquatur contra publicos latrones, ſive ſtratarum graſſatores, locum habet quoque contra capientes homines cauſa extorquendi pecuniam, vel alias res. Iſti enim pejores latronibus ſunt, quoniam inſidioſe homines ad ſui libitum ſequeſtrant, illi vero furantur ea quæ inveniunt, & non ultra quærunt; idcirco gravius crimen reputatur: itaut puniatur, ſecuta tantum ſequeſtratione perſonæ, uti ex *Pragm.* 10. §. 48. *de offic. judicum*, & punitur ſequeſtrans pœna mortis, quamquam res, pecunia non ſit tradita ex *Pragm.* 11. *de exulibus*, & de hoc crimine inquiſitus, ſi citatus non comparet infra quatuor dies, forjudicetur; ſicuti ex dicta *pragmatica*. Ex majoritate igitur rationes, attenta criminis gravitate, mentionata *pragm.* 8. *tom.* 2. *cap.* 52. *num.* 15. Danza *de pugna DD. tom.* 2. *tit. de armatione per campaneam cap.* 1. *num.* 19. *& tom.* 3. *cap.* 4. *tit. de forjudicatione num.* 13. Unde ſicut Judex Baronalis viarum graſſatorem cognoſcere valet, ſi in capiendo prævenerit, ut ſupra dixi, teſtatur Dom. Reg. Tappia *lib.* 2. *Jur. Regni in Conſtitut. Juſtitiarij, tit. de offic. Juſtitiarii*, ita committentem recaptum cognoſcere poteſt cum pro Reipublicæ utilitate eadem urgeat ratio. Et in Provincia Capitanatæ 20. Februarii Anni 1669. Julius Piccinus, Donatus Nardone Terræ Tertiæ, Franciſcus Julianus Caputii, & alii duo jumentorum paſtores qui in Territorio Terræ Deleciti ceperunt Sacerdotem Joſephum Maffei ejuſdem Terræ, cauſa extorquendi ab eo pecuniam; vigore confeſſionum factarum in curia S. Joannis de Rotundo, a qua die ſequenti fuerunt carcerati (nam, & fama eo uſque pervenerat) a Regia Audientia, ad quam fuerunt poſtea tranſmiſſi procedente ad modum belli fuerunt me referente ad mortem condemnati; quamquàm prædictus Sacerdos eadem nocte a manibus eorum aufugiſſet, & facta relatione in Regio Collaterali Conſilio, interveniente Philippo Vignapiana, uti Fiſci Patrono, & in M. C. meo collega cariſſimo, ac reſcripto obtento, quòd dicta Regia Audientia juſtitiam faceret, fures ſuſpenſi fuere. Et fuit in hac deci-

Digitized by Google

deciſione conſideratum, quod confeſſiones receptæ a dicta Curia ratione enormitatis criminis, erant validæ, quia erat competens in cognoſcendo, cum eos carceraverit, & lex quàm dura, pro bono publico, ut alii deterreant exemplo, ſervanda erat. Sed cum poſteà Farinac. doctrinam obſervaſſem, qui in q. 124. num. 7. tenet. ex Bald. *in l. data opera num.* 52. *C. de his qui accuſare non poſſunt*, ex Tiraqu. *cauſa* 40. *nu.* 2. *&* 3. ex Aſflict. *deciſ.* 279. *num.* 7. *& in Conſt. Aſperitatem rubr.* 21. *fol.* 8. *arg. text. in l. aut facta §. eventus de pœnis*, & ex quampluribus, ut videre eſt; quod Judex in Statuto puniente attentatum, uti conſummatum, ſi velit, poſſit eum, qui attentavit mitius punire, & *num.* 76. quod quando adeſt aliqua cauſa minuendi pœnam ultrà eam, quod delictum non fuit ſequutum, Judex non ſolum poteſt, ſed tenetur, & cum conſideraverim, prædictos alias non fuiſſe inquiſitos, & proindè miſericordia non immeritos, & ob hanc deciſionem mœrore conficior, utique ſi hæc priùs conſideraviſſem, pro exemplo, tantùm criminis authorem ad mortis pœnam condemnaviſſem, cæteros ad remigandum.

Dicta ratione enormitatis criminis attenta, piratæ quoque a capiente cognoſcuntur, de Franchis *deciſ.* 142. Nec omitto, quod Commiſſarius Campaneæ, & aliquando Regiæ Audientiæ avocant præfatas cauſas a Curiis Baronalibus, & meritò, quia validas vires habent faciliùs inquirendi contra complices, & fautores.

23 Ratione Contrectationis rei furatæ; nam ſi quis furtum commiſit in uno Territorio, & in alio rem contrectat, ratione dictæ contrectationis, Judex illius loci eſt Judex competens, ſi ibi eſt latro, ſive fur, cum re furtiva captus, ex *textu in l. ſervo*, *& filii*, *ff. de furtis*, *l. quamvis*, *l. vulgaris*, *& in l. ſi is qui §.* 1, *& in l. ſi dominium*, *ff. eodem*, quaſi contrectatione in tali loco novum committatur furtum; ſicuti enim mutatione dominii nova actio furti novo domino acquiritur, ità mutatione dominii Territorii ex illa contrectatione novum furtum conſideratur; quia valet argumentum a dominio ad juriſdictionem, ita Bart. in *d. l. ſi dominium*, ubi Conſil. de Bottis, & Foller. *in rub. & ſi conſtituuntur*, *num.* 224. Capyc. *deciſ* 104. Dom. de Franch. *deciſ.* 681. De Anna *ſing.* 438. Dom. Reg. Sanfel. *dec.* 11. D. Reg. Rov. *prag.* 5. *ubi de delicto*, & ita ſervatur in Regno, ac iſte Judex capiens competens eſt, ſive fur eadem die furtum contrectet, ſive alio tempore, ſive ibi ſteterit una die, ſive minus, ſic teſtatur Capyc. in dicta *deciſ.* & tenet Danza *num.* 24. licèt in puncto juris mihi videtur, quòd unius diei mora requiratur, uti tenet Judex Capibl. *cap.* 54. *tract.* 2. *num.* 6. quia non dicitur veniſſe, qui non ſtetit, Amend. ad *deciſ. de Franch.* 37. *nu.* 4. & confert *tex. in l. quo deſtinaverint de furt.* nec non iſte Judex ad pœnam corporalem, ſeu ordinariam procedit, Peguera *deciſ.* 28. *n.* 4.

24 Cæterùm ſi furtum eſſet qualificatum ratione magnæ quantitatis, vel quia patratum in palatio alicujus Magnatis, vel Principis, vel in Eccleſia, Judex capiens tenetur remittere ad Judicem loci delicti requirentem, quia intereſt ad exemplum, ut fur remittatur ad locum, ubi deliquerit, & ſimilitèr Judex capiens ſi plenè non habet probatum delictum, furem remittere debet ad Judicem loci delicti, plenè informatum, ut reus condigna plectatur pœna, Capiblanc. *de Baronib. lib.* 2. *cap.* 54. ubi *num.* 5. quoque teſtatur, quod ſi Judex loci delicti eſt Judex Baronis, qui habet privilegium cognoſcendi de delictis extra territorium commiſſi cum clauſula abdicativa, & Judex capiens eſt Judex Regius, fur ad Judicem Baronis eſt remittendus, & idem dicit in *lib.* 1. *par.* 2. *num.* 135. ac noviſſimè confirmat Thor. *vot.* 95. *par.* 1. etenim delinquens propriè ſubditus efficitur illius, coràm quo deliquit, Dom. de Franchis *deciſ.* 147. & ille magis dignus cenſetur, idem *deciſ.* 37. & quia Baro in vaſſallo plus juris habet, tùm ratione dominii, tùm ratione offenſionis naturalis, perpetuuſque Judex dicitur, Judex Regius accidentalis, idcircò ille præferendus.

25 Inſuper Judex ratione contrectationis competens efficitur non ſolùm in furto, verùm etiam in mulieris raptu; nàm raptores à quocumque capi poſſunt, atque puniri, idem Capibl. *d. cap. n.* 7.

26 Non tamen prætermitto, quod Magna Curia Vicariæ captum cum furto in hac Civitate ad Baronem non remittit, ut teſtatur idem Thorus *dicto voto nu.* 57. Sicuti delinquentes Neapoli ad Barones quocumque privilegio inſignitos non remittit ob ſpectam Principis reverentiam reſidentia in ea: quam præeminentiam quoque habet pro delictis in Caſalibus dictæ Civitatis patratis, ut teſtatur Dom. Reg. Tap. *in prag.* 1. *ubi de crimine agi oporteat lib.* 3. *jur. Regni*, Dom. Reg. Rovitus *deciſ.* 11. Dom. Reg. Merlinus *controv. forenſ. cap.* 100. *tom.* 1. *& cap.* 72. *tom.* 2. Capibl. *pragm.* 8. *de Baron. par.* 2. *num.* 132. Conſil. Carleval *lib.* 1. *de judiciis diſp.* 2. *num.* 891. & extat Capitulum Sereniſſimi Regis Frederici d. Anno 1696. *in vol. capitulorum hujus Civitatis nu.* 54. relatum ab eodem Dom. Merlino *cap.* 72. *num.* 32. Verùm ſi delinquentes Neapoli ſunt de eiſdem Caſalibus, alicui fortè conceſſis in officium, hæc præeminentia locum non habet, ſicut fuit deciſum a M. C. & a S. C. pro Ill. Principe Hoſtiliani, cui fuit remiſſus Franciſcus Sorrentino de Caſali Turris Octavæ, qui deliquerat in hac Civitate; ex quo dictus Ill. Princeps habet dictum Caſale in officium, & gubernium, dicituque officialis in eo conſtitutus exercens juriſdictionem, ſicuti cætera Tribunalia, quæ Neapoli reſident, ut videre eſt penès Dom. Reg. Sanfel. *dec.* 73. *lib.* 1. & eumdem Dom. Reg. Merlin. *d. cap.* 72. Item ſi vaſſallus Baronis delinqueret in Caſali alteri Baroni ſubjecto, ceſſare præeminentiam, teſtatur Dom. de Franchis *deciſ.* 129. & alia remiſſionum exempla habes penès Thorum *in verb. Remiſſio* ...

27 Item ratione delegationis eſt Judex competens. Et delegatus dicitur, cui ab habente poteſtatem cauſa committitur, & alterius juriſdictione utitur, ſive alterius juriſdictionis uſu potitur, *l. ſi Prætor*, *ff. de officio ejus*, *cui mandata eſt juriſdictio l. ſolet de juriſdictione omnium Judicum*. Is autem creatur, aut a Principe, aut ab alio inferiore, Gloſ. *in l. & quia*, *ff. de juriſdictione omnium Judicum*. Si a Principe, alteri cauſam ſubdelegare poteſt, *text. in l. fin. de offic. ejus*, *cap. Paſtoralis*, *& cap. Venerabili*, *de officio delegati*. Quod limitatur in caſu *text. in l. inter artifices*, *ff. de ſolut. & in l. nemo de duobus reis*, & in caſu *l.* 1. *ff. de offic. ejus*, *cui*, *&c.* v3. quando eſſet delegatus in caſibus ipſi Principi reſervatis, & quando ex tenore delegationis appareret fuiſſe electam induſtriam perſonæ Capic. *deciſ.* 152. *nu.* 6. Induſtria vero perſonæ cenſetur electa, ſi in reſcripto dicitur *Confidens de tua prudentia*, *vel de tua circumſpectione*, vel ſi adeſt clauſula, *Vos conjunctim*; vel ſi factum cohæret perſonæ ratione rei, puta acceſſus, Thomas de Roſa meus frater Epiſcopus Sancti Angeli *tract. de executor. literar. Apoſtolic. fol.* 461. *num.* 10. vel quando negotium arduum eſt commiſſum, ut in *cap. ſi pro debilitate*, *de offic. Deleg.* ibi: *niſi fortè cauſa ita graves ſint*, *quæ ſine præſentia tua non poſſint commodè terminari*, & ibi Gloſſa *in verb. cauſa*, *& in verb. Graves*, ipſe enim in cauſa commiſſa major eſt ordinario, *text. in cap. ſanè*, *de officio*, *& poteſtate Judicis delegati*, & in *d. cap. Paſtoralis*, ità ut Ordinarius Delegato obedire teneatur. Delegatio verò tunc inducta videtur, quando in com-

28 miſſione Principis dicitur: Procedat authoritate noſtra, Boer. *dec.* 161. *num.* 8. Dom. Merlin. *cap.* 15. *n.* 1. *lib.* 1. vel utitur Princeps verbo *delego*, vel *tibi committo*, aut in illa ponitur aliqua clauſula, quæ ordinariam juriſdictionem excedat, v3. *Procedas appellatione remota*, Maranta *in ſua praxi par.* 2. *diſt.* 4. *num.* 4. *verſ. Quomodò autem cognoſcatur*, aut quando Princeps dicit, *Cognoſcas*, *ſed ante executionem ſententiæ referas*, quia tunc altera eſt juriſdictio, Camp. *reſ.* 12. *nu.* 6.

Per commiſſionem verò cauſæ ordinario Judici qui poteſtatem habet in ea procedendi, non videtur facta delegatio, ſed tantùm excitata juriſdictio, Maranta *d. loco num.* 77. *text. in cap. licèt de officio Delegati*, etiam ſi legatur particula *Cum rigore procedat*, aut *condigna pœna citò expedias*, Prag. 10. *nu.* 14. *de officio Judicum* Apoſtilla *in pragmat.* 1. *de delegationibus*,

nibus. Quoniam autem delegatio odioſa dicitur, Gloſ. in cap. 1. in fine de reſcriptis in ſexto, Alex. in l. 1. 29 ff. de offic. ejus, minimè prorogatur de perſona ad perſonam non expreſſam, cap. P. G. de officio Delegati, niſi ſub ratione in delegatione contenta comprehendatur; Afflict. deciſ. 227. ubi fuit citatus author à debitore laudatus, & ſi in reſcripto non erat nominatus; & ibidem Urſillus num. 2. dicit, quod delegatio licèt non ſe extendat ad perſonas non nominatas, tamen quando quodammodo eas tangit, eas comprehendit; quare dico, quod ſi reſcriptum eſt contra Titium inquiſitum de homicidio, ſi poſtea Titius in confeſſione nominat Cajum uti mandantem, contra eum delegationis reſcriptum extenditur; & idem ſi nominet alios complices. Verùm Thorus in ſupplemento deciſ. in verbo M. C. V. in hoc ultimo caſu rat Taſſonum de antefato, qui in 2. & 3. obſervatione deciſiones Regii Collateralis Conſilii hinc indè 30 recenſet. Siquidem in delegatione cauſæ principalis venit quoque acceſſorium, eſt tex. in cap. prudentiam 21. §. fin. de officio, & poteſt. Jud. Deleg. ibi: Quod ſi excommunicato res malitioſè diſtulerint, tunc delegati eamdem juriſdictionem, quam in principali, & in acceſſorio exercebunt, Maranta par. 4. diſt. 6. num. 31. Jo: Grand. de bello excul. prædict. relat. quæſt. 2. & ibi Thorus, qui dicunt, poteſtatem ad mo-31 dum belli, ſeu delegationem comprehendere incidentia, emergentia, connexa, & dependentia. Et cum eodem Joanne Grande, (ne de incognitis ſit ſermo), dico, quòd incidentia ſunt illa, quæ vetuſtiorem cauſam habent ſeparatam à cauſa proceſſus, prout ſunt exceptiones peremptoriæ, rei judicatæ, juris jurandi, & præſcriptionis, & in criminalibus exceptio Clericatus, repoſitionis ad Eccleſiam, indultus, minoris ætatis, & ſimiles. Emergentia, quæ habent originem novam, poſt inchoatum judicium proceſſum reſpicientia, ut puta ſuſpicio Commiſſarii, dilatio brevis, ordinis defectus, &c. Dependentia, quæ quomodo negotium principale tangunt, & ab eo originem trahunt, ut ſunt omnia præparatoria ad præparatum, & Connexa dicuntur, quæ ad determinationem alterius veniunt, & unum pendet ab altero, ut in mandante, & mandatario.

32 Quamobrem Doctores dicunt, quòd prohibita appellatione in cauſa principali, prohibita quoque cenſetur in interlocutoria, quod dictum in emergentibus, dependentibus, & connexis indiſtinctè procedit; in incidentibus verò non ita; nam quidam, & præſertim Capiblancus de baronibus lib. 2. cap. 50. Amendola ad Dom. de Franch. deciſ. 25. nu. 13. Rev. de Luca ad eundem deciſ. 657. num. 2. in fine, tenent, quòd ſi gravamina interlocutoriæ reparari poſſunt in definitiva, quod, remota appellatione, ad ulteriora procedatur, ſecùs ſi reparari non poſſunt. Indubitatè tamen dictum procedere teſtatur D. Reg. Merlinus controverſ. forenſ. lib. 1. cap. 5. & loquitur de incompetentiæ interlocutoria, eòque magis, ut ait, ſi eadem ratio quæ in diffinitiva, militat in interlocutoria, ut num. 23. verſ. His ſic perpenſis. Et ego etiam in fori declinatoria pluries practicatum vidi; id quod in incidentibus Clericatus exceptionem, vel repoſitionis ad Eccleſiam continentibus non admitto.

33 Rurſus ſi M. C. procedit cum delegatione contra aliquem pro uno delicto expreſſo in delegationis reſcripto, ex ipſius præeminentia procedit etiam uti delegata pro aliis corporalem pœnam merentibus, refert deciſum Thorus per Collaterale Conſil. in dicto verbo M. C. in 3. in princip.

34 Delegatus verò Principis, etiam quod in delegatione deficiat clauſula, Procedas appellatione remota, appellationem admittere non tenetur, Capyc. deciſ. 11. Dom. Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. de deleg. conſ. num. 6. D. Reg. Merlin. cap. 67. nu. 1. & cap. 15. lib. 1. niſi obtento ejuſdem Principis reſcripto, Conſil. Campana reſol. 22. num. 6. verſ. Satis tamen eſt, & ſic nos in Reg. Audientiis obſervavimus, & in M. C. quæ in cauſis delegatis prævio reſcripto S. E. die Mercurii relationem facit in Regio Collaterali Conſilio, ad finem concedendi reclamationem.

35 Tandem delegatio, mortuo Delegante, re integra, ut quia delegatus non adhuc procedere incepit, expirata cenſetur, ſicut mandatum re integra expirat morte mandatis, text. in l. mandatum. C. mand. re verò non integra ſecus, cap. ſi delegatus de officio deleg. in 6. Dom. de Franch. deciſ. 259. Et hodie res non integra dicitur, ſi decretum eſt interpoſitum, quod procedatur virtute delegationis, vel ordinata ſit citatio, quamvis non effectuata, de Luca ib. d. deciſ. num. 1.

36 Citatio autem, ut ſuſtineatur, delegatus in ea reſcripti delegationis copiam inſerere tenetur, Conſiliarius Campana reſol. 12. num. 2. & 7. aſt communis opinio ſtylo omnium Curiarum comprobata, Thomas de Roſa d. tract. fol. 466. num. 3. ibi. Bene facit text. in cap. præterea de dilationibus, ex quo colligitur, quod ſemper fuit mos inſerendi delegationem in citatione. Similiter mortuo delegato expirat delegatio, niſi dignitatis nomine fuerit facta, quia dignitas nunquam moritur; & hoc caſu delegatio dicitur realis; & ad ſucceſſorem tranſit, qui procedit in cauſa in terminis, in quibus reperitur, text. eſt expreſſus in cap. quoniam Abbas de officio delegati, & ibi gloſſa in verbo ſubſtitutum, & tex. in §. & hoc verò, auth. ut nulli Judicum. Et nulla fit in hac re diſtinctio, in re integra, aut non, Gonzalez in d. cap. P. Merolla Theol. moral. tom. 2. c. 6. num. 597. Sed difficultas eſt, quando in delegatione utrumque nomen eſt expreſſum dignitatis vz. & perſonæ; nam quidam exiſtimant, delegationem eſſe realem; & ad ſucceſſorem tranſire, quia favorabilior eſt delegatio realis, cum dignitatis qualitas prævaleat potiùs, quam perſonæ, quidam alii perſonalem, ut Dom. Card. Tuſchus lit. D. concluſ. 434. num. 51. P. Merolla d. cap. num. 584. & ponderatur dictam cap. ibi: Sub expreſſis nominibus literarum, & non perſonarum.

37 Ratione injuriæ Judici illatæ ipſemet quoque Judex competens eſt, ut communitèr tenent Doctores, ne reverentia illi debita in irritum cederet, Cultus enim juſtitiæ, cui bonum Reipublicæ regimen innititur, hoc præcipuum expoſcit, ut ait Dom. Reg. Merlin. contr. forenſ. cent. 2. cap. 71. & 72. num. 1. & ne flagitiorum creſcat auctoritas, vel publica vacillet utilitas, ut inquit Juriſconſultus in l. 2. C. de privil. ſchol. Verùm in hac competentia ita Doctores diſtinguunt: aut injuria directè eſt Judici illata ratione, & intuitu officii, & quia non ſibi, ſed dignitati illata dicitur injuria, ipſe Judex cognoſcit, Julius Clarus quæſt. 36. verſ. Solent etiam, Caball. caſu 128. & 291. num. 34. Farinac. quæſt. 17. nu. 46. Vivius deciſ. 278. num. 27. Dom. Ricc. dec. 54. Dom. Reg. Sanfelic. deciſ. 63. num. 1. & 7. & ceteri omnes, & confert. text. in l. 1. ff. de poſtulando: & quotidie videmus, quod Judices inferiores pro verbis irreverentèr prolatis faciunt Nota, ut vulgò dicunt, continentia pœnam pecuniariam, quam ſibi ipſis applicant.

Si pro cauſa privata, & ipſe non cognoſcit, ſed Judicem ſuperiorem adire tenetur, ut præcitati Doctores fatentur, licèt quidam teneant, ut quando crimen eſt notorium, & pœna à jure determinata, cognoſcere poſſit, ut videre eſt penès dictum Caball. caſu. 128. num. 9. qui cæteros allegat ea ratione, quia tunc opus non eſt inveſtigatione, & diſcuſſione, ſed ſola executione, & ſuſpicionis allegatio ceſſat. Quidam alii tenent, ut ſuperior debeat dare tali Judici alium adjunctum, qui inſimul cognoſcat, ut penès Dom. Reg. Rovitum deciſ. 86. num. 5. Verum, quidquid ſit de hac re, ego numquam admitterem, quod Judex poſſit formare proceſſum, ſed tantùm pro aſſecuratione Curiæ delinquentem carcerare.

Aut indirectè, quia Judicis auctoritas, & juriſdictio læditur, ut puta, ſi teſtis coram Judice Civili falſum deponat, juxta textum in l. nullum C. de teſtibus, & in l. ſi lis, Cod. ad l. Cornel. de falſis, & tunc cognoſcere valet, Graff. de effect. cleric. effect. 1. num. 1154. Merolla Theolog. moral. cap. 3. diſput. 7. de juriſd. cap. 2. num. 194. Dom. Ricc. collect. 243. Dom. de Franch. dec. 722. Dom. Reg. Merlin.

lin. *cap.* 72. *tom.* 2. taltèm, ut iſte Judex Civilis pœnam extraordinariam imponere valeat, ut voluerunt Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 91. Campan. *in cap. Regni incipiente Illuſtri num.* 15. ac cæteri ab eo relati. Sed hæc competentia non habet locum contra Clericum coram Judice laico falſum deponentem, quia Judex Laicus prorſus incompetens eſt; procedit tamen contra laicum coràm Eccleſiaſtico deponentem, licet hoc caſu præventioni locum eſſe affirment præcitati Doctores, & Dom. Merlinus, qui citato loco etiam teſtatur *text. in d. l. nullum* cumulativè procedere contra quemlibet delinquentem laicum quovis fori privilegio munitum.

38 Denique ratione Vagabundatiæ, ut dicunt, quoniam Vagabundus, ubi reperitur, punitur, & ſic Judex capiens competens eſt, Gloſſ. *in l.* 1. *C. ubi de crimine in verb. Reperiuntur*, Peguera. *dec.* 9. *num.* 10. Guido Papa *dec.* 202. *num.* 2. Capibl. *pragm.* 6. *num.* 22. Danza *tit. de Vagabund.* Vagabundus autem is dicitur, qui certum non habet domicilium, ſecundum Gloſſam *in l.* 4. §. *Prætor ff. de damno infecto lit. K.* ſeu firmam reſidentiam, ut ex pluribus notat Peguera *in d. deciſ. num.* 11. Verùm illum remittere tenetur ad Judicem commiſſi criminis requirentem, Peguera *d. deciſ.* Abbas *in cap. fin. de foro Competenti*, Foller. *in rubr. audiantur excuſatores num.* 129.

39 Confeſſio igitur coram quolibet iſtorum Judicum facta tamquam coram competenti Judice emanata videtur. Ut autem ad condemnandum in ordinariam pœnam valida, & ſufficiens ſit, requiritur etiam, ut ab ipſo Judice in figuram judicii recipiatur, ſicut dicit *Gloſſ. in l. jubemus C. de liberali cauſa, in verb. Aliud Judicium*, & Gloſ. *in l. cum ſcimus de agricolis, & cenſitis lib.* 11. *in verb. Confeſſionibus*, vz. recipiatur in loco, ubi conſueverunt ſedere majores Curiæ pro Tribunali ſedente, ità *text. in l. penult. de juſt. & jur. Gloſ. in l. cum ſententiam C. de ſententiis, in verb. Secreto* juncta Gloſ. *in l.* 4. §. *ait prætor de interrogatoriis actionibus, in verb. In itinere*. Fatentur Marſil. *in l. de minore* §. *plurimum num.* 11. *in fine de quæſt.* Follet. *in verbo etſi confitebuntur num.* 7. Clar. *quæſt.* 21. *num.* 35. Farinac. *quæſt.* 81. *num.* 50. Danz. *tit. de confeſſis, & confeſſione cap.* 4. *num.* 3. ac cæteri omnes Criminaliſtæ tribus rationibus. *Prima*, quia Judex magis accuratè, ac majori prudentia ſedendo conſtitutum interrogat, & audit. *Secunda*, quia in eo loco magnæ reverentiæ reus conſtitutus ipſe magis advertit ad ea, de quibus interrogatur, & confitendo non præſumitur per jactantiam, & laſciviam confiteri. *Tertia*, quia in eo loco omnis ſuſpicio

40 fraudis, & ſuggeſtionis abeſſe præſumitur. In atrocioribus verò criminibus, in quibus Judex valet jura, & ordinem non ſervare, ſi talis ſuſpicio ceſſat, confeſſio quamquàm non recipiatur in loco conſueto, & Curia pro Tribunali ſedente, efficax eſt, quoniam omnibus admirationis res eſſet, ſi hujuſmodi crimen confeſſus condigna pœna non puniretur, cum tali confeſſione, ſive ſit recepta in loco conſueto, aut in alio loco, nec factum, nec negotii veritas mutatur, licet in hoc non ſit obſervata juris ſollemnitas, arg. *text. in l. final. ff. quod metus cauſa*, ubi ſi Titius ordine meo, vi, & metu ſolvit Cajo decem, ſi mihi decem debebat, quamquàm inciviliter ſolutum non revocatur, & ſic veritas magis, quàm modus, & ordo certus attenditur, multa enim Jure Civili contra juris rigorem pro communi utilitate recepta videmus, ut inquit Juriſconſult. *in l. ita vulneratus, ad l. Aquil.* Reipublicæ etenim intereſt, ut maleficia puniantur *cap. fama de ſent. excomm.* alioquin Reſpublica læderetur, quæ magis improbos caſtigando, quàm bonos præmiis afficiendo conſervatur, ut in proœmio diximus. Hinc contra carceris cuſtodes, qui delinquunt in officio, abſque tela judiciaria proceditur, & puniri poſſunt, & acrius quidem, quia ex paſtoribus evadunt Lupi, *text.* eſt in *l. annus*, §. *cuſtodiæ ff. de quæſtion.* cujus verba ſunt: *Cuſtodiæ non ſolum pro Tribunali, ſed de plano audiri poſſunt, atque damnari*, & facit text. *in l. voluit*, §. *quod ait Prætor de interrogatoriis actionibus*, & Gloſ. *parvo ſignaculo intro in l. penultima de juſtitia, & jure*. cujus verba ſunt: *Etiam domi, vel in itinere, modo ſalva majeſtate, ideſt non in Balneo, Theatro, vel Convivio*, Gloſ. *in l.* 1. *C. de confeſſis in verbo, & intelligo in jure ubi quinque ſit Judex*, unde ſi talis ſuſpicio ceſſat, ut puta quia Judex habens plures terras in ſua juriſdictione, in una, in qua non adeſt locus determinatus judicii, caſu delinquentem capiat, & ibi illius confeſſionem recipiat, confeſſio valida eſt, vel ſi Gubernator reperiatur infirmus, ita ut ad locum Curiæ accedere minimè poſſit, & delinquens coràm ipſo confiteatur, confeſſio efficax eſt: multoties enim delinquens ex improviſo crimen confitetur, quod contracta mora negat. Et in illo caſu non præſumitur fraus, ſicuti in anno 1673. menſe Junii Joſeph. Jacobus de Leo de Altamura inquiſitus cum aliis duobus de crudeli, & proditorio homicidio in perſonam Thomæ Perez, & de vulneribus in perſonam Joſephi Bucciarelli, ſurripiendi cauſa ducatos duodecim, quos prædictos Thomas quæſtuando pro devotione Matris Dei de Neapoli à devotis acceperat, & carceratus in dicta Curia, & crimen confeſſus coram Gubernatore in domo Judicis, quia ægrotabat, tranſmiſſus vigore reſcripti S. Excell. ad Regiam Audientiam Licienſem, ubi alii duo reperiebantur, quamquàm confeſſio non eſſet recepta a Gubernatore, & Judice in loco conſueti judicii, attamen a dicta Regia Audientia procedente uti delegata Principis ſub die 13. Decembris 1673. fuit ad mortem condemnatus, & audivi à Domino Regente Antonio de Gaeta, tunc Regiæ Cameræ ſummariæ Locumtenente meritiſſimo per M. C. ità duabus vicibus fuiſſe judicatum, & decreta fuiſſe confirmata a Sacro Conſilio, ipſo tunc Fiſci Patrono; & reos taliter confeſſos morti traditos, quamquam in confeſſionibus deeſſet particula illa, *pro Tribunali Sedente*. Atque equidem ego reo confeſſo, ſi in ejus confeſſione non adſit dicta particula pro Tribunali ſedente, aùt Judicis ignorantia, aùt quia vere confeſſio non fuerit recepta in loco Curiæ conſueto, ſi ſuſpicio, de qua ſupra, vz. extorſionis, & fraudis ceſſat, & caſus ità demonſtrat, juxtà *Levitic.* 22. minimè parcerem reo; ſicuti hæc circumſtantia, ſive hoc requiſitum, minimè deſideratur in atrocioribus criminibus, in quibus Judex valet extraordinario modo procedere, uti in hoc Regno Regiæ Audientiæ procedunt ad modum belli in omnibus criminibus enunciatis in Reg. *Pragm.* 10. *de officio Judicum*; Quoniam modus iſte extraordinarius, licèt probationes de jure requiſitas, quæ factum declarant, non tollat, Burſ. *conſ.* 201. *num.* 90. 117. & 126. Marius Burgius *quæſt.* 41. *num.* 11. 12. & *ſeqq.* Maranta *De ordine judiciorum par.* 2. *num.* 26 reſecat tamen circumſtantias, & omnes ſollemnitates à jure poſitivo requiſitas, in recipiendo dictas probationes, Cavalcan. *par.* 2. *num.* 141. Vivius *deciſ.* 143. Gramm. *dec.* 34. *num.* 9 ubi loquitur de præeminentia Magnæ Curiæ, Jo: Gra. *prædic. quando quæſt.* 1. Ità quod Judex hujus poteſtatis vigore reorum confeſſiones in quolibet loco, & qualibet decenti forma recipere valeat, juxtà *tex. in d. l. voluit* 4. §. *quod ait Prætor*, & Gloſ. *parva in d. l. penult.*, ſicuti in atrocibus poteſt recipere teſtes inhabiles, ut dicit Gloſ. *in l. penult. de accuſationibus*, etiam ſine tortura, & non citatos examinare; DD. etenim uno ore fatentur omnes, quòd in iſtis criminibus Judex valeat à regulis juris recedere in puniendo, & in procedendo, modo, quo ſupra diximus. Et pluries in Regiis Audientiis in caſibus ad modum belli procedatur. Nos autem confeſſiones recipimus in Palatio Præſidis, juxta *text. in l. ſicut proponis, la ſeconda, C. quomodo, & quando Judex* juncta Gloſſ. Regulariter tamen à Judice ſedente pro Tribunali, ubi conſueverunt ſedere majores, confeſſiones recipi oportet, ut efficaces ſint, ità poſt antiquiores affirmant Pater Sanch. *conſil. moral. lib.* 9. *cap.* 3. *dub.* 13. *num.* 1. & Dom. Card.

41 de Lugo *diſp.* 37. *ſeſſ.* 12. *num.* 141. verùm in levibus delictis, quæ modicæ ſunt coercitionis ab hac ſollemnitate receditur, ut ex *text. in l. levia de accuſationibus* juxtà Gloſ. *in verb. de plano*, & Gloſſ. *in l. miles*, §. *ſexaginta, in eodem verb. de plano*.

42 Præterea, ut confeſſio ad pœnam ordinariam effi-

Digitized by Google

eas iii, inſpiciendum eſt, an aonfeſſionem præceuat inquiſitio; cujus initium eſt corpus delicti, in quo fundatur dicta confeſſio, quæ in caſo contrario videretur uti qualitas ſine ſubjecto, & ſtaret in aere. Ordo anim naturalis aſt, ut prius probetur factum, deindè a quo, poſteà quò animo. Quare ſi de facto, & reo aonſtat, de aoimo quæri potaſt, inquit eruditus Caſonus *De indiciis, & tortura, cap. a.* Iſta quippe confeſſio ſine delicti corpore nuda dicitur, idaicò inefficax, ut ea modernis Guazz. *defenſa 4. cap. 1t.* plures referens; quinimò ſi ſubſequeretur ex ſubſequenti validitata ad tempus antecedens invalidum retrotrahi minimè poteſt, quia probatio, quæ ſubſequitur, correlativa eſt nudæ confeſſioni, quæ ut efficax ſit in pœnam ordinariam, ratificatione indiget, juxtà doctrinam Carrerii *in pract. crim. in tract. de homic. capit.*; & nota Doctrinam. Eſque alia ratio, quia Judea ad actom aliquem procedara nun poteſt, ſi inquiſitio de crimine in genere non præceſſerit, Auguſt. ad Angelum *in verb. quod fama publica, num.* 12. qui loquitur io aitatione, Brun. *de indic. & tort. quæſt. 4. & quæſt. 9. num.* 1. a. & 3. Cartharius *de interrogandis reis cap.* 2. qui loquitur in rei examine, Jul. Clar. *quæſt.* 4. Guazz. *def.* 4. *cap.* 1. Muſcat. *in proœmio num.* 7a: Hondedeos *conſ.* 107. Marſil. *conſ.* 1a. *num.* 34. Faſinac. *conſ.* a3. *num.* 2. qui cæteros allegat. Tertia denique ratio aſt, quia Judea ob ore rai haberet delictum in genere, & delictum in ſpecie, & arma non ſunt ſumeoda a domo rei, contra textum *in l. nimis grave, C. de teſtibus.*

43 Verùm hæa doctrina non procedit in criminibus atrocioribus, aut quando in confeſſione deſignatur dalicti corpus, uti in caſo Grammat. *conſ.* 19. *num.* 4. obi dicit, quòd ſi quis fatatur occidiſſe hominem, & in tali loco aum ſepeliviſſe, cautela aſt, ut Judax mittat ad illum locom inſpiciendum, an ibi ſit homo mortuus, vel ejos ſaltèm oſſa reperiantur; Sicuti advartit etiam Parit de Puteo *in verbo confeſſio*, quia illo caſu, quamquàm inquiſitio delicti in genere confeſſionam non præcedit, confeſſio efficax eſt, ut ex ea aonfeſſus in ordinariam criminis pœnam condemnatur, ſicuti practicatom fuit aonis præteritis: cum enim Horatius de Beoedicto confeſſus fuiſſet in Ragia Audientia Theatina homicidium cauſa furti in perſonam Angeli da Roſello, da quo facto notitia non habebatur, & quod cadacar abſcondiſſet in nemore nuncupato Tornareccio; ſtatim Regia Audientia miſit ad capiendum corpus delicti, & reperto in deſignato loco cadavere, cum ſunicula in gutture; juxtà ajuſdem Rei confeſſionem; ma referente, infra paucas horas fuit morti traditus, & in fruſta ſciſſus. Cumque aodem tempore Capitaneus Campaneæ aſportaſſet duos homines, quos ceeperat in Territorio Lanxiani, ad capturam motus, quod prædicti cum vidiſſent milites, aufugere cœperunt, & in Aula interrogati ſupar dicta fuga, confeſſi fuiſſent, occidiſſe cauſa furti facuri quendam Jovenem de Marchia, Vaſtum itorum, ad inſerviendum Ill. Marchioni dictæ Terræ; & penès dictum Juvenem non repetiiſſe, niſi tres ducatos aureos, & ejus corpus abſcondidiſſe propè flumen Sangrum, Regia Audientia ſtatim miſit ad capiendum delictum in genere; repertoque cadavere in loco enunciato in confeſſionibus, eos intra paucas horas condemnavit ad mortam, eorum aorpora in fruſta ſciſſa fuere, procedens ad modum belli, me itidem referente. In quo facto obſervavi, quòd unus ex Reis inſerviebat Monaſterio Sancti Franciſci Civitatis Lanxiani, & in dicto Monaſterio nocte præcedenti moram fecerat miſerrimus Marchiſanus illa, & Raus hic erat pronepos Petri Mancini famoſi Capitis Banditorum, & ſia ex mala progenia, ex qua indicium certè depromitor, uti conſideravit Juris Conſult. *in l. quiſquis C. ad l. Jul. majeſt.* & juxta illud *Matth. 7. & Luca 6.* neque anim arbor mala fructus bonos potaſt producere.

Dixi, quòd in atrocioribus delictis doctrina non procedit, & præcisè in quibus Regiæ Audientiæ procedunt ad modum belli, & M. C. uti delegata; quia in illis criminibus ordo juris non eſt ſervandus, & juris rigor æquitati præferendus pro Republicæ utilitate: Undè confeſſus hujuſmodi crimen ex dicta confeſſione, quamquàm inquiſitio delicti in genere non præcedat, condemnari dabet in pœnam ordinariam, juxtà doctrinam Bruni *de indiciis, & tortura quæſt.* 5. *num.* 3. Lanfranc. da Oriano *in cap. quoniam contrà de probationibus verſ. quæro ulterius*, Carrerii *in text.* ibi: *voce propria confeſſus num.* 10. & Caſoni *cap.* 3. *num.* 4. & 18. *num.* 6.

44 Inſpiciendum quoque eſt, an criminis indicia contra ipſum confeſſum procedant; aliquin ſi interrogatus confeſſus eſt; non ordinaria criminis pœna, ſed mitiori extraordinaria punietur, ſicuti profitetur Bald. *l. ea, quæ C. de condict. indebiti, undecimo quæſito*, ibi: *Antequam teſtes ſint recepti, ſecus ſi poſteà, ut ff. de jure jurando, l. eum qui conſulaio*, Hipp. Rimin. *conſ.* 245. *lib.* 3. *num.* 59. ibi: *Dicitur autem ſpontè confeſſus hic Veroneaſis, poſtquam tractus ad Judicem; ſtatim confeſſus fuit, antequàm teſtes reciperentur*, Felin. *in cap. de hac de Simonia num.* 6. Sed in hac re, quando nempè confitenti remittator pars pœnæ, vide Bald. *in l. ea quæ C. de condict. indebiti, & in cap.* 1. §. *porrò, quæ fuit prima cauſa beneficium amittendi in uſibus feudorum, & in l. contra negantem, C. ad l. Aquil.* Bart. *in diſp.* quæ incipit, *per Italiam communiter ſunt ſtatuta*. Et hia addit Hoſtienſ. quòd etiamſi quis adſtrictus probationibus faciendis confitetur, debat mitius puniri, ſi adverſarius, val Judex adhuc non fuit probationibus gravatus, & quantum in dicto caſu ſit pœna, remittendum arbitrio Judicis relinquitur, ut dicit D. R. Capye. Latro *deciſ.* 178. *nu.* 49. ex Franco, Felin., & Abb. ibi citatis. Imò Anania *in d. cap. Ad hoc, num.* 6. fatetur; quod ſit mitiùs puniendus, etiam poſtquàm teſtes ſunt recepti; ſi aliquo modo Fiſcum relevaverunt ab onere probandi; idem confirmat Dec. *in cap. ut ſi Clerici de judiciis num.* 54. Verùm Anan. & Dec. fundantur in doctrina Hoſtienſis, qui mihi videtur, quod hoc non dicat, ſed in *d. cap.*

45 *Ad hoc*, habetur, quòd qui confitetur anta probationes, puniri mitius debet, uti *num.* a. ibi: *Puto tamen in aliquo parcendum eſſe illi, qui nec probationes expectavit*, & aoncivis meus ad Bartol. *in l. quæſtionis* dicit, quod ſi ſpontè reus aſt confeſſus ſine aliis indiciis, & Judax condamnavit ad mortem, utique tenetur, & hæc opinio Hoſtienſ., Bald. Rimin. & Felin. vera eſt, æquitati, & juri conſona, quorum ſententia tribus nititur rationibus. Prima vz. quia relevaretur Judex ab onare probandi. Secunda quia nequit interrogare captum, da quo in proceſſu non exiſtunt indicia, uti profitetur Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 64. *art.* 2. a. *verſ. reſpondeo dicendum*, quod Judea debet perquirere veritatem, ſecundùm ordinem juris; & ibi: *non enim aliquis tenetur omnem veritatem confiteri, ſed illam ſolam, quam ab eo poteſt; debet requirere Judex ſecundum juris ordinem; puta cum præceſſerit infamia ſuper alio crimine, vel aliqua expreſſa indicia apparuerint, vel etiam cum præceſſit probatio ſemiplena*, idem ſequitur Sotus *de juſtitia, & jur. lib.* 5. *quæſt.* 7. *artic.* 2. *in princ.* & P. Sarm. *lib. interpretationum lib.* 2. *q.* 14. *verſ.* 2. *generaliter*; Et radicalis ratio aſt, quia Judex interrogando da crimine, homini irrogat infamiam, idcircò peccat mortalitèr, ut præcitati DD. fatentur, etiam ratione juramenti, & quod ut reo deferri poſſit, gravia requiruntur indicia, quia juramentum eſt ſpiritualis quædam tortura: nam non minus, quàm tortura angit, & mentem peſſundat, ità poſt antiquiores, P. Leſſius *de juſtitia, & jure cap.* 31. *tit. de reo, & advocato cap.* 3. *num.* 15. Et in hac quæſtione, an raus a Judice juſtè interrogatus teneatur veritatem fateri, attenta opinione affirmativa, quæ eſt magis communis, ut probat P. Diana *reſol. moral. part.* 3. *tract.* 5. *Miſcell. reſolut.* 91. nempè teneri, opinio tamen procedit aaſu quo reo indicia innoteſcunt, eo modo, prout in decreto *Scribatur* retuli, ea ratione, nam qui bonam, famam, honorem, & vitam jure poſſidet, ſub reatus prætexto non adſtringitur illa dimittere, quouſque ſibi alienum jus innoteſcat, vz. Judicis poteſtate, quæ per ſtatum proceſſus regulatur. Quoties igitur

tur reo probatio innoteſcit, de judicis poteſtate conſtat, ideoque ei tenetur obedire, aliter confeſſio videtur per injuriam extorta, ideirco inefficax. Tertia eſt naturalis æquitas, quæ nos movet ad parcendum confeſſis, etiam Dei exemplo, uti *Exodi* 22. qua ratione attenta Propheta admonet, ut *præoccupemus faciem ejus in confeſſione* Pſalm. 94. & D. Reg. Capyc. Latr. *dec. S. C.* 172. *num.* 46. dicit, quod ſupplex confeſſio genus quodam defenſionis eſt, recenſetque quod Domitianus, quamvis crudelis, pœnam remiſit confeſſo crimen ſtupri in virgines Veſtales commiſſum. Et quamquam Albericus de Rotate *in l. quæſtioni de quæſtionibus*, fateatur nunquam ſe obſervaſſe, quod per ſpontanaam confeſſionem aliquis mitius puniatur, & Clar. *quæſt.* 60. *num.* 34. *verſ. non deſunt*, dicat, quod Judices de hoc non curant, & Farinac. *quæſt.* 82. *nu.* 15. confirmet, quod hæc opinio ſervatur in practica, cum viderit plures condemnatos ſponte confeſſos etiam non præcedentibus indiciis (dummodo alia concurrant requiſita ad confeſſionis validitatem, qui tamen eſt ſibi contrarius in *d. quæſt. num.* 82.) Gramm. *dec.* 48. *num.* 6. & Franch. in *cap.* 1. *de Accuſationibus*, ubi licet teneat confeſſum, ex inordinato proceſſu eſſe condemnandum, ex doctrina Innocentii *in cap. qualiter, & quando eod. tit.* & Bart. *in l. ſi confeſſus ff. de cuſtodia reorum*, & ex *text. in dict. cap.* 2. *de accuſationibus* quia confeſſio inducit notorium, dictorum tamen Doctorum opinio procedit contra confeſſum crimen exceptuatum, ſive atrociſſimum,
46 ſicut refert deciſum Dom. Reg. Sanfel. *in d. deciſ.* 234. *num.* 4. uti me referente in Mag. Curia, & in Regio Collaterali Conſilio contra Antonium de Petro Sorice, confeſſum de homicidio cum qualitate aſſaſſinii, in perſonam Sacerdotis D. Franciſci Antonii Scannolæ Terræ Graſſani, contra quem poſt confeſſionem ſponte factam in Regia Audientia Baſilicatæ fuerunt receptæ probationes in ſpecie, & ad pœnam ordinariam proceſſum. Nec non procedit poſtquam ſunt receptæ probationes aut ſicuti profitetur Dom. Reg. Cacace *in allegatione*, quam fecit pro Regiis Auditoribus Provinciæ Capitanatæ *n.* 360. in caſibus, in quibus Judex tantum interrogat de captura, & ipſius cauſam requirat, uti uſus ſervat in Curiis, & ita interrogatus crimen fatetur, quia in iſto caſu Judex ritè procedit: nam carceratum de crimine non requirit, ut haberet locum *text. in d. cap.* 1. *de accuſat.* Verùm hæc opinio mihi non placet, quoniam Judex totum habet ex ore rei. Hic etiam ut confeſſio noceat confitenti, oportet, ut ſit de crimine, de quo procedebat accuſatio, vel inquiſitio, ſeu ad quod judicium erat ordinatum, & ut ajunt Doctores principaliter, & non incidenter remiſſa, & adeſt deciſio S. C. penes Afflictum *deciſ.* 276. ubi mulier inquiſita de furto, incidenter pro adulterio confeſſa, fuit habilitata & deciſio S. C. penès Capycium 92. ubi de eo, qui uti teſtis interrogatus, crimen confitetur, nam hæc confeſſio non præjudicat, & ut dicit Follerius *in rubr. & ſi confitebuntur nu.* 51. neceſſe eſt, ut capituletur confeſſio, ideſt ut de crimine inquiratur, atque iterum interrogetur. Verum in hac re diſtinguere ſoleo vel quod pro crimine curia ex officio procedere nequibat, ut in caſu dictæ deciſionis Afflicti; & confeſſio non nocet; vel procedere poterat, & confitenti nocet: crimina enim punienda ſunt undecumque claruerit, ut in Regni *Capitulo ad quietem*, & intellige quoad pœnam extraordinariam, per ea quæ de ſponte confeſſo ponderavi, nec non Jo: Ang. Piſan. *in d. deciſ.* tenet, quod M. C. quia Regem repræſentat poteſt ſine alio proceſſu ex tali confeſſione ad condemnationem devenire.

47 Secundum requiſitum, ut confeſſio ſit poſſibilis, ſcilicet de re, cui jus & natura non adverſantur, ut ſi confiteris hominem liberum tuum ſervum, tunc confeſſioni repugnat jus vel ſi frigidus confiteatur adulterium, quod eſt naturaliter impoſſibile, ut advertit gloſ. *in l. confeſſus C. de confeſſis* Pater Sanchez. *loc. cit. num* 2. Dom. Cardin. Lugo *d. dub. num.* 5. De re certa, & ut ſit veriſimilis, vz. ſi aliquis confitetur commiſiſſe furtum in domo Titii, vel hominem occidiſſe, eſt neceſſe, ut conſtet de rebus furtivis, ac de hominis morte, ut in lege Moyſis *Joſuè cap.* 7. & eſt *tex.* capitalis *in l.* 1. §. *item illud ad Syllan.* qui *tex.* licet loquatur in torquendo, magis procedit in condemnando. Angelus *de maleficiis*, *in verb. Veſtem cæleſtem ſubtraxit*, *cap. quod ſi quis confiteatur*: & ibi Auguſtinus, Paris de Puteo *in verb. confeſſio*, Maranta *par.* 6. *nu.* 18. Foller. *in verb. & ſic confitebuntur num.* 34. Gramm. *dec.* 2. & *conſ.* 16. Bernard. Mulcat. qui noviſſimè poſt cæteros criminaliſtas in prœmio copioſe ſcripſit. Item ut verificetur in circumſtantiis ſuis, uti in homicidio hominis, cujus nomen ignoratur, an ille fecerit juvenis, vel ſenex, quo veſtimento, quo loco, ut in iſtis circumſtantiis verificetur confeſſio, ſi corpus non eſt putrefactum, quia in iſto caſu ſatis eſt ut reperiantur oſſa in loco jam in confeſſione enunciato. Et ſi confitetur occidiſſe ictu ſcoppittæ vel cultro ut hæc qualitas quoque verificetur, ſi ex tali cauſa ut illa perquiratur & conſideretur, ſi eſt veriſimilis. Et ſi confitetur commiſiſſe furtum, & bona furtiva Petro pignori dediſſe, vel Titio vendidiſſe, ut hæc omnia verificentur, examinentur Petrus, & Titius; & ſi illi negant, quia forſan participes, per alias circumſtantias factum verificare Judex tenetur.

48 Hæc utique inveſtigatio neceſſaria eſt, ut veritas eluceſcat; in criminalibus enim probationes luce meridiana clariores eſſe debent *l. ſciant*, *C. de probat.* & maximè confeſſionibus factis in tormentis, ut cognoſcatur, an confeſſus ſit dolore tormentorum, an vero conſcientia commiſſi criminis, ſicut advertit Franciſcus Calonus *de tormentis cap.* 1. *num.* 9. ibi: *Et confeſſioni ne credant Judices, licet ſæpius ratificatæ, niſi dicta confeſſio fuerit per ſigna declarata*, *c.* 20. *a num.* 2. *uſque ad finem*, & ibi *num* 4. *Judex petet a reo aliquod certum ſignum*, vz. Si agatur de homicidio, interrogabit, quid ſit de armis & de qualitate armorum; Nam ex iis, & ſimilibus veritas eluceſcit & *cap.* 23. *num.* 17. & 18. ibi: *Ratio reddi poteſt, quia confeſſio quamvis ratificata non habet vim veritatis ſine ſignis*, & ad propoſitum allegat *text. in l.* 1. §. *Divus Severus*, §. *ſi quis ultro ff. de quæſt.* Bertaz. *conſ. crim.* 29. *num.* 51 *lib.* 1. per hæc verba profitetur: *Dolor etiam innocentes cogit mentiri, debet bonus, & circumſpectus Judex in quantum poteſt rei confeſſionem verificare, maxime quærendo de cauſa, quæ motus fuit confitens ad delinquendum de armis, loco, tem-*
49 *pore, & ſimilibus*: Et ſi Judex reperiet confeſſionem in uno capite erroneam, in omnibus ita præſumat, conſuluit Cumanus *conſ.* 154. *n.* 3. *in fine*, ibi: *Cum in uno conſtet erraſſe, in aliis erraſſe credi poteſt*, uti dicitur de teſte, ex *l. ſi ex falſis*, *C. de tranſact.* Unde me exiſtente in M. C. Joannes Dominicus Bonadies inquiſitus in Curia Caſtrimaris de Stabia, quod nocte undecima Decembris 1667. cum duobus aliis ſociis cauſa furti Catellum Fiumara, & Catherinam Coſenza conjuges in propria domo occidiſſet, condemnatus morti vigore confeſſionis in acti tortura emanatæ, tranſmiſſus deindè ad carceres M. C. in grado appellationis, quia confeſſus fuerat, quod circa quartam horam noctis domum ingreſſus erat ex lumine Lunæ, quæ lucebat, ut meridies, furtum patraverat, & ex aſtronomorum aſſertis, & Calendario, ſeu lunario illius Anni clarè compertum fuit, quod illa nocte Luna non claruerat, nam erat in maxima deficientia, cum appropinquaretur Novilunium, dicta confeſſio erronea viſa fuit, ut in hoc ſigno circumſtantia non verificata. Et proindè me exiſtente in dicta Magna Curia extraordinaria pœna punitus, vz. ad triremes ejus vita durante, referente Judice *Marchione* Oliveti viro ingenii, & præclaro; & refert Dom. Reg. Tap. in *deciſ.* 29. quod quidam Terræ Supini a Reg. Audientia Capitanatæ morti damnatus, ex quo in tortura confeſſus fuerat, occidiſſe quendam juvenem dictæ Terræ cauſa furti propè Terram Campibaſſi, cum quo juvene mane dici menſis Martii diſceſſerat, interpoſita appellatione prius ad M. C. ubi decretum fuit confirmatum, deindè ad Sacrum Conſilium,

quia

Google

quia in ejus confeſſione ille firmabat, quod eadem die, qua cum juvene diſceſſerat, reverſus erat Supinum circa horam 22. viſa fuit dicta confeſſio erronea attenta diſtantià dictæ Terræ Supini per quadraginta milliaria a terra Campibaſſi, propè quam fuit repertus occiſus, & quod dictum iter dicta die dementie Martii conficere nequierat, ſicuti in dicto Sacro Conſilio per teſtes omnia conſtare fecerit, iterum per dictum Sacrum Conſilium fuit tortus, & cum omnia negaverit, liberatus informa fuit, & temporis proceſſu alii reperti fuerunt culpabiles.

50 Tertium requiſitum eſt, ut confeſſio ſit ſpontanea, non fraude, & impunitatis promiſſione a Judice procurata, ac per ſuggeſtionem extorta, aut violentiam, quia iſto caſu eſt invalida, Foller. *in verb., & ſi confitebuntur* à *num.* 15. *uſque ad* 18. de Marſiliis *in pract.* §. *poſtquam num.* 15. Gomez. *variar. lib.* 3. *cap.* 12. P. Sanchez *lib.* 6. *cap.* 3. *dub.* 12. *num.* 2. P. Leſſius *de juſt. & jur. l.* 29. *num.* 173. & 174. *verſ.* 3. *notab.* 4. quia confeſſio per injuriam extorta Judicis dolo dicitur contra jus, idcirco invalida, & delinquentem non afficit, ut teſtantur Doctores cumulati a Guazzino *defenſa* 20. *cap.* 24. *num.* 8.

51 Unde eſt, quod ſi Judex ſub ſpe impunitatis confeſſionem a reo extorſerit, promiſſionem ei obſervare tenetur, probat late Gramm. *in quaeſt.* 3. *poſt. conſ. crim.* Farinac. *quaeſt.* 81. *num.* 177. plures Doctores referens, quod ego confirmo cum Cicerone 1. *de officiis num.* 35. qui fidem a fiendo appellat, ut fiat quod dictum eſt, & ibi inquit *Fundamentum autem juſtitiæ eſt fides, ideſt dictorum, conventorumque conſtantia, & veritas, &c.* de officiis num. 124. ibi; *Nec enim ulla res vehementius Rempublicam continet, quam fides;* cum Seneca ad Lucilium ibi: *Fides eſt ſanctiſſimum humani pectoris bonum, nulla neceſſitate ad fallendum cogitur, nullo præmio corrumpitur*, & cum D. Thom. 2. 2. *quaeſt.* 40. *art.* 3. ubi etiam hoſti fidem eſſe ſervandam dicit, ut in rep. *Dupliciter autem aliquis poteſt falli ex facto vel alterius dicto, uno modo eo, quod ei dicitur falſum, vel non ſervatur promiſſum; & iſtud ſemper eſt illicitum, & hoc modo nullus debet hoſtes fallere*, & cum Juriſconſulto *in l.* 1. *de pactis*. Præterea probatur deciſio Sacri Conſilii penès D. Reg. Tappia 21. *num.* 51. ubi habetur, quod cuidam in exilium pulſo, qui ab amico litteris miſſivis de gratia certioratus Neapolim venit, quamquam a prædicto amico proditus, fides ſervata fuit. Magis promiſſio ſervanda, quæ non ab amico ſed à Judice, qui perſona publica dicitur, cum grave ſit fidem fallere homini privato, gravius perſonæ publicæ; quia tum in ſe malum eſt, tum, quia extra ſe malum profert exemplum, ut in *l.* 1. *de conſtit. pecun.* Et memoria teneo, quod in anno 1667. Michael Caracciolus Præſes Provinciæ Aprutii Citra vir laude dignus, negotiis incumbens & laborem pro ſolatio accipiens, cum in platea Theatæ vidiſſet duos juvenes malæ phyſonomiæ habitu, & capillaturis bannitorum, ex his malè de illis præſumens, juxta dictum Hippolyti de Marſiliis in §. *expedita num.* 53. Carrerii *in pract.* §. *vigeſim. non.* & cumulata a Cruſio *lib.* 1. *de indiciis, & delictis cap.* 22. carcerandos curavit, facta ſaque perquiſitione, licet de levibus delictis notatus reperit; ex hac tamen diligentia aucta ſuſpicione ſuper vita, & moribus interrogavit, ac ipſis promiſit quoque vitæ impunitatem, ſi delicta patrata manifeſtarent; Cumque confeſſi fuiſſent, ſe fuiſſe ſocios Capitis Bannitorum Bernardini de Colleranerio, & plura homicidia, receptus, ac furta in viis publicis, & latrocinia commiſiſſe; ac confeſſiones coram me, & aliis Auditoribus in Curia pro Tribunali ſedentibus ratificaſſent, de quibus omnibus erant in Regia Audientia delicta in genere, attenta nihilominus hac promiſſione, Regia Audientia ad Regias Triremes condemnavit, quia fides ſervanda erat pro conſcientia, ad quam oculos habere debemus.

52 In hac enim re quidam DD. etiam audent dicere, Judicem non teneri hanc promiſſionem ſervare, tamquam Reipublicæ pernicioſam, cum minus reum abſolvere ſit contra publicum bonum, *l. per omnes C. de defenſor. Civit. l. ità vulneratus, ff. ad l. Aquil.* & quia poteſtas remittendi crimina penès Principem reſideat, ut videre eſt penès eundem Farin. Gram. Sanch. Leſſium, & alios.

Quidam vero diſtinguunt, ut Julius Clarus *quaeſt.* 55. Guazz. *defenſa* 20. *cap.* 25. *num.* 3. quod aut Judex poterat impunitatem promittere, & omninò obſervare tenetur; aut non poterat, & ad pœnam extraordinariam devenire valet, & etiam ad pœnam ordinariam, ſi reus eſt indiciis gravatus., Covarr. verò *var. reſol.* 1. *cap.* 2. *an dolis, & fallaciis uti liceat in judicio, num.* 16. & Sanch. *conſ. moral. lib.* 6. *cap.* 4. *dub.* 35. *num.* 4. & 5. primò voluere, quod ſi reus comperta Judicis ſimulatione ſuam revocaverit confeſſionem, & quod iſto caſu is non poſſit punire eum, qui credidit Judici, & ea fiducia confeſſus fuit crimen, quod forſan non commiſit. ſecundò, quòd ſi reus ita deceptus, confeſſionem non revocaverit, neque in ea perſeveraverit, quòd poſſit eum pœna extraordinaria punire, & ſi conjecturæ, atque commiſſi criminis præſumptiones exiſtant, etiam ad ordinariam pœnam condemnare; eoque magis, ſi promiſſiona non certa, ſed æquivocam confeſſionem extorſerit, ſicut fatetur idem Sanchez *num.* 1. & comprobat D. Card. de Lugo *ibidem num.* 178. *verſ. dico ſecundo*, & intellige de ſimulatione, & æquivocatione juſta ſine mendaciis, ut dicitur de Salomone, ut in *c.* 3. *Regum* 3. & colligitur in *c. utile* 22. *quaeſt.* 2. & ſic ubi fides non corrumpitur. Tertiò, quòd ſi ſimulatione detecta iterum ratificaverit, tutè puniri poſſit, & in ſequenti caſu juxtà prædicta votum protulit Judex D. Stephanus de Padilla, nunc Regis digniſſimus Conſiliarius.

Etenim in anno 1663. menſe Martii in territorio Monopolis a pluribus armatis fuit derobatus Regius Tabularius cum perductoris morte, & ob hoc crimen à Curia Monopolis fuit captus uti ſuſpectus Dominicus de Vitto, qui ab eadem de facto interrogatus ſe crimen, ſocios, ac illa detecturum reſpondit, ſi vitæ immunitas, ac libertas ſibi promittebatur, eique cum his verbis replicatum fuiſſet: *Dica la verità, che ſe li farà ogni equità*; crimen agnovit, ac alia fuit confeſſus, et tranſmiſſus poſtea Superioris juſſu, ad Regiam Audientiam Barenſem, ubi alius dicti criminis ſocius aderat, compilato in ea proceſſu fuit facta paritas, quoniam unus auditor fuit voti pro morte, alter verò minimè, idcircò dicto D. Stephano de Padilla ab Eminentiſſimo D. Cardinale de Aragona, Regni Prorege optimo, fuit injunctum, ut eam dirimeret, qui hujuſmodi promiſſione non obſtante, eum dignum morte quoque cenſuit, & ita executum, ut ſequenti Suæ Eminentiæ reſcripto tranſmiſſo M. C.

Haviendo el Juez D. Eſteban de Padilla, en conformidad del Villette del Cardinal mi Sñor de 26. de Noviembre paſſado en reſpueſta de una conſulta de eſta G. C. dirimido la paridad, que hubo en la Audiencia de Trani, en la cauſa de Domingo de Vitto, inqueſido de furtos de eſtrada publica, aquien aquel Tribunal embiò con la cadena juntamente con el proceſſo preſſo a las carceles de la Vicaria, ſiendo de parecer el dicho Juez Padilla, que ſe deve executar el voto de muerte, que dio el Auditor Aniello de Sarno, porque aunque el dicho Domingo de Vitto, quando confesò, dixo, che ſe le davan palabra de indultarle y hazerle libre, confeſſaria los furtos, y delictos, que havia cometido con otros, y el Governador, y Juez de Monopoli le dixeron, que ſe le haria toda equidad eſta no es cauſa para minorar la pena en delictos tan graves como ſon los robos de eſtrada publica, y uno dellos del procacho, con muerte de un ombre del miſmo procacho, y fuera de la confeſſion y otras pruebas, y indicios urgentes; ſe ha conformado S. Em. con el parecere de el Juez D. Eſteban de Padilla, y me ha mandado dezir a V. M. que en eſta conformidad eſſa G. C. haga juſticia, y aſſi lo aviſo a V. M. que Dio guarde. Palacio 14. de Hennero 1665. D. Diego la Sierra, foris, al Proregente de Vicaria.

Farinacius tamèn *d. quaeſt.* 71. *num.* 291. & 293.

in

in fin. ut reus non obſtante promiſſione, poſſit a Judice condemnari in ordinariam pœnam, duo cumulativè deſiderat, indiciorum nimirum præcedentiam, & confeſſionis ratificationem, detecta Judicis fraude, conſiderando, quòd confeſſio ſub ſpe impunitatis, quodammodo per torturam emiſſa videtur, quo caſu etiam ratificata confitenti non nocet, & ita intelligit Didacum Covarruviam, Clarum, & alios, *& n.* 301. *&* 303. quod ſive ſit tacitè ratificata, aut expreſsè revocata, ſufficiens ſit ad extraordinariam pœnam.

D. Cardinalis de Lugo *diſp.* 37. *ſect.* 15. *num.* 180. 181. ita diſtinguit: Aut reus interrogatus non tenebatur confiteri, ut quia deerat ſemiplena probatio, vel aliquod requiſitum, & hoc caſu ſi extorta eſt confeſſio, ea non eſt valida, ſententia ſi ſequitur nulla, & Judex ad reſtitutionem obligatur, niſi promiſſa ſervet: nam iſto caſu, ut inquit, Judex non habet jus obligandi reum ad confitendum, & per conſequens, ſive per vim, ſive per dolum, injuſtè reum obligat, ut crimen fateatur: Aut reus juſtè crimen negare non poterat, quia erat indiciis gravatus, ſi ex Judicis promiſſione ſequitur confeſſio, quia reus tenetur confiteri, & Judex non poteſt promittere, quod de ſe eſt illicitum, videlicet delinquentem non punire, non tenetur ſtare promiſſis, quum is tenebatur confiteri, & Judex ſicuti poterat per vim, ita & per dolum confeſſionem habere, ut n. 178. ad quem ſe refert.

Sed hoc ſecundum dictum D. Cardinalis habet contradictionem: nam nonnulli moderni Doctores relati a Patre Diana *p.* 2. *tract.* 11 *miſcell. reſol.* 27. affirmant, reum a Judice interrogatum etiam legitimis præcedentibus indiciis ad confitendum non teneri: ea ratione, quia eſt quidem hominibus a natura inditum, ut ſe defendant, & a mortis faucibus incolumem vitam reddant; & licet Judex poſſit per vim, idest per torturam, confeſſionem a reo extorquere, judicio me non, poteſt tamen per dolum, quia vis, ſeù tortura eſt juris remedium, dolus autem a jure reprobatur, cum mendacium contineat, & in præſenti caſu contra pactum. Quamobrem audeo dicere, dictum non procedere, aut tantùm quoad pœnam extraordinariam eſſe intelligendum, ſicut dictum *Covarruvias*; & *Pat. Sanchez*: nempè, quòd ſi ratificaverit; condemnari poſſit, intelligi debet non tantùm ſi detecta ſimulatione expreſsè ratificaverit, prout dicti Auctores loquuti fuere, & Farinac. *d. quæſt. num.* 289. declaravit. Sed meo Judicio, ſi coram alio Judice iterùm confeſſus fuerit, nam ſi coram eodem, quodammodo deceptio durat; & cum confeſſio ſit vitio procurata, quamvis ratificata, inefficax erit, ſicuti de confeſſione tormentis extorta dicitur.

Cæterùm Judex pro delicti veritate eruenda uti poteſt promiſſionibus generalibus, nempè; *Veritatem fatearis, quia poſtea faciam pro te apud ſuperiorem quicquid potero, & procurabo miſericordiam, vel indulgentiam*, ut notat Farinacius *dict. qu.* 81. *num.* 298. *Vel fatearis, & ſperes in bonum, & ſecta Principis mente*, ſive: *Pone te in ejus clementia*, quibus verbis uſus fuit Guazz. uti inquit *d. defenſ. c.* 14. *num.* 9. & ea apponere faciebat in corpore interrogationum, & benè, ut puto, ne ſuſpicio contra Judicem oriatur, eum inanis gloriæ cupidum, aliis verbis deceptoriis uſum fuiſſe.

Sed melius eſt, ſi Judex ſe abſtineat a dictis promiſſionibus, quæ mentem, & conſcientiam perturbant, ut poſt multos notat Farinac. *d. quæſt. n.* 305. Verùm enim vero, ſi reus interrogatus impunitatem a Judice petat, is ſine ſcrupulo dictis promiſſionibus generalibus uti poteſt, & cum hæc petitio maximum producat indicium contra reum, ſtatim redigi debet in actis.

53 Similitèr, ut confeſſio nè dicatur tormentis, & tormentorum metu extorta invalida. Folier. *in dicto verbo num.* 26. P. Sanchez. *d. dub.* 23. P. Leſſius *c.* 29. *dubit.* 18. *num.* 173. *a. notab.* D. Cardinalis de Lugo *diſput.* 37. *ſeſſ.* 12. *num.* 241. *primo requiſito*, & recentiores Theologi omnes.

54 Verùm in hoc Regno contra graſſatores ſtratarum, aſſaſſinos, ac alios gravibus criminibus notatos, cum quibus lex non eſt contenta ſimplici mortis genere, mos inolevit, quod præcedentibus indiciis ipſi criminoſi verberibus cæſi interrogantur, & eorum confeſſiones tanquam ſpontaneæ recipiantur ſine ratificatione. Quæ ſane praxis deſcendit ex doctrina Bald. in *l. obſervare*, *C. quando provocare non eſt neceſſe*, ubi fatetur quòd leviter tortus, tortus non dicitur, ſicut levis febricula non habetur pro febri, & quod tormentorum propriè dicitur magnus dolor, & auctoritate Carrer. *in pract. crimin. in textu formidine tormentorum*, *num.* 10. ubi, quod levia tortura non dicitur tortura, & ſic dicitur ſpontanea confeſſio, & non per metum extorta, ſi leviter, tortus confiteatur; ex auctoritate Parid. de Puteo *de ſyndicatu in verb. Viſo de indiciis fol.* 268. *num.* 2. *& in verb. An ſi ex ſola confeſſione fol.* 264. Grammat. *deciſ.* 34. *num.* 56. *&* 57. Folier. *in pract. crim. tertia parte in verbo: Et ſi confitebuntur:* qui totum confirmat in homine robuſto. Hæc autem licet rigoroſa ſententia videatur, utilis tamen eſt reipublicæ, cujus favor Judicem ſuadet in atrocioribus a regulis juris recedere, ne delicta remaneant impunita, ut docet Juriſconſultus *in l. omnes C. de defenſoribus Civitatum*; & ita obſervavi pluries in Regiis Audientiis in eo caſu, quo reus probationum defectu habilitandus erat. Et cum veritate fateor, quod pluries delinquentes habui confeſſos, contra quos ad ulteriora procedi nequiverat, & hac diligentia confeſſi fuerunt plura delicta, detegendo ſocios, quorum notitia minimè habebatur, & verificatis confeſſionibus morti fuerunt traditi. Hujuſmodi verò praxis etiam accepta eſt in Magna Curia, licet in puncto juris minimè ſuſtineatur: & primo ex *text. in l.* 1. *§. ſi quis ultro ff. de quæſtionib.* ubi Ulpianus advertit, fidem non eſſe adhibendam ei, qui metu confitetur. Secundo ex *text. in l. obſervare curabis C. quorum appellationes non recipiuntur*, ubi convictus & confeſſus ſponte non appellat, ſi tamen territus formidine tormentorum confitetur appellat, & dicitur hanc confeſſionem non haberi uti ſpontaneam. Tertio ex *tex. in l. item apud Labeonem*, *§. quæſtionem*, *ff. de injuriis*: inquit enim I. C. *Quæſtionem intelligere debemus & tormenta, corporis dolorem ad eruendam veritatem: nuda ergò interrogatio aut levis territio non pertinet ad hoc edictum*: levis enim territio dicitur verbalis metus Judicis de torquendo: quoties verò terror quæſtionis eſt præſens, ſeu inſtans non dicitur levis, & inducit vitium extortionis, quod ratificatione confeſſionis purgatur; ſicuti etiam benè declarat Paris de Puteo *in verb. An ſtetur dicto torti*, *fol.* 225. *num.* 3. ibi: *Confeſſio Rei facta in tormentis non habetur pro explorato facinore, niſi perſeveraverit. Et dicitur facta in tormentis, ſi ligatis manibus ducitur ad torturam, & timore inducitur a Judice, vel terrore, quod niſi ſtatim confiteatur, ſubjiciat reum tormentis*; hæc ſunt Paridis verba. Gramm. *conſ.* 15. *num.* 9. inquit quod ductio ad torturam, & ligatio benè facit confeſſionem videri extortam, quia ibi incipit terror cadens in conſtantem virum, Carrarius *in pract. primo capitulo n.* 20. *& in* 3. *num.* 4. & licet *num.* 10. dicat, quod levis tortura non habetur pro tortura, *num.* 11. dictum modificat, niſi talis confeſſio in tortura, vel metu tormentorum facta confirmetur, & ſic ratificationem requirit Bart. *in l.* 1. *§. Divus Severus de quæſt.* Berous *in cap. & ſi Clerici*, *extra de judiciis*, Marſil. *in l.* 1. *num.* 5. *de quæſt.* Salyc. *in l.* 3. *C. de cuſtodia reorum*, Franciſcus Perſonal. *de indiciis*, *& tortura num.* 75. Cortius *in conſ.* 59. Boſſius *tit. de tort. num.* 24. ac cæteri per ipſos adducti *in l.* 2. *C. de confeſſis*: nec non teſtatur Carrerius in textu *Formidine tormentorum*, quod non valet conſuetudo in contrarium, & in text. *Obſervari curabis*, *num.* 31. fatetur, quod ſi Notarius ſcripſerit: *Sponte confeſſus*, & re vera in tortura confeſſus eſt, tenetur de falſo, Bald. in *l. ſi quis in hoc genus C. de Epiſcopis, & Clericis*, Marſil. *in §. expedita*, Brunus *tract.* 1. *par.* 6. ac alii. Mala quidem conſuetudo non eſt obſervanda, inquit juris Conſultus *in Auth. Ut nulli Judicum*. Quod dictum in hoc Regno, quod

abun-

abundat hominibus facinoroſis ex exulum catervis, qui atrociora committunt crimina, turbando publicam quietem & publicum commercium impediendo, certe limitatur: nam pro bono publico hujus Regni contra iſtos facinoroſos, & exules, ſancta eſt conſuetudo hæc. Cæterum tenetur Judex abſtinere a dicta diligentia, & totis viribus impugnare proceſſum, ſicut notat *gloſſ.* parva *in l. quoties num.* 3. *C. de quæſt.* non autem repente verberare delinquentem: etenim aliqui homines inveniuntur tanta impatientia, & animi imbecillitate, ut potiùs metu tormentorum, quam veritatis conſcientia confiteantur. Idcirco adverte, quod dicta diligentia in caſu, de quo ſupra, debet eſſe moderata, & juxtà indiciorum pondus.

Rurſus confeſſio invalida eſt, ſi per ſuggeſtionem fuerat extorta, & per interrogatoria ſugeſtiva, ut ſi ſpecialiter interrogatus fuerit, an Titium occiderit? ſicut fatentur Doctores relati a Farinac. *qu.* 83. *num.* 84. & Guazz. *defenſ.* 20. *cap.* 13. *num.* 1. *&* 4. *ex tex. in l.* 1. §. *qui quæſtionem, ff. de quæſt.* cujus verba ſunt: *Qui quæſtionem habiturus eſt, non debet ſpecialiter interrogare, Lucius, an Titius homicidium fecerit? ſed generaliter. Quis id fecerit? alterum enim magis ſuggerentis, quam requirentis videtur.* Sed eorum opinio in practica non ſervatur tamquam non vera, proceditque in teſte, de quo loquitur Juriſconſultus; teſtis enim ad inquietitudinem evitandam facile teſtari poteſt, quòd Judex ſuggerit; aut in reo, qui in tormentis interrogatur, cum facile is impatientia, juxta interrogata fateri poſſit, atque mentiri, ut *in d. l.* 2. §. *alii autem*, aut locum habet in eo reo, qui de conſociis regulariter interrogari nequit, ut aperte loquuntur jura in *l. fin. C. de accuſat.* ibi: *Cum veteris Juris authoritas de ſe confeſſos, ne interrogari quidem de aliorum conſcientia ſinat*, *&c.* in *l. repeti ff. de quæſtionibus cap.* 1. *extra de confeſſis*, *cap. nemini* 15. *quæſt.* 3. *cap. veniens extra de teſtib.* cum concordantibus: poteſt enim contingere, quod inimicum nominet, ut cum eo libenter pereat, aut petentem, ut cum eo abſolvatur. Sed hæc regula limitatur in delictis exceptis, puta in crimine hæreſis, ut in *cap. in fidei favorem de hæreticis in* 6. *&* in *cap literas, de præſumptionibus*, in crimine Læſæ Majeſtatis, ut in *l. quiſquis, ad l. Jul. majeſtat. &* in *d. cap.* 1. *de confeſſis* in conjuratione ad *tex. in cap. fin. extra de teſtibus cogendis*, in crimine falſæ monetæ in *l.* 1. *C. de falſa moneta*, in latrone, & graſſatore viarum *in l. provinciarum C. de feriis*, *&* in *l. Divus, ff. de cuſtodia reorum*, in aſſaſſinio, ſodomia, lenocinio in omni crimine, quod ſe ſui natura cum pluribus comitti ſolet, ubi apparent de conſociis indicia; & demum in omni delicto occulto, ubi veritas aliter haberi non poteſt, niſi per ſocios; in iſtis enim caſibus interrogari licet, ſociuſque criminis admittitur in teſtem, ut videre eſt penès Farinac. *quæſt.* 43. *n num.* 56. Confeſſio igitur meo judicio non dicitur per ſuggeſtionem extorta, ſi reus interrogatus de crimine, ſine deceptione, promiſſione, aut aliqua fraude ſponte confitetur ſed benè, ſi eam mendaciis & interrogatoriis deceptoriis, ſeu promiſſionibus eruatur: nempe ſi Judex dicat reo: *Tu es convictus de crimine, quid commiſiſti cum talibus ſociis melius eſt, ut ſponte fatearis*: & in proceſſu non exiſtunt probationes.

55 Quartum requiſitum, ut Confeſſio ſit ſimplex, & ſine qualitate, quæ multoties pœnam minuit, & in hac re, an confeſſio in totum an pro parte acceptanda ſit, & illa qualitas rejicienda? DD. non ſunt concordes. Nam Bart. in *l. Aurelius*, §. *quæſivit, ff. de liberatione legata*, fatetur, quod confeſſio ſit pro parte acceptanda, ita quod confeſſus, rejecta qualitate, ordinaria pœna ſit puniendus; ea ratione, quia conſtito de delinquente per confeſſionem propter ſequutum effectum; lex in odium delinquentis præſumit omne malum, ut ipſe condigna pœna puniatur, *l. qui eadem C. de ſicariis &* in *l.* 1. *eadem*. Quæ quidem præſumptio quia tantum reſpicit qualitatem, & juris eſt præſumptio, ſufficiens reputatur ad imponendam dictam pœnam, Felin. *in cap. auditis de præſcriptionibus numer.* 13. *verſ. utrum ex præſump.* Ricc. *in collect.* 125. Et hac ratione habita, licet in delictis ſemper cauſa ſit inſpicienda, tamen conſtito de delinquente: puta ſi delictum eſt plenè probatum per teſtes de viſu, cauſa amplius non inveſtigatur, quoad imponendam pœnam, ſicuti notat eruditus Caſonus *in* 2. *tract. cap.* 3. Cartarius *deciſ.* 50. & ita judicavit M. C. me interveniente contra quoſdam de Terra Cardinalis forjudicatos ex homicidio in perſonam Claudii de Palma: nam propoſitis nullitatibus, & præcisè, quòd non conſtabat de cauſa, fuit proviſum, Nullitates non obſtare. Et facta relatione in Regio Collaterali Conſilio a Regio Conſiliario D. Aloyſio Sifo tunc M. C. Proregente, decretum fuit confirmatum, Scriba fuit Antonius Prunillus. Confeſſus igitur cum qualitate, ut pœnam ordinariam evadat, qualitatem probare tenetur, Juxta *text. in l. frater veſter C. de ſicariis*, & juxta Bartoli Doctrinam, de qua ſupra. Abbas vero in *cap. auditis de præſcript.* exiſtimat, quod in totum dicta confeſſio ſit acceptanda. Et ſi qualitas in confeſſione poſita minuit pœnam, confeſſus extraordinariè ſit puniendus, ea ratione quia dolus conſtat ex præſumptionibus, ex quibus nemo eſt ordinaria pœna plectendus, & quia confeſſio unica reputatur ob juramentum, jure merito dividi non debet. Cumque Judex reum ex propria confeſſione condemnatum velit, conſequenter quoque eſt ut confeſſionis qualitatem inſpiciat. Hanc Abbatis opinionem, ſicuti illam Bartoli, plures DD. ſequuntur; illam Bartoli, uti in jure veram, hanc Abbatis, uti magis æquam, cum favor Reipublicæ conſideretur in conſervando hominem, qui eſt unus ex pluribus Rempublicam conſtituentibus. Verum in M. C. iſta Abbatis opinio ſervatur, quoties adverſus qualitatem Fiſcus probationes, ſive conjecturas non habet, teſte D. Reg. Santel. *deciſ.* 128. & Dom. Reg. de Marin. *lib.* 1. *reſol. cap.* 83. licet ipſe alia ratione Abbatis ſententiam ſuſtineat, ea v3. quia Reus, ut pœna ordinaria condemnetur, neceſſe ſit, ut de crimine ſit confeſſus, atque convictus, ita interpretando *text. in l. qui ſententiam, C. de pœnis*. Sed ſalva pace tanti viri, eſt nova interpretatio contra communem Doctorum ſententiam, quia de Jure Civili convictio tantum ſufficit. Guazz. *defenſio* 36. *cap.* 12. *verſ. ſed Advocatus*. Rurſus ſi reus eſt de delicto tantùm indiciatus, & confitetur cum qualitate, ejus confeſſio nec etiam ſcinditur, ſecus ſi eſt convictus, nam non probata qualitate ſcindi debet, ut pœna ordinaria puniatur, Rev. de Luca *ad dec. D. de Franch.* 556. *n.* 6. de confeſſione enim cum ea qualitate ſcripſerunt nonnulli Doctores, quos congerit Triviſanus *deciſ.* 46. *part.* 2. qui in fine ſuam profert ſententiam, quod in criminalibus confeſſio qualificata nullatenus dividi poteſt; & ex hac Doctorum contrarietate orta eſt illa cautela, qua in Regiis Audientiis, habita reorum confeſſione, Fiſcales utuntur, nempe, quod illam acceptant. Sic, & inquantum, & quatenus pro ſe facit. Plura alia requiſita ponuntur a Foller. *in verbo etſi confitebuntur*: ſed quia in hæc enunciata incidunt, prætermitto, & lectorem ad eundem remitto.

Confeſſio itaque judicialis, poſſibilis, ſeu veriſimilis, ſpontanea, & ſimplex eſſe debet, ut reus tamquam confeſſus condemnetur; imò quidam voluere, hanc ſpontaneam confeſſionem inefficacem eſſe, niſi reus pluries ratificaverit, ut notat Cumanus *conſ.* 239. *num.* 4. *ex text. l.* 1. §. *Divus Severus*, *&* §. *ſi quis ultro, ff. de quæſt.* ubi confeſſio ſtatim confitenti non nocet, cum in criminalibus ſolemniter procedatur *l.* 2. *C. de falſis*, *l. ſciant C. de probationib. l. qui ſententiam, Cod. de pœnis*, notat etiam Hippol. de Marſiliis *in pract.* §. *poſtquam n.* 32. Paulus Merenda *conſ.* 91. *num* 50. *inter conſ. crim. lib.* 2. Conſiliarius Paſchale *de virib. patriæ poteſt. par.* 3. *cap.* 1. *num.* 52. ac cæteri, ea quoque ratione, ut ajunt, quia talis ſponte confitens delictum, de quo vertitur in pœnam vitæ, non videtur in rectitudine, vel plenitudine intellectus, ſed magis videtur deliſare, & quod non ſit mentis compos, & licet

hæc

Digitized by Google

hæc opinio, quæ diu floruit, receſſit ab aula, proceditque tantùm cum confeſſo in tormentis, qui ſanè ratificare debet confeſſionem taliter extortam; nihilominus iſte confitens non illico condemnandus
36 eſt, eique terminus ad ſe defendendum adverſus confeſſionem impartiri debet, etiam non petenti, teſte Claro *quæſt.* 49. *num.* 13. Farinac. *quæſt.* 39. *num.* 4. Caball. *conſ.* 186. Conſil. Paſchale *d. loc. num.* 18. de Angelis *ad Foller. tit. & ſi confitebuntur num.* 36. *par.* 1. & eſt de communi obſervantia. Nec non impartitur confeſſo contra quem proceditur ad modum belli, *pragm.* 10. *de officio Judicum num.* 31. Ulterius competit ei, qui ſimpliciter eſt confeſſus, & poſteà excuſationem propoſuit, quæ confeſſionem perimit, ut ſi uxorem odio occidiſſe confitetur, deindè adulterii cauſa: nam hæc excuſatio non eſt rejicienda, & confeſſo dandus eſt terminus ad eam probandam, ita deciſum refert Dom. de Franchis *deciſ.* 638. ubi Reg. de Luca, qui *nu.* 2. allegat Merendam *lib.* 2. *controverſ. cap.* 20. *num.* 11. in præcedenti caſu contrarium affirmantem, nimirùm, quòd ſit rejicienda dicta excuſatio, ex *text. in cap. cum dilectis de accuſ.* ibi: *Vos non obſtantibus excuſationibus, quas de novo propoſuit, cum in confeſſionibus ſuis nullam omninò de illis fecerit mentionem, &c.* Et jure quidem, cum inveriſimile ſit, quòd is, qui confitetur, omittat cauſam veram, quæ pœnam lenit, & proponat eam, quæ aggravat: ſed ſuſpicio eſt, quòd teſtes falſos procuraverit, quos in criminalibus reperire facile eſt.

Sed contra Merendam in criminalibus eſt communis Doctorum opinio praxi confirmata; etenim confeſſio veritatem non mutat, nec nocet quominus probari contrarium poſſit, ad *tex. in l. quidam, ff. de probat. in l. neque profeſſio C. de teſtam. & in l. inde Neratius ff. ad l. Aquil. in fine*, & cum Bertazzolo *conſ.* 95. *lib.* 1. *num.* 13. *verſ. ceterum*, & Conſiliario Paſchalo *dicto cap. num.* 61. concludo, quòd quæcumque excuſatio rejicienda non eſt, non obſtantibus ſexcentis confeſſionibus.

Confitens enim in dicto termino confeſſionem revocare poteſt tamquàm erroneam, & probare eam emiſsæ ſpe impunitatis, aut metu, & violentia, vel tempore, quo non erat in rectitudine intellectus, eam eſſe inveriſimilem, impoſſibilem, ſuam innocentiam docere, probando coarctatam loco, & tempore, & quod homo, qui dicitur occiſus, vivus reperiatur, ut advertit JurisConſultus Julianus in *d. l. inde Neratius §. ſi quis hominem*, & Paulus in *l. proinde ff. ad l. Aquiliam*, vel vulneratus, quem occidiſſe confitetur, non ex vulnere, ſed ex malo regimine mortuus ſit, Foller. *in rubr. & ſi confitebuntur num.* 111. Bertaz. *conſ.* 29. *num.* 6. *lib.* 1. ac cauſas, quæ pœnam elidunt, ſivè minuunt: nempè, quòd occiſus erat forjudicatus, quòd tempore delicti erat minor, & cætera, quæ numerantur a Doctoribus, & præſertim a Tiraquello, & Farinacio *tit. de pœnis temperandis*. Imò ſi in hoc termino excuſationem plenè non probaverit, quia confeſſio adhuc remanet obumbrata, & res dubia, aut eſt torquendus, aut potius ad pœnam extraordinariam condemnandus, Cavalc. *de brachio Regio part.* 2. *num.* 231. Conſiliarius Paſchalis *d. cap. num.* 64. quia ſicut diximus in criminalibus propter vitæ, & famæ periculum probationes liquidiſſimæ eſſe debent, ut in *l. item exigit ff. de dolo*, & in *l. Prætor edixit de injuriis, l. abſentem de pœnis, l. ſciant de prob.* ac aliæ ſuperius adductæ, quæ magis clarè loquuntur.

Tandèm iſte terminus dierum, vel horarum dilationem continet, quoniam M. C. ubi procedit cum delegatione in criminibus, ac Regiæ Audientiæ in cauſis ad modum belli, defenſionis terminum per horas concedunt. Decretum verò hoc modo concipitur.

In cauſa Talis de Tale principalis inquiſiti, & carcerati pro T. delicto die 10. Januarii 1679. facto verbo in M. C. delegata juris proviſum, & decretum quod T. de T. detur terminus dierum, vel horarum tot ad ſe defendendum adverſus confeſſionem ſponte factam, & ita hoc ſuum &c. & quia pluries accidit, quod unus ſit variis criminibus notatus, & unum confiteatur, aliud deneget crimen: quo caſu reus pro criminibus non confeſſis interrogatur cum particula *Monitus*, & non dividitur ejus depoſitio, ſed recipiatur C. pro T. S. ut confeſſio reſpectu criminis, quod fatetur, ſit valida, conteſtatur cum eo lis, & repetuntur teſtes, quo litis conteſtatio, & teſtium repetitio denegata reſpicit crimina, conteſtata vero lite, Decretum hoc modo concipitur.

Die &c. facto verbo in M. C. fuit proviſum, quòd T. de T. carcerato, & inquiſito, ut in actis detur terminus dierum tot ad defendendum, in quo termino valeat etiam ſe defendere adverſus confeſſionem ſponte factam quoad alia, & Regio Fiſco ad impinguandum: & ita. Vel dicitur. *Defenſiones Tali de Tale inquiſito dantur, ut in actis cum termino dierum, vel horarum, etiam adverſùs confeſſionem ſponte factam*, & hoc Decretum etiam practicatur in caſu, quod aliquis confitetur crimen cum qualitate, quæ delictum excuſet, ſive pœnam minorat. Et hic adverte; quod confeſſio recipitur C. pro T. S. nec non cum reo conteſtatur lis; cum hujuſmodi confeſſio eam non inducat, Treviſanus *deciſ.* 46. *n.* 13. *par.* 2. & repetuntur teſtes.

Quando vero fatetur crimen, & aliud minus grave deneget, propria Decreti formula eſt, *Die &c. facto verbo in M. C. fuit datus terminus Tali de Tale adverſus confeſſionem, & totam ejus inquiſitionem.*

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

CAP. V.

De Decretis: *Terminus dierum &c.*

SUMMARIUM.

1 *Confeſſio extrajudicialis ſemiplenam inducit probationem.*
At per duos conteſtes inducit indicium ad torturam, & expeditur citatio ad informandum, ibidem.
2 *Confeſſio extrajudicialis minoris abſque Curatore eſt ſufficiens ad torquendum ipſum minorem.*
3 *Confeſſio facta coram Actuario habente mandatum a Judice valet.*
4 *Forus Originis, Domicilii, & aliorum remiſſivè.*

1 ADvertendum hic eſt, quod extrajudicialis confeſſio ſemiplenam inducit probationem, tamen ſi per duos teſtes conteſtes probetur, inducit indicium ad torturam. Et ex ea expeditur citatio ad informandum, Franciſcus *quæſt.* 82. ubi reicit ſubſtinenter requiri locum, & tempus commiſſi delicti, & cauſam, *d. quæſt.* 82. *num.* 14. Follerius *part.* 2. *n.* 4. *verb. ſi confitebuntur* Manſonius *de contrabandis qu.* 11. *num.* 29.

Et illi duo teſtes ad probandum confeſſionem extrajudicialem debent eſſe conteſtes de loco, & tempore, Epiſcop. Riccius *deciſ.* 35. *par.* 1. Scialoya *in prax. forjudic. cap.* 4. *n.* 4. 8. & 13.

2 Et confeſſio extrajudicialis facta a minore abſque curatore eſt ſufficiens ad torquendum ipſum minorem, Follerius *pract. crim. part.* 2. *cap.* 3. *rubr. Etſi confitebitur n.* 28.

3 Confeſſio facta coram Actuario abſente Judice, ſi Actuarius habet Mandatum a Judice, valet, & ex ea poteſt damnari, vel non etiam quod revocata ſit, declarat Scialoya *cap.* 3. *n.* 56.

Et latius omnia explicat noſter Auctor in *cap.* 8. *n.* 28. & 73.

4 In hoc capite eruditiſſimè noſter Auctor tractat *de foro originis, & Domicilii, & aliis*: & ego fuſe tractavi *in tertio meo Tomo Prax. part.* 2. *a cap.* 31. *uſque ad cap.* 49. ubi te remitto.

Leonardus Riccius.

CAPUT SEXTUM.

De Decretis, quorum I. Dantur Tali de Tale defenſiones intus carceres. II. Intus, vel per capita, &c. III. Cum eodem mandato, ſive cautione cum termino dierum tot, & in eodem termino Fiſcus impugnare valeat, hoc ſuum, &c. IV. Fuit datus terminus dierum, vel horarum tot Tali de Tale ad ſe defendendum, Fiſco, & parti ad impinguandum. V. Terminus aliàs datus currat, & incipiat currere ab hodie. VI. Viſa petitione Talis de Tale fuit proviſum, quod teſtes ad inſtantiam Fiſci examinati repetantur in M. C. &c. coram Dom. cauſæ Com. & proinde facto depoſito dietarum vacandarum pro acceſſu, & receſſu per dictos Tales expediantur Proviſiones.

S U M M A R I U M.

1 *Indefenſus reputatur innocens.*
2 *Defenſiones à Rege tolli non poſſunt.*
3 *Rex mortaliter peccat, ſi ſubditum inauditum condemnet.*
4 *Rex ex juſta cauſa defenſiones tollit, ut in caſibus relatis à P. Leſſio.*
5 *Rex reo appellationem auferre, & multo magis defenſionis terminum ad horas abbreviare poteſt, prout Magna Curia, & Regia Audientia, ſi procedunt uti delegata.*
6 *Practica procedendi ad modum belli ſi citatus in fortiis vinerit, extraordinariè contra eum procedatur. ibidem.*
7 *Practica item procedendi per horas.*
8 *Defenſionis terminus Judicis arbitrio remittitur.*
9 *Reus omni tempore teſtes ad probandam ſuam innocentiam producere poteſt.*
10 *Decreta plura referuntur, quibus reo defenſiones dantur.*
11 *Teſtes citato reo repeti debent, & de ratione, etiam ſi indirectè deponant, num. 12.*
13 *Repetitio in pluribus caſibus non eſt neceſſaria.*
14 *Reus defenſionibus renunciare non poteſt, & ſi renunciaverit, Judex debet expectare, ut labatur terminus.*
15 *Reus in pluribus caſibus renunciare poteſt defenſionibus.*
16 *Defenſiones reo etiam non petenti concedi debent, & indiciorum copia tradi.*
17 *Delicto in plures diſtinguuntur gradus.*
18 *Delictum à pœna, grave, aut leve judicatur.*
19 *Pœna, ut delicto commenſuretur, plura ſunt conſideranda.*
20 *Judex ex cauſa pœnam augere, & minuere valet.*
21 *Defenſiones extra, intus, & per capita quando impartiantur.*
22 *Copia indiciorum quando denegatur, & ſtylus Regiæ Junctæ Status recenſetur.*
23 *Repulſa Teſtium admittitur in crimine Læſæ Majeſtatis.*
24 *Stylus Parlamenti Pariſienſis in denegandis reo Læſæ Majeſtatis defenſionibus recenſetur, & de ratione quæ Auctori tuta non videtur.*
25 *Terminus in cauſa adimpletis exceptionibus impartitur, verum ſi citatum exceptiones excludis, earum defenſio dicto termino reſervatur.*
26 *Aſſaſſinium quando verificetur.*
27 *Aſſaſſinium an generali promiſſione inducatur, & extenditur deciſio D. R. de Franchis 176.*
28 *Aſſaſſinium, an ex mandato ad vulnerandum pecunia tradita inducatur.*
29 *Aſſaſſinium an inducatur ex mandato ad occidendum, tam reſpectu Mandantis, quam Mandatarii, ſi mors ſequuta non ſit.*
30 *Aſſaſſinium an inducatur rei promiſſione, quæ non dependet à voluntate Mandantis.*
31 *Aſſaſſinium non committitur, ſi in cæde Mandans interveniat, cum limitatione, nec ſi homicidium ſequatur per communem inimicum.*
32 *Homicidium proditorium quando verificetur.*
33 *Homicidium proditorium verificatur etiam ſi actus ſimulatæ amicitiæ non ſunt contemporanei cum occiſionis actu.*
34 *Occidens inimicum reconciliatum an committat proditorium.*
35 *Fures qui dicantur, & qui latrones, qui publici dicantur & qui famoſi, & qui graſſatores, ut immunitate Eccleſiaſtica priventur.*

1 REo defenſiones impartire debemus, alioquin is indefenſus, tamquam innocens condemnaretur, ut inquit Tacit. *lib. 1. hiſt.* & à Rege tolli non poſ-
2 ſunt hæ defenſiones, quia Jure gentium in naturali ratione fundato receptum eſt, ut qui in judiciali diſcrimine reperitur, temporis dilatione gaudeat, ut ea Advocatum quærere, teſtes ſuper ſua innocentia procurare, exceptiones producere, Judicis incompetentiam, ejuſque ſuſpicionem allegare, teſtium repulſam, ac criminis pœnam cauſas excuſantes proponere valeat, ut ex *cap. 25. in Actis Apoſtolorum*, ex *text. in l. 3. de juſtit. & jur.* qui ex rationis paritate in judiciis procedit, & ea *Clementina 2. paſtoralis, §. cæterum, de ſent. & re judicata in 6.* ibi: *De gremine gravi delegato defenſionis, quæ à jure provenit naturali, facultas animi nec valuiſſet, cum illa Imperatori tollere non licuerit, quæ juris naturalis exiſtunt*, Gloſſa *in extravag. prima de dolo, & contumacia*; Gloſſa *in l. finali, C. ſi contra jus, vel utilitatem publicam*, Afflicti *deciſ. 361.* ubi additionatores, Grammat. *vot. 30. & deciſ. 36.* ac ab eis citati.

3 Planè, quòd moraliter peccet Rex, ſi ſubditum inauditum, aut denegata facultate ſe defendendi condemnari jubeat, docet S. Thomas 2. 2. *quæſt. 67. artic. 1.* Joann. Azorius *tom. 2. lib. 11. cap. 7. de Regum vitiis, & peccatis*, Pater Diana *par. 3. tract. 5. miſcell. reſol. 98.*

4 Verùm ex juſta cauſa defenſiones tollere poteſt; nam circa ea, quæ de jure gentium in naturali ratione fundato exiſtunt, diſponere valet, gloſſa *in d. l. finali*, Abbas *in cap. quæ in Eccleſiarum de conſt.* Felin. *in d. cap. quæ & in cap. cum dilecti*, ubi Dec. *de except.* Bald. *in l. 2. nu. 45. C. de ſervit. & aqua*, P. Diana *ubi ſup.* alios referens, probat Fernand. Vaſquius *contr. illuſt. cap. 31. num. 9. & cap. 36.* ubi rationem aſſignat, ne id jus natura inſitum ad juvandum incipiat eſſe nocivum: quare in quatuor caſibus relatis à P. Leſſio *De juſt. & jur. lib. 2. cap. 29. tit. de Judice, dubit. 11. num. 100.* ſubditum inauditum, & denegata facultate ſe defendendi condemnari licitè jubet. Primò videlicèt, ſi crimen eſt publicum, ideſt notorium, cum hoc factum ſit loco accuſatoris, & teſtium, nec illi jus defendendi in judicio relinquat. Secundò ſi crimen Principi, & aliis tribus innoteſcit, ità ut juridicè probari poſſit, & niſi reus publicè puniretur, aliquod grave ſcandalum provenire poſſet; tunc enim ſine ordine judiciario, & occultè interfici poteſt. Tertiò ſi quis machinaretur Reipublicæ perniciem quæ aliter averti nequiret. Quartò quando abeſſet periculum rebellionis, vel turbationis alterius gravis, ſi juridicè procederetur, ſicuti delictorum atrocitate, & frequentia attenta, ac induſtria hominum, & malitia, qua occultè delicta committunt, ne remaneant inulta, teſtibus minus idoneis, & probationibus illegitimis, ut fides adhibeatur, præcipere poteſt, ſicut probat D. Reg. Revert. *deciſ. 189.* & probatur in *cap. quoniam de hæreticis*, in Regni *Capitulo Vulgaris fama proloquium*, in *Cap. Frequens, & irreffrenata*, in *Cap. Jam ſæpè, Prag. 2. de monetis, in Prag. 1. de perſequendis malefact. in Pragmat. de duello* Ill. atque Excellent.

Pro-

Proregis Comitis Pignorandæ, ac cæteris.
5 Inſuper appellationem reo auferre, uti probavi-
mus in decreto *Eſſe deferendum petito recurſus*, in fi-
ne, & multo magis defenſionis terminum ad horas
abbreviare, juxta tradita a Cavalcan. *de brachio Re-
gio par.* 1. *nu.* 177. *&* 181. Mario Burgio *de modo pro-
cedendi ex abrupto quæſt.* 11. *n.* 37. 38. *&* 39. & Guazz.
defenſa 31. *cap.* 2. *nu.* 4. ut non tantùm a pœna, verùm
etiam a modo procedendi deterriti a malefaciendo ab-
ſtineant; & ut Reſpublica atroci crimine turbata ejus
celeri ſupplicio lætetur. Hinc M. C. in caſibus, qui-
bus procedit uti delegata, expreſſis in *pragm.* 1. *de de-
legat, & pragm.* 84. §. 6. *de offic. S.R.C.* ſive in eis atro-
cioribus criminibus ex præeminentia per horas pro-
cedit, Dom. de Franch. *decis.* 510. & Regia Audientia
in omnibus caſibus, quibus ad modum belli procedi-
6 tur, contentis in *pragm.* 10. *de offic. Jud.* Et pro ple-
niori intelligentia, duo prætermittimus, unum vide-
licèt, quod ut procedatur ad modum belli, quidam te-
nent plenas probationes requiri, quia hoc decreto, reo
appellatio adimitur (quando regulariter tantum con-
victus, & confeſſus, ac notorius delinquens ea priva-
tur) de facili ab æmulorum machinationibus occidi
poteſt is, qui brevi termino ſuam demonſtrare inno-
centiam nequit; aut ad minus ea requiri indicia, qui-
bus nomen inter reos recipi non poteſt, neque contra
delatum procedi, qua ratione attenta indicia torturam
deſiderant. Quidam alii tenent, quod hoc decretum
fundatur in crimine contento in Regia Pragmatica,
aut in reſcripto Præſidi conceſſo, idcircò conſtito in ge-
nere intrat procedendi modus; nec refert, quòd con-
trà Titium carceratum non conſtet, nam ſi indicia ad
torturam non exiſtunt, Titius habilitari poteſt, ac ſi
decretum interpoſitum non fuiſſet, & ſic ei non nocet,
& Fiſco prodeſt, quoniam ſi à principio ordinariè pro-
ceditur, quamvis plenæ ſuperveniant probationes ex-
traordinariè, procedi non poteſt, ut de Nigris *in cap.
ſi cum ſceleratis num.* 56. Jo: Grand. *de bello exul.
ſpec.* 77. Petra ad Gram. *decis.* 34. Ex extraordinarius
hic modus pro publico bono eſt introductus, & hæc
ſecunda opinio in Regiis Audientiis hodiè practica-
tur, rejecta opinione Rev. de Luca *in obſerv. ad decis.
Dom. de Franch. decis.* 520. *nu.* 3. qui ex authoritate
Capiblanc. *lib.* 2. *de Baronib. cap.* 52. *nu.* 85. contra-
rium affirmant, nempè plenas requiri probationes; lo-
quitur enim Capiblancus in terminis *Pragm.* 1. *&* 11.
de exulibus, nè in forjudicatione ſpeciali cumulentur,
ut ibi videre eſt; & ſupradicta ratione attenta contra
abſentes citationes expediuntur, ac in eis exprimitur,
quod Regia Audientia procedat poteſtate extraordina-
ria, ut ſi citatus in fortiis venerit, extraordinariè con-
tra eum procedatur, probat Conſil. Campana *de forju-
dicat. reſol.* 12. Rev. de Luca *in d. obſerv. nu.* 5. rejecto
Danza *tit. de armat. per Campaneam cap.* 2. Undè in
Regiis Audientiis conſuevit explicari, quod procedi-
tur poteſtate extraordinaria, non tantùm in actis, &
decretis, ſed etiam in titulo proceſſus. Et meritò,
quia ſi modus in procedendo non explicatur, ordinariè
procedi intelligitur, Cavalcan. *de Brachio Regio par.*
1. *nu.* 164. Alterum, quod terminus horarum approba-
7 tione in proceſſu exiſtenti regulatur: nam ſi reus eſt
confeſſus aut pluribus teſtibus de viſu convictus, etiam
ad duas horas reduci poteſt. Ratio eſt, quia confeſſus,
tamquam notorius delinquens reputatur, Grammat.
decis. 36. *nu.* 30. de Franch. *dec.* 663. cui defenſionis di-
latio non conceditur, ita Gram. *num.* 50. *&* 58. niſi
is aliquam propoſuerit excuſationem, quam Judex vi-
derit competere poſſe. Follerius *in pract. in verb. item
quod eſt notorius*, *nu.* 19. licèt iſte propriè non dicatur
notorius, & quando pluribus teſtibus eſt convictus
manifeſtum eſt eum non habere juſtam defenſionem,
uti conſideravit Pater Leſſius *loco citato*. In cæteris
autem caſibus, quibus hujuſmodi probatio non adeſt,
terminus ratione atrocitatis criminis, vel ad viginti
quatuor horas, vel ad totum diem reducitur.
8 Cæterùm defenſionis terminus Judicis arbitrio re-
mittitur, attenta vz. cauſæ qualitate, & locorum di-
ſtantia, ubi reus teſtes habet, Caravit. *ritu* 69. & li-
cèt in civilibus ex juſta cauſa prorogatur, ut in *l. ora-
tione ff. de feriis*, & in Regni *Conſtitutione In pecunia-
riis*, ſive ex æquitate S. C. quod indiſtinctè fit, dum-
modo malitiosè non petatur, & jus alterius partis non
efficiatur deterius, Muſcatell. *in pract. fol.* 163. *nu.* 18.
9 In criminibus tamen non reiteratur, cum omni tem-
pore reus teſtes ad ejus innocentiam probandam pro-
ducere valeat, Capyc. *in dec.* 81. Foller. *in pract. rubr.
de falſa litis conteſtatione*, Concivis meus *ritu* 71.
D. Reg. Sanfel. *dec.* 12. *&* 13. idoque non fit in cauſa
criminali concluſio, Decretum verò ità concipitur:
10 *Die, &c. facto verbo in M. C. fuit proviſum, quod den-
tur Tali de Tale defenſiones intus Carceres, vel extus,
vel per capita, vel cum eodem mandato, ſive cautione
cum termino dierum tot, & in eodem termino Fiſcus
impinguare valeat, hoc ſuum.* Vel dicitur: *Fuit datus
terminus dierum, vel horarum Tali de Tale ad ſe de-
fendendum, Fiſco, & parti ad impinguandum.* Quod
decretum propriè interponitur cum reo carcerato; ter-
minus etenim reo, & Fiſco communis eſt, *Rit. M.C.* 90.
quare ſi in eo Fiſcus novas acquirit probationes, no-
vus reo impartiendus eſt terminus, & decretum inter-
ponitur, *Terminus alias datus currat, & incipiat
currere ab hodie, etiam ſuper novis, &c.* de quo de-
creto mentionem facit D. Reg. Sanfel. *dec.* 23. ſuper
novis enim deductis, reus non eſt iterum interrogan-
dus, ſi ad novo deducta, novam inquiſitionem non
continent, quia jam ſuper delicto fuit interrogatus.
Quoniam verò multotiès teſtes ante dictum decretum
repetiti non reperiuntur, defenſionis terminus ob di-
ctam repetitionem faciendam non currit: illa verò
completa decretum interponitur: *Quod terminus da-
tus ſub die tali currat, & incipiat currere ab ho-
die, &c.*
11 Teſtes enim ad informationem Curiæ recepti, reo
non citato non probant, *l. ſi quando §. ſed cum
oportet, & Authentica ſed ſi quis, C. de teſtib. capit.
in nomine Domini, extrà de teſtibus*, Maſcard. *de pro-
bat. lib.* 1. *concluſ.* 682. *nu.* 2. Gabriel. *conſ.* 78. *l.* 1. Ber-
tazol. *conſ.* 24. 33. 61. 94. 128. 359. Honded. *conſ.* 101.
Clarus *q.* 11. Dom. Reg. Merlin. *cap.* 40. Meritò reo ci-
tato repeti debent, ut is teſtium videat juramentum,
Marſilius in *l.* 1. *nu.* 4. *de quæſt.* Vivius *communium
opinionum opinione* 966. *nu.* 3. Maſcard. *de probat. con-
cluſ.* 1366. *lib.* 1. Com. Reg. Merlin. *cap.* 41. *nu.* 1. quæ
practica deſcendit ex *Geneſi cap.* 32. ubi Jacob teſti-
monium Laban ſui Soceri voluit juramento confir-
mari; & hæc repetitio facienda eſt non ſolùm,
12 quando immediatè, & directè contra delatum teſtes
deponunt, verùm etiam ſi indirectè, & quomodo-
cumque illum afficiant, videlicèt ſuper delictum in
genere recenti, argumento *text. in l. de unoquoque, ff.
de re judicata*, etiam in cauſis, quibus ad modum
belli proceditur, *pragm.* 10. *de offic. Judicum n.* 87.
13 Neceſſaria tamen non eſt, ſi ii fuerint in faciem ju-
rati, aut confrontati, D. Reg. Sanfel. *dec.* 99. *n.* 13.
D. Reg. Merlin. *d. cap.* 42. *num.* 4. *&* 6. aut ſi reus
fuit confeſſus, *d. pragm. num.* 51. ſecus ſi eſt confeſ-
ſus cum qualitate, aut confeſſus eſt minor, & con-
feſſio non legitimè recepta, Novarius *dec.* 73. Car-
rerius *in pract. cap.* 1. Item neceſſaria non eſt, ſi reus
in contumaciam ritè, & rectè fuit condemnatus,
idem D. Reg. Merlinus *d. cap. num.* 10. item ſi teſtes
in contumaciam rei mortui ſunt, ut ex *cit. pragm.
num.* 83. quod intellige in contumaca legitimè repu-
tato. Et hic non prætermitto, quod aliquando reus
petit, ut teſtes examinati in partibus fortaſſis a Scri-
ba repetantur in M. C. coràm Commiſſario, quo ca-
ſu teſtibus debentur dietæ acceſſus, & receſſus, non
autem moræ, ac Decretum interponitur: *Viſa pe-
titione Talis de Tale fuit proviſum, quod teſtes
ad inſtantiam Fiſci examinati repetantur in M. C.
&c. coram Dom. C., & proindè facto depoſito dicta-
rum vacandarum pro acceſſu, & receſſu per dictos
teſtes expediantur proviſiones:* quæ Reg. Audientiæ,
ſive locorum Officialibus dirigatur; ſimiliter ſu-
pradictum Decretum interponitur, ſi ab inferiori
Judice fuit datus terminus, & poſtea per viam gra-
vaminis, aut electionis fori in cauſa, quæ in di-
cto termino reperitur, a Judice ſuperiori proce-
datur.
14 Quinimo nec ipſemet reus poteſt ſuis defenſioni-
bus renunciare *l. non tantùm, ff. de appell.* ubi
Gloſſa *in verb. Acquieſcat*, ibi: *Et ſic ei invito ſit*

tonum, quæ alia allegat jura, & Gloſſa in *l. pactum 47. ff. de pactis in verb. Cum liceat*, ibi: *Item pactum, ut quis ſe defendat in quæſtione ſtatus, vel criminis, ut inſr. de liber. cauſ. l. 3. & 4. de appell. l. non tantum*, Hippol de Marſil. *in l. unius, §. cognituram num. 57. de quæſt.* Clarus *q. 48. n. 16.* Anton. Gom. *var. reſol. tit. de tortura reorum cap. 13. num. 33. verſ. tertio*, Gram. *voto 7. nu. 5.* Triviſanus *dec. 1. p. 2.* Farinac. *q. 39. num. 51.* plures referens. Et ratio potiſſima eſt, quia nemo eſt dominus membrorum ſuorum *l. liber homo ff. ad l. Aquil. l. Lege Cornelia, §. nemo enim, ff. ad l. Cornel. de ſicar.* & ſi reus renunciet, donec defenſionis terminus labatur, Judex procedere non debet, Gomez *lo-*
15 *co citato in fine*. Quod dictum limitatur enim capto in flagranti crimine, in notorio delinquente, in confeſſo, ſi ex proceſſu apparet, quòd nulla adverſus confeſſionem competeret defenſio, & multo magis cum confeſſo, & convicto, in famoſo latrone, in aſſaſſino, ſi de crimine conſtet, in delicto, ubi non venit irroganda pœna corporis afflictiva, vel ubi aliqua defenſio competit de jure Municipali, vel defenſio eſt de apicibus juris, vel quando renunciatio fit, ut reus citiùs abſolvatur, ut videre eſt penès Farinac. *qu. 39. num. 16.* & Guaz. *defenſ. 27. cap 1. num. 10.*

16 Quamobrem reo defenſiones, ſeù terminum ad ſe defendendum Judex ex officio, etiam non petenti, concedere tenetur; quia ſicut ex officio inquirere debet, nè delicta remaneant impunita, ita & ſtudioſè veritatem inveſtigare, nè reorum innocentia occultetur, *l. ſi non defendatur, ff. de pœnis*, eique non petenti indiciorum copiam tradere, ut poſt antiquiores affirmant Clarus *qu. 49.* Farinac. *qu. 39. num. 38.* Cartarius *pract. interrogandi reos l. 4. cap. 2. nu. 48.* Scacc. *de judiciis l. 1. cap. 100.* & Guazz. *defenſ. 24. tom. 3. cap. 1. & cap. 2. num. 3. & 4.* ut de inquiſitione informatus ſe defendere valeat, & teſtes repulſare non tantum opponere adverſus perſonas, verum etiam adverſus eorum dicta, & examen: adeò quòd Perſonal. *tract. de indic. & tort.* relatus à Guazz. *dicto cap. 2. num. 5. in fine*, tenet indiciorum copiam eſſe tradendam etiam in crimine læſæ Majeſtatis.

17 Solet tamen M. C. defenſiones concedere extra Carceres, aùt intra Carceres, & per capita, juxta delictorum qualitatem, quorum alia levia, alia gravia, alia graviora, alia graviſſima reputantur. Et præter levia, alio modo triplicia dicuntur, atrocia videlicet, atrociora, & atrociſſima, ut diſtinguit concivis meus ad Bart. *in rub. de publicis judiciis*. Prima modicæ ſunt coercitionis; ſecunda, quæ circa mortem caſtigantur, relegationis nempe, fuſtigationis, triremium pœna, aut diurni carceris, ſive ſervitio militari, quod in navibus, aùt in Caſtro clauſo imponi ſolet; tertia quæ extremo ſupplicio, ideſt morte plectuntur; quarta quæ acerbiſſima morte, in quibus lex ſimplicis mortis genere non eſt contenta, ut Imperator ille apud Suetonium: *Ita moriatur, ut ſentiat ſe mori*. Et ſic in puniendo, modum acerbiorem excogitat; ut puta, quando condemnatur reus, quod moriatur more Germanico, quod ad caudam equi raptetur, & ad locum præparati ſupplicii ducatur, quæ pœna ut plurimum contra aſſaſſinos, ſeditioſos, & rebelles ignobiles practicatur, ſive quòd moriatur, & ejus corpus igne concremetur, quæ pœna practicatur contra condemnatos de peſſimo ſcelere, ideſt nefando crimine, aùt quod in fruſtra ſcindatur, quæ practicatur contra latrones, & viarum graſſatores; ut ità exemplo ſuo ab his, quæ in vita perpetrare docuerunt, in morte alios à perpetrando deterreant. Item quando lex forjudicationis terminum reſtringit, aùt quando mortis pœnæ alias addit pœnas, ſcilicet quando defuncti memoria damnatur, bonaque confiſcantur, ut fit contra
18 rebelles. Grave igitur, aùt leve crimen a pœna cognoſcitur, *cap. non afferamus 21. qu. 1.* fatentur Angelus, & Bartol. *in l. levia, ff. de accuſat.* Additionator ab Abbatem *in cap. ut ſi clerici, ff. de adulteriis*, Dom. Card. Tuſchus *concluſ. 223. lit. P.* Brunus *de indiciis qu. 3. nu. 4.* Cavalc. *de Brachio Regio par. 3. num. 30.* ac cæteri relati a Præſide Julio Claro
19 *§. 1. verſ. ſunt etiam delictorum*. Hinc pœnam ad delictum geometricam habere debere proportionem ſcripſit Petrus Greg. Tholoſ. *ſyntagmat. juris lib. 31. cap. 20. num. 12.* Pœna enim aliquando gravis eſt, quia crimen ex ſui qualitate intrinſecè enorme eſt, aut lege aliqua de cauſa grave judicatur; ut quia in practica frequens eſt juxta notata a Juriſconſulto *in l. aut facta*, & in *l. capitalium ff. de pœnis*, & in *l. 1. ff. de abigeis*. Quare, ut delicto pœna commenſuretur operæ pretium eſt, ut Judex, & legis diſpoſitionem, ac ipſius delicti omnes circumſtantias conſideret, ſicut advertit Bovadilla *lib. 2. tit. de la juſticia, y pietad junctas*. Cum ex cauſis pœ-
20 nam a lege ſtatutam augere, & minuere valeat, ſicut docet Juriſconſult. in *l. etſi ſeverior Cod. ex quibus cauſis infamia irrogatur, l. quid ergò §. pœna gravior ff. de his qui notantur infamia*, ubi Gloſſa *in verb. Oneraſſet, l. hodie ff. de pœnis l. in metallum, C. eodem, l. non omnes, ff. de re militari, c. de pœnis extra de officio delegati, ac ſi Clerici, §. de adulterii, de indiciis, c. fin. §. ult. de cland. deſponſ.* teſtantur quamplures DD. adducti a Covarr. *lib. 2. variar. c. 9. num. 8.* & a Farinac. *quæſt. 17. num. 7.* Boſſio *tit. de pœnis num. 8* P. Merolla *theol. moral. tom. 2. cap. 5. dub. 8. num. 127.* ubi probat quòd poſſit minuere.

21 Hancque inſpectionem non tantùm in condemnando, verùm etiam in procedendo obſervare tenetur. Undè ſi crimen ultra relegationis pœnam continet, reo qui furſan cum mandato, aut cautione detinetur, defenſiones intus impartiuntur; ſed ſi infra incluſivè, defenſiones extra, cum cautione, aut mandato, quia reus in delictis infra relegationem, fidejuſſores offerens, ſub ipſis relaxandus eſt: quæ praxis deſcendit ex cap. *Ab illo inchoandum*, ex *Ritu 41. prag. 6. §. 4. & 6. de officio Magiſtri juſtitiarii, & 7. de meretricibus*, approbata a noſtris Regnicolis, uti fatentur Petrus Piccolus *in d. cap. in verb. Fuit inquiſitum*, ubi inquit: *Nota, quod conſtito de crimine, ex quo imponitur poſtea pœna relegationis, & infra, accuſatus non poteſt incarcerari*: Ità Lucas de Penna, Prat. *reſponſ. 26.* Conſ. Petra *ritu 40.* eſt bona Gloſ. *in cap. ſi Clericos de ſententia excommunicationis*. Quare in crimine ultrà relegationem ſemiplenè conſtito habilitatio locum non habet, D. Reg. Sanfel. *dec. 363.* ſicut quotidiè practicamus, ſi crimen qualificatam pœnam continet, ita ut crimen graviſſimum reputetur, ſicut eſt crimen læſæ Majeſtatis, quia in graviſſimis Principem convenit certiorare, facta eidem prius de meritis cauſæ relatione, delato conceduntur defenſiones, & ſi proceſſus publicatio præjudicaret Fiſco, indiciorum copia denegetur, & inquiſitionum capitula tantùm conce-
22 duntur cum teſtium nota, juxta Regni *Conſtitutionem ii, qui per inquiſitiones*, & tradita a D. Præſid. de Franchis *dec. 829.* & cumulata a Thoro *in annot. ad Joannem Grandem de bello exulum, ad prædicamentum quando, num. 5.* Idcircò dicuntur defenſiones per capita. Verùm ad hoc, ut reus plenè remaneat defenſus, & non publicetur proceſſus, in criminibus arduis, ut læſæ Majeſtatis, introductum eſt, ut prævia Junctæ Status conſultatione, in qua hodie cauſæ Status tractantur Viceregis juſſu, unus ex Regiis Miniſtris defenſionis onus ſuſcipiat, ſicuti practicatum fuit in cauſa Julii Forte, & Andreæ Mallone ad mortem condemnatorum à dicta Regia Juncta, quæ uti delegata proceſſit admittendo repul-
23 ſam, quoad teſtes inimicos tantum, juxtà *text. in l. famoſi, & in l. de quæſt. ff. ad l. Jul. majeſtatis*, quorum primus tormento Rotæ periit, ſecundus laqueo ſuſpenſus: & defenſi fuerant ab integerrimo viro Reg. Conſil. D. Carolo Petra, in hoc enim læſæ Majeſtatis crimine ultra dictam Regni *Conſtitutionem* habemus etiam *Capitulum incipiens Apud* Tranum, in quo nonnulla ſpecialia admittuntur, proceditur ſine ſtrepitu, & figura judicii; ut in *Extravaganti Ad reprimendum*, & ibi Bart. aſſerit, quod nec etiam delato conceditur Advocatus, ſicuti eſt de ſtylo Parlamenti Pariſienſis, quo Duci de Birone Gallo Advocatus denegatus fuit; nam viſa ejus depoſitione ſine ullo defenſionis termino morti fuit traditus,

disus,

24 ditus, ſicut in Hiſtoria Petri Matthæi, quæ referatur à D. Reg. Merlino *cap. 3.* ea ratione, quia innocens externo non indiget auxilio; cum ipſa innocentia ad detegendas accuſatorum calumnias, potens ſit; quæ tamen ratio in judiciis, maximè in quibus extraordinariè proceditur, fallax eſt, cum omnia hominum judicia circa contingentia, & variabilia tendant; fallacia ideirò judicia ſunt; & teſtes ſæpe de falſo redarguuntur. Cæterum à Decreto *Defenſiones*, quo aliquis criminis reus declaratur, quandò fortaſſis probationes eum in tali ſtatu non conſtituunt, uti gravamen continente, appellatur, & in M. C. Advocati à Dom. Præſidente S. C. impetrant decretationem, *Quod M. C. relationem faciat*: eoque magis à decreto *Defenſiones datus*, tamquàm magis præjudiciale.

25 Terminus tandèm non datur, niſi adimpletis, & exceptionibus diſcuſſis, Foller. *in rubr. detur copia capitulorum*, undè ſi reus carceratus Clericatus exceptionem opponat, aut repoſitionis exceptionem ad Eccleſiam, aut indultus, prius in illis audiendus eſt, & Judex circa dictas exceptiones interloqui debet, eſſe dandum terminum ad probandum incumbentia, terminumque competentem impertire niſi crimen, de quo inquiritur, prædictas excluderet exceptiones: putà ſi de furto in via publica, de crimine aſſaſſinii, de homicidio proditorio, & ſimilibus exceptis: nam verificata dicti criminis qualitate per indicia ad torturam, ut probant D. Reg. Merlin. *controv. forenſ. cap. 64.* D. Reg. Sanfel. *dec. 325.* & D. Reg. de Marin. *quotid. juris cap. 51.* datur terminus in cauſa principali, in quo exceptionis diſcuſſio reſervatur, juxtà practicam traditam à Dom. Reg. Merlino *cap. 40.*

26 Sane propter aſſaſſinii crimen non ſolum laicus immunitate Eccleſiaſtica privatur, ſed Clericus forum Clericale amittit. Illud verò verificatur, quandò aliquis mandato accepto ad occidendum Chriſtianum, pecunia, vel aliqua re tradita, aut promiſſa, occidit aut vulnerat; ut ex *pragm. 1. de aſſaſſinio*, quam interpretationem recipit *tex. in cap. pro humani redemptione de homicidio in 6.* Quod ut locum habeat, tria requiruntur, mandatum v3. ad occidendum hominem Chriſtianum, traditio, ſive promiſſio pecuniæ, aut alterius rei ex parte mandantis, & acceptatio ex parte mandatarii, ac mandati executio, deveniendo ad actum proximum vulneris ut notat D. Reg. Rovitus *ſuper pragm. 2. de abolit.* Pro pleniori verò ipſorum declaratione; quatuor
27 ſubjicio quæſtiones. Quarum prima eſt, an generali promiſſione inducatur aſſaſſinium, v3. *Io t' aggiuſterò con la Corte. La mia caſa ti ſarà ſempre aperta. Non ti mancherò ne' tuoi biſogni*, & ſimilibus? Aut requiratur rei certæ promiſſio, ſive traditio.

In hac quæſtione ſciſſæ ſunt DD. ſententiæ. Quidam, ut Gabr. *conſ. 170. num. 15.* Riminald. *conſ. 685. num. 22.* Hond. *conſ. 93. num. 68.* ac cæteri ab ipſis relati diſtinguunt, v3. aut committens homicidium eſt ſubjectus dominio certi Domini, aut liber; primo caſu inducitur aſſaſſinium, ex ſecundo verò minimè. Hæc tamen Diſtinctio mihi non arridet, quoniam Archidiaconus *in Decretali Pro humani redemptione, num. 2.* teſtatur, quod Decretalis loquitur de illis, qui non ſunt ſubjecti dominio alterius, ſed pro pecunia homines occidunt. Præterea, nàm aut DD. de ſervis, aut de vaſſallis loquuntur, & iſti ſi jubentibus Dominis delinquunt, aliquo modo excuſantur, juxta tradita à Farinac. *quæſt. 97. num. 176.* quare aſſaſſini propriè dici non merentur.

Affirmant Bajard. ad Clar. *in §. aſſaſſinium n. 6.* Farinac. *quæſt. 123. num. 38. & 146.* ubi plures allegat concordantes, & ex noſtris D. de Franch. *deciſ. 176.* Dom. Rovitus *d. pragmat. num. 10.* Maſtrill. *de indultu cap. 31. num. 11.* Novar. *quæſt. forenſ. quæ 52. & 45.* Villaut. *de extenſione legum, tit. de crimine aſſaſſinii n. 8.* Campana *conſ. 23.* cum ſpe lucri ad occidendum mandatarius inducatur.

Negant Vulpellius *conſ. 143.* Burſ. *conſ. 20. nu. 4. lib. 2.* Engen. *conſ. 75. num 128.* Pariſ. *conſ. 166.* Beſoſ. *conſ. 475. lib. 3.* Giurb. *conſ. 70.* Campagna *in d. cap. frequens n. 63.* Pellegrin. *de immunit. cap. 7. n. 4.* ac alii relati à P. Diana *tract. 1. de immunit. Eccleſiarum par. 6. reſol. 11. verſ. 5. limitatur*. Et hæc negativa mihi magis arridet, *primò* quia ex generali promiſſione expletur tantùm illa naturalis obligatio, quæ conſideratur in quolibet ſervitio accepto. *Secundò*, nam ut aſſaſſinium inducatur, ſola promiſſio ſufficiens non eſt, ſed clara, & non tacita requiritur acceptatio per conventionem, per quam mandatarius actionem haberet ad rem promiſſam conſequendam, ſi agere poſſet, Riminaldus *conſ. 685. num. 12. & 21.* Gabriel. *conſ. 170. num. 18.* Farinac. *conſ. 10. num. 4.* Guazzin. *defenſa 1. cap. 38. num. 42. verſ. promiſſio etiam*. Et ex generali promiſſione talis non oritur obligatio, ut latè probat idem Gabr. *num. 12. & 15.* neque promiſſum dicitur id, quod incertum eſt re, & genere, Riminald. *nu. 20.* *Tertiò*, nam homines facilius inducuntur pecunia, aut certa promiſſione, quàm ſpe; idcircò potiùs hæc certa promiſſio, quæ præſentem utilitatem affert, quàm rei ſpes requiritur. Nec D. de Franchis *deciſio* contraria mihi videtur, quoniam in illo deciſionis caſu conſidero, quòd mandatarii receperunt pretium ducatorum quinquaginta, deliquerunt enim certa ſpe habendi dictam pecuniam, cum lucrum fuiſſet poſitum in eorum electione, uti ex illis verbis: *Che ſe aveſſero pigliato tutto quello, ch' eſſo, e detto compagno volevano*; undè aliquod certum videbatur promiſſum.

28 Secunda, An ex mandato ad vulnerandum pecunia tradita, aut promiſſa inducatur aſſaſſinium? Et infraſcripta reſolvitur diſtinctione: aut ſcilicet mors ex vulnere ſequitur, aut non: primo caſu tàm reſpectu mandantis, quàm mandatarii aſſaſſinium inducitur: nàm in poteſtate mandatarii non eſt mandatum ſervare, quia vulnera non dantur ad menſuram, & mandans debet cogitare, quòd de facili mors ex vulnere ſequitur, ut conſiderat Farinac. *qu. 135. num. 163. & 168.* & in crimine aſſaſſinii, Campagna *in cap. frequens, & in effrenata, num. 68. in fine*, D. Reg. Rovit. *in d. prag. 2. de abolit. nu. 71.* D. Reg. de Marinis *quotid. juris cap. 173.* Conſil. Campana *reſol. 23. num. 29. & 30.* Ubi de mandato ad verberandum, ex quo ſi mors ſequitur, aſſaſſinium non inducitur, ſecus ſi mandatum eſſet ad caput baculo percutiendum, & ibi etiam de mandato ad ſfriſandum in faciem, niſi mandatarius erraſſet, & vulnus intuliſſet; quod intellige reſpectu dicti mandatarii tantùm. Secundo caſu, rejecta opinione Farinac. *quæſt. 124. num. 42.* ac Maſcard. *de probat. lib. 1. concluſ. 138. nu. 5.* Communis opinio eſt, quòd non inducatur aſſaſſinium ut ultra citatos Doctores, affirmant D. Ricc. *par. 1. dec. 512.* Bonac. *de legib. diſp. 3. quæſt. 7. §. 4. num. 20.* ac alii relati à P. Diana *tom. 1. de immunit. Eccleſiaſt. reſol. 18.* & vera eſt opinio, quia tàm *Decretalis pro humani redemptione*, quàm Reg. *Pragm.* loquitur in eo, qui alterius mortem, & animam a corpore disjungere procurat, ibi in Decretali: *Non corporum, ſed mortem procurant etiam animarum*: & in Pragm. ibi: *Eſſendoſi dato mandato con aſſaſſinio ad occidere*: Cæterùm quodlibet crimen pecunia patratum acriùs puniri debet, Bart. *in l. Cicero. ff. de pœnis*, & ibi Conſil. de Bottis alios referens.

29 Tertia quæſtio eſt, ſi mandatum fuerit ad occidendum, & ex vulnere ſequuta mors non fuiſſet, an tàm mandans, quàm mandatarius immunitate Eccleſiaſtica priventur; & indiſtinctè affirmat P. Diana *tract. 1. de immunit. Eccleſiaſt. par. 1. reſol. 18.* Nam reſpectu mandantis clare loquitur *Decretalis*, reſpectu mandatarii conſiderat, quod per eum non ſteterit, quin Chriſtianum per aſſaſſinium occideret, & quia uterque pœna mortis punitur; verùm in *tract. 1. de immunit. par. 6. reſol. 11.* re melius conſiderata, ut inquit, in hoc caſu tenet, quòd tantùm mandans ab immunitate ſit expellendus, mandatarius non: ea ratione, quia *text. in cap. 1. de homicidio in 6.* ſolùm de mandante dicit eiſdem pœnis puniendum eſſe, ſive mors ſequatur, ſive non, & nihil de mandatario: quare mandatarius, qui mortem non intulit, relinquitur diſpoſitioni Juris Communis diſpo-
nen-

Digitized by Google

nentis, neminem ob vulnerationem immunitate privari. Sed hæc opinio, quamvis dicat, quod uti Eccleſiæ favorabilis tenenda ſit; mihi vera non videtur, & ejusdem prima arridet; *primo*, quoniam in *l. contra mandantem*, mandatarius comprehenditur, gloſſa *in cap. ſciant cuncti de Electione in 6. in verb. Alios*, ibi. *Et mandatarius etiam excommunicatus hic erit*, Joannes Andreas in *d. c. nu.* 2. quem ſequitur Farinac. *quæſt.* 236. *par.* 3. *n.* 138. *Secundo*, quia delictum mandantis, & mandatarii eſt unum; unde uterque ex eodem delicto obligatur, & eadem tenetur pœna; & licèt modus, quo delinquit mandans, nihilominus conſiderato finali effectu utriuſque, unum eſt delictum, & ſic mandantis, & facientis dicitur unum factum, uti conſiderat Baldus *in l. unica, §. ne autem, C. de caducis tollendis*, *num.* 10. *Tertiò*, quia mandans non ex mandato, ſed ex delicto ſubſequuto propter mandatum eſt obligatus, ut Bartol. Anton. Gomez, Boſſ. Clar. & alii relati a Farinac. *quæſt.* 135. *part.* 1. *num.* 8. probant. *Quartò*, quia mandans, & mandatarius ſunt correlativi, ex quo ſequitur, quod mandatarius non poteſt dici aſſaſſinus, nec etiam mandans, quod eſt abſurdum, probant. Decian. *lib.* 9. *c.* 44. *num.* 3. ubi *nu.* 8. tenet, quod qualitates concomitantes delictum, putà temporis, & loci, comprehendunt mandantem. *Quintò* quia uterque incidit in excomunicationis pœnam. *Ultimò*, licet quidem Doctores affirment, quod mandans plus delinquat, quam mandatarius, cum ipſe delinquat: & etiam alium ad delinquendum impellat, & quia non eſſe factum, niſi conſultum, vel mandatum fuiſſet, attamen in contrarium infraſcriptæ rationes magis urgent; *prima*, quoniam in rei veritate plus eſt agere, quam mandare, non enim factum eſſet, niſi fuiſſet, qui faceret; *ſecunda*, quia mandans cauſa remota dicitur, mandatarius verò ad occidendum cauſa proxima, a qua effectus depromitur; quare mandans non videtur propriè, ſed fictè, & impropriè delinquere; *tertia*, quia mandans ſemper aliqua paſſione ad occidendum movetur, & ut plurimum injuria accepta, & vindictæ appetitu; at mandatario nulla propria cauſa, ſed tantùm, ut rem gratam faciat, vel ſpe præmii; idcircò ſe deteſtabiliorem omnibus delinquentibus reddit. Concludo igitur ex omni capite, *Decretalem pro humana redemptione* comprehendere mandatarium, & primam Dianæ opinionem ſequendam.

30 Quarta, an Aſſaſsinium inducatur, ſi mandatarius delictum perpetravit ſpe habendi officium, quod mandans ei pro[illegible]are promiſit, aut ducendi aliquam mulierem in uxorem ab eodem mandante promiſſam & affirmativè tenet Decianus *lib.* 9. *cap.* 3. *num.* 16. quia talis promiſsio eſt pretio æſtimabilis, & mandatarius ex illa promiſsione homicidium perpatravit, negativè reſpondit Boſsius *tit. de mandatis ad homicidium*, *num.* 35. Farinac. *quæſt.* 123. *num.* 45. & noviſsimè P. Diana *tract.* 1. *de immunit. Eccleſiaſt. par.* 6. *reſol.* 11. *verſ. Sed non deſinam*. Cætera ad

31 criminis hujus materiam videas penès D. Reg. Rovitum *d. pragm. de abolitionib.* & *prima de aſſaſſinio*, ubi *num.* 17. dicit, quòd aſſaſsinium caſſat, ſi mandans interveniat in cædis actu, & limitat, ſi prius fuiſſet datum mandatum, & acceptatum, & poſtea interveniſſet, Conſiliar. Campan. *d. reſ.* & in *reſp.* 16. ubi aſſaſsinium non committitur, ſi per inimicum communem ſequatur homicidium *num.* 46. ac vide Addentes *ad dec. D. de Franchis*.

32 Inſuper ex homicidio proditorio immunitate Eccleſiaſtica carceratus privatur; eſt divinæ juſtitiæ præceptum *Levitici* 24. & communis Doctorum concluſio; Illud tamen verificatur, quoties ſub colore amicitiæ perpatratur, v3. quando amicus occiditur, vel ille, cui occiſor ſe amicum ſimulabat, unum in corde, aliud in ore gerendo, ita ut ex actibus præcedentibus occiſus ſe præcavere non deberet. Hæc eſt originalis Bartoli doctrina *in l. reſpiciendum, §. delinquunt, de pœnis*, quem ſequuti ſunt quamplures Doctores, & ex noſtris de Afflictis *in dec.* 265. ubi Urſil. Campagna *in cap. Regni nuper*, Cavalcanus *de brachio Regio par.* 1. *num.* 80. Conſil. Gizzarel. *deciſ.* 17. D. de Franch. *dec.* 713. ubi addentes, Conſiliarius Paſchalis *de virib. patriæ poteſt. par.* 3. *cap.* 6. *num.* 18. Muſcatell. *in praxi tit. de homicidio*. Maſtrill. *de indulto cap.* 29. D. Reg. Rovit. *in pragm.* 11. *de abolit.* ac cæteri ab iſtis relati. Hoc enim delictum duo continere debet requiſita, appenſamentum v3. & actus benevolentiæ, & amicitiæ, ex quibus occiſus non ſe præcavens redditur occiſori incautus: at enim ubi intervenit rixa, ſiva actus ſubitaneus, non conſideratur proditorium; idcircò probari debet, quòd non intervenit rixa, ſiva caſus ſubitaneus, conſuluerunt Vermigl. *conſ.* 89. Vulpel. *reſp.* 128. Ciarl. *conſ.* 10. *num.* 111. Menoch. *conſ.* 361. aut omninò probari, quòd appenſamentum præceſſit, ut probat Pater Hippolytus Craſſet *de proditorio*, §. 32. *n.* 19. Et ratio eſt, quia amicitia tollit præſumptionem præmeditati, & potius arguit rixam præceſſiſſe, Farinac. *conſ.* 142. Ciarlin. *dict. cap.* 10. *num.* 112. ubi plures congerit; appenſamenti enim qualitas in animo conſiſtit; meritò conjecturis probanda eſt, Molin. *de juſtitia, tract.* 3. *diſp.* 23. *num.* 2. Fagund. *in* 5. *præcept. Decalogi lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 26. Farinac. *conſ.* 238. Giurba *conſ.* 12. Cart. *dec.* 4. & 95. Pro pleniori autem intelligentia duo quæro; *Primum*, an

33 actus ſimulatæ amicitiæ contemporanei eam occiſionis actu eſſe debeant, an ſufficiant, quòd præcedant? & quòd eſſe debeant contemporanei, conſuluerunt Vermigl. *conſ.* 34. & relati a Farinac. *conſ.* 168. *n.* 7. *lib.* 2. & quòd actus præcedentes ſufficiant, tenent Pater Graſſett. *de proditorio* §. 15. *num.* 2. de Luca *ad deciſ.* D. de Franchis *deciſ.* 713. *num.* 6. optima ratione, quia ſimulata amicitia durat in effectu uſque ad occaſionem ex parte occiſi, qui memor ſimulatæ ami-

34 citiæ affidatus remanet, & incautus; *Secundum*, an occidens inimicum reconciliatum, proditorium committat? Et negant D. Ricc. *dec.* 168. Dom. Reg. de Marinis *reſol.* 174. *num.* 3. & Pater Diana *p.* 2. *reſol. tract.* 1. *reſol.* 35. qui ut ajunt homicidium proditorium dicitur, cum ab animo nullo præcedente rancore perpatretur, & amicus reconciliatus æquipolleat inimico, juxtà illud: *Inimico tuo non credas in æternum*. Affirmant, accedente tamen ſtricta amicitia v3. ſimul comedendo, alloquendo, & commorando, Idem Pater Diana *par.* 4. *tract.* 1. *reſol.* 34. Paul. Guaz. *tract. moral. ad defenſam lib.* 2. *defenſu* 1. *cap.* 9. Ciarl. *lib.* 2. *contr. cap.* 151. *num.* 34. Novar. *collect. ſuper pragm.* 11. *de abolitionib. num.* 79. Rimin. *conſ.* 88. *num.* 13. *lib.* 1. Vermigl. *conſ. crim.* 382. Pater Craſſet. *de proditorio* §. 13. ea ratione, quia per reconciliationem, & fidem, quam infideles ſaltem propter infamiam etiam ſervant, ceſſat ratio præcavendi, quæ eoque magis militat inter Chriſtianos per articulum fidei, & maximè ſi reconciliatio ſequuta fuiſſet authoritate majorum cum cautione de non offendendo, aut promiſſione de non offendendo in manu alicujus viri potentis, quia alioquin nullus modus ſtabiliendæ pacis eſſet inter ſemel offenſos, & ſi reconciliatio non præſtaret ſecuritate, actum eſſet de humano conſortio ſylvas petere prudentiùs quam Civitates, feras, quam homines, uti conſiderat Reverendus de Luca *in dicta obſervatione num.* 10. qui [illegible]am in hac quæſtione, ut homicida dicatur proditor, differentiam ponit inter pacem, & concordiam: pax enim, ut dicit plenam diſcordiæ ſeditionem continet, concordia autem ſolam injuriarum remiſſionem, & in pace, in qua correſpondentiam, & congruam ſatisfactionem ſupponit, proditorium conſiderat abſque diſtinctione recentis, aut veteris reconciliationis, dictumque probat decreto Sacræ Congregationis relato a Farinac. *conſ.* 168. Giurb. *conſ.* 6. a Sperello *dec.* 184. nec non plura alia ad materiam pertinentia congerit.

35 Similiter Eccleſiaſtica privantur immunitate ex Conſtitutione Summi Pontificis Gregorii XV. publici latrones, viarum graſſatores, qui itinera frequentata, aut publicas ſtratas obſident, & cum inſidiis viatores aggrediuntur. Fures enim diſtinguuntur à latronibus, ut in *l. congruit, de officio Præſidis*, & in *cap. fures, & latrones, de furtis*, fures ſine armis, qui occultè delinquunt, latrones cum violentia in domibus, & iteneribus furantur, *Authentica, ſed novo jure C. de ſervis fugitivis*, Gloſſa in *l. hæc*

Digitized by Google

dictali, *§. ſi furtum*, *de pace juramento firmanda*, & juxta opinionem gloſſæ *in dicta authentica in verb. Continent*, & Capiblanci *de Baronibus lib. 2. cap. 52.* publici dicuntur, quia plura commiſerunt furta, ea ratione, ut cogito, quia ex reiteratis actibus delinquentes manifeſti fiunt; ſecundum autem Abbatem *in cap. inter alia* Pegueram *dec. 40. an. 4.* & D. Reg. Merlinum publici dicuntur; qui in via publica, aut qui paſſim delinquunt; verùm quoad immunitatem Eccleſiaſticam publici dicuntur, qui in viis publicis, & itineribus frequentatis deprædantur, ut poſt alios tenet Pater Diana *p. 9. tract. 1. reſol. 15.* ex ratione, quia illa verba, *itinera frequentata*, & *publicas ſtratas obſident*, ad declarationem delicti appoſita fuerunt. Graſſatores dicuntur, qui vi conſueverunt delinquere, & famoſi fures, & latrones, qui plura commiſerunt furta, Navar. *in cap. ut facta*, *de penitentia diſt. 1. n. 50.*

Hinc in illa quæſtione, an qui ſemel in via publica deprædatus eſt immunitate privetur? quamvis plures DD. affirmativam teneant, magis tamen communis Eccleſiaſticorum opinio eſt negativa, ut penès eundem Patrem Dianam, pro qua opinione ego etiam conſidero, quod *Conſtitutio* utitur verbo *graſſatores*, & ſunt illi, qui plura commiſerunt furta; in his caſibus, quos uti frequentiores recenſere libuit, ac cæteris verificata criminis qualitate non interloquitur ſuper exceptione, ſed terminus in cauſa principali imponitur, in quo reus auditur juxtà practicam D. Regentis

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

C A P. VI.

De Decretis: *Defenſiones Intus*, *&c.*

S U M M A R I U M.

1 *Delicta dividuntur in quatuor ſpecies Levia, Gravia, Graviora, & Graviſſima, & declarantur.*

2 *Reus habilitatur per Palatium, & dantur defenſiones foris, ubi pœna eſt extra relegationem.*

Sed ubi pœna eſt pecuniaria carcerari non poteſt, & relaxatur ſub fidejuſſoribus cum limitationibus, & concordantur diſcordantes.

3 *Delicta quando voce expediuntur, & quando proceditur in ſcriptis.*

4 *Bajulares Curiæ pro quibus furtis pœna corporali punire poteſt, & affertur deciſio ad beneficium Terræ Equariæ.*

5 *Arborum inciſione, quæ non plantantur ab homine, pœna ad menſuram damni proportionari debet, & proceditur abſque ſcriptis.*

6 *Actuarius abſque interventu Judicis capit informationem, & remiſſionem querelæ recipit, ubi pœna eſt ſimplicis exilii, vel pecuniaria, & quæ citra pœnam relegationis, vel triremium, & hoc infra triduum ſi ſtatutum dicti tridui eſt ibi.*

7 *Pœna pecuniaria ubicumque eſt ad Civilem Juriſdictionem, ſive ad Baronem Civilem ſpectat, quia tunc cauſa dicitur Civilis in Regno noſtro.*

1 OBſerva delictorum diſtinctionem traditam hic *num. 17.* per noſtrum Auctorem in quatuor ſpecies v3.

Levia,
Gravia,
Graviora, &
Graviſſima.

Levia ſunt, & exemplificantur, in quibus agitur citra pœnam relegationis, triremium, aut alterius pœnæ corporalis, ut plenius dicam inferius.

Gravia exemplificantur, in quibus datur pœna relegationis, triremium, fuſtigationis, diuturni carceris, ſervitii militaris, & ſimilia.

Graviora ſunt, in quibus morte plectuntur Rei.

Graviſſima ſunt, in quibus ultrà pœnam mortis condemnatur Reus more Germanico per caudam equi trahi, quæ pœna ſolet practicari contra Aſſaſſinos, vel Seditioſos, vel Rebelles Ignobiles. Sive moriatur, & igne crematur, quæ practicatur contra Sodomitas.

Vel quod in fruſtra ſcindatur, quæ pœna practicatur contra latrones, & viarum Graſſatores, & ſimiles.

2 Hæc diſtinctio eſt valdè optima. Nam in delictis levibus, in quibus pœna eſt citra relegationem, & alia notata in delicto gravis Reus habilitatur per Palatium, & dantur defenſiones foris; ut concludit Scial. *in prax. torquendi cap. 5. num. 9. ex textu in l. Civis ff. de cuſtodia Reorum*, *& ex C. Regni ab illo inchoandum*, *& Pragmatica 6. §. 5. & 6. de offic. Mag. Juſtitiarii*, *& Pragmatica 7. §. 2. de Meret. ex Novar. de gravaminibus grav. 812.*

Et ubi pœna pecuniaria carcerari non poteſt, ſed relaxatur ſub Fidejuſſoribus Novar. *Gravam. 403. num. 5.* Gomez. *variar. reſol. lib. 4. cap. 9. num. 8.* Guazzin. *de def. Reorum.*

Verùm in defectu pœnæ pecuniariæ veniret imponenda pœna corporalis, vel in caſu injuriæ illatæ Doctori, tunc dantur defenſiones intus, & non debet ſub Fidejuſſoribus relaxari, ut concludit *Scialoya in dicta prax. torquendi cap. 5. numer. 29.*

Hæc concluſio *Scial.* eſt contra praxim traditam a noſtro Auctore in hoc *cap. 6. num 21.*, ubi concludit, quod carcerari non poteſt in crimine, in quo pœna imponitur relegationis, ſed carceretur, quando crimen ultra relegationis pœnam continet. Sed concluſio *Scial.* eſt amplectenda.

3 Notandum eſt etiam, quod delicta levia, in quibus non proceditur in ſcriptis, ſed voce expediuntur, quando pœna ultra duos auguſtales non excedit, ideſt ultra triginta carolenos, de quibus dixi in primo capite.

Altera ſpecies eſt in delictis levibus, in quibus proceditur in ſcriptis, & quandoque etiam ad modicam coercitionem pœnæ corporalis, ut practicatur pro uvis, & aliis diſtractis in vineis, & hortis, pro quo crimine delinquens in flagranti captus ducitur ad cannale in publica platea fixo, vel fuſtigatur, vel carcere per aliquod tempus detinetur abſque ſententia in ſcriptis, abſque proceſſu, teſte Scialoya in hoc *cap. 6. num. 51.* juxtà ſtatuta multorum locorum, vel quia Ruſtici, & viles pauperes mulctam ſolvere non poſſunt, vel quia ſæpius dicta delicta levia in illo loco committant, & expedit, ut talia delicta evitentur per terrorem pœnæ corporalis. Nam oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Propterea etiam Curia Bajularis poteſt delinquentes pro furtis minimis corporali pœna punire, ut dixi latius in ſecondo tomo meæ praxis *cap. 1. de Juriſd. Bajuli num 3.* & ſic deciſum refert de Marinis *ad beneficium Curiæ Bajularis Terræ Aquariæ lib. 1. reſol. 33. num. 18.*, & Rodoerius *in addit. ibidem.*

Hinc eſt, quod pro inciſione arborum, quæ per ſe naſcuntur, & non plantantur ab homine, pœna ad menſuram damni proportionari debet, ut Capiblanc. deciſum refert in *Pragmatica 8. par. 1. num. 314.* relatus à me in tomo meæ praxis *tit. de praxi cauſarum damni dati cap. 9. num. 12.*

Et dicta inciſio arborum, quæ non ſunt plantatæ ab homine, dicuntur levia delicta, licet pœna ſolet excedere duos auguſtales, & proceditur abſque ſcriptis.

Adeo quod delicta levia ſcilicet ſimplicis exilii, vel pœnæ pecuniariæ, & omnes pœnæ, quæ ſunt citra pœnam relegationis, & vel triremium &c. ſolus Actuarius Curiæ abſque interventu Judicis capit informationem & caſſationem, ſeu remiſſionem querelæ: ſcribit in libro infra triduum, in loco ubi eſt tale ſtatutum tridui ex *Pragmatica 26. de offic.*

offic. magiſtr. Tubit. §. 49. Rovit. in Pragmatica 2. de privil. Univ. num. 1. Novarius ſuper dicta Pragmatica, & ego latius dixi in mea addit. ad Sarn. part. 1. cap. 35. num. 3. fol. 28.

Et quando pro crimine imponitur pœna pecuniaria, cauſa dicitur Civilis in noſtro Regno, & ad civilem juriſdictionem, ſive baronem civilem ſpectat ex Pragm. 2. de juriſd. invicem non turbanda, quæ expreſſe mandat, *Quod cauſa, tunc ſit juriſdictionis criminalis, & ad Baronem criminalem ſpectat, quando venit imponenda pœna mortis naturalis, civilis, aut membri mutilationis*. Ita concludit noſter auctor in 11. c. num. 12. in fine ex Epiſcopo Ricci, & aliis ibi citatis.

Leonardus Riccius.

CAPUT SEPTIMUM.

De Decretis, quorum adnotatur. I. Liberetur in forma. II. Habilitetur in forma. III. Habilitetur domi, *vel* per Palatium, *vel* per menſem. IV. Conſignetur, V. Die, &c. viſis actis proviſum eſt, quod contra Talem de Tale incuſetur pœna unciarium auri tot, Fiſco Regio, ob conſignationem non factam Talis de tale inquiſiti, ipſi conſignati ſervata forma Decreti, & proinde pro pœna prædicta exequatur realiter, & perſonaliter, hoc ſuum &c.

SUMMARIUM.

1 *Judex quando debet reum fidejuſſoribus relaxare, & ponitur practica decreti* Habilitetur, & liberetur in forma.
2 *Reus liberatus in forma, ut iterum moleſtari poſſit, urgentiora requiruntur indicia, & quæ.*
3 *Judex priuſquam reum habilitet, quæ obſervare teneatur.*
4 *Formulæ dictorum Decretorum ponuntur.*
5 *Inquiſiti nomen quando recipitur inter reos.*
6 *Decretum* Habilitetur, *quando poſt defenſiones habeat locum, & quando indicia ſupervenientia poſt defenſiones primis conjunguntur.*
7 *Formulæ obligationis habilitati, vel liberati cum excuſationis decreto ponuntur.*
8 *Judex deficientibus novis indiciis habilitatur, ut liberatum in forma moleſtare nequit.*
9 *Liberatus in forma de Jure Communi biennio tranſacto moleſtari non poteſt, & de ratione.*
10 *Liberatus in forma de Jure Regni in Tribunalibus Neapolis vigore* pragmaticæ 50. de officio Magiſtri Juſtitiarii; *quandocumque ſuperveniant indicia moleſtari poteſt, rejecta interpretatione J.C. Fulvii Daneſii, & de ratione.*
11 *Decretum* Habilitetur domi, per palatium, *vel* per menſem *explicatur.*
12 *Decretum* Liberetur in forma, *procedit etiam poſt torturam.*
13 *Indicia in Delictis difficilis probationis ratione loci, temporis, criminis, & perſonæ ad torturam leviora ſufficiunt, item ratione atrocioris criminis, & num. 14.*
15 *Delictum pueri ſtuprati quando de ſe ſolùm facit indicium ad torturam.*
16 *Teſtes inhabiles, ubi aliter veritas haberi non poteſt, an quoad pœnam ordinariam integræ fidei reputentur.*
17 *Indicia levia contra perſonam levis vitæ gravia judicantur.*
18 *Decretum* Conſignetur, *quando procedit.*
19 *Formula citationis, qua conſignatarius requiritur ad exhibendum conſignatum cum decreto, quo pœna incuſatur.*
20 *Conſignatus ſi novum committat crimen, an fidejuſſores ad eum exhibendum teneantur.*
21 *Fidejuſſori requiſito ad exhibendum conſignatum, vel habilitatum de æquitate terminus concedi debet.*

1 JUdex ante, & poſt defenſiones diligentiſſimè proceſſum inſpiciat, quia ſi in illo indicia ad torturam non invenit, carceratum, præſtitis fidejuſſoribus de ipſum præſentando, ſi nova ſupervenerint indicia, relaxare tenetur, ità reo conſulendo, nè is in vinculis pereat, & fiſco, qui novis ſupervenientibus indiciis fidejuſſores, iterum excarceratum intus carceres, ad præſentandum requirere valet, at indiciorum diſcuſſione innocens, aut reus dignoſcatur.

Indicia enim ante defenſiones ſupervenientia ad finem torquendi primis conjunguntur, cum prima ante defenſiones in eorum vigore remaneant. Quarè Judex valdè reo præjudicaret; ſi in proceſſu indicia ad torturam non exiſterent, & reo defenſiones concederet; poſt defenſiones pro torturæ effectu primis non conjunguntur, cum defenſionibus jam eliſa videantur. Quamobrem, ut Judex fidejuſſores ad præſentandum requirat, operæ pretium eſt, ut nova indicia primis urgentiora ſuperveniant; idcircò ante defenſiones excarceratus dicitur tantum habilitatus, poſt defenſiones liberatus, & Judex providet *Liberetur in forma*, juxtà praxim in foris vulgatiſſimam.

2 Quinimò indicia, quæ poſt defenſiones ſuperveniunt, quidam tenent, differre à primis debere in ſpecie, & in genere, ſive, ut ajunt, in ſubſtantia, & in ſpecie, ita ut ſi prima remota fuerunt, alia poſtea remotis ſupervenientibus excarceratus moleſtari non poſſit, ut videre eſt penès Cabal. *caſu.* 93. & noviſſimè P. Dian. *moral. reſol. titul. de tortura in Sancto Officio reſol.* 16. Verùm cum eodem Diana (rejecta eorum opinione, prout etiam uti erroneam reprobavi in Decreto *Torqueatur*) dicò, quod ſufficiunt, ſi de per ſe ſola ſint ad torturam ſatis; nec refert, quod ſint ejuſdem generis.

3 Inſuper Judex priuſquam ad habilitationem procedat, carceratum examinare debet; is tamen non eſt interrogandus cum particula *Moneatur*, ut moris eſt ad finem conteſtandi litem, quia hoc caſu, ut interrogetur, graviora requiruntur indicia, quæ ſi exiſterent, non habilitaretur, ſed examinatur ad finem eruendi ex ejus ore indicia, quæ licèt levia, aliis tamen urgentiora reputantur, ſæpè enim lingua ex cordis abundantia loquitur, atque manifeſtat ſcelera, quibus cor eſt repletum: Nec non Judex prius debet citare abſentes fortaſſis de eodem crimine magis aggravatos, nam ſi fuga ſocii criminis juncta cum aliis adminiculis contra carceratum conſocium facit indicium ad torturam, ut penes Farinac. *quæſt.* 38. *num.* 29. eo magis ejuſdem contracta contumacia, quæ criminis ſuſpicionem confirmat.

4 Decretum igitur *Habilitetur in forma*, interponitur, quotiès in proceſſu conſtant levia indicia, quæ ad torturam non ſufficiunt & per conſequens ante litem conteſtatam, & ante defenſiones, ac Decretum ita concipitur: *In cauſa Regis Fiſci cum Tali de T. inquiſito, & carcerato pro tali crimine.*

Die, &c. facto verbo fuit proviſum, quod Talis de T. inquiſitus, & carceratus pro cauſa, ut ex actis, habilitetur præſtita cautione unciarum auri tot de ſtando juri in forma, &c.

Decretum *Liberetur* eadem concipitur formula, & interponitur poſt litem conteſtatam, poſt datas defenſiones, & compilato proceſſu; ac per conſequens, quoties indicia ad torturam exiſtebant, quæ defenſionibus fuerunt extincta, ſive debilitata; & meritò, nam ad litis conteſtationem, qua tamen inquiſiti inter reos recipitur, hæc requiruntur indicia. Et licèt Conſiliarius Campana *reſol.* 1. *num.* 27. teſte Claro §. *fin. quæſt.* 20. *verſ. ad formandam inquiſitionem* teneat, minora ſufficere indicia

dicia, verius eſt contrarium, duplici ratione; primò, nàm juramentum, quod defertur reo, qui interrogatur, eſt quædam torturæ ſpecies, idcircò indicia ad torturam requiruntur. Pater Leſſius *de juſtit. & jure titulo de Judice cap. 31. dubitat. 3. num. 15.*

5 Secunda ratio eſt, quoniam quando inquiſiti nomen recipitur inter reos, ei notabilis irrogatur infamia: ideoque graviora requiruntur indicia, quæ Doctores maximæ authoritatis declarant ad torturam ſufficientia, ut videre eſt penès Navarrum *titul. 25. de peccatis rei accuſati num. 36.* & licèt Clarus *d. loco* affirmet, quod ea indicia, quæ requiruntur etiam in rei interrogatione, & quod pro utroque affectu de conſuetudine ſufficiunt indicia leviora eis, quæ pro tortura deſiderantur, ipſa tamen dicit, quòd hæc conſuetudo eſt corruptela: & ego dico, quod etiam attenta generali conſuetudine in criminibus gravioribus ut reus, tamquam contumax condemnetur, citari non poteſt, niſi indicia ad torturam exiſtant, ſicut in Regno ſervatur

6 vigore *prag. 37. de Officio M. Juſtitiar.* Sed ſi reo, indiciis ad torturam non exiſtentibus, ob Judicis imperitiam, impartitus eſt terminus ad ſe defendendum, in quo revera nullas facit defenſiones, nè præjudicetur Fiſco, Judex decernat, ſuſpenſo decreto *Defenſiones*, quod habilitetur in forma: & ſi decretum *Liberetur in forma* fuerit interpoſitum, ſanè indicia ſupervenientia primis, quæ nullis defenſionibus fuerint eliſa, conjunguntur, ut refert deciſum Conſiliar. Campana *reſol. 15. num. 28. & 38.* & ego non ſemel judicatum vidi.

7 Obligatio habilitati, ſive liberati in forma, atque fidejuſſio ita expletur. *Die, &c. Tales de Tale pro obſervantia decreti lati, &c. ſpontè penès acta conſtitutus promiſit, & ſe obligavit ad pœnam unciarum auri tot Fiſco Regio ſtare juri, & toties quoties fuerit requiſitus ſe intus carceres præſentare, ubi prius reperiebatur, ac ad majorem cautelam talis de tale ſine patre hic præſens fidejuſſit, & ſe inſolidum obligavit cum dicto Tali de T., qui obligaverant ſe etiamque bona eum conſtituta, & precario, & ita juraverunt, & renunciaverunt.*

Actus requiſitionis fit per tubittam, ut moris eſt intus carceres, qui actuario referre debet, qualiter prædicto die ſe alta, & intelligibili voce intus carceres Curiæ, vocaſſe more præconis Talem de Tale, & eum non inveniſſe, nec alium pro eo reſpondiſſe: ac viſa d. relatione habita per Actuarium incuſatur pœna, & decretum interponitur. Die, &c. *Viſa relatione tubitta, facto verbo fuit proviſum, quòd contra Talem de Tale, ac ejus fidejuſſorem incuſetur pœna unciarum auri tot in obligatione contenta, ac procedò exequantur realiter, & perſonaliter, & hoc ſuum, &c.*

Decretum igitur *Liberetur* ſive *Habilitetur in forma* importat, quòd Judex fidejuſſores ad præſentandum requirere valeat, ſi nova ſupervenerint

8 indicia; deficientibus novis indiciis requirere nequit, cum fruſtratoriè vocaretur is, qui iterùm eſſet habilitandus, Foller. *in pragm. tit. de fidejuſſorib. numer. 451.* & ibi de Angelis, Muſcatell. *in practica fidejuſſoria*, Conſiliarius Campana *reſ. 15. num. 31.* Farinac. *quæſt. 34. num. 91.*

9 Hic pro planiori praxis intelligentia quæro primò, an Judex quocumque tempore cum indicia ſupervenerint, fidejuſſores requirere valeat? Et in decreto liberetur in forma, quod Jure communi biennio tranſacto requirere nequit, quia in criminalibus inſtantia, quæ ex litis conteſtatione currere incipit, biennio perit, *l. fin. C. ut intra certum tempus quæſt. crim. term.* & triennio in civilibus, præter quam in cauſis fiſcalibus, ut in *l. properandum C. de judiciis*, & concordat *Ritus 248.* Quinimò in criminalibus nedum acta ordinatoria biennio completo pereunt, verùm etiam & probatoria, adeo quod non datur deindè accuſandi, vel inquirendi facultas, Gram. *voto 34.* Caravita *ritu 15.* Dom. de Franchis *deciſ. 250.* Dom. Reg. Revert. *deciſ. 199.* & ibi Dom. Reg. de Marin., & *reſol. 184. lib. 1.*

Etiam ſi perfectæ probationes ſupervenerint; ut teſtes de viſu, vel propria confeſſio, Dom. de Franchis *deciſ. 753. & 754.*

Peritque inſtantia, non ſolum ſi culpa, & Judicis negligentia vel accuſatoris, biennium eſt tranſactum, ut communitèr Doctores, ſed quoque ſi inquiſiti impedimento, ut affirmant Dom. de Franchis *deciſ. 259.* D. Reg. Tapia *in Conſt. Omnes hujus num. 4.* D. Reg. de Marinis *ad D. Reverterium deciſ. 129.* id quod negant Gram. *deciſ. 69.* Maranta *de ordine judiciorum par. 5. num. 3.* Conſiliarius Staibanus *reſol. 134. num. 30.* ac alii Relati a Reverendo de Luca *in obſervat. ad dictam deciſ. de Franchis*. Inſtantiæ enim peremptio inducta fuit, ne vexationes fiant immortales, quando omnes moriuntur, & omnia tempore labuntur.

De Jure verò Regni in Tribunalibus Neapolita-

10 nis etiam in cauſis delegatis, & delegandis, ob cauſarum multitudinem, ob quam earum impeditur expeditio, & quia Reipublicæ intereſt impunita non remanere delicta, peremptioni locus non eſt, *Pragmatica 50. de officio Magiſtri Juſtitiarii*, ſicuti in Regiis Audientiis dicta ratione attenta ulterius proceditur, inſtantiæ peremptione non obſtante, *Pragmatica 10. de offic. Judicum*, D. de Marin. *d. reſ.* Conſ. Camp. *reſ. 15.* Conſ. Petr. *d. ritu* Novar. *ſup. dicta Pragm. 50. & 10. num. 146. dec. 15.* & licèt J. C. Fulvius Daneſius in allegatione pro Jo: Andrea Ventura, quæ eſt 111. in ordine inter collectas a Dom. Reg. de Marin. conſideret, quòd dict. *Prag. 50.* prorogat tantùm inſtantias, quæ pendente judicio eſſent perituræ, non autem finitas lite conteſtata per ſententiam; & cum Alciato *l. ſi calumnietur ff. de verbor. ſignif.* Fachin. *lib. 9. controv. cap. 17.* Afflict. *in conſt. Reg. Sæpè contingit num. 4. de his qui poſt citationem*, & aliis quos congerit, dicat, quòd cautela, qua Judex inquiſitum excarcerat, nempè cum facultate iterùm vocandi in judicium, ſi nova ſupervenerint indicia procedit, & Fiſco prodeſt, ſi nova ſupervenerint indicia intra biennium, juxtà naturam ipſius judicii, quod biennio terminatur; tamen in eadem cauſa Joannis Andreæ Venturæ M. C. etiam loco reclamationis decidit, fidejuſſores eſſe requirendos, non obſtante, quòd longe poſt biennium ſuperveniſſent indicia, & ita practicatur, teſte Dom. Reg. de Marinis *lib. 1. jur. reſol. cap. 184. num. 13. in obſerv. ad Dom. Reg. Rever. 139.* ac Dom. Reg. Capiblanco *in additionibus ad Pragm. 6. de Baronibus num. 40.* Et ad confirmationem conſidero, quòd propter multitudinem cauſarum, quæ concurrunt in Tribunalibus Neapolis, & preciſè in M. C. & S. C. & R. C. multæ omittuntur diligentiæ in verificandis criminibus, meritò quandocumque crimina claruerint, eorum punitio omitti non debet, alioquin hic frequens omiſſionis neglectus eſſet in maximam Reipublicæ perniciem.

In decreto verò *Habilitetur domi*, quia in eo non conteſtatur lis, non intrat dubitatio.

11 Cæterum decretum *Habilitetur in forma*, vel *per palatium*, ideò excarceretur cum cautione unciarum auri tot de tenendo domum, vel palatium loco carceris, propriè procedit, quando aliquis reperietur carceratus pro crimine, cujus pœna eſt infra relegationem, vel ut aliquod avitetur inconveniens, quod poſtea aliquò accidenti non ita urget.

12 Decretum *Habilitetur per menſem*, ideſt excarceretur cum cautione de ſe præſentando intus carceres completo menſe, vel finito certo tempore, procedit, quando aliquis eſt carceratus pro crimine pœnam ultra relegationem merente, verùm indicia ad torturam non exiſtunt, & fiſcus inſtetit pro impinguatione, vel ſi carceratus nobilis, vel dives eſt intus carceres ægrotat, ac crimen mortis pœnam non continet.

13 Decretùm quoque *Liberetur in forma* interponitur poſt torturam; nàm tortus ſi non confitetur, & indicia purgavit, liberatur in forma, præſtita nimirùm cautione de ſtando juri, & ſe intus carceres præſentando, ſi nova ſupervenerint indicia, quibus iterùm torqueri poteſt, teſte Paride de Puteo *de ſyndicatu cap. de repetitione torturæ num. 2.* Fol-

Digitized by Google

lex. tuor. poenit. debitis ſervantur num. 77. Carcerio *de indiciis*, *& tortura nu.* 13. Sebaſtiano de Neap. *in cap. Regni Tormenta*, Claro *queſt.* 94. *nu.* 46. ubi de communi, & Patre Leſſio *de juſtitia*, *& jure lib.* 6. *tit. de Judice*, *cap.* 29. *dub.* 17. *nu.* 168.

13 Et ad effectum prædictum indicia juxtà negotiorum diverſitatem, & meo judicio ex quatuor ponderari poſſunt, nempè ratione loci, temporis, criminis, & perſonæ.

Ratione loci, ut ſi crimen patratum ſit in domo, in eremo, in nemore, aùt alio loco ſecreto: in illis enim locis quum teſtium copia non inveniatur, aliqualia ſufficiunt indicia, & Judex debet eſſe promptior ad torturam, ut Criminaliſtæ uno ore fatentur, & propter probationis difficultatem teſtes inhabiles admittuntur, juxtà *text. in l. Divus*, *ff. de queſt.* gloſſam *in l. conſenſum C. de repudiis* Farinac. *queſt.* 92. *num.* 55. P. Leſſium *de juſtitia*, *& jure cap.* 34. *dubit.* 5. *num.* 41. *&* 42. *& ſeq.*

Ratione temporis, juxta gloſſam *in l. ſi cum exceptione*, *§. in qua actione*, *in verb. ignorantiam* ubi Apoſtilla *litera* L. *ff. de eo quod metus cauſa*, Farinac. *queſt.* 62. *num.* 31.

Ratione criminis, ſi tale eſt, quòd ſui natura ſecretò committitur, ut adulterium, ſodomia, partus ſuppoſitus, falſa moneta, mandatum, & ſimilia juxta *tex. in cap. fin. de teſtibus cogendis* gloſſam *in capit. cum dilectus in verbo*, *niſi rei*, *de electione*, ut in *cap.* 1. *in verb. Cognoverint de arbitris*, ac juxta Regni *capitulum*, *ac vulgaris famæ proloquium*, ibi: *Quæ fiunt*, *conſueveruntque fieri clanculò*, *vulgarem probationem*, *& lucidam commodè habere non poſſunt*, *propter eorum tamen graſſantiam illa puniri expedit*, *ut ſit locus exemplo.*

14 Ulteriùs ratione criminis, ſi id atrociſſimum eſt, levia quidem ad torturam ſufficiunt indicia, & ratio eſt, quia populi ſcandalo patratur, meritò in ipſius ſatisfactionem conveniens eſt, ut Judex in inquirendo, ideſt torquendo extendat arbitrium, ne crimen tantæ enormitatis impunitum remaneat: eo magis, quia rariſſimè, ſicut experientia docuit, reus qui in tortura confitetur, criminis innocens reperitur, & condemnatur, cum Judex omnes confeſſionis circumſtantias verificare teneatur, ut evidentia dignoſcatur, an tormentorum impatientia, an commiſſi criminis conſcientia confeſſus eſt, maximè quod hodierno tempore homines iſti in rebus peſſimis aſſueti, in cordibus callum habent, ideircò & Judicis increpationes, ac tormenta contemnunt; indè eſt, quod rariſſimè in tormentis poſitus, quamvis acerbis, confiteatur, nec inconveniens eſt quod in tanto crimine Index ad torturam, quæ infertur ad veritatem eruendam, promptior ſit, & à juris regulis recedat, Sebaſtianus de Neapoli *in cap. pro viſa juris ſanctione num.* 4. conſuluit Roland. *conſ.* 2. *lib.* 1. *num.* 6. ibi: *Sed in atrociſſimis delictis*, *& quæ ſolent committi occultè*, *non ita elevincia indicia ad torturam requiruntur*, *ſicuti in aliis delictis*, idem Maſcard. *de prob. lib.* 2. *concl.* 1391. *num.* 13. ibi: *Tertio declaratur*, *ut non procedat in criminibus*, *in quibus ex indiciis levioribus tortura infertur*, Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *queſt.* 84. *num.* 6. ibi: *Vel tertiò quando agitur de atroci delicto*, *ut delictum non remaneat impunitum*, *& ut deterreantur homines pravi*, Clarus *lib.* 1. *§.* 1. teſtetur de conſuetudine illius Senatus *num.* 6. ibi: *Nam in enormibus*, *& atrocioribus criminibus permittitur Judicibus jura tranſgredi etiam in procedendo*, *quia ſæpè ſtatim deveniunt ad torturam*, *etiamſi indicia non ſint in totum ſufficientia*, *atque probata per teſtes omni exceptione majores*, & Concivis meus Manerella *ad Bartolum in rubrica de publicis judiciis in fine*, *ac in rubrica ad l. Cornel. de ſicariis*, *& veneficiis in principio.* Hinc in crimine peſſimo,

15 nempè ſodomia, ſolùm ſtuprati dictum in tortura ratificatum, indicium facit ad torturam, juxtà deciſionem Dom. Reg. de Marinis *in obſerv. ad Dom. Reg. Reverterium* 415. imò etiam ſine dicta ratificatione juxtà deciſionem Peguera 76., tamen juxtà *deciſ.* 34. Treviſani, ſi crimen eſt ſine violentia commiſſum, dictum indiget ratificatione, ſi cum vi, & ſine ratificatione ſufficiens eſt, & dicitur cum vi, ſi puer deponat, quod unica vice crimen paſſus eſt, non concurrentibus conjecturis in contrarium. Nec non ut plurias tam in Regia Audientia, quàm in M. C. practicatum vidi, tunc ſolum ſtuprati dictum ad torturam ſufficiens eſt, ſi cum eo concurrat delictum in genere de recenti, juxtà dictam deciſionem Pegueræ, ubi illius Curiæ Procurator de hoc crimine inquiſitus, ex quoin partibus pudendis pueri ſtuprati apparebat læſio de recenti, ſolo ejus dicto fuit tortus: nec mirum, legimus enim penès Plutarcum *in vita Marcelli* ob ſodomiam, Capitolinum ſola ejus pudoris animadverſione, & juvenis lachrymarum conquerentis, condemnatum fuiſſe. Si delicti corpus non eſt recens, aliquod adminiculum concurrere debet, & ita practicatur.

16 Circa teſtes inhabiles non prætermitto eos, quoad torturam, vel quoad pœnam extraordinariam indiſtinctè admitti, quo verò ad pœnam ordinariam, idoneos non reputari niſi actu, & habitu, ideſt quando rei natura alii teſtes habiles adeſſe non poterant, & veritas alitèr haberi non poſſit, Dom. Præſes Julius Clarus *queſt.* 24. *num.* 18. Dom. Reg. de Marinis *in obſervat. ad Dom. Reg. Revert. deciſ.* 221. ſicuti in criminibus atrocioribus ad pœnam ordinariam non eſſe integros niſi criminis enormitate probationis difficultas concurrat, ut ex pluribus tradit eruditus de Rabeia *forenſ. cert. ſpecimine* 12. *num.* 79. *&* 80. licèt in præcitatis caſibus inhabiles teſtes admittantur, nihilominus, ut tenet Farinac. in omni caſu nunquam ii ſunt integræ fidei, niſi alia adminicula concurrant, ut videre eſt in *queſt.* 62. *num.* 40. ubi loquitur de teſte nocturno, & in *d. queſt. num.* 78. *&* 76. *& num.* 318. *&* 339. & tantò minus ſi fuerint ab accuſatore producti.

17 Ratione perſonæ delinquentis, puta malæ famæ, & levis vitæ: quarè mala fama in ſpecie contra talem eſt ſufficiens indicium ad torturam, Farinac. *queſt.* 47. & magis attenta mala qualitate minantis, quamvis incertæ, & æquivocæ, ad torturam ſunt ſatis, idem Farinac. *queſt.* 50. *num.* 9. plures referens, & ut teſtis minus idoneus, licèt contrà honeſtam perſonam requiratur omni exceptione major.

18 Decretum verò, *Conſignetur*, ideſt alicui perſonæ, quæ ſe obligare debet ſub pœna unciarum auri tot de exhibendo carceratum ad omnem Curiæ ordinem, etiam non novis ſupervenientibus indiciis, propriè locum habet, quando pro crimine plures ſunt inquiſiti, unus tamen reperitur carceratus, & conſi de facili ob ſociorum carcerationem poſſint indicia ſupervenire, ſi Judex eos præmanibus habet, ante carcerationem requirere poteſt conſignatarium ad exhibendum carceratum, nè poſt carcerationem is inſtruatur ad fugam, & ſic Judex quando ſibi videbitur, etiam non novis ſupervenientibus indiciis, requirit conſignatarium, & aliquando licèt reus ſit probationibus oneratus, pro crimine tamen non capitali, à Judice ſuperiori conſignatur, juſta ad id impellente cauſa; quo caſu licet reus hoc decreto non condemnatur, neque liberatur, quadam tamen indulgentia gaudet, & Fiſco non præjudicatur: cum omni tempore eum habere poſſit, ut obſervatum vidi in Regiis viſitationibus per Dom. Regentes; citatio enim, qua conſignatarius requiritur, talis eſt v3.

19 *Alguzeriis*, *& ſervientibus M. C. ſive quarumvis Curiarum ſignificamus*, *qualitèr ordine M. C. mediante decreto interpoſito die*, *&c. fuit conſignatus T. de T. & eum in ſui poſſe pro conſignato cepit*, *ut ex obligatione apparet*, *cujus tenor eſt*, *die*, *&c. conſtitutus T. de T. pendente prælibatis cauſa pro executione dicti decreti*, *ſpontè cepit in ſui poſſe Talem de T. inquiſitum*, *ut in actis*, *& ſe obligavit ſub pœna unciarum auri* 100 *Fiſco Regio de illum exhibendo ad omnem ordinem M. C. etiam novis non ſupervenientibus indiciis*, *nec non cum poteſtate capiendi*, *conſtituto*, *& precario ſe*, *& bona omnia obligavit*, *juravit*, *atque renunciavit in forma*, *in fidem talis Actuarius. Idemque* [illegible] *de his*

Digitized by Google

bis dicimus, committimus, & mandamus, quatenùs receptis præſentibus ad omnem inſtantiam Regis Fiſci peremptoriè citetis T. de T. conſignatarium ad pœnam in d. conſignatione contentam, quatenùs prima die juridica poſt præſentium notificationem præſentare habeat, & debeat dictam T. de T. conſignatum in eodem termino quoque compareat in M. C. ad dicendum cauſam quare contra eum exequi non debet pœna in conſignatione contenta, & ita, &c. Accuſatis poſtea contumaciis, & ultima C. pro T. S. ut moris eſt, interponitur Decretum. *Die, &c. viſis actis proviſum eſt, quod contra Talem de T. incuſetur pœna unciarum auri tot, Fiſco Regio eam conſignationem non factam T. de T. inquiſiti, ipſi conſignati ſervata forma decreti, & proinde pro pœna prædicta exequatur realiter, & perſonaliter, hoc ſuum, &c.*

20 Secundo quæro, an Judex fidejuſſores requirere poſſit ad exhibendum habilitatum per menſem, aut conſignatum, ſi is novum committat crimen? Et affirmativè probat, & deciſum refert Dom. Reg. Sanfel. *deciſ. 559. per tex. in l. ſed etſi quis, §. illud ff. ſi quis caut.* Negativè probat, & quoque deciſum recenſet Conſiliar.. Petra *ritu 264. num. 6.* quia ratio ſuadet, quod omnis promiſſio quamvis jurata tacitam illam contineat conditionem *ſi res ita perduret*; quare ſi principalis eſt effectus Clericus, fidejuſſores liberati dicuntur, Dom. Reg. de Marinis *reſol. 133. num. 11. lib. 1.* Verùm ſi ea novo delicto fuiſſet condemnatus, Doctores ſunt concordes, fidejuſſores non teneri, ſicut ſi principalis captus aufugiſſet, Petra *dicto ritu num. 3.*, vel ſi birruarii eum capere tentaverint, idem *num. 7.* & de Marinis *num. 10.* vel ſi ob cauſam ſecundi delicti bona fuerunt notata à Curia ratione pœnæ, propter metum inquiſito illatum, Petra *num. 8.*

21 Tertio, & ultimò quæro, an fidajuſſori requiſito ad reum præſentandum concedi debeat terminus ad perquirendum, ſi forſan ab eo petatur? & in hac quæſtione, licèt Celſus Hugo relatus à Cancerio *variar. reſol. libr. 2. cap. 5. de fidejuſſoribus nu. 142.* dicat, quod ei ſit denegandus, cum ſuccurrendum non ſit ei, qui voluntarie ſe in neceſſitate poſuit, juxtà *tex. in l. fidejuſſor, §. neceſſaria, ff. qui ſatisdare cogantur*, & quia à pœna conventionali, juſta abſentia non excuſat, juxta gloſſam *in l. ſi cum militaribus, C. de in integr. reſt.* & licèt Clarus *quæſt. 46. num. 28.* ab eodem relatus *num. 132.* dicat, *tex. in l. Sancimus C. de fidejuſſoribus*, non eſſe in obſervantia, tamèn *nu. 134.* ex æquitate contrarium tenet, Judicem tempus moderatum ſuo arbitrio ad reum perquirendum concedere debere conſiderando, quod licèt fidejuſſor promiſerit præſentare quoties fuerit requiſitus, non eſt cenſendum, mentem fidejuſſoris, nec Judicis fuiſſe, ut ità fidejuſſor ſemper reum in promptu, & ad digitum ligatum haberet, ſed permiſiſſe Judicem, ut reus etiam ſua negotia gereret, eo modo ut ad ſe præſentandum paratus eſſet.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

C A P. VII.

De Decretis: *Habilitetur, &c.*

SUMMARIUM.

1 *Formula dicta habilitationis remiſſivè.*

2 *Liberatio in forma in duobus caſibus contingit fieri, ſaltem poſt defenſiones factas, altera poſt terminum, licet ſint facta defenſiones.*

3 *Liberationis Decretum non interponitur ante rationem termini, ſed decretum habilitationis in forma, qui ſunt termini diverſi.*

4 *Habilitationis Decretum convenit cum Decreto liberationis in forma in hoc uno tantum, quod ob defectum probationum relaxatur Reus ſub fidejuſſoribus de ſe præſentando novis ſupervenientibus indiciis, & aſſignatur ratio.*

5 *Habilitationis Decretum differt à Decreto liberationis in forma, quia habilitatio fit ante defenſiones, ſed libertatis poſt defenſiones.*

6 *Et differunt quia indicia quæ poſt habilitationem veniunt, conjunguntur; ſed poſt liberationem non conjunguntur, in primis liberationis decretum, cum clauſula novis ſupervenientibus indiciis, declaratur.*

7 *Indicia nova ſupervenientia duas conditiones habere debent, & declarantur cum limitatione.*

8 *Indicia nova debent eſſe urgentiora veteribus, & aſſignatur ratio.*

9 *Clauſula novis ſupervenientibus indiciis quid differt à clauſula etiam novis non ſupervenientibus indiciis, rejecto Muſcatello.*

10 *Caſus, in quibus cautus Judex ponit clauſulam, etiam non novis ſupervenientibus indiciis, declarantur.*

1 Ultra has formulas poſitas à noſtro Auctore hic remitto lectorem ad formulas poſitas per *Sarnum in praxi crim.*, *& ſignanter à formula 66. uſque ad 71.* ubi eſt mea additio.

2 Liberatio in forma eſt, quando Reus poſt datas defenſiones relaxatur ſub fidajuſſoribus de ſe præſentando, ſi nova ſupervenerint indicia, quod decretum in duobus caſibus contingit fieri, uno vz. quando ob defenſiones factas indicia ſunt evacuata, vel ob torturam toleratam ſunt eliſa.

Altero vz. quando poſt impartitum terminum defenſorium, licet non ſint factæ defenſiones pro Reo, at quia de per ſe indicia non adſuerunt ſufficientia ad torturam, ſed ſufficientia tamen ad nomen Rei recipiendum inter Reos, quæ minora ſunt, quàm indicia ad torturam, juxta dictum per *Clarum q. 20. §. fin. verſic. ad formandum*, tunc ob defectum probationum neceſſe eſt liberare Reum in forma, ideſt ſub fidejuſſoribus de ſe præſentando relaxare.

Et ſic decretum liberationis in forma non ſemper ſupponit factas eſſe defenſiones, nam datur caſus, ut ſupra dictum eſt, quod nullis factis defenſionibus Reus liberatur in forma.

Verùm debet eſſe impartitus terminus Reo ad ſe defendendum.

3 Nam ante dationem termini non interponitur decretum liberationis, ſed habilitationis in forma, qui ſunt termini valde diverſi.

Liberationis enim decretum.

4 Et decretum habilitationis in forma conveniunt in hoc uno tantum, quod in utroque decreto Rei relaxantur ob defectum probationum ſub fidejuſſoribus de ſe præſentando novis ſupervenientibus indiciis.

Nam Judex non debet abſolvere diffinitive inquiſitum, quando cauſa eſſet dubia, an ſit culpoſus, vel ne, ſed ſolum ſub cautione liberare, ut dixit *Caravit. rit. 248. ante n. 19.*

5 Differunt tamen in hoc quando decretum habilitationis interponitur ante defenſiones, cum indicia ſunt debilia.

Liberationis vero decretum in forma profertur poſt datas defenſiones, ut ſupra dictum eſt. Ita ſubſcripta omnia concludet *Campana in reſol. 15. n. 21. per totam.*

Differunt etiam, quia indicia ſupervenientia poſt decretum habilitationis in forma conjunguntur cum primis indiciis, quæ aderant ante decretum, quia dum non ſunt per defenſiones evacuata, firma adhuc manent *Foll. in Prag. de fidejuſſoribus nu. 251. Campana ubi ſupra.*

Indicia vero ſupervenientia poſt decretum liberationis inſra non conjunguntur cum primis, quia prima jam ſunt extincta, ut notatur.

Ita deciſum eſt per *de Franch. dec. 577.* & Addantes

ubi, *Gizzarell. dec.* 78. *Sanſelic. deciſ.* 382. *n.* 5. *Giurba conſ. crim.* 50. *num.* 42. relati per *de Luca ad Franch.* ubi ſupra.

6 Liberatio in forma eſt, ut ſupra diximus, quando liberatur, quia ex indiciis in proceſſu exiſtentibus non poteſt Reus damnari, & propterea fidejuſſoribus cum cautela de ſe præſentando novis ſupervenientibus indiciis. Et hic adverte, quod moderna praxis inolevit, tunc concipitur decretum cum dicta clauſula novis ſupervenientibus indiciis, quando indicia in proceſſu exiſtentia ſunt totaliter eliſa, & evacuata, vel quaſi totaliter, ita ut dicta prima indicia remaneant extincta.

Et propterea indicia ſupervenientia poſt decretum liberationis in forma cum dicta clauſula interpoſitum, vz. novis ſupervenientibus indiciis non conjunguntur, quia prima jam ſupponuntur extincta, ut ſupra dictum eſt.

7 Nova itaque indicia ſupervenientia poſt dict. decretum liberationis in forma, ut officiant Reo, & poſſit Reus iterum citari, & contumax vocari, debent duas conditiones habere.

Primum vz. ut ſint ſufficientia de per ſe ad torturam, & non aliter, ut concludit *Campana in reſol.* 15. *num.* 24. *ex dictis per Follerium in pragm. de fidejuſſoribus num.* 151. *& Farin. quæſt.* 4. *n.* 25. *verſ. amplia primo.*

Secundam conditionem debent habere nova indicia, ut differant ſpecie a crimine, itaut ſi eadem ſpecies indiciorum ſit, non dicuntur nova indicia ſupervenire, ſed potius nova probatio eorundem veterum indiciorum, quæ eliſa, & extincta remanſerunt per decretum interpoſitum liberationis ab illis indiciis, & propterea illorum ratio non habetur, ut idem *Campana reſol.* 15. *nu.* 23., *&* 29.

Juxtà tradita per *Guaz. defenſ.* 2. *cap.* 7. *num.* 18. *Cabal. reſol.* 93. *n.* 43. *Farinac. quæſt.* 38. *n.* 77.

Quam concluſionem limitat idem *Campan. in d. num.* 23., quando poſt dictum decretum liberationis ſuperveniret unus teſtis de viſu omni exceptione major, quia tunc licet antea unus teſtis de viſu contra Reum adfuiſſet, & hoc indicium eſſet jam eliſum per torturam toleratam, vel per defenſiones datas, tamen hic novus teſtis de viſu, cum ſit indicium de per ſe ſufficiens ad novam torturam, conſequenter poterit Reus iterum moleſtari, citari, contumax fieri, & extorqueri.

Limitatur etiam in caſu *deciſ. de Franch.* 576.

8 Hic advertit idem *Campana* illud dictum a DD. quod nova indicia debent eſſe urgentiora veteribus, intelligendum eſſe, ut nova ſufficientia ſint de per ſe ad torturam abſque ope veterum indiciorum, cum quibus nova non conjunguntur, quia vetera ſunt extincta, ut dictum eſt, non autem, quod ſuperent vetera.

Unde ſi quis ex indiciis valdè urgentibus fuit tortus, & quia torturam ſubſtinuit, fuit liberatus in forma, ſi poſtea ſupervenerint nova indicia, ſpecie differentia, licet non ſint ita urgentia, ſicuti erant prima, ſufficit quod urgeant ad torturam, & ex dictis novis indiciis minus urgentibus poterit reus torqueri, & conſequenter citari, quia de per ſe ſunt ſufficientia ad torturam, & non inſpicitur, quod ſint majus, vel minus urgentia illis veteribus.

9 Dixi ſupra quando moderna praxis inolevit, tunc ponere clauſulam vz. (novis ſupervenientibus indiciis) quando ſunt omnino vel quaſi omninò indicia extincta, & evacuata.

At quando non ſunt eliſa, ſed ſolum debilitata, itaut indicia remaneant debilia, vel partim evacuata, & partim non, tunc ne pro gravi delicto fiat levis, & ridiculoſa condemnatio, tunc fit decretum liberetur in forma, ſed cum dicta clauſula, etiam novis non ſupervenientibus indiciis.

Ad hoc, ut ſi perveniant nova indicia conjungi poſſint cum primis indiciis remanſis, quæ prima erant debilia, & non ſufficientia ad condemnandum Reum, ſaltim extraordinariè.

Licet Muſcatell. in praxi fidejuſſoria *modo primo num.* 26. ignaros vocet illos Judices, qui ponunt clauſolam, etiam novis non ſupervenientibus indiciis, ut ſupra.

Attamen hodie rectore Muſcatello, tam in M. C. quam Reg. Audientia, & in omnibus regni Curiis recepta eſt praxis ponendi dictam clauſulam, teſte Conſil. Campana *reſol.* 15. *nu.* 30., *& teſte Actuario Broja in cap.* 17. *num.* 55.

Qui Broja ſub die 2. Februarii 1685. in Civitate Nuceriæ Paganorum, ubi etiam Judex locutus eſt mecum in circulo plurium DD. & Actuariorum veteranorum, quorum magna eſt copia in dicta Civitate, omnes teſtificati ſunt de dicta viridi praxi in omnibus Regni Curiis, quia ad beneficium Fiſci ſervata videntur illa indicia ad finem conjungendi cum novis.

10 Et poteſt dari caſus, quod poſt terminum nullæ fiant defenſiones, & ſic indicia minime eliſa cenſentur, & ſic cautus Judex ponit dictam clauſulam.

Item multoties dubitatur de inquietitudine rei liberati, & ut habeat Reum frenatum ponit dictam clauſulam, quaſi traditè illum liget de quietè vivendo.

Inſuper quando pro crimina plures ſunt inquiſiti, qui non omnes ſunt carcerati, & à ſociis carceratis poterint ſupervenire indicia, ſolet fieri decretum, quod conſignetur alicui perſonæ, cum obligatione ſub pœna unciarum auri tot de exhibendo Reum ad omnem Curiæ ordinem, etiam non ſupervenientibus novis indiciis, Auctor noſter in hoc *cap.* 7. *num.* 18.

Leonardus Riccius.

CAPUT OCTAVUM.

De Decretis, quibus præit I. Quod Tales ad informationem Curiæ recepti habeantur pro repetitis. II. Quod Talis de Tale inquiſitus, ut in actis, torqueatur ad eruendum ex ore proprio veritatem, citra præjudicium probatorum, & confeſſatorum. III. Quod Talis de Tale torqueatur acriter citra præjudicium probatorum, & confeſſatorum. IV. Viſa inſtantia Regii Fiſci fuit proviſum quod torqueatur Talis de Tale ex proceſſu informativo prævia diſpenſatione S. E. ex quo Neapolitanus. V. Torqueatur Talis de Tale ad convalidandam ejus confeſſionem tali die ... ſponte factam in caput ſociorum, non aliter, nec alio modo. *Si ſunt plures.* Torqueatur, &c. ad convalidandas eorum confeſſiones, &c. *Si vero aliquis eorum ſit minor.* Sed Talis de Tale terreatur ad convalidandum, &c. VI. Torqueatur Talis de Tale tamquam cadaver ad ſciendos complices, fautores, ac alia patrata facinora, ſive mandata.

S U M M A R I U M.

1 *Tortura unde dicta, quid ſit, & quare inventa.*
2 *Tortura experimentum periculoſum, referuntur exempla.*
3 *Tortura ut legitimè inferatur, plura concurrere debent requiſita.*
4 *Indicia, quia dicantur, & plures diſtinguuntur gradus remiſſivè.*
5 *Indicia alia remota, aliqua proxima, & quæ dicantur, nec non levia, vel gravia ſunt.*
6 *Gravia ſunt in triplici gradu, cum explicatione.*
7 *Urgentia, ut tortura adhibeatur, requiruntur.*
8 *Urgentiora, ſeù multum urgentia in torenta ſervorum, ut tortura repeti poſſit, requiruntur.*
9 *Urgentiora, ſeù multum urgentia, etiam ad pœnam extraordinariam valent.*
10 *Judex ſecundum Epiſcopum Sarmienta, ubi reum abſol-*

Digitized by Google

abſolvere, aùt torquere debet, extraordinariè puniare requirit.

11 *Secundum Dom. Cardinalem de Lugo, pœna extraordinaria punire valet, & ponuntur rationes.*

12 *Judex quando torturam repetere debet, & quando ad pœnam extraordinariam devenire.*

13 *Judex etiam poſt torturam reum ad pœnam extraordinariam condemnare poteſt.*

14 Pragmatica 2. de monetis *in locum unius teſtis de viſu, indicia multum urgentia voluit, & de ratione.*

15 *Deciſio M. C. & Regii Collateralis Conſilii uniformis in cauſa cujuſdam monetarii recenſetur.*

16 *Indicia urgentiſſima convictionem importans.*

17 *Indicia, ut tortura inferatur, an ſemiplenam probationem conſtituere debeant, ita ut ſemiplena ſit neceſſaria, & minus quàm ſemiplena non ſit ſufficiens.*

18 *Teſtis de viſu quando ad torturam ſit ſufficiens.*

19 *Indicia quamvis levia in delictis difficilis probationis ſufficiunt, & num. 62.*

20 *Indicia Judici arbitraria ſunt, & quot ad torturam ſunt neceſſaria, & quæ num. 63.*

21 *Indicium quomodò probetur, & num. 64.*

22 *Fuma quid ſit, quomodo probetur, quotuplex ſit, & quando faciat indicium ad torturam.*

23 *Fuga an faciat indicium ad torturam.*

24 *Inimicitia capitalis an ſit ſufficiens ad torturam.*

25 *Minæ an faciant indicium ad torturam.*

26 *Aſſertio vulnerati an ad torquendum ſufficiat.*

27 *Res furata penès aliquem reperta, & inſtrumenta ad cudendum monetas, an inducant indicium ad torturam.*

28 *Confeſſio extrajudicialis an ſit ſufficiens ad torturam, & num. 73.*

29 *Dictum unius ſocii criminis an faciat indicium ad torturam.*

30 *Fuga ſocii criminis num faciat indicium contra carceratum.*

31 *Mendacium conſtituti an ad torturam ſit ſufficiens.*

32 *Secreta loquutio an faciat indicium ad torturam, & num. 68. 69.*

33 *Occultatio teſtium an faciat indicium ad torturam.*

34 *Preparatio armorum.*

35 *Aſportatio bonorum è domo.*

36 *Frequentatio loci delicti an faciat indicium ad torturam.*

37 *Effuſio ſanguinis à cadavere in conſpectu alicujus, an indicium faciat contra alium.*

38 *Remiſſio offenſi, an, & quando faciat indicium.*

39 *Confeſſio non præcedentibus indiciis extorta, iis ſupervenientibus convalidari non poteſt.*

40 *Confeſſio, quamvis præcedentibus indiciis extorta à Reo immoderatè torto, nulla eſt.*

41 *Tortura, an adhibeatur ante teſtium repetitionem.*

42 *Confeſſio à tertio habita ante teſtium repetitionem eorum repetitione non convalidatur.*

43 *Tortura non adhibetur lite non conteſtata.*

44 *Conteſtatio litis eſt initium belli legalis, & Judicii fundamentum.*

45 *Practica, & litis conteſtationis formula ponitur.*

46 *Tortura non adhibetur, niſi reo impartito termino ad ſe defendendum.*

47 *Copia repertorum reo concedenda eſt ante torturam.*

48 *Copia repertorum concedi debet facta teſtium repetitione, & de ratione.*

49 *Reus ſi daret teſtes pro repetitis præter abſentes non eſt admittendus.*

50 *Decretum,* quòd teſtes habeantur pro repertis, *quando interponatur.*

51 *M. C. procedit ad torturam ex proceſſu informativo.*

52 *Practica procedendi ex proceſſu informativo undè procedit, & in qua ratione fundatur, ac Regni capitula,* In accuſatis, Juris cenſura, Proviſa juris ſanctio, & cum ſceleratis, *expenduntur.*

53 *Tortura ex proceſſu informativo, ut locum habeat ſecundùm quoſdam Regnicolas, tria requiruntur, nempè delicti atrocitas, indiciorum urgentia, ac levitas vitæ; ſecundùm alios duo ſufficiunt, Auctoris opinio adſeritur, & deciſiones M. C. recenſentur.*

54 *Votum Conſiliarii Joſeph de Roſa in cauſa Pompilii Gagliani.*

55 *Advocatus non poteſt eſſe Judex in cauſa connexa.*

56 *Acta an ſint nulla ante Judicis recuſationem.*

57 *Cauſa principalis delinquentis, & mandantis, vel conſulentis, aut auxiliantis, an ſit eadem, vel ſaltem connexa.*

58 *Princeps delegando, an diſpenſaverit, ita ut recuſatio locum non habeat.*

59 *Capitulorum Regni* ſi cum ſceleratis *ab Auctore interpretatur, ut habeat locum contra conſulentes, & auxiliantes, & mandantes.*

60 *Capitulum prædictum, ut procedat, tria requirit, nempe delicti atrocitatem, vitæ levitatem, & indicia ſufficientia.*

61 *Ac ſecundum Auctorem indicia multum urgentia.*

65 *Indicia adducta à Fiſco contra Pompilium ponderantur ab Auctore, num. 66. 67. 68. 69. 70. & 71. & ſequent.*

72 *Auxilium præſtitum poſt delictum, an faciat indicium de tractatu, & conſilio in delicto.*

75 *Indicia minus ſufficientia an uniantur ad torquendum.*

76 *Conſilium qua pœna punitur, cum diſtinctione.*

77 *Auxilium qua plectitur pœna, cum diſtinctione.*

78 *Tortura ex proceſſu informativo non intrat, ſi pœna eſt extraordinaria.*

79 *Tortura adhibetur in crimine ultra relegationem, etiam ſi hæc pœna non reperitur determinata, cum limitatione.*

80 *Minor decimo quarto anno torqueri non poteſt, cum limitatione, & ſublimatione n. 81. & 82.*

83 *Senex decrepitus torqueri non poteſt.*

84 *Mulier prægnans torqueri non poteſt, cum ampliationibus.*

85 *Advocatus Rei audiendus eſt ante torturam, etiam ſi ea inferatur ex proceſſu informativo, & de ratione.*

86 *Confeſſio habita in tortura ratificari debet, ut ex ea ſequatur condemnatio.*

87 *Ratihabitio quando facienda eſt.*

88 *Tortura repeti poteſt uſque ad tertiam vicem, & repetitioni locus eſt tribus caſibus n. 89.*

90 *Indicia poſt torturam ſupervenientia quomodo à primis differre debent, ut repetitioni locus ſit.*

91 *Tortura e proceſſu informativo, an reiteretur.*

92 *Terminus adverſus confeſſionem concedi debet.*

93 *Tormentorum plura genera, atque gradus, & quomodo, numerantur ab Auctore.*

94 *Formula Decreti,* Torqueatur *ponitur.*

95 *Reus in tortura quomodo eſt interrogandus.*

96 *Tortura infertur quoque ad purgandum infamiam, & quomodo, cum ejus decreto, ac de differentia ſocii criminis, & in crimine.*

97 *Tortura infertur etiam ad ſciendos complices.*

98 *Confeſſiones aliquo rigore à latronibus extorta tamquam ſpontanea recipiuntur in Regno.*

99 *Reus verberibus eſt interrogandus.*

1 TOrtura à torquendo dicta, mentis, & corporis eſt cruciatus, & antiquitus inventa, ut ex ſacra pagina *lib. Heſter. capit. 12.* nè probationis defectu crimina remanerent impunita, & facinoroſi licentiùs peccarent, ſi ſe non convincendos putarent; in itinere veritas debilis, & periculoſa eſt: *nam plerique patientia, ſive tormentorum duritia, ita tormenta contemnunt, ut ab eis veritas exprimi nullo modo poſſit. Aliique tanta ſunt impatientia, ut in quovis mentiri, quam pati tormenta velint,* ſicuti inquit Divus Adrian. *in l. 1. §. quæſtioni ff. de quæſt.* Hinc legimus penès Valer. Max. *lib. 3. cap. 4.* quòd cujuſdam Argentarii ſervus inculpatus de morte alterius ſervi Titi Fanii fuit eo nomine tortus, & uti confeſſus condemnatus, ſed non multum proceſſit, & dictus Titi Fanii ſervus domum redit, Paris de Put. *de ſindicatu cap. & an ſi quis dixerit,* recenſet, quòd cum quædam mulier graves intulerit minas, incontinenti minatus ab alio inimico fuit percuſſus, cogitans is, quod culpa in mulierem rejiceretur (prout evenit) quoniam mulier fuit torta, & confeſſa punita, quando innocens erat, ut tem-

pore

Digitized by Google

pore compertum fuit. Farinac. *quæſt.* 52. *n.* 111. refert, quòd quidam famoſus fur, vulgò nuncupatus *il Prevone di Lucca*, ut furtum committeret in Domu Galeotti Geroni, ſe abſcondidit in camino ignis exiſtente in cubiculo, ubi pecuniarum arca aderat; a quo nocte egreſſus cum Galeotto certavit, eumque cultro occidit, ac à nemine viſus per eundem caminum aufugit, & quia Magiſter filiorum dicti Galeotti, audito rumore prius occurrit, & intra cubiculum ab aliis familiaribus cum mortuo Galeotto fuit repertus, de hoc crimine quoque fuit inculpatus, is ſuo malo fato tortus, & confeſſus, quamquàm innocens, condemnatus extitit, tempore poſtea decurſo fur ſpontè factum detegit; neque noſtris temporibus exempla deſunt, quorum unum retulit Dom. Reg. Tapia *dec. S. C.* 29. quadam alia in primo decreto retuli, & quoque Ego magno dolore in judicando expertus ſum, meritò, ut adhibeatur, plura requiruntur. Primum, ut præcedat delictum in genere, ſicut advertit Juris Conſ. *in l.* 1. *§. item illum ad ſyllan.*

3 Secundum, ut legitima præcedant indicia, ut in *l. Milites §. oportet, & in l. cum cognitionaliter, C. de quæſt.* cum concordantibus adductis à gloſſis;
4 indicia enim ſunt omnia, ex quibus aliquo modo colligi poteſt; quis ſit criminis reus, & in plures diſtinguuntur gradus, ut ex Patre Sanchez, Leſſio, & D. Card. de Lugo in primo decreto recenſui, & hic non prætermitto, quòd alia indicia ſunt remota,
5 alia criminibus proxima. Remota ſunt extrà delictum, & quæ illud immediatè non reſpiciunt, ſed tantùm ipſius congruentias, ſicut poſt multos Lanarius ad Dom. Reg. Rovitum *pragm.* 27. *de offic. Magiſtri Juſtitiarii; verſ. quò ad indiciorum inquiſitiones*, puta fama, inimicitia, abſentatio, minæ, quæ delinquentem immediatè non indicant. Proxima illa dicuntur, quæ immediatè rei veritatem reſpiciunt per ſeoſum viſus, ſive auditus juxta delicta; uti in homicidio, armatione per campaneam, teſtis de viſu in conſilio, mandato, blaſphemia, injuriis, teſtis de auditu, ideſt teſtis, qui deponat, quod audivit T. de T. hora, & loco, quòd Titius blaſphemavit, & prout magis, aùt minus ad delicta inferunt, alia levia, alia gravia judicantur.

6 Gravia meo arbitrio ſunt in triplici gradu, vz. gravia, & ſunt, quæ cum aliqua probabilitate delicta reſpiciunt; alia multum urgentia, quæ magna probabilitate, & veriſimilitudine delinquentem indicant; alia ſunt urgentiſſima, quæ maxima probabilitate delinquentem demonſtrant, & illa etiam dicuntur indubitata, quibus mens Judicis conquieſcit ad credendum contra inculpatum, & ultrà inveſtigare non curat.

7 Prima vz. gravia, urgentia regularitèr requiruntur, ut tortura adhibeatur, ſicuti colligimus ex dictis Juribus in *l. milites, & in l. conditionalitèr*.

8 Secunda, ideſt Urgentoria; ſeù multum urgentia requiruntur in eo caſu, quo tortura inferenda eſt ſervo contra Dominum de crimine ſuſpectum, ut in *l.* 2. *ff. de quæſt.* ibi: *Ad tormenta ſervorum ita demum venire oportet, cum ſuſpectus eſt reus, & aliis argumentis ita probationi admoveatur, ut ſola confeſſio ſervorum deeſſe videatur*, juncta Gloſſa *in verb. Confeſſio*, Gloſſa parva *in verb. Admovere*, ac Gloſſa *in l. maritus, ff. eodem, in verb. Illicite*, ibi: *ſed quia in caput Domini*, & ita intelligo doctrinam Farinacii *qu.* 37. *num.* 9. & aliorum affirmantium, indicia ad torturam eſſe debere certa, clara, graviora, ac luce meridiana clariora, in tantùm, ut Judex ſit quaſi certus de delinquente, ſed nihil aliud ſibi deeſſe videatur, quàm ejuſdem Rei confeſſio; vel requirantur in repetitione torturæ, Bart. *in l. unius, §. reus, de quæſt. num.* 2. ibi: *Quandoque contra reum apparent indicia manifeſta, & multum urgentia, tum ſi in prima tortura reus nihil dicit, & ſtat durus, poterit iterùm torqueri*, Paris de Puteo *in verb. tortura, in lib.* 2. *cap.* 2. quod incipit *de repetitione torturæ*, Blanc. *in l. fin. d. quæſt. num.* 12. ibi: *Nota tertiò, quod quando ſunt indicia urgentia, reus ſemel torquetur, ſed ſi eſſent multum urgentia, tunc ſit repetitio in tortura*, & allegat Bart. *in d. l.* Thomas *1. in 3. part. in verb. tortus in fine:*

9 Hæc etiam Urgentiora, ſeu multum urgentia valent, ut reus condemnetur in pœnam extraordinariam, ut quotidiè ſervari videmus, ex doctrina D. Præſid. de Franchis *deciſ.* 571. & D. Reg. Rovit. *ſup. prag.* 3. *de malandrinis*, & eſt in arbitrium Judicis, aùt inferre reo torturam, & illam iterùm adhibere, aùt inferre à principio, & ad pœnam extraordinariam devenire.

10 Sed Epiſcopus Sarmiento *ſelectarum interpr. lib.* 1. *cap.* 1. Pater Sanch. *conſiliorum moralium lib.* 3. *cap. unico dub.* 12. *num.* 4. & P. Diana *reſol. moral. tract.* 6. *de tortura in S. Officio, reſol.* 18. plures referentes, tenent reum ex defectu plenæ probationis eſſe aùt abſolvendum, aùt torquendum, & Judicem non poſſe eum pœna extraordinaria punire, infraſcriptis rationibus. Prima, quia Juris Conſultus in *leg. aut facta ff. de pœnis*, & Alexander Tertius in *cap. ſicut dignum*, cauſas ex quibus Judex pœnam minuere poteſt, connumerant, & inter eas probationis qualitatem non recenſent: nam in hoc caſu ſi reus non eſt convictus, jure ſtatutum eſt, ut torqueatur, *l. edictum ff. de quæſt.* Secunda, quia factum eſt individuum vz. aùt Titius necavit, vel non necavit, & in hoc medium conſtitui non poteſt, quarè ſi Judex pœnam extraordinariam infligeret, quippè judicaret Titium reum, cum non abſolvet, & innoxium ſcilicèt non occidiſſe, cum pœna homicidii non puniat, & ſic occidiſſe, vel non occidiſſe, pronunciaret, quod ridiculum eſſet, & facilius, vel innocentem oneraret, vel nocenti juſtam delicti pœnam non irrogaret, propterea, aùt abſolvendus, vel torquendus eſt. Tertia, quia in pœnis requiruntur liquidiſſimæ probationes *l. fin. C. de prob.* quæ non diſtinguit circà pœnam mortis, vel exilii, & ultimo ex *lib.* 3. *Regum, cap.* 3. ubi Salomon mulierem, quæ alterius Puerum rapuit, quamvis violentiſſimam habuiſſet præſumptionem, ad nullam condemnavit pœnam.

11 Contrariam opinionem quamplures DD. ſubſtinent, & veriorem exiſtimant, ut præſertim D. Card. de Lugo *de juſt. & jure diſp.* 37. *ſectione* 12. *n.* 143. *&* 144. his mediis; quia aliquibus indiciis urgentibus gravatus, certè magis reus, quàm innocens reputatur, & quamvis ſit in poſſeſſione ſuæ indemnitatis, eſt tamen præſumptio ita vehemens, ut poſſeſſioni prævaleat, & hæc conſtituit eum in ſtatu, quo aliquod malum juſtè pati poteſt; quarè licèt pejus ſit punire innoxium, quàm abſolvere noxium; hoc eſt verum in pari cauſa, non quando magna eſt inæqualitas. Pejus enim eſſet Reipublicæ noxios omninò manere liberos, quàm innoxios urgentibus indiciis affectos ſine culpa pati: Secundò, quia ſicut urgentibus indiciis juſtè reus propter bonum publicum torquetur; ita & urgentioribus, aliqua pœna extraordinaria punitur, & aliam ego addo rationem, nam malitia aucta, homines in male agendo callum in corde habent, increpationes, & tormenta contemnunt, & ut experientia docet, ex centenis unus in tortura confitetur, quarè ſi aliqua extraordinaria pœna delinquens non eſſet plectendus, Reſpublica valdè læderetur tot improbis hominibus repleta, contrà textum *in l. congruit de officio Præſidis*, & ità pro bono publico (cui tantum pœna conſulitur) dicta contraria opinio uſu recepta eſt.

12 Judex autem, criminis qualitate attenta, hoc regulabit arbitrium, quoniam ſi crimen grave, & exemplare eſt, tunc, ut judicium magis veritati conforme proferre poſſit, & crimen requirit, ad torturam non ſemel devenire tenetur; maximè ſi crimen à pluribus commiſſum præſumitur, ut confeſſione, quæ vi tormentorum ſperatur, ordinaria, & condigna pœna plectatur, ne ſocii detegantur: firmum igitur remanet, quod ſit in Judicis arbitrium, aùt devenire ad torturam, aùt ad pœnam extraordinariam contra reum indiciis multum urgentibus gravatum, ſicut quoque exiſtimat Præſ. Menoch. *lib.* 1. *q.* 92. *num.* 3.

13 Amplius etiam poſt illatam torturam Judex ad extraordinariam pœnam devenire poteſt, idem Dom. de Franchis *ind. deciſ.* 42. *&* 96. & exiſtentibus indubi-

dubitatis indiciis antè promulgationem *Pragm.* 12. *de offic. Judicum*, inquiſitus de homicidio ter fuit tortus, & deinde ad Regias triremes vita durante condemnatus, & decretum confirmatum à S. C. idem Gram. *dec.* 8. itàque delicti atrocitate attenta, & indiciorum urgentia, tortus etiam ad extraordinariam condemnatur pœnam, ſicuti teſtatur quoque Clarus *q.* 20. *num.* 3. & 64. *num.* 15. & 85. *num.* 10. Dom. Riec. *Collect.* 1567. & 2263. *par.* 3. Farinac. *cap.* 25. *num.* 30. Olanus *in concordia Juris lit. T.* Sanchez *lib.* 3. *cap. unico dub.* 12. *n.* 9.

14 Indicia multum urgentia recenſentur etiam in *Regia Prag.* 2. *de monetis*, §. *decimotertio*, quæ mortis pœnam imponit, quoties contrà inquiſitum adeſt unus teſtis de viſu fide dignus, mala fama, & levis vita (quod intellige extrà delictum in genere) etiam vigore *Cap. jam ſæpè*, aut deficiente teſte de viſo, ſi cum dicta mala vita, & fama concurrant indicia multum urgentia, & quòd etiam eo caſu ſit in Judicis arbitrio ad dictam pœnam devenire, quæ *Pragm.* attenta probationis difficultate circa convictionem modificavit Jus Commune, & tamen in hac modificatione cum magna proceſſit cautela, quoniam unus teſtis de viſu fide dignus facit ſemiplenam probationem, undè in ipſius locum æqualis probatio erat neceſſaria; & proinde duo remota indicia legitime probata ſufficiebant, & quia dicta indicia in rei veritate non ſunt illius efficaciæ, atque evidentiæ, qualis reputatur teſtis de viſu: cum iſta ſit naturalis probatio, illa judiciaria, ideſt Judicis intellectu ſuppoſita; iſta teſtis de viſu, immediata, illa mediata, ideſt mediante intellectus diſcurſu; iſta evidens, illa minus evidens, ut poſt antiquiores D. Card. de Lugo *de juſt. & jure diſput.* 32. *ſect.* 12. *n.* 239. meritò duo teſtes de viſu plenam, & perfectam conſtituunt probationem, quoad pœnam ordinariam, quatuor remota indicia non, & meritò meo judicio pro effectu dictæ *Reg. Pragm.* in defectu teſtis de viſu, indicia multum urgentia ſolum, ità cautelatè procedendo.

15 Quare licèt M. C. ad mortis pœnam proceſſiſſet contra mercatorem Joſeph Sanſone inquiſitum de tonſione Regiæ monetæ vigore *d. Pragm.* & ejuſdem *cap.* 13. ſequentibus probationibus. *Primò*; quia in palmento apothecæ, & propè ipſius bancum fuit reperta una inciſura Regiæ monetæ argenti. *Secundò*, nàm in cella vinaria, juxtà dictam apothecam fuerunt nonnullæ aliæ inciſuræ inventæ in quadam pagina involutæ. *Tertiò*, ex quo ſupra apothecam etiam fuere duo lateres reperti cum expolituris, ſivè ſignaturis argenteis. *Quartò*, in priverno feneſtræ dicti cubiculi aliæ ſignaturæ apparebant, quæ recognitæ fuerunt ab expertis Regiæ Siclæ, & attenta inventione dictarum inciſurarum, deponebant de judicio, quòd dictæ ſignaturæ in lateribus, & priverno repertæ, cauſa expoliendi, ſive circumlimandi monetas inciſas, factæ fuiſſent; cum experientia compertum ſit Inciſores in dictis lateribus, ſivè in aliis conſimilibus inſtrumentis monetas inciſas expolire. *Quintò*, quia in forfice ejus exercitii rebavæ inciſi argenti fuerunt recognitæ. *Sextò*: unus teſtis dicti inquiſiti famulus, quamvis minor decem, & octo annorum, major tamen decimoſexto, deponebat, vidiſſe dictum Joſephum per rimulam oſtii alterius apothecæ contiguæ, de nocte, candela accenſa, argenteas monetas incidere ſupra bancum, juxtà quod fuit dicta inciſura reperta. *Septimò*, aliqui convicini habitantes contra feneſtram deponebant de rumore inciſionis cum forfice in dicta feneſtra, & de judicio, quòd tunc Joſeph monetas incidebat. *Octavò*, plures teſtes de fama, quod Regiarum monetarum erat inciſor, & denique quia reperiebatur inquiſitus de uſuraria pravitate in Magna Curia, quamvis de ea non erat condemnatus, ſed in viſitatione mandato dimiſſus.

Sed reclamatione impetrata, cum in reclamationis termino fuerint pro parte inquiſiti plures teſtes, qui deponebant de rumore propè feneſtram repulſati, uti querelantes in proceſſu de uſuraria pravitate, compilato termino, facta relatione in Regio Collaterali Conſilio, ubi etiam intervenerunt DD. Felix de Lanzina S. C. Præſes meritiſſimus, & Raphael de Villoſa, tunc Locumtenens Reg. Cameræ, tres enim DD. Reg. decretum M. C. confirmaverunt, rigore dictæ *Pragmaticæ*, & *Capituli* 23. quo pœna mortis imponitur, quoties penès aliquem, aùt inſtrumenta apta ad cudendas monetas, ſive monetarum inciſuræ repetiuntur, & fama laborat, quòd is falſator, ſive Regiæ monetæ ſit inciſor, & ſi levis vitæ eſt, ac unus teſtis fide dignus de viſu deponat, & idem Judicis arbitrio, ſi loco teſtis indicia multum urgentia concurrunt, quæ requiſita, uti conſideraverunt, aderant contra Sanſonem, & primò, fama in ſpecie, de crimine per plures teſtes probata, mala qualitas perſonæ, quia inquiſitus de uſuraria pravitate, quæ furto æquiparatur, Gloſſa *in cap.* 2. *de uſuris*, & *cap. ſi quis uſuram* 14. *quæſt.* 4. Et inquiſitio de furto fuit quoque conſiderata pro mala qualitate in expendente falſam monetam, ut mortis pœna procederet, Dom. de Franchis *deciſ.* 401. *num.* 2. & teſtis de viſu, qui uti famulus, quamvis pro domino non admittatur in teſtem, *text. in cap. in liberis extra de teſtibus*, quia Domini præſumitur benevolus, & per fas, aùt nefas obedire conſuetus, argumento *text. in l. cum ad ſedem de reſtitutione ſpoliatorum*, & *in l.* 1. *C. de raptu virginum*; contra Dominum tamen admittitur, probat Farinac. *q.* 55. *num.* 143. Maſcard. *de probat. concl.* 578. Quinimò huic teſti magis credendum: nam ratione qua ſupra præſumitur, quod veritatis ſtimulus ad ſic deponendum coegiſſet, ſicuti in ſimili de affine, & domeſtico conſuluit Aimon. *conſil.* 220. *n.* 9. & quamvis minor decem, & octo annorum; conſideraverunt, quòd pubes annorum quatuordecim in criminalibus in teſtem admittitur, ut in aliquo faciat judicium, Farinac. *quæſt.* 58. *num.* 36. & 18. Eò magis, quia proximus erat decimoſeptimo anno, quarè attenta immunitate criminis, quod tanquam læſæ Majeſtatis crimen reputatur, uti in *Capitulo Regni jam ſatìs titulo de demolitoribus, falſatoribus, & incidentibus ſiliquas carolenos*, in quo crimine minor probat *tex. in l. de minore*, *ff. de quæſt.* Gloſſa *in l. inviti ſecunda in verb. Sed nec pupillis*, *ff. de teſtib.* Albericus de Roſate *in l. in teſtimonium*, *verſ. fallit in criminibus*. *ff. de teſtibus* Campec. *de teſtibus*, *regul.* 113. Gigas *de crimine læſæ Majeſtatis*, *rubr. quomodo*, & *per quos crimen læſæ Majeſtatis probetur*, *q.* 14. Maſcard. *de probat. lib.* 3. *concluſ.* 1246. Farinac. *qu.* 58. *num.* 22. 23. & 24. Item probationis difficultate attenta, quia crimen patratum in loco ſecreto, & in domo, in qua alius non aderat; idcirco uti talis idoneus erat reputandus, juxtà doctrinam Marſilii *in l. de minore*, *ff. de quæſt. n.* 24. & 28. *in l. infans*, *num.* 82. & 46. *ff. ad l. Cor. de ſicar. in princ.* §. *diligenter*, *n.* 80. & 82. qui teſtatur, quòd ubi veritas haberi non poteſt, dictum impuberis ſufficit ad torturam, & duo impuberes faciunt plenam probationem, Gram. *conſ.* 45. & Carrer. *de indiciis*, & *tortura*, §. *ultimo de teſtibus*, & quamvis Farinac. *d. q.* 58. *num.* 34. hanc doctrinam impugnet, Farinac. loquutus eſt de impubere, & hic teſtis non ſolùm pubes, ſed decimoſeptimo anno proximus erat, & ejus dictum veriſimile, quia deponebat vidiſſe Sanſonem ſupra bancum monetas incidere, & propè illud inciſura monetæ fuerat reperta, ab eodem Marſilio *in l. infans num.* 46. *ff. ad l. Corneliam de ſicariis*, & Blanco *in l. finali num.* 349. Ant. Gomez *variar. reſolut. lib.* 2. *rub. de probat. n.* 12. Carrerio *in d.* §. *ultimo in teſtis*. Et quamvis in hoc teſte aliquis conſideretur defectus, & requiſitum deficeret: etiam Joſeph Sanſone mortis pœna erat dignus, ſecundùm aliam lecturam dicti *capitis* 13. *Regiæ Pragmaticæ*; nam aderant indicia multum urgentia, nempè dictæ inciſuræ repertæ, ſignaturæ in lateribus, & priverno, necnon rebavæ inciſi argenti in forfice, ac eadem forfex, quæ utique omnia cum dicto teſte, indicia multum urgentia conſtituebant, etenim ſola inſtrumenta ad cudendas monetas indicium faciunt ad torturam, Dom. de Franch. *deciſ.* 440. & ibi de Luca, Caball. *caſu* 197. *num.* 10. 11. & 29. Boſſ. *tit. de falſa moneta num.* 7. Dom. Reg. Capyc. Latro *dec.* 179. *num.* 46. unita autem cum

teſte,

teſte, certè indicia multum urgebant, quibus reus in crimine falſæ monetæ vigore dictæ *Regia Pragm.* condemnari poteſt, Ricc. *deciſ.* 132. *par.* 4. ponderanda etiam, quod in crimine tonſionis, & fabricationis falſæ monetæ, inſtrumenta reperta apta ad incidendas, & falſandas monetas penes aliàs condemnatum, ſive tortum plenam conſtituunt probationem, ut in *d. Pragm.* 4. *cap.* 12.

Alii verò quatuor DD. Reg. decretum reformaverunt: nàm unus fuit voti pro acri tortura, alii tres pro triremibus ejus vita durante, conſiderando, quod Jure communi ordinaria pœna practicatur in confeſſo, aut convicto *l. qui ſententiam Cod. de pœnis*, ubi gloſ. cum concordantibus, & convictus dicitur, quando contra ſe duo teſtes deponunt de viſu, aùt tres, ſi unus ex duobus eſt fide dignus; de Jure Regni vigore Regiæ *Pragm.* 2. *cap.* 13. *de monetis*, pœna mortis practicatur, ſi reus hujuſmodi criminis eſt levis vitæ, ſi cum ejus mala qualitate concurrit fama de crimine, ac teſtis de viſu fide dignus, vel in ejus defectu indicia multum urgentia, quare *Pragmatica* circa convictionem modificavit Jus Commune; idcircò uti pœnalis, & exorbitans ſtrictè intelligi debebat *cap. odia*, & *cap. in pœnis de regulis juris in* 6. Maſtrill. *dec.* 22. & hæc tria requiſita ſine ullà diminutione erant practicanda, quando in præſenti caſu contra Sanſonem fama non ſolida, & inconcuſſa, quia plures teſtes, etiam de vicinatu deponebant de ejus bona vita, & fama, qua mala eliſa videbantur, juxtà notata à Conſil. de Bottis *in d. cap. jam ſæpè*, *in ſecunda additione*, ibi: *Item ſi inquiſitus probaret de contraria fama*; Farinac. *qu.* 47. *num.* 163. & *num.* 165. ubi etiam bona fama in genere debilitat malam famam *in* ſpecie, & *num.* 151. ubi loquitur in ſtatuto famam requirente, & dicit quòd ea probari debet per teſtes omni exceptione majores, inquiſitus de uſuraria pravitate levis, quia non condemnatus, ut ille de furto in relata deciſione Dom. de Franchis, non convictus, ſed leviter indiciatus, & mandato dimiſſus. Et circà teſtem de viſu, quòd Reg. *Pragmatica* in hoc crimine etiam probationis difficultatem conſideravit, & nihilominùs teſtem fide dignum voluit, & meritò, quia alia duo ſunt extra crimen, & remota, & confert P. Leſſii doctrina *lib.* 2. *cap.* 30. *dubit.* 4. *nu.* 25. ubi quòd unico teſte Rex ad mortis pœnam, vel membri mutilationem devenire nequit, ſi alia ratione is de crimine non ſit certus, & teſtis ſummæ authoritatis, & fidei; in caſu præſenti, quia minor non erat fide dignus eo magis, nam relevare tenebatur. Neque aderant indicia multum urgentia, quoniam iſta ultra delictum in genere requiruntur, Muſcatell. *tit. de falſa moneta num.* 35. & 36. & colligitur ex dicta *Pragmatica*: nàm licèt inſtrumenta convincunt alias inquiſitum, ut in *cap.* 12. propter præcedentem inquiſitionem, tamen contrà non inquiſitum ultra ea, vult probationes, ut in *cap.* 13. ibi: *Concorrendo*, &c. itàque hæc omnia ultrà inſtrumenta deſiderantur, & in facto inciſuræ repertæ delictum in genere conſtituebant ſignaturæ, & tebavæ in forfice, illud quoque reſpiciebant, & ſi extra illud conſiderabantur vaga indicia, & ſatis debilia erant; eò magis, quia Joſeph Sanſone erat mercator nonnullarum mercium, & cum forfice alia metalla incidere poterat, & ſi inciſuræ fuerunt repertæ, non autèm monetæ inciſæ, & nonnullæ optimi ponderis, & ex his ad Regias triremes, cum in Regio Collaterali Conſilio procedat *tex. in l. inter partes ff. de re judicata*, ità DD. Reg. & Judices in M. C. neque concordes fuerunt.

16 Indicia in tertio gradu vz. urgentiſſima, attenta Regia *Pragmatica* 12. *de officio Judicum*, convictionem important, & ex ipſis Judex reum ad mortis pœnam condemnare valet, de iſtis loquitur Dom. Reg. Capyc. Latr. *deciſ.* 163. & Dom. Reg. Rovit. *dec.* 63.

17 Rurſus Julius Clarus *quæſt.* 64. *in principio*, Farinac. *quæſt.* 36. *num.* 214. & 231. Dom. Card. de Lugo *de juſt. & jure diſput.* 37. *ſect.* 13. *num.* 154. & Doctores ab eodem Farinac. ibi tenent, quòd tortura infligi non poſſit, niſi ex indiciis reſultet ſemiplena probatio, & communiter allegant gloſſam *in l. maritus*, *in verb. in quæſtionibus*, & *in verb. illicite ff. de quæſtionibus*, ubi illicita tortura fuit reputata ex dicto unius teſtis familiaris.

Verum idem Julius Clarus *quæſt.* 20. *verſ. Et hoc ego credo*, Caravit. *rit. M. C.* 41. Doctores relati à Farinac. *d. quæſt. num.* 218. & P. Leſſius *de juſt. & jure tit. de Judice*, *dub.* 17. *num.* 176. affirmant ad torturam inferendam, minùs quàm ſemiplenam probationem ſufficere, & allegant gloſſam in *l. cum probatio in verb. præcedant*, *ff. de probationibus*, & apoſtillam Bolognet. ibi? *iſtam gloſſam mandat ſignandam pro ſingulari ad hoc, quod ſolum indicium etiam non ſufficiens ad ſemiplenam probationem dicitur ſufficiens, ut quis ſubeat torturam.* Hæc Patris Leſſii, & aliorum opinio meo judicio procedit in delictis difficilis probationis.

18 Sane illa Domini Cardinalis, & aliorum procedit in aliis delictis, ſicuti, ut tortura adhibeatur, licèt Doctores communitèr requirant unum teſtem de viſu omni exceptione majorem, ut videre eſt penès Grammaticum *conſ.* 1. Clarum *quæſt.* 21. Dom. Reg. de Marinis *lib.* 3. *juris reſol. allegat.* 132. & Farinac. *quæſt.* 37. *num.* 56. & 58. *quæſt.* 45. *num.* 2. ex *text. in l.* 1. *§. Iidem Cornelio*, *in l. maritus*, ubi gloſſa *in verb. illicite ff. de quæſtion.* & gloſſa *in §. item verborum Inſt. de inutilibus ſtip. in verb. Idoneus*, tamen in delictis occultis, & difficilis probationis, vel quando inquiſitus eſt homo malæ famæ, dictum unius teſtis, qui non eſt omni exceptione major, ſufficiens eſt, dummodò plures non patiatur defectus; ut pe-
19 nes eundem Farinac. *d. q.* 37. *num.* 65. quamobrem indicia, quæ regularitèr aperiunt tantùm viam inquiſitioni, in delicto occulto, & quod de ſui natura difficilis probationis eſt, valent etiam, ut inferatur tortura, putà in crimine falſi, Falſæ monetæ, Veneris præpoſteræ, criminis adulterii, veneni, in mandato, & in ſimilibus, quia hæc crimina nunquàm palam committuntur, aùt in criminibus difficilis probationis ea accidenti, quia patrata tempore, & loco, ubi teſtium copia reperiri minimè poteſt, ut putà de nocte, & in nemore: in iſtis delictis leviora quidem ad torquendum ſufficiunt indicia ſicuti fatetur Bald. *in l. quicumque octavo notabili C. de ſervis fugitivis*, Caſonus *de non torquendis ſine indiciis cap.* 4. *num.* 5. & 6. *Brunus de indiciis p.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 6. Carrer. *in tract. de indiciis*, & *tortura*, *tract.* 2. *§. circa quartum num.* 19. Afflict. *in Conſtit. ſuper inciſionibus*, *num.* 24. & 25. Muſcatell. *de cognit. ſeù probat. delictorum*, *rubr. de privilegiis ſimplicis homicidii*, *num.* 32. & 40. Vivius *deciſ.* 169. Dom. Reg. Valenzuola *conſ.* 28. *num.* 11. Dom. Reg. de Ponte *dec.* 16. *num.* 11. ubi loquitur de crimine reputandorum, Gram. *voto* 3. ubi loquitur de crimine veneni *conſ.* 27. de crimine furti, *conſ.* 36. *deciſ.* 33. Dom. Reg. Capyc. Latr. *deciſ.* 163. ubi loquitur de crimine ſodomiæ, Conſil. Staiban. *reſol.* 11. ubi loquitur de crimine falſi, Farinac. *quæſt.* 37. *nu.* 153. plures referens; in his equidem caſibus lex contenta eſt de probationibus, quæ haberi poſſunt, nè facinoroſi impunes remaneant, ac aliis committant facinora, ſicuti conſideravit Rex Robertus felicis recordationis in *cap. Præſidentis incumbit officio n.* 2.

20 Ceterùm indicia, quibus tortura infertur, Judici arbitraria ſunt juxtà negotiorum, ac perſonarum qualitatem; undè aliquando duo remota requiruntur indicia, aliquando unum mixtum aliquo adminiculo, aliquando unum tantùm ſufficit, Clarus *qu.* 21. Carrer. *in §. an unum indicium*, Guazz. *defenſ.* 321.
21 *cap.* 30. Farinac. *quæſt.* 37. *num.* 45. & quodlibet indicium remotum probari debet per duos idoneos teſtes, ſicut quodlibet adminiculum, ex gloſ. *in l. final. Cod. familiæ herciſcundæ*, *in verb. indiciis*, communiter Criminaliſtæ fatentur.

Quinimò quodlibet indicium probari debet per duos teſtes omni exceptione majores, quia idem jus, quod eſt de toto quoad totum, eſſe debet de parte quoad partem, *l. quæ de tota ff. de rei vend.* & quia tortura graviſſimi eſt præjudicii, per quas rationes poſt multos hanc tenent opinionem Maſcard. *de probat. l.* 2. *concl.* 895. *num* 3. Menoch. *de præſumpt. l.* 1. *quæſt.* 91. *num.* 5. & 6. Farinac. *quæſt.* 37. *n.* 28. & 29. qui teſtantur de magis communi, & veriori opi-

opinione, & noviſſimè tenet Conſil. Joſeph de Roſa in ſequenti voto in cauſa Pompilii Gagliani. ſed ego contrariam opinionem ſubſtinui in decreto *Capiatur informatio num.* 36. per rationes, ut ibi, quæ magis me movant, quàm Doctorum authoritates: Doctores enim uti volucres ſunt, quo unius, cæteri omnes ſectantur volatum, & ſi tibi ea non arridet, eam omninò non ſpernes, & ſaltem ſequi poteris in delictis difficilis probationis, vel in delictis atrociſſimis, vel ſi teſtes, quibus probantur duo remota indicia, non ſunt omnes quatuor minus idonei, cum ex fide idonei conteſtis ſuppleatur, juxta tradita à Farinac. *qu.* 62. *n.* 345. maximè ſi plura in proceſſu concurrunt indicia, juxta notata à Maſcardo *d. concl. num.* 13. vel ſi pluribus inhabilibus teſtibus probata ſunt indicia, cum eorum fides ſuppleatur ex numero, dummodo in veriſimilia non deponant, quia teſtium numerus inhabilitatem ſupplet quòad perſonas, non quòad dicta, teſte eodem Farinac. *n.* 319. & dummodò plures non patiuntur defectus, *n.* 324.

Hic etiam licet omnia indicia, quia infinita ſunt, numerare non poſſim, tamen quæ frequentiùs adeſſe ſolent, prætermittere nolui, & primò de fama criminis, de qua quatuor quæro. *primum*, quid ſit? *ſecundum*, quomodo probetur? *tertium*, quotuplex ſit? *quartum*, an ſola faciat indicium ad torturam.

22 Circa *primum*, fama eſt Rei, de qua agitur, vulgi, loci, ſed majoris partis opinio, ita ex *tex. in cap. ſæpè fit* 22. *quæſt.* 2. D. Card. Tuſch. *lit. F. concl.* 63. *nu.* 4. vel eſt loci communis opinio, ſive majoris partis ex ſuſpicione proveniens, voce manifeſtata.

Circa *ſecundum*, juxta Gramm. *voto* 35. *& conſ.* 32. poſt multos, quatuor requiruntur. *Primum*, ut teſtes nominent perſonas, a quibus audiverant, ut in dicto *voto num.* 13. *& conſ. num.* 8. cum à perſona odioſa originem trahere poſſit, & inquiſito minimè nocere, *cap. qualiter, & quando de accuſ. Secundum*, ut dicant cauſam, qua moventur, ſicut in dicto *voto num.* 15. *& conſ.* 6. *num.* 9. quia omne judicium pedem figere debet in veriſimile *cap. quia veriſimile, de præſumptionibus*, alioquin falſitatis imago videretur. *Tertium*, ut deponant ante querelam, vel carcerationem, ut in dicto *voto num.* 17. *& conſ.* 6. *num.* 10. ne ab accuſatore, & ab ipſa carceratione ortum habere videatur. *Quartum*, ut deponant factum audiſſe à majori parte populi, ſicuti in dicto *voto num.* 16. *& conſ. n.* 12. etiam ex gloſſa *in l.* 2. *§. ejuſdem de teſtibus*. Sed Bart. *in l. de minore, §. tormento, num.* 16. *ff. de quæſtionib.* tenet, quod fama orta etiam poſt accuſationem, ſive poſt carcerationem valida eſt, ſi ex juſta ſuſpicione proveniat, ibi: *fama poteſt habere originem tempore commiſſi maleficii, & poſtea, ante accuſationem, & poſt accuſationem, ſecundum quod manifeſtatur caſu, ex qua populus, vel vicinia in ſuſpicionem, & credulitatem deducitur, ex qua poſtea credulitate dicunt, quod dictum vocatur fama*, quem ſequitur Farinac. *quæſt.* 57. *num.* 278. & maximè procedit ſi incontinenti ſequatur carceratio, cum fama antecedere non potuerit, ſicut de conſuetudine ſatis eſt, ſi duo teſtes deponant, ità ſe publicè audiviſſe, licèt non dicant à majori parte populi, teſte Claro *quæſt.* 6. *nu.* 24. & Leſſio *de juſtitia, & jure lib.* 2. *cap.* 29. *dubit.* 6. *num.* 144. ibi: *Quis enim qui cum majore parte oppidi, aut viciniæ loquatur, ut advertat ſe loquutum, ſed ſatis eſt, ut teſtetur ſe ita publicè audiviſſe.* Cæterum fama licèt per modicos teſtes non inducatur inducta tamen per duos ſolos probatur, poſt antiquiores D. Cardin. Tuſc. *lit. F. concl.* 64. *num.* 2. dummodo ſint integræ fidei; Farinac. *quæſt.* 47. *num.* 210. contra tamen hominem facinoroſum ſufficiunt minus idonei, cauſam edicere, perſonas nominare, ac ſe ità publicè audiviſſe, vel paſſim dici teſtari debent, ut ſciatur famam habuiſſe originem ab homine probo, non inimico inconſiderato, & mendace, ac veram eſſe formam, & teſtes non fingere.

Circa *tertium* dico, quod fama duplex eſt, vehemens, & ſimplex; vehemens eſt, quæ habet enunciata requiſita, vel quando provenit ex veriſimili cauſa, de quo teſtes concludenter deponant, Foller. *rubrica, dentur capitula, quòd ſuffocavit uxorem*, *num.* 28. & hic vehementi famæ convenit ſecunda definitio, verùm quod Judicis arbitrio remittitur, quando fama ſit vehemens, D. Card. Tuſcus *lit. F. concluſ.* 65. *n.* 17. Gram. *deſ.* 34. *&* 42. de Angelis ad Foller. *dict. Rubrica num.* 39. Farinac. *quæſt.* 49. *nu.* 29. Simplex eſt, quæ non continet dicta requiſita, ſed quando teſtes ſolum deponunt, ita publicè audiviſſe.

Circa *quartum*, fama vehemens facit indicium ad torturam, Hippolitus de Marſiliis *in practica §. diligenter num.* 29. Blanchus *in l. fin. de quæſtionibus, nu.* 313. *verſ. & probata fuerit cauſa*, Foller. *in d. rubr. num.* 86. *verſ. ad propoſitum*, Gram. *dec.* 34. *nu.* 52. Bait. *conſ.* 191. *Domino Paci de Burgo Sancti Sepulchri*, Galeatius *conſ.* 110. inter *conſilia crim. diverſ. lib.* 1. D. Reg. Revert. *dec.* 365. & ibi D. Reg. de Marinis; in hac enim fama duo conſiderantur, populi opinio divulgata, quæ Judicem movet ad ita credendum, juxta illud, *Vox populi, vox Dei*, & cauſa, ex qua reus præſumitur, Caſonus *de indiciis tract.* 2. *cap.* 3. Farinac. *quæſt.* 52. *num.* 545. merito ad torturam ſufficiens eſt. Simplex eſt inefficax, licèt de ea plures deponant teſtes, juxtà illud, *Nec judiciorum plurimorum acquieſces ſententiæ, & à vero devies*, Exod. *cap.* 22. ad dictum enim unius facilè ſequitur multitudo *cap. cum juventute de purgatione canonica*, valdè certò indicium remotum eſt, & valdè in hoc regno periculoſum ex indicio famæ moveri, Dom. Reg. Tapia *dec. S. C.* 29.

Verum juncto alio indicio ad torturam ſatis eſt, puta juncta inimicitia, fuga, vel minis cum ſimplici dicto, cum mala fama in genere, ideſt contra perſonam levis vitæ, quæ conſtet in actis, Farinac. *d. quæſt. n.* 170 *uſque ad* 23. vel aliquo adminiculo, ut ſi in veſte, & in armis facinoris veſtigium appareret, P. Leſſius *cap.* 29. *dubit.* 17. *num.* 156.

In delictis occultis, difficiliſque probationis quoque ſufficiens eſt, Clarus *quæſt.* 21. *num.* 1. *verſ. poſſet etiam eſſe*, & ibi Bajard. *verſ. item adde*, aſſerens, quod fama eſt magnum indicium in delictis de nocte commiſſis, idem dicit de Angelis ad Follerium *in rubrica dentur capitula, quod ſuffocavit uxorem num.* 39. Riminal. *conſ.* 302. *nu.* 5. *in fine*, Farinac. *dict. quæſt. num.* 11. *&* 12. id affirmat, dummodò fama ſit legitimè probata. In hoc autem caſu ſecundùm Gargiaſei inter *conſ. crimin.* 126. *num.* 78. & hujus Regni Conſuetudinem, legitimè probata dicitur, ſi decem, vel ſaltem ſeptem teſtes de ea deponant, attenta teſtium qualitate, & loci, ideſt Terræ, vel Oppidi, in quo crimen eſt patratum, ac dummodo ea veriſimili ſuſpicione proveniat, quòd intellige, quamvis ſuſpicionis cauſa non ſit probata, ſed teſtes de quoque per famam deponant: nam ſi probata eſſet, vehemens fama vocaretur.

23 Fuga è Civitate, ubi delictum eſt perpetratum, non leve contrà fugientem inducit indicium, juxta illud *fugit impius nemine perſequente, juſtus autem quaſi leo confidens abſque terrore erit*, *Proverb. cap.* 28. *nu.* 1. & in delictis capitalibus ante accuſationem, vel inquiſitionem, ideſt aſſumptam informationem, ſufficiens eſt ad torturam, ut poſt antiquiores tenent Præſes Jul. Clarus *quæſt.* 21. *num.* 22. *verſ. quæ tamen* Farinac. *quæſt.* 48. *num.* 27. Dom. Reg. Revert. *deciſ.* 44. & ibi D. Reg. de Marinis *in obſervatione num.* 4. *& ad deciſ.* 257. poſt enim accuſationem, vel informationem quilibet, licet innocens, ſciens ſe de crimine fuiſſe imputatum, rationabiliter Judicis timore quærit fugam.

In delictis verò non capitalibus etiam poſt querelam ſufficiens eſt, ut citati Doctores affirmant, cum ratio ponderata in his non ità urgeat ratione pœnæ, & licèt idem Farinac. *nu.* 58. dicat, quòd fuga uti remotum indicium nunquàm ſit ad torturam ſatis, niſi alio indicio juncta, ejus opinio procedit, vel in fuga poſt accuſationem, vel in ea, quæ aliqua cauſa colorari poteſt, ut ſi fugiens ſit ſolitus diſcedere ad mercimonia exercenda, vel ubi proceditur ex proceſſu informativo, & tamen in capitalibus poſt accuſationem juncta fama nunquam facit indicium ad torturam, Clar. *nu.* 23. cum fama ſit indicium valdè remotum, contrarium verius eſt cum alio indicio.

Latitatio pari ratione in latitante, & ſe occultante

in eadem Civitate non levą produxit indicium, & deprehenditur ex *textu in §. igitùr ne latente eo, auth. de exhibendis, & introducendis reis:* ſicuti & multo magis ad Eccleſiam refugiatio, & fuga idem operatur in prompto, quod in effectu, idem contra fugientem, & præparantem ſe ad fugam, Farinac. *n. 9.* nunquam tamen ſi ex aliqua juſta cauſa apparente proceſſit, ut puta ſi imputatus ſit ſolitus diſcedere ad mercaturam exercendam vel ſi ab inimicis, qui eum habuerint ſuſpectum, graviter minatus fuiſſet, Farinac. *quæſt.* 48. *n.* 36.

24 Inimicitia capitalis ſola indicium facit ad torturam, ut voluerunt Joannes Andreas *in ſpecul. tit. de præſumptionibus*, Romanus *ind.* 1. *§. ſi quis in villa ff. ad Senatus C. Syll.* Felinus *in cap. afferte de præſumptionibus num.* 12. Gram. *conſ.* 15. *num.* 2. *& deciſ.* 30. *num.* 8. Marlin. *inter conſ. crim. diverſ. conſ.* 90. *nu.* 12. Grav. *conſ.* 621. *n.* 4. ac alii cumulati a Farinac. *quæſt.* 49. *n.* 89. & meritò quia de inimico lea præſumit omne malum, *l. prima §. præterea ff. de quæſtionibus*, cum concordantibus congeſtis à gloſſa *in verb. mentionatur*, & confert illud Eccleſiaſt. cap. 12. *Inimico tuo non credas in æternum*, ac maximum appellat inimicitiæ indicium, Cavalcanus de *brachio regio par.* 3. *num.* 95.

Sed quod ſola non ſit ſufficiens, niſi juncta alio indicio, tenet Menoch. *de præſumptionibus lib.* 1. *quæſt.* 89. *nu.* 51. Maſcardus *de probat. l.* 2. *concl.* 901. *nu.* 6. Clarus *quæſt.* 21. Farinac. *d. quæſt. nu.* 102. qui plures allegat, & de magis communi opinione, & vera, a qua in judicando non eſſe recedendum teſtatur Gabrielius *com. opin. lib.* 1. *opin.* 374. *verſ. ſed prima opinio*, P. Leſſius *de juſtitia, & jure cap.* 29. *dubit.* 17. *n.* 164. *verſ. quintum indicium*, & noviſſimè D. Cardinalis de Lugo *diſp.* 37. *ſect.* 13. *num.* 154. *verſ. ſufficit. etiam*, ea ratione, quia inimicitia eſt indicium remotum, & unicum remotum indicium ſufficiens non eſt, & licèt deliquiſſe præſumatur, qui delinquendi cauſam habuit, tamen, quia delictorum multæ ſunt cauſæ latentes, & ignotæ; cum nemo ſit qui non iraſcatur, metuat, oderit vel ſperet, contingere poteſt, quod Sejus, Mævii occultus inimicus, eum occidat, & Titius, quamvis innocens de more torqueatur tamquam manifeſtus inimicus, quod abſurdum eſt evitandum.

E contra tamen ego conſidero, quod de occultis ſolus Deus eſt vindex, exemplum narratum rariſſimè occurrit, & frequentius inimicus mala de inimico cogitat, & non eſt ſemper verum, quod ad torquendum duo remota requirantur indicia, quoniam aliquando unum aliquo adminiculo junctum, aliquando duo, vel unum quoque ſufficiens eſt, prout magis, vel minus contra imputatum urgent, ut ſupra probavi, & hic allego magiſtrum Bartol. *in l. fin. nu.* 6. *ff. de quæſtionibus*. Quarè cum Antonio Gomez. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 13. dico, quod ſi inimicitia ex gravi cauſa proveniat, & non adeſt alius inimicus, ſola ſufficiens eſt; prudens enim Judex inimicitiam arbitrabitur ponderando cauſam cum conſuetudine loci, ubi aliquando licèt levis injuria, gravis tamen reputatur, ac qualitate perſonæ, nimirum ſi vindex ſit ad vindictam potens, vel ad animam revocaverit injuriam.

Inſuper cum Riminal. *conſ.* 302. & Farinac. *ubi ſup. num.* 104. affirmo, quod ſi ſecundam opinionem ſequi velis, in hoc caſu levia ſufficiant indicia, imò adminiculo juncta ſufficiens eſt, necnon cum eodem Riminaldo *num.* 9. & Claro *d. num. in fine*, in delicto clam commiſſo, ſi nullus alius imputetur, ſola ſufficiens eſt; & licèt Scialoya *in praxi ſor judicatoria cap.* 4. *n.* 38. cum Theſ. *dec.* 24. *num.* 7. *verſ. quamvis*, valde de hoc dicto dubitet; nihilominus ab eo non eſt recedendum, in delictis enim occultis communis Doctorum concluſio eſt, quod levia, & aliqualia ad torturam ſufficiant indicia, ita ſuadente Reipublicæ favore, ne facinoroſi, qui occultè facinora committere ſtudent, licentius peccent.

Cæterùm ſi offenſus haberet plures inimicos, iſto caſu attendi debet inimicitia gravior, & recentior, vel quæ eſt pluribus indiciis adminiculata, ut probat Farinac. *num.* 114. cum præſumptio contra unum inimicum dubia, & incerta reddatur; & in iſto caſu adverto, quod licèt inimicitia gravior ſit, non tamen operatur, niſi alio indicio juncta, cum reperiantur homines, qui facilius indignantur etiam ob levem cauſam, & injuriam, quamvis levem ad animum revocant, & gravem reputant.

25. Minæ urgent ad torturam, ſi minans ſolitus ſit minas exequi, aùt concurrente aliquo adminiculo, Farinac. *quæſt.* 50. *num.* 11. & 30. & licèt dubiæ, incertæ, & æquivocæ ſint, urgent tamen attenta mala qualitate minantis; quidam Doctores concluſionem reſtringunt, nempè ſi incontinenti, & non ex intervallo crimen ſequutum ſit, cum ex temporis modicitate in Jure indicium frequens ſit, & poſt multos exemplum ponit Cruſius *de indiciis delictorum cap.* 35. in debitore delegato, qui ſi illicò poſt delegationem aufugit, delegans in dolo præſumitur, & delegatione non liberatur; ſed veritas eſt, quod Judicis arbitrio tempus remittatur. Rurſus licèt minans ſolitus ſit minas exequi, minæ non producunt indicium ad torturam, ſi minati alius apparet inimicus. Cæterùm illæ probantur per teſtes concordes in qualitate minarum, licèt ſint in loco, & tempore diſcordes, & Doctores cumulat Farinac. *conſ.* 22. *num.* 5. & 8. & *in d. quæſt. num.* 41. quibus addo Vincentium de Anna concivem meum *ſing.* 70. & ibi Fabium ejus filium.

26 Aſſertio vulnerati ſanæ mentis facta incontinenti poſt illatum vulnus cum juramento in caſu difficilis probationis, ſi eſt perſeverata in mortis articulo, ſola facit indicium ad torturam contra occiſorem, maxime ſi eſt facta poſt Sacramentalem confeſſionem, ea ratione, quia moriens non præſumitur mentiri, & immemor ſalutis æternæ innocentem inculpare; & quamvis moriens non præſumatur quaſi alter Sanctus Joannes Evangeliſta, nihilominus, quia morientis dictum frequentiſſimè veritatem attingit, ſine ulla dubio ex ea circumſtantiis conſideratis oriri prædictum indicium affirmo, ſicuti hac ratione attenta Doctores maximæ auctoritatis relati à Farinac. *quæſt.* 46. *num.* 1. & 57. teſtantur, quibus addo D. Reg. Revert. *dec.* 46. & regularitèr quando cum ea concurrunt adminicula, vel indicia, licèt iſta ſint levia, indicium facit ad torturam, Maſtrill. *deciſ.* 232. *num.* 5.

27 Res furata penès aliquem reperta, authore non docto, facit indicium ad torturam, ut tenent Doctores relati à Farinacio *quæſt.* 187. *nu.* 2. *per tex. in l. civile C. de furtis*, ibi: *Nam à tranſeunte, & ignoto te emiſſe, dicere non convenit, volenti evitare alienam à bono viro ſuſpicionem*, & quod dicta opinio procedit in Regno teſtantur Joſeph Male ad Gizzarell. *deciſ.* 89. & Vivius *deciſ.* 240. per *Pragm.* 11. *de furtis*, quæ *Pragmatica*, ut videre eſt, loquitur contra emptores rerum furtivarum, ut teneantur ad pœnam in dicta *pragm.* & non contra fures, quidam alii ab eodem relati *num.* 5. diſtinguunt v3. aùt is, penès quem res furata reperitur, eſt malæ, aùt bonæ famæ: primo caſu facit indicium, ſecus in ſecundo: quam diſtinctionem quoque amplectitur de Angelis *in dicta deciſione Gizzarelli*, qui ita deciſum refert in S. C. quia ſi gravatur indicio rei furatæ, ſublevatur indicio bonæ famæ: verùm ego aliam pono diſtinctionem, nimirùm aùt res furata reperitur penès aliquem, & in ejus propria perſona, & authore non docto, facit indicium ad torturam, nàm non præſumitur, quod pro bona alterius fama conſervanda propriam negligere velit; aut in domo, & rurſus diſtinguo, aùt reperitur in loco, ubi ceterus aditum habere poteſt, & ſi eſt bonæ famæ, non facit indicium ad torturam; quia fraudis ſuſpicio adeſſe poteſt, niſi aliqua conjectura contrà eum concurrat, ut ſi celandi animus appareat, ſicuti conſideravit Antonius Faber *tit. de furtis defin.* 4. ſi in loco ſecreto, ut putà in ejus arca, & ſcrinio (cujus claves ipſe retinet) & de authore non docto indicium urget ad torturam.

Hæc diſtinctio quoque procedit, ſi inſtrumenta apta ad cudendas monetas penès aliquem reperiantur; ſed Marſilius *in l. qui falſam C. ad l. Corn. de falſis num.* 124. Maſcard. *de prob. numer.* 1700. Decian. *tract. crim. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 6. Bertazz. *conſ.* 255. *lib.* 2. Hond. *conſ.* 92. *lib.* 2. *numer.* 10. Giurba *conſ.* 83. *num.* 29. Guazz. *defenſa* 4. *cap.* 9. Thorus *in commun. par.* 3. *lib.* 2. *in verbo monetarii*,

& de

& de Luca *in obſerv. ad Dom. de Franc. dec.* 440. indiſtinctè tenent, quòd ea in domo alicujus bonæ famæ reperta ad torturam non urgent, dummodo ejus bona fama notabilis ſit, & non vulgaris; nàm, ut ajunt, nemo tam vilis eſt, quòd aliquos non reperiat teſtes bonam ejus famam deponentes, & nil mirum ſi præcitati Doctores hanc reſtrictionem ponunt: nàm ut conſidero, difficile eſt rem alienam invito domino contrectare, & per conſequens non præſumitur, quòd homo bonæ conditionis, & famæ periculo ſe exponat, ſed facilè eſt in propria domo, nemine contradicente, monetam tondere, & fabricare.

28 Confeſſio extrajudicialis ad torturam ſufficiens eſt, gloſſa *in verb. accuſatori*, *in l. capite quinto*, *ff. de adulteriis*, & gloſſa *in l. ictus fuſtium*, *ff. de his qui notantur infamia*. Follerius *in* 2. *part.* 3. *part. in verbo*, *& ſi confitebuntur numer.* 22. Clarus *quæſt.* 21. *&* 55. *num.* 2. Farinac. *quæſt.* 82. *num.* 23. plures referens, Dom: Ricc. *coll.* 2120. P. Leſſius *de juſt. & jur. l.* 2. *cap.* 29. *dubit.* 17. *num.* 157. qui de communi teſtatur, & Seſe *dec. Arag.* 211. *num.* 5. refert, quòd in Regno Arag. æquiparatur teſti de viſu quoad omnia; indicia enim, quæ ex delinquentis ore proveniunt, cùm immediatè ex proprio facto, & non ex alieno, Judex quid certi habeat, aliis graviora ſunt Bald. *in l. unica*, *ff. de confeſſis*, *Gram. conſ.* 5. *num.* 7. Maſcardus *de probat. lib.* 1. *quæſt.* 15. *num.* 13. Farinac. *quæſt.* 36. *num.* 53. ſæpè quidem occulta Facinora, Deo permittente, facinoroſi, quamvis ſapientes, proprio ore, caſu, & inconſideratè manifeſtant; quarè hoc indicium omni alio potentius eſt, & tantæ efficaciæ, ut eo præcedente confeſſio in tortura habita ratificatione non indigeat, Bart. *in l.* 1. *§. Divus Severus*, *ff. de quæſtionib.* DD. cumulat Foller. *d. loco num.* 29. & ea exorta legitimis præcedentibus indiciis ipſo ſuperveniente convalidatur, Marſilius *in l. quæſtionis*, Gramm. *conſ.* 4. *num.* 20. & Bajard. ad Clarum *quæſt.* 64. *numer.* 30. Sed Bartoli opinio a P. Leſsio non admittitur, niſi ad pœnam extraordinariam, ut in *titulo de Judice n.* 159. & à Dom. Card. de Lugo *diſp.* 37. *ſect.* 12. *nu.* 154. ſimilitèr illa Marſil. ac aliorum refutatur à Farinac. *quæſt.* 83. *num.* 5. & Guaz. *defenſa* 30. *cap.* 38. *n.* 3. quia de eſſentia hujus judicii requiritur, ut præcedant indicia.

Ut autem extrajudicialis confeſſio ità urgeat; plura requiruntur. *Primum*, ut probetur per duos teſtes omni exceptione majores: nàm ſi ipſum indicium dubium eſt, ita ut non conſtet, & exiſtat, æquitas non patitur, ut quis propter illud torqueatur, ità P. Leſsius *ubi ſupra*. *Secundum*, ut ſint conteſtes de loco, & tempore; cum non ex dicto teſtium, ſed ea dicto extrajudicialitèr confitentis habetur. *Tertium*, ut ſcientiæ congruam, & veriſimilem cauſam reddant. *Quartum*, ut de criminis cauſa in proceſſu appareat. *Quintum*, ut ſit clara, & non æquivoca, poſſibilis, & veriſimilis.

Alia requiſita, quæ cumulantur à Follerio, nempè, ut teſtes ſint à Judice examinati, & ut ea non ſint in judicio revocata à Farinac. *d. loco*, ut non ſint incidenter emanata, ut teſtes ſint rogati ad ea audiendum; & quòd non ſufficit, ſi fortuitò audiverint, quem ſequitur de Angelis ad Foller. non admittuntur in practica; ac circa ſecundum requiſitum, quòd confeſſio extrajudicialis probari non debet per teſtes ſingulares, licèt fere omnes Doctores, qui tractant hanc materiam, ita fatentur, ut videre eſt penes Farinac. *quæſt.* 64. *num.* 145. & ità communis praxis ſervat, tamen ſicut durum eſt contra ſtimulum calcitrare, ita alicui rei contra proprios ſenſus aſſentire. Ego, ſi plures teſtes idonei de ea deponant, licet ſint ſingulares de loco, & tempore, contrarium affirmo ex ſequentibus rationibus. *Prima*, quia non præſumitur, quod plures teſtes idonei, & legales in re tàm gravi mendacium dicant. *Secunda*, quia confeſſio eſt actus iterabilis, & pluries emitti poteſt, quo caſu teſtes ſingulares de loco, & tempore probant, ut plures Doctores affirmant, quos congerit Farinac. *dicta quæſt. num.* 85. & hac ratione, ut conſidero, minime quoque per teſtes ſingulares probantur, ut in judicio minarum recenſui. *Tertia* quia magis veriſimile eſt, quòd delinquens, qui ſui natura culpam tacet, eam coràm uno, quàm coràm duobus ſimul manifeſtet. *Quarta*, quia non tractatur immediatè de probando delictum tali die, & loco commiſſum, ſed de indicio rei iterabilis, quæ infert ad delictum. Et inſupèr dico, quod probatur quoque per duos teſtes ſingulares, ſi cum eis adminicula concurrant, juxtà notata ab eodem Farinac. *num.* 302. *&* 303.

Cæterùm confeſſio extrajudicialis non ſolùm dicitur, quæ extra judicium, & tantùm coram teſtibus fit, ſed etiam, quæ à Judice reperitur non in figura judicii, vel à non competenti, tamèn hæc propter Judicis authoritatem, quoad pœnam extraordinariam abſque dubio ſufficiens eſt; & hic adverto, quod Judex extra reſidentiam rei confeſſionem cum interventu Officialis loci recipere debet.

Tandem ſi Rei confeſſio à notario tantùm recepta eſt, etiam ad torturam urget, Bartolus *in l. cum ſcimus*, *Cod. de agricolis*, *& cenſitis*, *lib.* 12. *n.* 6. *verſ. Hoc eſt verum*, quia notarius eſt perſona publica, duorum teſtium vicem obtinet, cum juraverit officium legalitèr exercere, Cravetta *conſ.* 4. *n.* 3. Pariſienſis *tit.* 10. *gloſſa* 7. *n.* 4. & per hæc idem dicendum eſt de actoario, Guaz. *defenſ.* 32. *cap.* 27. concurrente tamen ejus bona fama.

29 Dictum unius ſocii criminis, ubi de conſociis interrogari poteſt, nempè in crimine, quòd cum ſociis regularitèr committi poteſt; vel quando indicia exiſtunt ſocios habuiſſe; & in criminibus exceptis, quæ numerantur à Menochio *de arbitr. lib.* 2. *caſ.* 374. *num.* 27. & à Farinac. *quæſt.* 43. *nu.* 45. contra nominatum præſumptionem facit, communitèr fatentur Doctores; ſed an hæc præſumptio ſola abſque alia ſuſpicione, vel conjectura ſufficiens ſit? Doctores non ſunt concordes: nam ex recentioribus Julius Clarus *quæſt.* 21. *num.* 8. *&* 12. Menoch. *d. caſ. num.* 43. *& de præſumptionibus lib.* 1. *quæſt.* 89. *num.* 73. Farinac. *quæſt.* 43. *nu.* 145. Guazz. *lib.* 2. *defenſ.* 31. *cap.* 8. P. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 26. *dubit.* 17. *num.* 161. *&* 162. Dom. de Franchis *dec.* 577. & Dom. Reg. Capyc. Latro *deciſ.* 132. tenent, quòd abſque alia ſuſpicione, & conjectura, ſive adminiculo ſufficiens non ſit, plures Doctores cumulant, & reſtantur de vera, & magis communi opinione, quæ ſubſequentibus fundatur rationibus: *prima*, nè ſit in facultate cujuslibet ſcelesti virum probum tormentis ſubjicere; *ſecunda* quia in criminalibus ſicut ad condemnandum probationes eſſe debent luce meridiana clariores, ità ad torquendum indicia debent eſſe clara, certa, & non dubia, ſed de ſocii dicto valdè lex dubitat, nè malevolum nominet, ut inſimul cum eo pereat, vel potentem, ut abſolvatur, notat gloſſa *in l. fin. Cod. de accuſ. in verb. Aùt inimici*, *& in verb. Aùt eripi*, vel ſaltèm pœnæ diminutionem conſequatur, & ita blandiatur cogitans magnum Curiæ adferre beneficium propter talem nominationem.

Hanc concluſionem ampliat Farinac., etiam quòd ſocius in dicto perſeveret uſque ad mortem, quia non præſumitur morti proximus, quaſi alter Sanctus Joannes Evangeliſta, & non ſemper præſumitur, quòd dicat verum, *numer.* 28. & in quocumque crimine excepto, ut *num.* 150. *&* 151.

Caballus verò *cauſa* 84. & de omni genere homicidii *num.* 535. *verſ. Cujus contrarium eſt verum*, contrarium tenet, ut ſola ſufficiens ſit plures quoque Doctores congerit, atque in dicto caſu teſtatur, quòd contraria opinio vera eſt de Jure; non autem de Conſuetudine, & maximè in exceptis, & huic opinioni conferunt infraſcriptæ rationes: *Prima*, nàm Jura in criminibus exceptis admittunt ſocium abſque dicta reſtrictione, ut in *l. in Provinciarum*, *Cod. de Feriis*, *l.* 1. *de falſa moneta*, *l. quiſquis ad l. Juliam Majeſt.* & in aliis congeſtis a gloſſa *in l. fin. de accuſ. verb. Conſcientia*. Erit *Secunda*, nàm ſi aliud indicium, vel conjectura requireretur, fruſtrà admitteretur ſocius, cùm ex non concurrentu immane crimen remaneret impune, contrà Legiſlatoris

Digitized by Google

mentem. *Tertia*; nàm in delictis atrocioribus, ſed exceptis à regulis juris receditur, quare Judex debet eſſe promptior ad torturam, & teſtes minus idonei, integri reputantur, ut probavi in decreto *Habilitetur num*... & tenet Caball. *d. caſ. num.* 17. & licèt talis poſſit inimicum, & potentem nominare, de raro tamen hoc contigit, & communitèr nominatus criminis particeps eſt, maximè nominatur ab eo, qui ab hac vita migravit, cum non præſumatur immemor ſalutis æternæ.

Ex his anceps redditur quæſtio; non tamen prætermitto, quòd in criminibus occultis, in quibus leviora ſufficiunt indicia, Doctores ſunt concordes, ut cum dicto ſocii nulla requiratur conjectura, ſivè aliud indicium, ut videre eſt penès eundem Farinacium *d. quæſt. num.* 68. qui bene hanc concluſionem declarat, procedere in delicto difficilis probationis, quòd ſui natura cum pluribus committitur vel quando indicia exiſtunt, quod cum pluribus delictum ſit commiſſum, ut *nu.* 74. & inſupèr, quòd in delictis exceptis leviores conjecturæ, & ſufficiunt, quàm in non exceptis, ut idem Clarus *d. quæſt. num.* 12. *in fine* dixit, & notat Cabal. de omni genere homicidii *num.* 543. *in fine*.

Ut autem dictum ſocii nominatum afficiat, ultra juramentum duo requiruntur. *Primum*, ut dictum in tortura confirment, communis eſt Doctorum concluſio, & in hoc Regno in praxi ſervata, ſed in multis locis contraria adeſt conſuetudo, ut videre eſt penès Farinac. *d. quæſt. num.* 134. Pegueram *deciſ.* 5. qui teſtatur de ſtylo Conſilii Cathaloniæ, & ſi in confeſſione in tormento habita in ſocios nominaverit, ratificata prius confeſſione extra torturam, ut moris eſt, dictum in caput ſociorum iterùm in tortura ratificare debet, ut docet Clarus *quæſt.* 45. *num.* 13. Farinac. *quæſt.* 43. *num.* 139. Caball. *quæſt.* 33. & Guazz. *defenſ.* 25. *&* *num.* 9. *Secundum*, ut hæc repetitio fiat citato nominato, Clar. *quæſt.* 21. Farinac. *num.* 143. Guazz. *defenſ.* 24. *cap.* 9. Caball. *caſ.* 269.

Ceterùm dictum duorum ſociorum in caſibus, quibus interrogari poſſunt, indicium facit ad torturam, trium tamen, aùt plurimum non convincunt, ut latè Farinac. qui more ſolito Doctores congerit *d. quæſt. num.* 39. 40. *&* 41. ubi teſtatur de veriori & magis communi opinione, quia teſtes omni exceptione majores ad condemnandum requiruntur, ut Doctores uno ore fatentur. Quare abſurdum eſſet, ſi quis infamium, & crimínoſorum dicto convinceretur, & licet in exceptis teſtes inhabiles admittantur, eorum tamen fides ex numero non ſuppletur, niſi ad torquendum, Farinac. *quæſt.* 62. *num.* 312.

Dixi de magis communi opinione; nam ii Doctores, qui tenent, quòd dictum unius ſocii in exceptis ſufficiens ſit ad torturam, tenent quoque, quòd dictum duorum faciat plenam probationem, ut etiam P. Leſſius *de juſt. &* *jure lib.* 2. *cap.* 30. *dubit.* 1. *num.* 39.

Sed hæc magis communis recepta eſt in Regno, ubi in quibuſdam caſibus, ut ſocii convincerent, municipali lege fuit cautum.

In hoc enim Regno adcompeſcendam delictorum frequentiam per *Capitulum* incipiens, *Frequens*, *&* *inaffrenata*, tres latrones conſocium, ſive complicem, & fautorem nominantes, ita tamen, ut unus alterius depoſitionem ignoret, convincunt, & reputantur tamquam integri teſtes, quatuor concurrentibus. *Primum* ut depoſitionem cum juramento in tortura ratificent, de Nigris *in d. cap. num.* 59. *&* 62. Dom. de Franchis *deciſ.* 570. *&* 577. ubi Addentes, & noviſſimè de Luca. *Secundum*, ut hæc repetitio fiat prævio juramento delato in faciem nominati, ſi is eſt præſens, vel eo citato, ſi eſt abſens, D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 37. *Tertium*, ut dicti ſocii non patiantur alios defectus, præter defectum criminis confeſſati, D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 382. *num.* 5. Prat. *reſp.* 23. *n.* 35. recta ratione ut inquit D. Reg. Sanfel. *num.* 7. nàm cum *Capituli* diſpoſitio ſit exorbitans, quia probatio privilegiata de facili revertitur ad Jus Commune, qua ratione attenta, cum tortus, & confeſſus tamquàm cadaver, non habeatur integræ fidei, juxtà tradita à Bertazzol. *conſ.* 234. à Dom. Reg. Rovit. *in prag.* 3. *de recept. malefact.* ex ejus dicto, ac aliorum duorum ſociorum non habetur plena probatio, ut nominatus ordinaria pœna plecti poſſit, ut eſt *deciſio* Reg. Sanfel. 382. Sed ubi non proceditur ad ordinariam pœnam, & vigore dicti *Capituli*, ſocius Criminis, quamvis ex alia ſit inhabilis, in delictis exceptis juncto aliquo adminiculo, ſive aliqua ſuſpicione, rejecta opinione Farinac. *quæſt.* 43. *num.* 122. *&* 178. *&* *q.* 44. *num.* 25. legitimè probat, & ita deciſum refert in Cur. Archiep. Neap. Ricc. *dec.* 243. *p.* 3. cum pauci ſint criminis ſocii, qui pluribus defectibus non ſint notati, & delicta remanerent impunita, dummodo iſte defectus ex alia cauſa non ſit, aut minor ætas, inimicitia, vel perjurium. *Quartum* ut nominatus ſit levis vitæ, & malæ famæ, ut fuit declaratum per *Conſtitutionem* incipientem *Divæ memoriæ*, ubi commentatores, & Dom. de Franch. *dec.* 570. *&* 577. Conſil. Gizz. *deciſ.* 78. *num.* 7. de Marin. ibi *num.* 11. Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 382. *num.* 6. & confert *conſ.* Giurb. 50. *num.* 42.

Sed Muſcatellus *de cognitione*, *&* *probatione delictorum*, *tit. de privileg. furti*, *rapinæ*, *&* *latrocinii*, refert deciſum, quod vir bonæ famæ, ex quo contra eum exiſtebant duæ depoſitiones latronum, fuit per Reg. Audientiam Capitanatæ tortus, & non confeſſus ad Regias Triremes condemnatus, & quòd per M. C. non obſtante, quòd conſtabat de ejus bona vita, & fama, & conditione, fuit iterùm tortus, & non confeſſus, liberatus in forma; itaque bona fama nominati operatur circa pœnam ordinariam attento dicto *Capitulo*, non autem circa torturam. Hinc Farinac. *d. q.* 43. licèt *num.* 178. plures DD. recenſeat, qui de communi teſtantur, dictum ſocii criminis contra nominatum bonæ conditionis, & famæ non producere indicium ad torturam, tamèn *num.* 188. affirmat, quòd in practica vix obtinetur.

Ruſsùs tres depoſitiones delinquentium, qui furta commiſerunt contra itinerantes per vias hujus Civitatis, vel contra alios cum ſcalatione, fractura, vel diſcaſſatione potheçarum, vel domorum in Civitate, & Suburbiis, factæ in tortura contra eorum ſocios, & complices, licèt ſint ſingulares, legitimè probant contrà nominatos, *Pragm.* 3. *de furtis*, edita 20. Junii 1581. Quæ *Pragmatica*, ut dicit Scialoya *in praxi forjudicatoria cap.* 4. *num.* 81. habet locum etiam non concurrente fractura, vel ſcalatione teſte Dom. de Franchis *dec.* 570. qui ponit exemplum in furibus, qui furati fuerunt ducatos ſeptingentum, & quædam mobilia in ſuburbio Sancti Antonii, in domo mulieris honeſtæ, repertis januis apertis, & quia contra unum ex illis erant depoſitiones ſociorum criminis, M. Curia ad mortis pœnam condemnavit, & ſententia in S. C. fuit confirmata. Sed adverto, quod tunc dicta ampliatio procedit, quando furtum committitur a pluribus in comitiva armata manu, quo caſu concurrit ratio dictæ *Prag.* 13. violentia, quæ benè conſideratur in comitiva armata, ut ex dicta *deciſ. verſ. hoc enim tempore*. In alio enim caſu non procedit, quia illa apparet emanata ad extirpandos fures ab hac Civitate, qui cum ſcalis appoſitis, vel effractis januis domos ingrediuntur, & furantur, ut conſideravit Gizz. *dec.* 78.

Amplius per *Pragm.* 13. *de exulibus num.* 2. diſpoſitum reperitur, contra comburentes fruges cauſa extorquendi pecuniam, quod tres ſociorum depoſitiones ſingulares plenè probant, & ita etiam contra occidentes animalia cauſa prædicta, ut per *Prag.* 14. *num.* 4. *de exulibus*.

Sic etiam contrà receptatores bannitorum, duæ eorum depoſitiones licèt ſingulares plenè probant, *Pragm.* 6. *de receptatoribus delinquentium*.

Dummodò dictæ depoſitiones ſint repetitæ in tortura, prævio juramento delato in faciem nominati, vel eo citato, ſi eſt abſens, Dom. Reg. Rovit. *in prag.* 4. *de perſequendis malefactoribus num.* 11. Caravita *in prag.* 1. *de exulibus num.* 73. Dom. Reg. Sanfel. *dec.* 37. & dicta repetitio eſt neceſſaria, etiam ſi pro-

ce-

Digitized by Google

cedatur ad modum belli, *prag. 10. de officio Judicum*, *num.* 51. & ita ſervatur rejecto Joanne Grande *ſpec.* 90. Quinimò, ſi nominatus haberet depoſitiones tanquàm legitimè receptas, & dicti teſtes pro legitimè repetitis, nec etiam ſufficerent, quia de forma *Pragmatica* eſt, ut teſtes realitèr ſint parte citata repetiti, Dom. Reg. Rovit. *in Pragm.* 1. *de perſequendis malefactoribus num.* 13. & Conſiliarius Paſchalis *de viribus patriæ poteſtatis par.* 4. *cap.* 3. *num.* 41. adeò quod non ſufficiat ficta repetitio; poteſt enim contingere, quod dictæ depoſitiones ſint in tortura extortæ, & non ſint veræ, ac nominati tædio vitæ teſtes habeant pro repetitis: ſed meo judicio hæc pia eſt conſideratio; & ſanè caſus rariſſimè contingere poteſt.

Tandèm pro ornatu hujus judicii quæro, an duo, vel tres ſociorum depoſitiones parte citata non repetitæ valeant ad inferendam torturam ea proceſſu informativo? Et reſpondeo negativè, ſi depoſitiones ſunt ſingulares, nam de Jure Communi etiam mille non conjunguntur, & una abſque adminiculis non eſt ſufficiens. Quæ opinio recepta eſt in Regno, & *Pragmatica* requirunt omninò repetitionem, ac uti correctoriæ, intelligi debent in caſu, quo loquuntur.

30 Fuga conſocii facit indicium contra carceratum, & in delictis individuis: nempè quæ actu, & potentia ab uno committi non poſſunt, ut eſt adulterium, ſtuprum, ſodomia, & ſimilia, abſque dubio ad torturam ſufficiens eſt; In aliis criminibus, an ſola ad torturam ſufficiat? ſciſſæ ſunt Doctorum ſententiæ, ut videre eſt penes Farinac. *quæſt.* 48. *num.* 21. & 22. ipſe tamen *nu.* 26. negativam tenet, quod ſola non urgeat, & de magis communi opinione teſtatur.

31 Mendacium an ſolùm faciat indicium ad torturam, Doctores non ſunt concordes; nam plures relati à Farinacio *quæſt.* 32. *num.* 4. affirmant, quamplures alii *num.* 6. negant. Is verò *num.* 8. tenet, quòd tunc faciat indicium, quando eſt junctum cum aliqua conjectura, ſive adminiculo, ea ratione, quia negari non poteſt, quin ſit indicium remotum, idcircò ſolum inſufficiens: at dictum declarat, procedere quoties mendacium conſiſtit circa qualitates, & circumſtantias ad delictum inferentes: nempè circa tempus, & locum delicti, vel ſimiles, necnon ſi conſiſtit circa id quod ſi reus agnoſceret, ſibi præjudicaret, ut *num.* 11. & 14. Sed ego dico, quod ſi conſiſtit circa id, quòd ad delictum confert, de ſe ſolum ſufficiens eſt, ea ratione; nàm indicia, quæ ex ore delinquentis perveniunt, ſemper alius gravia ſunt, ut alibi probavi, & ita teneo, niſi ſignum innocentiæ adeſſet, aut mendacium ex oblivione perveniret.

32 Secreta loquutio cum percuſſore quamquàm remotum indicium ſit, ſi tamen tria concurrant, ſufficiens ad torturam eſt, nempè, *Primum*, ut alloquens cum percuſſo ſit inimicus. *Secundùm*, ut percuſſio incontinenti poſt alloquutionem ſequatur; ideſt, quod percutiens non divertatur ad extraneos actus. *Tertium*, quod ſi alloquutio eſt in loco publico, ſit ad percuſſoris aures; iſtis tribus concurrentibus alloquutio indicat mandatum, & ad torturam producit indicium, ſicut fatetur Clar. *quæſt.* 89. Carrer. Maſcard. & alii citati à Farinac. *quæſt.* 134. *num.* 56. 57. & 58. Si verò is, qui cum percuſſore alloquitur, non eſt cum percuſſo inimicus, ſed homo malæ vitæ, dicta loquutio conſilium indicat.

33 Occultatio teſtium contrà occultantem de crimine imputatum eſt indicium ſufficiens ad torturam, Maſtrill. *deciſ.* 225. *num.* 5. argumento *text. in cap. pervenit* 1. *de teſtib. cog.* & *in l. providendum C. de poſtulando*. Cæterùm teſtes occultans, nè examinentur, pœna Judicis arbitraria, & non ordinaria punitur, Caball. *reſol. crim. caſu* 42. & 273. ea ratione, quia non poteſt dici pro certo, quod ſi examinati fuiſſent, factum probaſſent ad favorem Curiæ contra imputatum ad convincendum, nec fortè ad torquendum, in quo dubio melius eſt in partem mitiorem inclinare, ut probatur in *l. hac enim ff. de ſuſpect. tutor.* & *in l. quoties nihil ff. de regulis juris*.

34 Præparatio armorum indicium eſt ad torturam, Menoch. *de præſumptionib. lib.* 1. *quæſt.* 89. *nu.* 122. & Farinac. *quæſt.* 52. *num.* 75. qui plures referunt, & intelligo dictum procedere, quando is, qui viſus eſt gladium, vel ſcopictam emere, vel polire, armis uti non ſit conſuetus, & occiſo erat inimicus, licèt non capitalis: vel quando viſus eſt arma in domo ponere, à quo homicidium patratum ſit, concurrente etiam aliquo adminiculo. Sic etiam ſi arma reperiantur prope occiſum, indicium ad torturam contra Dominum producunt, niſi is probet perdidiſſe, vel alteri commodaſſe, ut communiter Doctores; operatur itaque hoc indicium audito Domino.

35 Aſportatio armorum ante, vel poſt delictum à domo abſque dubio ad torturam urget: cum à delinquentibus communiter fieri ſoleat, quæ enim communiter accidunt, Juris præſumptionem afferunt, probat Cruſius *de indiciis delictorum cap.* 150. *nu.* 1. & 2. Hinc quia regularitèr partus ſequitur ventrem; ſi probas te ingenuum, ingenuitatem filiæ tuæ non probas, *l. neque natales*, *Cod. de probat.* Hinc communitèr puberes dicuntur, qui pubertatem oſtendunt, ideſt qui in pudendis lanuginem habent, & iſti generare poſſunt, *cap. puberes de deſponſat. impub.* quæ jura hoc loco à Doctoribus adducuntur.

36 Frequentatio non ſolita per locum, ubi homicidium eſt commiſſum, indicium eſt ad torturam, Menoch. *de præſumpt. d. quæſt.* 89. *num.* 126. Farinac. *d. quæſt. num* 142. aliquo tamen adminiculo concurrente, vz. levitate vitæ, vel aſportatione armorum; quinimò ſi quis viſus fuit prope locum delicti cum armis, quibus homicidium fuit commiſſum, aliqui volunt hoc facere indicium ad torturam, ſed veritas eſt, quòd juncto aliquo adminiculo, ut notat Borrellus *conſ.* 45. *num.* 26. & 27. ut ſi vulnera ſint reperta ad menſuram gladii, quem viſus geſtabat, juxta noviſſimè notata à Sese *dec.* 121. *n.* 33. & ità intelligi debent Doctores, qui de hoc indicio loquuntur.

37 Effuſio ſanguinis ab vulneribus, vel è naribus occiſi coràm ſuſpecto de crimine, indicium eſt ad torturam, ut voluerunt Paris de Puteo *de ſyndicatu*, *cap. mandavit Rex*, *num.* 29. *verſ. ſi occaſus exhibeatur*, Blancus *in l. fin. ff. de quæſt. num.* 408. Afflict. *de feudis tit. de pace jur. firman. fol. mihi* 690. *num.* 34. Berous *deciſ.* 166. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſ.* 270. & *lib.* 1. *de præſumpt. quæſt.* 89. *num.* 128. ac relati à Joſepho Sese *de Arag.* 111. qui plures referunt caſus, pleroſque ex hoc indicio tortos inde confeſſos morti fuiſſe traditos dicunt.

Hæc enim effuſio ſanguinis, ut probat Claudius Bertazzol. *conſ.* 320. Bartolomei *lib.* 2. fit ex quadam antipathia, quæ eſt inter occiſorem, & occiſum; ſed præcitati Doctores dicunt communiter, quod proveniat quodam naturæ inſito, de quo ratio reddi non poteſt.

Contrarium nempè, quod ſufficiens non ſit ad torturam, tenet Farinac. *quæſt.* 53. *nu.* 156. cum Anton. Gom. *var. reſol. lib.* 3. *tit. de tortura*, *Cap.* 13. *num.* 15. *verſ. Sed ſalvo meliori judicio*, Marſilio *in pract. §. diligenter num.* 181. Caſono *in præmiſſis cap.* Maſcard. *de prob. concluſ.* 867. ac Novello *in pract. num.* 64. & *reg.* 184. *in fine*, quibus addo P. Leſſium *tit. de Judice num.* 167. Triplici ratione, *prima*, tanquam ea incognita nobis, & remota cauſa proveniens; *ſecunda* cum tortura ſit graviſſimi præjudicii ſtante prædicta incertitudine, ſanctius eſt nocentem impunitum relinquere; *tertia*, quia licet indicia ſint arbitraria, nobis tamen eſse debent certa ex aliqua extrinſeca, & cognita præſumptione.

Ego tamen nego hoc ſignum ab antipathia devenire, duplici ratione: *prima*, quia non ſemper ſanguinis effuſio à cadavere, præſentato interfectore, profluit, quamobrem hæc experientia in deſuetudinem abiit; *ſecunda*, nam ſi ea antipathia ſolum intra paucas horas ſanguis coram interfectore proflueret, durante nimirum calore in corpore, ſive, & melius, adhuc ferveſcente ira vindictæ in corde, & venis inſita, exemplo ligni accenſi, à quo licet

ignis

Digitized by Google

ignis extinguatur ; in eo tamen caloris reliquiæ remaneant , Sed cum etiam poſt multos dies profluere poſſit , ut recenſet Boerius *dicta deciſ.* nampe puerum è matre interfectum , matre inſpiciente poſt octo dies ſanguinem è naribus emiſiſſe , & ex alio mortuo duobus poſt menſibus ex vulneribus ſanguinem profuſſe , dicendum eſt , non ex antipathia fieri , quæ potius inter vivos operatur , ſed occulto Dei judicio , ut delinquens non remaneat impunis : nihil enim ſine nutu Divino natura agit ; quarè affirmo hoc indicium uti opus divinum ad torturam ſufficiens eſſe . Judex enim ſi experientia uti velit , duo animadvertere debet , *primum* , cadaver ſtare faciat per aliquot temporis ſpatium immotum , *ſecundum* , ut prius ante illud introducat teſtes , qui de actu deponere habent , poſtea introducat ſuſpectum , ne is dicat , quod aliorum cauſa ſanguis profluit . Inſuper ſi hoc repetatur experimentum , ideſt ſi pluries introducatur ſuſpectus coram cadavere , ex quo profluat ſanguis , & recedat , tum ex actus geminatione augeatur ſuſpicio , nulla hoc caſu conſideratur dubitatio , imo ad acriorem torturam ſufficiens eſt , Theſ. *dec.* 173. *in fine* .

38 Remiſſio ſi fuerit à parte procurata , & in judicio præſentata , indicium facit ad torturam , ſecus ſi offenſus ſua ſponte quocumque tempore remittit , & ratio eſt , quia hoc ſecundo caſu vulnerati dictum ſimplex eſt , & in primo adminiculatum , nempè offenſoris agnitione ; is enim delictum acceptare videtur ; idcircò caveat Advocatus remiſſionem coram Judice præſentare , niſi ubi tractetur de compoſitione , vel ſtudeat exculpationem procurare , quæ innocentem clientulum reddit .

39 Tortus igitur legitimis non præcedentibus indiciis , & confeſſus condemnari non poteſt , quin confeſſio per injuriam extorta pro non facta habetur , *textus* eſt *in l.* 1. §. *Divus Severus* , *in l. maritus* , & ibi gloſſa *lit. B.* & gloſſa *in l. quæſtionis ff. de quæſtionib.* etiam ſi pervenerint indicia , quia de forma , & ſubſtantia hujus judicii eſt , ut præcedant indicia , ita poſt antiquiores Clarus *quæſt.* 94. *num.* 9. Additionator *num.* 90. *lit. M.* Farinac. *quæſt.* 83. *num.* 3. Guazzin. *defenſ.* 30. *cap.* 38. Unde cum actus a principio fuerit nullus propter ordinis perverſionem , ex quo indicia non præceſſerunt , propter ſupervenientem probationem convalidari non poteſt , Dom. Reg. de Marinis *cap.* 176. *num.* 3. & item ſi ex ea ſequatur cum juramento ratificatio , tanquam acceſſoria ad antecedens invalida reputatur , argumento *textus in l.* 5. *C. de legibus* , Maſcard. *de probation. concl.* 1285. Farinac. *d. quæſt. num.* 6. Guazzin. *d. cap. num.* 4.

40 P. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 29. *dubit.* 17. *num.* 155. & amplius confeſſio extorta a reo immoderatè torto nulla eſt , Dom. Reg. de Marinis *reſol. juris cap.* 208. *num.* 26. alios referens .

41 Tertium , ut repetantur teſtes , ſi Parte citata recepti non fuerint , aut confrontati , Joannes Antonius de Nigris *in cap. Regni ſi juſtè num.* 53. Afflict. *in Conſt. Regni* , *ſi damnum clandeſtinum* Gramm. *conſ. crim.* 15. *& voto* 30. Cartarius *de interrogandis reis lib.* 4. *cap.* 1. Garrerius *de indiciis* , *verſ. quæ autem* , Foller. *in verb. Etſi confitebuntur* 3. *par. num.* 40. Farinac. *conſ.* 103. Ita ut ſi ſequatur , nulla ſit confeſſio de Angelis ad Follerium *tit. & demum re-*

42 *petantur teſtes num.* 1. Additionator ad Clarum *quæſt.* 45. *num.* 14. nec repetitione convalidatur *num.* 17. teſtes enim recepti parte non citata ad videndum teſtium juramenta non probant , *text. in l. finali* , *C. de teſtibus* , *cap.* 2. *extra de teſtibus* , ſunt *ritus* Mag. Cur. 143. 145. *&* 147.

43 Quartum , ut cum reo conteſtetur lis , de Marſil. *in practica* §. *nunc videndum* , Carrerius *de indiciis* , *& tortura* , §. *circa quintum* , *num.* 3. Foller. *in dict. verb. Etſi confitebuntur* 3. *part. num.* 39. de Nigris *in capitula Regn. Si juſtè num.* 51. Guazzin. *ad defenſas defenſ.* 30. *cap.* 4. *nu.* 1. Litis enim conteſtatio legalis belli eſt initium , dum Judex inter-

44 rogando , & reus reſpondendo , gloſſa *in cap. ex tenore de teſtib.* , *in verb. Adjuvatur* , judicium , fundamentum , & principium accipit , & in practica expletur poſt rei examen , iterùm reo legendo ſuam

45 primam depoſitionem , hac videlicet formula : *Die* , *&c. coram* , *&c. conſtitutus Tales de Tale principalis inquiſitus* , *& carceratus* , *ſolutus vinculis* , *& catenis* , *& in priſtinam libertatem poſitus* , *animo litem conteſtandi* , *interrogatus ſuper tenore ſuæ inquiſitionis* , *quæ incipit die tali* , *& ſequendo finit* , *&c.* & additur , quod reus reſpondit ; ea enim deficiente proceſſus eſt nullus , *cap. unico de litis conteſtatione* ; meritò reus non torquetur ; & ex quo non fuerit interrogatus , condemnari non poteſt , Vivius *dec.* 319.

46 Quintum , ut tortura inferatur , ſunt impartiendæ reo defenſiones , quod uno ore teſtantur Criminaliſtæ ex *tex. in l. unius* . §. *cognitorum* , *de quæſt. & l. defenſionis facultas C. de jure fiſci* , & eſt Regni Capitulum , *Habebitur* .

47 Sextum , ut repertorum copia concedatur , *c. qualiter* , *& quando* , lo ſecondo , *extra de accuſationibus* , Cap. Regni *In generalibus* , *ſubjungendo* , *& habebitur* . Sebaſtianus de Neapoli *in d. cap. habebitur* , Nigris *in cap. ſi juſtè* , Foller. *in rubrica detur copia capitulorum inquiſitionis* , *uti in rubrica confitebuntur* 3. *part. num.* 51. ut adverſus teſtium examen , dicta , & perſonas opponere poſſit , articulos in ſui defenſionem formare .

48 Hæc enim repertorum copia non conceditur , niſi teſtibus repetitis , aut à reo datis pro citatis juratis , & legitimè repertis , cum de facili is teſtes ſubvertere poſſit , ne dicta ratificent . Capyc. *deciſ.* 74. Foller. *in rubrica detur copia* , *num.* 5. Clar. *quæſt.* 49. *nu.* 11. *verſ. item ſcias* , Dom. de Franchis *dec.* 629.

49 Si reus daret teſtes pro legitime repetitis , præter abſentes , non eſt admittendus , quia procurare poſſerit , nè amplius repètantur , ſicuti benè conſiderat Additionator ad Clarum *in dict. quæſt. à nu.* 32. *uſque ad num.* 37.

50 Hinc non prætermitto , quod ſi teſtes Rei opera latitant , capta informatione de fraude , interponitur Decretum . *Quod teſtes ad informationem Curiæ recepti habeantur pro repetitis* , & ità obſervatur in M. C. authoritate gloſſæ *in cap. cum cauſam* 27. *de teſtib. in verb. Compellas* , ibi . *Et ſi nullo modo poteſt compelli* , *ita teſtes non poſſunt inde dicere veritatem* , *quid erit* ; *Videtur* ; *quod debent haberi pro producto* , *ac ſi depoſuiſſet contra illum* , *qui fecit teſtem impediri* , *vel conſenſit* : *quia ſi vellet prohibere* , *ne taliter impediretur* , *benè poſſet* : & in Apoſtilla *lit. I.* dicebat Hoſtienſis , *Quod ſi principalis* , *vel alius* , *eo mandante* , *hoc faciat* , *habetur teſtis pro producto arg. ff. ſi quis caut. l.* 3. §. *n. ſimili modo idem ſi hoc fiat per alium amicum principali tacente & diſſimulante* , *arg. de ſimil. cap. ſicut nobis* , *& cap. nobis* , *ſecus ſi hoc fiat ab inimico* , *vel etiam amico ipſo ſine fraude contradicente* , *ut ibi* , *& ex quib. cauſ. in poſſeſſ. eatur* , *l.* 1. fraus enim , & dolus nemini patrocinari debet , *textus* eſt *in cap. ad noſtram de emptione* , *& venditione* , *l.* 1. *ff. de judiciis* . Quare ſi inquiſitus allegas , quod teſtium repetitio defecit , quia ipſius opera ipſi hæc fraudulenta excuſatio patrocinari non debet , argumento *l. ſi creditoribus* , *C. de ſervo pignori data* .

51 M. C. tamen in criminibus atrocioribus , & exemplaribus torturam infert ex proceſſu informativo , ideſt teſtibus non repetitis & defenſionibus non datis , neque publicato proceſſu . Quæ praxis deſcen-

52 dit ex literis arbitrariis , vz. ex Cap. Regni , *In accuſatis* , *Juris ſanctio* , & *Si cum ſceleratis* , ut atrociora crimina evitentur , quæ frequentia ſunt in Regno & in Civitate Neap. uti plena magna Populo , ſicut legitur in dicto cap. *Juris Conſuetu* , & ne Advocatorum aſtutiis remanerent impunita , ſed illa celeri expeditione caſtigarentur , juris ordine non ſervato , cum jus facinoroſi condemnant , ut in dicto Capitulo . *Si cum ſceleratis* , & ibi Jo: Antonius de Nigris : nec ad ſupplicandum debet admitti , qui admittere hujuſmodi facinus non dubitavit , ut dicit *text. in cap. frater* 17. *quæſt.* 4. & quia leges tranſgredi ex cauſa licet *l. ſi hominem ff. mandati* , *c. tempora plenitudinis* 26. *quæſt.* 7. Dom. Card. Tuſc. *concl.* 491. *lit. I.* Cavale. *de Brachio Reg. par.* 1. *num.* 128. Gram. *deciſ.* 36. *num.* 23. *&* 6. Dom. Reg. Rovit. *in prag.* 10.

de

de condemnatis pro delictis num. 4. & ordo eſt ordinem non ſervare, Caball. *conſ.* 85. Conſil. Gizz. *deciſ.* 78. videlicet delictorum frequentia attenta. Marſilius *conſ.* 5. *&* 9. Roland. *conſ.* 12. Gram. *conſ.* 40. Simon de Petris *conſ.* 104. ac eorum atrocitate, Farinac. *quæſt.* 23. *num.* 20. qui ceteros allegat, & ita pro bono publico in hoc Regno per prædicta Capitula fuit ordinatum.

53 Hæc autem praxis ut procedat, tria concurrere debent, *primum*, ut torquendus ſit alias inquiſitus, & levis vitæ, *ſecundum* ut legitima præcedant indicia, & *tertium*, ut crimen ſit atrocius, ſicuti tenet de Nigris *ubi ſupra num.* 39. Dom. Reg. Tappia *in eodem cap. Si cum ſceleratis*, *&* *in dec. S. C.* 22. Grammat. *voto* 3. de Afflict. *deciſ. S. C.* 391. Addentes ad Dom. de Franch.

Sed quod duo ſufficiant, vz. quod crimen ſit gravius, & exemplare, & quod præcedant indicia multum urgentia, tenent Dom. de Franchis *deciſ.* 143. Ricc. *collect.* 651. Bajardus ad Clarum *quæſt.* 64. *num.* 88. noviſſimè D. Reg. Merlinus *cap.* 33. Dom. Reg. Capiblancus *de Baronibus pragm.* 8. *tom.* 1. *num.* 75. Conſ. Roccus *de offic. tit. de modo procedendi*, qui hoc fundat, quia dictum Capitulum, totum remittit ad Judicis arbitrium, ut ex illis verbis: *Sicuti in promptu de eorum criminibus tibi conſtiterit per aliqua indicia, vocem, ſeu famam publicam, vel aliquos teſtes, & alibi juxta tuum arbitrium*. Et licet videatur, quod verba hæc tantùm probationis pondus reſpiciant, ut in inferenda tortura indicia arbitrentur, tamen, ut duo illa requiſita ſufficiant, valde mihi arridet, maxime, ſi torquendus eſt homo potens, quia in atrocioribus valet Judex leges non ſervare, uti ſuprà diximus, & teſtatur Novellus *in tract. ad defenſam. cap.* 3. *tub. an indicia pro reo, num.* 6. Bertaz. *ad conſ. Patris* 139. Farinac. *quæſt.* 39. *num.* 97. *in princ.* qui in ſpecie loquitur de dicta tortura, & *quæſt.* 23. *num.* 20. *Secundo* ut homines non tantum a pœna, ſed etiam ab aſperrimo modo procedendi deterreantur & peccare odeſint. *Tertio*, quia ſi de tali crimine publicato proceſſu judicaretur, de facili tormenta evitarentur ea aſtutiis Advocatorum, ut in d. *Cap.* procurando ne teſtes repetantur, ac eorum dicta falſis teſtibus (quibus Regnum abundat) impugnando, & ſi eſt homo potens, ut diximus, ità obſervari debet, quia adeſt timor ſubornationis, quam rationem in præſenti caſu conſideravit Addens ad Angelum *de maleficiis*, *in verb. quod fama publica*, *num.* 38. *lit. D. in fine* Borſatus *conſil.* 103. *num.* 77. *verſ. accedat*, & Dom. Reg. Merl. *d. cap.* 33. & meo tempore in M. C. utramque opinionem obſervatam vidi; nàm referente Judice D. Petro Cortes, nunc Regio Conſiliar. meritiſſimo, pro furto commiſſo pretii ducatorum mille argentorum intus Civitatem Neapolis in domo Illuſtr. Marchionis Caſalis Novi cum ſcalatione, & feneſtræ domus effractione, fuit me interveniente tortus ex proceſſu informativo Jacobus Fori Siculus, qui erat alias de furto inquiſitus, & præcedebant legitima indicia, & uti confeſſus laqueo ſuſpenſus, nec non pro eodem furto, fuit etiam ex proceſſu informativo tortus Nicolaus Drago quamquam non eſſet de aliis inquiſitus, ſed quia aderant indicia multum urgentia, & attenta dicti criminis gravitate ex quo non confeſſus, fuit ad remigandum per ſeptennium condemnatus, & decretum confirmatum per collaterale Conſilium. Sanè ab hac ſecunda opinione in judicando contra potentem nunquam diſcederem; & licet dictum modum procedendi ex proceſſu informativo impugnent nonnulli graviſſimi DD. citati a Perer. *de inſtrum. editione cap.* 6. & ex noſtris Dominus Reg. Rovitus *in prag.* 1. *de bonis proditorum* cum caſus evenire poſſit, quod torquendus ſit innocens & innocentiæ cauſam, proceſſu minimè publicato ac defenſionis facultate deficiente in judicio demonſtrare nequeat & ſic gravamen inferretur, quod inconveniens eſt, tamen cum de crimine imputatus, & multum urgentibus indiciis gravatus rariſſimè innocens reperiatur, hæc ratio in conſideratione habenda non eſt; ad ea enim, quæ frequentius accidunt, lex proſpexit, & nos proſpicere debemus, ſicuti docet *Juris Conſ. in l. nam ad ea, Cod. de legibus*.

Diſpoſitio igitur mentionatorum Capitulorum Reipublicæ utilis a noſtris Regnicolis vario modo practicata eſt: nam quamplures teſtantur, quod concurrentibus indiciis multum urgentibus, & atrociori crimine locum habeat, prout ego teneo: nam indicia ad torturam ſufficientia cum levitate vitæ reputantur multum urgentia. Igitur ſi a principio ſunt multum urgentia, ſine levitate ſufficiunt. Quamplures tria, ut diximus deſiderant, vz. levitatem vitæ inquiſiti,

54 crimen atrocius, & legitima indicia, ſicut etiam fuit voti Conſiliar. Joſeph de Roſa meus germanus, & D. meus, in cauſa Baronis Pompilii Gagliani, qui adverſus decretum, quod torqueatur ex proceſſu informativo, aliquas propoſuit nullitates, & magis ſubſtantiales fuerunt tres, quarum *Prima*, quod in ejus cauſa votum protulit Conſiliar. Caravita, qui non poterat intervenire, nam in cauſa principali fuit advocatus Fiſcalis. *Secunda*, quod proceſſus fuit fabricatus a Conſil. Antonio Capiblanco, qui fuit recuſatus. *Tertia*, quod non procedebant legitima indicia, ac alia requiſita, ut ex proceſſu informativo torqueri poſſit. Super his enim nullitatibus diſcuſſio magna fuit, & in hac cauſa quamquam ſciam nonnullos, præcipuè U. J. D. Franciſcum Mariam Pratum, & Dominicum de Rubeis, tunc Pompilii Advocatos, ac viros eloquentiſſimos, ſcripſiſſe, placet nunc, quæ circa pleraque puncta, atque ita ut ipſe ſcripſit, referre, ne in aliam formam mutando originalis prærogativas amittam.

Inquirebatur plane Baro Pompilius Gaglianus de auxilio, ſive conſilio præſtito Scipioni Vitaliano ejus cognato Baroni Marianellæ, inquiſito de mandato in homicidio, injuncto Antonio, & Franciſco Antonio Vitaliano, Bartholomæo de Alexandro, & aliis quatuor, qui die 29. Junii 1669. ab Eccleſia Marianellæ extraxerunt quatuor Equites de Familia Carafa, & pluribus ſcoppictarum ictibus occiderunt, ex cauſa, quod dicti de Carafa dominabantur in dicta Terra Baronis Scipionis, in quo facto inquirebatur etiam Donatus Gaglianus de auxilio, & conſilio præſtito dicto Baroni.

55 Circa *primam*, Advocatus non poteſt eſſe Judex, *textus in l. fin. de aſſeſſoribus*, ne affectionis ſuæ, vel advocationis memor incorrupti Judicis non poſſit nomine proferre, nec in cauſa connexa Advocatus Judex eſſe poteſt, Farinac. *in cap. poſtremò*, *num.* 1. *&* 2. *de appellat.* & ibi Alex. de Novo *num.* 2. Aviles *in cap.* 3. *prætorum*, *verbo Advocatos num.* 4. Xaimar. *de officio Judicum*, *&* *Advocatorum p.* 5. *quæſt.* 5. *n.* 49. Cabedo *deciſ.* 20. *num.* 2. *p.* 2. Bertazzol. *conſ.* 550. *num.* 13. Gratian. *diſcept.* 4. *num.* 5. *&* *diſcept.* 190. *num.* 36. Farinac. 2. *par. fragmentorum tit.* 1. *num.* 854. *&* *in praxi quæſt.* 60. *num.* 179. Giurba *obſerv.* 93. *num.* 22. ex noſtris Capyc. *deciſ.* 146. *num.* 9. Sanfel. *dec.* 79. *num.* 1. Merlin. *cap.* 37. *num.* 11. *cent.* 2. ubi ita per S. C. deciſum.

56 Circa *ſecundam*, an acta ſint nulla ante recuſationem, de Jure Communi negant Jaſon. & Alex. *in l. ſolent ff. de Juriſdictione omnium Judicum*, Cravetta *conſ.* 169. Gratian. *diſcept.* 4. *nu.* 21. Tappia *deciſ.* 40. *&* *Juris Regni lib.* 5. *tit. de ſuſpicione Officialium* Affirmant. Avendan. *de exeq. mand. cap.* 23. *num.* 10. Gregor. Lopez *lib.* 10. *tit.* 4. *par.* 2. *verb. non deve*, Bertaz. *d. conſil.* 550. Sanchez *in opere morali lib.* 3. *cap.* 11. *dubio* 26. *num.* 3. Montaltus *ad l. fori lib.* 3. *tit.* 9. *gloſ. pro Chriſtiano*. Diſtinguunt Cabedo *dec.* 30. *p.* 1. inter acta modici, & magni præjudicii, inter Delegatum, & Ordinarium; in Ordinario eſſe nulla, non in Delegato *gloſ. in l. qui juriſdictioni ff. de juriſdict. omn. Judicum*, & ibi Jaſ. *n.* 10. Morla *in emporio p.* 1. *tit.* 2. *n.* 208.

Contrarium de diametro diſtinguit Speculator *tit. de Judice delegato. §. ſupereſt*, *verſ. item ſi fuit Advocatus*, Caſtrenſ. *in l. quiſquis*. *Cod. de poſtulando num.* 1. & ibi Aretin. *num.* 2. Aviles *d. cap.* 3. *verb. Advocatos num.* 3. Bertaz. *d. conſ.* 110. inter criminalia, & civilia; in Criminalibus ſunt nulla, ratione juris publici, *gloſ. in dict. l. qui juriſdictioni*, ubi Jaſon. *num.* 10. & Alex. Antonius de Butrio *in cap. cum contingat de foro competenti*, & in civilibus in R. C. fuit diſputatus articulus, & deciſum

contra

Digitized by Google

contra Fiſcum, Tap. *dec.* 40. Indè fuit emanata *Prag.* 15. §. 18. & ſic de Jure Regni non habet dubium articulus, Rovitus *Prag.* 2. *num.* 41. *& Prag.* 9. *nu.* 2. *de ſuſpicionibus Officialium*.

57 Sed an dicatur eadem cauſa principalis delinquentis, & mandantis, vel conſulentis, aut auxiliantis? Eadem dicitur, Nellus *de Bannitis* 2. *part. ſecundi temporis num.* 7. Decius *in l. ſi quis id quod, de juriſdictione omnium Judicum*, Decian. *tom.* 2. *lib.* 9. *cap.* 32. *num.* 5. unicum delictum, ſicuti omnes fateatur ex eo, licèt diverſo modo, unus Judex debeat eſſe omnium, Jaſon. *in l.* 11. *Cod. de judiciis*, Bald. *cap.* 1. *de controverſia apud pares terminanda*; probationes, & defenſiones communes, abſolutoria principalium juvat Conſultorum; ſaltem non poteſt negari, quin ſit connexa, Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *quæſt.* 45. licèt autem non accipitur eadem cauſa ſtrictè, ſed largè pro annexa, & dependente: nàm de Jure Communi *textus in l. quiſquis Cod. de probat.* dixit: *In eodem negotio*, & in *l. fin. C. de aſſeſſoribus*, *In his cauſis, quorum patrocinium adepti ſunt, quibuſcumque Advocationem ſuam præſtiterunt*: & tamen omnes in connexa concludunt, ut ſupra, & in ſpecie de nullitate in connexo, probat Aretinus *conſ.* 29. Bertazzol. *dict. conſil.* & in terminis *Pragmatica* videtur probare Reg. Merlin. *d. cap.* 37. *n.* 11. *lib.* 2.

58 Sed an Princeps delegando diſpenſaverit? Affirmat Morel. *par.* 1. *tit.* 3. *num.* 208. probat *lex quidam conſulebant ff. de re judic. l. Barbarius ff. de officio Prætoris*, Ant. Gabriel. *de præſumpt. concl.* 8. In impedimento juris poſitivi Princeps ſcienter concedendo diſpenſat, ſi faciat mentionem inhabilitatis, vel ex verbis cognoſcatur Principem illam ſcire, Felin. *in cap. nonnulli de reſcriptis*, Bellamera *dec.* 363. licet hodiè de ſtylo requiratur expreſſa diſpenſatio, Gabriel. *d. concluſ.* 8. *num.* 7. Oldrad. *conſ.* 326. ſi impedimentum oritur in præjudicium tertii, non cenſetur, imò non poteſt diſpenſari abſque cauſa legitima, Larrea *alleg.* 4. *per totam*, *tex. d. l. quidam conſulebant*, in impedimento ſervitutis, quæ auferuntur abſque tertii præjudicio, debet adeſſe clauſula *Recuſatione remota*, alias non cenſetur diſpenſare, *text. in cap. cum inter*, ubi DD. *de exceptionib.* Jaſon. *conſ.* 84. *lib.* 1. Rebuf. *tit. de recuſ. in præfat. num.* 15. & hæc clauſula non tollit, niſi leves ſuſpiciones non autem graves, & in corpore juris incluſas, de quibus non præſumitur, nec poteſt Princeps loqui, Nevizian. *conſ.* 36. Duenas *reg.* 43. Barboſ. *clauſ.* 75. Oldrad. *de reſcriptis prælud.* 7. *num.* 574. maximè in criminalibus, in quibus non poteſt diſpenſare, Dec. *d. cap. cum inter*, Rebuff. *ubi ſupra num.* 11. Nec tollitur nullitas ex eo, quod opus fuit declaratione: nam videtur eſſe jus dubium. *Primò*, quia declaratio reſpicit factum, non autem jus, quod erat certum, alioquin nunquam haberet locum nullitas, cum etiam ea, quæ ipſo jure conſtituta ſunt, egeant facti declaratione. *Secundò*, quia Judex dubius de ſua juriſdictione, ſi procedit, acta ſunt nulla, Felin. *in cap. fin. de officio delegati*; Vantius *de nullit. ex defect. juriſd. n.* 169.

Circa tertiam nullitatem de Jure Communi tortura non poteſt inferri, niſi datis defenſionibus, alioquin eſt nulla, *l. unius*, §. *cognituram*, *ff. de quæſtionib.* Clar. *quæſt.* 48. *&* 49. Farinac. *quæſt.* 38. *&* 39. latè Pereja impugnans Petrum Navarra, qui dixit, hoc jure cautum non eſſe *de inſtrumentorum editione tit.* 6. *reſol.* 8. *lib.* 2.

59 An intret Capitulum Regni *Si cum ſceleratis*. Negativè, Capitulum iſtud eſt ſtrictiſſimè intelligendum; quia correctorium; & contra Jus, Gramm. vocavit uſurpationem, quia odioſum: tollit enim defenſionem; licet non adversùs delictum, ut ait Reg. Merl. *cap.* 43. *lib.* 2. tamen adversùs torturam iſtam, quæ eſt pena gravior relegatione, ut benè Reg. Rovitus *in pragm.* 1. *de bonis proditorum*, & de bellis *lib.* 1. *cap.* 4. periculoſum, *l.* 1. §. *quæſt. de quæſtion.* Hoc ſuppoſito triplici capite, textus ipſe ceſſat in facto noſtro. *Primò*, quia loquitur in perſonam, non in rem, idem non comprehendit conſulentes, auxiliantes, & forte nec etiam mandantes. *Secundo*, quia deficiunt requiſita illius *text.* *Tertiò*, ratione delicti & pœnæ, quæ veniret imponenda, eo verificato. Statutum loquens in pœnam non comprehendit conſulentes, auxiliantes, & mandantes juxta Bart. *l. aut qui qualiter*, §. *fin. ff. quod vi, aut clam in l. non ideo minus*, *C. de accuſ.* 38. DD. refert. Bertazz. *conſ.* 241. *lib.* 1. alios adducit Menoch. *caſu* 351. Clar. *quæſt.* 89. Farinac. *quæſt.* 129. *num.* 103. *&* 105. Oſalc. *dec.* 66. ex noſtris Afflict. *dec. ult.* Gramm. *deciſ.* 27. *&* 28. Reg. Rovit. *pragm.* 1. *de aſſaſſinio num.* 21. *& dec.* 15. Reg. Merlin. *controv.* 47. *nu.* 5. *lib.* 1. probat *tex. in l. item ſi obſtetrix* 9. *ff. ad l. Aquil.* ibi. *Magis enim mortis cauſam dediſſe, quam occidiſſe videtur*, ideoque *l. Aquil.* non tenetur, quia lex Aquil. loquitur in pœnam, ut in *l.* 1. *ff. ad l. Aquil.* at lex. Corn. loquitur in rem *l.* 1. *ad legem Corn. de ſicariis*, ideo *text. in l. nihil intereſt ad leg. Corn. de ſicariis*, dixit: *Nihil intereſt, occidat quis, an mortis cauſam præbeat*. In terminis ſtatuti torquendi ex proceſſu informativo, quia loquitur in perſonam, non comprehendit conſulentes, & auxiliantes, Antonius de Bellis *lib.* 4. *quæſt.* 7. melius Marius Burgius *de modo procedendi ex abrupto quæſt.* 70. *per totam*.

Capitulum *Si cum ſceleratis*, loquitur in perſonam, non in rem, enim dicit, pro talibus delictis detur tortura, ſed ait: *Contra quoslibet notatos, ſeu denunciatos, aut informatos, quod ſint diſturbatores ſtratarum, aut homicidæ, fures, ſeu latrones inſignes, aut aliorum gravamium inbeſtis infamia*. Illa dictio *Quoslibet* denotat perſonalitatem, & reflectitur in perſonas delinquentium, non in delictum, quæ eſt diſtinctio Clari *quæſt.* 89. *nu.* 2. Farinac. *quæſt.* 129. *num.* 103. & de iſta particula in ſpecie poſt Caſtillum *controverſ.* 15. *lib.* 3. Reg. Merlin. *cap.* 47. *num.* 24. Reg. Rovit. *dec.* 15. *num.* 3. *& prag.* 2. *de aſſaſſ. num.* 22.

Rursùs Capitulum expreſſe excludit conſulentes, & auxiliantes in illis verbis: *Sis in prompta ad ſciendum de ipſis criminibus veritatem, eorumque complices, & fautores eos* (hoc eſt principales) *prout tibi videbitur ſubjicere valeas quæſtioni*.

60 Requiſita dicti Capituli ſunt tria, Levitas vitæ, ſcilicèt, quod ſit alias criminoſus, & gravium ſcelerum patrator, Indicia ſufficientia ad torturam, & Gravitas delicti. De levitate vitæ *tex. cap. ſi cum ſceleratis, & reprobis, quos notabiliter fama gravat, vel crebra commiſſio criminum dat inſignes*, & ibi. *Contra notatos, denunciatos, vel infamatos, quod ſint diſrobatores ſtratarum, aut homicidæ fures, ſeu latrones inſignes, &c.* Colligitur ex eo *text.* Hernia *in Conſt. Regni Si damna clandeſtina*, Paris *de ſyndic. verb. Tortura cap. ſi quis num.* 9. Quod M. C. non debet torquere ex informativo, niſi in maleficiis inſignibus, & in latronibus valdè diffamatis, Afflict. *dec.* 391. ubi poſtquam diſcuſſit M. C. & S. R. C. reſolviſſe, torturam ex proceſſu informativo utendam contra diſrobatores ſtratarum, violentos raptores, incendiarios, & alia gravia crimina committentes, ſubdit *nu.* 10. Sed ſi inquireretur contra vaſſallum Regis bonæ famæ de aliquo delicto non notorio, tunc non juſtum, quod procedatur ad torturam ex informativo, & ita dicit vidiſſe ſervatum, quod affert etiam Affl. *in Conſt. Si damna clandeſtina*, Gramm. latiſſime *vot.* 3. *& conſ.* 64. *& dec.* 36. ubi ait, hanc infamiam debere eſſe de aliis criminibus gravibus, præter illud, de quo inquiritur, ſed in eodem genere nati, & debere eſſe convictum, nec ſufficere, ſi ſit indiciatus, ſequitur Joannes Antonius de Nigris *d. cap. num.* 32. *&* 33. Carraba *de præeminentiis M. C. num.* 26. Reg. Tapp. *deciſ. S. C.* 22. *num.* 3. Reg. Merlin. *cap.* 33. *num.* 2. Farinac. *quæſt.* 28. Burgius *quæſt.* 64. ideo male dixit, Franch. *dec.* 143. niſi velis intelligere, quod voluerit illum eſſe abuſum M. C. quod patet: nam in diſcurſu poſtea deciſionis dicit, *deſpici levitatem vitæ*. Pompilius Doctor, Baro publicæ æſtimationis, egit plura guberna, ita quod *tex. in cap. Regni Proviſæ juris tractio*, non procedit, ibi. *Quodammodo manifeſtos illos, quos communis Populi opinione gra-*

Google

catus, & eſſe ob ipſorum delictorum craſſante labefactatos infamia.

De indiciis tex. ibi. *Sic, ut in prompta de criminoſis perſonis; & eorum criminibus tibi conſtiterit per aliqua indicia*, eſſe communem omnium ſententiam requiri ſufficientia, tùm de Jure communi, *l. milites*, §. *oportet*, *Cod. de quaſt.* tùm de Jure Regni, *Cap. Reg. tormenta*: Neque Capitulum aliud fecit, niſi diſpenſare, ut tortura daretur ex informativo ante defenſiones, Cramm. *conſ.* 64. Joannes Ant. de Nigris *d. cap. num.* 9. & *num.* 21. & *ſeq.* Farinac. *dec.* 143. Reg. Tap. *dec.* 22. *num.* 3. Reg. Rovit. *prag. de bonis proditorum*, Reg. Merlin. *cap.* 33. *lib.* 2. ubi debere adeſſe indiciorum gravitatem, dixit Farinac. *quæſt.* 37. *num.* 71. Scaccia *de indiciis lib.* 1. *cap.* 97. *num.* 88. Olaſcus *deciſ.* 79. Cavalcan. *de Brachio Reg. par.* 4. *num.* 113. Guazz. *defenſ.* 30. *cap.* 4. *nu.* 4. eò ut ſi ex tortura confeſſio ſequatur, ſit nulla, Grammat. *dec.* 64. Jo: Ant. de Nigris *num.* 30. Caſtill. *dec.* 79. Et ego arbitror, fortiora debere eſſe indicia

61 ad torturam ex informativo, quam dein defenſionibus, quo caſo probationes Fiſci ſunt legitimæ, & jam patet, quòd adverſus eas ſit deductum, ac antè defenſiones ex informativo probationes ſunt dubiæ, uti receptæ parte inaudita, & ſubſunt periculo, ut per defenſiones evacuentur.

62 Propoſitio de indiciis procedit etiam in atrociſſimis, Farinac. *quæſt.* 37. *nu.* 79. & 83. Honded. *conſ.* 88. *num.* 27. *vol.* 2. Niger *in dict. cap. Si cum ſcelerptis num.* 14. Guazzin. *in dict. defenſ.* 30. *cap.* 4. *num.* 8. & quo magis gravia ſunt delicta, eò graviora requiruntur indicia, Riminald. junior *conſ.* 36. *num.* 32. *lib.* 4. in occultis præſertim, ſeù difficilis probationis, Farinac. *quæſt.* 32. *num.* 30. Clarus *quæſt.* 64. *n.* 6. Guazz. *defenſ.* 30. *cap.* 4. *n.* 9.

63 De indiciorum verò qualitate, & probatione eſt tex. in *l. milites*, §. *oportet*, *Cod. de quæſtionib. Oportet autem Judices, nec in his criminibus, quæ publicorum judiciorum ſunt ad inveſtigandam veritatem à tormentis initium ſumere, ſed argumentis primùm veriſimilibus, probationibuſque uti, ſi his veluti certis indiciis ducti, inveſtigandæ veritatis gratia ad tormenta putaverint eſſe veniendum: tunc enim id facere debebunt, ſi perſonarum conditio patiatur: hac enim ratione, etiam univerſi Provinciales noſtri fructum ingentem nobis benevolentiæ conſequuntur*: Ex quo textu DD. concludunt, indicia debere eſſe clara, veriſimilia, perfecta in ſua ſpecie, quæ de jure ſubſiſtant, non levia, non vaga, Bald. *conſ.* 459. *num.* 4. *lib.* 2. Dec. *conſ.* 85. *lib.* 1. Farinac. *quæſt.* 37. *num.* 3. adeò ut reddetur Judex quaſi certus de delinquente, & ſola confeſſio deeſſe videatur, Triviſan. *deciſ.* 50. nec ſufficiunt ea, quæ poſſunt habere varias interpretationes, Honded. *conſ.* 89. *lib.* 2. & debent facere ad minus ſemiplenam probationem.

64 De probatione diſtinguunt DD. indicium proximum, quod probat immediatè ipſum delicti actum, ſi teſtis deponat vidiſſe hominem delinquere, Remotum, quod non tangit delictum, ſed aliud factum, ex quo delictum colligitur. In primo ſufficit unus teſtis omni exceptione major, in ſecundo requiruntur duo in quolibet indicio, Gloſ. *in l. fin. Cod. famil. erciſc.* Clar. *quæſt.* 22. Gomez. *cap.* 13. *nu.* 18. Maſcard. *concl.* 895. Farinac. *quæſt.* 37. *num.* 13. Guazz. *defenſ.* 30. *cap.* 31. etiam ſi proximum ſit delicto, ſed non immediatum, ut confeſſio extrajudicialis, etiam in graviſſimis, Farinac. & Guazz. & debent eſſe omni exceptione majores, ut præciteti DD. poſt multos, & Guazz. *num.* 3.

65 His poſitis, quæ ſint in facto indicia, videndum eſt, & pro facti claritate operæ pretium eſt, ut primò numerentur illa, quæ exiſtunt contra Baronem Scipionem, ac Donatum Gaglianum ejus cognatum, & fratrem dicti Baronis Pompilii.

Contra Scipionem exiſtunt plures teſtes, qui deponunt de judicio, quamplures de minis, ex cauſa, quòd dicti de Carafa contra ejus voluntatem dominabantur in Terra Marianellæ, & unus teſtis deponit, quod paucos dies ante Baro minatus eſt, mordendo digitum ſuum verbis offenſionem, ſivè vindictam denotantibus, ex quo prædicti de Carafa verberaverunt ejus vaſſallum; plures alii teſtes deponunt, quod pluribus vicibus Baro ſecretè loquutus fuit cum interfectoribus, & quod die 22. Junii diſceſſit à Marianella cum tota familia, & in diſceſſu dixit aliquibus interfectorum hæc verba, *Admenate manus, quia Ego, & Terram, & filios vendam*; omnes teſtes in numero plurali deponunt de judicio, quod dictus Baro diſceſſit à Terra, & ivit Neapolim, nè de facto inculparetur, alii de fuga à Civitate Neapolis, & refugiatrune ad Eccleſiam S. Franciſci Terræ Tramontis.

Contra Donatum teſtes deponunt, quod die vigeſimatertia Junii miſit à Terra Ottajani, ubi morabatur, tres de occiſoribus, Joſephum Soldano, & Franciſcum Antonium Viteliano, ac alium ſocium, qui eadem die locuti fuerunt cum ipſo Donato Gagliano, ſicuti die vigeſimaquinta; nec non, quod poſt delictum cum pluribus armatis aſſociavit dict. Joſephum Soldano, Franciſcum Antonium Vitalieno, & alios occiſores dictorum de Carafa in partibus Amalphiæ: itaque hujus delicti principalis inſtigator, conſultor, & auxiliator fuit habitus Donatus Gaglianus, frater Baronis Pompilii; & ſimiliter cognatus Baronis Scipionis, & pro hoc fuit citatus ad ſe forjudicandum.

66 Diſcutiam nunc juxtà ordinem temporum indicia contra dictum Baronem Pompilium: *ante delictum* primum ſumitur indicium, ex quo plures teſtes deponunt de auditu, quod Baro Pompilius in eodem menſe Junii pluribus vicibus miſerat Notarium Stephanum Atenaſium, ejuſque Locumtenentem in Terra Poſitani ad Ottajanum, gerendi cauſa negotium cum Donato Gagliano, ſicuti plures teſtes deponunt ex ore dicti Notarii in Ottajano, & ex hoc præſumit Fiſcus, auxilium præſtitum fuiſſe à Donato Gagliano, ad perſuaſionem ipſius Baronis, mediante perſona Notarii Stephani, & quod dictum negotium importabat auxilium, & tractatum.

Hæc eſt vana præſumptio: in primis, quia hoc factum contra Pompilium probatur per teſtes de auditu, qui nihil probant. *Secundò*, quis revelavit Fiſco, quòd negotium geſtum à Notario Stephano erat necis tractatus? malum non præſumendum, & in facto apparet inſtrumentum ſtipulatum dicto tempore cum interventu Notarii Stephani; inveriſimilis eſt hæc præſumptio, primò ex cauſa delicti: Baro enim Scipio eſt communis cognatus; injuria igitur æqualitèr pertinebat ad unumquemque; undè Donatus non egebat Pompilii perſuaſione; eo magis, quia Donatus erat inimicus nomine proprio dictorum de Carafa, uti ait D. Catarina Carafa in memoriali in proceſſu exiſtenti. quoties igitur occiſor eſt inimicus, præſumitur ex inimicitia, non ex conſilio alterius occidiſſe, ità in auxiliatore ſi eſt inimicus; ex hoc præſumitur auxiliari, non ex alterius perſuaſione, Donatus magis habilis ad incendum per campaneam cum actuali comitiva. Ulterius Donatus Clericus ſine familia; ſi igitur Donatus non egebat auxilio, ut committeret, non perſuaſione ut reſolveret, quomodo perſuaſione Pompilii? & ſi Donatus eſt habitus, uti principalis coaliator, & ità citatus, quomodo Pompilius?

67 Secundum indicium, ex quo die 22. Junii Baro Scipio diſceſſit à Marianella, & cum tota familia, ac ſimul cum Joſepho Soldano, & Franciſco Antonio Vitaliano venit Napolim, & comederunt in domo Baronis, qui poſt prandium præcepit Fabio Garzone, qui eſt unus ex famulis, ut januam ſcalarum clauderet, ut nemo acceſſum haberet, & ſecretè in cubiculis colloquium habuerunt per ſpatium duarum horarum circitèr, ſicut deponit de viſu Margarita Gracioppa ejus famula: & dictus Fabius, qui circa colloquium deponit, quod vidit omnes poſt prandium in cubilibus, & circà reliqua eſt conteſtis, & ſupponit Fiſcus, quòd in illo colloquio Pompilius conſuluit, & tractavit homicidium.

68 In primis dictus Fabius non deponit de vero colloquio, niſi de nudo colloquii, quod uti indicium remotum debet probari per duos teſtes conteſtes, Eugen. *conſ.* 27. *lib.* 1. Honded. *conſ.* 87. *lib.* 1. Huic præſumptioni contradicunt aliæ conjecturæ. *Primò*, quia Baro Scipio malitioſè diſceſſit è Dicta Terra, nè de homicidio inculparetur, ut deponunt teſtes Fi-

ſci, & fuit una de conjecturis contra Baronem Scipionem, ſicut fuit enunciatum in citatione, ergo jam ante reſolveret delictum abſque conſilio Pompilii. *Secunda*, ſi dictus Baro Scipio prius minatus fuit dictis de Carafa, ut deponant, & cum Soldano, & Alexandro jam reſolutum delictum, ſicuti ex illis verbis ab ipſo prolatis in diſceſſu, vz. *Admenate manus, non timete, quia vendam Terram, & filios*: quomodo dicitur, quòd dicta die ſit tractatum homicidium in domo Pompilii? *Tertiò* de jure colloquium eſt leviſſimum indicium, Bald. *in l. 3. num. 6. Cod. unde legitimi*; interdum verò indicia ſunt levia, & magno ſpatio rationis diſtant a neceſſitate vel fide, putà fuga, colloquium, & his ſimilia: idem Bald. *conſ.* 382. *lib.* 1. Eugen. *conſ.* 27. *lib.* 2. Honded. *conſ.* 87. *lib.* 2. Maſcard. *concluſ.* 80. Farinac. *quæſt.* 134. *num.* 58. debet enim præſumi bonum potius, quod diſſuaſerit, maximè non data gravi inimicitia cum Pompilio, quæ eſt cauſa delicti, qua ceſſante non præſumitur conſilium.

69 Communis opinio, quòd requirantur tria copulativè, inimicitia capitalis cum occiſo, colloquium ſecretum, & delictum incontinenti ſequutum, Anton. Gabriel *lib.* 7. *concluſ.* 2. *num.* 57. Menoch. *lib.* 1. *quæſt.* 89. *de præſumpt. num.* 115. Clar. *quæſt.* 89. ubi Bajard. Farinac. *quæſt.* 134. *num.* 57. & *conſ.* 101. & 102. *lib.* 1. & 142. *n.* 7. & 42. Honded. *conſ.* 87. *n.* 171. *lib.* 2. Giurb. *conſ.* 87. *num.* 23. & addo quartum requiſitum, ad hoc enim, ut ex colloquio naſcatur indicium, neceſſe eſt, ut mandatarius, vel is, qui ex conſilio occidit, ſit plenariè convictus de delicto, vel verè confeſſus, nec ſufficit, quòd ſit indiciatus tantum: imo ſi fictè eſſet confeſſus per contumaciam non ſufficeret. Dec. *cap.* 1. *de officio delegati*, Bertaz. *conſ.* 20. *lib.* 1. *num.* 6. & 11. Surdus *conſ.* 40. *num.* 9. Maſcard. *concl.* 1139. Farinac. *quæſt.* 131. *num.* 54. & 55. Menoch. *caſu* 352. *nu.* 20. Clar. *quæſt.* 90. *l. ſi is, qui rem*, §. *ſi in Titium*, ubi Bart. *ff. de injuriis*. Hic non intervenit inimicitia capitalis cum Pompilio delictum non incontinenti, ſed poſt octo dies; incontinenti autem hic accipitur ſtatim poſt colloquium, antequam divertant ad extraneos actus, Eug. *conſ.* 27. *num.* 37. Hond. *conſ.* 87. *lib.* 2.

Tertium indicium, ex quo certorietur de delicto nihil dixit, illa die non exivit è domo, & ſecretè loquutus fuit cum Barone Scipione, qui die ſequenti ipſo conſulente diſceſſit, dicente ipſo Pompilio uni ex famulis, *Melius in agris, quam in cavea avis*, ſicuti teſtes concludentèr deponunt. Ex hoc neſcio, quid velit Fiſcus, quid minus poteſt homo facere, quam nihil dicere, ſignum potius doloris, quàm facti complacantiæ eſt; Avis dictum retorquetur, ſi Pompilius criminis reus eſſet, in ſui commodum conſilium ſumeret.

70 Quartum, ex quo die 2. Julii Donatus Caglianus cum hominibus armatis ivit Paſetanum ad domum Notarii Stephani, qui miſit Dominicum Guerriero Neapolim, ut Pompilius conſuleret illis, quid facere deberent, & quòd Pompilius conſuluit, ut aufugere deberent, & cautè, nè manciparentur, & detegeretur crimen, ut ait: *Et omnes in perditione eſſemus*; ſicuti dictus Guerrerio, & alius teſtis deponunt, & ex hoc verbo vz. *Et eſſemus in perditione*, videtur confeſſum eſſe delictum.

71 Reſpondetur, quod Notarius Stephanus coactè receptavit Donatum, & ſocios armatos, quia Donatus Baronis frater, & factum ipſius non nocet Domino, Honded. in puncto *conſ.* 87. *lib.* 2. Decian. *lib.* 9. *cap.* 21. Item quia dictus Dominicus, & alius teſtis fuerunt repulſati, ideoque eorum dictum non probat.

72 Sed quando de illis eſſet credendum. Videndum *primò*, an ex hoc conſilio vz. (quod cautè aufugerent) dato poſt delictum, oriatur indicium de tractatu, & conſilio in delicto, itaut Pompilius poſſit torqueri. Controverſa quæſtio eſt, multi negant, alii affirmant apud Farinac. *qu.* 132. *num.* 34. Sed opinio affirmans intelligitur *primò*, ſi auxilium ſit datum innocenti poſt delictum: non ſi ex intervallo etiam unius diei, Menoch. *de arbitrar. q.* 89. Honded. *conſ.* 87. *num.* 160. *lib.* 2. Farinac. *d. q.* 135. *n.* 35. & *qu.* 133. *num.* 28. & ita procedit *conſilium* Giurba 42. quia ibi incontinenti fuit datum auxilium, hic ex intervallo poſt quatuor, aut quinque dies. *Secundò*, ſi ſit inimicitia capitalis cum occiſo, Carrer. *in pract. tract. de homicidio, & aſſaſſinio*, §. *poſt maleficium*, *num.* 3. *Tertiò*, ut auxiliator non ſit conſanguineus, aut affinis percuſſorum, tunc omninò ceſſat præſumptio, Menochius *d. quæſt.* 89. *num.* 111. Farinac. *d. quæſt.* 132. *num.* 59. & *quæſt.* 133. *num.* 27. & 30. Simon de Petris *conſ.* 15. *Quartò*, ut quis ex auxilio poſt delictum poſſit torqueri, tamquam ſuſpectus de tractatu, & conſilio, debet eſſe convictus plenè de auxilio, non autem ſolummodo indiciatus, quia tunc eſſet facere indicium de indicio, quod jure non permittunt, Honded. *conſ.* 87. *n.* 156. *lib.* 2. Gram. *conſ.* 22. Menoch. *præſumpt.* 132. *lib.* 3. & alii ſupracitati. Quinto, ut habuerit terminum defenſionis, & non probaverit contrarium, tunc enim ab auxilio poſt delictum oritur indicium tractatus, & conſilii, quando inquiſitus contrarium non probavit; ideòque non eſt indicium ſufficiens ad torquendum in proceſſu informativo: ſed datis defenſionibus, ita colligitur ex ſupracitatis, præſertim ex Grammat. *d. conſ.* 22. Carrer. *d.* §. *poſt maleficium*. Farinac. *d. q.* 132. *n.* 34.

73 *Secundò* eſt videndum, an ex verbis relatis à teſtibus ſupracitatis: *Quod ſi manciparentur, detegeretur crimen, & eſſemus omnes in perditione*, oriatur confeſſio extrajudicialis delicti, quæ faciat indicium ad torturam? & dicendum, quòd non: etenim confeſſio extrajudicialis non poteſt dici facta ex verbis æquivocis, generalibus, & quæ delictum ipſum non contineant, ſed potius illativè, ſeù conjecturalitèr aliquid ſignificans, ſed debet eſſe clara, non dubia, alioquin ſemper verba accipiuntur in favorem Rei, Dec. *conſ.* 218. Foller. *in pract. p.* 1. 2. *p. verb. Etſi confitebuntur*, *nu.* 59. ubi alios allegat, Gomez. *de delict. tom.* 3. *variarum cap.* 13. *rubr. de probat. delict. num.* 8. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *quæſt.* 89. *num.* 20. Maſcard. *concl.* 350. *num.* 16. Farinac. *q.* 82. *num.* 29. & 30. benè Peguer. *dec.* 17. *num.* 3. & 4. Imò DD. illi volunt, quod confeſſio contineat expreſſè delictum commiſſum, & perſonam, in quam eſt commiſſum: puta, quòd dicat, occidi Titium, etſi hoc non contineat, nihil probat, imò plerique, & fortè communius voluerunt, ut adjiceretur locus, & tempus, aliàs eſſet informis; ex verbis verò generalibus nunquam inducitur, & re vera Pompilius dixit illa verba: *Eſſemus omnes in perditione*, includendo in illis quoque ſe ipſum propter ſuſpicionem, quam generare poterat cognatio propter damna fratris, ſororis, & conſocietorum, quibus ipſe poſtea debebat ſubvenire, & jam prophetavit; damnum conjunctorum proprium aliquando exiſtimatur. *Tertiò* requiritur, ut confeſſio ſit facta principalitèr, & propter ſe, non enunciativè, ſeù incidentèr, & propter aliud, Bart. *l. ſi confeſſus ff. de cuſtodia reorum*, Afflict. *dec.* 176. Foller. *verb. Etſi confitebuntur p.* 1. *num.* 1. *in fin.* & *num.* 31. Farinac. *q.* 81. *num.* 228. & *quæſt.* 83. *nu.* 42. hic Pompilius illa verba dixit ad incutiendum metum illis, ut fugerent. *Quartò* debet probari per duos teſtes conteſtes, Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *qu.* 89. Maſcard. *concl.* 492. Foller. *d. verb. par.* 2. *num.* 2. Farinac. *d. q.* 83. *nu.* 44. & 45. quod hic deficit.

74 Quintum, ex quo plures teſtes deponunt de fama publica contra Baronem, ipſum fuiſſe complicem in delicto, ac Notarium Stephanum, ipſius Baronis gratia, & quod hac cauſa dictus Notarius ſe præripuit à dicta Terra, Fama non habet requiſita, Clar. *quæſt.* 9. orta poſt inquiſitionem, ideo nihil valet, Gramm. *voto* 34. in priori informatione examinantur centum teſtes, & 50. de Amalphia, & nihil dicunt, pars ipſa non eſt conqueſta, notitias delictorum Pompilii dederunt Pandolphi illius inimici, unde clarè ortum habuit à malevolis, & de Notario Stephano, cur ille fugeret, teſtes in priori informatione examinati dixerunt, quod erat abſens, ne uti teſtis examinaretur contra Baronem.

Omnia igitur indicia, quæ ponderantur contra

Pom-

Pompilium, deficiunt inſufficientis, quia colloquia abſque requiſitis, auxilia non incontinenti, & conſanguinei confeſſio præſumpta informis, & nihil concludent, fama abſque requiſitis malevolis, & poſt inquiſitionem, deficiunt in probatione, quia pauca ex eis probantur per duos teſtes conteſtes, & nullus ex eis per teſtes idoneos contradicit aliis fiſci probationibus, & indictis, ex quibus apparet manifeſtius, Baronem ex ſe ipſo deliberaviſſe delictum, ratione propriæ inimicitiæ, antequam Neapoli adveniret: & ſic ſine conſilio Donatum auxiliatum ex ſe ipſo abſque Pompilii perſuaſione. Quomodo igitur ex illis poteſt deveniri ad torturam, vigore Capit. *Si cum Sceleratis?*

75 Nec intrat quæſtio de unione Indiciorum inſufficientium: quia licet controverſa ſit opinio, an indicia minus ſufficientia uniantur in criminalibus? in qua communis diſtinctio eſt, quòd ſi indicia ſunt inſufficientia de ſui natura, quia remota, ſed bene probata, & tandunt ad eundem finem, hoc eſt ad integrandum unicum factum, & uniuntur; ſi verò ad diverſum finem, & non uniuntur; ſi verò ſunt inſufficientia ratione probationis, quia unumquodque ipſorum non probatur per duos teſtes, tunc non poſſunt uniri, & multò minùs, quando adeſt utraque imperfectio, & naturæ, & probationis, ut in caſu noſtro, quia adducerentur duo ſpecialiter, ita Gram. nat. vot. 3. Theſaur. *dec.* 24. Maſcard. *concluſ.* 1223. Farinac. *q.* 27. Pellegr. *conſ.* 2. *lib.* 2. Eugen. *conſ.* 27. *lib.* 1. Honded. *conſ.* 87. *lib.* 2.

Rurſus non poteſt tractari de unione indiciorum, quando ex teſtibus Fiſci indicia debilitantur, ſive impugnantur, Grammat. Eugen. Honded. *ubi ſupra* Olaſc. *deciſ.* 79. Boer. 195. imò unicum indicium ex teſtibus Fiſci eſt tantæ potentiæ pro Reo, ut tollat omnia indicia contra Reum, & impediat omninò torturam ex informativo, Boer. Olaſc. Gramm. Honded. *ubi ſupra*, Farinac. *q.* 38. *num.* 110. Guaz. *defenſ.* 30. *cap.* 4. *num.* 4. hic concurrunt multa ex dictis, & ulterius unum, quod cæteris fugientibus ipſe Pompilius non aufugit.

76 Sextum requiſitum eſt gravitas delicti, ibi: *Occiſione graviorum criminum*, delictum ſi conſideratur in caſu graviſſimum eſt: ſed videndum de quo inquiritur Pompilius, de conſilio, & auxilio: circa conſilium communis diſtinctio, aut conſuluit alia facturo, aut non? Primo caſu pœna extraordinaria eſt, Bart. *conſ.* 165. Clar. §. *fin.* *q.* 88. Menoch. *caſu* 311. Olaſc. *deciſ.* 67. Farinac. *q.* 129. *num.* 108. Covarr. *p.* 2. §. 2. *de homicidiis*, contra Bartolum *in l. non ſolum*, §. *ſi mandato ff. de injur.*

Etiam in atrociſſimis, Covar. & Menoch. ubi ſupra, Bajard. ad Clar. *q.* 88. Cephal. *conſ.* 76. & qui tenent contrarium, loquuntur, ubi conatur punitur pœna delicti, etiam non ſequuto effectu, ut læſæ Majeſtatis, vel ubi conſilium confunditur cum delicto, ut in hæreſi, Scrader. *de feudis part.* 9. *cap.* 1. *num.* 49.

An autem principalis ſit facturus, vel non agnoſcitur. *Primò* ſi inter occiſorem, & occiſum adſit gravis inimicitia, præſumitur, quod cauſa impellens ſit inimicitia, non conſilium, quia illa naturaliter inhærens, potentior, Angel. *conſ.* 22. Berous 175. *lib.* 3. Bertaz. 72. Surd. 40. Decian. *tom.* 2. *lib.* 9. *cap.* 36. Farinac. *q.* 129. *num.* 145. Intrigl. *deciſ.* 38. ubi ſic deciſum, etiam ſi ipſe conſulens ſit etiam inimicus cum occiſo, Gram. *voto* 3. *conſ.* 63. Decian. *conſ.* 115. *lib.* 3. Honded. *conſ.* 87. *num.* 78. imo in mandato mandatarius inimicus præſumitur occidiſſe ex inimicitia, non ex mandato, Bertaz. 105. Decian. *dict. lib. cap.* 36. Grammat. & Honded. *ubi ſupra*. *Secundò* ex minis præcedentibus, Conſ. Bertaz. 62. *num.* 7. *lib.* Surd. 40. Decian. *ubi ſupra*, Farinac. *d. quæſt.* 129. *num.* 143. hic adſunt minæ, ut diximus. *Tertio*, præparatio ad delinquentem, Ang. *conſ.* 22. *DD. ubi ſupra cit.* hic adeſt quia vigeſima tertia iverunt occiſores Marianellam die 22. Baro Scipio diſceſſit.

77 Circa auxilium triplex, ante delictum, in delicto, & poſt delictum. *Primo* caſu debet eſſe proximum, & quod det cauſam delicto, ut ſine eo non poſſit fieri, Anton. Gomez. *in. de homicid. cap.* 3. *num.* 49. Clar. *q.* 90. Menoch. *caſ.* 349. Bertazz. *conſ.* 74. Lardech. 194. Pacian. 159. Maſcard. *concl.* 259. in delicto debet eſſe comperativum delicti, Farinac. *qu.* 131. neutrum hic adeſt, poſt delictum omnes concludunt pœna extraordinaria, Clar. Maſcard. *ubi ſupra*, Menoch. *caſu* 349. Farinac. *quæſt.* 132. Maximè ſi non incontinenti poſt delictum, Giurb. *conſ.* 32. *num.* 19. vel ſi coniunctus, quo caſu non habet dubium ex *l.* 1. *ff. de rapt.* imò ſi hoc auxilium fuerit ab initio promiſſum adhùc pœna eſt arbitraria, niſi quando delictum ſine eo omninò fieri non potuiſſet, Cepolla *conſ.* 27. ſequuntur in dicto caſu tres conſulentes, Rimin. jun. *conſ.* 310. *lib.* 3. Bertaazol. 324. *lib.* 2. Landerch. 194. Farinac. *q.* 132.

78 Si pœna extraordinaria, non eſt locus torturæ ex informativo, Intrigliol. *deciſ.* 38. *num.* 14. loquitur in ſpecie in conſulente alias facturo, idem Intrigl. *ſing.* 234. *lib.* 1. Maſtrill. *dec.* 191. *num.* 25. & 218. *num.* 10. Caſtill. *dec.* 178. *num.* 2. & 3. Giurb. *conſ.* 10. *num.* 4. Carraciol. *deciſ.* 17. *num.* 3. ex noſtris Capyc. *deciſ* 226. *num.* 13. Gramm. *conſ.* 15. *num.* 4. Foller. *in ſingul. num.* 215. & *verb. condemnati num.* 12.

Et ex his nullitates obſtare, quia non datis defenſionibus decretum eſt nullum, & non convaleſcit, ex *cap. Si cum ſceleratis*, ex quo non applicatur, & tortura abſque indiciis legitimis eſt nulla, quia contra textum *in l. milites*, § *oportet*, *de quæſt.* & *Capitulum Regni Tormenta*: ita concludunt omnes Doctores, Farinac. *q.* 37. *num.* 110. & *q.* 83. *num.* 9. & 12. aliòs refert Caſtill. *dec.* 279. *num.* 1. adeout confeſſio indè ſequuta nulla ſit; eſt enim requiſitum ſubſtantiale intrinſecum decreti de torquendo, & ipſius torturæ, neque *Pragm.* 77. *num.* 17. *de offic. S. R. C.* quæ poſt pronunciatum rejicit actorum nullitates, quid mutat, quia *textus* expreſſi ſunt in §. *oportet*, *in cap. Regni Tormenta*, *l. unius*, §. *cognituram*, & *in defenſionis facultas*. Præterea tortura eſt interloquutorium merum, in quo *Pragmatica* non habet locum, quæ loquitur in ſententia, & decreto diffinitivo. Hæc diſtinctio probatur à Seſe *deciſ. Aragoniæ*, *dec.* 314. *num.* 88. & *ſeq. lib.* 3. Quarè in hac cauſa eſſem voti, quod aut impinguetur, aut conſignetur tutæ perſonæ, fortè principales venirent carcerati, ex quibus tempore veritas aperietur, mora opus eſt in occultis, ſicuti feſtinatione in notoriis Joſeph de Roſa.

79 Septimum non in omni crimine, ſed in capitali adhibenda eſt, Divus Auguſtinus *in l. edictum*, *de quæſt.* præſcripſit, & in Regno tantùm in delicto, quod pœnam ultra relegationem meretur, ſi reus hac pœna plectendus eſſet, ſi convinceretur, extant *Regni capitula Tormenta*, *Si juſtè*, *ac delatus*, teſtatur de Nigris, & Dom. Reg. Tapia *in dictis Capitulis*, Paris *in verb. Tortura*, Clarus *q.* 63. *verſ. præterea*, Farinac. *q.* 42. *num.* 3. & 6. Caball. *reſol. crimin. caſu* 18. *num.* 5. & 14. Guaz. *defenſ.* 30. *cap.* 3. Trantacinq. *conſ.* 21. & 26. *lib.* 2. Dom. Reg. Revert. *dec.* 400. Pater Leſſius *de juſt. & jur. lib.* 2. *tit. de Judice*, *dub.* 17. *in verb. Notandum* 4.

Etiam ſi dicta pœna in jure determinata non repetiatur, ſed Judicis arbitrio remiſſa, juxtà *text. in* §. *atrox*, & Gloſ. *in* §. *in ſumma*, *de injur.* Thor. *in verb. Tortura cap.* 8. Ubi de pœna pro vulnere in faciem illato, ſed in tortura ex proceſſu informativo non procedit, Dom. Reg. Rovit. *in pragm.* 1. *de cuſtodia reorum*, *num.* 11. *in fine*, & *in pragm.* 1. *de immunitate Neapol.* ratio eſt, nam pœna Judici arbitraria arbitrari minimè poteſt, niſi compilato proceſſu.

Tortura enim omnem pœnam pecuniariam excedit *l. in ſervorum*, *in fine ff. de pœnis*, Gram. *conſ.* 25. Gizzarell. *deciſ.* 26. Cartarius *de interrogandis reis*, *lib.* 4. *c.* 1. *num.* 8. Et pluſquam utriuſque manus abſciſſio reputatur, uti in *tex.* §. *quia verò*, *Auth. ut nulli Judicum*, Marſil. *in practica*, §. *expedita num.* 59. Paris *de ſyndicatu*, *verb. Tortura*, de Nigris *in cap. Regni*, *Ad hoc*, *num.* 40. Boſſius *tit. de tortura num.* 12. Farinac. *tit. de indiciis*, & *torturæ*, *num.* 14. Dom. Præſes de Franch. *deciſ.* 410.

D. Reg. Capyc. Latr. *dec.* 134. *par.* 2. meritò niſi in crimine ultra relegationem inferenda eſt: alias major conſideraretur pœna in detegendo, quàm in puniendo crimine; & in ſupradicto caſu delatus incarcerari poteſt abſque citatione, *cap. ab illo inchoandum*, *& Pragm. 2. de cuſtodia reorum*, Novarius *de gravaminibus tom.* 1. *gravam.* 279. *num.* 11.

80 Octavum requiſitum eſt Rei perſona ſumitur, nam minor decimoquarto Anno torqueri non poteſt, *l. ex libero*, *§. de minore*, *& l. de minore*, *de quæſt. & l.* 1. *§. impuberi*, *ff. ad Senat. Conſ. Sylla.* Fuller. *pract. crim. rubr. rei indiciati torquentur num.* 20. Jul. Clar. *q.* 64. *verſ. quæro numquid*, Carrer. *eod. tit. verb. circa tertium*, *num.* 37. Cart. *de interrog. reis lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 49. Farinac. *q.* 41. *nu.* 16. Guazz. *ad defenſam defenſ.* 30. *cap.* 11. *num.* 1. poteſt tamen terreri, & ferula cedi, *per text. in d. §. impuberi*; dummodo pubertati proximus ſit, Farinac. *q.* 91. *n.* 20. Guazzin. *defenſ.* 30. *cap.* 11. *num.* 1. Cartarius *de interrogandis reis d. cap.* 1. *num.* 149. & quando terretur minor, fit decretum cum interventu Curatoris, qui introducitur in camera cordæ, & intervenit in acto juramenti tantum; et ſi confeſſus fuerit, uti ſpontanea valet confeſſio, argumento *text. in l. item apud Labeonem*, *§. quæſtionem*, *de injur.* Pater Leſſius *tit. de Judice*, *dubit.* 17. *num.* 155. *in fine*.

81 Limitatur in læſa Majeſtate humana, & divina, ut in *d. l. de minore*, *l. ſi quis alicui*, *l. nullus*, C. *ad l. Jul. Majeſt.* & in proditione, *l. proditores*, *ff. de re militari* Capyc. *dec.* 130. *num.* 55. Carrer. *ubi ſupra num.* 57. Guazzin. *d. defenſ. cap.* 11. *num.* 9. Anton. de Bellis *q.* 13. *num.* 24. Sele *decif. Aragonia lib.* 4. *decif.* 467. Villadiego *in politica cap.* 3. *num.* 322. Pater Leſſius *d. dubit.*

82 Sed hæc tortura in minori pubertate proximo moderatè etiam practicanda eſt, itaut omne abſit periculum, Farinac. *n.* 103. Guazz. *d. cap. num.* 8 & Pater Diana *par.* 4. *tract.* 6. *de tortura in Sancto Officio*, *reſol.* 19. ibi: *Quando ſine periculo*, *& moderatè dicti minores*, *&c.*

83 Inſuper ratione perſonæ ſenex decrepitus torqueri non poteſt, *l.* 3. *§. ignoſcitur ff. ad Senat. Conſult. Syllan.* Ricbius *collect.* 129. *& dec.* 233. *num.* 3. *part.* 3. Farinac. *d. q.* 91. *num.* 23. Guazz. *d. defenſa cap.* 12. *num.* 1. Anton. Fab. *def.* 7. *lib.* 9. *tit. de quæſt.* de Nigris *in cap. Regni frequens*, *num.* 38. *& in cap. ſi juſtè num.* 60. Grammat. *decif.* 22. Dom. Reg. Sanfel. 335.

84 Mulier prægnans ob abortus periculum, *l. prægnantis*, *ff. de pœnis*, DD. omnes *ubi ſupra*, neque poteſt terreri, Cavalcanus *de Brach. Regio par.* 3. *num.* 126. D. Cardinalis de Lugo *diſp.* 37. *ſect.* 13. *num.* 155. & poſt puerperium differenda eſt, donec vires fuerint confirmatæ, quòd Judicis arbitrio remittitur, ità Gomez *tom.* 3. *variarum. cap.* 33. *num.* 3. & niſi poſt quadraginta dies, Canteran. *in quæſt. crim. q.* 10. *de reo*, *num.* 1. Ghirlandus *de quæſt. lib.* 4. *q.* 9. *n.* 5. D. Card. Tuſcus *lit. T. concl.* 328. *n.* 21. Quare ſi infra quadraginta dies torqueretur, & delictum fatetur, nulla eſſet confeſſio, Bajardus ad Clar. *q.* 64. *num.* 67. ſicuti minor, aut ſenex, qui non eſſet torquendus, ſi fateretur, confeſſio tanquam per injuriam extorta nulla eſt.

85 Nonum requiſitum, ut publicetur proceſſus, & antè torturæ decretum moneatur Advocatus, & hic nota, quod in tortura ex proceſſu informativo ante decreti prolationem auditur Rei Advocatus ſuper criminis qualitate, & ſuper capitulis requiſitus, ac ſi fortaſſis incontinenti probationes de Rei innocentia haberet. Incontinenti autem dicitur, licet in promptu ſecum non habeat teſtes, ſed dummodo non petat longas dilationes, ut dicit de Nigris *in d. cap. ſi cum ſceleratis num.* 48. quam doctrinam intellige, ſi Advocatus tales allegat circumſtantias, ex quibus Judex informatus remaneat, quod non dilatandi cauſa brevem petat dilationem; poteſt enim pœna dilatata exigi, non poteſt exacta revocari, Seneca *ſecundo de ira* 22. unde Menoch. obſecro Judices, ut iſto caſu dent ſpatium, ſenuemque moram.

86 Tortus autem, & confeſſus, ut condemnari poſſit, ultra prædicta novem requiſita, alia duo concurrere debent: Primum, ut tortus ſolutis vinculis extra torturæ locum, poſt certum tempus, coram Judice pro Tribunali ſedente confeſſionem ratificet, ex gloſſa *in l.* 2. *in verb. aliquid*, *Cod. quorum appellationes non recipiuntur*, *& in l. ſervos*, *Cod. ad l. Juliam de vi publica*, *gloſſa in l.* 2., *Cod. de cuſtodia reorum*, *verb. conſtiterit*, & poſt antiquiores affirmant Julius Clarus *quæſt.* 64. *num.* 34. *& qu.* 63. *num.* 2. Farinac. *quæſt.* 83. *num.* 53. Guazzin. *defenſa* 30. *cap.* 35. Dom. Car. de Lugo *de juſt. & jur. diſp.* 37. *ſect.* 13. *num.* 156. P. Diana *de tortura in Sancto Officio*, *reſol.* 22. Et eſt de practica, quæ optima ratione fuit introducta, quia tortura periculoſa eſt, ut diximus, & pluries inſontes tormentorum dolore confeſſi perierunt; ſicut plura recenſentur exempla à Claro *d. quæſt.* 63. *verſ. ultimo propter tormentorum ſævitiam*, Cartario *de interrogandis reis*, *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 129. & Bertazzolo *conſil.* 129. *& conſ.* 162.

87 Tempus verò, quo ratihabitio hæc facienda eſt, cum in jure non reperiatur determinatum, Judicis arbitrio remittitur, attenta criminis atrocitate, indiciorum pondere, ac Rei torti qualitate. Regulariter tamen poſt viginti quatuor horas, aut die ſequenti fit, quo temporis ſpatio in dolore eſſe non videtur. In caſibus vero, quibus M. C. uti delegata, & Regiæ Audientiæ ad modum belli procedunt, etiam eadem die poſt horas fieri poteſt: ratihabitione enim omnis excluditur dubitatio, Bart. *in l. inter omnes §. rectè de furtis*, Paris *de Syndicatu*, *cap. ratificatio*, *fol.* 345. & exterſionis vitium purgatur, *text. in l. unica*, *Cod. de plus petitionibus*, Paris *in cap. an ſtetur dicto torti num.* 3. *& in cap. ſequitur quæſt. quotidiana col.* 1. *fol.* 341.

88 Sed ſi tortus dicta in tormento neget, & dicat, quod tormentorum dolore fuit confeſſus, iterum torquendus eſt. *Primo*, quia indicia non ſunt eliſa, quinimò confeſſione, & revocatione nova orta videntur. *Secundo*, nam ſi hoc caſu tortura non repeteretur, torturæ remedium fruſtratorium eſſet, cum nemo ſuam ratificaret confeſſionem, ſi putaret, in ſe amplius non poſſe illam exerceri, Boſſ. *in tit. de tortura*, *nu.* 43. Clarus *quæſt.* 64. *in fine*, & ibi Giacharius, *& in qu.* 21. *nu.* 36. Farinac. *quæſt.* 38. *à nu.* 91. *uſque ad* 69. Grammat. *decif.* 72. Dom. Reg. Sanfel. *decif.* 152. Pater Leſſius *tit. de Judice*, *cap.* 29. *n.* 168. qui teſtatur, quòd uſque ad tertiam vicem hoc caſu tortura repeti poteſt, & licet Pater Sanch. *conſ. moral. lib.* 6. *cap.* 4. *dub.* 5. *nu.* 3. & Pater Diana *reſol.* 24. teneant, quod delatus pluſquam bis torquendus non ſit, Contrarium tamen uſque ad tertiam vicem, & acriter, eſt verius, ut ſervatur in practica.

Si dicta revocet, quia ex errore confeſſus, & erroris cauſſas alleget, terminus ei concedendus eſt, quo errore non ducto torquetur Afflict. *in conſtit. Regni*, *Si damna clandeſtina*, *nu.* 44. *in fine*, Boſſ. *tit. de tortura nu.* 9. Guaz. *defenſa* 20. *cap.* 24. *nu.* 7. qui cæteros refert.

89 Reiteratur quoque tortura, ſi à principio indicia ſunt multum urgentia, & prima tortura inquiſiti robore, & tormenti qualitate attenta, purgata non videtur, juxta *text. in l. unius*, *§. reus & in l. repeti*, *ff. de quæſtion* & licet in hoc caſu quamplures DD. affirment, quod tertia vice repeti non debet, ubi P. Sanchez *conſ. moral. lib.* 6. *cap.* 3. *dub.* 15. *nu.* 14. Farinac. *quæſt.* 38. *nu.* 97. *&* 103. Pater Diana *de tortura in Sancto Officio*, *reſol.* 24. ubi in fortiori caſu, quando bis tortus, & confeſſus, ſi in ratificatione negat, quod tertia vice non ſit torquendus: tamen hoc dictum eſt contra communem, & veriorem ſententiam, quia ex tali variatione nova naſcuntur indicia, ex quibus tertia vice torquetur; ſicuti ſi ſemel, aut bis ſufficienter ſit tortus, ſi nova ſuperveniant indicia, iterum torquetur, Paris de Puteo *cap. de repetitione torturæ*, *nu.* 2. Sebaſtianus de Neapoli *in cap. Regni Tormenta*, *nu.* 20. Clar. *qu.* 64. *nu.* 47. Sanch. *ubi ſupra* P. Leſſius *cap.* 29. *nu.* 168. & eſt communis. Tribus igitur caſibus tortura repeti poteſt. *Primo*, ſi confeſſus in tortura in ratificatione negat, quod Faber *d. quæſt. def.* 5. reſtringit ſi incontinenti, ſive in ipſis tormentis ſequatur revocatio, cum non præcedente aperta confeſſione

Digitized by Google

feſſione per denegationem non videatur inducta variatio. *Secundo*, indicia a principio multum exiſtunt urgentia. *Tertio*, ſi poſt torturam alia ſuperveniant indicia: & hoc ultimum reſtringitur, ſi tortus & non confeſſus ad extraordinariam pœnam ſit condemnatus, Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 138.

90 Circa autem indicia ſupervenientia, ut reiteretur tortura, quæſtio eſt inter Doctores, qualia eſſe debeant: nam quidam tenent, quod eſſe debeat in ſpecie & in ſubſtantia differentia, adeo quod ſi ex remotis indiciis illata ſit, cum aliis remotis repeti non poſſit, quia non nova indicia ſed ut ajunt, dictorum novæ probationes, ut videre eſt penès Caballum *caſu* 62. & Patrem Dianam *d. tract. reſolut.* 15. Quidam alii tenent, quod ea ſufficiunt, quæ non ſunt ejuſdem ſpeciei, idest ejuſdem generis, videlicet *remota* cujus prima indicia erant, ut docet idem P. Diana cum Quevedo *de indiciis, & tortura par. 2. cap. 7.* & hæc opinio mihi magis arridet: nam ut exiſtimo, ſi à principio in proceſſu exiſterent quatuor remota indicia legitimè probata, in atrociori crimine tortura quoque aut cum verberibus, aut funiculis adhiberetur: & ſi non ita adhibita fuerit, quia tormenta purgata non cenſentur, de conſuetudine, & ſecundum omnes Criminaliſtas tortura repeti poſſet. Pari igitur ratione, ſi ex duobus remotis non ejuſdem ſpeciei ſupervenientibus repeti poteſt.

91 Quæſtio quoque occurrit, an tortura reiteretur ex proceſſu informativo? Negant de Nigris *in cap. Regni ſi cum ſceleratis nu.* 20. Gramm. *conſ.* 12. *&* 64. *& voto* 7. Carrer. *in prax. cap. quæ autem*, Affirmant vero Sion de Preiti *conſ.* 104. Danza *de pugna DD. titulo de præeminentia cap.* 1. *num.* 40. Thorus *in compendio dec. part.* 3. *in verb. tortura cap.* 11. *in ordine*, & ita refert deciſum in M. C. contra Dominicum Roccio.

92 Secundum, ut ratificata confeſſione adverſus eam terminus concedatur: ſi enim ſponte confeſſo impartiendus eſt *prag.* 10. *num.* 15. *de officio Judicum*, eò magis in tortura confeſſo, & ita ſervatur in practica, de qua poſt antiquiores teſtantur Cavalc. *de brachio Regio par.* 1. *nu.* 575. D. Ricc. *coll.* 2457. Farinac. *conſ.* 16. *n.* 15. Caball. *reſ. crim. caſu* 186. Guazz. *def.* 31. *cap.* 8. Confeſſus enim in hoc termino confeſſionem erroneam, & non veram probare poteſt, ſive cauſſam, ob quam pœna lenienda eſt.

Concludamus igitur, quod delatus de crimine, cujus pœna eſt ultrà relegationem, ſi graviter eſt indiciatus, non minor, non decrepitus, neque aliqua de cauſſa exemptus, teſtibus Fiſci repetitis, lite conteſtata, capitulorum copia data, & defenſionis termino ei conceſſo, ac monito ejus advocato, ritè, & rectè torquetur. Tortus, & confeſſus, ſi intra vigintiquatuor horas, vel die ſequenti confeſſionem extra tormentum ratificet, ei denuò adverſus confeſſionem defenſionis termino conceſſo, ad criminis pœnam juſtè condemnatur. Quod ſi contingat, quod omnibus his concurrentibus innocens torqueatur, atque damnetur, ſatis pro bono publico eſt dicta requiſita, & cautiones in tortura adhibere, ſine quia homines audacter peccarent, & ex ſcelerum impunitate Reſpublica humana pateretur; iis quidem mediis uti debemus, quibus majora evitantur mala, quamvis eiſdem interdum minora eveniant, ſicut in hac re conſiderat Pater Leſſius *de juſt. & jure tit. de Judice dubit.* 17. *nu.* 151. *in fine*; de duobus enim malis minus eſt eligendum, ſi utrumque evitari non poteſt, D. Cardinalis de Lugo *eodem tractatu, diſp.* 37. *ſect.* 13. & magnus Criminaliſta Paris de Puteo *in tract. de ſindicatu, capit. de repetitione torturæ, nu.* 5. *in fine*, inquit: *Quod ſine timore torturæ Mundus non poſſet in pace manere.*

93 Tormentorum autem plura ſunt genera, ſcilicet tormentorum cordæ, ſtanghettarum, funiculorum, vigiliæ, & alia quæ connumerantur, & explicantur a Farinacio *quæſt.* 38. *num.* 60. & Sebaſtiano Guazzino *defenſa* 30. *cap.* 21. tormentum funiculorum in hoc Regno adhibetur cum tormento cordæ, & in atrocioribus criminibus, juxta *pragm. 2. de quæſt.* & tradita a Farinac. *quæſt.* 27. *nu.* 89. in aliis criminibus infertur tormentum cordæ, quæ eſt regina tormentorum, & magis uſitata.

Similitèr torturæ plures connumerantur gradus, ut videre eſt penes Follerium *in rubrica, Rei indurati torquerantur, nu.* 17. qui numerare incipit a verbali territione, & nimis de torquendo, ſed ſi in hoc gradu habetur confeſſio, abſque ullo ſcrupulo valet uti ſpontanea, P. Leſſius *lib. 2. cap. 29. dubit.* 17. *nu.* 156. penes Clarum *quæſt.* 54. *nu.* 22. Farinac. *quæſt.* 37. *à nu.* 34. & Sebaſtianum Guaz. *defenſa* 30. *cap.* 22. qui in ſex diſtinguit gradus connumerando inter eos torturæ repetitionem; mihi tamen placet, gradus connumerare juxta textum *in l. itèm apud Labeonem, §. quæſtionem, ff. de injuriis*, conſiderando torturam cum corporis dolore, ut ibi inquit J. C. *Quæſtionem intelligere debemus, & tormenta, & corporis dolorem ad eruendam veritatem; nuda ergo interrogatio, vel levis territio non pertinet ad hoc edictum*, & ſic a verberibus, vel ligatura, & hic eſt primus gradus.

Et quia tortura regulariter non debet excedere horam, juxta tradita ab eodem Farinacio *nu.* 54. Guaz. *d. cap. nu.* 6. niſi in atrociſſimo crimine, & homine robuſto. Cumque hora in quatuor ſecundum communem uſum dividatur quadrantes, in quatuor quoque tortura dividitur gradus, vel in quinque incipiendo a ligatura, vel in ſex ſi horam excedat; vel melius dico, quod hæc graduum diviſio arbitrio Judicis relinquenda ſit, qui eos connumerabit, attenta robore corporis, tormenti qualitate, ac temporis ſpatio, quo aliquis torquetur, regulando ejus arbitrium, ut regulantur gradus in calore, & in febre, cui tortura comparatur.

Sic etiam Judicis arbitrio torquendi modus remittitur, conſiderata criminis atrocitate, rei qualitate, & indiciorum pondere; ita tamen, *ut ſervus ſalvus ſit innocentia, vel ſupplicio*, ſicut inquit J. C. *in l. quæſtionis modum de quæſt.*

94 Quare in crimine ultra relegationem, & citra mortem ſimplex tormentum cordæ adhibetur, & Decretum ita concipitur: *Die, &c. Menſis, & Anni, &c. facto verbo in M. C. fuit proviſum, quod T. de T. inquiſitus, ut in actis, torqueatur ad eruendam ex ore proprio veritatem, citra præjudicium probatorum, & confeſſatorum.* Et ſi de pluribus eſt inquiſitus, & pro uno crimine convictus, explicatur in decreto, pro quo crimine torquetur, ac ponitur clauſula, *citra præjudicium confeſſatorum*, contingentia attenta quod reus crimen agnoviſſet cum qualitate, & in aliqua parte, nec non dicitur *probatorum*: nam ſi indicia multum urgentia extant, tortura non purgantur, & alicui pœnæ locus eſt.

In crimine atroci & exemplari, quod ultimo caſtigatur ſupplicio, in Regno adhibetur tormentum cordæ, præcedentibus vel quatuor vel duobus funiculis, aut cum verberibus, prout Judici videbitur, & decretum concipitur: *Die &c. viſa inſtantia Regis Fiſci, & facto verbo in M. C. fuit deciſum, quod T. de T. torqueatur acritèr citrà præjudicium probatorum, & confeſſatorum*; & hac clauſula *acriter*, intelligi cum duobus, aut quatuor funiculis arbitrio Judicum, qui interveniunt in actu tormenti.

In crimine atrociſſimo, puta hæreſi, læſa Majeſtate, ingenti aſſaſſinio, enormiſſimo homicidio perſonæ in dignitate conſtitutæ torquetur tormento cordæ cum funiculis, aqua frigida in dorſo, vel aliquo pondere in pedibus, vel torquetur tormento vigiliæ, juxtà notata a Farinac. *d. quæſt. num* 50. *&* 51.

Ubi adhibetur ex proceſſu informativo, Decretum ita concipitur: *Die &c. facto verbo in M. C. viſa inſtantia R. Fiſci fuit proviſum, quod T. de T. torqueatur ex proceſſu informativo citra præjudicium probatorum, & confeſſatorum*, & ſine verbo, *acriter*, & tortura non intelligitur cum funiculis, cum interpretatio in molliendis, & non in exaſperandis pœnis facienda ſit, *l. interpretatione de pœnis, Gloſſa verb. in judicium, §. ex maleficiis de actionibus, Gloſſa in verbo ſcientèr cap. 1. quibus modis feudum amittatur.* Quare Notario Mario Giampriamo inquiſito de pluribus falſitatibus fuit illata tortura abſque funiculis, Decreto M. C. dictante, quod torqueatur ex proceſſu informativo, & ita deciſum per Collaterale Conſilium, etiam reclamante docto, & erudito viro, ſummeque laudando Januario de Andrea Fiſci patrono, qui fundabat ſuam inſtantiam, quod tortura ex proceſſu informativo

ſemper

ſemper adhibetur in gravibus criminibus, in quibus habet locum funiculorum tormentum, *Pragm. 2. de quaſt.* proceſſus eſt in Banca de Mauro penès Scribani Tenca.

Si tortura inferenda eſt Neapolitano, Decretum interponitur: *Die &c. viſa inſtantia Regei Fiſci fuit proviſum, quod torqueatur T. de T. ex proceſſu informativo prævia diſpenſatione S. E. ex quo Neapolitanus*, pro qua fit relatio, & hoc decretum ſubſcribitur ab omnibus Judicibus.

Actus verò torturæ ita capitur: *Die &c. pro retroſcripti decreti executione dictus Talis de Tale in camera cordæ ſecreta, & ante præſentiam DD. Judicum Talis de Tale per eos fuit monitus dicere veritatem circa crimen in perſonam T. de T. patratum, ubi, quando, quibus armis, quomodo, qua de cauſa, quibus ſociis? dixit (Signore, io non sò coſa alcuna) & ſic ordine ſupradictorum Judicum fuit T. de T. ſpoliatus, & monitus dicere veritatem circa dictum crimen, dixit, &c. & ad cordam ligatus iterum monitus, &c. dixit, &c. quarè ordine dictorum fuit ad cordam elevatus, & in ea pendens fuit monitus dicere veritatem circa dictum crimen, dixit, &c.*

Et in ea pendens monitus, &c. dixit, &c.

Et in ea pendens monitus, &c. dixit, &c.

Et in ea pendens monitus, &c. dixit, &c.

Et cum T. de Tale ſtetiſſet in tormento prædicto per ſpatium unius horæ, vel media hora, vel magis, aut minus, *ad horologium pulveris ſemper in negativa perſiſtendo, & nihil de interrogatis circa crimen confitendo fuit ordine ſupradictorum DD. Judicum deſcenſus, & ſolutus, ac brachiis accomodatis fuit ad carceres demiſſus cum proteſtatione in forma: Talis de Tale Actuarius.*

95 In hoc autem actu quatuor adverto: *Primum*, quod antequam reus ad cordam elevetur, tres præcedere debeant monitiones, ut appareat de Judicis benignitate, & Rei duritia. *Secundum*, ut de ſociis non interrogetur, niſi contra conſocios extent indicia, vel in criminibus exceptis. *Tertium*, quod Judex ſcribi faciat in actis omnia, quæ in tortura dicit, cum contingere poſſit, quod pro crimine iterum torqueatur, & variat a primo dicto; quod ſi variatio reſpicit delictum, ſeu qualitates, & circumſtantias ad delictum inferentes, novum producit indicium, juxtà notata a Farinacio *quaſt.* 52. *num.* 26. Tandem *quartum*, ut is non interrogetur per ſuggeſtionem, nempe an tali die, an modò occiderit, vel cum talibus ſurripuerit, &c. quæ ſuggeſtio ſi evitanda eſt in carcerato, eò magis in torturam patiente, juxtà notata a Guazzino *defenſ.* 29. *cap.* 13.

96 Rurſus tortura infertur confeſſo in caput ſociorum ad purgandam infamiam, ut iis confeſſio præjudicet: tortura enim facit perſonam teſtis integram, quæ alioquin non eſſet integra, cum propriam ſibi objiceret turpitudinem Antonius Faber *tit.* 21. *d. qu. definit.* 23. & decretum concipitur: *Die &c. torqueatur T. de T. ad convalidandam ejus confeſſionem tali die ſponte factam in caput ſociorum, non aliter, nec alio modo.* Et ſi ſunt plures confeſſi ad invicem torquentur; & decretum interponitur: *Die &c. torqueantur Talis de Tale, & Talis de T. ad convalidandas eorum depoſitiones, ſive confeſſiones ſponte factas, alter in caput alterius, nec aliter, nec alio modo.* Et ſi aliquis eorum eſt minor, decreto additur: *Sed T. de T. terreatur ad convalidandum, &c.*

Et hæc tortura non excedit primum gradum imo de conſuetudine in hoc regno leviſſima eſt: nam lecta depoſitione, poſtea prævio juramento delato in faciem nominati, aliquo modo in corda elevetur, & interrogatur de veritate dictorum, proceditque hæc tortura in ſocio criminis, non autem in ſocio in crimine, qui non participavit de crimine, idcirco probat abſque tortura, teſte D. Reg. Capyc. Latro *deciſ.* 164. *nu.* 46. *per tex. in cap.* 1. *de teſtibus*, ubi Gloſſa dicit, quod ſocius in crimine ſimoniæ, ſi non eſt ſocius criminis, & muneris probat contrà conſocium.

97 Infertur quoque confeſſo convicto, & condemnato ad detegendos criminis ſocios publicæ utilitatis gratia, cujus ſemper, & præſertim in vindicandis criminibus rationem haberi oportet, & practicatur contra graſſatores campaneæ, mandatarios, ubi conſtet crimen per plures fuiſſe commiſſum, & decretum interponitur, ideſt condemnationis decreto additur, *Nec non torqueatur tanquam cadaver ad ſciendum complices, fautores, ac alia patrata facinora (ſive mandata)* & hæc tortura, quia tanquam de cadavere, ut criminis ſocios, quos habuerit, detegat, & non ut de ſe fateatur, acerrima eſſe debet, juxta Fabrum *defin.* 16. ſed verius Judicis arbitrio remittitur, & quidem levis, ſi confeſſio adhibeatur: nam ſi contra ſe, eo magis contra alios libenter fateri credendum eſt.

Cæterum tortura ad eruendam veritatem illata infamiam non irrogat, *l. nullam* 14. *Cod. ex quibus cauſis infamia irrog.* Caball. *reſol.* 29. *num.* 8. non tantum juris, ſed nec etiam facti, teſte Bartolo *in d. l.* & Dom. Reg. de Marin. *quotid. reſol. juris lib.* 1. *cap.* 287. rejecta *Gloſſa in d. l. in verb. infamiam*, quæ contrarium tenet. Etenim quicquid in tortura confitetur, pro veritate habetur, Rota penes Magon. 89. *qu.* 40. *n.* 1.

98 Unum tandem non prætermitto, quod in Regno contra latrones viarum publicarum, aſſaſſinos, & cauſes ac criminoſos, contra quos proceditur ex proceſſu informativo, & ad modum belli, ne remaneant impunes, habet locum tortura in primo, & ſecundo gradu: nam juxta indiciorum qualitatem minis, vel verberibus interrogantur; etſi confitentur, eorum confeſſiones tanquam ſpontaneæ recipiuntur, ut contra plures practicatum vidi, & præſertim contra Simeonem Tajano, qui in Reg. Aud. Principatus Ultra introductus in camera Cordæ, ibique ligatus, & parum elevatus, cum fuiſſet confeſſus, orta fuit dubitatio inter Auditores, an ejus confeſſio eſſet tanquam ſpontanea recipienda? & fuerunt in pari voto; quare facta relatione S. E. fuit paritas per Judices M. C. ut moris eſt, dirempta, ac ſub die 17. Octobris 1672. a S. E. Regiæ Audientiæ reſcriptum, quod uti ſpontanea reciperetur. In Regia Audientia Theatæ Camillus Pizzullus levitèr indiciatus de homicidio cum qualitate aſſaſſinii commiſſo in perſonam Ærarii Terræ Ripæ de crimine verberibus interrogatus atque confeſſus, quod ad petitionem cujuſdam Sacerdotis pro ducatis decem occiderat, habita confeſſione tanquam ſpontanea, me referente intra paucas horas fuit morti tradi-

99 tus. Quamplures quidem, qui indiciorum defectu habilitari debent, hoc modo interrogati, atrociora confeſſi fuerunt crimina, & quamplurima occulta, de quibus nulla habebatur notitia. Hæc praxis Reipublicæ utilis fundatur. *Primo*, quia Judex in atrocioribus valet a regulis juris recedere, & ordinem non ſervare, ut ſuperiùs firmavi. *Secundo* in his criminibus leviora indicia, & probationes minùs legitimæ ad torquendum ſufficiunt, ut probavi in Decreto *Habilitetur*. *Tertio* in doctrina Farinac. *quaſt.* 37. *num.* 105. & *quaſt.* 38. *nu.* 45. & 46. ubi levitèr indiciatum levitèr torqueri poſſe is affirmat, ac in aliis doctrinis, quas cumulavi in Decreto, *Terminus adverſus confeſſionem*.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

CAP. VIII.

De Decretis: *Torqueatur citra præjudicium probatorum, &c.*

SUMMARIUM.

1 *Tortura adhibetur in crimine ultra relegationem, & non eſt danda poſt prandium infra ſex horas.*

2 *Tortura inferri non poteſt, niſi probatum ſit delictum in genere, & adſint indicia propinqua ad torturam, nam cum indiciis remotis Judex tenetur in ſyndicatu.*

3 Tor-

3 *Tortura adhibetur, quando pœna eſt ultra relegationem, ut num. 1. ſed relegationis pœna ab uſu receſſit, & in regno condemnatur ad actuale bellum, & præſidia clauſa.*

1 OBſerva quod tortura adhibetur in crimine ultra relegationem, ut concludit noſter Author hic num. 79. & confeſſio habita in tortura ratificatur, ut ex ea ſequatur condemnatio, ut noſter Author hic n. 86.

Et tortura non eſt danda poſt prandium infra ſex horas. Novar. *gravam.* 177. *tom.* 1.

2 Tortura, ut poſſit inferri debet eſſe probatum delictum in genere, & debent eſſe indicia ad torturam propinqua, & proxima: nam per indicium remotum non poteſt inferri tortura. Alias Judex tenetur in ſyndicatu. Carrab. *in tract. de præeminent. M. C. V. fol.* 15. ex Boſſio *tit. de indiciis num.* 71. rejecto Claro *in quæſt.* 1. *verſicul. imminuitur in fine, & quæſt.* 54. *verſicul. ſed quæro.*

3 Obſerva quod Tortura adhibetur, quando pœna eſt ultra relegationem. Author noſter hic ut ſupra. Sed relegationis pœna ab uſu receſſit, teſte Menochio *de arbitr. Judic. lib.* 2. *cent.* 4. *caſu* 248. *num.* 19. Et in Regno noſtro raro practicatur, ſed criminoſus in locum relegationis condemnatur ad actuale bellum, vel ad præſidia clauſa teſte Domino Criſpo *in praxi crimin. lib.* 1. *cap* 3. *tract.* 9. & *cap.* 15. *n.* 12. *de fugit.*

Et de Tortura obſerva, quæ dixi *in c.* 2.

Leonardus Riccius.

CAPUT NONUM.

De Decretis, quorum I. Deponat. II. Citetur. III. Citetur, & capiatur. *Ac de cæteris ſeptem aliis hoc capite contentis.*

SUMMARIUM.

1 *Citatio unde dicta, quid ſit, quare inventa, & de quo jure ſit.*
2 *Citatio, quæ defenſionem reſpicit, à Rege, vel Statuto omitti nequit.*
3 *Citatio juſta accedente cauſa à Rege tolli poteſt, & recenſentur exempla, & n. 4.*
5 *Citatio, licèt à Rege tolli non poſſit, modus tamen citandi variari, & alterari poteſt.*
6 *Regi aſſerenti ſe ex juſta cauſa motum ſine citatione procedere, an fides adhibenda ſit.*
7 *Citatio, quæ de jure poſitivo eſt, ut ad ſententiam, indiſtinctè à Rege tolli poteſt.*
8 *Citatio in notoriis an requiratur, adfertur diſtinctio.*
9 *Citatio, tum reſpectu rei, ob quam expeditur, tum reſpectu modi eſt multiplex, & in criminalibus reſpectu Rei eſt triplex.*
10 *Citationem indicia præcedere debent, & quæ?*
11 *Citatio,* Ad deponendum, *quando procedit? cum Decreti, & dictæ citationis formulis, ac Authoris animadverſione.*
12 *Citatio ad informandum quando locum habeat? cum formula dictæ citationis.*
13 *Decretum* Citetur, & capiatur, *quando interponatur.*
14 *Decretum,* Capiatur ad finem cognoſcendi, *vel* Ducatur coram ad finem recognoſcendi.
15 *Teſtes ſi rei nomen ignorent, eum deſignent, & quomodo fiat hæc deſignatio?*
16 *Confrontatio, ſeu recognitio, in quibus procedat caſibus, & in quibus fundetur juribus? demonſtratur, & n.* 17. & 18.
19 *Recognitio, ut legitimè procedat, quinque requiruntur.*
20 *Recognitionis formula ponitur.*
21 *Judex pro recognitione barbam inquiſito tondere nequit.*
22 *Citatio,* Ad capitula, *ubi locum habeat, & nu.* 28.
23 *Formula Decreti,* Citetur ad informandum, & capitula *traditur.*
24 *Aſſecuratio an pro aliis delictis in citatione ſit neceſſaria.*
25 *Citationis* ad informandum, & Capitula *quotnam ſunt cauſæ.*
26 *Formula citationis* ad informandum, & Capitula.
27 *Citatio ratione modi eſt multiplex, nempe Realis, & Verbalis, & hæc vel fit ſola voce,* num. 28. *Vel in ſcriptis,* n. 29.
30 *Citatio de perſona, Vel Domi,* n. 31.
32 *Citatio per edictum, Vel per Proclama,* n. 33.
34 *Citatio per Campanam, Vel per Tubam* n. 35.
36 *Specialis vel Generalis citatio.*
37 *Citatio plura habet requiſita, & tria continet externa, nempe Judicis commiſſionem, Nuncii Executionem, & ejuſdem Relationem, & num.* 38. 39. & 40.
41 *Quandonam citatio ad informandum non eſt delicto congrua, & citatio ad capitula non ſuſtinetur.*
42 *Cauſa non prolata reum convictum de alterius mandato deliquiſſe apparet.*
43 *Nec minus procedit, quando citatio contineret delictum qualitate admiſſa, quæ etiam conſtituit crimen ultimo ſupplicio dignum.*
44 *Continere debet etiam citatio querelam, vel Fiſci inſtantiam, necnon nomen, & cognomen querelantis, & n.* 45.
46 *Nulla erit citatio niſi congruum habuerit tempus intrà quod ad M. C. accedere poſſit delinquens.*
47 *Quando citatio præbeat juſtam cauſſam appellandi.*
48 *Citationis terminus ad quot dierum numerum extendatur de jure Regni, & vigore conſtitutionis, tam ſi citandus permanet in Regno, quam ſi extra Regnum, & una dies quot milliaribus aſſignanda erit,* ibidem.
49 *Citatio ſine termino de jure communi valet, ad hoc ut citatus mulctetur, non verò ut contumax reputetur.*
50 *Fieri debet quoque citatio verbo* Peremptoriè *donata.*
51 *Locum ubi citatus comparere tenetur, aſſignare debet citatio.*
52 *Excuſatur Citatus à contumacia, quando locus ei non eſt tutus, & n.* 53.
54 *Quæ requiſita locum non tutum reddunt.*
55 *Ne citatio appareat circumducta, muniri debet data diei, nec non Judicis, Actuariique ſubſcriptione, &* nu. 56.
57 *Ne Judicis quoque Commiſſione careat citatio, ac in M. C. V. & S. R. C. de R. C. S. citationes notificantur à Porteriis dictorum Tribunalium, in Regiis Audientiis verò, & aliis Curiis à ſervientibus eorum intimandi facultatem habentibus,* ibidem.
58 *Tenorem Commiſſionis debet habere citatio, ſi Judex eſt delegatus.*
59 *In loco verò ubi non reſidet, Judex Nuncius citationem coram publica perſona citare debet, vel duobus teſtibus.*
60 *In calce citationis ejuſdemet Relatio Nuncii adponenda eſt una cum teſtium interventorum in actu citationis ſubſcriptione, aut tantum nominatione.*
61 *Ut ſibi injunctum eſt, in citatione referat Nuncius. Et pariter ſe feciſſe diligentias, & non inveniſſe de perſona. Verùm ſi domi, ſe citaſſe modo, & forma ſibi commiſſis referat, &* num. 62. & 63.
64 *Item cui de domo nunciavit, referat ſi extra Civitatem, ſecus autem ſi in Civitate, &* nu. 66.
65 *Quæ ſolemnitates, ſi deficiant, invalidam reddunt citationem. At temporibus hiſce noſtris receſſerunt ab Aula, & exemplificatur.*
67 *Requiſita ad convalidandam citationem neceſſaria enumerantur, & n.* 68. & 69.
70 *Solum in M. C. Nuncius relationem ſcribere tenetur.*
71 *Formula relationis à Nuncio peractæ traditur.*
72 *Pro criminis pœna citatus licet infra relegationem, an de jure per procuratorem comparere poſſit, Tamen de ſtylo M. C. Vicariæ hoc contrarium ſervatur.*
73 *Datur locus citato opponere per procuratorem exceptionem abſentiæ, ob infirmitatem, &c. & eſt de*

ſtylo

ſtylo M. C. ne decreta adſunt, quæ interponuntur.
74 *Exceptione verò locum non habente, decreta formantur, prout oportebit.*
75 *De crimine convicto dilatio, ſeu abſentiæ excuſatio denegatur, ut n. 77. & 79.*
76 *Aliquibus verò concurrentibus requiſitis, conceditur convicto dicta abſentia, & n. 80. & 85. 86. 87. & 88. Eorum Formula decreti, & n. 89.*
79 *Formula Dilationis Decreti.*
81 *Fiſco & parti libellus excuſationis intimari debet.*
82 *Formula Decreti jam completo abſentiæ termino.*
83 *Admittitur appellatio à denegata abſentia, vel termini dilatione, & magis ſi fuerit interlocutoria, ut n. 84.*
90 *Duo ad citationis materiam ſpectantia ab Auctore prolata.*

1 Citatio à verbo cieo, ideſt voco dicta; in jus vocatio eſt Judicis mandato ad Fiſci, vel partis inſtantiam comparere, ut ex *l. 1. de in jus vocan.* & fit, ut is, de cujus cauſa agitur, comparens ſe judicio ſiſtat, & ſe defendat, & ut id, de quo reus dicitur, plenius diſcutiatur, *Gloſſa in extravagante Rem non novam, de dolo, & contumacia, in verbo eſt igitur conſiderandum.* Quatenus defenſionem reſpicit, de jure Divino eſt, ut in Geneſi *cap. 3.* ubi Deus, cui omnia ſunt manifeſta, ut daret nobis exemplum, antequam Adam condemnaſſet, eum citavit, *Cain inquiens, Ubi eſt Abel frater tuus?* & Deuteron. *c. 1. Audite illos, & quod juſtum eſt, judicate.* Atque de jure naturali, ut in Clement. *paſtoralis, §. cæterum de re judicata,* Bart. *in extravag. Ad reprimendam in verb. figura,* communiterque Doctores.

2 Quamobrem à Rege, vel ſtatuto omitti non poteſt, *cap. 1. de cauſa poſſeſſ. & prop.* ibi: *Nec nos contra inauditam partem aliquid poſſumus definire,* *Gloſſ. in d. extravaganti, rem non novam, in verb. quis,* ibi: *Et per conſequens, quod Papa contra aliquem procedere non poteſt, niſi citatione præmiſſa.* Vantius *de nullit. in cap. de nullit. ex defectu citationis,* Caballinus *milleloquio* 833. & 834. Capyc. *dec.* 68. *num.* 35. Borellus *in ſumma deciſ. tit.* 44. *de citatione, num.* 504. ubi teſtatur de communi, D. Reg. Fabius Capyc. Galeota *controverſ. illuſt. controv.* 12. *num.* 27. & P. Baptiſta Fragoſo *de Regimine Reipublicæ tom. 1. lib. 5. diſp. 12. nu. 8. & 9.* ubi referendo Doctores in contrarium teſtatur, hanc eſſe veram ſententiam, & Doctores loquuntur etiam de plenitudine poteſtatis, ubi citatio defenſionem continet.

3 Verùm hæc vera concluſio non procedit juſta accedente cauſa, *Gloſ. in l. is, qui Reipublicæ* 44. *ff. ex quibus cauſis majores, in fine,* Gabriel. *communium concl. 1. num.* 31. Cevall. *communium contra communes, quæſt.* 176. *num.* 3. D. Cardinalis Tuſcus *lit. C. concluſ.* 270. *num.* 18. & poſt multos Reg. Barboſa *in cap. ſuſceptis de cauſa poſſeſſ. & prop. num. 9. & 19.* ibi: *Nullum tamen eſt inconveniens, quòd occurrentibus juſtis circumſtantiis, quæ ceſſare faciant rationem illam juſtæ defenſionis à lege, vel à Principe certis quibuſdam caſibus tolli poteſt;* & accedit ratio à Divo Thoma ponderata 2. 2. *quæſt.* 86. *art.* 10. quod lex ponitur reſpiciendo ad id, quod eſt, ut in pluribus bonum; ſed quia contigit, hoc in aliquo caſu non eſſe bonum; idcircò in illo particulari caſu legem non eſſe ſervandam, per aliquem determinari ſanè oportet; & ut advertit Covarruvias *par. 2. de diſpenſatione c. 2. §. 9. nu.* 10. potius declaratur, ſeù interpretatur per Principem jus Divinum, vel naturale, ut locum non habeat tali caſu.

4 Sane in quatuor caſibus relatis à P. Leſſio *de juſtit. & jure, lib. 2. cap. 29. dub. 11. num.* 100. & à me in decreto *defenſiones num.* 3. à Rege inauditus condemnari poteſt.

Hinc licet debitor inauditus non ſit moleſtandus, carceratur tamen abſque citatione, ſi eſt de fuga ſuſpectus, D. Card. Tuſcus *concl.* 271. *num.* 9. & in Regno vigore Ritus M. C. 170. practica eſt, ut capta ſummaria informatione de ſuſpicione fugæ per duos teſtes detineatur, donec fidejuſſores præſtiterit. Franciſcus Maria Prato ad Muſcatell. Gloſ. *detinebitur, à num.* 15. Conſiliarius Petra *dicto ritu num.* 9. ad quem te remitto, & ſic quando periculum eſſet in mora, ubi ſi fieret citatio, cauſa evaneſceret, omitti poteſt, P. Fragoſo *dicto tit. num.* 11.

5 Citatio enim licèt tolli non poſſit, modus tamen, ſeù forma, quia de jure poſitivo eſt, indiſtinctè à Rege variari, & modificari poteſt? quare valet ſtatutum, quòd intra certum tempus compareat, quo termino elapſo, amplius non audiatur, D. Cardinalis Tuſcus *lit. C. concl.* 271. *num.* 8. & 16. P. Baptiſta Fragoſo *d. tit. num.* 8.

6 Difficultas tamen eſt, an Regi aſſerenti ſe ex juſta cauſa motum ſine citatione proceſſiſſe, fides adhibeatur? vel alias in dubio præſumendum ſit, & juſtam cauſam favere? hæc eſt magna quæſtio diverſos habens commilitones, ut videre eſt penès Alciat. *in tract. de præſ. regula 3. præſ.* 3. Menochium *de præſump. lib. 2. præſ.* 10. Ceval. *communium contra communes quæſt.* 529. ſed P. Fragoſo *d. tit. nu.* 11. dicit, quòd receptior opinio eſt negativa; nam licèt pro Judice, & maximè pro Principe ſit præſumendum, tamen hoc non procedit in iis, quæ illicita ſunt, & ſine cauſa facere eis licitum non eſt: nam ſi de cauſa non appareat, præſumptio eſt, quod illicitè fiat, *leg. qui teſtamentum, ff. de probat. leg. ſi donationem, Cod. de collat.* & ex hoc infero, quod cauſa debet eſſe certa, & clara, & non dubia, alioquin admitteretur præſumptio jam dicta.

7 Cæterùm ubi citatio defenſionem non continet, & eſt de jure poſitivo, indiſtinctè à Rege, & Statuto tolli poteſt, ut eſt citatio ad ſententiam, quæ fit poſt concluſum in cauſa, & ſic poſt defenſionis terminum Afflict. *dec.* 283. Cevall. *d. quæſt.* 275. *in fine,* ſecùs ubi aliqua defenſio poteſt reo competere, vel ſi-
8 mus in dubio, quæ diſtinctio quoque procedit in notoriis, & de communi teſtatur Farinac. *quæſt.* 2. *n.* 7. & P. Fragoſo *num.* 10. ſed in notoriis contra abſentes, Clar. *quæſt. 9. verſ. ego verò, & quæſt. 11. in principio;* ac alii relati ab eodem Farinac. *num.* 6. indiſtinctè tenet contra abſentes citationem requiri.

9 Citatio autem reſpectu rei, ſeù cauſæ, ob quam expeditur, & reſpectu modi, quo exequitur, eſt multiplex. Reſpectu rei in criminalibus loquendo eſt triplex, nempè ad deponendum, ad informandum, & ad recipiendum capitula.

10 Sed priuſquam demonſtrem, quando una, vel alia locum habeat, pro claritate præmitto, quòd Judex ad citationem devenire nequit, niſi præcedant indicia; & hæc eſt communis DD. concluſio. verùm qualia ſint hæc indicia, Doctores non ſunt concordes: quidam indicia ad torturam deſiderant ea ratione, ut puto, quia hæc requiruntur, ut reus interrogari poſſit, pro quo effectu prætenſus inquiſitus in judicio vocatur; alioquin fruſtra citaretur, ſi de crimine interrogandus non eſſet, & quod dicta requirantur indicia; ut de crimine interrogetur, probavi in Decreto, *Habilitetur,* ex Doctoribus magnæ authoritatis, quibus addo F. Michaelem Salon *in commentario Divi Thomæ 2. 2. quæſt. 69. art. 9. contr. 2. gloſ.* 2.

Quidam alii tenent, quòd leviora ſufficiant; cum majoris præjudicii ſit torquere, quàm citare, quod patet ſenſui; & quod ad reı examen ſufficiunt indicia, licèt non ſint ad torturam, ſi tamen ſint gravia, ut videre eſt penès Clarum *quæſt.* 20. *nu.* 3. Menoch. *de præſumpt. lib. 1. quæſt.* 88. *num* 2. & 21. Farinac. *quæſt.* 1. *num.* 45. & Guazz. *ad defenſ. lib. 1. defenſa 19. cap.* 2. qui licèt dicant, hanc ſecundam, nempè leviora de conſuetudine ſufficere, Veritas tamen eſt, quod ubi contumax vigore ſtatuti habetur pro confeſſo, omninò indicia ad torturam requiruntur, ut conſuluit Natta *conſ.* 594. *lib.* 5. Becc. *conſil.* 11. *num.* 7. D. Reg. Rovit. *in rubrica de forjudicationis ſententia,* D. Reg. Tap. In *Conſt. Pœnarum,* Conſiliar. Campan. *reſol.* 5. *num.* 2. Ubi autem contumax non habetur pro confeſſo, leviora ſufficiunt indicia. Judicis tamen arbitrio, attenta qualitate criminis, & perſonæ citandæ, ut ſi tractetur de citando pro furto hominem bonæ famæ, non eſt

tranſ-

Digitized by Google

tranſmittenda citatio; niſi indicia ad torturam præcedent.

Cæterùm hæc opinio, ubi locum habet, Reipublicæ favorabilis eſt: cum contumacia juncta, præcedente inquiſitione, indicium ad torturam producat, & ſi citatus comparet, interrogari poterit, ut ex ejus ore expiantur indicia, ſine particula *monitus*, & juramento, & ità ſalvatur utraque opinio; nam ſi indicia non habentur, habilitari poterit in forma, ex qua habilitatione Fiſcus cautelam acquirit.

11 Citatio igitur *ad deponendum* propriè procedit, quando factum poteſt continere, & non continere delictum: iſto enim caſu Judex, qui non eſt benè certioratus, de facto providebit, ut prætenſus inquiſitus ſuper eo deponat, ut ex ejus ore factum clareſcat; hinc ſi ex depoſitione citatus relevatur, & apparet non adeſſe crimen, Decretum interponitur: Vel *Remota criminalitate agatur civiliter* (*ſi fortaſſis alterius intereſſe facto ineſt*) Vel *Viſa depoſitione non moleſtetur*, ſi verò non relevatur, *quod reducatur in proviſionem*, & ità ſervat Mag. Curia.

Inſupèr in levibus criminibus, in quibus tortura non infertur, & delatus de hujuſmodi crimine eſt tantùm indiciatus, citatur quoque ad deponendum: cum leve crimen pro crimine non reputetur, & qui eſt tantùm indiciatus, potiùs innocens, quàm reus præſumatur.

Decretum verò in M. C. ab uno Judice, & unico verbo expletur, vz. *deponat*, & ſi contra delatum plura exiſtant capita, dicitur: *T. de T. pro tali capite deponat*; in R. Audien. decretum fit in Aula, præcedente Fiſci inſtantia, dicitur, *Talis de Tali citetur ad deponendum*, & citationis formula ſubſequens eſt.

De Mandato M. C.

Ab algozeriis, & ſervientibus M. C. ad inſtantiam Regii Fiſci citetur T. de T. de T. patria ad pœnam unciarum auri 25. Fiſco Regio quatenus prima die juridica poſt præſentium notificationem perſonalitèr comparere debeat in M. C. ad deponendum tanquàm principalis ſuper iis, de quibus fuerit interrogatus in cauſa in d. M. C. vertente inter Regium Fiſcum, & dictum talem inquiſitum pro tali delicto, ut ex actis. Talis Judex, Talis Actuarius.

Verùm in primo caſu, quando factum poteſt continere, & non continere delictum in dicta citatione, non dicitur (tanquam principalis) neque (pro delicto) ſed ſolùm dicitur ad deponendum ſuper iis, de quibus fuerit interrogatus; neque dicitur ſuper delicto, ſed pro cauſa vertente, &c. & maximè ſi citatus eſt bonæ famæ, quod non eſt memoriæ prætermittendum.

12 Citatio *ad informandum* habet locum, quoties Judex eſt bene informatus, quòd factum continet crimen, proceditque ſi duo concurrunt; nempè ſi pœna eſt ultra relegationem; & ſi indicia ad torturam extant; Arnon. *ſingulari* 75. Vivius *dec.* 121. *Pragm.* 37. *de officio Magiſtri Juſtitiarii*.

Si enim crimen grave eſt, & pœna ultra relegationem, indicia tamen ſunt levia, hoc caſu relaxetur citatio *ad deponendum*, & ex contracta citati contumacia relaxatur citatio *ad informandum*: cùm ex dicta contumacia novum oriatur indicium, Arnoldus *in comment.* 19. Additionatòr ad Dom. Reg. Rovitum *d. Prag.* 37. *verſ. adnotare*; quod dictum intellige ad finem torquendi, non autem condemnandi in contumaciam vigore Statuti, & Decretum concipitur: *Ex quo contumax ad deponendum citetur ad informandum*.

Dicta *Prag.* 37. quoad indicium requiſitum à Conſiliario Campana *reſol.* 19. *num.* 2. intelligitur, ut habeat locum in forjudicanda, cum alioquin leviora, quàm ad torturam ſufficiant indicia, teſte Clar. *dicto loco*. Sed ego hoc requiſitum ad Judicis arbitrium remitto, ut ſupra quoque affirmavi; eò magis, quia D. Reg. Rovitus *Pragmaticæ Commentator* eam hoc modo non eſt interpretatus, & ibi Additionator *in verb. Adnotare*, notat, quòd contumacia *ad deponendum* ſit citatio *ad informandum*, contumacia enim indicium ad torturam producit.

In levibus quoque criminibus procedit citatio *ad informandum*, ſi plenè probationes exiſtant.

Decretum verò in M. C. etiam ab uno Judice fit, hoc modo: *Die, &c. Talis de Tali pro cauſa, ut in actis, citetur*, & intelligitur *ad informandum*, & practicatur in crimine ultrà relegationem, & citra mortem. Formula concipitur.

De Mandato M. C.

Ab Algozeriis, & ſervientibus M. C. ad inſtantiam Regii Fiſci citatur T. de T. de T. patria ad pœnam unciarum auri 25. Fiſco Regio quatenùs prima die juridica poſt præſentium notificationem perſonaliter comparere debeat in M. C. ipſam informaturus ſuper nonnullis cauſis mentem M. C. moventibus, & ſignificanter ſuper informatione contra ipſum capta de tali delicto in perſonam T. de T. ut ex actis, aliàs, &c. Neapoli, die, &c.

13 In præfato enim crimine, ubi Judici arbitrarium eſt, vel à principio ad citationem, vel ad capturam devenire, Decretum quoque interponi ſolet, nempè, *quòd T. de T. citetur, & capiatur*, ac capturæ diligentia expleta Algozeriis deinde conſignatur citatio.

14 Hinc etiam, ubi Rei nomen, vel cognomen ignoratur, teſtes tamen dicunt, quòd ſi eum in præſentia haberent, fortaſſis recognoſcerent, Decretum interponitur, *quod inquiſitus, ut in actis, capiatur ad finem recognoſcendi*: in crimine verò infra relegationem decernitur: *quod T. de T. ducatur coràm ad finem recognoſcendi*; & facta recognitione in hoc ſecundo caſu reus vel ſub mandato, vel ſub cautione relaxatur.

15 Animadvertat tamen Judex, ut teſtes in eorum examine Reum deſcribant ex ætate, ſtatura, capillatura, & omnino ex facie, arg. *text. in l. cum in diverſis, ff. de Religioſ. & ſumptib. funerum*, ibi: *Ubi quòd principale eſt conditur, idest caput cujus imago fit, undè cognoſcitur*; & Alciati gloſſa ibi: *Qualis cuiuſque imago ſit, cognoſcatur*, ut poſtea carcerato Reo, teſtium evitetur ſubornatio.

16 Quoties enim teſtes Reum per nomen ſolum, vel cognomen nominant, quia plures eſſe poſſunt de eodem nomine, vel tali cognomine, ut condemnatio locum habeat, neceſſe eſt, ut Reus liquidetur per demonſtrationes, ac differentias, quæ perſonam à perſona diſtinguunt, juxtà *text. in l. ſi nominatim* 34. *ff. de cond. & demonſtr.*

17 Quinimò ſi teſtes reum liquidarent per nomen, & cognomen, non ex ſua ipſorum certà ſcientia, ſed ex aliorum auditu (quia in criminalibus agitur de fama, & hominis vita, & oportet, ut probationes ſint luce meridiana clariores) etiam illum recognoſcere debent, ut de identitate rei appareat, & indubitatè, & certè liquidètur perſona, quam Judex punire intendit.

18 Hæc autem recognitio hoc modo fit: ponuntur plures conſimiles rangatim, inter quos prætenſus Reus; poſtmodùm introducitur teſtis, ut reum, quem in ſua depoſitione deſignavit, digito demonſtret, & de illius identitate indubitatò conſtet.

Et deſcendit *ex text. in l. hac actione* 3. §. *ſi quis noxali, ff. ad exhibendum, in l. cum* 3. §. *quod ait, ff. de publicanis, & vectigalibus* & ex *text. in l. certum* 6. *ff. de rebus creditis*; ubi Juriſconſultus inquit: *Certum eſt, cujus ſpecies, vel quantitas, quæ in obligatione verſatur, aut nomine ſuo, aut ea demonſtratione, quæ nominis vicefungitur, qualis, quantaque ſit, oſtenditur, nàm & Pedius lib. 1. de ſtipulationib. nihil referre ait, proprio nomine res appelletur, an digito oſtendatur, an vocabulis quibuſdam demonſtretur, quatenus mutua vice res fungantur, quæ tantundem præſtent.*

Ac de dicta recognitione poſt antiquiores tractant Foller. *in verb. capiat informationem*, Clarus *qu.* 45. *num.* 14. Cavalcan. *de Brach. Regio par.* 4. *n.* 107. Cattarius *de interrogan. reis lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 30. Scaccia *de judiciis quæſt.* 86. & Guazz. *ad defenſam reorum, defenſa* 20. *cap.* 19. *num.* 7. & *cap.* 20. licèt aliquantulum confusè.

19 Ut legitimè procedat, quinque requirit. *Primum*, ut perſonæ, quæ cum reponuntur in hoc actu, ſint

ſaltem duo, vel très, & non minus dicto numero. *Secundum*, ut dictæ perſonæ, quæ in dicto actu ponuntur, teſtibus non innoteſcant. *Tertium*, ut de veritate dicenda jurent in eorum præſentia. *Quartum*, ut non omnes ſimul, ſed unus poſt alium ad recognoſcendum introducatur, cum animadverſione, ut unus cum alio non alloquatur. *Quintum*, ut teſtis Reum digito demonſtret, & Reum tangat, ut abſit omnis dubitatio.

Hæc autem recognitio ſi poſt longum tempus fiat, periculoſa eſt: quoniam hominum effigies longo tempore mutantur, & è memoria labuntur. Sanè enim non admitterem, niſi teſtes particulari ſigno delinquentem deſcriberent.

Cæterùm neceſſaria non eſt in fraganti crimine capto; nam teſtes, qui in loco, ubi requiritur captura, reperiuntur, licet capturam non cognoſcant, ſatis eſt, quod in actu capturæ jurent in faciem, ſive incontinenti, & per horas, imò uſque ad vigeſimam quartam horam, dummodo a facie capturati non amoveantur, ac ſe divertant ad extraneos actus. Hinc in excubiis, quæ noctu fiunt in hac Civitate, ducuntur teſtes extra guardiam, qui hoc modo deponunt; *Et juraverunt in faciem T. de T. qui ſic nominari, & cognominari ſe dixit*.

20 Pro majori cæterùm declaratione hic ponitur actus etiam cum repetitione ad evitandum circuitum, cum ſimplex recognitio totum, quod teſtis depoſuit, non comprehenderet.

Die &c. & coram T. de T. in M. C. poſito T. de T. principali inquiſito, & carcerato in medio aliorum hominum carceratorum ſibi conſimilium, ibidem fuit introductus T. de T. teſtis, cui fuit delatum juramentum de veritate dicenda in faciem dictorum carceratorum, monitus, ut attentè, & diligentèr inſpiceret, ſi inter homines ſic ſingatim poſitos adſit is, qui talia patravit crimen, eo modo, ſicut dixit in ſua depoſitione, quæ incipit, &c. & ſequendo finit &c. cum ſubſcriptione dictante (io T. de T. ho depoſto come di ſopra) vel cum ſigno Crucis, & per dictum teſtem benè audita, & intellecta dicta ejus depoſitione de verbo ad verbum, ut jacet, ipſam cum juramento ratificavit, emologavit, acceptavit, ad ea ſe retulit, ſingula ſingulis referendo, & nihil diminuendo, in ea firmiter ſtetit, tam de loco, & tempore, quam de omnibus aliis circumſtantiis. Ac demum per dictum teſtem dictis hominibus viſis, & ſcrutatis dixit, Signore queſto è il Tale de Tale, toccandolo con le mani; deinde dictus teſtis abiit, ac dictus Talis de Tale principalis fuit ad carceres dimiſſus. In fidem T. Actuarius.

21 Demùm pro recognitione facienda Judex inquiſito barbam condere nequit; ſcilicèt ſi teſtis dicat, quòd tempore delicti erat imberbis, & ſic de facto illam tondere faciat; ab hoc actu admittitur appellatio: quia in eo injuria ineſt, cum membri appellatione barba veniat, & præjudicium quoque conſideretur in dicta recognitione, teſtatur Marta *conſ.* 111. pilos autem a facie tondere poteſt; nam actus eſt conſuetudinarius.

Citatio ad capitula relaxatur, ubi forjudicatio
22 procedit, & dicitur *ad capitula*, quia in ea exprimitur factum, & ponitur capitulum inquiſitionis, ut citatus ad comparendum deliberare poſſit. Quarè, cum, quod rei favorem fuit introducta.

Cæterùm in forjudicationis ſententiæ præambula eſt maximi præjudicii.

In hoc Regno, & in præfato crimine, pro quo delinquens forjudicatur, duæ fiunt citationes, ad informandum una, ad recipiendum capitula altera; & unico Decreto præcedentibus omninò indiciis ad tertiam relaxantur; Dom. Reg. Rovitus *in rubr. de forjudicationis ſententia num.* 26. Dom. Reg. Tapia *in conſtit. Pœnam eorum*, de Angelis ad Gizz. *deciſ.* 18. Campana *reſol.* 15. Scaloya *de forjudicat. cap.* 4. Decretum verò hac concipitur forma: *Die &c.*
23 *menſis, & anni &c. facto verbo in M. C. Tl. de T. citetur ad informandum, & capitula inſpecto anni circulo* (vel dicitur *ordinariè*, ubi M. C. non procedit tanquam delegata, alioqui, ut in delicto ſcloppi ictu patrato, dicitur: *Cum delegatione, & abbre-*
viatione, & pœna, ſervata forma Regiarum Pragma-
24 *ticarum.* Etſi inquiſitus pro alio crimine fuerit citatus, Decreto additur clauſula: *Cum aſſecuratione aliorum delictorum, quatenùs opus ſit.*

Hæc enim aſſecuratio tali caſu non neceſſaria eſt; quoniam impium videretur aliquem arctare ad comparendum in loco non tuto; & licèt Conſiliar. Campana *reſol.* 17. poſt plures concluſiones *num.* 5. affirmet, dictam aſſecurationem damnato, ſive forjudicato ſolùm competere, & non ſimpliciter contumaci per *text. in l. ſed etſi quis*, §. *illud quoque*, *ff. ſi quis caut.* cum minimè ſit ſuccurrendum ei, qui ex propria culpa ſe conjecit in neceſſitatem, & impoſſibilitatem comparendi, & præterea aſſerat quod ſi aſſecuratio concederetur, præmium loco pœnæ is reportaret, & quod praxis M. C. ubi paucis ab hinc annis citationes cum aſſecuratione expediuntur, ſint in Judicis arbitrio, & non in neceſſitate: tamen in contrarium urget ratio, & conſuetudo, & per conſequens contrarium verius eſt: quoniam criminis reus ſua ſponte non tenetur Judicem adire: natura quidem hominibus indictum eſt, ut a periculis, & vexationibus ſe eripiant. Hinc etiam is, qui propria culpa in periculo ſe conſtituit, licèt ſe defendere poteſt, ut communitèr fatentur Doctores, & exemplum afferunt de adultero, qui ſe defendendo virum adulteræ occidere poteſt. Neque refragantur ponderata; præmium enim pro pœna non conſequitur, qui pro uno crimine aſſecuratus in judicium venit ad demonſtrandum pro alio crimine ejus innocentiam, atque ad detegendum verum criminis reum, quæ omnia labore, & expenſis fiunt. Prout neque refragatur *text. in l. ſed etſi*, nam loquitur contra eum, qui Curiæ ſe obligavit præſentare, & fidejuſſores præſtitit; & ita in crimina capitali practicatum vidi, tam in Regiis Audientiis, quam in M. C. pro levi tamen aſſecuratio non eſt neceſſaria, Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 136.

Cum autem aſſecuratio forjudicationis curſum impediat, ſi breve tempus deficit, ut pro primo crimine forjudicetur, pro ſecundo crimine Judex in citando ſuperſedebit.

25 Inſuper citatio *ad informandum, & capitula* relaxatur pro capitali crimine, quamquam ultimi ſupplicii pœna aliqua cauſa temperetur, ut pluries practicavimus, & teſtatur Conſiliarius Campana *reſol.* 14. non ad finem forjudicandi Reum, ſed pro bono regimine in ſatisfactionem partis offenſæ, & ad terrorem, cum formidine pœnæ, ac ut ex aſperrimo procedendi modo homines peccare oderint, necnon praxis eſt fiſco utilis pro duarum contumaciarum pœna, & maximè procedit in homicidio, quod cæteris criminibus gravius reputatur, S. Thomas 1. 2. *q.* 7. *art.* 3. triplici ratione. *Prima*, quia homicida Dei officium uſurpat: mors enim, & vita in manu Dei eſt, Deuter. *cap.* 32. ibi: *Non ſit alius Deus præter me, ego occidam, & ego vivere faciam*, & Job. 14. *Secundò*, nam homo eſt creatus ad imaginem, & Dei ſimilitudinem, Geneſi *cap.* 1. & 49. *cap. hæc imago* 33. *q.* 5. *Tertiò*, quoniam homicida, & hanc imaginem lædit, ac naturam, quæ inter nos quandam cognationem conſtituit, *l. ut vim de juſtitia, & jure*. Formula verò Citationis *ad informandum, & capitula* in crimine ictu ſcopictæ, quam pono pro exemplo, talis eſt.

De mandato M. C. V. Deleg.

26 Algozerius M. C. ac aliarum quarumvis Curiarum ad infraſcripta requirendis ſignificamus, qualiter formata inquiſitione contra, & adverſus Petrum de Antonio de Terra Juliani de appenſato homicidio in perſonam Franciſci de Franciſco ejuſdem Terræ, cum dictus Petrus die ſexta Julii 1678. circa horam vigeſimam ſecundam diei in dicta Terra, & propriè in loco, ubi dicitur *la croce via*, ictu ſcoppictæ lethaliter vulneravit dictum Franciſcum de Franciſco in pectore, ob quæ vulnera poſt paucas horas ab hac vita migravit, ex cauſa, quod ipſe Petrus ſolvere debebat ducatos centum dicto Franciſco, qui pro illorum conſequutione die 15. Junii executionem feciſſet in bonis domi exiſtentibus dicti Petri, qui indignatus minatus fuit dictum Franciſcum, ſuum mordendo digi-

Digitized by Google

digitum ; per M. C. V. Dicto die, &c. facto verbo, fuit proviſum, quòd dictus Petrus de Antonio pro cauſa prædicta citetur ad informandum, & capitula cum breviatione dierum quindecim, delegatione, & pœna ſervata forma Regiarum Pragmaticarum, cum aſſecuratione aliorum delictorum, quatenus opus eſt. Talis de T. Judex, Talis de T. Actuarius. Et quia dictus Petrus de Antonio ictu ſcopictæ non conſiderans, quàm grave ſcelus ſit, ſimilia delicta patrare, in talibus incidit a Jure, ſacriſque Regni Conſtitutionibus, Capitulis, & Pragmaticis, ſtatutis, & ſignanter emanata ſub die 14. Aprilis 1614. per Ill. Comitem de Lemos, & aliam per Illuſtrem Comitem de Monte Regio, olim hujus Regni Proreges, ſub die 25. Martii 1637. per quos ſancitum eſt, quod omnes, qui deliquerint ictibus ſcopictarum infra dies 15. forjudicentur; non obſtantibus Regni Conſtitutionibus, & quod M. C., & Regiæ Audientiæ procedant tamquam delegatæ, ac alia Regia Pragmatica promulgata ſub die 1. Septembris 1636. per Ill. Ducem Medinæ de las Torres tenoris ſequentis. E perche conviene procurare con ogni mezzo d' evitare, quanto ſia poſſibile d'eſtinguere detti delitti, ordiniamo, e comandamo, che tutti quelli, che commetteranno detti delitti con dette arme di fuoco, oltre delle pene in dette Regie Prammatiche ſtabilite, incorrano nella pena pecuniaria di docati mille, la quale s'intende applicata al Regio Fiſco ſtatim com meſſo detto delitto, e poſſa eſigerſi ſatio, che ſarà il delinquente contumace. Ideò vobis, ut ſupra, Alguzeriis, &c. inſolidum dicimus, committimus, & Regiā, qua in his fungimur, authoritate, mandamus, quatenus receptis præſentibus ad omnem inſtantiam, & R. F. requiſitione n peremptoriè citetis ſupraſcriptum Petrum de Antonio perſonaliter, ſi ipſum de perſona reperietis, ſin autem domi ejus ſolitæ habitationis; quod prima die juridica poſt præſentium notificationem, perſonaliter comparere debeat, vel infra 15. dies in dicta M. C. V. D. recepturus copiam capitulorum ſpecialis inquiſitionis contra eum formatæ, & meliùs formandæ ex mero officio) vel ad querelam T. de T.) defenſurus, litem conteſtaturus, facturus, dicturus, & exequuturus id totum, & quidquid per dictam M. C. V. D. ei rationabiliter injunctum, atque mandatum fuerit, eique notificetis dictum decretum interpoſitum per dictam M. C. V. D. & quòd M. C. V. ipſa contra eum procedit tanquam Delegata, omni appellatione remota, ac etiam quod ſi non comparuerit infrà dies 15. a die contractæ ultimæ contumaciæ, M. C. V. D. procedet contrà eum ad forjudicationis ſententiam, Anni circulo non expectato vigore dictarum Pragmat. nec non notificetis, quod ſi perſonaliter non comparuerit coram nobis in d. M. C. V, contracta ultima contumacia, procedetur contra eum ad exequutionem, & enunciatæ pœnæ ducatorum mille exactionem in beneficium Regii Fiſci juxta præinſertam Pragmaticam emanatam per Illuſt. Ducem Medinæ de la Torres, olim hujus Regni Proregem, cæteris, & in forma referatis. Neap. die &c. T. Judex T. Actuarius.

27 Citatio ratione formæ, ſeu modi, quo exequitur, vel eſt Realis, vel Verbalis. Reali ideſt captura, quæ hic non eſt multiplex, nam vel fit voce, vel in ſcriptis.

28 Voce, quando quis ab eodem Judice, aut a nuncio, & Scriba cauſſæ, ſine literis, mandato Judicis certioratur, ut probatur in *cap. cum dilectus, extra de dolo, & contumacia*, & hodiè practicatur in levibus, puta rixis, nam a Judice in M. C. committitur Scribæ cauſæ, ut partes vocet coram ipſo, ad finem eas concordandi, & ſi renitentes fuerint in comparendo, præcedente fide Scribæ de dicta citatione, Decretum à Judice interponitur. *Viſa fide, ex quo renitentes ducantur coràm me*.

29 In ſcriptis, ideſt literis, Judicis ſubſcriptionem & Curiæ ſigillum continentibus de jure Regularitèr non eſt neceſſaria, ut probat Maranta *Speculo aureo, part. 6. nu. 63.* niſi in infraſcriptis caſibus. *Primò*, in Judice Delegato, qui citare debet cum inſerto tenore ſuæ commiſſionis. *Secundò*, in citatione reali, ideſt captura in perſonam, vel in bonis. *Tertiò*, in nuncio ſpecialiter deputato, & non conſueto Curiæ. *Quartò* in citatione extrà Provinciam. *Quintò*, quando fit domi. *Sextò*, quando citatur aliqua perſona Illuſtris ob reverentiam. Ego addo ſeptimum, nempè in cauſa criminali ob rei gravitatem. De conſuetudine autem in omni caſu neceſſaria eſt, præterquàm in levibus.

30 Rurſùs citatio, vel fit de facie ad faciem, ſeù perſonalitèr, vel domi, probatur in *l. oportet, §. qui autem, ff. de excuſ. tut. l. 4. §. prætor ait, ff. de damno infecto, in Conſtitutione Regni Citationis literæ, & in Pragm. 2. de ordine judiciorum*.

31 In cauſa criminali cum magnum inſit præjudicium, de facie ad faciem facienda eſt; in defectum verò domi, ut jubet dicta Conſtitutio, & affirmant ibi Commentatores, Grammaticus *conſ. crim. 71. nu. 6.* Dom. Ricc. *coll. 3896. verſ. inſuper*. Ita quod nuncius prius perſonam perquirere debeat, ut ei citatorias literas de facie ad faciem notificet, facta dicta diligentia domi ſolitæ habitationis juxtà enunciatam Conſtitutionem, & licèt Maranta in *Speculo aureo part. 6. nu. 126.* & Follerius *in verbo, vel eos verbalitèr citari faciat, n. 28.* dicant, quod citatio facta domi valet, etiam non facta dicta perquiſitione, per Regiam *Prag. 2. de ordine judiciorum*, quæ loquitur alternative, ſcilicet, quod quis citetur perſonaliter, vel ad habitationis domum, & cum lex alternativè loquatur, ſufficit unum adimplere, *l. ſcire oportet, ff. de excus.* & ſic quod indiſtinctè facta domi valet.

Tamen in criminalibus contrarium verius eſt. *Primò*, nam ubi vera notitia elici non poteſt, tunc convenit, ut præſumpta eliciatur: vera per citationem de perſona inducitur, præſumpta per citationem domi. *Secundò*; nàm Borrell. *in ſumm. deciſ. tit. 44. de citat. nu. 22.* & Dom. Riccius *coll. 3103. verſ. intellige (lo primo) & collect. 3892. verſ. eſt igitur citandus* licèt affirment, quod in Regno citatio perſonaliter, vel domi fit; poſtea dictum declaraverunt, nempè citationem domi procedere, non reperta perſona, & iſti Doctores ſunt recentiores. *Tertiò*, nam dicta pragmatica juxta jus commune interpetrari debet, ut illud minus lædat, *cap. cum dilectus, de conſuetud. l. 2. C. de noxalibus*, de jure enim communi citatio, primo de perſona in defectum domi facienda eſt, *l. aut qui alitèr, ff. quod vi, aut clam*, ubi: *Et ſi fortè non ſit, qui denuncietur, neque dolo malo factum ſit, nè ſit: amicis denique, aut procuratori, aut ad domum denunciandum eſt*. Et melius in *l. 1. ff. de liberis agnoſcendis*, ibi: *Si putet pragnantem denunciare intrà dies triginta poſt divortium connumerandos, ipſi marito, vel parenti, in cujus poteſtate eſt, aut domum denunciare, ſi nullus eorum copiam habebat*. Et *quarto*, quoniam de ſtylo M. C. & Regiar. Audientiarum in litteris citatoriis committitur nuncio, ut perſonaliter citet, & ſi perſonam non reperiat, domi ſolitæ habitationis, & in relationibus, quando domi fit, legitur illa particula *Per non averlo potuto ritrovare di perſona*. Hinc dicimus, quod ſtylus Curiæ pro lege ſervandus eſt, *cap. ex literis, §. quia autem, de conſtitutionibus cap. cum gravi, de crimine falſi*.

Hæc verò citatio domi facta in apotheca non tenet, Dom. Ricc. *coll. 2104. verſ. intellige ſecundò*, niſi in apotheca citandi familiares quoque exiſterent, quibus denunciatum ſit: cum hoc caſu veroſimiliter citatus citationis notitiam habere poſſit.

Hæc enim citatio domi ſolitæ habitationis facienda eſt coram familiaribus, atque ab iis juramento recepto, ut quamprimum poterunt ad citati notitiam perducant, ut in dicta Conſtit. *citationis litteræ*, quæ circa dictum juramentum non ſervatur, cum dixerit ibi Afflictus, quod ad majorem cautelam id recipiebatur.

32 Inſuper vel fit per edictum, ideſt per affixionem in aliquo loco, quando quis de perſona, vel domi citari nequit, ut quia eſt vagabundus, non habet domum, vel in ea latitat, ac impedimentum adfert, nè Nuncius citationem notificet, vel locus, ubi degit, Nuncio tutus non eſt, ut in *Clementina cauſſam, §. verùm, de elect.* ac in dicta Regni *Conſtitutione quæ incipit, Citationis literæ*, vel ſi Judex loci, ubi degit citandus, recuſet brachium impartiri literis citatoriis emanatis, D. Reg. Rovitus *in rub. de cit. nu. 3.* ut in civilibus fit, ubi contradictor eſt incertus, in confectione inventarii, in materia diffamationis, ac cæteris caſibus, quos

cumulat Camillus Borrellus *in d. tit. nu. 77.* & Dom. Riccius *coll.* 828. 2106. 2212. *&* 2200.

Hæc autem quia exorbitans eſt à jure communi, ut in *d. Clem.* 1. §. *quin verò ſtatutum*, à principio non eſt facienda, ſed in caſu neceſſitatis, alioqui citatus gravaretur.

De jure non decernitur, niſi capta ſummaria informatione de cauſa, ſeù qualitate, ob quam dicta citatio ſit, Bart. *in extravaganti Ad reprimendum*, *verſ. per edictum*, Capycius *deciſ.* 87. *nu.* 2. Ricc. *collect.* 5214. *verſ. Nota tertio.*

De conſuetudine tamen non requiritur, ut teſtatur *Scaccia lib.* 1. *de judiciis*, *quæſt.* 45. *num.* 25.

Et in M. C. practica eſt, quòd traduntur literæ citatoriæ Nuncio; qui eas primò denunciare debet de facie ad faciem, in defectum domi ſolitæ habitationis, & ſi domi citari nequit, impedimenti cauſam in ſcriptis referre tenetur, & viſa poſteà Nuncii relatione Decretum interponitur, *quod citetur per edictum*.

Quod intellige, ſi citandus eſt exterus, vagabundus, vel ubi impedimentum præſtat ſine delicto, ſecus ſi cum delicto, puta Nuncio non eſt tutus aſſenſus, quia minatus, vel aliqua injuria affectus. Hoc enim caſu dictam citationem ſummaria informatio præcedere debet, juxta deciſ. S. R. Rom. penès Puteum ibi.

Hæc etiam citatio, ut valida ſit, omninò requiritur, ut per Nuncium legatur, ſive publicetur, ut notoria ſit iis, qui legere ignorant, citandi fortaſſis amici. Hic Neapoli ad majorem cautelam publicatur cum tubicta.

Requiritur etiam, ut publicetur, & ſaltèm in tribus, vel duobus locis, ubi major pars hominum congregari ſolet, affigatur, Dom. Riccius *collect.* 828. *& collect.* 2106. *verſ. intellige*, ubi plures S. R. Roman. cumulat deciſiones, ut omnes videre, & in eis contenta denunciare poſſint, ac veriſimilitèr ad citati notitiam citatio perveniat; & hic adverto, quòd ſi citandus eſt vagabundus, citatio affigi debet in eo loco, ubi converſari ſolitus eſt, D. Riccius *collect.* 2. 90. *verſ. Scias autem*. Si is, qui habet domum, ſed in ea latitat, in januis domus, juxtà dictam Regni *Conſtitutionem Citationis literæ*.

Requiruntur ampliùs, ut contineat temporis ſpatium unius menſis, ſi citandus eſt Regnicola; ſi verò exterus duorum menſium ſervata forma dictæ Conſtitutionis; quod non procedit, ſi citatio hæc fiat propter metum Nuncio illatum; iſto enim caſu tempus Judicis arbitrio judicatur, minus quàm triginta dierùm, ne præmium ex crimine conſequatur.

Ut coram duobus, vel tribus teſtibus affigatur, & Nuncius publicaſſe, atque in locis conſuetis affixiſſe referat.

Demùm citationis formam, & ad capitula per edictum pono pro aliorum exemplo, & talis eſt.

De mandato M. C. V.

Tubbictis, & ſervientibus M. C. ſivè quarumvis Curiarum, ad infraſcripta inſolidum requirendis noveritis, qualitèr formata inquiſitione contra, & adverſus N. N. pro tali crimine in perſonam Talis de Tale patrato, per eandem M. C. ſub die, &c. fuit proviſum, quod N. N. citetur ad informandum, & capitula, vigore cujus decreti fuerunt expeditæ duæ citationes, una ad informandum, & altera ad capitula, quæ talis eſt, (*& inſeratur*) quia dictus N. N. eſt exter, & certum domicilium non habet, tàm in hac Civitate, quàm in dicta ejus patria, ubi citari poſſit, propterea per dictam M. C. fuit interpoſitum decretum tenoris ſequentis, vz. in cauſa N. & N. &c. die, &c. per M. C. viſis relationibus in proceſſu, fol. &c. fuit proviſum, & decretum, quod citationes ad informandum, & ad capitula expediantur per edictum, hoc ſuum, T. de T. Judex, & T. de T. actuarius. Ideò vobis, ut ſupra jam dictis inſolidum dicimus, committimus, & Regia, qua in his fungimur, authoritate mandamus, quatenus receptis præſentibus ad omnem inſtantiam, & requiſitionem Regii Fiſci ſive, &c. quis veſtrum ad prædicta fuerit requiſitus, peremptoriè citet ſupradictum N. N. perſonalitèr ſi illum de perſona reperiri contigerit, aut domi ſolitæ habitationis, ſin autem primò proclamando ad ſonum tubæ alta, & intelligibili voce, more præconis, per loca ſolita hujus fideliſſimæ Civitatis Neapolis, ut moris eſt quatenùs ſub pœna à jure ſtatuta infra dies triginta poſt præſentium intimationem perſonalitèr coram nobis in d. M. C. V. comparere debeat, & habeat capitulorum copiam dictæ ejus ſpecialis inquiſitionis contra eum formatæ, & meliùs formandæ recepturus, & in dictis capitulis, & unoquoque ipſorum, quo melius potuerit, in judicio compareat, ſe legitimè defenſurus, litem conteſtaturus, terminum recepturus, omne totum, & quicquid ei per eamdem M. C. V. rationabiliter injunctum, & mandatum fuerit ſervata forma dictorum, alias, &c. & ad hoc ut dictus N. N. ignorantiæ cauſam allegare non poſſit, copias præſentium in valvis M. C. & aliorum locorum affigatis, ac in forma referatis. Datum die, &c. T. de T. Judex, T. de T. Actuarius.

Et ita me referente per M. C. fuit proviſum contra Antonium, alias Tonno Caviale, alias Amatena de Hoſtiliano, die 24. Septembris 1675. penes Scribam Capiblancum.

33 Vel eſt per proclama, & dicitur quando contentum in citatione manifeſtatur a publico præcone per publicas plateas alta, & intelligibili voce, & propriè habet locum contra abſentes, & incertos, ut per Marantam *in d. cap. nu.* 97. Dom. Tuſcum *litt. C. concluſ.* 253. vel ubi non tractatur de particulari præjudicio. Dom. Reg. Capyc. Latro *deciſ.* 84. *num.* 26. *&* 27. differtque a citatione per edictum: nam illa per affixionem, tanquam factum permanens, magis notoria efficitur.

34 Vel eſt per campanam, & practicatur in congreganda Univerſitate, juxta Gloſſam *in l.* 2. *C. de Decurionib. l.* 16. vel in convocando Capitulo, ut in *cap. Campana de elect.* vel in perſequendis malefactoribus, & in quampluribus aliis caſibus, ut videre eſt penes Campanam *in cap. item boves* Dom. Reg. Rovitum in *Pragmat. de perſequendis malefactoribus num.* 27. & 28. & Dauzam *de pugna Doctorum lib.* 1. *tit. de Campana*. Hinc non omitto, campanæ uſum fuiſſe introductum a S. Paolino Epiſcopo Civitatis Nolæ, ut legimus in ejus vita, necnon dici campanam à Provincia, quæ nuncupatur Campanea, ubi eſt Nola. Et fuit principalitèr introducta in honorem Dei, ut recenſet *Gloſſa in extravaganti, quia cunctos, de officio cuſtodiæ*, in his verbis.

Laudo Deum verum, plebem voco, congrego Clerum, Defunctos ploro, peſtem fugo, feſta decoro.

35 Vel eſt per tubam, ſive tympanum, quo milites convocantur, ut per Marantam *in d. part.* 6. *num.* 11.

36 Demum vel eſt ſpecialis, quæ fit certæ perſonæ, vel generalis, quæ fit incertis, vel ſpecialis, quæ fit ad unum actum, puta ad videndum juramenta teſtium, vel generalis, quæ fit abſenti ad omnes ſingulos actus.

37 Præterea citatio tria habet extrema, nempè Judicis commiſſionem, nuncii executionem, ac relationem, ploraque debet continere requiſita.

Primò debet continere nomen Judicis triplici ratione. *Prima*, ut appareat, an citetur à Judice competenti, ordinario, vel delegato? *Secunda*, an à Judice ſibi ſuſpecto? *Tertia*, an ſit erratum in nomine? quo caſu non tenet citatio.

38 *Secundò*, debet continere nomen, & inquiſiti cognomen, ut condemnatio locum habeat, & licet Follerius *in Rubr. vel eos verbalitèr citare faciat*, *num.* 39. & alii ab eo relati dicant, quòd ſi non conſtet de nomine, inquiſiti citatio fieri poſſit per ſigna inquiſitum demonſtrantia, committendo Nuncio, ut citet in T. Oppido unum ſenem monoculum, vel giboſum cum barba biſurcata, aut aliqua demonſtratione adjecta, quæ inquiſito convenit: cum non ſit curandum de nomine, quando apparet de corpore, per *text. in l.* 4. *de legatis* 1. ubi Juriſconſultus inquit; *Si quis in fundi vocabulo erravit, & Cornelianum pro Sempronianum nominavit, debebitur Sempronianus; ſed ſi in corpore erravit, non debebitur*. Sufficit igitùr, quando conſtet de corpore, ſicut probat Gloſſa *in cap.* 2. *de reſcriptis in* 6. *in verb. nomina*, & confert Bartoli doctrina *in l. in teſtamento, ff. de condit. & demonſtrat*, ubi dicit quod citatus nomine Petri Martini cum nominaretur Petrus Joannes, ſi non comparet, non dicitur contumax, niſi conſtaret de corpore.

Hanc

Hanc tamen citationem practicatam non vidi, ſed practica eſt, ubi non conſtat de inquiſiti nomine, decretum interponi: *capiatur*, vel *ducatur coram*; ad finem recognoſcendi juxta criminis qualitatem, & ſi Judex ea uti velit, ſanè non ſubſtineatur, ut contumax habetur pro confeſſo vigore ſtatuti.

39 *Tertiò* debet continere cauſſam, quæ ſpecificè exprimenda eſt, alioquin citatio redditur obſcura, contra *tex. in l. aut qui aliter 5. ff. quod vi, aut clam*: ibi, *Neque perfunctoriè, aut obſcurè dicere, aut denunciare, &c.* & conſtet ex *Conſtit. edictorum*, ibi *Dilucide contineri coràm quo, & à quo, & de re, &c.*

Sicuti in civilibus dicitur de libello obſcuro, qui eſt declarandus, ut reus inſtructus de actoris intentione deliberare queat, cedere, an contendere velit? & ne ei per indirectum auferantur defenſiones.

Crimen igitur, prò quo citatur, in ſpecie in citatione exprimi debet, ut citatus contumax reputetur.

Quinimò adjudicatur citatio *ad capitula*, quæ forjudicationem præcedit & non tantùm crimen in ſpecie, verùm etiam & criminis cauſam continere debet.

Cauſa enim id leviùs facit, vel gravius, pœnam auget, vel minuit, *l. aut facta*, §. 1. *de pœnis*, *l. verum 2. de furtis*, ibi: *Nec enim factum quæritur, ſed cauſa faciendi*, *cap. cum dilecti 18. de accuſ.* & ibi gloſſa *verſ. ex cauſa*, *cap. diligentiam 6. de verb. ſignificat.* & ibi gloſſa *verb. ex cauſis*.

Cauſa criminis in citatione non expreſſa reus fortaſſis putare poſſet, eam non fuiſſe probatam, & juſto timore non comparere, ut etiam aliquando cauſa gravis a reo juſta reputatur, & levis.

Cum igitùr cauſa movere poſſit citatum ad comparendum, neceſſe eſt, ut in dicta citatione exprimatur.

40 Hinc in crimine, quod mortis pœnam continet, M.C. contra hujus criminis tantùm indicimum, non concurrente cauſa non procedit ad citationem, ſed ad carcerationem, & meritò, nam citatio *ad infor-*
41 *mandum* non eſt delicto congrua, & citatio *ad capitula* non ſuſtinetur, cum cauſa deficiat, quæ practica non habet locum in reo convicto teſtibus de viſu, quia illo caſo effecto jam ſequuto, contra delinquentem præſumitur omne malum, nè crimen remaneat impunitum *l. qui cadem, Cod. ad l. Cornel. de ſicar.* Caſonus *de indiciis, in 2. tract. cap. 3. num.* 10. Cartar. *dec. crim.* 50.

42 Imò cauſa non apparente delinquentem convictum de alterius mandato deliquiſſe præſumitur, Farinac. *quæſt. 37. num.* 154. *quæſt. 43. num. 51. & q. 54. in princip.*

43 Neque procedit, quando citatio contineret delictum qualitate admiſſa, quæ etiam conſtituit crimen ultimo ſupplicio dignum: nàm licèt hoc caſu non contineat cauſſam citatio, atque contumacia tenet, ſicut definivit M.C. in cauſſa Joannis lo Monaco forjudicati pro homicidio icto ſcopictæ in perſonam cujuſdam Sacerdotis intùs Eccleſiam, & in actu celebrationis Miſſæ, qui Joannes cum ſtetiſſet per decem annos carceratus in Regia Juncta exulum tranſmiſſus tandem ad M.C. adversùs forjudicationem plures propoſuit nullitates, & ſignanter, quòd citatio ad capitula, licèt continebat delictum, non tamen delicti cauſam (quæ ſupponebatur honoris cauſa) & per M.C. referente Conſiliario D. Aloyſio Sixto ejuſdem Magnæ Curiæ Proregente, fuit dictum me interveniente, nullitates non obſtare, in Anno 1675. fuit enim conſideratum, quod inquiſitio dicti Joannis continebat duo crimina, homicidium nempe, & ſacrilegium, pro quo citatio ſine cauſa ſubſtinebatur, & per conſequens forjudicatio, ac in puncto allegabam Bartolom. *in l. Senatus, ff. de accuſ. num.* 1. *ſignaculo* ✠, cujus verba ſunt: *Quandoque in uno facto reſultant duo crimina, ſeù duo tituli criminis, quæ ſe habent, ut genus, & ſpecies, ut homicidium, quod eſt genus, & parricidium quod eſt ſpecies homicidii, iſto caſu non poteſt puniri, niſi una lege tantùm; hic eſt caſus notabilis ſecundum hanc legem, & ad dictam l. prætor edixit, §. 1. de injuriis: Si vero reſultant duo crimina, quæ ſe habent uti ſpecies ſeparatæ, ac diſtinctæ, tunc ex utraque punitur. caſus in l. ſi adulterium cum inceſtu de adulteriis, & exempla de hoc poſſunt eſſe plura, pone exemplum in delictis nominatis aliquis interfecit hominem in Eccleſia, & ſic in uno actu homicidium commiſit, quia occidit hominem, & ſacrilegium fecit, quia turbavit Divina Officia, l. ſi quis in hoc genus, C. de Epiſcopis, & Clericis, tunc reſultant duo crimina diſtincta, & ſeparata; & ex utroque punitur*; & ad propoſitum hæc Bartoli doctrina adfertur a Conſiliario Joſepho de Seſe *lib. 1. deciſ. Aragonia deciſ.* 106. *num.* 7. Cæterum de Jur. Com. citatio ſine cauſa, ut citatus mulctetur pro contemptu, valet, teſte Abb. *in c. licet de accuſ.* ſecus de Jure Regni, ubi cauſa eſt de forma, ut in dicta Conſtit.

44 *Quarto* querelam, vel Fiſci inſtantiam: nam Judex ex mero officio procedere nequit, niſi ubi venit irroganda pœna mortis naturalis, civilis, vel membri abſciſſionis, *c. ut deletas, &c. c. ab illo inchoandum*, & præter hos caſus inquiſitio corrueret.

45 Necnon nomen, & cognomen querelantis, ut conſtet de perſona legitima, cui accuſandi actio competit: alioquin citatio eſſet nulla, quia nulla inquiſitio.

46 *Quinto*, congruum tempus, intra quod ad Curiam accedere poſſit; ſi enim impoſſibilem terminum continet, dicitur nulla, & habetur pro non facta, *cap. 1. & cap. 4. vide quæſt.* 2. de Afflict. *deciſ. 24. num.* 3. Vivius *dec.* 11. & 361. Camillus Borrellus *d. tit. num.* 56. D. Ricc. *coll.* 2104. de Angelis ad Foller. *in verb. vel non vel aliter citare faciat, num.* 32. plures referens.

Qua ratione attenta citatum non arctat ad comparendum, etiam poſt terminum *deciſ. R. C.* Putei 150. *lib.* 3. Cevallos *com. contra com. quæſt.* 809. *n.* 15.

47 Quod reſtringitur in citatione perſonali: quia hoc caſu talis citatio præbet juſtam cauſam appellandi, & per conſequens eum dicat, injuſtitiam, & non nullitatem, citatus perſonaliter poſt terminum congruo tempore tenetur comparere, ut in dicta *dec.* Putei, alioquin habet locum mulcta, non tamen contumacia.

De Jur. Com. in criminalibus terminus quomodo regulariter impartiebatur citando, vide *tent. in l. 2. Cod. de exhib. reis*.

48 De Jure Regni, & vigore Conſtitutionis, licet regulariter terminus ſit triginta dierum, ſi citandus eſt in Regno, & extra Regnum degat ſexaginta dierum, tamen Judicis arbitrio remittitur, conſiderata loci, ubi manet diſtantia, qualitate temporis, cauſſæ, atque perſonæ citandæ, Borellus *num.* 59. D. Ricc. *d. collect.* 2104.

Pro ſingulis vero viginti milliaribus una dies eſt aſſignanda, juxtà *ten. in l. itinere 3. ff. de verbor ſignific. l. 1. ff. ſi quis caut. & in §. qui autem excuſ. Inſt. de excuſat. tutor.* & pro quiete alia dies in qualibet hebdomada danda eſt juxta Gloſſam *in cap. incipientes, in verb. commodè, de elect.* ibi: *Pone unum in ſeptimana*, quæ gloſſa eſt ſervanda in citatione Ill. perſonæ, vel citato longiter facto.

49 Ceterum citatio ſine termino de Jure Communi valet: quia intelligitur cum congruo tempore, Carpian *ad ſtatutum Mediolan. part. 1. num.* 100. Borrell. ubi *ſupra num. 60. & 61.* D. Ricc. *d. collect.* quod intellige ut citatus mulctetur, non ut contumax reputetur, ut breve Maranta *p. 6. num.* 65. Sed de jure Regni ſine termino dicitur nulla, juxta Conſtitutionem *Edictorum ordinem* ibi; *Et tempus expreſſum*.

50 *Sexto* continere debet verbum *Peremptoriè*, ideſt quod intra tempus indicatum nulla alia dilatione citatus compareat; de Jure enim Communi tres denunciationes requirebantur ad conſtituendum reum in contumacia *l. ad peremptorium, ff. de judiciis, Auth. qui ſemel, & l. tres denunciationes, C. quomodo, & quando Judex*, & ultima denunciatio vocabatur peremptoria, quia omnem dilationem, ſive adverſarii tergiverſationem perimebat, unde peremptorium dicitur. Hodie vero fit una pro tribus cum particula *peremptoriè*, ut in dicta Conſtitutione *Edictorum* vel equipollente, ut ſi dicant, compareat intra tres

dies

Digitized by Google

dies ; alias termino elapſo ulterius expectabitur, Foller. *in d. verbo num. 6.*

51 *Septimo*, ſi Judex certum non habet Tribunal, puta quia Delegatus, citatio locum continere debet, ubi citatus comparere poſſit, juxta *text. in l. aut qui aliter*, §. *ſi quis ſe denunciaverit* ibi. *Et diem, & horam denunciatione complecti, & ubi & quod opus facturus ſit ff. quod quod vi, aut clam*, Gloſſa *in cap. fin. de reſcrip. in 6. indeterminate*, ſi ordinarius eſt, qui certum tribunal habet, ubi majores jus dicere conſueverunt, ſine certo loco citatio valet, *l. ſi locus 59. ff. de judiciis*, quia intelligitur, ut compareat in loco conſueto, Maranta *in ſpecul. aureo part. 6. num. 64.* Camillus Borrellus *tit. de cit. num. 44. & 45.* Dom. Ricc. *collect.* 2105. *verſ. item citatio*.

52 Hinc ſi locus Citato non eſt tutus, is excuſatur a contumacia, juxtà *text. in cap. accedens 4. ut lite non conteſtata*, *Clementina 1. de foro competenti*, Maranta *dict. part. 6. num* 132. D. Ricc. *coll.* 1104. Dom. Reg. Tap. *deciſ S. R. C. 16. num.* 19. & Barboſa *in cap. ex parte de appell. num.* 2. qui plures cumulat.

53 Quod intellige, ſi notorie locus non eſt tutus: nam tunc non tenetur comparere, neque excuſatorem mittere; & non reputatur Contumax, de Afflict. *Deciſ. S. C.* 289. *num.* 28. D. Cardinalis Tuſcus *lit. C. concl.* 236. *num.* 2. *& ſeq.* Guazz. *ad defenſ. defenſa* 12. *cap.* 1. *num.* 48. vel ſi Judici conſtet de loco non tuto, alioquin tenetur excuſatorem mittere ad allegandam exceptionem loci non tuti, & hæc vera diſtinctio proceditque etiam ſi tranſitus ad citationis locum non eſt ſecurus, *l.* 2. §. *ſi quis* 2. *ff. ſi quis cautio*.

54 Locus autem dicitur non tutus, vel propter capitales inimicitas, vel bellum, vel peſtem ut citatis juribus, imo malum aerem. Hinc Aprutini a menſe Julii per totum menſem Septembris excuſantur venire Neapolim, Scagl. *rita* 163. *num.* 27. Vivius *dec.* 323. Borrell. *dect. tit.* 564. de Angelis ad Foller. *in verb. vel eos verbaliter citare facias*, vel propter crimen prius a citato commiſſum: cum non teneatur comparere, niſi ei aſſecuratione præſtita; & licet aliqui dicant, quod hæc exceptio loci non tuti non habet locum, quando culpa ipſius citati tutus non redditur acceſſus, per *text. in l. ſi vehenda*, §. *idem juris cum ſeq. ff. ad l. Rhodiam de jact. & in l. ſi quis 3. ff. ſi quis cautio*: contrarium tamen verius eſt, quoniam jura, quæ excuſant citatum comparendi in loco tuto, fundantur in naturali tali ratione, quæ eſt quia nemo vitæ periculo ſe exponere tenetur: æquitas enim magis quam delinquentis culpa eſt attendenda, *l. Papinianus 21. ff. de moribus* ibi: *Quid enim commune habet delictum cum venia ætatis*, latè probavi n. ... & hic addo Barboſam *in d. cap. ex parte, num. 2. in fine*, & intellige dummodo culpa non eſſet affectata.

55 *Octavo*, datam diei menſis, & anni Foller. *in d. rub. num* 8. ut appareat, an ſit circumducta.

56 *Nono*, Judicis, & Actuarii ſuſpicionem, *prag. 16. § 5. de officio S. C. & de Officialib.*

57 *Decimo* de jure debet continere Judicis commiſſionem, in hoc vero Regno ſine alia ſpeciali omiſſione in M. C. S. C. & Reg. Camera citationes notificantur per porterios dictorum Tribunalium, & in Regiis Audientiis, & aliis Curiis per eorum ſervientes intimandi facultatem habentes, niſi extra juriſdictionem fierent, Muſcat. *in pract. S. C. par.* 1. *Gloſſa intimato num.* 9.

58 *Decimoprimo*, ſi Judex eſt delegatus, citatio debet continere tenorem commiſſionis, ut poſt multos tradit Conſ. Campana *reſol.* 12. Epiſcopus Policaſtrenſis meus germanus *tit. de executoribus literarum Apoſtolic. qu.* 2. *cap.* 6. *num.* 3. niſi delegatio ſit in corpore Juris, quia tunc ſatis eſt, ut enuncietur.

59 *Decimoſecundo*, ut Nuncius eam exequatur coram publica perſona, vel duobus teſtibus, ſicut in dicta *Conſtitutione Citationis litera*, & *prag. 2. de ordine judiciorum*, quod requiſitum ſervatur, ſi citatio ſit extra Judicis reſidentiam in loco vero, ubi Judex reſidet, hodie teſtes non requiruntur: in loco judicii, & ubi Judex ſedet de facili falſitas non committitur: de hoc enim uſu teſtantur Paris *de ſyndicatu in cap. Judex in officio*, *verſ. obſtant citationis litera*, Afflict. *in Conſt. Edictorum editionem in 4. notabili*, Foller. *in rub. fiat relatio nuncii*, Concivis meus Troyſius *in prag. de ordine judic. num.* 31. Conſiliar. Petra *ritu* 94. *num.* 14. verum ſi nuncius in terra, ubi adeſt Curia, intimet coram uno teſte, nulla eſt citatio, quia cum poſſit viam uſus eligere, viam pragmaticæ citandi cum teſtibus elicit, nulliter citavit, arg. *tex. in l. fin* §. *ſin autem hoc aliquis fecerit*, *C. de jure deliberandi*, ubi is, qui in hæreditatis aditione beneficio inventarii uti poteſt juxta præfatæ legis formam, ſi terminum ad deliberandum petierit juxta formam legis antiquæ, etiam quod confecerit inventarium, tenebitur creditoribus, & ſibi imputet, quod pro novo beneficio vetus elegerit gravamen, ut deciſum recenſet in facti contingentia D. de Franchis *deciſ.* 560. quam deciſionem impugnat Conſiliarius Petra *d. rita num.* 16. ductus ratione, quia utile per inutile non vitiatur *cap. cum ſuper de officio delegati*, & ſuperflua cautela ſcripturam non vitiat, quin ſi citatio ex conſuetudine intus Civitatem abſque teſtibus ſubſtineatur, multo magis teſte roborata, & quod non refragatur *tex. in d.* §. *ſin autem*, quia ibi heres ſe arctavit veterem viam eligendo, hic nuncius puram facti contingentiam retulit. Cui ſententiæ adhæret Rev. de Luca *in d. deciſ. Dom. de Franchis*, & ego quoque; nam cautela in conficiendo inventarium poſt tempus præſtitum, ideſt legitimum, ut declarat Gothofred. *in d. l. fin. in verb. pœna lit. D.* fraudis ſuſpicionem inducit, idcirco hæredem non revelat; cautela vero a nuncio adhibita citandi coram uno teſte falſitatis ſuſpicionem aufert.

60 *Decimotertio*, Relatio nuncii in calce dictæ citationis, ut in *prag. 2. de citationibus*, & 2. *de ordine judiciorum*, fieri poteſt etiam die feriato, probat Conſiliarius Campana *reſolut.* 18. *num.* 2. *ex ritu* 82. & 85. & ex ratione, quia dicta relatio abſque aliqua cauſæ cognitione per nuncium expletur, tanquam merum factum continens, & ſic citatio die feriato expedita, *ritu* 114. & relatio. Hæc autem relatio juxta dictas pragmaticas fieri debet cum ſubſcriptione teſtium, qui interfuerunt in actu citationis, ſi fiat in loco, ubi eorum copia haberi poſſit. Hodie tamen ubi teſtes requiruntur, ſatis eſt, ut fiat cum teſtium nominatione, Foller. *in cap. de ordine proced. Regni ſtudioſa num.* 8. D. Regens Rovit. *in prag. 2. de citat. num.* 12. D. Reg. Sanfel. *in praxi num.* 7. Conſiliarius Petra *ritu* 94. *num.* 65.

61 *Decimoquarto*, ut nuncius referat, citaſſe domi ſolitæ habitationis, ſi in citatione hoc ei eſt injunctum, Guazz. *defenſ.* 10. *cap.* 2. *verſ. ſed contra iſtum & verſ. ego autem*, ubi de veteri opinione, & D. Reg. Sanfel. *dec.* 225. *num.* 8.

62 *Decimoquinto*, ſi citatio ſit domi, quia in criminalibus, ut probavi, ſecundario procedit, ſcilicet ubi perſona reperiri nequit, oportet, ut nuncius quoque referat, feciſſe diligentias, & non inveniſſe dictam perſonam alioquin citatio reddetur nulla, & maxime ſi expeditur ſub commiſſione, ut nuncius perſonaliter citet ſi perſonam repetit, ſin autèm domi ſolitæ habitationis, prout fiunt criminales citationes, adeſt deciſio S. R. C. coram D. Seraſino Roman. Secret. Lunæ 17. Febr. 1592. Follerius *in praxi canonica in verb. repeti culpabiles num.* 18. Farinac. *q.* 1n. *nu.* 51. *verſ. & nihilominus*, Guazz. *defenſ.* 10. *cap.* 2. *d. verſ. ſed contra*, Scialoya *in praxi forjudicatoria*, *cap.* 6. *num.* 10. Conſiliarius Petra *rita* 94. *num.* 7. *circa finem*.

63 Verùm ſi nuncius referat ſe citaſſe domi, modo, & forma ſibi commiſſis, tenet citatio, D. de Franchis *dec.* 332. ubi de Luca *num.* 4. vel modo & forma ut ſupra, Dom. Reg. Capic. Latro *dec.* 161.

64 *Decimoſexto*, ut referat, cui domo denunciavit ut appareat, an dicta perſona ſit odioſa, an citatio benevola, ac veriſimile ſit, quod in citatione contenta ad citati notitiam perveniant, adeſt capitulum Regis Ferdinandi I. poſitum in *prag.* 28. *num.* 3. *de officio S. R. C.* & affirmant de Nigris *in cap. ſive quis* 155. *nu.* 19. Grammat. *conſ.* 1. & 71. *num.* 4. Follerius *in rubr. & fiat relatio num.* 8.

Danz.

Dam. *de pugna Doctorum lib. 3. tit. de mutus criminum cognitionibus*, Scialoya *in praxi cap. 6. numer.* 13. & de Luca *in d. deciſ. num.* 4. Quare forjudicationis ſententia irrita fuit per M. C. declarata, ex quo pro viro fuit intimata uxor, quæ propter nimiam ſævitiam eum odio habebat: & citatio erat expedita pro homicidio ſoceri, teſte D. Regente Merlino *controverſ. lib. 1. cap.* 41. cujus deciſionis meminit Thorus *in compendio deciſ. lib. 3. verſ. citatio verb. forjudicatio*, *& in ſupplementa d. verſ. citatio*, Novarius *de gravaminib. vaſſall. lib. 3. gravam.* 9. *num.* 2.

65 Citatio itaque invalida eſt, ſi nuncius in relatione nomen, cui eam denunciaverit, non expreſſerit, contingere enim poteſt, quod dicta perſona ſit citato inimica, vel aliquis mutus, ſurdus, furioſus, infans, & citatum certiorare nequeat, & licèt Conſiliarius Roccus *in tract. de officiis rubr.* 23. *num.* 181. fateatur, quod dictæ ſolemnitates, quæ in nuncii relatione requiruntur, receſſerunt ab aula, adverto, quod is loquitur, ubi extraordinario modo proceditur, & juris ordine non ſervato, ut clarè ex facti narratione.

Non tamen omitto, quod per M. C. in cauſa Joſephi, & aliorum de Ricciardo, ac Scipionis Acconciaioco Terræ Mugnani, inquiſitorum de homicidio in perſonam Claudii de Palma pro leviſſima cauſa, licèt adverſus eorum forjudicationem fuiſſet dictum de nullitate, & præſertim, quod nuncius tantùm retulerat, citationes ad informandum, & ad capitula notificaſſe præſentibus illis de domo, & non expreſſerat cui, hoc non obſtante fuit provіſum, quod ii forjudicentur, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium referente Conſiliario D. Aloyſio Sixto tunc ejuſdem M. C. Proregente: proceſſus eſt in Banca Battimelli, penès Scribam Falconum; & fuit conſideratum, quod crimen erat atrox, & pro leviſſima cauſa; necnon quod domi habitatores, ſeù familiares præſumuntur citato benevoli, & non inimici, nec furioſi, aut muti, & ſurdi, niſi aliter conſtet, ut in caſu recenſito a D. Merlino, verùm ſtante dicta Regia *Pragm.* 28. *num.* 3. cogitaio in alia facti contingentia.

66 In judicio enim criminali, quod gravius eſt civili, omnis dubitatio abeſſe debet, & ubi majus eſt periculum, ibi cautiùs eſt agendum, *cap. ubi periculum de elect. in* 6. ut in nuncii relatione exorditur, *prag.* 2. *de citat.* vel dicas, quod in citatione extra Civitatem nuncius omnino, cui de domo denunciavit, exprimere teneatur: ſecùs in Civitate, cum ferè omnia Civium facta Judici innoteſcant, & ſic aliqua inter familiares adſit diſcordia.

67 *Decimo ſeptimo*, ut citatio non ſit circumducta, ideſt cancellata, ſeù tempore finita; *& uno modo* dicitur circumducta, ſi infra ſex menſes a die datæ numerandos non erit intimata, ut per *ritum* 121. quinimò ſi non erit accuſata ultima contumacia, dicitur perempta, ut per *ritum ibi: Et accuſata prima contumacia non curabant ad ulteriora procedere*, Dom. de Franchis *dec.* 332. Muſcatell. *in prax.*, *Gloſſa Tribunali num.* 8. *Secundo modo*, ſi citatio erit in

68 Civitate, & intimata, non tamen intra menſem proſequuta, vel ſi extra Civitatem infra duos menſes non erit accuſata ultima contumacia, D. de Franchis *deciſ.* 471. D. Ricciius *deciſ.* 83. *part.* 1. D. Reg. de Marinis *quotid. juris reſ. cap.* 45. *lib.* 1. *& in obſer.* 87. *ad D. Revert. Tertio modo*, ſi prima contumacia

69 non fuerit in tempore accuſata, Conſil. Petra *ritu* 28. *num.* 2. *&* 3. ubi citatio circumducta pro non facta habetur, plures referens.

Decimo octavo, ut nuncius relationem ſcribat, *prag.* 7. *de citat.* quod ſolum in M. C. ſervatur; ali-

70 ter Actuarius Curiæ fidem facit de nuncii relatione, quæ in criminalibus in citatione ad informandum, & capitula cum abbreviatione dierum ex in crimine ictus ſcoppictæ tali forma inſcritur.

71 „ A dì 20. di Luglio 1678. io Tale de Tali ſerviente della G. C. refero oggi vent' uno detto con la preſente citatione *ad capitula*, e quanto in eſſa ſi contiene avere intimato nel ſopradetto dì venti nella Terra di Giugliano Antonio di Pietro nella caſa di ſua [illegible] lo ritrovare [illegible] tro ſuo padre, e [illegible] T. de T. di detta [illegible] ſo giorno 20. di [illegible] di Pietro preſente [illegible] mo di Pietro l' abbre[illegible] ca, come non compar[illegible] C. fra il termine di [illegible] on della ſua ultima cont[illegible] *& ad capitula*, ſarà fatto [illegible] oſtante non ſia elaſſo il circulo de[illegible] la forma della Regia Prammatica [illegible] di Lemos, e Conte di Monte R[illegible] di queſto Regno, e decreto d' eſſa [illegible] C. [illegible] refero nel ſopradetto giorno in preſenza de' [illegible] nominati averle notificato, che con[illegible] ultima contumacia detta G. C. procederà contra detto Pietro d' Antonio all' eſecuzione [illegible] della pena di docati mille, ſervata la [illegible] Regia Prammatica dell' Ill. Duca di Medina de las Torres, olim Viceré di queſto Regno, [illegible] ta G. C. procede come delegata, ſi come [illegible] contiene in detta citatione *ad capitula*, & *ad* [illegible] gnem ho notificata al detto Pietro di Antonio, *modo*, *& forma*, come di ſopra, Io T. di T. ſerviente della G. C. manu propria.

72 Cæterum, licèt citatus pro criminis pœna infra relegationem de jure per procuratorem comparere poſſit, juxtà *text. in l. pen.* §. *ad crimen*, *ff. de publicis judiciis*, *& rit. M. C. K.* 91. ac alia jura adducta ab Annone *ſing.* 71. & D. Reg. Tapia *in Conſt. Regni Generales inquiſitiones*, ac eo magis conſequentium ſit, ubi pœna eſt pecuniaria. Tamen de ſtylo M. C. contrarium ſervatum, teſte D. R. Sanfelicio *deciſ.* 137. *num.* 8. ipſe tamen D. Reg. contrarium ſenſit, ex quo citatio erat expedita, verbis *legitimè compareat*, & ſic per dictum verbum erat electa via civilis, quamobrem Vitus Vitaccio citatus pro pœna in mandato contenta, quamvis inſtabat in M. C. comparere per Procuratorem, non fuit tamen admiſſus, ſed contumax reputatus, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium, referente Conſiliario Vergara. Proceſſus eſt in Banca de Ferraro, penes Boſſa Scribam.

73 Citatus tamen poteſt per Procuratorem, ſive excuſatorem opponere exceptionem abſentiæ, infirmitatis, ut in *ritu M. C.* 169. vel carcerationis in alio Tribunali, vel notoriæ nullitatis, Caravita *in d. ritu*, & Campana *reſol.* 17. & de ſtylo M. C. propoſita aliqua exceptione in vocatione ultimæ contumaciæ decretum interponitur, *Condemnetur*, *& non ponatur*, *donèc aliter per M. C. fuerit proviſum*, proceditque in citatione ad informandum, & capitula; in citatione verò ad informandum, vel deponendum dicitur: *Condemnetur*, *& non ponatur*, *donec per Dominum Commiſſarium provideatur*, cum dictæ citationes in M. C. a ſolo Commiſſario expediantur.

74 Ubi exceptio non habet locum, decretum interponitur: *Die &c. facto verbo in M. C. fuit proviſum, quod T. de T. remaneat contumax, & ponatur in libro condemnatorum.*

Si à ſolo Commiſſario rejicitur exceptio, dicitur: *Quod T. de T. remaneat contumax*, *& ponatur in libro condemnatorum*, & in ſpecie in exceptione abſentiæ dicitur: *Quod abſentia allegata per T. de T. non obſtante, remaneat contumax, &c.*

75 Abſentia enim, ſcilicèt dilatio pro abſentia denegatur, quoties citatus eſt de crimine convictus, Caravita *ritu* 266. D. de Franchis *deciſ.* 185. D. Reg. Tapia *deciſ. S. C.* 16. *num.* 18. de Angelis *ad Foller. in rubr. Audiantur excuſatores.*

76 Vel ſi poſt commiſſum crimen intra breve tempus fuit citatus, ac informatione conſtat, quod is in die præcedente, vel duobus diebus ante crimen, vel paulo poſt fuiſſet viſus, ut affirmant præcitati Doctores per capitulum Regni, *Poſt commiſſum flagitium*, cujus vigore conceditur dilatio, ſi infrà aliquos menſes, nempe duos, fuit citatus, Follerius *in rubr. Audiantur excuſatores num.* 20. D. de Franchis *deciſ.* 127. *num.* 4. *&* 589. etenim poſt menſes [illegible]

dies; alias termino elapſo ulterius expectabitur, Foller. *in d. verbo num. 6.*

51. *Septimo*, ſi Judex certum non habet Tribunal, puta quia Delegatus, citatio locum continere debet, ubi citatus comparere poſſit, juxta *text. in l. aut qui aliter*, §. *ſi quis ſe denunciaverit* ibi. *Et diem, & horam denunciatione complecti, & ubi & quod opus facturus ſit ff. quid quod vi, aut clam*, Gloſſa *in cap. fin. de reſcrip. in 6. indeterminate*, ſi ordinarius eſt, qui certum tribunal habet, ubi majores jus dicere conſueverunt, ſine certo loco citatio valet, *l. ſi locus 59. ff. de judiciis*, quia intelligitur, ut compareat in loco conſueto, Maranta *in ſpecul. aureo part. 6. num. 64.* Camillus Borrellus *tit. de cit. num. 44. & 45.* Dom. Ricc. *collect.* 2505. *verſ. item citatio*.

52 Hinc ſi locus Citato non eſt tutus, is excuſatur a contumacia, juxtà *text. in cap. accedens 4. ut lite non conteſtata*, *Clementina 1. de foro competenti*, Maranta *dict. part. 6. num* 132. D. Ricc. *coll.* 1104. Dom. Reg. Tap. *deciſ S. R. C. 16. num.* 19. & Barboſa *in cap. ex parte de appell. num.* 2. qui plures cumulat.

53 Quod intellige, ſi notorie locus non eſt tutus: nam tunc non tenetur comparere, neque excuſatorem mittere; & non reputatur Contumax, de Afflict. *Deciſ. S. C.* 289. *num.* 28. D. Cardinalis Tuſcus *lit. C. concl.* 236. *num.* 2. *& ſeq.* Guazz. *ad defenſ. defenſa* 12. *cap.* 1. *num.* 48. vel ſi Judici conſtet de loco non tuto, alioquin tenetur excuſatorem mittere ad allegandam exceptionem loci non tuti, & hæc vera diſtinctio proceditque etiam ſi tranſitus ad citationis locum non eſt ſecurus, *l. 2. §. ſi quis 2. ff. ſi quis cautio*.

54 Locus autem dicitur non tutus, vel propter capitales inimicitias, vel bellum, vel peſtem ut citatis juribus, imo malum aerem. Hinc Aprutini a menſe Julii per totum menſem Septembris excuſantur venire Neapolim, Scagl. *ritu* 163. *num.* 27. Vivius *dec.* 323. Borrell. *dect. tit.* 564. de Angelis ad Foller. *in verb. vel eos verbaliter citare faciat*, vel propter crimen prius a citato commiſſum: cum non teneatur comparere, niſi ei aſſecuratione præſtita; & licet aliqui dicant, quod hæc exceptio loci non tuti non habet locum, quando culpa ipſius citati tutus non redderetur acceſſus, per *text. in l. ſi vehenda*, §. *idem juris cum ſeq. ff. ad l. Rhodiam de jact. & in l. ſi quis 3. ff. ſi quis cautio*: contrarium tamen verius eſt, quoniam jura, quæ excuſant citatum comparendi in loco tuto, fundantur in naturali tali ratione, quæ eſt quia nemo vitæ periculo ſe exponere tenetur: æquitas enim magis quam delinquentis culpa eſt attendenda, *l. Papinianus 21. ff. de moribus* ibi: *Quid enim commune habet delictum cum venia ætatis*, latè probavi n. ... & hic addo Barboſam *in d. cap. ex parte, num. 2. in fine*, & intellige dummodo culpa non eſſet affectata.

55 *Octavo*, datam diei menſis, & anni Foller. *in d. rub. num* 8. ut appareat, an ſit circumducta.

56 *Nono*, Judicis, & Actuarii ſuſpicionem, *prag.* 16. §. 5. *de officio S. C. & de Officialib.*

57 *Decimo* de jure debet continere Judicis commiſſionem, in hoc vero Regno ſine alia ſpeciali omiſſione in M. C. S. C. & Reg. Camera citationes notificantur per porterios dictorum Tribunalium, & in Regiis Audientiis, & aliis Curiis per eorum ſervientes intimandi facultatem habentes, niſi extra juriſdictionem fierent, Muſcat. *in pract. S. C. par. 1. Gloſſa intimatio num. 9.*

58 *Decimoprimo*, ſi Judex eſt delegatus, citatio debet continere tenorem commiſſionis, ut poſt multos tradit Conſ. Campana *reſol.* 12. Epiſcopus Policaſtrenſis meus germanus *tit. de exequutoribus literarum Apoſtolic. qu. 2. cap. 6. num.* 3. niſi delegatio ſit in corpore Juris, quia tunc ſatis eſt, ut enuncietur.

59 *Decimoſecundo*, ut Nuncius eam exequatur coram publica perſona, vel duobus teſtibus, ſicut in dicta *Conſtitutione Citationis litera*, & *prag. 2. de ordine judiciorum*, quod requiſitum ſervatur, ſi citatio ſit extra Judicis reſidentiam in loco vero, ubi Judex reſidet, hodie teſtes non requiruntur: in loco judicii, & ubi Judex ſedet de facili falſitas non committitur: de hoc enim uſu teſtantur Paris *de ſyndicatu in cap. Judex in officio, verſ. obſtant citationis litera*, Afflict. *in Conſt. Edictorum ordinem in 4. notabili*, Foller. *in rub. fiat relatio nuncii*, Concivis meus Troyſius *in prag. de ordine judic. num.* 31. Conſiliar. Petra *ritu* 94. *num.* 14. verum ſi nuncius in terra, ubi adeſt Curia, intimet coram uno teſte, nulla eſt citatio, quia cum poſſit viam uſus eligere, viam pragmaticæ citandi cum teſtibus elicit, nulliter citavit, arg. *tex. in l. fin §. ſin autem hoc aliquis fecerit*, C. *de jure deliberandi*, ubi is, qui in hæreditatis aditione beneficio inventarii uti poteſt juxta præfatæ legis formam, ſi terminum ad deliberandum petierit juxta formam legis antiquæ, etiam quod confecerit inventarium, tenebitur creditoribus, & ſibi imputet, quod pro novo beneficio vetus elegerit gravamen, ut deciſum recenſet in facti contingentia D. de Franchis *deciſ.* 560. quam deciſionem impugnat Conſiliarius Petra *d. ritu num.* 16. ductus ratione, quia utile per inutile non vitiatur *cap. cum ſuper de officio delegati*, & ſuperflua cautela ſcripturam non vitiat, quin ſi citatio ea conſuetudine intus Civitatem abſque teſtibus ſublineatur, multo magis teſte roborata, & quod non refragatur *tex. in d. §. ſin autem*, quia ibi heres ſe arctavit veterem viam eligendo, hic nuncius puram facti contingentiam retulit. Cui ſententiæ adhæret Rev. de Luca *in d. deciſ. Dom. de Franchis*, & ego quoque; nam cautela in conficiendo inventarium poſt tempus præſtitum, ideſt legitimum, ut declarat Gothofred. *in d. l. fin. in verb. pœna lit. D.* fraudis ſuſpicionem inducit, idcirco hæredem non revelat; cautela vero a nuncio adhibita citandi coram uno teſte falſitatis ſuſpicionem aufert.

60 *Decimotertio*, Relatio nunciis calce dictæ citationis, ut in *prag. 2. de citationibus, & 2. de ordine judiciorum*, fieri poteſt etiam die feriato, probat Conſiliarius Campana *reſolut.* 18. *num.* 2. *ex ritu* 82. *&* 85. & ex ratione, quia dicta relatio abſque aliqua cauſæ cognitione per nuncium expletur, tanquam merum factum continens, & ſic citatio die feriato expedita, *ritu* 114. & relatio. Hæc autem relatio juxta dictas pragmaticas fieri debet cum ſubſcriptione teſtium, qui interfuerunt in actu citationis, ſi fiat in loco, ubi eorum copia haberi poſſit. Hodie tamen ubi teſtes requiruntur, ſatis eſt, ut fiat cum teſtium nominatione, Foller. *in cap. de ordine proced. Regni ſtudioſe num.* 8. D. Regens Rovit. *in prag. 2. de citat. num.* 12. D. Reg. Sanfel. *in praxi num.* 7. Conſiliarius Petra *ritu* 94. *num.* 65.

61 *Decimoquarto*, ut nuncius referat, citaſſe domi ſolitæ habitationis, ſi in citatione hoc ei eſt injunctum, Guazz. *defenſa* 10. *cap.* 2. *verſ. ſed contra iſtum & verſ. ego autem*, ubi de veteri opinione, & D. Reg. Sanfel. *dec.* 225. *num.* 8.

62 *Decimoquinto*, ſi citatio fit domi, quia in criminalibus, ut probavi, ſecundario procedit, ſcilicet ubi perſona reperiri nequit, oportet, ut nuncius quoque referat, feciſſe diligentias, & non inveniſſe de perſona alioquin citatio reddetur nulla, & maxime ſi expeditur ſub commiſſione, ut nuncius perſonaliter citet ſi perſonam repetit, ſin autèm domi ſolitæ habitationis, prout fiont criminales citationes, adeſt deciſio S. R. C. coram D. Serafino Roman. Secret. Lunæ 17. Febr. 1592. Follerius *in praxi canonica in verb. reperi culpabiles num.* 18. Farinac. *q.* 12. *nu.* 51. *verſ. & nihilominus*, Guazz. *defenſ.* 10. *cap. 2. d. verſ. ſed contra*, Scialoya *in praxi forjudicatoria, cap.* 6. *num.* 10. Conſiliarius Petra *ritu* 94. *num. 7. circa finem*.

63 Verùm ſi nuncius referat ſe citaſſe domi, modo, & forma ſibi commiſſis, tenet citatio, D. de Franchis *dec.* 332. ubi de Luca *num.* 4. vel modo & forma ut ſupra, Dom. Reg. Capic. Latro *dec.* 161.

64 *Decimoſexto*, ut referat, cui domo denunciavit et appareat, an dicta perſona ſit odioſa, an citatio benevola, ac veriſimile ſit, quod in citatione contenta ad citati notitiam perveniant, adeſt capitulum Regis Ferdinandi I. poſitum in *prag.* 28. *num. 3. de officio S. R. C.* & affirmant de Nigris *in cap. ſive, quis* 155. *nu.* 19. Grammar. *conſ. 1. &* 71. *num.* 4. Follerius *in rubr. & fiat relatio num.* 8.

Danz.

Dani. *de pugnis Deſtinati lib.* 3. *tit. de variis criminum cognitionibus*, Scialoya *in praxi cap.* 6. *numer.* 13. & de Luca *in d. deciſ. num.* 4. Quare forjudicationis ſententia irrita fuit per M. C. declarata, ex quo pro viro fuit intimata uxor, quæ propter nimiam ſævitiam eum odio habebat: & citatio erat expedita pro homicidio ſoceri, teſte D. Regente Merlino *controverſ. lib.* 1. *cap.* 41. cujus deciſionis meminit Thorus *in compendio deciſ. lib.* 3. *verſ. citatio verb. forjudicatio*, & *in ſupplemento d. verſ. citatio*, Novarius *de gravaminib. vaſſall. lib.* 3. *gravam.* 9. *num.* 2.

65 Citatio itaque invalida eſt, ſi nuncius in relatione nomen, cui eam denunciavit, non expreſſerit, contingere enim poteſt, quod dicta perſona ſit citato inimica, vel aliquis mutus, ſurdus, furioſus, infans, & citatum certiorare nequeat, & licèt Conſiliarius Roccus *in tract. de officiis rubr.* 25. *num.* 181. fateatur, quod dictæ ſolemnitates, quæ in nuncii relatione requiruntur, receſſerunt ab aula, adverto, quod is loquitur, ubi extraordinario modo proceditur; & juris ordine non ſervato, ut clarè ex facti narratione.

Non tamen omitto, quod per M. C. in cauſa Joſephi, & aliorum de Ricciardo, ac Scipionis Acconciajoco Terræ Mugnani, inquiſitorum de homicidio in perſonam Claudii de Palma pro leviſſima cauſa, licèt adverſus eorum forjudicationem fuiſſet dictum de nullitate, & præſertim, quod nuncius tantùm retulerat, citationes ad informandum, & ad capitula notificaſſe præſentibus illis de domo, & non expreſſerat cui, hoc non obſtante fuit proviſum, quod ii forjudicentur, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium referente Conſiliario D. Aloyſio Sixto tunc ejuſdem M. C. Proregente; proceſſus eſt in Banca Battimelli, penès Scribam Falconum; & fuit conſideratum, quod crimen erat atrox, & pro leviſſima cauſa; necnon quod domi habitatores, ſeu familiares præſumantur citato benevoli, & non inimici, nec furioſi, aut muti, & ſurdi, niſi aliter conſtet, ut in caſu recenſito a D. Merlino, verùm ſtante dicta Regia *Pragm.* 28. *num.* 3. cogitato in alia facti contingentia.

66 In judicio enim criminali, quod graviùs eſt civili, omnis dubitatio abeſſe debet, & ubi majus eſt periculum, ibi cautiùs eſt agendum, *cap. ubi periculum de elect. in* 6. ut in nuncii relatione exorditur, *prag.* 2. *de citat.* vel dicas, quod in citatione extra Civitatem nuncius omninò, cui de domo denunciavit, exprimere teneatur: ſecùs in Civitate, cum ferè omnia Civium facta Judici innoteſcant, & ſic aliqua inter familiares adſit diſcordia.

67 *Decimo ſeptimo*, ut citatio non ſit circumducta, idelt cancellata, ſeù tempore finita; & *uno modo* dicitur circumducta, ſi infra ſex menſes, a die datæ numerandos non erit intimata, ut per *ritum* 121. quinimò ſi non erit incuſata ultima contumacia, dicitur perempta, ut per *ritum* ibi: *Et accuſata prima contumacia non curabunt ad ulteriora procedere*, Dom. de Franchis *dec.* 732. Muſcatell. *in praxi*, *Gloſſa Tribunali num.* 8. *Secundo modo*, ſi citatio erit in
68 Civitate, & intimata, non tamen intra menſem proſequuta, vel ſi extra Civitatem infra duos menſes non erit accuſata ultima contumacia, D. de Franchis *deciſ.* 471. D. Riccius *deciſ.* 83. *part.* 1. D. Reg. de Marinis *quotid. juris reſ. cap.* 45. *lib.* 1. & *in obſer.* 87. *ad D. Revert. Tertio modo*, ſi prima contumacia
69 non fuerit in tempore accuſata, Conſil. Petra *ritu* 28. *num.* 2. & 3. ubi citatio circumducta pro non facta habetur, plures referens.

Decimo octavo, ut nuncius relationem ſcribat, *prag.* 7. *de citat.* quod ſolum in M. C. ſervatur; ali-
70 bi Actuarius Curiæ fidem facit de nuncii relatione, quæ in criminalibus in citatione ad informandum, & capitula cum abbreviatione dierum 25. in crimine ſcluſcoppictæ tali formæ inferitur.

71 „A dì 20. di Luglio 1678. io Tale de Tale ſerviente della G. C. refero oggi vent' uno detto con la preſente citatione *ad capitula*, e quanto in eſſa ſi contiene avere intimato nel ſopradetto dì venti nella Terra di Giugliano Antonio di Pietro nella caſa di ſua ſolita abitazione, per non averlo potuto ritrovare di perſona, preſente Geronimo di Pietro ſuo padre; e preſente per teſtimonj T. de T. e T. de T. di detta Patria, ed anco refero nell' iſteſſo giorno 20. di Luglio aver citato detto Antonio di Pietro preſente li tre detti teſtimonj, e Geronimo di Pietro l' abbreviazione della ſua forgiudica, come non comparendo perſonalmente nella G. C. fra il termine di giorni 15. numerandi dal giorno della ſua ultima contumacia *ad informandum*, & *ad capitula*, ſarà fatto forgiudicato, non oſtante non ſia elaſſo il circolo dell' Anno ſervata la forma della Regia Prammatica dell' Ill. Conte di Lemos, e Conte di Monte Rey, olim Vicerè di queſto Regno, e decreto d' eſſa G. C. ed anco refero nel ſopradetto giorno in preſenza delli prenominati averli notificato, che contratta l' ultima contumacia detta G. C. procederà contra detto Pietro d' Antonio all' eſecuzione, ed eſazione della pena di docati mille, ſervata la forma della Regia Prammatica dell' Ill. Duca di Medina da las Torres, olim Vicerè di queſto Regno, e che detta G. C. procede come delegata, ſicome il tutto ſi contiene in detta citatione *ad capitula*, che *ad ungulum* ho notificata al detto Pietro di Antonio, *modo*, & *forma*, come di ſopra, Io T. di T. ſerviente della G. C. manu propria.

72 Cæterum, licèt citatus pro criminis pœna infra relegationem de jure per procuratorem comparere poſſit, juxtà *text. in l. pen. §. ad crimen*, *ff. de publicis judiciis*, & *rit. M. C.* 81. 91. ac alia jura adducta ab Agnone *ſing.* 71. & D. Reg. Tapia *in Conſt. Regni Generales inquiſitiones*, ac eo magis concertanedum ſit, ubi pœna eſt pecuniaria. Tamen de ſtylo M. C. contrarium ſervatum, teſte D. Reg. Sanfelicio *deciſ.* 137. *nu.* 8. ipſe tamen D. Reg. contrarium ſenſit, ex quo citatio erat expedita, verbis *legitimè compareat*, & ſic per dictum verbum erat electa via civilis, quamobrem Vitus Vinaccio citatus pro pœna in mandato contenta, quamvis inſtabat in M. C. comparere per Procuratorem, non fuit tamen admiſſus, ſed contumax reputatus, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium, referente Conſiliario Vergara. Proceſſus eſt in Banca de Ferraro, penes Boſſa Scribam.

73 Citatus tamen poteſt per Procuratorem, ſive excuſatorem opponere exceptionem abſentiæ, infirmitatis, ut in *ritu M. C.* 169. vel carcerationis in alio Tribunali, vel notoriæ nullitatis, Caravita *in d. ritu*, & Campana *reſol.* 17. & de ſtylo M. C. propoſita aliqua exceptione in vocatione ultimæ contumaciæ decretum interponitur, *Condemnetur*, & *non ponatur*, *donec aliter per M. C. fuerit proviſum*, proceditque in citatione ad informandum, & capitula; in citatione verò ad informandum, vel deponendum dicitur: *Condemnetur*, & *non ponatur*, *donec per Dominum Commiſſarium provideatur*, cum dictæ citationes in M. C. a ſolo Commiſſario expediantur.

74 Ubi exceptio non habet locum, decretum interponitur: *Die* &c. *facto verbo in M. C. fuit proviſum, quod T. de T. remaneat contumax*, & *ponatur in libro condemnatorum*.

Si à ſolo Commiſſario rejicitur exceptio, dicitur: *Quod T. de T. remaneat contumax*, & *ponatur in libro condemnatorum*, & in ſpecie in exceptione abſentiæ dicitur: *Quod abſentia allegata per T. de T. non obſtante, remaneat contumax*, &c.

75 Abſentia enim, ſcilicèt dilatio pro abſentia denegatur, quoties citatus eſt de crimine convictus, Caravita *ritu* 266. D. de Franchis *deciſ.* 186. D. Reg. Tapia *deciſ. S. C.* 16. *num.* 18. de Angelis *ad Foller. in rubr. Audiantur excuſatores*.

76 Vel ſi poſt commiſſum crimen intra breve tempus fuit citatus, ac informatione conſtat, quod is in die præcedente, vel duobus diebus ante crimen, vel paulò poſt fuiſſet viſus, ut affirmant præcitati Doctores per capitulum Regni, *Poſt commiſſum flagitium*, cujus vigore conceditur dilatio, ſi infrà aliquos menſes, nempe duos, fuit citatus, Follerius *in rubr. Audiantur excuſatores num.* 20. D. de Franchis *deciſ.* 127. *numer.* 4. & 589. etenim poſt menſes, ve-

ve

Digitized by Google

dies, alias termino elapſo ulterius expectabitur, Foller. *in d. verbo num. 6.*

51 *Septimo*, ſi Judex certum non habet Tribunal, puta quia Delegatus, citatio locum continere debet, ubi citatus comparere poſſit, juxta *text. in l. aut qui aliter*, §. *ſi quis ſe denunciaverit* ibi. *Et diem*, & *horam denunciatione complecti*, & *ubi* & *quod opus facturus ſit ff. quod quod vi, aut clam*, Gloſſa *in cap. fin. de reſcrip. in 6. indeterminate*, ſi ordinarius eſt, qui certum tribunal habet, ubi majores jus dicere conſueverunt, ſine certo loco citatio valet, *l. ſi locus* 59. *ff. de judiciis*, quia intelligitur, ut compareat in loco conſueto, Maranta *in ſpecul. aureo part. 6. num.* 64. Camillus Borrellus *tit. de cit. num.* 44. & 45. Dom. Ricc. *collect.* 2105. *verſ. item citatio*.

52 Hinc ſi locus Citato non eſt tutus, is excuſatur a contumacia, juxtà *text. in cap. accedens 4. ut lite non conteſtata*, *Clementina* 1. *de foro competenti*, Maranta *dict. part. 6. num* 132. D. Ricc. *coll.* 1104. Dom. Reg. Tap. *decis S. R. C.* 16. *num.* 19. & Barboſa *in cap. ex parte de appell. num.* 2. qui plures cumulat.

53 Quod intellige, ſi notorie locus non eſt tutus: nam tunc non tenetur comparere, neque excuſatorem mittere, & non reputatur Contumax, de Afflict. *Deciſ. S. C.* 289. *num.* 28. D. Cardinalis Tuſcus *lit. C. concl.* 236. *num.* 2. & *ſeq.* Guazz. *ad defenſ. defenſa* 12. *cap.* 1. *num.* 48. vel ſi Judici conſtet de loco non tuto, alioquin tenetur excuſatorem mittere ad allegandam exceptionem loci non tuti, & hæc vera diſtinctio proceditque etiam ſi tranſitus ad citationis locum non eſt ſecurus, *l.* 2. §. *ſi quis* 2. *ff. ſi quis cautio*.

54 Locus autem dicitur non tutus, vel propter capitales inimicitias, vel bellum, vel peſtem ut citatis juribus, imo malum aerem. Hinc Aprutini a menſe Julii per totum menſem Septembris excuſantur venire Neapolim, Scagl. *ritu* 163. *num.* 27. Vivius *dec.* 323. Borrell. *dict. tit.* 564. de Angelis ad Foller. *in verb. vel eos verbaliter citare faciat*, vel propter crimen prius a citato commiſſum: cum non teneatur comparere, niſi ei aſſecuratione præſtita; & licet aliqui dicant, quod hæc exceptio loci non tuti non habet locum, quando culpa ipſius citati tutus non redderetur acceſſus, per *text. in l. ſi vehenda*, §. *idem juris cum ſeq. ff. ad l. Rhodiam de jact.* & *in l. ſi quis* 3. *ff. ſi quis cautio*: contrarium tamen verius eſt, quoniam jura, quæ excuſant citatum comparendi in loco tuto, fundantur in naturali tali ratione, quæ eſt quia nemo vitæ periculo ſe exponere tenetur: æquitas enim magis quam delinquentis culpa eſt attendenda, *l. Papinianus* 21. *ff. de moribus* ibi: *Quid enim commune habet delictum cum venia ætatis*, latè probavi n. . . . & hic addo Barboſam *in d. cap. ex parte, num.* 2. *in fine*, & intellige dummodo culpa non eſſet affectata.

55 *Octavo*, datam diei menſis, & anni Foller. *in d. rub. num* 8. ut appareat, an ſit circumducta.

56 *Nono*, Judicis, & Actuarii ſuſpicionem, *prag.* 16. §. 5. *de officio S. C.* & *de Officialib.*

57 *Decimo* de jure debet continere Judicis commiſſionem, in hoc vero Regno ſine alia ſpeciali omiſſione in M. C. S. C. & Reg. Camera citationes notificantur per porterios dictorum Tribunalium, & in Regiis Audientiis, & aliis Curiis per eorum ſervientes intimandi facultatem habentes, niſi extra juriſdictionem fierent, Muſcat. *in pract. S. C. par.* 1. *Gloſſa intimato num.* 9.

58 *Decimoprimo*, ſi Judex eſt delegatus, citatio debet continere tenorem commiſſionis, ut poſt multos tradit Conſ. Campana *reſol.* 12. Epiſcopus Policaſtrenſis meus germanus *tit. de exequutoribus literarum Apoſtolic. qu.* 2. *cap.* 6. *num.* 3. niſi delegatio ſit in corpore Juris, quia tunc ſatis eſt, ut enuncietur.

59 *Decimoſecundo*, ut Nuncius eam exequatur coram publica perſona, vel duobus teſtibus, ſicut in dicta *Conſtitutione Citationis litera*, & *prag.* 2. *de ordine judiciorum*, quod requiſitum ſervatur, ſi citatio ſit extra Judicis reſidentiam in loco vero, ubi Judex reſidet, hodie teſtes non requiruntur: in loco judicii, & ubi Judex ſedet de facili falſitas non committitur: de hoc enim uſu teſtantur Paris *de ſyndicatu in cap. Judex in officio*, *verſ. obſtante citationis litera*, Afflict. *in Conſt. Edictorum ordinem in 4. notabili*, Foller. *in rub. fiat relatio nuncii*, Concivis meus Troyſius *in prag. de ordine judic. num.* 31. Conſiliar. Petra *ritu* 94. *num.* 14. verum ſi nuncius in terra, ubi adeſt Curia, intimet coram uno teſte, nulla eſt citatio, quia cum poſſit viam uſus eligere, viam pragmaticæ citandi cum teſtibus elicit, nulliter citavit, arg. *tex. in l. fin.* §. *ſin autem hoc aliquis fecerit*, *C. de jure deliberandi*, ubi is, qui in hæreditatis aditione beneficio inventarii uti poteſt juxta præfatæ legis formam, ſi terminum ad deliberandum petierit juxta formam legis antiquæ, etiam quod confecerit inventarium, tenebitur creditoribus, & ſibi imputet, quod pro novo beneficio vetus elegerit gravamen, ut deciſum recenſet in facti contingentia D. de Franchis *deciſ.* 560. quam deciſionem impugnat Conſiliarius Petra *d. ritu num.* 16. ductus ratione, quia utile per inutile non vitiatur *cap. cum ſuper de officio delegati*, & ſuperflua cautela ſcripturam non vitiat, quia ſi citatio ex conſuetudine intus Civitatem abſque teſtibus ſubſiſtit, multo magis teſte roborata, & quod non refragatur *tex. in d.* §. *ſin autem*, quia ibi heres ſe arctavit veterem viam eligendo, hic nuncius puram facti contingentiam retulit. Cui ſententiæ adhæret Rev. de Luca *in d. deciſ. Dom. de Franchis*, & ego quoque; nam cautela in conficiendo inventarium poſt tempus præſtitum, ideſt legitimum, ut declarat Gothofred. *in d. l. fin. in verb. pœna lit. D.* fraudis ſuſpicionem inducit, idcirco hæredem non revelat; cautela vero a nuncio adhibita citandi coram uno teſte falſitatis ſuſpicionem aufert.

60 *Decimotertio*, Relatio nuncii in calce dictæ citationis, ut in *prag.* 2. *de citationibus*, & 2. *de ordine judiciorum*, fieri poteſt etiam die feriato, probat Conſiliarius Campana *reſolut.* 18. *num.* 2. *ex ritu* 82. & 85. & ex ratione, quia dicta relatio abſque aliqua cauſæ cognitione per nuncium expletur, tanquam merum factum continens, & ſic citatio die feriato expedita, *ritu* 114. & relatio. Hæc autem relatio juxta dictas pragmaticas fieri debet cum ſubſcriptione teſtium, qui interfuerunt in actu citationis, ſi fiat in loco, ubi eorum copia haberi poſſit. Hodie tamen ubi teſtes requiruntur, ſatis eſt, ut fiat cum teſtium nominatione, Foller. *in cap. de ordine proced. Regni ſtudioſa num.* 8. D. Regens Rovit. *in prag.* 2. *de citat. num.* 12. D. Reg. Sanfel. *in praxi num.* 7. Conſiliarius Petra *ritu* 94. *num.* 65.

61 *Decimoquarto*, ut nuncius referat, citaſſe domi ſolitæ habitationis, ſi in citatione hoc ei eſt injunctum, Guazz. *defenſa* 10. *cap.* 2. *verſ. ſed contra iſtum* & *verſ. ego autem*, ubi de veteri opinione, & D. Reg. Sanfel. *dec.* 225. *num.* 8.

62 *Decimoquinto*, ſi citatio fit domi, quia in criminalibus, ut probavi, ſecundario procedit, ſcilicet ubi perſona reperiri nequit, oportet, ut nuncius quoque referat, feciſſe diligentias, & non inveniſſe de perſona alioquin citatio reddetur nulla, & maxime ſi expeditur ſub commiſſione, ut nuncius perſonaliter citet ſi perſonam repetit, ſin autèm domi ſolitæ habitationis, prout fiunt criminales citationes, adeſt deciſio S. R. C. coram D. Seraſino Roman. Secret. Lunæ 17. Febr. 1592. Follerius *in praxi canonica in verb. reperi culpabiles num.* 18. Farinac. *q.* 12. *nu.* 51. *verſ.* & *nihilominus*, Guazz. *defenſ.* 10. *cap.* 2. *d. verſ. ſed contra*, Scialoya *in praxi forjudicatoria*, *cap.* 6. *num.* 10. Conſiliarius Petra *ritu* 94. *num.* 7. *circa finem*.

63 Verùm ſi nuncius referat ſe citaſſe domi, modo, & forma ſibi commiſſis, tenet citatio, D. de Franchis *dec.* 332. ubi de Luca *num.* 4. vel modo & forma ut ſupra, Dom. Reg. Capic. Latro *dec.* 161.

64 *Decimoſexto*, ut referat, cui domo denunciavit ut appareat, an dicta perſona ſit odioſa, an citatio benevola, ac veriſimile ſit, quod in citatione contenta ad citati notitiam pervenerint, adeſt capitulum Regis Ferdinandi I. poſitum in *prag.* 28. *num.* 3. *de officio S. R. C.* & affirmant de Nigris *in cap. ſive, quis* 155. *nu.* 19. Grammat. *conſ.* 1. & 71. *num.* 4. Follerius *in rubr.* & *fiat relatio num.* 8.

Danz.

Dant. *de pugna Doctorum lib. 3. tit. de variis criminum cognitionibus*, Scialoya *in praxi cap. 6. numer.* 13. & de Luca *in d. deciſ. num.* 4. Quare forjudicationis ſententia irrita fuit per M. C. declarata, ex quo pro viro fuit intimata uxor, quæ propter nimiam ſævitiam eum odio habebat: & citatio erat expedita pro homicidio ſoceri, teſte D. Regente Merlino *controverſ. lib.* 1. *cap.* 41. cujus deciſionis meminit Thorus *in compendio deciſ. lib.* 3. *verſ. citatio verb. forjudicatio*, *& in ſupplemento d. verſ. citatio*, Novarius *de gravaminib. vaſſall. lib.* 3. *gravam.* 9. *num.* 2.

65 Citatio itaque invalida eſt, ſi nuncius in relatione nomen, cui eam denunciavit, non expreſſerit, contingere enim poteſt, quod dicta perſona ſit citato inimica, vel aliquis mutus, ſurdus, furioſus, infans, & citatum certiorare nequeat, & licèt Conſiliarius Roccus *in tract. de officiis rubr.* 25. *num.* 181. fateatur, quod dictæ ſolemnitates, quæ in nuncii relatione requiruntur, receſſerunt ab aula, adverto, quod is loquitur, ubi extraordinario modo proceditur, & juris ordine non ſervato, ut clarè ex facti narratione.

Non tamen omitto, quod per M. C. in cauſa Joſephi, & aliorum de Ricciardo, ac Scipionis Acconciajoco Terræ Mugnani, inquiſitorum de homicidio in perſonam Claudii de Palma pro leviſſima cauſa, licèt adverſus eorum forjudicationem fuiſſet dictum de nullitate, & præſertim, quod nuncius tantùm retulerat, citationes ad informandum, & ad capitula notificaſſe præſentibus illis de domo, & non expreſſerat cui, hoc non obſtante fuit proviſum, quod ii forjudicentur, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium referente Conſiliario D. Aloyſio Sixto tunc ejuſdem M. C. Proregente: proceſſus eſt in Banca Battinelli, penès Scribam Falconum; & fuit conſideratum, quod crimen erat atrox, & pro leviſſima cauſa, necnon quod domi habitatores, ſeù familiares præſumantur citato benevoli, & non inimici; nec furioſi, aut muti, & ſurdi, niſi aliter conſtet, ut in caſu recenſito a D. Merlino, verùm ſtante dicta Regia *Pragm.* 48. *num.* 3. cogitato in alia facti contingentia.

66 In judicio enim criminali, quòd graviùs eſt civili, omnis dubitatio abeſſe debet, & ubi majus eſt periculum, ibi cautiùs eſt agendum, *cap. ubi periculum de elect. in* 6. ut in nuncii relatione exorditur, *prag.* 2. *de citat.* vel dicas, quod in citatione extra Civitatem nuncius omninò, cui de domo denunciavit, exprimere teneatur: ſecùs in Civitate, cum ferè omnia Civium facta Judici innoteſcant, & ſic aliqua inter familiares adſit diſcordia.

67 *Decimo ſeptimo*, ut citatio non ſit circumducta, idest cancellata, ſeù tempore finita; *& uno modo* dicitur circumducta, ſi infra ſex menſes a die datæ numerandos non erit intimata, ut per *ritum* 121. quinimò ſi non erit accuſata ultima contumacia, dicitur perempta, ut per *ritum* ibi: *Et accuſata prima contumacia non curabant ad ulteriora procedere*, Dom. de Franchis *dec.* 372. Muſcatell. *in praxi*, *Gloſſa Tribunali num.* 8. *Secundo modo*, ſi citatio erit in

68 Civitate, & intimata, non tamèn intra menſem proſequuta, vel ſi extra Civitatem infra duos menſes non erit accuſata ultima contumacia, D. de Franchis *deciſ.* 471. D. Riccius *deciſ.* 83. *part.* 1. D. Reg. de Marinis *quotid. juris reſ. cap.* 45. *lib.* 1. *& in obſerv.* 87. *ad D. Revert. Tertio modo*, ſi prima contumacia

69 non fuerit in tempore accuſata, Conſil. Petra *ritu* 28. *num.* 2. *&* 3. ubi citatio circumducta pro non facta habetur, plures referens.

Decimo octavo, ut nuncius relationem ſcribat, *prag.* 7. *de citat.* quod ſolum in M. C. ſervatur; ali-

70 bi Actuarius Curiæ fidem facit de nuncii relatione, quæ in criminalibus in citatione ad informandum, & capitula cum abbreviatione dierum 15. in crimine ſeù ſcoppictæ tali forma inſeritur.

71 „ A dì 20. di Luglio 1678. io Tale de Tale ſerviente dalla G. C. refero oggi vent' uno detto con la preſente citatione *ad capitula*, e quanto in eſſa ſi contiene avere intimato nel ſopradetto dì venti nella Terra di Giugliano Antonio di Pietro nella caſa di ſua ſolita abitazione, per non averlo potuto ritrovare di perſona, preſente Geronimo di Pietro ſuo padre, e preſente per teſtimoni T. de T. e T. de T. di detta Patria, ed anco refero nell' iſteſſo giorno 20. di Luglio aver citato detto Antonio di Pietro preſente li tre detti teſtimonj, e Geronimo di Pietro l' abbreviazione della ſua ſorgiudica, come non comparendo perſonalmente nella G. C. fra il termine di giorni 15 numerandi dal giorno della ſua ultima contumacia *ad informandum*, *& ad capitula*, ſarà fatto ſorgiudicato, non oſtante non ſia elaſſo il circulo dell' Anno ſervata la forma della Regia Prammatica dell' Ill. Conte di Lemos, e Conte di Monte Rey, olim Vicerè di queſto Regno, e decreto d' eſſa G. C. ed anco refero nel ſopradetto giorno in preſenza delli prenominati averli notificato, che contratta l' ultima contumacia detta G. C. procederà contra detto Pietro d' Antonio all' eſecuzione, ed eſazzione della pena di docati mille, ſervata la forma della Regia Prammatica dell' Ill. Duca di Medina de las Torres, olim Vicerè di queſto Regno, e che detta G. C. procede come delegata, ſicome il tutto ſi contiene in detta citazione *ad capitula*, che *ad unguem* ho notificata al detto Pietro di Antonio, *modo*, *& forma*, come di ſopra, Jo T. di T. ſerviente della G. C. manu propria.

72 Cæterum, licèt citatus pro criminis pœna infra relegationem de jure per procuratorem comparere poſſit, juxtà *text. in l. pen.* §. *ad crimen*, *ff. de publicis judiciis*, *& rit. M. C.* 91. ac alia jura adducta ab Annone *ſing.* 71. & D. Reg. Tapia *in Conſt. Regni Generales inquiſitiones*, ac eo magis conſentaneum ſit, ubi pœna eſt pecuniaria. Tamèn de ſtylo M. C. contrarium ſervatum, teſte D. Reg. Sanfelicio *deciſ.* 137. *nu.* 8. ipſe tamen D. Reg. contrarium ſenſit, ex quo citatio erat expedita, verbis *legitimè compareat*, & ſic per dictum verbum erat electa via civilis, quamobrem Vitus Vinaccio citatus pro pœna in mandato contenta, quamvis inſtabat in M. C. comparere per Procuratorem, non fuit tamen admiſſus, ſed contumax reputatus, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium, referente Conſiliario Vergara. Proceſſus eſt in Banca de Ferraro, penes Boſſa Scribam.

73 Citatus tamen poteſt per Procuratorem, ſive excuſatorum opponere exceptionem abſentiæ, infirmitatis, ut in *ritu M. C.* 169. vel carcerationis in alio Tribunali, vel notoriæ nullitatis, Caravita *in d. ritu*, & Campana *reſol.* 17. & de ſtylo M. C. propoſita aliqua exceptione in vocatione ultimæ contumaciæ decretum interponitur, *Condemnetur*, *& non ponatur*, *donèc aliter per M. C. fuerit proviſum*, proceditque in citatione ad informandum, & capitula; in citatione vero ad informandum, vel deponendum dicitur: *Condemnetur*, *& non ponatur*, *donec per Dominum Commiſſarium provideatur*, cum dictæ citationes in M. C. a ſolo Commiſſario expediantur.

74 Ubi exceptio non habet locum, decretum interponitur: *Die &c. facto verbo in M. C. fuit proviſum*, *quod T. de T. remaneat contumax*, *& ponatur in libro condemnatorum*.

Si a ſolo Commiſſario rejicitur exceptio, dicitur: *Quod T. de T. remaneat contumax*, *& ponatur in libro condemnatorum*, & in ſpecie in exceptione abſentiæ dicitur: *Quod abſentia allegata per T. de T. non obſtante*, *remaneat contumax*, *&c.*

75 Abſentia enim, ſcilicèt dilatio pro abſentia denegatur, quoties citatus eſt de crimine convictus, Caravita *ritu* 266. D. de Franchis *deciſ.* 186. D. Reg. Tapia *deciſ. S. C.* 16. *num.* 18. de Angelis *ad Foller. in rubr. Audiantur excuſatores*.

76 Vel ſi poſt commiſſum crimen intra breve tempus fuit citatus, ac informatione conſtat, quod is in die præcedente, vel duobus diebus ante crimen, vel paulo poſt fuiſſet viſus, ut affirmant præcitati Doctores per capitulum Regni, *Poſt commiſſum flagitium*, cujus vigore conceditur dilatio, ſi infrà aliquos menſes, nempe duos, fuit citatus, Follerius *in rubr. Audiantur excuſatores num.* 20. D. de Franchis *deciſ.* 131. *numer.* 4. *&* 389. etenim poſt menſes, ve-

Digitized by Google

dies, alias termino elapſo ulterius expectabitur, Foller. *in d. verbo num. 6.*

51 *Septimo*, ſi Judex certum non habet Tribunal, puta quia Delegatus, citatio locum continere debet, ubi citatus comparere poſſit, juxta text. *in l. aut qui aliter*, §. *ſi quis ſe denunciaverit* ibi. *Et diem*, & *horam denunciatione complecti*, & *ubi* & *quod opus facturus ſit ff. quod quod vi, aut clam*, Gloſſa *in cap. fin. de reſcrip. in 6. indeterminate*, ſi ordinarius eſt, qui certum tribunal habet, ubi majores jus dicere conſueverunt, ſine certo loco citatio valet, *l. ſi locus 59. ff. de judiciis*, quia intelligitur, ut compareat in loco conſueto, Maranta *in ſpecul. aureo part. 6. num. 64.* Camillus Borrellus *tit. de cit. num. 44. & 45.* Dom. Ricc. *collect.* 2105. *verſ. item citatio*.

52 Hinc ſi locus Citato non eſt tutus, is excuſatur a contumacia, juxta *text. in cap. accedens 4. ut lite non conteſtata*, *Clementina 1. de foro competenti*, Maranta *dict. part. 6. num* 132. D. Ricc. *coll.* 1104. Dom. Reg. Tap. *deciſ S. R. C. 16. num.* 19. & Barboſa *in cap. ex parte de appell. num.* 2. qui plures cumulat.

53 Quod intellige, ſi notorie locus non eſt tutus: nam tunc non tenetur comparere, neque excuſatorem mittere, & non reputatur Contumax, de Afflict. *Deciſ. S. C.* 289. *num.* 28. D. Cardinalis Tuſcus *lit.* C. *concl.* 236. *num.* 2. & *ſeq.* Guazz. *ad defenſ. defenſa* 12. *cap.* 1. *num.* 48. vel ſi Judici conſtet de loco non tuto, alioquin tenetur excuſatorem mittere ad allegandam exceptionem loci non tuti, & hæc vera diſtinctio proceditque etiam ſi tranſitus ad citationis locum non eſt ſecurus, *l. 2. §. ſi quis 2. ff. ſi quis cautio*.

54 Locus autem dicitur non tutus, vel propter capitales inimicitas, vel bellum, vel peſtem ut citatis juribus, imo malum aerem. Hinc Aprutini a menſe Julii per totum menſem Septembris excuſantur venire Neapolim, Scagl. *ritu* 163. *num.* 27. Vivius *dec.* 323. Borrell. *dect. tit.* 564. de Angelis ad Foller. *in verb. vel eos verbaliter citare faciat*, vel propter crimen prius a citato commiſſum: cum non teneatur comparere, niſi ei aſſecuratione præſtita; & licet aliqui dicant, quod hæc exceptio loci non tuti non habet locum, quando culpa ipſius citati tutus non redderur acceſſus, per *text. in l. ſi vehenda*, §. *idem juris cum ſeq. ff. ad l. Rhodiam de jact.* & *in l. ſi quis 3. ff. ſi quis cautio*: contrarium tamen verius eſt, quoniam jura, quæ excuſant citatum comparendi in loco tuto, fundantur in naturali tali ratione, quæ eſt quia nemo vitæ periculo ſe exponere tenetur: æquitas enim magis quam delinquentis culpa eſt attendenda, *l. Papinianus* 21. *ff. de moribus* ibi: *Quid enim commune habet delictum cum venia ætatis*, latè probavi n. . . . & hic addo Barboſam *in d. cap. ex parte, num. 2. in fine*, & intellige dummodo culpa non eſſet affectata.

55 *Octavo*, datam dies menſis, & anni Foller. *in d. rub. num* 8. ut appareat, an ſit circumducta.

56 *Nono*, Judicis, & Actuarii ſuſpicionem, *prag.* 16. §. 5. *de officio S. C. & de Officialib.*

57 *Decimo* de jure debet continere Judicis commiſſionem, in hoc vero Regno ſine alia ſpeciali commiſſione in M. C. S. C. & Reg. Camera citationes notificantur per porterios dictorum Tribunalium, & in Regiis Audientiis, & aliis Curiis per eorum ſervientes intimandi facultatem habentes, niſi extra juriſdictionem fierent, Muſcat. *in pract. S. C. par. 1. Gloſſa intimato num.* 9.

58 *Decimoprimo*, ſi Judex eſt delegatus, citatio debet continere tenorem commiſſionis, ut poſt multos tradit Conſ. Campana *reſol.* 12. Epiſcopus Policaſtrenſis meus germanus *tit. de exequutoribus literarum Apoſtolic. qu. 2. cap. 6. num.* 3. niſi delegatio ſit in corpore Juris, quia tunc ſatis eſt, ut enuncietur.

59 *Decimoſecundo*, ut Nuncius eam exequatur coram publica perſona, vel duobus teſtibus, ſicut in dicta *Conſtitutione Citationis literæ*, & *prag. 2. de ordine judiciorum*, quod requiſitum ſervatur, ſi citatio ſit extra Judicis reſidentiam in loco vero, ubi Judex reſidet, hodie teſtes non requiruntur: in loco judicii, & ubi Judex ſedet de facili falſitas non committitur: de hoc enim uſu teſtantur Paris *de ſyndicatu in cap. Judex ex officio*, *verſ. obſtant citationis literæ*, Afflict. *in Conſt. Edictorum ordinem in 4. notabili*, Foller. *in rub. ſiat relatio nuncii*, Concivis meus Troyſius *in prag. de ordine judic. num.* 31. Conſiliar. Petra *ritu* 94. *num.* 14. verum ſi nuncius in terra, ubi adeſt Curia, intimet coram uno teſte, nulla eſt citatio, quia cum poſſit viam uſus eligere, viam pragmaticæ citandi cum teſtibus elicit, nulliter citavit, arg. *tex. in l. fin §. ſin autem hoc aliquis fecerit*, *C. de jure deliberandi*, ubi is, qui in hæreditatis aditione beneficio inventarii uti poteſt juxta præfatæ legis formam, ſi terminum ad deliberandum petierit juxta formam legis antiquæ, etiam quod confecerit inventarium, tenebitur creditoribus, & ſibi imputet, quod pro novo beneficio vetus elegerit gravamen, ut deciſum recenſet in facti contingentia D. de Franchis *deciſ.* 560. quam deciſionem impugnat Conſiliarius Petra *d. rita num.* 16. ductus ratione, quia utile per inutile non vitiatur *cap. cum ſuper de officio delegati*, & ſuperflua cautela ſcripturam non vitiat, quia ſi citatio ex conſuetudine intus Civitatem abſque teſtibus ſubſignatur, multo magis teſte roborata, & quod non refragatur *tex. in d. §. ſin autem*, quia ibi heres ſe arctavit veterem viam eligendo, hic nuncius puram facti contingentiam retulit. Cui ſententiæ adhæret Rev. de Luca *in d. deciſ. Dom. de Franchis*, & ego quoque; nam cautela in conficiendo inventarium poſt tempus præſtitum, ideſt legitimum, ut declarat Gothofred. *in d. l. fin. in verb. pœna lit. D.* fraudis ſuſpicionem inducit, idcirco hæredem non revelat; cautela vero a nuncio adhibita citandi coram uno teſte falſitatis ſuſpicionem aufert.

60 *Decimotertio*, Relatio nuncii in calce dictæ citationis, ut in *prag. 2. de citationibus*, & *2. de ordine judiciorum*, fieri poteſt etiam die feriato, probat Conſiliarius Campana *reſolut.* 18. *num.* 2. *ex ritu* 82. & 85. & ex ratione, quia dicta relatio abſque aliqua cauſæ cognitione per nuncium expletur, tanquam merum factum continens, & ſic citatio die feriato expedita, *ritu* 114. & relatio. Hæc autem relatio juxta dictas pragmaticas fieri debet cum ſubſcriptione teſtium, qui interfuerunt in actu citationis, ſi fiat in loco, ubi eorum copia haberi poſſit. Hodie tamen ubi teſtes requiruntur, ſatis eſt, ut fiat cum teſtium nominatione, Foller. *in cap. de ordine proced. Regni ſtudioſa num.* 8. D. Regens Rovit. *in prag. 2. de citat. num.* 12. D. Reg. Sanfel. *in praxi num.* 7. Conſiliarius Petra *rita* 94. *num.* 65.

61 *Decimoquarto*, ut nuncius referat, citaſſe domi ſolitæ habitationis, ſi in citatione hoc ei eſt injunctum, Guazz. *defenſa* 10. *cap.* 2. *verſ. ſed contra iſtum* & *verſ. ego autem*, ubi de veteri opinione, & D. Reg. Sanſel. *dec.* 285. *num.* 8.

62 *Decimoquinto*, ſi citatio fit domi, quia in criminalibus, ut probavi, ſecundario procedit, ſcilicet ubi perſona reperiri nequit, oportet, ut nuncius quoque referat, feciſſe diligentias, & non inveniſſe de perſona alioquin citatio reddetur nulla, & maxime ſi expeditur ſub commiſſione, ut nuncius perſonaliter citet ſi perſonam repetit, ſin autem domi ſolitæ habitationis, prout fiunt criminales citationes, adeſt deciſio S. R. C. coram D. Seraſino Roman. Secret. Lunæ 17. Febr. 1592. Follerius *in praxi canonica in verb. reperi culpabiles num.* 18. Farinac. *q.* 12. *nu.* 51. *verſ.* & *nihilominus*, Guazz. *defenſ.* 10. *cap.* 2. *d. verſ. ſed contra*, Scialoya *in praxi forjudicatoria*, *cap.* 6. *num.* 10. Conſiliarius Petra *ritu* 94. *num.* 7. *circa finem*.

63 Verùm ſi nuncius referat ſe citaſſe domi, modo, & forma ſibi commiſſis, tenet citatio, D. de Franchis *dec.* 332. ubi de Luca *num.* 4. vel modo & forma ut ſupra, Dom. Reg. Capec. Latro *dec.* 161.

64 *Decimoſexto*, ut referat, cui domo denunciavit ut appareat, an dicta perſona ſit odioſa, an citatio benevola, ac veriſimile ſit, quod in citatione contenta ad citati notitiam pervenīant, adeſt capitulum Regis Ferdinandi I. poſitum in *prag.* 28. *num. 3. de officio S. R. C.* & affirmant de Nigris *in cap. ſive, quis* 155. *nu.* 19. Grammat. *conſ.* 1. & 71. *num.* 4. Follerius *in rubr.* & *fiat relatio num.* 8.

Dana.

Dana. *de pugna Doctorum lib.* 3. *tit. de variis criminum cognitionibus*, Scialoya *in praxi cap.* 6. *num.* 13. & de Luca *in d. decis. num.* 4. Quare forjudicationis ſententia irrita fuit per M. C. declarata, ex quo pro viro fuit intimata uxor, quæ propter nimiam ſævitiam eum odio habebat: & citatio erat expedita pro homicidio ſoceri, teſte D. Regente Merlino *controverſ. lib.* 1. *cap.* 41. cujus deciſionis meminit Thorus *in compendio deciſ. lib.* 3. *verſ. citatio verb. forjudicatio*, & *in ſupplemento d. verſ. citatio*, Novarius *de gravaminib. vaſſall. lib.* 3. *gravam.* 9. *num.* 2.

65 Citatio itaque invalida eſt, ſi nuncius in relatione nomen, cui eam denunciavit, non expreſſerit, contingere enim poteſt, quod dicta perſona ſit citato inimica, vel aliquis mutus, ſurdus, furioſus, infans, & citatum certiorare nequeat, & licèt Conſiliarius Roccus *in tract. de officiis rubr.* 25. *num.* 181. fateatur, quod dictæ ſolemnitates, quæ in nuncii relatione requiruntur, receſſerunt ab aula, adverto, quod is loquitur, ubi extraordinario modo proceditur, & juris ordine non ſervato, ut clarè ex facti narratione.

Non tamen omitto, quod per M. C. in cauſa Joſephi, & aliorum de Ricciardo, ac Scipionis Acconciajoco Terræ Mugnani, inquiſitorum de homicidio in perſonam Claudii de Palma pro leviſſima cauſa, licèt adverſus eorum forjudicationem fuiſſet dictum de nullitate, & præſertim, quod nuncius tantùm retulerat, citationes ad informandum, & ad capitula notificaſſe præſentibus illis de domo, & non expreſſerat cui, hoc non obſtante fuit proviſum, quod ii forjudicentur, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium referente Conſiliario D. Aloyſio Sixto tunc ejuſdem M. C. Proregente: proceſſus eſt in Banca Battimelli, penès Scribam Falconum; & fuit conſideratum, quod crimen erat atrox, & pro leviſſima cauſa; necnon quod domi habitatores, ſeu familiares præſumantur citato benevoli, & non inimici, nec furioſi, aut muti, & ſurdi, niſi aliter conſtet, ut in caſu recenſito a D. Merlino, verùm ſtante dicta Regia *Pragm.* 48. *num.* 3. cogitato in alia facti contingentia.

66 In judicio enim criminali, quod gravius eſt civili, omnis dubitatio abeſſe debet, & ubi majus eſt periculum, ibi cautiùs eſt agendum, *cap. ubi periculum de elect. in* 6. ut in nuncii relatione exorditur, *prag.* 2. *de citat.* vel dicas, quod in citatione extra Civitatem nuncius omninò, cui de domo denunciavit, exprimere tenetur: ſecùs in Civitate, cum fere omnia Civium facta Judici innoteſcant, & ſic aliqua inter familiares adſit diſcordia.

67 *Decimo ſeptimo*, ut citatio non ſit circumducta, ideſt cancellata, ſeu tempore finita; & *tribus modo* dicitur circumducta, ſi infra ſex menſes a die datæ numerandos non erit intimata, ut per *ritum* 121. quinimò ſi non erit incuſata ultima contumacia, dicitur perempta, ut per *ritum ibi*: *Et accuſata prima contumacia non curabant ad ulteriora procedere*, Dom. de Franchis *dec.* 332. Muſcatell. *in praxi*, *Gloſſ. in Tribunali num.* 8. *Secundo modo*, ſi citatio erit in
68 Civitate, & intimata, non tamèn intra menſem proſequuta, vel ſi extra Civitatem infra duos menſes non erit accuſata ultima contumacia, D. de Franchis *deciſ.* 471. D. Riccius *deciſ.* 83. *part.* 1. D. Reg. de Marinis *quotid. juris reſ. cap.* 45. *lib.* 1. & *in obſerv.* 87. *ad D. Revert. Tertio modo*, ſi prima contumacia
69 non fuerit in tempore accuſata, Conſil. Petra *ritu* 28. *num.* 1. & 3. ubi citatio circumducta pro non facta habetur, plures referens.

Decimo octavo, ut nuncius relationem ſcribat, *prag.* 7. *de citat.* quod ſolum in M. C. ſervatur; alii
70 & Actuarius Curiæ fidem facit de nuncii relatione, quæ in criminalibus in citatione ad informandum, & capitula cum abbreviatione dierum 25. in crimine ſcopictæ tali forma inſeritur.

71 „ A dì 20. di Luglio 1678. io Tale de Tale ſervien-
„ te della G. C. refero oggi vent' uno detto con la
„ preſente citationa *ad capitula*, e quanto in eſſa ſi
„ contiene avere intimato nel ſoptadetto dì venti
„ nella Terra di Giugliano Antonio di Pietro nella
„ caſa di ſua ſolita abitazione, per non averlo potu-
„ to ritrovare in perſona, preſente Geronimo di Pie-
„ tro ſuo padre, e preſente per teſtimonj T. de T. e
„ T. de T. di detta Parria, ed anco refero nell' iſteſ-
„ ſo giorno 20. di Luglio aver citato detto Antonio
„ di Pietro preſente li tre detti teſtimonj, e Geroni-
„ mo di Pietro l' abbreviazione della ſua forgiudi-
„ ca, come non comparendo perſonalmente nella G.
„ C. fra il termine di giorni 15. numerandi dal gior-
„ no della ſua ultima contumacia *ad informandum*,
„ & *ad capitula*, ſarà fatto forgiudicato, non
„ oſtante non ſia elaſſo il circulo dell' Anno ſervata
„ la forma della Regia Prammatica dell' Ill. Conte
„ di Lemos, e Conte di Monte Rey, olim Vicerè
„ di queſto Regno, e decreto d' eſſa G. C. ed anco
„ refero nel ſopradetto giorno in preſenza delli pre-
„ nominati averli notificato, che contratta l' ulti-
„ ma contumacia detta G. C. procederà contra det-
„ to Pietro d' Antonio all' eſecuzione, ed eſazione
„ della pena di docati mille, ſervata la forma della
„ Regia Prammatica dell' Ill. Duca di Medina de las
„ Torres, olim Vicerè di queſto Regno, e che det-
„ ta G. C. procede come delegata, ſicome il tutto ſi
„ contiene in detta citazione *ad capitula*, che *ad un-
„ guem* ho notificata al detto Pietro di Antonio, *mo-
„ do*, & *forma*, come di ſopra, Io T. di T. ſervien-
„ te della G. C. mano propria.

72 Cæterum, licèt citatus pro criminis pœna infra relegationem de jure per procuratorem comparere poſſit, juxtà *text. in l. pen.* §. *ad crimen*, *ff. de publicis judiciis*, & *rit. M. C.* 91. ac alia jura adducta ab Annone *ſing.* 71. & D. Reg. Tapia *in Conſt. Regni Generales inquiſitiones*, ac eo magis conſequentium ſit, ubi pœna eſt pecuniaria. Tamèn de ſtylo M. C. contrarium ſervatum, teſte D. Reg. Sanfelicio *deciſ.* 137. *num.* 8. ipſe tamen D. Reg. contrarium ſenſit, ex quo citatio erat expedita, verbis *legitimè compareat*, & ſic per dictum verbum erat electa via civilis, quamobrem Vitus Vinaccio citatus pro pœna in mandato contenta, quamvis inſtabat in M. C. comparere per Procuratorem, non fuit tamen admiſſus, ſed contumax reputatus, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium, referente Conſiliario Vergara. Proceſſus eſt in Banca de Ferraro, penes Boſſa Scribam.

73 Citatus tamen poteſt per Procuratorem, ſive excuſatorem opponere exceptionem abſentiæ, infirmitatis, ut in *ritu M. C.* 169. vel carcerationis in alio Tribunali, vel notoriæ nullitatis, Caravita *in d. ritu*, & Campana *reſol.* 17. & de ſtylo M. C. propoſita aliqua exceptione in vocatione ultimæ contumaciæ decretum interponitur, *Condemnetur*, & *non ponatur*, *donec aliter per M. C. fuerit proviſum*, proceditque in citatione ad informandum, & capitula; in citatione vero ad informandum, vel deponendum dicitur: *Condemnetur*, & *non ponatur*, *donec per Dominum Commiſſarium provideatur*, cum dictæ citationes in M. C. a ſolo Commiſſario expediantur.

74 Ubi exceptio non habet locum, decretum interponitur: *Die &c. facto verbo in M. C. fuit proviſum, quod T. de T. remaneat contumax*, & *ponatur in libro condemnatorum*.

Si à ſolo Commiſſario rejicitur exceptio, dicitur: *Quod T. de T. remaneat contumax*, & *ponatur in libro condemnatorum*, & in ſpecie in exceptione abſentiæ dicitur: *Quod abſentia allegata per T. de T. non obſtante, remaneat contumax*, &c.

75 Abſentia enim, ſcilicèt dilatio pro abſentia denegatur, quoties citatus eſt de crimine convictus, Caravita *ritu* 266. D. de Franchis *deciſ.* 586. D. Reg. Tapia *deciſ. S. C.* 16. *num.* 18. de Angelis *ad Foller. in rubr. Audiantur excuſatores*.

76 Vel ſi poſt commiſſum crimen intra breve tempus fuit citatus, ac informatione conſtat, quod is in die præcedente, vel duobus diebus ante crimen, vel paulo poſt fuiſſet viſus, ut affirmant præcitati Doctores per capitulum Regni, *Poſt commiſſum ſlagitium*, cujus vigore conceditur dilatio, ſi intra aliquos menſes, nempe duos, fuit citatus, Follerius *in rubr. Audiantur excuſatores num.* 10. D. de Franchis *deciſ.* 127. *numer.* 4. & 589. etenim poſt menſes, re-

dies; alias termino elapſo ulterius expectabitur, Foller. *in d. verbo num. 6.*

51 *Septimo*, ſi Judex certum non habet Tribunal, puta quia Delegatus, citatio locum continere debet, ubi citatus comparere poſſit, juxta *text. in l. aut qui aliter, §. ſi quis ſe denunciaverit* ibi. *Et diem, & horam denunciatione complecti, & ubi & quod opus facturus ſit ff. quid quod vi, aut clam*, Gloſſa *in cap. fin. de reſcrip. in 6. indeterminate*, ſi ordinarius eſt, qui certum tribunal habet, ubi majores jus dicere conſueverunt, ſine certo loco citatio valet, *l. ſi locus 59. ff. de judiciis*, quia intelligitur, ut compareat in loco conſueto, Maranta *in ſpecul. aureo part. 6. num. 64.* Camillus Borrellus *tit. de cit. num. 44. & 45.* Dom. Ricc. *collect. 1105. verſ. item citatio.*

52 Hinc ſi locus Citato non eſt tutus, is excuſatur a contumacia, juxtà *text. in cap. accedens 4. ut lite non conteſtata, Clementina 1. de foro competenti*, Maranta *dict. part. 6. num 132.* D. Ricc. *coll. 1104.* Dom. Reg. Tap. *deciſ S. R. C. 16. num. 19.* & Barboſa *in cap. ex parte de appell. num. 2.* qui plures cumulat.

53 Quod intellige, ſi notorie locus non eſt tutus: nam tunc non tenetur comparere, neque excuſatorem mittere; & non reputatur Contumax, de Afflict. *Deciſ. S. C. 289. num. 28.* D. Cardinalis Tuſcus *lit. C. concl. 236. num. 2. & ſeq.* Guazz. *ad defenſ. defenſa 12. cap. 1. num. 48.* vel ſi Judici conſtet de loco non tuto, alioquin tenetur excuſatorem mittere ad allegandam exceptionem loci non tuti, & hæc vera diſtinctio proceditque etiam ſi tranſitus ad citationis locum non eſt ſecurus, *l. 2. §. ſi quis 2. ff. ſi quis cautio.*

54 Locus autem dicitur non tutus, vel propter capitales inimicitas, vel bellum, vel peſtem ut citatis juribus, imo malum aerem. Hinc Aprutini a menſe Julii per totum menſem Septembris excuſantur venire Neapolim, Scagl. *ritu 163. num. 27.* Vivius *dec. 323.* Borrell. *dict. tit. 564.* de Angelis ad Foller. *in verb. vel eos verbaliter citare faciat*, vel propter crimen prius a citato commiſſum: cum non teneatur comparere, niſi ei aſſecuratione præſtita; & licet aliqui dicant, quod hæc exceptio loci non tuti non habet locum, quando culpa ipſius citati tutus non redditur acceſſus, per *text. in l. ſi vehenda, §. idem juris cum ſeq. ff. ad l. Rhodiam de jact. & in l. ſi quis 3. ff. ſi quis cautio*: contrarium tamen verius eſt, quoniam jura, quæ excuſant citatum comparendi in loco tuto, fundantur in naturali tali ratione, quæ eſt quia nemo vitæ periculo ſe exponere tenetur: æquitas enim magis quam delinquentis culpa eſt attendenda, *l. Papinianus 21. ff. de moribus* ibi: *Quid enim commune habet delictum cum venia ætatis*, latè probavi n. ... & hic addo Barboſam *in d. cap. ex parte, num. 2. in fine*, & intellige dummodo culpa non eſſet affectata.

55 *Octavo*, datum diei menſis, & anni Foller. *in d. rub. num 8.* ut appareat, an ſit circumducta.

56 *Nono*, Judicis, & Actuarii ſuſpicionem, *prag. 16. §. 5. de officio S. C. & de Officialib.*

57 *Decimo* de jure debet continere Judicis commiſſionem, in hoc vero Regno ſine alia ſpeciali omiſſione in M. C. S. C. & Reg. Camera citationes notificantur per porterios dictorum Tribunalium, & in Regiis Audientiis, & aliis Curiis per eorum ſervientes intimandi facultatem habentes, niſi extra juriſdictionem fierent, Muſcat. *in pract. S. C. par. 1. Gloſſa intimatio num. 9.*

58 *Decimoprimo*, ſi Judex eſt delegatus, citatio debet continere tenorem commiſſionis, ut poſt multos tradit Conſ. Campana *reſol. 12.* Epiſcopus Policaſtrenſis meus germanus *tit. de executoribus literarum Apoſtolic. qu. 2. cap. 6. num. 3.* niſi delegatio ſit in corpore Juris, quia tunc ſatis eſt, ut enuncietur.

59 *Decimoſecundo*, ut Nuncius eam exequatur coram publica perſona, vel duobus teſtibus, ſicut in dicta *Conſtitutione Citationis litera, & prag. 2. de ordine judiciorum*, quod requiſitum ſervatur, ſi citatio ſit extra Judicis reſidentiam in loco vero, ubi Judex reſidet, hodie teſtes non requiruntur: in loco judicii, & ubi Judex ſedet de facili falſitas non committitur: de hoc enim uſu teſtante Paris *de ſyndicatu in cap. Judex in officio, verſ. obſtant citationis litera*, Afflict. *in Conſt. Edictorum ordinem in 4. notabili*, Foller. *in rub. fiat relatio nuncii*, Concivis meus Troyſius *in prag. de ordine judic. num. 31.* Conſiliar. Petra *ritu 94. num. 14.* verum ſi nuncius in terra, ubi adeſt Curia, intimet coram uno teſte, nulla eſt citatio, quia cum poſſit viam uſus eligere, viam pragmaticæ citandi cum teſtibus elicit, nulliter citavit, arg. *tex. in l. fin §. ſin autem hoc aliquis fecerit, C. de jure deliberandi*, ubi is, qui in hæreditatis aditione beneficio inventarii uti poteſt juxta præfatæ legis formam, ſi terminum ad deliberandum petierit juxta formam legis antiquæ, etiam quod confecerit inventarium, tenebitur creditoribus, & ſibi imputet, quod pro novo beneficio vetus elegerit gravamen, ut deciſum recenſet in facti contingentia D. de Franchis *deciſ. 560.* quam deciſionem impugnat Conſiliarius Petra *d. ritu num. 16.* ductus ratione, quia utile per inutile non vitiatur *cap. cum ſuper de officio delegati*, & ſuperflua cautela ſcripturam non vitiat, quin ſi citatio ex conſuetudine intus Civitatem abſque teſtibus ſubſtineatur, multo magis teſte roborata, & quod non refragatur *tex. in d. §. ſin autem*, quia ibi heres ſe arctavit veterem viam eligendo, hic nuncius puram facti contingentiam retulit. Cui ſententiæ adhæret Rev. de Luca *in d. deciſ. Dom. de Franchis*, & ego quoque; nam cautela in conficiendo inventarium poſt tempus præſtitum, ideſt legitimum, ut declarat Gothofred. *in d. l. fin. in verb. pœna lit. D.* fraudis ſuſpicionem inducit, idcirco hæredem non revelat; cautela vero a nuncio adhibita citandi coram uno teſte falſitatis ſuſpicionem aufert.

60 *Decimotertio*, Relatio nuncii in calce dictæ citationis, ut in *prag. 2. de citationibus, & 2. de ordine judiciorum*, fieri poteſt etiam die feriato, probat Conſiliarius Campana *reſolut. 18. num. 2. ex ritu 82. & 85.* & ex ratione, quia dicta relatio abſque aliqua cauſæ cognitione per nuncium expletur, tanquam merum factum continens, & ſic citatio die feriato expedita, *ritu 114.* & relatio. Hæc autem relatio juxta dictas pragmaticas fieri debet cum ſubſcriptione teſtium, qui interfuerunt in actu citationis, ſi fiat in loco, ubi eorum copia haberi poſſit. Hodie tamen ubi teſtes requiruntur, ſatis eſt, ut fiat cum teſtium nominatione, Foller. *in cap. de ordine proced. Regni ſtudioſa num. 8.* D. Regens Rovit. *in prag. 2. de citat. num. 12.* D. Reg. Sanfel. *in praxi num. 7.* Conſiliarius Petra *ritu 94. num. 65.*

61 *Decimoquarto*, ut nuncius referat, citaſſe domi ſolitæ habitationis, ſi in citatione hoc ei eſt injunctum, Guazz. *defenſa 10. cap. 2. verſ. ſed contra iſtum & verſ. ego autem*, ubi de veteri opinione, & D. Reg. Sanfel. *dec. 225. num. 3.*

62 *Decimoquinto*, ſi citatio ſit domi, quia in criminalibus, ut probavi, ſecundario procedit, ſcilicet ubi perſona reperiri nequit, oportet, ut nuncius quoque referat, feciſſe diligentias, & non inveniſſe de perſona alioquin citatio redderetur nulla, & maxime ſi expeditur ſub commiſſione, ut nuncius perſonaliter citet ſi perſonam repetit, ſin autèm domi ſolitæ habitationis, prout fiunt criminales citationes, adeſt deciſio S. R. C. coram D. Seraſino Roman. Secret. Lunæ 17. Febr. 1592. Follerius *in praxi canonica in verb. repeti culpabiles num. 18.* Farinac. *q. 12. nu. 51. verſ. & nihilominus*, Guazz. *defenſ. 10. cap. 2. d. verſ. ſed contra*, Scialoya *in praxi forjudicatoria, cap. 6. num. 10.* Conſiliarius Petra *ritu 94. num. 7. circa finem.*

63 Verùm ſi nuncius referat ſe citaſſe domi, modo, & forma ſibi commiſſis, tenet citatio, D. de Franchis *dec. 332.* ubi de Luca *num. 4.* vel modo & forma ut ſupra, Dom. Reg. Capic. Latro *dec. 161.*

64 *Decimoſexto*, ut referat, cui domo denunciavit ut appareat, an dicta perſona ſit odioſa, an citatio benevola, ac veriſimile ſit, quod in citatione contenta ad citati notitiam perveniant, adeſt capitulum Regis Ferdinandi I. poſitum in *prag. 28. num. 3. de officio S. R. C.* & affirmant de Nigris *in cap. ſive quis 155. nu. 19.* Grammat. *conſ. 1. & 71. num. 4.* Follerius *in rubr. & fiat relatio num. 8.*

Dunz.

Dein. *de pugnis Doctorum lib. 3. tit. de variis criminum cognitionibus*, Scialoya *in praxi cap. 6. numer.* 13. & de Luca *in d. deciſ. num.* 4. Quare forjudicationis ſententia irrita fuit per M. C. declarata, ex quo pro viro fuit intimata uxor, quæ propter nimiam ſævitiam eum odio habebat: & citatio erat expedita pro homicidio ſoceri, teſte D. Regente Merlino *controverſ. lib.* 1. *cap.* 41. cujus deciſionis meminit Thorus *in compendio deciſ. lib. 3. verſ. citatio verb. forjudicatio*, & *in ſupplemento d. verſ. citatio*, Novarius *de gravaminib. vaſſall. lib. 3. gravam.* 9. *num.* 2.

65 Citatio itaque invalida eſt, ſi nuncius in relatione nomen, cui eam denunciavit, non expreſſerit, contingere enim poteſt, quod dicta perſona ſit citato inimica, vel aliquis mutus, ſurdus, furioſus, infans, & citatum certiorare nequeat, & licèt Conſiliarius Roccus *in tract. de officiis rubr.* 25. *num.* 181. fateatur, quod dictæ ſolemnitates, quæ in nuncii relatione requiruntur, receſſerunt ab aula, adverto, quod is loquitur, ubi extraordinario modo proceditur, & juris ordine non ſervato, ut clarè ex facti narratione.

Non tamen omitto, quod per M. C. in cauſa Joſephi, & aliorum de Ricciardo, ac Scipionis Acconcia, oco Terræ Mugnani, inquiſitorum de homicidio in perſonam Claudii de Palma pro leviſſima cauſa, licèt adverſus eorum forjudicationem fuiſſet dictum de nullitate, & præſertim, quod nuncius tantùm retulerat, citationes ad informandum, & ad capitula notificaſſe præſentibus illis de domo, & non expreſſerat cui, hoc non obſtante fuit proviſum, quod forjudicentur, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium referente Conſiliario D. Aloyſio Sixto tunc ejuſdem M. C. Proregente: proceſſus eſt in Banca Battimelli, penès Scribam Falconum; & fuit conſideratum, quod crimen erat atrox, & pro leviſſima cauſa; necnon quod domi habitatores, ſeu familiares præſumantur citato benevoli, & non inimici, nec furioſi, aut muti, & ſurdi, niſi aliter conſtet, ut in caſu recenſito a D. Merlino, verùm ſtante dicta Regia *Pragm.* 28. *num.* 3. cogitato in alia facti contingentia.

66 In judicio enim criminali, quod gravius eſt civili, omnis dubitatio abeſſe debet, & ubi majus eſt periculum, ibi cautiùs eſt agendum, *cap. ubi periculum de elect. in* 6. ut in nuncii relatione exprimatur, *prag.* 2. *de citat.* vel dicas, quod in citatione extra Civitatem nuncius omninò, cui de domo denunciavit, exprimere tenetur; ſecùs in Civitate, cum ferè omnia Civium facta Judici innoteſcant, & ſic aliqua inter familiares adſit diſcordia.

67 *Decimo ſeptimo*, ut citatio non ſit circumducta, id eſt cancellata, ſeu tempore finita; & *uno modo* dicitur circumducta, ſi infra ſex menſes a die datæ numerandos non erit intimata, ut per *ritum* 121. quinimò ſi non erit inculata ultima contumacia, dicitur perempta, ut per *ritum ibi: Et accuſata prima contumacia non curabant ad ulteriora procedere*, Dom. de Franchis *dec.* 338. Muſcatell. *in praxi*, *Gloſſa Tribunali num.* 8. *Secundo modo*, ſi citatio erit in

68 Civitate, & intimata, non tamen intra menſem proſequuta, vel ſi extra Civitatem infra duos menſes non erit accuſata ultima contumacia, D. de Franchis *deciſ.* 471. D. Riccius *deciſ.* 83. *part.* 1. D. Reg. de Marinis *quotid. juris reſ. cap.* 45. *lib.* 1. & *in obſer.* 87. *ad D. Revert. Tertio modo*, ſi prima contumacia

69 non fuerit in tempore accuſata, Conſil. Petra *ritu* 28. *num.* 2. & 3. ubi citatio circumducta pro non facta habetur, plures referens.

Decimo octavo, ut nuncius relationem ſcribat, *prag.* 7. *de citat.* quod ſolum in M. C. ſervatur; ali-

70 bi Actuarius Curiæ fidem facit de nuncii relatione, quæ in criminalibus in citatione ad informandum, & capitula cum abbreviatione dierum 15. in crimine ictu ſcoppictæ tali forma inſeritur.

71 „A dì 20. di Luglio 1678. io Tale de Tale ſerviente della G. C. refero oggi vent' uno detto con la preſente citatione *ad capitula*, a quanto in eſſa ſi contiene avero intimato nel ſopradetto dì venti nella Terra di Giugliano Antonio di Pietro nella caſa di ſua ſolita abitazione, per non averlo potuto ritrovare di perſona, preſente Geronimo di Pietro ſuo padre, e preſente per teſtimonii T. de T. e T. de T. di detta Patria, ed anco refero nell' iſteſſo giorno 20. di Luglio aver citato detto Antonio di Pietro preſente li tre detti teſtimonii, e Geronimo di Pietro l' abbreviazione della ſua forgiudica, come non comparendo perſonalmente nella G. C. fra il termine di giorni 15. numerandi dal giorno della ſua ultima contumacia *ad informandum*, & *ad capitula*, ſarà fatto forgiudicato, non oſtante non ſia elaſſo il circulo dell' Anno ſervata la forma della Regia Prammatica dell' Ill. Conte di Lemos, e Conte di Monte Rey, olim Vicerè di queſto Regno, e decreto d' eſſa G. C. ed anco refero nel ſopradetto giorno in preſenza dalli prenominati averli notificato, che contratta l' ultima contumacia detta G. C. procederà contra detto Pietro d' Antonio all' eſecuzione, ed eſazzione della pena di docati mille, ſervata la forma della Regia Prammatica dell' Ill. Duca di Medina de las Torres, olim Vicerè di queſto Regno, e che detta G. C. procede como delegata, ſicome il tutto ſi contiene in detta citazione *ad capitula*, che *ad unguem* ho notificata al detto Pietro di Antonio, *modo*, & *forma*, come di ſopra, Io T. di T. ſerviente della G. C. manu propria.

72 Cæterum, licèt citatus pro criminis pœna infra relegationem de jure per procuratorem comparere poſſit, juxtà *text. in l. pen. §. ad crimen*, *ff. de publicis judiciis*, & *rit. M. C. R.* 91. ac alia jura adducta ab Agnone *ſing.* 71. & D. Reg. Tapia *in Conſt. Regni Generales inquiſitiones*, ac eo magis conſentaneum ſit, ubi pœna eſt pecuniaria. Tamèn de ſtylo M. C. contrarium ſervatum, teſte D. Reg. Sanfelicio *deciſ.* 137. *nu.* 8. ipſe tamen D. Reg. contrarium ſenſit, ex quo citatio erat expedita, verbis *legitimè compareat*, & ſic per dictum verbum erat electa via civilis, quamobrem Vitus Vinaccio citatus pro pœna in mandato contenta, quamvis inſtabat in M. C. comparere per Procuratorem, non fuit tamen admiſſus, ſed contumax reputatus, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium, referente Conſiliario Vergara. Proceſſus eſt in Banca de Ferraro, penes Boſſa Scribam.

73 Citatus tamen poteſt per Procuratorem, ſive excuſatorem opponere exceptionem abſentiæ, infirmitatis, ut in *ritu M. C.* 169. vel carcerationis in alio Tribunali, vel notoriæ nullitatis, Caravita *in d. ritu*, & Campana *reſol.* 17. & de ſtylo M. C. propoſita aliqua exceptione in vocatione ultimæ contumaciæ decretum interponitur, *Condemnetur*, & *non ponatur*, *donec aliter per M. C. fuerit proviſum*, procediturque in citatione ad informandum, & capitula; in citatione verò ad informandum, vel deponendum dicitur: *Condemnetur*, & *non ponatur*, *donec per Dominum Commiſſarium provideatur*, cum dictæ citationes in M. C. a ſolo Commiſſario expediantur.

74 Ubi exceptio non habet locum, decretum interponitur: *Die &c. facto verbo in M. C. fuit proviſum, quod T. de T. remaneat contumax, & ponatur in libro condemnatorum.*

Si à ſolo Commiſſario rejicitur exceptio, dicitur, *Quod T. de T. remaneat contumax, & ponatur in libro condemnatorum*, & in ſpecie in exceptione abſentiæ dicitur: *Quod abſentia allegata per T. de T. non obſtante, remaneat contumax, &c.*

75 Abſentia enim, ſcilicèt dilatio pro abſentia denegatur, quoties citatus eſt de crimine convictus, Caravita *ritu* 266. D. de Franchis *deciſ.* 186. D. Reg. Tapia *deciſ. S. C.* 16. *num.* 18. de Angelis *ad Foller. in rubr. Audiantur excuſatores.*

76 Vel ſi poſt commiſſum crimen intra breve tempus fuit citatus, ac informatione conſtat, quod is in die præcedente, vel duobus diebus ante crimen, vel paulo poſt fuiſſet viſus, ut affirmant præcitati Doctores per capitulum Regni, *Poſt commiſſum flagitium*, cujus vigore conceditur dilatio, ſi intrà aliquos menſes, nempe duos, fuit citatus, Follerius *in rubr. Audiantur excuſatores num.* 20. D. de Franchis *deciſ.* 127. *numer.* 4. & 589. etenim poſt menſes, ne-

re

Digitized by Google

re citatus præſumitur abſens, & ceſſat calumniæ præſumptio, in qua fundatur Regni Capitulum.

77 Sed quod Judici arbitrium ſit inquiſito concedere, vel denegare dilationem, ſi ea calumnioſè petatur, etiam poſt duos menſes, teſtatur D. de Franchis *deciſ.* 327. *in fine*, & ibi Amendola plures adferens, D. Riccius *ad deciſ.* de Franchis 589. ac D. Reg. Sanfel. *dec.* 33. ubi deciſum refert, abſentiam fuiſſe denegatam excuſatori Pauli Girardi, qui poſt ſocii criminis capturam ab hac Civitate metu illius confeſſionis diſceſſit, licèt poſt crimen plures fuiſſent elapſi menſes.

78 Denegatur quoque abſentiæ excuſatio, ſi citatio de perſona fuit exequuta, Caravita *in allegato ritu*, Viſconte ad *Dom. de Franch. deciſ.* 327. nec conceditur contumaci, Foller. *in rubr. Audiantur excuſatores num.* 12. Sic etiam citato ordinariè, & cum anni circulo, ſi denuò is citetur cum abbreviatione, licèt poſt plures menſes, teſte D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 32. denotata *dec.* D. de Franch. 589.

79 Ubi dilatio conceditur, Decretum ita concipitur: *Die &c. facto verbo in M. C. proviſum eſt, quod abſentia allegata pro parte T. de T. non obſtante, remaneat contumax, & ponatur in libro condemnatorum, verum ſi comparuerit infra dies tot, deleatur a libro prædicto, niſi fuerit viſus, vel captus,*

vel dicitur;

Firma remanente contumacia, ſi infra dies tot. T. de T. comparuerit, deleatur à contumaci, & interim non ſcribatur in libro inferni, dummodò non fuerit viſus, vel captus,

Hoc decretum propriè concipitur, quando excuſator comparet poſt vocationem, & Decretum: *Remaneat contumax.*

80 Hinc noto, quod accuſata contumacia excuſator non repellitur, ſi comparuerit, antequam Judices à Curia deceſſerint, Gallup. *in prax. S. C. p.* 2. *cap.* 4. *num.* 22. quinimò ſequuto Judicum diſceſſu, dummodò aliquod veriſimile allegaverit impedimentum, Foller. *in tit. audiantur excuſatores num.* 196. Danza *de abſentia cap.* 3. *num.* 38. Scialoya *in prax. for. jud. cap.* 8. *num.* 104. & ità ea æquitate ſervatur, non obſtante *dec.* D. Reg. Sanfel. 32.

Etenim, quæ incontinenti fiunt, ineſſe cenſentur, *l. lecta*, *§. ſi curium petatur*, & æquum non eſt, quòd quis propter temporis momentum dilatione privetur, qua & Judicia contemptus, & citati præjudicium in re tam gravi ſæpius evitatur.

81 Libellus autem excuſationis intimatur Fiſco, & Parti; cum opponere poſſint, citatum in territorio fuiſſe viſum, quo caſu relaxatur mandatum de capiendo, nec non decernitur, quod *capiatur informatio*, ubi teſtes recipiuntur parte non citata, ut notat D. de Franchis *dec.* 327. ibidem Amendola, & D. Riccius *ad dec.* 589. & ſi in ea conſtat, citatum fuiſſe viſum, decretum interponitur. *Ex quo T. de T. fuit viſus, non gaudeat dilatione prædicta.*

82 Completo abſentiæ termino decretum interponitur: *Die &c. ſtante lapſu temporis, remaneat contumax, & pœna ponatur in libro inferni*, & practica eſt, ut denuò vocetur, & condemnetur.

83 Tandem à denegata abſentia, vel a brevitate termini datur appellatio, Dom. de Franchis *dec.* 489. ubi de Luca, & in *dec.* 327. Dom. Reg. Tapia *dec.* 18. & adducta à D. Reg. Sanfelicio *dec.* 33. *nu.* 2. non procedunt in practica. Hinc ſi Judex ad ulteriora procedat, acta ſunt nulla. Campagna *in d. cap. poſt commiſſum*, *num.* 32. Foller. *in rubr. audiantur excuſatores*, *num.* 19. Scialoya *in praxi*, *cap.* 8. *nu.* 90. plures referens Doctores; tamen nullitas oppoſita propter dilationem nimis brevem fuit rejecta in forjudicatione Joannis Baptiſtæ Booito, teſte D. Reg. Sanf. *dec.* 226. *num.* 12. cum excuſatur a brevitate termini, appellare potuerit, & ſibi imputabatur.

84 Verùm cùm hæc appellatio ab interloquutoria fit ad finem obtinendi inhibitorias, S. C. Præſidi ſupplicatur; a quo indiſtinctè proviſiones conceduntur, quòd M. C. *verbum faciat*, ut & è Regio Collaterali Conſilio, a quo ordinatur, quod M. C. *relationem faciat*.

85 Hæc tandem exceptio in citatione *ad deponendum*, *ad informandum*, vel *ad capitula* admittenda eſt, teſte Dom. Reg. Salernitano *dec.* 3. *n.* 1. in alio autem tempore, puta in citatione *ad informandum*, tamquam calumnioſa eſt rejicienda. Hic lapſus eſt Eliſæus Danza, qui authoritate Dom. de Franchis *dec.* 589. Novarii *quæſt.* 148. & de Angelis ad Follerium, *rubric. audiantur excuſatores*, *num.* 16. *lib.* 2. *cap.* 2. *de abſentia*, tenet, quòd tempore citationis *ad forjudicandum* admitti debet: etenim D. de Franchis, & de Angelis loquuntur, quando facto contumaci in forjudicatione cum anni circulo, denuò citatur cum abbreviatione, quæ deciſio, ut dixi, revocata fuit, & Novarius hoc non dicit.

86 In exceptione infirmitatis conceditur dilatio, quando infirmitas eſt gravis, & per modum pericuioſa, ut advertit. Dom Reg. Sanfel. *deciſ.* 316. *num.* 10. & de jure exhibita fide duorum Medicorum, vel ut in Regno unius Medici, ut teſtantur Caravita *ritu* 267. *num.* 6. Scialoya *d. cap. num.* 63. & Dom. Reg. Sanfel. *ibid.*

87 Verùm ſi crimen eſt grave, conceditur, aut cum cautione de ſe præſentando, quamprimùm convaluerit, aut cum mandato: & ſi infirmus eſt in Civitate, & crimen grave, accedit Judex, vel Scriba ad eum recognoſcendo infirmum.

88 Aliqua etiam dilatio in crimine infra relegationem concedi debet citato ob infirmitatem uxoris, patris, matris, ac filiorum, alioquin potius ſævitia, quàm juſtitia videretur, Bajard. *ad Clar. quæſt.* 24. *nu.* 22. Guazz. *defenſa* 12. *cap.* 1. *num.* 26. de Angelis *ad Foller. in d. rubr. nu.* 57.

89 Decretum verò ita concipitur: *Die &c. facto verbo, viſa fide Medici, fol. &c. fuit proviſum, quod T. de T. remaneat condemnatus; verum ſi infra tot dies, vel menſem comparuerit, deleatur à libro condemnatorum*, terminuſque prorogatur nova Medici atteſtatione.

90 Tandem ob citationis materiam te remitto ad Marant. *d. p.* 6. ad Camill. Borrel. *in ſumma dec. tit. de cit.* Hyeronimum de Cevallos *comm. contra commune quæſt.* 175. 805. & 819. Dom. Cardin. Tuſc. *lit. C. concl.* 230. *& ſeq.* & cumulata ab eodem Tuſco *in addit lib.* 9. *fol.* 89. & ad R. P. Fragoſio *de Regimine Reipublicæ tom.* 1. *lib.* 5. *diſpoſ.* 12. & duo non prætermitto, *Primùm*, quod verbalis citatio in Eccleſia fieri poteſt, ut in *l. præſenti*, *§. ſed ſi quidem*, *c. de iis, qui ad Eccleſ.* ibi: *Ipſis ſervata locis reverentia, Judicium, quibus ſubjacent ſententiis monentur reſponſum daturi, &c.* ibi Gloſſa *litera R.* pro re tamen citra pœnam ſanguinis, Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 141. *num.* 4. quamobrem ego dico, quòd hic citatus per procuratorem comparere poſſit. *Secundum*, citationem auferens, pœna falſi tenetur, *l. hodiè*, *ff. ad l. Corn. de falſis*, *l. etſi quis id quod ff. de juriſdict. omn. Judicum.*

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

CAP. IX.

De Decretis, *Deponat*, vel Citetur, *&c.*

SUMMARIUM.

1 *Citatus ad deponendum ſi ex depoſitione ſua apparet non eſſe delictum, fit Decretum*: Quod remota criminalitate civiliter agatur, *vel* viſa depoſitione non moleſtetur, *vel* licentietur, *vel* viſa depoſitione non procedatur, ſed tollatur mandatum.

2 *Citatus ad deponendum, quando ex depoſitione totaliter non relevatur, nec totaliter gravatur, fit Decretum*: Suſpenſa criminalitate civiliter agatur, vel

vel ſuſpenſa criminalitate infra quatuor dies audiantur Partes.

3 *Citatus ad deponendum quando ex depoſitione non relevatur, & crimen leve eſt, M. C. V. dicit quod* non viſitetur per tot dies. *Sed in Curiis inferioribus ubi non viſitantur Carcerati, fit Decretum:* Per dies tot coerceatur carcere, *vel* ſub mandato Domi, *vel* per Palatium (*& mihi quæ dixi in c. 4.*) *vel* cum cautione, *vel* cum obligatione de non offendendo.

4 *Scipio Brunus Plagenarum citatus a Regia Audientia ad deponendum ex depoſitione fuit relevatus, & fuit relevatus cum Mandato*, de ſe præſentando ad omnem ordinem.

5 *Citatus ad deponendum, ſi ex depoſitione non relevatur, fit Decretum.* Quod reducatur in proviſionem, *ideſt iterum examinantur uti Reus, & cum particula* monitus, *& conteſtatur* cum eo lis.

1 Hic erit obſervandum, quod ipſe dixi ad Sarnum *formula* 25. de citatione *ad deponendum*, ubi citatus ad deponendum, ſi comparet, & deponit, & ex depoſitione apparet non adeſſe delictum, fit Decretum *quod remota criminalitate civiliter agatur.* Vel *licentietur.* Vel *viſa depoſitione non moleſtatur* Author noſter hic *num.* 11. *& cap.* 111. *num.* 47. Vel *viſa depoſitione non procedatur, ſed tollatur mandatum.* Author noſter *cap.* 2. *n.* 6.

2 Et quando ex depoſitione non relevatur totaliter, nec totaliter gravatur, fit Decretum? *ſuſpenſa criminalitate civiliter agatur*, vel *ſuſpenſa criminalitate infra quatuor dies audiantur Partes.*

3 Etſi crimen leve eſt M. C. Vic. dicit, *quod per dies tot non viſitetur*, quando ex depoſitione non relevatur.

Sed in Curiis inferioribus, ubi non viſitantur carcerati, fit Decretum: *per dies tot coerceatur carcere*; vel *ſub mandato domi*, vel *per Palatium.* Vide quæ dixi hic in *cap.* 4. vel *Excarcerantur cum cautione*, vel *cum obligatione de non offendendo.* Author noſter *in cap.* 3. *n.* 47.

4 Et per Regiam Audientiam Salerni Scipio Brunus Plagenarum ex depoſitione relevatus fuit cum Mandato *de ſe præſentando ad omnem ordinem*, ut ego retuli ad Sarnum *formula* 25.

5 Ubi dixi, quod ſi ex depoſitione non relevatur, fit Decretum: *Quod reducatur in proviſionem*, ideſt, *ut iterum examinetur, uti Reus cum particula moneatur & conteſtatur cum eo lis.* Author noſter in hoc *cap. num.* 11. & *cap.* 3. *num.* 6.

Leonardus Riccius.

CAPUT DECIMUM.

De Decretis, quorum I. Forjudicetur. *Ac de cæteris ſeptem hoc Capite circa Forjudicationem contentis.*

SUMMARIUM.

1 *Abſens de Jure communi in pœnam capitalem minimè condemnari poteſt, ſecus hodie, & de ratione.*
2 *Abſens reus in Regno forjudicatur, & quarè forjudicatus dicitur.*
3 *Forjudicatio provenit in Regno ex cap. Regni*, ſive quis ſit forbanditus, & Conſtitutione Pœnam eorum, *& hodie tantùm in crimine mortis naturalis pœnam merente procedit.*
4 *Pœna delicto eſt commenſuranda.*
5 *Forjudicationis requiſita ponuntur, & num. ſeq.*
6 *Pœna ex cauſa, & circumſtantiis regulatur.*
7 *Homicidium ex gravi injuria patratum, licèt cum temporis intervallo extraordinariè punitur & refellitur* Farinac. *doctrina* quæſt. 121. num. 113. & quæſt. 125. num. 403.
8 *Pœna minori de Jur Com. eſt minoranda, de Jure Regni Judici eſt arbitraria, criminis gravitate, & reiteratione attentis.*
9 *Minor in graviſſimo Sodomiæ crimine de magis communi opinione mitius eſt puniendus.*
10 *Indicia ad torturam, ut quis forjudicetur, exiſtere debent.*
11 *Forjudicandus citari debet duabus citationibus.*
12 *Contumaciæ accuſari debent contra citatum forjudicandum, & quomodò contumacia accuſetur.*
13 *Citatio ex parte, ſi prima contumacia non accuſetur in tempore, ideſt ſubſequenti die, non verò ſi ultima accuſetur poſt triduum, & affertur ratio differentiæ.*
14 *Fiſcus de Jure Regni in incuſandis delinquentium contumaciis nunquam conſtituitur in mora, ſi nuncius tempore præfixo non redeat ad Curiam.*
15 *Incuſationis contumaciæ actus.*
16 *Liberatus in forma, an ſubſequentibus indiciis, ſi reperiatur abſens, poſſit denuò contumax reputari, ac forjudicari:*
17 *Minor an forjudicari poſſit? recenſentur Doctorum opiniones, juraque ponderantur, & præſertim enucleatur* tex. in l. clarum, C. de auth. præſt. ac tex. in l. minor quaſi 9. ff. de minoribus.
18 *Pragmat.* 1. de ictu ſcopictæ, *quæ fuit impoſita mortis pœna adverſus delinquentes armis igneis, etiam effectu non ſequuto, cum modificatione fuit practicata poſtea pragmatic.* 32. de armis *confirmata, tandem pragmatic.* 19. *Auguſti* 1617. *fuit revocata n.* 20.
19 *Crimina, ut evitentur, rigorosè ſunt punienda.*
21 *Pragmat.* 4. de ictu ſcopictæ, *quæ fuit inducta ordinaria mortis pœna adverſus delinquentem ſclopo parvo, etiam in rixa, & defenſionis titulo interpetratur, ut procedat vulnere ſequuto.*
22 *Delinquentes cum armis igneis forjudicantur cum abbreviatione dierum* 15. *& feriuntur cum delegatione, & pœna ducatorum mille contracta ultima contumacia.*
23 *Pragmatica Ill. D. D. Petri Antonii de Aragonia* 17. *Aprilis* 1669. *quæ fuit declarata alia pragmatica* 19. *Auguſti* 1671. *exemplis enucleatur.*
24 *Pragmatica* de ictu ſcopictæ *contra auxiliatores, & aſſiſtentes, an comprehendant mandantes.*
25 *Raptores mulierum forjudicantur, cum abbreviatione ſex menſium, ſic etiam oſculantes mulieres, num.* 26.
27 *Offendentes innoxium pro noxio, cum abbreviatione dierum triginta.*
28 *Extorquentes remiſſiones per vim forjudicantur cum abbreviatione dierum viginti.*
29 *Rebelles quomodò forjudicentur.*
30 *Incedentes per campaneam, ſi citati infrà decem dies non comparent, uti veri forjudicati reputantur, & expeditur prag.* 1. 6. 9. *&* 11. *de exulibus, ac ponitur formula citationis.*
31 *Comburentes fruges, vel animalia occidentes, recaptus cauſa, ſi ii citati non comparent in præfixo termino, tanquàm veri forjudicati reputantur.*
32 *Aſſociantes ſe cum foraſcitis pro aliquo crimine committendo, licèt domum redeant, infra quatuor dies forjudicantur.*
33 *Citatio ad forjudicandum, & agnatorum, & cognatorum an requiratur, ubi proceditur extraordinariè, & juxta pragmaticas* 1. *&* 11. de exulibus.
34 *Regnum quare foruſcitis abundat, & de eorum extirpatione, citatio ad forjudicandum antè forjudicationis ſententiam requiritur.*
35 *Agnati, & cognati amici, & vicini forjudicandi citari debent, quando citatur inquiſitus ad forjudicandum de ratione, & quomodo citari debent.*
36 *Agnati, & cognati, an omnes ſint citandi, an verò forjudicandi proximiores*, deciſ. D. R. Sanfelicii 225. *expenditur, nova alia adducitur cum Authoris opinione.*
37 *Decretum* Forjudicetur.
38 *Agnati, cognati, amici, & vicini adverſus forjudicationem nullitates proponere valent.*
39 *Practica proponendi dictas nullitates antè, & poſt decretum forjudicetur, cum propriis decretorum formulis in judicio dictarum nullitatum.*

Digitized by Google

40 *Agnati, cognati, viciai, & amici adverſùs forjudicationem exceptiones Clericatus, minoris ætatis, & ſimiles proponere poſſunt.*

41 *Judex Eccleſiaſticus Judici laico baptiſmatis librum oſtendere teneatur.*

42 *Practica recognoſcendi forjudicatum in fortiis Curiæ perventum.*

43 *Forjudicatus citari debet ad dicendum cauſam quarè forjudicationis ſententia non ſit exequenda.*

44 *Forjudicatus in fortiis exiſtens nullitates adverſus forjudicationem proponere poteſt, etiam ab agnatis propoſitas, exceptiones minoris ætatis, Clericatus, captivitatis, indultus, & ſimiles.*

45 *Forjudicato an ſit concedendus terminus ad exceptiones probandum.*

46 *Appellatio an admittatur à decreto* nullitates non obſtare.

47 *Forjudicatio exequtioni non demandatur ſi conſtat de forjudicati innocentia, & quomodò conſtare dicatur.*

48 *Practica recognoſcendi caput forjudicati.*

49 *Practica decreti gaudeat indultus, vel expediatur guidaticum ad indultus diſcuſſionem pro criminibus confeſſatis libere, & abſque clauſulis, & fiat relatio S. E.*

1 ANtiquo jure Romanorum abſens, excepto læſæ Majeſtatis crimine, ob nullum delictum capitale damnari poterat, ut reſcripſere imperatores, & retulere Juriſc. *in l. 1. ff. de requir. reis, & in l. abſentem, ff. de pænis, ac l. abſentem, C. de accuſ.* At hominum malitia in dies accreſcente, atque malis patribus pejoribus ſuccedentibus filiis multas apud gentes Romana Æquitas in deſuetudinem abiit, teſte Julio Claro *quæſt.* 44. Farinac. *quæſt.* 11. *num.* 4. Petro Caballo *reſol.* 181.

2 Undè & in hoc etiam Regno ad reprimendam delinquentium nimium creſcentem audaciam, ſi citatus pro capitali crimine in contumacia per annum perſtiterit, forjudicatur, ideſt ab omni judicii aditu foris judicatur, & in pœnam meritò condemnatur.

Contumax enim pro confeſſo, & convicto habetur, ideoque forjudicatus poſt latam ſententiam amplius audiendus non eſt, ac nemo pro eo loqui poteſt, cum in cauſa principali haùd ſe defendere valeat, & impunè offendi poſſit, atque captus facta perſonæ recognitione, morti ſit condemnandus, ut infra dicemus.

3 Praxis hæc ex Regni Conſtitutione *Pœnam eorum*, & Capitulo, *Sive quis ſit forbannitus*, deſcendit, vigore verò d. Capituli in quatuor caſibus forjudicatio procedit nempè in criminibus pœnam mortis, membri abſciſſionis, perpetui carceris, vel deniquè deportationis merentibus. Et quia in 2. 4. & 5. caſu is offendi, & non occidi poterat, ac contingebat occidi, qui tantùm offendi permittebatur, cum vulnera non inferantur ad menſuram idcircò in primo caſu uſu recepta eſt, teſte D. Reg. Tapia *in jure Regni in d. cap. & in deciſ. S. C.* 49. D. Reg. Rovito *in prag. tit. de ſententia forjudicationis num.* 36. Conſil. Gizzarello *deciſ.* 13. Novario *deciſ.* 18. Conſil. Campana *reſol.* 10. *Pro*
4 *menſura enim peccati plagarum modus eſſe debet*, Deuter. *cap.* 25. & pœna delicto eſt commenſuranda, *l. ſancimus, C. de pœnis, l. reſpiciendum, ff. eodem, l. reſcriptam de his quibus ut indignis, cap. non offeramus 24. qu. 1. cap. felicis de pœnitentia in* 6.

5 Quinimò forjudicatio tanquam rigoroſa, & contra enunciata jura non ſine benignitatis temperamento recipienda eſt: etenim, ut procedat, plura requiruntur.

6 Primum, ut crimen mortis naturalis pœna ſit dignum, criminis cauſa, ac circumſtantiis attentis, quæ ſeptem regularitèr conſiderantur, nempè cauſa, perſona, locus, tempus, qualitas, quantitas, & eventus, ut in *l. aut facta, in l. reſpiciendum, in l. ſi quis aliquid, §. inſtrumenta, l. abſentem, ff. de pœnis, in l. 4. in principio, ff. ad leg. Cornel. de ſicar. in l. Pœdius, de incendio, ruina, & naufragio*, ibi: *Et hujuſmodi cauſis, & perſonarum conditione, & rerum qualitate pœnæ ſunt æſtimandæ*, & omnia recenſentur in *cap. ſicut dignum de homicidio, cauſa 33. quæſt. 5. cap. 1. conſideres, de pœnitentia diſt. 1. & cap. aut facta diſt.* 1. Ex quibus valet Judex augere, & minuere pœnam, ut exempla refert Bovadilla *lib. 1. tit. de la juſticia, y piedad junctas*, Dom. Cardinalis de Lugo *de juſtitia, & jure diſp. 27. ſect. 8. num. 90. & 91.*

7 Hic licèt homicidium omni jure mortis pœna ſit dignum, tamèn ſi ſequatur propter gravem injuriam homicidæ illatam, extraordinariè punitur, etiamſi cum appenſamento, & temporis intervallo ſit patratum, ut probatur in *l. doli verbum, ff. de ſervo corrupto*, ibi: *Vel alia probata, vel juſta ratione.* Et quamvis Farinacius *quæſt. 121. num. 113. & 118. & quæſt. 125. num.* 403. dicat, quòd ceſſante calore iracundiæ, & ubi crimen temporis intervallo committatur, ridiculum eſſet ab ordinaria pœna recedere, quia non ſunt relaxandæ habenæ ad delinquendum, & ad judicium propria authoritate, eo quòd prædicto caſu non injuriæ propulſatio, ſed foret vindicta, quæ ad Rempublicam tantùm pertinet, ut æqualis ſit pœna delicto, & æquitatis ratio locum habeat, quæ inter offenſos nunquam conſideraretur, & totus Mundus eſſet in certamine, & confuſione: cum via aperiretur pravis hominibus ſcelera committendi, ejus tamen dictum procedit in juris rigore, & in ratione politica, non autem naturali ratione attenta, quæ in judicando ſuadet, ut injuria aliquo modo cum pœna æſtimetur; veriùs ideircò eſt, ut pœna hoc caſu temperetur, Grammaticus *dec. 5. & 23.* Bertaaz. *conſil. 206. num. 4. conſ. 356. nu. 19. & 20.* ubi allegat *text. in l. Divus, ff. ad l. Cornel. de ſicariis in conſ. 433. &* 434. Conſil. Giaaar. *deciſ.* 12. Dom. Reg. Sanſelicius *deciſ. 337. num.* 12. & Additionator ad Conſ. Paſchale *de viribus patriæ poteſt. part. 3. fol.* 343. verſ. *Hinc* juſta enim cauſa junctum producit dolorem, qui ſemper cor premit, meritò omni tempore eſt in conſideratione.

8 Sic etiam ſi a minore fuerit patratum, ut in *l. auxilium, §. in delictis, ff. de minorib., l. 1. §. impubes, ff. ad S. C. Syll. cap. 1. & 2. de delictis puerorum, cap. in adoleſcentia 33. quæſt.* 2. & ità in Jure communi tribus rationibus reperitur determinatum. *Prima* quia in adoleſcentia ipſa ferveſcit ætas, ideo potius ætatis vitio, quàm improbitati eſt aſcribendum. *Secunda*, nam in dicta ætate non conſideratur plenum judicium ut conſideravit J. C. *in l. 1. de minoribus. Tertia*, quoniam adeſt emendationis ſpes: nempè quòd cum adoleſcentia vitia deponat: De Jure tamen Regni pœna Judici arbitraria eſt, ut in *Pragm. 1. de minoribus, & 2. de furtis*, attenta nimirùm minoris qualitate, ſi imbecillis, parum ſciens, non multum doli capax, vel ſi valde capax, ſi majori ætati proximus, & crimen dolo patratum; ſicuti à quocunque majore criminis gravitate, & reiteratione perpenſis contrà minorem tanquam majorem arbitrariè & poteſtativè devenitur, ſicùt ponderat D. Reg. Rever. *dec.* 525. & ibi D. Reg. de Marinis, & *quotid. reſol. lib. 2. cap.* 169. Quæ qualitates, nempè criminis gravitas, atque reiteratio cumulativè concurrere debent, præterquam in crimine atrociſſimo, teſte Dom. Reg. Sanfelicio *deciſ. 57. num.* 4. Sforz. Odd. *de in integram reſtitut. quæſt. 80. num.* 101. puta in homicidio proditionis, vel aſſaſſinii qualitate, etiam attenta Bulla Pii IV. qua major 14. annis, & minor 29. in homicidio ordinaria pœna punitur.

9 Verùm in neſando crimine licèt id graviſſimum ſit, & Grammaticus *in conſt. minorum jura, num. 7. in fine*, teſtetur, quemdam filium tabernarii minorem fuiſſe propter hoc crimen morti traditum de communi voto in Sacro Conſilio; hæc tamèn deciſio multum dura viſa fuit, & contra illam judicatum in facti contingentia, teſte Claro *quæſt. 60. num.* 3. Farinac. *quæſt. 92. num. 83. & 34.* Conſil. Paſchale *de viribus patriæ poteſt. part. 2. cap. 10. num.* 22. Sforz Odd. *de in integrum reſtit. gloſ. 80. num.* 101. Dom. Reg. Sanfelicio *in fine relatæ deciſionis*, ubi legitur, puberem annorum ſexdecim, quamvis confeſſum neſandum vitium per ſex menſes paſſum fuiſſe, non morti traditum, ſed ſtillis lardeis percuſſum in carcere per decennium fuiſſe detentum. Hoc enim crimen non ex animi feritate ſed ex concupiſcentia provenit; ideò minores leviùs, majores, vel ſenes acriùs puniri debent, *cap. tanta nequitia 86. diſt.* Bovadilla *lib. 2. tit. de la juſticia, y pietad junctas num* 12. Infantes verò, ne aſſueſcant dolori, ferula cedi.

Qui-

Quinimo etiam in atrociſſimis minores minori pœna, quàm majores puniri arbitratur Præſes Menochius *de arbitrariis caſu 319. num. 15.* & quando minori pœna ſit minoranda in unaquaque delicti ſpecie, exactè declaratur per Julium Cæſarem Ruginellum *pract. quæſt. cap. 35.*

Cætera exempla in primo decreto reperies.

10 *Secundum*, ut in proceſſu informativo exiſtant indicia ad torturam, teſtatur Afflictus *in dict. Conſt. n. 41.* Dom. Reg. Tapia *ibid. num. 3.* Dom. Reg. Capycius Latro *deciſ. 161.* Campana *reſol. 3. & 13.* ac communiter *DD.* quæ indicia eſſe debent pinguia, clara, legitimè, & planè probata per duos teſtes, omni exceptione majores, etſi ad inferendam torturam contrarium alibi probavi.

11 *Tertium*, ut citetur duabus citationibus; una ad informandum, quam præcedere debent dicta indicia, juxtà *prag. 37. de officio Magiſtri Juſtitiarii*, altera ad capitula, qua certioratur de ejus inquiſitione, ut comparere poſſit, ſi velit.

12 *Quartum*, ut accuſentur contumaciæ, alioquin is pro contumaci non habetur, Afflict. *in d. conſt. pœnam eorum num. 8.* Borrellus *d. tit. de citat. 44. num. 509.* Caravita, qui teſtatur de practica, licèt non de jure, *ritu 123. num. 5. verſ. tamen in practica*, & de Angel. ad Foller. *rub. accuſentur contumaciæ nu. 15.* Conſil. Petra *rit. 28.* plures referens Doctores, Prima enim contumacia incuſatur ex officio, elapſo ultimo die in citatione contento; ultima verò incuſatur elapſo triduo, & Curia pro Tribunali ſedente juxtà *ritum 119. & 183. & pragm. 3. de ordine judiciorum*, teſtantur Maranta *in dicta p. 6. num. 54.* Follerius *in rubrica, & accuſentur contumaciæ*, & ibi Angelus Borrellus *d. tit. de citatione, in ſummam det. num. 58. & 59.* Scialoya *in prax. forjud. cap. 7. in principio*, Conſil. Petra *ritu 94. n. 18. verſ. tamen ſi continuo more.*

Sed ſi dies, quo eſt accuſanda prima contumacia, erit feſtivus, accuſatur die ſequenti; & fit mentio, quòd ille dies fuit feſtivus, ut in *ritu 304.*

13 Quamobrem ſi in dicto ultimo die non accuſatur prima contumacia; citatio circumciditur. Si tamen ultima non accuſatur, elapſo triduo non capirat, niſi incuſetur poſt menſem, ſi in Civitate fiat citatio, ut dixi in præcedenti capitulo: & ratio eſt, nam prima contumacia eſt in odium rei, in favorem Fiſci, quarè ſi non accuſetur illo die in citatione contento, negligentia reo eſt proficua, cum valeat aſſerere, ſe illo die comparuiſſe, adeſt *Ritus M. C.* rubrica *de contumaciis accuſandis* incipiens: *item nota, quod tales prima contumacia*, ibi: *Ideo debet accuſari prima contumacia die termini, qui non eſt feriatus, licèt Curia non ſedeat, alias expirat citatio*, Follerius *in rubrica, Et accuſentur contumaciæ, num. 2. in fine* Muſcatellus *in prax. Gloſſa Tribunali, in additione litera A.* Conſil. Petra *ritu 28. num. 2.*

14 Verùm favore Fiſci, ne delicta remaneant impunita, ſi citatio ſit expedita, & propter loci diſtantiam nuncius in tempore non rediit, habentur ut in tempore incuſatæ, *prag. 6. de citationibus* Dom. Reg. Rovit. *Prag. 5. n. 2. de citation.* Scialoya *in praxi forjudicatoria cap. 7. n. 4.*

15 Actus incuſationis primæ contumaciæ talis eſt. Vocatur citatus, & ſi aliquis pro eo non comparet, dicitur: *Die &c. fuit ex officio Curiæ accuſata prima contumacia contra T. de T. citatum, relatum, & non comparentem, N. & N. Actuarius.*

Secundæ, & ultimæ contumaciæ talis eſt, *Die, &c. Dom. Joannes Batiſta Spinelli Marchio Fuſcaldi, &c. Magna Curia pro Tribunali ſedente; & inſtante magnifico Fiſci Procuratore; quia Talis de T. vocatus in banco juris alta, & intelligibili voce more præconis, ut juris, & moris eſt, non comparuit, neque aliquis, qui legitimis excuſationibus eum excuſaret, conſtito de legitima citatione; nuncii relatione, & prima contumacia, à qua elapſo triduo, eadem M. C. contra dictum T. de T. incuſat ultimam contumaciam, eum banno ſupponit; & ad tertiam partem bonorum mobilium condemnat; atque decernens, cæterà ejus tam mobilia, quàm ſtabilia annotanda, & deſcribenda eſſe ad opus, & inſtantiam R. F. uſque ad circulum anni:* vel uſque ad dies 15. ſi crimen ſclopi eſt patratum, vel uſque ad tempus à lege municipali, vel à Principe conſtitutum, qui actus in M. C. vocatur interloquutoria: in citatione verò ad informandum non condemnatur ad tertiam partem, ſed ad pœnam in ea contentam.

Forjudicatio namque contumaciæ pœna non eſt criminis tantùm, clarè ex d. *Conſt. pœnam eorum*, dignoſcitur ibi: *Pœnam eorum, qui in contumacia perſeverant, dignis ſtipendiis, proſequi, &c.* ubi Andreas de Iſernia *in verb. Quid ſi Univerſitas* hunc eſſe verum conſtitutionis ſenſum docuit, quem ſequitur Grammat. *in d. conſtit. num. 38.* Dom. Præſ. de Franchis, *dec. 213. num. 20.* Dom. Reg. Merlinus *lib. 1. controverſ. cap. 63. num. 5. & 6.*

Contumacia ergo incuſanda, & in citatione eſt deſcribenda, cum principaliter in duobus fundetur forjudicatio, nempe in crimine mortis naturalis pœnam merente, & dicta contumacia, ex qua rei confeſſio reſultat, ut in d. *Conſtit. pœnam eorum.*

16 Hinc primo quæro, an is, qui fuit ſuper crimine conſtitutus, & negavit, ac liberatus in forma, ſi poſtmodum nova ſuperveniant indicia, & reperiatur abſens, poſſit forjudicari? Et pro affirmativa dicitur, quod Fiſcus ex novis indiciis poteſt formare novam citationem ad informandum, ſive reſpondendum, ex qua citatione inducitur facta confeſſio, & per conſequens forjudicatio, quæ in ea fundatur; & ſtante municipali jure, quòd contumax habeatur pro confeſſo, & poſſit damnari, dicit Hyppolitus de Marſiliis *in l. quæſtionis habendæ, de quæſtionibus, num. 9.* quòd vera eſt opinio, & à Bartolo practicata; & probatur in *l. conſentaneum, C. quomodo, & quando Judex, & in l. properandum, in §. ſin autem reus, C. de judiciis*; ubi ſicut contra contumacem ante litem conteſtatam proceditur ad miſſionem in poſſeſſionem ex primo, & ſecundo decreto, ita poteſt procedi poſt litem conteſtatam. Pro opinione negativa conſideratur, quòd conſtitutio fundatur in ficta confeſſione, ibi: *Sed perindè habeatur, ac ſi confeſſus de crimine, de quo accuſatus fuerat, eſſet per diffinitivam ſententiam condemnatus*: quæ dictio *perinde* fictionem ſignificat, *l. jure civili ff. de condit. & demonſt. & l. in jure civili, ff. de regulis juris*, Gloſſa & Andreas *in dicta Conſt.* ubi Afflictus *num. 64.* in propoſito autem caſu hæc ficta confeſſio ceſſat, quia reus interrogatus veritatem depoſuit negando factum.

Si enim interrogatus reſpondit factum negando, nova citatio ad reſpondendum ineptè formatur, & ſi fuit negativus, quomodo nunc ex contumacia, fingendo, confeſſus pro eadem cauſa reputari poteſt, ſanè ubi veritas, ceſſat fictio, & eo fortiùs ſi pro qualitate aggravante denuò citetur; etenim ſtatutum, quod contumax habeatur pro confeſſo, intelligitur quoad delictum principale, non quoad qualitatem, ut plures fatentur Doctores, & præſertim Petrus de Ancarano *conſ. 408. num. 2.* Auguſtinus ad Angelum *de maleficiis, in verb. Qui dominus Judex videns, quod inquiſiti non comparent, num. 38.* vel in tortura negavit, & fuit liberatus in forma, quoniam, ut in decreto *Torquetur*, probavi, quicquid in tormento fatetur, pro veritate habetur, ideoque cogita in facti contingentia.

17 Secundo quæro, an minor poſſit forjudicari? Quæſtionis reſolutio pendet ex duobus, nempè an is pro crimine mortis pœna puniatur, & an contumaciam contrahere poſſit. Quòad primum non dubitatur, juxtà terminos *pragmatic. 1. de minoribus*, & allegata *n. 8.* ac ponderata à Ruginello *pract. quæſt. cap. num. 76.* Quo ad ſecundum adeſt difficultas, ſciſſæ enim ſunt Doctorum opiniones, ut penès Farinacium *d. quæſt. num. 26.* quamplures affirmant, & moventur ex *text. in l. ſi minor, ff. de bonis, auth. judic. poſſi. leg. minor etiam quaſi contumax, ff. de minoribus, & leg. ſi finita, §. ſi fortè, ff. de damno infecto*, quæ jura loquuntur de contumacibus, & procedunt etiam in minoribus, ut contra eos primum, & ſecundum decretum pronuncietur; ſicut contra majores, & noviſſimè ex noſtratibus hanc ſequitur opinionem Conſil. Campana *reſol. 2.*

Quamplures alii negant, ducti ex eo, quia contumacia eſt delictum in omittendo, à quo minor excuſatur, ut in *leg.* 2. *Cod. de his, quibus ut indignis*, *auth. ſi captivi*, *Cod. de Epiſcopis, & Clericis*, & etiam ex *text. in leg. contra pupillum* 54. *ff. de re judicata*, cujus verba ſunt: *Contra pupillum indefenſum, eumque, qui Reipublicæ cauſa abeſt, vel minorem vigiati quinque annis, propoſitam peremptorium nihil momenti habet*, & hanc ſectatur opinionem Guttierez *pract. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 38. Fontanella *dec.* 275. & ex Regnicolis concivis meus Troyſius *ſitu* 120. *num.* 3. Epiſcopus Riccius *collect.* 1626. Novarius *in pragm.* 1. *de minoribus collect.* 2. *num.* 19.

Alii verò diſtinguunt, nempè minorem pro contumace haberi, ſi ei curator datus ſit, juxtà *text. in l. clarum*, *C. de auth. præſt.* ne ut ibi *ex ſua imperitia, vel juventutis calore aliquid dicant, vel taceant, quòd ſi fuiſſet prolatum, vel non expreſſum, prodeſſe eis poterit, & à deteriore calcalo eos eripere*, qui tex. quoque procedit in minore abſente, ut probat Bald. *in l. clarum num.* 5. cum verbum *dicant*, comprehendat præſentem, verbum *taceant* abſentem, *ibidem* ſubdens, non poſſe minorem vigore ſtatuti ea contumacia pro confeſſo haberi, niſi Curatoris authoritas interveniat, qui etiam abſenti invito dari debet, ex *text. in §.* 1. *verſ. item inviti, Inſtit. de Curatoribus*, Doctiſſimus Fontanella *dec.* 273. *num.* 16. adeſt Fabri definitio *tit. de judiciis*, *defin.* 33. ibi: *Si ad tractandam litem citatus ſit is, de cujus ætate dubitatur, an minor ſit, necne? nolit autem ille in jus venire, quamvis ſæpiùs, ac ſæpius vocatus, non ideò tamen pro contumace haberi, & condemnari poteſt, priuſquam appareat eſſe majorem, nec enim contumax videri poteſt minor, ſi non habet Curatorem, qui & etiam invito ad lites juvari poteſt. Quid ergo? jubendus quidem eſt, ut veniat, ſed & cum eo agnati, cognati, affines, & vicini ejus evocandi ſunt, ut de ætate interrogentur; & ſi minorem, dicant, detur ipſi Curator, quem elegerit, etiam invito nedum abſenti: ſi majorem dicant; tunc tanquam contra majorem, eundemque contumacem lis peragatur, & judicetur, ita tractatum eſt.*

Vel tunc contumacem haberi, ſi is perſonalitèr citatus fortaſſis reſpondeat ſe nolle comparere, ut ſentiunt D. Reg. Capyc. Galeota *controv. lib.* 2. *controv.* 33. *n.* 12. & D. Hieronymus Cala *in tract. de in integrum reſt. cap.* 38

Hæc diſtinctio vera mihi videtur, & ſolùm in caſibus in ea contentis minorem eſſe forjudicandum puto: noſtra enim Conſtitutio *Pœnam eorum* Juris Communis correctoria eſt, idcircò tanquam odioſa in vero caſu, & non ficto intelligenda eſt, & ſic de majore contumace, & non de minore, qui etiam juxtà *tex. in d. l. minor* 9. præſumitur, & non verus contumax reputatur; cum Juriſconſultus in *d. l.* utatur dictione *quaſi*, quæ ſimilitudinem demonſtrat, & fictionem Theſaurus *in deciſ.* 8. *num.* 9. *verſ. ad tertium*.

Et licet Farinacius *d. quæſt. n.* 30. *in fine* dicat quod opinio affirmativa ſit magis practicata, *num.* tamen 32. ſubnectit, quod ſi minor intra legitima tempora compareat & petat in integrum reſtitutionem, hæc ei omnino adversùs dictam fictam confeſſionem concedenda eſt, quod utique dictum eſt contra noſtram Conſtitutionem.

Prædicta conſiderabam in M. C. in cauſa Caroli Antonii Bracalis contumacis pro neſando crimine patrocinante Papirio Caliſto, olim merito Provinciæ Barenſis, & Aprutii ultrà Fiſci patrono, & articulus non fuit deciſus. Præterea adverto, quod ubi forjudicatio contra minorem procedit, intelligi debet contra minorem adultum, qui complevit decimum quartum annum, quia tunc ordinaria pœna plecti poteſt, juxta ponderata à Farin. *d. quæſt. n.* 30. *verſ. quid dicendum*, a Petro Caballo *reſol.* 134. & noviſſimè à Conſiliario Campana *reſol.* 2. *n.* 20.

Quintum, ut annus expectetur à die contractæ ultimæ contumaciæ: verùm hoc tempus in quampluribus caſibus abbreviatum etiam reperitur, & primò in crimine ictu ſcopictæ, ut per plures pragmaticas, quas recenſeo, ut conſideret Lector, quod nihil in humanis actionibus perfectum, & ſub Sole reperitur firmum.

18 Etenim in anno 1536. ab Invictiſſimo Imperatore Carolo V. *pragmat.* 6. *de ictu ſcopictæ*, pro hoc crimine mortis naturalis pœna fuit impoſita, etiam effectu non ſequuto: & licet cum modificatione fuiſſet practicata, nempè contra facinoroſum, & ubi crimen cum appenſamento fuiſſet patratum, ac vulnus ſequutum, teſte Conſil. Gizzarello *dec.* 25.

In anno tamen 1614. criminis frequentia attenta *pragmatica* Ill. Comitis de Lemos 3. *de ictu ſcopictæ*, expreſſè ordinatum, ut dicta pœna procederet contra quemlibet delinquentem appenſatè, & animo occidendi ictum emittentem, ut clarè ex verbis pragmaticæ, ibi *Senza nell' altra interpretazione, e dichiarazione?* ac alibi. *Qualſivoglia perſona di qualſivoglia dignità, grado, condizione, qualità, &c.*

In anno 1650. *prag.* Ill. Comitis Ville Medianæ 32. *tit. de armis*, cum iſte rigor receſſerit, ſed non delinquentium multitudo, fuit renovatus, ut in §. 13. ibi: *item dichiaramo, che incorrono nelle dette pene contenute nella prammatica dell' invittiſſimo Imperadore Carlo V. tutti quelli, che delinqueranno con arme di fuoco, ancor che per altro non ſiano facinoroſi.*

19 Frequentia enim inducit contemptum, & ut evitentur crimina, rigoroſè ſunt punienda, ut in *l.* 1. *ff. d. abigeis*, ibi, *Puniuntur autem duriſſimè non ubique ſed ubi frequentiùs eſt id genus maleficii.* D. de Franchis *dec.* 305. *n.* 22.

20 Tandem in anno 1671. iſte rigor fuit revocatus pragm. Ill. D. D. Petri Antonii de Aragona 19. Auguſti, qua fuit impoſita triremis pœna ignobilibus, & relegationis Nobilibus per octo annos, ſi vulnus ex actu non ſequatur, licèt ictus appenſatè, & occidendi animo ſit emiſſus.

Nil enim tàm juſtitiæ conforme, & Deo gratum, quam, ut pœna commenſuretur delicto, *Deuteron. cap.* 26. & in hoc tempore bono Proregis Regimine, hujuſmodi crimen non viget.

21 Hinc vigore dict. *pragmat.* 3. *tit. de ictu ſcopictæ*, licèt crimen ſclopo parvo etiam in rixa, vel defenſionis titulo commiſſum mortis pœna puniatur, tamèn hodiè attenta dicta novella *pragmatica* ſi ex ictu ſclopi parvi vulnus non ſit ſequutum, ordinaria pœna non procedit, duplici ratione, prima, nam inconveniens conſideratum in dicta novella *pragm.*, nempe, ut non eadem pœna puniatur, qui vulnerat, & qui non offendit, quoque procedat in ictu ſclopi parvi. Secunda, nam dicta *pragmatica* reformavit *pragmaticam* xi. xiv. & xxii. *de armis*, quibus contra ſclopos parvos deferentes pœna mortis, vel ducatorum bismille Proregis arbitrio impoſita erat, & nunc contra Nobiles relegationis per ſeptennium, vel ignobiles triremis pœna eſt per eandem conſtituta; quamobrem me referente in M. C. in plena aula, Philippus Caulino inquiſitus de ictu ſclopi parvi in perſonam T. de T. Equitis Neapolitani, non ſequuto vulnere, per M. C. fuit proviſum, quod tantùm citetur, & capiatur die 4. Febr. 1675. acta in Banca Palermi.

Sequuto tamèn vulnere ordinaria pœna procedit, quia in hoc caſu non videtur reformata; undè eodem tempore Joſeph Talvia Gubernator Roccæ Rainolæ inquiſitus de vulnere ſclopo parvo illato in perſonam Notarii Lelii Villaccio, licèt per M. C. attenta provocatione, & rixa fuiſſet ad informandum tantùm citatus, nihilominus per Collaterale Conſilium in gradu recurſus, fuit citatus ad informandum, & ad capitula, referente D. Carolo Petra, proceſſus eſt in banca Gagliardi penès Guidonem.

22 Inſuper per dictam *prag.* 3. *de ictu ſcopictæ* & per *prag.* Ill. Comitis Montis Regii promulgatam in anno 1637. terminus forjudicationis fuit ad 15. dies abbreviatus, nec non ordinatum, quòd contra delinquentes armis igneis M. C. & Regiæ Audientiæ procedant uti delegatæ.

In anno 1538. die 1. Septembris pragm. Ill. Ducis Medinæ de las Torres ultra pœnam mortis fuit impoſita pœna ducatorum mille Fiſco applicanda contracta ultima contumacia.

In anno 1647. Maii per pragm. Ill. Ducis d' Arcos ſancitum extitit, quod enunciatæ pragmaticæ com-

.pre-

prehendant aſſiſtentes, & auxiliatores, & quia juxtà ponderata à Conſil. Campana reſol. 1. fuit tantùm contra auxiliatores armis igneis interpretata, ideò in anno 1650. 16. Novembris per aliam pragmat. Ill. Comitis Villæ Medianæ fuit declaratum contra quoſlibet aſſiſtentes, & auxiliatores in crimine ictu ſcopictæ patrato.

23 Demùm, quia ad evitandas pœnas dictarum pragmaticarum, delinquentes conſueverant arma ignea aſportare, & aliis delinquere armis, in anno 1669. die 17. Aprilis per pragm. Ill. D. Petri Antonio de Aragonia, & per aliam in anno 1671. ſancitum extitit, ut M. C. & Regiæ Audientiæ procedant contra tales delinquentes cum abbreviatione, delegatione, & pœna, dummodò crimina cum appenſamento, & armis aptis ad nocendum ſint patrata. Hinc, quis arma ignea deferens, baculo alterius caput percutit, animum occidendi habet, quod intellige, ſi reiteratè percutit baculo apto ad vulnerandum.

Secundò, nam lapides, & fuſtes veniunt armorum appellatione, ut in *l. armorum 41. ff. de verbor. & rerum ſignif. l. ſi pignore 56. ff. de furtis, l. 3. ff. de vi, & vi arm. in §. item lex Cornelia de publicis judiciis.* Tertiò, nam *pragm.* 17. Aprilis 166. generali verbo loquitur, ibi: *qualſivoglia ſorte d' armi*, ſicut alia *pragm.* 19. Auguſti 1671. ibi: *con ogni ſorte d' armi*; quatè concivis meus Anna *in Conſtitutione ſi quis aliquem, nu.* 59. dixit, quòd ſi dicta Conſtitutio nominaſſet tantùm *arma*, lapides in ea comprehenderentur, & fuſtes, ſed cùm loquatur de armis prohibitis, non comprehenduntur.

24 Hìc, ut quidquam non prætermittam, quæro, an dictæ pragmaticæ comprehendant mandantes? Et *primo* dico, quòd ſi mandatario eſt injunctum, ut ictum ſcopictæ emittat, vel cum mandato ſclopum ſint accommodatum; in his caſibus quidem mandantes comprehenduntur; quia ratio legis, quæ eſt, ut evitentur delicta cum hoc armorum genere, ineſt in mandato, quod tranſit in nomen delicti ſclopo patrati.

Sed difficultas eſt, quando ſimpliciter fuit datum mandatum ad occidendum, & pro opinione affirmativa conſideratur, quod ſi dictæ pragmaticæ procedunt contra aſſiſtentes qui minùs juxta omnium communem ſenſum delinquunt, quàm principales, multò magis contra dicta principales, qui magis peccant, cum duorum bono præjudicent, nempè mandatarii, & illius, quem mandatarius occidit.

Secundò facit text. *in l. 1. §. dejeciſſe 4. ff. de vi, & vi armata*, ubi is etiam dejeciſſe videtur, qui mandavit, ut aliquid dejiceretur, & ita deciſum per Collaterale Conſilium refert Thorus in *compend. dec. par. 3. in verb. Mandans.*

Prò negativa verò conſideratur, quòd dictæ pragmaticæ ſunt odioſæ, & exorbitantes à Jure Communi; ideoque non extendunt ad mandantes; eò magis quia juxtà magis communem DD. diſtinctionem, quoties ſtatutum loquitur in perſonam, non comprehendit mandantes; ſecùs ſi in rem, & loqui in rem, dicunt, quoties pœna impoſita eſt delicto, loqui in perſonam verò, quoties contrà delinquentes (ſicùt dictæ pragmaticæ) & ratio à priori eſt, quia mandans non dicitur verè, & propriè facere, ſed interpretativè, ut communiter Doctores; & quod dictæ pragmaticæ non comprehendant mandantes, deciſum refert D. Reg. Merlinus *controv. cap.* 47. & tenet Scialoya *cap.* 10. *num.* 8.

25 Inſuper contrà raptores mulierum libidinis cauſa, proceditur cum abbreviatione ſex menſium, vigore *cap. Sine mortalis peccati diſcrimine.*

26 Contrà vi oſculantes mulieres, cum abbreviatione ſex menſium, ut ex *Pragm.* 9. Martii 1563.

27 Contra offendentes innoxium pro noxio, cum abbreviatione dierum 30. ut ex *Pragm.* 26. Junii 1613.

28 Contra extorquentes remiſſiones per vim ab offenſis, vel querelantibus, cum abbreviatione dierum viginti, ut ex *Pragm.* 28. Maii 1647. 9. Octobris 1651. *tit. de exulibus*, ac 27. *eodem tit.* nec non cum eadem abbreviatione proceditur contra mediatores, licèt ex non fuerint obtentæ.

29 Contrà Rebelles; abſq; formato proceſſu citantur ſolùm ad dicendum cauſam, quarè non debent declarari incidiſſe in læſæ Majeſtatis crimen; & in pœnas pro eo ſtatutas juxta *deciſ.* D. Reg. Capyc. Latr. 167. lib. 2. & contracta ultima contumacia, profertur ſententia declaratoria in tale crimen N. & N. incidiſſe, & ſi Baro, vel titulo decoratus eſt, in dictæ ſententiæ declaratione etiam hujus Regni Barones, vel titulis decorati intervenire debent.

30 Contrà incedentes per Campaneam in comitiva cum armis crimina committentes, ac publicam perturbantes quietem, ii enim ſi infrà decem dies citati non compareant, tanquàm forjudicati per ſententiam reputantur, ut ex *Pragm.* 1. 6. 9. & 21. *de exulib.* qui decem dies contrà exules tunc temporis à die promulgationis, ſeù publicatione dictarum *pragmaticarum* decurrebant.

Prædictæ autem *pragmaticæ* circà inceſſum plenas requirunt probationes; circa delicta indicia tantùm ad torturam, proceduntque hodiè prævia citatione cum peremptorio dierum decem, nec non cum contumaciarum inculatione, ut noviſſimè teſtatur de Luca *in obſervatione ad deciſ. D. de Franchis* 689. *num.* 16. *circa finem*, ad majorem verò cautelam cum declaratoria practicatur, teſte Capiblanco *prag.* 9. *de Baronibus*, *nu.* 129. & Conſil. Campana *reſol.* 8. & 17.

Hinc etiam ſi hujuſmodi forjudicatus in manus Curiæ perveniat, antequam morti tradatur, eſt citandus ad dicendum cauſam quare, uti verus forjudicatus condemnari non debet, cum opponere poſſit non concurrere contrà eum requiſita Pragmaticæ, Joann. Grand. *ſpecial.* 97. *nu.* 2. & *ibidem* Thorus.

Citatio verò ità hoc caſu concipitur.
De mandato R. A. P. ultrà.

Ex proviſione facta per eandem Alguxeriis ipſius, ac aliarum quarumvis Curiarum ad infraſcripta inſolidum requirendis, noveritis qualitèr ad inſtantiam Regii Fiſci formata inquiſitione contrà T. de T. de T. patria, de inceſſu cum publicis foraſcitis, præcedente inſtantia dicti Regii Fiſci, cum pro dicto crimine in mortis naturalis pœnam incidiſſe, & forjudicatum reputandum eſſe, ſub die &c. facto verbo in Aula Regiæ Audientiæ fuit proviſum, & decretum, quòd dictus T. de T. citetur atque contra eum procedatur, ſervata forma Regiæ Pragmaticæ 11. *de exulibus*, ideò vobis jam dictis dicimus, committimus, & Regia, qua in his fungimur authoritate mandamus, quatenus receptis præſentibus ad omnem Regii Fiſci requiſitionem, peremptoriè citetis dict. T. de T. taliter inquiſitum, & perſonaliter requiratis, ſi de perſona reperiri contigerit, ſin autem domi ſolitæ habitationis, quod infra dies decem poſt præſentium notificationem perſonalitèr in dicta R. A. coràm nobis debeat comparere ad dicendum quicquid, & quarè non debet pro vero contumaci, & forjudicato haberi, teneri, ac reputari, ſervata forma dictæ Regiæ Pragmat. *de exulibus*, edita ab Ill. Comite de Olivares, eique notificetis, quod elapſis dictis decem diebus, abſquè aliquo actu, & monitione R. A. illum contumacem, ac pro vero forjudicato habebit, ac ſi per ſententiam forjudicatus fuiſſet declaratus; itaut ab omnibus impune occidi poſſit, notificando dicto T. de T. verba prædictæ Pragmaticæ, quæ contrà tales incedentes ita diſponit, & *ſunt*: Ci è parſo col voto, a parere del Regio Collaterale conſiglio, appreſſo di noi aſſiſtente, fare il preſente Banno, per il quale ordinamo, e comandamo, che tutti, e qualſivogliano fuoraſciti, e contumaci, che ſono andati, vanno, o andaranno in comitiva di fuoraſciti per la campagna rubbando, e facendo altri delitti, perturbando il quieto vivere de' popoli, debbano fra il termine di giorni dieci comparire, e preſentarſi perſonalmente avanti il Tribunale, nel Territorio del quale averanno delinquito, o dove ſaranno ſtati citati a ſtare a giuſtizia delli delitti, che ſe li pretendono, e non comparendo elaſſo il termine predetto, ſenz' aſpettare il circolo dell' Anno, che per Conſtituzione di queſto predetto Regno ſtà conceſſo, nè altre qualſivoglia ſolennità, ſaranno tenuti, trattati, e reputati per diffidati, rebelli, contumaci, banniti, e come veri forgiudicati della Regia Corte, ſiccome noi per tenore del preſente banno ex nunc prout ex

tunc,

tunc, li dichiaramo, damo, e tenemo per contumaci, diffidati, ribelli; e forgiudicati, come ſe aveſſero perſiſtito un'anno in contumacia, talmente, che incorrano in tutte le pene, che ſogliono incorrere quelli, che ſono dichiarati fuorgiudicati per ſentenza definitiva. Sicut hæc, & alia in dicta Regia Pragmat. 11. *de exulibus* Ill. Comitis Olivares, edita die 10. Martii 1697. continentur, & ſic citetis, & in forma n. & n. Auditores, & Judices, t. Actuar.

Contrà abducentes homines extorquens de cauſa pecunias, ut dicitur recaptus, vel pro cauſa prædicta mittentes epiſtolas, vel nuncios cum minis adverſus perſonas, & bona, proceditur cum abbreviatione dierum quatuor, ii enim delinquentes vigore *Pragmat.* 10. *de exulibus*, ſi citati infra quatuor dies non comparent, pro veris forjudicatis, ac ſi per ſententiam fuiſſent declarati, reputantur, proceditque pœna, etiam ſi recaptus fuiſſent tentati, & non exacti, ut in dicta *pragm.*, *& in pragm.* 10. *de officio Judicum & 26. de exulibus*, quæ extenduntur contra delinquentes in hac Civitate, & Caſalibus, & comprehendunt ſcientes dictorum criminum mediatores; ſed vigore dictæ *pragm.* 26. contra prædictos delinquentes proceditur cum abbreviatione dierum decem, & quamvis Scialoya *in praxi forjudicatoria*, *cap.* 19. *num.* 17. dicat, quod cum dicto termino dierum decem procedi debet contra mediatores, & cum termino dierum quatuor contra principales, cum in effectu minus delinquant mediatores, quam principales, alioquin contra mentem Regiarum Pragmaticarum minus punirentur delinquentes intus Civitatem Neapolis, ubi crimina graviora reputantur ob Principis inſidentiam, quàm alibi; nihilominus veritas eſt, quod prædictus terminus dierum quatuor fuit prorogatus vigore *pragm.* 26. tàm contrà principales, quam contrà mediatores ad dies decem, ut ex verbis pragmaticæ, ibi: *E che contro de detti delinquenti nel modo predetto*. Quæ verba referuntur ad omnes, & etiam cum tàm principales, quàm mediatores in eandem incidant pœnam, & conſidero, quod dicta *pragm.* 10. indiſtinctè non procedit: nam ſi in Provincia Campaneæ committeretur crimen recaptus, fortaſſis ab Aprutinis, dicta citatio peremptoriè cum dicto termino dierum quatuor congruam dilationem non contineret, & per conſequens nulla.

Quinimò vigore dictæ *pragm.* 26. Curia procedere debet eadem forma, qua proceditur vigore Conſtitutionis *pœnam eorum*, quæ ſolùm circà terminum abrogata cenſetur.

Verùm in arbitrio Curiæ eſt, aut procedere vigore dictæ *pragm.* 26. aut 10. ubi citatio infra 4. dies congrua eſt.

31 Dicta enim *pragm.* 26. tanquàm exorbitans, licet velit ſolum indicia ad torturam: practicatur tamen cum legitima, & plena probatione, teſte Capiblanco *pragm.* 8. *num.* 229. *& l.* 2. *cap.* 52. *num.* 17. Novario *in d. prag.* 10. *num.* 4. *&* 5. *in decis.* 39. *&* 80. & ita practicatum vidi rejecta opinione Campanæ, qui hóc probationis genus ad Judicis arbitrium remittit, attenta foraſcitorum multitudine, ſi hoc fortaſſis vigeret contra comburentes fruges, vel animalia occidentes recaptus cauſa; ſi ii citati non comparent in præfixo termino, tanquam veri forjudicati reputantur, juxtà *Pragm.* 13. *&* 14. *de exulib.*

32 Aſſociantes ſe cum exulibus prò aliquo crimine committendo, licet domum redeant, infrà quatuor dies, forjudicantur vigore *Pragm.* 2. *de exulibus*, §. 6.

33 Sed pro dictorum majori claritate quæro; an citatio ad forjudicandum, & citatio agnatorum cognatorum, & conjunctorum, requirantur, ſi vigore *Pragmat.* 1. *&* 11. *de exulib.* incedentes per Campaneam citentur, ut infra dies decem compareant, quo termino elapſo habeantur tanquam veri forjudicati, ac ſi per ſententiam fuiſſent declarati, & vigore *pragm.* 10. qua ſi inquiſitus de recaptu citetur infra quatuor dies, ut compareat, eo non comparente pro forjudicato reputetur.

Et quòd requiratur citatio ad forjudicandum adducitur *text. in l. ab eo* 3. *& in l. ſi ut propoſuit* 4. *C. quomodo, & quando Judex*, conſert doctrina Borelli, *qui in ſumma dec. tit.* 44. *num.* 248. probat, quòd citatio ad audiendam ſententiam reſpicit defenſionem, ſcripturæ præſentari poſſunt, & ad illarum concomitantiam teſtes examinari, & in criminalibus uſque ad ſententiam recipi; ideoque dictam citationem eſſe neceſſariam firmant quoque D. Ricc. *collect.* 1145. *verſ. etiam requiritur*, *& coll.* 4007. & Barboſa *in cap. conſuluit de officio*, *& poteſt. Judicis delegati num.* 2.

Sic etiam conjunctorum citationem requiri tenet Danza *de pugna Doctorum tom.* 3. *tit. de ſententia forjudicationis*, *cap.* 2. *& cap.* 4. *num.* 24. ea ratione; nam dicti conjuncti adverſus forjudicationem nullitates, & exceptiones proponere valent, & aliquo modo inquiſiti innocentiam Judici demonſtrare, & cùm hæc reſpiciant forjudicandi defenſionem, quæ eſt de jure naturali, ideò eam omninò requiri ait, quem ſequitur Scialoya *in praxi forjudicatoria*, *cap.* 10. *num.* 18.

Sed contrarium eſt veriùs, & circa citationem ad ſententiam. *Primo* cum Hieronymo de Cevallos *comm. contra comm. quæſt.* 174. *num.* 12. dico, quòd prima citatio ad cauſam eſt de Jure naturali, cætera verò ſunt de Jure civili, undè primam Princeps, vel ſtatutum omittere nequit, cæteras poteſt. *Secundò*, quòd doctrinæ allegatæ procedunt pro reo præſente, ſecùs pro reo in cauſa criminali contumace. Hinc valet ſtatutum, quod citatus intra certum tempus compareat, quo termino elapſo amplius non audiatur, ut probavi in præcedenti decreto *num.* 5. & per dictas pragmaticas ſancitum extitit. *Tertio*, quia hæc citatio ad forjudicandum, ut dicit Gloſſa *in conſt. Pœnam eorum in verb. forjudicari*, & D. de Franchis *deciſ.* 515. *num.* 2. procedit de æquitate, quæ contra prædictos delinquentes ſervanda non eſt.

Et circa dictam conjunctorum citationem dico, quod citatio, quæ expeditur principali, eſt de jure naturali, & omitti per ſtatutum non poteſt, ut is tanquàm informatus poſſit ſe defendere, in judicio comparere, aùt excuſatorem mittere; hæc autem citatio procedit de æquitate, argumento *text. in l. hæc ergò ſciendum*, *ff. quibus ex cauſis majores*, *& in l. hæc autem*, *ff. quibus ex cauſis in poſſeſſionem eatur*: quæ leges in judicio civili adverſùs pupillum, & abſentem, jubent requiri agnatos, affines, & quos veriſimile eſt eos defenſuros per neceſſitudinem, vel caritatem, & nihilominus favent ei, qui fraudandi cauſa creditores latitat: nàm in primo caſu creditores mittuntur in poſſeſſionem bonorum cuſtodiendi cauſa tantùm, in ſecundo caſu ſi abſens non defendetur boni viri arbitratu, ejus bona poſſidentur per creditores, & etiam venduntur, ut in *l. Fulcinius*, *& in §. quid ſit latitare*, *ff. ex quibus cauſis in poſſeſſ. eatur*, ac juribus congeſtis per Gloſſam *in cap. conſultationibus de offic. & poteſt. Judicis deleg. in verb. Reſtitutionem*. Sed hic vigore dictarum pragmaticarum citatus non Reipublicæ cauſa abeſt, ſed per Campaneam incedit in Reipublicæ perniciem, & cum dictæ citationes ſint de jure poſitivo, benè per ſtatutum tolli poſſunt, prout eas abrogaverunt Pragmaticæ, ibi in Pragm. 11. *Senza aſpettare il circolo dell' Anno, che per Coſtituzione di queſto Regno ſtà conceſſo, nè altra qualſivoglia ſollennità*.

Urget demum alia ratio: nam forjudicetur quis vigore *conſtit. Pœnam eorum*, ad citationem ſufficiunt indicia ad torturam; ut autem habeatur pro forjudicato juxta *Pragmaticas de exulibus*, in citatione requiruntur plena probatio, ut conſtat ex *Pragm.* 22. *d. tit.* §. 6. ibi: *Ogni volta, che coſtarà legitimamente*, & practici criminaliſtæ fatentur, etiam ſi quis pro recaptu ſit citandus, non obſtante *Reg. Pragm.* ut dixi: contrà enim convictum Jura benignè procedere ſinunt, merito agnatorum citatio non eſt neceſſaria, nec ego eam practicatam vidi, ſed non nego Judici arbitrarium hoc eſſe, dummodo intrà breviatum terminum *Pragmaticæ*, principales, ac conſanguinei reputentur contumaces.

Cæterùm, ubi *pragmatica* ſolùm jubent cum abbreviatione dierum procedi, omnes ſolemnitates requiruntur, juxtà *conſtit. Pœnam eorum*, quæ tantùm circa terminum abrogata videtur, [illegible]

Præ-

Digitized by Google

Præterea, ubi quis pro recaptu citatur, Decretum ita concipitur: *Die. &c. facto verbo, &c. Talis de T. inquiſitus de recaptu, ut intus, citetur, moneatur, & requiratur, ut infra quatuor dies peremptoriè compareat pro cauſa prædicta, quibus elapſis, ipſoque non comparente, contumax intelligatur, ac uti verus forjudicatus reputetur, ſervata forma Regiæ Prag. hoc ſuum.* In citatione vero hoc Decretum & Pragmaticæ Capitulum inſeri debet.

34 Licet vero in hoc Regno pro eſtirpandis foraſcitis multæ Pragmaticæ promulgatæ fuerint, iis etiam Regnum abundat, quia ut conſidero quamplurima oppida ſunt in montaneis, & locis nemoroſis conſtructa, ideoque habitatores Brutis ſunt ſimiles. Hinc Torquatus.

La terra lieta, molle, e dilettoſa,
Simile a ſe l'abitator produce.

Qui etiam Doctrinam Chriſtianam non edocti, & a pueritia deſidiæ dediti in male agendo integram vitam ſectantur. Hinc merito Horatius.

Quo ſemel imbuta, recens ſervabit odorem,
Teſta diù.

Sane, ſalva pace bonorum, alioqui hujus Regni Epiſcopi non animarum curam, ſed pecuniam procurant, vinea enim inculta non uvas, ſed tribulos producit, & ſpinas. Hinc homines ſine Doctrina Chriſtiana, & Divinorum ignari non cavent a malo niſi quatenus natura docet; hæc vero, quia eſt corrupta, non eſt bona magiſtra. Inſuper Provinciarum Præſides, ſalva pace aliquorum pejores ſunt, quam publici latrones, omnia quæſtu corrumpunt, idcircò omnia ruunt. Tandem conſidero, quod ſi de emolumentis, vulgo franchitiis, quibus Regni milites gaudent corpus militum crearetur qui eſſent in actuali ſervitio, Regnum pauperibus purgaretur, & vagabundis utique fures in tanto non eſſent numero, & in occurrentibus caſibus Rex promptos milites haberet, & habiles, ii quoque in provinciis deſervire poſſent abſque onere Regiæ Curiæ.

35 Sextum, elapſo Anno a die interloquutoriæ, antequam per ſententiam condemnetur, forjudicandus ipſe denuo ad forjudicandum citetur, Gloſſa *in dicta conſtit. Pœnam eorum in verb. Forjudicati*, Afflict. *in conſtit. citationis litera, not.* 3. D. de Franchis *deciſ.* 515. *&* 165. Scialoya *in cap.* 11. *num.* 1. & confert *tex. in l. poſt edictum* 73. *& in l. de unoquoque, ff. de judiciis*.

36 Septimum requiritur, ut citentur agnati, cognati, affines, vicini, & amici ad allegandam cauſam, quare agnatus, amicus, & vicinus forjudicari non debeat, juxta inveteratam praxim, & jure merito; nam ſicut in civilibus leges juſtitiæ, & æquitatis cultrices, cum debet aliquid fieri in præjudicium minoris, furioſi, & abſentis, vocari juſſerunt agnatos, affines, & amicos pro eorum defenſione ut in *l. hæc autem* §. 2. *ff. quibus ex cauſis in poſſeſſ. datur, & in l. ergo* 22. *ff. ex quibus cauſis majores, l.* 6. *ff. ubi pupillus, l.* 5. §. 11. *ff. de rebus eorum qui ſub tutela*, aliaque jura, atque argumenta cumulat Tiraquellus *de pœnis temperandis cauſa* 22. *a num.* 69. ita & multo magis in criminalibus; Criminales enim cauſæ graviores ſunt, quam civiles propter vitam, & hominis infamiam *l.* 19. *ff. de pœnis in fine*.

Amici, & vicini, ſufficit, quod vocentur per proclama, Dom. Reg. Capycius Latro *deciſ.* 74. D. Reg. Merlinus *controv. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 23. Scialoya *cap.* 10. *num.* 4. Conſ. Roccus *in tract. de officiis rub.* 15. *num.* 175. Rever. de Luca *in obſerv. ad D. Franchis dec.* 516. *in fine*.

Agnati, cognati, & affines habita prius eorum nota ab Univerſitate loci, quo forjudicandus habitat, ſigillatim de perſona vel domi ſolitæ eorum habitationis ſunt citandi, niſi ſint abſentes, & locus, ubi commorantur, non innoteſcat; vel ſint extra Regnum, vel in Civitate Beneventana, D. Reg. Capyc. Latr., D. Reg. Merlin. *citatis locis*, Scialoya *d. cap. num.* 4. Conſil. Roccus *d. cap. num.* 276. Gizz. *ad Capyc. Latr. n.* 7.

37 Difficultas eſt, ſi omnes conſanguinei juxta dictam Regiminis notam ſunt citandi, an ſatis ſit, ut proximiores vocentur? & quod ſtrictiores tantum ſunt vocandi, conſideratur *text. in l.* 1. §. *denunciatio, ff. de ventre inſpiciendo*, ibi: *Iiſdem eſt denunciandum, quibus proxima ſpes eſt ſucceſſionis*,

Secundò, quia hæc citatio procedit de æquitate.

Tertiò, adſertur authoritas rei judicatæ: etenim D. Reg. Sanfelic. *dec.* 225. deciſum refert, quod per M. C. die 6. Aprilis 1628. fuerunt forjudicati Joannes Baptiſta Bonitus, & Joannes Baptiſta de Alexio inquiſiti de aſſaſſinio, uti mandantes, licèt unius pater, & mater non fuiſſent citati ad forjudicandum, ſed tantùm frater, & filii, & de menſe Februarii ejuſdem Anni fuit forjudicatus Andreas Figlio Marino, non citato patre, qui erat in nota.

Sicut me interveniente in M. C. in anno 1675. referente Conſiliario Siſto M. C. Præſide optimo, Joannes lo Monaco forjudicatus pro homicidio cum ſacrilegio fuit morti traditus, rejecta nullitate adverſùs forjudicationem propoſita, quod Ferdinandus, & Joſeph lo Monaco ejus fratres, ac Petrus Triſtano conſanguineus, qui erant in nota habita ab Univerſitate, non fuiſſent citati, patre, matreque citatis.

In contrarium ponderantur verba *tex. in d. l. hæc autem*, ibi: *Si qui fortè alii ſunt, quos veriſimile eſt defenſionem non omiſſuros*, quæ verba, ut patet ad ſenſum, omnes comprehendunt.

Secundo, quia ut conſiderat Pulverinus *in conſt. Pœnam eorum, verſ. Quid ſi forjudicandus num.* 30. eſſe poteſt, quod unus aliquas rationes alii incognitas alleget, ac eſſe, ut addo, quod proximiores ſint in pauco numero, & ob aliquod impedimentum comparere nequeant, vel odio, vel lucri ſpe nolint.

Tertio, quia ità fatentur DD. Regentes Rovitus *in rubr. de forjudicationis ſententia nu.* 3. Tapia *dec. S. C. num.* 12. Capyc. Latr. *dec.* 74. Merlinus *controverſ. lib.* 2. *c.* 39. *num.* 19. Conſil. Roccus *d. rub. nu.* 179. *& in reſp.* 92. *tom* 2. ubi quod debent citari omnes, qui ſunt in nota, & Rever. de Luca in *obſervat. ad D. de Franchis dec.* 516. *num.* 4. *verſ. Ego in hac difficultate*, alioquin, ut inquit, deſerviret de vento petere notam conſanguineorum ab Univerſitate.

Hæc verior mihi videtur definitio, & deciſionem D. Reg. Sanfelic. procedere in caſu, quo proximiores comparuerunt ad defendendum conſanguineum; ſicuti in caſu dictæ deciſionis, proximiores comparuerunt, & citati viriliter defenderunt, ut *num.* 6. hoc enim caſu ad forjudicationem procedi poteſt, licèt remotiores non ſunt citati, confert *tex. in l. fin. C. de auth. præſt. in l.* 1. *C. ſi ex pluribus tutoribus, & Gloſſa in l.* 2. *in verb. iis tantùm*, ubi ſatis eſt citatio unius ex pluribus tutoribus, ſi citatus in judicium venit, & pupilli cauſam defendit, alioquin omnes citari debent.

38 Et adverto, quod non ſolùm agnati, ideſt ii qui forjudicando ſunt adſtricti ex parte patris, & cognati, qui ex parte matris, ſed etiam affines citari debent, ut clarè *in d. l. hæc autem*, in qua præſertim fundatur hæc praxis, fatetur Gloſſa *in conſt. Pœnam eorum, num.* 20. Afflict. ibid. *verb. Sed quæro quomodo*. Et cum adverſus forjudicationem Caroli Viſconte Baronis fuerint aliquæ nullitates propoſitæ, & inter eas præcipua, quod D. Franciſcus Caſtromedianus Marchio Gabballini frater uxoris dicti Baronis non reperiebatur citatus, & tamen erat in nota Univerſitatis deſcriptus, per Regiam Cameram fuit proviſum, nullitates obſtare, prout refert Conſil. Roccus *reſp.* 92. *tom.* 2.

Secundum vero hodiernam praxim forjudicando conjuncti ſpecialitèr citantur uſque ad quartum gradum de Jure Civili, nè cauſa differatur: & quia ad quartum gradum pro foraſcitis quoque caſtractari debent, & ordo, qui Univerſitati dirigitur, talis eſt.

Magnifici Sindico, Eletti, ed altri del governo della Città della Cava vi ſignificamo, come ſi ritrova inquiſito in queſta G. C. Carlo Pinto per un' omicidio commeſſo con colpi di coltello in perſona di Pietro di Domenico, e per quello citato *ad informandum, & capitula*: e dovendoſi procedere alla ſua forgiudica, tenemo biſogno di nota diſtinta, verà, ed autentica di tutti li ſuoi parenti fino al quarto grado *de Jure civili*: che percio vi dicemo, e ordinamo, che in ricevere la preſente, dobbiate ſubito con-

ſegnare

ſegnare la detta nota n T. de T. Agozino di queſta G. C. e non fate il contrario ſotto pena d'onze d'oro, &c. Datum die &c. T. Judex, T. Actuarius.

Sequitur citatio ad forjudicandum.

De Mandato M. C.

Ex proviſione facta per eandem. Alguzeriis ipſius M. C. ſive aliarum quarumvis Curiarum ad infraſcripta inſolidum requirendis, noveritis qualiter formata inquiſitione adverſus Carolum Pinto de Civitate Cavæ, de homicidio die 7. Julii 1678. cum appenſamento, & pluribus cultri ictibus commiſſo in perſonam Petri de Dominico ejuſdem Civitatis, ex cauſa, quod ipſe Carolus cupiebat ducere in uxorem Catharinam de Dominico ſororem dicti Petri, qui matrimonio non aſſentiebat per M. C. procedentem cum querela, & fori electione Victoriæ Sebaſtiano Matris Petri, & viduæ qu. Franciſci de Dominico die 28. menſis Julii 1678. fuit proviſum, quod pro cauſa prædicta dictus Carolus Pinto citetur ad informandum, & capitula cum Anni circulo, vigore cujus 30 decreti ſub die ejuſdem menſis cum effectu fuit citatus duabus citationibus, una ad informandum, & altera ad capitula, ſub die 8. Auguſti fuit accuſata prima contumacia, ſub die verò 11. triduo elapſo vocatus in Banco juris, cum non comparverit fuit dictum, quod remaneat contumax, & banno ſuppoſitus, & quia à prædicto die 11. Auguſti 1678. eſt elapſus Anni circulus, & plus, & prædictus Carolus in contumacia perſiſtit, licèt Dominus Fiſci Patronus maxima cum inſtantia petierit prædictum Carolum eſſe forjudicandum, ac procedendum ad forjudicationis ſententiam, ejuſque lecturam, ſervata juris forma, & decreti ipſius M. C. V. ne in ſcelere glorietur, ſed ei ſit in pœnam, cæteriſque in exemplum, nos tamen conſiderantes, quod tractatur de vita hominis meritòque cautiùs ſit precedendum, cupientes potiùs, quòd prædictus Carolus contumax, purgata priùs contumacia compareat in dicta M. C. & adversùs dictam forjudicationem ſe defendnt, & vivat, quàm juſtitiæ gladio pereat; quamobrem volentes opportunè providere vobis ut ſupra jam dictis dicimus, committimus, & Regia, qua in his fungimur authoritate, mandamus, quatenus receptis præſentibus ad omnem inſtantiam, & R. F. requiſitionem peremptoriè citetis dictum Carolum Pinto perſonalitèr ſi de perſona reperiri contigerit, ſin autem domi ſuæ ſolitæ habitationis, quatenus infra tres dies poſt præſentium notificationem perſonaliter in dicta M. C. comparere debeat, ejus contumaciam, & Bannum purgaturus, & ad dicendum quicquid, & cauſam, quarè contra eum ad dictam forjudicationis ſententiam procedi non debet, ac pro illius exequutione etiam citetis parentes, agnatos, cognatos, amicos, & vicinos dicti Caroli Pinto, ut prædicti ſi ſua ipſorum putaverint intereſſe peremptoriè indicto termino dierum trium, legitimè in eadem M. C. comparere debeant ad opponendum, & allegandum. in jure, & in facto, & quicquid allegare, & dicere voluerint oretenus, & in ſcriptis, & quare contra dictum Carolum ad dictam ſententiam procedi non debet; alias ipſis non comparentibus, ſtante lapſu termini unius Anni, & Fiſci inſtantia ad eam procedetur, ita citetis, & in forma reſeratis. Datum Neapoli, &c. T. de T. Judex, T. de T. Actuarius, T. Scriba.

In hac citatione accuſantue contumaciæ modo prædicto, & ultima contumacia contracta ponitur cartella in janua Aulæ, dicendò, qualitèr N. N. tali die, & deindè cum continuatione tractabit forjndicationis cauſam Talis de Tale, ut ſi quis forjudicandum velit defendere, poſſit, vocatur poſtea cauſa, & nemine comparente, Decretum *forjudicetur* interponitur, hac videlicet formula.

In cauſa Caroli Pinto cum Regia Fiſco & Victoria Sebaſtiano querelante.

Die 7. Septembris 1679. facto verbo in M. C. cum fori electione procedente, viſa inſtantia R. F. fuit proviſum, & decretum, quod Carolus Pinto contumax pro homicidio cultro commiſſo, & cum appenſamento in perſonam Petri de Dominico, forjudicetur, ac protinus ad forjudicationis ſententiam procedatur, ejuſque lecturam, hoc ſuum.

Sequitur ſententia, pro exemplo.

CAROLUS DEI GRATIA REX, &c.

Tenore præſentium omnibus innoteſcat, qualitèr perquiſitis informationibus, & in libris M. C. exiſtentibus invenimus Carolum Pintum Cavenſem inquiſitum de homicidio cultro commiſſo in perſonam Petri de Dominico, ex cauſa, quod dictus Carolus in uxorem ducere cupiebat Catharinam de Dominico ſororem dicti Petri, qui matrimonio abnuebat, at quo M. C. contumacem, nam pro dicto crimine peremptorie fuit citatus, ut perſonalitèr comparuiſſet intra tres dies in dict. M. C. copiam capitulorum recepturos, ſpecialis inquiſitionis contra eum ad querelam Victoriæ Sebaſtiano formatæ, & in dicta inquiſitione legitimè ſe defenſurus, ut conſtat ex citatione dicto Carolo ſub die 31. Julii 1678. intimata per Carolum Nigrum ſervientem M. C. præſentibus teſtibus opportunè, & adveniente poſtmodum die, ex officio fuit accuſata prima contumacia, triduoque de æquitate expectato, M. C. pro Tribunali Sedente fuit dictus Carolus Pinto per præconem vocatus, & quia non comparuit, neque aliquis pro eo, qui ipſius abſentiæ cauſam proponeret, vel aliis legitimis excuſationibus eum excuſaret, fuit accuſata ultima contumacia, & banno ſuppoſitus, nec non ad tertiam partem bonorum Fiſco applicandam condemnatus; reliqua verò bona mobilia, & ſtabilia, uſque ad anni circulum, ad opus R. Fiſci annotata fuere, & elapſo anni circulo, quamvis D. Fiſci patronus contra ipſum ad forjudicationis ſententiam procedi maximoperè inſtetiſſet juxta S. Conſtitutiones, & Regni Capitula: nos tamen conſiderantes, quod nulla de hominis morte cunctatio longa eſt, cupientes potiùs, quod ipſe Carolus Pinto perſonaliter coram nobis comparuiſſet contumaciam purgaturus, & ſeipſum legitimè defenſurus, quàm gladii pœnam ſubiret, denuo exercendi gratia noſtri Regis Clementiam, & ad malitiam enunciati Caroli convincendam, is peremptoriè fuit citatus, ut perſonaliter intra certum tempus comparuiſſet, contumaciam purgaturus, & adversùs forjudicationis ſententiam defenſurus, ac pari proviſione ejus parentès, conſanguinei, amici, & vicini, ut ſi ſuorum putaverint intereſſe, coram nobis legitimè comparuiſſent allegaturi quicquid valuerint, & quarè contra dictum Carolum Pinto inquiſitum de dicto crimine, & per unum annum, & ultra in contumaciam perſiſtentem ad forjudicationis ſententiam procedi non deberet, ut ex dicta citatione conſtat, eique parentibus conſanguineis, & prædictis omnibus ſub die.... intimata, & cum præfiſo termino Carolus Pinto principalis, ejus conſanguinei, ejuſque amici, & vicini non comparuerint, contra prædictos ex officio fuit accuſata prima contumacia & alio triduo elapſo fuerunt omnes vocati in Banco juris M. C. pro Tribunali ſedente, & accuſata ultima contumacia.

Demùm ii in contumacia perſiſtentes, inſtante Magn. Fiſci Procuratore, vocata cauſa ſub die 7. Septembr. 1679. per eandem M. C. fuit proviſum, & decretum, procedendum eſſe, & procedi debere contra dictum Carolum Pinto ad petitam forjudicationis ſententiam.

Quamobrem viſa informatione ad querelam Victoriæ Sebaſtiano completa, viſis citationibus, requiſitionibus, & monitionibus, viſis actis, & contumacia, conſideratis denique conſiderandis, prius Dei, & B. M. ſemper Virginis invocato auxilio, quo Judicantes juſtitia decernunt, & ſine te omnes ſunt inſipientes, Sacroſanctis Evangeliis propoſitis, & per nos recentèr inſpectis.

Per hanc noſtram diffinitivam forjudicationis ſententiam decernimus, & diffinitivè ſententiamus prædictum Carolum Pinto inquiſitum, bannitum, & contumacem pro appenſato, & crudeli homicidio in perſonam Franciſci de Dominico patrato, ut ex actis, & in dicta contumacia per annum, & plus perdurantem, forjudicari deberi, prout præſenti noſtra diffi-

nitiva

nitiva forjudicationis ſententia ipſum forjudicamus, & pro cauſa prædicta forjudicatum eſſe volumus, atque mandamus juxtà Conſtitutionem Pœnam eorum, Capitula, & Regni pragmaticas, ità, quod deinceps, tanquàm convictus, & confeſſus, ſuper prædicta cauſa ſeipſum defendere nequeat, & ſit foris omnem judicii aditum conſtitutus, eique judicii limina præcludantur, ut nullum appellationis, ſeù ſupplicationis remedium ſuperſit, cum enim dict. Carolus coràm nobis tanto tempore non comparuiſſet, & proptereà ſeipſum contumacem eſſe negare non poſſit, meritò ab omnibus ſare pro mortuo habeatur, hoſtis publicus reputetur, oſtendatur, atque impunè occidatur, adeoque ſi aliquis eum occiderit, nullam pœnam culpam, ſeù calumniam mereatur, ſed præmium, & gratiam Regiam conſequatur, hanc noſtram forjudicationis ſententiam omni modo meliori promulgantes. T. de T. & T. de T. Judices.

Retroſcripta ſententia forjudicationis lecta, lata, & publicata fuit in forma, Curia pro Tribunali Sedente die, &c. per T. Actuarium, præſentibus pro teſtibus T. de T. & T. de T.

Plures citationum ad forjudicandum, ac ſententiarum formulas congerit Scialoya *in ſua praxi forjudicatoria cap.* 11. & 12. verùm iſtæ a me hic poſitæ ſunt iis breviores, & eadem, quæ in eis continentur, continent.

39 Prædicti agnati, affines, amici, & vicini antè decretum *forjudicetur*, nullitates, tùm juſtitiam, tùm ordinem reſpicientes proponere valent, & nullitates juſtitiæ ex ventre citationis ad Capitula colligere poſſunt; & in caſu quo militant, decretum interponitur, *Primam, vel ſecundam, &c. nullitatem obſtare, & proindè ſuperſedeatur in forjudicatione*, ubi non militant dicitur: *Nullitates non obſtare, & proindè T. de T. forjudicetur.*

In caſu verò, quo nullitates ordinis locum habent, dicitur: *Primam v. g. vel ſecundam obſtare, & proindè T. de T. iterùm citetur.*

Nec non prædictum Decretum, ante tamen ipſius promulgationem, atque lecturam, prædictas nullitates proponere queunt; etſi forjudicatio tractatur in R. A. practica eſt, ut prædicti compareant in Magn. Cur. nempe coram Mag. Judice criminali, a quo interponitur Decretum: *Regia Audientia Tale ſi forjudicationis ſententia non fuerit lecta, lata, nullitates recipiat, vel ſuper nullitatibus propoſitis ſpecificè provideat, & ſi fuerit in voto, atque decreverit, nullitates non obſtare, tranſmittat acta, vel relationem faciat, & abſque ad ulteriora ordinem non procedat*, cujus vigore proviſiones obtineant; & ſi R. Audientia procedit uti Delegata, a Regio Collaterali Conſilio proviſiones impetrandæ ſunt.

Si forjudicatio tractatur in M. C. vel in alio Tribunali Civitatis Neapolis, prædicti comparere debent coram S. R. C. Præſide, & ab eo in calce ſupplicationis nomine *S. R. Majeſtatis* decernitur, nempè: *Si ſententia forjudicationis non eſt publicata, M. C. V. de ſupplicatis verbum faciat in S. C.* cujus Decreti formam recenſet D. Præſes de Franchis *deciſ.* 688. *nu.* 2. & Dom. Reg. Rovitus *in rubrica de ſententia forjudicationis, num.* 34. qui *num.* 31. dicit, quòd ſi cum his proviſionibus compareant poſt publicatam ſententiam, adhùc tamen Judice pro Tribunali ſedente, opere reſtitutionis in integrum audiuntur, & in M. C. in ſupplicatione, quæ S. R. C. Præſidi dirigitur, exprimere debent, qualitèr comparuerunt C. pro Tribunali Sedente, licèt tardiuſculè ob inadvertentiam horæ.

Cæterùm publicata forjudicationis ſententia, forjudicato in fortiis non exiſtente, prædictas nullitates proponere nequeunt.

Et licèt D. de Franchis *dec.* 688. contrarium per S. C. determinatum referat, deciſio tamen non fuit in praxi recepta, teſte D. Reg. Rovito *d. rub. n.* 34. D. Reg. Tapia *in Conſt. Pœnam eorum, n.* 8. Conſil. Maſtrillo *dec.* 161. & D. Reg. de Marinis *reſol. juris lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 7. Et quamvis Reverend. de Luca *in obſerv. ad deciſ. D. de Franchis num.* 1. dictam deciſionem comprobet authoritate Novarii *dec.* 14. & D. de Afflicto Epiſcopi Cavenſis *controverſ.* 11. adverto tamen, quod Novarius hac in re ſolum recenſet proviſiones Reg. Coll. Conſilii a Hieronyma de Amicio impetratas, quibus Regia Audientia Principatus ultra fuit ordinatum, quòd in cauſa Caroli d'Aſpido forjudicati, Hieronymæ viri, nullitates reciperet, & ſi in fortiis is non exiſteret; quia dicta Hieronyma in citatione ad forjudicandum nullitates propoſuerat, & R. A. ea inaudita ad forjudicationis ſententiam proceſſit: Jure merito igitùr Reg. Collaterale Conſilium in hoc ſpeciali caſu, ſpecialibus proviſionibus ità ordinavit, & Epiſcopus Cavenſis dictam D. de Franch. deciſion. refert.

40 Præterea prædicti conſanguinei poſſunt Judicem recuſare ſuſpectum, Dom. Reg. Merl. *contr.* 48. Rever. de Luca *in obſervat. ad deciſ. Dom. de Franchis* 328. *nu.* 6. necnon ii amici, & vicini adverſùs forjudicationem exceptionis proponere, & præſertim exceptionem Clericatus; nàm productis Bullis, quæ ponuntur extra proceſſum, ſuperſedetùr in forjudicatione, teſte D. Præſide de Franchis *dec.* 329. Dom. Reg. Tapia *in ejus Regni vita* 65. *tit. de Epiſcopis, & Clericis* D. Reg. Rovito *in rubrica de ſententia forjudicationis, nu.* 11. & Conſiliario Campana *reſol.* 4. ea ratione, nam prædicti agnati, &c. adverſùs ſententiam valent opponere id, quod eſt ſeorſum a criminé, prout eſt hæc Clericatus exceptio, quæ ſi non admittetùr, maximo cum ſcandalo Clericus a Judice laico prorſus incompetente occideretur.

Idem practicatur pro Clerico conjugato, teſte D. Reg. Sanfelicio *deciſ.* 14. *num.* 13. ac pro Equite Hieroſolymitano, Thoro *in comp. dec. cap.* 2. *num.* 79. Extenditurque ad Clericum effectum Laicum poſt citationem ad effugiendum forum ſæculare, cum Clericatus non ſit invalidus, ideoque eximit perſonam a poteſtate Judicis laici. Quinimo forjudicatus effectus, quia agitur de nova conditione perſonæ ad novum Judicem Eccleſiaſticum, ſi in fortiis Curiæ perveniat, eſt remittendus; teſte eodem Præſide de Franchis *dec.* 484. idem ſi eſt effectus Monachus: nam profeſſio æquiparatur Ordini Sacro. Gloſſa *in c. unico, de voto, & vot. redemp. in* 6. *in verb. Sacri Ordinis*, deciſum refert D. Reg. Sanfelicius *deciſ.* 2. *num.* 27. & 28. Thorus *in ſupplemento verb. Remiſſio*, de Luca *in obſerv. dicta deciſ. de Franchis, n.* 4.

Conſtitutiones enim Sixti V. & Gregorii XIV. ordinantes, ut Monaſteria ſumant informationem de vita, & moribus in ea ingredientium, fuerunt reformatæ per Clementem VIII. Quarè profeſſio licèt in fraudem ſit emiſſa, non eſt invalida, ut in facti contingentia cenſuit S. Congr. die 5. Februarii 1628. ut in eadem *dec.* D. Sanfelicis, qui circa materiam plura S. Concilii Tridentini decreta recenſet.

Hinc etiam relegatus effectus Clericus poſt relegationem, ſi ab Inſula diſcedit, a Judice Eccleſiaſtico cognoſci debet, D. Reg. de Ponte *de poteſtate Proreg. tit.* 787. *num.* 16. D. Reg. Tapia *lib.* 1. *juris Regni tit.* 2. *num.* 33. Dom. de Franchis *dec.* 209. & 395. ubi additionatores.

Aliqui dictam remiſſionem admittunt, quòad diſtrictionem perſonalem, ſecùs quòd bona, & ſic realem, juxta tradita a Dom. de Franchis *deciſ.* 209. & 697. verùm in quodam Laico penes acta obligato, & poſt obligationem effecto Clerico, licet per M. C. fuiſſet proviſum, contra eum realiter eſſe exequendum, tamen cum appellatum eſſet ad S. C. fuit decretum revocatum & proviſum etiam in gradu reclamationis, ad Judicem Eccleſiaſticum in totum eſſe remittendum, teſte Dom. Reg. de Marinis *reſol. jur. lib.* 1. *cap.* 189.

Hinc etiam quæro, an Judex laicus in forjudicatione ſuperſedere debeat, ſi Clericus tempore citationis reperiatur Laicus, & cum ex actis conſtet eſſe Laicum?

Et quod ad forjudicationem procedere poſſit, tenet Dom. Reg. Merlinus *lib.* 1. *controv. cap.* 49. *in fine*, quem ſequitur Conſil. Campana *reſol.* 4. *nu.* 13. cum hoc caſu Laici ſequeretur occiſio, & ceſſaret abſurdum, quod a Laico occideretur Clericus, cui imputari debet; cum valuerit comparere, & adverſus forjudicationem ſe defendere, & noluerit.

Hac in re, an Clericus effectus Laicus cognoſci debet a Judice Laico, vel Eccleſiaſtico pro crimine Cle-

Digitized by Google

ricatus tempore commiſſo? diſtingoit Dom. de Franchis *deciſ.* 417. *num.* 5. quòd ſi cauſa ab Eccleſiaſtico per legitimam citationem eſt præventa, ab eodèm eſt cognoſcendus, ſi ſecus a Laico, idem Dom. Reg. de Marinis *reſol. juris lib.* 1. *cap.* 48. cum per dictam præventionem ſit Judici Eccleſiaſtico jus acquiſitum, eique per ſtatus mutationem præjudicari non poſſit, cauſa verò non præventa, ut ipſe inquit *dict. cap. num.* 6. ſicut Laicus effectus Clericus poſt delictum commiſſum eſt a Judice Eccleſiaſtico cognoſcendus, quia propter characteris in anima impreſſionem cenſetur a juriſdictione Laici exemptus, ita a Judice Laico, ubi tempore, quo venit delinquens puniendus, reperiatur Clericalibus privilegiis ſpoliatus. Et licèt Conſil. Staibanus *tom.* 2. *reſol. cap.* 109. contrarium ſtrenuè probet ea ratione, quia in fori competentia delicti tempus, & non ſententiæ ſit conſiderandum, & plures recenſet Doctores ſic affirmantes, & Martam *in tract. de juriſd. par.* 2. *cap.* 32. *nu.* 53. & D. S. C. Præſidem de Curte convicem meum *in diverſ. juris feud. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 114. plures deciſiones referre, tamen reſolutio Dom. Reg. de Marinis magis mihi arridet, & regula illa, quòd ad Judicis juriſdictionem fundandam criminis initium attenditur, procedit, quando cauſa eſt præventa, cum tunc verè ſit tali Judici jus acquiſitum. Cæterùm dico, quòd quum Reipublicæ principalitèr offenſio facta videtur, hæc non minùs ab Eccleſiaſtico, quam a Laico cohibetur, quæ ratio benè militat in præcedenti caſu, pro quo etiam plures ſunt S. C. deciſiones, ut penès Dom. Reg. Sanfelic. *deciſ.* 218. & eundem Reg. de Marinis *in d. cap. in fine* videre eſt.

Rursùs praxim ſuperſedendi in forjudicatione reſtringit Dom. Merlinus *controverſ. cent.* 1. *cap.* 40. ubi agitur de crimine, pro quo Judex Laicus contra Clericum valet procedere: contrarium affirmant Reg. Sanfelicius *dec.* 325. *num.* 20. ac alii relati a Rever. de Luca in *obſerv.* Dom. de Franchis *dec.* 329. *verſ. Contrarium*, cum delicti qualitas non probetur ex tacita confeſſione reſultante ex contumacia, ſi de qualitate plenè non conſtet.

Si Bullæ verò fuerint deperditæ, & præſentatur fides regiſtri Curiæ Epiſcopalis, Curia mittere debet ad recognoſcendum dictum regiſtrum; in Regno enim producta fide regiſtri Clericatus probatur per teſtes, alioquin ii non admittuntur, teſte D. Riccio *in dec. Curiæ Archiep.* 386. *par.* 4. & Novario *de elect. & variat. fer. par.* 1. *quæſt.* 53. *num.* 15. Hinc Clericatum per unum teſtem probari affirmat Concivis meus de Aona *ſing.* 408. Rev. de Luca *in d. obſerv. num.* 6. qui cum Taſſone *de anteſato*, *obſerv.* 3. *n.* 10. maximè id admittit ad impediendam forjudicationem, quo caſu probatio, ut ad Judicis inſtructionem, quam aliquo modo ſufficit habere, ſed intellige prævia fide regiſtri.

41 Vel exceptionem minoris ætatis allegare Baptiſmatis fidem producendo: & hic adverto, quòd Parochus Baptiſmatis librum Judici ſeculari oſtendere tenetur, & adeſt decretum Sac. Concilii Tridentini ſub die 10. Decemb. 1662. tenoris ſequentis: *In Lycien. Irregularitatis coràm Judice ſeculari Civitatis Lycienſis adoleſcens de graviſſimo crimine accuſatus, factis probationibus adeò premitur, ut capitalem pœnam prope diem daturus credatur, ad quam ille effugiendam excepit, ſe in minori ætate conſtitutum eſſe, prout ejuſdem ſuadere videretur aſpectus, Fiſcus ad hujuſmodi exceptionem elidendam a Domino Epiſcopo Lycienſi petiit ſibi exhiberi librum in actis Curiæ Eccleſiaſticæ de more conſervatum, in quo deſcribuntur Pueri baptizati: dubitans Epiſcopus, an ſibi liceat petitioni indulgere, quandoquidem ex eo libro reum ætate majorem eſſe comperitur, ſupplex Sacram Congregationem controverſiis juriſdictionalibus propoſitam conſuluit, quæ oretenùs ad hanc Sacram Congregationem Concilii remiſit, ideòque quæritur, an ſecundùm prænarratam facti ſeriem, ita liceat Epiſcopo Lycien. petitum librum baptizatorum Judici ſeculari exhibere, ut irregularis propterea minimè fiat: die 10. Decembris 1661. Sac. Congregatio Eminent. S. R. E. Cardinalium Concil. Trident. interpretum decrevit, in caſu de quo agitur per exhibitionem libri baptizatorum non contrahi irregularitatem. F. Epiſcopus Cabinen. Cardin. Sacchettus, de Vecchis Epiſcopus Secretarius*. Originale conſervatur in Archivio Lycienſ.

42 Capto forjudicato, antequam morti tradatur, recognoſci debet, ſi eſt is, de quo in ſententia: recognitio autem dupliciter fit, nempè per confeſſionem, vel per teſtes, & penès Follerium *in rubrica Capitis forjudicatus recognoſcantur*, *num.* 1. & ibi de Angelis, Dom. de Franchis *deciſ.* 209. *nu.* 5. & 213. *nu.* 59. & ibi Viſcontem, Thorum *in add. ad* Dom. Reg. Salernitanum *deciſ.* 3. *num.* 11. D. Reg. Capycius Latro *deciſ.* 161. *num.* 1. Farinac. *quæſt.* 11. *n.* 21. & Cabal. *caſu* 276.

Per confeſſionem dicitur, quando is interrogatur circa nomen, cognomen, patriam, patrem, matrem, ejus conſanguineos, ac alias circumſtantias, & congruè reſpondet, atque ex reſponſione dignoſcitur eſſe eundem de quo in ſententia, & circa hanc recognitionem tria adverto.

Primùm, quòd dicta recognitio, ſeù confeſſio recipienda eſt Curia pro Tribunali ſedente; ut ſi fortaſſis ſententia declaratur nulla, impartito termino adversùs confeſſionem celeri expeditione morti tradatur. *Secundùm*, quòd ſi confeſſioni forjudicatus ſubſcribere ſe nolit, tunc fiunt ei tria præcepta, duo, quòd ſe ſubſcribat, aliàs providebitur, quòd habeatur pro ſubſcripta: tertiùm præceptum ità concipitur, nempè: *Die, &c. depoſitio facta T. de T. coràm M. C. pro Tribunali Sedente habeatur pro ſubſcripta*. Tandem *Tertium*, quòd priuſquam interrogetur, ejus effigies, ſtatura, & capillatura deſcribantur, ut diſtinguatur ab altero, fortaſſis ejuſdem nominis, vel ipſo negante, Judex cautelatè procedat in recognitione per teſtes, qui antequam forjudicatum recognoſcant, circà forjudicati perſonam ſunt interrogandi.

Hæc per teſtes recognitio locum habet, quoties forjudicatus tacet ſuum nomen, vel ſi eſt mutus, & ſurdus, & fit hoc modo; forjudicatus ponitur inter plures conſimiles; & poſtea introducuntur teſtes, & prævio juramento interrogantur, an inter homines ringatim poſitos adſit Talis de T. de T. patria? Et hic etiam quatuor adverto. *Primum*, quòd dicti teſtes eſſe debent idonei, & concludentem ſcientiæ rationem allegare, ideòque concives, & vicini ſunt legaliores. *Secundum*, quòd ii ſigillatim ſunt interrogandi, & ſi forjudicatum recognoſcunt, in recognitione manibus tangere debent. *Tertium*, quòd ſi forjudicatus per unum teſtem ſolùm recognoſcatur, torqueri poteſt ad declarandum ejus proprium nomen, Farinacius *quæſt.* 11. *nu.* 25. *verſ. Amplius tamen*, Scialoya *in praxi forjud. cap.* 25. *num.* 23. Et pariter. *Quartum*, quòd licèt in forjudicatione ſit erratum in nomine, aùt in cognomine, vel plurima habeos nomina ſub uno tantùm ſit forjudicatus, morti nihilominus traditur, ſi in recognitione conſtet de corpore, nempè eſſe eum, contrà quem pro crimine Curia ad forjudicationem devenit, Farinac. *d. quæſt. num.* 22. Bajard. ad Clarum *quæſt.* 96 *num.* 3. Scialoya *dict. cap. num.* 25. & ſequitur recognitiones actus: *T. de T. &c. teſtis juratus in faciem, & præſentiam plurium carceratorum: & ſub eodem juramenti vinculo interrogatur: Se ſtu queſte genti, che ſe li dimoſtrano così alla ringa, ci conoſce T. de T. o che perſona ſia; dixit: Signore qui fra queſte genti vi ſtà, e conoſco T. de T. de T. patria, ed è queſt'iſteſſo, che tocco con le mie mani, e figlio delli T. e T., ed hà li T. e T. parenti, quale è pubblico forgiudicato per lo T. delitto, ò vero fu citato per T. Corte, come sò, ed ho publicamente inteſo, e lo conoſco eſſendo ſuo Paeſano, o con l'occaſione &c.*

43 Recognitione expleta, vel per confeſſionem, vel per teſtes, juxtà inveteratam praxim forjudicatus eſt citandus ad dicendum cauſam, quarè ſententia contrà eum lata exequi non debet? & jure meritò, cum nullitates a conjunctis, vel amicis propoſitas denuò ad majorem juſtitiæ claritatem proponere poſſit, atque omnes exceptiones, quæ ſi citationis tempore oppoſitæ fuiſſent, prædictam fortaſſis ſententiam impediviſſent.

44 Dum-

44 Dummodo exceptiones notoriæ ſint, & evidentes, itaut in promptu per ſcripturas probentur, & termino non egeant, teſte Dom. Reg. Tapia *dec.* 54. & Conſil. Campana *reſol.* 25. *num.* 4. Verùm in exceptione Clericatus dico, quòd forjudicato non eſt deneganda dilatio ad producendum regiſtri fidem; Clericus enim a juriſdictione Laicali exemptus eam prorogare nequit; idem in exceptione minoris ætatis, quæ omni jure pœnam minuit, ut hac in re conſideravit Grammat. *vot.* 18. Hinc Jo: Baptiſta Bona de S. Cypriano pro homicidio ictu ſcopictæ commiſſo, cum in dictis citatione oppoſuiſſet, quod tempore delicti erat minor, & ad fidem præſentandam dilationem petiiſſet, non fuit ad ulteriora proceſſum, & per M. C. proviſum, quòd ad recognoſcendum librum accederet ſolertiſſimus Judex Vignapiana, & facto acceſſu, is ad Regias triremes fuit poſtmodum concordatus: proceſſus eſt in Banca Ferraro penès Boſſum.

45 Similitèr dico in exceptione indultus, & impunitatis, ut quia occiſus erat delinquens, vel forjudicatus: in his itaque caſibus dilatio deneganda non eſt, etenim ut Plut. *in apoth. Lucan.* inquit. *In cognoſcendis capitalibus cauſis, ſi ſemel erratum fuerit, corrigendi conſilii poteſtas non eſt.*

46 Propoſitis autem nullitatibus, fit monitio pro illarum diſcuſſione, & ſi militant decretum interponitur: *Die &c. facto verbo audito R. F. fuit proviſum, nullitates obſtare, & proindè ordinariè procedatur.* Examinatur nihilominus reus, conteſtatur lis, & teſtibus repetitis auditur in ſuis defenſionibus, quòd intellige ſi indicia ad torturam extant, alias proceſſus impinguetur, ut ad ulteriora procedi poſſit; ſi non militant, interponitur decretum: *Die, &c. facto verbo audito R. F. & partibus fuit proviſum, nullitates non obſtare, & proinde forjudicationis ſententia lata ſub die, &c. contra T. de T. debitæ exequutioni demandetur, prout præſenti decreto mandatur, hoc ſuum*: a quo decreto non admittitur appellatio, quia per hoc decretum forjudicationis ſententia confirmatur, a qua appellare non licet, vigore *Conſtitutionis Pœnam eorum*, & juxtà *Pragmaticam* 4. *de dilation.* qua ordinatur, quòd a decreto Præfecti Prætorio, *nullitates non obſtare* non reclametur, ſecus, ſi ſit pronunciatum, *nullitates non obſtare*; verùm ſi forjudicationis Judex eſt inhibitus a Judice ſuperiori, appellationi deferre debet, juxta doctrinam Farinac. *quæſt.* 101. *num.* 109. & quotidiè videmus, quòd ab Advocatis a M. C. proviſiones impetrantur, quibus Regiis Audientiis, ſive aliis Tribunalibus mandatur, quòd ſi decreverint, Nullitates non obſtare, tranſmittant acta, & non procedant, donec aliter fuerit ordinatum, ſicuti in Civitate in cauſis forjudicatorum, pro criminibus, quibus M. C. procedit uti Delegata, a Regio Collaterali Conſilio obtinentur reſcripta, quòd eadem M. C. relationem faciat, & pro quibus ordinariè procedit, a R. S. C. Præſide, quòd M. C. faciat verbum in S. C. & hac præventione ſententiæ exequutio impeditur:

47 Sic etiam ſententia exequutioni non demandatur, ſi de forjudicati innocentia conſtat, aùt de aliqua qualitate mortis pœnam minuente: nàm juxtà tradita a Conſiliar. Campana *reſol.* 25. Princeps conſulitur. Quod dictum duplicitèr procedit, *uno modo*, quando per publicum inſtrumentum apparet, forjudicatum tempore criminis alibi fuiſſe, itaut impoſſibile ſit crimen eo loco commiſiſſe, aut illum, qui occiſus creditur, vivere, alibique commorari. *Secundo modo* per informationem a Judice captam in alio judicio, puta repoſitionis ad Eccleſiam, a qua forjudicatus fuit extractus prætextu homicidii proditorii, quoniam ſi in ea probatur per teſtes, quod dictum homicidium fuit in rixa, aùt præcedenti provocatione, quo caſu non conſideratur proditorium, & a pœna ordinaria receditur, & ad Eccleſiam eſt reponendus, & ſi forſan iterùm in manus Curiæ perveniret, morti non eſt tradendus, & quamvis de hoc ſecundo modo aliqui dubitent ea ratione, quia ne infringatur ſententia in rem judicatam tranſacta, quæ appellatione non reſcinditur, neceſſe eſt, ut de injuſtitia conſtet per probationem claram, certam, & evidentem, adeòut in dubium revocari non poſſit, teſte Cancerio *variar. reſolut. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 63. & hæc per teſtes probatio certa dici non poteſt, cum multa ſæpè per teſtes probantur, quæ vera non ſunt, ut in propoſito conſiderat Conſil. Campana *d. reſol. num.* 18. nihilominùs non eſt à dicto recedendum: etenim teſte Divo Thoma 2. 2. *quæſt.* 70. in humanis actionibus, ſuper quibus judicia conſtituuntur, moralis ſufficit certitudo, quæ per duos teſtes habetur, ut ibi, & ſicuti hæc probatio, ut condemnetur homo, ſufficiens eſt, ita quoque, ut abſolvatur. Præterea in criminalibus pro reo probationes dubiæ, & minus concludentes probant, & teſtes inhabiles admittuntur, ut latè per Guazzin. *ad reorum defenſam defenſa* 29. *cap.* 3. Defenſionis utique cauſa favorabilis eſt, quia tractatur de conſervando homine in Republica, eoque magis hæc pro abſente procedunt, teſte Ulpiano *in l. ſervum*, §. *ex contrario ff. de procuratoribus*, cujus verba hic referre convenit: *Ex contrario quoque eum procuratorem dari poſſe, manifeſtum eſt. Publicè utile eſt, abſentes a quibuſcunque defendi, nam in capitalibus judiciis defenſio datur: ubicunque itaque abſens quis damnari poteſt, ibi quemvis verba pro eo facientem, & innocentiam excuſantem audiri æquum eſt, & ordinarium admittere, quod ex reſcripto Imperatoris noſtri apparet.*

48 Si forjudicati caput præſentatur, recognoſci quoque debet per duos teſtes idoneos, qui deponere debent, qualitèr viderunt, & inſpexerunt caput hominis cum flavis, aùt crinibus nigris, cum barba, aùt ſine, eſt T. de T. quia illum habebant in practica: omninò enim ex facie recognitio fieri debet, *l. cum in diverſis, ff. de Relig. & ſumpt. funerum.* Hinc ſi facies eſſet devaſtata, ex aliquo particulari ſigno in corpore exiſtente, facienda eſt, ut pluties practicatum vidi juxtà tradita a Cabal. *caſu* 170.

Actus recognitionis dicti capitis talis eſt.

Die, &c. coram, &c.

„ Poſtoſi una teſta d'uomo ucciſo in tal luogo, in-
„ trodotto T. de T. della T. Terra, di età di anni
„ trenta, & dixit, cum juramento interrogatus, che
„ veda bene aſſo teſtimonio, e riconoſci di chi ſia
„ detta teſta di uomo, come ſi chiamava, e di dove
„ era, e per eſſa viſta, e reviſta, cum juramento di-
„ xit; queſta teſta d' uomo con capillera negra, po-
„ co moſtaccio, e barba, faccia tonda, che mi ſi di-
„ moſtra, io la conoſco beniſſimo, eſſere la teſta di
„ T. de T. della T. Patria, per averlo avuto in prat-
„ tica, come conoſcente, e non per altro, e io sò,
„ che era forgiudicato, come pubblicamente ho in-
„ teſo dire, &c.

Et ut evitetur fraus, hæc recognitio facienda eſt coram Judice, & ab eo teſtes recipi debent, juxtà *Prag.* 1. §. 21. *de officio Judicis generalis*: & cautela quoque eſt, ut antequam teſtibus caput oſtendatur, ſi interrogentur de perſona forjudicati, de facie vz. ætate, & capillatura; capta igitur informatione, decretum interponitur: *Die, &c. viſis actis fuit proviſum, quòd caput T. de T. ex quo forjudicatus, recipiatur, & ponatur in palo.* Si autem præſentatur a guidato indultum petente ad finem providendi decernitur, *quod capiatur informatio*, in qua conſtare debet, dictum ſervitium patratum fuiſſe a præſentante propriis manibus, adeò quòd mandans occidi forjudicatum indultu non gaudet, Caravita *ſup. Prag. de exulibus n.* 40. Follerius *ibid. num.* 40. Dom. de Franchis *decis.* 668. ubi ita deciſum refert per M. C. & Thorus *ad ſoc Grande in prædicamento quantitatis, quæſt.* 3. *num.* 2. ea ratione, ut aſſerunt, quia dicta Pragmatica loquitur in perſona, ideſt in faciente, idcircò non habet locum in mandante; prout *Prag.* 11. aliæque promulgatæ loquuntur.

Verba verò *Prag.* 18. & 19. ibi: *Ciaſcheduno, che ucciderà, o preſentarà o morto, o vivo un altro bandito de ſua commitiva, o d' altra, che ſi poſſono radduare teſta per teſta*: adverto, quòd ad majorem declarationem poſita fuerunt: nempè in duobus caſibus; *primò*, ut ſi in certamine guidatus bannitum occi-

dat, cujus caput alii ſocii banditi reciderent, ut quotidiè faciunt, aut corpus aſportarent, ut pluries contingit in Provincia Aprutii, ad ſtatum Eccleſiaſticum; nam illo caſu ſi liquidò conſtat de ſervitio, ideſt occiſione indultu privandus non eſt. *Secundò*, ut indultu gaudeat non ſolùm ſi bannitum capiat, & vivum Curiæ preſentet, quo caſu magna conſideratur utilitas, cum bannitus alios ſocios, receptatores & fautores, ac alia patrata facinora Regiæ Curiæ detegere poſſit, verùm etiam ſi mortuum, & ſic banniti caput præſentat.

Sanè, ut guidatus ipſe indultu gaudeat, regularitèr non convenit, ut pecunia, aùt alio opere forjudicati caput habeat, & Curiæ præſentet, ne hac facilitate delinquentium numerus augeatur (niſi ubi ſpeciali cauſa Pragmaticæ facultatem nominandi occidenti concederent) ſed neceſſe eſt, ut in bannitorum certamine is perſonalitèr interveniat, ejuſque culpa vitæ periculo compenſetur, & in facti contingentia Excellentiſſimus Marchio Velenſium hujus Regni Prorex vigilantiſſimus fiſci Patrono Provinciæ Calabriæ citra ita reſcripto animadvertit: cujus tenor eſt.

Magnifico Señor. Haviendome partecipado el Preſide de Coſencia, que mediante l'alvarano, que concedio a Andres Folino con promeſſa d' indulto de ſu inquiſitiones ha preſentado eneſſa Audiencia la teſta del bandido Joan Bavaſſo, que ſe coſta haçer ſe logrado en eſcaramuza, donde ſe ſupone haya tanbien muorto Nicola Arenga, y berido otros compañeros, ha parecido engaros, que al tiempo, que ſe tractare delle indulto, eſtais muy vigilante en reconocer ſi ſe hallò perſonalmente eſte ombre co la occaſion del ſervicio, y aſſi lo tendreis extendido, Nueſtro Señor guarde, Neapoles à catorce Deciembre 1675. a lo que mandares el Marques de los Velez D. Ignatio Cruciat al Fiſcal de Coſencia.

Ulteriùs animadverto, quòd circa ſervitii probationem milites campaneæ non ſunt integri teſtes, ſed eorum depoſitiones coadjuvare debent alii teſtes, ii deponere poſſunt de guidati diſceſſu tali die, & loco cum militibus Regiæ Curiæ, de aſſociatione cum eis ante, vel immediatè poſt dictum ſervitium, ſeù certamen.

Præterea adverto, quòd ſi guidatus bannitum vivum capere poſſet, & occideret, indultu non gaudet, imò in pœnam incidit, ut probavi in decreto *ſcribatur*, necnon ſi præſentat caput alicujus, qui pro delicto impune vigore ſtatuti occidi poteſt, & de delicto tamen adhuc non conſtat, informatio à Judice eſt capienda, & non ab Actuario, alioquin tanquam ſuſpecta rejicienda.

Inſupèr, ut caput recipiatur in dicta informatione plenæ probationes adeſſe debent, ut practicatum vidi, rejecto Scialoya, qui in *praxi forjudicatoria cap.* 28. *num.* 66. tenet eſſe ſufficientia indicia ad torturam, & adeſt reſcriptum Regii Collateralis Conſilii tenoris ſequentis.

PHILIPPUS DEI GRATIA REX, &c.

Illuſt. Vir. Conſil. Reg. fidelis dilectiſs.

Avemo viſta la voſtra dell'ultimo del paſſato, per la quale ci ſcrivete, come queſto Tribunale ha ſempre oſſervato di non conſentire, che per le teſte de'foraſciti, che ſono preſentate in quello, non ſe pigli informazione dopo li delitti da loro commeſſi; e che al preſente con l'avviſo del Mag. Auditore Goces maggiormente l'andarete oſſervando; però, come per eſperienza s'è viſto, che li foraſciti predetti tengono tanto atterrate le genti, e giuriſdizioni Baronali, che per tema non ſi piglia mai informazione contra di loro de' molti delitti, e recatti, che commettono, per il che quelli, che per fare altro ſervizio pongono a pericolo la loro vita, non poſſono dopo il ſervizio predetto godere delli premj contenuti nelli Regj Banni, per non eſſer prima preſa l'informazione predetta, e con ciò ſi viene a raffreddare l'animo, e mancano l'effetti, che ſi potriano fare, e però vi ha parſo darcene avviſo ſupplicandoci fuſſimo ſerviti ordinare lo che averete ad eſequire. E come che alcuni Commiſſarj delli Tribunali di Campagna alcune volte, così per inimicizia, come per ingordizia di godere li premj ſono ſtati ammazzati, e preſentarone le teſte di perſone, che non erano foraſciti, nè publici delinquenti, del che ne ſono ſtati giuſtiziati (coſa perniccioſa, e di molto mal' eſempio) non conviene per ciò, che dopò la morte di quelli ſi debbia pigliare informazione delli delitti per loro commeſſi, nelli quali poſſono commetterſi molte fraudi, e naſcerne molti inconvenienti: vi riſpondemo, e ordinamo che in niuno conto, dobbiate ſopra ciò innovare coſa alcuna, ma avvertirete con ogni eſattiſſima diligenza, che per detti Commiſſari, o altre perſone ſi ammazzi, o preſenti teſta alcuna, che non ſia pubblico, a notorio foraſcito, e diſrobator di ſtrada, nè permettere, che perſona neſſuna poſſa godere delli premj contenuti in detti Regj Banni, ſa non preſenta la teſta di foraſcito della qualità predetta, ſervata la forma delli Banni predetti, che tale è la noſtra volontà, ed intenzione. Datum Neapoli die 11. Januarii 1593. El Conde de Miranda. Vidit Goſtoriola Reg. Vidit Ribera. Reg. Foves pro Secret. in cur. 2. Capitan fol. 237.

Sicut pro prædictorum confirmatione Regia Pragm. de offic. Judicis generalis, *ibi*: E perche per il paſſato, per quanto ſemo informati ſi è cauſato grande inconveniente; in che le teſte de'Banditi, che ſi portano in detto Tribunale di Campagna dalli Guidati, e Soldati non ſi ſono riconoſciute alle volte per lo Commiſſario di Campagna nella forma ſolita, ordinamo, e comandamo, che da quà avanti detto Commiſſario non poſſa, nè debba ammettere neſſuna preſentazione di tali teſte, ſenza, che prima per informazione fatta avanti d'eſſo, e non per altro, e il ſuo Maſtro d'Atti coſti bene, eſſer la teſta del tale Bandito, eſſerſi fatto il ſervizio per la perſona, che la preſenterà, e non per interpoſita perſona, e dette ſorti d'informazioni, ſi debbiano conſervare con molto penſiero, acciò in ogni tempo coſti la verità, e non ſi ſuppongano teſte, ne ſervizj.

Adeſt ordo in facti contingentia ab Excellentiſſimo D. Admirato Caſtella Regni Vicerege, Regiæ Audientiæ Principatus ultra.

Foris. A Muy Illuſt. Señor el Duque de Salza del Conſejo de S. M. y Preſide ne l' Aud. de Monte Foſco da *cap. Intus verò*: Muy Ill. Señor. Ho entendido, que por le paſado hà avido grande deſorden en rezevir cavaças de hombres ſin ſaber la juſtificacion con que ſe han necho, y ſiendo la materia tan grave y digna de remedio, me hà parezido adbertir a V.S. que da qui edelante no ſe reziva en eſte Tribunal caviça ninguna ſin prender informacion de quien hiſo ſi lo puendo traher vivo, y ſi el muorto es forjudicando, o delinquente publico de campaña, y hallando tenor eſtos requiſitos ſe trate in eſte Tribunal oydo el Fiſco ſi deve rezevir, o no la caveça, y ſobre eſto ſe enterponga decreto, el qual hà da queſtar regiſtrado en el proceſo de las inquiſiciones del muorto, y con eſta deſtincion, y claridad me haga V. S. con eſta Aud. relacion, del Servicio, la qual ha de venir firmada dal Fiſcal, y no hallandoſe ſer juſtificando con eſtas circonſtancias, os haveis de aſſigurar de las perſonas, que huviern hecho la caveca, y no poniendolas haver a las manos, procederà contro allos, a lo que fuere de juſticia advertiendo, que eſta orden mia se ha de obſervar inbiolabilmente, y para que della coſte en todo tiempo la darà V. S. al Secretario de la Audiencia para que la regiſtre en los libros de ſu oficio, aviſando de hazer, o eſecutado N. S. guarde. Napoles a 26. de Junio 1644. a lo que V. S. mandare el Almirante. Bolle Secretario. A la Aud. de Monteſuſco.

Capta informatione modo prædicto decretum interponitur; *Die, &c. facto verbo audito Regio Fiſco fuit proviſum, quòd ſervitium capitis T. de T. Patria forjudicati, ſive ſcurritoris campaneæ adſcribatur in faciem, & beneficium T. de T. guidati Regiæ Curiæ, hoc ſuum, &c.*

49 Poſtmodum dicti guidati omnium delictorum confeſſione recepta, Curia pro Tribunali Sedente ſub ſpe, & indultus promiſſione, quam Fiſcus in tortura ratificare faciat in caput ſociorum, ſi is crimina exceptuata non commiſerit, juxtà ei in albarano promiſſa, aùt indultus, aùt guidaticum ad diſcuſſionem in-

Digitized by Google

indultus conceditur, atque decretum hoc modo concipitur.

In cauſa T. de T. indulto gaudere petentis obſervatia Regia Curiæ per eum facta ob præſentationem T. de T., vel Capitis T. de T. banniti præcedente albarano, ut ex actis in M. C. vel. R. A.

Die, &c. facto verbo audito Regio Fiſco fuit proviſum, & decretum, quod fiat relatio S. E. pro indultus expeditione, & interim prædictus T. de T. manuteneatur ſub guidatico libero, & abſque clauſulis, & expediantur proviſiones.

Ex verò ſunt tenoris ſequentis.

A tutti, e ſingoli Officiali, e Tribunali del preſente Regno, maggiori, e minori così regj, come de Baroni, Capitanj di Giuſtizia di quella fedeliſſima Città di Napoli, Caporali, Soldati, ed altri, alli quali la preſente ſpetterà, e ſarà in qualſivoglia modo preſentata, Regis fideles la grazia Regia, e la buona volontà, vi ſignificamo, come T. de T. inquiſito di omicidio (o di altro delitto) eſſendoſi ne' giorni paſſati offerto di dare in mano della Regia Corte alcuni publici delinquenti, e forgiudicati, con che ſe li fuſſe conceduto indulto de' ſuoi delitti, in conformità della facoltà da S. E. a noi conceſſa, con albarano ſpedito a dì &c. ſub fide, & verbo Regio; atque Noſtris, promeſſimo al ſopradetto, che preſentando vivo, e non poſſendo morto T. de T. o altro forgiudicato, o ſcorritore di campagna in queſta G. C. di farli ſpedire indulto in forma valida per dette ſue inquiſizioni, ancorche non ne tenga remiſſione delle parti offeſe, e fra tanto manutenerlo in giudatico a diſcuſſione d' indulto libero, abſque clauſulis.

E perche con effetto fra il termine prefiſſoli preſentò avanti di noi la teſta del T. di T. e a relazione del Signore Giudice T. inteſo il R. Fiſco fu interpoſto in beneficio del predetto T. de T. decreto, che ſi faceſſe relazione a S. E. per l'eſpedizione dell' indulto, e fra tanto, che ſi manuteneſſe in guidatico a diſcuſſione d' indulto libero, e ſenza condizione alcuna, perciò in eſecuzione di detto decreto con la preſente ſub fide, & verbo regis, atque noſtris, guidamo, ed aſſicuramo il detto T. de T. di tutti i ſuoi delitti, ed inquiſizioni, ancorche di quelle non ne teneſſe remiſſione delle parti offeſa, di maniera che pendente detta relazione da farſi da noi a S. E. e pendente detta diſcuſſione d'indulto, poſſit liberamente ſtare, e pratticare nella fedeliſſima Città di Napoli, ſuoi Borghi, e Caſali, in tutto il Regno, nella propria Patria, ed anco ne' luoghi delle parti offeſe ſenza eſſerli dato faſtidio per cauſa de' ſuoi delitti, ed inquiſizioni forgiudica, pene, e contumacie, nelle quali fuſſe incorſo, nè impedimento alcuno, e così eſequirete. Datum, &c. T. de T. Commiſſarius, T. de T. Actuarius.

Alia decreti formula utuntur Regiæ Audientiæ, nempè.

Die, &c. facto verbo audito R. Fiſco, viſa confeſſione T. de T. indultum petentis, fuit proviſum, quod ſtantibus delictis non exceptuatis expediatur guidaticum ad diſcuſſionem indultus, & fiat relatio S. E.

Decreti indultus talis eſt.

In cauſa T. de T. indultum petentis cum R. Fiſco.

Die, &c. facto verbo audito R. F. viſa confeſſione T. de T. fuit proviſum, quod pro criminibus in ea expreſſis gaudeat indulto.

Formula verò decreti indultus, qui conceditur ob nominationem vigore banni, talis eſt.

In cauſa T. de T. inquiſiti de talibus criminibus petentis gaudere de prædicto indulto, ſtante nominatione facta in ſervitiis præſentatis per T. de T. & ejus ſocios capitis T. de T. publici banniti, ut ex actis.

Die, &c. facto verbo audito R. Fiſco fuit proviſum quod T. de T. pro delictis prædictis, ſtante ſupradicta nominatione facta, & interventu in præſentatione dicti capitis banniti (vel talis banniti) in poſſe Regiæ Curiæ gaudeat indulto ſervata forma banni, & ordinis S. E. & expediatur indultus in forma, hoc ſuam, &c.

Hinc quæro, ſi conſtet, quod quis bannitum vivum cœperit, vel occiderit ante alberanum, an indultu gaudeat?

Primus caſus mihi videtur, quod ſit extra controverſiam, cum bannitum vivum ante albaranum captum poſt albaranum in arbitrio capientis ſit, vel eum dimittere, vel Regiæ Curiæ præſentare.

In ſecundo caſu, aut occidit in rixa, & non ad finem præſentandi caput Regiæ Curiæ, & arbitror eum indultu non gaudere, aut ad finem præſentandi Regiæ Curiæ, & licèt dici poſſet, quod nec etiam gaudeat, per *text. in l. ſtipulatus*, §. *cum ſtipulatur*, *ff. de verbor. obligat.* ubi in contractibus non fit extenſio de tempore ad tempus, per *text. in l. 7. C. de legibus*, & in *cap. fin. de Conſtitutionibus*, ubi habetur, jura circa futura diſponere, & non præterita.

Hinc ſi aſſenſus ſit præſtitus pro contracto faciendo, pro contracto jam facto non tenet, juxtà notata a Dom. Reg. Revarterio in *deciſ.* 209. & ibi D. Reg. de Marinis.

Sed contrarium veriùs eſt juxtà dictum Baldi & Floriani *in l. ſi. ità ſcriptam*, §. *fin. ff. de legatis* 2. Marſilii *in l. quæſtionis habendæ*, *ff. de quæſtionibus*, Guazz. ad *defenſ.* 18. *cap.* 2. nempè, quod ſtatutum dans præmium capienti bannitum, habet locum in eo, qui jam cœpit bannitum.

Et comprobatur *d. l. ſi ità ſcriptum in d.* §. *fin.* ubi legatum factum mulieri ſub conditione *ſi nupſerit* ſi ea jam nupta erat, debetur, ſicut ſuſtinetur hæredis inſtitutio, ſi teſtator inſtituat poſthumum, qui teſtamenti tempore natus erat, *l. Titius*, §. *Lucius*, *ff. de liberis*, & *poſthumis*, necnon *l. ſi quis*, §. *irritam*, *ff. de injuſto rupto*, & *irrito facto teſtamento*. Ubi licentia conceſſa, ut teſtari poſſit, extenditur etiam ad teſtamentum prius factum. Hæc opinio cum libertatis favorem reſpiciat, in præcedenti caſu recipienda eſt.

Secundo quæro, an pro crimine non expreſſo guidatus indultu gaudeat? hæc quæſiti reſolutio dependet ab alia, an & quando tacita obreptio Principis gratiam annullet? qua in re plures affert diſtinctiones germanus meus D. Thomas de Roſa Epiſcopus Policaſtrenſis *in tract. de exequutoribus litterarum Apoſtolicarum cap.* 5. ſed magis communis diſtinctio eſt, quod ſi obreptio eſt facti, quod ſi expreſſum fuiſſet, gratiam non conceſſiſſet, vel difficiliùs, & tunc annullat gratiam, ut ſunt plures S. Rotæ Romanæ deciſiones, ut coram D. Merlino *dec.* 243. Rojas *dec.* 294. coràm D. Celſo *dec.* 250. Dunozett. *dec.* 108. 367. *n.* 16. 584. *et* 731. *n.* 43. & 957. *n.* 8. coràm Pentinger. *dec.* 367. *n.* 11. & coràm D. Bichio 189. *n.* 17.

Si taciturnitas, ſeù obreptio eſt facti, quod ſi expreſſum fuiſſet, adhùc Princeps conceſſiſſet, & valida eſt gratia, *cap. ſuper literis*, *de reſcript.*

Verùm ego in hoc ſecundo caſu etiam dubito, ſi in indultu fuerit dictum, quod guidatus gaudeat pro delictis expreſſis, cum obſtet decreti formula, & gratia interpretationem recipiat à petitione, & in caſu noſtro referatur ad confeſſionem, Capiblancus *de Baronibus Prag.* 6. *c.* 31. *num.* 2. tunc enim quando verba ſunt clara, non recipitur interpretatio aliqua contra verborum lecturam, dicit Farinac. *quæſt.* 29. *num.* 46. niſi crimen, quod tacetur, minus ſit expreſſo, idem *num.* 75. eo magis dubito, cum Fiſco expediat delicta detegere, eorumque authores, ne affligantur inſontes.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

CAP. X.

De Decretis: *Forjudicetur*, &c.

SUMMARIUM.

1 *Citatio ad forjudicandum notificatur principali, & conjunctis uſque ad quartum gradum de Jure civili incluſive.*

Qui

Digitized by Google

Qui Agnati, Affines, Amici, & Vicini Nullitates proponere poſſunt ante decretum Forjudicetur.
At poſt publicatam ſententiam Forjudicato in fortiis non exiſtente nullitates proponere nequeunt rejectis contrarium dicentibus.

2 *Minor delinquens quomodo ſit puniendus.*
3 *Pragmatica prima de Minoribus declaratur.*
4 *Pragmatica prima de minoribus limitatur, & diſſidentes opiniones narrantur.*
5 *Pragmatica prædicta requirit quatuor requiſita, & narrantur.*
6 *Minor delinquens in rixa abſque dubio ante vel poſt Pragmaticam, Judex poteſt moderare pœnam.*
7 *Minori quando infertur pœna ordinaria mortis, declaratur.*
8 *Minor condemnatus in Provincia Capitanata Comitatus Moliſii, quod inceſſerat cum Bannitis per Campaneam, fuerunt Auditores ab officio ſuſpenſi ob exceſſum condemnationis.*
9 *Pragmatica de minoribus prædicta habet locum in delictis atrociſſimis, & quæ ſunt dicta delicta, declarantur.*
10 *Minor Infans delinquens nulla punitur pœna, & ratio quia caret uſu rationis, & inſpicitur tempus criminis commiſſi, & non tempus punitionis, quo factus eſt major.*
11 *Minor punitus pœna mortis in delictis, in quibus Pragmatica remittit arbitrio Judis, non tenetur in Syndicatu, neque de nullitate dici poteſt, & aſſignatur ratio, quia nullitas non cadit in his, quæ in arbitrio Judicis committuntur, Sed ab iniqua ſententia appellatur.*
12 *Minor ſi forjudicatur, ſententia eſt nulla, & ratio Aſſignatur, quia Pragmatica non loquitur circa abſentem.*
13 *Conſtitutio* pœnam *eorum quæ poſt anni decurſum in contumacia exiſtentem ſtatuit procedi ad forjudicationem, & forjudicatum pro mortuo reputare, fuit correcta per capitulum Regni, ſi vero quis; Et dictum cap. Regni receſſit ab uſu, nam communis practica eſt, ut ad forjudicandum deveniri non poſſit, niſi contra Reos mortis tantum dignos.*
14 *Minor forjudicari non poteſt, & ratio aſſignatur, quia contra minorem contumacem non poteſt procedi ad condemnationem, rejecto Conſil. Campana, & Judice Calà.*
15 *Minore abſente oppoſita exceptione minoris ætatis, & petita dilatione ad præſentandam fidem non proceditur ad forjudicationem, & ſi minor citetur etiam in civitate, vel Caſalibus, accedit Judex ad recognoſcendum librum baptiſmatis.*
16 *Formula actus, quando minor ſeptennio examinatur à Judice.*

1 OBſervetur, quod citatio ad forjudicandum notificanda eſt Principali inquiſito, & conjunctis uſque ad quartum gradum de Jure civili incluſivè, qui Agnati, Affines, Amici, & Vicini ante decretum Forjudicetur nullitates proponere poſſunt. Auctor noſter hìc *num.* 40.

At poſt publicatam ſententiam Forjudicato in fortiis non exiſtente, nullitates proponere nequeunt, quidquid in contrarium referat deciſum *de Franch. dec.* 688. *& de Luca*, ibi: *ex Nevario dec.* 14. *& Epiſcopo Aſflicto controverſia* 11. Auctor noſter hìc dicit *num.* 30.

2 Pœna minori de jure communi eſt minoranda; At de jure Regni Judici eſt arbitraria criminis gravitate, & reiteratione attentis, Auctor noſter hìc *n.* 8.

Ad cujus majorem declarationem addo infrà commentarium ſuper Pragmaticam primam de minoribus.

COMMENTARIUS.

Super Pragmaticam Primam de Minoribus:

3 ANte hanc Pragmaticam certabant Doctores, an Judex ea neceſſitate punire deberet Minores mitiori, & non ordinaria pœna.

Unde ad dubietatem tollendam fuit per hanc Pragmaticam ſtatutum, ut arbitrio Judicantium remittatur.

Et ut de *Franch. deciſ.* 130. *num.* 2. de hac Pragmatica loquens dicit, Viſum fuiſſe Illuſtriſ. tunc Vice Regi unire omnia Tribunalia coram eo in Collaterali Conſilio, & facta ibi exquiſitiſſima diſcuſſione maximam partem votorum adhæſiſſe huic opinioni, licèt unus ex Dominis Regentibus valdè prò altera parte pugnaſſet. Et propterea fuiſſe editam Regiam Pragmaticam, dicto Regente procurante, & habente prò vera ſuam opinionem ſub die 26. Octobris 1558. Impreſſa, qua ſtatuitur hoc arbitrium minorandi pœnam, non ſubjacere neceſſitati, ſed eſſe in arbitrio Judicis, an ordinaria, vel mitiori pœna Minores delinquentes puniendi ſunt, conſiderata delicti atrocitate, perſonæ qualitate, delictorum reiteratione, cæteriſque aliis conſiderandis rectè perpenſis. Hæc ille.

4 Limitat hanc Pragmaticam Philippus Maradeus in ſing. 231., quod in atrociſſimis delictis non ſunt conſiderandæ aliæ qualitates, ſed quod ſufficiat ipſa delicti atrocitas, ut *Sforz. Odd. de reſtit. in integrum p.* 2. *quæſt.* 80. *artic.* 9. *n.* 111., ea ratione, quia regulariter atrociſſima delicta non committuntur ex cauſa fomitis naturalis, qui dominatur in ætate adoleſcentiæ, ſed ut plurimum ex innata ſævitia, & animi feritate, ac inclinatione ad ſitiendum humanum ſanguinem, quo caſu nulla eſt veniæ deprecatio, qua nulla correctio utique ſperari poteſt.

Contrarium tamen docet *Conſil. Campana de forjud. reſol.* 2. *nu.* 54. quem citat, & ſequitur *Dom. Conſtant. ad d. Pragm. num.* 8., quod arbitrium Judicis in pœnis minori inferendis ex diſpoſitione hujus Pragmaticæ habet locum in atrociſſimis tantum delictis.

Et ita verbis, & ſenſu ejuſdem Pragm. clarè colligitur ibi, *Conſiderata delicti atrocitate, &c.*

Ex quibus verbis elicitur, quod unum ex quatuor requiſitis poſuit hæc Pragm. ut tunc Judex utatur arbitrio moderandi pœnam minori infligendam, quando adſit delicti atrocitas, qua rectè perpenſa arbitratur, an mitiori pœna, vel an ordinaria ſit minor plectendus.

Alterum requiſitum, ut inſpiciatur qualitas, ut ſi ſit nobilis, vel bonæ conditionis, & famæ, *Honded. conſ.* 104. *num.* 6.

Aliud requiſitum ſi minor reiteratè deliquerit: nam verba ſunt ipſius Pragmaticæ, ut rectè hæc tria requiſita perpendantur, & concurrant.

Intelligas tamen de reiteratione facta in re temporibus diſtincta. Nam committens uno eodemque impetu plura homicidia pro uno reputantur, ut advertit *Dom. Conſt. ſuper hac. prag. num.* 2.

Et *Dom. Conſ. de Roſa* dicit hoc tertium requiſitum non eſſe neceſſarium in *reſol.* 2. *aliàs* 27. *nu.* 20., *& reſol.* 3. *five* 28. *num.* 18. *citatus à Dom. Conſt. ibid.*

5 Requiſitum, ut minor delinquet ex animi ſententia, ideſt appenſatè, & ex propoſito, alios ſi in rixa diſpoſitio Prag. non habet locum, cum loquatur de crimine appenſato tantum, in quo juxta circumſtantias gravantes, vel leves habet Judex arbitrium puniendi mitiori, vel ordinaria pœna.

Et ſenſus, & verba Pragmaticæ ſunt clara ibi? Et ſi verum ſit minoribus ex animo delinquentibus, &c. ideſt ex propoſito, vel appenſatè, &c.

6 In rixa, autem, ſivè in delictis abſque præmeditatione commiſſis nulla dubietas fuit inter DD. tam ante, quàm poſt Pragm. quin Judex moderarè poſſit pœnam etiam majoribus, *ut ex Prato in cap.* 25. *Matteù de re criminali num.* 8. *Sforza Oddo de reſtit. in integr. p.* 2. *quæſt.* 8. *art.* 9. *Card. de Luc. p.* 3. *ſupplem. obſerv.* 11. *fol.* 11.

7 Unde communis ſtylus noſtrorum Tribunalium inolevit, tunc practicari pœnam ordinariam mortis contra minorem, quando crimen eſt ejuſdem naturæ, ut ſi eſſet à majore commiſſum, non ſimplicem pœnam mortis delinquens mereretur, ſed acerbiorem modum mortis, ut ſi traheretur per Civitatem, vel Cadaver comburi deberet, aut ſimili alio modo acriori morti tradi deberet: Et ſic exceſſus illius pœnæ ultra mortem condonatur minori ob minorem ætatem, *D. Hyeronimus Calà de reſtit. in integ. reſol.* 37. *nu.* 21 *Campan.*

pan. de Forjud. reſol. 2. num. 28.

8 Et advertant Judices quod anno 1628. Auditores, & Fiſcalis Regiæ Audientiæ Capitanatæ, & Comitatus Moliſii condemnantes Franciſcum Pottarcum minorem, prætextu quod inceſſerat eum bannitus per Campaneam fuerunt ab officio ſuſpenſi, & vocati à Prorege, *Marnd. ſing.* 231. *num.* 5.

9 Et dùm dicimus diſpoſitionem Pragmaticæ habere locum in delictis atrociſſimis, ſcias quod *Jul. Clarus nu. 9. §. 1. lib. 3. de maleficiis* diſtinguit delicta atrocia ab atrociſſimis, ut

Atrocia ea ſint, pro quibus a lege, vel ſtatuto imponitur ſimpliciter pœna mortis naturalis, vel Civilis, ſcilicet triremium perpetuò, quando talis pœna eſt in uſu, & a Judicibus imponitur, & exequi ſolet.

Atrociora autem, ſive atrociſſima dicuntur, pro quibus lex, vel ſtatutum imponit pœnam graviorem quam ſimplicit mortis in ipſo genere mortis, puta quia vult prò talibus delictis reos in ſui Culeo, vel igne comburi, vel in fruſtra ſcindi, vel Rotæ inferi, vel trahi ad caudam equi, vel hujuſmodi, ut in crimine Hæreſis, Parricidii, Aſſaſſinii, Latrocinii ad viam publicam, Sodomiæ, Incendiarii, Falſæ monetæ, &c. & quando addit alias qualitates ultra Pœnam mortis, ut quando extendit pœnam etiam in filios, ut in crimine læſæ Majeſtatis, vel concedit aliqua ſpecialia adverſus delinquentes, ut in crimine raptus virginum, & honeſtarum mulierum.

20 Demum pro declaratione hujus Pragmaticæ quod infans delinquens cum careat uſu rationis nulla punitur pœna, *l. infans, ff. ad l. Cornel. de Sicar. Clem. unica de homicid. Aſſl. in Conſtit. Terminum vitæ 7. fallentia art. 12. D. Conſtant. ſuper hac Pragm. nu. 6.*

Declara etiam inſpiciendum eſſe tempus criminis commiſſi intra minorem ætatem, licet tempore punitionis eſſet factus major *D. Conſt. ibid. num. 9. rejecto Sanfelic. in decif. 57. ex Plaza*, & aliis.

21 Et dum Pragmatica remittit arbitrio Judicis, ſi Judex pœna mortis puniret minorem, in Sindicato non tenetur, neque de nullitate dici poteſt.

Ea ratio eſt, quia nullitas non cadit in his, quæ arbitrio Judicis committuntur, ſed ab iniqua ſententia poterit minor appellare, *Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 1. caſu 40. num. 14. Campan. reſol. 7. num. 3. Merlin. contr. 98. num. 4. lib. 2. D. Conſtant. in dict. Pragm. num. 8.*

12 Ultrà ſcias, quod ſententia forjudicationis contra minorem eſt nulla, & ſunt plures deciſiones relatæ per *Dom. Marnd. in obſ. 231. num. 2.* & rationem aſſignat *Reg. Petr. in Rit. 279. & rit. 293. nu. 32. tom. 3. fol. 203. ibi: Non officit Prag. 1. de minor.* ubi ſancitum fuit, *ut Judex non adſtringat ad minorandam pœnam minori, ſed ejus remaneat arbitrio etiam illam extendendi ad mortem attentis qualitate, & atrocitate*, aliiſque circumſtantiis.

Siquidem illa contra minorem abſentem locum ſibi minimè vindicat, cum tantum de præſente loquatur per verba illa plectendi, & faciendi, quæ ad præſentem referenda ſunt. Cumque verè id plectere, & ferire non cadat in abſentem, &c.

13 Et ratio rationis erit, quia Practica forjudicandi in Regno originem traxit à Conſtit. *Pœnam eorum*, in qua Federicus Imperator contumacem ex ſolo delicto contumaciæ poſt anni decurſum in contumacia perſiſtentem ſtatuit procedi ad ſententiam forjudicationis, & eum pro mortuo reputari.

Quæ lex ſic generalis cum viſa fuerit nimis durà Regi Carolo Secundo fuit per dictum Regem promulgata altera lex, ut in *cap. Regni ſive quis* ſub his verbis ibi: *Quam forjudicationem tunc tantum procedere volumus, cum bannitus fuerit ob contumaciam criminis, cujus pœna eſt mors naturalis, aut deportatio, aut membri abſciſſio, aut Carcer perpetuus; Sed ſi de contumacia aliorum minorum criminum eſſet bannitus, & in contumacia, & banno duret per annum ipſum forjudicare non volumus.*

Et per hanc legem fuit moderata illa prima Conſtitutio, ne per contumaciam omnium delictorum poſſit quis forjudicari *de Franch. dec. 203. num. 20. Merlin. contr. 63. num. 3. lib. 1.*

Et licet nulla alia lex reperiatur circa forjudicationem, tamen communis Practica receſſit a dicto capitolo Regni, & uſus inolevit, ut ad forjudicationem deveniri non poſſit, niſi contra reos mortis tantum dignos, *Grezzarell. deciſ. 13. Trip. deciſ. 49.*

Cùm itaque Forjudicatis fundetur in contumacia

14 delinquentis perſiſtentis per annum in ea, non poteſt forjudicari minor quia contra minorem non poteſt procedi in contumaciam ad condemnationem rejecto *Campana reſol. 2. & Calà loco ſupra citato*, qui voluerunt poſſe procedi ad forjudicationem contra minorem putantes, quod falſum eſt ex *Tex. in l. contra pupillum 54. ff. de re judic. Galeota lib. 2. contr. 33. num. 12. Riccius Collect.* 1626. *Novar. ſuper hac Prag. Collect.* 2. *num.* 10.

15 *Et Dom. Conſil. de Roſa in prax. crim. in hoc cap. 10. nu. 17., & nu. 45.* tradit praxim, ut oppoſita minoris ætatis, & petita dilatione ad præſeutandam fidem in M. C. V. non procedatur ad forjudicationem, & ſi minor citatus eſſet in Civitate, vel in Caſalibus ſolet accedere unus ex Judicibus ad recognoſcendum librum Baptiſmatis.

Et Antonius Police, de Præemin. Reg. Audientiæ, cap. 10. num. 16. confirmat practicam, quod producta fide Baptiſmatis ſuperſedetur in forjudicando, & ante eos dicta praxis fuit tradita ab *Aſſl. in d. conſt. pœnam eorum, & a Franch. dec. 673. num. 8. Cancer. variar. reſol. lib. 2. cap. 2. num. 138.*

16 *Formula, ſive actus, quando infans minor ſententia à Judice examinatur interveniente Actuario, ſive Scriba, qui dictum actum ſcribet. v3.*

OGgi ultimo di Ottobre 1718. avendo in ſottoſcritto Scrivano aſportato avanti al Sig. Giudice D. Giuſeppe Bartolino Antonio Ferraro figlio di Pietro, & Antonio Bevilaqua, d'età d'anni ſei in circa, come eſſo Pietro ha detto, & dal ſuo aſpetto appare, e da detto Signor Giudice interrogato ſopra tale fatto, ha fermamente detto queſto, e queſto, & in fidem talia Scriba.

Leonardus Riccius.

CAPUT UNDECIMUM.

De Decretis, quorum I. Eſſe deferendum II. Non eſſe deferendum petito Recurſui, &c.

SUMMARIUM.

1 *Fiſcus a decretis abſolutoriis de Jure Regni non appellat.*
2 *Fiſcus appellationibus à condemnatis propoſitis inhæret, & quando eum inhæſiſſe intelligatur vigore Prag. 7.* de appell.
3 *Pragm. 7.* de appell. *non procedit, ſi accuſator exiſtit, & non appellat.*
Fiſcus appellationem non proſequitur ſi eam renunciaverit accuſator, ibidem.
4 *Fiſcus licet in Regno non appellat, habet tamen recurſum, ſi notoriè fuerit læſus.*
5 *Praxis petendi recurſum recenſetur.*
6 *Recurſus ab appellatione, & reclamatione regulatur, & ab ea differt, ac plures recenſentur caſus.*
7 *Fiſcus non admittitur ad pinguius probandum in ſecunda inſtantia.*
8 *Fiſcus admittitur in prima inſtantia ad pinguius probandum uſque ad ſententiam, cum ampliatione.*
Fiſco an à minoratione pœnæ competat appellatio.
10 *An a decreto remiſſionis ad Baronem, vel alium Judicem, vel a decreto gaudeat indulto.*
11 *An a ſententia, quæ pœnam pecuniariam continet.*

DE Jure Communi Fiſcus tàm in civilibus cauſis, quam in criminalibus appellat, Gram. *deciſ.* 14. D. de Franch. *dec.* 148. & ibi D. Ricc. ac Rever. de Lu-

ca

ca per *tex. in l. illud 2. ff. de appell. & in l. litigatorib.*
1 *C. eodem*, Secus de Jure Regni, in criminalibus à decretis abſolutoriis, ut in *rita* 258. & 261.

2 Verùm appellationibus a condemnatis propoſitis inhæret, & ſi eæ ad Regia Tribunalia devoluantur, puta ad Regias Audientias M. C. S. C. & Reg. Cameram Fiſcum inhæſiſſe intelligitur, *Pragm. 7. de appell.* Grammat. *d. dec.* D. Reg. Rovitus *dec.* 14. Capiblancus *Pragm. nu.* 125. cum ſæpiùs condemnati ad dilatandam ſententiæ exequutionem appellarent, & ut reo, & Fiſco par ſit ratio: nam ſicut reus appellat pro pœnæ minoratione, ita Fiſcus pro incremento, & ſic, & in pejus ſententia reformari poſſit.

Quinimò quilibet, cui adhæſio competit, alterius appellationi adhærere poteſt, licèt infrà decem dies non appellavit, quia ipſe adhærens appellare neceſſe non habet. Hinc etiam licèt reus renunciet appellationi, non tamen tollitur adhæſio, niſi appellatio eſſet nulla, quoniam tunc cum adhærens non ſit perſona de per ſe, ſed adminiculum, non eſt, in quo à principio figat pedes, radicem trahens a cauſa nulla, Dom. Reg. de Ponte *conſ. dec.* 6. *nu.* 41. & 26. Cancerius *variar. reſolut. cap.* 15. *de appell. nu.* 16. *verſ. An autem Reus.*

3 Supradicta Pragmatica locum non habet, ſi accuſator adeſſet, & non appellaſſet, teſte Dom. Reg. Rovito *ibidem*, D. de Franchis *dec.* 467. *in fin.* D. Sanfelicio *dec.* 467. ea ratione, ut conſidero: Nam ſi pars offenſa, de cujus primario intereſſe agitur, non appellat, appellatio minus convenit Fiſco, cujus intereſſe ſecundario conſideratur.

Et licèt in Regno Fiſcus non appellat, tamen ſi no-
4 toriè eſt gravatus, ne crimina pertranſeant impunita, habet recurſum, Caravita ſuper enunciatis Ritibus, & ibi Petra, D. Franchis *deciſ.* 148. & 470. D. Reg. Tapia *in jus Regni, cap. plerumque contingit na.* 4. Dom. Reg. Capyc. Latro *deciſ.* 79. & 165. D. Reg. de Marinis *ad Reg. Revertetiam dec.* 393.

Hinc a decreto Regiæ Audientiæ Fiſcalis recurrit ad M. C. a qua ad finem providendi relaxantur proviſiones pro actorum tranſmiſſione, audito poſtea M. C. Fiſci patrono, ſi decretum enormiſſimam læſionem
5 continet, dicitur: *Die, &c. in cauſa T. de T. cum R. Fiſco facto verbo fuit proviſum, eſſe deferendum petito recurſui.*

Adversùs hoc decretum pars valet impetrare reſcriptum a S. C. Præſide, vel ſi cauſa erit delegata a Regio Collaterali, *Quod M. C. relationem faciat*, ſicut practicatum vidi in M. C. in cauſa Franciſci Gama de Vignola, inquiſiti de ictu ſcopictæ in R. A. Aquilana, & liberari in forma, a quo deliberationis decreto Fiſcalis petiit recurſum ad M. C. & cum fuerit proviſum, eſſe deferendum petito recurſui pars Regiam decretationem obtinuit, *Quod M. C. relationem faciat in Reg Coll. et Conſil.* qua per me facta fuit decretum M.C. confirmatum, poſtmodum ne pendente termino in gradu recurſus, in viſitatione fuit ad interveniendum concordatus, proceſſus eſt penes Daneſe.

6 Pro majori cæterum praxis intelligentia adverto, quod Recurſus regulatur ab appellatione, & ab ea quoque differt. Regulatur primo, cum Fiſcus infra decem dies a die latæ ſententiæ recurrere debeat, & intra quinquaginta recurſum proſequi, ſicuti appellans.

Secundo, quoniam in utroque judicio terminus impartitur, in quo ſolum reus ad ejus innocentiam demonſtrandam novos teſtes, & probationes producere valet.

7 Etenim Fiſcus non admittitur ad pinguius probandum in ſecunda inſtantia, Paris de Puteo *de ſyndicatu in verb. inquiſitio cap.* 2. de Nigris *in cap. plerumque*, Capycius *deciſ.* 87. Maſullus *ad eundem dec.* 144. Follerius *in rub. Conceditur repulſa*, Caravita *ritu* 258. Concivis meus *ritu* 71. turpe enim eſt ad hominis perditionem defatigari, qui membrum Reipublicæ eſt, & in ea conſervandus. Sed teſtes in prima inſtantia invalidè repetiti denuo in ſecunda repeti poſſunt, ut deciſum refert Dom. Reg. Sanfelicius *dec.* 22.

8 Cæterùm Fiſcus in prima inſtantia, ne delinquentes ſint impunes, & in male agendo audaciores, de officio uſque ad ſententiam novas probationes producere poteſt, etiam accuſatore exiſtente, dummodo in receptione teſtium is non interveniat, & ab eo teſtes non ſint producti, vel indiciorum notitia habita, itaut ceſſet omnis ſubornationis ſuſpicio, teſte eodem D. Sanfelicio *d. dec.* 21. & amplius ad pinguius probandum admittitur, ſi ipſo inaudito cauſa fuerit diſcuſſa, & ob votorum paritatem non dum prolata ſententia, eodem Dom. Sanfel. *dec.* 23.

Tertiò ab appellatione, & reclamatione regulatur; nàm a ſententia Judicis ſuperioris, ſicut ab illa intra biennium reclamatur, ita intra eundem terminum recurſus peti poteſt, D. Reg. de Marinis *juris reſol. cap.* 150. *in fin.*

Differt & primo, quia recurſus incipit currere à die latæ ſententiæ, cum Fiſcus ſemper præſens ſit, appellatio a die intimationis, D. Capyc. Latr. *deciſ.*

Secundo, nam appellatio nulla præcedente cauſæ cognitione admittitur, recurſus niſi cum cauſæ cognitione.

Tertio differt, quia appellatione pendente nihil innovatur; ſed pendente recurſu Judex, à quo carceratus habilitari poteſt, *Prag.* 10. §. 40. *de offic. Judicum.*

Quarto differt, nàm ubi reo ob publicam utilitatem appellatio denegatur, Fiſco recurſus conceditur, teſte D. Reg. de Marinis *juris reſol. cap.* 160. *nu.* 10. nàm ſi appellatio ob publicam utilitatem denegatur, & ut citiùs delicta coerceantur, non rectè infertur, quòd ſit denegandus recurſus, imò fortius concedendus, cum tendat ad eundem finem delicta puniendi, quo caſu inæqualitas permittitur, licet aliis non permitteteretur; maximè quidem Reipublicæ intereſt delicta puniri, pœna publicum reſpicit favorem, præter quem aliud leges non conſideraverunt, ita in hoc Regno ſervatur, ſed contrarium Bononiæ, Mediolani, & in Civitate Lucana, ut refert Guazz. *ad defenſam defenſa.* 36. *cap.* 14. *nu.* 3. *verſ. pro complemento.*

9 Si Fiſcus notoriè non fuerit gravatus, recurſui non eſt locus; ſanctius eſt enim nocentem dimittere, quam innocentem damnare, *l. abſentem ff. de pœnis, cap. nolite* 22. *cauſa.* 11. *quæſt.* 3. ibi: *Ubi enim peccatum non eſt evidens, ejicere de Eccleſia neminem poſſumus.* Et hæc eſt firma concluſio in Regno, ſed adhuc remanet quæſtio, an à minoratione pœnæ Fiſco competat appellatio, an verò recurſus? Et quod competat appellatio.

Affirmant Bajard. ad Clar. *quæſt.* 57. *nu.* 23. & *q.* 94. *nu.* 27. Cavalc. *de brach. Reg. part.* 4. *nu.* 186. Muſcatell. *de cognitione delictorum, tit. de injuriis, nu.* 44. *per ritum M. C.* 161. ubi dicitur, quod in appellatione in ſententia condemnatoria per omnia obſervatur Jus Commune; in abſolutoria, quomodocumque procedatur, Fiſcus non appellat, & Muſcatell. ſequitur Rever. de Luca *in obſerv. ad dec. D. de Franch.* 348.

Negat Follerius *in prax. crim. rubr. pœnis debitis feriantur, nu.* 28. cui opinioni adhæreo: nam ſi a majori præjudicio Fiſcus non appellat, nec etiam a minori, magis quidem Fiſco præjudicatur decreto abſolutorio in totum, quàm condemnatorio in partem, & convenit *Proverb. cap.* 22. *nu.* 9. *Qui promptus eſt ad miſericordiam benedicetur, & cap. pulcra* 18. *in fine diſt.* 86. *cap. alligent* 26. *quæſt.* 7. *cap. licet diſt.* 45. Nec obſtat ritus, quia hoc clarè non dicit; & uſus eſt contrarius, cum practicetur recurſus.

10 Alia non incongrua eſt quæſtio, an a decreto remiſſionis ad alium Judicem, & a decreto gaudeat indultu? Difficultas exoritur, cum hic articulus ſit incidens in cauſa criminali, quo caſu regulatur, ut criminalis, & decretum remiſſionis non eſt condemnatorium, neque abſolutorium, de quo loquitur Ritus, nihilominùs praxis eſt pro Fiſco, ut appellare poſſit, D. Reg. Capyc. Latr. *dec.* 165. D. Reg. Sanfelic. *dec.* 5. Rev. de Luca. *in d. obſerv. nu.* 3.

11 Pro complemento aliam excito quæſtionem, an à ſententia pecuniariam pœnam continente Fiſcus appellare poſſit? Et quòd nequeat, argumentatur ex verbis *d. ritus* 258. ibi: *Criminaliter procedendo*, tunc enim criminaliter Curia procedit, quoties pro delicto pœna pecuniaria applicatur Fiſco, civiliter applicatur parti pro ejus intereſſe, juxtà Gloſſam *in l.* 3. *in verb. Centum aureorum, ff. de ſepulch. violato*, a DD. communiter approbatam, ut videre eſt penes Jul. Clarum §. *fin. quæſt.* 1. *verſ. Quarto igitur*, & J. C. Petr.

An-

Digitized by Google

Antonius Panza *alleg.* 16. *num.* 5. inter collectas a D. Reg. de Marinis *tom.* 3. *reſol. juris*, dicit, quod nedum in cauſis capitalibus appellatio prohibetur, ſed etiam in pecuniariis ex crimine deſcendentibus, quamvis conventionalibus, nec a ſeculo eſſe auditum tam in M. C. quam in Regia Camera contrarium fuiſſe ſervatum.

Quod valeat, tenet D. Riccius *coll.* 2470. D. Reg. Capyc. Latro *dec.* 165. *nu.* 41. Reverend. de Luca *in obſerv. ad D. de Franch.* 148. *nu.* 3. *verſ. Convenit quæſtio*, qui allegant Minſigerium *cent.* 4. *obſerv.* 41. & Matth. Coler. *dec.* 22. ni teſtantur, quod licèt de inveterata Germaniæ conſuetudine in cauſis criminalibus non appelletur, tamen ſi in cauſa criminali pecuniaria pœna venit irroganda, ab ea tanquam civili appellatur, & pro hac opinione confert Gloſſa *in l. ſi quis per calumniam in verbo Anni C. de Epiſcopis, & Clericis*, quæ tenet, quòd quando pro crimine imponitur pœna pecuniaria, cauſa dicatur civilis, quæ videtur recepta in Regno, ubi cauſæ, in quibus venit imponenda mortis naturalis, civilis, aut membri mutilationis pœna, ſunt juriſdictionis criminalis, cætera vero civilis, *Pragm.* 5. *de juriſdict. invicem non turban.* & Dom. Ricc. *d. concluſ. verſ. Limita tamen*, expreſsè dicit, quod in hoc Regno cauſa reputatur civilis.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

CAP. XI.

De Decretis: *Eſſe deferendum, &c.*

SUMMARIUM.

1 *Recurſus conceditur Fiſco, qui non appellat in Regno, ſed tantum inhæret appellationi Partis.*

2 *Recurrit Fiſcalis R. Audientiæ ad M. C. V. pro tranſmiſſione actorum, quibus tranſmiſſis audito Fiſci Patrono M. C. facit decretum eſſe deferendum petito recurſui.*

3 *Reus de decreto eſſe deferendum poteſt ſupplicare dominum Præſidem S. R. Conſilii, quod M. C. relationem faciat, & ubi Regia Audientia eſt delegata a Reg. Collaterali Conſilio, debet recurrere ad dictum Collaterale.*

4 *Recurſus quibus convenit, & in quibus differt ab appellatione.*

AUctor noſter optime declarat hic, in quibus differt recurſus ab appellatione, & in quibus convenit.

1 Et licet in Regno Fiſcus non appellet, tamen loco appellationis habet recurſum, Auctor noſter hic *nu.* 4.

Sed tantum inhæret appellationi factæ a condemnatis *num.* 2.

2 Et Fiſcalis Reg. Aud. recurrit ad M. C. Vic. a qua obtinet proviſiones pro tranſmiſſione actorum, quibus tranſmiſſis audito M. Curiæ Fiſci patrono fit decretum, ſi continet læſionem. *Die &c. in cauſa T. de T. cum Regio Fiſco fuit proviſum eſſe deferendum petito recurſui.*

Sed ubi Fiſcus non fuerit gravatus, fit decretum non eſſe locum petito recurſui, *nu.* 8. *in fine.*

3 Et de d. decreto eſſe deferendum recurſui Reus poteſt impetrare reſcriptum a Dom. Præſide S. R. Conſ., quod M. C. relationem faciat.

Et ſi cauſa erit delegata a Reg. Coll. Conſ. ad dict. Reg. Coll. recurritur, a quo fieri ſolet decretatio. *Quod M. C. Vicar. relationem faciat in Reg. Collat. Conſ.* noſter Auctor *nu.* 5.

4 Et recurſus, ex quibus, & in quibus convenit, & in quibus differt ab appellatione, & reclamatione exquiſitè tradit dictus erudituſſimus noſter Auctor.

CAPUT DUODECIMUM.

De Decretis, quorum I. Stantibus gravaminibus cauſa remaneat. *Ac de cæteris undecim aliis, ut infra in hoc Capite.*

SUMMARIUM.

1 *Appellatio quid, & in criminalibus quotuplex ſit.*
2 *Appellatio ab interloquutoria cum gravaminis expreſſione eſt proponenda.*
3 *Praxis Decreti*, Stantibus gravaminibus cauſa remaneat, *ac Decreti*, Remiſſa eſt Tali Curiæ, quæ proviſionibus expeditis non obſtantibus ad ulteriora procedat, *ponitur.*
4 *Praxis appellationis a decreto interloquutorio M. C. ad S. C. cum decretorum formulis, quando abeſt, vel adeſt gravamen in dicto decreto.*
5 *Appellatio ab interloquutoria non ligat manus Judicis a quo, niſi poſt inhibitionem, & de cautela inventa, ne appellans gravetur.*
6 *Appellatio an impediat torturæ exequutionem, & de Regni conſuetudine.*
7 *An ab interloquutoria incompetentiæ.*
8 *Appellatio ab interloquutoria intra decem dies proponenda eſt a die intimationis, & ex eiſdem juſtificatur actis.*
9 *Appellatio a diffinitiva intra decem dies proponi quoque debet, intra quos quicquid a Judice a quo fuerit pronunciatum, dicitur attentatum.*
10 *Appellatio a diffinitiva tollit ſententiam de medio, & reducit cauſam ad terminos litis conteſtationis.*
Appellatione pendente locum habet in criminalibus concordia, & de ratione, ibi.
11 *Appellatio a diffinitiva intra 50. dies proſequi debet, & ultra triennium non protrahitur.*
Primus annus incipit ab apertura, ſecundus ob impedimentum prævia poteſtate conceditur, tertius cum cauſæ cognitione, & de ratione differentia, ibidem.
12 *Appellatio à diffinitiva etiam novo juſtificatur termino, & de formula decreti in impartitione termini.*
13 *Formula decreti quando prima confirmatur ſententia, vel revocatur, vel a Judice ad quem modificatur.*
14 *Querelans poſt publicationem novos teſtes producere nequit, niſi ſuper novis, & de ratione.*
15 *Reus poſt publicationem, & in appellationis gradu novos teſtes producere valet, & de ratione.*
16 *Fiſcus in Regno a decretis liberatoriis non appellat, neque a minoratione pœnæ.*
17 *Appellatio unius cæteris prodeſt ſociis condemnatis, ſi defenſionis eadem cauſa eſt, & Fabri, & Valeron referuntur exempla.*
18 *Convictus, & confeſſus regulariter non appellat, & de ratione, & quando appellationi ab eo propoſitæ ſit deferendum, ac de ſtylo S. C. in deferendo appellationibus a convictis, & confeſſis condemnatis à M. C. pro atrociſſimis criminibus.*
19 *Convicto tantum, quando non competat appellatio, & quando convicto per indicia indubitata.*
20 *Appellatio denegatur condemnato de crimine notorio, conceditur tamen a declaratoria factam eſſe notorium; in omni enim cauſa admittitur ab exceſſu pœnæ.*
21 *Princeps juſta interveniente cauſa appellationem tollit.*
Appellatio non eſt ſimpliciter ad neceſſariam defenſionem, ibid.
22 *Appellatio a ſententia Delegati ad Delegantem proponitur, prout a M. C. ad Regium Collat. Conſil. cujus reſcripta referuntur.*
23 *Appellatione prohibita in cauſa principali, quando cenſetur prohibita in incidentibus, & emergentibus.*

Digitized by Google

24 *Appellationis cauſa eſt ejuſdem naturæ cujus eſt principalis.*

25 *Appellatio ad S. C. omiſſa M. C. in criminalibus non tenet, ſed nu ad M. C. omiſſa R. A.*

26 *Appellatio in criminalibus quocumque tempore introduci debet.*

27 *Appellationi ubi locus non eſt, reclamatio procedit, vel ſupplicatio.*

28 *Appellare ſi reus nequit, nullitates proponere valet.*

29 *Nullitates intra quot tempus proponi debent.*

30 *Nullitates actorum poſt ſententiam proponi non poſſunt, ſed cum diſtinctione.*

31 *Nullitates quando ſententiæ exequutionem impediunt.*

32 *Nullitates coram primo Judice, & coram Superiori proponi poſſunt.*

33 *Nullitates non proponuntur, niſi facto depoſito, ſed cum reſtrictione.*

34 *Appellatione atque nullitatibus omiſſis reviſioni locus eſt, ut reus fortuſſis gravatus relevetur.*

35 Condemnati ad Regias triremes a Curiis inferioribus tranſmittuntur ad R. Aud. cum Actorum copiis, ut ſententiæ revideantur, ſicuti condemnati, atque concordati in R. A. ad M. C. V.

36 Condemnatio ad mortem a Curia inferiori prolata exequutioni non demandatur, niſi viſo proceſſu a R. A. vel M. C. V.

37 *Reſtitutio in integrum, an in criminalibus adverſùs ſententiam locum habeat.*

38 *An minor reſtituatur adverſus propriam confeſſionem.*

UT nemo indefenſus pro condemnato haberi poſſit, plurima in hoc Regno Tribunalia à noſtro Hiſpaniarum Rege, in cujus perſona Chriſtiana fulget Religio, inſtituta fuere, adeoque magnis ſuſtinentur diſpendiis, in iis ab inferiori ad ſuperius Tribunal recurritur per viam Appellationis, Nullitatis, Reclamationis, Supplicationis, vel Reviſionis.

1 Appellatio enim, quæ ratione gravaminis illati, aut inferendi a Judice inferiori ad ſuperiorem fit, dicitur provocatio, in criminalibus duplex eſt, ab interloquutoria, vel à diffinitiva ſententia.

2 Appellatio ab interloquutoria, ut juſta dicatur, defenſionem, non dilationem continens, cum gravaminis expreſſione eſt interpretata, *cap. primo, & cap. ut debitus, de appellat. ac Pragm. 2. de officio S. R. C.*

3 Hinc appellatione interpoſita a Judice ſuperiori, ad quem appellatur, mandatur Judici inferiori à quo, ut pro gravaminis recognitione tranſmittat acta, & per dies non procedat, ideoque hæc proviſio inhibitoria, *acta, & per dies* vocatur. Viſis poſteà actis, & monitis appellante, & appellato, ſi gravamen adeſt, decretum interponitur: *In cauſa t. de t. inquiſiti de t. delicto cum R. F. & T. de T. querelante.*

Die, &c. facto verbo in M. C. audito R. Fiſco, & Partibus, fuit proviſum, quòd ſtantibus gravaminibus cauſa remaneat in eadem M. C. proinde R. A. in cauſa prædicta ampliùs non ſe intromittat. Quæ inhibitoria licèt perpetuo ab alio Judice ſuperiori revocari poteſt.

Si gravamen abeſt, hæc forma decretum concipitur. *Die, &c. facto verbo audito R. Fiſco, & partibus per M. C. remiſſa eſt Regiæ Audientiæ, quæ proviſionibus M. C. non obſtantibus in cauſa ad ulteriora procedat.* Quæ practica fundatur *in auth. de Sanctiſſimis Epiſcopis, §. ſi quis contra aliquem in d. cap. ut debitus*, & ibi Gloſſa *in verb. Alioquin, & in capit. non ſolum de appell. in 6.*

4 Ab interloquutoria M. C. vel alterius Judicis, qui in Civitate reſidet, S. C. Præſidi ſupplicatur, & ab eo Regia decretatio obtinetur, *quod M. C. de ſupplicatis faciat verbum in S. C. ad finem providendi*, in die vero jovis cauſæ Commiſſarius refert abſque Partis monitione, quæ pro facta habetur. *Pragm. 18. de offic. S. R. C.* & relatione facta in una Aula de uno incidenti, & in eadem de alio relatio fieri debet, ſi prima diſcuſſio reo, vel Fiſco proficere poſſit, teſte *D. de Franchis dec. 528.*

Secus ſi incidens non tendit ad cauſam principalem, puta ſi quis Appellavit a cauſa denegatæ remiſſionis, & cauſa appellationis relata in una ex Aulis ſit per S. C. confirmata: nam ſi deinde appelletur ab alio incidente cauſam principalem tangente, puta a decreto torturæ, illud non eſſe neceſſe, ut in eadem Aula referatur, cum primum ſit incidens ſeorſum a crimine, & per conſequens ceſſet continuationis referendi ratio, ceſſante enim legis ratione, ipſa lex ceſſat, ſed contrarium dicit eſſe verius de Luca *in obſervatione d. dec. num. 4.* quia lex dum indiſtinctè loquitur indiſtinctè ſervanda eſt: & melius eſt partem conformari cum ſuo toto, meliùs eſt quidem; verum in præſenti caſu non eſt neceſſarium.

Hinc ſive gravamen abeſt, ſive adeſt M. Curiæ cauſa remittitur. Primo caſu ſimpliciter, ex eodem de Franchis *dec. 337. in fine.* Secundò ubi gravamen adeſt, cum modificatione, qua appellanti, & appellato providetur, vel oretenus proviſionis formam ordinando, vel expreſsè in remiſſionis decreto, ut ejuſdem D. de Franchis *dec. 88. & 281.* ubi cauſa fuit M. C. remiſſa, emendato gravamine, ſcilicèt ut citrà torturam procederet, ut videre eſt penès Dom. Reg. Sanſelic. *dec. 303. num. 12.* de Marinis *juris reſol. lib. 1. cap. 2. num. 36.* quæ praxis fundetur in ea ratione, nè S. C. litibus involvatur, cum ex propinquitate M. C. aliorumque Tribunalium in caſu gravaminis promptum ſit remedium, vel ob ejus præeminentiam, cum Regem repreſentet, qui emendato gravamine cauſam remittere poteſt ad primum Judicem, de Luca *ad D. de Franchis dec. 628. num. 1.*

Inſuper in primo caſu, quando gravamen abeſt & cauſa ſimpliciter remittitur, decretum in M. C. concipitur. *Die &c. pro exequutione decreti S. C. die, &c. interpoſiti, M. C. ſtat in deciſis in decreto lata, die, &c.* In ſecundo vero caſu, in novo decreto M. C. quo pro exequutione decreti S. C. primum decretum moderatur, & ponitur particula: *Ita moderando juxtà ordinem ſibi datum.*

5 Cæterum cum appellatio ab interloquutoria non liget ſtatim manus Judicis a quo, ſed poſt inhibitionem Judicis ad quem, ne hoc medio tempore gravamen inferatur, mos inolevit admittendi appellationem ſub conditione a futuro gravamine, & inhibendi Judici a quo, quæ praxis fundatur quoque in *cap. ſi pro te de reſcriptis in 6.* & in doctrina *Abb. in cap. ſignificaverunt* & Decii *in cap. dilecto de appell.*

Hinc in dies à M. C. vel alio ſuperiori Judice relaxantur proviſiones, nempè: *Quod ſi R. A. fuerit in voto, vel decreverit remittendi, vel non remittendi aùt torquendi, acta tranſmittat, & per dies non procedat.*

6 Huc convenit quæſtio, an appellatio torturæ exequutionem impediat.

De Jure communi magis communis Doctorum opinio eſt affirmativa, cum tortura grave præjudicium contineat, & irreparabile, & quia illata tortura appellatio nihil operaretur, poſt multos tenet Campagna *in cap. Regni Si juſtè, & in cap. Si enim ſceleratis num. 51.* Caravita *ritu 259.* Muſcatellus *in prax. S. C. Gloſſa ſententias num. 57.* Dom. Reg. de Marinis *reſol. juris lib. 2. cap. 10. num. 13.* & alii relati a Novario *de gravaminib. vaſſallor. gravam. 372. num. 10.*

De Jure vero Regni Judici appellatio arbitraria eſt per dictum capitulum *Si juſte 146. rubr. de appellationibus*, nempè, ſi injuſta impenſius conſiderato negotio ſibi videatur, & dicto *capitulo* confert. *tex. in l. 2. ff. de appell. recipiend.* ibi: *Antè ſententiam appellare poteſt, ſi quæſtionem in civili negotio habendam Judex interloquutus ſit: vel in criminali, ſi contra leges hoc faciat*; ergo ſi juſtè appellari non poteſt, teſtatur Follec. *rubr. ſi confitebuntur 3. p. 3. num. 50. Bajard. ad Clarum q. 64. num. 85.*

Quarè cauti Advocati ad impediendam torturam, ante decretum *torqueatur*, a Judice ſuperiori proviſiones inhibitoriales procurant Judici inferiori, *Quod ſi erit in voto torquendi tranſmittat acta, & per dies non procedat*, vel uſque ad alium ordinem: de hac conſuetudine teſtantur idem Follerius, Bajardus, Camillus Borrellus *in ſumma dec. lib. 2. rubr. de appell.*

num.

num. 332. Novarius *d. gravamine num.* 11. & nos tàm in Regiis Audientiis, quàm in M. C. plures inhibitoriales expedivimus proviſiones, & libenter ſupradicta ratione attenta. Quinimò torturam inquiſito de facto non inſerrem, & ſi Fiſcus pro tortura in ſcriptis non inſteterit, decretum torturæ Advocato manifeſtarem, cum is aliquid animadvertere poſſit, quo juſtificaretur appellatio.

7 Hic alia occurrit quæſtio, an ab interloquutoria incompetentiæ ligentur manus Judicis.

Affirmat Faber *in Cod. tit. de ſententiis, & interloquutoriis defin.* 9. ubi inquit: *Sive Judex ſe competentem Judicem, ſive deſertam appellationem eſſe pronunciet, interloquutoria tantùm ſententia eſt, ſed tamen utraque talis, quæ habet vim diffinitivæ, ideoque ſi appellatum ſit, appellationi deferre quilibet Judex debet, nè in appellationis præjudicium contrà ſuperioris Magiſtratus authoritatem attentaſſe videri poſſit, eoque Senatus noſter paſſim utitur.*

Diſtinguit noſter Caravita *ritu* 259. *num.* 19. ſi appellatio fuerit propoſita à Barone, aliove Judice remiſſionem petente, vel ab inquiſito: & in primo caſu tenet, eam habere vim diffinitivæ.

Impugnat hanc diſtinctionem Muſcatellus in *Gloſſa ſententia nu.* 288. *&* 194. ea præſertim ratione motus, quia, ut inquit, nulla ſufficiens diverſitatis ratio apparet, cur hæc interlocutoria reſpectu Baronis, alteriuſve Judicis vim diffinitivæ habeat, reſpectu inquiſiti non: cum una eademque res diverſo jure dijudicanda non ſit *l. eum, qui ædes ff. de uſucap.*

Caravitæ ſententia ſervatur in praxi, teſte D. Reg. Sanſelicio *dec.* 5. *num.* 19. D. Reg. Capyc. Latro *deciſ.* 187. *nu.* 28. quia cum Barone aliquid non remaneat agendum, & cum inquiſito pendet cauſa inquiſitionis, & conferr *Pragm.* 77. *de officio S. R. C.*

8 Hæc ab interloquutoria appellatio a die latæ ſententiæ intra decem dies interponenda eſt, ut in *cap. Romana*, *§. ſi verò de appell. in* 6. & in *cap. cum dilectus, de electione*, & ſecundum praxim a die ipſius intimationis

Temporis tractum habet arbitrio Judicis ad quem, & regulatur præcipuè a diſtantia loci, a quo appellatur, necnon ea eiſdem juſtificatur actis,

9 Appellatio a diffinitiva etiam intra dictum tempus proponi debet, ut in *auth. hodiè, C. de appell. cap. ad conſultationem de re judic. cap. anteriorum* 2. *qu.* 6. intra quod dictum tempus Judex a quo procedere nequit, & quod actum fuerit, dicitur attentatum, *l. unica, ff. nil innovari appellat. pendente*, *l. appellatione, Cod. de appell. cap. non ſolùm, de appell.* ideoque a Judice ad quem appellatur Judici a quo mandatur, ut acta tranſmittat, & pendente dicta appellatione nihil innovet, ac omne attentatum reducat ad priſtinum, & inhibitoriales literæ dicuntur in forma, ideſt juxtà legis formam, Judici, & Parti intimantur, ille, ut prædicta caveat, iſte, ut actorum aperturam videat, & in judicii proſequutione interveniat. De urbanitate vero in M. C. præſentantur in banca, & in R. A. ejus Secret. Parti per nuncium intimantur, vel Procuratori fiſcali, vel Curiæ Coadjutori, cum ejus relatione.

10 Hæc a diffinitiva tollit ſententiam de medio & ad terminos litis conteſtationis cauſam reducit teſte Fabro, D. de Franchis *dec.* 379. *num.* 13. 14. *&* 15. ubi refert, quod Baro licèt poſt ſententiam vaſſallo inquiſito gratiam facere nequeat, poteſt tamen appellationa pendente. Hinc paſſim in M. C. DD. Reg. Cancell. Regentes in viſitatione, pendente appellatione, vel nullitatum diſcuſſione etiam condemnatos ad mortem ad inſerviendum in Regiis triremibus concordant *Pragm.* 4. *de carceratorum viſitatione*, etenim hoc caſu adhuc eventus eſt dubius, & dubietatis ratione Judex temperatè procedere tenetur Gloſſa in *l. abſentem, ff. de pœnis, l. ſcientiam, §. cum inſtrumenta ff. ad l. Aquiliam*, Gloſſa *in l. item Mela, §. ſed ſi plures ſervum, ff. eodem, cap. nolite* 11. *qu.* 3.

Sicque dicta ratione procedit concordia, *l. ita demùm, C. de procuratoribus, l.* 1. *§. fin. ff. ad S. Conſultum Turpil.* ubi Gloſſa.

11 Ut non evaneſcat, intra dies quinquaginta proſequi debet, intra quos dies appellans a Judice ſuperiori literas inhibitoriales in forma obtinet, illas Judici a quo appellat, & Parti intimare, ac actorum copiam intra eundem terminum judici ad quem præſentare tenetur.

Ut poſtea ejus juſtitia exerceatur, & ſententia terminetur, triennii tractum habet: De primo, & ſecundo anno fit mentio in *auth. ei, qui, & in l. finali, §. illud, C. de tempor. appell.* & de tertio Gloſſa *in verb. Manet ſententia*, dicta *auth.* Gloſſa *in cap. cum ſit Romana, de appell.*

Primus annus incipit ab actorum præſentatione, eorumque apertura, ut in *ritu M. C.* 6. *&* 253. & in Gloſſa *in Clementina ſicut, de appell.* in 3. opinione.

Secundus annus, primo completo, ob impedimenti cauſam conceditur prævia proteſtatione, quæ, antequàm primus labatur, fieri debet; eadem ratione tertius conceditur annus, ut per Gloſſam *in d. auth. ei, qui*, per Urſillum *ad Afflictum deciſ.* 50. Franciſcus Maria Pratus *ad Muſcatellum*, Gloſſa *ſecundi, verſ. Ad num.* 8. aliqua tamen differentia, nàm ſecundus annus, ut concedatur, ſufficiens eſt proteſtatio. Tertius, ut concedatur interponi debet a Judice decretum cauſa cognita de dicto impedimento: in hoc enim tertio anno majus conſideratur præjudicium, ipſa videlicet longa dilatio, quæ in litibus effugienda eſt, ut per D. Sanfel. *dec.* 144.

Ultra triennii terminum appellatio non protrahitur, ideoque dicti anni fatalia nuncupantur a fato, ideſt morte, ut in *l.* 2. ubi Gloſſa, & in *l. fin. C. de temp. appell.*

12 Eadem non ſolum ex eiſdem actis, ſed etiam novis probationibus, novò juſtificatur termino, de quo loquitur *tex. in l. per hanc, C. de temp. appell. cap. fraternitatis, de teſtibus*, & Regni *Conſtitutio*, quæ incipit, *Juriſperitorum altercationibus*, & in civilibus dicitur terminus ad non poſita ponendum, & non probata probandum, in criminalibus verò terminus in gradu appellationis, & decretum ita concipitur.

Die &c. facto verbo in M. C. fuit T. de T. inquiſito, & carcerato datus terminus dierum tot ad ſe defendendum, & faciendum quaſcunque defenſiones, ſi quas habet in gradu appellationis.

13 Compilato termino, vel a Judice ad quem prima confirmatur ſententia, & decretum ita concipitur: *In cauſa T. de T. cum Regio Fiſco, & T. de T. querelante*, ſi Pars in judicio adſit, *Die &c. facto verbo in M. C. mon[i]tis Partibus fuit proviſum, & decretum, male fuiſſe appellatum, & bene judicatum, & proinde reſcribatur tali Curiæ, vel Regiæ Audientiæ, quod ſuum exequatur decretum*, juxtà notata a Caravita *rit.* 262. & D. de Franchia in *dec.* 510. Hoc decretum etiam interponitur, licèt condemnatus reperiatur penès Judicem ad quem, ſi Judex à quo eſt Baronis, ne ei præjudicium inferatur, ut in *dict. dec. num.* 8. *&* 15. ſi Regius, quia ejuſdem juriſdictionis ſententia a Judice ad quem exequutioni demandatur, juxtà notata ab eodem D. de Franchia *dec.* 335. & decretum ita concipitur: *In cauſa T. de T. inquiſiti, & condemnati per R. A. die &c. facto verbo, auditis partibus per M. C. fuit proviſum, & decretum, male fuiſſe appellatum, & benè judicatum, & proinde decretum latum à R. A. die, &c. debitæ exequutioni demandetur.*

Vel a Judice ad quem prima revocatur ſententia, & condemnatus liberatur, vel è contra, decretum concipitur: *In cauſa T. de T. & T. de T.*

Die, &c. facto verbo, audito R. *Fiſco & Partibus per M. C. fuit proviſum, & decretum, bene fuiſſe appellatum, & malè judicatum, & proinde T. de T. liberetur in forma*, vel (è contra) remiget, prout de juſtitia videbitur: & hoc decretum ſemper a Judice ad quem exequutioni demandatur, juxta notata à D. de Franchis *in d. dec.* 526. *num.* 12. Et à Caravita *d. ritu num.* 6. Verum comparere poteſt, ut ſibi remittatur exequutio, Capiblanc. *de Baronib. prag.* 8. *p.* 2. *num.* 101.

Vel a Judice ad quem prima ſententia non revocatur, neque confirmatur, ſed modificatur, & tunc vel pœna diminuitur, veluti condemnatus ad remigandum perpetuo in primo judicio, in ſecundo condem-

Digitized by Google

nator eadem pœna, ſed temporaliter, & decretum interponitur: *Bene appellatum, & malè judicatum, & proinde Talis de Tali remiget per annos tot taliter moderando decretum latum à T. Curia, &c.* vel mutatur pœna, & quæ prima erat remigationis, ſecunda vero exilii, dicitur: *Bene appellatum, & malè judicatum, & proindè T. de T. exulet per annos tot*, taliter reformando decretum.

Hic pro majori declaratione plura ſubjicio notabilia.

14 Primum, quod querelans in gradu appellationis, ſicut in prima inſtantia ob ſubornationis timorem, poſt publicationem novos teſtes producere nequit, niſi ſuper novis capitulis, Capycius *dec.* 81. Clarus *quæſt.* 61. *verſ. Sed ad offenſam non poſſunt*, ibidem addit *n.* 6. *verſ. In quantum dicit*, Concivis meus *ritu* 71. *num.* 3. *verſ. Super novis capitulis, non autem antiquis*, D. Reg. Sanfelic. *dec.* 22. & 23. Dom. Reg. Capyc. Latr. *dec.* 178. Thorus *in comp. par.* 2. *verb. Terminus ad impinguandum*.

Sicque ſuper qualitate omiſſa, quæ criminis pœnam auget, novos teſtes producit, Bartolus *in l.* 3. *Senatus num.* 4. *ff. de accuſ.* Guazz. *defenſ.* 36. *cap.* 14. D. Reg. de Mario. *juris reſol. c.* 129.

15 Secundum, quod inquiſitus tam in prima inſtantia poſt publicationem, quàm in ſecunda, & ſic in gradu appellationis novos teſtes producere valet, Capycius *d. dec.* D. de Franch. 470. *num.* 7. & ibi de Luca, Capyc. Latr. *dec.* 178. Sanfelic. *dec.* 22. Caravita *rit.* 90.

Nam defenſio adeò eſt privilegiata, quod ſubornationis timor eam non excludit; licèt enim adſit ſuſpicio, quòd poſt publicationem teſtes tanquam ſubornati falſum deponant, & per conſequens, quod reus abſolvatur, nihilominus, ſi hac ratione teſtes non recipiantur, ſubeſt timor, quod innocens condemnetur, ſi fortaſſis teſtes rejecti veritatem erant depoſituri, & non eſt par ratio, nocentem abſolvere, quam innocentem condemnare, ſed ſanctius eſt nocentem demittere, merito reus admittitur ad pinguiùs probandum, & querelans ſolùm appellat, ut ſententia in pejus reformari poſſit.

16 Tertiùm, quòd Fiſcus in hoc Regno à decretis liberatoriis, ſicut a minoratione pœnæ non appellat, ſed tantum habet recurſum, & licet appellationibus a condemnatis propoſitis adhæſionem habeat, intelligitur, ut ſententia in pejus reformari poſſit. de hac appellatione Fiſco competente, quia tractavi in præcedenti decreto, hìc non repeto.

17 Quartum, quod appellatio unius prodeſt cæteris ſociis condemnatis, ſi defenſionis eadem cauſa eſt, teſte D. de Franchis *dec.* 658. ibidem D. Ricc. Conſiliario Rocco *reſp.* 17. *tom.* 2. Petra *ritu* 6. *in fin.* ſi unica ſententia plures fuerint condemnati *l.* 1. *C. ſi unus ex pluribus*, ac ſi appellatio jure ſit emiſſa, quo cæteri conſortes eam interponere poſſint, ſecus ſi non communi juri, ſed ſpeciali: puta minor ſi admitteretur ad appellandum reſtitutionis ope, Valeron. *de tranſ. tom.* 2. *qu.* 7. *n.* 25.

Hinc idem Valeron. *de tranſactionib. tit.* 7. *nu.* 26. in caſu homicidii refert, appellationem propoſitam a mandante mandatario non profuiſſe, & in effectu punitos fuiſſe: nam licèt ejuſdem homicidii omnes rei eſſent, diviſa tamèn erat defenſio ejus, qui eandem mandavit, & eorum, qui commiſerunt, juxtà *l. minoribus* 6. *ff. de his, quibus ut indignis*. Hic quoque dicta reſtringit Faber in decreto torturæ pro eodem crimine contra plures prolato, ut in titulo, *Si unus ex plurib. appell.* ſequenti definitione: *Quod conſtitutum eſt, ut uno ex pluribus ejuſdem litis conſortibus appellante, debeat appellatio prodeſſe iis quoque, qui non appellarunt; ad impediendum interea judicati exequutionem tum obtinet, cum abſoluta, & diffinitiva ſuit condemnatio in una, eademque cauſa, quæ factorum ſeparationem nullam accipere poſſit: nam ſi cum plures ejuſdem criminis rei eſſent, Judex interloquutus ſit, omnes torquendos eſſe, & ab ea interloquutione quidam ex ipſis appellaverint; placet, non eò minus torqueri alios debere, qui non appellarunt, quandoquidem de ſua, ſuiſque, non de ſociis ſcientia interrogatur, proindeque perſonarum diverſitas hac parte factorum ſeparationem inducit, licèt de uno eodemque crimine agatur; ità Senatus in cauſa Joannis Denet, Claudii Mignot, & Hubertus Miniſtior IX. Kalend. Junii* 1591. & licet Faber impugnetur a Cancer. *lib.* 3. *variar. cap.* 17. *num.* 485. comprobatur tamèn a Valeron. *de tranſactionib. tit.* 2. *quæſt.* 7. *num.* 24.

18 Quintum, quòd in omni crimine convicto, & confeſſo non competit appellatio, Gloſſa, Bartolus, & Baldus *in l.* 2. *C. quorum appellationes non recipiuntur*, Clarus *quæſt.* 94. & ibi Ciacharius *l.* 4. Dom. de Franchis *dec.* 556., & ibi D. Riccius, & Rever. de Luca, qui plures congeſſit Doctores.

Etenim a convictione una reſultat notorietas, a confeſſione altera, & appellatio a duplici notorietate, tanquàm evidens calumnia eſt rejicienda, niſi proponeretur cum aliqua probabili cauſa, quæ hanc obumbrat notorietatem, Guazz. *defenſa* 36. *cap.* 12. *verbo Sed Advocatus*, de Luca *d. dec. n.* 2.

Verùm in atrociſſimis delictis, quod convicti, & confeſſi, & condemnati a M. C. appellant, S. C. eorum appellationibus deferre non conſuevit, niſi audita relatione M. C. de meritis cauſæ, & auditis Fiſci Patrono, & inquiſitorum Advocatis, ſi convictiones ſint abſque aliqua difficultate, remittitur cauſa eidem M. C. quæ ſuum exequitur decretum, quia in atrociſſimis opus eſt exemplo, & celeritate, juriſque ordo eſt, ordinem non ſervare; ſi habent aliquam probabilem difficultatem, tunc appellationibus defert juris ordine ſervato, & cauſa committitur in S. C. teſte Conſil. Gizzarell. *dec.* 78. *num.* 1. & 2. quod intellige in convicto, & confeſſo ſimplici confeſſione, non autem cum qualitate, quæ delictum diminuit: qualitas enim, ſi non fuerit in prima inſtantia probata, probari poteſt in ſecunda, & ſic ei non eſt deneganda appellatio, teſte D. Franch. *dec.* 559.

19 Quinimò ratione atrocitatis criminis non ſolùm convicto, & confeſſo denegatur appellatio, ſed etiam convicto tantùm, Sigiſmund. Scaccia *de appellat. cap.* 2. *q.* 17. *num.* 76. Guazz. *d. c. verſ. Bene verum eſt*, de Luca *in d. obſervat. num.* 5. ut in hæreſi, læſa Majeſtate, raptu, ſeditione quoad capita factionum, falſa moneta, & aliis a dicto Scaccia notatis.

Rurſus convicto per indicia indubitata denegatur quoque appellatio, ut notant Follerius *in verb. Si confitebuntur* 3. *par. num.* 99. Carrer. *in pract. crim. tit. de appell. num.* 1213. Farinac. *quæſt.* 101. *nu.* 18. Scaccia *d. cap.* 2. *quæſt.* 17. & Guazz. *defen.* 36. *cap.* 11. verùm dictæ doctrinæ locum habent in convicto per indicia, & confeſſo: nam in convicto tantum non exequitur ſententia, niſi prius facta relatione, attenta Regia *Prag.* 12. *de offic. Judicum*.

20 Condemnato de crimine facti notorio denegatur quoque appellatio, Guazz. *d. defenſ. cap.* 9. *num.* 1. tamen a ſententia Judicis declarantis factum eſſe notorium, admittitur, D. R. Sanfel. *deciſ.* 261. *in fine*, Dom. Reg. de Marinis *juris reſol. c.* 113. *nu.* 6.

In omni autem caſu, quo appellatio prohibetur conceditur tamen ab exceſſu pœnæ, *cap. novit. de appellationibus*, Maſcardus *de probationibus lib.* 2. *concl.* 696. Farinac. *quæſt.* 101. *num.* 110. plures referens.

21 Sextum, quòd appellatio, licèt defenſio ſit, *l.* 1. *ff. de appell. cap. cum ſpecialis.* §. *porro*, *de appell.* a Principe tamen juſta interveniente cauſa tolli poteſt, Covar. *pract. quæſt. cap.* 23. P. Sanchez *conſ. moralium l.* 3. *cap. unico dub.* 10. *num.* 4. D. Cardinalis de Lugo *de juſtitia, & jure diſ.* 40. *ſect.* 3. *nu.* 36. *in fin.* P. Fragoſo *de regimine Reipub. tom.* 1. *par.* 2. *l.* 8. *diſp.* 24. §. 2. *num.* 213.

Hinc in criminibus ſcandaloſis a Principe tolli poteſt ob utilitatem Reipublicæ, quæ non patitur, eorum exequutionem impediri.

Sicut juſte ab eo denegatur, ſi cauſa viro integerrimo, & juris peritiſſimo committatur, licèt enim naturalitèr debeatur defenſio, tamen appellationis remedium non eſt ſimplicitèr ad neceſſariam defenſionem, ſed ad melius, cum omnes ſuas rationes coram primo Judice reus proponere poſſit, & de Judice præſumitur, quod eas debitè examinaverit, necnon ſicut à

Prin-

Principe ad alium non eſt appellatio, ſeu à Judice ab eo electo: etenim Reipublicæ convenit cauſas cito expediri, *cap. fin. de dolo, & contum.acia.*

22 Septimum, quod ab interloquutoria, vel diffinitiva Delegati non appelletur ad Ordinarium, ſed ad ipſum Principem, in cujus poteſtate eſt Judicem dare *l. 2. & l. eos 16. C. de appell.* ſicuti in ejus arbitrio eſt concedere, vel appellationem, ſeù reclamationem denegare. Hinc praxis eſt, quod a ſententiis M. C. Delegatæ reclamatur ad S. E. ejuſque Reg. Collaterale Conſilium, a quo impetratur reſcriptum, quod M. C. relationem faciat in dicto Reg. Coll. Conſilio, alioquin eo non obtento ſententia exequutioni demandatur, ibique meritis cauſæ diſcuſſis ſecundùm ipſius juſtitiam, vel denegatur reclamatio, quod M. C. juſtitiam faciat, vel conceditur providendo, quod M. C. iterùm relationem faciat in Regio Coll. Conſilio, ut fuit ordinatum in cauſa David Sautoro, qui exclusus a remiſſione ad Curiam Epiſcopalem Aleſandriæ petiit recurſum ad Reg. Coll. Conſil. & circa dicta vide D. Reg. Sanfelic. *dec.* 320. & 381. Dom. Reg. Merlin. *contr. cap.* 15. & D. Reg. de Marinis *juris reſol. cap.* 150.

23 Sed hic quæro, ſi M. C. vel Regia Audientia procedat uti delegata in aliqua criminali cauſa, an in ipſius incidenti civili, veluti repoſitionis ad Eccleſiam, vel remiſſionis ad Epiſcopum quoque uti Delegata procedat, itaut ad Regium Collaterale Conſilium ſit recurrendum ad finem obtinendi reclamationem, & ſic prohibita appellatione in cauſa, illa quoque prohibita cenſeatur.

Hac in re plures a Regnicolis Doctoribus afferuntur diſtinctiones.

Prima eſt, quod ſi incidens continet gravamen, quod in diffinitiva ſententia reparari poteſt, & tunc prohibita appellatione in cauſa principali cenſetur quoque in incidenti, ſecus ubi non eſt reparabile, puta a non receptione probationum, a repoſitione ad Eccleſiam, & ſimilibus.

Quæ diſtinctio approbatur a Dom. de Franchis *deciſ.* 637. ubi aliæ deciſiones concordantes adferuntur, atque vera reputatur ab Amendola in dictis *dec.* Surd. *dec.* 36. *nu.* 14. Giurba *dec.* 56. *nu.* 10. Fontanella *deciſ.* 26. Guaz. *ad defenſam defenſ.* 30. *cap.* 4. *nu.* 19.

Alia adſeruntur, nempè aut incidens dependet a principali negotio, ſine quo ſtare nequit, prohibita appellatione in cauſa principali, cenſetur quoque prohibita in incidenti, & acceſſorio, aut de per ſe ſubſiſtat, & ſecus, Quam diſtinctionem ponunt communitèr Doctores, ut teſtatur D. Reg. Joannes Burgos, qui ità interpretatur *tex. in l. cum principalis de regulis juris, & in cap. acceſſorium de regul. juris in 6.* Quæ jura adducuntur pro affirmativa opinione, nempè quod cenſeatur prohibita appellatio; concludit tandem, quod in incidenti declaratoriæ fori aùt exceptione repoſitionis ad Eccleſiam admittenda ſit appellatio: nàm cum Princeps jubet ſuper aliqua cauſa illius gravitate motus procedi appellatione remota, ſuppoſuit ſuæ jurisdictioni reum ſubjacere, minimè idcircò tali caſu appellationis remotio porrigenda, maximè, ut inquit, ſi ab Eccleſiaſtico petatur remiſſio, & quod ſtatuta, quæ in criminalibus jubent procedi appellatione remota, non procedant in cauſa incidenti occaſionata a criminali, probat Farinac. *conſ.* 85. *lit. A.* Bajardus *ad Clarum qu.* 49. & Guazz. *d. defenſ. num.* 17.

Alia affertur diſtinctio a D. Reg. Merlin. *contr. lib.* 1. *cap.* 15. nempè aut appellatio removetur a Principe (in tali caſu) & non videtur prohibita in incidenti, quia tunc remotio convenit cum futura diffinitiva, aut a cauſa, & re in diffinitiva, quam interloquutoria removetur appellatio, cum verbum *cauſa* utrumque eadem militat ratio, ut cauſa celerem habeat expeditionem.

Alia a D. Reg. Capyc. Latr. *deciſ.* 187. *num.* 44. in fori declinatoria, quod vel pro ea inſtat inquiſitus, vel Baro, ſeù Epiſcopus. Primo caſu, quod non detur appellatio, ſed is recurrere debeat ad delegantem pro reclamatione. Secundo caſu, quod detur appellatio, quia tunc declinatoria eſt diffinitiva, & per conſequens non eſt acceſſorium quid, ſive incidens in principali, & poſt has deciſiones hinc, & indè refert; nam ſuper repoſitione ad Eccleſiam Caroli Cavalerii, ac aliorum inquiſitorum petita ab Epiſcopo Civitatis Acerrarum in cauſa reclamationis die 9. Septembris 1643. in cauſa reclamationis fuit deciſum, eſſe procedendum in M. C. cum eadem delegatione, cujus deciſionis meminit quoque D. Reg. Sanfel. *dec.* 320. *in add. in fin.*

Sed in alia cauſa Fabritii Sylveſtriello contrarium fuiſſe practicatum, & cauſam in S. C. ad inſtantiam Epiſcopi Nolani in Sacro Conſilio commiſſam teſtatur.

At ego indiſtinctè obſervatum vidi, quod quando M. C. vel Regiæ Audientiæ in aliqua cauſa procedunt uti delegatæ, procedunt quoque in ejus incidenti cum eadem delegatione, ne cauſa dilatetur contra Principis mentem, qui juſta ratione eam delegavit, ut celeri expeditione terminaretur. Ut plurimum enim appellationes ad dilatandum proponuntur, & dilatione delinquentes evadunt impunes, & ſic Principis juſſa calliditates inquiſiti, ſive alius defenſoris evaneſcunt in Reipublicæ perniciem, meritò ad eundem Principem eſt recurrendum.

Et noviſſimè in cauſa David Saatoro inquiſiti de furto magnæ quantitatis commiſſo in domo Marchionis Ugenti, procedente Magna Curia uti delegata ſuper declinatoria fori ad curiam Eccleſiaſticam, cum eadem delegatione quoque proceſſit. Quamobrem a decreto, quod procedatur in ea, oppoſita declaratoria fori non obſtante, ipſe David ad Regium Collaterale Conſilium recurſum habuit; & ab eo reſcripto obtento, *Quod M. C. relationem faciat*, qua facta ſub die 19. Decembris 1675. ab eodem Regio Collaterali Conſilio fuit ordinatum, quod compilato proceſſu loco reclamationis, iterùm M. C. relationem faceret in dicto Reg. Collaterali Conſilio.

Terminoque compilato ſub die 29. Junii 1676. referente Judice Philippo Vignapiana, fuit proviſum, bene fuiſſe judicatum per Magnam Curiam, & malè reclamatum à Davide Saatoro. Et cum etiam pro dicta remiſſione inſtitiſſet Archiepiſcopus Hydrunti, M. C. ex quo prædictus David ab eo fuerat excluſus, etiam in gradu reclamationis relationem fecit Reg. Collat. Conſ. an is admittendus eſſet, cum à decretis prolatis a Reg. Collaterali Conſilio in judicio criminali non admittatur reclamatio, juxtà notata a D. de Franchis *deciſ.* 737. *nu.* 2. & affirmativè reſpondit, ut in ſequenti reſcripto.

Illuſtres, & magnifici Viri Collateralis Conſiliarii Regi fideles dilectiſſimi. Avendo noi inteſa la
„ relazione fattaci nel Regio Collaterale Conſeglio da
„ coteſta G. C. della Vicaria della cauſa di David
„ Santoro inquiſito con altri di furto di gran quantità
„ in caſa del qu. Ill. Marcheſe di Ugento, il quale
„ pretende eſſer rimeſſo all'Arciveſcovo d' Otranto,
„ come preteſo Clerico, e per coteſta G. C. eſcluſo
„ da detta remiſſione, e che per parte del detto Ar-
„ civeſco d' Otranto al preſente s'è domandata la
„ detta remiſſione, e per coteſta G. C. ſi è difficul-
„ tato, ſe ſi doveva interloquire ſopra detta iſtanza
„ del detto Arciveſcovo; perciò ci hà parſo far la
„ preſente, con la quale vi dicemo, ed ordinamo,
„ che dobbiate interloquire ſopra l' iſtanza di detto
„ Arciveſcovo, ſtante che de jure li ſpetta. *Datum Neapoli die 27. Septembris 1676. il Marcheſe de los Velez. Galeota Regens. Carrillo Regens. Valero Regens. Calà Regens. Soria Regens.*

Proindè per M. C. ad inſtantiam dicti Archiepiſcopi fuit datus terminus ſuper dicta remiſſione, eoque compilato fuit proviſum, quod petita remiſſione per Curiam Archiepiſc. Civitatis Hydruntiæ non obſtante, procedatur in M. C. V. a quo decreto Archiepiſcopus recurſum habuit ad Reg. Coll. Conſilium, & prætextu, quod teſtes in termino citati non erant recepti, ac quòd ipſo inaudito M. C. proceſſit ſub die 20. Octobris 1676. reſcriptum obtinuit, quod de ſupplicatis relationem M. C. faciat, qua facta per Regium Conſiliarium Petra ſub die 29. Novembris ejuſdem anni fuit denegata reclamatio, acta ſunt penès Petrum de Leone.

24 Octavum. Quòd appellationis cauſa eſt ejuſdem na-

Digitized by Google

naturæ, ſicuti principalis, utraque enim eſt ſummaria, & ſic in prima fuerit proceſſum contra delinquentes per horas, ſic in ſecunda procedetur, Amendola *in addit. ad D. de Franch. dec.* 252. *num.* 14. *&* 528. *num.* 4.

25 Nonum. Quod in criminalibus propoſita appellatione ad S. C. omiſſa M. C. non tenet, ut in *Prag.* 3. 37. *&* 47. *de officio S. R. C.* & teſtatur D. Reg. Rovitus *ſup. d. Prag.* 3. Conſil. Petra *ritu M. C.* 47. *n.* 16. ea ratione: puta M. C. in criminalibus eſt ordinarius Judex, tenet nihilominus propoſita ad M. C. omiſſa Reg. Audientia, ut in *ritu* 52. *& Prag.* 5. incipiente *Subditorum de officio S. R. C.* verùm hæc M. C. præeminentia reſtringitur in cauſis Baronum, qui privilegium cognitionis ſecundarum cauſarum retinent, ut advertit Maſcatell. in Gloſſa *detinebitur*, & Petra *dict. ritu num.* 3.

26 Decimum. Quod in cauſis criminalibus quocunque tempore introduci poteſt appellatio; nemò enim ſuis defenſionibus renunciare poteſt, *l. non tantùm* 6. *ff. de appell.* & ibi Gothofredus plura cumulat jura; appellatio namque defenſionis cauſam continet, & nemo perire volens audiri debet, meritò quocumque tempore appellationem admitti humanitatis ratio ſuadet.

Verùm propoſitæ appellationi reus renunciare non poteſt, quia ei Fiſcus adhæſiſſe intelligitur, juxta *Prag.* 7. *de appellat.* quia jam fuit jus quæſitum Fiſco, in cujus præjudicium renunciare non poteſt, ſicut ubi Fiſcus procedere nequit, niſi ad partis querelam, ea propoſita ſequuta conteſtatione reus remittere non valet, D. Reg. Rovitus *ſuper d. Pragmat.* & prædictis confert Fabri definitio 16. *de appellat.* ibi: *In cauſis criminalibus etiam poſt lapſum decennium admittitur appellatio: quoniam injuria, ſeu ut Pragmatici loquuntur, gravamen ſemper durat, qua ex cauſa illud quoque in hujuſmodi cauſis ſingulari jure receptum eſt, ut nec liceat ei, qui ſemel appellavit renunciare appellationi, quinimò de appellatione neceſſaria cognoſcendum ſit: è contrario, ſi qua per inferiorem Judicem illata eſt injuria, talis ſit, quæ reparari ampliùs nequeat, non eſt appellatio admittenda, ut puta ſi quis jam tormenta paſſus appellare velit ab ea ſententia, per quam pronunciatum fuerat, ut quæſtioni videretur, ſi quas tamen innocentiæ ſuæ rationes, aut probationes novas proferat, non eo minus erunt recipiendæ, quod alioquin admittendis iis locus eſſe ſoleat ante habitam de reo quæſtionem.*

Ita Senatus menſe Julii 1592.

27 Vel per viam reclamationis: nam a ſententia S.C. quod Præfectum Prætorium repreſentat, non appellatur, ſed ad idem reclamatur, ut in *l.* 1. *C. de ſent. Præfect. Prætor.* & reclamatione pendente, ea exequutioni demandatur, præſtita cautione in caſu retractationis, ut in *auth. quæ ſupplicatio, C. de precibus Imper. offerendis*, & per Afflict. *dec.* 231. nè tantæ juriſdictionis ſententiæ ſint eluſoriæ, ut in *d. l.* 1. *C. de ſent. Præfect. Prætor. Prag.* 6. *de officio Sac. Reg. Conſ.*

Verum in criminalibus, ubi ſententia actum irretractabilem continet, exequutioni non demandatur, teſte D. de Franch. *dec.* 139. D. Reg. Tap. *in Prag.* 5. *de officio S. C. &* 37. *de officio Procur. Caſ.* Amendola, & Dom. Riccio *in add. Dom. de Franch.* Sententia enim irrevocabilem actum continet, puta ſi carcerationem, fuſtigationem, ſervitium remigationis, vel militare continet, ſive aliam pœnam, quæ irrogat infamiam.

Limitatur, ſi ſententia S. C. ſit ſententiæ M. C. conformis; nam non obſtante reclamatione, etiam in cauſa criminali exequutioni demandatur, teſte eodem Dom. de Franchis *d. dec.* 139. *in fin.* 470. *&* 710. a duabus enim ſententiis Præfecti Prætorio non admittitur reclamatio, *l. ſi quis adverſus, C. de precibus Imper. offerend. Prag.* 3. *de offic. S. C.*

Nec conceditur reclamatio, ſi tres ſententiæ fuiſſent prolatæ, duæ conformes, & media eſſet difformis; quare ſi quis eadem pœna fuit prima, & tertia condemnatus, licet ſecunda eandem non contineat pœnam, amplius reclamari nequit, eodem de Franch. teſte *deciſ.* 135. *Prag.* 5. *de offi. S. C.* ibi: *Poſtquam verò duæ a S. C. conformes ſententiæ promulgatæ fuerint, perpetuum hactenus in Regno obſervatum eſt ſilentium*, imponendum eſſe decernimus; aliqui tamen potiùs verba, quam ſenſum Pragmaticæ conſiderandа exiſtimant, ut in dicta ſententia conformi ponatur clauſula: *Et proinde perpetuum ſilentium decernimus*, Sed contrarium verius eſt, ut ſuſtinent D. Reg. de Ponte *conſ.* 58. *p.* 1. Dom. Marcian *conſ.* 4. & de Marinis *alleg.* 7. *tom.* 3.

Sufficit enim, quod dicatur, male appellatum & bene judicatum, & opinio in contrarium eſt contra *d. l. quis adverſus*.

Conformes autem dicuntur ſententiæ, ſi in eodem genere pœnæ, & quoad totam pœnam ſint uniformes quare ſi una ſententia condemnat reum ad triremes per annos quinque, alia per tres, non erunt conformes, ut per Cujacium *lib.* 12. *obſerv. cap.* 16. Tuſcum *lit. S. concl.* 182. *num.* 16. Guazz. *defenſa* 34. *num.* 4. obſervat de Luca *ad Dom. de Franchis d. dec.* 710.

Vel per viam ſupplicationis; nam a Principis ſententia non datur appellatio *l.* 1. *ff. a quibus appell. non licet*, nec a ſententia Delegati, Capycius *dec.* 111. Dom. Sanfelic. *dec.* 381. *num.* 1. Conſil. Campana *reſol.* 12. *num.* 6. ſed ad finem obtinendi reclamationem, quæ a Principis benignitate pendet, eidem ſupplicans, idem Capycius *deciſ.* 144. Grammatic. *dec.* 35. Dom. Sanfelic. *in d. deciſ. & deciſ.* 4. *num.* 9. *&* 10. Dom. Reg. Capycius Latro *dec.* 187. *num.* 34. & Rev. de Luca *in obſerv. ad D. de Franch.* 637. *verſ. Appellatio quamvis ſit prohibita*. Hinc in M. C. paſſim Advocati, ut impediant exequutionem dictæ ſententiæ, ante prolationem procurant a S. E. ejuſque Regio Collaterali Conſil. Regiam decretationem, quod M. C. ſi erit in voto condemnandi, vel torquendi, relationem faciat; & ſimilites obſervatum vidi in Regia Audientia, ubi procedunt ad modum belli, vel tanquam delegatæ.

28 Vel per viam nullitatis. Hinc reus nullitates proponere poteſt; eæ enim ſive juſtitiam, ſive judicii ordinem reſpiciant, ſemper ſententiam infringunt, ubi enim ordo deeſt, ibi & juſtitia deficit: & rerum ordine Deus cognoſcitur, inquit Divus Auguſtinus *de vera religione*, & in puncto circa nullitates ordinem reſpicientes adeſt S. C. *dec.* apud Affl. 60.

29 Vigore Regiæ *Pragmaticæ de dilationibus*, quæ eſt 77. *de officio S. R. C.* a decretis diffinitivis per viam actionis infra decennium proponi poſſunt; per viam exceptionis infra triginta annos, ut probat Pratus *ad Muſcatellum in Gloſſa nullitatis*, *verſ. eam infra triginta*.

Ab interloquutoriis verò etiam vim diffinitivi habentibus infra ſex dies a decreti intimatione, ut ex *d. Pragm.* 4. *de dilationibus*, §. 16. ſed ſi prædicti dies fuerint feriati, an poſt eos nullitates recipi debeant? & affirmativè refert deciſum per S. C. junctis Aulis Conſil. Hodierna *lib.* 1. *controverſ. foreaſ. cap.* 48. negative etiam per idem S. C. recenſet Conſil. Roccus *tom.* 2. *reſp.* 2. in quam determinationem iterum deſcendit S. C., ut teſtatur Conſ. Petra *rit.* 6. *num.* 7.

30 Inſuper vigore dictæ *Pragm. num.* 17. poſt diffinitivam ſententiam, nullitates actorum, ideſt ordinem reſpicientes, proponi non poſſunt: verùm intellige circa actus nulliter confectos, non circa prætermiſſos, teſte Dom. Reg. Rovito *ſup. d. Prag.* Secundo intellige *Prag.* non procedere, quando ſententia profertur in contumaciam. Hæc in civilibus, in criminalibus verò, vel ubi delictum in genere non eſt plene probatum, vel teſtes minus legitimè recepti, quia tunc factum revocatus in dubium, firma non eſt ſententia.

31 Amplius vigore dictæ *Pragmaticæ* de nullitate dici poteſt. Primò, ſi contra expreſſum caſum legis fuerit judicatum, vel contra legis rationem, quia ubi ratio legis, ibi, & dictum legis, *l. cum pater*, *§. dulciſſimis*, *de legat.* 2. Secundò, ſi contra publicam ſcripturam, quæ in proceſſu exiſtat, & dictæ nullitates, vel ab eodem proceſſu apparent, & iſtæ impediunt exequutionem etiam ſententiæ S. R. C. cum nunquam cenſeantur excluſæ, etiam ſtantè ſtatuto rejiciente nullitates, ut obſervat Urſill. *ad Affl. dec.* 283. *num.* 2. vel alia indigent probatione, & iſtæ,

vel

vel incontinenti probantur, vel altiorem requirunt indaginem, & in criminalibus ſemper impediunt exequutionem ſententiæ, quæ actum irretractabilem continet, Boſſius *tit. de nullit. adverſùs ſententiam*, *num.* 4. Clarus *quæſt.* 94. *num.* 10. & proponi poſſunt, ubi pœna corporalis imponitur, etiam adverſus tres ſententias, Boſſ. *ibidem num.* 10. Dicta autem indiſtinctè non procedunt in forjudicatione, ut videre eſt in decreto *forjudicetur*. Quæ de rè hìc non repeto.

32 Præterea nullitates coràm primo Judice proponi poſſunt, & ſi coram ſuperiori, ab eo literæ inhibitoriales expediuntur dicto primo judici, *quod ſtantibus nullitatibus propoſitis, & pendente eorum diſcuſſione, & ad actum aliquem non procedat*. Et in hoc nullitatum judicio practica eſt, quòd ſuper iis concedatur terminus, niſi per revolutionem chartarum probentur, quo caſu abſque termino in S. C. decidiuntur, teſte Dom. Reg. Sanfelicio *dec.* 96.

Hic non incongruè quæro, an adversùs Principis ſententiam nullitates admitti debeant? Quæſiti difficultas exoritur, ex quo Princeps eſt ſolutus legibus, *l. Princeps ff. de legibus* & nemini licet de eo, quod a Principe factum eſt, judicium ſumere, *cap. nemo*, *cap. cuncta per Mundum* 9. *quæſt.* 3 quia judicat tanquàm Deus, qui non fallit, neque fallitur, ex quo idem Princeps eſt, qui proceſſus, & minus ritè facta confirmat, *cap.* 1. *de tranſact. cap.* 1. & 2. *de confir. util. vel inutil.* Gloſſa *in cap. nullus* 9. *quæſt.* 2. quæ faciunt pro negativa, atque contrà; ex quo non eſt credendum, Principem jura, & judiciorum ſolemnia, quæ ad veritatem indagandam fuerunt excogitata, obſervare nolle, ſed quòd potius ipſe quicquid in cauſis coràm ſe vertentibus, tùm reſpectu juſtitiæ, tùm ratione ordinis judiciorum, & rectitudinis proceſſus, perperam reperit, annullare velit, ut in *cap. ad petitionem*, § *fin. de accuſ.* & *in cap. veritatis* 8. *de dolo*, & *contumacia*, ibi: *Nos igitur videntes ordinem judiciorum in hoc facto fuiſſe ſervatum*, &c. neque abſurdum, quòd Principis ſententia in melius commutetur, *cap. ſententiam*, *cap. Apoſtolicæ*, *cap. veniam* 35. *quæſt.* 9. *cap. olim de re judic. cap. fin.* & ibi gloſſa *in verb. Emendare*, *de reſcript.*

Verum enim verò reſolutio eſt, quod ſi conſtat de voluntate Principis, eum in judicio velle uti ſuæ plenitudinis poteſtate, ac levato velo procedere, & in hoc caſu omnes nullitates, quæ proveniunt ex defectu juris poſitivi non admittuntur, quæ ex defectu juris naturalis, ideſt in naturali ratione fundati, & tunc recipiuntur, ac iſtæ exequutionem impediunt, de Afflictis *dec. S. C.* 283. *num.* 7. & faciunt notata ab eodem *in dec.* 391.

Hinc in cauſis, in quibus R. A. procedunt ad modum belli, prædictæ nullitates ſententiæ exequutionem non impediunt, de Thoro *ad Joannem Grand. in* 48. *ſpeciali*, *in fine*.

33 Demum nullitates non admittuntur, niſi facto depoſito, dictumque reſtringitur pauperum favore, ut in *Pragmatica* 3. *de quæſtionibus*.

34 Vel per viam reviſionis: etenim ſi appellatum non fuerit, neque de nullitate dictum, ut reus juſtam patiatur pœnam, innocens indebitam non luat, condemnatio revidetur. Quod ſi injuſtè, vel nullitèr proceſſit, pro non facta habetur, *l.* 4. § *condemnatum*, *de re Judic. cap. inter cæteras de re judicatâ*.

35 Hinc ex antiqua conſuetudine in hoc Regno condemnati ad remigandum à Regiis, vel Baronalibus Curiis tranſmittuntur ad Regias Audientias, a quibus eorum ſententiæ revidentur, & pari ratione condemnati a Regiis Audientiis tranſmittuntur ad M. C. cum actorum copiis ſubſcriptis a cauſæ Commiſſario, & Fiſci Patrono, & ita obſervatur etiam reſpectu condemnatorum ad modum belli, & vigore delegationis, ut in *Pragm.* 119. *de officio Judicum nu.* 52. ac etiam quòad concordatos ad finem videndi, ſi ritè concordia proceſſit, *Prag.* 4. *de viſitatione captivorum*, nemo enim Dominus eſt membrorum ſuorum, *l. liber. homo*, *ff. ad l. Aquil.*

36 Reſpectu tandèm condemnatorum ad mortem a Curiis inferioribus conſuetudo eſt, quòd ad Reg. Provincialem Audientiam originalis proceſſus tranſmittitur, & ſi juſtè condamnatio proceſſit, conceditur Miniſter Juſtitiæ, ſi malè condemnatus, ad Regiam Audientiam tranſmittendus eſt ad finem reformandi ſententiam.

37 Undecimum. Quod reſtitutio in integrum in criminalibus non procedit; nam minor in delicto dolo commiſſo pro majori habetur, præter quoad pœnæ diminutionem, *l. auxilium*, § *in delictis*, *ff. de minoribus*, *l. ſi ex cauſa*, § *nunc videndum*, *ff. eodem*. *leg.* 1. *C. ſi adverſus delictum*.

Sic etiam mulier: nàm reſpectu fragilitatis ſexus, regularitèr mitius punitur.

Nec reſtituuntur adverſus ſententiam ob teſtes novitèr repertos, ut teſtatur Andreas de Iſernia *in Conſt. Obſcuritatem*, *num.* 62. & afflict. *ibidem nu.* 9. dicit, quòd hoc de jure utimur.

Et licèt reſpectu fiſci ponderetur *text. in leg. unica*, *C. de ſententiis adverſus fiſcum latis*, propter verbum *Cauſas* quod comprehendit tam civiles, quam criminales, Odofredus tamen *ibidem* dicit, quod procedit ſolùm in civilibus. Idem affirmat Sforz. Oddus *in tract. de in integrum reſtitutione p.* 1. *q.* 3. *art.* 13. *num.* 87. verſ. *Ego teneo*: nàm ſicut minori indiſtinctè denegatur reſtitutio, multo magis Fiſco, qui non reperitur ita privilegiatus: Odofredum ſequutus eſt Peregrinus *de jure fiſci lib.* 7. *tit.* 4. *verſ. refert etiam*, & tenet Dom. Franciſcus de Alfano *de officio fiſcalis*, *gloſſa* 17. *num.* 45. alios referens, criminales enim cauſas aliquo tempore ſilentio tranſactas ſuſcitare aſſet odia, & rangores inter homines impellere.

Sed prædicta intellige de in integrum reſtitutione, quæ a lege ſcripta ab eodem Judice concedenda eſt, non de reſtitutione, quæ a Principe obtinetur: hæc enim duplex eſt in una, quæ ex mera gratia a Principe conceditur, de qua loquitur *tex. in l.* 1. § *deinde adjecit*, *ff. de poſtul.* & *l.* 2. *C. de ſentent. paſſ.* altera ex juſtitia, ne quis injuſtè affligatur.

Quarè ſi poſt ſententiam juridicè prolatam: puta quis præcedentibus legitimis indiciis crimen agnovit, & ad triremes fuit condemnatus, de innocentia per novos teſtes appareat, Princeps conſulitur, ut eum in libertatem reſtituat, ut in *l.* 1. § *ſi quis ultra ff. de quæſt.* & in *l. Divi Fratres ff. de pœnis* § 2. ibi: *Si tamen de ſe quis mentitus fuerit, vel cum haberet probationum inſtrumenta, quæ poſtea reperit, pœnæ afflictus ſit, nonnulla exſtant Principalia reſcripta, quibus vel pœna eorum minuta eſt, vel in integrum reſtitutio conceſſa, ſed id dumtaxat a Principe fieri poteſt*.

Similitèr, ſi reus eſt abſolutus, vel minus debitè condemnatus, fiſco à Principe concedenda eſt reſtitutio, quæ pro bono publico omninò admittitur, ut in *l. Imperatores ff. de re jud.* Reipublicæ enim ſummum bonum eſt delinquentes condigna pœna puniri, nè ulterius delinquant, & ut alii a male agendo abſtineant, & quod in enormibus detecta delicti enormitate detur in integrum reſtitutio a Principe, tenet idem Sforz. Odd. *par.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 13. *nu.* 87. *verſ. Ego teneo*.

38 Duodecimum. Tandèm pro complemento quæro, an minor reſtituatur adverſus propriam confeſſionem? Diſtinguunt Doctores in confeſſione emanata, nulla præcedente probatione, vel ea exiſtente. Primo caſu, quod ei competat reſtitutio, ut ſuſtinent Bald. *in l. unica num.* 6. *C. de confeſſis*, Gomez *variar. reſol. tom.* 3. *tit. de delict. cap.* 1. *num* 67. Farinac. *quæſt.* 81. *nu.* 32. qui teſtatur de communi.

Alii in confeſſione criminis atrocioris, ſive atrociſſimi, & in confeſſione criminis non atrocioris.

Primo caſu, quod non admittatur minor ad eam revocandam, Bart. *in l. auxilium de minoribus*, *verſ. Nota ex hoc l.* Hippolitus de Marſiliis *in l. de minore*, *ff. de quæſt. num.* 35. *conſ.* 9. *num.* 13. & licèt Sforzia Oddus *p.* 2. *quæſt.* 65. *art.* 6. *num.* 14. contrarium teneat, quia quò atrocius eſt delictum, eo minus veriſimile eſt, quod minor illud commiſerit, ſi contra eum nulla probatio, vel indicium extat, & quo magis eſt atrox delictum, majorem mereretur pœ-

pœnam, & conſequenter minor magis læderetur, & reſtitutione dignus ſit; idem tamen ſe refert ad *num.* 38. ubi Judicis arbitrio deciſionem remittit, attenta ſimplicitate, vel minoris ſagacitate, ac facti circumſtantiis, an tormentorum metu, an blanditiis confeſſus fuerit, ut primo caſu ſit reſtituendus: ſecondo niſi ad minus ſemiplene prius probata læſione, & quod tali caſu torqueri poteſt, quod dictum non placet Farinacio, qui tenet, quod reſtituendus ſit in integrum, etiam non probata læſione, *quæſt.* 81. *num.* 383.

Alii indiſtinctè, quod reſtituatur adverſus confeſſionem abſque Curatore emanatam, juxtà *text. in l. Clarum C. de auth. præſtanda*, & eſt *dec.* penes Afflictum 208.

Et nihilominùs Boſſius *tit. de confeſſis nu.* 60. Julius Clarus *quæſt.* 50. *nu.* 155. *verſ. Ulterius poteſt, & quæſt.* 60. *nu.* 3. teſtatur quod Mediolani non ſervatur *text. in d. l. Clarum*, & præſertim in atrocioribus, prout etiam non ſervari in Urbe teſtatur Guazz. *ad defenſum defenſa* 32. *cap.* 32. & parum in noſtra M. C. ut dicit Urſill. *ad Afflict. dec.* 208. Et quòd non requiratur Curator, ſed ſufficit, ſi ejus loco detur Procurator, ſive Advocatus, qui minorem defendet, teſtatur de Marſiliis *in d. l. de minore nu.* 14. Foller. *in dicto verbo nu....* Farinac. *quæſt.* 81. *nu.* 367. & hæc opinio eſt in praxi recepta, teſte Dom. Reg. Sanfelic. *dec.* 57. *nu.* 7. & 8. ubi oppoſitio Curatoris fuit à M. C. rejecta, ea quo minori inquiſito de homicidio cum aſſaſſinii qualitate fuit datus Advocatus pauperum, qui pro reo fortitèr fuit patrocinatus, & in cunctis fuit auditus; & ſic minorem non eſſe reſtituendum arbitror adverſus confeſſionem præcedentibus indiciis emanatam, juxtà ſupra notata, quibus addo Surdum *conſ.* 226. ubi enim conſtat de veritate, non eſt curandum de ſolemnitate.

Non debet Curator in minoris examine intervenire, ut teſtatur in practica poſt multos Farinacius *d. quæſt. nu.* 476. Guazz. *d. cap. nu.* 3. ſed ſufficit, ut interveniat in actu juramenti, ut obſervatum ſemper vidi.

Contrarium verius exiſtimarem: nam Curator datur minori, non ſolùm ut judicium ſit cum legitima perſona, & ſic ad ſuſtantiandum actum, verùm etiam, ut Curatoris præſentia reddat eum virilem in Judicio, quod ſæpius hominem fortem deterret; & nè blanditiis, vel ſuggeſtivis interrogatoriis circumveniatur, idòque oportet, ut Curator ſit de proceſſu informatus ut clarè in *d. l. clarum* percipitur, ibi: *Ne ex ſua imperitia, vel juvenali calore aliquid vel dicant, vel taceant, quod ſi fuiſſet prolatum, vel non expreſſum, prodeſſe eis poterat, & à deteriore calculo eos eripere*, Follerius *in verb. & ſi confitebuntur*, *num.* 25.

Mulieri quoque competit reſtitutio adverſùs confeſſionem, cùm de delicto alitèr non conſtat, ut notat Follerius *d. rubrica nu.* 27. & Farinac. *quæſt.* 81. *nu.* 382. hæc procedunt in jure; nam in practica mulier non reſtituitur, proceduntque a me notata in quarto decreto circa nudam confeſſionem.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

C A P. XII.

De Decretis: I. *Stantibus gravaminibus cauſſa remanent, vel male appellatum, & bene judicatum, &c.*

SUMMARIUM.

1 *Appellatio à diffinitiva vocatur appellatio in forma, & reducit cauſſam ad terminum conteſtationis litis, & intimatur tam Judici, quam adverſæ parti ſecus in M. C., & in Provinciali Audientia.*

2 *Appellatio in criminalibus fieri poteſt ad M. C. ſed limitatur in cauſſis Baronum habentium ſecundas cauſas.*

3 *Fiſcus licet non poteſt appellare, tamen habet recurſum, & adhæſionem, quæ adhæſio intelligitur facta, & in præjudicium Fiſci appellans renunciare non poteſt.*

4 *Appellationes in criminalibus admittuntur etiam poſt lapſos decem dies, & aſſignatur ratio.*

5 *Appellatio a diffinitivis per viam actionis infra decem annos proponi poteſt. Sed per viam exceptionis infra 30. annos.*

6 *Appellatio ab interlocutoriis fit infra ſex dies a decreti intimatione decurrendos.*

1 APpellatio a diffinitiva vocatur appellatio in forma, ideſt juxtà legis formulam quæ tollit ſententiam de medio, & reducit cauſſam ad terminum conteſtationis litis.

Et inhibitorialis intimatur tam Judici, quàm adverſæ Parti, ſed in M. C. V., & in Provinciali Aud. non intimatur, nam ex Urbanitate in M. C. præſentatur in banca, & in Reg. Aud. præſentatur ejus Secretario, & ſolum intimatur Parti, & etiam Procuratori Fiſci, vel Curiæ Coadjutori, ſi in illa Curia adeſt, *Auctor noſter hic nu.* 9. & 10., & *D. de Franch. dec.* 270. *num.* 13. 14. & 15.

2 Appellatio in criminibus fieri poteſt ad M. C. V. Omiſſ. Reg. Audientia *ut in rit.* 52., & *Prag.* 5. *de offic. S. R. conſ. quæ incipit (ſubditorum) Author noſter hic nu.* 5.

Appellari tamen non poteſt ad S. R. Conſ Omiſſ. M. C. V *teſte Rovit. in Prag.* 3. *de offic. S. R. C. & Prag.* 38., & 47. & *d. tit.*, & *Petra tit.* 47. *nu.* 16. *Auctor noſter hic d. nu.* 25.

Et ratio eſt quia M. C. V. in criminibus eſt ordinarius Judex.

Limitatur hæc Præeminentia M. C. V. in cauſis Baronum, qui habet ſecundas cauſas *Muſcat. in Gloſſa detinebitur*, & *Petr. d. tit.* 47. *nu.* 2. *Auctor. noſter. loc. cit.*

3 Fiſcus in hoc Regno, licet non poteſt appellare, tamen habet recurſum, & habet adhæſitationem, adeo quod facta appellatione a Parte Fiſcus dictæ appellationi adhæſiſſe intelligitur, & in præjudicium fiſci appellans renunciare non poteſt, *Prag.* 7. *de appellationibus*.

Et ratio eſt quia per dictam appellationem jus fuit quæſitum fiſco, & ſecuta conteſtatione reus remitti non poteſt, *Auctor noſter hic num.* 26., & *Rovit. ſuper d. Prag.* 7. *de appellat.*

4 Appellatio in cauſſa crim. admittitur etiam poſt lapſum decendium, ideſt decem dies datos ad appellandom.

Et ratio eſt; quia injuria ſemper durat, *Auctor noſter loco cit. ex Fabro defin.* 16. *de appell.*, & *Rovit. ubi ſupra*.

5 Appellatio a decretis diffinitivis in hoc Regno per viam actionis infra decennium, ideſt infra decem annos proponi poteſt.

Sed per viam exceptionis intra triginta annos, *Auctor noſter hic nu.* 29. *ex d. Prag.* 4. *de dilationibus, quæ hodie eſt* 77. *de offic. S. R. C.*, & *Pratus ad Muſcatell. in Gloſ. nullitatis verſ. enim infrà triginta.*

6 Appellatio ab interlocutoriis etiam vim diffinitivi habentibus infra ſex dies a decreti intimatione, Auctor *in loco cit. ex d. Prag.* 1. *de dilation.* §. 16.

De cæteris te remitto ad ea, quæ eruditiſſime docet Auctor noſter hic.

Leonardus Riccius.

CAPUT XIII. ET ULTIMUM.

De Decretis, quorum I. Decapitetur, vel Moriatur in Furcis, *ac de cæteris quinque aliis, ut infra in hoc Capite habentur.*

SUMMARIUM.

1 *Pœna quare inventa.*
2 *Pœnarum plura ſunt genera, & quo uſu fiunt in Regno.*
3 *Pœna delinquentium ratione, & delictorum geometrica eſſe debet.*
4 *Laquei pœna loco Crucis ſubrogata.*
5 *Nobiles enormibus ignobilium pœnis ſubjici poſſunt.*
6 *Lex in atrociſſimis non eſt ſimplicis genere mortis contenta.*
7 *Triremis pœna in metalli, & deportationis locum practicatur.*
8 *Damnatus perpetuo ad triremes, ſi ab eis aufugit, an morte naturali ſit puniendus.*
9 *Remigationis Decretum cum mortis comminatione.*
10 *Relegationis Decretum ponitur.*
11 *Relegatus quâ pœna puniatur, ſi relegationem tranſgreditur.*
12 *Dilatio ad recolligendum ſarcinulas de conſuetudine eſt triginta dierum.*
Ex cauſa poteſt prorogari, ea ceſſante a Principe obtineri debet. ibid.
13 *Dilatio prædicta aliquando conceditur cum proviſione, quod domi ſe detineat.*
14 *Relegatus, vel occultatus, pendente termino dicta clauſula conceſſo, ſi e domo exeat, an incidat in pœnam.*
15 *Dilatio ad recolligendum ſarcinulas an relegato & exultato de juris neceſſitate debeatur, itaut is ſi ad inſulam non neceſſerit intra terminum moleſtandus non ſit.*
16 *Relegatus ſi ad Inſulam non accedat, vel ab ea recedat, quibus ex cauſis excuſationem mereatur.*
17 *Pœna, & cautio, ut exigi poſſit ob exilii, & relegationis fractionem, an requiratur relegati apprehenſio.*
18 *Relegatus finito tempore, an ſine Superioris licentia recedere poſſit.*
19 *Decretum:* Exulet.
20 *Decretum:* Carcer paſſus cedat in pœnam.
21 *Decretum:* Fuſtigetur.
22 *Decretum:* Inſerviat in bello, *vel* In præſidio.
23 *Decretum:* Decapitetor, *vel* moriatur in furcis.
24 *Decreta plura circa mortis genus, ac plura notabilia.*
25 *Filius Matris rebellis, an ſucceſſione privetur.*
26 *Condemnatus ad triremes propter corporis inhabilitatem mittitur ad Inſulam.*
27 *Condemnati ad mortem aliquando mittuntur ad triremes.*

1 SUpplicia triplici cauſſa fuerunt inventa, ob Parteſoffenſæ ſatisfactionem, ut unius cruciatus, alterius ſit repenſus, ut homines in futurum ſe corrigant, & ad aliorum exemplum, quodum præterita releceantur ſcelera, fit ut nullus audeat perpetrare futura, Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 67. *art*, 4. Gell. noct. Attic. *lib.* 6. *cap.* 14.

2 Eorum enim plura ſunt genera, quæ vitam adimunt, quæ Civitatem auferunt, quæ ſervitutem imponunt, vel corporis coercitionem continent, & numerantur a Calliſtrato *in l.* 7. ac a Ulpiano *in l.* 8. *de pœnis*, necnon explicantur a Julio claro *quæſt.* 62. & a Farinac. *quæſt.* 19. Quæ in Regno uſuveniunt, ſunt laquei pœna, capitis amputatio, ſupplicium more Germanico, ideſt cum malleo ferreo percuſſio, ſciſſio in fruſtra, vel cadaveris concrematio, ad caudam equi conductio, triremium pœna, relegatio, deportatio, ſervitium militare, quod verificatur quoque in navigiis, & in præſidio, exilium, & carcer, atque pecuniaria pœna.

3 Licet inæqualia ſiot, ad ſcelera tamen, & ſceleſtorum perſonas geometrica eſſe debent. Hinc ignobiles non eadem pœna, qua nobiles plectuntur *l.* 9. §. 11. *ff. de pœnis l.* 3. & 12. *C. eodem* Hinc Nobiles relegantur, ignobiles ad triremes damnantur, Nobiles decapitantur, ignobiles furca ſuſpenduntur, *l. deſertorum*, §. *pœnæ militum*, ubi gloſſa *in verbo Torqueatur ff. de re militari, cap. Regni, Ad hoc, de furcis*, Dom. de Franchis *dec.* 569. Dom. Ricc. *in prax. Eccleſ. dec.* 366 *tit. de pœnis*. Conſil. Paſchalis *de viribus patriæ poteſt. par.* 4. *cap.* 2. *nu.* 61.

4 Capitis enim amputatio genus ſupplicii nobile vulgo exiſtimatur, furcæ vero ſupplicium ignominioſum, & Crucis loco ſubſtitutum, id veneratione Domini noſtri Jeſu Criſti fuit à Coſtantino mutatum, ut notat erudititiſſimus Gothofredus *in l. capitalium de pœnis lit. R. & T.*

5 Verum nobiles pro enormibus criminibus ignobilium pœnis ſubjiciuntur, ut in *l. Judices C. de dignitatibus l.* 12., & ex in Regno in pluribus caſibus practicatæ fuerunt, ut ex deciſionibus, quas congerit Dom. Reg. Capycius Latro *dec.* 182. *num.* 52.

6 Sic cum crimina ſint in triplici gradu atrocitatis, nempe atrocia, atrociora, & atrociſſima, atrocia, quæ citra mortem caſtigantur, atrociors, & atrociſſima, quæ morte plectuntur; ut autem hæc diſtinguantur, & ſupplicia ad atrociſſima ſint geometrica, lex non eſt contenta ſimplici genere mortis, ſed acerbiorem modum excogitat, vel cum mortis pœna bonorum publicationem imponit, ut hic pro complemento demonſtrabimus, decretorum formulas referendo.

Et primo ſi quis ad remigandum condemnatur, decretum ita concipitur.

In cauſa Regii Fiſci cum T. de T. principali inquiſito, & carcerato pro tali crimine.

Die, &c. facto verbo in M. C. audito Regio Fiſco fuit proviſum, quod T. de T. principalis pro cauſſa, ut ex actis, remiget, & remigando perſonaliter inſerviat in Regiis triremibus pro annis tot continuis (vel ejus vita durante) hoc ſuum.

7 Hæc enim triremis pœna ſuccedit loco pœnæ in opus metalli, ut per Clarum *quæſt.* 67. *nu.* 7. Farinac. *quæſt.* 19. *num.* 14. Caballum *caſ.* 8. *num.* 45. Capycium *dec.* 151. Grammat. *dec.* 32. Foller. *in pract. in verb. pœnis debitis ferantur num.* 4. Dom de Franchis *dec.* 140. Necnon loco pœnæ deportationis, ubi Inſulæ non reperiuntur; verum contra plebejos in hoc Regno, licet inſulæ adſint, dicta triremis pœna uſitatur, cum deportationis, & pœna metalli æquiparantur ex eodem de Franchis *num.* 6.

8 Hic convenit quæſtio, an damnatus perpetuo ad triremes ratione fugæ mortis pœna ſit puniendus? Negat Dom. de Franchis, ac in junctis Aulis deciſum refert in *deciſ.* 140. ut redeat ad inſerviendum, niſi in decreto mortis pœna ſit comminata, quo caſu morte naturali ſit plectendus, hoc inde fundamento, quia contra a triremibus fugientes in jure hæc pœna non reperitur determinata, ſicut in damnatione ad metallum, & in deportatione, & pœnæ potius ſunt molliendæ, quam exaſperandæ *l. Præſes, & l. interpretatione, ff. de pœnis*, merito intelligi non debet: & in hanc determinationem iverunt Dom. Reg. Rovitus *ad Prag.* 4. *de relegatis*, Capiblancus de *Baronibus pragm.* 7. *n.* 34. necnon Nicolaus Antonius *de juribus exulum lib.* 2. *cap.* 33. *n.* 28. & id in hoc Regno in praxi receptum.

Affirmat indiſtincte Turaminus *ad l. non puto* 1. *par. cap.* 3. *num.* 82. *ff. de jure fiſci*, & Caballus *reſol. crim. caſu* 8. *num.* 46. Primo, quia triremium pœna in perpetuum eſt ſubrogata in pœnam metalli, & ubi Inſulæ non reperiuntur contra plebejos in pœnam deportationis. Quare ſicut condemnatus in metallum, & aufugiens ultimo ſupplicio ſit afficiendus, *l. capitalium* § *in exulibus*, & a deportatione morte naturali puniendus eſt, *l. delegati, ff. de pœnis*, ita & damnatus ad triremes perpetuo, ſi fugam admiſerit. Secundo, quia ſi poſt ultimam pœnam alia non ſupereſt, niſi pœna capitis, hæc irroganda eſt, ut in *l. aut damnum, & l. in calcariam, de pœnis*, ſed

poſt perpetuam pœnam triremis, non ſupereſt quam mortis naturalis, ergo hæc indiſtinctè fugienti irroganda. Tertio, nam ſi non irrogaretur, in illud incideremus abſurdum, quod fuga remaneret impunita contra publicam utilitatem. Ultimo, nam quando pœna mortis in ſententia eſt comminata, illa intelligi poteſt, quia juſta judicatur, non tanquam a Judicis voluntate proveniens, ſed a juris ratione, alioquin uti iniqua exequi non debet. Inde ſequitur, quod ſi illa, quia publicæ utilitati proficua, licet non fuerit comminata, juſtiſſime irrogari poteſt.

Sed prima ſententia verior eſt, & objecta Turamini, & Caballi non refragantur; & primum, nam triremium pœna non fuit ſubrogata a lege in pœnam metalli, ſed ab homine, cum hac interpretatione. Secundum, quod in pœnis tunc gradatio fieri debet uſque ad mortem, quando ipſa in jure reperiatur ſcripta, ideoque contra a triremibus fugientibus indiſtinctè ad dictam pœnam deveniendum non eſt. Tertium, quia pœna mortis fugæ non eſt conformis, immo ignoſcendum ei, qui ſanguinem ſuum aliqualiter redemptum voluerit at Juriſconſultus in *l. 1. ff. de bonis eorum, qui ante ſententiam*; ad vitam enim conſervandam fugam quilibet meditatur maturatione, atque impulſu.

9 Ultimum, quoniam contra hos condemnatos per Judices hæc mortis comminatio fit aliqua juſta cauſſa intercedente, nempe, vel contra damnatum alias facinoroſum, vel contra eum, qui alias transfuga fuit, vel quando Judex devenit ad hanc triremis pœnam, & poterat ulterius contra condemnatum procedere, merito ubi fuerit tantum commutata, & non indiſtinctè, in his enim caſibus fuga quid majus continet.

Decretum verò tali caſu ita concipitur: *Die, &c. modo quo ſupra, Talis de T. inquiſitus, & carceratus pro cauſſa, ut ex actis, remiget, & remigando in Regiis triremibus perſonaliter perpetuò inſerviat ad pœnam mortis*, vel dicitur, & melius, *necnon ſe obliget ad pœnam mortis*.

Si quis ad inſulam damnatur, decretum emanandum eſt in hac formula.

Die, &c. facto verbo audito Regio Fiſco T. de T. pro
10 *cauſa, ut ex actis, relegetur per annos tot continuos in Inſulam declarandam per S. E. Caveat vel ſe obliget, atque juret in forma*, & hujus decreti formulæ fit mentio in *decif.* Dom. de Franchis 487. *num.* 7.

11 Hinc ſi cautionem quis de ſervandis finibus Inſulæ non præſtiterit, & tranſgreſſus fuerit, ſi eſt ignobilis relegationis tempus complet in remigando in Regiis triremibus, ſi nobilis punitur arbitrio S. E. ſi cautionem præſtiterit, ultra pœnam in fidejuſſione contentam, ei relegationis tempus duplicatur, ſervata forma Regiæ *Pragmaticæ 7. de relegatis*, ſed ultra decennium non extenditur.

12 Hic nota, quod relegato, vel exulato conceditur terminus ad recolligendum ſarcinulas, idest res ſuas componendas, ut in *l. ab hoſtibus §. fin. D. quibus ex cauſis majores*, qui terminus eſt triginta dierum, quo tranſacto ex juſta cauſa prorogari poteſt, ut ex reſcripto Regii Collateralis Conſilii, Regiæ Audientiæ Principatus ultra tenoris ſequentis.

CAROLUS DEI GRATIA REX, &c.

Magnifici Viri Regii Conſiliarii fideles dilectiſſimi.

Semo ſtati informati, che alli eſulati, e relegati di queſta Audienza ſi ſoleva dare dilazione ad andare ad oſſervare le loro condennazioni di tre, quattro, o cinque meſi, non convenendo alla buona amminiſtrazione della giuſtizia, che ſi dia tanto tempo alli condennati ad andare a fare le loro condennazioni, Vi comandamo, che a ſimili relegati, ed eſulati, non debbiate concedere più di un meſe di tempo ad colligendum ſarcinulas, ed uno altro meſe con giuſta cauſa trattandoſi, e concludendoſi in piena Banca del Tribunale di queſta Regia Audienza. Die 5. Aprilis 1680. D. Jo: de Zunica. Vidit Reverterius Reg. Vidit Salernitanus Reg. Vidit Calazar. Reg. in Curia Princip. fol. 42.

Si quis igitur vult aliam dilationem habere, Pro-regem adire debet, ut quoque obſervat Rev. de Luca *add. dec. Dom. de Franchis num. 4.*

13 Dicta dilatio, ut evitetur inconveniens fortaſſis ratione inimicitiæ, concedi debet cum clauſula, *quod domi, vel in palatio Curiæ ſe detineat*. Quinimo dicta ratione, vel alia juſta cauſa in totum denegari poteſt, ut plures obſervavimus providendo in condemnationis decreto, quo releget recto tramite.

Hinc Faber dicit, quod relegatus idoneam fidejuſſionem de non offendendo præſtare juſſus, ſi nequeat, et in totum dilatio deneganda ſit, ut in *tit. de ſatiſdat. ſequenti ſexta diffinitione*.

In perpetuum exilium ire, & de non offendendo ſatisdare juſſus, ſi propter egeſtatem, nec dato fidejuſſore, nec idoneis pignoribus cavere poſſit, jubendus eſt ſub capitis, ultimique ſupplicii comminatione continuo ſatisfacere judicato & patria decedere; adeout, nec ſi petat, indulgendum ei ſit, vel quantumcumque temporis ſpatium ad colligendum ſarcinulas, quod aliis relegatis ex humanitate indulgeri & ſolet, & debet.

Imo, etſi caveat, deneganda eſt, quoties inconveniens timetur ex parte offenſi.

In practica dives excuſatur a fidejuſſione, non autem a pœnali obligatione.

14 Si poſtea moram domi juxta decreti formam non traxerit, nec incidit in pœnam, ſi ſcandalum non ait ſequutum ex æquitate, quæ Deo, & hominibus ſemper eſt accepta.

15 Si dilationem relegatus obtinet abſque dicta clauſula, libere per Civitatem diſcurrere poteſt, teſte D. Reg. Lanario *conſ.* 38. Rovito *ad Pragm. 1. de relegatis, nu.* 2. Guazz. *defenſa 33. cap. 27. nu.* 11.

Dicta dilatio juxta praxim in M. C. conceditur prius porrecto memoriali Regenti M. C.

Sed ſi memoriale condemnatus non obtulerit, an intra menſem ſit moleſtandus?

In facti contingentia pro reo decidit M. C. & pro Fiſco in gradu recurſus S. C. teſte eodem de Franchis *dicta dec.* & quidem pro utraque parte interpretari poteſt *text. in l. relegatorum, §. his ff. de interdictis, & relegatis*, in quo praxis dilationem concedendi fundatur.

Inquit enim ibi Juriſconſultus §. 16. *His qui relegantur, dies excedendi a Præſidibus dari & poteſt, & ſolet, etenim moris eſt ita pronunciari. Illum Provincia illa, Inſuliſque eis relego; excedereque debebit intra illum diem.* Pro Fiſco, quod ſi dilatio non fuerit conceſſa, ea gaudere non debebat damnatus, conſideratur verbum *poteſt*, quod affirmative prolatum, non neceſſitatis, ſed voluntatis eſt, *l. ſæpe, ff. de officio Præſidis*, etiam ſi ad Judicem referatur, ut clare decidit *tex. in l. 2. C. quomodo, & quando Judex, & tex. in l. non quicquid 30. ff. de judiciis poteſtate permittitur, id ſubjicitur juris neceſſitati*.

Sic etiam illud verbum *ſolet*, intelligere debemus, ut concedatur dilatio, ſi rei qualitas, & condemnati conditio Judicem ſuadeat.

Pro reo e contra dicitur, quod verbum *poteſt*, a Gloſſa *in l. 1. ff. de juriſdict. omnium Judicum*, in Judice exponitur, idest *debet*, a Bartolo, Decio, & Purpurato ibidem congeſtis a D. de Franchis *num.* 2. Inſuper dicto verbo *poteſt* eſt adjunctum verbum *ſolet*: Idcoque vim neceſſitatis infert, cum *ſolet*, conſuetudinem importet, *l. palam, de ritu nuptiarum*, & conſuetudo neceſſitatem, cum legem imitetur, *§. ex non ſcripto, Inſtit. de jure natural. gen. & civili; cap. conſuetudo 1. diſt.*

Præterea pro Fiſco ponderatur, quod quando lex aliquid inducit ad commodum privatum, intelligi debet, ſi a parte petatur, ut in *d. deciſ. num.* 9. ideoque praxis eſt in M. C. ut damnatus hic porrigat memoriale Regenti pro dicta dilatione.

Hanc ſententiam amplexus eſt Dariza *de pugna Doctorum tom. 1. tit. de exilio, & relegatione num.* 39.

Contrariam vero ſententiam, nempe pro reo, tenent Guazz. *defenſa 13. cap. 1. num. 58. verſ. Sed in propoſito*, Novarius *de gravamine* 72. Thorus *in compend. deciſ. verb. Condemnatus*, Rever. de Luca *in d. dec. verſ. contra exulatos*. Et hanc ergo ſequor, conſiderando, quod in praxi, quando dilatio non eſt

dam-

Digitized by Google

damnato concedenda, ponitur in decreto clauſula illa: *Releget, vel exulet, recto tramite*.

16 Si relegationis fines deindè tranſgreſſus eſt, vel ob ejus valetudinem, vel parentum, & affinium, vel illorum aliquam aliam tribulationem, vel ſi ſervum fugientem perſequutus eſt, excuſationem meretur, ut notat, & deciſum refert D. Reg. Sanfelicius *dec.* 255. & decretum interponitur, *quod T. de T. redeat in cauſam ſuam*, ideſt ad complendam relegationem.

Similitèr & is, qui pro voto explendo, quod ante relegationem fecit, ab Inſula recedit, a pœna immunis erit, eaindè quòd Deo magis, quam hominibus ſit obediendum.

Sic etiam & is excuſandus erit, ſi in Provincia malefactores, vel inimicos ſuos capitales invenit, notat Matthias Berlichius *concluſ.* 72. *num.* 30. & 31.

Similitèr ſi tranſacto tempore ad recolligendas ſarcinulas accepto pro debitis civilibus conventus ſit, & ad Inſulam non accedit, ut ſuum Procuratorem inſtruat, ut inſtrumenta reperiat, is excuſationem meretur.

Inſuper, qui ab Inſula recedit, animo ſtatim redeundi, non incidit in pœnam, quia receſſiſſe non dicitur ſtatim reverſus, *l. præſens*, & *ſeq. ff. de procurat. l.* 3. *ff. de divortio*, etiamſi per viginti, vel triginta milliaria recedit, teſtatur in practica Dom. Reg. Rovitus *Pragm.* 1. *de relegatis num.* 9.

Aliqui exiſtimant, quòd ob quamlibet cauſam etiam injuſtam ſit excuſandus, ut Boſſius *tit. de carcerato fidejuſſ. committendo num.* 47. & Sanfelicius *d. deciſ. num.* 3. per Gloſſam *in l.* 1. §. *fin. ff. ſi quis jus dicenti non obtemperet* imò eorum dicto confert *tex. in l. igitur ff. de liberali cauſa*, ibi: *Juſtis, vel injuſtis rationibus ductus*, Gloſſa *in l.* 1. §. *fin. ff. de nbigeis*, Gloſ. *in l. plagii* 2. *in verb. Injuſta C. ad l. Flaviam de plag.* per quæ jura Tiraquellus *de pœnis temperandis cauſa* 43. & Farinac. *r.* 90. *num.* 19. tenent, quòd cauſa etiam injuſta excuſat a delicto, ſi non a toto, a tanto.

Sed tu intellige de cauſa ob quam quis credit non delinquere, & ſic colorata, ut advertit Additionator ad Conſiliarium Paſchale *de viribus patr. poteſt. p.* 4. *fol.* 397.

Secundò intellige jura procedere in delicto facto calore iracundiæ (quod dictum etiam reſtringitur contra blaſphematorem) quem calor iracundiæ non excuſat, niſi ex juſta cauſa proveniat, teſte D. Reg. Sanfelicio *dec.* 369. *num.* 12. quo caſu procedit doctrina adducta a DD. ad Conſil. Paſchalem *p.* 1. *cap.* 10. *verſ. Non eſt oblivioni tradendum*.

Tertiò in caſu noſtro intellige de illa cauſa, quæ movere poteſt Judicis mentem, communi accepta benignitate ad parcendum contravenienti.

Et regularitèr, ne detur delinquendi occaſio, teneo quòd illa cauſa hunc controvenientem excuſat, quæ de repentè evenit, & aditum ad Superiorem pro licentia obtinenda non admittit, vel difficiliùs.

17 Hic quæro, an pena, & cautio præſtita de ſervandis finibus, ut exequi poſſit, requiratur captura relegati, qui fines fregerit, an ſufficiat, quod ſit viſus? Quòd requiratur apprehenſio, tenet Viſconte *in Juris concl. verb. Relegatus in fine*, ibique teſtatur de obſervantia M. C. ut audivi a peritiſſimis viris Neap. & in hanc ſententiam tanquam æquam venit Novarius *de gravaminibus vaſſallorum gravam.* 77. *num.* 2. & *quæſt. forenſ. part.* 1. *quæſt.* 3.

Quod ſufficiat, ſi fuerit viſus, tenet Capiblancus *de Baronibus lib.* 2. *cap.* 34. D. Reg. Rovitus *ſuper Pragm.* 1. *de relegatis num.* 9. ubi dicit, quòd practica eſt, ut Commiſſarii deſtinati ad viſitandum per Inſulas relegatos, illos expectant per diem, & biduum poſt bannum emanatum, quòd ſe præſentent antè ipſos, quòd ſi ante diſceſſum facient, non incidunt in pœnam.

Hæc ſententia mihi arridet, & juri conſona videtur, alioquin fruſtratoria eſſet condemnatio, & Judicis authoritas viloſceret; præſertim ſi relegatus ſe conferret ad locum Partis offenſæ, in cujus favore quoque pœna de ſervandis finibus indicta cenſetur, & ita me exiſtente in M. C. fuit judicatum contra Virum Vinaccia de S. Agatha Gothorum: Proceſſus eſt in banca Caliſti, penes Scribam de Leone.

Apprehenſio enim requiritur, quoties lex, vel ſtatutum diſponit, ut inventus in crimine incidat in talem pœnam, putà inventus in ludo, & ſimilibus: nam tunc inventus non dicitur, quando non eſt apprehenſus, juxtà communem opinionem, quam refert Cevallos *quæſt.* 651. Attamen dico, quòd pro quolibet diſceſſu pœna exigi debeat, ſed ſi moroſus is fuerit, vel reiteratus in Judicis contemptum, & Partis offenſæ injuriam; Brevis enim diſceſſus impunibilis eſt, quia factum non dicitur, quod non durat, *l. item enim*, §. *quòd ſi alter ff. quo. cujuſque univerſ. l. ſi pro patre*, §. *verſum*, *ff. de in rem verſ.* nec dicitur veniſſe, qui non ſtetit *l. ſcire oportet* §. *ſufficit verſ. ideòque*, *ff. de excuſat. tutorum*, *cap. certum* 11. *quæſt.* 3. neque is, qui brevi reverſus eſt divertiſſe videtur, *l. quicquid calore iracundiæ*, *ff. de regulis juris*, & momenta in criminalibus non ſunt in conſideratione, ut in omnium Legiſtarum ore habetur.

Ut verò dicta pœna exigatur, cauſæ cognitio, & ſententia Judicis declaratoria requiritur, ideòque capta informatione citari debet ad dicendum cauſam quarè exequi non debet pœna, &c. juxta *deciſ.* Peguerræ 90. & ita ſervatur in praxi.

18 Tandèm non prætermitto, quòd relegati ad tempus, eo finito, abſque Superiorum licentia redire poſſunt, cum limitata ad tempus ipſo jure finiantur *l. fratres*, *ff. de pœnis*, in illis verbis: *Quia temporalis coercitio, quæ deſcendit ex ſententia, pœna eſt arbitrio*, Baldus *in proœmio Dig.* §. *hæc autem tria*, Surd. *conſ.* 88. Giurba *conſ.* 39. *num.* 33. Farinac. *in prag. p.* 1. *lit. B.* Capiblancus *de Baronibus Prag.* 7. *num.* 17. Berlichius *d. concl. num.* 34. *verſ. Sciendum eſt*. Remigantes verò nequeunt, niſi cum licentia, cum in ſortiis jam reperiantur; quinimò ſi plures remigantes ſuas condemnationes eodem tempore compleverint, ſimul dimitti non debent, præſertim ſi omnes de eadem met Provinciæ ſint, nè ad ſcelera ſe convertant: mali enim ſemper mala cogitant, uti ſimiles faciliùs ſe conveniunt, ac eorum pedes ad malum currunt, *Proverb. cap.* 1. *num.* 16.

Hæc dicta de relegato procedunt quoque in exulato. De exilio autem integrum tractatum eruditione plenum Nicolaus Antonius compoſuit; ego verò aliqua tantùm notabilia ad decretorum praxim pertinentia pono, ut a meo brevi inſtituto non recedam.

19 Noto primò, quòd exilium devenit a ſubſtantivo *ſolum*, ideſt *terra*, & dictione *ex*, ideſt extra terram.

Hinc exilium eſt loci commutatio, ſeù ob crimen a Patria dejectio.

Secundò, quòd exilii pœna eſt omnium pœnarum antiquiſſima, contra communem parentem Adamum læſi Numinis reum irrogata, ut in *Geneſi cap.* 3. ibi, *Emiſit eum Deus de Paradiſo voluptatis*, ac alibi *ejecitque Adam*; & contra Cain ob fratricidium, ut in *Geneſi* 4. ibi: *Expulitque ab ea regione illum cum uxore ſua, egreſſuſque Cain a facie Domini habitavit profugus in terra*.

Tertiò nota, quòd exilium eſt nomen genericum: nàm ſi datur de uno loco ad certum locum vel relegationem continet, ut in *l.* 4. & 7. §. 1. & 11. *de interdictis*, & *relegatis*, *l.* 28. §. 13. *de pœnis*, *l. penult. ff. ad l. Cornel. de falſis*, vel deportationem ut in *l.* 6. *de interdictis*, *l.* 77. §. 4. *de leg.* 2. *l.* 8. §. 1. *qui teſtamenta facere poſſunt*, *l.* 1. *ff. de enorm. crim. l.* 9. §. 2. *ff. de quæſt. l.* 3. §. 2. *de re militari*, *l.* 7. §. *fin. de l. Julia repetund. leg.* 8. *Cod. de pœnis*.

Deportatio autem a relegatione diſtat: nàm illa perpetua pœna eſt, & ad inſulam aſperiorem eſt condemnatio, ut in C. *Theodoſ. tit. de indulgentiis criminum lib.* 10. notat Menoch. *de arbitrariis lib.* 2. *caſu* 330. Civilia Jura Romana deportatio adimit *l.* 17. §. 1. *de pœnis*, & 19. *de interdictis*; ideòque deportati mortuorum loco habentur, inquit *Ulpianus l.* 36. §. *ultimo*, *D. pro ſocio*: *Interim homines, aut maxima, aut media capitis diminutione, aut morte*, & media deportatio eſt, *l. filium* 8. *ff. de bonorum poſſeſſ. contra tab. l. ſi necem* 4. §. *ſi deportatus*, *ff. de bonis libert.* Quarè teſtamenta concedere nequeunt, ut in *l. ejus qui* §. 1. *ff. qui teſtamentum facere*,

ere poſſunt, nec ex teſtamento capere, *l. 1. C. de hæredibus inſtituendis*, Clarus §. *teſtamentum quæſt.* 52. & ibi Harpret. plures referens, ex hæreditate tamen alimenta capere poſſunt, *l. 3. ff. de his, quæ pro non ſcriptis habentur*, cæteræ hæreditatis bona, non Fiſco, ſed aliis inſtitutis, vel venientibus ab inteſtato deferuntur, ut probat idem Harpret. *verſ. hæreditas*, ex teſtamento autem militis capere poſſunt titulo legati, & inſtitutionis, *l. 13. §. 2. de teſt. militis*, *l. 7. §. 5. de legatis 3* ob militis enim privilegium relegatio jura civilia non adimit, *d. l. ejus qui*, *l. relegati §. ad tempus*, *ff. de interdictis, & relegatis*. Cum perpetuo ad triremes damnati deportatorum loco ſint, circa teſtamenti factionem etiam ejuſdem ſortis ſunt. Hæc de Jure antiquo; nam hodie nemo bene natus efficitur ſervus pœnæ, *auth. ſed hodiè*, *C. de donat. inter virum, & uxorem*, quæ quoque procedit quoad condemnatos ad mortem naturalem, ut per Salycetum *in d. l. omnino videndum*, & quotidie in M. C. dicti condemnati teſtamenta conficiunt.

Quarto nota, quod exilium, vel perpetuum eſt, vel ad tempus, vel a toto Regno, quod ut plurimum practicatur contrà exteros delinquentes in Regno, & aliquando practicatur etiam præcedente fuſtigatione, ac mortis comminatione, ſi boni regiminis ratio ſuadet. Cæterum dicta pœna non eſt imponenda, cum pœnarum gradatio fieri debeat, & exilio graviora reperiantur ſupplicia citra mortem.

Decretum vero ita concipitur: *In cauſa Regii Fiſci cum T. de T. inquiſito, &c.*

Die, &c. facto verbo audito Regio Fiſco per M. C. proviſum, & decretum eſt, quod T. de T. inquiſitus, & carceratus pro cauſa, ut ex actis, exſtractet a toto hoc Regno ejus vita durante, recto tramite, ad pœnam mortis naturalis, ad quam ſe obliget, hoc ſuum &c.

Hic non omitto, quod verbum *exſtractet*, eſt verbum forenſe, & exponitur, ideſt, qui infra Regnum eſt, extra ſe contrectet, ſed rectius dicitur *exulet*.

Inſuper, quod obligatio hæc ratione contemptus circumſtantiæ boni regiminis attenta, recte procedit, verùm illius exequutionem ad Judicis arbitrium relinquo, ut enim pœna mortis puniatur, oportet, ut culpam jam admiſerit morte dignam. Obligationis formæ talis eſt.

Die, &c. conſtitutus T. de T. de T. Patriâ, non vi, ſed ſponte promiſit, & ſe obligavit ad pœnam mortis naturalis exſtractare recto tramite a toto hoc Regno ejus vita durante, & ſic ſe obligavit cum conſtituto, & precario, juravit, & renunctiavit in forma, etiam, pro exequutione decreti lati, &c. T. de T. m' obligo, ut ſupra.

Vel eſt a tota Provincia, & hic adverto, quod ſi inquiſiti Patria eſt in Provinciæ finitimis, aut ibi commorantur conſanguinei, ut exilium ſit ei in pœnam, & non deriſorium, decernitur per tot milliaria a loco Patriæ, & de hoc exilio eſt *text. in l. quicunque*, *C. de Epiſcopis, & Clericis*, ibi. *Procul ab ea Urbe, quam conturbavit, centum millibus vitam agat*, & ibi Gloſſa *lit. C.* & ſæpius practicatur in Provincia Principatus ultra, ob Civitatem Beneventi, quæ licet ſit infra fines dictæ Provinciæ, & Regni, & prope Montem Fuſculum, ubi reſidet R. Aud. tamen quoad juriſdictionem eſt extrà Regnum, Follerius *in Pragmaticam. de exulibus*, D. Reg. Rovitus *in rubr. dicta tit. nu. 7.* ſubeſt namque juriſdictionis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, cui fuit donata a Carolo Magno, ut notat Freccia *de ſubfeudis*, *l. 2. quæſt. 15.* & D. Reg. Tapia *tom. 5. jur. Regni*, *tit. de novo Codice componendo*, & memoriæ teneo, quod Gregorius Tirone carcerarius dictæ Regiæ Audientiæ, ob fugam carceratorum exulatus a Provincia, & per tot milliaria a Monte Fuſculo, ne Beneventum iret, fuit in carcere detentus, donec cautionem de ſervandis finibus præſtitit.

Vel a Civitate ubi delinquit, ut ſi exterus delinquit in hac Civitate, decretum hoc modo interponitur.

In cauſa Regiæ Fiſci cum T. de T. inquiſito, & carcerato pro tali crimine, ut ex actis.

Die, &c. facto verbo audito Regio Fiſco fuit proviſum, quod T. de T. principalis inquiſitus, & carceratus pro ſupradicta cauſa, ut ex actis, exulet, & per annos tot continuos exul permaneat ab hac Civitate Neapolis ſuo territorio, & diſtrictu a loco reſidentiæ S. E. ejuſque Regii Collateralis Conſilii, a propria patria, & locis, quibus commorantur partes offenſæ, & ita caveat in forma.

Hæc forma ponitur à Conſiliario Gizzarello *deciſ.* 23. *num.* 1. in noviſſima impreſſione, & à Dom. de Franchis *dec.* 129.

Hic ad decreti declarationem primo adverto, quod ſub Civitatis nomine non venit diſtrinctus, & territorium: nam Civitas dicitur a verbo *cio congrego*, ut notat Napodanus *in præmio ad conſuetudines Neapolis fol. 25. num. 171.* & eſt ubi Concors hominum multitudo ſocietatis vinculo manet adunata, ut idem *num.* 177. & ubi Additionator *lit. B.* dicit, quod proprie Civitas, vel Urbs eſt locus circundatus muris, & dicitur Civitas, quia cingitur muro. Hinc ab Urbe ignominiæ expulſus, licet Urbem ingredi nequeat, *l. ſed & ſi militem*, §. *ſcribit*, *ff. de excuſat. tutor.* neque Urbem, ubi Princeps eſt, *l. 2. §. ignominia miſſus*, *ff. de his, qui notantur infam.* tamen extra Urbem, & intra territorium morari poteſt, ut communiter declaratur, & vide penes D. Reg. Rovitum *dec.* 11. *num.* 18. Rev. de Luca *in obſerv. ad Dom. de Franchis deciſ. 129. n. 7.*

Secundo, quod Patria eſt verbum largius, quam Civitatis; & diſtrictum continet, atque etiam territorium, *l. uxorem 43. §. legaverat.*, *ff. de legat. 3.* ibi Gothofred. *lit. A.* Et quod prohibita Civitate non cenſentur prohibita ſuburbia, & territorium, ſicut è contra Patria prohibita, in ſpecie de qua agimus, deciſum refert Conſiliarius *Gizz. d. deciſ.* 13. ibidem de Angelis, & D. Reg. Rovit. *dec.* 11.

Idcirco in dicto decreto, quo quis ejicitur ab aliqua Civitate, exprimi debet a diſtrictu, & territorio, etiam ad tollendam omnem difficultatem, cum in pœnalibus ſemper facienda ſit benignior interpretatio, *l. interpretatione de pœnis*, & favore inquiſiti longiſſima *l. fin. ff. de conſt. Princ.*

Tertio noto Princeps ubi eſt, exul manere nequit, *l. 2. ff. de his qui notantur infamia*, ibi: *Ignominia miſſis, neque in Urbe, neque alibi, ubi Imperator eſt, morari licet*, *l. 13. §. 3. de re militari*, & hodierno more, non ſolum in Curia Regis, ſed & Proregis ſervatur, & teſtatur D. de Franch. *dicta deciſ. nu.* 2. Conſil. Gizzarellus *num.* 1. Dom. Reg. Rovitus *dict. dec. n.* 17.

Quartò, quod interdicta Urbe, non cenſetur interdicta Patria, *l. relegatorum*, §. *conſtitutum de interdictis*, ideoque expreſſim interdici debet, ut in Gloſſa.

Hic quæro, an interdicta Provincia, in qua incola eſt, cenſeatur interdictus originis locus?

Affirmat Bartolus *in d. l. §. interdicere*, verſ. *Ulterius*, nam ut ſit locus originis, nobilior, & delectabilior eſt, minori interdicto, videtur interdictum majus, & non e contra, & quod loco delicti interdicto cenſeatur Patria interdicta, tenet Bajar. ad Clarum *quæſt.* 71. *num.* 5. authoritate Jacobi de Belviſo *in practica*, *tit. de fuga reorum num.* 39. & Vulpellis *conſ.* 58. *num.* 4.

Sed contrarium dici poteſt ex hac lege, eo magis, quia in pœnalibus non fit extenſio, niſi pœna in totum eſſet eluſoria, puta ſi locus originis propinquus eſſet loco incolatus, & hæc eſt veritas.

Inſuper exilium, non ſolum a Provincia, & a Civitate, ſed etiam a vico Civitatis imponitur, ut quotidie in hac Civitate ad partis offenſæ ſatisfactionem practicatur, & contra homines rixoſos, ut cæteri quiete vivant.

Cæterum exilium non levis eſt pœna: multa in aliena Patria exulatus ſubſtinet incommoda, & cum ignominia, ſi ob crimen irrogetur; ideoque ſine partis offenſæ remiſſione, eo inflicto in pecuniariam pœnam commutari non poteſt, ea accedente a D. Regente Regiæ Cancellariæ in viſitatione commutator.

Ubi pœna exularis eſt, verùm aliqua de cauſa a Judice arbitrari poteſt, decretum interponi valet cum alternativa, nempè, *exulet, vel ſolvat ducatos tot*,

& erit

& erit in electione inquiſiti, utrum eligere velit, de quo decreto ſit mentio a D. Reg. de Ponte *de poteſt. Proreg., de proviſ. fieri ſolitis* §. 4. *num.* 15. Muſcatello *de cognitione delictorum tit. de Vulneribus, & pœnis dictorum delictorum num.* 25.

20 Præterea exulato carcerationis tempus poſt ſententiam decurſum excomputandum eſt, ut per *text. in l.* 24. *& in l. omnes, C. de pœnis*, deciſum refert D. de Franchis *deciſ.* 317. ibi D. Riccius & noviſſime Rev. de Luca, ac communiter tenent Doctores, ut per Caball. *reſol. crim. cap.* 142. *num.* 4. Guazz. *defenſ.* 2. *cap.* 2. *num.* 19. adeo quod ſi toto tempore, quo condemnatus deberet exulare, in carcere ſtetit, libere eſt dimittendus.

Similiter tempus carcerationis excomputatur deportato, ut per dictam legem, cujus verba ſunt: *Omnes, quos damnationis conditio diverſis exiliis deſtinatos, metas temporis præſtituti in carceris impleſſe cuſtodia deprehenderit; ſolutos pœna, vinculiſque laxatos, cuſtodia liberari præcipimus, nec formidare miſerias ullas exilii; ſit ſatis immenſorum cruciatuum ſemel fuiſſe ſupplicia, ne hi, qui diù privati ſunt auræ communis hauſtu, & lucis aſpectu intra breve ſpatium catenarum ponderibus prægravati, etiam exilii pœnam ſuſtinere iterum compellantur.*

Hinc exilium proprie deportatio eſt, ut in *l.* 2. *ff. de publicis judiciis*, ibi: *Publicorum judiciorum quædam capitalia ſunt, quædam non capitalia, capitalia ſunt, ex quibus pœna mors, aut exilium eſt: hoc eſt aquæ, & ignis interdictio; per has enim pœnas eximitur caput de Civitate, nam cætera non exilia, ſed relegationes propriè dicuntur* in *l.* 38. *ff. de pœnis*, & in *l.* 4. *ff. ſi quis cautionibus*, ibi: *morte, exiliove*, juncta Gloſſa *litera O.* Plane dictam legem *omnes*, loqui etiam de deportatione, ponderentur quæſo illa verba: *Quos damnationis conditio diverſis exiliis deſtinatos*; & alibi: *Nec formidare miſerias ullas exilii*, quæ verba ad deportationem potius, quam ad ſimplex exilium adaptantur.

Amplius condemnato ad triremes tempus carcerationis excomputatur. Primo nam deportationis loco triremis pœna eſt ſubrogata, præſertim ubi Inſulæ non ſunt, Capibl. *de Baron. Pragm.* 19. *num* 41. dicit, quod ſi eſt perpetua deportationi, ſi temporanea relegationi, ſubrogata cenſetur, & hac ratione tortura non precederet, ſed contrarium de conſuetudine, cum torturæ, unius horæ cruciatus ſit triremis per annos.

Secundo, quia carcer pœnam non levem continet, ut conſideravit Juriſconſultus in *d. l. omnes*, adeo quòd carcer perpetuus morti æquiparatur, Bodavilla *polit. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 7. Dom. Reg. Capycius Latro *lib.* 1. *conſult.* 6. 287. & 288. imo quodam modo morte ſeverior, juxta illud *Meliùs mori, quam male vivere.*

Tertio, quia tenet Villadieg. *in forr judic. lib.* 2. *tom.* 5. *l.* 9. *num.* 9. *in fine* D. Reg. Rovitus *in Prag.* 5. *de relegatis num.* 7. Giurba *conſ.* 30. *num.* 34. D. Reg. Capicius Latro *deciſ.* 177. Muta tamen *Prag. Sicil.* 33. quod pro 3. parte excomputatur; ſed tu dicas Judicis arbitrio.

Quod tamen intelligunt procedere, ſi Judicis culpa fuerit detentus, ſecus ſi condemnatus, puta ob debitum intereſſe, & addo infirmitatem.

Quinimò pœna exilii, & relegationis, atque triremis ei, qui ante ſententiam longum paſſus eſt carcerem, vel eſt in totum relaxanda, vel diminuenda. Hinc S. C. M. C. R. Audientiæ, & aliæ Regiæ Curiæ, quando quis fuit carceratus pro tanto tempore, quod conſideratur in pœnam, Decretum interponitur: *Carcer paſſus per T. de T. ei cedat in pœnam*, & ſi eſt diminuta, clementius condemnatur, ſtante longa carceratione, quæ clauſula explicatur in decreto, & ita pluries judicavimus juxta tradita ad eodem Præſide de Franch. *d. deciſ. num.* 6. Cab. & Dom. Reg. Capyc. Lat. *dec.* 177. qui Doctores cumulat, & *num.* 26. rationem affert: *Nam ſi pœna carceris exilii pœnam minuit, cur non & cæteras minuere debet?*

Et dicta intelligo procedere, etiam ſi longa carceratio contigiſſet inquiſiti culpa: puta inquiſitus diù ſtetit in carcere ſe defendendo, & appellando, quia licite agit, & humanum eſt humani infortunii miſereri.

Rurſus carcer in Regno in pluribus caſibus eſt in pœnam, ut in repertorio Pragm. in verbo *pœna* videre eſt, & obſervata dicta pœna, præſertim contra mulieres, quæ detruduntur in carcere M. C. dicta *la Penitenza*: ad quem locum, condemnatur etiam pro exilio, quando dubitatur de honore extra propriam patriam, juxta Fabri *definit.* 2. *C. ad l. Jul. de adult.* ibi: *at ſi propter adulterium aliud quoque crimen concurrat, cujus coercitio ad publicam vindictam pertineat, pœnæ commutationem, & pro delicti gravitate exaſperationem, fieri oportebit, nec eo minus in exilium danda, & releganda erit mulier, quod ita futurum ſit, ut repetere illam poſtmodum maritus nequeat.*

Et paſſim pro levibus criminibus incivilitatis, aut ratione emendationis ad carcerem mittimus. Hinc ſi quis in M. C. pro ſimili cauſa reperitur detentus, in viſitatione, quæ dicitur de non ſcripto, decretum interponitur: *Quod per dies tot non viſitetur.*

Si quis ad fuſtigationis pœnam condemnatur.

21 Decretum ita concipitur.

Die &c. facto verbo in M. C. fuit proviſum, quod Talis de Tale inquiſitus, & carceratus pro cauſa, ut ex actis, publice fuſtigetur per loca ſolita Civitatis.

De hac pœna ſit mentio in *l. ictus fuſtium* 22. *ff. de his, qui notantur infamia, in l. fuſtibus caſum, C. ex quibus cauſis infamia irrog.* cum concord. & in *cap. Regni, Ad hoc de furtis.*

Eadem ignominioſa eſt, & contra tenuviores homines practicatur, honeſtiores vero fuſtibus non ſubjiciuntur, ut utar verbis Calliſtrati in *l. capitalium*, §. *non omnes, ff. de pœnis*, & ſic remota a perſona nobili, Bartolus *in l.* 1. *ff. de termino moto*. Hinc conſidero, quod Chriſtus, licet Altiſſimi Filius, fuſtibus fuit cæſus, imo & duriſſime tanquam ſervus flagellatus, ut nos viles, & Satanæ ſervos liberos redderet, & glorioſos. Antique enim jure liberi fuſtibus cædebantur, ſervi flagellis, ut in *l. Padius, ff. de incend. ruin. & naufr.* porrò levior fuſtium, quam flagellorum caſtigatio erat, ut notat eruditus Gothofredus, *in l.* 12. *ff. de jure fiſci, lit. Z.*

Contra mulieres quoque irrogatur, ut penes Fabrum *definit.* 2. *C. de adult.* D. de Franchis *dec.* 592. ubi mulier, quæ ut ſuam pudicitiam tegeret, corporis animati abortum procuravit, fuſtigatione, & detruſione vita durante fuit condemnata, & penes Bernard. Muſcatell. *de prob. delict. tit. de blaſphemia n.* 47. ubi mulier pro dicto crimine præcedente fuſtigatione in Monaſterium, ideſt in carcerem M. C. dictum *Pænitentia* detruditur.

Hic etiam noto, quod dicta pœna cum alia conjungitur, & multos fures, ac alios vidi condemnatos præcedente fuſtigatione, quæ praxis deſcendit ex *d. l. Padius, ff. de incend. ruin. & naufrag.* ibi: *Ideoque ſi gravior præda vi adpetita videbitur, liberos quidem fuſtibus cæſos in triennium relegabis, aut ſi ſordidiores erunt, in opus publicum ejuſdem temporis dabis.*

Dicitur in Decreto *publice*, quia de die per dicta loca reus fuſtibus denudato corpore cædi debet, & cum præcone, qui cauſam dicere debet, ut in *d. l. fuſtibus*, ut ei non ſolum verberatio, ſed quoque verecundia ſit pœna; quinimo talis ſuper aſellum, & cum mitra duci ſolet per plateas in majus ludibrium, ſi rei conditio expoſcit.

Cæterùm fuſtigato infligi non debet, niſi in notorio crimine, aut ubi convicto eſt, cum infamiam irroget.

22 Si quis ad inſerviendum in bello condemnatur, Decretum ita interponitur.

Die &c. in cauſa Regii Fiſci cum T. de T. inquiſito, & carcerato pro T. crimine, ut ex actis, & ſic facto verbo in M. C. audito Regio Fiſco fuit proviſum, quod dictus T. de T. pro cauſa prædicta inſerviat in bello S. C. M. per annos continuos facta obligatione in forma, *quæ ſequitur*; Conſtitutos penes acta T. de T. principalis inquiſitus, & detentus, poſitus tamen in libertate, non vi, ſed ſponte pro obſer-

ſervantia decreti ſub die, &c. per M. C. prolati ſe obligavit ad pœnam mortis naturalis inſervire S. C. M. in bello apud Officiales ſibi deſtinandos per ſpatium annorum tot continuum ſub vexillo, ſeù ſigno deſtinando, & ſignum, ſeù Baoneram non deſerere, & proindè ſe obligavit ad pœnam prædictam, & ſic juravit, & renunciavit in formà; nec non ſe obligavit ſervare ordines militares, & finito tempore non diſcedere, niſi in ſcriptis obtenta licentia ab ejus Officialibus; & ſic ſe obligavit ad pœnam juris, & renunciavit in forma.

Dicitur in forma; ideſt ad pœnam mortis, juxta *Pragmaticam 2. §. 19. de militibus*, ubi D. Reg. Rovitus, qui in concordantiam allegat *tex. in l. 1. C. de comment. lib. 12.*

Sed adverto, quod de Jure comuni non omnes deſertores, & indiſtinctè in hanc incidunt pœnam, ut in *l. non omnes 5. ff. de re militari*, ibi: *Sed habetur & ordinis, & ſtipendiorum ratio, & gradus militia, vel loci, muneris deſerti, & antiacta vita, & numeri, ſi ſolus, vel cum altero, vel cum pluribus deſervit, item temporis, quo in deſertione fuerunt, eorumque poſtea geſta fuerunt, qui in pace deſervit, eques gradu pellendus eſt, pedes militiam mutet. In Bello idem admiſſum capite puniendum eſt*, in *l. omne delictum 6.* ibi: *Qui in acie fugam prior fecit ſpectantibus militibus, propter exemplum capite puniendus eſt*, cum quo concordat *tex. in l. aut facta, §. fin. de pœnis*, cum concordantibus in Gloſſa *lit. F.*

Et in *d. l. 1. C. de comment.* ibi: *Si quis verò contra hanc legem facere auſus fuerit, & militem contra interdictum commeatum dimiſerit eo tempore, in quo Barbarorum incurſio extiterit, & tunc eum præſenti in Caſtris, atque apud ſigna milites eſſe debeant, quiſquam adfuerit, capite vindicetur.*

Ideoque a Jure Commoni regulari, & cum tempetamento intelligi debet, ut advertit Juriſconſultus in *l. reſpiciendum, ff. de pœnis*, ibi: *Debent ſeveritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis proſequi*: Promulgantur enim leges pœnas rigoroſas continentes ad exemplum, ubi convenit, ut homines deterriti facinora non admittant. Hinc Bovadilla *tom. 1. de la politica l. 2. tit. de la pietad. n. 31.*
,, Las leyes no ſe hazen para quitar a los hombres las
,, vidas, ſino para extirpar los vicios de las Republi-
,, cas, y que las leyes rigurosas no ſon mas, que para
,, eſplantar, y las piadoſas executar ,,; & meritè ob fragilitatem naturæ humanæ, & ob communem inimicum dæmonem inſidiatorem.

Quare pœna in lege contenta exequi nòn debet, ſi in facti contingentiam a ratione, & communi hominum ſenſu aliquo modo diſſonat.

Porrò in ſpecie, de qua agimus, ſi condemnati ad inſerviendum in bello erant homines malæ vitæ, ſi militiam deſerunt, ultimo ſupplicio puniendi ſunt; ſi non ſunt homines malæ vitæ, puta quia pro aliquo crimine, vel quia vagabundi, non eadem pœna, ſicuti non eadem pœna feriendi ſunt, qui tempore incurſionis inimicorum, & ab acie, & tempore pacis.

Obligatio itaque ad pœnam mortis tenet, quia is, qui ſe obligat, vel ratione anteactæ vitæ, vel ſic verſari poteſt, ut morte dignus habeatur.

Dicitur in dicta obligatione, *& ad aliam pœnam juris*, cum alios ordines militares tranſgredi poſſit, & in dictam pœnam non incidere.

Hinc non incongrue quærò, an ex aliqua cauſa: puta ob parentum, vel conſanguineorum valetudinem, ſi militiæ adſcriptus militiam deſerat, excuſationem mereatur?

Et videtur affirmandum ex *tex. in l. qui cum uno teſticulo, §. examinatur, ff. de re milit.* ibi: *Et datur venia valetudini parentum, & affinium.*

Subvenire enim parentibus eſt de jure naturæ, *l. fin. §. ipſum autem, C. de bonis, quæ liberis, cap. cæterùm 86. diſt.*

Sed contrarium veriùs eſt, nam utilitati privatæ anteponenda eſt utilitas publica, & Principis honor, *Gloſſa in l. 1. §. quamvis, ff. de ventre in poſſeſſ. mitten.*

Adeo quod pro Republica licet necare parentes, *l. minime 35. ff. de Religioſis, & ſumptibus funerum.*

Non obſtat *tex. in d. §. examinetur*, quia loquitur in emanſore, & non in deſertore, prout quoque obſervavit Dom. Reg. Sanſel. *dec. 155. num. 5.* emanſor enim, & deſertor, ſunt qui diù ab exercitu vagati ſunt: differentia in eo eſt, quod ille ſpontè, hic invitus regreditur, Gotbofredus *in l. deſertorem, de re militari, lit. S.* & de deſertore vide Caball. *reſ. crim. caſu 294.*

Si quis in præſidium mittitur, dicitur: *Inſerviat in præſidio declarando per S. E. & ſe obliget in forma.*

23 Et hæc in atrocibus.

Si quis autem condemnatur ad pœnam mortis, & nobilis, Decretum ita concipitur.

In cauſa Regii Fiſci cum T. de T. inquiſito, & carcerato pro 1. crimine, ut ex actis.

Die &c. facto verbo in M. C. audito Regio Fiſco fuit proviſum, & decretum, quod T. de T. pro cauſa prædicta decapitetur in loco præparati ſupplicii, *Si ignobilis*, moriatur in furcis.

Vel dicitur: *Quod T. de T. laqueo ſuſpendatur in furcis, ita, & taliter, quod ejus anima a corpore ſeparetur.*

24 Vel dicitur: *Quod T. de T. inquiſitus, & carceratus pro cauſa, ut ex actis, moriatur in furcis, verum ante ſententia exequutionem torqueatur tanquam cadaver ad ſciendum complices, & fautores, ac alia patrata delicta, ſive mandata.*

Quod decretum interponitur, quando crimen fuit a pluribus patratum, iis in proceſſu non liquidatis, & quando reus eſt homo malæ vitæ, & dicitur *ſive mandata*, ſi crimen de alterius mandato commiſit.

Vel dicitur. *Moriatur in furcis, & ſuum corpus dividatur in fruſta ad eſcam volatilium, ut ſit ſibi in ſupplicium, ac aliis in exemplum. Verum ante ſententia exequutionem torqueatur tanquam cadaver ad ſciendum, &c. ut ſupra.*

Quod Decretum interponitur in criminibus exemplaribus, & contra graſſatores campaneæ.

Vel dicitur: *Moriatur in furcis, & ut ligatus ad caudam equi rapiatur per loca ſolita Civitatis, & ita ducatur ad locum præparati ſupplicii, ſuum corpus in fruſta ſcindatur, ut ſit ſibi ſupplicium, & ad aliorum tranſeat exemplum. Verum ante exequutionem ſententia torqueatur tamquam cadaver ad ſciendum complices, auxiliatores, & alia patrata delicta, ac mandata.*

Quod decretum pluries me referente contra aſſaſſinos vidi practicatum.

Vel dicitur: *Quod T. de T. pro cauſa, ut ex actis, ligatus in Rota, malleo ferreo in ſuis tibiis, & corpore percutiatur, ita, & taliter, quod ejus anima a corpore ſeparetur, & in fruſta dividatur, & ad locum præparati ſupplicii ſuper currum ducatur, verum ante exequutionem ſententia torqueatur, &c.* vel dicitur. *Moriatur more Germanico*, quod in Regno intelligitur Rotæ ſupplicium.

Quod decretum interponi ſolet contra homines valde diffamatos, capita factionum, & caulam, & ducitur ſuper currum, ut ab omnibus inſpiciatur, & uti Caput, currum habeat in triumphum, & in præmium tale accipiat ſupplicium.

Vel dicitur: *Laqueo ſuſpendatur in furcis, ita, & taliter, quod ejus anima a corpore ſeparetur, & cadaver in flammis igneis comburatur, & deleatur a mundo, ut ei ſit pœna, cæteriſque tranſeat ad exemplum.*

Quod decretum interponitur contra committentes peſſimum crimen, ideſt neſandum, id enim igne Deus caſtigavit, ut in *Geneſ. cap. 19. num. 24.* ibi; *Igitur Dominus pluit ſupra Sodomam, & Gomorrham ſulphur, & ignem, & ſubvertit Civitates has, & omnem circa regionem univerſos habitatores urbium, & cuncta terræ viventia.*

Ideoque hoc crimen committentes Sodomitæ appellantur: contra vero minores infra dècennium ita interponitur.

Die, &c. T. de T. inquiſitus, & carceratus pro

cau-

cauſa, ut ex actis, ſtante minori ætate filiis lardeis per ignem in ejus anu per aliquantulum percutiatur.

Minores infra ſeptennium fuſtibus cedantur.

Vel dicitur: *Die, &c. T. de T. &c. moriatur in furcis, & ejus cadaver ſervata forma juris inſuatur culeo cum cane, vipera, ſimia, & gallo, & in mare jactetur, ut ſit ei pœna, & ad aliorum tranſeat exemplum.*

Quod decretum interponitur contra occidentem Patrem, Matrem, Avum, & Aviam, & Filios.

Antiquo Jure parricida virgis ſanguineis verberatus culeo inſuebatur cane, gallo gallinaceo, vipera, & ſimia, & in mare proximum projiciebatur, ut in *l. pœna, D. de parricidiis*, & in *l. unica, C. de his, qui parentes, vel liberos occiderunt.*

Hodierno more, & in Regno hoc, ne rei Anima contriſtetur, parricida ſi eſt nobilis decapitatur, ſi plebejus furca ſuſpenditur, & juris ſollennitates poſt ſupplicium ſervantur, prout fuit ſervatum in quodam Equite Neapol. qui veneno Patrem necaverat, licet poſtea nobiliſſimi ejus conſanguinei ea gratia ab Excellentiſſimo Prorege obtinuerint, ut corpus ſepulturæ traderetur, Bajard. Muſcatell. *de cognitione delict.* *fol.* 604. In hoc atrociſſimo crimine quamquam antiqua pœna, ne anima contriſtetur, recte non ſervetur hodierne tamen mihi non videtur; exiſtimarem ad aliorum exemplum, ut parricida prius virgis per Civitatem flagellaretur, & deinde ad mortem pararetur.

Ubi cum morte bonorum confiſcatio venit, ut in falſa moneta, in læſa Majeſtate Divina, & humana, dicitur in Decreto: *necnon ſingula, & omnia bona publicentur, ac fiſco applicentur.*

Et in læſæ Majeſtatis crimine, Decretum ita interponi debet.

In cauſa Regii Fiſci cum N. & N. inquiſito, & carcerato in cauſa, ut ex actis.

Die T. menſis, & anni &c. M. C. vel Regia Juncta declarat N. & N. incidiſſe in læſæ Majeſtatis crimen, proinde dictus N. & N. moriatur in furcis, & corpus dividatur in fruſtra, ac omnia ſingula ejus bona publicentur, & fiſco applicentur; verum ante executionem ſententiæ torqueatur tanquam cadaver, &c.

Vel dicitur: *Et proinde N. & N. decapitetur, & ejus caput in crate ferrea incluſa ponatur in publico, ut ſit ei pœna, &c.*

Dicitur *moriatur in furcis*, vel *decapitetur*: nam in Regno ſi nobilis eſt, decapitatur; quæ pœna pro hoc crimine ſervatur in hoc Regno, prout ſervatur in Hiſpania, & Luſitania, teſte P. Fragoſo *de regimine Reipublicæ tom.* 1. *l.* 5. *diſp.* 13. *num.* 449. & in Sabaudia teſte Fabro *l.* 9. *t.* 6. *Codicis defin.* 1.

Sed in Francia ſuſpenditur, eodem P. Fragoſo *loco cit.* teſte.

Dicitur M. C. declarat, nam pœnæ pro hoc crimine a lege impoſitæ intelliguntur inflictæ ipſo jure, ſtatim patrato crimine; itaque omnia bona alienata poſt crimen ante captam inquiſitionem, a fiſco revocantur, & ipſi applicantur; tenet Clarus *quæſt.* 68. Dom. Ricc. *collect.* 468. & in Regno adeſt capitulum, quod incipit: *Bona proditorum noſtrorum*: requiritur nihilominus dicta declaratoria, ut bona prædicta vindicentur. Dom. Reg. Tapia *in d. cap.* Videndus Reg. Conſil. Carlev. *de jud. lib.* 2. *diſput.* 1. *num.* 39.

Bona autem ante crimen alienata hac fraude, licet Fiſco non applicentur, reſtituto tamen pretio vindicantur.

In hoc etiam crimine filius ab hæreditate Patris excluditur.

Sed an Filius Matris rebellis.

25 Affirmat Gloſſa in *l. quiſquis*, §. *ſi ad l. Jul. Majeſt.* Angelus *de maleſ. verb. Et hoc tradito, nu.* 12. Hunnius ad Treutelerum *vol.* 2. *diſput.* 32. *theſ.* 1. *quæſt.* 18. & poſt alios Harpreſt. *ad Inſtit.* §. *publica autem judicia* 3. *de publ. judic. num.* 79. ubi etiam refert Farinac. *in praxi lib.* 4. *tit.* 13. *de crim. læſæ Majeſt. quæſt.* 116. *num.* 98. Eo quod imperatores initio dictæ legis utuntur verbo *Quiſquis*, quod tam maſculos, quam fœminas complectitur, ex *l. qui duos* 61 *in fine, ff. de leg.* 3. & *l.* 1. *ff. de verb. ſignif.*

Deinde, quia cum pater eſt rebellis, filius patitur pœnas, *d. l. quiſquis*; quia ipſe cenſetur ſequi paternos mores, ut erudite ait Harpreſt. *nu.* 67. At etiam cenſetur filius ſequi mores matris, imo per magiſtros, ut ex Sixtino, & Terentio idem *num.* 79. eſt igitur iiſdem pœnis puniendus filius, cum mater committat crimen læſæ Majeſtatis.

At negant Albericus, & alii, quos ſequitur Gigas *de crimine læſæ Majeſtatis ſub tit. de pœnis, quas filii*; Statinus *de regalibus lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 82. & Noviſſime Caramuel *Logica Moralis Prodromo num.* 461. poſt Decian. *tract. crim. lib.* 7. *cap.* 41. *num.* 14. ubi hanc ſententiam dicit veriorem, & communem.

Patet, quia cit. *l. quiſquis*, eſt dura, dum inducit pœnas extra Authores, & ideo Budæus *ad l.* 2. *ff. ad l. Jul. Majeſt.* putat ipſam eſſe correctam per *l. ſancimus Cod. de pœnis*, & ſi id vere negec Duarenus *diſput. anniverſ. lib.* 2. *cap.* 14. & etiam *d. l. quiſquis*, eſt pœnalis imo reſtricte ex re loquens, cum Pater delinquit, ut ibi: *Paterno enim deberent perire ſupplicio.* Igitur non eſt producenda, & communiter eſt aſſerendum, ipſam loqui de filiis, cum mater eſt perduellis.

Etiam quia, ut arguit Caramuel, eſt diſcrimen reſpectu filiorum, quoad Patrem, & Matrem: nam quia Adam peccavit, & filii contraxerunt originale peccatum, quia ſi ſola Eva peccaſſet, utique genus humanum nec contraxiſſet illud, nec moriendi neceſſitatem, & cætera incommoda habuiſſet, quæ mortalitas ſecum trahit, Dom. Th. *p.* 2. *q.* 81. *art.* 5. & Bellarminus *in controv. de ammiſſion. gratiæ cap.* 53. Igitur fit manifeſtum, filios ob crimen læſæ Majeſtatis a Matre commiſſum non ſubjacere pœnis, *cit. l. quiſquis*.

Nec refragatur, quod d. *l. quiſquis* utatur d. verbo *Quiſquis*; nam hoc ita ſe habet in ipſa fœmina, ſcilicet in ipſa matre delinquente, non autem in ejus liberis, quia Lex quatenus in principio utitur eo verbo *Quiſquis*, tantum loquitur de perſona delinquente, ut citatus Sixtinus docet.

Et ad alterum dicitur, minime verum eſſe filios æquo modo participare mores matris, & patris, dum potentius eſt principium activum, quam materiale, & conſtat ex Ariſtotele, ut notat D. Thom. *cit. loco*, quod pater tantum ſit principium activum filii, cum mater ſit materiale, & ex hoc eſt, ut filius aſſimilatur Patri, non matri, ut Gig. *num.* 23. Et ex eo ſæpe ſolet filius ſimilis eſſe patri.

In hoc etiam crimine, ſi quis propriam Principis perſonam offenderet, atrociori ſupplicio plecti debet nempe vivus in fruſtra ſcindi, ut notat Clarus *in* §. *crimen læſæ Majeſtatis, verſ. Sed quæro*, quem ſequitur Muſcatell. *de pœnis dicti crim. num.* 35. & 36. vel aliquo alio acerbiori, Harpr. *in* §. *publica autem judicia*, plures referens *num.* 45.

26 Pro complemento non eſt prætermittendum, quod condemnati ad triremes, ſi ad remigandum inhabiles reputentur, quia Senes, vel aliquo alio morbo laborant, condemnantur ad Inſulam, vel ad inſerviendum in præſidio, vel in carcere detinentur.

27 Et condemnati ad mortem, ſi remigibus Curia indiget, perpetuo condemnantur ad triremes, ut teſtatur Capiblancus *de Baronibus Prag.* 7. *num.* 6. quod intellige in criminibus non exemplaribus, & in quibus ſunt partium remiſſiones, necnon, quod dictæ commutationes fiant a Judice Superiori, ut in M. C. a Dom. Regente, qui eſt in viſitatione.

Circa dictas commutationes adeſt quoque Lex Regia Pragm. 4. *l.* 8. *tit.* 24. *de los condenados a galeras novæ compilationis.*

Pœna enim triremis morti æquiparatur, ut poſt multos ponderat Caball. *vol. crim. caſu* 8. multa quidem in triremibus condemnati patiuntur incommoda continuo catenis mancipati; & ſi vivant male vivunt; ideo ad triremes loco depoſiti tranſmiſſi; ſi ibi diu maneant mortis pœnam evadunt, quia afflicto non addenda afflictio, *l. omne*, C. *de pœnis*, Gloſſa *in Verbo Luiſſe*, & ita in facti contingentia deciſum refert Dom. Reg. Capicius Latro *deciſ.* 177. & tranſmittuntur ad triremes, vel ad mortem, quo-

rum

Digitized by Google

rum cauſæ pendent per appellationem: puta quia M. C. procedit ordinariè, & mittuntur cum declaratione, quod ſi condemnatio ad triremes erit confirmata, tempus ſervitii excomputabitur, ſi abſolutio ſequitur, mercedem habebunt, *Pragm. 4. de condemnatis*.

Inſuper pecuniaria pœna ſi ſolvi non poteſt, in exilium commutatur, & ſic in pejus, ut in *Apoſtilla in Pragm. 1. de pœnis*, ne inultus quiſque remaneat, contra *tex. in leg. vulneratas ff. ad leg. Aquil.*

Et hæc in atrocioribus, vel in atrociſſimis.

Decreta, quæ ſupplicia uſitata in Regno continent, enumeravi, unuſquiſque caveat a malè agendo, nè in ea incidat, ac in illud, quod omnium eſt maximum, nempè mærorem ſynderesis.

Hinc Tiberius e Caprea Inſula ad Senatum his verbis exorſus eſt.

Quid ſcribam vobis, Patres conſcripti, aut quomodo ſcribam, aut quid omnino non ſcribam hoc tempore, Dii me, Deæque pejus perdant, quàm perire quotidiè ſentio ſi ſcio.

Hinc Tacitus eodem loco *lib. 6. Annal. cap. 7.* ſubdit.

Adeò facinora, atque flagitia ſua ipſi quoque in ſupplicium verterunt. neque fruſtra præſtantiſſimus Sapientiæ firmare ſolitus eſt, ſi recludantur tyrannorum mentes, poſſe aſpici laniatus, & ictus, quando ut corpora verberibus, ita ſævitia, libidine, malis conſultis animus dilaceratur. Quippe Tiberium non fortuna, non ſolitudines protegebant, quin tormenta pectoris, ſuaſque ipſe pœnas fateretur.

Unuſquiſque autem ſtudeat benè agere, ut bona, præmiaque accipiat, & ejus cor ſemper lætitia gaudeat.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

CAP. XIII. ET ULTIMUM.

De Decretis *I. Decapitetur, vel moriatur in furcis*, &c.

IN hoc XIII., & ultimo capitulo docet Auctor noſter Doctiſſimus pœnam Triremis in locum Deportationis, & Metalli.

Et circa pœnam Relegationis, & exilii, & pœnam deportationis, & pœnam fuſtigationis, & pœnam inſerviendi in Bello, & pœnam mortis, & moriatur in furcis, vel decapitetur, & alia de quibus legendus eſt auctor noſter hic.

F O R M U L A R I I

COMPLEMENTUM.

SUMMARIUM.

1 *Formula qua libellus querelæ extenditur.*
2 *Quid oportet in dicto libello explicare.*
3 *Quod probatur, ſtrictè coarctari debet.*
4 *Teſtibus idoneis probandum erit.*
5 *Formula obligationis Querelantis pro expenſis.*
6 *Judex ex officio Principalem offenſum examinare debet.*
7 *Cogi poteſt, & carcerari offenſus, ſi renuat propalare offenſorem, & quomodo.*
8 *Formula interrogatoria deſcribitur.*
9 *Quomodo examinantur Teſtes, & formula idonea traditur.*
10 *Teſtis debet convalidare ſuum examen.*
11 *Notandum eſt, quidquid teſtis confeſſus fuerit.*
12 *Teſtis advena, quomodo examinandus.*
13 *Ad addenda per teſtem poſt ſubſcriptionem, quid faciendum.*
14 *Minus ſeptennio quomodo examinatur.*
15 *Interrogatio ſuggeſtiva minime a Judice practicanda erit.*
16 *De vita, & moribus vero Inquiſiti teſtem interrogare poteſt Judex.*
17 *Teſtis depoſitio quomodo excipienda erit.*
18 *Pluribus nominibus poteſt Judex teſtem commonefacere de delinquentis nomine.*
19 *Ad videndum juramenta teſtium in partibus quid requiritur.*
20 *Pro repetitione traditur formula citationis.*
21 *Teſtium repetitionis quomodo perficitur.*
22 *Quomodo enarratur depoſitio teſtis corrigentis ſe, & addentis.*
23 *Particula* Monitus *quid ſignificet in Reum.*
24 *In majori Rei pertinacia Judex ad ulteriora procedere debet.*
25 *Ad litem conteſtandam quid appareat.*
26 *Particula* Monitus *examinati, & nihilominus ad ulteriora non fuit proceſſum.*
27 *Reus uti reus conſtituitur, ſi particula* Monitus *interrogetur.*
28 *Reus deciperetur, ſi in gravibus indiciis non examinetur particula* Monitus.
29 *De pluribus inquiſitus ſuper omnibus interrogandus, erit particula* Monitus.
30 *In criminibus atrociſſimis an deneganda ſit Principalis Depoſitio.*
31 *Advertitur, quomodo de ſtupro querelati examen excipiatur.*
32 *Confeſſio Principalis, & ſocios nominantis, quando exaratur.*
33 *Formula qua Confeſſio convalidatur a ſcriba, Curia pro Tribunali ſedente, quando a Judice recepta non fuit figura judicii.*
34 *Sin minus dicta Formula invalida dici poteſt.*
35 *Formula convalidationis in Tortura.*
36 Monitus *Particula confirmatur Reus, ſi iterum pronunciata fuerit.*
37 *Confeſſionis ætate Minoris in Corda formula traditur.*
38 *Cautela, & formula habetur examinandi reum uti tertia perſona.*
39 *Formula citandi enunciatur, non uti Principalem, ſed uti teſtem.*
40 *Confeſſionis vigore Bandi recepta Formula extenditur.*
41 *Ejuſdem formula in tortura prolatæ.*
42 *Ratificationis Formula dictæ Confeſſionis.*
43 *Ejuſdem Ratificationis tempus.*
44 *Opinio Authoris circa eam.*
45 *Formula Actus Torturæ cum funiculis.*
46 *Sententia Forjudicationis formula in crimine læſæ Majeſtatis.*
47 *Animadverſiones nonnulla circa prædicta.*

1 QUerelæ libellus talis eſt: „ Marco Antonio Pinto della Città della Cava abitante nel Caſale „ di Prato compare nella Corte Criminale di „ eſſa, e dice, come jeri quattro del corrente meſe di „ Maggio 1687. ſtando in detto Caſale, e proprio „ nel luogo detto Caſateſone Luzio Salzano con animo diabolico, le tirò un archiboggiata: E perchè „ nell' iſteſſo tempo ſi ritrovò eſſo Marc' Antonio „ partire dal luogo, dove ſtava, per la Dio grazia „ non reſtò ferito, ma le palle di detta archibuggiata colpirono nel muro, a cauſa che dovendoli detto „ Luzio dieci docati più volte l' aveva richieſto il „ pagamento: e perche era renitente, comparve per „ la recuperazione d' eſſa nella Corte Civile: Che „ perciò eſponendoli querela criminale fa iſtanza, che „ ſe ne pigli informazione, acciò ſia caſtigato, come „ le Leggi diſpongono. Così dice in queſto, ed in „ ogni altro miglior modo, facendo anche iſtanza „ che ſia inteſo Marc' Antonio „ in omnibus, &c.

Ex-

2 Explicentur in libello, tempus, locus, & cauſa, ut pateat veritas, quæ a principali tanquam magis informato de facto a principio habenda eſt, & ne delato auſerantur defenſiones; poteſt enim is probare, quod illo die alibi erat, & ictum non emiſerit, & ſic ſuam demonſtrare innocentiam, Juxta [illegible] Cicer. *lib.* 1. *de invent. ratiocinat.*, ibi: *Si quo die iſti cædes Romæ facta eſt, ego Athenis eo die* [illegible], *cædi interesse in cæde non potui*.

3 Hæc probatio dicitur coarctata loco, & tempore, & ut delato proficiat, ſtricte probari debet juxta text. *in* [illegible] *Inſtit. de* [illegible] *ſtipulationibus*, ibi: *Tunc eo die, quo* [illegible] *inſtrumentum* [illegible] *adverſarium ſuum in aliis locis eſſe*.

De hac etiam probatione loquitur Grammat. *dec.* 58. *nu.* 4. Farin. [illegible] 5. *nu.* 22. Guazz. *de* [illegible] 28. [illegible] *nu.* 13. ubi plures congerit DD. ad illum te remitto. Sed hic duo non prætermitto, primum quod ſi eſt plene probatum delictum per duos teſtes, & delegatus per alios duos teſtes probet [illegible] die, & hora commiſſæ cædis, ſe alibi fuiſſe, tamen tam innocens abſolvendus eſt, juxta Gloſ. *in cap.* C[illegible] *diſt.* 81. *verſ.* [illegible], ibi: *Se*[illegible] *Cler*[illegible] *me committere fornicationem cum* [illegible] *die, duo Laici dicunt, me fuiſſe ſecum tota die in alio loco? Dico præponendos* [illegible], & in Apoſtilla *num.* 2. dat rationem: quia iſta probatio implicite continet affirmativam, teſtes vero non debent removere ſenſum ab actu; nam deponere debent qualiter N. & N. tota die, vel illa hora ſecum ſtetit, ut in dicta Gloſſa, & docet Grammatic. *dec.* 56. *nu.* 5. idem Farinac. Secundum, quod licet Guazz. *d.* *cap.* 1. *nu.* 14. ex Paol. Galic. *de relaxat. carcer. qu.* [illegible] & Decio *reſponſ.* 97. *nu.* 5. dicat, quod hæc negativa coarctata probatur per [illegible] & domeſticos; tamen doctrina non procedit, [illegible] habent probatum crimen, ut reus in totum abſolvatur. Cæterum per

4 idoneos teſtes, idest omni exceptione majores, probandum eſt, ut probatur in *cap. ex* [illegible], *de teſtibus*, & in *§. item verborum*, ubi Gloſ. *lit. P.* Hoc enim Regnum falſis teſtibus abundat, & cum [illegible] ad defenſam reperiantur, Judex in examine maxima utatur diligentia, præſertim non ſemel, ſed pluries circa id actum interroget teſtes.

5 Dictum querelan debet ſe[illegible], & cavere pro expenſis, ut prax obſervat. [illegible] tionis actuatio eſt: *Conſtitutus talis de tali, de T. Patria, p*[illegible] *præſentis cauſæ principalis* [illegible] *lans* [illegible], *&* *promiſit aſſiſtere parti ex adverſo omnes,* [illegible] *quaſcumque expenſas* [illegible], *& erogandas in præſenti cauſa, in caſu* [illegible], *& ad* [illegible] *T. hic præſens* [illegible], *& ſic* [illegible], *ut* [illegible] *ſe obligavit, & fid*[illegible], *&* [illegible] *poteſtate capiendi conſtituto, &* [illegible] *renunciaverunt, &* [illegible] *raverunt*.

6 Judex procedendo ex officio etiam principalem offenſum, tanquam de facto magis informandum examinare tenetur, hac videlicet forma.

Die, &c. Neapoli [illegible], Domino N. vel ordinatione Judicis N. T. de V. della T. Patria dice fare il T. officio, ætatis annorum [illegible], ut dixit, principalis vulneratus medio ejus juramento interrogatus, & examinatus ſuper præſenti informatione, & primo, come ſi ritrova eſſo Tale de T. ferito in queſto modo, da chi, come, quando, dove, con che arme, o per che cauſa.

Dixit: Sig. nel tale giorno, circa la tale ora, nel tale luogo T. de T. mi offeſe, tirandomi due colpi di cortello nel petto, (o con ſc[illegible], o con archibugetto) mi tirò una archibugiata ferendomi nel petto, a cauſa, che; &c.

Et dettoli ſe contrò T. de T. ne eſpone querela,

Dixit: Signori ſi; (quo caſu in omnibus eſt audiendus.)

Et dettoli, chi può deporre delle coſe ſudette,

Dixit, Signore li T. & T. talis Scriba, vel Actuarius.

Si autem offenſorem propalare nequeat, cogi poteſt, ut probavi in primo capite.

Si injuriatus, vel verberatus dicitur principalis offenſus; & hic etiam noto quod ſi is dicit, quod pugno fuit percuſſus, teſtes verò alapa, teſtibus credendum eſt: præſumitur enim principalem ob verecundiam factum tacuiſſe.

Si quis bona perdidit furto, *dicitur principalis diſrobatus, medio ejus juramento interrogatus, & examinatus ſuper præſente informatione, e primo, como eſſo T. di T. è ſtato rubato, da chi, o chi tiene ſoſpetto, in che modo, quando, dove, che robbe, e di che valore, Dixit. Signore &c.*

Hic nota, quod primum interrogatio eſt circa factum; Secundum circa perſonam furis; tertium circa modum, an clam, vel palam, an violentia? ut diſtinguatur furtum à rapina, ſeu latrocinio; quartum circa tempus, an die, an nocte? quo caſu fur nocturnus magis punitur, & furtum eſt privilegiatum in probatione; quintum circa locum, an domi, an in nemore, an in via publica? a qua circumſtantia regulatur quoque pœna, ut latè probavi in *cap.* 1. *& cap.* 4. ubi de pœna furti in via publica. Sextum circa bona, & bonorum valorem; in odium enim furis res valor creditur principali cum juramento, ut communiter DD. niſi aliunde aliter conſtet. Bona vero ſurata, & reperta recognoſci debent per teſtes, qui depoſuerunt in genere, & per principalem, ut liquido conſtet de furto, & res ſuo reſtituatur Domino. Recognitionis formula talis eſt.

Die T. Neapoli ordinatione Judicis T. Cauſæ Commiſs. &c.

Da me ſottoſcritto Maſtro d'atti, (o Scrivano) eſſendo ſtate poſte le tali, e tali robbe in mezzo di altre robbe allo dette ſimili ſopra d'una boffetta nella Sala della Vicaria, ivi è ſtato introdotto T. di T. principale diſrobato, il quale advertito, che voglia vedere bene ſe frà quelle robbe, che al preſente ſe li moſtrano, vi conoſce le robbe robateli, ſiccome ha detto, e depoſto ne la ſua depoſitione al preſente lettali, e precedente giuramento di dire la verità, viſte, e reviſte bene dette robbe una per una; Dixit: Signore qui fra queſte robbe vi è la tal coſa, quale è mia, pigliandola con le mani, quale robba fu ritrovata in potere del T. di T. o in caſa, o in tal luogo, & in fidem Talis Actuarius.

Circa teſtis examen.

Juxta *textum in capitulo cum cauſam de teſtibus, & capitulo judicantem* 30. *quaſt.* 8. his diligentiſſimè eſt examinandus, hac videlicet forma.

„ T. di T. della T. Patria di età di anni T. *ut dixit*, dice fare il tale officio, ed abitare nelle caſe del T. di T. *medio ejus juramento interrogatus, & examinatus*, come paſſa il fatto dell' omicidio commeſſo in perſona di T. di T. da chi, quando, dove, in che modo, con quali armi, o per qual cauſa, *dixit*, &c.

10 Completo examine, reddita ratione de cauſa ſcientiæ, ſubſcribat ſuam depoſitionem, ſi ſcribere ſcit, ſi neſcit, propria manu ſigno Crucis in confirmationem ſui dicti ſignet, ſi fortaſſis teſtis ſubſcribere, vel ſignare nequeat ob læſionem dexteræ manus, tunc Scriba, ſeu Actuarius pro eo ſubſcribat, & de hoc impedimento teſtetur, hoc modo videlicet: *ſtante impedimento, ex quo lapſus in dextera manu pro eo ſubſcripſi*, ego T. Actuarius.

Dicitur T. T. & modo ut ſupra, ut appareat de qua cognatione ſit, an partialis delinquentis, an conſanguineus, vel affinis.

Dicitur *ætatis*, ut appareat, an ſit idoneus in teſtificando.

Dicitur *fare il tale officio*, ut dignoſcatur, an ſit vilis, an honeſta perſona.

Dicitur *abitare nelle caſe del tale*, intellige, ſi degit in hac magna Civit. Neap. ut Fiſcus eum reperiat in repetitione.

Dicitur, *come paſſa il fatto dell' omicidio, &c.* ut quoque non ſolum de delinquente, ſed de qualitatibus, quæ delictum aggravant, ratione loci, ut ſi in Eccleſia, in Teatro, Palatio Principis, &c. ratione temporis, ſi in majori hebdomada, in die Paſchatis, aut Nativitate Domini Noſtri Jeſu Chriſti: vel ratione modi, ſi proditorie: ratione armorum, ſi cultro, vel ſclopo: ratione cauſæ, ſi lævis, gravis, ſi alterius mandato, & pecunia accepta.

Hic adverto, quicquid teſtis, ſive contra incul-

11 patum, ſive in ejus ſavorem dicit, Judex in depoſitione teſtis ſcribere debet, juxta *Pragmat. 6. de Actuariis*; aliàquin Judex peccaret: nam reum aggravaret, & Fiſco, ideſt Reipublicæ præjudicaret.

Si teſtis Italico loqui neſciat idiomate, a duobus
12 Interpretibus coram Judice, vel actuario eſt interrogandus, & dicti interpretes examinandi qualiter de tali re ordine Judicis colloquium habuerunt cum T. de T. qui reſpondit ſcire hoc, &c.

Hinc Tutex, qui idioma Provinciæ etiam in ſcri-
13 bendo didicit, juramentum ſuo more deſertur, depoſitionem ſubſcribit, ſi ſcribere neſcit, eam Actuarius ſubſcribit.

Si teſtis poſt ſubſcriptionem aliquid ſua ſponte, vel interrogatus addit, dicitur: *& denuo medio juramento interrogatus, reſpondit, & vel denuo cum juramento dixit*.

Si infans minor ſeptennio ſuper aliquo facto eſt
14 examinandus, a Judice interrogatus, interveniente Actuario, ſive ſcribæ, qui de hoc actum facit, cum ei juramentum, juxta *tex. in l. juraſſe, ff. de jure jurand. l. 4. ff. de in litem jur. C. parvuli & cap. pueri iii. quæſt. 4.* non deſeratur, & talis dictum ſine juramento non tenet, *l. ſolam, l. Juris jurandi, C. de teſtibus, cap. nuper extra eodem* cum concord. recipitur enim ad Judicis inſtructionem, & ejus dictum, tanquam adminiculum, alterius teſtis dictum conjuvat: multoties enim Deus omnipotens ex ore infantium, & lactentium perfecit laudem. Actus talis eſt.

„ Oggi 3. di Maggio 1680. avendo io ſottoſcritto
„ Scrivano aſportato avanti del Signor Giudice D.
„ Giuſeppe Bartolino, e Antonio Ferrante figlio di
„ Pietro, & Antonio Bevilacqua d'età d'anni ſei in
„ circa, come eſſo Pietro ha detto, e dal ſuo aſpet-
„ to appare, e da detto Sig. Giudice interrogato ſopra
„ tale fatto ha fermamente detto queſto, e queſto,
& in fidem tali Scriba.

Hinc etiam adverto, quod Judex non debet te-
15 ſtem interrogare ei factum ſuggerendo, & interrogando, an Titius hoc admiſerit? & ſi hoc modo accepta eſt, depoſitio invalida eſt: de facili enim teſtis ad evitandam inquietudinem affirmare poteſt, quod a Judice eſt ſuggeſtum ad illius complacentiam.

Valet tamen Judex in caſu, quo aliquis veniret de
16 crimine inquiſitus, interrogare teſtem de vita, & ejus conditione, & ita obſervat Praxis, quæ fundatur in *cap. cum oporteat, in cap. inquiſitionis, & in cap. qualiter, & quando 24. de accuſ.*

Aliud non omitto, quod depoſitio teſtis a Judice
17 accepta, hac vid. forma, *ad opportunam interrogationem ſibi legitime factam*, licet juxta allegata a *Guazz. defenſa 19. cap. 30. num. 2.* dicatur per ſuggeſtionem palliatam habita, tamen hoc dictum meo judicio non procedit, quando teſtis a Judice interrogatur de facto, quod percipi non poteſt, niſi plures procedant interrogationes: præſumendum enim eſt, Judicem legitime interrogaſſe, & ita ſcripſiſſe; quia fruſtra fiunt per plura, quæ poſſunt fieri per pauciora, quæ conſideratio ceſſat in Scriba; nec prætermitto, quod ſi doctrina Guazzini procederet, fere omnes Regni proceſſus ceſſarentur.

Hinc etiam non omitto, quod ſi teſtis non reminiſca-
18 tur delinquentis nomen: quod ante examen bene ſciebat, poteſt ei Judex inter plura nomina commemorare, videlicet, *an Petrus, Franciſcus, Joannes, Antonius, &c.* & non dicitur ſuggeſtio.

Circa teſtis repetitionem.

19 Si in partibus ſunt repetendi teſtes, requiritur reus ad videndum teſtium juramenta hac forma.

De Mandato M. C. V. &c.

Cum fuerit in cauſa vertente inter Regium Fiſcum ex una, & T. de T. inquiſitum, & carceratum ex altera proviſum per eandem M. C. quod teſtes in dicta Cauſa examinati repetantur per T. de T. Actuarium, qui pro repetitione prædicta acceſſurus eſt in partibus illeo injungitur, & peremptorie citetur dictus T. de T. principalis inquiſitus, ut ſui nomine deſtinet perſonam ad videndum teſtium repetendorum juramenta.

Citato dicto Carcerato, & facta relatione, & in dicta citatione referat etiam ſcriba hac forma.

Die tali fuit data dicto T. de T. carcerato per me Scribam cauſa nota dictorum teſtium repetendorum.

Si repetuntur in Curia, citatur, & aſportatur carceratus ad videndum teſtium juramenta.

20 Sequitur pro repetitione citatio, hac vid. forma.

De Mandato M. C. V.

Ad iſtantiam Reg. Fiſci, ex proviſione facta per ſubſcriptum Commiſſarium, Alguzeriis Curiæ T. committimus, & mandamus, quod peremptorie citetis ſubſcriptos teſtes ad pœnam unc. auri 25. pro quemlibet Fiſco Regio applicandam, quatenus primo die juridica poſt præſentium notificationem perſonaliter coram me ſubſcripto Actuario in loco reſidentiæ depoſituri, ac legitime repetituri eorum, & cujuſlibet teſtimonium variant, in cauſa in eadem M. C. vertente, inter dictum R. F. ex una, & T. de T. principalem inquiſitum, & carceratum ex altera. Datum die: &c.

Formula qua fit repetitio, talis eſt.

21 Tale di Tale della tal Patria, dice fare il tale officio, abita alla tal ſtrada, caſa del tale, ætatis ſuæ annorum tot, ut dixit, teſtis citatus, & relatus medio ejus juramento interrogatus, & examinatus, & primo.

Interrogatus, che sà eſſo teſtimonio del tal delitto in perſona del tale di tale; da chi, come, e quando, dove, e con che armi, dixit. Signore di queſto fatto, che mi dimandate me ne ſono eſaminato un'altra volta, e ho detto la verità, e per non far errore, voglio mi ſi legga la mia depoſizione, & inventa quædam depoſitio exiſtens in hoc proceſſo fol. tali, facta per dictum talem de tale ſub ejus nomine, & cognomine, quæ incipit, Die tali, tale di tale della tal Patria, & ſequendo finit, cum ſubſcriptione dictante, Io tale di tale, vel cum ſigno Crucis dicti talis, T. Actuarius, & per ipſum talem de tale teſtem bene audita, & intellecta ejus depoſitione de verbo ad verbum, ut jacet, ipſam denuo, cum juramento ratificavit, emologavit, & acceptavit, & in ea ſe retulit, & perſtitit, ſingula ſingulis referendo, nil addendo, nec diminuendo, & in ea firmiter inſiſtendo, tam de loco, & tempore, quam de omnibus aliis circumſtantiis, ut in ea continetur, &c.

Dicitur *nihil addendo, nec diminuendo*, nam re-
22 gulariter geſtis ex intervallo unum dictum corrigere nequit ob ſubornationis timorem. Verum ex cauſa dictum declarare, eique addere valet; ut puta ſi poſt examen notitia ipſi teſti perveniat, vel ſi ita diſtincte non eſſet interrogatus, quæ ratio paſſim in Tribunalibus admittitur; ſi etiam in diminuendo; ut puta ſi quis primo examinatus dixerit de auditu, Titium pecunia accepta homicidium commiſiſſe, poſtea in repetitione deponeret ex cauſa inimicitiæ & concludentem redderet rationem, in hoc enim caſu ceſſat ſuſpicio doli circa examen principalis inquiſiti.

Ponitur pro exemplo formula, qua reus examinatur in homicidii crimine, quando negat.

Die T. & coram DD. T. de T. Judicibus M. C. in ea exiſtentibus, vel ordinat. M. C. T. de T. della T. Patria, dice fare il T. Officio, ætatis ſuæ annorum tot, ut dixit & ex aſpectu apparet, principalis inquiſitus, & carceratus, medio ejus juramento interrogatus, & examinatus, & primo, come ſi ritrova eſſo T. de T. carcerato, e da quanto tempo, dixit. Signore.

Interrogatus, ſa la cauſa di detta carcerazione, dixit.

Interrogatus nel tal giorno dove ſtava, e con chi? dixit.

Interrogatus, ſe conoſce T. de T. dixit.

Interrogatus, ſe con detto T. vi ha paſſato qualche differenza? dixit.

„ Et monitus dicere veritatem come paſſa il fatto
„ dell'omicidio commeſſo in perſona di N. & N. e
„ s'è vero, che eſſo al tale giorno, nel tale luogo,
„ e per la tal cauſa le tirò un'archibugiata, per il
„ quale reſtò ferito, e da là ad alcuni giorni ſe ne
„ morì, come ſe n'è preſa informazione da queſta
„ G. C. dixit.

Dicitur *monitus*, quaſi hac particula Judex re-

23 demonſtret, qualitèr eſt in probatis, quo caſu ipſa reus tenetur fateri delictum, juxtà magis communem Theologorum opinionem, ut notavi in *cap. 3. n. 43. & cap. 5. num. 45.* Ideoque Judex hac particula non debet reum interrogare, ſi gravia iudicia non exiſtant, alioquin eſſet eum decipere, licèt ignari Judices parum hoc obſervent, & Rei rariſſime confiteantur, & ſic ex utraque parte juramentum ſpernitur; quarè dicit Pater Leſſius *de Juſtitia, & Jure lib. 2. cap. 31. dub. 3. num. 20. verſ. Reſp. 1.* quem ſequitur D. Cardinalis de Lugo *diſput. 40. ſect. 2. num. 19. verſ. Dicunt vergere circa finem*, quod melius eſſet, ſi hoc Juramentum non daretur.

Secundo, ut reus majori pertinacia conſtituatur,
24 & ad ulteriora Judex procedendo, eum in carcere detinendo, & tormentis ſubjiciendo excuſetur.

Tertio, nam ſi de Jure Communi per interrogatio-
25 nem Judicis, rei reſponſionem conteſtatur lis, magis proprie videtur conteſtata hac animadverſione, idest particula *monitus*, quæ eum conſtituat hominem reum, & criminalitatem importet, Judex eum aggravaret, ſi abſque gravibus indiciis ad torturam ita interrogaret, & is uti gravatus poſſet Judicem ſuperiorem adire.

26 Tamen attenta mala conſuetudine interrogandi inquiſitos, iudiciis licet ad torturam non ſufficientibus, de qua teſtatur Clarus *quæſt. 20. verſ. Ad formandum inquiſitionem*, quem ſequitur Campana *reſol. 17. num. 27.* & tenent alii, ut videre eſt in *cap. 20. num. 10. verſ. Quidam alii*, hodie hæc particula *monitus* parum conſtituto præjudicium afferi, & multos obſervavi proceſſus, in quibus inquiſiti hac particula fuerunt examinati, & nihilominus contra eos ad ulteriora non fuit proceſſum. Eorum hæc conſuetudo non credo, quod vigeat in noſtra M. C. ubi peritiſſimi exiſtunt viri.

27 Sed ſi omitteretur, an proceſſus eſſet nullus? prima facie videtur affirmandum; nam de obſervantia, quando reus examinatus, & uti reus conſtituitur, interrogatur cum hac particula *monitus*.

28 Secundo, nam licet in citatis capitulis probavi, quod Judex nequit interrogare aliquem, & tanquàm reum conſtituere, niſi gravia exiſtant indicia, quamobrem ſi illa omitterentur, juſtè crederet reus prædicta indicia non adeſſe, & ad defendendum ſe non præmuniret, & ſic a Judice hoc capite deciperetur; ſed contrarium verius puto; Primo quia Judicis negligentia non poteſt Fiſco obeſſe, quando habet probationes contra reum, *cap. cum quid una via, de regulis Juris in 6.* Gratian. *deciſ. 8. n. 4.*

Secundo, quoniam jam reus fuit interrogatus cum juramento, quod mentem torquet, & reum ad confitendum adſtringit.

Tertio; nam poſt examen hodie fit litis conteſtatio, per quam Fiſcus reo certamen annunciat.

29 Verum ſi quis de pluribus inquiſitus ſuper aliquibus, cum particula *monitus* fuiſſet interrogatus; & ſuper aliis non ſuperdictis capitibus proceſſus nullus: nam conteſtatio litis ad præcedens refertur examen.

30 Hinc etiam quæro, an depoſitio principali concedenda ſit, ſi ab eo ante defenſionis terminum petatur? & quod non ſit deneganda, conſideratur, quod depoſitio continet judicis interrogationes, & rei reſponſiones, & quod interrogationes fiunt ſuper capitibus, quæ in quolibet atrociſſimo crimine conceduntur, quod reſponſiones ſunt extra informativum, & ſunt facta, & dicta rei, ideoque eſſe concedenda. In contrarium conſideratur, quod Reus per depoſitionem prædictorum capitum immemor, ante terminum velit in aliquo ſe præmunire, & fortaſſis falſos teſtes procurare. Veritas eſt, quod in crimine atrociſſimo deneganda ſit ob dictam rationem, & ne leniter procedatur, ubi rigoroſe procedere fas eſt.

31 In ſequenti caſu quidam fuit de ſtupro cum inceſtu querelatus, & contra illum aderant indicia ad torturam, mulier vero ſtuprata examinata uti principalis in ſe, & teſtis quo ad alios, alium, quam querelatum, de facto inculpavit, an mulier torqueri poſſit ad ſciendum a quo fuit ſtuprata? & requiſitus negative reſpondi.

Primo, quia animosè judex ſe ageret contra querelatum extorquendo hanc probationem ab ore principali.

Secundo, nam ſi negativa perſiſteret, debilitarentur probationes proceſſus.

Tertio, quia præſumitur mulierem ob amorem querelatum exculpaſſe, ne malum accedat.

Quarto, quoniam ſocii criminis exculpatio pro exoneratione conſcientiæ inculpato non proficit, ſi gravia indicia extant, juxta ponderata a D. Sanfelic. *deciſ. 237.*

32 Si principalis confitetur, & ſocios nominat, ejus confeſſio ita recipienda eſt.

Die &c. in M. C. & coram DD. Judicibus T. de T. pro Trib. ſedente.

Tale di tale della tale Patria d'età di anni tanti, ut dixit, & ex aſpecto apparet, principalis inquiſitus, & carceratus, quo ad ſe, teſtis vero quo ad alios, medio ejus juramento interrogatus ſuper præſenti informatione, & primo interrogatus, come ſe ritrova eſſo depoſitante carcerato; dixit: Signore la cauſa della mia carcerazione, credo, che ſia per queſta, e queſta, &c. (Si eſt minor decem, & octo annis) dicitur, cum juramento ſibi delato ante faciem, & præſentiam T. de T. curatoris ad hunc actum dati, & in ejus abſentiam ſub eodem juramento interrogatus, & primo, &c.

33 Confeſſio a Judice non in Figura judicii recepta vel a ſcriba convalidari debet C. pro T. S. hac forma.

Die, &c. coram T. de T. pro T. S.

T. de T. & iterum cum juramento interrogatus come ſe ritrova carcerato, e perche cauſa dixit. La cauſa io l'ho detto un altra volta avanti delle Sig. VV. (o tal Giudice,) & all' ora depoſi la verita, ac inventa quadam depoſitione in proceſſu exiſtente facta ſub die, &c. per dictam T. de T. quæ incipit, &c. eique lecta de verbo ad verbum, dixit Signore, quella e la mia depoſizione, quale io feci avanti detto Signor Giudice, e quella e la verita, quella accetto, ratifico, e di nuovo con giuramento confirmo, & ſic ſingula ſingulis referendo per modum, ut ſupra dixit, & depoſuit in depoſitione, ſeù confeſſione prædicta, & in fidem.

34 Verùm ſi fuiſſet malis artibus extorta, hac forma, non redditur valida, illa enim non dicitur inefficax, ſed nulla, & ſecunda a prima deſcendens tanquam à radice infecta quoque eſt invalida, ut enim extorſionis vitium purgetur coram alio Judice, iterùm a principio accipienda eſt, ne ob Tribunalis terrorem lectam depoſitionem fortaſſis non revocaret. Evaſit de ſe Regina Eſther videns Regem Aſſuerum ejus virum in trono Majeſtatis præ timore gloriæ ſuæ *lib. Eſther. cap. 16.*

35 Ut confeſſio nominatos afficiat, in tortura convalidanda eſt, ut late probavi in *cap. 8.* & hic convalidationis actum non omitto in majore confeſſo, præſente, & talis eſt.

Die, &c. Pro retroſcripti decreti executione dictus T. de T. principalis inquiſitus, & carceratus ad cameram cordæ ſecretæ ad convalidandam ejus confeſſionem ſponte factam in caput ſociorum, nec aliter, nec alio modo, & ordinatione DD. N. & N. Judicum M. C. ad cordam ligatus, ac quadam ejus depoſitione inventa in proceſſu exiſtente, quæ incipit T. de T. della T. Patria, & ſecundo finit cum ſubſcriptione dictante, vel ſigno Crucis, atque ei de verbo ad verbum lecta fuit monitus dicere veritatem, ſe quello, che ha confeſſato, e detto contro i ſuoi compagni, e vero, lo dica, ſe non e vero, non lo dica, e non s' inganni l'anima ſua, dixit. Signori miſi quando ho detto, e depoſto nella mia depoſizione di preſente a me letta, e vero, è ſe non fuſſe vero non l'averia detto.

Et prædictorum ordine fuit quoque introductus Sergius Malcompagno, nominatus in dicta confeſſione, ac delato juramento in ore dicti T. de. T. in faciem dicti Sergii de veritate dicenda, fuit is ad cordam alziatus, ibique iterum monitus dicere veritatèm, ſe quello che ha detto, e depoſto, è vero, lo dica, e ſe non e vero, non s' inganni l'anima ſua,

Digitized by Google

dixit: Signori, quanto ho detto, e depoſto nella mia depoſizione, tutto a vero, e queſto il T. di T. con il quale, o ad iſtanza del quale feci il detto delitto, &c. Et ſi cum ſtetiſſet per aliquantulum temporis ſpatium in corda prædicta fuit ad carceres miſſus cum proteſtatione in forma.

36 Dicitur iterùm *monitus*; nam geminitio actus confirmationem inducit, & Judicis mentem magis movet ad ita credendum.

Si ſocius non fuiſſet nominatus per nomen, & cognomen; in convalidatione recognoſcendus, & actus incipit, ut ſupra; & poſtea ſequitur.

Et prædictorum ordine fuit N. & N. inter plures conſimiles introductus ad dictam cameram cordæ ante faciem, & quorum præſentiam fuit dicto T. de T. confeſſo delatum juramentum in ore de veritate dicenda, iſque monitus, che voglia vedere bene, ſe fra le dette perſone poſte avanti d' eſſo alla ringa vi fuſſe la perſona deſcritta, e nominata nella ſua confeſſione, lo dica, e tocchi con il piede, ſe non vi e, non lo dica, e non s'inganni l' anima ſua, dixit. Signori miei quello, e il tale nome, che intervenne con me nel tale fatto, come ho depoſto nella mia confeſſione, & poſtea ad cordam ligatus terigi dictum T. ſuis pedibus, prædictorumque ordinatione ad cordam altiatus, ac iterum monitus dicera veritatem, ſe quello che ha depoſto e vero, e ſe quella perſona, che toccò con li piedi, e l' iſteſſa da eſſo nominata in detta ſua confeſſione, dixit: Signori miei quella, che ho toccata e quella, con la quale feci il tale delitto, e l' ho conoſciuta beniſſimo.

Et cum ſtetiſſet dictus T. in corda prædicta per aliquantulum temporis ſpatium fuit deſcenſus, & ſolutus ad carceres dimiſſus. In præſenti informatione his adverto, quod hic actus non debet fieri Reo pendenti in corda, ne ex doloris cruciatu unum pro alio recognoſcat.

37 In minore confeſſo actus, ac forma ita perficitur.

Die, &c. pro retroſcripti decreti executione T. de T. principalis inquiſitus, & carceratus ductus ad cameram cordæ ad convalidandum ejus confeſſionem ſponte factam in caput ſociorum, nec aliter; nec alio modo, & ad cordam ligatus, ad finem terrendi, fuit inventa quadam depoſitio, quæ incipit, die, &c. & ſequendo finis, &c. eique lecta de verbo ad verbum ordinatione dominorum Judicum fuit monitus dicere veritatem,, ſe quello, che ha detto, e depoſto nel- ,, la ſua confeſſione contra N. & N. ſia vero, lo dichi, ,, ſe non a vero, non lo dichi, e non s'inganni l'ani- ,, ma ſua, dixit: Signori miei quanto ho detto, tutto ,, e vero.

Ac ordinatione prædicta introducto N. N. in confeſſione nominato præcedente juramento ſibi delato in faciem dicti N N. nominati, & in præſentiam T. de T. Curatoris, ac in ejus abſentiam terutus, iterumque monitus,, ſe quello, che ha detto, e depoſto con- ,, tro T. di T. nella ſua confeſſione poco fa lettali, è ,, vero, lo dichi, e ſe non e vero, non lo dichi, e non ,, s'inganni l' anima ſua, dixit: Signore quanto ho ,, detto e veriſſimo, a queſto e Tale di T. che intervenne ,, con me nel fatto, che hò confeſſato,, *& ſic cum ſtetiſſet per aliquantulum temporis ſpatium fuit ſolutus a corda prædicta, & ad carcerem dimiſſus, cum proteſtatione in forma.*

38 Si contra aliquem adeſt levis ſuſpicio pro crimine, & Judex velit interrogare ad finem habendi ab ejus ore indicia, priuſquam is tempore inſtruatur, non examinatur uti principalis, ſed ut vulgò dicitur, *in tertia perſona*, alioquin, ut animoſus poteſt recuſari.

Similiter ſi quis comparet ut teſtis, ſuſpicio tamen pervenit, quod eſſe poteſt principalis, examinatur, ſed hac videlicet forma cum interrogationibus, quæ factum concernunt.

,, Die, &c. T. de T. della T. Patria d' età ſua d' an- ,, ni tanti *medio ejus juramento interrogatus, & primo*, come ſi ritrova in preſenza noſtra, dixit.

,, Interrogatus, come paſſa il fatto ſucceduto in per- ,, ſona di T. di T. dixit.

Et ſic fuit ad carceres dimiſſus, cum proteſtatione in forma.

39 Non dicitur ergo *principalis inquiſitus*, ſicuti ſi quis pro facto, quod continere, vel non continere delictum poteſt, vel eſt leviſſimè indiciatus, non citatur ut principalis, ſed ſequenti formula: ,, Per- ,, che tenemo di biſogno della perſona di T. di T. per ,, informarci di alcuni negozj importantino al ſervizio ,, del Regio Fiſco, perciò dicemo, & ordinamo a det- ,, to T. de T. che fra il termine di giorni ... debba ,, perſonalmente comparire in queſta G. C. appreſſo il ,, ſuttoſcritto Scrivano, e non faccia il contrario ſotto ,, pena di oncie d' oro ... *talis Judex, talis Actuarius*.

40 Si principalis delinquens vigore banni, quo promittitur indultus delicti, confitetur, hac forma recipitur confeſſio.

Die, &c. in M. C. & coram Dominis Judicibus, T de T. di anni tanti principalis in ſe, ſub ſpe tamen indultus, teſtis verò quoad alios, cum juramento interrogatus, & examinatus ſuper præſenti informatione, &c.

Interrogatus, come eſſo N. N. ſi ritrova in preſenza noſtra, dixit: Signori avendo avuto notizia, che ſi e pubblicato bando, chi poneva in chiaro il tale delitto, benche ne fuſſe ſtato complice, ne godeva indulto, per godere detta grazia, in quanto a me ſono venuto a ponerlo in chiaro, tanto maggiormente, che così me ne hanno aſſicurato le Signorie voſtre.

E dettoli come paſſa il fatto del delitto commeſſo in perſona di t. de t. da chi, come, quando, dove, in che modo, chi ſono li complici, dixit. Signori ....

E dettoli, in che modo ſi puo verificare detto delitto, dixit: Signori in queſto, e queſto modo, & ſic fuit ad carceres miſſus, T. Judice T. Act.

Circa torturam.

41 *Formula ponitur, qua recipitur confeſſio in ea facta, & talis eſt.*

Pro executione decreti lati ſub die, &c. t. de t. fuit ductus ad cameram cordæ, & ordinatione dominorum Judicum t. de t. monitus dicere veritatem, come paſſa il fatto dell' omicidio commeſſo in perſona di t. di t. da chi, come, quando, dove, e perche cauſa, dixit, &c.

Et ordine prædictorum fuit ligatus ad cordam, & iterum monitus dicere veritatem, come paſſa il fatto di detto omicidio, dixit, &c.

Ideoque ordinatione prædicta fuit ad cordam elevatus, in qua pendens monitus dicere veritatem, dixit: Signori ſcenderemi, che voglio dire la verità.

Et deſcenſus, ac a corda prædicta ſolutus, monitus dicere veritatem avanti Dio benedetto, e non si inganni l'anima ſua, dixit: Signore il tale giorno uccisi il t. de t. a cauſa, che, &c. & recepta dicta confeſſione coram Dominis Judicibus, fuit ad carcerem dimiſſus cum proteſtatione, &c.

Si ſtatim ad cordam elevatus non confiteatur, dicitur: *Cum ſteteſſet in tormento prædicto per ſpatium mediæ horæ, vel quartæ horæ*, dixit, &c.

42 Hæc conſideratio omitti non debet pro occurrentibus caſibus, & pro cantileta Advocatorum aſſerentium, præ dolore magni tormenti clientem fuiſſe confeſſum.

Formula, qua dicta confeſſio ratificatur, hæc eſt.

Die, & ora, &c. In M. C. coram Dominis Judicibus pro Tribunali ſedentibus dictus talis de tali principalis inquiſitus, & carceratus; ſolutus a vinculis, & catenis, ac in priſtinam poſitus libertatem, fuit monitus ad audiendam ejus confeſſionem in camera cordæ factam, quæ incipit, Die tali, juſſus, &c. & ſequendo finit, & fuit ad carcerem dimiſſus, cum proteſtatione in forma, eique illa de verbo ad verbum lecta, ut jacet, & bene per eum intellecta fuit acceptata, emologata, & ratificata, ſingula ſingulis, & denuo cum juramento dictus t. de t. acceptat, ratificat, & emologat, t. de t. T. Actuarius, &c.

43 Dicitur *Die, &c.* nam ut probavi in decreto *Torqueatur*, communis DD. opinio eſt, ut poſt viginti quatuor horas ſit facienda d. ratificatio.

Dicitur *Die, & hora*: nam in atrociſſimo crimine poſt aliquas horas valida eſt ratificatio.

Con-

Confeſſionis, facta ratificatione ſecundum magis communem opinionem impartiatur terminus, ut N. & N. confeſſo de vitio nefando in anno 1670. fuit in M. C. practicatum penes Julium de Marco.

44 Cæterùm aliqui putant, non eſſe impartiendum terminum, ſed precedente monitione ad condemnationem eſſe procedendum, cum in primo termino in Fiſci probationes non elidit, & dictum quod torqueatur; & confeſſio indè ſequuta evidentiſſimam inducat probationem, ideoque poſt ratificationem ſufficere monitionem.

Circa tortaram cum funiculis actus ita expletur.

Die &c. pro retroſcripti decreti executione t. de t. principalis inquiſitus ductus ad cameram cordæ ante præſentiam N. N. Judicum M. C. fuit per ipſos monitus dicere veritatem, come paſſa il delitto commeſſo in perſona de t. de t. da chi, come, quando, dove, & in che modo, dixit, &c.

Et prædictorum ordine a Miniſtro Juſtitiæ dictus talis fuit ſpoliatus, & in pulſu brachii dexteri ligatus, tamen antequam ſtringeretur, fuit per ipſos monitus dicere veritatem, come paſſa detto delitto, dixit, &c.

Et ordine, quo ſupra fuit juſſum, cum prædictis funiculis ſtringi, atque diſtringi in pulſu prædicto, & dum diſtringeretur fuit monitus dicere veritatem, come paſſa il detto delitto, dixit, &c.

Et cum ſtaret in tormento prædicto fuit iterum monitus dicere veritatem, dixit, &c.

Et cum ſtaret ſic diſtrictus dictis funiculis fractus fuit articulus, nec non cum aliis funiculis in pulſu brachii ſiniſtri prædictorum ordine fuit ligatus (*ſed antequam, &c. nec ut ſupra, tot interrogatas*) & exiſtens in tormento prædicto, ordine prædictorum fuit ad cordam ligatus, atque monitus dicere veritatem, e non eſſere pertinace in tacerla, dixit:

Quamobrem fuit ad cordam elevatus, & in ea pendens fuit monitus dicere veritatem, come paſſa detto delitto, dixit.

Et in ea pendens monitus dicere veritatem, dixit.

Et in ea pendens monitus dicere veritatem, dixit.

Et in ea pendens monitus dicere veritatem, dixit.

Et cum ſtetiſſet in tormento prædicto per horam ampollettæ fuit deſcenſus, & ſolutus funiculis, ad carceres fuit dimiſſus cum proteſtatione in forma. T. Act.

Sic actus perficitur, quando duobus funiculis tortura adhibetur. Si vero cum quatuor inſeratur, ſemper dicitur. Et cum ſtaret ſic ſtrictus fuit cum aliis funiculis in eodem brachio dextero ligatus, & monitus eſt modo, quo ſupra, & ſic deinde dicitur in brachio ſiniſtro.

Dicitur ſtringi, atque diſtingi; nam fortiter debet ſtringi, & manere in tormento prædicto, quouſque cutis diminuta appareat.

Circa Forjudicationem in crimine læſæ Majeſtatis. In Dei Nomine.

Carolus Dei Gratia Rex, &c.

Omnibus pateſiat qualiter elapſis menſibus Gallorum hoſtium navali Claſſe hujus Tirrheni maris oram oberrante N. N. non ſolum illis commeſtibilia attulit, ſed etiam inhærente in Mare montis Caſtello, ejuſdem intelligentia, deprehendendi modum illum habuere, cum detrimento ac multorum illud defendentium nece, cujus facinoris capta informatione, citatus ad dicendum cauſam, quare non incurrerit læſæ Majeſtatis pœnam; factuſque contumax inſtante R. F. ut declaremus eum læſæ Majeſtatis crimen incurriſſe, cum effectu eſſe ejus bona Ærario applicanda, audita relatione facta per Reg. Conſiliarium t. de. t. & cum inſpecto crimine ſummo Jure procedendum ſit contra N. qui tanquam ſubditus cum debuiſſet oppugnare prædictos Gallos, acclamavit, auxilium, quod eis præſtitit, ita gerendo contra debitum divinæ, atque humanæ legis: qua tenebatur etiam ſanguinis effuſione inſervire, ſuumque naturalem tueri Dominum, votis N. & N. adhibitis, atque feudatariorum Regni ſuffragiis.

Chriſti, beatiſſimæque Virginis Mariæ nominibus invocatis, de quorum vultu recta Judicia prodeunt, & oculi judicantium reſpiciunt veritatem ſacroſanctis Evangeliis coram nobis propoſitis, & reverentèr inſpectis? per hanc noſtram diffinitivam ſententiam dicimus, pronunciamus, ſententiamus, declaramus præfatum N. N. incidiſſe in pœnas a jure ſtatutas contra reos læſæ Majeſtatis, & rebelles, & proinde debere ab omnibus offendi, & impunè occidi, & bona ejus omnia, tam feudalia, quàm burgenſatica, jura, & actiones, a die quo defecit a fidelitate, ipſoque jure, ipſoque facto fuiſſe, & eſſe legitime acquiſita, publicata, aperta, & incorporata Regiæ Curiæ, a Fiſco prædictæ Majeſtatis, quoà principale Dominium proprietatem, & poſſeſſionem ipſorum, prout præſenti diffinitiva ſententia, quatenus requiratur incorporata, acquiſita, aperta, & publicata, decernimus, & declaramus. Per hanc noſtram diffinitivam ſententiam declaratoriam taliter proferentes N. & N. Regii Conſiliarii.

Die t. hora, &c. lecta, lata, & promulgata fuit prædicta ſententia nomine Suæ Catholicæ Majeſtatis per me t. de t. ordine DD. t. de t. in aula M. C. pro Tribunali ſedentium; ac intervenientibus t. de t. Principibus, ſeù Baronibus Regni præſentibus t. de t. Act.

Dicitur N. N. ſubditus, ex quo non ſubditus, non committit crimen læſæ Majeſtatis, ut latè apud Farinacium *de crimin. læſæ Majeſt. quæſt.* 112. *inſp.* 8. *nu.* 240. Subditus deindè quis circa hanc rem erit ex duplici cauſa; vel ſcilicet ex ratione domicilii, vel ſcilicet ex ratione originis, ut apud cit. Farin. *n.* 258. Hinc eſt receptum, quòd qui tantum habet bona in ſtatu alicujus Principis, quem offendit, non dicitur committere crimen læſæ Majeſtatis, ut dicit Farinac. *num.* 241. ubi allegat Fabium Anna concivem meum *conſ.* 6. *nu.* 86.

Dicitur N. & N. Feudatariorum Regni ſuffragiis: eo quod Criminales cauſæ feudatariorum debent terminari cum ſuffragiis Parium Curiæ, ut ex *Conſt. ut univerſis*, quæ ſunt circa crimen, pro quo venit publicatio omnium bonorum; aut licet hæc non veniat; veniret tamen pœna corporalis, ut Affl. *d. Conſt.* 10. ubi addit, hoc eſſe in viridi obſervantia.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Ad Formularii Complementum Decretorum Mag. Cur. Vic. Criminalium.

D. CAROLI ANT. DE ROSA

Quæ poſt XIII. & ultimam obſervationem ſequitur.

SUMMARIUM.

1 *Libelli querela formula cum quatuor advertimentis.*
2 *Locus, & tempus, & cauſa debet in eo explicari.*
3 *Coarctandum erit ſtrictè quod probatur.*
4 *Quod teſtibus idoneis ſit.*
5 *Querelans debet ſe obligare pro expenſis, datur formula dictæ obligationis.*
6 *Judex ex officio procedens examinare tenetur principalem offenſam, & datur formula.*
7 *Offenſus propalare tenetur offenſorem, & quid ſi offenſus deponit fuiſſe pugno percuſſum, & teſtis fuiſſe percuſſum alapa, & alia advertimenta ibi.*
8 *Interrogatoriis quæ dantur, & datur formula.*
9 *Formula examinandi teſtes.*
10 *Teſtis debet reddere ſcientiæ cauſam cum aliis requiſitis, & advertimentis.*
11 *Judex ſcribere debet quicquid teſtis dicit.*
12 *Teſtis ſi italicè loqui neſcit quomodò interrogandus eſt.*
13 *Teſtis ſi velit addere poſt ſubſcriptionem, quid agendum.*
14 *Formula quâ deponit ille, qui eſt minus ſeptennio.*
15 *Teſtis interrogari non debet, an Titius hoc fecit.*

16 Te-

16 *Teſtis quando interrogari poteſt de vita, & conditione.*
17 *Teſtis non debet interrogari ad importanam interrogationem.*
18 *Teſti non recordanti nomen delinquentis commemorari poſſunt plura nomina.*
19 *requiſitoria ad videndum juramenta teſtium quando repetuntur.*
20 *Citationis formula cum advertimentis pro repetitione.*
21 *Teſtium repetitionum Formula.*
22 *Teſtis quando poteſt corrigere ſuum examen, & quando negat, datur Formula.*
23 *Clauſula monitus quid ſignificat, & quem effectum parit.*
24 *Examen factum poſt particulam monitus, quid facere poteſt Judex.*
25 *Conteſtatio litis quomodo fit, & quid facere poteſt Judex.*
26 *Clauſula monitus abſque indiciis ad torturam non viget in M. C.*
27 *Reus interrogatus cum clauſula monitus, conſtituitur.*
28 *Sine clauſula monitus, ubi gravia ſunt indicia, decipitur reus, qui credit non adeſſe dicta indicia.*
29 *Reus de pluribus inquiſitus ſuper omnibus interrogari debet cum clauſula monitus, alias proceſſus erit nullus, ſi adſint indicia gravia.*
30 *Reus offerens ſuam depoſitionem ante defenſionis terminum quid agendum.*
31 *Querelatus de ſtupro, quomodo ſit examinandus cum advertimentis.*
32 *Formula Rei, qui ſocios nominavit.*
33 *Confeſſionis formula convalidandi a Scriba, Caria pro Tribunali ſedente, quando a Judice recepta non fuit informa Judicis.*
34 *Advertimenta in dicta Formula.*
35 *Et quando confeſſio ſufficis in tortura; & datur formula convalidationis in tortura.*
36 *Clauſula iterum monitus quid importet.*
37 *Formula quando minor ceſſitetur in corda.*
38 *Judex recuſari poteſt, quando interrogat reum ad finem habendi indicia ab ejus ore, & datur cautela examinanti, uti tertia perſona, & datur formula.*
39 *Formula citandi enunciatur, non uti principalem, ſed uti teſtem.*
40 *Confeſſionis formula, quando reus confitetur vigore banni.*
41 *Confeſsionis in tortura facta datur formula.*
42 *Confeſsionis ratificationis datur formula.*
43 *Ratificatio quando eſt facienda.*
44 *Contrarium dicit noſter Auctor.*
45 *Formula tortura cum funiculis.*
46 *Forjudicationis ſententiæ in crimine læſa Majeſtatis datur formula.*
47 *Advertimenta ſub dicta formula.*

1 FOrmula libelli querelæ.
2 Quod in libello explicari debet tempus, locus, & cauſa, ne auferantur defenſiones, nam querelatus probare poteſt, quod illa die alibi erat.
3 Hæc probatio ſtrictè coarctari debet, ſcilicet quod toto eo die adverſarius ſuus in aliis locis eſſet.
4 Et ſi eſt bene probatum delictum per duos teſtes.
Sed delatus per alios duos teſtes probaverit die, & hora commiſſæ cædis, ſe alibi fuiſſe.
Tunc abſolvendus eſt tanquam innocens; & rationem ibi aſſignat amplietionibus, & limitationibus, ibidem.
5 Querelans debet ſe obligare pro expenſis ſub hac formule.
Conſtitutus N. N. de tali Patria penes actu præſentis cauſæ principalis querelans ſe obligavit, & promiſit reficere parti adverſæ omnes, & quaſcunque expenſas rogatas, & erogandas in præſenti cauſa in caſu ſuccumbentiæ, & ad majorem cautelam T. de T. hinc præſens latens ſine patre dixit, ſe obligavit, & fidejuſſit, & ita inſolidum cum poteſtate capiendi conſtituto, & precario ſe obligaverunt, renunciaverunt, & juraverunt.

6 Judex officio procedens examinare tenetur principalem offenſum, & formula hæc eſt:
Die, &c. coram Domino N., vel ordinatione Judicis T. de T. della T. Patria, dice fare il T. officio, ætatis annorum tot. Ut dixit principalis vulneratus medio ejus juramento, interrogatus, & examinatus ſuper præſenti informatione, e primo come ſi trova eſſe T. de T. ferito in queſto modo da chi; come, quando, dove, con che armi, e perche cauſa.
„ Dixit: Signor nel tale giorno, circa la tale ora
„ nel tale luogo T. de T. mi offeſe tirandomi due
„ colpi di cortello nel petto, (o con ſcoppetta, o
„ con archibuggietta) mi tirò una archibuggiata fe-
„ rendomi nel petto, a cauſa, che, &c.
„ E dettoli ſe contro T. de T. ne eſpone querela.
Dixit: Signor si, *quo caſu in omnibus eſt audiendus.*
„ E dettoli chi può deponere delle coſe predette.
Dixit: Signori li T. e T. *talis Scriba, vel Actuarius.*
7 Et cogi poteſt offenſus propalare offenſorem, ut auctor noſter dixit *cap.* 1. *nu.* 68. & poteſt fieri mandatum, & etiam carcerari, ut reus puniatur.
Et ſi offenſus deponit quod pugno fuit percuſſus, ſed teſtes deponunt fuiſſe percuſſum alapa, tunc teſtibus credendum eſt.
Et ratio eſt: quia offenſus præſumitur tacuiſſe ob verecundiam.
Et in furto dicitur principalis diſrobatus medio ejus juramento interrogatus, & examinatus ſuper præſenti informatione, „ e primo come eſſo tale è ſtato
„ rubbato, da chi, e che tiene ſoſpetto, in che mo-
„ do, quando, dove, che robbe, e di che valore,
„ dixit Signore, &c.
8 Primum interrogatorium eſt circa factum.
Secundum circa perſonam furis.
Tertium circa modum an clam, vel palam, & an violentia ut diſtinguatur furtum a rapina, ſeu latrocinio.
Quartum circa tempus an die, vel nocte.
Quintum circa locum an domi, an in nemore, an in via publica.
Sextum circa bona, & valorem.
Bona furata recognoſci debent per teſtes, quid poſuerunt in genere, & per principalem, ut in liquido conſtet de furto, & res reſtituatur domino.
9 Formula talis eſt.
Die 7. Neapoli ordinatione Judicis T. cauſæ Commiſſ. „ Da me ſottoſcritto Maſtrodatti (o Scriveno)
„ eſſendo ſtate poſte le tali, e tali robbe in mezzo
„ di altre robbe, elle dette ſimili ſupra d' una boſ-
„ ſetta nella Sale della Vicaria, ivi è ſtato introdot-
„ to T. di T. principale diſrubato, il quale adver-
„ tito che voglia vedere bene ſe fra queſte robbe, che,
„ al preſente ſe li moſtrano, vi conoſca le robbe ru-
„ bateli, ſiccome ha detto, e depoſto nelle ſua de-
„ poſizione al preſente lettali, e precedente giura-
„ mento di dire la verita, viſte, e reviſte bene det-
„ te robbe una per uno, Dixit Signore qua fra que-
„ ſte robbe vi è le tal coſa, quale è mia, pigliando-
„ la con le mani, quale robba fu ritrovata in pote-
„ re di T. di T. o in caſa, o in altro luogo, & in fi-
„ dem talis Actuarius.

Altera Formula examinandi Teſtes.

„ T. de T. della T. Patria d'età d'anni T. ut di-
„ xit, dice fare il tale officio, ed abitare nelle caſe
„ di T. di T. medio ejus juramento interrogatus, &
„ examinatus come paſſa il fatto dell' Omicidio com-
„ meſſo in perſona di T. di T., da chi, quando, do-
„ ve, in che modo, con quali arme, e per qual cau-
„ ſa dixit, &c.
10 Teſtis debet reddere cauſam ſcientiæ, & ſe ſubſcribere, vel ſignum Crucis facere ſi neſcit ſcribere, & ſi dextera manus eſt læſa, tunc ſcriba pro eo ſcribit dicendo N. ſtante impedimento, ex quo læſus in dextra manu pro eo ſubſcripſi ego T. de Tale Actuarius.
Et noſter Auctor reddit rationes, quare dicitur ætatis talis, e ſare tale officio, & aliis, &c.
11 Judex ſcribere debet, quicquid teſtis dicit ſive in favorem, ſive contra culpatum *juxta pragmat. 6. de Actuariis.*

12 Teſtis ſi loqui neſciat Italico ſermone interrogandus eſt a duobus interpretibus, qui examinantus qualiter ordine Judicis colloquium habuerunt cum N. qui reſpondit ſcire hoc & hoc.

13 Si teſtis poſt ſubſcriptionem velit addere, dicitur, *& denuo medio juramento interrogatus reſpondet.*

14 Formula, qua deponit ille, qui eſt minus ſeptennio, eſt in retroſcripto capite ultimo.

15 Teſtis interrogari non debet, an Titius hoc fecit, quia depoſitio eſt invalida, nam facile deponit, quod a Judice eſt ſugeſtum ad ejus complacentiam.

16 Verum in caſu quo aliquis veniret de crimine inquiſitus, tunc Judex interrogare poteſt teſtem de vita, & ejus conditione.

17 Judex non debet dicere ad opportunam interrogationem, quia dicitur depoſitio facta ſuper ſuggeſtionem paliatam.

Verum quando interrogatur de facto, quod precipi non poteſt, valet depoſitio.

18 Si teſtis non recordatur nomen delinquentis, tunc Judex poteſt commemorare plura nomina, Petrus, an Franciſcus, an Joannes, & non dicitur [illegible] io.

19 Formula requiſitoriæ ad videndum teſtium juramenta, quando repetuntur teſtes.

De mandato M. C. [illegible], &c.

Cum fuerit in cauſa pendente inter R[illegible] Fiſc[illegible] ex uno, [illegible] T. de T. [illegible], carceratum ex altera, proviſum per eandem M. C. quod teſtes in dicta cauſa examinati repetentur per T. [illegible] T. Actuarium, qui pro repetitione prædicta ac[illegible] eſt in partibus. Ideò [illegible] , & peremptorie citatur [illegible] dictus T. de T. principalis inquiſitus [illegible] ſui nomine deſtinet perſonam ad videndum [illegible] repetendorum juramenta.

Citatur carceratus, & Scriba in dicta citatione referat etiam hac formula.

De T. fuit datum [illegible] N. N. per me Scribam cauſæ [illegible] dictorum teſtium repe[illegible]rum.

Et ſi teſtes repetuntur in Curia Reus carceratus, poſtquam eſt citat[illegible], aſportatur ad videndum teſtium juramenta.

20 Formula citationis pro repetitione.

De mandato M. C. [illegible].

Ad inſtantiam R. F. ex proviſione [illegible] ſubſcriptum Commiſſarium, A[illegible] Curiæ F. committimus, & mandamus, quod peremptorie [illegible] ſubſcriptos teſtes ad pœnam unciarum auri 25. per quemlibet Fiſco Regio applicandam, [illegible] die juridica poſt præſentium notificationem perſonaliter coram me ſubſcripto Actuario in [illegible] ſi[illegible] depoſitum, ac legitime repet[illegible] eorum, [illegible] teſtimonium veritatis, in cauſa eadem M. C. vertente inter dictum T. de T. ex una, & T. de T. principalem inquiſitum, & carceratum ex altera, datum die, &c.

Formula repetitionis teſtium.

21 *Tale di Tale della tal Patria, dice fare il tale officio, abita [illegible] tale ſtrada, Caſa de tale, ætatis ſuæ annorum tot, ut dixit, teſtis citatus, & relictus medio ejus juramento interrogatus, & examinatus, ut ſupra.*

„ Interrogatus che ſa eſſo Teſtimonio del tal delitto in perſona del tale di tale, da chi, come, e „ quando, dove con che armi: dixit.

„ [illegible] di queſto [illegible] tto, che mi dimandate ne ſono ſtato eſaminato un'altra volta, e hò detto la „ verità, e per non fare errare, voglio mi ſi legga „ la mia de[illegible] *pror. ſl. T. [illegible] ſcri per dictum T. de T. ſubſeyus nomine, & cognitione, quæ incipit.*

Die tali, T. de T. della T. Patria, & [illegible] quando fuit, cum ſubſcriptione dicti [illegible], Io Tale [illegible] T. cum ſigno Crucis dicti Talis, Talis Actuarius, & per ipſum Talem de T. Teſtem bene audita, & intellecta ejus depoſitione de verbo ad verbum, ut jacet ipſam denuo cum juramento ratificavit, emologavit, & acceptavit, & in ea ſe retulit, & perſiſtit, ſingula ſingulis referendo, nil addendo, nec diminuendo, & in forma [illegible] tam de loco, & tempore, quam de omnibus aliis circumſtantiis, ut in ea contentis, &c.

22 Teſtis ex intervallo ſuum dictum corrigere nequit ob ſubrogationis timorem.

Verum [illegible] poſt examen te[illegible] notitia perveniat

Vel ſi ita diſtinctè non eſſet interrogatus, [illegible] in primo examine dixit de audito Titium pecunia accepta homicidium commiſiſſe

Sed in repetitione deponere homicidium commiſiſſe in cauſa [illegible] reddendo con[illegible] udentem rationem. Tunc ceſſat ſuſpicio.

Die tali, & coram DD. T. T. Judicibus M.C. in ea exiſtentibus, vel ordinatis [illegible] M.C. [illegible] di T della T. Patria, dice fare [illegible], at [illegible] annorum tot, ut dixit, & ex aſpectu apparet, principalis inquiſitus, & carceratus, [illegible] ejus juramento interrogatus, & examinatus, & primo, come [illegible] eſſo T. de T. carcerato, e quanto tempo, [illegible] Signore.

„ Interrogatus ſe sà la cauſa di detta carcerazione, dixit.

„ Interrogatus nel tale giorno, dove ſtava, con chi, dixit.

„ Inter[illegible]atus ſe con[illegible] co T. de T. dixit.

„ Interrogatus ſe con [illegible] etto [illegible] ha paſſato differenza, dixit.

„ Et monitus dicere veritatem, come paſſa il fatto dell o[illegible] idio [illegible] ın perſona di N. & N. „ e [illegible] vero, che eſſo in tale [illegible] nel ta[illegible] luogo, „ per la tal cauſa [illegible] un Arc[illegible] ata, per [illegible] qua „ le reſtò ſe ito e dopo alcuni giorni ſe ne mo[illegible], co„ me ſe n'è preſa informazione [illegible] a G. C. dixit.

23 Part[illegible] *monitus* [illegible] ſignificat Judicem eſſe in probatis, quo [illegible] fateri tenetur delictum.

Ideoque ſi gravia [illegible] non exſtant, non debet Reus interrogari [illegible] hac particula *monitus*, nam Judex de[illegible] Reum, & [illegible] confit[illegible] ex utraque parte juramentum ſpernitur.

24 Judex ſi ad ulteriora procedit cum detinendo in carcere, & tormentis ſubjiciendo, & Reus a pertinacia deſiſtat, excuſatur.

25 Conteſtatio litis de jure communi fit per interrogationem Judicis, & per rei reſponſionem. Ideo Judex gravaret reum, ſi abſque gravibus indiciis ad torturam interrogaret, & cum particula *monitus* conſtituat hominem Reum, qui uti gravatus poteſt Judicem ſuperiorem a[illegible]re.

26 Hodie tamen dicta particula *monitus* parum præjudicium paret, nam multis examinati fuerunt hac particula, & contra eos ad ult[illegible]iora non fuit proceſſum, attenta mala conſuetudine interrogandi inquiſitos abſque indi[illegible] ad torturam ſufficientibus.

Q[illegible] conſuetudo M. C. non viget

27 Quando reus interrogatus cum hac particula *monitus* uti reus conſtituitur.

28 Quando gravia exiſtunt indicia, ſi reus interrogatur ſine clauſula *monitus* deciperetur reus, quia crederet prædicta indicia non adeſſe.

29 Si reus de pluribus inquiſitus ſuper aliquibus interrogatus fuiſſet cum clauſula *monitus*, & ſupra aliis non, tunc ſuper aliis proceſſus eſt nullus

Ratio eſt, quia litis conteſtatio ad procedens examen refertur

30 Si reus ante defenſionis terminum affert ſuam depoſitionem, tunc in crimina atrociſſima depoſitio principalis deneganda eſt.

Et ratio, ne leviter procedatur, ubi rigoroſe procedere fas eſt.

31 Querelatus de ſtupro cum ingeſto exiſtentibus indiciis ad torturam.

Et mulier uti principalis in ſe & teſtis quoad alios inculpavit alium, an dicta mulier torqueri poſſit ad ſciendum a quo fuit ſtuprata. Negative reſpondit *Auctor hic plures rationes adducens.*

Primo qua animoſe ſe gereret contra querelatum.

Secundo quia debilitarentur probationes proceſſus.

Tertio quia præſumitur mulierem ob amorem querelatum exculpaſſe.

Quarto [illegible] a ſocii criminis exculpationem proficit, ſi gravia indicia exiſtant.

32 *F[illegible] m[illegible] a Re[illegible], qui ſocios nominat.*

Die &c. & in M. C. V. & coram D. D. judicibus T. de T. pro Tribunali ſedentibus.

Tale di T. della T. Patria d'età d'anni tanti, ut dixit,

xit, & ex aſpectu apparet principalis inquiſitus, & carceratus quoad ſe, Teſtis verò quoad alios, medio ejus juramento interrogatus; come ſi ritrova eſſo depoſitante carcerato, dixit, Signore la cauſa della mia carcerazione, credo, che ſia per queſta, &c. (ſi eſt minus decem, & octo annis) dicitur cum juramento ſibi delato ante ſ... tem, & preſentiam T. de T. Curatoris ad hunc actum dati, & in ejus abſentiam ſub eodem juramento interrogatus, & primo, &c.

Formula confeſſionis convalidanda a Scriba, Curia pro Tribunali ſedente, quando a Judice recepta non fuit in Figura judicii.

Die, &c. & coram T. di T. pro T. &c.

33 *T. de T., & iterum cum juramento interogatus, come ſi trova carcerato, e per qual cauſa, dixit. La cauſa io l' ho detta un' altra volta avanti del Signor N. N. (o tal Giudice) ed allora depoſi la verità, ac inventa quadam depoſiti ne in proceſſu exiſtente facta ſub die, &c. per dictum T. de T. quæ incipit, &c. eique lecta de verbo ad verbum, dixit. Signore quella è la mia depoſizione, quale io feci avanti il detto Sig. Giudice, e quella è la verità, quella accetto, ratifico, e di nuovo con giuramento confirmo, & ſic ſingula ſingulis referendo per modum, ut ſupra, dixit, & depoſuit de depoſitione, ſeu confeſſione prædicta, & in fidem.*

34 Verum hæc formula poteſt dici invalida, quia pendet a prima radice infecta; nam ob Tribunalium terrorem depoſitionem ſuam facile non revocaret. Et ut omne vitium eſtorſionis vitetur, melius eſt coram alio Judice iterum a principio recipi depoſitio.

35 Et ut confeſſio nominati ſufficiat, in Tortura convalidanda eſt, ut *Auctor hic & capite 8. dixit.*

Formula convalidationis in Tortura.

Die &c. pro retroſcripti decreti executione dictus N. de T. principalis inquiſitus, & carceratus ad cameram Cordæ Secretæ ad convalidandam ejus confeſſionem ſponte factam in caput ſociorum, nec aliter, nec alio modo, & ordinatione DD. N. & N. Judicum M. C. ad cordam ligatus, ac quadam ejus depoſitione inventa in proceſſu exiſtente, quæ incipit T. de T. della T. Patria, & ſequitur finit cum ſubſcriptione dictante, vel Signo Crucis, atque ei de verbo ad verbum lecta fuit, & monitus dicere veritatem,
„ ſe quello, che ha confeſſato, e detto contro i ſuoi
„ Compagni è vero, lo dica, e non s'inganni l'anima
„ ſua, *dixit*; Signori miei quanto hò detto, e depoſto nella mia depoſizione di preſente a me letta, è vero, e ſe non foſſe vero, non l'avaria detto.

35 Dicitur iterum *monitus*; Nam geminatio actus confirmationem inducit. & Judicis mentem magis movet ad ita credendum.

Si ſocius non fuiſſet nominatus per nomen, & cognomen, eſt in convalidatione recognoſcendus; & actus incipit; ut ſuper, & poſtea ſequitur.

Et prædictorum ordine fuit N. & N. inter plures conſimiles introductus ad dictam Cameram cordæ ante faciem; ad quorum præſentiam fuit dicto T. de T. confeſſo delatum Juramentum in re de veritate dicenda, iſque monitus „ che voglia vedere bene, ſe tra
„ le dette perſone; poſte avanti d' eſſo alla Ringa,
„ vi fuſſe la perſona deſcritta: e nominata nella ſua
„ Confeſſione; lo dica, e tocchi con il piede, ſe
„ non v'è, non lo dica, e non s' inganni l' anima
„ ſua; *dixit*: Signori miei quello è il T. uomo,
„ che intervenne con me nel Tale fatto, come hò de-
„ poſto nella mia confeſſione „ *& poſtea ad cordam ligatus tetigit dictum T. fuit pedibus, prædictorum ordinatione ad cordam elevatus, & iterum monitus dicere veritatem* „ ſe quello, che ha depoſto e ve-
„ ro, e ſe quella perſona, che eſſo toccò con li pie-
„ di, e l'iſteſſa da eſſo nominata in detta ſua confeſ-
„ ſione, *dixit*: Signori miei quello, che hò depoſto
„ è vero, e la perſona, che hò toccata è quella ſteſſa, con la quale feci il tale delitto, e l'hò conoſciuta beniſſimo.

Et cum ſtetiſſet dictus T. in corda prædicta per aliquantulum temporis ſpatium fuit deſcenſus, & ſolutus ad carceres dimiſſus.

Sed hic adverte, quod præſens actus fieri non debet, ne ob dolorem unum pro alio tangat.

37 Formula quando Minor confitetur in corda.

Die, &c. pro retroſcripti decreti executione T. de T. Principalis inquiſitus, & carceratus, ductus ad Cameram Cordæ ad convalidandum ejus confeſſionem ſponte factam ſociorum, nec aliter, nec alio modo, & ad cordam ligatus ad finem terrendi, fuit inventa quadam depoſitio, quæ incipit die, &c., & ſequendo finit, &c., eique lecta de verbo ad verbum ordinatione dominorum Judicum fuit monitus dicere veritatem „ ſe quello che ha detto, e depoſto nella
„ ſua confeſſione contro N. & N. ſia vero, lo dichi,
„ ſe non è vero, non lo dichi, e non s' inganni l'
„ anima ſua; *dixit*, Signore quanto hò detto è ve-
„ riſſimo, queſto è T. di T. che intervenne con me
„ nel fatto, che hò confeſſato „ *& ſic cum ſtetiſſet per aliquantulum temporis ſpatium fuit ſolutus a corda prædicta, & ad carcerem dimiſſus cum proteſtatione in forma.*

Judex ſi interrogat Reum ad finem habendi ab ejus
38 ore incidia, quando levis ſuſpectio adeſt pro crimine, ut animoſus poteſt recuſari.

Ideò cautela erit, ut Reus examinetur tamquam tertia perſona, & non uti principalis.

Ita quoque comparens uti Teſtis, & ſuſpicio eſt, quod poteſt eſſe principalis.

Formula examinandi, uti Tertia Perſona.

Die; &c. „ T. de T. de T. patria d'età ſua d'anni
„ tanti „ *ejus medio juramento interrogatus.*
„ E primo come ſi trova in preſenza noſtra *dixit, &c.*

Interrogatus „ come paſſa il fatto ſucceduto in per-
„ ſona di T. di T. *dixit*.

Et ſic fuit in carceres dimiſſus cum proteſtatione in forma.

39 Hic adverte non, quod dicitur *principalis inquiſitus*.

Formula citandi leviſſime enunciatum non uti principalem, ſed ut Tertia Perſona.

„ Perche teneemo biſogno della perſona di T. di T.
„ per informarci d' alcuni negozj d' importanza al
„ ſervizio del Regio Fiſco; Però dicemo, ed ordi-
„ namo a detto T. di T., che fra il termine di gior-
„ ni... debbia perſonalmente comparire in queſta
„ G. C. appreſſo il ſottoſcritto Scrivano, e non lac-
„ cia in contrario ſotto pena d'oncie d'oro, &c.

T. Judex T. Att.

40 Formula confeſſionis quando Reus confitetur vigore banni, quod permittitur indultus delicti.

Die, &c. In Magna Caria, &c. & coram Dominis Judicibus T. de T. d' anni tanti principalis in ſe ſub ſpe tamen indultus, Teſtis verò quoad alios, cum Juramento interrogatus, & examinatus ſuper præſenti informatione, &c.

Interrogatus „ come eſſo N. N. ſi ritrova in preſen-
„ za noſtra, *dixit*.

„ Signori avendo avuto notizia, che s'è publicato
„ banno, che chi poneva in chiaro il tale delitto,
„ benche non fuſſe ſtato complice, ne godeva indul-
„ tó, per godere detta grazia in quanto a me ſono
„ venuto a ponerlo in chiaro, tanto maggiormente
„ che così mi hanno aſſicurato le Signorie Voſtre.

„ E dettoli come paſſa il fatto del delitto commeſ-
„ ſo in perſona di Tale di T. da chi, come, quando,
„ dove, in che modo, chi ſono li complici: *dixit* Signori.

„ E dettoli in che modo ſi può verificare detto delit-
„ to, *dixit*: Signori in queſti, e queſto modo, *& ſic fuit ad carceres miſſus.*

41 *Formula Confeſſionis in Tortura factæ.*

Pro executione decreti ſan ſub die, &c. T. de T. fuit ductus ad Cameram Cordæ, & ordinatione Dominorum Judicum T. de T. monitus dicere veritatem, come paſſa il fatto del omicidio commeſſo in perſona di T. di T. da chi, come, quando, dove, e perche cauſa, dixit, &c.

Et ordine prædictorum fuit ligatus ad Cordam, & iterum monitus dicere veritatem, come paſſa il fatto di detto omicidio, dixit &c.

Ideoque ordinatione prædicta fuit ad Cordam elevatus, in qua pendens *monitus* dicere veritatem, dixit; Signori ſcendetemi, che voglio dire la verità.

Et deſcenſus, ac a Corda prædicta ſolutus monitus dicere veritatem avanti Dio Beodetto, e non s'ingaoni l'anima ſua, dixit: Signor il T. di T. a cauſa che, &c. & recepta dicta confeſſione cum Dominis Judicibus fuit ad carcerem dimiſſus cum proteſtatione, &c.

Si ſtatim ad cordam elevatus non confiteatur; dicitur: cum ſtetiſſet in tormento prædicto per ſpatium mediæ horæ, vel quartæ horæ, dixit, &c.

Hæc coolideratio omitti noo debet pro occurrentibus caſibus, & pro Advocatorum aſſerentium præ dolore magni tormenti Clientulum fuiſſe confeſſum.

Formula ratificationis Confeſſionis prædictæ.

42 *Die, & ora, &c.*

In Magna C. coram Dominis Judicibus pro Tribunali ſedentibus dictus Talis de Tale principalis inquiſitus, & carceratus, ſolutus a vinculis, & catenis ac in priſtinam poſitus libertatem fuit monitus ad audiendam ejus confeſſionem in Camera Corda factam, quæ incipit dic tali juſſus, & ſequendo finit, &c.; & fuit ad carceres dimiſſus cum proteſtatione in forma, eique illa de verbo ad verbum lecta, ut jacet, & bene per eum intellecta fuit acceptata, emologata, & ratificata ſingula ſingulis, & denuo cum juramento dictus T. de T. acceptat, ratificat, & emologat, T. de T. Actuarius, &c.

43 Hic adverte, quod ratio faciends eſt poſt viginti quatuor horas, & hæc eſt commuois opinio.

Verum in atrociſſimo crimine valida eſt ratificatio, etiam ſi fiat poſt aliquas horas, & ideo dicitur die, & hora, &c. ut advertit noſter auctor hic.

Et facta ratificatione confeſſionis, ut auctor noſter dixit fuiſſe practicatum 1570. in cauſa confeſſi de vitio neſando.

44 At ideo noſter Auctor narrat aliquos putare oon eſſe impartiendum, ſed procedente monitione eſſe procedendum ad condemnationem.

Formula actus Torturæ cum funiculis.

D*Ie, &c. pro retroſcripti decreti executione talis de tale principalis.*

45 *T. de T. principalis inquiſitus ductus ad Cameram corda ante preſentiam N. N. Judicum M. C. fuit per ipſos monitus dicere veritatem, come paſſa il delitto commeſſo in perſona de T. de T. da chi, come, quando, dove, & in che modo, dixit, &c.*

Et prædictorum ordine a Miniſtro Juſtitiæ dictus talis fui ſpoliatus, & in pulſu brachii dexteri ligatus, tamen antequam ſtringeretur, fuit per ipſos monitus dicere veritatem, come paſſa detto delitto, dixit, &c.

Et ordine quo ſupra fuit juſſum cum prædictis funiculis ſtringi, atque deſtringi pulſu prædicto, & dum diſtringeretur, fuit monitus dicere veritatem, come paſſa il detto delitto, dixit, &c.

Et cum ſtaret in tormento prædicto fuit iterum monitus dicere veritatem, dixit, &c.

Et cum ſtaret ſic diſtrictus dictus funiculus infractus fuit articulus, nec non cum aliis funiculis in pulſu brachii ſiniſtri prædictorum ordine fuit ligatus (ſed antequam, &c., nec ut ſupra ter interrogatur), & exiſtens in tormento prædicto ordine prædictorum fuit ad cordam ligatus, atque monitus dicere veritatem, e non eſſere pertinace in tacerla, dixit, &c.

Quamobrem fuit ad cordam elevatus, & in ea pendens fuit monitus dicere veritatem, come paſſa detto delitto, dixit, &c.

Et in ea pendens monitus dicere veritatem dixit, &c.

Et in ea pendens monitus dicere veritatem, dixit, &c.

Et in ea pendens monitus dicere veritatem dixit, &c.

Et cum ſtetiſſet in tormento prædicto per horam ampolletta, fuit deſcenſus, et ſolutus funiculis ad carceres fuit demiſſus cum proteſtatione in forma, T. Actuarius.

Sic actus perficitur quando duobus funiculis tortura adhibetur, ſi vero cum quatuor inferatur, ſemper dicitur, & cum ſtaret ſic ſtrictus, fuit cum aliis funiculis in eodem brachio dextro ligatus: & monitus eſt modo, quo ſupra, & ſic deinde dicitur in brachio ſiniſtro.

46 *Formula ſententiæ Forjudicationis in crimine Læſæ Majeſtatis.*

Omnibus pateſiat elapſis menſibus Gallorum hoſtium navali Claſſe hujus Tyrrheni maris oram aberrante N.N. non ſolum illis commeſtibilia attulit; ſed etiam inhærente in mare Montis Caſtello ejuſdem intelligentia deprehendendi modum illum habere, cum detrimento, cum multorum illud defendentium nece, cujus facinoris capta informatione citatus ad dicendum cauſam quare non incurrerit læſæ Majeſtatis pœnam; factuſque contumax, inſtante Reg. Fiſ., ut declaremus eum læſæ Majeſtatis crimen incurriſſe cum effectu ejus bona Ærario applicanda; audita relatione facta per R. Conſ. T. de T., & cum inſpecto crimine ſummo jure procedendum ſit contra N. qui tanquam ſubditus, cum debuiſſet oppugnare prædictos Gallos acclamavit auxilium, quod eis præſtitit, ita gerendo contra debitum Divinæ, atque humanæ legis, qua tenebatur, etiam ſanguinis effuſione inſervire, ſuumque Naturalem tueri Dominum votis N., & N. adhibitis, atque feudatorum Regni ſuffragiis.

Chriſti beatiſſimæque Virginis Mariæ nominibus invocatis, de quorum ultra rectè judicia procedunt, & oculi judicantium reſpiciunt veritatem, ſacroſanctis Evangeliis coram nobis propoſitis, & reverenter inſpectis, per hanc noſtram diffinitivam ſententiam, dicimus pronunciamus ſententiam, atque declaramus profatum N. N. incidiſſe in pœnas a jure ſtatutas contra Reos læſæ Majeſtatis, & rebelles, & proinde debere ab omnibus, offendi & impune occidi, & bona ejus omnia, tam feudalia, quam burgenſatica, jura, & actiones, a die, quo perfecit a fidelitate, ipſoque jure, ipſoque facto fuiſſe, & eſſe legitimè acquiſita, publicata in aperta, & incorporata Regiæ Curiæ a Fiſco prædictæ Majeſtatis quoad principale dominium, proprietatem, & poſſeſſionem ipſorum, prout præſenti diffinitiva ſententia, quatenus requirantur incorporata, acquiſita, aperta, & publicata, decernimus, & declaramus, per hanc noſtram diffinitivam ſententiam declaratoriam taliter proferentes N. N. Regii Conſiliarii.

Die T. hora, &c. lecta, lata promulgata fuit prædicta ſententia nomine Suæ Catholicæ Majeſtatis per me T. de T. Ordine DD. T. de T. in Aula M. C. prò Tribunali ſedentium; de intervenientibus T. T. de Principibus, ſeu Baronibus Regni Præſentibus T. de T. Actuar.

47 Advertatur quod ideo dicitur N. N. ſubditi, quia non ſubditus vim læſæ Majeſtatis non committit.

Et dicitur N. N. feudatariorum Regni ſuffragiis.

Quia cauſæ feudatariorum terminari debent cum ſuffragiis parium Curiæ vigore Conſtitutionis; *ut Univerſis.* & *Afflict. in dict. Conſtit.* ubi dicit hoc in viridi obſervantia.

Finis Libri Primi.

CRIMINALIS DECRETORUM PRAXIS

AUCTORE

D. CAROLO ANTONIO DE ROSA, SIVE DE ROSIS.

LIBER SECUNDUS.

PROEMIUM.

Quo Carnis delicta, non quia frequentia, ideo mitius eſſe punienda demonſtratur, ſed & acrius; item Libidinis incitamenta enumerantur, atque remedia.

SUMMARIUM.

1 *Libidinis incitamenta.*
2 *Stupra, & adulteria cur mitius ſunt caſtiganda.*
3 *Blaſphemia contra Omnipotentem Deum prolata ultimo ſupplicio olim puniebantur, ſed hac pœna in Regno commutata eſt.*
5 *Carnis delicta acrius punienda per Auctorem.*
5 *Libidinis remedia.*
6 *Dina factum.*
7 *Thamar factum.*
8 *Lucretia factum, atque Florinda.*
9 *Blaſphemia pœna quare fuit minorata.*
10 *Pœna Regia Pragmatica, ut imponatur contra blaſphemantes Deum, & Mariam Virginem non requiritur blaſphemandi conſuetudo.*
11 *Pœna Statuti contra blaſphemiam quando minoratur.*
12 *Delictorum frequentia pœnam aggravat.*

1 FRequentia Stupra ſunt, & Adulteria, quoniam naturali appetitu, & ſtimulo Carnis, qua inducimur, committuntur, ſicque propter propriam voluptatem.

Frequentia quoque ſunt, quoniam homines ſuapte natura deſidiam magis, quam laborem appetunt; Hinc Martial.

Queritur Ægiſtus quare ſit factus adulter?
In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.

Æpulantur, & inebriantur vino, in quo eſt Luxuria; ut advertit Divus Paulus *ad Ephesios.*

Qui legere ſciunt, potius profanos, quam ſpirituales libros legere cupiunt; & ita legendo, & cantando, uti incantatores, ſerpentes libidinoſos vocant, & in eorum cordibus includunt.

Delectantur Picturis inhoneſtis, & deoudatum corpus Statuis habentibus.

Gaudent laſcivis, illicitiſque loquutionibus, quippe quæ ad luxuriam homines commovent; & quod pejus, meſſis tempore eloquia hæc Deo, vice gratiarum actionis emittunt. Hinc inhoneſtæ loquutiones, atque alia illicita nullo tempore ſunt permittenda; Imo a Magiſtratibus interdicenda, juxta Ariſt. *lib. 7. Polit cap.* 17.

Non negant oculis omnia, quæ deſiderant; ut Eccleſ. Cap. 2., inquit, *hi duces ſunt in amore*, & Propert. *lib.* 2.

Dum nos fata ſinunt, oculos ſatiemus amore.

Præterea frequentia Stupra ſunt, & Adulteria propter nimiam familiaritatem, quæ eſt inter feminas, & viros, *uris videndo fœminis*, inquit Poeta, & Rever. Drexelius *lib. Nicete cap.* 8.

Mulier tactu viſcus,
Viſu baſiliſcus.

Converſatio enim ideo dicitur, quia unius actionem, ſcilicet morem in alterius convertit.

2 Prædicta (ut multi ajunt) frequentia ſunt, quia humana, ideo intra nos ſunt mitius caſtiganda, cum adeo ſit infirmitas humana; ut neque magnitudo, neque minoratio pœnæ efficere poſſit, ut arceantur.

Sicuti blaſphemiæ etiam contra Omnipotentem Deum prolatæ, licet de jure communi ut *in Authent. Omnibus hominibus. Titul. ut non luxurientur contra naturam*, ultimo ſupplicio punirentur, veruntamen attenta humana infirmitate, ex qua ob nonnulla accidentia homines ſunt triſtes, atque iraſcibiles, in Regno hæc pœna per Imperatorem *Fridericum* in linguæ mutilationem fuit commutata, ut in *Conſtitut.* incipiente *In blaſphemantes*, cui pœnæ, etſi

3 fuerit addita bonorum confiſcatio pro tertia parte, ut per *Pragm.* Regis Ferdinandi *tit. de blaph.* per aliam tamen *Pragm.* poſtmodum promulgatam a Prorege anno 1556. quæ eſt quinta *hoc titulo* generaliter contra blaſphemantes Omnipotentem Deum, & Sanctos

ejus,

ejus, triremia pœna per quatriennium, & linguæ perforatio in locum mutilationis fuit ſtatuta; atque hæc perforatio non multis ab hinc annis etiam uſu receſſit, etſi contra B. Virginem blaſphemis prolata fuiſſet, necnon prædictam *Pragmat.* pœnam, nonniſi contra conſuetum blaſphemare, locum habere teſtatur Dominus Reg. Merlinus *contr. illuſt. tom. 1. cap. 97.*

At nos contrarium ſentimus; etenim bruta ſenſu,
4 rationalia moventur ratione, eique ſubjacere deberent; namque hæc prohibet illicita, perſuadet honeſta, atque Deo obedire, qui creavit omnia, *neque omnes creaturæ ſentiunt Creatorem*, ait D. Hieronymus, & Matth. 8. *Qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei*, & prædicta uti mala probibuit, ut in Præceptorum Decalogo *præcepto 6. & 9.* nec utique præcepit difficilia (inquit etenim) ut in Evang. Matth. *Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*, neque impoſſibilis, quia Deus impoſſibilia non jubet, & S. Auguſt. *in ſerm. 161. de nat. & gratia cap. 43.* hoc idem probat, *Qui, quæſo, dicit, impoſſibile eſſe homini amare: Amare inquam Creatorem beneficum, Patrem amantiſſimum, deinde etiam & carnem ſuam in fratribus; at verò qui diligit, legem implevit*, Sed tu hæc reddis tibi impoſſibilia? perditio tua ex te Iſrael.

Nam cur vacas otio, quod mentem, & corpus corrumpit? nonne ſcis, quod aqua, quæ non currit, putreſcit.

Cur ventrem multo imples cibo, & non temperas te nimio vini potu? rationalis es? juxta vulgatum illud, *ſine Cerere, & Baccho friget Venus*, & Apoſtol. ait, *nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria*.

Lege Senecam, ſi legere cupis legeque Tacitum; nam iſti quoque nonnulla honeſta, & erga bonos mores concernentia ſcripſerunt; audi M. T. C. *offic. lib. 1. caveque ne quid indecore, effeminateve facias, tum in omnibus opinionibus, & factis, nequid libidinoſe, aut facias, aut cogites.*

Cur domum tuam ornas picturis, mulierum inhoneſtarum, & non Sanctarum Virginum? ut eas imitentur filiæ tuæ; In Evangelio nonne ſcriptum eſt? *Cum electo electus eris, & cum perverſo perverteris*, cur cum perverſo, & non cum electo eſſe velis? in tuo eſt arbitrio, & improbas fuge mulieres. Martiane, fuge Martiane.

Salomon, qui inquit: *omnia, quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis*; nonne per laſciviam mœrore affectus? inquit quoque: *vanitas vanitatum, & omnia vanitas*, cum Pſalm. igitur dicas, *averte oculos meos, ne videant vanitates*, atque Deum ora, *ut viſum fovendo contegat, ne vanitates hauriat*.

Inimicorum idioma diſcimus, ut eorum conſilia intelligamus, atque ab eorum inſidiis caveamus; fortaſſis tu vaniloquia didiciſti, ut hoſtem dæmonem vinceres, vel ut vincaris? qui enim vaniloquia didiciſti, ut hoſtem vinceres, vel ut vincaris? qui enim vaniloquia emittit, dæmoniaco loquitur idiomate.

Nam in Civitate multi caſte, & honeſte vivunt, nonnulli impudice, & inhoneſte; quamplures ſunt Religioſæ mulieres, quam plurimæ vero meretrices, fortaſſis hi Angelicam, illi vero humanam induunt naturam? omnes ſunt homines, & ejuſdem naturæ, ſed alii aliis tolerantiores, inquit enim S. Ambroſius, *epiſtolarum lib. 5. de S. Joſeph; Diſcamus ergo, & Sanctorum invidiam, ut imitemur patientiam, & cognoſcamus illos non naturæ præſtantioris fuiſſe, ſed obſervantioris, nec vitia neſciſſe, ſed emendaſſe*, difficilis quippe non præcepit Deus.

Frequentia tempore Noè ſtupra erant, & Adulteria, atque alia peccata laſciviæ, at fortaſſis Deus propter eorum frequentiam, & propter humanam infirmitatem miſertus fuit delinquentibus iis? diluit omne diluvio aquæ præter Noè, & ejus familiam, Noè autem homo quoque erat, ſed tamen caſte vivebat, ut *Geneſeos* 19.

Ulterius Stupra, & Adulteria ſemper cum familiæ dedecore committuntur, & ex eis gravia proveniunt
6 ſcandala; etenim ob ſtuprum Dinæ filiæ Jacob a Sichem filio Hemor Principe Hevei patratum, filii Jacob fratres Dinæ non ſolum Sichem, & Hemor occiderunt, ſed omnes maſculos dominii Hemor, feminaſque, mancipaverunt armenta, & cuncta devaſtaverunt, ut in *Geneſi* 24.

Ob ſtuprum Thomar, Abſalon occidit Amnon fra-
7 trem ſuum Regis David primogenitum, ut 2. *Regum cap.* 13.

In notitiam omnium quoque eſt, ob adulterium
8 cum Lucretia Sexto Tarquinio patratum, ſuperbum Tarquinium cum tota familia ejectum fuiſſe a Regno; ac ob ſtuprum Florindæ a Roderico Hiſpaniarum Rege commiſſum, Hiſpaniam a Mauritano Populo fuiſſe ſubjectam, vindice Comite Juliano Patre defloratæ Florindæ.

Frequentia quippe ex iis eveniunt ſcandala, præſertim homicidia; idcirco ad Rempublicam pertinet, ut acrius puniantur.

Stupra certe, & Adultaria crimina graviſſima ſunt, ſtupratores, & adulteri certe pejores ſunt quam fures, cum illi rem temporalem, iſti virginibus florem, famam, & bonum nomen, theſaurum incomparabilem ſubripiunt, & nihilominus fures ob rem temporalem de jure, ſive conſuetudine ſæpiſſime in furcis ſuſpenduntur.

Et licet ob frequentiam delictorum quandoque mi-
9 noretur pœna, ut contra blaſphemantes per allegatam Conſtitutionem, & de conſuetudine, de qua teſtatur Farinac. *quæſt. 6. num. 64.* quia ut plurimum blaſphæmiæ emanantur calore iracundiæ, cujus motus non ſunt in noſtra poteſtate; inquit enim Beatus Gregorius relatus a Farinacio *quæſt. 91. nu. 1. difficilius eſſe iram continere, quam miracula facere*, & Cic. Epiſt. *lib. 1. ad Q. Fr. moderari animo, & rationi, cum ſis iratus, non mediocris ingenii eſt:* hinc iracundiæ calore dicta, factave irrita ſunt, *l. 3. ff. de divort. l. quidquid de regulis juris*, *Capitul. Divort. de pænit.* *Capit. Si quis iratus 2. quæſt. 3. Capitul. Sicut ex literis de jure jurando*.

Item quia mitius cum Deo, quam cum homine
10 agitur. Attamen in hac materia admoneo, ut contra blaſphemantes Deum, Beatamque Mariam Virginem non requiratur conſuetudo in imponenda pœna Reg. Pragmaticæ, quia nulla de conſuetudine hac in ea fit mentio, & Doctores, qui conſuetudinem volunt, loquuntur in caſu, quo ultimum ſupplicium contra blaſphemantes Deum irrogabatur, ut Farinac. poſt innumeros *d. quæſt. n. 25. prima limitatione*, & ratione ultimi ſupplicii, & propter verbum poſitum in *auth.* nimirum *permanentes*, quod certo conſuetudinem importat; ut monet Conſil. de Afflicto *in alleg. Conſtitutione*, & D. Reg. Rovitus *in Proemio Pragmaticarum contra blaſphemantes num.* 10. Nec eſt habenda ratio deciſionis Regii Collat. Conſilii relatæ a D. Regente Merlino *cap.* 98. ubi Auguſtinus Porrecta, qui pluries in ludo blaſphemaverat Nomen Domini, juxta pragmaticam fuit cum linguæ perforatione ad Regias triremes condemnatus, nam is ad mortem condemnari non poterat, cum jus commune ſit per municipale correctum, ſi ergo ſemel Auguſtinus blaſphemaſſet, & ad mitiorem pœnam, quam triremis condemnatus fuiſſet, utique deciſio faceret in cauſa; atque hæc eſt mea ſententia, cum vera ſit doctrina: quod major dicitur injuria facta domino, quam injuria facta ejus famulo: major quæ fit Regi; & ea minor, quæ fit Conſiliario Regio: major quæ fit Creatori, atque ea minor, quæ fit creaturæ, *Capit. Moventa 22. quæſt. 2.* major quippe temeritas in primo, quam in ſecundo caſu conſideratur contra blaſphemum, & ſine comparatione, Gloſſa *in cap. 1. de maledicis lit. A.* hinc merito quemdam, qui in ludo non ſemel nomen Domini, & Beatiſſimæ Virginis Mariæ blaſphemaverat, Magna Curia me in ea exiſtente, condemnavit, non tantum ad triremis pœnam ultra quatriennium, ſed quoque ad fuſtigationem; abſurdum enim foret, quod graviora, & minùs gravia, eadem, & uniformi plecterentur pœna.

Inſuper tunc mitius, quam pœna Statuti blaſphe-
11 mus punitur, quando maledictio oritur ob iracundiam, ex cauſa juſta, humano modo ad iram impellente, teſte D. Sanfel. *dec.* 369. & eodem D. Merl. *c. 97. nu. 3. & 8.* cauſæ vero juſtæ enumerantur a Fabio de Monteleone *in 4. parte literarum arbitralium*, & a Farinac. *d. quæſt. nu. 48.* ubi ex Duen. *reg. 292. in 5.*

Digitized by Google

ſellea adum requiſit, nempe, quod ira ex juſta proveniat cauſa, & quod fuerit talis, ut hominem a ſuo recto ſenſu alienaverit, quod ultimum non admitto; ludi tamen cauſa ſemper improbanda eſt tanquam multorum malorum cauſa, ideoque ludus a jure eſt prohibitus, ut in *l. alterum*, *C. de Religioſ. & ſumptibus funerum*.

Verum ob delictorum frequentiam augentur pœna,
2 ut in *l. aut facta*, *§. evenit*, *ff. de pœnis*, ibi: *Evenit, ut eadem ſcelera in quibuſdam Provinciis gravius plectantur, ut in Africa meſſium Incenſores, in Myſia verò, ubi metalla ſunt, Adulteratores moneta*, & in *§. non nunquam*, ibi: *Nonnunquam evenit, ut aliquorum maleficorum ſupplicia exercebantur, quoties nimirum multis perſonis graſſantibus exemplo opus ſit*, *& in l. 1. ff. de Abigeis*, ibi: *Puniuntur autem duriſſime non ubicumque, ſed ubi frequentius eſt id genus maleficii*, concordat lex Regia 8. *ſeptem partit. tit. 31. de las penas, aſi el yerro que han de iſcarmentar, es mucho uſado de facer en la tierra, o a quella razon deven entonce poner crude eſcarmiento*, & meritò, quia ea delictorum frequentia juſtitiæ contemptus inducitur; juſtitia enim, ut ſit in vigore, contemptus eſt arcendus, ſicuti currentem equulum non tenuis teſtis, ſed ferreum tenet capiſtrum. Hinc præclare Symmach. *lib. 2. epiſtol. 2.* inquit, *tantum denuo legibus ſeveritati adducendum eſt, quantum flagitia creverunt*, merito in hoc Regno fuit aucta pœna contra delinquentes cum armis igneis, & per conſuetudinem contra latrones viarum publicarum exacerbata, quippè ita expedit ob frequentiam delictorum, quæ cunſultò fiunt, ſicuti ſtupra, & adulteria, quæ vi, vel fraude committuntur, & præſertim in hac Civitate, uti magno valde plena populo.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

C A P U T I.

D E O S C U L O.

Ut eſt Stupri, Adultieriique præparatio; & I. Unde dicatur. II. Quid ſit. III. Quotuplex expletur, & IV. Qua plectatur pœna; juxta illud, *Viſus, & alloquium, Tactus, poſt Oſcula factum*.

S U M M A R I U M.

1 *Oſculum unde dicatur, quid ſit, & quotuplex.*
2 *Oſculum quomodò probetur.*
3 *Oſculi pœna.*
4 *Oſculum eſt actus carnis.*
5 *Puella propter oſculum lucratur medietatem bonorum, & antephati.*
6 *Conjugii promiſſor ad illud cogi debet, tam a Judice Eccleſiaſtico, quam a Seculari.*
7 *Matrimonia irrita quando per coactionem dicantur.*
8 *Decreta coactionem ad matrimonium continentia reſerentur.*
9 *Promiſſor conjugii ad illud non cogitur juſta exiſtente cauſſa.*
10 *Promiſſor conjugii oſculo intercedente, & juxta exiſtente cauſa, an ad illud compellatur.*
11 *Oſculi violenti pœna quæ de jure communi.*
12 *Oſculi violenti pœna quæ de jure Regni.*
13 Capitulum, ſine mortalis peccati diſcrimine *interpretatur*.
14 Pragmatica deoſculantibus mulieres *non procedit contra deoſculantem nimio amore excæcatum cum declaratione*, ut ibidem.
15 Pragmatica *ſupradicta, non procedit contra eum qui mulierem amplectitur, & non deoſculatur eam.*
16 Pragmatica *prædicta non procedit in oſculo mulieri conſentienti dato, Patre diſſidente.*
17 Pragmatica *ſupradicta non procedit contra auxilium præſtantes deoſculantibus mulieres.*
18 Pragmatica *an procedant in oſculo dato in capite, vel in ſcapulis, manibus, & genis?*

OScuIum ab ore dici, ut ex *in Clementina finali de ſententia excom.* Bertar. & Alberic. de Roſate *in*
1 *dictionario in verb. oſculum* omnibus innoteſcit, atque eſſe carnis actum, notat D. Præſ. *deciſ.* 323. & ſicut verbum quod ab ore procedit, aut bonum eſt, aut malum, ita oſculum bonum dicitur, nempe dilectionis, aut malum, ſcilicet libidinis, quod impudico procedit ex animo: inſuper oſculum malum, aut voluntarium eſt, quod mutuo conſenſu expletur, aut involuntarium, quod aliquo prætextu datur, puta matrimonii tractatu, abſque quo fortaſſis mulier illud non pateretur; aut violentum eſt quod ſine conſenſu, ſed vi datur.
2 Quomodo autem probetur ad finem procedendi contra deoſculantem, notat Ulpellius *conſ.* 13. & Bertazol. *conſ.* 3. *n.* 7. *verſ. notandum*.

Qua vero pœna puniatur; dico quod primum arbitraria pœna caſtigari debet, ut annotat Dom.
3 Præſ. *in d. deciſ.* ſicuti ſecundum, nempe involuntarium; Verum iſtante muliere, vel Patre ejus ob illud, oſculans ad matrimonium aſtringitur contrahendum, & primo per *text. in c. Præterea* 20. *de ſponſal. & matrim.* ubi habetur, quod hi, qui pure de matrimonio contrahendo fidem dederunt, modis omnibus, ſunt inducendi, ut præſtitam fidem obſervent.

Secundo per *text. in cap. Ex literis* 10. *eod. tit.* ubi qui juravit, cum aliqua matrimonium contrahere, ſi monitus non acquieverit per cenſuram Eccleſiaſticam; ideſt excommunicationem, compellitur, ut juramentum ſervet.

Quinimò & tertio, quia Rota ſæpè cenſuit contrahentem ſponſalia de futuro ſine juramento, compelli poſſe ad matrimonium, & ſignanter in una Abulenſi matrimonii die 28. Maii 1563. coram D. Clanchetto; & affirmat D. Thomas *in ſententiarum diſtinct.* 17. *quæſt.* 2. & merito, nam nil magis fidei humanæ congruit, quam quod a principio placitum eſt cuſtodiri, *l. 1. & l. juriſgentium*, *§. Prætor ait*, *ff. de pact. c. 1. & c. pariter de pactis*: tamen tunc levior cauſa ſufficit ad diſſuadendam coactionem, Epiſc. Genuenſ. *in ſua praxi*.

Quartò, quia oſculum eſt actus carnis, & ob id pro medietate eſt quaſi caro corrupta, ut conſidera-
4 vit Napodanus *in Conſuet. quartam autem* in verbo, *quo viro*, hinc mortuo ſponſo, puella propter oſculum lucratur medietatem bonorum, & antephati, teſte D. Præſid. *d. deciſ.* notat enim Odofredus, Cynus, Albericus, Baldus, Salicetus, atque alii *in*
5 *l. ſi a ſponſo, C. de donat. ante nupt.* quod per oſculum vir ſentit gaudium, mulier vero verecundiam, Et Petrus de Bella pertica ibi dicit, quod ſponſus oſculando videtur quaſi cepiſſe caſtrum: itaque conjugii promiſſor ad illud cogi debet, & a Judice Eccleſiaſtico per cenſuram, & a Judice Laico per carce-
6 rationem, aliamve pœnam, ut in præſenti caſu tenet D. Reg. de Marinis *lib.* 1. *jur. reſol. cap.* 265. *num.* 3. ubi inquit. *Quando poſt fidem datam illius ad certum tempus vel incontinenti inter virum, & mulierem oſcula, ſive Maritales amplexus intervenifſent, licet nulla ſit ſequuta copula, hoc enim caſu pro præciſa coactione utrumque brachium implorandum putas, nempe Eccleſiaſticum cum cenſuris, & ſeculare cum vinculis, & tormentorum minis propter graviſſima mala, quæ ex tali recuſatione ſunt ventura, & Capitulum Cum locum, & Capitulum Cum Gemma, de ſponſalibus, ſive alia quæ declarant matrimonia irrita per coactionem contracta; non procedunt, quando per juſtam coactionem celebrata fuere, ut per doct.* Gonzalez *in c. ex literis de ſponſal.* & Sperell. *deciſ.* 18.

Porro juſta ſupradicta cauſa eſt, ut vir ad matrimo-

7 monium cogatur, quia ratio non patitur, quod mulier in ſua exiſtimatione diminuta remaneat.

Quippe voluntarium, & non coactum videtur matrimonium, ipſemet vir ſeipſum arctavit, & in talem neceſſitatem ſe poſuit, ut notavit *gloſ. in citat. cap. ex literis verſ. hic poſuit* argum. tex. *in l. non exigimus 2. §. ſimili modo ultimo, ff. ſi quis cautionibus, ibi: nam ſi ipſe hoc affectavit, vel cauſam praſtitit; non proderit ei exceptio*, & ita quotidiè practicamus in M. C.; Decretum verò ita concipitur.

8 * *Die, &c. facto verbo in aula, audito Regio Fiſco, & partibus N. N. inquiſitus de oſculo, ut in actis, exulet per quinquennium, aut remaneat carceratus per biennium, verum ſi matrimonium ipſe contraxerit, remittatur ei pœna prædicta.*

Et hic noto, quod tempus pœnæ judicis arbitrio remittitur, contracto verò matrimonio decretum ita interponitur.

Die, &c. facto verbo, &c. N. N. pro executione decreti M. C. lati ſub die, &c. ſtante matrimonio contracto, ut ex fide in actis præſentata, liceat ripatriare (ſi fuerit exulatus, ſi vero carceratus, dicitur) *excarceretur, & pro cauſa prædicta amplius non momoleſtetur, et ſe obliget de non offendendo*; remittitur quoque dicta pœna Parte remittente.

Proceditque concluſio etiam ſi matrimonii promiſſio facta ſit ſub dotis conditione; nam ſi oſculum, ſive maritales amplexus intervenerunt, prius cogi debet ad contrahendum matrimonium, & poſtea de dote eſt tractandum, cui conditioni videtur renunciatum juxta doctrinam D. Riccii *deciſ.* 193. & ita in facti contingentia etiam in M. C. me referante fuit deciſum.

9 Cæterum licet vir fidem pro contrahendo matrimonio preſtiterit, juſta tamen exiſtente excuſationis cauſa, ad id non eſt cogendus de jure Canonico, ut *in capitulo Requiſivit de ſponſalibus* cenſuit Rota *dec.* 498. *in novis.* Franc. Marcus *dec. delfin.* 521. Thom. Trivis. *dec.* 9.

Cauſa enim juſtæ excuſationis reputatur, nempè magna diſparitas, ſi vir ſit nobilis, puella verò vilis conditionis, ſi vir ex legitimo matrimonio, puella ex coitu prohibito; ſi malus exitus veriſimiliter matrimonio eſſet futurum, item parentum indignatio, ac nonnulla alia, quæ numerantur a Mario Antonin Marcerateoſe *lib.* 1. ſicuti mulier cogenda non eſt, & præſertim probatione aliqua exiſtente contra virum de morbo gallico, teſte eodem Genuenſe *d. loco* 5. *in fine.*

Sed pro coronide quæro, an oſculo intercedente propter aliquam dictarum cauſarum promiſſor ſit excuſandus.

10 Quæſiti reſolutionem pono in Judicis arbitrio, qui hac in re perſpicere debet, quid majoris ponderis ſit, ut majus evitetur damnum. Item quod in ſponſalibus celebrandis non eſt neceſſe, quod interveniant teſtes, eo quod de jure communi ſolo conſenſu perficitur, ut *ex tex. in l. 1. & 2. ff. de ſponſalib. cap. noſtrates* 30. *quæſt.* 3. & quia lex *Tridentini* irritans matrimonium clandeſtinum eſt correctoria juris communis, & proinde non extendenda ultra caſum expreſſum, *l. præcipimus C. de appell.* cum non militet eadem ratio; matrimonium enim clandeſtinum prohibetur ad evitandum concubitum, nam eum de priore matrimonio Eccleſiæ non conſtaret, aliud publice contrahebatur, id quod non conſideratur in ſponſalibus, et late *P. Sanchez lib.* 1. *diſ.* 82. *num.* 2. *verſ. dicendum hinc ſponſalia*, & quia ſolo conſenſu perficiuntur, etiam clandeſtine celebrata ſunt valida, ac ob eorum favorem teſtes non omni exceptione majores probant, ut docet Triviſanus *de ſponſ. privil.* 10. imo teſtes domeſtici, Farinac. *dec. poſth.* 775. *verſ. quorum, part.* 1. quemadmodum præſumptiones, & conjecturæ veriſimiles, idem Trivis. *privil.* 6. *ad n.* 4. Bonacina, *de matr. q.* 1. *punct.* 1. *num.* 12. & quæ ſingula non poſſunt, hic unita juvant, ut præcitati DD. ajunt.

11 Tertium nempè violentum oſculum de jure communi arbitraria quoque plectitur pœna, ſed acriori ea, quia primum, & ſecundum coercetur: quia aut triremis eſt, ut deciſum refert Triviſan. *dec.* 47. Muta *dec.* 62. ſive relegationis, ut teſtatur Conſ. de Afflicto *dec.* 333. vel exilii, ut refert Peguer. *dec.* 2. Cabell. *reſ.* 96.

12 De jure vero Regni, prout in hac Civitate per Capitulum, quod incipit, *ut ſine mortalis peccati diſcrimine* a Sereniſſimo Rege Roberto in anno 1333. condito cum Nobilium Neapolitanorum interventu pro pudicitia mulierum conſervanda, pro familiarum decore, & matrimonii libertate, & ad audaciam juvenum reprimendam, pœna ultimi ſupplicii fuit impoſita: & quamquam aliqui moderni, & præſertim Mutius Gazolla de Cajeta *in C. rerum judicatarum*, Thor. *alleg.* 44. autument hanc pœnam per dictum *Capitulum*, minime fuiſſe impoſitam, ſed tantum ordinatum ut cum ſeveritate juxta exigentiam procedatur, cum circa pœnam tantum ſequentia legantur verba, ibi *aculeos uxiſtimet irremiſſibiliter ſequuturos*, quod enim verbum *aculeos* non ultimum ſupplicium, ſed quod generale ſit juris pœnas continens, juxta *text. in l.* 1. *C. ut intra certum tempus criminalis quæſtio terminetur*, *et gloſ. ibi litt. M.*, eoque magis, ut inquit, quod Rex Fridericus, qui fuit longe poſt Regem Robertum circa oſculi pœnam, conſilium ab Afflict. requiſivit; is enim fuit voti illam aſſe exularem.

Majores vero noſtri verbum illud ita interpretati fuere, & eſt advertendum, quod Rex Fridericus requiſivit afflictum pro oſculo commiſſo extra Civitatem, videlicet in Civitate Sarni uti videre eſt in dictu *dec.* 276. & penes Gramat. *conſ.* 48. & hodie at-

13 tenta *prag.* 1. *oſculantibus mulieres*, qua Capitulum prædictum fuit ampliatum in toto Regno, de dicta pœna non eſt dubitandum, quia clare loquitur; ibi:
„ Vogliamo, & ordinamo, che il predetto editto del
„ Sereniſſimo Re Roberto con ampliazione della pena
„ di morte naturale abbia luogo, e ſia ampliato in qual-
„ ſivoglia parte del Regno „; Quinimo terminus forjudicationis fuit ad tres menſes abbreviatus, & ita practicatur, teſtibus Vivio *dec.* 127. de Franch. *dec.* 333. & ibi de Luca, Muſcatell. *de pœna ſtupri, & adulterii num.* 30. Novar. *deciſ.* 33. *& in d. pragm. num.* 3. D. Reg. de Marin. ad D. Revert. *deciſ.* 221. Scialoya *c.* 23. *n.* 110. & Conſ. Campan. *reſ.* 8. *n.* 11.

14 Verùm dicta *Pragmatica* locum non habet contra deoſculantem nimio amore excæcatum, qui enim cadit in amorem, quaſi cadit in furorem, & dicitur non amans, ſed amens, ut probatur *in authent. quibus mod. naturales efficiuntur legitimi, §. illud collat.* 6. *& Gloſ. in §. ſexta anſtiationem de ſucceſſionibus ſublatis, in verbo, baccata*; imo cadit in ebrietatem, etenim *vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes*, ut in *Eccl.* 19. & ita teneat DD. ſed quando quis dicatur nimio amore obcæcatus ad Judicis arbitrium remitto. Ideoque procedit ſi inconſiderate, & inconſultò quis amoris impetu eam deoſculetur, cum primi motus non ſint in hominis poteſtate, & in in illo inſtanti tamquam furioſus, & ebrius ratione carere videatur, ut notavit D. Ludovicus à Peguera *deciſ.* 7. *num.* 2. Farinacius *quæſt.* 98. *num.* 91. ſicuti de quodam juvene, qui amore obcæcatus Piſiſtrati Athenienſium Tiranni filiam, in publico obviam ſibi factam oſculatus fuit, & hortante uxore, ut capitale ſupplicium de illo ſumeret, Piſiſtratus ipſi reſpondit, *Si eos, qui nos amant interficiemus, quid eis faciemus, quibus odio ſumus?* ut commemorat Valer. Max. *lib.* 1. *cap.* 1. Conſ. Gramm. *vot.* 58. & Peg. *in add. num.* 25. Cæterum ſi conſulto mulierem deoſcularetur, hoc non procedit, alioquin noſtrum arbitrium a ſenſu, & non a ratione dependeret, & nobis non eſſet utique liberum arbitrium, quod nefas eſt dicere. Et quamquam Farinacius *citato loco num.* 92. indiſtinctè teneat, quod amore capto in aliqua parte indulgendum ſit, & ſemper mitius agendum cum eo, qui ſine deliberatione delinquit, ego tamen dicta ratione attenta, cum Farinacio non convenio, ne venia ſit horum delictorum augmentum.

15 Inſuper non procedit contra eum, qui mulierem etiam in via publica amplectitur; & pudicitiam attentat, abſque eo quod deoſculetur: teſte D. Reg. Rovit. *in dictu pragm. num.* 8. Novar. *num.* 8. quos ego ſequor, etenim ſtatutum pœnale ſtrictiſſimè eſt inter-

Digitized by Google

terprerandum, & juata verba Cod. *odia de regul. juris Capitulo ia panis eodem tit. leg. factam, §. in panalibus ff. de regal. jur.* Bertezzol. *conſ. 73. n. 1. conſ. 222. num. 11.* Narſill. *conſ. 6.* Alciat. *conſ. 48.* rejecto Muſcatell. contearium dicente in *tit. de pan. adulterii, & ſtupri num. 36.* eoque magis, quia hic caſus accidere non poteſt, niſi in vili, & paupercula muliere.

16 Rurſus non procedit in oſculo dato mulieri conſentienti, & in figura matrimonii, licet in eo diſſentiant Conſanguinei, ut deciſum refert Conſiliarius Grammat. *conſ. 48.* & ita teneo rejecto Dom. Rovit. qui in *d. prag. num. 4.* cootrarium teoet, attento *Capitulo Regis Roberti*; quod procedit etiam muliere patiente, ſed deoſculari cauſa matrimonii, ut *ibi num. 16.* quoniam in hoc eſt correctum per dictam *Regiam Pragmaticam*, quæ cum fundetur in violentia, non procedit muliere conſeotiente.

17 Quam deciſionem extendo etiam Patre de matrimonio diffidente, atque amplio non habere locum cootra auxilium præſtantes oſculantibus mulieres; nam licet dicta *Reg. Pragmatica* confirmet, & ampliet *Capitulum* prædictum, quod eamdem pœnam imponit contra deoſculantes, & eis auxilium præſtaotes, tamen io hoc eſt correctum; cum *Pragmatica* ipſa loquatur in perſonam, & in rem ibi; *qual pena di morte naturale irremiſſibiliter sarà eſeguita contro li patratori di tale enorme delitto*, & deciſum per S. C. ut refert Thorus *in compedio deciſ. part. 3. in verbo auxilium*; fuit enim quidam pro hujuſmodi auxilio præſtito inquiſitus, & ad remigandum per ſeptennium condemnatus.

18 Sed & hic etiam quæro, an pro oſculo dato in capite, in ſcapulis, manibus, vel genis procedat dicta *Regia Pragmatica*.

Primo; quod locum habeat, & ita conſidero; nam oſculum luxurioſum meo arbitrio eſt, quod ex impudico procedit animo, & nil refert, quod detur in faciem, vel in manibus, ſcapulis, vel genis.

Secundo, quod dicta *Regia Pragmatica* generaliter loquitur, ideoque generaliter eſt intelligenda, eoque magis quando cum in uno, tam in altero caſu militat eadem ratio, ut in terminis ſtatuti notat Bertaz. *conſ. 166. num. 39.* poſt Decium *conſ. 17. num. 13. lib. 2. num. 5.* & ratio expreſſa in *Regia Pragmatica* in utroque conſideratur caſu, ut ea oſculo parentes matrimonio conſentiaot.

In contrarium conſidero ſecundum Thom. Triviſan. *dec. 43. num. 2. & 3.* Dom. Reg. Rovit ac Novar. *in dicta Pragman.* oſculum luxurioſum eſſe, quod propriæ ad os datur, vel ad oculos, aut ad mammillas, quia in oculis, & mammillis magis ſpiritus reſident, ſicut io ore, quod membrum excellentios eſt, cum verbum iram leniat, & amorem concitet, & cum *Pragmatica* loquatur de oſculo luxorioſo pro dato ad manus, ad genas, vel ad caput non procedit.

Item quod qui oſculatur ad caput, ad ſcapulas, ad manus, vel ad genas videtor potius attentare, quam actum conſummare, quoniam attento uſu facies, & frequentius oſculatur, hinc Poeta.

Bocca baciata a forza,
Se il bacio ſputa, ogni vergogna ſmorza,

Itidem Statutum licet generale ſit, recipit tamen laudabilem interpretationem juſta *text. in cap. cum dilectas de Conſuetud.* & notat Bertaz. *conſ. 201. & 274. num. 5. & deciſ. Pedemontana* 88. quæ interpretatio facienda eſt in præſenti, ut evitetur ultimum ſupplicium, quod eſt omoiom terribilius juxta ab eod. *conſ. 166. num. 40.* & Marſ. *conſ. 80.* Hæc ego pro tenuitate mei ingenii conſideravi, tu in facti contingentia cogita; equidem ſi magnum ſcandalum ratione Perſonarum non conſideretur, poſſet Judex ab extremo ſupplicio recedere.

LEONARDI RICCII
OBSERVATIO
Una cum Additione ad hoc
D. CAROLI ANT. DE ROSA
CAP. I.
De Oſculo, ſive Baſio illato.

SUMMARIUM.

1 *Oſculi ethymologia.*
2 *Oſculum quotuplex eſt.*
3 *Oſculi pœna, quæ erat antiquitus, & quæ ſit hodie.*
4 *Formula decreti, ante contractum matrimonium.*
5 *Formula decreti poſt contractum matrimonium.*
6 *Excuſationes ex juſta cauſa, quæ ſint, quæ in matrimonio excuſant? cum limitationibus.*
7 *Prag. contra deoſculantes in Regno quando obſervatur, & quando non.*
8 *Mulieri aſſerenti ſe fuiſſe deoſculatam non creditur.*
9 *Oſculum de conſenſu mulieris datum extraordinarie punitur ob injuriam illatam Parentibus, & quando ſine conſenſu mulieris, punitur majori pœna? quando vero poteſt admitti ad compoſitionem oſculum?*
10 *Oſculo dato delictum in genere, cum delicto in ſpecie confunditur, & quando debet probari vis, & violentia illata.*
11 *Teſtes ad quid ſint interrogandi.*

1 Obſerva, quod oſculum dicitur ab ore, quia os oſculantis præbetur mulieri oſculatæ.

2 Oſculum triplex eſt, aut eſt voluntarium, quod mutuo conſenſu expletur, aut eſt involuntarium, quod datur prætextu matrimonii, abſque quo mulier illud non peteret, aut violentum, quod ſine conſenſu, ſed vi datur.

3 Pœna autem violenti oſculi eſt arbitraria de jure communi, Auctor noſter hic *n. 1.* & de *Franc. dec. 333.*, & alii ibi citati.

Sed de jure Regni in hac Civitate Neapolis erat pœna ultimi ſupplici, per *cap.* quod incipit, *Ut ſine mortalis peccati diſcrimine*.

Quod Capitulum fuit ampliatum pro toto Regno per *Pragm. 1. de oſculantibus mulieres*, & hodie ſic ſervatum, & terminus forjudicationis eſt abbreviatus ad tres menſes, Auctor noſter hic *num. 13.*, & alii ibi citati.

Sed in oſculo voluntario, & etiam in oſculo involuntario *Pragm.* non habet locum, verum iſtante muliere, vel Patre ejus, oſculatus ad matrimonium aſtringitur contrahendum per plures rationes adductas a noſtro Auctore, *ad n. 2. uſque ad nn. 4.*, & pœna eſt arbitraria, & formula decreti eſt hæc.

4 *Die, &c. facto verbo in aula, audito R. Fiſco, & Partibus, N. N. inquiſitus de oſculo, ut in actis, exulet per quinquennium, aut remaneat carceratus per biennium, verum ſi matrimonium ipſe contraxerit, remittatur ei pœna prædicta.*

5 Et contracto matrimonio fit aliud decretum, nempe:

Die, &c. facto verbo, &c. N. N. pro executione decreti M. C. lati ſub die, &c. ſtante matrimonio contracto, ut ex fide in actis præſentata excarceretur.

Vel ſi fuerit exulatus dicitur: *Liceat repatriare, & pro cauſa prædicta amplius non moleſtetur, & ſe obliget de non offendendo.*

Et ſic remittitur pœna Parte remittente.

6 At ſi juſta cauſa extitit excuſationis, licet etiam fidem præſtiterit pro contrahendo matrimonio, non cogendus vir ad contrahendum, ut ſi Vir ſit nobilis, & puella ignobilis, ſi Vir ex legitimo matrimonio procedit, & puella ex prohibito.

Nec mulier cogenda eſt, ſi Vir morbo gallico laborat.

Et per quamcomque aliam cauſam ſi vir, vel mulier excuſatur in Judicis arbitrio eſt, qui proſpicit

, quid

quid majoris ponderis ſit, ut majus evitetur damnum, Auctor noſter hic *n. 9. & 10.*

Limitatur dicta *Pragm.* non habere locum contra deoſculantem nimio amore exexcatum, qui non amans, ſed amens dicitur.

Limitatur etiam, quando Vir amplectitur mulierem etiam io publica via, absque quod deoſculetur.

Et qui oſculatur ad caput, ad ſcapulas, ad manus, vel ad genas videtur potius attentare, quam actum conſummare, ita concludit noſter Auctor hic *num. 18. in fine.*

7 Obſerva etiam quod *D. Ant. Police in proem. Reg. Audient. tit. 10. cap. 32. num. 13. fol. 58.* concludit, quod in Regno non obſervatur diſpoſitio dictæ *Prag.* Et in S. C. anno 1640. fuiſſe impoſitam pœnam triremium pro annis tribus.

Nec *Pragm.* locum habet quoties mulier oſculata eſt previo ſuo conſenſu, & tractatu de matrimonio, attentis verbis *d. Pragm.* ibi: *E quello baciare per forza.* Quæ verba non ſunt excedenda *l. 3.* hæc verba *ff. de negot. geſtis.* & ex Auctoribus ibi relatis.

Et ratio aſſignatur, quia in crimine rapcus evitatur pœna, quoties fit volente muliere, & præcedente tractatu matrimonii *c. fin. de Raptoribus, cap. de Puellis, c. tria, c. denique 36. qu. 2. Boerius deciſ. 9.* multo fortius io oſculo, ut noſter Auctor in hoc *cap. 1. lib. 2.*

Et dictus *Police ae. 16.* concludit idem, quod noſter Auctor, quod *Pragm.* non poteſt practicari, niſi oſculom ſit datum ad os, ſive ad mammillas, nec locum habet circa auxilientes, *ut a. 17.*

Nec ſufficit ſolus amplexus cauſa oſculandi, oſculo noo ſecuto.

8 Et dictus *Police num. 17.* concludit, quod non creditur mulieri aſſerenti ſe fuiſſe deoſculatam, niſi hoc probetur.

9 Et *D. Franciſc. de Angelis par. 1. de delict. cap. 94. fol. 155. num. 5.* concludit, quod oſculum luxurioſum de conſenſu mulieris datum, licet ſit impunibile, tamen propter injuriam illatam Parentibus extraordinarie punitur.

Uode data querela Patris, aliorumve, nec ipſa deoſculata, nec deoſculans ſunt immunes, ſed arbitrio Judicis puniendi ſont.

Et ſi deoſculatur ſine conſenſu mulieris, deoſculans majorii pœna punitor.

Et major pœna militat adhibita violentia io deoſculando, & attentis aliis circumſtantiis loci, temporis, diſparitatis, poteſt extendi pena ad triremes, & quandoque ad majorem.

Et quod pœna *Pragm.* habet locum, quotieſcumque oſculum fuiſſet datum ante conventum de matrimonio contrahendo.

Nec oſculans admitti poteſt ad compoſitionem, maxime io Curiis inferioribus.

10 Delictum in genere cum delicto in ſpecie confunditur; nam verificanda erit qualitas, quod oſculum fuerit illatum in ore, in tali loco, ut matrimonium ex hoc coacte ſequeretur, adhibendo teſtes ſcientes deoſculantem prætendiſſe matrimonium, Parentibus diſſentientibus, & quod jactatus eſt velle oſculari, ut haberet in uxorem.

Et etiam quando non fuerit illatum oſculum ad finem matrimonii, ſed ad finem explendæ libidinis, debet probari vis, & violentia illata, ut teſtes deponant ſe credere cauſa explendæ libidinis.

11 Et teſtes etiam ſunt interrogandi an alia viderint, quæ eſſent præludia Veneris, ut tactus manuum, mammillarum; amplexus, & an oſculans ſit malæ famæ, & conſuetus ſimilia patrare.

Et Teſtes adhibeantur ſuper conqueſtu mulieris conquerentis fuiſſe deoſculatam, & deponere debent de mulieris bona vita, & fama, declarando, quod non eſſet conqueſta, niſi fuiſſet vi deoſculata.

C A P U T II.

D E S T U P R O

De quo Quinque notantur. I. Unde dicatur. II. Quid ſit. III. Quotuplex ſit. IV. Quomodo probetur, & V. Qua tandem plectatur pœna.

S U M M A R I U M.

1 *Stuprum unde dictum.*
2 *Quid ſit, cum Authoris ſententia.*
3 *Stuprum triplex eſt, violentum, involuntarium, & voluntarium, cum explicatione.*
4 *Perſuadere mulierem idem eſt, ac impellere, extortam dicitur quod perſuaſionibus ſit.*
5 *Preces importunæ quæ.*
6 *Preces importunæ faciunt ſtuprum involuntarium.*
7 *Stuprum voluntarium quid.*
8 *Stuprum bifarie probatur.*
9 *Stuprum quomodo probetur in genere in Virgine.*
10 *Puella in dubio ſemper præſumitur virgo, cum ampliatione n. 11. & 12.*
13 *Stuprum in vidua, in genere quomodo probetur.*
14 *Stuprum in ſpecie, conjecturis probatur.*
15 *Stuprata depoſitio quare faciat indicium, cum Authoris ponderatione*, ibidem.
16 *Cohabitatio cum muliere fornicationi occaſionem præbet.*
18 *In Amore coaternnitur, qui contemnit.*
18 *Confeſſio extrajudicialis contra ſtupratorem grave parit indicium.*
19 *Confeſſio extrajudicialis teſti de viſu æquiparatur, cum declaratione.*
20 *Teſtes de confeſſione extrajudiciali deponentes probant, etiam quod non ſint conteſtes.*
21 *Confeſſio extrajudicialis ad torturam ſufficiens eſt.*
22 *Litera amatoria, an, & quando probent ſtuprum.*
23 *Culpa cordis caries mala eſt.*
24 *Fama loci de ſtupro non leve parit indicium.*
25 *Fama alia coadjuvat indicia.*
18 *Stupri conjecturæ numerantur.*
27 *Singula, quæ non valent, juncta juvant, cum exemplis n. 28. & 29.*
30 *Sanguis indicium.*
31 *Stuprum eſt crimen privilegiatum.*
32 *Stupri pœna, quæ de jure civili.*
33 Textus in l. 1. §. qui Puero ff. de extraordinariis criminib. *dilucidatur ab Auctore.*
34 *Stupri violenti quæ ſit pœna.*
35 *Stupri pœna, quæ de jure canonico.*
36 *Stupri pœna, quæ de conſuetudine.*
37 *Doctores circa ſtupri pœnam recenſentur* uſque ad 56.
38 Capitulum primum, & ſecundum de adulteriis *interpretatur, & ſeq.*
56 *Stuprator tenetur ad ducendum, vel dotandum pro ſtupro perſuaſionibus, importuniſque precibus commiſſo.*
Capitolum primum, & ſecundum de adulteriis *procedunt poſt judicium intentatum*, ibidem.
57 Decretum dotet, nubat.
58 *Stuprator tam in foro interno, quam externo obligatur ad conjugium pro ſtupro, ob conjungis promiſſionem ſequuto.*
Decretum dotet, vel nubat, & ſi dotare nequiverit, remaneat carceratus, vel remiget *ibidem.*
59 *Stuprator an ad matrimonium teneatur, ſi diſpar ſit conditionis, nobilior, vel ditior; affirmativam tenet Author.*
60 *Hiſtoria* à Divo Damaſceno *relata de matrimonio paupercula fœmina cum juvene divite, & nobili.*
61 *Cor contentum melius eſt habere, quam argentum.*
62 *Badella melior eſt ſicca cum gaudio, quam plena cum jurgia.*
63 *Stuprator an in foro interno teneatur ad conjugium pro ſtupro patrato ficta matrimonii promiſſione.*
64 *Opiniones Doctorum, ac rationes referuntur, cum Auctoris ſententia n. 65. 66. & 67.*

68 Pro-

68 *Promiſſio matrimonii ante copulam facta non inducit ſponſalia, neque promiſſorem obligat.*
69 *Stuprator nn tenetur pro ſtupro voluntario, puella ſub parentum cuſtodia exiſtente, vel ea remittente.*
70 *Doctores, & rationes pro negativa recenſentur nu. 71. 72. & 73.*
74 *Contraria Authoris ſententia pluribus fulcitur rationibus.*
75 *Filii, & filiæ Parentum conſenſu nubere debent.*
76 *Matrimonia ſolemniter, & publice ſunt celebranda.*
77 *Judex Eccleſiaſticus tenetur procurare, ut matrimonia Parentum conſenſu ſequantur, & ſint ſcandala.*
78 *Mulier, an domina ſit ſua ſama.*
79 *Puella, an pro ſtupro voluntario ſit punienda.*
80 *Opinio negativa.*
81 *Opinio affirmativa Authoris.*
82 *Homo, an dominus ſit ſui honoris, & ſua ſama.*
83 *Doctores aſſeruntur, & rationes pro affirmativa. 84. 85. 86. & 87.*
88 *Pro negativa n. 89.*
90 *Opinionum conciliatio.*
91 *Sententia Authoris.*
92 *Reſponſiones ad objecta ejuſdem Authoris num. 93. & 94.*
95 *Fœmina ob ſtuprum voluntarie commiſſum puniri debet n. 96.*
97 *Non ſolum ad integram dotem, vel ad augmentum tenetur ſtuprator, ſed filium alere n. 98. & 99.*
100 *Quando dos conſtituenda, & quo tempore præſtanda ſit n. 101.*
102 *Quanto tempore actio de ſtupro durat, Authoris opinio n. 103.*
104 *Qua pena plectendus erit, qui plures ſtupraverit puellas mala arte, & qui immaturas puellas deſtupraverit n. 105.*
106 *Stuprator in contumaciam exiſtens condemnari ne poſſit ad dotem conſtituendam.*
107 *Notata per Authorem n. 108.*

CIrca primum, & ſecundum capitulum *de Adult.* Papinian. *in l. inter liberas §. 1. ad l. Jul. de adulter.* inquit, *Lex ſtuprum, & adulterium promiſcue, ideſt abaſive appellat, ſed proprie adulterium cum*
1 *nupta committitur propter partum ex altero conceptum compoſito nomine, Stuprum vero in Virginem, Viduamve committitur, quod Greci φθορὰν ideſt* corruptionem *appellant.*

Mihi autem videtur concubitus in virgine propriè
2 dici ſtuprum, in Vidua vero potius appellari adulterium; cum vidua, donec, nubat ſecundò, dicitur eſſe in priori matrimonio, *§. ſoluto*, & ibi *Gloſ. auth. de nupt. §. præter, auth. neque virum, quod ex dote*, & hac ſignificatione ſumptum, eſt ruptio ſignaculi virginei, quod puella coitu amittit, unde, ut ajunt Doctores.

Magnum eſt crimen Virginis ſcindere hymen.

Nam Vidua de ſui corporis integritate nihil perdit, cæterum juxta *Papiniani* placitum in *d. l. & in §. item lex Jul. inſtitutionum de publ. judic.* eſt corruptio virginis, vel viduæ honeſte viventis.

Circà tertium, ſtuprum committitur in fœmina, & in maſculo, de quo alio Capitulo tractabo, & in fœmina eſt triplex violentum, involuntarium, & voluntarium.

Primum explicatione non indiget; involuntarium verò eſt, quod per ſeductionem patratur, ut *in c. 1. & 2. de adult.* ibi *ſeducere enim eſt alterius voluntatem ad ſe ducere*, nempè aliqua promiſſione, puta matrimonii, vel reddendi mulierem ex paupercula divitem, vel importunis precibus, atque perſuaſionibus, juxtà illud Terentii in Andr.

Me ſeducere iſtis dictis poſtulat.

Hine facilius eſt horari mulieres, quam fortem virum, & blandis verbis perſuadere, atque ad aliquid
4 faciendum rogantis, precibuſque impellere; prò quo faciunt jura *in l. 1. §. perſuadere 3. ff. de ſervo corrupto, in leg. eum qui, Cod. de appellat. leg. 1. de rapt. virg. & in leg. prima, Cod. ne filius pro patre* *juncta gloſſa in verbo extortam*, ubi extortum dicitur, quod perſuaſionibus fit, ac *lex Regia 1. tit. 19. par. 7.* ibi: ,, Otro ſi dezimos, que fazen gran mal- ,, dad aquellos, que ſoſagan con encañn, o ſalago, ,, o de otra manera las mucheres virgines, o las biu- ,, das, que ſon de buena ſama, y viven honeſtamen- ,, te, y majormente quando ſon huoſpedes en la caſa ,, de ſus padres, ò de ellos, ò de los otros, que fa- ,, zen eſto, uſando en caſa, de ſus amigos, e no ſe ,, puede eſcuſar, que el que yo quiero con alcunas ,, mugeres deſtas, que no fize muy gran yerro, ma- ,, guerdica, que lo fize con ſu plazer de ella no le fa- ,, ziendo ſuerza, ca ſegun dizen los ſaibos antiguos, ,, como en manera de ſoerza es ſoſagar, e ſalagar las ,, mucheres ſobredicas con promettimientos vanos ,, ſazendoles fazer maldad de ſus cuerpos, e à quel- ,, los, que traen eſta manera mas zerran, que ſi lo ,, faſieſſen por ſuorza ,, faciliùs enim ſupplicatione, quam *vi* a muliere conſequimur, quod optamus, & voti compotes ſumus.

Doctores verò eum quærant, quænam ſint iſtæ preces importunæ, & perſuaſiones, non ſunt concordes, quoniam Divus Thomas 1. 2. *q. 6. art. 7.* tenet, quod ſimplices, licèt repetitè rogationes potius augent, quam voluntatem minuant, Dom. Card. de Lugo *diſput. 12. ſect. 1.* ait, quod ejuſmodi preces facile exequi poſſunt, ſi ſerio ſœmina velit, Rev. Leſſius *de juſt. & jur. lib. 2. cap. 10. dubit. 2. num. 14.* tenet, quod preces importunæ, ad hoc, ut ſtuprator teneatur, ſunt, quæ vel minas, vel metum reverentialem contineant; nam preces, & munera, ut ait, potius blandam illiciunt, quam vim afferant, & quia ſœmina ira concepta (qualem hac in re decet) moleſtiam eacotere valet: limitat tamen hoc in loco ſi preces tantum importunitatem continerent, ut ratione illarum ſolum teneatur, ſicuti preces *Delilæ*, quibus Sanſonem expugnavit, & ego pono caſum in puella, quæ inſimul cum viro moratur. Alii tenent, quod ſint continuæ rogatinnes, & cum muneribus ſollicitationes, ut poſt Nicolaum de Lyta *ſuper Exod. cap. 22. q. 2.* & Anton. de Corduba *q. 13. in 7. dicto* tenet, Joannes Guttierez *quæſt. canonic. cap. 37. num. 15.* Alii vero cenſent, quod ſint preces, quas præceſſerunt cædes, ut videre eſt penès Rev. Fagundex *in 7. præcepto decalogi quiu 11.* inquit, quod
6 prudens Judex arbitrabitur, quando importunæ ſint preces, & quidem illæ, quas ut attenta conditione viri, ac puellæ, judicabit importunas ſtuprum involuntarium faciunt: quod in dubio ſemper præſumitur perſuaſione, & aliqua fallaci promiſſione patratum, Dom. Card. Tuſcus *lib. 5. concl. 710.* Berlich. *lib. 5. concl. 38. n. 27. q. 147. n. 34.*

Voluntarium ſecundum Jo: Guttierez *variar. quæſt.*
7 *cap. 37. n. 23. 2. caſu*, eſt cum puella commiſſum, quæ juvenis amore capta, cum abjecto pudore ultrò appellat, quem ſequitur Gonzalez in *cap. 1. de adult. num. 2.* vel ſecundum eundem Guttierez *cit. cap. in 3. caſ.* & Harprectum in *§. lex Julia num. 86.* voluntarium dicitur, quod volente & parum reluctante virgine, vel vidua committitur, & ex ipſa etymologia deducitur.

Circa quartum, quomodo probetur, adverto, quod duplex, eſt probatio: una, quæ ſtuprum fuiſſe
8 patratum demonſtrat, altera, quæ Titium fuiſſe ſtupratorem indicat, prima in genere, ſecunda in ſpecie dicitur, ut pleno calamo *in primo decreto* notavi.

Et probatur in genere, cum in virgine eſt commiſſum, per obſtetrices, quæ cum juramento deponere debent, qualiter puellam inſpexerunt in parte naturali, in qua ſignaculum virgineum reperierunt cum fractura, & ſi ibi rubor adeſt, & ſanguis dicere debent de recenti; Si hæc non exiſtant ſigna, ab anti-
9 quo, cùm de certo autem tempore judicare nequeant, & hic noto, quod Puella præſumitur, quod antea erat virgo, & inquiſito contrarium dicenti onus eſt proban-
10 di, ſicuti affirmant Menoch. *de præſump. lib. 5. præſump. 4. & 12. lib. 6. præſ. 81. & 89.* Maſcard. *de probat. lib. 3. concl. 1410.* Clar. *§. ſtuprum num. 4.* Foller. *in rubr. capiant inform. num. 20.* Berlich. *5. par. conclaſ. practicab. num. 63.* & ibi cæteros allegat, & communis

eſt

eſt Doctorum opinio intercedente juramento Puellæ.
Hanc præſumptionem idem Berlich. ait *num. 65.*
procedere non tantum in muliere nobili, vel divite,
verùm etiam in plebeja, vel paupercula, per *tex. in*
11 *l. humilem*, *C. de inceſt. nuptiis*, ubi Juriſconſul-
tus nullam eſſe differentiam ait, inter ingenuas
quamvis pauperes, & opulentiores ex divitiis, atque
opulentiori fortuna.
12 Quinimo Harp. in *d. §. num. 84.* tenet, quod ſi
Judex ex probatis indiciis efficiatur dubius, etiam
dicto fœminæ juramento, ſe virginem fuiſſe, ſtare
debet.
Item ut ſtuprum ſit punibile, debet conſtare de ho-
neſtate virginis, juxta *text. in §. item l. Jul. de pu-
blic. Judic. & text. in l. ſi ea* ac *text. in l. quæ adul-
terium*, *C. ad l. Juliam*.
In vidua probatur per teſtes deponentes de mulie-
ris conqueſtu, de honeſtate, juxta *tex. in §. item l.*
13 *Julia*, *ff. de public. Judiciis*, *ac de viduitate*; nem-
pe quod ea prius fuerit matrimonio conjuncta: alio-
quin ſi non virgo, nec vidua non dicitur ſtuprum,
ut in *l. ſtuprum ff. de adulteriis*.
In ſpecie vero probatur conjecturis, prædicta enim
crimina ob verecundiam occulte fiunt, ſicuti furta
quæ de nocte, ac alia crimina, quæ clanculum com-
mittuntur, difficilis ſunt probationis; ideoque ne
14 impunita remaneant, & deliquentes fiant audacio-
res, lex his eſt contenta probationibus, quæ haberi
poſſunt nempe violentis præſumptionibus, ut docet *Ju-
ris Conſultus in l. 3. de re militari in l. indicia C. de re
vend.* ibi: *Indicia, quæ jure non reſpuuntur non mi-
noris probationis, quam inſtrumenta continent fidem
l. 2. quorum appellat. non recipiuntur*, ibi: *Argu-
mentis convictus teſtibus ſuperatus*, & circa materiam
proprie faciunt *Jura Canonica in cap. 3. loc. de præ-
ſumptionibus*, ubi *Gloſ. & in cap. præter. de teſtib.
Gloſſ. in cap. litteris de præſumpt. in verbo, ut cre-
debant*, ibi: *Non dicitur ſciebant, cum opus illud
non plene pateat viſui, ſufficit ergo ferre teſtimonium
de eo quod inducit violentam præſumptionem, &
Gloſſ. in cap. dixit Domin. in Evang. 32. q. 1. verb.
ſuſpicio*, ibi: *ſed quod hic dicit, vel fornicationis
ſuſpicio non eſt cauſa dimittendi; ſed eſt modus pro-
bandi, cauſam dimittendi, quin per ſuſpicionem pro-
batur fornicatio, adeo quod uxor dimittitur propter
fornicationis ſuſpicionem, unde pro eodem reputatur
fornicatio, & fornicationis ſuſpicio, nam probata ſu-
ſpicione, probata eſt fornicatio*, & nota, quod loqui-
tur in re gravi, nempe divortio, nam quod Deus
conjunxit, homo non ſeparat, facit *lex Reg. 92. Sti-
li*, ibi: *que ſe prueva per ſeñales, o per ſuſpechas, o
præſunciones*, & affirmant Juſeph Maſcard. *de probat.
concl.* 1343. Præſ. Menoch. *de præſump. lib. 5. præſ.*
41. Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 5. gloſ. 5. par. 1.
num.* 80. Farin. *q.* 37. Gabr. *caſ.* 288. Guazz. *defenſ.
30. c. 4.* ac alii ab iſtis relatis.
Conjecturæ autem, ſivè præſumptiones multæ
ſunt quarum prima communiter a Doctoribus affer-
tur, & ſtupratæ depoſitio cum juramento facta, nam
levibus indiciis concurrentibus producit grave indi-
15 cium torturæ ponderis, teſte Bajardo ad Clarum *in §.
ſtuprum*, *num.* 41. Farinac. *q. 43. num.* 99. Caball.
caſ. 8. *num.* 10. Fontanell. *de pact. citato loco nu.* 82.
Ciarl. *contr. forenſ. lib. 2. cap.* 174. Carpzovius *quæſt.*
122. *num.* 77. qui de praxi teſtatur, ac nonnulli alii
innumeri, & recipitur in praxi clara depoſitio ſine
tortura, quia præſumitur ſeducta, & in conſequen-
tiam, quod paſſa eſt ſtuprum involuntarie, idcirco
ob delictum, quod facta eſt, non redditur infamis,
& ſpeciale eſt in hoc crimine, quo a communitur acci-
dentibus plena probatio haberi nequit.
Quinimo (meo arbitrio) depoſitio ſtupratæ, quæ
de crimine accuſatum petit in maritum ſi eſt pulchra,
vel juvenis, & non paupercula, cum facile maritum
invenire poſſit, violenta eſt conjectura, quod ab ac-
cuſato recipit injuriam, qua ſuam verecundiam manife-
ſtat, & inſtat in judicio, ut recuperet honorem, con-
tracto matrimonio, eo fortius ſi in accuſando diu per-
ſtiterit. Primo, nam perſeverantia juſtum dolorem
arguit amiſſæ pudicitiæ. Secundo quia fœmina ne-
glecta magis odit, quam amat, unde ſi ab accuſato
viro non fuiſſet cognita, ab accuſatione quidem rece-
deret. Tertio, quoniam non præſumitur, quod
mendacium dicat petendo virum in maritum, pro-
pter quod, matrimonio contracto facile ab eo occidi
poſſet.
Secunda conjectura eſt cum accuſato cohabitatio,
hæc enim fornicationi occaſionem præbet opportu-
16 nam, etenim carnis delicta tantum fuga ſuperantur;
alia vero reſiſtentia juxta Divum Paulum 1. *ad Co-
rinthios 6. &* 18. Is enim vitia increpando, inquit,
17 *reſiſtite diabolo* (de fornicatione enim loquendo,
ait) *fugite fornicationem, porro qui in hoc conten-
dit, contemnitur, & vincit, qui fugit*: Joſephi
exemplo, ut *Geneſis cap. 36.* Beatus Martianus dice-
bat, *Martiane, fuge, fuge Martiane*. Hinc ſi puel-
la probatæ præcedentis pudicitiæ, Titium accuſavit
18 ſtupro, ſi Titius cum ea habitaverit, credibile eſt
dictum ejus, & violentam inducit præſumptionem,
attento adminiculo anteactæ vitæ, argumento textus,
in l. 3. ff. de teſtib. ibi: *an honeſtæ, & inculpatæ vi-
tæ, an vero notatæ, & reprehenſibilis.*
Tertia eſt conjectura, nempe extrajudicialis con-
feſſio, ut ex *Gloſſ. in cap. præterea de teſtib. in verb.
conſcios*, ibi: *quia forte ab eo audierunt* Farinac.
*q. 69. num. 200. & in dec. 72. num. 1. in fine lib. 2.
Conſiliorum*, Cyriacus *controv. 171. num.* 14. Ciar-
lin. *controv. 174. num. 22. verſ.* 5. hæc probat ſtu-
prum, ſi cum ea admixta fama alia concurrant indi-
19 cia, hæc teſti de viſu æquiparatur, Seſe *deciſ. Ara-
goniæ* 111. *num.* 5. dummodo cauſam contineat veri-
ſimilem, & teſtes, qui de ea deponunt, ſint integræ
fidei, etiam quod ſint ſingulares, ſcilicet de loco, &
tempore non conteſtes, nam ſingularitas non eſt ob-
ſtativa, ſed adminiculativa, & non tractatur de pro-
bando delictum tali die, & loco commiſſum, ſed de
probanda extrajudiciali confeſſione reiterabili, imo
eorum teſtimonium mihi videtur credibilius, homo
enim crimina in corde occultat, juxta illud, *Nun-
20 quid cuſtos ſum fratris mei*, ut Cain Domino in-
quit, idcirco magis credibile eſt, quod uni, quam
duobus conjunctim peccatum eſſe manifeſtum, ſatis
eſt ergo, quod in negotio principali conveniat, te-
net Maſcardus *de probationib. concl. 379. num.* 11.
plane extrajudicialis confeſſio magnum eſt indicium
cum ex delinquentis ore proveniat, & immediate ex
proprio facto, & non ex alieno, Judex, quid certi
21 habeat, merito ſola ad torturam confeſſio ſufficiens
eſt, juxta *Gloſ. in capite quin 35. ff. de adulteriis,
in verbo accuſatur*, & in *l. ictus fuſtium ff. de hi,
qui notantur infamia.*
22 Quarta eſt conjectura veluti literarum transmiſſio
juxta eorum tenorem, Maſcardus *de probat. concluſ.*
65. *num. 10. in fine* Farinac. *q. 136. num.* 117. & ad
Judicis arbitrium, Menochius *de præſumpt. lib. 6.
præſ. 41. in fine*, & ego dum munus fiſcale ſuſtine-
bam, habui in facto contra quendam Medicum car-
ceratum pro ſtupro in perſonam honeſtæ viduæ, &
formoſæ commiſſo, nam cum fuerint præſentatæ duæ
literæ amatoriæ, in quibus Medicus ei matrimonium
promittebat, quia, ità ad ejus intererat conſcien-
tiam, ponderavi, quod conſcientiæ remorſus ſtu-
prum ante actum indicebat; culpa enim cordis caries
mala eſt, hinc Virgilius, 4. *Æneid.*

Infixum ſtridet ſub pectore vulnus.

& quia alia contra eum concurrebant adminicula per
23 M. C. fuit Medicus condemnatus ad nubendum, vel
dotandum cum clauſula, quod ſi dotare eligeret, per
quinquennium extra Provinciam exularet, & in effe-
ctu matrimonium contraxit, ut penes ſcribam Fiſca-
lem Lauritano.
24 Quinta eſt conjectura, nimirum loci fama, Aymon
Cravetta *Conſ. 205. nu.* 13. Maſcardus *de probat. concl.*
1343. *nu.* 5. Bajardus ad Clarum *§. ſtuprum nu.* 4. Fa-
rinac. *quæſt. 147. §. probatio nu. 133. &* 135. & certe
hæc alia indicia, & adminicula coadjuvat Rot. *d.*
25 *deciſ. 72. nu.* 2. probatur ex *tex. in cap. præterea de
teſtibus*, ibi, *præſumptionem violentam famam con-
ſentiens ſubminiſtret.*
Alia eſt conjectura viſus ut puta ſi imputatus de
ſtupro viſus eſt puellæ domum introire, maxime no-
26 ctu, cum cariſus, & jocus, aliive matrimonii tractatus:

cætera, quæ ex contingentia proveniunt, ad tuam
relinquo diligentiam.

Duo tamen non prætermitto, unum quod, quæ ſin-
gula non valent, juncte juvant, juxta *textum in l. in-*
27 *ſtrumenta*, C. *de probat. Gloſ. in l. 2. ff. de excuſat. tu-*
torum verbo legitimis. ibi: *ſed duæ præſumptiones*
etiam probationem plenam faciunt cum aliis indiciis,
quia quæ non proſunt ſingula, multa juvant, & cer-
te ſi ad eandem pertinent rem, ſi non valent, quia ma-
gna ſunt, valebunt, quia multa ſunt, & ut volgo di-
citur, *ſe non viene il fulmine, come la grandine*, con-
fert *Gloſ. in l. 3. §. ideoque, ff. teſtibus, Gloſ. in cap. cau-*
ſam de probationibus, & Quintilianus *inſtit. orat. cap.*
9. ita ſcripſit, *Alia ſunt ſigna non neceſſaria, quæ*
etiam ſi ad tollendam dubitationem ſola non ſufficiunt,
tamen adjuncta cæteris plurimum valent.

Idemque Quintilianus *loc. cit.* exemplo oſtendit
Titium e. g. de homicidio accuſatum, & ſi ſola con-
jectura, quia ſanguis ex hoſtia reſperſit, vel ex nare
profluxit, nihil operetur, verum ſi in locum interfe-
cti hominis Titius viſus fuit, & illius erat inimicus,
28 & antea minatus, interfectorem Titium indicat, &
hæc coacervata probant, & me patrocinante pro Fiſco,
Franciſcus Conte de Vajano ob homicidium cauſa fur-
ti patratum in hac Civitate in mulierem infelicem,
Felicianam nuncupatam, quia cum ea commercium
carnale habuit, & fuit eodem die viſus cum veſte tin-
cta ſanguine in vico, quo illa habitabat, ac in hora fa-
29 cinoris, atque viſus, quod a dicto loco ivit ad Ec-
cleſiam Archiepiſcopalem, & ab ea accepto pallio ab
amico diſceſſit Vajanum verſus; hiſce addita fuit ex-
trajudicialis confeſſio per duos teſtes probata, quorum
unus exhibuit anulum aureum ab eodem acceptum pro
ducatis quinque, & conſtabat illum fuiſſe Felicianæ,
& à M. C. fuit acriter tortus, & non confeſſus, ad Re-
gias triremes tranſmiſſus, & præſertim ponderavi in-
dicium ſanguinis, quod erat quidem urgens, ex quo
in loco propinquo, & in hora facinoris fuerit viſus,
juxta notata a Curſio *de indic. homicid. voluntarii*.

Item ſi Titius accuſatus de morte Caji, cui per te-
ſtamentum erat ſucceſſurus, ſi tamen illud Cajus mu-
30 tare intendebat, & Titius pauper erat, ac levis vitæ,
Caji hæreditas magna, hæc unum in locum coacta
rem claram faciunt, ut inquit, & materia eſt ſine
ſcrupulo, cum non agatur de ultimo ſupplicio.

Unde ſi puella Cajum querelavit de ſtupro, & ità
cum juramento coram Judice confirmavit, ſi puella
eſt decora facie, ſi Cajus in eodem commorabatur
loco, ſi juvenis, & non infirmus, ſi matrimonii tracta-
tus, aut amoris interceſſerunt, & his accedat extraju-
dicialis confeſſio, vel loci fama, ſive aliud adminicu-
lum, hæc quidem, vel alia Cajum ſtupratorem de-
clarant.

Alterum quod attenta dicta ratione, ſtuprum eſt
crimen privilegiatum, ideoque teſtes inhabiles etiam
31 admittuntur juxta *Gloſ. in l. conſenſu*, C. *de repudiis*,
& teſtantur Clarus *in §. ſtuprum* Maſcard. *de proba-*
tionibus concluſ. 1343. num. 4.

Et confert doctr. Bald. *conſ. 427. lib. 5.* ubi ad pro-
banda indicia, & ad inveſtigandum non requiri teſtes
omni exceptione majores, ſi iis veriſimilia deponunt,
ut in arg. *l. milites*, *§. oportet*, *C. de quæſt.* Hinc ſoro-
res puellæ ſtupratæ eſſe admittendas ad juvanda alia
indicia contra ſtupratorem cenſeo; nam non præſumi-
tur cum mendacio propriam allegare verecundiam.

Circa quintum, nempe ſtupri pœnam jus civile, &
canonicum recenſebo, atque Doctores, qui teſtantur
32 de uſu, qui jus interpretantur juxta *Gloſ. in §. ex non*
ſcripto inſtitut. de jur. natur. & Gloſ. in l. fin. C. quæ ſit
long. conſuet. de jure civili eſt *text. in §. item lex Ju-*
lia de publ. jud. ubi pro ſtupro ſine vi in virginem,
vel viduam honeſte viventem *lex Julia* ſtupratoribus
pœnam irrogat, nempe ſi honeſti ſunt, publicationem
partis dimidiæ bonorum, ſi humiles corporis coerci-
tionem cum relegatione. Quod verbum cum relegatio-
ne reiteratur, ut ſtuprator vitæ alioqui honeſtæ par-
te bonorum confiſcata relegetur, ſicut opinantur Gi-
phanius hic, & Harprect. ac Menoch. *de arbitrariis*
lib. 2. cap. 3. caſ. 288. nu. 10. & 11. Paul. Chirland. *de pœ-*
nis omniſariam coitus cap. 6. Grammat. *voto 4.*
nu. 24. tenet, quod in defectum bonorum relegatio
procedit.

Etenim Puella hoc ſtupro deterior fit, ſicuti & Vi-
dua, & non facile in matrimonio conjungitur, & ſi
innupta vivat, erit in Republica tanquam arbor in
agro ſine fructu, & ſi meretricando vivat, erit uti ſpi-
na, quæ ab agro evellitur, & hac ratione concubitus
cum vidua honeſte vivente nuncupatur quoque ſtu-
prum, atque diſtinguitur a concubitu cum meretrice,
quæ non remanet diminuta, ut virgo, nec fit deterior
in conditione, ut vidua honeſta, & hac ratione *lex Ju-*
lia in d. §. pœnam irrogavit, ut boni mores conſer-
ventur in Republica.

Et quoque *text. in l. 1. §. qui puero, ff. de extraor-*
din. crim. ubi Paulus inquit, *qui puerum ſtuprum ad-*
ducto, ab eo, vel corrupto comite perſuaſerit, aut
mulierem, puellamve interpellaverit, quodve impu-
dicitiæ gratia fecerit domum præbuerit, pretiumve,
quo id perſuaderet, dederit, perfecto flagitio punitur
capite: imperfecto in inſulam deportatur; corrupti
comites ſummo afficiuntur ſupplicio.

33 Hic textus juxta ſuam literam (meo arbitrio) de
ſtupro involuntario loquitur, & ita intelligi poteſt,
videlicet, qui ſtuprum puero perſuaſerit blanditiis,
pretio, dono, aut aliqua promiſſione, & per conſe-
quens vi interpretavi juxta *text. in l. 1. §. perſua-*
dere, ff. de ſervo corrupto, & l. cum qui C. de appellat.
ab eo comite abducto, vi ablato, ut Cicero 7. *in Ver-*
rem, ibi: *Navem a prædonibus adducta, vel comite cor-*
rupta mulierem, Puellamve interpellaverit, ſcilicet
iterato, & importune rogaverit, ut ex Valer. Max.
lib. 3. ibi: *Cum iterum, deinde hoc ſepius interpella-*
tus in propoſito perſtitet, perfecto flagitio punitur ca-
pite, ideſt in metallum damnatur, qua pœna Civitas
amittitur, atque libertas; Nam cum catenis quoque
mancipatus imperfecto deportatur, unde verbum ca-
pite non de morte naturali intelligitur, ſed de morte
Civili, cum relata pœna major ſit, quam deportatio,
& ita ſemper in dubio intelligi debet per *text. in l.*
ſemper, ff. de reg. juris, l. ſi præſes, & l. penult. de pœ-
nis, probat Farinac. *quæſt. 19. nu. 2. & 3.* qui intelle-
ctus duplici fundamento comprobari poteſt, primo
per *text. in l. in eadem, §. præterea, ff. ad l. Jul. vi pu-*
blica, cujus verba ſunt: *Præterea punitur hujus legis*
pœna, quia puerum, vel fœminam, vel quemquam per
vim ſtupraverit, pœna enim *l. Juliæ de vi publica*,
eſt tantum deportatio, ut in *l. qui dolo, ff. eodem*, unde
verbum capite in dicta lege poſitum non poteſt intel-
ligi de morte naturali, ſed de morte civili, nempe de
pœna in metallum, quia in dicto caſu ſtuprator duo
committit crimina, nempe in puellam, quam ſtupra-
vit, & in comitem, quam corrupit, vel removit.

Secundo, nam Paulus contra corruptos Comites
utitur verbo adjectivo (*ſummo*), quod abſque du-
bio mortem naturalem denotat, unde ubi voluit, decla-
ravit; Comites enim iſti, quia a tutela deficiunt, &
ex paſtoribus corrupti, evadunt lupi, merito debent
occidi; ab hoc intellectu non diſſenſit Bart. qui dicit
hanc legem procedere, quando non ſine vi, ideſt abdu-
cto comite, ſtuprum perficitur, *§. vero item l. Julia*
inſtit. de public. Judic. locum habet quando ſine vi,
ſed Claudius Bertazol. inquit *ad conſilium patris 495.*
ex Jacobo Contio, quod verba illius legis a compila-
tore diminuta referuntur, & præſertim quod legendum
eſt *domum*, & non *donum*, & Paulum loquutum fuiſſe
de ſollicitatoribus, Lenonibus, & iis qui domum te-
nent pro committendis laſciviis, contra quos Leno-
nes ſeveriſſimæ conſtitutiones ſunt promulgatæ, vel de
illo ſtupro in puellam patrato, quod in puerum com-
mittitur, & ſic de ſtupro præpoſtera venere. Primo, nam
de ſtupro in puellam ordinarie jam erat tractatum, &
pro ea impoſita pœna ex *l. Julia*, de ſtupro ergo ex-
traordinario, nempe contra naturam erat dicendum,
& merito ſub hoc titulo *de extraordinariis crimini-*
bus. Secundo quia J. C. loquitur ibi per dictionem
(*Aut*) quaſi de caſu ſimili, dum ait (*aut mulierem,*
puellamve interpellaverit) hoc de ſtupro puerili, &
tertio verbo *mulierem*; nam ſtuprum non committi-
tur in mulierem, ſed in Virginem; mulier enim illa eſt,
quæ virum agnovit, quæ interpretatio quoque mihi
placet.

Pro violento ſtupro eſt ſupradictus *text. in l. in ea-*
dem, & in §. item lex Julia inſtit. de public. judiciis,

34 ubi

34 ubi ſtuprum vi publica committitur, deportatio ex *l. Jul. de vi dublic.* irrogatur, ſi autem vi privata bonorum publicatio, & ſecundum *tex. in §. ſin autem de dublic. jud.* is vero qui per vim virginem rapit, vel viduam, capite punitur, ſcilicet ultimo ſupplicio, ſecundum *l. unic. C. de raptu virginis*.

35 De jure canonico eſt *tex. in cap. 1. de adulterio* & ſtupro, cujus hæc ſunt verba, *ſi ſeduxerit quis virginem nondum deſponſatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit in uxorem; Si verò pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines conſueverunt*; quo capitulo Summus Pontifex Moyſis legem, de qua in *Exodo cap.* 22. renovavit.

Et eſt *tex. in cap. 2. eodem tit.* quod ſequitur *Pervenit ad nos; quod Felix quandam virginem ſtupro decepit, quod ſi verum eſt, quamvis eſſet de lege plectendus; nos aliquatenus legis duritiam mollientes hoc modo diſponimus, ut eam, quam ſtupravit, in uxorem habeat, aut ſi renuendum putaverit, corporaliter caſtigatus, excommunicatuſque in Monaſterio, in quo agat pœnitentiam, detrudatur, de quo nulla egrediendi ſine præceptione licentia*, quæ jura certe loquuntur de involuntario ſtupro, quod aliqua promiſſione, maliſque artibus committitur, ut ex dicto capitulo primo colligitur per verbum *Seduxerit*, & ex *cap. 2.* per verbum *Decepit*.

36 De uſu, ſive conſuetudine, qua jus interpretatur, quamplures teſtantur Doctores, & inter magnæ authoritatis eſt perill. Antonius Gomez in *l. 80. Taur. ubi n. 9.* profitetur, quod in Hiſpania in caſu, quo puella eſt decepta, aut ſeducta, ſicuti in dubio propter ſexus fragilitatem præſumitur, argumento *tex. in l. unic. §. pen. C. de rapt. virg.* ibi, *niſi etenim eam ſollicitaverit, niſi odioſis artibus, non facit, eam velle in tantum dedecus ſe producere*; Deflorator puellæ alternative tenetur, aut eam in uxorem ducere, aut dotare, & ſi dotare tantum velit, etiam aliqua pœna punitur. In eo vero caſu, in quo puella libenter viro conſentit, ſine aliqua perſuaſione, ſed amore capta virum ſollicitaverit, dicit, quod ad nihil teneatur ut *n. 10. in fin. argum. text. in l. 3. §. ſi quis volentem, ff. de libero homine exhibendo*, ubi quis non tenetur legis edicto, ſi liberum hominem volentem retinuit, ſecus ſi ſeduxerit, & calliditate hoc fecerit; cæterum pro ſtupro cum vidua, volente commiſſo de generali conſuetudine Hiſpaniæ non punitur.

37 Joannes Guttierez *Canonicarum quæſt. cap. 37. n. 21.* de Conſuetudine quoque teſtatur, quod ſtuprator alternative condemnatur, vel ut corruptam ducat, vel ut condecenter dotet, & ſi poſtremum elegerit, etiam aliqua plectitur pœna, exilii, vel pecuniaria, fiſco applicanda, & *nn. 22. 23. & 24.* pro majori declaratione tres diſtinguit caſus.

Primus caſus, quando deflorator precibus importunis virginem cognoverit, & in hoc dicit, quod in utroque foro eam ducere, vel dotare tenetur. Secundus caſus, quando puella amore capta virum ſollicitaverit, & ſtupro commoditatem præſtiterit, & in hoc caſu ad nihil teneri dicit, quia dati per errorem ejuſdem repetitio eſt: Conſulto enim dati donatio eſt, ita puella conſulto, abſque ulla vi, ſuique volens, copiam faciens viro, videtur donationem, & remiſſionem ſui juris facere; nam licet in corporis abuſu, membrorum plenum jus illa non habeat contrà legem prohibentem, ut ſine peccato eis non poſſit uti, in ejus tamen jus politicum habet, & in hoc caſu ſi puella curatores habeat, quamquam volens corrupta fuerit, ſtuprator tamen ratione injuriæ iis illatæ ad alterum tenetur. Tertius caſus, quando puella non importunis precibus, ſed viro requirenti in ſtuprum libenter conſentit, & in hoc tertio caſu, ex quo fuit ſtupri origo, eum etiam ad alterum teneri patet.

38 Jo: Petrus Fontanella *de pact. nupt. to. 2. clauſ. 5. gloſ. 5. par. 1. nn. 6. & 9.* teſtatur, quod copulativa oppoſita in *cap. 1. de adult.* qua deflorator tenetur nubere, & puellam dotare, uſu commutata eſt in alternativam, ita quod ad alterum ſolummodo tenetur; nam licet jus canonicum ſit jure Divino conforme, videlicet *cap. 22. Deuteronomii, & 22. Exodi*, ubi, is, qui virginem corrumpit hoc duplici onere gravatur, tamen hoc jus divinum enunciata continens præcepta in nova lege gratiæ non obligat, niſi quatenus a jure poſitivo eſt renovatum, ideoque conſuetudo bene potuit immutare, quod a lege poſitiva canonica fuit ordinatum, & quod ita in Senatu Cathaloniæ practicatur, teſtaturque etiam, quod ſi ſtuprum data fide matrimonii fuit ſequutum, deflorator ad illud præciſe compellitur, ut num 31. & ſi corrumpens mulierem uxoratus erit, ad eam dotandam, nec non acriori pœna Judicis arbitrio eſt plectendus, quia mali exempli eſt, ut num. 122.

Dom. Franciſcus de Amaja *ſuper tribus libris Cod. tit. de jure Fiſci num. 56.* teſtatur, quod licet fuerit
39 controverſia, atque hoc *cap. 1. de adult.* copulative obliget corrumpentes virgines, nempe ad conducendas in uxores, atque eas dotandas, de conſuetudine tamen ſtupratores alternative condemnatur.

Dom. Emanuel Gozalez *ſuper cap. 2. de adult. nu. 2. 7. & 8.* fatetur ſtupratorem non ad alterum tantum
40 teneri, quod interpretes conjunctivam poſitam in *dicto cap.* pro disjunctiva haberi docent argum. *tex. in l. ſæpe 53. ff. de verb. ſign.* quod comprobat ponderando, quod capitulum primum, quatenus ad utrumque conjunctim ſtupratorem obligaret, recte uſus potuit hoc disjungere, quia Deus *in cap. 22. Exodi*, ex quo Capitulum prædictum deſumitur, ſimpliciter, non jubet hoc fieri, ſed ita ſi pater non diſſentiat, unde infert, quod ſi patri conjuncta ſeparare permittitur, tanto magis talis disjunctio admitti uſu potuit: Inſuper quod ſi ad utrumque teneretur, virgines divinæ legis fiducia libentius peccarent.

Matthias Coderus *in deciſ. 176. nu. 87. & 89.* teſtatur, quod in Germania ſtuprator virginis, & viduæ
41 honeſtæ, vel ducit, vel eam competenter dotat, attenta facultate ſui patrimonii, ac puellæ vitiatæ conditione, deflorator vero virginis alteri deſponſatæ, in judicio criminali, ſi humilis conditionis ſit, cum relegatione fuſtigatur, ſi autem honeſtus cum confiſcatione mediæ partis bonorum relegatur, juxta *text. in §. item l. Julia inſtit. de publ. judic. ut n. 92. & 93.*

Matthias Berlich. *concl. 38. nu. 15.* affirmat, quod in Saxonia ſtuprator alternative tenetur, aut ad con-
42 jugium, aut ad dotem, & quod ultrà hanc pœnam, etiam arbitrarie a magiſtratu plecti poteſt, & quod liberatur ab omni pœna, ſi mulierem ducat in uxorem, & ita ibi eſt interpetratum Jus Canonicum, ut ad *num. 113. & 115.* verum, quod ſi ipſe matrimonii puellam defloraverit, eam præciſe ducere cogitur *nu. 63.* & de promiſſione matrimonii, præſumptio eſt, ſi ſtuprum patet *nu. 87.*

Benedictus Carpzovius *in praxi crimin. quæſt. 68. num. 6. 12. & 13.* profitetur, quod in terris Imperii
43 pro ſtupro commiſſo in virgine, vel in vidua honeſte vivente deflorator alternative condemnatur, vel ad defloratam ducendam, vel dotandam, & quod copulativa poſita in *cap. 1. de adult. deducto a cap. 22. Exodi* in alternativam reſoluta eſt, quod ità in Saxonia particulari Conſuetudine eſt ordinatum, quæ procedit etiam fœmina irritante ad ſtuprum, ea ratione, ut *nu. 41. & 42.* quia Conſtitutio indiſtincte hanc pœnam ſtupratoribus imponit, ideoque abſque juris authoritate exceptio hæc temere admitteretur; quod enim in lege non cavetur, in practica non habetur, ac *nu. 53. & 81.* per aureum *text. in l. humilem Cod. de inceſt. nupt.* in eandem incidit pœnam, ſi Nobilis ſtupraverit plebejam, nec non, ut *nu. 91.* is, qui promiſſo matrimonio puellam defloravit, ad id contrahendum præciſe cogi debet in carcere, & ſi incarceratus nolit, perpetuo relegari poteſt; rurſus ſi ſtuprum agnovit, & promiſſum negat matrimonium, conjectura eſt, quod puellam uti futuram cognoverit ſponſam, & non libidinis cauſa allegat *cap. ſi quis fidem de ſponſalib. nu. 66.*

44 Cornelius Neoſtadius, qui *deciſ. 52.* teſtatur, quod in Batavia cautum eſt, ut quis virgini ſtuprum intulerit, eam vel ducat, vel alii elocet dotatam.

45 Julius Clarus *in §. ſtuprum nu. 3.* pro ſtupro ſine vi commiſſo teſtatur de Conſuetudine Medinlani *Capitulum de adulteriis* habere locum, non quidem, ut ſtuprator præciſe cogatur ad ducendam puellam, ſed alternative, ſi vero vi, quod ſtuprator ultimo plectu-

tur ſupplicio, *& num.* 4. quod pro ſtupro in vidua
numquam vidit aliquem puniri.
Ægidius Boſſius *titul. de coitu damnato, & puni-*
bili nu. 52. fatetur, quod numquam vidit Mediolani
46 pro ſtupro aliquem puniri, niſi ad ſolvendam dotem,
ſecundum jus Canonicum. Pro ſtupro verò violento,
ut inquit *nu.* 19. non eſt dubitandum, quod ſit ultimi
ſupplicii pœna.
Antonius Theſaurus *deciſ.* 3. *concl.* 5. profitetur,
quod pro ſtupro ſine violentia de *Conſuetud.* & in
47 Senatu Pedemontano nulla alia pœna ſtupratoribus
irrogatur, quam ut hi ducant, vel condecenter ſtupra-
tas dotent; verum ſi virgo ſub ſpe matrimonii ſeducta
fuerit a viro non conjugato, in conſcientia eum non
eſſe tutum, nec abſolutione dignum, niſi promiſſo
matrimonio adimpleto.
Gaſpar Antonius Antonini filius *in d. deciſ. lit. D.*
48 addit in eo Senatu ſtupratorem etiam aliqua pœna
erga fiſcum multari.
Proſperus Farinacius eximius in Curia Romana
quæſt. 147. *nu.* 35. dicit, quod ſtuprum, perſuaſionibus,
49 importuniſque precibus patratum, reputatur uti vio-
lentum, non ut ſtuprator ordinaria plectatur pœna,
ſed ut puellæ conſtituat dotem, & *nu.* 121. poſt Na-
varrum in *Manuali confeſſorum cap.* 16. *nu.* 16. quod
etiam tenetur dotem dare puellæ ſtupratæ, quæ libe-
re, aut leviter rogata conſenſit *nu.* 89. *&* 116. teſta-
tur de *Generali Conſuetudine* in terris Imperii in foro
ſeculari ſtupratorem alternative teneri, nempe ad do-
tem, vel ad conjugium; Atque eſt in praxi receptum
quod ſi is nolit puellam in uxorem ducere, ſed dotare,
etiam aliqua pœna Judicis arbitrio exulari, vel pecu-
niaria plecti debet, ut *nu.* 104. nec non in *to.* 1. *conſ.*
de hac conſuet. ponit deciſionem Sacræ Rotæ Roma-
næ, quæ in *deciſ. eſt* 779. Penes Taurinenſis Matrim.
4. *vol.* & poſt *conſ.* 574. in qua Domini de Rota dixe-
runt, quod *cap.* 1. *de adul.* declaratur per ſecundum,
quoniam idem Legiſlator, qui capitulum primum
promulgavit, in quo vivificavit præceptum divinum,
quod alias erat mortuum, in eadem re emanavit ca-
pitulum ſecundum, & cum in eo decreverit aliam di-
ſpoſitionem cum disjunctiva, cenſetur legiſlatorem
voluiſſe prædictum capitulum primum eſſe obſervan-
dum cum illa qualitate, de qua in *cap.* 2. & ſic conſue-
runt Domini de Rota, ut qui virginem deflorat, cum
ea præcisè matrimonium contrahere non compella-
tur, ſed cauſative, ut colligo ex *nu.* 4. *&* 5. Verum
in *deciſ.* 74. *tom.* 2. *conſiliorum* teſtatur, quod ſi is,
qui ſtuprum committit ſub ſpe matrimonii, ut quia
tractatus præceſſit, vel facta ſunt ſponſalia, quamvis
non jurata, quod ad illud contrahendum ſub cenſuria
cogi debet, & ita Domini de Rota coram Reverendo
Patre Dom. Blanchetto cenſuerunt.
Reverendus Alexander Sperellus in *deciſ. for. Ec-*
cleſiaſtici deciſ. 6 *nu.* 24. ubi relata opinione Doctorum,
50 qui *ex cap.* 22. *Exodi, & cap.* 1. *de adult.* affirmant de-
floratorem teneri copulative ad ducendum, & ad do-
tandum, atque eorum, qui tenent contrarium, ſcili-
cet non copulative, ſed alternative obligari, huic po-
ſtremæ opinioni inhærens, eamque a Rota fuiſſe ca-
nonizatam, ac in praxi ſervari affirmat; Et *nu.* 15. de
communi teſtatur ſtupratorem præciſe eſſe compel-
lendum ad matrimonium, ſi hac promiſſione puella
conſenſit in ſtuprum, necnon matrimonium hoc metu
contractum non eſſe irritum, quia jura, quæ pro ma-
trimonii libertate pugnant, non habent locum, quippe
juſta cauſa metus hic infertur, & rationem quoque a
priori aſſignat; nam ſtuprator libere a principio in
hanc obligationem ſeipſum conſtituit, & in dictam an-
guſtiam coegit, unde coactio, quæ ex propria volun-
tate, & ſua culpa oritur, libertati moraliter non re-
pugnat, ut videre eſt *nu.* 11. *&* 13.
Et quia ſanctius eſt forum externum ſeparari ab
interno; ut eo lumine non abberremus a via in hac
materia ſcrupuloſa, Doctores quoque morales refer-
re operæ pretium duxi.
Reverendus Martinus a Navarra, in *manuali con-*
feſſ. cap. 16. §. 1. profitetur ſtupratorem ad nihilum te-
51 neri in foro interno puella libere, & libenter in ſtu-
prum conſentiente, quia ſcienti, & conſentienti vo-
luntarie nulla fit injuria, nec fraus, *Cod. ſcienti, de*
reg. jur. in 6. & quia lex, quæ jubet aliquid ſol-
vere, procedit quando ſeducta fuit *cap.* 1. *de adul-*
teriis.
Reverendus Leonardus Leſſius de *juſtit. & jur.*
lib. 2. *cap.* 10. *dubit.* 2. *nu.* 9. tenet, quod ſtupra-
tor in foro interno ad nihil obligatur, ſi puella li-
52 bere, & libenter in ſtupro conſenſit, quia ſui corpo-
ris domina eſt; & juri quod habet ad detrimenta nu-
ptiarum ſarcienda cedere valet, cum liberum ei ſit
a nuptiis abſtinere; *num.* 10. ait, quod quivis, aut
fraude uſuram puellæ corporis extorſit ante judicium
in foro interno, ad damni reparationem tantum te-
netur, quia jure naturæ ad amplius non tenetur;
poſt vero judicium tenetur, aut ad ducendam, aut
eam dotandam, licet ſtuprum ſine matrimonii pro-
miſſione ſit ſequutum, quia damnum ei per injuriam
eſt illatum, idcirco debet reponi, & *num.* 14. dicit,
quod qui importunis precibus corporis uſuram im-
petravit, non tenetur, niſi preces magnam impor-
tunitatem continerent, ratione, ut retuli, *& Num.*
tandem 12. dicti loci, ac *dubit.* 3. *nu.* 20. *dubit.* 4. *n.* 35.
refert, quod ſi ſtuprator ob conjugii promiſſionem
puellam decepit, omnino in foro interno ad eam du-
cendam tenetur, quia hoc pacto ſequuta copula
puellæ jus acquiſivit in matrimonium, alioquin ſi
contrarium diceretur, tali artificio humana involve-
rentur commercia.
Reverendus Gabriel Guaſquez *tit. de reſtit. cap.* 3.
§. 1. *dubit.* 2. refert de communi Doctorum placito,
quod vir, qui fœminam ſub ſpe matrimonii deflora-
53 vit, tenetur in conſcientia cum ea matrimonium
contrahere, ſive vere, ſive ficte promiſit, quia mu-
lier hac promiſſione fuit inducta, & ſi contrarium
diceretur, janua fraudibus aperiretur, ut *num.* 15.
quod confirmat in §. 2. *dub.* 1. *num.* 3. Et eodem lo-
co tenet, quod virgini fit injuſtitia, ſi vis corpora-
lis illata ſit, vel mendaciis adtracta, non vero ſi pre-
cibus, vel muneribus inducta; nam hæc, licet mu-
lieres reddant faciliores, non tamen eas faciunt in-
vitas, niſi minæ interceſſerint; Ideoque non ope-
rantur, ut ſtuprum ſit involuntarium, & in hoc con-
cordat cum Patre Leſſio.
Rev. Jo. Azzorius *par.* 3. *inſtit. moralium lib.* 3.
cap. 5. dicit, quod ſtuprum involuntarium eſt con-
tra juſtitiam, & ſtuprator tenetur ad ducendam,
54 vel ſtupratam dotandam, quia virgo, injuria, &
damno affigitur contra ejus voluntatem, & quod vir-
go invita cenſetur corrupta, quando vi, metu, frau-
de, vel mendaciis corrumpitur, ut in *d. cap. lit. A*
& lit. D. quoque opinatur continuas preces non con-
ſtituere involuntarium, ſicuti dona, & munera, quia
hæc tantum ſollicitant, & alliciunt. Tandem *Litte-*
ra F. quod ſtuprator ſi promiſit matrimonium, in
foro conſcientiæ ad id tenetur, & hoc confirmat in
d. par. 3. *in* 13. *difficultate*, ubi ait, *Ob ſtuprum vi,*
vel fraude virgini illatum violatorem teneri ad du-
cendum, vel dotandam eam, & quod hæc alternativa
ſit penes puellam corruptam.
Reverendus Pater Stephanus Fagundez *lib.* 6. *præ-*
ceptorum decalogi præc. 6. *c.* 1. tenet, defloratorem
55 virginis ſponte conſentientis ad nihilum in conſcien-
tia teneri, quia virgo domina eſt ſignaculi virgina-
lis, & ſuæ famæ, ac volenti non fit injuria, & *cap.*
5. *num.* 12. omnino teneri ad eam ducendam, ſi ſub
conjugii promiſſione defloravit; nam promiſſio hæc
tranſit in contractum innominatum, do, ut facias,
& cum puella ex parte ſua impleverit, ſui copiam illi
faciendo acquiſivit jus ad matrimonium, & deflora-
tor in juſtitia ex parte ſua tenetur etiam implere, &
non ſatis eſt dotare, quia corpus pro corpore fuit
promiſſum.
Dominus Cardinalis Joannes de Lugo *de juſt. &*
jur. tit. de reſtit. ob ſtuprum diſput. 12. *ſect.* 1. *n.* 2.
56 tenet, quod in foro conſcientiæ ſtuprator ad ni-
hil tenetur, ſi puella ſine vi, metu, & fraude illius
petitionis annuit, etiam ſi continuis precibus ſtupra-
verit; quia ejuſmodi preces facile excuti poſſunt, ſi
ſerio fœmina velit, & licet alii teneant contrarium,
hoc eſt probabilius allata ratione, ut ait *num.* 4. niſi
ſtuprator fuerit in culpa in tetegendo ſtuprum; nam
tunc ratione infamiæ allatæ in conſcientia tenetur ad
repa-

reparationem damni, ut *num. 6.*

Quod ſi vi, metu, vel aliqua fraude puellam corrumperit, alternative tenetur, vel ad ducendam, vel ad dotandam, quia in conſcientia altero poſito, ſufficienter obviatur damno. Electionem vero mulieri, & non viro competere, alioquin non compenſaretur æqualiter damnum injuſte illatum, cum fœmina privaretur libertate nubendi, cui vellet, quam antea habebat, ut *n. 12.*

Pariter tenet, quod, vir, qui matrimonii promiſſione puellam defloravit, omnino in conſcientia obligatur ad matrimonium, etiam ſi fictitia fuerit promiſſio; nam contractus eſt oneroſus, idcirco de juſtitia tenebatur vera promittere, & non ſatisfacit aliud offerendo pro eo quod debetur, & in omni caſu puella eſt decepta; etenim ſi dotem promiſiſſet, fortaſſis fœmina corpus ſuum non tradidiſſet.

Bonacina *de matr. q. 1. puncto 2. & q. 4. punct. 12.* ejuſdem eſt opinionis; cæteros prætermitto, ne longior lectori tedium afferam, verum ex dictis eorum duas colligo concluſiones.

Primam, quod ſtupro pro perſuaſionibus, importuniſque precibus commiſſo, ſtuprator ad alterum tenetur, nempe ad ducendum, vel dotandum, & ſi Judici videbitur aliqua alia pœna poteſt condemnari,
57 nempe pecuniaria, ſi dives eſt, vel exilii, ſi futurum timetur inconveniens, & Doctores morales relati, qui tenent hoc in caſu ſtupratorem ad nihilum teneri, loquuntur in foro interno, ſicuti *Capitulum primum de adulteriis, & Capitulum ſecundum* procedere in foro externo, & poſt judicium intentatum affirmat Dominus Cardinalis de Lugo *d. loc. cit. n. 12.* quæ jura canonica hac in re procedunt in terris Imperii tamquam condignam pœnam prò ſtupro continentia, ſicuti etiam teſtatur Cancer. *lib. 3. cap. 11. de ſponſal. num. 20.* & decretum in M. C. ita concipitur *N. N. dotet, vel nubat.*

Secundam concluſionem, quod pro ſtupro cum conjugii promiſſione ſequuto, ſtuprator tenetur tam
58 in foro interno, quam externo ad promiſſum conjugium, & ad illud præciſe cogi debet, aut carcere, aut capitali pœna, nempe triremium, aut relegatione ad longum tempus, & hic adverto, quod præciſa coactio ponderatur in majori pœna, quæ eſt imponenda in hoc caſu, ad differentiam pœnæ pecuniariæ, vel exilii, quæ imponitur in enunciato primo caſu, & dicta procedunt etiam ſi promiſſio ſit conditionalis; nam ſecuta copula efficitur pura, & adſtringi debet promiſſor, Trevíſ. *de ſponſ. prov. 2. num. 23. in fin.* Decretum in noſtra M. C. ita concipitur *N. N. dotet, vel nubat, & ſi dotare elegerit, remaneat carceratus per quinquennium, vel ſeptennium arbitrio Judicis, vel remiget, vel relegetur, &c.* & hic adverto, quod in Nobili pœna carceris magis operatur, quam relegationis, & verificatur magis de præciſa coactione; & hoc fundatur in *d. cap. 2.* Hinc etiam adverto, quod ſi ſtuprator promittit matrimonium, & promiſſum ſervare nolit, quo caſu coertionem meretur corporalem, ſi pro hac pœna probationes non exiſtant ſufficientes, condemnari poterit ad dotandum, pro qua pœna non requiruntur probationes tanti ponderis juxta notata a Farinac. *qu. 86. & conſ. 78.* aliquando tormentum vidi practicatum, in quod numquam devenirem contra in bonis habentem, quia mulier pauper de facili ſine dote poneretur in via meretricandi. Pro ornatu hujus capituli, ac pro majori declaratione materiæ quæro.

Primo, an qui puellam ſub ſpe matrimonii deflo-
59 ravit, ad illud teneatur, ſi diſpar ſit conditionis nobilior, vel ea ditior?

In hoc quæſito affirmative reſpondeo, & audacter teneo eum, qui deflorat virginem, aut viduam inopem, humilem, & vilem, non tamen reſpectu morum, & vitæ, verum quoad divitias humilem, & reſpectu generis, ſeu familiæ vilem.

Primo per *text. in l. humilem 7. Cod. de inceſt. nupt.* ubi inquit Juris Conſultus, *Humilem, vel abjectam fœminam, minime eam judicamus intelligi, quæ licet pauper, ab ingenuis tamen parentibus nata ſit. Unde licere ſtatuimus Senatoribus, & quibuſcumque ampliſſimis dignitatibus præditis, ex ingenuis parentibus natas, quamvis pauperes in matrimonium ſibi accipere, nullamque inter ingenuas, & opulentiores ex divitiis, & opulentiores fortuna eſſe diſtantiam.* Idcirco licet ſtuprator genere ſit nobilis, vilem tamen puellam ducere tenetur.

Secundo, quia maxima præberetur anſa facinora hæc exercendi, & pauperes virgines hoc prætexta vitiandi.

Tertio plurimorum Doctorum authoritate uti pœnes Farinacium *tom. 1. conſiliorum conſil. 90.* qui pro veritate, & non pro cliente examinato hoc articulo, in hanc deſcendit ſententiam, clare demonſtrando, quod Doctores, qui ajunt ſtuprum commiſſum in mulierem vilem eſſe impunibile, ſequuti fuere de muliere vili, non reſpectu generis, aut paupertatis, ſed reſpectu inhoneſtatis, ut bene colligitur ex *text. in l. quæ adult. Cod. de adult.* juxta Gloſ. in verbo *pudic.* & in verbo *ſtupri.*

Necnon Berlichi *concl. 38. num. 83. & 84.* ac Benedicti Carpzovii *num. 61. & 62,* authoritate, qui ita tenent, quod ſtuprator ſtante promiſſione matrimonii præcise ad id cogitur.

Dictum confirmatur exemplo relato a Divo Damaſceno *in hiſt. Sancti Joſaphat. c. 16.* ubi habetur; quod
60 quidam juvenis dives, & nobilis mulierem divitem, nobilemque refutavit, & vilem, & pauperem in conjugem accepit, quia hæc manibus operando Deum aſſidue laudabat, gratias eique agebat, & cum ab eo interrogata fuerit, pro quo beneficio gratias referebat, ſi vilis, & ægena erat? illa ei reſpondit *pro multis quidem, & magnis gratias ago; & hanc modicam laudem offero; Nam ſecundum Dei imaginem facta ſum, præ omnibus animalibus ratione prædita ſum, Corpus mihi ſalubre eſt; & per viſcera miſericordiæ ejus Paradiſi janua aperta eſt;* Item ait *neſcis, quod ſicut exigua medicina ſæpè de magnis languoribus liberat hominem, ita in paucis Dei donis gratiarum actio auctrix majorum efficitur, cum majora dare poſſit.* Stupens propterea juvenis de ejus eximio intellectu adammavit eam, & propter pietatem erga Deum, recepit in uxorem, eo quod ſors in juvenem cecidit; nam pater virginis, qui exiſtimabatur pauper, magnum theſaurum in abſcondito tenebat, cujus juvenis fuit hæres. Et hic nota, quod homini bonæ voluntatis non deficit gratia Dei; melius eſt enim uxorem habere vilem, aut paupercujam, & tibi gratam, quam divitem, vel nobilem, & contra genium tuum. O beatum virum, cui uxor contingit bona: nam in ea conſiſtit (ut Philoſophi quampluriimi dixere) ſummum bonum, hoc eſt beatitudo.

O utinam eſſet conjugum, ut illud Abrahami & Saræ, quia orietur Iſaac, ideſt *Riſus*, & gaudium per communem jucunditatem. Quid enim homini prodeſt aurum, atque argentum, cor autem non habere contentum? Nonnè ſcriptum eſt: Meliùs eſt
61 habitare in terra deſerta, quam habere mulierem iracundam; melior eſt utique buccella ſicca cum gaudio, quam multum plena cum jurgio; melior eſt
62 pugillus cum requie, quam plena utraque manu cum labore, & afflictione animi, & de *lib. Eccleſ. Sal.* paucum eſt utique intereſſe, quo hominis vita ſuſtinetur, ſi ultra quod opus eſt, non deſiderat, ut Salomon qui has Domino fundebat preces, *divitias nec paupertates dederis mihi, ſed tantum victui meo neceſſaria.*

Et in foro interno ſi deflorator verè conjugium puellæ promiſerit, de communi teſtatur D. Card. de Lugo *de juſtit. & jure diſp. 12. ſect. 2. num. 19.* quia id debet ex contractu oneroſo, in quo potuit, & ſe voluit obligare ad rem, quam licite exequi poterat.

Si vero ficte, & in ſtatu vir, & fœmina ſunt diſpa-
63 res, ut dictum eſt, controvertitur inter DD.

Etenim Rever. Thomas Sanchez *lib. 1. de ſponſ. quæſt. 10. num. 21.* atque alii multi ab eodem relati opinantur ſtupratorem ad conjugium non teneri duplici ratione; Prima ut inquit non ratione promiſſionis, quia hæc fuit ficta, nec ſecunda ratione injuſtitiæ, & injuriæ, quia hæc tantum obligat ad reſtituendum damnum, quod in præſenti non tanti exiſtimatur, cum vir ſit valde dignior fœmina, quæ

ratio-

ratio comprobatur, quoniam in contractó æqualiter
celebrato uno implente, alter implere tenetur. In
64 eo vero inæqualiter ficte promittens non tenetur in-
tegre, ſed æquale reddere, & dicunt defloratorem
hunc, propter majorem dignitatem in juſtitia non
teneri in contractum, verum præſtare conſenſum,
ſicuti promittens meretrici, quia nemo inæquale re-
ſtituere tenetur.

Et hanc ſententiam appellat probabilem D. Cardin.
de Lugo *in d. diſp. num.* 32. ea ratione, quia in di-
cto contractu conſenſus puellæ non fit in virum no-
biliorem, & in conſequentiam deflorator conſtituen-
do dotem, qua cum æquali mulier nubere poteſt, in-
tegre damnum reddit, & id comprobat argumento
a contrario ſenſu, nempe ſi deflorator cum eſſet in-
ferioris conditionis, fæminam deccpiſſet dicendo ſe
æqualis eſſe conditionis, non ſatisfacit offerendo
ſeipſom juxta contractum, ſi illa nolit: & ſic loqui-
tur attenta puellæ ignoratia de viri nobilitare.

Rever. Gabriel Gulquez *in opuſculis moralib. tit.*
65 *de reſtit.* §. 2. *dub.* 3. *nu.* 12. contrariam tenet, ita
diſtinguendo, aut puella diſparitatem ignorabat, aut
ſciebat. In primo caſu (ait) tenetur, quia vere vi-
detur puella decepta; dicit enim, ſi ea ſciviſſet,
fortaſſis non conſenſiſſet, in ſecundo vero caſu non
tenetur.

Quam ſententiam Rev. Pater Stephanus Fagundez
in 6. prae. decalog. lib. 6. *cap.* 5. *num.* 13. confirmat:
Quoniam ſi puella ſciebat diſparitatem, & conſenſit,
probabiliter præſumi poteſt ipſam ab eo non fuiſſe
deceptam finxiſſe, & ità ſponte conſenſiſſe, & lo-
quitur non tantùm ſi vir diſpar eſt, quia nobilis,
ſed quoque ſi dives, & puella pauper, & ignobilis.

Hanc ſequitur Rev. Jo: Azzorius *inſtit. moral. p.* 3.
lib. 5. *c.* 3. *verſ. ſed difficultas prima eſt*, & in ſecun-
do caſu eandem adducit rationem, nempe cum ficte
promittens, ſic invite ſtatu longe ſuperior videtur,
66 quod fœmina eo caſu ſponte paſſa eſt ſe decipi, ſi-
quidem facile intelligere potuit promiſſionem ſibi fa-
ctam ex ficto procedere animo, quod non procedit,
ut inquit, in primo caſu; nam ſi puella ſtatus diſpa-
ritatem ſciviſſet, forſitan non conſenſiſſet, & promiſ-
ſionem ſibi factam forte fictam non credidiſſet.

Verum ego indiſtincte contrarium teneo. Primo,
nam facile creditur, quod deſideratur; Secundo,
quia mulieres earum pulchritudine totum præſumunt;
Tertio, quoniam exempla vetera, & moderna con-
jugiorum contractorum inter viros nobiles, & viles
67 mulieres, promiſſiones has faciunt credibiles, & fa-
cile in hac materia decipiuntur.

In duobus tantum caſibus ſententiam exiſtimarem ve-
ram. Primo, ſi ex tali matrimonio magnum proveniret
ſcandalum; Secundo, ſi promiſſio conjugii ante carna-
68 lem copulam facta fuerit; nam iſto caſu, tanquam
ex vi, & luxuriæ impetu peractam, facile mulier eam
intelligere poterat ficto procedere ex animo, eamque
non inducere ſponſalia, reſolutum fuit in hac Nea-
politana Archiepiſcopali Curia, teſte D. Riccio *dec.*
25. *part.* 3. licet clericus ille ad dotandam mulierem
fuerit condemnatus, ac in exilium.

Secundo quæro, an ſtuprator teneatur ad pœnam
pro ſtupro meo voluntario puella ſub parentum cu-
69 ſtodia exiſtente? vel pro ſtupro importunis precibus
ſequuto ea remittente?

Controvertitur inter Doctores; etenim Reveren-
dus Pater Vaſquez enunciato *cap.* §. 2. *dub.* 1. *nu.* 10.
& dub. 4. tenet eum, qui puellam libere conſentien-
tem vitiavit, licet illa ſit ſub cura parentum, ad
reſtitutionem non teneri, quia ut *in d. num.* 10. pa-
ter non habet dominium filiæ, ideoque puella ſi pa-
70 tre invito conſenſit, non peccat contra juſtitiam, in
d. dub. 4. quia ſui corporis domina eſt, & poteſt, ſi
valit, innupta ſemper manere, vel inferiori nubere.

Pater Leſſius *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 10. *dub.* 3.
num. 9. idem tenet eadem ratione; quia puella do-
71 mina eſt ſui corporis, & liberum ei eſt a nuptiis
abſtinere.

72 Dominus Cardinalis de Lugo *de juſtit. & jur. di-
ſput.* 12. *ſect.* 1. *num.* 8. *&* 10. hanc ſententiam fir-
mat ex eadem ratione.

Reverendus Pater Fargundez *in 6. de decalogi prae.*
73 *cap.* 5. *num.* 1. *&* 2. ubi alios DD. affert, qui in de-
ducta ratione fundantur, nempe quia puella, neque
ſibimet, neque ejus parentibus facit injuriam, non
ſibi, quia domina eſt ſuæ famæ, & ſignaculi virgi-
nalis, & volenti, & conſentienti non fit injuria;
non vero parentibus, quia iſti ſi aliquod jus habent
in ſignaculo, & fama pullæ, eſt dependenter a vo-
luntate ipſius; ac proinde indirecte, & per accidens
deflorator lædit Patris honorem, & ipſa poteſt contra
Patris voluntatem innupta manere.

Contrariam ſententiam tenet Divus Thomas *ſecun-
da ſecunda qu.* 154. ac alii, quos congerit idem
74 Pater Fagundez *loc. cit. num.* 3. ea ratione; quia
rei veritate ob ſtuprum parentes a defloratore dam-
nificati ſunt, & qui alteri injuſta cauſa eſt damni,
tenetur illud reſtituere; & hæc poſtrema opinio mihi
videtur verior ſequentibus rationibus. Prima, quia
lex Julia ſtuprum punit uti delictum, & conſenſus
puellæ ſolum minuit, vel pœnam auget. Secunda,
nam ſtuprator parentibus non levem affert injuriam,
& nego, quod in hac materia voluntas puellæ ſit in-
dependenter a parentum voluntate, tum jure divi-
no, tum poſitivo; etenim de jure divino *in 4. Deca-
logi praecepto* ſcriptum eſt: *Honora patrem tuum, &
matrem tuam*, & ob ſtuprum certe puella parentum
honorem, & famam valde minuit, atque deturpat.
Hinc *Deuteronomii cap.* 22. *num.* 19. legitur, Buod
qui odio ſuam uxorem habens ajebat, virginem non
inveniſſe, propter infamiam hanc condemnabatur in
centum ſiclis argenti Patri puellæ. Cæterum puella
condemnabatur morte, (ut ibi *quoniam fecit nefas
in Iſrael, ut fornicaretur in domo patris ſui*).

Inſuper quia puella propter imbecillitatem mulie-
rum in ſuum honorem conſervando eſt hoc jure di-
vino ſub parentum cuſtodia, ut legimus in *Eccleſia-
ſtico cap.* 7. ibi: *Filiæ tibi ſunt, cuſtodi corpus ea-
rum, & cap.* 2. *ſuper filiam luxurioſam confirma
cuſtodiam*. Tum jure poſitivo, ut in *l.* 1. §. *uſque
adeo, ff. de in juriis*, ubi injuria, quæ liberis no-
ſtris fit, noſtrum pudorem perſtringit, ut etiam ſi
quis filium volentem vendiderit, patri ſuo quidem
injuriam patet, competit actio, cui concordat tex.
in l. unic. C. de rapt. virg. §. *pœnas*, ibi: *ſive vo-
lentibus ſive nolentibus*, & in *l. patri* 20. ac in *l. nec
in ea* 22. *ff. ad l. Jul. de adult.* ubi jus datur patri oc-
cidendi adulterum ſimul cum filia, quam habet in
poteſtate. Hinc abſque parentum conſenſu puella
75 nubere minime poterat, ut in §. 1. *inſtit. de nupt.*
& quamvis per S. C. Tridentinum *ſeſſ.* 15. *cap.* 1. *de
reformat.* nullus parentum conſenſus in matrimonio
requiratur, tamen ex receptiſſima Doctorum ſenten-
tia, qui clanculom matrimonia non decentia ſecun-
dum eorum conditionem, & contra parentum vo-
luntatem contrahunt, mortaliter peccant, ut penes
Dominum Auguſt. Barboſam *in collat. citati cap.
Sac. Conc. Tridentini videre eſt*, & propter ſcanda-
la, quæ ex iis in Republica audiuntur, & propter
odia parentum ob injuriam, quam patiuntur, ſaltem
propter jacturam virginalis pudoris propriarum filia-
rum.

76 Inſuper per *Conſtitutionem Sancimus ſub titulo
de matrim. contr.*, ac per *Capitulum*, quod incipit,
Non ſine mortalis, &c. cautum eſt, ut matrimonia
ſolemniter, & publice celebrentur; nec non, ut qui
puellas capiunt in uxores, teneantur eorum parentes
requirere, eſt utique contra naturalem, & civilem
rationem abſque parentum authoritate nubere, & me-
rito, qui ita temere contrahit, ut ad aliorum exem-
plum trahatur, Principis arbitrio eſt omnino punien-
dus, ut teſtatur Dom. Reg. de Marin. *var. reſol. lib.*
2. *cap.* 132. *in fin.* Hinc propter prædicta, ad diſſen-
tiones inter Conſanguineos, atque alia gravis ponde-
ris, Judex Eccleſiaſticus illa diſſuadere tenetur, ut
77 docet Rev. Pater Rebell. *de obligat juſtit. lib.* 2. *qu.*
24. *ſect.* 1. & Judex ſecularis valet impedire, ne ex
hoc, ut teſtatur iſte Doctor, matrimonii libertas læ-
ditur, ſed potius regulatur, atque perficitur, cum
parentes ex officio, quo tenentur, curant, ut filii
non male, ſe bene nubant; etenim eſſe, quem libe-
rum ac malum faciendum, potius imperfectio eſt li-
bertatis, & defectus, quam neceſſaria conditio.

Neo

Nec opinio Doctorum, quod mulier eſt domina ſuæ
famæ, & honoris, tuta eſt, cum contradictores ha-
78 beat, ut in tertio quæſito, & quando fama in alio-
rum detrimentum vergit, ſicut in cauſa præſenti con-
traria opinio eſt vera.

Tertio quæro, an puella pro ſtupro voluntario ſit
punienda? & videtur quod non, quia tam jus civi-
79 le, nempe *lex Julia* pœnam ſtupratoris tantum im-
ponat, quam jus Canonicum, ut in *capit.* 1. *&* 2. *de
adulter.* & juri accedit ratio; nam fœmina non de-
bet poni in eo gradu, quo vir ponitur propter ſexus
fragilitatem.

Item, nam fæmina: licet corpore ſuo plenum
jus non habeat, ita ut ſine peccato eo uti non poſſit,
80 in eo tamen jus politicum habet, ut notat Gutierez
Canon. quæſt. cap. 37. *num.* 22. quod confirmatur a
Patre Leſſio *d. dubit.* 2. *num.* 9. ubi inquit, quod fæ-
mina ſui corporis domina eſt, & a Rev. Patre Ste-
phano Fagundez *citato loco*, ubi ait, quod virgo
domina eſt ſignaculi virginalis, & ſuæ famæ, & a
Rev. P. Guaſquez *cit. loc. dub.* 4. ubi tenet, quod
puella ſui corporis domina eſt.

Contrarium verius puto, & conſideratur. Primo,
quod fœmina delinquit contra juris præceptum, nem-
81 pe *Honeſtè vivere*, ut in §. *juris præcepta inſtitutio-
num de jure naturali, gentium, & civili*. Honeſtas
enim in matrimoniis, & bonis moribus conſervatur,
ut dicit Gloſ. ibi; Secundo, nam lex non ſolum pro-
hibet ſtuprum, ut illicitum, ſed etiam punit uti de-
lictum, quod cum a viro, & a muliere committatur,
merito utrique juxta malitiam ſuam pœna irrogari
debet.

Nec obſtat, quod jus civile, & canonicum ſtupra-
tores punit, & non ſtupratas, quia de ſtupratoribus
loquitur, & ſupponit ſtupratas eſſe ſeductas.

Verum hujus quæſiti vera reſolutio ab illa quæſtio-
82 ne dependet, videlicet, an homo ſui honoris, & ſuæ
bonæ famæ dominus ſit.

Quam quæſtionem poſt Doctores antiquos tractat
Gomeſius de Ameſcua *de poteſtate in ſeipſum lib.* 2.
cap. 12. ubi pro utraque parte Doctores affert, & ra-
tiones, præſertim pro affirmativa adducit.

Primo, quod nulla lege juſtitiæ prohibetur famam
83 negligere, ſicuti aliena expandere prohibetur.

Secundo, quia honor eſt virtutis præmium, & vir-
84 tus eſt proprium hominis opus propter generalem
Dei concurſum, teſte Ariſtotele *primo, & decimo
Eth.* idcirco honor, & fama proprium hominis eſt
bonum, & quod uti proprium, negligere valet.

Tertio, quia famæ reſtitutionem, ſive injuriæ in-
85 famiam homo remittere valeat, ergo homo famæ do-
minus eſt.

Quarto, quia defenſiones in cauſa vitæ renunciare
86 non poteſt Gloſ. *in l. pactum inter hæredem, ff. de
pactis in verbo, cum liceat*, & valet in cauſa ubi ver-
titur infamia.

Quinto, per *text. in cap. fin. de accuſ. & per text.
in l.* 1. *C. de his, qui poteſtate*, quæ jura prodigos
87 appellant eos, qui ſuam negligent famam, ergo eos
habent pro dominis.

Pro negativa. Primo, quod famæ, & honoris vi-
demur cuſtodes, & non domini conſtituti *Eccleſ. cap.* 4.
88 *Curam habe de bono nomine, & in Evangel. Honorem
meum nemini dabo*.

Secundo, per *text. in cap. nolo* 12. *quæſt.* 1. ubi
habetur, quod conſcientia tibi eſt neceſſaria, fama ve-
ro proximo tuo.

Tertio, per *text. in cap. quatuor autem* 22. *quæſt.*
2. *& in cap. jubemus* 60. *de conſecrat.* ex iis enim in-
89 fertur famam non eſſe penes nos, ſed alios, veluti
penes Rempublicam.

Quarto, quia bona fama, & honor vitæ æquipa-
rantur *l. juſta cauſa, ff. de manumiſſ. vindict. l.* 2. *ff.
de origine juris*; Hinc qui ſine juſta cauſa ſuum dete-
git peccatum, incidit in peccatum, ut *Iſaiæ* 3. *Ob-
jurgentur, qui peccata ſua prædicant*.

Quid ergo dicendum? Ferdinandus Vaſquez *contr.
illuſtr. cap.* 11. *num.* 17. in hoc articulo, ut inquit,
a nemine unquam, in cujus ſcripta inciderit, bene di-
geſto, ita diſtinguit, aut tractatur de honore dativo
a Rege, & a Republica indulto, veluti de dignita-
te, & officio collocato, aut de honore dativo virtu-
90 te, vel egregiis factis acquiſito, ſcilicet de illo ho-
nore, & egregia fama ex virtute, & egregiis factis,
naturaliter, inſimulque oriente, vel de honore non
propria virtute acquiſito, ſed hereditario, & pater-
no jure habito, veluti eſt Nobilitas. Et reſpectu pri-
mi honoris dativi, homo illius dominus eſt, quia
Magiſtratum renunciare valet, ſive prærogativas ex
Nobilitate acquiſitas. Reſpectu vero ſecundi hono-
ris, dominus illius non eſt, quia Nobilitatem alte-
ri cedere nequit, neque gloriam ex egregiis factis
acquiſitam.

At ego ita diſtinguo, aut tractatur de dignitate,
& honore, quem ſui induſtria, vel majorum ſuorum
eſt adeptus, & hujus dominus eſt, & valet eum ne-
gligere, aut de dignitate, & honore a Deo, & na-
tura habito, ut in præſenti, de prærogativa ſcilicet ſi-
91 gnaculi virginei, quo virgo dignior eſt nupta, vel
de fama, & opinione habito reſpectu ad bonos mores,
ſecundum quos homo juxta naturalem rationem Dei,
& juris præcepta vivere debet, & iſtius dominus non
eſt, & non valet honorem, bonamque famam ne-
gligere: quoniam ut probat Eminentiſs. Cajetanus
ſecunda ſecundæ quæſt. 37. *art.* 2. Homo non eſt ita
ſuus, quin ſit pars alterius, nempe Reipublicæ;
Hinc ſicuti occidens ſe ipſum offendit civitatem, cu-
jus eſt pars, ita ſe ipſum infamando proprium hono-
rem, & bonam famam, reſpectu bonorum morum
negligendo offendit Rempublicam, & Eccleſiam, cu-
jus eſt pars.

92 Contraria non obſtant; & primo, quod homo fa-
mæ reſtitutionem remittere valet, & in conſequen-
tiam, quod famæ ſit dominus: nam reſpondeo, quod
nemo eſt dominus membrorum ſuorum, & tamen pro
oculo ſibi eruto remittere poteſt, hoc enim ab alia
ratione dependet, veluti a præcepto Evangelico,
cum dixerit Dominus *mihi vindictam, & ego retri-
buam*, & iterum, *ne dixeris, ulciſcar me de inimi-
cis meis: Sed expecta Dominum, ut tibi auxilio ſit*,
lege D. Auguſtinum *Epiſt.* 8. *S. Steph. Protomart.*

93 Neque obſtat, quod homo defenſiones in cauſa
vitæ renunciare nequit, & tamen valet in cauſa in-
famiæ; nam reſpondeo quod hoc verum eſt, quia fa-
mam quis cum tempore ſuam oſtendere poteſt, & in-
nocentiam.

94 Firma igitur remanet mea ſententia, & omni dubi-
tatione caret, ſi famæ contemptus in aliorum vergit
detrimentum ex contrariorum quaque ſententia, &
præcipue ex Pat. Dominico Soto *de juſt. & jur. lib.* 4.
qu. 2. *art.* 3.

95 Et hac reſolutione, reſoluta quoque mihi vide-
tur ſupradicta quæſtio, ubi dictum eſt fœminam in
ſtuprum conſentientem eſſe puniendam, eo magis ſi
ea ſub cuſtodia eſt. Et ratio a priori eſt; nam homi-
nes in bonis naturæ non poſſunt diſponere ad libitum
voluntatis, quippe quæ illa cum conditione, & certo
ordine a deo ſunt data: hinc licet manus tua, tua ſit,
non tamen poteſt quis de conſenſu tuo illam ſine tua
96 injuria tollere; concubitus enim a Deo in principio
ad legitimum conjugium, & ad legitimam prolem
procreandam ordinati ſunt, uti filii a Patre educati
Deo, & Republicæ ſerviant, & hac ratione omnis
concubitus, preterquam matrimonialis jure Divino
eſt reprobatus, ut *Deuteron. cap.* 5. *& Matth. cap.* 5.
& habetur in *l. Cap. in cap. nemo* 32. *quæſt.* 4. *cum
concordantibus, & in cap. qui viderit* 32. *quæſt.* 5.
unde licet coitus cum meretrice de jure civili non ſit
punibilis, cum virgine tamen, & vidua honeſte vi-
vente punitur, ut in *l. ſtuprum ff. ad l. Jul. de adult.
& in §. item, l. Julia de public. judic.* ut boni mo-
res conſerventur in Republica. Et concludo, quod
in jure politico chriſtiano omne mortale peccatum, ſi
eſt publicum, eſt caſtigandum, ne nos impuniti alios
corrumpamus exemplo, juxta *Gloſ. in cap.* 2. *quæſt.*
11. *num.* 3. & cum hac mea ſententia convenit Berli-
chius *concluſ.* 38. *num.* 122. qui tenet, puellam a vi-
ro non ſeductam, ſed voluntarie ſtupro conſentientem
Judicis arbitrio eſſe puniendam.

97 Quarto quæro, an ſtuprator teneatur ad integram
dotem, vel ad augumentum tantum. Navarra *in
manuali confeſſorum cap.* 16. Covar. *in Epit. ſponſa-
lium*

Digitized by Google

tium par. 2. *cap.* 6. § 8. *nu.* 10. Diaz *in practic. crim. cap.* 83. *verbo ſtupri num.* 8. & ibi Lopez *lit. F.* tenent, ſtupratorem non obligari, niſi ad augumentum, ſcilicet ad illud plus, quo ſtuprata eget, ut æquali nubere valeat, quia dicto augumento damnum videtur jam reparatum, ad integram vero non obligari, niſi ob puellæ paupertatem, atque parentum.

Sed Jaſon in §. *omnes Inſtitut de actionibus num.* 24. *&* 25. Cacheranus, Oſaſchus, Baro. *deciſ.* 107. *num.* 10. Menoch. *de arbitrariis caſu* 288. *num.* 18. Farinac. *quæſt.* 147. *num.* 129. indiſtincte contrarium tenent, quia jus Divinum, & Canonicum ad dotem obligant ſtupratorem nulla diſtinctione habita in pœnam delicti, & hæc eſt vera ſententia, ac praxi recepta: contraria vero procedit in foro conſcientiæ, non in foro contentioſo, prout declarat idem Farinac. *loc. cit. in fine*, Berlichius *concl.* 48. *num.* 34. & Dominus Cardinalis de Lugo *de reſtit. ob ſtuprum diſput.* 12. *num.* 13. & ita practicatur.

Hinc ſi puella, ut virgo congrue cum dote centum aureorum nubere poſſet, corrupta vero centum quinquaginta aureis indigeret, ad hanc certe ſtuprator tenetur.

98 Quinimo non ſolum integram dotem ſolvere, ſed filium alere tenetur, teſte Claro §. *ſtupr. num.* 10. Theſauro *deciſ.* 3. Domino Thuſco *lit. A. concluſ.* 287. *num.* 48. Matthia Colero *deciſ.* 176. *num.* 89. *&* 90. Matthia Berlichio *d. concluſ. num.* 41. *per textum in cap. cum haberet* 10. *de eo, qui duxit in matrimonium*. Quod ubique ſervatur, & tenetur etiam ante triennium, ſi mater lacte careret, *text. in l. nec filium* 9. *C. de patria poteſtate*, & in *l. alimenta* 11. *C. de negotiis geſtis*, & ratio a priori manet in eo, quia alimentorum onus eſt patrem filium alere, etiam
99 cum meretrice nupta conceptum. Filium autem ex querelato fuiſſe conceptum conjecturis probatur, præſertim exiſtente extrajudiciali confeſſione de ſtupro, ſive carnali copula, juncto puellæ juramento, & non ſemel ita judicavi contra ſtupratorem, etiam in contumacia exiſtentem: Contumax enim pro confeſſo habetur, & ad hoc quoque onus pater ſtupratoris, ejuſque hæredes tenentur.

100 Quinto quæro, quomodo dos conſtituenda ſit: & reſpondeo, quod dos conſtituenda eſt juxta puellæ qualitatem, ſtupratoris facultatem, ac patriæ conſuetudinem; nec non moderanda eſt a Judice in ea quantitate, qua puella condigno viro nuberet, ſi corrupta non fuiſſet, ut videre eſt penes Farinac. *quæſt.* 147. *num.* 124. Berlichio *concluſio n.* 38. *num.* 17. quinimo a dote prædicta ſtuprator non liberatur ſe offerendo in conjugem, & ſi ſit paris conditionis, ne puella privetur nubendi libertate, quam antea habebat, teſte Domino Lugo *loco. cit., num.* 10. plures afferente.

Sexto quæro, quo tempore dos præſtanda ſit, & reſpondeo, quod quia hæc dos conditione matrimo-
101 nii, videlicet matrimonio contracto ſolvenda non eſt, & ad dotantem nunquam revertitur, idcirco illico puellæ debetur, ſtupratore condemnato in ſolatium amiſſæ pudicitiæ, ac intuitu injuriæ parentibus illatæ: & ratio à priori eſt, quia dos hæc ſtupri pœna eſt, & quæ Fiſco erat applicanda, ut in §. *item lex Julia* pro majori bono Reipublicæ, tunc ad uſum puellæ applicatur, ut cum ea nubere poſſit: Reipublicæ enim intereſt mulieres habere dotatas, & pro uſu frequentiori dos dicitur, & hac ratione attenta, ſi puella innupta decedit, ad ſuum tranſit hæredem, & ita practicatur juxtà doctrinam Antonii Theſauri *deciſ.* 3. & ibi Gaſpar filius Bajardi ad Clarum §. *ſtuprum num.* 75. Berlichii *d. concluſione num.* 26. qui bonum allegat *text. in l. unica, Cod. de raptu virginum*, §. *etſi*, ibi: *In dotem mulierum liberarum ejuſdem res, vel quantitas ex his voluerint procedere, ſive maritum nolentes accipere, in ſua pudicitia manere voluerint pleno dominio eis ſancimus appellari*, ac juxta doctrinam Domini Chriſtoph. Creſpi de Valdaura *obſerv.* 35. *num.* 58. ubi Aragonum Supremi Conſilii refertur deciſio, & ita rejecto Farinac. *quæſt.* 147. *num.* 723. Bertazolo, & aliis ab eo relatis practicatur; Pro cautela tamen puellæ non nego, quod pecunia, quæ a ſtupratore ei pro dote ſolvitur, ordinarie ponitur in banco, ut malo modo non conſumatur, & puella ſine dote remaneat, & conſequenter ſine marito.

102 Septimo quæro, quanto tempore actio de ſtupro durat? Reſpondeo, quod juxta *text. in l.* 39. §. *hoc quinquennium*, *D. ad l. Jul. de adult.* quinquennio tranſacto præſcripta remaneat, & verba ſunt, *Hoc quinquennium obſervari Legislator voluit ſi reo, vel reæ ſtuprum, vel adulterium, vel lenocinium objiciatur. Quid ergo ſi aliud crimen ſit, quod objiciatur, quod ex l. Julia deſcendit, ut ſunt qui domum ſuam ſtupri cauſa præbuerint: & alii ſimiles? Et melius eſt dicere omnibus admiſſis ex l. Julia venientibus quinquennium eſſe præſtitum*. Verum quia hodie circa ſtupri pœnam ſervatur jus Canonicum, quod diverſam ſtatuit pœnam, conſtituendo ſtupratæ dotem, circa hanc pœnam, dico elapſo biennio actionem non remanere præſcriptam, tenet quoque Berlichius *d. concluſ. num.* 34. confert deciſio M. C. penes Conſil. Gramm. *voto* 4. ubi Bartholomeus Fontana propter ſtuprum in viduam, cum qua diu cohabitaverat, quia non habebat in ære ad Caprarum Inſula per triennium fuit relegatus, & fuit conſideratum, quod ab initio delictum fuit ſtuprum, quod ex continuata cohabitatione non fuit purgatum, ſed potiùs auctum, *cap. non ſatis in fine*, *& cap. cum in Eccleſia extra de ſimonia*, *& cap. cum haberet de eo, qui duxit in matrimonium, quam &c.* & proceſſit deciſio omnium conſenſu, concubinatu oppoſito non obſtante, quia concubinatus requiſita non fuerunt probata, ut puta proteſtatio ab initio de retinendo eam in concubinatu, juxta *text. in l. penal. ff. de concubinis*, nec præſumebatur per diuturnam cohabitationem, ut per Gloſſam *in Auth. quibus modis naturales efficiuntur ſui*, §. *cas*, quia hæc procedit, quando detenta eſt inferioris conditionis, quam ſtuprator, & in obſcuro loco nata, ut in *l. concubinam ff. de concubinis*, & quamquam in deciſione non conſtet de certo tempore, ita ego quoad dotem ſemper practicarem. cæterum ſtuprum in vidua concubinatus poteſtatione commiſſum, uti
103 ſtuprum non punitur, teſte Andrea de Iſernia, *in Conſtitut. Regni, Si quis rapere, tit. de raptor.*

Octavo quæro, qua pœna plectendus ſit, qui plures puellas ſtupravit ſub ſpe matrimonii, aut mala arte: in hoc quæſito paſſim recenſetur alia deciſio M. C. penes eundem Conſil. Gramm. *vot.* 17. ubi Antonius dello Roſſetro fuit ad mortem communi voto
104 condemnatus, cum quinque mulieres honeſtas in uxores duxerit omnes ſuperviventes, & deciſio fundatur in reiteratione delictorum, quorum quodlibet pœna corporali erat dignum: pro ſtupro enim per *l. Julia* fuſtigatio cum relegatione impoſita eſt, & fuſtigatio qualibet pecuniaria pœna major eſt, *l. in ſervorum*, *ff. de pœnis*, ſicuti reiteratio delicti auget pœnam juxta *textum in cap. ita nos* 25. *quæſt.* 2. *& in cap. pervenit.* 27. *quæſt.* 1. *cum concordantibus*: adverto tamen ſtupratorem hunc non ſolum ſtupra commiſiſſe, verum etiam in crimen bigamiæ, ac adulterii incidiſſe, cum per ſecundum, & tertium vinculum prioris matrimonii, ac fides violetur.

Nono quæro, qua pœna puniendus ſit ſtuprator puellæ immaturæ. In hoc quæſito aliqui tenent ſtu-
105 pratorem ab ultimo ſupplicio eſſe excuſandum per *textum in l. ſi quis aliquid* 38. §. *qui non dum ff. de pœnis*, quaſi ſtuprum in puellam immaturam non videatur perfectum flagitium, & ità fuiſſe deciſum per S. C. reperio penes Gram. *deciſ.* 22. eum ad remigandum fuerit condemnatus ſtuprator puellæ annorum ſeptem. Aliqui contrarium tenent, ſi ſtuprum eſt commiſſum in puellam doli non capacem; & alii diſtinguunt in caſu, quo eſt commiſſum in puellam doli capacem ſi cum violentia, aut ſine violentia, ut videre eſt penes Dom. Petrum Caballum, ad quem remitto.

Decimo quæro, an ſtuprator in contumaciam exiſtens condemnari poſſit ad dotem ſtante Regni *Capit.*
106 quod incipit *Sive quis*, cujus vigore contumax pro minori delicto, pro quo non forjudicatur elapſo Anno perdit bona, quæ liberorum jure reſervato publi-

blicantur: & videtur affirmandum, quia ſtupri pœna de jure civili etiam eſt tertia pars bonorum, quæ uſu applicatur puellæ, item quia in contumaciam condemnatur ad alimenta, ut dictum eſt ſupra: Sed pro veritate noto, quod dictum *capit.* non ſervatur; & contumax condemnatur in pœnam in citatione contentam propter Judicis contemptum, quæ pœna ut plurimum tranſigitur, unde dico, quod pro bono Reipublicæ integra eſt exigenda, ac puellæ pro dote eſt applicanda.

Tandem duo noto, unum quod qui puellam inhoneſte viventem, & ſic vilem reſpectu morum ſtuprat,
107 ſtupri pœna non tenetur juxta *text. in l. ea quæ* 22. *& l. quæ ad adulterium* 29. §. 1. *C. ad l. Jul.* veluti meretricis, vel cauponis famulam in caupona exiſtentem, dico de jure civili, & in foro externo. Alterum quod non tenetur, ſi puella pretium pro ſtupro accepit, quia potius meretriciam vitam agere, quam nuptiarum cauſa concubere præſumitur, ut inquit Berlich. *nu.* 68. juxta *text. in l. in liber. D. de ritu*
108 *nupt. & dictum limitat num.* 66. ſi eſt ſub parentum cuſtodia, poſt Bajard. ad Clar. §. *ſtuprum nu.* 23. cætera, ne aliena deſcribam, prætermitto.

LEONARDI RICCII

O B S E R V A T I O

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

C A P. II.

De ſtupro in Fœmina

S U M M A R I U M.

1 *Stuprum quid ſit, & græcè dicitur φθόρος, & quotuplex ſit, declaratur.*
2 *Stuprum ut ſit punibile, quid conſtare debet.*
3 *Fœmina punitur ob ſtuprum voluntarium.*

1 Stuprum græcè dicitur φθόρος. Ideo ſtuprum eſt corruptio Virginis, vel Viduæ honeſte viventis. Auctor noſter hic *num.* 1. *&* 2.

Stuprum triplex eſt violentum, involuntarium, & voluntarium.

Violentum eſt, quod vi patratur.

Involuntarium eſt, quod per ſeductionem patratur, Ideſt quando alterius voluntate ad ſe ducit, vel mediante promiſſione matrimonii, vel reddendi Pauperem Divitem, vel aliis importunis precibus, &c. Auctor noſter *nu.* 3.

Voluntarium eſt, quod volente, & parum reluctante Virgine, vel Vidua committitur: Auctor noſter hic *nu.* 7.

Delictum in genere explicatur per Obſtetrices juxta formam in *Prax. Eccleſ. C. Roderici Riccii* mei filii, ubi te remitto.

2 Et ut ſtuprum ſit punibile conſtare debet de honeſtate Virginis, & Viduæ. Auctor noſter hic *nu.* 12. ubi *n. ſequenti, & a nu.* 15. *uſque ad* 30. docet conjecturas, & citra pœnam ad tradita per dictum noſtrum Auctorem te remitto.

3 Unum obſervare non deſino, quod Fœmina ob ſtuprum voluntarie commiſſum puniri debet, Auctor noſter *nn.* 95. *&* 96.

C A P U T III.

D E S T U P R O I N M A S C U L O,

S I V E D E V I T I O N E F A N D O,

I. Unde dictum ſit. II. Quid ſit. III. Quomodo probetur, ac IV. De illius pœna.

S U M M A R I U M.

1 *Stuprum quoque in Maſculo committitur.*
2 *Stupri in Maſculo Ethymon.*
3 *Sodoma, ac alia IV. Urbes ob vitium nefandum concrematæ.*
4 *Stupri in maſculo definitio.*
5 *Stuprum hoc in genere quomodo probetur, & qualiter Periti deponere habent qualiter in maſculo provectæ ætatis* nu. 6.
7 *Probatio in genere prædicti ſtupri in mulieribus puberibus qualiter haberi oportet.*
8 *Delictum in genere in crimine ſodomiæ neceſſarium, & opinio Doctorum contrarium aſſerentium declaratur* num. 9.
10 *Delictum in genere per confeſſionem non ſuppletur.*
11 *Sodomia in ſpecie qualiter probetur.*
Confeſſio patientis ſodomiam faciliter habetur, ibidem.
12 *Sodomitati dictum non ſolum ad torturam facit indicium.*
Doctores, & rationes pro negativa afferuntur, ibidem.
13 *Confeſſio ſocii criminis periculoſa eſt, & de ratione.*
14 *Sodomitati dictum an ad torturam ſufficiens ſit, Doctores, & rationes pro affirmativa adducuntur.*
15 *Lex contenta eſt de probationibus, quæ haberi poſſunt?*
16 *Tortura delicti indagatio.*
17 *Judex an in atrociſſimo crimine valeat jura tranſgredi tam in puniendo, quam in procedendo, Doctores pro negativa afferuntur.*
18 *Limitatur hæc opinio Authorum.*
19 *Contrarium ſubſtinet Author.*
20 *Tortura eſt de genere probatorio.*
21 *Teſtes inhabiles indiſtinctè admittuntur ad torturam & ad pœnam extraordinariam.*
22 *Judex poteſt in crimine exceptuato Confeſſum de ſocio interrogare.*
23 *Socius criminis, qui plures patitur defectus, a teſtimonio arcetur.*
24 *Sodomitati dictum ſive maris, ſive fœminæ, ſive minoris, ſive majoris, ſponte, vel per vim cum adminiculis ad torturam ſufficiens eſt, cum declaratione.*
25 *Sodomita convincitur per teſtes, ac per indicia.*
Teſtes per januæ rimulam de viſu deponentes, licet non ſimul aliquos coire vidiſſe, non ſunt ſingulares, ibidem.
26 *Teſtes in eorum præſentia deponentes ſodomiam fuiſſe commiſſam, ſunt ſuſpecti de falſo cum declaratione, & exemplis nu.* 27.
28 *Indicia convincunt ſodomiam cum exemplo relato a* Domino Capyc. Latro.
29 *Deus marem, & fœminam gratia multiplicandi hominem creavit.*
30 *Sodomitico conjugio mundi Creator contemnitur, natura læditur, & Reſpublica offenditur.*
31 *Sodomia de jure Divino morte punitur, de jure gentium n.* 32. *de jure civili n.* 33.
34 *Neronis peſſimum refertur exemplum.*
35 *Pœna mortis contra ſodomitas paucis in locis non* *præ-*

practicatur, cum auctoris admiratione.
36 *Pœna ignis contra ſodomitas practicatur in Regno, ne ſupplicii aſperitate contriſtetur anima.*
37 *Sodomita an dicatur, ut ultimo ſupplicio plectatur, ſi prœputium in ano immittit; ſemen vero extra emittat., referuntur Doctores pro, & contra, atque rationes uſque nu. 50.*
51 *Minores an a pœna ordinaria ſodomiæ excuſantur.*
52 *Referuntur pro negativa uſque n. 57.*
58 *Rationes pro affirmativa uſque n. 60.*
61 *Sodomia crimen licet adulterio gravius, tanquam contra naturam, adulterium tamen alio reſpectu gravius eſt*, ibidem.
62 *Deciſio* Gramm. *contra minorem ſodomitam late ponderatur*, ibidem. *n.* 63.
64 *Minores an a pœna ordinaria ſodomiæ excuſantur.*
65 *Sodomitæ omnes agentes ſeverius, quam patientes puniri debent.*
66 *Sodomia ob crimen Dei ira provocatur.*

1 STuprum quoque in maſculo committitur, ut in *l.*
6. *§.* 1. *ff. ad l. Jul. de adult.*; *& in §. item leg.*
Julia inſtit. de public. Judic. & in hac ſignificatione
ſumptum proprie ei convenit explicatio ab Harpret-
to in *d. §. tradita num.* 85. veluti ſtuprum, quaſi
turpis ſtupor dictum; Cum ſtupido Bruto ſimilis ſit
2 is, qui ita in Venerem ruit: non enim ſine ingenti
ſtupiditate morum, ingeniique appetit. Alıter dici-
tur vitium nefandum, eo quod nec fari de eo licet
Vel Sodomiticum ſtuprum a Sodoma, ubi habuit in
crementum; quæ etiam ob hoc peccatum, ſicut &
aliæ IV. Urbes illius regionis cœleſti igne fuerunt
3 concrematæ, ut in *Gen. cap.* 19. Quod ſi exerceatur
in fœminam, proprie ſtuprum præpoſtera venere ap-
pellatur.

Illud eſt dilatio fibrarum, ſive ruptio continuo-
4 rum, quæ ani coronam conſtituunt a virili membro
acta: & in genere probatur per Chirurgos, & Peri-
tos, qui deponere habent de dicta continuorum fra-
ctura, quæ ſi eſt de recenti, nempe horarum, dicere
debent, cum ſanguine, vel rubore: ſi dierum, cum
5 livore, ſi ab antiquo, & eſt cum magna podicis di-
latatione, ſeu fibrarum fractura, dicere habent cum
continuatione, & ſatis eſt pro dicta probatione, ſi
Periti deponant dilatationem hanc provenisse a cau-
ſa interna, veluti a morbo, vel externa, ſcilicet
a membro virili, cum ab altero evenire poſſit, aut
alia cauſa, uti in fœmina nupta a partu, unde ab-
ſolute a membro virili dicere non tenentur: Hinc
etiam in maſculo, vel fœmina provectæ ætatis ſatis
eſt in genere dubia probatio. De hoc quoque delicto
6 in genere tractavi in 3. *cap. prax. dec. num.* 9. *&* 10.
ubi notavi, quod hæc recognitio in muliere impu-
bere, & vili in M. C. ſit a Medicis Curiæ. Hic ta-
men non prætermitto, quod in mulieribus pauperi-
bus, licet vilibus ſi haberi poteſt ab obſtetricibus,
non eſt facienda a Medicis, ne ſit eis incitamentum
7 libidinis. Ita ego practicavi, atque uſui mihi fuit
& adverto, quod ſi Periti in Civitate exiſtunt, &
Peritiores iſti adhiberi poſſunt.

Sine enim corpore delicti ad inquiſitionem, tor-
turam, & minus ad pœnam deveniri nequit, cum
prius delictum apparere debeat, ex quo delinquens
8 arguitur *leg.* 1. *ubi cauſa fiſcales leg. ejus qui* 26. *§.*
verum oportet, ff. de jure fiſci leg. 1. *§. item illud,*
ff. ad Syll. ac alia jure cumulavi in 1. *c. prax. deciſ.*
num. 22.

Cæterum Doctores, ut Epiſcopus Barboſa *de offic.*
& poteſtate Epiſcopi par. 3. *alleg.* 44. *num.* 10. Conſ.
Maſtrill. *dec.* 185. *num.* 2. & alii, qui dicunt in hoc
crimine non eſſe neceſſarium conſtare de corpore de-
licti; Sane loquuntur, & intelligi debent de imper-
fecto flagitio, & de extraordinaria ſodomia, cujus
9 ſigna non remaneant. Sequitur doctrinam Plot. *conſ.*
132. *inter conſil. crimin. num.* 22. qui in dicta ratio-
ne fundatur, aut loquuntur de ſodomia in fœmina
nupta, quæ peperit, & in puero exercito antea ſtu-
prato; Nos vero de ſtupro, cum fractura; & hæc
10 in re non ſuppletur per confeſſionem, Farinac. *q.* 2.
num. 24. *verſ. item præſumitur, quod ſicut quis*
falſum dixit in hac qualitate, ita etiam in facto
principali, ſicut in omni crimine, quod veſtigia re-
linquit, Clarus *quæſt.* 55. *verſ. poteſt etiam*, Gigas
de crimine læſæ Majeſt. tit. quomodo, & qualiter
probetur num. 4. poſt innumeros Farinac. *quæſt.* 2.
num. 7. Conſil. Gramm. *deciſ.* 12. *num.* 38. Dominus
de Marin. *lib.* 1. *cap.* 323. hinc fallit illud Ovidii.

Non eſt confeſſi cauſa tuenda rei.

In ſpecie probatur, & per confeſſionem, ac per
convictionem: confeſſio enim patientis de facili ha-
11 betur propter podicis vitiaturam, quæ cum indicat
reum, maxime ſi mollier, & impubes ſit propter im-
becillitatem naturæ.

Sed an ſolum dictum Cinedi, ſeu Sodomitati fa-
12 ciat indicium ad torturam, Negant Boſſius *tit. de*
deteſtabili coitu in maſculos num. 7., *& de indiciis,*
& tortura num. 65. Plotus *inter conſil. crim. tom.* 1.
conſ. 132. Hondedeus *conſ.* 100. aliique a Farinac. cu-
mulati *quæſt.* 143. & poſt alios Theſaurus *libro quæſt.*
forenſ. quæſt. 35. Boerius *tit. de ſtupro quæſt.* 12. *n.* 63.
part. 1. Cruſius *de judiciis delictorum par.* 2. *cap.* 24.
Muſcatel. *de cognit. delict. num.* 25. quia periculoſa
13 a lege reputatur ſocii confeſſio, cum poſſit odio ini-
micum nominare, ut eodem pereat ſupplicio, vel ſpe
veniæ potentem virum inculpare, (& forte Princi-
pi non bene affectum,) ut in *leg. fin. de accuſat. in*
leg. repeti, ff. de quæſt. & in leg. quoniam liberi,
Cod. de teſt., & in cap. veniens extra de teſtib., &
in cap. 1. *de confeſſ.* ibi: *de reatu proprio confitentis*
periculoſa confeſſio non eſt adverſus quemlibet admit-
tenda; ideoque præcitati Doctores cum dicta con-
14 feſſione aliam requirunt conjecturam, ſiva indicium
ut cum eo juncta ad quæſtionem valida ſit: ſicut ad-
vertit Summus Pontifex etiam in crimine graviſſimo
hæreſis in *cap.* 5. *de hæreticis in* 6. quod ſequitur, *in*
fidei favorem concedimus, in negotio inquiſitionis
hæreticæ pravitatis excommunicati, & participes,
vel ſocii criminis ad teſtimonium admittantur, præ-
ſertim in probationum aliarum defectum contra hæ-
reticos credentes, fautores, receptatores, & defen-
ſores eorum, ſi ex veriſimilibus conjecturis, & ex
numero teſtium, aut perſonarum, tam dependen-
tium, quam earum contra quos deponitur qualita-
te, ac aliis circumſtantiis ſic teſtificantes falſa non
dicere præſumant. Affirmant Caball. *caſu* 84. *n.*
7. Trivil. *deciſ.* 14. Peguer. *deciſ.* 76. de Marin. ad Re-
vert. *dec.* 415. ubi ita judicatum tradit in M. C. etiam
ex proceſſu informativo.
15 Primo, quia hoc delictum ob ejus turpitudinem
occulte committitur, & in delicto occulto levia
ſufficiunt indicia, & Judex ob torturam proclivis
eſſe debet, Boſſius *in tit. de indiciis, & conſidera-*
tionibus ante torturam num. 200. Julius Clarus *qu.*
64. *num.* 6. & ibi Giach. *litera X.* Farinacius *quæſt.*
37. *num.* 88. *&* 150. plures referens, & ultra illos
tenent Caballus *de omni genere homicidii* 526. An-
tonius de Ballis *lib.* 1. *de indiciis quæſt.* 4. *num.* 14.
Præſ. Talenzuola *conſ.* 28. *num.* 11. Dominus Reg. de
Ponte *dec.* 16. & Dominus Regens Capycius Latro
dec. 104., & magna perſuadet ratio: Etenim ne de-
licta remaneant impunita, lex contenta eſt de iis pro-
bationibus, quæ haberi poſſunt, ut ea Gloſſ. *in leg.*
conſenſu, C. de repudiis, in verbo torquentur, in
cap. fin. de teſtib. cogendis, in verbo item ex defectu,
& in cap. 2. *de arbitriis, verbo cognoverint*, &
conſerunt plura jura municipalia, & præſertim *cap.*
ut vulgaris fama proloquitur, ibi: *Quæ fiunt, con-*
ſueveruntque fieri clanculum vulgarem probationem,
& lucidam communiter haberi non poſſunt, propter
eorum tamen graſſantium illa puniri expedit, ut ſit
locus exemplo, Pragm. 3. *de furtis, & Pragm.* 3. *de*
duello, quæ ob probationum difficultatem valde pri-
vilegiatam probationem conſtituerunt, ut videre eſt.
16 Tortura enim medium eſt, quo delicta liquent, &
puniuntur.
17 Secundo, quia in crimine atrociſſimo, & enor-
miſſimo, ut eſt delictum hoc nefandum Judex valet
a regulis juris recedere, & jura tranſgredi, ſicut
tenent Innoc. *in cap.* 2. *de conſt.* Bald. *in leg. quid*
ergo, §. pœna gravior, ff. de his qui notantur in-
famia, Maſcard. *de probat. lib.* 3. *concluſ.* 1391. *n.* 13.
Me-

Digitized by Google

Menoch. *de arbitrar. lib. 1. cap. 84. nu. 9.* Julius Cla-
rus *lib. 6. §. 1.* Aloyſius Catalanus *de indulto cap. 33.*
num. 144. ubi alleg. *text. in cap. 1. de hom. in 6.* &
hanc ſententiam tenent alii nonnulli ab illis citati,
quapropter ajunt, Judicem præcedentibus indiciis
minus ſufficientibus poſſe ad torturam devenire, &
quod in vitio nefando hoc habeat arbitrium, arguo
ex *text. in leg. cum vir nubit in feminam 31. C. ad
leg. Juliam de adulteriis*, ex illis verbis: *Jubemus in-
ſurgere leges, & armari jura.*

Et quamvis Marſilius in *pract. in §. diligenter a
num. 169. verſ. contrarium, uſque ad 177. & conſ.
74. num. 34.* Tiraquellus *de pœn. temperandis cauſa*
18 *49. num. 17.* Monticell. *regula crimin. 19. num. 40.*
Roland. *conſ. 7. num. 45. leg. 1.* Caballus *caſu 200. n.
142.* Farinac. *quæſt. 37. num. 84., & 90. & conſ. 99.*
Burgius *de modo proced. ex abrupto quæſt. 54. nu. 10.*,
atque alii teneant ſupradictam ſententiam procedere
in puniendo, conſtito de delicto, non vero in pro-
cedendo, niſi conſulto Principe, vel in Majoribus,
& Supremis Magiſtratibus, aut quando tractetur de
ſtatu Reipublicæ, vel in Judice habente ex ſtatuto
generale liberum arbitrium inquirendi, & punien-
di juxta notata a Gaudino *tit. de quæſt., & tormen-
tis num. 41. circa finem*, ibi: *verum etiam ſi malefi-
cium non eſſet plene probatum, ſed ad plenam proba-
tionem modicum deficeret, forte ratione teſtium, qui
non eſſent omni exceptione majores, tunc poteſtas ex ca-
lo arbitrio condemnare ſecure poteſt, ſi ejus conſcien-
tia, & animus cum probatione concordat.*

Attamen in contrarium conſidero, quod quando
conſtat de crimine, Judex jus non tranſgreditur in
19 imponendo pœnam acerbiſſimam, quia in atrociſſi-
mis lex non contentatur de ſimplici mortis genere,
& quod in procedendo, videlicet torquendo, ſupra-
dicta opinio limitationem hanc pati nequit: Primò,
quia crimen atrociſſimum populo magnum affert
ſcandalum, ideo in ipſius ſatisfactionem conveniens
eſt, ut Judex ſit pronior ad torturam, ne remaneat
indultum.

Secundo, nam indiciatus, aut non confitetur,
20 aut confitetur, primo caſu, attento magno ſcan-
dalo non eſt curandum de tormento, quod ad veri-
tatem eruendam illatum nunquam certe irrogat in-
famiam *leg. nullum 14. Cod. & quibus cauſis infam.
irrog.* Cum illud ſit de genere probatio, ut notat
Cujacius *in leg. 3. tit. de probat.* ibi: *probationes ſunt
teſtes, inſtrumenta, & quæſtiones*, facit Gloſſ. *in leg.
ſi quis alicui, Cod. ad leg. Juliam majeſtatis. litteram Q.*,
ibi: *inquiſitione ſtricta per teſtes, ſtrictior per tormen-
tum*, & communiter Doctores.

Secundo caſu, quia Judex ex officio tenetur con-
feſſionem verificare in omnibus circumſtantiis ſuis,
ut late notavi in *decretorum praxi in cap. 5. nu. 47.
48. & 49.* & iis verificatis ceſſat dubitatio.

Inſuper ſupradicta Doctorum ſententia omni dubio
caret, ſi crimen eſt atrociſſimum, & inſimul occul-
tum, ut quoque advertit idem Farinac. *d. qu. n.* 88.
& Rol. *conſ. 2. lib. 1. n. 6.*

Tertio, quia in crimine exceptuato teſtes inhabi-
les indiſtincte ad torturam, & ad pœnam extraordi-
21 nariam admittuntur, ut late Farinac. *qu. 62.* in ſpe-
cie in hoc crimine refert Dom. Reg. Rovitus *ſuper
Pragm. 1. de ſodomia*,

Quarto, quia in crimine exceptuato poteſt, &
debet Judex Confeſſum de ſocio interrogare, ut in
22 *l. 1. C. de falſa moneta*, & aliis juribus cumulatis per
Gloſ. in l. fin. C. de accuſat. in verb. conſcientia, & in
conſequentiam nominatum torquere, alioquin limi-
tatio hæc nihilum operetur, regulariter enim in quo-
libet crimine, quod cum ſocio committitur, valet
Confeſſum de ſocio interrogare, & nominatum con-
currente alio indicio torquere.

Quinimmo prædictis rationibus attentis licet ſo-
cius criminis, qui plures patitur defectus a teſtimo-
23 nio prorſus repellatur, & merito, quia ſicuti plu-
ra adminicula ampliant probationem, & ſupplent
teſtes inhabilitatem, removentque dubitationem a
dicto, ita plures defectus teſtis fidem minuunt, &
conſequenter probationem deſtruunt, ut late Farinac.
qu. 62. n. 381.

Nihilominus in hoc nefando delicto in noſtra M.
C. practicatur, & in uſu eſt, quod dictum Sodomi-
24 tati, ſive maris, ſive fœminæ, ſive majoris, ſive
minoris, vel ſponte, vel per vim cum adminiculis
facit indicium ad torturam, juxta doctrin. Farinac.
qu. 43. num. 99. verum ſi ſponte ſine vi crimen eſt
commiſſum, minor terretur, major vero torquetur,
ut purgata infamia per torturam juxta *tex. in l. ob
carmen de teſt. & cap. illi qui, quæſt.* 5. nominato
dictum afficiat, & pro adminiculo eſt delictum in
genere de recenti: recentia enim ſubornationis ſu-
ſpicionem removet, & quid manifeſti ſapit.

Per convictionem, vel per teſtes de viſu, vel per
indicia indubitata.

Per teſtes de viſu, nimirum deponentes per rimu-
lam januæ, qui licet non ſimul vidiſſe dicant, ſed
25 unus poſt alium aliquos coire nefande, non ſunt
tamen ſingulares, quia deponunt de actu moroſo, &
non momentaneo, ſicut de ictu ſclopi dicitur, ſive
de alapa, eſt Gloſſ. *in cap. nihilominus 3. quæſt.* 8.
probat Maſcardus *de probat. concluſ. 59. num. 17.
& concl. 65.* Vivius *dec. 245.* Dominus Riccius *deciſ.
29. n. 6.*

Cæterum deponentes de viſu, & in eorum præſen-
tia crimen hoc fuiſſe patratum, ſunt de falſo ſuſpe-
26 cti, cum illud occulte committatur propter ejus
enormitatem, ob quam neque Diabolus in eo inter-
venit, nam ex nobilitate ſuæ naturæ non valens ſce-
lus proſpicere aufugit, ut fatentur Conſiliarius de
Afflicto *in Conſtit. Regni lib. 2. rub. 42. num. 11.* Epi-
ſcopus Barboſa *de poteſt. Epiſcop. lib. 2. alleg. 44.* &
Epiſcopus Riccius *deciſ. 14. & 475. ac Novar. ſup.
pragm. 1. de ſodom.* quamobrem aliqui Doctores cu-
mulati a Marſil. *in conſ. 27. num. 5.* dicunt, non pro-
bari per viſum, quod de eo crimine inquiſiti ordina-
ria pœna plecti nequeunt, niſi fuerint confeſſi, ut quo-
que notat Dom. Reg. Capyc. Latro *dec. 163. in fin.*

Hæc vero ſuſpicio diluitur, vel teſtis qualitate,
vel dicti veriſimilitudine, vel inquiſiti conditione,
ſicuti in facto in anno 1685. Joſeph de Martino de Ca-
ſale Mileti pro hoc nefando crimine cum puero an-
27 norum decem in circa commiſſo intus Congregatio-
nem ſub Sanctiſſimi Sacramenti Invocatione, quæ eſt
prope Majorem Eccleſiam, quia duo viri, qui cum
dicto Joſepho ibi erant refugiati, contra eum depo-
nebant de viſu, unus videlicet a principio, quod in
ſui præſentia non obſtante ejus reprehenſione, & ani-
madverſione, qualiter in dicta Congregatione erant
altare, & SS. Imagines, in quo celabratur miſſa,
crimen commiſerat, ſicut, & alter teſtis deponebat,
licet non a principio facti, quia reperiebatur refugia-
tus etiam pro altera ſodomia, pro qua erat contumax
illius Curiæ, fuit per M. C. morti traditus; & ejus
cadaver concrematum, penes Gagliardum, & in
anno 1686. quidam Calaber titulo decoratus (licet
indigne) pro duobus ſodomiis fuit acriter tortus ex
proceſſu informativo, & in iis etiam teſtis famulus
teſtatus fuit dominum coram eo ſodomias exercuiſſe,
penes de Marco. Reperiuntur, heu homines divi-
narum, humanarumque rerum ignari, Brutis ſimiles,
qui nec pudore afficiuntur, nec timore terrentur,
quum coeunt, immo gloriantur, cum male fecerint,
teſte Spiritu Sancto; *ſed miſeri quem fructum habui-
ſtis tunc, in quibus nunc erubeſcitis? nam finis illorum
mors*, & Pauli *1. ad Rom.*

Per indicia indubitata, teſte Domino Regente Ca-
pycio Latro *in d. deciſ.* in qua per Regium Collatera-
28 le Conſilium fuit judicata probatio ſufficiens, & in-
dubitata contra Carolum Tropea per M. C. ad mor-
tem condemnatum pro hoc crimine, veluti præpara-
tio domus ad ſodomitandum, & ſodomiam exercen-
dam, dormitio cum puero, delictum in genere de
recenti cum rubore, & ſemine hominis in ſubuculis
dicti Caroli agentis, & pueri patientis, confeſſio di-
cti pueri, ac converſatio in dicta domo cum Joſepho
Pizzuto, quia alium ſubagitaverat puerum: quod
præſumptionibus probetur, affirmat Farinac. *q. 148.
n. 66. & melius conſil. crim. 25. n. 56.*

Circa pœnam noto, quod Deus in principio mun-
di, ut in *Geneſis cap. 1.* marem fœminamque con-
junxit gratia multiplicandi hominem, ideoque con-

jugium, quod naturaliter hunc non habet effectum,
29 Creatoris contemptum continet; ut ſodomiticum
conjugium; quia repugnat naturæ, quæ maſculum,
& fœminam coire voluit, ut inde ſimiles procrea-
rent, & quia hoc crimine Creator mundi contemni-
30 tur; natura læditur, & Reſpublica quoque offendi-
tur, quia intereſt Civitatem hominibus repleri, *l.
cum ratio de bonis proſcriptorum*; idcirco pro eo,
& jure merito mortis pœna impoſita eſt de jure Divi-
no, gentium, & de jure civili.

De jure Divino, ut in *Levitico cap. 20.* ibi: *Qui
dormierit cum maſculo coitu fœmineo, uterque operatus
31 eſt nefas, morte moriatur, ſit ſanguis eorum ſuper eos,
Geneſ. cap. 19., & Exod. c. 22.*

De jure gentium, nam antequam jus civile pon-
deretur Cajus Marius Conſul pronunciavit recte fuiſ-
32 ſe occiſum Lucium ſuum Nepotem a Tribonio ado-
leſcente, ex quo ſodomiam Lucius cum eo tentave-
rat, ut penes Tullium *in oratione pro Milone*.

De jure civili, ut in *leg. 1. §. qui puero, ff. de ex-
traord. crimin.*, & *in leg. cum vir §. 1. Cod. ad leg.
33 Jul. de adult.* quo tempore viri tamquam fœminæ
ſimulato vultu, inceſſu, ac habitu muliebri, matri-
monia contrahebant, Neronis exemplo, qui non mi-
34 nus feriati, non impar, quam libidini, juveni im-
pudico (cui nomen Pythagoræ fuit) in modum ſo-
lemnium conjugiorum denupſit, Teſt. Cornel. Tac.
lib. 15. fol. 275. & in notis Juſti Lipſii *num. 59. l.
omnes lib. 9. tit. 7. Cod. Theodoſiani in §. item lex
Julia, inſtitutionum de publicis judiciis*, ibi: *Lex
Julia non ſolum temeratores alienarum nuptiarum
gladio punit, ſed & eos, qui cum maſculis, demum
in Authentica, ut non luxurientur homines contra na-
turam*.

Hæc pœna in praxi eſt, & ſic practicatur Romæ,
teſt. Farinac. *quæſt. 148.* In hoc Regno vigore Regiæ
35 Pragmaticæ *1. de ſodomia*, & tam maſculi, quam
fœminæ comburuntur. In Regno Siciliæ teſt. Muta
in pragm. 1. de ſodomia. Mediolani teſt. Claro in *§.
ſodomia* Caball. *caſ. 16.* In Gallia teſte Paponio *in
arreſto*. In Germania Carpzovio *quæſt. 76.* In Hiſpa-
nia, ut in *l. 1. tit. 21. recopilationes*, & teſtantur
Gomez *leg. 80. Tauri*, Epiſcopus Barboſa *de poteſt.
Epiſcopi part. 4. alleg. 44.* qui etiam teſtatur de leg.
Regni Luſitaniæ.

Admirationis igitur eſt, quod Florentiæ, aliiſque
Chriſtianitatis in locis teſt. Caball. *caſ. 16.* hæc pœ-
na in uſu non ſit recepta contra *text. in c. flagitia,
cauſa 32. qu. 7.* quod ſequitur: *Flagitia, quæ ſunt
contra naturam ubique, & ſemper deteſtanda, atque
punienda ſunt qualia ſodomitarum fuerunt, quæ ſi om-
nes gentes facerent, eodem criminis reatu divina lege
tenerentur, quæ non ſic fecit homines, ut ſe illo uteren-
tur modo, violatur quippe ipſa ſocietas, quæ cum Deo
nobis eſſe debet cum eadem natura, cujus ipſe auctor eſt,
libidinis perverſitate polluitur.*

Quando apud Gentiles mortis pœna quoque fuit
practicata teſte Miſingerio *in d. §. item lex Julia, In-
ſtit. de publ. judiciis*.

Inſuper circa pœnam noto, quod quamvis per
l. omnes lib. 6. C. Theod. & per præfatam *Pragm. de
36 ſodomia*, contra ſodomitas pœna ignis ſit impoſita.
In hoc tamen Regno non practicatur, ſed poſt mor-
tem cadavera ad aliorum exemplum concremantur,
ne ſupplicii aſperitate contriſtetur anima, at hæc pœ-
na procedit etiam in Sodomia præpoſtera venere, id
eſt cum fœmina exercita, Clarus *§. ſodomia, verſ. vidi
quandoque*, Vivius *op. 726. num. 25.* Farinac. *quæſt.
148. num. 36.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cap. 286.* Ca-
ball. *caſ. 16.* Peguer. *dec. 72.* cum inficiari non poſſis,
quod ſit contra naturam, & Dei voluntatem, ut in
Geneſi, *Creſcite, & replete terram*, & maxima eſt
in viro malitia, cum habeat locum naturale con-
gruum, eo relicto, præpoſtero abutatur, maximum
quidem erit peccatum, ſi contra matrimonii ſacra-
mentum ſit; legite quæſo *Paulum 1. ad Romanos*.
Uxor tamen a pœna ordinaria excuſatur, ſi in ea con-
ſideratur ignorantia, & a viro eſt inducta.

Demum pro ornatu hujus Capituli primo quæro,
An qui priapum in ano imittit, ſemen vero extra
anum emittit, ordinaria pœna plecti debeat, vel
37 potius extraordinaria, in hoc quæſito Doctores, &
rationes pro utraque parte referam, & ejus reſolutio-
nem ad tuum remitto arbitrium.

Conſiliarius de Afflicto *in Conſtit. legum aſperitate
lib. 3. rubr. 42. num. 12.* inquit *Quod quando extraor-
38 dinaria pollutio cum puero, quæ eſt quando priapus
non intrat in anum, & conſiſtit in ſola commiſtione
pudendorum cap. juvenis de ſponſalibus, non punitur
morte naturali: qui priapum vero in ano imiſit, licet
ſemen emiſſum fuerit extra anum, punitur tanquam
ſodomita, quia delictum jam poteſt dici conſummatum,
& Afflictum ſequuntur.*

Clarus *in §. ſodomia*. Epiſcopus Riccius *deciſ. 148.
num. 5.* Petrus Caball. *caſu 16. num. 11.* ibi: *Quod
39 ſi ultra extraordinariam pollutionem poſuiſſet priapum
in ano, commiſiſſet ſodomiam, & tamquam ſodomita
puniretur, & delictum jam poteſt dici conſumatum, li-
cet ſemen eſſet emiſſum extra anum.*

Farinacius *de delictis carnis quæſt. 148. num. 65.*
ibi: *Secus autem, ſi quis membrum impoſuiſſet intus
40 anum, tunc licet poſtea membro extracto extra anum
ſemen emiſiſſet non propterea a pœna mortis excuſare-
tur juxta Afflicti opinionem.*

Conſiliarius Maſtrillus *deciſ. 185. num. 29.* ibi. *Niſi
tamen quis membrum impoſuiſſet intus anum; nam
tunc, licet poſtea membro extracto extra anum ſemen
41 emiſiſſet, pœnam mortis impoſuimus in M. C. ſecun-
dum* Afflict. Caball. & Peguer. *citatos per* Farinac. *qu.
147. n. 65.*

Pater Facundez *in 6. præc. decal. cap. 19. num. 11.*
ibi: *Si quis tamen membrum impoſuiſſet intus præpo-
42 ſterum, vel pueri, vel fœminæ, & poſtea illo extracto
ſemen emiſiſſet, non propterea ab ordinaria mortis pœna
excuſaretur, quia jam crimen ſatis perfectam, & com-
pletum cenſetur in genere ſodomia.*

Pater Molfeſius *in ſumma lib. 1. tract. 7. cap. 20.
num. 107.* ibi: *Imo hic talis revera eſt ſodomita, pu-
43 niretur in foro exteriori, ſi membrum in ipſas partes
pudendas poſuiſſet, licet tamen ſemen non emiſiſſet,
probat Clarus in §. ſodomia ſub num. 8. quia jam vas
penetravit; quod ſufficit in foro exteriori & nu. 108.
Si Tamen effunderet extra vas; & tamen ſi prius in-
tra vas membrum impoſuiſſet, clarum eſt, ut revera
ſit ſodomita, & pœna ordinaria puniatur, ut Au-
thores citati notant, & conſequenter incidit etiam in
caſum reſervatum, quia nec in fraudem legis, nec in
fraudem legislatoris eſt aliquid faciendum cap. conſiſtit,
de conceſ. præb. Gloſ. in cap. quando, verbo in frau-
dem, de privileg.*

Quod ſit extraordinarie puniendus, dici poteſt,
quod hic in te principium, & finis non conjungun-
44 tur medio, quod priapi immiſſio in anum non coi-
tus, ſed potius tactus ſodomiticus dicitur, quod ſe-
minis emiſſio, quæ extracto priapo ſit, ſemper eſt
extraordinaria pœna plectendus, etenim ab intentio-
ne, & eventu pœna regulatur, & quod in præſenti
neque intentio, neque eventus concurrunt, non in-
tentio, quia noluit intra vas coire, non eventus
quia in effectu extra vas ſe polluit, & Pollutio hæc de
per ſe non dicitur perfecta, & ordinaria ſodomia,
confert Gloſſ. *in cap. extraordinaria 35. quæſt. 3. in
verbo impedire*, ibi: *Talis pollutio non debet im-
pedire, cum quis poſſit ducere conſanguineam, quia
nec fecit ſanguinis mixtionem, nec corporis unitatem,
ſed quod aliquas reſeraret illas ſeras, & non dum pro-
ceſſit ad conſumationem aperir; numquid talis commi-
ſtio carnis impedit matrimonium cum conſanguineis il-
lius; dic quod non, quia nec eſt ibi ſanguinis commi-
ſtio, nec carnis unitas;* igitur qui podicem pueri re-
ſeravit, & ibi non coivit non vere crimen ſodomiæ
commiſit.

Aloyſius de Leo in *l. cum vir n. 2. C. de adult.* ibi:
*Hoc verum ſi intus anum pueri priapum poſuerit,
45 & polluerit, ſecus ſi extra anum, quia ſi extra ſcilicet
circumcirca carnaliter polluerit, intus minime appe-
titum diabolicum explendo; etiam ſi per prius intus
poſuerit, utique non pœna a dicta Reg. Prag. ſtatuta
teneretur, ſed extraordinaria, juxta jus dicentis arbi-
trium.*

Epiſcopus Aloyſius Riccio *par. 3. deciſ. Curiæ Ar-
46 chiep. Neap. deciſ. 82. num. 3.* poſt Aloyſium de Leo
loquens

loquens : *Scribit pœnam contra ſodomitas minime ſibi locum vindicare ; niſi quando membrum intus contra naturam , & ſemen intus emittitur.*

Navarrus *de irregularitate cap. 27. fol. mihi 379. num. 210.* ubi ait *Clericum non incurrere in pœnas*
47 *Conſtitutionis Pii V. Sanctæ memoriæ , quæ incipit , Horrendum de anno 1568. omnem actum ſodomiticum exercenta cum alio , vel alia extra vas ſeminarium , ſed ſolum habentem copulam ſodomiticam arg. cap. fin. de ſponſalib. quod habet non conſumari copulam , niſi intra vas naturale ſemen effundatur.*

Salzedus ad Diac. c. 88. Riccius *in prax. 13. reſol. 67. p. 1. reſ. 392.*

Azzorius *par. 3. lib. 3. cap. 19. quæſt. 4.* ac alii re-
48 lati a Patr. Dian. *tract. 1. & 3.* Miſcell. *reſol.* 63. te-
nent ſicut ipſe , quod Bulla Pii V. non comprehendit Clericos ſodomitas ſemen intra vas prohibitum non immittentes , ibi : *Quia quando lex prohibet aliquod , intelliget de delicto conſumato , ſed quando ſemen intra vas non emittitur , non dicitur ſodomia conſumata : Major patet ex auth. cap. hæc autem diſt. 5. de pœnis , & in l. 1. §. hæc verba , ff. quod quiſque juris , minor probatur , ex comm. DD. ſententia.*

Idem P. Diana *tract. 7. de pœnis delict. reſol. 20. cum Souſa in Aphor. inquiſ. lib. 2. cap. 39.* tenet
49 *quod tunc ille qui membrum ponit intus unum , & extra ſemen effundit , puniendus eſt pœna ordinaria ſodomiæ , quando hoc pluries agit , quia tunc , quod deficit ad complementum actus ſodomitici , ſuppletur ex repetitione actuum in fraudem legis.*

Dominus Reg. Sanſelic. *dec. 354.* refert , quod Petrus de Angelo cum fuiſſet captus in eodem cubili
50 cum adoleſcente reperto vitiato in podice , & linteamina fuerint hominis ſemine maculata ; licet a majore parte votorum M. C. fuerit ad mortem condemnatus , quia ſatis commiſſum dicitur delictum ſodomiæ per penetrationem foraminis , abſque eo , quod illud polluat , ſed extra pudoris clauſtra effuderit ſemen , & ſatis erat probatum per inſpectionem ani vitiati , & ſeminis , in linteaminibus , quæ cum dormitione conſtituebant probationem indubitatam , ut a *num. 1. uſque ad 5.* tamen ſententia M. C. per Regium Collaterale Conſilium fuit reformata ; & dictum , quod crimen , quamvis atrociſſimum , non tamen præſumitur conſumatum , & quod eo , niſi fuerit intus vas præpuum introductum , & conſumatus actus per ſeminis effuſionem intra clauſtra pudoris , non procedit pœna mortis naturalis , ut *n. 6.*

Secundo quæro , an minores 18. annis majores vero 14. excuſentur ab ordinaria pœna ſodomiæ , tam agentes ; quam patientes , & pro negativa infraſcripta ponderata ad Antonio Merenda *lib. 5. controverſ. jur. cap. 19. nu. 8.*

Primum , quod pœna ordinaria colligitur ex *text.*
51 *in l. cum vir , C. ad l. Jul. de adult.* & verba legis , quæ ad rem noſtram faciunt , hæc ſunt : *Jubemus inſurgere leges , armare jura gladio ultore , ut exquiſitis pœnis ſubdantur infames , qui ſunt , vel qui futuri ſunt rei ,* quæ verba , *qui futuri ſunt rei ,* cum vim univerſalis ſermonis contineant , omnes , qui hoc crimen committunt , quidem comprehendunt .

Secundum , quia eadem pœna legitur in *Authent. ut non luxurientur contra naturam ,* qui *text.* univer-
52 ſaliter loquitur ibi : *Propterea igitur omnibus hominibus hujuſmodi præcipimus a prædictis delictis abſtinere ,* unde illa verba *omnibus hominibus* clare comprehendunt tam majores , quam minores , qui omne dicit , nihil excludit .

Tertium , quia minores non deprecantur pœnam *l. Juliæ de adult.* ut in *l. ſi adulterium 38. §. divi*
53 *fratres , ff. ad l. Jul. de adult.* ibi , *fratres denique Imperatores Claudiæ inceſti crimen per ætatem remiſerunt , ſed diſtracti conjunctionem illicitam juſſerunt , cum alias adulterii crimen , quod pubertate delinquitur non excuſetur ætate , & l. ſi minor 36. ff. eodem ,* ibi : *ſi minor annis adulterium commiſerit , lege Julia tenetur , quoniam tale crimen poſt pubertatem incipit , & dicta lex Julia de hujuſmodi quoque criminæ pœnas ſumit , ut in §. item lex Julia inſtitut. de publicis judiciis .*

Quartum , quod minores patientes hac pœna feriendi ſunt ; ponderentur verba *text. in d. l. cum vir nu-*
54 *bit in fœminam :* cum adoleſcentes , & non provectioris ætatis huic immaniſſimo ſceleri inſerviant .

Quintum , affertur deciſio noſtri S. C. à quo cum filius cujuſdem tabernarii de hoc crimine convictus
55 fuiſſet , & confeſſus ; quamquam minor ad ultimum ſupplicium fuit condemnatus , & cadaver combuſtum , teſte Conſil. Gramm. *in Conſtit. Regni minorum jura num. 7. in fin.*

Hæc a Merenda , quibus Sextum non lepide additur , quod cum Imperatores contra hujuſmodi reos
56 juſſerint , inſurgere leges , & armari jura , illæ leges , quæ regulariter in delictis minores excuſant , in hoc crimine limitatæ remanent .

Atque Septimum , quod hoc crimen eſt atrociſſimum , & in atrociſſimis minores pœnas non deprecan-
57 tur , juxta placitum Dom. Reg. Sanſel. *deciſ. 57.* & Oddi *de reſtitut. in integrum quæſt. 80. num. 101.* ac aliorum .

Sed ad hæc reſponderi poteſt , & ad primum , quod eſt parvi momenti , cum lex non ſolum contra præ-
58 ſentes , ſed regulariter contra futuros reos promulgetur , quia lex habet ſemper oculos ante & non retro :

Ad ſecundum , quod verba omnibus hominibus , de quibus in *auth.* potius ad maſculos , & ad fœminas ,
59 ad ignobiles , ſive nobiles referatur , quam ad minores .

Ad tertium , quod enunciata jura , quæ de adulterio
60 loquuntur , ut pœnalia , ad crimen ſodomiæ non extenduntur , nec eſt bonum argumentum , quod quia *lex Julia* ſumit pœnas de hujuſmodi crimine , ideo minores a pœna hujuſmodi , ſicuti de adulterio non excuſantur ; cum *lex Julia* quoque pœnas ſumat de inceſtu , & ſtupro .

Et licet ſodomiæ crimen gravius ſit adulterio , tamquam contra naturam , ob alium tamen reſpectum adulterium eo gravius eſt : vir enim qui coitum ha-
61 bet cum muliere nupta matrimonium , quod fide , & juramento eſt , confirmatum , fœdat , & utramque conjugum familiam deturpat , & ſic funiculum triplex rumpit .

Ad deciſionem S. C. quod ex narratione caſus colligitur , minorem condemnatum fuiſſe agentem . Se-
62 cundo , quod Gramm. non refert minoris ætatem , & eſſe poterat , quod fuiſſet majori ætati valde proximus . Tertio , quod ea multum dura fuit viſa , & contra illam judicatum refert Clarus *quæſt. 60. num. 10.* Farinat. *quæſt. 52. n. 83. & 84.* Conſ. Paſchal. *de virib. patriæ poteſt. par. 2. cap. 10. n. 22.* Oddus *de in integrum reſtit. Gloſ. 80. n. 101.* & Dom. Reg. Sanſel. *deciſ. 57.* teſtatur puberem annorum ſexdecim , licet confeſſum , per ſex menſes , hoc vitium fuiſſe paſſum , non morti traditum , ſed ſtillis lardeis percuſſum , & in carcere per decem mancipatum fuiſſe .

Ad ſeptimum , quod licet inter concupiſcentiæ crimina hoc maximum ſit delictum , & uti enormiſſimum
63 appellatur nefandum , non eſt tamen atrociſſimum , quia non provenit ex efferato animo , ſed ex naturali concupiſcentia , in qua multum dominatur juventus , unde ſi hoc nefando crimine major veniam non deprecatur ; minor aliquam excuſationem meretur ; & quod etiam in atrociſſimis minores , minori pœna , nam majores affligi arbitratur Præſes Menoch. *de arbitr. caſu 329. num. 15.*

Hæc ponderata in contrarium , ſtant pro affirmativa , ſed verius mihi videtur quæſiti reſolutionem ad
64 Judicis arbitrium remittere , is attenta minoris qualitate , ſi nimirum imbecillis , non multum doli capax , ſi majori ætati proximus , malitia enim ſupplet ætatem , ac criminis reiterationem , quia tunc non ætatis vitio , ſed animi infirmitate committitur , in extraordinariam , vel ordinariam pœnam deſcendat non neceſſitate , ſed in ſui poteſtate , juxta *Reg. Pragm. 1. de minoribus* juxta ponderata a D. Reg. Revert. *dec. 525.* & ibi D. Reg. de Marinis *quotid. reſol. lib. 2. cap. 169.* necnon a Dom. Reg. Sanſel. dec. 57.

Nec prætermitto ſeverius agentem eſſe puniendum , quam patientem , juxta notata a Rev. P. Antonio Dia-
65 na *par. 2. tract. 17. & 3. Miſcellan. reſol. 64. verſ. ſed in contrarium ,* ibi : *Deinde tum ex diverſitate voca-*

buli-

buli, tam ex diverſitate pœna, tum gravitate ſceleris adeſt magna differentia inter agentem, & patientem; nam majus eſt peccatum agentis, quam patientis, ut notavit B. Antoninus in ſumma artic. 3. n. 1, cap. 17. §. 4. & in foro contentioſo major pœna imponitur agenti, quam patienti, unde Jacobus de Graſſ. in pract. lib. 2. cap. 11. num. 7. 8. & 26. putavit, quod reſervatio caſus ſodomiæ extendatur ſolum ad agentem, & non patientem, an vero hæc opinio ſit probabilis, judiceat viri docti: hæc Pater Diana, & probatio contra agentes, tanquam authores: patientes enim ad crimen cenſentur induci.

66 Hæc non ſine rubore ſcripſimus, ut hujus criminis, qui ſunt, & qui futuri ſunt rei, condigna plectantur pœna, etenim ob hoc præſertim, & blaſphemiæ crimen ira Dei provocatur, & magno in modo proveniunt flagella, fames, peſtilentiæ, & terræmotus, ut in *Auth. ut non luxurientur contra naturam, & propterea.*

Sicuti in hoc anno a Nativitate Domini 1688. Junii 5. die hora 21. in hac Civitate terribiliſſimus fuit terræmotus, quo multa ruerunt ædificia, & pauca remanſerunt intacta, ac omnium dolore ruit Copula Domus Profeſſæ RR. PP. Jeſuvitarum, quæ erat ad miranda ob ſtructuram, ac celebrem picturam; ab eximio enim pictore Lanfranco erat depicta, & ſolum in pedibus ejus emanſerunt quatuor Evangeliſtæ, ut hoc meum comprobarent dictum. Vetuſtiſſimum quoque cecidit Templum a Tiberio Julio Tarſo Pelagonis Liberto, & Auguſti procuratore, Caſtori, & Polluci dicatum, in preſeuti erat atrium Eccleſiæ Divis Petro, & Paulo Apoſtolis conſecratæ RR. PP. Theatinorum; erat quippe mirifice conſtructum atque magnificum propter magnos lapides marmoreos pulcherrimæ cælaturæ; Pulpitum Archiepiſcopatus pretioſo lapide compoſitum in totum fuit infractum. In Provincia etiam multa ruerunt oppida, & in totum cecidit Cerretum, Beneventum, ac in totum infracta Mirabella: a ſupra dicto die trimeſtre jam currit, & adhuc terra in motu eſt: Sed quid mirum! ſi peccatorum pondus adhuc grave eſt, & terram premit? te pluries Deus Pater pyſſimus cæleſti ſigno Cometa admonuit, nunc terremotu, ut terreno ſigno, tanquam terrenus, facilius loquutionem, ſuamque admonitionem intelligeres. Convertere igitur ad Dominum Deum tuum.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

CAP. III.

De Stupro in Maſculo.

SUMMARIUM.

1 *Stupri ethymologia dicitur a ſtupido, qui in Venerem ruit.*
2 *Stuprum in maſculo dicitur vitium nefandum, vel ſodomiticum a Civitate Sodoma.*
3 *Stuprum in Fœmina præpoſtera Venere adhuc dicitur nefandum, vel ſodomiticum.*
4 *Stuprum in maſculo quid ſit.*
5 *Stupro commiſſo, eo modo probatur delictum in genere.*
6 *Sodomitati, ſive cinædi confeſſio quando facit fidem.*
7 *Stupri pœna quæ ſit cum declarationibus.*

1 STupri ethymon, ſive ethymologia eſt quaſi ſtupor, & dicitur a ſtupido, qui in Venerem ruit.

2 Et in maſculo dicitur vitium nefandum, quod fari non licet, vel ſodomiticum ſtuprum a Civitate Sodoma.

3 Et ſi exercetur in fœminam appellatur ſtuprum præpoſtera Venere: Auctor noſter hic *num. 2. & 3.*

4 Stuprum in maſculo eſt dilatio fibrarum, ſive ruptio continuorum, qui ani coronam conſtituunt a virili membro apertam.

5 Delictum in genere probatur per Chirurgos, vel peritos, & in M. C. fit a Medicis Curiæ, & in mulieribus pauperibus licet vilibus fieri debet ab Obſtetricibus.

6 Dictum, ſeu confeſsio Cinædi, ſeu Sodomitati non facit indicium ad torturam, niſi adſit alia conjectura, ſive indicium cum eo conjuncta. Auctor noſter hic *nu. 13.*

Confeſsio Sodomitati tam maris, quam fœminæ, tam majoris, quam minoris, tam ſponte, quam per vim cum adminiculis ad torturam ſufficiens eſt, *n. 24.*

7 Circa pœnam ultimo ſupplicio plectitur cum declarationibus.

CAPUT IV.

DE ADULTERIO.

Infraſcripta notabo. I. Unde dictum. II. Quid ſit. III. Quotuplex ſit. IV. Quomodo probetur. V. Quibus perſonis accuſandi actio competat, & quanto tempore eſt duratura. VI. Quæ accuſato competant exceptiones. VII. Quomodo probetur, tum in genere, tum in ſpecie in judicio criminali. VIII. Quæ adulterii pœna de jure antiquo, quæ de jure novo, & hodie ſit in uſu. IX. Cauſæ, quæ adulterii pœnam minuunt, & X. Tandem aliqua quæſita ſubjiciam.

SUMMARIUM.

1 *Adulterium dicitur, quia ex altero quam marito partus concipitur, vel quia ad alterius thorum ſit acceſſus.*
2 *Adulterium eſt concubitus cum muliere nupta, ſive deſponſata, vel eſt fidei conjugalis violatio nu. 3.*
4 *Adulterium eſt ſimplex, vel duplicatum, voluntarium, vel violentum.*
5 *Judex in adulterio non procedit ex officio, etiam fama laborante. Fama habetur loco accuſatoris, ſed limitatur in adulterio* ibidem.
6 *Judex in adulterio notorio procedit ex officio. Adulterium notorium quando dicitur* ibidem.
7 *Judex contra confeſſum incidenter de adulterio quoque procedit cum limitatione.*
8 *Querela de adulterio de jure antiquo cuilibet, de populo competebat.*
9 *De jure moderno tantum patri, fratri, patruo, & avunculo, atque marito competit cum declaratione num. 10. de conſuetudine vero ſoli marito competit num. 11.*
12 *Heres mariti querelam de adulterio proponere non poteſt, neque eam a dotis reſtitutione repellere, niſi in quibuſdam caſibus.*
13 *Uxor propter adulterium amittit dotem.*
14 *Uxor non agit de adulterio contra maritum ad pœnam infligendam.*
15 *Uxor mortuo viro adulterii rea poſtulatur, & nuptiæ cum adulterio factæ, adulterii crimen non extinguunt.*
16 *Uxor agit contra maritum propter adulterium cum quæ.*

uxore fratris ſui vel filii, alterius conjugii patratum.

17 *Uxor ob adulterium contra maritum petit divortium in Curia Eccleſiaſtica.*

18 *Uxor divortio obtento in Curia laicali petit dotis reſtitutionem, & etiam in Curia Eccleſiaſtica cum declaratione num. 20.*

19 *Maritus facto divortio omne lucrum dotale reſtituere tenetur a die, quo mala fide incepit poſſidere.*

21 *Maritus propter adulterium quoque petit divortium.*

22 *Adulterium cum adulterio compenſatur circa divortium.*

23 *Uxor non amittit dotem ob adulterium commiſſum, tempore quo maritus detinebat concubinam.*

24 *Uxor licet maritum de adulterio non accuſat, poteſt tamen actione injuriarum perſequi.*

25 *Adulterium mariti muliere inſtante carcere coercetur.*

Practica M. C. ibidem.

26 *Uxor pro adulterio violento in ſuam perſonam commiſſo contra adulterum invito marito agit.*

27 *Remiſſio de adulterio ante litem conteſtatam facta accuſationem annullat.*

28 *Remiſſio incontinenti facta poſt litem conteſtatam accuſationem quoque annullat.*

29 *Et quando dicatur incontinenti facto, Judicis arbitrio remittitur.*

30 *Decretum M. C. quod interponitur accedente remiſſione de adulterio, & pract. M. C. in conſignanda uxorem viro.*

31 *Maritus hodie ſine nota lenocinii valet uxorem adulteram retinere.*

32 *Adulter, & Adultera, licet olim accuſari ſimul non poterant, de conſuetudine tamen ſimul accuſantur.*

33 *Accuſandi actio de adulterio quinquennio præſcribitur.*

34 *Actio accuſandi de adulterio non præſcribitur quinquennio in adulterio violento, aut cum inceſtu patrato.*

35 *Accuſato competit exceptio quinquennii, ac lenocinii, item reconciliationis.*

36 *Exceptiones, quæ accuſato de adulterio competunt, ante litem conteſtatam proponi debent.*

37 *Lenocinium committit maritus, ſi quæſtum propter adulterium facit.*

38 *Adulteræ a viro accuſatæ alia competit exceptio, nempe patientiæ.*

39 *Adulterium quomodo probetur in genere.*

40 *Adulterium quoad pænam criminaliter infligendam ſecundum unam opinionem legitime debet conſtare.*

41 *Adulterium quoad pœnam criminaliter infligendam ſatis eſt, ut præſumptive conſtet ſecundum meliorem opinionem, & reſpondetur objectis.*

42 *Indicia urgentiſſima explicantur.*

43 *Adulterium præſumi.*

44 *Adulterium quando attentatum præſumitur.*

45 *Adulterii pæna veteri jure deportationis erat, vel relegationis.*

46 *Deinde mortis naturalis tam contra adulterum, quam contra adulteram, pro ut de jure divino, & eadem immutata fuit reſpectu adulteræ nu. 47. & de ratione n. 48. & 49.*

50 *Mulier an ſit creata ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, rationes pro negativa, & pro affirmativa num. 51.*

52 *Fuſtigationis pæna contra adulteram in Regno arbitraria eſt.*

53 *Adulterii pæna in Regno Judicis arbitrio eſt remiſſa.*

54 *Exempla poſtrema in judicando ſi primis ſunt æquora, ſunt attendenda.*

55 *Adulterii pæna multis in locis exularis, vel pecuniaria eſt, cum authoris declaratione.*

56 *Remiſſio mariti ante litis conteſtationem accuſationem tollit de medio, poſt litis conteſtationem pænam minuit, & præſertim fuſtigationem tollit.*

57 *Emendatio morum per triennium præſumitur.*

58 *Culpa mariti minuit pænam adulteræ uxoris, n. 59.*

60 *Pæna gladii contra uxorem adulteram, an recte fuit immutata, rationes pro affirmativa,*

61 *Pro negativa.*

62 *Heres mariti in quatuor caſibus valet uxorem a judicio repellere præter adulterium in vita mariti commiſſum ad hoc, ut eadem dotem amittat.*

63 *Heres mariti an valeat uxorem de adulterio querelare ad hoc ut pæna legis Juliæ affligatur, rationes pro negativa*, nu. 64. *pro affirmativa.*

65 *Heres mariti, an eo ignaro de adulterio ab uxore patrato valeat uxorem dotem repetentem repellere*, nu. 66.

67 *Remiſſio facta adultero, an adulteræ proſit*, nu. 68.

PRimo Adulterium dicitur, qui ex altero, quam marito partus concipitur, ut ex *text. in l. inter liberas 6. in §. ſtuprum, ff. ad l. Jul. de adult.* vel ut dicit *Gloſſ. & melius litera H.* & Gottofr. *lit. Q.* Adul-
1 terium dicitur, quia ad alterius thorum fit acceſſus,
non enim adulterii tota ratio in partus ſuppoſitione
conſiſtit, alioquin concubitus cum fœmina ſterili nupta non eſſet adulterium, quod utique non eſt dicendum, ſed quod J. C. voluit adulterium in dicta *l. 6.* illud a ſuppoſitione partus denominare, quia nonnunquam ex concubitu partus, uti naturale eſt.
2 Secundo Adulterium eſt concubitus cum muliere
nupta, ut ex *text. d. l. 6. §. 1.* ibi: *Proprie adulterium in nuptam committitur, ſtuprum vero in viduam*, idem in *l. 13. §. 2. & l. 34. §. 1. ff. eodem, & l. 101. ac l. fugitivus 225. ff. de verbor. ſignif. cap. non mœchaberis 32. quæſt. 6.* verificatur etiam cum alterius Sponſa, ut ex *text. in l. ſi uxor, §. divus, ff. eodem*, cujus ſunt verba, *Divi Severus, & Antoninus reſcripſerunt etiam in ſponſam hoc idem vindicandum, quia nec matrimonium qualecumque, nec matrimonii ſpem violare permittitur text. in l. propter 7. C. eod.* ibi: *Propter violatam virginem, quæ poſtea maritus eſſe cœpit, accuſator juſtus non eſt, niſi puella violata ſponſa ejus fuerat*; & jure merito cum Sponſa jam vinculo ligata ſit, & quia proximum matrimonium pro confecto jam habetur, argumento *text. in l. penult. ff. de re militari*; hinc ſponſus mariti nomine continetur, & quæ locum habent in uno, in altero quoque habent, *l. ſi ſponſa de jure dotium, l. tutor & l. oratio, ff. de ſponſalibus, cum concordantibus*; adulterium vero non eſt ad alterius concubinam acceſſus *l. ſtuprum 34. ff. eodem*, limitatur ſi ad patris concubinam eſt acceſſus in pænam ob magnam patri debitam reverentiam ex Gloſ. *parva in d. l. ſtuprum, quæ incipit, innuit iſte textus.*

Vel definitur eſt legitimi thori, tum proprii, tum alieni, ſeu fidei conjugalis violatio, & hæc definitio competit quoque adulterio a marito cum ſoluta commiſſo, atque a ſoluto cum nupta patrato, & probatur per *text. in l. 1. C. ad l. Jul. de adult.* juncto *text.*
3 *in l. 13. §. 6. ff. de concubinis*, nam quamvis mulier
de matrimonio ſuo violata accuſationem non habeat contra virum; ut in *d. l.* 1. tamen accuſatio locum habet adverſus concubinam, ut in *d. l. 13.* Ergo adulterium cum ſoluta committitur: item nam licet mulier virum accuſare nequit, non inde tamen ſequitur, quod maritus adulterium minime committat, cum bene ab alio accuſari poteſt, itidem quia unum eſt Sacramentum, eadem inter conjuges obligatio, eadem fides, eademque merito eſſe debet actio, ac idem jus, & quoque clare colligitur ex *d. text. in l. 1.* ibi: *Matrimonio ſuo violato, & ex text. in l. ſervo. 23.* ibi: *Violatum contubernium.*
4 Tertio. Adulterium eſt ſimplex, vel duplicatum.
Simplex nimirum quando a ſoluto cum conjugata, vel quando a conjugato cum ſoluta committitur. Duplicatum vero quando a conjugato cum conjugata patratur, teſte Petro de Gregorio *Synt. Juris lib. 36. cap. 6. nu. 4.* Claro §. *adulterium nu. 2.* Farinac. *quæſt. 41. nu. 77.* vel eſt voluntarium, vel violentum, quod explicatione non indiget.
5 Quarto. In hoc crimine ex officio non proceditur,
ne connubia lædentur cum filiorum opprobrio, non obſtante *text. in l. 2. §. publico, ff. de adulteriis*, non obſtante etiam fama de adulterio laborante, quæ licet in alio crimine accuſatoris loco habetur, ut ex Gloſ. *in cap. 1. de officio ordinarii*, in hoc tamen non procedit, & ita obſervatur in praxi, eſt enim fama va-

vagum, & leve indicium, ideoque eſſet valde abſur-
dum conjugium, ea fama fœdari.
6 Limitatur in adulterio notorio, notorium enim
ſcandalum parit, idcirco omnimode eſt evitandum,
& notorium dicitur, quando uxor palam in propria
domo, & menſa adulterium detinet, aut abſente vi-
ro ſobolem procreavit, teſte Dom. Sanſel. *dec.* 351.
n. 14. *&* 15. & ſic in caſu indubitabili. Hinc a M. C.
fuit abſoluta mulier, quæ marito diu in carcere exi-
ſtente filium peperit, ob dubium quod mulier e ma-
rito in carcere concipere potuiſſet; Sicuti notorium
dicitur, ſi in judicio adulter confiteatur, nam tunc
recte proceditur, teſte Conſil. de Afflict. *dec.* 176. &
Gramm. *dec.* 32. *num.* 8. ac etiam ex officio proceditur
contra incidenter confeſſum, veluti quis inquiritur
de furto, & de carcerationis cauſa interrogatus, adul-
terium confitetur, verum ut condemnetur, neceſſe eſt,
novum formari proceſſum: hinc mulieri, quæ de fur-
to inquirebatur pro adulterio incidenter confeſſa, fuit
per S. C. liberata in forma, quia judicium non erat
ad crimen adulterii ordinatum eodem Afflict. *dec.* 176.
verum Dom. Piſanellus *eodem loco* tenet, quod M. C.
poſſit ſine novo proceſſu ſententiam ferre, quia Regis
7 perſonam repræſentat; nec non quod contra inciden-
ter de adulterio confeſſum præcedenti generali inqui-
ſitione, puta præcedente fama de vita, & moribus,
valeat Curia ſententiam proferre.
8 Quinto. Accuſandi actio de veteri jure communi
non ſolum marito, atque conjunctis, verum cuilibet
populo competebat, cum adulterii crimen publicum
ſit, *l.* 1. *ff. de publicis judiciis, &* §. *item l. Julia, In-
ſtit. eod. tit. de jure vero* dicta jura fuerunt correcta,
ut per *text. in l. quamvis* 30. C. *ad l. Jul. de adulte-
rio*, cujus ſunt verba: *Quamvis adulterii crimen
inter publica judicia referatur, quorum delatio in
commune omnibus ſine aliqua legis interpretatione
conceditur, tamen ne volentibus temere liceat fœdare
connubia, proximis, neceſſariiſque perſonis ſolummo-
do placet deferri copiam accuſandi, hoc eſt patri, fra-
tri, necnon patruo, & avunculo, quos verus dolor
ad accuſationem impellit*; qui textus tripliciter in-
terpretatur. Primo, ut dictæ perſonæ commemora-
tæ intelligantur tam conjunctæ reſpectu uxoris, quam
9 mariti ex identitate rationis, & quia J. C. in *d. l.* ge-
neraliter loquutus fuit, teſte Domino Præſid. *decif.*
94. Caball. *caſu* 114. Secundo, quod dictæ perſonæ
taxative numeratæ ſunt, juxta Gloſ. *in d. l. lit. M.* ibi:
*An aliæ ulteriores habent privilegium, quod ist qua-
tuor habent? Forte non*, & facit ratio, de qua in
textu, veluti ne matrimonia conturbentur, & filii
reputentur illegitimi, quorum favore actio querelan-
di fuit reſtricta, & ſemper meo judicio eſt reſtringen-
da; quamquam Dom. Conſiliarius Hodierna *cent.* 6.
contrarium profiteatur, nempe alios conjunctos a
querela non eſſe excluſos, ac *text.* eſſe correctorium
reſpectu extraneorum, qui tamquam de publico de-
licto ad accuſandum admittebantur, & patrem, &
fratrem, patruum ac avunculum per modum exem-
pli, ibi fuiſſe nominatos; tamen prima opinio eſt ve-
rior, nam primo ei obſtat ponderata ratio, quæ valde
potens eſt. Secundo, quia verba legis ſunt clara,
non tantum enim proximæ perſonæ ſunt in eo nomi-
natæ, ſed neceſſariæ, quos verus dolor ad accuſa-
tionem impellit: inter enim conjunctas perſonas gra-
dus enumerantur, aliæ proximæ ſunt, aliæ vero re-
motæ, unde cum in *text.* pater, frater, patruus, &
avunculus uti proximi, & neceſſarii nominati ſint,
porro alii conjuncti tamquam remoti, quos verus do-
lor non impellit, excluſi cenſentur.
10 Tertio, quod enunciatus textus procedit ſoluto
matrimonio, nam eo conſtante ſolus maritus ad ac-
cuſandum admittitur, ut ex *text. in l. conſtante* 26.
ff. ad l. Jul. niſi de lenocinio maritus prius accuſetur,
probatam enim a marito uxorem, & eo quieſcente,
alius matrimonium turbare non debet, ut *text. in l.
miles*, §. *volens ff. eod. tit.* ibi: *Durante eo matri-
monio, in quo adulterium dicitur eſſe commiſſum,
non poſſe mulierem ream adulterii fieri*, concordat
quoque *text. in l. crimen.* 11. C. *eod.* maritus itaque
ſolus mulierem accuſare de adulterio valet, ut pro-
bat Fulgoſius *conſ.* 135. Dominus Sanfelic. *dec.* 351.
num. 7. *&* 8. & ita convenit, conſuetudo ſervat,
ut in Cathalonia teſte Dom. Peguera *dec.* 93. etenim
marito, cui major injuria fit uxorem ſuam adulte-
rando, quam proprium filium occidendo, ut notat
Gloſ. *parva in l. Codicillus* 91. §. *matre & uxore ff.
11 de legatis ſecunda*, quæ incipit, *Petrus Ravenda*,
ac communiter criminaliſtæ notant; idcirco de jure
quoque maritus patri præferebatur, & cum propenſiore
jure, & majore dolore exequuturum accuſationem cre-
dendum ſit, ut ex *text. in l.* 1. §. *ſimul ff. eod.* actio
hæc Rei ſervata eſt: & hoc dictum in hac Civitate,
ſtante quoque conſuetudine, quæ incipit, *Sed &
mulier*, de filio nubente, cujus vigore filia marita-
ta non eſt amplius ſub paterna poteſtate, omni diffi-
cultate caret, cum nullum jus præcipuum conſidere-
tur in patre.
Defuncta viro, mulier adulterii rea poſtulatur, in-
quit J. C. in *l. miles* 11. §. *defuncto ff. ad l. Jul.* Hinc
licet maritus uxorem non accuſaverit, ſi tamen de
12 adulterio in vita conqueſtus fuit, fratri ejus com-
petit accuſatio, & ita deciſum per S. C. teſte D. Præſ.
decif. 240. *nu.* 1. *&* 2. per *text. in l. generaliter* 60.
ff. de reg. juris, cujus ſunt verba, *heredem ejuſdem
poteſtatis juriſque eſſe, cujus fuit defunctus*, con-
ſtat, & quia exiſtente viri conqueſtu ceſſat diſſimula-
tio, & conſequenter injuriæ remiſſio, quæ ratio coad-
juvatur, ex *text. in l.* 2. §. *final. ff. ad Syll.* a *contra-
13 rio ſenſu*, ibi: *nec de quoquam ſervorum conqueſtus
ſit Dominus*; Et quia mulier per adulterium per eam
commiſſum amittit dotem, ut ex *text. in l. cum mu-
lier ff. ſolut. matrim.* & ex *text. in cap. plerumque
extra de donat. inter virum, & uxorem*, ei repe-
tenti dotem, valet heres extraneus adulterii exceptio-
nem opponere, ſi in vita maritus ſit de adulterio con-
queſtus, & ita judicatum, ut in *d. decif. atque in decif.*
484. non obſtante *tex. in l. rei judicatæ*, §. *morem, ff. ſolu-
to matrim.* ubi morum correctio ad extraneos here-
des non tranſit, nec jus vindictæ in adulterio, cum
vir ſimulando remiſiſſe videtur, nam *lex heredem*
generaliter loquitur in quovis herede, nec diſtinguit
ſuum ab extraneo, & ponderata ratio, nempe quia
ceſſat diſſimulatio defuncti, ex qua videtur inducta
remiſſio: procedit ſive heres ſit ſuus, ſive extra-
neus, & uti heres principaliter conſideratur, non
uti perſona, ad quam jus accuſandi, vel de adulterio
excipiendi pertinet.
14 Hinc inſuper noto, quod nuptiæ cum adultero fa-
ctæ adulterii crimen non extinguunt, *l.* 27. C. *ad l.
Juliam*.
At uxor non agit de adulterio contra maritum ad
15 pœnam infligendam ut ex *text. in l.* 1. C. *ad l. Jul.
& ex text. in l. quamvis* 30. *eod.* & ratio differentiæ
eſt: nam quamquam matrimonium utriuſque conju-
gis fide ſit colligatum, & conſequenter fidei violatio
utrumque faciat reum, tamen in muliere major, &
perfecta requiritur pudicitia, quia per mulierem fa-
milia conſervatur, & ut certam atque indubitabilem
maritus habeat prolem; hæc enim certitudo non niſi
in perfecta pudicitia verificatur; certitudo enim red-
dit filios patris amore dignos, hæc hereditatis Do-
minos, hæc patris labores reddit dulces. Hinc inter
animalia maſculus, qui in filiorum educatione con-
currit, fœmina naturali inſtinctu ſemper pudica
eſt; ideoque major in fœmina, quam in viro requi-
ritur pudicitia Gloſ. *in l. quæ in adulterio, ff. ad l. Jul.*
& Gloſ. *in l. palam de ritu nuptiarum*, & ita deci-
ſum fuit in M. C. teſte Urſillo ad Afll. *dec.* 179. *in
fin.* atque ita ſervat conſuetudo, quia hoc adulterium
licet cum uxoris injuria ſit patratum, eſt tamen ſine
dedecore.
Verum agere valet contra maritum ob adulterium
cum uxore fratris ſui, vel filii alterius conjugii patra-
16 tum, ut notat Dominus Regens Merlinus *contr.* 38.
num. 15. *cent.* 1. Item licet contra maritum querelam
17 non habeat, petere tamen poteſt divortium in Curia
Eccleſiaſtica *c. tua de procurat.* ſicut quotidie practi-
catur, & attento divortio, in Curia laicali petit re-
18 gulariter dotis reſtitutionem, ac omne id, quod
fuerit donatum, Dominus Regens Galeota *tom.* 2.
19 *contr.* 61. *&* 62. quinimo maritus omne lucrum do-
tale reſtituere tenetur a die quo mala fide incepit poſ-
ſidere

20 ſidere, nullo habitu reſpectu ad matrimonii onera,
Dominus Reg. Merlinus *tom 2. contr.* 93. & Curia
Eccleſiaſtica quoque incidenter circa dotis reſtitutio-
21 nem cognoſcere valet, ſi mulier agens pro divortio
ante litem conteſtatam in dicta Curia pro dote quoque
inſtiterit, idem Dominus Merlinus *contr.* 94. Hic non
prætermitto, quod maritus ob uxoris adulterium pe-
tit quoque divortium, ſed hoc adulterium alio adul-
22 terio compenſatur circa divortium, ita quod uxor ob
adulterium a viro patratum ſua recuperat jura; tradit
deciſum Vivius t. 2. *dec.* 241. neque uxor admittit do-
23 tem ob adulterium commiſſum tempore, quo maritus
detinebat concubinam, idem Vivius *dec.* 357.

Itidem noto, quod licet uxor maritum de adulte-
rio juxta *l. Jul.* querelare minime valeat, actione ta-
men injuriarum perſequi poteſt, notat Paulus Cri-
24 ſtinæus *deciſ.* 197. *num.* 20. *nam pœna legis Aquiliæ*.
Et ego in M. C. pro bono conjugii, non ſemel contra
maritum ad carcerationem veni; atque regulariter
practicatum vidi, quod quando maritus cum mere-
trice conſuetudinem habet, utrique fit mandatum pæ-
nale de non habendo commercium ſub pœna arbitrio
M. C. & reperti in fraganti carcerantur, ſi manda-
25 tum pœnale carcerem continet; & ita mariti adulte-
rium coercetur. Aliquando etiam contra mulierem
M. C. procedit ad extractum pro evitando ſcandalo.
Cæterum uxor pro adulterio violento in ſui perſo-
26 nam commiſſo contra adulterum etiam invito ma-
rito agit, teſtatur deciſum tam in M. C. quam in
S. C. idem Dom. Merlin. *contr.* 58. *centur.* 1. *rejecto*
Urſill. ad Afflictum *dec.* 176.

Quibus vero competit accuſatio, competit quoque
remiſſio, ut in *l. quamvis*, *C. eod.* ibi, *legem impo-
nimus, ut crimen, ſi voluerint, compeſcant*; hæc
27 enim poſtrema ante litem conteſtatam peracta accu-
ſationem reddit inanem; ſecus poſt, nam tunc Cu-
ria ad ulteriora procedit, ita in S. C. deciſum teſte
Domino Regente Capyc. Latro *deciſ.* 121. *tom.* 2. &
ita practicatur, ac etiam poſt litem conteſtatam ſi in
continenti fiat, nam, ea quæ incontinenti fiunt, ante
actum facta cenſentur, *Gloſ. in l. Pomponius* 11. §. *rati-
habitionis*, in verbo *conteſtationem*, *ff. de procurat.*
28 *Gloſ. in l. exceptionem* in verbo, *& intellige cauſa
initiam*, *Cod. de probat.* & comprobat domin. Ca-
pyc. Latro *eodem loco n.* 32. *paritate compromiſſi*,
quod in Regno vigore Regiæ Pragmaticæ *Odia litium*,
licet peti non poſſit, niſi ante terminum cauſæ, idem
procedit, quando petitur incontinenti poſt terminum
re integra, videlicet antequam ſit expedita citatio
ad teſtes, & quando incontinenti dicitur factum ad
tuum remiſſo arbitrium, juxta *Gloſ. in l. ſi ita* 135.
§. *Seja*, *de verb. oblig. lit.* C. ibi, *modico tempore
arbitrio Judicis definiendo*, verbum enim *ſtatim*, ſeu
incontinenti ſemper cum aliquo, ſcilicet temperamen-
to temporis intelligendum eſt, ut inquit Paulus *in l.
quod dicimus* 105. *ff. de ſolut.* Decretum vero hac in re
ita interponitur: *ſtante remiſſ. N. & N. conſignetur
viro, qui idonee caveat de non offendendo*, & ſi cau-
tionem præſtare nequit, dicitur: *conſignetur viro,
qui ſe obliget ad pœnam mortis de non offendendo, cum
eo inſimul* 1. *&* 1. *qui ſe obliget ſub pœna pecuniaria*,
aut alia tuo arbitrio, citra mortem, *de offendi eam
non faciendo*, ut practicavi, & ſervatum vidi; ſane
Judex in hoc multum animadvertere debet, nam ali-
quando latet anguis in herba, & ſub cinere ignis,
& ſub bono indulgentiæ calor vindictæ; debet utique
perſonæ qualitatem ponderare, ac temporis ſpatium,
quod iram, ut plurimum compeſcit.

Dictum eſt enim in decreto *idonee caveat*, quia de
jure, cautionis nomine, nuda obligatio tantum in-
telligitur, ut ex tex. *in l. Sancimus*, *C. de verbor.
ſignific.* & *Gloſ. in cap. ult. de pœnis in* 6. quæ obliga-
tio pœnam continet injunctam frangenti cautionis fi-
dem, juxta declarationem *Gloſ. in l.* 2. *verbo ſola pro-
miſſione*, *ff. de judiciis*: niſi cautionis fidem, juxta
declarationem *Gloſ. in l.* 2. *verbo promiſſione*, *ff.
de judiciis*: niſi cautioni addatur particula *idonea*,
ut ex *l. ſi mandato Titii* 59. §. *final. ff. mandati*, &
29 ibi; *Paulus reſpondit non videri mandati conditioni
paritum, cum in mandato adjectum ſit, ut idonea
cautio a debitore exigeretur, ſi neque fidejuſſor,
neque pignora accepta*. Hæc enim forma ordina-
ta, continetur fidejuſſoria & pignoratitia cautio,
hæc omnino interponi debet, ubi offenſionis ſuſpi-
cioni locus eſt *l. fidejuſ.* 7. §. *fin. ff. qui ſatiſdare
cogantur Gloſ. penult. ff. de petit. hæredit.* Cæterum
qui fidejuſſoriam, vel pignoratitiam dare nequit, ad-
mittitur ad juratoriam *Auth. generaliter*, §. 2. *de
Epiſcop. & Clericis*, *Gloſſ. cap. fin. C. de pœnis in
6. verbo, & idonea C. Odoardus de ſolut. verbo, ido-
nea*; hinc licet per *tex. in cap. quamquam de uſuris
in* 6. & per *Gloſ. fin. l.* 1. *ff. qui ſatiſdare cogantur*,
ſtatur juramento dicentis ſe non habere fidejuſſorem;
tamen in Regno, ut pluries practicatum vidi, ſupra-
dicta cautio, tunc admittitur in carcerato; ſi lapſus
eſt menſis a die, quo decretum eſt interpoſitum, hoc
caſu non præſumitur quemquam in carcere morari,
niſi ob fidejuſſionis defectum, & ſi ob aliquam cauſam
convenit, ut fidejuſſio præſtetur, tunc interponitur
decretum, *quod exulet*, *donec caveat*.

Sed an hæc juratoria ſufficiat in præſenti, alii af-
firmant, alii negant, alii autem diſtinguunt an Ju-
dicis officio, an ad conjugis inſtantiam, cautio man-
datur, ut primo caſu ſatisfiat, ita interpretando *tex.*
30 *in cap. de benedict.* 32. *qu.* 1. ut videre eſt penes R.
P. Sanchez. *tom.* 3. *lib.* 10. *cap.* 18. *qu.* 2. *num.* 43.
qui totum Judicis arbitrio relinquit, ut conjux inco-
lumem vitam tranſigat, & in practica, ut dictum
eſt, hoc caſu obligatur maritus ad mortis pœnam,
& cum eo alia perſona, quæ habilis ſit ad exequen-
dum; & tamen conjuncta decipienda eſt, licet mi-
nus idonea, juxta text. *in l.* 1. *ff. in jus vocati, ut
eant*.

Hinc *textus in l.* 26. *ff. ad l. Jul.* & *text. in l. cri-
men l.* 2. *Cod. eod.* ubi maritus, qui uxorem in adul-
terio deprehenſam retinet, & adulterum dimittit in
lenocinii crimen incurrit, ac *tex. in l. caſtitati* 9. *C. eod.*
ubi ille, qui adulterii damnatam in uxorem duxit, vel
31 maritus facto repudio reduxit, uti leno punitur, ſunt
per Jura Canonica correcti, nempe per *tex. in cap. quod
autem* 7. *& in cap. non erit turpis* 8. *cauſa* 32. *qu.* 1.
cap. ſi vir de adult. Novell. Juſtin. 134. §. *ſi vero quan-
do*: Sicuti text. *in l.* 11. §. *volenti ff. ad l. Jul.* qua
maritus uxorem non poterat accuſare, niſi facto re-
pudio, correctus eſt per *Novell. Ut liceat matri, &
aviæ* 117. §. *quia vero*, *& auth. Sed novo jure Cod.
ad l. Jul.* ac etiam *text. in l. ſi maritus* 15. §. *ultimo*
32 *ſi quis & adulteram*, ubi cavetur, quod ſimul adul-
ter, & adultera accuſari non poſſunt, ea ratione,
quia accuſator inſcribebatur ad pœnam talionis, non
ſervatur, ut notat Baldus *conſ.* 6. *vol.* 5. cum hodie
accuſator ad talionis pœnam non obligetur, & ita
ſervat Conſuetudo.

Tandem accuſandi actio quinquennio continuo præ-
33 ſcribitur, ut *in l. quinquennium* 31. *ff. ad l. Jul. de
adulter.* *l. mariti* 29. §. *præterea*, *ff. eod. & V. C.
eodem*, ibi: *Ne crimen quinquennio continuo ſopitum
exitetur*, & hoc quinquennium obſervatur in adul-
terio, ac in omni crimine, quod *l. Jul.* continetur,
& currit a tempore quo crimen commiſſum eſt; ſed
34 limitatur in ſtupro, & adulterio violento, ubi ſine
temporis præfinitione accuſatio admittitur, ut *in d. l.*
& in crimine inceſti, quod adulterio eſt conjunctum
præſcriptione quinque annorum non excluditur *l.* 38.
§. *præſcriptione*, *ff. eod.* & judicatum refert Clarus *in
§. adulterium*.

35 Sexto. Accuſato competit quinquennii exceptio,
ac lenocinii *l. ita nobis* 38. *C. eodem*, *l. cum mulier*
49. *ff. ſolut. matrimon.* utraque ante litem conteſta-
tam oppoſita accuſationem extinguit, ſecus poſt, ut
36 in *l. ſi maritus* 15. §. *præſcriptionem*, *ff. ad l. Jul.*
& ibi *Gloſ. in verbo tractari*, *& Gloſ. in d. l. cum
mulier*, *in verbo audiendus*, ac *Gloſ. in l.* 2. §. *ſi pu-
blico*, *ff. ad l. Jul. lit. M.* quæ ita *d. l.* interpretata
vere.

Lenocinium enim committit maritus, ſi quæſtum
37 ex adulterio uxoris ſuæ fecerit, plectitur; nec enim
mediocriter, & quæſtum facere videtur, quicquid
accepit, ut adulteretur uxor, inquit Ulpian. *in l.
mariti* 29. *ff. eodem*. *Cæterum ſi patiatur uxorem
delinquere, non ob quæſtum, ſed ob negligentiam,
vel culpam; vel quamdam patientiam, vel nimiam*

Digitized by Google

crod ulitatem extra legem poſitus videtur.

Competit quoque mulieri exceptio reconciliationis, eſt *text. in l. quæſitum* 40. §. *item quæritur*, *ff. ad l. Jul.* ibi: *Eum qui poſt crimen adulterii intentatum eandem uxorem reduxerit deſtitiſſe videri, & ideo ex eadem l. poſtea jus accuſandi ei non ſupereſſe*, veluti pro adulterio ante reconciliationem.

Atque adulteræ a viro accuſatæ contra eum alia competit exceptio, *patientiæ*, quæ fundatur in Regno in Conſtitutione a Rege Rogerio condita, cujus 38 ſunt verba: *Qui coram ſe ſpectante, vel alio permittit ſuam conjugem laſcivire, non facile poterit eam in judicio accuſare, viam quippe mœchandi aperit, qui cum poſſit prohibere conſenſit*, qua Conſtitutione porrecta eſt diſpoſitio *tex. in l.* 1. §. *ſi publico ff. ad l. Jul.* ubi uxor virum ab accuſatione non repellit exceptione lenocinii, ibi: *Lenocinium igitur maritis ipſum onerat: non mulierem excuſat*; ultra quamquod (juxta opinionem *Gloſſæ*) procedit poſt litem conteſtatam.

Septimo. In genere probata matrimonii qualitate per fidem Parochi, aut per teſtes matrimonii ſcientiam habentes, quia nullum relinquit veſtigium, con-39 funditur cum probatione in ſpecie, verum in adulterio vi patrato ultra hanc circumſtantiam ſemper mulieris conqueſtus requiratur admixta fama.

In ſpecie, quoad pœnam criminaliter infligendam, puta triremis, vel relegationis adeſt diſſidium; 40 nam quod legitime, & non præſumptive conſtare debeat. Probatur primo, quia in judicio criminali probationes luce meridiana eſſe debent clariores *l. fin. Cod. de probat. Gloſ. in l. abſentem, ff. de pœnis*, in verbo *donati*, ubi habetur ex ſola præſumptione quem non gravari. Secundo, *argum. tex. in l. quod ait lex* 23. *ad leg. Jul. de adul.* ubi poteſtatem patri competere conſtat, ſi in ipſa turpitudine filiam de adulterio deprehendat, ibi: Labeo quoque ita probat, & Pomponius ſcribit *in ipſis rebus Veneris deprehenſum occidi*, ergo, &c. Tertio, & clare *ex novell.* 117. *c.* 8. §. *ſi adulterio*, ibi: *Et ſi hujuſmodi accuſatio verax eſſe oſtenditur*, ac alibi, *ita adulterium legitime convictum, una cum uxore puniri*. Item auctoritate Matthæſilani *ſingul.* 118. & ibi additionatoris Maleard. *de probat. concl.* 57. & 59. Farinac. *quæſt.* 136. *num.* 19. Harpreſt. *in* §. *item l. Jul. de publ. jud. num.* 59. Boar. *de adul. diſput.* 11. *n.* 23. ac aliorum, ut penes allegatos, qui ajunt adulterium non cenſeri probatum in criminali judicio, ſi dicant teſtes, qualiter viderunt ſolum cum ſola in latebris, aut juvenem in camera fœmoralibus ſolutis, clauſo oſtio, & quod recludere mulier recuſabat, aut juvenem ibi adeſſe negabat, vel quod conſpexerunt nudum cum nuda in eodem thoro cubare, cum accidere poſſit, quod mulier ſit arcta, & vir impotens, & quia non eſt ſumenda conjectura de perfecto flagitio, ac fatentur quod enunciata præſumptio tantum ad thori ſeparationem ſufficiens eſt juxta *tex. in cap. literis de præſumptionibus*; & ad dotem amittendam, vel ad ſummum ad pœnam pecuniariam, ut ex eodem Farinac. *d. qu. num.* 41. id quod alia ratione probant idem Matthæſilanus *loc. cit.* & *Gloſ. in d. l. abſentem*, nempe quia hominis præſumptio eſt, & non legis.

41 Sed contrarium veritati nititur, etenim adulterii crimen eſt difficillimæ probationis cum abdite, & occulte committatur, hinc bene Pater Graſſetti *de proditorio*, §. 29. *nu.* 259. inquit, quod ſi ſtatutum in adulterio plenam probationem requireret, intelligi deberet, juxta ſubjectam materiam, quæ multum operatur, juxta quam plena probatio a communiter accidentibus haberi nequit, ideoque ne ſollicitatores aliarum nuptiarum remaneant impunes, atque fiant audaciores in perniciem Chriſtianæ Reipublicæ juri conſonum eſt, quod violentæ præſumptiones reputentur. Et parum quippe refert, quod hominis ſint, & non legis, ſi ejuſdem efficaciæ, ſi ejuſdem ponderis ſint, hinc Reverendiſs. Sarmiento *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 9. nullam diſtinctionem conſtituit inter juris præſumptiones, & hominis, ut illæ ad ordinariam pœnam imponendam ſufficiant, & non illæ. porrò omnis præſumptio hominis ſi bona eſt, ſi ad delictum confert, ſi calide urget, & ut inquit J. C. *in l. ſi fidejuſſor*, §. *fin. qui ſatiſdare coguntur*, *ſi Judici ſederit*, a lege viderunt approbata, faciunt notata in *cap. præcedenti* 1. *n.* 14.

Quæ vero in contrarium ſunt ponderata, procedunt, ubi tractatur de imponenda ultimi ſupplicii pœna, & de jure communi, non autem de jure Regni, quo Judici remiſſum eſt, ad hanc etiam deve-42 nire pœnam, ſi urgentiſſimæ exiſtunt conjecturæ, ideſt indubitata indicia, ut per *Pragmat.* 11. *de off. Judicum*, illa enim in delictis occultis, ſi ſunt legitime probata, movent Judicis mentem ad firmiter credendum, delictum fuiſſe ab imputato commiſſum, etiam cum virtuali dubitatione, teſte Dom. Rovito *dec.* 63. & Dom. Capycio Latr. *dec.* 163. ut ſi interrogatus, an Titius criminis ſit reus, reſponderem in præſenti, ita credo; ſed forte eſſe poteſt, quod non; vel ſunt ea, quæ morali certitudine Titium indicant reum; moralis enim certitudo dicitur, quæ ea communiter accidentibus, & propriis circumſtantiis, ac Rei rationibus in pluribus verificatur, & raro juxta hominum mores a veritate deviat, ut docet D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 70. *in corpore*: & hac ratione attenta, cum riſu legimus id; quod aliqui DD. ajunt, & hic tamquam ridiculum denuo referemus, nempe non cenſeri probatum adulterium per teſtes aſſerentes, quod viderunt juvenem ſolum cum ſola in domo, clauſa janua, fœmoralibus ſolutis, aut nudum cum nuda in lecto cubare, & hac probatione 43 ſolum pecuniaria pœna puniri; nam dicit Caldas *in cap.* 1. *colum.* 4 *quibus modis feuda amittantur*, paria eſſe probari adulterium, ac probari ſimul in eodem lecto jacuiſſe, tenet Vivius *dec.* 34. *num.* 23. Proſper Petra, Dom. D. Caroli Petra doctiſſimi Conſiliarii Avus *dec.* 51. *num.* 4. ubi dicit, quod ſi vir, & mulier condormiunt in lecto, non eſt præſumendum, ut pſalmos legant, vel ſacra colloquia tractent, ſed quod perficiant id, quod locus, & occaſio præbet, & ego dico, quod antea cupiverant; caſtrum enim jam dicitur captum, ſi milites, qui in caſtri ſubſidione erant, caſtrum introiverunt.

Ceterum in uno tantum caſu eorum dictum procedere arbitror, nempe ſi brevi mora, vel melius, ſi breviſſimo temporis ſpatio juvenem ibi ſtetiſſe conſtaret, tunc non de perfecto flagitio conjectura recte ſumenda erit; concludo igitur, quod violentæ præ-44 ſumptiones, quoad pœnam citra mortem, ſunt legitimæ probationes præſertim in delictis occultis.

Octavo. Pœna adulterii duplicati, vel ſimplicis, 45 ideſt a ſoluto cum conjugata tamen patrato, de veteri jure civili eſt deportationis, vel relegationis, ut ex *tex. in l. Claudius Seleucus* 13. *ff. de his, qui ut indignis l.* 2. §. *miles*, *ff. de his, qui notantur infamia*, *l. qui cum uno* 4. §. *adulteris ff. de re militari*, *l. ſcio* 14. *l. ex eo* 18. *ff. de teſtibus*, & aperte colligitur *ex tex in l. ſi quis viduam* 5. *ff. de quæſtionibus*

Deinde aut atrocitate criminis attenta, aut frequentia, eodem jure civili a Conſtantino Imperatore pœna ultimi ſupplicii fuit conſtituta, ut *l. quamvis* 30. *Cod ad l. Jul. de adul.* tam in mare, quam in fœmina, ibi: *Sacrilegos autem nuptiarum gladio* 46 *puniri oportet*, juncta *Gloſ.* in verbo *gladio*, quæ lex eſt cum jure Divino conformis, ut in *Levitico cap.* 20. ibi: *Si mœchatus quis fuerit, cum uxore alterius, & adulterium perpetraverit cum conjuge proximi ſui, morte moriantur & Mœchus & adultera*; & *Deuteronomii cap.* 22. ibi *Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, ideſt adulter, & adultera, & auferet malum de Iſrael.*

Verum prædicta pœna in fœmina eodem jure civili, nempe a Juſtiniano Auguſto fuit immutata, ut ex *Auth. ſed hodie Cod. ad l. Jul. de adult.* ibi: *Adultera verberata in Monaſterium mittatur, quam intra biennium viro recipere licet, biennio tranſacto, vel* 47 *viro priuſquam reduceret eam mortuo; Adultera tonſa monaſtico habitu ſuſcepto, ibi, dum vivit, permaneat, duabus partibus propriæ ſubſtantiæ liberis, tertia Monaſterio*, ut quoque clare apparet ex *auth. ut nulli judicium*, §. *ſi quando vero Collat.* 9.

Quæ pœna, ut nonnulli ſentiunt, fuit immutata

ob

ob ſaxus fragilitatem, qua præſumptione fit, ut mu-
lieres non tam ſponte, quam adulterorum blanditiis
labantur; licet hodierno tempore ornatu, veſtitu,
& ritu potius ſollicitant, quam ſollicitantur. Jo: ve-
rò Bodin *lib. 1. de Republica c. 3.* eſtiſtimat hanc mi-
tigationem à Theodora Auguſta provaniſſe, quod mi-
48 hi veriſimile videtur, etenim Juſtinianus ſæpiſſime
in rebus Reipublicæ à Theodora conjuge chariſſima
conſilium ſumebat, ut ille profitetur *in auth. Ut Jud.
ſine quoque Collat. 2. §. hac autem.*

Itidem in fœmina in hoc Regno ab Imperatore Fri-
derico quoque innovata fuit, & impoſita naſi trunca-
tionis pœna, viro tamen volente; eo nolente, pu-
49 blica flagellatur adultera, liberis exiſtentibus, bo-
norum confiſcationa abolita, ut in Conſtitutione Re-
gni Siciliæ, quæ incipit, *Legum aſperitate*, & fu-
ſtigata in monaſterium detruditur, ut teſtatur ibi An-
dreas de Iſernia, quia in non expreſſo non intelligitur
facta correctio.

Hæc de jure, ſed in hoc Regno de conſuetudine,
naſi obtruncatio non practicatur, quia faciea hominis
facta ad Dei ſimilitudinem deturpari non debet, ut ex
texta in l. ſi quis in metallum C. de pœnis.

Sed in præſenti fuit dubitatum, an facies mulieris
50 ſit ad ſimilitudinem faciei Dei; & Affl. in *d. conſt.*
pro negativa allegat *tex. in cap. hæc imago 13. cau-
ſa 33. qu. 5.* ubi hæc verba leguntur: *Quia omnis
Rex Dei habet imaginem, ideoque mulier non eſt fa-
cta ad imaginem Dei*, & alia: unde Apoſtolus *Vir
quidem*, ait, *non debet velare caput ſuum, quia ima-
go, & gloria Dei eſt, mulier autem ideo velet, quia
non eſt gloria, aut imago Dei.*

Et ego alium adduco *tex. in cap. mulier 19. cau-
ſa 33. qu. 5.* quod ita incipit, *Mulier debet velare
caput, quia non eſt imago Dei*, & inſuper ita ar-
guo, Dominus Deus virum, & mulierem inſimul
non creavit, ſed prius virum, cui nomen Adam
impoſuit, poſtea mulierem, ut habetur in *Geneſis
cap. 2.* ibi: *Tulit ergo hominem, & poſuit eum in
Paradiſum voluptatis*, quo dixit *non eſt bonum ho-
minem eſſe ſolum*; ſed creando Adam dixit, *Facia-
mus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem no-
ſtram, ut in Geneſi cap. 1.* & creando mulierem di-
xit, *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi*, ut in *Gene-
ſis cap. 2.* ergo vir eſt imago Dei, non autem mulier;
probatur conſequentia, quia verba Domini ad virum
referuntur, & non ad mulierem. Eoque magis, quia
Adam Deus *hominem* vocavit.

Prò affirmativa verò ita primo arguo ex Ethymo-
logia; nam homo, aut dicitur ab humo, & com-
prehendit quoque mulierem, nam ſi Adam è terra,
ideſt humo creavit Deus, creando Evam ex coſtia
Adam è terra quoque creavit eam, loquutus eſt enim
51 Deus, ut in *Geneſi cap. 3. Adam pulvis es, & in
pulverem reverteris*, aut à verbo græco *ὁμόνοια* ideſt
concordia, & hæc non poterat verificari in uno ſolo,
ergo illa verba *faciamus hominem ad imaginem, &
ſimilitudinem noſtram*, virum comprehendunt, at-
que mulierem.

Secundo, quia a Deo fuit creatua Orbis terrarum,
ut poſſideretur ab homine, ideſt ab humana genera-
tione, quæ per maris, & fœminæ conjugium mul-
tiplicatur, ergo illa verba faciamus hominem ad *ima-
ginem*, & ſimilitudinem noſtram maſculum, & fœ-
minam comprehendunt.

Tertiò, probatur ea *text. in l. hominis 152. de
verbor. ſignificat.* ubi hominis appellatione *Cajus* tam
fœminam, quam maſculum contineri ait, ut quoque
probat ibi Alciatus.

Ad *text. in cap. hæc imago, & ad tex. in c. mu-
lier*, ubi habetur, quod mulier debet velare caput
ſuum, reſpondeo, quod hoc fit, non quia imago
Dei non eſt, ſed ut mulier verecundia honeſtatem
conſervat.

Ad argumentum, quod Deus creando mulierem
inquit, faciamus ei adjutorium ſimile ſibi: reſpon-
deo, quod dicta verba negativam non probant, ſed
potius affirmativam, nam ſi facies viri eſt ſimilis
faciei Dei, facies mulieris eſt ſimilia faciei viri, eſt
quoque faciei Dei ſimilis, & in veritate eadem facie ori-
tur maſculus, ac fœmina, & licet maſculus ætate
ſit barbatus, eſt accidentalis qualitas, & hæc opi-
nio affirmativa in propoſito a Conſuetudine mihi vi-
detur approbata.

Fuſtigationis anim pœna Judici eſt remiſſa; tempo-
re Conſiliarii Grammatici, ut ipſe refert *dec. 31. num.
8. in fin.* adultera non fuit fuſtigata, ſed tantum ad
52 monaſterium tranſmiſſa, quia fuſtigata per Civitatem,
ut notorie infamia effecta, impoſſibile foret monaſte-
rium reperire, imo nec domum honeſtam, & quia
erat pulchri aſpectus de facili meretria effecta fuiſſet,
quod permittendum non erat: haud hodie hæc ratio
viget, nam in M. C. adeſt domus, quæ vocatur do-
mus Pœnitentiæ, & ibi fœminæ pro adulterio, ſiva
quovis delicto condemnatæ detruduntur, aut in per-
petuum, aut ad tempus, prout criminis cauſa expo-
ſcit, ideoque dicta fuſtigationis pœna, & tamquam
magni exempli à Conſuetudine non reperitur abroga-
ta, aliquando autem remittitur, aut viro poſtulante,
aut qualitate conſanguineorum attenta.

Adulter hodie arbitrariè punitur etiam ultimo ſup-
53 plicio, ſi qualitates concurrunt aggravantes, ſicuti
fuit practicatum in caſu relato à Domino Præſidente
de Franch. *decif.* 240. ubi adulter confeſſus de adul-
terio cum inceſtu, & veneno propinato adulteræ ma-
rito, qui obiit, quamquam non apparebat ob vene-
num maritum fuiſſe mortuum, fuit decapitatus, cæ-
terum remigationis pœna, ſi eſt ignobilis, aut rele-
gationis, ſi eſt nobilis, vel alia leviori punitur pœ-
na, pro ut practicatum vidi, & etiam tempore Dom.
54 Præſidentis nonnulla fuerunt adducta exempla, ut in
d. decif. & licet Afflict. *in conſtit. legam aſperitate*
referat, & profiteatur *num. 6.* quod juxta pœnam
juris multi adulteri tempore ſuo fuerunt ad mortem
condemnati, & ſententiæ exequutæ, tamen ultima
exempla ſunt attendenda, ut ex *text. in l. mala in
fin. ff. de alimentis legat.* ibi, *eam præſtationem ſe-
quendam, quæ noviſſima fuit*, maxime in criminali-
bus ſi benignior fuit.

Supradicta gladii pœna non ſolum in hoc Regno,
ſed multis in locis abrogata per contrariam Conſue-
tudinem reperitur, quinimo prædictæ pœnæ triremis,
& relegationis non practicantur, ſed adulteri aut
55 in exilium mittantur, aut pœna pecuniaria mulcten-
tur, ut Romæ, Farin. *q. 141. num. 70.* Bono-
niæ, & peruſiæ Andreas Barbatia *con. 63. vol. 5.* Cor-
neus *conſil.* 114. Pataviæ Menoch. *lib. 2. de arbitr.
conſ.* 419. Florentiæ idem Barb. *conſ. 87. l. 3.* & de
conſuetudine totius Italiæ crimina hæc Deum habent
in ultorem, ut dicit Vulpell. *conſ.* 94. & hodierno
ſæculo ſtupra, & adulteria ob id, quod frequentia
ſunt, Judices tamquam leviuſcula reputant; de qua re
conqueruntur graves Authores, præſertim Jodocus
Damhonder *in prax. crim. cap.* 89. Clarus *§. adult.
num.* 8. ubi dicit, quod Chriſtiana Reſpublica in hoc
reformatione indigeret, Carpz. *tom. 2. d. decif.* 187.
num. 2. Minſingerius *§. l. Jul. de publ. judic.* qui cum
Juvenale *lib. 1. Satyra 2.* clamat *ubi nunc lex Julia
dormis*; utinam ſuſcitaretur ea, etenim multa adul-
teria, atque nonnulla evitarentur ſcandala.

Nonò enumerantur cauſæ, quæ adulterii pœnam mi-
nuunt. & earum prima eſt mariti remiſſio, quæ ſi an-
te litis conteſtationem querelæ abolitionem importet,
56 poſt verò litem conteſtatam operatur pœnæ aliqua-
lem diminutionem, & præſertim ut adultera minima
fuſtigetur, quoniam pœna triplici cauſa imponitur,
nempe ad emendationem; & hæc ex mora in domo
Pœnitentiæ ſperatur, ſecunda ad Partis ſatisfactionem,
& tertia ad aliorum exemplum, ſed ſecunda, & ex-
trema potentior eſt, quia adultera publice fuſtigata
efficeretur infamis, at quando fuſtigatio non eſt in
mariti ſatisfactionem tutò reddaretur in ipſius oppro-
brium, & adderetur afflictio afflicto, contra *text. in
cap. cum percuſſio cap. 7. quæſt. 1. l. jure, ff. de jur.
dotium, l. Divus de off. Præſidis, &c.* item operа-
tur, nam ſtante remiſſione per biennium tantum in
domo Pœnitentiæ condemnatur *argum. text. in auth.
ſed hodie, C. ad l. Juliam*, ubi biennio tranſacto, vi-
ro uxorem recipere licet, nec ultrà triennorum. Quo
57 tempore præſumitur emendatio *auth. de monachis, §.
ſi verò*, & hæc quoque pœna marito petente facilius
a Domino Regente in viſitatione carceratorum com-

Digitized by Google

mutatur in exilium. Secunda cauſa, ob quam mu-
lier mitius punitur, & ſi maritus juvenem domum
introduxerit, & ſuum hoſpitem ſecerit, nam ſi cum
eo mulier adulterium admiſerit, ſi non a tota pœna,
a tanta excuſanda erit, author enim, & cauſa ma-
58 ritus extitit, ut ipſa pollueretur, & comprobatur
ex Regni Conſtitutione, quæ incipit, *Qui coram ſe
tit. de adult. pœna fol. mihi* 295. Hinc maritus, qui
uxorem adulterii ream necavit, me patrocinante,
fuit a M. C. ad triremes per decennium condemnatus,
quia in proceſſu conſtitit, quod maritus adulterum
tamquam amicum domi introduxerat, atque permiſe-
rat uxorem eum eo jocari, cæterum a pœna maritus
59 eſt impunis juxta tamen Conſtitutionem Regni, *Si
maritus*: Alia eſt, ſi maritus cum alia commer-
cium habeat carnale, nam ſi uxor adulterium com-
mittat ob injuriam, humano modo excuſanda eſt, &
mitius eſt punienda, *argum. text. in l. ſi uxor* 13. §.
Judex, *ff. ad l. Jul.* ibi: *Periniquum enim videtur
eſſe, ut pudicitiam vir ab uxore exigat, quam ipſe
non exhibeat*, & conſert *text. in cap. indignantur*
32. *qu.* 6. ibi. *Tanto gravius viro petenti oportuerit,
quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere, &
exemplo regere fœminas*, conſerunt jura *cap. ſignifica-
ſti de divortio cap.* 32. *quæſt.* 26. *l.* 39. *ff. ſol. matrim.*
ex quibus habetur, quod delicta mutua compenſatio-
ne tolluntur; & certè leviſſime plectenda eſt, ſi in
concubinatu exiſtens eam dereliquerit: uxor enim
hoc caſu non ſolum ob injuriam, ſed quia ultionis
remedio privata, levius peccat, & conſert *tex. in
cap. ſi tu abſtines quæſt.* 2. cujus ſunt verba, *& ſi in
abſtinentia ſine uxoris voluntate tribuis ei fornican-
di licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur
abſtinentiæ*.

Primò quæro, an pœna ultimi ſupplicii pro adul-
terio in dicta muliere ſit rectè minorata; rationes pro
utraque parte affero: prò affirmativa primò dici po-
teſt, quod pœna, per quam homo a peccato ſe ab-
60 ſtinet, eſt triplex; minor per quam ſit timidus, ma-
jor per quam timidior, & maxima per quam timidiſ-
ſimus: oderunt enim peccare mali formidine pœnæ,
ſed mulieres leviori metu afficiuntur, quam viri, ut
ex *gloſ. in cap. cum locum de ſponſalib. in litera A.*
verbo *metus*, ubi concordantia; ergo attenta ſexus
infirmitate ad terrorem maxima pœna non eſt neceſſa-
ria, cum metus minoris pœna ſufficiat.

Secundò, quod prædicta pœna minorata, de qua
in *authen. ſed hodie pro adulterio*, attenta mulierum
natura congrua eſt, quia omnibus mulierum paſſio-
nibus adverſatur, etenim fuſtigatio verecundiam de-
perditæ pudicitiæ non parum afficit, non levis utri-
que pœnæ, cum in fœminis pudor ſemper fuerit de-
truſio in Monaſterium, eſt contra propenſam earum vo-
luntatem, nempè libertatem, qua nulla alia re mu-
lieres gaudent.

Tertiò, nam mulieres ob Sexus fragilitatem, &
conſilii facilitatem, facilius virorum precibus labun-
tur, ideòque mulieres, quia molles ſunt, viri autem,
qui a virtute dicuntur, non ità mulierum allectamen-
tis indueuntur: meritò igitur, quia viri in majori
conſtantia ſunt, majori ſupplicio, mulieres minori
verò plectuntur, & facit elegans *text. in cap. judican-
tur* 32. *q.* 6.

Prò negativa primò, quod tam viri, quam fœmi-
næ a Deo intellectu, & ratione creati ſuere, & non
minus peccant fœminæ, quam viri, & utrique mo-
raliter. Secundò, quia mulieres in actibus Veneris
uti fragiles majorem habent propenſionem, ideirco,
61 ut a criminibus Veneris arceantur, non levi, ſed
gravi ſupplicio plecti debent; conſequens probatur,
quia experimur mulieres prædictas contemnere pœ-
nas: Tertio, nam ſi pœna eſt commenſuranda deli-
cto, attenta adulterii atrocitate, pœna ultimi ſup-
plicii eis congrua eſt: adulterium enim inter atrocia
connumeratur delicta, ut communiter Criminaliſtæ,
non tam propter violatam fidem, quam propter in-
fectionem alienæ familiæ; uxor enim alieno conjugio
virum ſuum onerat, eum filium alieno ſanguine con-
ceptum, uti proprium educare habeat; quod graviſ-
ſimum malum graviſſima pœna eſt coercendum.

Itidem, quia Deus prudentiæ incomparabilis hanc
etiam fœminis impoſuit pœnam, eandem quod ſi gla-
dii pœna; conjux innocens alio legitimo conjugio
filios ſine infamiæ nota procrearet, & ad hæc, quod
quia ob adulterium rarò reconciliatio habetur, ſicuti
in divortio, idcirco non ſemper pudicitia conſerva-
tur: hæc notare libet, ut ſi judes fueris, adulteria
non uti leves culpas parvipendas.

In ſequentibus caſibus, nimirum quando maritus
in vita querelam præparaſſet; quinimò ſi adulterio
cum amicis conqueſtus fuiſſet, vel quando ob tem-
poris brevitatem morte præventus querelam propo-
62 nere nequiſſet, aut quando maritus in ſervitio Prin-
cipis deceſſiſſet, communis eſt Doctorum concluſio,
quod hæres mariti valet uxorem a judicio repellere
propter adulterium in vita mariti commiſſum, ad hoc,
ut ipſa dotem amittat, ut videre eſt penes Dominum
Præſidentem *deciſ.* 284. ubi de conqueſtu extrajudi-
ciali adeſt deciſio & 250. item penes Dominum Pe-
guer. *deciſ.* 93. *num.* 7. & 8. ac Jo: Petrum Fonta-
nella *de pact. nuptialib. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *par.* 12. *n.* 4.

Hic congrue ſecundò quæro, an in præcedentibus
caſibus heres quoque valeat uxorem de adulterio
querelare, ad hoc, ut illa pœna *l. Juliæ* affligatur?
& prima facie videtur negandum: Primò per *tex. in
l. maritum ff. ſolut. matrim.* ubi beneficium, quod
marito competit, hæredi extraneo non eſſe præſtandum
conſtat. Secundò per *tex. in l. rei judicatæ ff. eod.*
63 ubi, ut inquit Juris Conſultus, hæres morum verò
coercitionem non habet. Tertiò per *tex. in l.* 1. *C. Theo-
doſiano tit. de dotib.* 13. cujus ſunt verba: *De mori-
bus actio ultra perſonam extendi non poteſt, nec in
hæredem dabitur, nec tribuetur hæredi, data* 12. *Kal.
Octobris Limon. & Catalin. Conſulibus*; ſequitur in-
terpretatio: Si de moribus maritus uxorem accuſat,
hoc eſt in maleficio, in adulterio ſimilibus, aliiſque
criminibus, ſi mortua uxor fuerit, hæredes ejus ac-
cuſare non poſſunt, quia crimina cum Authore defi-
ciunt; tamen & ſi maritus mortuus fuerit, qui accu-
ſabat uxorem, ab hærede mariti mulier non poteſt
accuſari.

Sed contrarium puto verius in perſonis quæ ſe-
quuntur, nimirum in patre, fratre, patruo, & ma-
riti avunculo; nam prædicti etiam cum marito de
jure ad querelandum de adulterio admittuntur, ut
64 per *tex. in l. quamvis* 13. *C. ad l. Jul. de adult.* &
comprobatur per *text. in l. general. ff. de regul. jur.*
ac authoritate D. Præſidentis *d. deciſ.* 246. ubi fratri
marito mortuo, querelam competere judicatum ap-
paret: Jura enim in contrarium adducta non obſtant,
& primò *tex. in l. maritum*, ac in *l. rei judic.* §. *hæ-
redi*, quia procedunt in coercitione morum non con-
tingentium matrimonii pudorem, ſecus ſi pudorem
matrimonii contingant; neque *text. in C. Theodo-
ſiano*, quia procedit quando maritus conſcius de adul-
terio ſub ſilentio pertranſivit, juxta doctrinam An-
geli, & Baldi *in d. l. rei judicatæ*, §. *hæredi*, ac
Saliceti *in l. fin. C. ad l. Jul. de adult. n.* 5.

Tertiò quæro, ſi maritus de adulterio ſuerit igna-
65 rus, an hæres uxorem dotem repetentem hac exce-
ptione repellere valeat, & affirmativam tenet Salice-
tus *in l. d. fin.* Farinac. poſt multos *q.* 142. *n.* 15. &
16. & noviſſimè Fontanell. *de pactis nuptialib. clauſ.*
7. *gloſ.* 3. *par.* 12. *num.* 10. & 11. ea ratione, ut co-
gito, quia ſi ſciviſſet, facillime injuriam ob id illa-
tam vindicaſſet; vendicare enim injuriam naturale
eſt, & quia ſi maritus conſcius fuiſſet, & non con-
queſtus, tunc locum haberet remiſſionis præſum-
ptio, vel reconciliationis, propter quam repellitur
hæres, in ignorantia autem non fundatur præſumptio
ſupradicta.

Negativè tamen tenet Angel. Aretinus *tract. de
maleficiis* in verbis: *Che hai adulterato la mia donna*,
num. 29. ubi allegat Bald. *in l. rei judic.* §. *hæred. ff.
ſolut. matrim.* qui *num.* 2. indiſtinctè tenet, quod
hæredes mariti non poſſunt opponere mulieri repeten-
ti, dicendo quod perdidit dotem propter adulterium,
& eruditiſſimus Carpzovius *in prax. crim. p.* 2. *q.* 55.
num. 52. & 55. qui primò fundatur in hoc, quod jus
hæredibus competens fundatur in conqueſtu, quo de-
ficiente, jus quoque deſinit: ſecundò in præſumptio-
ne, quod ſi ſciviſſet maritus, eſſet condonaturus;
ita

Digitized by Google

jta argumantando; Quilibet pie, ac bene agere, uti
Chriſtianus præſumitur *cap. fin. de præſumpt.* Menoch.
lib. 2. præſumpt. 76. num. 5. & Deo gratam rem fa-
cere, ſed Deo rem gratam facit, qui meretricem du-
cit, & ad pudicitiam convertit, juxta *cap. penult*, &
fin. 32. qu. 1. & multo rem acceptiorem Deo facit con-
jux adulterium conjugi condonando, quia conjugem
errantem ab erroris via revocat, & Chriſto Domino
annuit, dicenti, *mihi vindictam, & ego retribuam*,
ut in Evangelio, ergo.

66 Hæc ſecunda opinio eſt æqua, & pia, prima au-
tem verior, quia communior, communiter enim
dicunt Doctores, quod ſi maritus etiam de adulterio
conſcius, & conqueſtus non fuerit ob temporis bre-
vitatem, quia morte præventus, quod in hoc caſu
hæredes uxorem a dotis portione repellere valent, ut
quoque declarat Boerius *dec. 338. n. 8.* ibi: *hoc intel-
ligunt Doctores, niſi maritus ita repente deceſſiſſet,
antequam poſſet uxorem de adulterio accuſare, tunc
hæres poteſt objicere; & dotem retinere.*

Quarto quæro, an remiſſio facta adulteri, adulteræ
proſit; eique pœna ſit minoranda?

Colerus *deciſ. 176. num. 6.* dicit, quod quando gla-
dii pœna adulterio ob aliquam cauſam in aliam conver-
titur, arbitraria, quod eodem modo adulteræ miti-
ganda eſt pœna, & teſtatur de conſuetudine: Berlich.
concluſ. 27. num. 113. in puncto, inquit, remiſſionem
67 unius etiam alteri parti prodeſſe; Alii vero Doctores,
qui hac in re adducuntur, in puncto quidem non lo-
quuntur, allegatur etiam *text. in l. denunciaſſe 17.
§. expectat. ff. ad l. Jul. de adult.* ubi abſolutio adulteri
adulteræ prodeſt, condemnatio minime nocet, & ejus
verba uti aurea hic tranſcribere Jubet: *Expectabit
igitur mulier ſententiam de adultero latam; ſi abſolu-
tus fuerit, mulier per eum vincet, nec ultra accu-
ſari poteſt, ſi condemnatus fuerit, mulier per eum
non eſt condemnata, ſed aget cauſam ſuam, ut fortaſ-
ſis obtinere, vel gratia, vel juſtitia, vel legis auxi-
lio poſſit. Quid enim ſi adulter inimicitiis oppreſſus
eſt, vel falſis argumentis, teſtibuſque ſubordinatis apud
Præſidem gravatus, qui aut voluit, aut non potuit
provocare: mulier vero Judicem Religioſum ſortita
pudicitiam ſuam defendat?* Et hoc eſt ſpeciale in
crimine adulterii favore matrimonii, & filiorum, ex
hoc quoque *tex.* bene deſumitur, quod Judex non de-
bet ex officio procedere, & religione bonum nomen
mulieris conſervare, quia eo pretioſius non reperitur.

Sed contrarium contra adulteram ſemel memini,
quod judicavit M. C. ea ratione, nam pœna quoque
eſt Patris ſatisfactio, & hæc non conſideretur, ſi of-
68 fenſor remiſſionem Partis non habens abſolveretur,
& in facti contingentia fuit quoque conſideratum,
quod maritus non remiſerat uxori ob violatam fidem,
quam ab adultero non acceperat, & ſic ab uxore uti
magis offenſus; *tex.* vero *in l. denunciaſſe* procedit
quando abſolutio pendeat a defectu probationum, vel
legis miniſterio, ſecus quando nominatim pœnæ pen-
det a Partis remiſſione, nam iniquum eſſet contra vo-
luntatem offenſæ, offenſorem dimittere.

Quinto quæro, an adulterium in muliere inhoneſte
vivente ſit punibile, dubium oritur ex *tex. in l. ſi ea
quæſt. 22. C. ad l. Jul.* cujus ſunt verba: *Si ea, quæ
ſtupro tibi cognita eſt, & paſſim venalem formam exhi-
buit, ac proſtitutam meretricis more vulgo ſe præbuit,
adulterii crimen in ea ceſſat*; ſed diſtinctione reſolvitur,
aut loquitur de muliere inhoneſte vivente, non tamen
publice conſtituta marito ignorante, & punitur, tam
quoad mulierem, quam quod adulterum juris rigore,
teſte Sanfelic. *deciſ. 341. n. 10.* mali enim mores uxoris
præjudicium marito afferre minime debent: Aut me-
retricio more vivente, & ponitur eodem modo adul-
tera, juxta *tex. in l. uxor. 13. §. ſed in ea ff. ad l. Ju-
liam. de adult.* cujus ſunt verba; *Et in ea uxore poteſt
maritus adulterium vindicare, quæ vulgaris fuerit,
reiteratio enim delicti pœnam aggravat, non minuit,
leg. 3. C. de Epiſcopali audientia, l. aut facta, §. Graſ-
ſatores de pœnis cum concordantibus*, alioquin in hac
materia ſequeretur abſurdum, quod luxuria melioris
conditionis eſſet, quam pudicitia, & *tex. in l. ſi ea
quæ 22.* loquitur in ſtupro, non vero in adulterio,
in ſtupro enim, ut querela locum habeat, requiri-
tur pudicitia, & vita honeſta, ut ex *tex. in §. item
l. Jul. inſtit. de pub. judiciis*: adulter vero ſecundum
unam opinionem minime punitur, teſte Angelo *in d.
l. ſi ea Cod. de adult.* Capycio *deciſ. 44.* Sanfel. *dec.
266. nu. 8.* excuſatur enim adulter ob vilitatem per-
ſonæ, & ob conſuetudinem loci, ac etiam quia jure
antiquo matrimonium videtur jam ſolutum, & pro-
inde ceſſare adulterium, idque haberi potius uti ſim-
plex fornicatio, ſed ſecundum modernorum opinio-
nem attento hodierno jure, & evangelico, quo ma-
trimonium minime diſſolvitur, niſi quoad thorum,
& attenta injuria viro non conſentiente facta, adulter
etiam aliqua pœna puniri debet, cum etiam hoc pec-
catum cum muliere meretrice nupta majus dicatur in
foro fori, ſimplici fornicatione, marito vero conſen-
tiente adulter non punitur, teſte eodem Dom. Sanfelic.
dec. 341. num. 6.

At uxor meretrix, & maritus leno non leviter pu-
niri debent, quia matrimonium nunquam eſt detur-
pandum, & Civitas illegitima ſobole non replenda
eſt: confert *tex. in l. 2. §. ſi publico judicio, ff. ad l.
Jul. de adult.* ibi: *Lenocinium igitur mariti ipſam
onerat, non mulierem excuſat*, & ob religionem, &
ob bonum publicum poſſunt ab Epiſcopo excommu-
nicari, & a Judice ſeculari a Civitate expelli, teſte
Thoro *vol. 3.*

Sicuti adulterium cum Domina caupone commiſſum
viro ignorante puniri debet, juxta *text. in l. 29. C. ad
l. Jul.* eo vero conſentiente, adulter leviſſima pœna
coercetur, pœna enim ſemper regulatur ab injuria,
quæ in volente, & conſentiente non conſideratur.

Tandem decretum contra adulterum, & adulteram,
ita interponitur, *N. & N. de adulterio accuſatus,
& inquiſitus, ut ex actis, remiget per annos tot*,
contra vero adulteram dicitur. *N. & N. de adulterio
accuſata; & inquiſita, ut ex actis, viſa inſtantia
Regii Fiſci faſtigetur per loca ſolita hujus Civitatis,
& fuſtigata detrudatur in domo pœnitentiæ, ibique
permaneant per annos tot*, vel dicitur, *detrudatur in
domo pœnitentiæ præcedente faſtigatione*, dicitur ac-
cuſatus, & accuſata cum in adulterio ſine querela pro-
cedi minime poſſit, & fuſtigatio non ſemper imponi-
tur, ut dictum eſt.

Hinc etiam decretum contra ſodomitam, in præce-
denti capitulo impreſſoris incuria omiſſum ponere
congruit. *N. N. inquiſitus, ut ex actis, moriatur
in furcis, & ejus cadaver concrémetur, ut ſit in ſup-
plicium, ac aliorum tranſeat exemplum.*

Dicitur in furcis, quia uti infamis nobilitate pri-
vatur.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

CAP. IV.

De Adulterio.

SUMMARIUM.

1 *Adulterium quid eſt.*
2 *Adulterii Ethymon: eſt ad ulterius Thorum acceſſus.*
3 *Adulterium quotuplex eſt.*
4 *Ob Adulterii crimen, quibus ex officio caſtigare poteſt Ju-
dex.*
5 *Accuſatio de jure communi, cuilibet de Populo com-
petat, ſed declaratur, cum liceat accuſare.*
6 *Uxor poteſt inſtare contra maritum, ut carceretur ob
adulterium.*
*Et poteſt contra adulterum violentum invito marito
agere, ibidem.*
7 *Adulterii pœna in Regno judicis arbitrio eſt remiſſa.*

1 ADulterium cum muliere deſponſata eſt fidei con-
jugalis violatio.

2 Adul-

2 Adulterii Ethymon eſt ad alterius thorum acceſſus.

3 Adulterium quadruplex eſt, ſimplex, vel duplicatum, voluntarium, vel violentum.

4 Judex in adulterio ex officio procedere non poteſt, etiam fama laborante, ſed in adulterio notorio procedit ex officio, & ratio eſt, quia ſcandalum parit, & eſt quando Uxor palam in propria domo, & menſa Adulterum tenet, aut abſente viro ſobolem procreat.

Et notorium dicitur, ſi in judicio Adulter confiteatur.

5 Accuſatio competebat de jure communi cuilibet de populo, quia crimen publicum eſt, quod fuit correctum per *tex in l. quamvis* 20. *Cod. ad l. Jul. de adult.* ubi accuſatio permittitur proximis, neceſſariiſque perſonis tantummodo, qui Tex. tripliciter interpretatur, ut dictæ perſonæ intelligantur conjunctæ Uxori, & marito *de Franch. deciſ.* 94., *& Caball. caſ.* 114.

Secundo. Ut dictæ perſonæ ſint juxta *gloſ. in d. l.* Ut Pater, Frater, Patruus, Avunculus, & alii conjuncti, quos verus dolor impellit.

Tertio, Conſtante matrimonio ſolus maritus ad accuſandum admittitur, *l. conſtante* 26. *ff. ad leg. Juliam*, niſi de lenocinio maritus prius accuſetur.

6 Uxore inſtante maritus carceratus ob adulterium, & Uxor pro adulterio violento contra adulterum invito marito agit.

7 Adulterii pœna in Regno Judicis arbitrio eſt remiſſa, de his aliiſque traditis per Auctorem noſtrum te remitto ad hunc IV. Caput.

C A P U T V.

DE RAPTU IN FŒMINA LAICA.

I. Raptus unde dictus. II. Quid ſit. III. Quomodo probetur. IV. Quomodo in eo proceditur. V. Quæ ſit illius pœna, & VI. Hæc an, & quando locum habeat: per aliqua quæſita videbimus brevitate, qua oportet, & cui ſtudemus, necnon aliqua de jure Canonico notabimus.

SUMMARIUM.

1 *Raptus dicitur a verbo* rapio, *eſt abductio de loco ad locum fœminæ honeſtæ libidinis cauſa, & etiam intuitu matrimonii.*

2 *Raptus tunc dicitur, quando abductio fit ad finem retinendi.*

3 *Raptus etiam dicitur ſi raptor deprehendatur, antequam ad locum deſtinatum pervenerit.*

4 *Honeſta fœmina etiam dicitur, ſi ab uno fuiſſet cognita, & deconcubitu non aderat fama.*

5 *Raptus de jure communi non conſideratur in meretrice. Meretrix quæ ſit*, ibidem.

6 *Raptus conſideratur in meretrice, quando meretricalem vitam relinquit, & vitam ducit honeſtam,*

7 *Contrarium de jure Regni.*

8 *Honeſtas eſt morum caſtitas.* Tex. in l. unica de raptu Virginum *interpretatur in verbo virginum honeſtarum* ibidem.

9 *Vis quid ſit: quæ violentia, & hæc quotuplex ſit.*

10 *Preces importunæ, perſuaſiones, ac malæ artes violentiæ æquipollent.*

11 *Preces, & perſuaſiones Paridis erga Elenam.*

12 *Perſuaſiones, & malæ artes explicantur.*

13 *Delictum in genere in crimine raptus quomodo probetur.*

14 *Raptus pœna eſt ultimi ſupplicii.*

15 *Raptus crimen an committatur, & raptor mortis pœna plectetur, ſi puella libere, & motu proprio raptorem ſequatur invitis parentibus, rationes, & DD. referuntur pro utraque parte, &* 16. *Pater non habet in corpore filiorum plenum dominium* ibidem. *Raptor puellæ, quæ libere, & ſua voluntate cum eo fugit non peccat contra juſtitiam* ibidem.

17 Text. in l. unica *circa facultatem datam Parentibus, & conſanguineis occidendi raptores interpretatur.*

18 *Perſuaſiones præſumuntur in rapta, niſi conjecturæ in contrarium exiſtunt.*

19 *Raptor an incidat in legis pœnam copula non ſecuta, rationes, & Doctores pro utraque parte referuntur &* 20.

21 *Doctores diſtinguentes &* 22.

23 *Authoris opinio.*

24 *Factum ubi ſequitur propoſitum, grave eſt peccatum. Juxta delicti menſuram erit plagarum modus* ibid.

25 *Violentia, quæ in animo fit, non dicitur propria, & copulam habet admixtam.*

26 *Raptus veram violentiam requirit juxta opinionem* Deciani, Theſauri, & Triviſani.

27 *Raptor an incidat in pœnam ordinariam, ſi ſponſam ſuam de futuro conſentientem abducat? Opinio affirmativa, & negativa adducitur &* 28.

29 *Opinio negativa verior, quæ ampliatur.*

30 *Matrimonium ſubſequutum poſt raptum violentum an excuſat raptorem a pœna raptus? Rationes, & DD. pro utraque parte recenſentur n.* 31. *&* 32.

RAptus itaque a rapiendo eſt dictus, & eſt abductio de loco ad locum, ſive traductio fœminæ honeſtæ cum violentia, aut meræ luxuriæ cauſa exercendæ, aut etiam matrimonii contrahendi juxta *textum in l. unica C. de raptu virginum*, ab Imperatore Juſtiniano edita, & juxta Capitulum, *Ut ſine mortali diſcrimine* a Sereniſſimo Roberto promulgatum. Differe a rapina, quia hæc eſt in rem, raptus vero in perſonam.
1

Dicitur adductio de loco ad locum ad effectum retinendi, & occultandi, ut in d. Cap. ibi: *aſportant, & detinent*, ſicut Helenæ raptus: de quo Ovidius in
2 epiſtola Hermionis Oreſti, ibi:

Tyndaris Idæo trans æquora ab hoſpite rapta,
Argolicas pro ſe vertit in arma manus.

Non autem pro commodiori coitu, veluti ſi puella de loco aperto ad locum vicinum ſecretum abducatur, vel in via reperta ad vicinum nemus traducatur, quia tunc non dicitur raptus, ſed ſtuprum, vel adulterium, ut poſt Juriſconſultos notat Rev. Pater Fagundez *in 6. Decalogi præcepto c.* 10. *verſ. & quia*, & rejecto Rebuff. *in l. Marcellus verbo rapere, ff. de verbor. ſignif.* ac Antonio Matthæi *de crim. tom.* 4. c. 4. contrarium annuentibus, tenet Gonzalez *tit. de raptoribus cap. accedens num.* 3. & verius credit in hoc caſu, raptum virginitatis non veræ virginis committi, & ita oppreſſionem puellæ non teneri pœnis raptus. Et dicitur raptus perfectus, quamvis raptor cum fœmina rapta ad locum deſtinatum non pervenit, ut quia deprehenſus, & ita pluries refert deci-
3 ſum D. Sanfel. *deciſ.* 362. *verſ. verum etiam*, & affirmat Rev. Pater Martinus Perez. *de matr. diſp.* 37. *ſect.* 4. *verſ. collo* 4.

Dicitur fœminæ, cum locum habeat; ſive abducatur virgo, ſive vidua, ſive nupta, aut quælibet alia, ut in *d. l. unic.* ibi: *Virginum, viduarum, vel quarumlibet*, & in dicto capitulo, ibi: *Virgines, aut quaſvis alias mulieres*.

Dicitur, honeſtæ, ut *in d. leg.* ibi: *Raptores Virginum honeſtarum*, juncta Gloſſ. *lit. F.* quæ cum de meretrice loquatur, honeſta dicitur, etiam ſi ab uno fœmina cognita fuerit, dummodo de concubitu non adfuerit fama, & pro honeſta publice reputabatur,
4 teſte Deciano *lib.* 8. *c.* 7. *num.* 11. *&* 12. & poſt alios Farinac. *qu.* 145. *num.* 160. Hinc qui meretricem lu-
5 xuriæ cauſa abducit in hanc non incidit legem; meretrix enim eſt, quæ multorum libidini paret, *capi-*

6 *tulo vidua diſtinct. 14. l. palam de ritur nupt.* verum ſi pœnitentia ducta vitam duxerit honeſtam, de qua pœnitentia, & bona vita exorta eſt fama, tunc committit raptum, & maxime ſi habitavit in loco honeſto, & induat habitum honeſtum, ut poſt Salycetum, & Marſilium in *d. l.* 1. Farinac. *d. quæſt.* 125. aliosque Juris Conſultos, notat Pater Sanchez *de matrim. lib. 7. diſput.* 12. *num.* 23. cæterum qui meretricem rapit, vel per vim cognoſcit, licet raptus pœna non teneatur, pœna tamen arbitraria coercebitur.

Hæc de jure communi, de jure vero Regni per
7 Conſtitutionem incipientem *Omnes* ab Imperatore Friderico promulgatam *tit. de violentia meretricibus illata*, ultimi ſupplicii pœna imponitur illis, qui vim faciunt meretricibus libidinis cauſa, contra earum voluntates, dummodo ſint convicti, & confeſſi, & meretrices intra octo dies clamorem miſerint de ipſa violentia eis illata, niſi probetur, quod intra illos octo dies meretrix invita fuit detenta; Et merito cum nullus cogatur, etiam juſto pretio ſuam rem vendere *l. nemo, C. de judiciis*; quilibet enim rei ſuæ legem imponit, *l. 1. C. de noxalibus*, *l. 2. ff. de naut. caup. & Stab. l. ſi quis mancipium*, *§. proculus*, *ff. de contrah. empt. ac de verbor. obligationib. l. ſi ita commiſerint*, *§. ea l. cum concordantibus*, hinc ſi quilibet in rem hoc habet arbitrium, fortius certo habet in perſonam, *l. in pecudum*, *ff. de uſuris*, *l. juſtiſſime*, *ff. de ædilitio edicto*, hinc Conſil. Grammaticus ſuper Conſtit. Regni, *Capitalem pœnam num.* 2. refert, quod cum plures juvenes violenter quamdam meretricem a proſtibulo rapuiſſent, unus ex ipſis Florentinus principalis fuit condemnatus ad ſuſpendium, cæteri ad remigandum, etenim leges Juſtitiæ altrices pari modo inhoneſtatem abhorrent, ac violentiam odio habent, & quod meretrix non poteſt cogi in lupanari, quacumque etiam oblata juſta mercede admittere, rejecto Decio *in l. invitus*, *ff. de reg. juris*, tenet Rev. Pater Giballinus *lib. 1. de natura & cauſis negotiationis cap. 4. ver. 7.*

Sed ego dico *honeſte* reſpectu morum, etenim ſem-
8 per a majoribus audivi, quod honeſtitas eſt morum caſtitas, & dum in *text.* dicitur, *virginum honeſtarum*, non poteſt intelligi de fœmina reſpectu corporis corrupta, quia corrupta fœmina virgo dici non poteſt, & mea comprobatur opinio ex *cap. de pudicitia 6. cauſ. 32. qu. 5.* ubi *pudicitia in animo eſt conſtituta cap. ad Deum 7. cap. non poteſt 8. cap. ſi Paulus Apoſtolus* 11. eadem cauſa, ubi virginitas carnis non ſervatur mente corrupta: Inquit enim Apoſtolus, *Qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo: periit ergo, & mente virginitas, iſtæ ſunt virgines malæ, virgines carne, non ſpiritu*; Et Capitulo 12. eadem cauſa ubi corpore intacto caſtitas nonnumquam amittitur, & verba uti aurea non prætermitto, *Nec ſolo actu, ſed affectu quoque, & aſpectu appetitur, & appetit fœmina, nec dicatis vos animos habere pudicos, ſi habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus, impudici cordis eſt nuncius, & cum ſe invicem ſibi etiam tacente lingua conſpectum mutuo corda nunciant impudica, & ſecundum concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore: etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus*; Et quidem virgo, quæ illicitis loquutionibus, & obſcœnis actibus delectetur, ſi cum ganeonibus converſatur, a quibus ſæpius oſcula, & alia patiuntur virgines, non poteſt dici neque honeſta, neque virgo caſta, faciunt jura *in l. non alia, ff. de uſu. & hab. & l. ſi ea 26. & l. ſi qua 29. C. ad l. Jul. de adult.* de hac interpretatione to cogita, ſed eam veriſſimam habeo in raptu vi interpretativa commiſſo.

9 Dicitur cum violentia; & hic pro majori intelligentia noto, quod vis eſt majoris rei impetus, cui reſiſti non poteſt, *l. 2. ff. de eo, quod metus cauſa*, & tantum appropriatur agenti: Violentia vero dicitur a verbo *violo*, & appropriatur tam agenti, quam malum patienti, ut ex *rubrica Cod. ad l. Jul. de vi publ. l. quoniam multa facinora*, & dicitur ablativa, quæ eſt, quando res mobilis violenter e manu alicujus aufertur, ut in *tit. de vi bonorum raptorum* vel eſt expulſiva, quando quis a poſſeſſione rei mobilis expellitur, ut in *Tit. de vi, & vi armata*, & hæ duæ dicuntur præciſe, ac perſonæ, ſeu corpori inferuntur, ut in *l. locatio*, *§. quod illicite ff. de publ. vect.* Item eſt compulſiva, qua volens quis malum evitare, inducitur ad faciendum id, quod facere nollet, hæc enim non dicitur præciſa, ſed cauſativa, & animo, non autem corpori infertur, ut in *l. ſi mulier*, *§. penult. ff. quod metus cauſa*, & melius in *cap. Sacris debis, quæ vi, metuſve cauſa fiant* (ſunt, & aliæ ſpecies violentiæ, quæ ad hunc tractatum non pertinent) ſupradicta vero compulſiva dividitur in veram, & interpretativam; vera, ut in ſupracitatis juribus, interpretativa eſt illi ſimilis per quam nolens quoque fit volens, non ob timorem, ut citatis juribus, ſed ob alium reſpectum, quo hominis captatur voluntas, veluti ob importunas preces, perſuaſiones, & malas artes; etenim preces importunæ, perſuaſiones, ac malæ artes violentiæ
10 æquipollent, juxta *text. in l. 1. §. perſuadere 3. ff. de ſervo corrupto*, *l. 1. C. ne filius pro patre*, juncta *Gloſſa verbo exorta l. in eum qui, C. de Apoſtat. in l. 3. §. ſi quis volentem, de libero homine exhibendo*, ubi Ulpianus inquit, *Si quis volentem detineat, dolo malo non videtur retinere, verum ſi volentem calliditate circumventum, ſeductum, vel ſollicitatum retineat, ſi non bona vel probabili ratione hoc faciat, dolo malo quidem retinere videtur*: Hæc enim violentia interpretativa conſideratur quoque in raptu, ut in *d. l. unic. C. de rapt. virg.* ibi: *Sive volentibus, ſive nolentibus*, ac alibi *nulli mulieri, ſive nolenti peccandi locus relinquetur, quia hoc ipſum velle multorum ab inſidiis nequiſſimi hominis, qui meditatur, rapina inducitur, niſi eam ſollicitaverat, niſi odioſis artibus circumvenerit, non facit eam velle in tantum dedecus ſe prodere*, & in dicto Capitulo a Rege Roberto condito, ibi: *Nonnumquam eas incautas, & ſimplices inhoneſtis, & impudicis ante portus aſpectibus, doloſis aliiſve artibus, ac ſuaſionibus circumventa, nunc voluntarias, nunc invitas de parentum domibus clandeſtine rapiunt, eaſdem velut aves in aucupatorum venacula incidentes*: Importunæ igitur preces, perſuaſiones, munera, ac promiſſiones violentiam inducunt, ut in hac re notat Dom. Cardinalis Tuſchus *concluſ.* 21. *lit. V.* Decian. *lib. 8. cap. 7. num. 7.* Menoch. *de arbitrar. caſ.* 261. *num.* 10. ac poſt alios Juriſconſultos notat Pater Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp.* 12. *num.* 7. Rev. Pater Facundez *cit. loco num. 3. in fin.* ac noviſſime Gonzalez *d. cap. num. 4. verſ. inde etiam infertur*: multum quidem operantur in mulieres, quæ, ut inquit Imperator Conſtantinus *in l. ſi quis nihil de raptu virginum lib. 9. C. Theodoſiani*, ibi: *Propter vitium levitatis, & ſexus mobilitatem, atque conſilii, a poſtulationibus, & teſtimonialibus, omnibuſque rebus judiciariis antiqui penitus arcuerunt*: ſicuti fuerunt preces, & perſuaſiones Paridis erga Elenam; Paris
11 etenim cum in illius domo maneret, amore accenſus, abſente viro Rege Menelao, Elenam, primo uti pulcherrimam laudando, ei ſuum ingentem indicavit amorem, fidem, perpetuumque promiſit conjugium, ac eam certiorem reddendo de Trojano potenti Imperio, de obſequio, de dominio, atque magis Trojanorum donis ad relinquendum Menelaum virum indecorum, & tam formoſa conjuge indignum, perſuaſit, ſecum Trojam aufugere: & cum hortatus fuerit, hoc ſine dedecore, & ullo pudore, atque ſine vindicta fore ſequuturum, aliarum mulierum exemplo, veluti Orontiæ a Rege Thraciæ raptæ, Medeæ a Jaſone, & ipſiuſmet Elenæ alia vice a Theſeo: & quod tandem ſi Græcia bellum conſurgeret, pugnaret ipſe, & vinceret, ac certamen in ſui gloriam redundaret: hæc & alia, quibus Paris agnoſcens mulierem ſexum fragilem, & gloriæ, & obſequiis cupidiſſimum, cum in portu Trojanam claſſem haberet viris, atque armis inſtructam, Elenæ raptum conſequutus fuit, ut penes Ovidium *epiſt.* 15. non tam facilitate Elenæ, quam culpa Menelai, qui Cretam iturus eam in comitem Paridis domi reliquit; habet igitur uxorem in cuſtodiam; *ſcriptum eſt enim mulierem fortem, quis inveniet*; hinc etiam pro majori claritate noto,

noto, quod malæ, & doloſæ artes ſunt v3. ſi ra-
ptores procurarent perſuaſiones veri a nutricibus, aliiſ-
12 vè domi familiaribus, a quibus opportunitatem ſæ-
pè conſequuntur, ut colligimus ex dicta *l. ſi quis ni-
hil in C. Theodoſiano*, ibi, *& quoniam parentum
ſæpè cuſtodias nutrices fabulis, & pravis ſuaſioni-
bus deludunt*, vel quando tutores, vel curatores,
ſub quorum cuſtodia fœminæ manent, pretio corrum-
puntur, ut perſuaderent eas, ſicuti colligimus ex
text. in l. 1. §. qui puero ff. de extraord. crim. vel
quando meditata fuga procurent colloquium habere
de nocte cum mulieribus in loco opportuno earum
domorum, aut in domibus vicinorum, & cum co-
rum quoque perſuaſionibus cum precibus, & promiſ-
ſionibus mulieres incautas abducunt, ut colligi-
mus ex *d. cap.* ut ſine mortalis diſcrimine ea verbis
hic enunciatis. Item ſi matrimonia promittant rap-
tores, quando conjuges habent, ut in *deciſ.* Dom.
Sanfel. 261. *in princ.* Item promiſſiones falſæ, & ſua-
ſiones, ut ſi fingant ſe eſſe nobiles, ac divites, cum
ita non ſint, ut poſt Juriſconſultos Rev. P. Sanchez
tit. lib. num. 10. *&* 11. & Rev. P. Fagundez *cap.* 10.
num. 3. ubi quoque fatetur, quod voluntaria ad-
ductio erit, ſi fœmina precibus importunis conſen-
ſum præſtat, ut rapiatur, & generatim quæ ſunt iſtæ
preces importunæ, attentà mulieris qualitate, & ra-
ptoris, ac facti circumſtantia ad ſuum remittit arbi-
trium; & malæ quidem artes ſunt blanditiæ, mune-
ra, & perſuaſiones, ac deceptiones, quibus raptores
utuntur, nè videantur rapuiſſe, ſed volentem abdu-
xiſſe.

Dicitur meræ luxuriæ cauſa exercendæ, vel etiam
matrimonii contrahendi, quia non ſemper pro matri-
monio contrahendo, ut in raptu fœminæ conjugatæ,
& aliquando ſequitur copula, ut matrimonium con-
trahatur, ſine qua non contraheretur, ut clarè in *d.
text. & in d. cap.* ſed an in hoc caſu habeat locum
pæna, videbimus infrà.

Circa enim tertium quomodo probetur, & in ge-
nere omiſſa Doctorum controverſia, cum aliqui eo-
rum affirmant, in genere omninò eſſe probandam
puellæ honeſtatem, alii verò etiam in numero diſſen-
tiant, & eam præſumi affirmant, ut videre eſt penes
laboratiſſimum Farinac. *quæſt.* 145. *num.*

Dico, quod in hoc Regno, ut practicatum vidi,
delictum in genere probatur conſtito de adductio-
13 ne de loco ad locum libidinis cauſa, ac omninò pro-
bata puellæ honeſtate, nam Imperator in *d. l.* non
contentatur ſolum nomine virginum, ſed conjunxit
adjectivum *honeſtatem*, ſicuti ſtupro in virgine, vel
in vidua patrato hoc requiſitum probari oportet,
ut in *§. item l. Julia de adulteriis*, ibi: *cum quis
ſine vi, vel virginem, vel viduam honeſtè viventem
ſtupraverit*; Hinc ſtuprum non eſt punibile, atque
adulterium in fœmina vili, & abjecta reſpectu mo-
rum, ac vitæ inhoneſtæ, *l. ſi ea* 22. *& l. quæ* 29. *C.
ad l. Jul. de adulter.* Primum enim juris præceptum
eſt, *honeſte vivere*, ut de *juſt. & jure tit.* 1. *inſti-
tution.*, *§. is igitur*, juncta *Gloſſa in verbo honeſtè*,
quæ alia affert jura; Pro honeſtate autem ſufficit pro-
bare communem opinionem, quod tempore raptus
fœmina reputabatur honeſta, & erat in gobernio ho-
neſtarum perſonarum, ut poſt Boſſium tenet D. Seſ-
ſe *deciſ.* 95. *num.* 11. In ſpecie verò, quia cum non
ſit delictum occultum, probatur concludenti, & le-
gitima probatione, ut in *d. l. unic*, ibi: *Poſt legi-
timas & juri cognitas probationes mortis condemnent
ſupplicio*, & in *d. cap.* ibi: *Et fuerit convictus pro-
batione legitima, digna ſententia condemnetur*, ideo-
que non immoror.

Circa quartum, quomodo in eo procedatur; dico,
quod per accuſationem, & inquiſitionem, cum cri-
men hoc pænam ultra relegationem contineat, con-
tra enim abſentem Neapolitanum vigore enunciati
cap. proceditur ad forjudicationem cum abbreviatio-
ne ſex menſium, contra verò regnicolam, cum an-
ni circulo; etenim capitulum prædictum contra re-
gnicolum in oſculo violento tantum fuit ampliatum,
tamquam crimen frequentius raptu quinimmò amplia-
tum, cum procedatur abbreviatione trium menſium,
ut ex *prag. de oſculantibus mulieres*.

Contra verò præſentem, & in fraganti crimine
captum, veluti in actu fugæ cum rapta deprehen-
ſum, quo caſu quilibet Judex procedere valet, pra-
xis obſervat, quod nullis defenſionibus datis, con-
tra confeſſum ſtatim decreto interpoſito, ad con-
demnationem proceditur, contra verò negativum,
termino defenſionum impartito: & ad majorem decla-
rationem dico, quod examinantur teſtes de fragan-
tia, nimirum in præſentia raptæ, & raptor, qui
interrogatur de crimine, & ſi crimen confitetur,
atque nullam alleget excuſationem, condemnatur; ſi
negat, & plenè conſtat de crimine, dato termino,
juris pæna punitur, ut videre eſt penes Farinac.
quæſt. 21. *num.* 30.

Item adverto hunc rigorem procedere in vero raptu
non autem præſumpto, in quo multa de jure, & de
facto dicere poſſunt.

Circà quintum, nempè pænam dico, raptorem mu-
lieris honeſtæ, hoc eſt, quæ non impudicè vivit,
14 mortis pæna puniri, eademque teneri eos, qui co-
mitantur raptorem, & qui eum in ipſo raptus delicto
adjuvant, necnon parentibus mulierum raptarum,
conſanguineis, tutoribus, & earum curatoribus,
raptorem, comites, & adjutores in ipſo delicto de-
prehenſos occidere permittitur; item omnia eorum
bona mulieri raptæ applicantur, dummodò rapta in
matrimonio cum raptore non conſentiat, alioquin
applicantur parentibus raptæ, & ſi iſti conſenſerint,
Fiſco, ut hæc omnia habentur in *d. l. raptores*, *C.
de raptu virginum*, *auth. de raptu mulierum coll.* 9.
& *text. in l. qui cœtu*, *§. qui vocantur ad l. Jul. de
vi publica in §. item l. Jul. inſtit. de publicis judiciis*,
& in d. cap. quod voluit, ut bona directè applicen-
tur Fiſco. At contra Neapolitanos non eſt in obſer-
vantia, ſicuti Epiſcopus Barboſa *in l. raptores*, *C. de
Epiſc. & cleric.* poſt Rebuff *ad l. Gall. gloſ.* 5. *nu.* 34.
fatetur; quod hæc lex dum permittit licere parenti-
bus, vel conſanguineis interficere raptores, non ſer-
vatur, ſed quod poſſunt eos prehendere, & ad Judi-
ces ducere, Raptum verò mulieris, quæ non vivit
honeſtè, & publicè arbitraria pæna puniri.

Circà ſextum, an & quando dicta pæna locum ha-
beat, ad majorem claritatem, primò quæro, an ra-
ptor in dictam legis pænam incidat, puella liberè
conſentiente in raptum, ut quando ea viri amore ca-
15 pta de propria voluntate, & motu proprio, rapto-
rem ſequatur, invitis tamen parentibus, & videtur
affirmandum. Primò, quia puella de jure Divino pa-
rentibus reverentiam, atque obedientiam præſtare
tenetur, ut in 4. *decalogi præcepto*. Secundò, nam
cum ſit ſub aliena poteſtate, nempè parentum, tum de
jure naturali, tum civili ſequitur, quod non habeat
puella liberam poteſtatem in ſui perſona, fieri poſſit
membra ſua raptui exponere, argumento *text. in l.
liber hom. ff. ad l. aquiliam*, *& cap. ſignificavit de
corpor. ordinandis*, ibi: *Vel non in parentum contu-
meliam*. Tertio, quia de Jure naturali, & civili puel-
la conſenſum a parentibus procurare tenetur, ut in
§. inſtitut. de nuptiis, & in *l. unic. Cod. de nupt.
virgin.* ac in enunciato capitulo, quæ jura in raptu
de parentibus præſertim rationem habuerunt: Quar-
tò, quia iis quoque datur licentia occidendi raptorem
in fraganti repertum: Quintò, quia raptus non tan-
tum dicitur reſpectu mulieris, ſed etiam reſpectu pa-
rentum, ſub quorum poteſtate eſt, ut poſt Juriſcon-
ſultos notant Reverendus Pater Azorius *inſtitut. mo-
ralium par.* 2. *cap.* 14. *verſ.* 2. *notandum* ibi; *Si vio-
lentia inferatur patri; etiam ſi non fœminæ, item ſi
fœminæ etiam ſi non patri*, P. Leſſius *lib.* 4. *cap.* 3.
dubit. 20. *verb. raptus*, ibi; *Sivè vis inferatur ſoli
abductæ, ſive iis quorum poteſtati ſubeſt*, & com-
probatur ex *text. in cap. de raptoribus* 36. *quæſt.* 1.
ibi: *Si verò, qua rapitur, patrem habere conſti-
terit, & puella raptori conſenſerit, &c.* & quia per
traductionem a domo parentum, injuria, & infamia
iis non modica infertur: Hinc nonnulli DD. relati a
Reverendiſſimo Barboſa in *Concil. Trident. cap.* 6. *ſeſſ.*
24. *de reformat. num.* 3. tenent, quod raptus, quam-
quam puella liberè conſentiat, invitis tamen paren-
tibus dirimit matrimonium.

Sed contrarium verius eſt, quoniam raptu directo
in-

injuria infertur puellæ, quæ ſi ſpontaneum præſtat
conſenſum, reſpectu ipſius non eſt raptus, quia vo-
lenti, & conſentienti non fit injuria, & reſpectu pa-
rentum improprie dicitur raptus, quod ratione com-
probatur, nam ſi puella abducatur invitò, parenti-
16 bus tamen conſentientibus proprie dicitur raptus.
Secundo, nam negari non poteſt, quod ſi vis illata
ſit puellæ, & parentibus inſimul gravius ſit delictum,
quam ſi parentibus tantum: unde cum pœnæ debeant
commenſurari delicto *cap. non afferamus* 24. *quæſt.* 1.
auth. uti patribus filii ſuccedant, §. *quia vero*, Non eſt
conſonum, imo abſurdum, quod raptor eadem pœna,
tam in uno, quam in alio caſu plectatur, veluti quan-
do puellam traducit omnino volentem, ubi delictum
longe minus eſt; Tertio, quia attenta *l. unica*, &
d. cap. in raptu, omnino requiritur vis vera, videli-
cet, quæ cadit in perſona, ſeu in corpore, aut in-
terpretativa, quæ eſt in animo, & hæc in prænar-
rato caſu non conſideratur, & hanc ſententiam uti ve-
ram tenet Decianus *lib.* 8. *cap.* 7. *num.* 21. Menoch.
de arbitrariis lib. 2. *cent.* 3. *caſ.* 291. *num.* 18. ac
alii ut penes ipſum, & nuper Rev. P. Fagundez *in* 9.
decalogi præcepta cap. 11. *num.* 3. quinimo nec in-
cidit in *d. l. pœnam*, ſi puella parum rogata, & non
multum perſuaſa raptui conſentiat, quia in hoc caſu
non videtur ſeducta, nec ſollicitata, & conſequenter
non conſideratur vis interpretative, faciunt Doctores
allegati a Dom. Barboſa *in Concil. Trident. cap.* 6. *re-
for. ſeſſ.* 24. *num.* 7. affirmativa, quod raptus iſtis
precibus non dirimit matrimonium. Ad argumen-
tum in prædicto caſu, (ut liberetur homo ab extremo
ſupplicio) reſpondeo cum Jo: Gutierez *Canonicarum
quæſtionum cap.* 37. *nu.* 22. Rev. P. Vaſquez *in opuſc.
moralibus tit. teſtitut.* §. 1. *dub.* 1. *num.* 10. & Rev.
P. Stephano Fagundez *in* 6. *decalogi præcepto cap.* 1.
& *cap.* 11. *num.* 5. *verſ.* 2. *opin.* quod pater non ha-
bet in corpore filiæ plenum dominium, & illud quod
habet a voluntate ipſius dependet, & ſui corporis do-
mina eſt; & quamquam peccat illo abutendo, non
peccat contra juſtitiam, ſicuti nec ſtuprator, nec
raptor contra juſtitiam peccat; poteſt enim illa, ſi
velit inferiori nubere, vel innupta ſemper manere;
at quia raptus illi valde injurioſus eſt, idcirco raptor
pœna aliqua puniri debet, extraordinaria tamen,
non vero ordinaria, veluti ſupplicio.

Ad argumentum, quod Parentes habent facul-
tatem occidendi raptorem in fraganti comprehenſum,
dupliciter reſpondeo; primo quod ideo Parentibus
17 hoc permittitur, quia in illa fragrantia jus conſide-
ratur, iram ex juſta provenientem cauſa, & juſtum
dolorem Parentum, quem temperare difficillimum
eſt, & ideo potius eſt quædam juris excuſatio, quam
remiſſio; Secundo, quia hoc eſt permiſſum in cri-
minis odium, & ea tali permiſſione argui non po-
teſt, quod Pater habet plenum dominium in corpore
filiæ, cum quoque tutoribus, curatoribus, & con-
ſanguineis permiſſio occidendi data ſit, quos conſan-
guineos non habere puellam in eorum poteſtatem certi
juris eſt; ad alia ſatis per fundamenta videtur reſpon-
ſum, & contra DD. a Barboſa allegati ſunt, & in
numero, ut in *d. num.* 3. Remanet igitur firma con-
cluſio, quod vere raptus ordinaria pœna dignus non
committitur, ſi puella viri amore capta, omnino
ſpontanea, aut parum rogata cum eo aufugiat.

Hinc congrue quæro pro majori dilucidatione an
importunæ preces, perſuaſiones, & malæ artes ſunt
a fiſco, & accuſatore probandæ: an vero præſumun-
18 tur a lege contra raptores mulierum, niſi in contra-
rium conjecturæ appareant de mulieris ſpontanea vo-
luntate; etenim mulieres ſæpius amandi materiam ſu
amantibus ſuis, nutu, & artibus dare ſolent, cum
nullus unquam credatur eſſe adeo impudicus ama-
tor, ut amare non deſinat, quæ recuſat amari, ut in
d. cap. Calumn. 5. *num.* 10. Conjecturæ autem cumu-
lantur a Præſidente Menoch. *caſu* 291. *a num.* 26. a
Farinac. *qu.* 145. *num.* 41. & earum extrajudicialis
confeſſio ante raptum, quod volebat cum amaſio au-
fugere, & etiam poſt raptum, ſi erit adminiculata,
ſi raptoris amore erat obcæcata: ſi fama erat de con-
cubitu ante raptum; ſi puella ob ipſius malos mores
a parentibus erat inviſa: in raptu viſa fuit valde læ-
ta: ſi ab alio fuerit cognita, namque tunc præſum-
ptio eſt in contrarium, ſcilicet, quod fuerit ſponta-
nea Marſil. *ſing.* 44. *niſi ei hoc contigerit maritali
affectione*, D. de ſeſſe *deciſ. Aragon. n.* 5. & 21.

Secundò quæro, an raptor incidat in legis pœnam
copula non ſequuta?

Pro affirmativa dicitur, quod raptus eſt traductio
de loco ad locum cum violentia, ſive hæc vera ſit,
ſive præſumta libidinis cauſa, qua traductione com-
pleta, raptus quantum in ſe eſt, dicitur perfectus,
19 cum jam ſit illata injuria, & infamia parentibus, ac
puellæ exiſtimatio jam remaneat diminuta; Abdu-
20 ctione autem tentata, & non ſequuta, dicitur imper-
fectus raptus; Copula verò ſi ſequatur raptorem ag-
gravat, & eum facit venia indignum, quod verba
in *d. l.* poſita, vz. *Virginitas & caſtitas ſemel amiſſa
recuperari non poteſt*, hanc circumſtantiam reſpiciant,
& non raptus eſſentiam, ut alia verba capituli hoc
declarant, ut ibi, *ut illiſque interdum parentibus
ipſius invitis neſando, & ſcelerata concubitu ſe
commiſcent*, ponderando adverbium *interdum*:
Conſiderat enim capitulum, malum quod de facili ex
raptu ſequi poteſt, nempe concubitum, non vero
quod hic conſtituat raptum.

Pro negativa ponderatur: Primo enunciata verba
in *d. l.* vz. quod *caſtitas amiſſæ recuperari non poteſt*,
quæ ratio utique ceſſat, fœmina non corrupta; & li-
cet verba capituli contrarium videntur indicare, non
eſt tamen novum, ut lex nova interpretetur a veteri,
teſte D. Præſid. *deciſ.* 550.

Secundo, quia in *cap. rap.* 17. *qu.* 1. dicitur *quod
raptus eſt illicitus coitus a corrumpendo dictus*, &
qui raptu potitur, ſemper fruitur, clare igitur ex
d. c. colligitur, quod requiritur copula.

Tertio, nam quando lex punit delictum, ſemper
intelligit delictum perfectum, & conſumatum, niſi
aliter in lege ſit declaratum, ſicut reperitur in rapta
in actu monachali, qui longe diſtat a raptu laicali,
ut in *l. raptores*, *C. de Epiſcop. & Cler.*

Quarto quia ſi raptus dicitur cauſa luxuriæ, ea non
copleta, non poteſt dici perfectus.

Quinto, nam ubi non concurrit tota culpa, non
eſt dignum, ut imponatur tota pœna.

Pro utraque parte ſunt DD. innumeri, ut penes
Farinac. *q.* 145. *nu.* 196. & 197. eorum alii, nem-
pe Marſ. *in d. l.* 1. *C. de rapt. virg. num.* 303. *verſ.*
21 *quid ergo*, Clar. *in* §. *rapt. nu.* 4. Dec. *lib.* 8. *cap.* 7.
num. 34. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 3. *caſ.* 391.
n. 34. & *cent.* 4. *caſ.* 380. *nu.* 39. Maſcard. *de probat.
concluſ.* 1299. *num.* 37. Antonius Gomez *lib.* 8. *re-
cap. lib.* 8. Tauri *num.* 40. Azzevedo *lib.* 8. *recomp.
tit.* 3. *lib.* 2. *num.* 26. Farinac. *q.* 145. *num.* 209. P.
Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 22. *num.* 68. *verſ.
ſed placet*, ac nonnulli alii ab iſtis relati diſtinguunt,
quod aut raptor potuit raptam cognoſcere, & noluit,
pœnitentia ductus commiſſi raptus, aut ob alium re-
ſpectum, & ad locum honeſtum eam perduxit, & te-
net, quod non incidat in legis pœnam: quæ Docto-
rum ſententia comprobatur, nam voluntas, & propo-
ſitum diſtinguunt maleficia, ut inquit Juriſconſultus
in l. qua injuria in princ. de furtis, *ubi gloſ.* Secun-
do, nam cum humanum ſit peccare, homini reſipi-
ſcenti dignum eſt, ut indulgeatur. Tertio, nam cum
raptus ſit libidinis cauſa explendæ, cum ceſſet finis ex
raptoris voluntate, ceſſat utique raptus, & in aliud
tranſit delictum.

Aut raptum cognoſcere nequit, quia impeditus, &
per eum non ſtetit, & tunc ab ordinaria pœna, ut
ajunt, non eſt excuſandus: pro qua ſententia facit
text. in cap. cum non ſtas 66. *de regul. Jur. in* 6. ubi
gloſſa pulchrum ponit exemplum Abrahæ, cui Deus
22 Mandavit, ut filium ſuum in Montem duceret, &
ſacrificaret, ſicuti duxit, & cum paratus eſſet illum
occidere, ac Deo ſacrificare, fuit per Angelum im-
peditus, ne occideret, hinc licet non occiderit,
quoad meritum tamen perinde eſt, ac ſi Abraham fi-
lium occidiſſet: Item ponitur exemplum illius, qui
fecit rapinam, nam ſi comprehendatur, quamquam rei
ablatæ fiat domino reſtitutio, tenetur tamen de rapi-
na, quia per eum non ſtetit, ut ex §. 1. *de vi bon. rapt.
in verb. comprehendatur*, & ex §. *quadruplum de public.
cit judiciis.*

Digitized by Google

Ego vero hanc diſtinctionem in raptu violentia
interpretativa commiſſo, veluti precibus importunis,
ac perſuaſionibus, quæ malæ artes quoque appel-
lantur, copula non ſequuta, aut quia raptus noluit,
23 aut quia non potuit, minime ſequor, ſed indiſtin-
ćte teneo raptorem tantum extraordinaria pœna te-
neri, pro qua ſententia faciunt ultra abducta in opi-
nione negativa, *text. in l. aut facta*, §. *eveatus*, *ff.
de pœnis*, ac *text. in l. 1.* §. *qui puero*, *ff. de extra-
ord. crim.* ubi tractatur de ſtupro vi interpretativa
commiſſo, & pro eo imperfecto ſtupratorem depor-
tati pro perfecto pin capite puniri conſtat: etenim
abſurdum foret æquo ſupplicio imperfectum perinde,
ac perfectum puniri delictum.

Secundo *Gloſ. in cap. perniciose 23. tit. de pœnis
diſt.* 1. quæ dicit, *ubi tamen factum ſequitur*, *gra-*
24 *vius eſt peccatum*; Ergo minus eſt, quando factum
non ſequitur propoſitum, & eſt *text. Sac. Pagin. cap.*
23. *Deuteronomii*, ibi, *juxta delicti menſuram erit
plagarum modus*. Tertio, nam violentia, quæ con-
ſideratur in raptu precibus importunis, perſuaſioni-
bus, ſeu malis artibus, cum fiat in animo non di-
citur propria, & vera violentia, ſicuti illa, quæ fit
in perſona, quæ atrox appellatur, idcirco cum non
25 ſit ita atrox, non eſt ita punibilis, argumento *text.
in l.* 1. §. *ad ſolam*, *ff de amante*, *& amata*, ibi;
*ad ſolam autem atrocem vim pertinet hoc interdi-
ctum*: hæc enim quæ ſit in animo, aliquam culpam
habet admixtam, ut clare legitur in *c. ſacris de iis,
quæ vi, metuſve Cauſa fiunt*: hinc Angelus, qui in-
ſequitur Paul. de Caſtro *in l. ſed eximendi 4. ff. ne quis
eum, qui in jus vocatus*. vi enim, inquit, quod
licet, *l. unica*, *C. de rapta virgin.* aſſumat vocabu-
lum raptoris pro omni ſeductore, tamen proprie ſe-
ducens non rapit, ex quo violentiam non infert. Hinc
ſtatutum puniens violentiam, non habet locum, niſi
violentiam in perſona illatam, ſicuti hac in re con-
ſuluit Paulus de Caſtro *conſ.* 23. *vol.* 1. tenet Boſſius
de rapt. virgin. num. 7. & 8. in ſtatuto Mediolani,
& Dom. Cardinalis Tuſchus *concl.* 214. *num.* 11. *lit. V.*
Quinimo etiam attenta *l. unica*, Decian. *lib. 8. c. 7.
num. 7. verſ. quamquam*, tenet, quod requiritur
vera violentia, ſaltem reſpectu parentum, & ita in-
terpretatus eſt *d. l. quand verbum*, ac ſatetur hanc
eſſe veritatem, ſicuti deciſum quoque refert Triviſa-
nus *deciſ. 17. num. 5. par. 2. & dec.* 40. ac Theſaurus
deciſ. 217. caſ. 6. num. 9. ubi quod Senatus illi ra-
26 ptorem, præcedentibus ſuaſionibus ad mortem non
condemnavit, & in rapta vili tantum ad triremes per
triennium arbitratus eſt. Quarto tandem ultra DD.
in negativa a Farinac. adductos allegato Perez *lib. 8.
ordinamen. tit. 15.* §. *quæritur*, ubi affirmat, *quod
raptor ſi fœminam non cognoverit*, *ſive quia noluit*,
ſive quia non potuit, *quod non incedit in raptus pœ-
nam*, & deciſum etiam refert in Palatinatu Apoſtolico
Triviſanus *dict. par. 2. dec.* 41.

Tertio quæro, an dicta pœna procedat; ſi raptor
ſponſam ſuam conſentientem abducat pro ineundo
matrimonio, in hoc quæſitum Doctores ponunt in
raptu ſponſæ de furto, & pro affirmativa adducunt
27 *text. in d. l. unica*, ponderando verba illa: *Comme-
moramus etiam*, *qui ſaltem ſponſam ſuam per vim
rapere auſus fuerit*, ac alia *nempe*, *oportet enim*, *ut
quicumque uxorem ducere voluerit*, *ſive ingenuam*,
ſive libertinam ſecundum noſtras leges, *& antequam
conſuetudinem*, *parentes*, *vel alios quos decet*, *petat*,
ut cum eorum voluntate fiat legitimum conjugium,
quæ lex in jure civili per aliam legem non reperitur
correcta.

Pro negativa allegant *text. in cap. cum cauſa de*
28 *raptoribus*, quo habetur, quod raptus dici non de-
bet, ubi volens pro matrimonio abducitur, & pon-
derantur verba capituli, *nempe quod cum ibi raptus
dicatur admitti*, *ubi nil ante de nuptiis agitur*, *iſte
raptor dici non debet*, *cum habuerit mulieris aſſen-
ſum*; *& prius eam deſponſaverit*, *quam cognoverit*,
licet parentes reclamarent.

Hanc negativam communiter amplectuntur Docto-
res, ut videre eſt penes P. Sanchez *q. 12. n.* 15. quia
revera intercedente tractatu matrimonii, ac vo-
luntate puellæ in raptu pro matrimonio intentando,
non conſideratur crimen raptus, & *l. unica* in prædi-
cto caſu loquitur de vera, & atroci violentia, ut cla-
re colligitur ex adverbio *ſaltem*, & ex verbo *auſus*.

Quam ſententiam amplio: Primo etiam ſi blan-
ditiis, perſuaſionibus, precibuſque importunis pro
ineundo matrimonio fœmina fuerit abducta, nam di-
ctæ preces, & perſuaſiones ſequuto matrimonio frau-
dem non continent, & ſtante tractatu matrimonii
29 ceſſat violentiæ præſumtio, quæ in alio caſu conſi-
deratur in odium raptorum, ideoque illa abductio
non dicitur injurioſa: Secundo amplio, ut locum
non habeat matrimonio non ſequuto, quomodo per
raptorem non ſteterit, & animus ab illo contrahendo
non recedat, ut quia in raptu a Curia fuit captus,
aut a parentibus impeditus, ne contraheret, quia in
hoc caſu ceſſat deceptio, & ipſius non conſideratur
copula, & ratio a priori eſt, nam *cap. cum cauſam*
fundatur in tractatu matrimonii, & in fœminæ con-
ſenſu, ut poſt Juriſconſultos notat Sanchez *cit. loc.*
ac in voluntate viri, & fœminæ in contrahendo ma-
trimonio; quod utique poſtea cum effectu ſequi de-
bet: alioquin illud, quod favore matrimonii eſt in-
ductum torqueretur in damnum, unde raptor, qui
copula ſequuta contrahere nequit, ultimo ſupplicio
plecti debet, ut fuit judicatum teſte eodem Domino
Seſſe *dec.* 95. Tertio amplio etiam ſequuta copula an-
te matrimonium allata ratione, & ob actorem, & fra-
gilitatem; tamen ob reverentiam parentibus non
præſtitam aliqua pœna puniri debet tuo arbitrio,
etiam pro bono gubernii.

Quarto quæro, an matrimonium ſubſequutum poſt
raptum violentum excuſat raptorem a pœna raptus.

Pro negativa affertur *text. in d. l. unica*, quæ pro-
pter violentiam prohibet matrimonium inter rapto-
rem, & raptam, cui diſpoſitioni conforme eſt Con-
30 cilium in Aquiſgrano celebratum, ut in *cap. placuit
36. quæſt.* 2. cujus ſunt verba: *Placuit ut hi, qui ra-
piunt fœminas*, *eas nullatenus habeant uxores*, *quam-
vis eam eis convenerint*; & adſtipulatur ratio bonum
Reipublicæ reſpiciens, quia ſi raptor pœnam deſuge-
ret, matrimonii prætextu, aperiretur via ad capien-
dum uxores per vim, cum raptæ, & defloratæ puel-
læ facile ſit habere conſenſum illius, atque paren-
tum, equidem hac ſpe indulgentiæ maxima clades Rei-
publicæ inferretur.

Pro affirmativa vero allegatur *text. in cap. accedens
de raptor. cap. tria 36. qu. 2. & c. ſi quis virginem
ead. cauſa*, *& q.* quæ jura poſt Concilium in Aqui-
ſgrano celebratum permiſerunt matrimonium inter
raptorem, & raptam: cum diſſenſus tranſire poſſit
31 in conſenſum, ſicuti novo Concilio Tridentino, ut
ſeſſ. 24. cap. 6. eſt permiſſum; dummodo rapta a ra-
ptore ſeparata illum in virum habere conſenſerit;
contracto enim matrimonio, quod ſanctum dicitur,
& vitæ multorum indignum foret, indigna morte de-
turpari, atque turbari: quod conſenſus puellæ pur-
gat antecactam violentiam; confert *text. in l. non ſo-
lum 11. ff. de injuriis*, ibi: *diſſimulatione aboletur*,
& ſi hæc pœna digna ſit reſpectu injuriæ parentibus
illatæ, non tanta inferenda eſt, ſicut ante matrimo-
nium inferretur.

Quæſiti reſolutio pendet ab illa quæſtione, an præ-
citata jura canonica corrigant jus civile, & locum
habeant in terris Imperii, quæ magna eſt inter civili-
ſtas: etenim negant civiliſtæ, qui fundantur in *Gloſ.
in cap. ſecundum leges de hæreticis lib.* 1. verbo
32 *certoque caſu*, & in *Gloſ. in cap. de liberis*, in verbo
illorum 10. diſtinct. Affirmant vero communiter Ca-
noniſtæ, qui fundantur in *Gloſ. in cap. de puellis*, in
verbo *nullatenus 36. quæſt.* 1. atque argumentantur,
quod cum ceſſat principalis diſpoſitio, debet etiam
ceſſare ejus pœna, & quod lege permittente pœnam
non meretur, ac in ſupradicta allata ratione: DD.
pugnantes cumulat Farinac. *qu. 145. a n. 97. uſque
ad* 100. quibus addo Dom. Ægidium de Magiſtro Præ-
ſidentem Curiæ Pariſienſis *in tract. de appell. tamquam
ab uſu cap.* 3. ubi teſtatur, quod in Gallia ſemper fuit
recepta Civiliſtarum opinio, quod jus canonicum
potuit corrigere jus civile quoad matrimonium, non
vero tollere pœnam, & *num.* 4. ut inquit, *eoque ca-
ſu nullum dici ſolet tamſtrictum contrahi matrimo-*

nium;

nium, quod ſine diſſolvi non poſſit, atque D. Joſeph de Seſſe Regni Aragonum Conſiliarium, qui *lib. 1. deciſionum Regni Arag. deciſ. 96.* hanc negativam ſectatur, & *num. 30.* inquit, *non eſſe inconveniens, quod nubat raptor, & quod morte mortatur*, etenim jus canonicum, matrimonii ſubſiſtentiam reſpicit; jus vero civile modum, nimirum violentiam, quæ crimen conſtituit.

Hac in re Peguera *deciſ. 42. in fin.* Caballus *caſu 196. num. 7.* idem Farinac. *num.* 100. ac alii ab illis relati affirmant temperandam eſſe pœnam, quando matrimonium inter raptorem, & raptam eſt celebratum, etiam de conſenſu parentum mediam eligendo viam, & facit dictus *tex in l. non ſolum* 11. at matrimonio non contracto, dicta remiſſione intercedente, videtur quoque indulgendum; quia parentum maxime intererat vindicta, ut in *d. l. unica*, & quamquam pater raptum filiæ raptori remittere non poſſit, ut hic & *Novell.* 143. *cap.* 1. intelligitur tamen prout *Gloſ.* declarat in *d. l. lit. E.* Afflictus *in conſt. Regni ſi quis rapere rub.* 19. *num.* 15. *circa finem*, dicit, quod quando caſus contigiſſet inter nobiles, raptorem non excuſaret, quando inter populares, accedente conſenſu parentum, indulgentem opinionem ſequeretur.

Rev. Barboſa *in cap. ſi quis Virginem cauſa 36. q. 2. num.* 4. indiſtincte affirmativam tenet opinionem tanquam æquam, ut inquit: *Itaque a Doctoribus non eſt adhuc definita, cum unuſquiſque abundet in ſenſu ſuo, & aquam ad ſuum molendinum trahere procuraret, tu vero ex rationibus veriorem dijudices.*

Tandem noto, quod raptores licite de jure canonico ipſo jure ſint excommunicati, tamen a quovis abſolvuntur, cum excommnnicatio hæc non ſit ad Summum Pontificem reſervata, ut penes Rev. Barboſa ſuper *Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 6. *num.* 12. & quamquam quamplures profiteantur Doctores, eos non gaudere Eccleſiaſtica immunitate; contrarium tamen verius eſt, & de conſuetudine practicatur, ut penes eumdem ſuper *cit. tit. de his qui ad Eccleſiam confugiunt c. fidel* 2. *n.* 7. Patr. Dian. *tr.* 1. *de immunitate reſ.* 14.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

CAP. V.

De raptu in fœmina laica.

SUMMARIUM.

1 *Raptus ethymon dicitur a verbo rapio.*
2 *Raptus definitio quid ſit.*
3 *Raptus delictum in genere quomodo probetur.*
4 *Raptus pœna eſt ultimi ſupplicii.*

1 Raptus ethymon eſt a verbo rapio.

Et definitur, quod ſit abductio de loco ad locum fœminæ honeſtæ libidinis cauſa etiam intuitu matrimonii.

2 Delictum in genere probatur abductione de loco ad locum libidinis cauſa, & probata puellæ honeſtate. *Author* noſter *n.* 13.

3 Et pro honeſtate ſufficit probare communem opinionem, quod tempore raptus fœmina reputabatur honeſta, & erat in gubernio honeſtarum perſonarum.

4 Raptus pœna eſt ultimi ſupplicii *n.* 14.

Finis Libri Secundi.

CRIMINALES RESOLUTIONES

UNA CUM EARUM

ARGUMENTIS,

ATQUE

SUMMARIIS,

AUCTORE

D. CAROLO ANTONIO DE ROSA, SIVE DE ROSIS.

LIBER TERTIUS.

RESOLUTIONIS PRIMÆ ARGUMENTUM.

Forjudicatio ſi ad brevem terminum eſt reſtricta, puta dierum, ut rite, & recte promulgetur, an requiratur plena probatio? & an vero judiciaria ſufficiens ſit?

SUMMARIUM.

1 *Puellæ dicto cum juramento, quod antea erat virgo, ſtandum eſt, & contrarium dicenti onus eſt probandi, cum ampliatione.*

2 *Incuſatio primæ contumaciæ non eſt dilatanda, quia prima contumacia tamquam in odium Rei conſeſſim eſt incuſanda.*

3 *Delictum in genere cujuſvis inquiſitionis eſt fundamentum.*

4 *Forjudicatio cum anni circulo, ut recte promulgetur, indicia ad torturam requiruntur.*

5 *Forjudicatio ad terminum dierum quatuor reſtricta contra committentes crimen receptus, legitimam requirit probationem & 10.*

6 *Specialia non ſunt multiplicanda in re criminali.*

7 *Fama indicium fallax, & periculoſum.*

8 *Citatio ad capitala quare fuit introducta.*

9 *Corpus delicti, data difficultate probationis, conjecturis recte probatur.*

11 *Tempus modicum quando dicatur.*

12 *Famæ indicium a jure civili, & canonico, & municipali eſt approbatum, eſt indicium divinitus proditum & 13.*

14 *Aer maleficium manifeſtat, Jonæ factum recenſetur, ibidem.*

15 *Terra crimen manifeſtat.*

16 *Fama vehemens ſola ad torturam ſufficit, & in occultis ſimplex ſufficiens eſt, & 17.*

18 *Fuga ante informationem ad torturam eſt ſufficiens.*

19 *Thamar factum recenſetur,*

IN Anno 1675. menſe Septembris Camilla Tangellina querelavit Cajetanum Ruſſo de quarterio nuncupato a Capo di Monte de ſtupro in ejus perſonam commiſſo præcedente tractatu matrimonii, quod contrahere recuſabat: M. C. capta informatione citavit eum ad informandum, nam conſtabat de dicta promiſſione, de ſtupro imo de ventre prægnante, & de honeſtate puellæ, cujus dicto cum juramento, quod antea erat virgo, ſtandum eſt, & contrarium dicenti onus eſt probandi, teſte Men. *de præſ. lib. 5. præſ. 12. & 81. & lib. 6. præſ. 4. & præſ. 89.* Malc. *de prob. lib. 3. concl. 1436.* Julio Claro §. *ſtuprum*, Matthia Berlichio *lib. 4. concl. 38. num. 63.* & eſt communis concluſio, quæ procedit non ſolum in muliere nobili, ſed etiam in humili, juxta *text. in l. humilem, C. de inceſt. napt.* ibi: *Non enim majus, neque minus ratione fortunæ, ſed vita honeſta, vel inhoneſta inter alterutram inæquale conſtituit jus.*

In anno vero 1677. menſe Januario coinciata Camilla defecit a dicto quarterio, & poſt viginti dies a deficientia ejus corpus fuit repertum in puteo cujusdam ruris, adeo putrefactum, ut nulla criminis veſtigia apparerent; ſed licet crimen fuiſſet occultum, a Divina Juſtitia fuit in lucem editum, & licet ſero, condigna tamen pœna fuit caſtigatum.

Etenim reperto cadavere, illico orta fuit fama in dicto quarterio, qualiter Camilla erat in puteo, perempta hominis ſcelere, ſcilicet dicti Cajetani, ac ejus patris, ex quo ſæpius hic dixerat, malle ſe filium in furca jugulatum, quam cum Camilla conjugatum.

De qua fama deponebant pluſquam viginti teſtes, ac de diſceſſu Cajetani a dicto loco. Item Franciſcus

De-

Google

Durante communis amicus Cajetani, & Camillæ,
confeſtim nemine perſequente ad Eccleſiam confugit,
in qua ſynereſi tormento manifeſtavit, qualiter me-
diante ſumma ducatorum quindecim nocte prima Ja-
1 nuarii, uti amicus ſub prætextu matrimonii cum di-
cto Cajetano acceperat Camillam, conduxeratque
eam ad dictum Ros, ubi cum Cajetano, & Horatio
Ruſſo patre illam ſtrangulaverant, & in puteum pro-
jecerant; de hac enim confeſſione extrajudiciali qua-
tuor teſtes depoſuerunt, & tres de loco, & tempore
erant conteſtes,

Hæc etiam extrajudicialis confeſſio fuit coadjuvata
dicto alterius teſtis, qui depoſuit, quod veſperi diei
ſextæ Januarii, vidit dictum Franciſcum Durante
a domo exire cum Cajetano, & Horatio Ruſſo, &
quod contra ſolitum tardius ad illam redierat.

Per M. C. V. Horatius Ruſſo, qui reperiebatur
carceratus compilato proceſſu, fuit tortus tormento
cordæ, (ex quo ſenex) & non confeſſus extra Pro-
vinciam exulavit.

Franciſcus Durante, & Cajetanus Ruſſo, juxta
reſcriptum Proregis intra terminum dierum quinde-
cim fuerunt, ſervatis ſervandis, forjudicati, refe-
rente Dom. D. Fulvio Caracciolo, Reg. Conſiliario,
doctrina, & moribus ornatiſſimo.

In hoc præſenti anno 1684. fuit carceratus dictus
Cajetanus, & facta recognitione ſuæ perſonæ ſecun-
dum praxim M. C. de qua dictum eſt in decreto *For-
judicetur*, Fiſcus inſtavit pro executione ſententiæ
forjudicationis; adverſus quam pro parte Cajetani
forjudicati tres fuerunt oppoſitæ nullitates.

Prima, reſpectu ordinis, quia citatio erat facta ſub
die 22. Februarii; & illius intimatio licet appareret
ſub die 23. erat interlineata, & vitiata, tamen reve-
ra fuerat expleta in die 22. unde ſecundum hanc cal-
culum, contumacia erat incuſanda ſub die 23. quia
citatio erat ad comparendum prima die, & tamen ap-
parebat incuſata ſub die 24. ideoque nullitas; Nam
prima contumacia tamquam in ordinem rei, & in fa-
vorem Fiſci juxta ſtilum erat incuſanda ſub dicto die
23. & cum non fuerit incuſata, retorquebatur in
2 odium Fiſci, & in favorem Rei, qui dicebat, quod
ipſe comparuerat juxta ſtilum die 23. quo cedebat
contumacia.

Secunda, reſpectu juſtitiæ, quoniam non conſtabat
de prætenſa ſtrangulatione, & proinde deficiebat
3 delictum in genere, quod cujuſvis inquiſitionis eſt
fundamentum, juxta *text. in l. 1. §. item illud ad
Syllan.*

Tertia, nam ut Iudex recte procedat ad forjudi-
cationem cum anni circulo juxta *Conſtit. Regni*, *Pa-
4 nam eorum*, requiruntur ſaltem indicia ad torturam
pragm. 37. §. 1. de off. Magiſtri Juſtitiarii, Conſ. Giz-
zarell. *deciſ. 13. & ibi add. nu.* 13. D. Reg. Rovit. *in
rubr. de forjud. nu.* 26. D. Reg. Capye. Latro *deciſ.*
161. *nu.* 13. D. Reg. Merlin. *cap.* 73. *nu.* 2. Conſ. Camp.
reſol. 16. *nu.* 10. ſed quando anni circulus eſt ad bre-
5 vem terminum dierum reſtrictus, plena requiritur,
& non ſufficit ſemiplena probatio, hinc *Reg. Prag.* 10.
de exulibus, quæ contra committentes crimen reca-
ptus ſtrinxit forjudicationem ad terminum dierum
quatuor, licet mandaverit ad dictam condemnatio-
nem ſufficere indicia ad torturam, non eſt tamen pra-
cticata, niſi conſtito de crimine, ut teſtatur Nova-
rius *deciſ.* 39. *& ſuper pragm.* 10. *de exulibus.* Capib.
de Bar. ſuper prag. 8. *cap.* 52. *nu.* 16. Danza *de pugna
Doctorum cap.* 3. *de ſententia forjud. cap.* 4. *nu.* 9. Scial.
in prax. cap. 4. *nu.* 3. alioquin contra *text. in l. 1. C. de
6 dotis promiſſione*, multiplicantur ſpecialia, quorum
primum eſt, ut aliquis in ſui abſentiam condemne-
tur, & ad mortem contra jus commune, quo con-
tumax (excepto crimine læſæ Majeſtatis) bona tan-
tum amittebat, juxta *text. in l. abſentem*, *ff. de req.
reis cap. in ſumma 4. quæſt.* 1.

Secundum, quia poſt forjudicationis ſententiam
non poteſt comparere, & docere de ſua innocentia
contra *text. in l. annus ff. de duob. reis*.

Tertium, nam contra Regni Conſtitutionem,
Grandis utilitas, terminus anni reſtringitur ad bre-
vem terminum dierum, quo non poteſt quis conſul-
to deliberare de comparendo.

Quartum, quod intra brevem terminum condem-
natur indiciaria, & præſumpta probatione, vera, &
concludenti relicta, contra *tex. in l. Sciant cuncti*, *C.
de probat.* cujus aureæ verba referre placuit *Sciant
cuncti accuſatores, eam rem deferre in publicam no-
tionem debere, quæ munita ſit idoneis teſtibus, vel
inſtructa apertiſſimis documentis, vel indiciis ad pro-
bationem indubitatis, & luce meridiana clarioribus
expedita*. Contra *tex. in l. qui ſententia*, *C. de pœ-
nis*, & in *l. ejus, qui delatorem*, *ff. de jure Fiſci* ibi:
*verum oportet prius conſtare, & de crimine pronun-
ciare*, quod ſpeciale poſt tot admitti non debet, cum
de facili quis indiciari, & intra brevem terminum
non recte occidi poſſet.

Quod contra Cajetanum non ſolum non aderat
plena probatio, ſed deficiebant indicia ad torturam,
quoniam fama multoties a malevolo, vel ab inconſi-
derato homine ortum habet, & de facili dicto unius
populi multitudo concurrit *cap. cum juventute de
purg. Can. de Eccleſ. ibi multorum non acquieſcas ſen-
tentiæ, ut a vero devies*, meritoque Doctores cumu-
lati a Farinac. *quæſt.* 2. multum fallax hoc reputant
7 indicium. Sane periculoſum eſt in hoc Regno ab in-
dicio famæ moveri: ut advertit Dominus Regens
Tappia *deciſ. Sac. Conſ.* 29.

Quod indicium abſentiæ non urgebat, quoniam
ob ſtupri querelam jam erat profuga; neque ſocii
confeſſio, nam hæc ſocii confeſſio contra prætenſum
ſocium non facit indicium ad torturam, niſi coram
Judice juramento emanat, & in tormento ratifica-
ta, & adminiculis coadjuvata ſit, teſte Domin. Præ-
ſidente *dec.* 572.

Quinimo, quod hæc indicia potius patrem, quam
filium attigebant; etenim non erat credibile, quod
Cajetanus, qui amore Camillam ſtupraverat, & ſui
prægnantem fecerat, complex fuiſſet homicidii, quod
committitur odio.

Sed ad primam fuit reſponſum, rei veritate cita-
tionem ad informandam ſub die 23. notificatam fuiſ-
ſe, ut apparebat ex citatione ad capitula, quæ ſimi-
mul ex ſtilo tranſmittitur.

Cæterum quod de dicta citatione non erat habenda
ratio, quoniam forjudicatio præſertim fundatur in ci-
8 tatione ad capitula, quæ fuit introducta ad favorem
forjudicandi, ut plene certioratus de ſua inquiſitione
per capitulum de comparendo valeat deliberare.

9 Ad ſecundam, quod data difficultate probationis
corporis delicti, illud conjecturis probatur, ut poſt
antiquos probat Muſcat. *tit. de cogn. & probat. deli-
ctorum num.* 32. *&* 39. Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 29.

Ad tertiam, quod Novarius, Capiblancus, & alii
citati Doctores, loquuntur in caſu particulari contra
committentes crimen receptus, contra quos procedi-
tur non ſolum cum breviſſimo termino, ſed ſine ſo-
lemnitatibus, veluti citationibus ad forjudicandum
10 agnatorum, & cognatorum, quæ in forjudicationi-
bus generaliter ſervantur, ii enim ſi citati infra ter-
minum quatuor dierum juxta *pragm.* 10. *de exulibus*,
vel decem dierum, ſecundum *prag.* 57. *eod. tit. &* 10.
de officio Judicum, non comparent, habentur pro
veris forjudicatis, (quod intellige accuſatis prius
debitis contumaciis juxta ritum), & ad majorem
cautelam hodie fit declaratoria, & nihilominus Con-
ſiliar. Campana *reſol.* 9. contra citatos Doctores te-
net, quod vigente numero exulum ſufficiunt indicia
ad torturam, ſicut diſpoſuit *d. pragm.* 10. ſententia
autem contra Cajetanum fuit promulgata cum termi-
no dierum quindecim, juxta reſcriptum S. E. quod
11 tempus non dicitur modicum, argumento *tex. in
l. 21. ff. de conſt. pecunia* a contrario ſenſu, ibi: *modi-
cum tempus ſtatuendum eſſe, non minus dierum*, &
cum omnibus ſolemnitatibus, & præcedentibus indi-
ciis ad torturam, veluti fama, fuga, cauſa, ac ſo-
cii dicto.

Etenim fama eſt indicium de jure communi, civili,
12 & canonico approbatum, ut *in l. 3. §. ideoque ff. de
teſtib.* ibi: *alius, veluti conſentiens fama confirmata
Rei, de qua quæritur fidem*, *in l. de minor. §. tor-
menta*, *ff. de qu. de jure Can. ut in cap. ſane ſit 12.
qu. 2. de jure munic. ut in prag. 27. de offic. jud. cap. 13.
ibi: cum diligentia interrogare de fama contra incul-
patum*.

Qui-

Digitized by Google

13 Quinimo in occultis delictis eſt indicium divinitus proditum Hinc Poeta:

Miſer chi mal' oprando ſi confida,
Ch' ogn' or ſtar debba il maleficio occulto,
Che quand' ogn' altro taccia, intorno grida
L' aria, la terra iſteſſa, in ch' è ſepolto.

Aer malefactorem manifeſtat, legimus enim in *Sacris Lit. cap. 1. prophetia Jonæ*, quod præcepit Jo-
14 næ dicens: *Surge, & vade in Ninivem Civitatem grandem, & prædica in ea;* Jonas autem inobediens, ut fugeret a facie Dei, ivit Joppem, & deſcendit navem euntem Tharſim; Deus autem miſit ventum magnum, & facta eſt tempeſtas in mare, ita ut timerent viri navis valde conterriti, & miſerunt ſortes, ut ſcirent, quis eorum erat peccator, & iræ Dei cauſa, & cecidit ſors ſupra Jonam, qui ita peccatum inobedientiæ, quod in corde ſuo morabatur, aere fuit coactus confiteri.

Terra quidem, nam deficiente probatione, delictum manifeſtat occultum, cum circum id vociferet
15 fama, quæ Populi eſt opinio, ex ſuſpicione proveniens voce manifeſtata, ut in *d. cap. ſæpe fit*, & vox Populi vox Dei eſt.

Quod hæc fama illico reperto cadavere orta erat contra Horatium, & Cajetanum renuentes matrimonium, & non ſolum duobus, ſed viginti teſtibus pro-
16 bata, idcirco vehemens, quæ ſola facit indicium ad torturam Bart. *conſ.* 191. Conſiliarius Gram. *deciſ.* 34. & 52. Additionat. ad Foller. *in rub. quod. ſuffocavit uxorem*, Dom. Reg. Revert. *deciſ.* 36. & *ibidem*: de Marin. & abſque dubio in atrociſſimis, ut erat hoc crimen, quia Camilla erat gravida, & in nono menſe, Dom. Reg. Salernitanus *deciſ.* 57. *nu.* 10. & Judici committitur, quando dicitur vehemens, Dom. Tuſchus *lit. F. concl.* 63. *num.* 17. idem Gram. *deciſ.* 34. & 42. Addition. ad Foller. *nu.* 39. Farinac. *qu.* 42. *num.* 29.
17 ſicuti in occultis ſimplex quoque eſt ſufficiens, Clarus *quæſt.* 12. & ibi Bajard. Farinac. *quæſt.* 52. *num.* 11. & 12. Additionat. ad Foller. *d. tit. num.* 29. Rimin. *conſ.* 302. *in fine*.

Quia Judex in utroque caſu debet eſſe promptior
18 ad torturam, & levia reputantur gravia.

Ulterius fuga a dicto loco, reperto cadavere ante informationem, quo caſu quoque ſufficiens eſt, teſte Claro *de quæſt.* 21. *num.* 12. Farinac. *quæſt.* 48. D. Revert. *deciſ.* 45. de Marin. *ad eumdem* 257. & in præſenti non erat revocandam in dubium, quia conjungebatur cum ea dictum ſocii: & licet extrajudiciale eſſet, tamen valde veriſimile, comprobatum cum teſte de viſu ut; quod nocte criminis is e domo diſceſſit cum Cajetano, & Horatio Ruſſo, ac attenta ejus refugiatione ad Eccleſiam.

Tandem quod ei non ſuffragabatur amoris ponderatio, quia legimus etiam in *Sac. Lit. lib. 2. Regum cap. 16.* quod Amnon Regis David filius deamavit
19 Thamar ſororem ſuam, ſed poſtquam concubuit cum ea, cauſam habuit odio nimis, ita quod majus fuit odium, quo oderat, amore quo antea dilexerat, expulſitque eam; propterea per M. C. fuit prolatum decretum, *nullitates non obſtare*, & facta relatione in Regio Collaterali Conſilio vigore reſcripti S. E. mepatrocinante, dictum, *quod M. C. juſtitiam faceret*, & proinde contra eum fuit execquuta ſententia; hinc cum pater filium viderit in furcis jugulatum, cum ſatis de crimine conſtat fuiſſe caſtigatum.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hoc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. I.

De Forjudicatione ad brevem terminum reſtricta.

SUMMARIUM.

1 *Mulier, quæ juravit eſſe Virginem, & querelavit ſtupratorem, qui promiſit contrahere matrimonium, & ideo ſtupravit, transferat onus probandi ad contrarium dicentem.*
2 *Mulieris cadaver repertum in puteo putrefactum, & orta fama fuiſſe hominis ſcelere mortuam, & delinquens in Eccleſia refugiatus, extrajudicialiter confeſſus, quando teſtes torquentur tormento cordæ, & quando exigitur terminus ad forjudicandum.*
3 *Nullitates pro teſte carcerato adverſus forjudicationem, & affertur ratio.*
4 *Confeſſio ſocii non facit indicium ad torturam.*
5 *Reſponſio ad nullitates adductas.*

PEritiſſimus Auctor noſter hic narrat, quod Camilla querelavit Cajetanum de ſtupro præcedente tractatu matrimonii.

1 Et capta informatione, fuit Cajetanus citatus ad informandum, quia inſtabat de promiſſione, de ſtupro, de ventre prægnante, & de honeſtate Camillæ, quæ juravit antea eſſe virginem, & contrarium dicenti onus eſt probandi, & hoc fuit in menſe Septembris 1675.

2 Sed in menſe Januarii 1677. Camilla defecit a ſuo quarterio, & poſt viginti dies fuit repertum corpus, & in puteo cujuſdam ruris jam putrefactam, & orta fuit fama, quod erat in puteo perempta hominis ſcelere, ſcilicet dicti Cajetani, & ejus patris, qui dixerat malle filium in furca jugulatum, quam cum Camilla conjugatum, hoc deponentibus viginti teſtibus, ac de diſceſſu Cajetani a dicto loco.

Et quia Franciſcus Durante nemine perſequente ad Eccleſiam confugit, manifeſtando, quod mediantibus quindecim ducatis prætextu matrimonii conduxerat Camillam cum Cajetano ad rus, & cum dicto Cajetano, & Horatio ejus Patre illam ſtrangulatam in puteum projecerant.

De hac extrajudiciali confeſſione quatuor teſtes depoſuerunt coadjuvata dicta confeſſione ab alio teſte deponente, quod ſexto veſpere Januarii vidit dictum Franciſcum a domo exire cum Cajetano, & Horatio.

Qui Horatius carceratus, & compilato proceſſu fuit tortus tormento cordæ (ex quo ſenex) & non confeſſus, extra provinciam exulavit.

Sed Franciſcus, & Cajetanus mediante reſcripto S. E. reſtricto termino ad dies quindecim fuerunt forjudicati a M. C.

3 In anno 1684. Cajetanus fuit carceratus, & inſtante Fiſco pro executione ſententiæ forjudicationis, tres fuerunt oppoſitæ nullitates per Cajetanum.

Prima, quia inſinuatio apparet ſub die 23. interlineata, & vitiata.

Secunda, quia deficiebat delictum in genere, quod fundamentum eſt inquiſitionis *l. 1. item illud, ff. ad Syllanianum*.

Tertia, quia forjudicatio cum anni circulo requirit ſaltem indicia ad torturam.

At quando anni circulus eſt ad brevem terminum reſtrictus plena probatio; & non ſufficit ſemiplena.

Unde contra committentes crimina receptus *Prag. de exulibus* reſtrinxit terminum ad dies quatuor, licet mandat ſufficere indicia ad torturam, tamen non eſt practicata niſi conſtito de crimine.

Et ratio eſt ne multiplicentur ſpecialia, ut quis in abſentiam condemnetur, & ad mortem, qui poſt forjudicationem, non poteſt comparere, & ſe innocentem probare contra *Textum in l. annùs, ff. de requirend. reis*, nec poteſt conſulto deliberare de comparendo, quando terminus eſt reſtrictus, quod eſt contra Regni Conſtit. *Grandis utilitas*.

Et etiam, quia intra brevem terminum condemnatur præſumpta probatione contra *Text. in l. ſciant cuncti, ff. de probat.*, & contra *Tex. in l. qui ſententiam, C. de pænis, l. ejus qui delatorem ff. de jure fiſci*.

Et quod indicium abſentiæ Cajetani non urgebat, nam ob ſtupri querelam erat profugus.

4 Et confeſſio ſocii non facit indicium ad torturam, niſi ſit cum juramento coram Judice emanata, & in tormento ratificata, & adminiculis adjuvata *de Franchis deciſ.* 572.

5 Ad

5 Ad primam nullitatem fuit reſponſum, citationem ad informandum ſub die 23. eſſe veram apparentem ex citatione ad capitula, quæ ſimul cum illa tranſmittitur.

Et forjudicatio fundatur in citatione ad capitula.

Ad ſecundam nullitatem fuit reſponſum, quod data difficultate probationis corporis delicti illud conjecturis probatur *Sanſelic. dec. 29. Muſcat. de compoſit. & probat. delict. num. 30. & 32.*

Ad tertiam Nullitatem, quod citati DD. loquuntur in caſu particulari contra committentem crimen recaptus, in quo proceditur ſine citatione Agnatorum, & cognatorum ad forjudicandum.

Et fama eſt indicium de Jure Communi, Civili, & Canonico approbatum.

RESOLUTIONIS SECUNDÆ

ARGUMENTUM.

An ſtatutum mortis pœnam imponens exterum comprehendat, & præſertim Turcam ſodomiam exercentem.

SUMMARIUM.

1 *Teſtes per rimulam oſtii videntes, unus poſt alium ſingulares non dicuntur remiſſivè.*
2 *Turca ſodomita plura ad ſui excuſationem adducit*
3 *Statutum mortis pœnam imponens exterum comprehendit, ſi prohibitum de jure communi committat.*
4 *Item ſi exterus eſt in craſſa, & ſupina ignorantia, nec non doctorum opiniones referuntur.*
5 *Crimen ſodomiæ de jure divino morte punitur.*
6 *Statutum Chriſtianorum circa adulteria, aliavè carnis delicta infideles etiam comprehendit.*
7 *Homo patrem, & matrem relinquit, & adhæret uxori ſuæ.*
8 *Deus a principio Mundi virum cum unica muliere conjunxit.*
9 *Vir, & mulier ſunt in æquali gradu, & pulchra aſſignatur ratio.*
10 *Pluralitas uxorum contentiones parit.*
11 *Polygamia inter Chriſtianos non admittitur.*
Neque repudium ibid.
12 *Ariſtoteles, & alii Gentiles ſodomiam ponentes confutantur.*
13. *Deciſiones M.C. contra ſodomitas*, & n. 14.

CAſmus Turca contra quem compilato proceſſu Fiſcus inſtitit pro morte, & ejus cadaver concremari pro crimine ſodomiæ patrato cum juvene Januenſi adulto intus tabernam, quæ eſt contra Puteolorum cryptam, & prope in cubili, in quo miraculoſa Imago Beatiſſimæ Mariæ Virginis adeſt, de quo crimine erat convictus, quia in genere conſtabat de magna po-
1 dicis juvenis dilatatione cum rubore, & ſemine de recenti in utriuſque ſubuculis, & quia in ſpecie aderant tres teſtes de viſu, qui unus poſt alium nefandum inſpexerant peccatum, per januæ foramen, qui teſtes juxta notata per me in hoc opuſculo *cap.* 2. non dicuntur ſingulares, ſed conteſtes, & conſequenter dicta pœna afficiendus, juxta *Reg. Pragm. 2. de ſodomia.*

Petiit in Aula audiri; ubi poſtquam crimen negavit, ingenioſè ad ſui defenſionem ita inquit; Quatenus
2 Turca crimen admiſiſſet, quod d. pœna non erat plectendus; Primo, nam Neapoli non commorabatur, ſed inſerviebat triremibus Reipublicæ Januenſis Sereniſſimæ, & tamquam exterus hujus Regni legum erat inſcius; ideoque excuſandus, eoque magis, quod in multis Italiæ locis hæc mortis pœna pro hoc crimine non practicatur.

Secundo, quod tamquam Turca Chriſtianorum legibus non erat adſtrictus, etenim homo propter hoc peccatum, ut inquit, ex Mahomete, animam, & corpus perdit, & cum ſatis a Deo puniatur, non eſt puniendus in hoc mundo a Magiſtratu; Sicuti de conſuetudine facinus hoc non punitur, teſte Sanſovino *de Turcar. Origine cap. de vitio luxuriæ.*

Tertio, quod ſtuprum in puero erat minus grave, quam fœmina, quia in puero non minuit ſtatum, & illius conditionem, ſicuti in fœmina, quæ per ruptionem ſignaculi virginei, amittit cum virginitate exiſtimationem; ergo mitiori pœna ſtuprum in maſculo, quam in fœmina caſtigari debebat.

Quarto, quod tota ratio quare concubitus cum maſculo, vel cum fœmina, præpoſtera venere ultimo coercetur ſupplicio, eſt, quia in eo concubitu finis generationis non conſideratur, ſed hæc eſt parvi momenti: nam, ut ait, Chriſtiani non admittunt polygamiam, neque repudium, & conſequenter permittunt concubitum cum muliere prægnante, ſene, vel ſterili, quo concubitu dicta ratio quoque conſideratur, ergo dicta pœna locum habere nequibat.

Quinto multi Philoſophi, & Gentiles coitum exercuere, aliter, ſi nefandus eſſet, non eo uſi fuiſſent.

Verum ad primum Fiſcus reſpondit, quod licet quæſtio ſit inter DD. an ſtatutum præſertim mortis pœ-
3 nam imponens exterum comprehendat, nam affirmant comprehendere etiam ignorantem, ſi ille rem prohibitam a lege divina, vel humana commiſerit; qui hanc ſententiam fundant; Primo per *tex. l. vulgari, §. qui æs, ff. de furtis*, ubi ille, qui aurum ſubripuit, quod credebat æs, tenetur de furto auri, & ſic attenditur eventus, & merito quia illicitum agitur: Secundo in *l. hæreditaria fin. ff. de expilat. hæredit.* ubi quis rem ſubripuit, quoniam credebat hæreditariam, quo caſu non datur actio furti, tenetur quoque de furto, quia *nihil mutat exiſtimatio ſubripientis*, ut ibi Paulus inquit, & cum ratione, nam cum a principio illicitum agat, de pœna, quæ in conſequentiam venit, ſe informare tenetur.

Alii vero negant, niſi forenſis ſit in ſupina, vel craſſa ignorantia, & ſententiam fundat in *cap. 2. de*
4 *conſtit. in 6.* quod clare loquitur, ibi: *ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, vel ſupina, & in l. fin. ff. de decretis ab ord. faciendis*, ubi Juriſconſultus dicit, *pœnas eſſe paratas adverſus ſcientes*, & videre eſt penes D. Præſid. *dec.* 151. ubi habetur, quod M. C. ſequuta fuit primam ſententiam, cum condemnaverit ad mortis pœnam forenſem Siculum pro furto unciam non excedente, commiſſo intus hanc Civitatem in cujuſdam viatoris perſonam, juxta bannum inter *Regias Pragmaticas inſertum de anno* 1533. *tit. de furt.* Quæ ſententia per S. C. non fuit reformata, quia ut inquit D. Præſes, M. C. judicaverat per tramites juris, & quia delictum erat valde frequens, ideoque rigoroſè puniendum.

Sed in præſenti res erat extra controverſiam, & Caſmus ſecundum utramque opinionem dicta pœna erat puniendus; etenim juxta primam ſententiam negare non poterat, quod hoc ſcelus lege divina ultimo
5 caſtigatur ſupplicio, ut in *Genes. cap.* 19. *& in Levitico cap.* 20. ibi. *qui dormierit cum maſculo coitu fœmineo, uterque operatus eſt nefas, morte moriatur*, & de jure communi, ut in *l. cum vir nubit in fœminam, C. ad l. Jul. de adult. & in l. 1. §. cum puero ff. de extraordinariis crim.* & juxta ſecundam erat in craſſa ignorantia, Januæ ſiquidem hoc ſcelus prohibitum quoque magis, quia pluries cum triremibus Reipublicæ Neapolim appulerat.

Ad ſecundum; quia ſtatutum Chriſtianorum circa adulteria, aliave carnis delicta comprehendit infide-
6 les, nam licet ii non ſint de corpore ſpirituali, ſunt tamen de populo, & Civitatis corpore, ut communiter per Doctores penes Caballum *caſ.* 4.

Ad tertium; licet ſtuprum in mari, quoad exiſtimationem ſit minus grave, tamen alia ratione, quia contra naturam, quæ docet marem habere copulam cum fœmina, longe gravius eſt etiam adulterio.

Ad quartum, cum *Evangeliſta Matthæo cap.* 19. ibi: *qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam*

facit

Digitized by Google

fecit eos , & dixit propter hoc dimittet homo patrem ,
7 *& matrem , & adhærebit uxori ſuæ , & erunt duo in
carne una : itaque jam non ſunt duo , ſed una caro ;
quod ergo Deus conjunxit , homo non ſeparet ,* Deus
itaque ab initio , ut etiam in Sacro Seatu marem ,
ideſt Adam unica fæmina v3. Eva conjunxit , quod non
incidit in dubium , cum in dicto Sancto Teatu legatur ,
8 *& erant duo in carne una* , & alibi *faciamus ei adjutorium ſimile ſibi* , quæ verba ſingularitatem important .

Quod rationum præſidia habet . Primum Juſtitiæ ,
Cum vir & mulier ſint in æquali gradu , neque enim
mulier debet dominari in virum , & ideo non eſt formata de capite , neque debet a viro deſpici , & ideo non
eſt formata de pedibus , ſed de coſta viri ad ſignificandum , quod inter virum , & mulierem debet eſſe ſocia-
9 lis conjunctio , ut docet *Divus Thomas par. 1. quæſt. 3.
art. 3.* jus enim , quod vir habet in mulierem , mulier
habet in virum , teſte *Divo Paulo ad Corinthios cap. 7.*
ibi : *uxori vir debitum reddat , & uxor viro , mulier
ſui corporis poteſtatem non habet , ſed vir firmiter , ſimiliter autem , & vir ſui corporis poteſtatem non habet , ſed mulier* ; Hinc ſi jus eſt æquale in utroque æqualiter non eſt violandum , plane violaretur contra juſtitiam , ſi vero pluribus mulieribus communicaretur ,
cum uxor pluribus viris non communicetur .

Secundum Politiæ , ſcilicet pacificæ ſocietatis , ut
evitentur contentiones , & rixæ , quæ nunc dominii ,
nunc zelotypiæ cauſa inter plures mulieres naſcuntur ,
10 exemplo Saræ , & Agar , & ut evitentur diſcordiæ inter fratres ex diverſis mulieribus ortæ ; Hinc etiam
quamplures infideles , ut hæc evitent incommoda ,
unica muliere contentantur , licet ea ea filios non habeant , ut in hiſtoria D. Ricaut. *lib. 2. cap. 22.* & confert Claudiani dictum .

Connubia mille , non illis generis nexus ,
Non pignora curæ , ſed numero languet pietas .

Merito itaque inter Chriſtianos polygamia hodie
non admittitur , ut ab initio mundi erat , & licet in-
11 ter Hebræos fuerit in uſu , ut in *cap. 21. Deuteron.* a
Deo tunc fuit permiſſa , ut popularetur Orbis , ſed
nunc cum ſatis humanum genus ſit propagatum , a
Chriſto Domino Noſtro revocata eſt , ut in dicto Evangelio : ſicuti prohibitum fuit repudium , *Matthæi c. 9.
Marci c. 10. Lucæ 16.* & teſte *Divo Paulo ad Romanos
7. & ad Corinthios cap. 7.* & hoc tempore cum Deus
homo factus ſit , homo non tantum carnalis , ſed ſpiritualis eſſe convenit , ſaltem in continentia ; Tandem
concubitus cum muliere prægnante , ſeni vel ſterili non
eſt contra naturam , & ex illo accidentaliter non fit
generatio , & non eſt a Deo prohibitus ; Hinc Homo
non debet pluſquam ſapere , quam oportet ſapere ,
unum quidem oportet , divina videlicet ſervare mandata .

Ad quintum , quod licet *Ariſtot. lib. 2. politic.* ibi :
*præſertim cum viri ſint mulieribus obnoxii , quod accedit omnibus ferme militaribus bellicisque gentibus ,
præter quam Celtis ; uat ſi qui ulii coitum maſculorum palam receperant* , & licet nonnulli alii Philoſo-
12 phi ſodomitæ fuiſſent , excepto Platone , ut poſt antiquos affirmat Epiſcopus Barboſa *de off. & poteſt. Epiſc.
par. 2. alleg. 43. num. 3.* tamen illi gentiles erant , &
rationis lumine carebant : Præter quam quod , non
illud , quod a ſapientiſſimo viro factum eſt , bonum
eſt , ſi intrinſece malum eſt ; Salomon enim , quia homo licet ſapientiſſimus , incidit tamen in idolatriam .

Propterea me patrocinante morti traditi fuere , &
eorum cadavera concremata in Portu contra triremes ,
ad aliorum exempla .

Non eſt tamen prætermittendum , quod Caſmus ,
quia vir non rudis , Sanctum Baptiſma recepit , & magna lætitia periit ; hinc pie credendum , quod Pia Virgo Maria , ſi corpus propter nefas occiderit , animam
a perpetua morte liberavit .

Eodem tempore Agnellus Metallo ſtupravit puerum quinque annorum ſibi in cuſtodia relictum a patre , qui ad feſtum Santi Antonii Abbatis iverat , &
conſtito in genere de magna fractura cum ſanguine in
podice pueri , captus , & confeſſus , quod ſemen intra
13 vas effuderat , intra paucas horas fuit furca ſuſpenſus ,
& ſic metallum in igne fuit liquefactum , nam in foro
magno cadaver fuit concrematum ,

Pro hoc quoque crimine fuerunt carcerati Carolus
Sperandeo juvenis decem ſeptem annorum , & Angelus Granotius , primus , præcedente informatione , in
Aula M. C. confeſſus fuit , quod pluries paſſus fuerat
ſodomiam a dicto Granotio , contra quem Fiſcus , quia
14 indicia valde urgebant inſtitit pro acri tortura , ſed
tortus , & non confeſſus ad Regias Triremes fuit
tranſmiſſus , ſicuti dictus Carolus Sperandeo , quamquam de pluribus ſodomiis confeſſus , ne diſſona appareret ſententia , ut eſſet utique , ſi major minorem
pateretur pœnam , minor autem majorem .

LEONARDI RICCII

O B S E R V A T I O

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

R E S O L U T. II.

An ſtatutum mortis pœnam imponens
caterum comprehendat .

S U M M A R I U M.

1 *Turca ſodomiæ crimen patrans cum juvene Januenſe adulto. Mortis pœna puniuntur , & eorum cadavera concremantur ,* ibidem .
2 *Dictum delictum quomodo conſtabat .*
3 *Teſtes quando non dicuntur ſingulares .*
4 *Statuta Chriſtianorum circa carnis delicta infideles comprehendunt .*
5 *Stuprum committens in puerum quinque annorum captus , & confeſſus , fuit furca ſuſpenſus , & cadaver concrematum metallo igne liquefacto .*
6 *Sodomitatus confitetur , & ſodomita negat .*
7 *Dictus ſodomita non confeſſus ad triremes fuit tranſmiſſus , & ſodomitatus etiam ad triremes , ne minor patiatur majorem pœnam , quam major .*

NOſter Auctor concludit hic , quod Caſmus Turca ,
qui crimen ſodomiæ patravit cum juvene Januen-
1 te adulto morti traditi fuere , & eorum cadavera concremata .
2 Et erat convictus de crimine ; Nam conſtabat in
genere de magna dilatatione podicis cum rubore ,
& ſemine de recenti in utriuſque ſubuculis , & tres
teſtes unus poſt alium per Januæ foramen inſpexerant
nefandum .
3 Qui teſtes non dicuntur ſingulares , ſed conteſtes ,
& conſequenter dicta pœna afficiendus juxta *Pragm.
1. de ſodomia* .
4 Nam ſtatuta Chriſtianorum circa adulteria , & alia
carnis delicta infideles comprehendunt .
5 Et refert Agnellum ſtupraſſe puerum quinque annorum , & conſtito delicto in genere de magna fractura , & ſanguine in podice pueri captum , & confeſſum , quod ſemen intra vas fuderat intra paucas
horas dictum Agnellum fuiſſe furca ſuſpenſum , & cadaver concrematum , metallo in igne liquefacto .
6 Narrat quoque quod Carolus annorum 17. & Angelus fuerunt carcerati , & dictus Carolus in Aula
M. C. confeſſus fuit , quod pluries paſſus fuerit a dicto Angelo .
7 Qui Angelus tortus , & non confeſſus ad Regias
Triremes fuit tranſmiſſus .

Et ne major pateretur minorem pœnam , & minor
majorem , ne diſſona appareret ſententia , qua dictus
Angelus , quamquam de pluribus ſodomiæ actibus
confeſſus ad Regias Triremes etiam fuit traſmiſſus .

RESOLUTIONIS TERTIÆ

ARGUMENTUM

Conſulens furtum, an, & quando eadem pœna, qua Fur, plectendus ſit.

SUMMARIUM.

1 *Delictum in genere in crimine furti.*
2 *Confeſſus ſponte mitius eſt puniendus, quam confeſſus in tormento, vel convictus & 3. limitatur in utroque* [?], ibidem.
4 *Conſulens furtum furti pœna tenetur, quando ad furtum faciendum perſuadet, inſtruit, atque impellit.*
5 *Perſuadere eſt plus, quam cogi ſibi parere.*
6 *Inſtruere, & impellere quando dicatur.*
7 *Conſilium aliud malum, aliud malignum.*
8 *Furtum unicum, licet magnum, ſeverius non eſt puniendum.*
9 *Furto reſtituto, de rigore furti pœna non ceſſat.*
10 *Pœna mortis contra furem, recuperatis rebus* [?] *furatis, mitiganda eſt.*
11 Textus in l. qui ea mente, ff. de furtis *interpretatur, & expenditur* text. in l. 2. Exceptione, §. ſi quis non reſtituat, ff. de eo, quod metus cauſa.
12 Textus in §. quadrupli de actionibus *interpretatur.*
13 *Pœna mortis pro magno furto, an ſit practicanda, controvertitur.*
14 Capitulum Regni, Ad hoc, *loquitur in Perſonam, & non in rem, idcirco conſulentem non comprehendit.*
15 *Sententia in condemnando æqualiter eſt proferenda, ſi diſſonum pareret.*
16 *Conſulens furtum pœna furti non tenetur, ſi principalis fur per indicia furti pœna non eſt condemnandus.*
17 *Conſulentem, & furem eadem pœna punire conſtat, ſi conſilium dolo malo fuerit datum, factum fuerit ſequutum, & fur aliter facturus non erat.*
18 *Receptator furis, & rei furatæ, an eadem pœna, qua fur, puniendus ſit.*
19 *Convictus, & confeſſus eſt condemnandus.*
20 *Frequentia facit augere pœnam furti & 22.*
21 *Lex rebus, & non verbis imponitur, & legis ratio eſt attendenda.*
23 *Excellentiſſimus D. D. Gaſpar de Haro Prorex laudatur.*

DOminicus Blanco cupidinarius, & Sebaſtianus Riglieri, Jacobi Sancta Barbara famulus, contracta inter se per anni tempus amicitia, & familiaritate, qua ſæpe conveniebant in unum, itaut unus alteri ſuas neceſſitates, & anguſtias confidenter communicaret. Quodam die Decembris cum juxta ſolitum in apotheca alloquerentur, dictus Sebaſtianus aſpiciens Dominicum mærore affectum, eum de cauſa interrogavit, qui reſpondit, ſe eſſe ære alieno gravatum, & timere, ne in carcerem detruderetur, quamobrem ab hac Civitate diſcedere intendebat, eique viciſſim Sebaſtianus ſe etiam mæſtum eſſe inquit, quia ejus dominus volebat, ut ipſe Tonſoris artem addiſceret, quam rem ipſe renuebat, addendo, quod potius ab hac Civitate diſcedere erat contentus. Quæ verba Dominicus audiens (quia reperiebatur ob creditorum copiam in magna anguſtia) a Sebaſtiano quæſivit; an Jacobus Sancta Barbara ejus dominus haberet pecunias? & audito illum eſſe ditiſſimum, hæc ei protulit verba, *furare quantitatem pecuniarum, bonamque fac prædam, nam deinde inſimul Maratheam fugiemus.* Quo conſilio accepto, Sebaſtianus abiit, & ſexto die Januarii magna induſtria famulam domi habitantem decepit, & fracto oſtio cubiculi, fractoque ſcrinio ibi repoſito, ab eo nonnullos nummos aureos ſubripuit, atque lapillos pretioſos, & nocte rediit in apotheca prædicti Dominici, cui crumenam nummis aureis plenam tradidit cum annulis aureis, margaritarumque torque, ſeu filo, aſcendentes tam nummi aurei, quam gemmæ ad ſummam ducatorum mille, & quadraginta circiter, de quibus nummis idem Dominicus pro emendis binis tibialibus ſericorum pro ſe, & Sebaſtiano, nummum unum aureum expendit, & die ſequenti Maratheam verſus inſimul fugierunt, ibique pro veſtibus, & victu alios nummos aureos impenderunt.

Ob hoc furtum a Gubernatore Maratheæ fuerunt capti, ac ſtatim in carcerem detruſi; quare facta diligentia ſuper perſona dicti Dominici, gemmæ, quas furatus erat Sebaſtianus, repertæ fuerunt, atque etiam ſub ligalibus nonnulli nummi aurei inventi.

Capta informatione de prædictarum rerum inventione, interrogati, Curia pro Tribunali ſedente, Dominicus crimen agnovit, juxta facti ſeriem, quinimo alios nummos abſconditos reſtituit; Sebaſtianus vero totum negavit, & ducti ad M. C. Dominicus ſua ſponte confeſſionem ratificavit, etiam in tortura in caput Sebaſtiani, qui tamen in negativa permanſit.

Compilato proceſſu, in quo plane conſtabat de enunciato furto in genere, probatis nimirum exiſten-
1 tia rerum, atque deficientia, ſumma nummorum repertorum aureorum, ac gemmarum valore, & in ſpecie fuga eorum ex hac Civitate, enunciataque amicitia, & demum ſocietate in itinere, cum habitatione in Civitate Maratheæ, nec non duo aurifices deponebant, ſe accepiſſe a Sebaſtiano, & Dominico duos anulos aureos cum gemmis, ut illos reficerent, quia anuli fuerunt recogniti, eſſe ex bonis ſubreptis.

Fiſcus inſtitit pro morte contra Dominicum, pro triremibus vero contra Sebaſtianum, & licet ab eorum Advocato nonnulla pro Sebaſtiano allegata fuerint, & pauca verba pro Dominico dicta, nihilominus in Aula M. C. in ejus favorem, quæ ſequuntur, ponderata fuere.

Primo, quod is ſponte erat confeſſus coram Gubernatore Maratheæ, & confeſſionem poſt menſem M. C.
2 ratificaverat, quod arguebat hominem non eſſe callidum, & pravæ naturæ; cum bene poterat ſe excuſare, & dicere bona a Sebaſtiano recepiſſe, & ea re deliquiſſe. Hinc qui argentum, vel aureum oblatum non ſibi occupavit, non ſolum homo probus eſt, ſed beatus exiſtimandus, juxta illud Evangelii, *Beatus vir, qui potuit tranſgredi & non eſt tranſgreſſus.*

Secundo, quod patrati criminis immenſum dolorem indicabat, & operabatur (ita natura humana dictante) ut mitius ageret cum ſponte confeſſo, quam cum altero in tormento confeſſo, vel convicto; etenim contra primum non conſideratur tanta malitia, & per-
3 tinacia, ſicuti contra ſecundum; Quæ doctrina procedit quoque pro eo, qui confitetur ob probationum timorem, ſi Fiſcus aliquo modo relevatur ab onere probandi, & augumentum pœnæ ex confeſſione (ut in præſenti) lucratur, quia ad ſummum indicia pro gravi tormento habebat: Doctrina eſt *Annuæ in cap. de hoc de ſimonia, Decii in cap. ut ſi clerici de indiciis num.* 14. D. Reg. Capyc. Latr. *deciſ.* 174. *n.* 46. *&* 49. & confert *tex. in §. ſed furti, De actionibus*; ibi; *quod hæ actiones omnimodo dupli ſunt; at illa, ideſt damni injuria ex l. Aquilia, & interdum depoſiti inficiatione duplicantur, in confitentem autem in ſimplum dantur*, licet doctrina limitetur in atrocioribus, quemadmodum ex notato *text. in fine.*

Tertio, nam tunc conſulens eadem pœna tenetur, qua fur, juxta *text. in l. qui ſervo, & in l. qui uxori,*
4 *De furtis*, quando ad furtum faciendum perſuadet, & inſtituit, atque impellit ſecundum *tex. in l. furti actione, §. conſilium, ff. eod.* quorum Dominicus neutrum fecerat, non perſuaſit, nam Sebaſtianus numquam a principio repugnantiam habuit furtum committendi, nec ratione, exemplo, promiſſione, precibuſque ad id hortatus eſt; perſuaſus enim is dicitur, qui primo renitens fuit: perſuaſio quidem coa-

ctionis ſpecies eſt, juxta *text. in l. 1. §. perſuadere ff. de ſervo corrupto*, ibi: *perſuadere autem eſt pluſquam compellere, atque cogi ſibi parere*; non in-
5 ſtruit, nam nec furandi modum dedit, non ſpeciem,
ſive quantitatem, quam ſubripere debebat, dixit
erat domus, & rerum ignarus; inſtruere enim eſt
docere; quod ſolo verbo non fit, & eſt utique de re
ratiocinari; non impulit, nam impellere idem eſt,
ac cogere. Conſideratur hic etiam, quod de hac re
6 Dominicus amplius cum Sebaſtiano loquutus non
fuerat, & Sebaſtianus poſt multorum dierum ſpa-
tium deliquerat, unde conſilium erat ſine ſtudio, at-
que deliberatione datum, ſed potius inconſulto ob
7 animi mærorem prolatum, & licet malum, non ta-
men malignum; quo verbo hac in re utitur Paulus
in l. ſæpe, §. ſuae, ff. de verborum ſignif. & quod Do-
minicus bona deinde accepit, & deliquit potius ex
re, nimirum auro incitatus, hinc illud: *Arca abier-
ta, el hombre peca.*

Quarto, quia hoc eſt primum furtum, de quo inqui-
ritur, nec alio crimine inculpatur, & licet furtum
ſit magnum, non tamen magnitudo rei ablatæ, ſed
furandi conſuetudo attendi debet; furtum enim ma-
gnum multoties per accidens eſt, aliquando nimirum
fur intendit parvam rem furari, & ex accidenti, ut
8 quia res pretioſa in furis arca reperitur, magnum
committit furtum, ſic furis credulitate decepta; &
in præſenti optima præda, de qua Dominicus loqu-
tus fuit, quia gemmæ, & nummi aurei ei non inno-
teſcebant, bene intelligi poterat juxta ipſius condi-
tionem in tercentum, aut quatuorcentum duca-
torum ſummam. cæterum conſuetudo oritur ex vi-
tio perſonæ, quæ cum ſit pravæ conditionis, tunc
ut mala herba evelli debet, ſicuti a frumento ziza-
niæ: hinc bene Calliſtratus *in l. capitalium, §. ulti-
mo, ff. de pœnis*, inquit, *majores noſtri ſeverius fa-
moſos, quam integra famæ puniverunt*, & ibi *Gloſſa
in verbo graſſati.*

Quinto, quia præter 30. nummos aureos dictus de
Sancta Barbara Dominus omnia recuperavit bona.
Hinc & ſi de jure civili furto reſtituto furti pœna
non ceſſet, ut ex *text. in l. qui ea mente, ff. de furtis*,
& in *l. non prodeſt 5. ff. de vi bonorum raptorum* ibi,
9 *non prodeſt ei, qui rapuit ad evitandum pœnam, ſi
ante judicium reſtituat rem, quam rapuit*; nam
contrecta re, perfectum eſt delictum, & conſequenter
actio pœnalis, quæ ex delicto originem habuit, ſicuti
nulla habita ratione rei recuperatæ, uti in furto mani-
feſto pœna non minuitur, ſed contra furem augetur,
ut in *§. quadrupli de actionibus.*

Nihilominus naturalis æquitas ſuadet pœnam furti
(quod eſt contractio, rei alienæ lucrifaciendi cauſa)
regulari ex lucro a fure acquiſito, & damno a domino
rei paſſo, & rigoroſam moralis pœnam recuperata re
mitigari: ſi dominus enim bona non recuperaſſet,
quippe furtum magis ſcandaloſum eſſet, debet utique
10 Judex unum caſum ab alio diſtinguere, & in furto
damni rationem habere, ſicuti in puncto, etiam car-
cerato fure in Germania, ubi viget rigida conſtitu-
tio Carolina, ſi Dominus recuperat majorem bono-
rum partem, dummodo damnum non excedat quin-
que ſolidos ungaricos, non punitur mortis pœna ibi
conſtituta, ut teſtatur Carpzovius *qu. 76. n. 23. 28. &
71.* & quod omnino non ſit practicanda dicta pœna,
ſed extraordinaria, obtenta remiſſione domini rerum
furatarum, probat per *tex. in l. transſigere, C. de
transſact. & per text. in l. 1. ff. de reb. eorum, qui an-
te ſententiam n. 82. & 83.* ſicut ex noſtratibus ab hoc
non diſcedit D. Reg. Tappia *ſuper cap. ad hoc nu. 31.*
cum ibi referat, quod famulus non fuit ſuſpenſus,
quia erat primum furtum, erat juvenis, & bona re-
cuperata fuere: ita in præſenti primum furtum, Do-
minicus juvenis annorum 36. & pauca ſumma de fur-
to deperdita, unde etiam de jure Divino furtum mi-
nus punitur, ſi dominus ſua recuperat bona, ut in
*Exod. 22. Si quis furatus fuerit bovem, aut ovem,
& occiderit, aut vendiderit, quinque boves pro uno
bove, & quatuor oves pro una ove reſtituet, ſi inven-
tum fuerit apud eum, quod furatus eſt vivens ſive
bos, ſive aſinus, ſive ovis duplum reſtituet*; hinc fur
comprehenſus ſi rem reſtituat, non eſt infamis, notat
Accurſius in leg. 4. de his, qui notantur infamia, &
præcitati *text. in l. qui ea mente*, & in *l. non prodeſt*
11 fundantur in juris rigore, a quo prætor in conſimili
delicto, veluti in dato, & recepto metus cauſa recaſ-
ſit dando reo reſtituendi facultatem uſque ad ſenten-
tiam in quadruplu dandam, ut in *l. ſi cum exceptione,
§. ſi quis non reſtituat, ff. de eo, quod metus cauſa*,
ibi: *Satis clementer cum reo Prætor egit, ut daret
ei reſtituendi facultatem, ſi vult pœnam evitare*,
unde non obſtant ſupra allegata jura, cum pecunia-
riam contineat pœnam, ideirco ab eis ad *cap. ad hoc*
non eſt facienda illatio, & non alia quidem ratione
12 punierunt furem manifeſtum in quadruplum, quam
quia uti manifeſtum in dubio revocari non poteſt.

Sexto, nam circumſcripto Regni *Cap. ad hoc tit. de
furtis*, controverſia eſt inter Doctores, an pro ma-
gno furto mortis pœna practicari poſſit: Nonnulli
13 enim affirmant æquiparando magnum furtum tribus
furtis, pro quibus communis eſt Doctorum opinio,
quod talis pœna practicari poſſit, ſi unum quodque
capitale ſit, & quod magnum furtum eſt ſcandaloſum
propter majus damnum: alii negant, & verius; du-
cuntur enim, quia Deus, cui omnia præterita, & fu-
tura ſunt præſentia, in præceptis judicialibus, quæ
populo dedit electo, pro furto non impoſuit mortis
pœnam, uti culpæ non conformem; pretioſior eſt
enim vita hominis omnibus rebus, nam omnia ſubje-
cit homini: neque de jure communi conſtituta eſt,
ut in *auth. ſed novo jure Cod. de ſerv. fugitivis, & in
§. ſi vero authenticorum, ut nulli Judicum liceat
habere coll. 9.* ibi: *Pro furto autem volumus omnino
quodlibet membrum abſcindi, aut mori, ſed aliter eum
caſtigari.*

Denique quamquam in hoc Regno vigore enuncia-
ti *Capituli* dicta pœna mortis practicari poſſit pro ma-
14 gno furto, ut refert Conſil. Gizzarell. *dec. 35. 36. 272.*
tamen eſt advertendum, quod hoc Capitulum circa
mortis pœnam loquitur in perſonam, & non in rem:
*Ille vero qui ad bona ultra unciam valentia furtivas
manus extenderit, ſi Nobilis decapitetur, ſi ignobilis
furca ſuſpendatur*; unde perſonæ indicta eſt pœna,
ſecus ſi diceret pro furto, ſicut non dicit, ut notat
Farinac. *quæſt. 131. nu. 51.* & conſequenter non com-
prehendit conſulentem hunc, juxta notata ab eodem
Farinac. *quæſt. 129. nu. 5.* Sanfel. *deciſ. 36. verſ. reli-
quum eſt demonſtrare.*

Septimo, per *text. in §. certe de oblig. quæ ex de-
lict.* qui uti ultimo promulgatus, hac in re eſt ſervan-
dus, cujus ſunt verba; *Certe qui nullam opem ad
furtum faciendum adhibuit, ſed tantum conſilium
dedit, atque hortatus eſt ad furtum faciendum, non
tenetur furti.*

Octavo, & ultimo, quod diſſonum, & ſcandaloſum
foret, Sebaſtianum principalem, qui violentas manus
ad res furtivas extenderat, ſtudio aliorum, ſcri-
niorumque fractura, extraordinaria pœna puniri;
15 Dominicum vero ſimplicem conſulentem, dictarum
circumſtantiarum ignarum ordinaria plecti pœna, &
ſi illa morte puniri non poterat, neque iſta, & ad
corroborationem fuit ponderata doctrina Jo: Boniſacii
de furtis §. 3. n. 71. qui cum Marſilio *in tract. crimin.
§. conſtante n. 53.* Menoch. *de arbitrariis lib. 2. caſ. 346.
n. 23.* Julio Claro *quæſt. 90.* Felino *in cap. ſicut di-
gnum n. 3. de hom. & magiſtratu*, Bartol. *in l. is qui
rem, §. in Titium in fine, ff. de furtis*, fatetur, quod
16 quotieſcumque fur per indicia eſt puniendus, tunc
auxiliator non eadem pœna, & ſic non pœna ordina-
ria eſt modo puniendus.

At pro Fiſco, quæ ſequuntur, in contrarium conſi-
derata fuere: Primo, quod de jure civili eadem
pœna contra conſulentem, quam contra furem erat
conſtituta, ut in *l. qui ſervo, in l. ſi quis uxori, in
l. furti, §. ope, ff. de furtis, & in §. interdum inſti-
tutionum de obligat. quæ ex delicto*; dubio circumſcri-
pto, an auxilium cum conſilio requiratur adjunctum,
17 ut in *l. ſæpe, §. item dubitatum, ff. de verbor. ſignif.*
ibi: *Dubitatum, an illa verba, ope, & conſilio quem-
admodum accipienda ſunt, ſententia congruentium
aut ſeparantium. Sed verius eſt, quod & Labeo ait,
ſeparatim accipienda, quia aliud factum eſt ejus, qui
ope, aliud ejus, qui conſilio furtum facit, dummodo*
con-

Digitized by Google

conſilium dolo malo fuerit datum, & factum fuerit ſequutum, ut in d. l. furti actione, & in d. §. dubitatum; Nec non quod executus fuerit, qui aliter facturus non erat, ut ex *Gloſ.* 19. §. *certo Inſtitut. eod. tit.* Jul. Claro *q.* 78. Farinac. *q.* 129. *n.* 62. & 112. & ex communi DD. opinione, de qua noſter Muſcatell. *tit. de cognit. delictor. n.* 22. quod hæc requiſita concurrebant contra Dominicum, quia conſilium dolo malo dedit in præjudicium Domini rerum ſubtractarum, & in beneficium ipſius lucriſaciendi cauſa, quod conſilium fuerit executus Sebaſtianus famulus non aliter commiſſurus, cum illius triſtitia non fuerit egeſtas, ut in facto, quod Dominicus non tantum Sebaſtianum ad furtum hortatus fuit, ſed quoque inſtruit, nam non ſimpliciter, inquit, *aliquod furare*, ſed *nummorum, gemmarumque bonam fac prædam*, item addidit, *qua peracta inſimul Maratheam ibimus*.

Rurſus, quod a principio ad furandum præſtitit conſilium, & deinde furem, & rem furatam receptavit, ejuſque rei fuit particeps, cum non ſolum poſt furtum, ſed in ipſo furto opem præſtitiſſe hoc caſu cenſeatur, & conſilio ſuo, fide, & auxilio juxta conventionem Sebaſtianus furatus fuerit: conventio enim complicitatem inducit, & ad corroborationem fuit adducta doctrina Odofredi in *l. cos*, C. *de furt.* Bartol. *in l. qui vas*, §. *qui furem*, *ff. eodem* Gomeſii *rubr. de furt. verbo advertendum*, Petri Gregorii *ſyntagm. juris lib.* 37. *cap.* 15. Farinac. *quæſt.* 135. affirmantium, quod receptator eadem plectitur pœna, qua fur, ſi rem ablatam inſimul cum fure receptat, ſeu cum ani-
18 mo lucrandi occultat, ut ex eodem Farinac. *d. q. n.* 101. & doctrina fundatur in *text. in l. inficiendo*, §. *Infans*, *ff. de furtis*: ubi infans furatus, ſi adoleVit, tenetur fur pro furto adoleſcentis, fur enim rem ablatam contrectando ſemper furari dicitur, & ſic qui furem, & rem ſubreptam occultat, opem furto præſtare videtur, idcirco eadem plecti pœna debet, quæ doctrina, etſi ſcrupolo non careat, illud ceſſabat hic; ut dicebatur contra Dominicum, qui a principio cum Sebaſtiano convenit de fuga Maratheam ipſius patriam verſus, & ad furandum dedit conſilium.

Nec ſuffragabatur ei, quod Sebaſtianus pœna extraordinaria erat puniendus, & per conſequens ne diſſonum judicaretur eadem extraordinaria pœna erat Dominicus plectendus, nam fuit dictum, hoc non eſſe novum in re criminali, nec ulla erat diſſonantia cum condemnato, niſi in convictum, vel confeſſum
19 non cadat *l. qui ſententiam*, C. *pœnis*, quod Sebaſtianus furtum negaverat, Dominicus vero agnoverat, quod is cauſam delinquendi Sebaſtiano dedit.

Neque quod bona fuerunt recuperata, nam non ſua virtute, & pœnitentia reſtituta fuere, & licet jus civile, & jus municipale ſit diverſum, cum illud pecuniariam, iſtud vero mortis pœnam contineat, ideoque nulla fieri debeat illatio; attamen fuit quoque reſponſum, quod, quia jus civile in furto manifeſto non diminuit pœnam, ratione recuperatæ rei ablatæ; quæ ratio, ſi in alio ſuffragaretur, jus civile certe diminuiſſet, & non quadruplum impoſuiſſet, & per conſequens bene de uno ad alterum erat inferendum.

Minimeque ſuffragabatur, quod eſſet primum furtum, nam pro primo magno furto, attento frequenti hujus criminis uſu pœnam mortis eſſe imponendam, teſtatur Caball. *reſol. crim* 18. ſicuti hac ratio-
20 ne attenta in hoc Regno fuit impoſita ultimi ſupplicii pœna pro furto unciam excedente, ut per *cap. Ad hoc*, quod licet tamquam rigore plenum non ſit receptum, practicatur tamen pro furto magno, teſte *Conſ. Giurz. dec.* 13. & ibi de Mele *n* 19. D. Sanfel. *dec.* 35. 49. & 271. nec ponderatio habita, quod capitulum prædictum circa ultimum ſupplicium loquatur in perſonam, & non in rem, nam non legis verba ſunt inſpicienda, ſed legis ratio eſt attendenda; alioquin
21 verbis, & non rebus lex imponeretur, quod eſſe non debet *l. dolo*, *De dolo except. l. penult. ff. ad Trebell. l. pen. ff. pro legat. l.* 1. §. *fin. ff. de except. rei judicata*, & *l.* 2. C. *comm. de legat.* & quamvis conditor dicti cap. in 1. caſu, veluti in furto ultra auguſtalem, uſus fuerit verbo *commiſerit*, in ſecundo videlicet pro furto uſque ad unciam, verbo *furatus* in tertio nimirum pro furto ultra unciam, verbo *extenderit*, fatendum eſt, quod verba mutavit, ut elegantius legem componeret, non vero, ut aliud ſtatueret. Nec refragatur Fiſco, quod a Deo Opt. Max. pro furto hæc pœna haud impoſita fuit, quoniam illo tempore ſecundum Hebræorum mores illa pœna erat conformis, ſed hodierno tempore in tanta hominum audacia irrideretur, & aucta malitia attenta furtorum frequentia, ac præſertim in hac Civitate nimis magno
22 plena populo ultimi ſupplicii pœna pro publica tranquillitate non eſt difformis.

Propterea per M. C. ad mortem fuit condemnatus exceptis duobus ſuffragiis, & facta relatione in Reg. Coll. Conſil. ubi tres erant Domini Regentes, duo fuerunt voti, quod eadem M. C. juſtitiam faceret loco reclamationis, alius vero conceſſit reclamationem ſimpliciter, compilato vero proceſſu fuit ab eadem M. C. mortis ſententia confirmata, exceptis tribus votis, referente D. Judice Nicolao Planelli nunc meritiſſimo Conſiliario, tandem a Domino Prorege
23 D. Gaſpare de Haro, viro non minus juſto, quam pio, pœna mortis in triremibus fuit commutata.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. III.

Conſulens furtum, an, & quando eadem pœna, qua fur, plectendus ſit.

SUMMARIUM.

1 *Fur, & Conſulens furtum, quando eadem pœna puniuntur.*
2 *Furtum definitur, quod ſit contrectatio rei alienæ lucriſaciendi cauſa.*
3 *Furtum primum committens, ſi bona recuperata ſunt, non ſuſpenditur.*
4 *Furtum magnum committens poteſt pœna mortis puniri, & quando.*

1 CONcluſio hujus tertiæ Reſolutionis eſt, quod conſulens, & furans eadem pœna puniendi ſunt, ſi conſilium dolo malo fuerit datum, & factum fuerit ſecutum, & fur aliter facturus non erat.

2 Furtum definitur; *Quod ſit contrectatio rei alienæ lucriſaciendi cauſa*. Auctor hic.

3 Et famulus non fuit ſuſpenſus, quia erat primum furtum, erat juvenis, & bona recuperata fuere, ut refert *Tappia ſuper cap. ad hoc num.* 21. *tit. de furtis*.

4 Et pœna mortis quamquam practicari poſſit pro magno furto in Regno, vigore *dicti c. Ad hoc*, Tamen hoc capitulum circa mortis pœnam loquitur in perſonam, non in rem, & conſequenter non comprehendit conſulentem.

Et per *Tex. in §. certe de obligat. quæ ex delicto &c.* ibi: *Certe qui nullam opem ad furtum faciendum adhibuit, ſed tantum conſilium dedit, atque hortatus eſt ad furtum faciendum, non tenetur furti*.

At pro Fiſco fuit conſideratum; quod aliud factum eſt ejus, qui ope, aliud ejus, qui conſilio furtum facit; dummodo conſilium dolo malo fuerit datum, & factum fuerit ſequutum, ut in *d. l. furti actione ff. de furtis & in l. ſæpe §. dubitatum ff. de verbor. ſignif.*

Et non ſolum ad furandum præſtitit conſilium, ſed furem, & rem furatam receptavit.

Et receptator eadem pœna, qua fur, plectitur, ſi rem ablatam ſimul cum fure receptat, ſeu cum animo lucrandi occultat.

Et licet per M. C fuit ad mortem condemnatus, & ſententia fuit confirmata, tamen ſtantibus imparibus opinionibus a Domino Prorege pœna mortis in Triremibus fuit commutata.

Digitized by Google

RESOLUTIONIS QUARTÆ.

ARGUMENTUM.

Judex quæ conſiderare debeat, ut pro furto ultimum imponat ſupplicium etiam attento *Regni Capitulo*, incipiente, *Ad hoc ut noſtrorum*.

SUMMARIUM:

1 *Delictum in genere in crimine furti.*
2 *Mala conſcientia ſunt mille teſtes.*
3 *Pro furto magno imponi poteſt mortis pæna.*
4 *Capitulum Regni ad hoc pro furto magno circa pænam ordinariam fuit ſervatum in M. C. & remiſſive.*
5 *Fractura arcæ aggravat quoque furtum.*
6 *Furtum, ut grave, vel leve reputetur, quinque inſpici debent.*
7 *Furtum de nocte commiſſum gravius eſt, quam de die, & de ratione*
8 *Locus facit, ut furtum ſit ſacrilegium.*
9 *Circumſtantiæ quæ furtum aggravant, referuntur, Furis audacia, & malitia conſideratur*, item *diligentia Domini rerum furatarum, & negligentia ponderatur* ibidem.
10 *Furis qualitatem omnino eſſe inſpiciendam, Furta famulorum proditoria dicuntur*, ibidem.
11 *Furtum regulatur a quantitate.*
12 *Pro furto magno, an mortis pæna imponi poſſit. controvertitur inter Doctores.*
13 *Conſuetudo furandi, & non magnitudo rei furatæ eſt attendenda.*
14 *Effractores, & nocturni fures improbiores dicuntur.*
15 *Diſſonum in judicando eſt evitandum.*

Die primo menſis Aprilis 1685. Marianus Grillo, Joannes Volpe, & Sebaſtianus Vecchione ingreſſi domum, ubi morabatur Rever. D. Petrus Albertus Gratiolus Confeſſarius nobilium Monialium Reginæ Cœli per feneſtram domus, quæ non multum diſtabat a ſolo, fractis arcis ſubripuerunt aureos duplos, sexaginta, ac alia valoris in totum ducatorum quadrigentum quinquaginta; & de exiſtentia rerum, atque
1 deficientia, & valore plene conſtabat cum dicta arcarum fractura.

Die octavo in carceres mancipati fuerunt, & in aula M. C. legitimis præcedentibus indiciis interrogati Marianus, & Joannes confeſſi fuerunt, qualiter ad committendum dictum furtum inducti fuiſſent a Sebaſtiano, qui totum negavit; verum, quia erat homo alias de furto inquiſitus, & pravæ qualitatis convictus a mala ſua conſcientia, quæ, ut dicitur, ſunt mille teſtes, mortis timore vitæ indulgentiam petiit,
2 ac reſtituere obtulit aureos duplos quinquanginta, quos ante partem inſciis ſociis ceperat, M. C. conſiderans, quod alias pro crimine tortus fuerat, & non confeſſus, & quod erat homo robuſtus, & de facile tormentum contemnere poterat, & ut etiam R. P. Albertus pecuniam, & alia recuperaret, reſtitutis bonis, vita durante ad remigandum eum concordavit.

Contra vero Marianum Grillo, & Joannem Volpe, compilato proceſſu, Advocatus Fiſcalis inſtetit pro morte, primo ductus, quia ii confeſſi erant furtum magnum, pro quo circumſcripto cap. Regni *ad hoc* Doctores cumulati a Farinac. *quæſt.* 166. *num.* 45. & Caball. *cap.* 28. teſtantur, poſſe Judicem practica-
3 re mortis pænam, quia magnum furtum magnum continet damnum, & comparatur tribus furtis capitalibus, pro quibus communis eſt opinio, poſſe ultimum practicari ſupplicium.

Secundo, attento Regni Cap. *ad hoc, ut noſtrorum*, Rubrica *de furtis*, imponente mortis pænam pro furto unciam excedente, quod quamvis pro hac ſum-
4 ma, uti nimis ſeverum non ſervetur, tamen practicatur pro magno furto, teſte Sanfel. *deciſione* 272.

Et quod data paritate unciæ, ſumma ducatorum quadringentum in Regno magnum conſtituebat furtum.

Tertio, quia erat commiſſum furtum cum circum-
5 ſtantia aggravante, veluti arcarum fractura, quam in aggravando furtum propter furis malitiam conſideravit quoque Farinac. *d. quæſt.* 166. *n.* 27. ibi: *cum fractura hoſtii, vel capſæ.*

6 Sed in contrarium fuit primo ponderatum, quod furtum, ut grave reputetur, vel leve, operæ pretium eſt inſpici tempus, locum, modum, perſonæ qualitatem, ac rei furatæ quantitatem.

Tempus, cum gravius reputetur furtum de nocte commiſſum, quam de die, ut in *l.* 1. & 2. *ff. de furibus Balnearis*, *l. ſacrilegii pænam juncto*, §. *cate-
7 rum*, *ff. ad l. Jul. peculatus*, quia noctu fur difficile detegitur, interdiu vero facile, & bona recuperari poſſunt, ut conſideravit *Gloſ. in l. itaque*, *ff. ad l. Aquil. verſ. tamen*, & *Gloſ. in l. furem ff. ad l. Cornel. de ſicariis*.

8 Locum, ut in *l. aut*, §. *locus de pænis*, ibi, *locus facit, ut idem, vel furtum, vel ſacrilegium ſit*, & *in cap. quiſquis* 17. *quæſt.* 4.

Modum, ut ſi cum ſcala feneſtræ appoſita cum feneſtræ, vel januæ fractura, ut in §. *ope*, & *conſilio*, *inſtit. de obligationibus quæ ex delicto naſcuntur* vel parietis fractura, ut in *l.* 1. *de effractoribus*, vel clavibus adulterinis, Conſ. Gizzar. *deciſ.* 13. & ibi de
9 Mele, Caball. *caſ.* 18. vel fractura arcæ, in qua bona erant repoſita, Farinac. *quæſt.* 167. *num.* 27. verum gravior circumſtantia eſt fractura oſtii, vel feneſtræ, quam arcæ, quoniam per oſtium, & feneſtram domum ingreditur, & in hac fractura domini diligentia conſiderabatur, nam qua alia Dominus uti poterit diligentia, niſi clave domus januam claudere, & feneſtram, & contra furis audaciam, & malitiam: cæterum ſi janua aperta domum ingreditur, fur excuſatur a tanta domini negligentia, argumento *tex. in l.* 1. *ff. de effractoribus*, ibi, *quod ſi per negligentiam cuſtodum evaſerint*.

Perſonæ qualitatem, nam majores noſtri in omni ſupplicio ſeverius ſervos, quam liberos, famulos, quam
10 integræ famæ homines punierunt, ut in *l. capitalium*, §. *famoſos*, *de pænis*. & ſeverius famulos fures, quam extraneos eſſe plectendos teſtatur Petrus de Gregorio *ſyntag. juris lib.* 37. *cap.* 12. Pappon. *lib.* 23. *arreſt.* 20. nam famulis omnia committimus, & eorum fides nobis magis neceſſaria eſt, idcirco eorum furta proditoria dicuntur, & in Gallia morte vindicantur, teſte eodem Petro de Gregorio *dicto cap. num.* 3.

Et denique quantitatem, quæ omnino ratione damni conſideranda eſt, quando vero dicatur magna, Judicis committitur arbitrio, Farinac. *quæſtion.* 155.
11 *n.* 19. ubi cum Peguera *deciſ.* 27. reputat magnum furtum, ſi aſcendit ad centum, ut diximus, libras.

Secundo, quod circumſcripto capitulo, controverſia eſt inter Doctores, an pro unico furto, licet magno fur poſſit mori, ut videre eſt penes eundem Farinac. *dict. quæſt.* 167. *num.* 10. & opinio negativa eſt verior, fundaturque, quia neque de Jure Divino, neque civili pro furto pæna mortis fuit impoſita, uti
12 delicto non proportionata, nam ſicut anima eſt excellentior corpore; ita corpus omni alia re eſt excellentius, Deus enim poſt mundi machinam creavit hominem, & omnia creata ſubjecit ſub pedibus ejus, ut in *Geneſi cap.* 1. & quod quamvis furtum magnum æquiparetur tribus furtis, non eſt tamen bona conſequentia, quod ſicut pro tribus imponi poteſt mortis pæna, ita & pro unico, quoniam unum furtum furem non facit famoſum, ſed bene conſuetudo furandi, ut in
13 *l. capitalium*, §. *famoſos*, *ff. de pænis*, plus quidem furtum aggravatur ex frequentia, quam ea magnitudine rei furatæ, ut inquit Nicol. Boer. *deciſ.* 273. *num.* 9. nam in primo caſu conſideratur hominis malitia, & pravitas ſine ſpe emendationis, in ſecundo malitia, ſed quoque ſpes emendationis.

Inſuper capitulum Regni *ad hoc*, ut rigidum numquam fuit in obſervantia, nec de eo amplius mentio facienda

da

da eſt, tamquam a Carolo I. Rege conditum.

Et propterea ultimo ſupplicio minime debeant puniri, quoniam pariete non perforato, oſtio non fracto, ſed per feneſtram apertam domum intraverunt, de die, & non de nocte bona ſubriouerunt; unde vi ſi fuerunt carcerati, & bona recuperata fuere; Ideoque non morte, ſed mitius juxta *text. in l. 2. ff. de effract.* quia non effractores, neque nocturni fures, idcirco non atrociores, ut dicit Juris Conſultus in
14 *dict. leg.* & minua ratione quantitatis, nam hæc arbitraria eſt non centum librarum, & Farinac. *d. qu. 167. num. 203.* ſententiæ negativæ inhæret, ibique dicit, quod juſtitia non erat deluſa, ſi fur pro furto magno condemnabitur, vel in perpetuum, vel ad tempus ad triremes, in quibus in dies condemnati moriontur, & Fiſco proficiunt.

Et quod doctrina Caballi *cap.* 18. non refragabatur, quoniam in primo facto relato foit pœna mortis practicata, ex quo furtum erat ducatorum ſexcentum, & clavibus adulterinis commiſſum in 2. *num.* furtum fuit cum fractura oſtii; neque deciſio D. Sanfel. cum furtum illud ducatorum à famulis fuerit commiſſum & ita ad triremes ad tempus damnati fuerunt tranſmiſſi, etiam nè diſſonum admitteretur, quod Seba-
15 ſtiaons, qui fuerat criminis author, & alias de furto inquiſitus, & condemnatus, mortem facto evaderet, & Joaones, & Marianus alias non inquiſiti, & ab eo ſeducti in eam inciderent; referente eodem Domino Planelli.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. IV.

Judex quæ conſiderare debet, ut pro furto ultimum imponat ſupplicium.

SUMMARIUM.

1 *In Delicto in genere conſtare debet jam antea exiſtere res furatas, & poſtea deficere, quis ſit earum valor, cum fractura loci.*
2 *Capitulum Regni* ad hoc *non ſervatur in Regno, ſed pro furto magno condemnatur ad triremes.*

1 DElictum in genere de crimine furti eſt, quod conſtet de exiſtentia rerum, atque deficientia, & earum valore, item fractura arcarum, vel oſtii.
2 Capit. Regni *ad hoc* numquam fuit in obſervantia; **ſed pro furto magno fur condemnabitur ad triremes vel in perpetuum carcerem.**

RESOLUTIONIS QUINTÆ.

ARGUMENTUM.

Sacrilegii pœna, quæ de Jure communi & quæ de Jure Regni ſit.

SUMMARIUM.

1 *Sacrilegii pœna arbitraria eſt de jure communi; & de jure Regni pœna ultimi ſupplicii generice non practicatur, & 4.*
2 Conſtitutio Multæ leges *late interpretatur*, num. 4. & 6.
3 *Oziæ factum recenſetur.*
5 *Delicti initium inſpici debet, & delicta diſtinguenda attenta eorum gravitate, quæ a Judice conſideranda eſt in judicando.*
6 *Pœna quanto ſeverior eſt, tanto facilius remitti debet.*
8 *Blaſphemia in Deum, Beatamque Virginem Mariam ſacrilegio gravior eſt.*
9 *Sacrilegia non ſemper ultimo ſupplicio puniri debent.*
10 *Deus nunquam ſero propitius eſt.*
Don Gaſpar de Haro Prorex hujus Regni commendatur, ibidem.

DIe 9. Aprilis 1686. quidam juvenis de Caſoria a Sacello poſito in quodam rure nuncupato Locatiello, juxta viam publicam, de nocte Calicem cum Patena ſubripuit, valoris ducatorum quattuor, & caroleoorum ſeptem, & fuit confeſſus in M. C. hoc furtum commiſiſſe, qoia domino ruris operam ſuam locaverat, & ab eo dignam, & promiſſam ſatisfactio-
1 nem non receperat, compilato proceſſu cum termino horarum, Fiſcus contra eum inſtetit pro morte, inquit enim prædictum furtum eſſe verum ſacrilegium, quia factum de ſacro, idcirco hoc ſupplicio punibile. Primo per *text. in l. Sacrilegii, ff. ad l. Jul. peculatus*, ubi Julianus teſtatur multos ad beſtias vidiſſe damnatos ſacrilegos, nonnullos vivos concrematos, alios io furca ſuſpenſos. Secundo, per conſtitutionem a Rege Rogerio editam, cujus ſuot verba: *Mul-*
2 *tæ leges ſacrilegos ſæviſſimè punierant, ſed pœna judicantis arbitrio moderanda eſt, niſi forte manifeſte templa Dei deſtructa, vel violenter ſint fracta, aut dona, vel vaſa ſacra nocte ſint ſublata; Hic enim caſus crimen capitale eſt*, & D. Reg. Tappia ponderavit verbum capitale, ideſt crimen ultimo ſupplicio dignum, nam Rex Rogerius poſtquam judicis arbitrio ſacrilegos generatim decreverit puniendos, ita moderando legum ſeveritatem; cum in prædictis duobus caſibus ſolum pœnam capitalem declaraverit, in iſtis duobus caſibus legum ſeveritatem retinere voluit, & conſequenter verbum capitale ultimum ſupplicium continet; & ſtatuere voluit, ſicuti dicit Scialoya *cap. 3. num.* 125. & tenet dictus *Jo:* Baptiſta Mucci ad D. Sanfel. *deciſ.* 35. etenim iſti duo caſus excepti longius diſtare debent ab *aliis*, qui deportationis pœnæ ſobjacent.

Tertio, quod in hoc ſacrilegii crimine tres inerant circumſtantiæ aggravantes, prima loci, quia ex loco publico, nempe ab Eccleſia, Secunda temporis, quia de nocte, Tertia rei, qoia res ablata erat pro uſu ſacrificii, & quamquam modici valoris, non tamen valor (ut inquit) ſed injuria facta loco, cui debetur reverentia, atque eidem rei conſecratæ, & quod non damnum, ſed ſacrilegii audacia attendi debet, & in puocto allegavit D. Reg. Sanfel. *dec.* 242. obi pro furto Patenæ fur laqueo fuit ſuſpenſus. Attamen dictum confirmavit Oziæ exemplo: Is eoim dum Arca teſtamenti ducebatur, & bovea decliaare faciebant
3 eam, ea quo manu tetigit, & arcam tenuit, quia non Levita, ob hanc temeritatem fuit percuſſus, & a Deo occiſus, ut 2. *Reg. c. 6.*

Sed pro reo fuit primo ponderatom, quod pœna, de qua *in l. ſacrilegii* non erat determinata, ſed Judici arbitraria, ut ibi: *Pro qualitate perſonæ, pro rei conditione, temporis, & ætatis, ac ſexus, vel*
4 *ſeverius, vel clementius ſtatuere*, ac alibi: *Cæterum ſi quis interdiù modicum aliquid de templo tulit, pœna metalli coercendus eſt, aut ſi honeſtiori loco natus deportandus in inſulam eſt*, & in perſona furis hujus non totus dolus, nec maxima cupiditas, ſive malitia inerat, quia non lucrifaciendi, ſed potius ſatisfaciendi debiti cauſa foit: Initium enim ſive cauſa
5 delicti a Judice proſpici debet, *l. clarum de furtis*, & quod licet furtum eſſet rei ſacræ de loco ſacro, tamen quia aliud in hoc genere conſiderari poſſet maximæ injuriæ, ac maximæ audaciæ, nempe furtom pyxidis, in qua ſacroſancta aderat Euchariſtia, prout hoc enormiſſimum crimen non ſemel eſt commiſſum, quod

cum,

cum erubeſcentia noto. Inſuper hic fur licet major de jure Regni, minor tamen erat de jure communi; quæ res erat parvi momenti pro moderanda pœna ultimi ſupplicii, & recedendo ab ea; etenim quanto ſeverior eſt pœna, tanto facilius remitti debet, ut homo 6 conſervetur in Republica, maxime ſi ſpes adeſt emendationis, ut quia juvenis, atque aliis non affectus criminibus; Quod allegata Conſtitutio clara non loquitur de morte naturali, & Afflict. *in dict. Conſtit. num.* 11. *circa finem*, verbum capitala intelligit pro 7 morte civili, ſcilicet deportationis per *Gloſ. in l.* 1. *C. de Chriſtian. mancip. hæretic.*, *&c.* ſecus, ut ille advertit, ſi Conſtitutio diceret, capitis amputatione plectetur, & quia Afflict. fuit antiquus Commentator, & D. Reg. Sanfel. tam in *d. dec.* 242. quam in *dec.* 35. in quibus ſermo de ſacrilegio, de dicta Conſtitutione mentionem non facit; dicere ergo debemus, quod etiam ſi conſtitutio pœnam mortis impoſuiſſet, nunquam fuit practicata. Rurſus, quod ea circa pœnas inæqualitatem continet, cum eandem pœnam impoſuerit tam pro donis, quam pro vaſis ſacris, quorum furta longe majora ſemper ſunt.

Præterea fuit conſideratum, quod ſacrilegio gravior eſt blaſphemia in Deum, Beatamque Virginem 8 Mariam prolata, imo blaſphemia omnium peccatorum, maleficiorumque eſt maximum crimen, ut notant Nicolaus de Lyra in *Gloſ. ordinis ſup. cap* 18. *Iſaiæ*, D. Thomas 2. 2. *q.* 13. *art.* 2. Lucas de Penna *in l. omnis*, *C. de delat. lib.* 10. Decian. *in tract. crim. lib.* 6. *cap.* 3. Farinac. *q.* 20. nam blaſphemia immediate, & directe in Dei injuriam tendit, & non ſolum debitum cultum negat, verum etiam maximam injuriam continet, gloriam detrahit coram populo, ejuſque aures ſcandalizat, contra maximum præceptum Matth. *cap.* 22. omne quippe peccatum cum blaſphemia comparatum levius eſt, quoniam in omni alio peccato, quamquam Deus offendatur, profecto non eſt, quod peccator immediate prætendat, ſed ſuam voluptatem, vel commodum reſpicit, uti ſacrilegium hic, cujus propoſitum nunquam fuit Divinam Majeſtatem lædere, ſeu contemnare, ſed cum furto lucrum ſacere, furtum is clam, & de nocte abſque ſcandalo patravit, & nihilominus vigore *Reg. pragmat. tit. de blaſphemantibus*, & proprie *quinta* contra blaſphemum, nunc pœna triremis, & temporalis practicaretur.

Quod licet hæc M. C. contra eum, qui patenam ſubripuit pœnam ultimi ſupplicii practicaviſſet, teſte Dom. Reg. Sanſel. tamen *deciſ.* hæc non pro lege, ſed pro exemplo adduci poterat, & nonnulla alia exempla in contrarium fuerunt adducta, nempe *deciſ.* Boe-9 rii 251. ubi teſtatur, quod duo juvenes, qui calicem, & patenam ſubripuerunt ab altari, præcedente fuſtigatione fuerunt ad triremes tranſmiſſi, & Julii Clari, §. *ſacrilegium*, ubi pro hujuſmodi furtis ſacrilegus, præcedente fuſtigatione, tantum ad pœnam triremium per quinquennium fuit condemnatus.

Ad exemplum Oziæ fuit reſponſum, quod Deus illo tempore vocabatur juſtitiæ, & vindictæ, ſed in præſenti Deus miſericordiæ, quia & homo factus eſt, unde non ſolum Arcam tangimus, ſed ejus corpus comedimus.

Sed his non obſtantibus fuit ad mortem condemnatus, licet duo Judices in hanc non deſcenderunt ſententiam, & mediam viam eligendo, non pœnam ultimi ſupplicii, uti ſeveram, nec triremium temporalem tamquam clementiæ plenam, ſed ad pœnam triremium vita durante, præcedente fuſtigatione pro aliorum exemplo condemnaverunt.

Poſtea ab Excellentiſſimo Domino D. Gaſpare de 10 Haro Prorege recolendæ memoriæ ductus ad ſupplicium vitæ impunitatem accepit; Hinc Deus unquam fero propitius eſt.

LEONARDI RICCII

O B S E R V A T I O

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

R E S O L U T. V.

De Sacrilegii pœna.

S U M M A R I U M.

1 *Fur qui Calicem cum Patena ſurripuit valoris ducatorum quinque minus tribus carolenis confeſſus, quia Dominus Sacelli non ſatisfecit ſibi operam locatam, fuit ad mortem damnatus contradicentibus duobus Judicibus, ſed deductus ad ſupplicium, impunitatem vitæ accepit a Domino Prorege, & aſſignatur ratio.*

1 Refert noſter Auctor hic, quod anno 1685. die nona Aprilis, quidam de nocte Calicem cum Patena ſubripuit a Sacello in rure valoris ducatorum quatuor, & carolenorum ſeptem, & fuit confeſſus furtum commiſiſſe, quia Dominus ruris operam ſuam locatam ſibi non ſatisfecit, & compilato proceſſu cum termino horarum, fuit ad mortem condemnatus, duobus Judicibus contradicentibus, qui ad pœnam triremium vita durante præcedente fuſtigatione pro aliorum exemplo condemnaverunt.

Sed ductus ad ſupplicium impunitatem vitæ accepit ab Excellentiſſimo Domino D. Gaſpare da Haro Vicerege.

Et ratio eſt, quod licet in Regno Conſtitutio pœnam mortis impoſuiſſet, numquam vero fuit practicata, Auctor noſter *num.* 6.

R E S O L U T I O N I S S E X T Æ.

A R G U M E N T U M.

An Capitulum *Ad hoc* titulo *de furtis* circa mortis poenam indiſtincte practicandum ſit in furtis cum fractura commiſſis? & an dicta poena indiſtincte ſervanda ſit contra fures ſacrorum vaſorum.

S U M M A R I U M.

1 *Capitulum Regni*, Ad hoc *tit.* de furtis, *quod mortis pœnam imponit pro furto unicam excedente practicatur concurrente circumſtantia aggravante, veluti fractura.*

2 *Et fractores fures maxime nocturni ſeverius puniuntur.*

3 *Fractura furtum aggravat.*

4 *Furtum commiſſum cum fractura januæ non ferreo inſtrumento, ſed manu peracta, ultimo ſupplicio non punitur.*

5 *Diſpoſitio* Capituli Ad hoc *circa pœnam ultimi ſupplicii Judicis arbitrio commiſſa eſt.*

6 *Cauſa juſta minuendi mortis pœnam eſt quævis circumſtantia, ex qua delictum levius redditur.*

7 *Fractura violenta, & ſeditioſa eſt magni ponderis.*

8 *Statera, & circino ſecurior vivit homo: Supplicium extremum contra hominem ſcandalum parit, & non exemplum*, ibidem.

9 *Furtum ſacrum de ſacro inter ſacrilegia gravius.*

10 Deciſio D. Sanſel. 243. *contra ſacrilegum patenæ ad mortem condemnatum refertur, & ab ea in præſenti recedit M. C.*

11 *Judices ante oculos* l. reſpiciendum, ff. de pœnis *habere debent.*

12 *Statutum, quod pro delicto imponit pœnam centum aureorum debet intelligi de illis aureis, qui currunt tempore delicti commiſſi.*

Fiſcus contra Maſſentium Perrottiello, & Andream Giordano inquiſitos, & confeſſos de furto valoris aureo-

aureorum centum commiſſo de nocte intus hanc Civi-
tatem in apotheca Nicolai Caienda Pellecterii, cum
fractura januæ manu facta, inſtitit pro morte, ſtante
cap. Regn. incipiente *ad hoc tit. de furtis*, mortis pæ-
1 nam imponente pro furto unciam excedente, quod li-
cet rigoroſum, nihilominus practicatur in furto con-
currente circumſtantia aggravante, veluti fractura,
ſicuti teſtantur Conſil. Gizzarell. *deciſ.* 13. *n.* 7. D. Reg.
Tappia *in d. cap. nu.* 13. & D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 35.
nu. 2. 272. *eod. nu.*

Etenim effractores fures maxime nocturni ſeverius
2 puniuntur, etiam de jure communi, ut in *l. effract.* 4.
de effract. & expilatorib. ubi Bart. & improbiores ap-
pellantur a Paulo de Caſtro in *auth. ſed novo jure*, *C.*
3 *de ſerv. fugitivis nu.* 9. fractura quidem aggravat fur-
tum, cum in ea conſideretur furis audacia.

Sed M. C. condemnavit eos ad pœnam triremium
præcedente fuſtigatione, quia fractura erat januæ non
bene munitæ non ferreo inſtrumento, ſed manu pera-
4 cta, quo caſu negligentia domini antecedit malitiam
furis, ut non conſideratur tanta illius audacia: quin-
imo ad comprobationem fuit adductus *text. in l. ſa-
cr leg. pœna*, *ff. ad l. Jul. pecul.* cujus ſunt verba, *ſed
moderanda eſt pœna uſque ad beſtiarum damnationem
eorum, qui manu facta templa effregerunt*, ponde-
sando verbum *moderanda*.

Item inſtetit pro morte contra Lucianum Salamo-
ne & Joſephum Ricco inquiſitos, & ſimiliter confeſſos
de furto noctis tempore commiſſo intus Civitatem in
5 domo Antonii Marante, bonorum valoris ducatorum
undecim, cum fractura tamen januæ ferreo inſtrumen-
to facta, ſed M. C. condemnavit eos ad remigandum
vita durante præcedente fuſtigatione; nam fuit dictum,
quod Sapientes Regni diſpoſitionem *cap. ad hoc*, uti
valde rigoroſam ſubmiſerunt Judicis arbitrio, cum vo-
luerint illud ratione enunciata non eſſe practicandum,
niſi concurrentibus circumſtantiis aggravantibus, ex
quibus Judex valet pœnam augere, vel minuere, etiam
in lege ſtatutam, ut ex *text. in l. ſi ſeverior* 3. *C. ex qui-
bus cauſis infamia irrogatur*, ibi, *& ſi ſeverior ſenten-
tia dici debuit, tamen tum Proconſul vir clariſſimus
certis rationibus mitiorem ſententiam dixerit, De-
curionum biennio abſtinere juſſerit, tranſacto tem-
pore non eſſe te in numero infamium, palam eſt.*

Faciunt jura cumulata a *Gloſ. in l. hodie*, verbo, *vel
ordinarie*, *ff. de pœn. & in l. quid ergo*, *§. pœna gra-
vior*, verbo *oneraſſet*, *ff. de his, qui notantur infa-
mia*, innuit *lex regia* 8. *part.* 7. *tit.* 31.

Teſtantur Doctores relati a P. Sanchez *lib.* 6. *conſ.
moral. cap.* 1. *dub.* 21. *num.* 10. a Domino Cardin. de
Lugo *de juſt. & jur. diſp.* 37. *ſect.* 8. *num.* 90. *&* 91. *&*
P. Meroll. *theolog. moral. tom.* 2. *cap.* 5. *dub.* 8. *n.* 137.
& 140.

Et cauſa juſta minuendi pœnam eſt quævis circum-
6 ſtantia, & qua delictum levius redditur, quia cum in
pœnam propter delictum incurratur, ſi hoc decreſcit,
& illa decreſcere debet, ut inquit Perez *lib.* 8. *ord. tit.*
26. *lib.* 9. relatus a dicto Patr. Sanchez *d. loc. n.* 11.

Hinc arbitrium in præſenti non erat Fiſco impar-
tiendum; nam licet furtum fuiſſet cum fractura ferreo
inſtrumento, & cum violentia fractum, tamen erat
diſcaſſata domus, in qua nullus habitabat, idcirco cir-
cumſtantia non erat ita magni ponderis, ſicut fuiſſet,
ſi ibi habitatores exiſterent propter vulnus, quod con-
tingere poterat, vel homicidium, magis utique gra-
vis eſt dicta circumſtantia propter futurum malum,
quod omni conatu eſt evitandum.

Ad comprobationem fuit dictum, quod in Germania
teſte Carpzovio *qu.* 79. *conſtit. carolin.* quæ pœnam
ſuſpendii imponit pro quolibet furto commiſſo cum
7 fractura, tunc locum habet, quando fractura eſt vio-
lenta, & ſeditioſa, ut puta manu armata facta, aut
inſtrumento, quo fur reſiſtentem occidere queat, ut
num. 24. 25. *& ſeq.*, & in eo caſu, quo ſeditio facile
evenire poteſt.

Bonus quidem Judex ſemper malum, ſive damnum
penſitare, & gradus malitiæ, ſive audaciæ numerare
8 tenetur: hinc illud *ſtatera, & circino ſecurior vivit
homo*. Secundo, quod ſi pro enonciata ſumma ultimum
ſmereretur ſupplicium contra duos homines, potius
ſcandalum eſſet, quam exemplum.

Inſuper eodem tempore Joſeph Cale juvenis ann. 22.
de Neapoli ſubripuit Salerni ab Eccleſia vulgo dicta
de Barbuis, patenam & calicem argenteum relicto pe-
de. Captus, & confeſſus cum fuiſſet ad mortem con-
demnatus a Curia Straticotiali, appellavit ad hanc
M. C. ubi compilato proceſſu Fiſcus inſtitit pro con-
firmatione, & rem carere difficultate inquit, ea quod
erat furtum ſacrum de ſacro, quod proprie ſacrile-
gium dicitur; quinimo inter ſacrilegia gravius, cum
9 conſiſteret in vaſis inſervientibus pro ſacrificio, &
quod alias M. C. ſub die 30. Auguſti 1636. decidit
contra Dominicum della Sala inquiſitum pro furto Pa-
tenæ modici valoris ab Eccleſia ſubreptæ, authorit.
Cyrilli *in ſumm. crim. par.* 2. *rubr.* 22. *de publ. jud.
deciſ. de ſacril. lib.* 6. *cap.* 14. *nu.* 6. *& cap.* 30. *nu.* 19.
Farinac. *quaſt.* 171. *num.* 42. & præſertim Aret. in *§.
item*, *l. Jul. num.* 2. *de publ. jud.* & Paul. de Caſtr.
in l. ſi nondum n. 3. *ff. de furt.* videre eſt penes Dom.
Sanfel. *deciſ.* 243. *num.* 6.

Sed contra fuit dictum, quod in hoc Regno pro furto
adeſt *cap. ad hoc de furtis*, quo imponitur mortis pœ-
na, pro furto unciam excedente, ac inſimul concur-
10 rente aliqua circumſtantia aggravante, veluti ſacrile-
gii, ut penes eundem D. Sanfel. *deciſ.* 35. *&* 39. & pe-
nes D. Præſ. 315. Foll. *titul. de ſacril.*

Item Conſtitutio *multæ leges*, quæ proprie loquitur
de ſacrilegio, & capitalem pœnam imponit, ubi ma-
nifeſte templa Dei deſtructa, vel fracta ſint violenter,
aut dona, aut vaſa ſacra nocte ſublata ſint.

Quod in preſenti non erat locus enunciato capitulo,
quia in genere non conſtabat de rei valore, qui pote-
rat non excedere unciam, ut ex fidibus argenta-
riorum.

Neque dictæ conſtitutioni, quia furtum abſque ulla
fractura, & non de nocte, ideoque M. C. receſſit a pœ-
na mortis alias practicata, & condemnavit eum ad re-
migandum vita durante præcedente fuſtigatione, Do-
ctorum allegatorum authoritate minime refragante;
etenim contra illos eſt documentum relictum ab Im-
11 peratore *in leg. reſpiciendum*, *ff. de pœnis*, ibi, *plane
in levioribus cauſis proniores ad levitatem Judices eſſe
debent, in gravioribus pœnis ſeveritatem legum cum
aliquo temperamento benignitatis ſubſequi*: & circa
valorem unciæ non lepide fuit adducta Paul. de Ca-
ſtro *doctr. in l. ſi duob. Cod. delegat. num.* 3. ubi dicit,
ſi lex, vel ſtatutum pro aliquo delicto imponit pœ-
nam centum aureorum, debet intelligi de illis aureis,
12 qui currunt tempore delicti commiſſi, quia lex ſemper
loquitur; & ſic eſt perinde, ac ſi tunc fuiſſet illa lex
lata, vel ſtatutum factum; ſi autem loquitur lex vel
ſtatutum non in pœnis, ſed in aliis diſpoſitionibus,
debet intelligi de aureis legalibus, & quod ad præſens
uncia multum traſcendit ſummam ſex aureorum, ſed
quid ſi valeret minus, quale tempus inſpici debet? alia
ratione dicerem, quod tempus ſtatuti, quia in infli-
gendis pœnis ſemper benignior interpretatio fieri
debet.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. VI.

An Capitulum *Ad hoc tit. de Furtis* indiſtincte ſit practicandum.

SUMMARIUM.

1 *Fures nocturni ducatorum centum in apotheca cum fractura januæ facta manu fuerunt condemnati ad remigandum vita durante, & aſſignatur ratio.*

2 *Et fures ducatorum* 11. *cum fractura januæ fracta ferreo inſtrumenta ad eandem pœnam fuerunt condemnati.*

3 *Furans Patenam, & Calicem confeſſus fuit a Strati-
co-*

cotio Salerni ad mortem condemnatus, ſed ad appellationem factam ad M. C. fuit condemnatus ad remigandum vita durante, & aſſignatur ratio.

1 MAſſentius, & Andreas confeſſi de furto valoris ducatorum centum commiſſo in apotheca in hac Civitate cum fractura januæ manu facta fuerunt condemnati ad remigandum vita durante, præcedente fuſtigatione.

Et ratio quia fractura erat januæ non bene munitæ, non ferreo inſtrumento, ſed manu peracta, quo caſu negligentia Domini major eſt, quam malitia furis.

2 Similiter Lucianus, & Joſeph confeſſi de furto bonorum valoris ducatorum undecim cum fractura januæ ferreo inſtrumento facta, fuerunt etiam condemnati ad remigandum vita durante, præcedente fuſtigatione.

3 Et Joſeph ſurripuit Salerni a quadam Eccleſia Patenam, & Calicem argenteum relicto pede, & confeſſus fuit ad mortem condemnatus a Curia Straticotiali.

Et facta appellatione ad hanc M. C. Fiſcus inſtetit pro confirmatione, quia erat commiſſum ſacrilegium, furtum ſacrum de ſacro, in vaſis ſervientibus pro ſacrificio.

Et ratio quia in genere conſtabat de valore, qui poterat non excedere unciam, ut ex fidibus argentariorum.

Et quia furtum fuit factum abſque ulla fractura, & non de nocte, ideo condemnavit eum ad remigandum vita durante, præcedente fuſtigatione.

RESOLUTIONIS SEPTIMÆ

ARGUMENTUM

An qui in gravi poſitus neceſſitate furatur, ab ordinaria pœna ſit excuſandus.

SUMMARIUM.

1 *Delictum in genere furti.*
2 *Furtum eſt rei alienæ contrectatio invito Domino lucriſaciendi gratia.*
Furtum a lucro, & damno regulatur ibid.
3 *Tranſactio licita in criminibus ſanguinis pœnam ingerentibus, & pœna eſt diminutiva.*
Reſtitutio furti pœnam tollit ibid.
4 *Nobili, ut eſt in gravi neceſſitate poſitus, & cogitur laborare, ut vivat, vel alteri inſervire: aut qui arte vivebat, modo cogitur mendicare, & ſtatum mutare, an liceat propria authoritate aliena capere.*
5 *Conſtitutus in extrema neceſſitate valeat aliena capere.*
6 *Divites tenentur ex Dei præcepto, & lege juſtitiæ pauperibus ſubvenire.*
7 *Neceſſitas gravis faciliter in extremam convertitur.*
8 *Gravis neceſſitas, quæ ſit.*
9 *Furtum gravius punitur ex avaritia, quam ex inopia commiſſum.*
10 *Deciſiones in crimine ſacrilegii referuntur.*
11 *Sacrilegium de jure Canonico etiam eſt ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro.*
12 *Sacrilegii pœna de jure communi eſt arbitraria uſque ad mortem.*
13 *Corona eſt imperii ſignum.*

IN vetuſto Reſinæ Oppido prope Neapolim quidam Aromatarius uxoratus, & quamplutibus filiabus onuſtus, neceſſitate impellente, & die ingreſſus eſt in Eccleſiam Divi Auguſtini, & nocte ab Imagine Beatiſſimæ Virginis Mariæ de ejus capite argenteam ſubripuit coronam, aureum torquem, ac nonnullas argenteas votorum tabellas, & completo furto, a quadam feneſtra Eccleſiæ per reſtem deſcendit.

In genere plene conſtitit de rerum exiſtentia in die præcedenti furtum, & de deficentia, ac de valore aſcendente ad ſummam ducatorum centum.

In ſpecie prope reſtem fuerunt reperta fruſtra penulæ, qua induebatur Aromatarius, & in ejus domum facta diligentia fuit inventa penula lacerata, &
1 dicta fruſtra apparebant ejuſdem, ideoque quamplures teſtes depoſuerunt de judicio, Aromatarium furtum prædictum commiſiſſe: Hac probatione fuit a Gubernatore carceratus, & tormento malæ conſcientiæ omnes furatas res Eccleſiæ reſtituit; ac coram dicto Gubernatore Curia pro Tribunali ſedente confeſſus fuit, qualiter uxoris honore, & filiarum gravatus, lucro Aromatariæ deficiente a neceſſitate coactus fuit enunciatas res furari, quod vero completo furto per reſtem deſcendit, penula ſua manibus involuta, quæ dilacerata remanſit.

Compilato proceſſu in M. C. præcedente cum delegatione, juſſu Proregis, contra eum Fiſcus inſtetit pro morte, adverſus quam inſtantiam pro reo infraſcripta conſiderata fuere.

Primum, quod furtum eſt rei alienæ contrectatio invito domino lucrifaciendi gratia, ut in §. *furtum*
2 *inſtitutionibus, quæ ex delicto naſcuntur*, & quod in præſenti, facta jam rerum reſtitutione, Aromatarius non erat in lucro, neque dominus, ideſt Eccleſia, in damno, ideoque quod pœna ordinaria furti locum minime obtinebat: nam ubi non eſt damnum, ibi non eſt culpa, & in conſequentiam non eſt pœna.

Secundum, quia dictus Aromatarius a Reverendis Monachis obtinuerat remiſſionem, ideoque lenius cum eo tractandum; etenim in criminibus ſingularis pœnam ingerentibus, tranſigere licet cum Parte, *l.*
3 *tranſig.* 18. C. *de tranſact.* & effectus tranſactionis eſt, ut is redimat ſanguinem ſuum, *l.* 1. *ff. de bon. eorum, qui ante ſententiam*: hinc Parte concordata, & remittente, non poteſt negari, quod reus aliquo modo videtur exoneratus, & conſequenter demiſſus, tunc cum eo eſt agendum ex *cap. ſi quis* 3. *de furtis*, ibi: *Et ſi reddiderit, non cogatur jejunare.*

Tertium, quia dicta bona ſubripuit propter gravem neceſſitatem, cum ex Aromatario divite effectus eſſet pauper, & propter grave filiorum onus quaſi eleemoſynas petere cogebatur, & erat in Periculo honorem amittendi. Hinc qui eſt in gravi neceſſitate,
4 & cogitur mutare ſtatum, ut quia nobilis cogitur laborare, ut vivat, vel alteri inſervire, aut qui arte vivebat, modo cogitur inſtrumenta vendere, & mendicare, valet propria authoritate aliena capere.

Quod probatur primo, nam in extrema neceſſitate conſtitutis, & aliena capere, cum iſto caſu omnes res fiant communes, ratione, & lumine naturæ ita
5 docente, & dominiorum diviſio jure gentium introducta nihil operatur, Pater Facundez *in precept. decaleg. cap.* 17. *num.* 19. D. Card. de Lugo *ſeſſ.* 7. *diſp.* 17. *num.* 138. *in fin.* & communiter Doctores non obſtante, quod propter culturam, inventionem, vel jacturam, jure res a Poſſeſſore detinentur; nam author naturæ omnia creavit pro hominis conſervatione, idcirco attento hoc primario fine, homo, qui rem accepit, & propter culturam, vel facturam detinet, veluti donec alius ea non indigeat, ut bene D. Card. *d. loco n.* 144. *verb. ad tertium.*

Secundo, quoniam divites in ſupradicto caſu te-
6 nentur Dei præcepto pauperibus ſubvenire, ut in Deuteronom. *cap.* 16. ibi: *Ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno, & pauperi, qui tecum verſatur in terra.* In Evang. Matth. *cap.* 25. *Exurivi enim, & dediſtis mihi manducare, ſitivi, & dediſtis mihi bibere, hoſpes eram, & collegiſtis me, nudus eram, & operuiſtis me.* In Evangel. ibi: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima, & mente tua, hoc eſt maximum, & primum mandatum, ſecundum autem huic eſt ſimile, diliges proximum tuum, ſicut te ipſum, in his duo-*

bus

bus mandatis lex pendet univerſa ; quod præceptum eſt repetitum in *Evang. Lucæ cap.* 10. Hinc ſicuti divites ipſis , eorumque famulis conſulunt , ita egenis, & pauperibus conſulere tenentur . Hinc meritò D. Cardin. Gaetan. 2. 2. *qu.* 118. *art.* 3. Aragon. *ibi q.* 32. *art.* 5. Sarmient. *de reddit.* 3. *part. cap.* 4. aliique relati a Rev. Thom. Sanchez *lib.* 1. *conſilior. moral. cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 59. & nuper a Reverendiſs. meo germano Epiſcopo Policaſtrenſe *tract. de vera reſidentia cap.* 4. *ſeſſ.* 4. *num.* 1. & *ſeq.* docent , quod divites tenentur lege juſtitiæ pauperibus ſubvenire , & conſequenter valent iſti bona aliena capere ; nam poſito debito ex una parte jus , ea altera poſitum cenſetur .

Et quia gravis neceſſitas facilitèr convertitur in extremam, imò illa eſt gradus ultimus ad extremam, ſicuti pauper in extrema poteſt alienum accipere , & acceptio non habet malitiam furti, ità in gravi ne-
7 ceſſitate , cum in utraque penè eadem procedat ratio , ſicuti tenent Navar. *lib.* 3. *de reſtitut. cap.* 1. *dub.* 5. *num.* 367. Sà *verb. furtum* , P. Leſſius *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 12. *num.* 71. aliique cumulati a P. Dian. *part.* 1. *tract.* 13. & 3. *miſcell. reſol.* 39.

Gravis autem neceſſitas, juxtà placitum Navarri
8 *d. lib. num.* 258. verificatur , quando niſi indigenti ſubveniatur, incidet in infamiam , vel cadet à ſtatu, vel magnum incurret malum , & juxtà Sotum *de juſt. & jur. lib.* 5. *q.* 3. *art.* 4. eſt, quæ hominem conſtituit in periculo amittendi honorem, & ſecundum Cordubam *lib.* 1. *qu.* 16. eſt , que conſtituit hominem in vilem, & abjectam vitam.

Et huic accedit, quod inquit P. Molfeſ. *in ſumma tract.* 11. *cap.* 21. *num.* 61. quod graviùs punitur furtum commiſſum ex avaritia , quàm commiſſum ex
9 inopia *cap. fraternitas duodecimo* , *q.* 2. quia propter inopiam excuſatur aliquo modo a furto, quod confirmatur *Proverb. cap.* 6. *verſ.* 30. ibi : *Nam grandis eſt culpa , cum quis furatus fuerit* .

Quartò , inſtantiam non militare ea authoritate rerum judicatarum, etiam teſte Nicolao Boerio *deciſ.* 204. per Senatum Burdegalenſem duo juvenes , qui in majori hebdomada Calicem, & Patenam ſacram ab altare ſubripuerant , poſtquam in Eccleſia, & co-
10 ram populo veniam exoraverunt a Deo, tantùm fuſtigati, & ad perpetuum exilium condemnati fuerunt per Senatum Mediolanenſem, teſte Præſ. Julio Claro quoque habetur, ut §. *ſacrilegium n.* 3. quemdam furem pro Calice è templo ſubtracto, ad remigandum tantùm per quinquennium fuiſſe condemnatum, & alios duos pro candelabro argenteo fuſtigatos fuiſſe, atque relegatos. Et in Germania referente Benedict. Carpzovio *qu.* 88. *num.* 17. ſacrilegi citra mortem , Judicis arbitrio puniuntur , excepto pixidis furto , in qua Corpus Domini conſervetur . Pro fiſco verò, quæ ſequuntur, fuerunt replicata.

Primum, quod hoc furtum non erat ſimplex ſed cum ſacrilegii qualitate, & verè ſacrilegium ſecundum jus Canonicum , *cap. ſi quis contumax* §. *ſacrilegium* , & *cap. quisquis* 17. *q.* 4. ubi ſimilitèr ſacri-
11 legium committitur auferendo ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de ſacro, ſivè ſacrum de non ſacro; quod de jure communi pro ſacrilegio mortis pœna fuit practicata, ut in *l. ſacrilegii pœnam* 2. *ff. ad l. Juliam peculatus* , ubi Ulpianus inquit : *Pro qualitate perſona pro rei conditione, temporis , ætatis , & ſexus, vel ſeveriùs , vel clementiùs ſtatuere , & ſcio multos etiam ad beſtias damnaſſe ſacrilegos , nonnullos etiam vivos exuriſſe , alios verò in furca ſuſpendiſſe , &c.*
12 Quæ pœna mortis contrà furem nunc erat ſervanda , propter grandem ipſius temeritatem , cum non ſolum auream torquem Virginis ornamentum abſtulerit, verum etiam argenteas tabellas, quæ in teſtimonium divinæ munificentiæ erant ibi poſitæ , & in Deiparæ honorem pro gratiarum actione ; enim verò noſtræ
13 fidei teſtimonia erant manifeſta , necnon corona, quæ eſt imperii ſignum, ut Eſter *cap.* 2. ibi : *Et poſuit diadema Regni in capite ejus , fecitque eam regnare in loco Vaſti*, quo ſigno fur iſte imaginem uti Angelorum Reginam adorare debebat .

Secundum hanc pœnam fore infligendam, ſtante
14 *cap. Regni* , *Ad hoc* , *tit. de furt.* quo mortis pœna fuit impoſita pro furto unciam excedente; quod licèt ſit rigoroſum, nihilominus practicatur in Regno in furto commiſſo cum circumſtantia , & qualitate aggravante, veluti ſacrilegii, teſte Dom. Præſid. *dec.* 316. *num.* 7. ibi : *Nihilominus pœna capituli prædicti, non ſemper punivimus ſacrilegos furantes ultra unciam ne melioris conditionis ſint , quam non ſacrilegi* , Foller. *tit. de ſacr.* & Muſcatell. *in prax. fol.* 474. item fuit ponderatum, quod ſicut dictum *cap. ad hoc* quoque practicatur in furto unciam excedente in via publica quæ eſt ſub Regia protectione, & ob illud Regi fit injuria , D. Merlin. *contr.* 17. ſimilis, & majori ratione pro hoc furto rerum ab Eccleſia ſub Deiparæ protectione manente.

Tertium , ſtante *Conſtitutione Regni* incipiente, *Multæ leges* , qua ordinaria pœna pro ſacrilegio in duobus caſibus eſt indicta : primò ſi manifeſtè templa Dei deſtructa, vel fracta ſint violenter : ſecundò, ſi dona, & vaſa ſacra nocte ſublata ſint, ut videre eſt in dicta *Conſtitutione* , quæ in aliis caſibus pœnam arbitrio Judicis remittit; in enunciatia verò arbitrium tollit , & declarat crimen eſſe capitale .

Quartò , quia ita pro furto rei non ſacræ de lo-
15 co ſacro unciam excedente dicta pœna quoque fuit practicata in noſtra M. C. ut penès D. Sanfel. *deciſ.* 35. & 243.

Primò, & ultimo argumento jam apparet ſatisfactum, quia in hoc Regno contrariæ adſunt deciſiones tàm M. C. delegatæ , quam S. R. C.

Secundum, & tertium argumentum neque obſtant, quoniam reſtitutio fuit facta non ſua virtute, ſed ſequuta carceratione ob timorem pœnæ , & dictum, quod ſi aliquid operaretur , certè facilius homines manus ad alienas res extenderent ; nam ità dicerent : Furemur libenter, nàm non detecti alienis fruemur bonis , detecti verò reſtitutione , aut partis remiſſione capitalem pœnam evademus; quod eſt evitandum, ut publica conſervetur tranquillitas, quod in furto manifeſto, quo caſu res domino redditur, pœna lege non reperitur diminuta , imò aucta , ideòque de ea non eſt habenda ratio .

Neque quartum , nam quamvis in extrema neceſſitate conſtitutus aliena capere poſſit ; cum omnes res inferiores Divina Providentia ordinatæ ſint ad ho-
16 minum neceſſitatem, & Jus Gentium non poſſit Jus Divinum, & naturale evertere ; tamen hæc propoſitio non debet ita indiſtinctè intelligi ; etenim *Divus Thomas* 2. 2. *qu.* 66. *art.* 3. *in reſ.* fatetur , quod tunc licitè poteſt aliquis ex rebus alienis ſuæ neceſsitati ſubvenire, ſive manifeſte, ſive occultè ſublatis, nec hoc propriè habet rationem furti , vel rapinæ, quando imminet perſonæ periculum, & aliter ſubveniri non poteſt . Cæterum , quod committitur arbitrio uniuſcujuſque diſpenſatio propriarum rerum , ut ex eis ſubveniant neceſſitatem patientibus, quia multi ſunt hanc neceſſitatem patientes , & nihilominus non poteſt ex eadem re omnibus ſubveniri ; non eſt ergò concedendum, ut extra caſum extremæ neceſſitatis res alienas occultè quis poſſit accipere , ut quoque D. Card. Gaet. *d. loc. in comment.*

Pater Leſſius *de juſt. & jur. dicto cap. num.* 66. propoſitionem quoque limitat , concurrente ſcandalo ; nam eo caſu, eum, qui in neceſſitate verſatur, non
17 poſſe aliena uſurpare, ut inquit, niſi ante petierit, explicata ſua miſeria , & niſi certus ſit ſibi nihil obventurum .

Dom. Card. de Lugo *de juſt. & jur. tit. de neceſſitate excuſante à furto diſp.* 27. *ſeſſ.* 7. *num.* 104. tenet ,
18 quod omninò tenetur petere ; nam ut argumentatur , tunc poſſet abſque mortali peccato rem non petitam accipere, quando tunc jam tenebatur, niſi quando alii non dabant, & ille peribat .

Quod comprobatur ex *cap. Et ſi quis* 3. *de furt.* ubi habetur, eum, qui ob neceſſitatem famis, aut nu-
19 ditatis furatus fuerit cibaria, veſtem, aut pecus jejunare teneri per hebdomadas tres , & ſi reddiderit non cogatur jejunare, quod capitulum certè non loquitor de conſtituto in extrema neceſſitate, ſed in ea non ità gravi, ut per Gloſ. & Divum Thomam *loco quo ſupra* , vel de eo, quæ indebito modo ſuæ neceſſitati conſuluit , nempè ſubripiendo claneulum,

eum facile potuiſſes obtinere, ſi ſuam neceſſitatem aperuiſſet, juxta Leſſium *loco quo ſupra*, vel de eo, qui extra ſummam egeſtatem, alienum accipit ad
20 ſuam neceſſitatem ſublevandam juxta Gloſ. & Azzorium *part. 2. Inſtitut. moral. lib. 12. cap. 8. q. 8.*

Et doctrina comprobatur ratione, nam ſi hæc facultas daretur egenis, daratur quippe locus furtis, & rapinis, & totus mundus eſſet in confuſione, quinimo unuſquiſque amore proprio facile putaret ſe gravem pati neceſſitatem, & propenſione ad alienum Divites ſuperflua habere, & hinc divites evaderent pauperes.

Debebat igitur Aromatarius iſte, fidelibus ſuam neceſſitatem exponere, Angelorom Reginam deprecari, & Divinæ providentiæ confidere, etenim ſcriptum eſt in Evangelio Matthæi *cap. 6. Ideo dico vobis, ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini, nonne anima plus eſt, quam eſca, & corpus pluſquam veſtimentum? Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater veſter cæleſtis paſcit illa, nonne vos magis pluris eſtis illis? quis autem veſtrum cogitans, poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum, & in veſtimento quid ſolliciti eſtis, conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt, &c.* propterea me patrocinante (licet cum dolore) per M. C. V. fuit ad mortem condemnatus, ſed ab Excell. Domino D. Gaſpara de Haro Prorege non minus juſto, qua pio, optimo Principe, & numqam ſatis laudato a laqueo fuit liberatus, & ad Regias triremes miſſus.

Non enim dulcis, & pia, Mater Virgo Maria permiſit, ut gladius hic tot animas aliarum inſontes pertranſiret, licet enim ea ſit ſpeculum juſtitiæ, eſt quoque Mater Miſericordiæ, quam mihi maximo peccatori ab Altiſſimo impetret.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. VII.

An poſitus in neceſſitate ab ordinaria pæna ſit excuſandus.

SUMMARIUM.

1 *Aromatarius ſubripuit Coronam auream, torquem, & argenteas votorum tabellas ab Eccleſia Divi Auguſtini, & e quadam feneſtra deſcendit per reſtrem, fuit condemnatus ad mortem, ſed a Prorege fuit miſſus ad triremes, & aſſignatur ratio.*

1 Quidam Aromatarius ſubripuit ab Imagine Beat. Virg. Argenteam Coronam, aureum torquem, & argenteas tabellas votorum.

Delictum in genere conſtabat de exiſtentia rerum præcedenti die furti, *&* inde de deficientia, & de valore ducatorum centum.

Delictum in ſpecie fuit reperta fruſtra penulæ, qua induebatur Aromatarius, & facta diligentia in ejus domo, fuit inventa penula lacerata, fuit carceratus, & reſtituit omnes res Eccleſiæ, & confeſſus fuit a neceſſitate coactum ſe dictum furtum commiſiſſe.

Et per M. C. fuit ad mortem condemnatus, ſed ab Excellentiſſimo Domino D. Gaſpare de Haro Prorege ad Regias triremes fuit miſſus.

RESOLUTIONIS OCTAVÆ

ARGUMENTUM

An, & in quibus caſibus M. C. & Regiæ Audientiæ valeant interrogare reos in hoc Regno cum verberibus.

SUMMARIUM.

1 *Confeſſiones oportet eſſe ſpontaneas.*
2 *Confeſſiones aliqua territione, vel paucis verberibus habentur uti ſpontanea.*
3 *Caſus quo M. C. interrogavit latrones cum verberibus refertur ad exemplum.*
4 *Caſus admirationis, & æternæ recordationis recenſetur.*
5 *Indicia fallacia ſunt, & 6.*
7 *Delictum in genere in homicidio, & in eo caſu, quo prætenditur cadaver eſſe in mare, vel flumine projectum, ſive combuſtum non ſuppletur confeſſione, ſed cum ea nonnulla concurrere debent, & præſertim longa deficientia prætenſi occiſi a Patria,* num. 8. & 12.
9 *Dictum minoris in delicto atroci, & probationis difficillima juncto adminiculo ad torturam ſufficit.*
10 *Teſtes inhabiles, ſi ſunt plures, quam tres, plene probant juxta dictum* Farinac. *quem vide.*
11 *Melius eſt errare in dilationibus, quam in ſententiis & nulla de vita hominis cunctatio longa eſt,* ibidem.
13 *Mos interrogandi reos cum verberibus non eſt indiſtincte practicandus, quia periculoſus.*

Die 24. Aprilis 1685. in via publica non multum longe ab hac Civitate, a tribus latronibus armatis fuerunt nonnulli viatores Caſalis Fractæ Majoris, non ſolum veſtibus, ſed etiam ſubuculis ſpoliati: nocte vero vigeſima octava a Taberna, quæ dicitur Pontis Carbonariæ, nonnulla bona fuerunt furto ſubtracta cum januæ incendio, & eodem tempore, furandi cauſa, ſclopi ictus in perſonam alterius viatoris fuit emiſſus, ut plene conſtitit in genere, tam de primo enunciato furto, quam de ſecundo in taberna commiſſo, valorem unciæ ſatis excedentibus, ac de ictu ſclopi, licet abſque vulnere.

Die 30. pro dictis exceſſibus fuerunt carceribus mancipati Laurentius Funicellus, & Ferdinardus Caprius juvenes levis vitæ, utpote vagabundi, concubinarii, atque luſores, & tamquam de enarratis graviter indiciati a Judicibus M. C. fuerunt verberibus interrogati, & confeſſi, receptis confeſſionibus in Aula M. C. uti ſpontaneis; Compilato proceſſu intra paucas horas, cum M. C. procederet uti delegata, vigore reſcripti S. E. fuerunt ad mortem condemnati, & ante illius exequutionem ad tormentum, tamquam cadavera poſiti, in eo enim alia duo homicidia M. C. ignota, ab iis patrata, ediderunt.

In præfata cauſa a Magnif. Pauperum Patrono fuit allegatum, prædictas confeſſiones non fuiſſe ſpontaneas, ſed verberibus extortas, & licet præcedentibus
1 indiciis, non rite, ſed illegitime, quia non datis prius defenſionibus, neque deinde ratificatas, ideoque ad ordinariam pænam eſſe inefficaces.

Sed ab Advocato Fiſcali, primo fuit reſponſum, quod confeſſio licet oporteat eſſe non fraude, aut violentia a Judice procurata, ſed ſpontanea, ut teſtantur Doctores cumulati a Guazz. *defenſ.* 20. *cap.* 24. *num.* 1. a Sanchez. *lib.* 6. *cap.* 3. *dub.* 13. *num.* 2. & a P. Leſſio *de juſt. & jur. cap.* 29. *num.* 173. *&* 174. nihilominus ſpontanea quoque reputatur, ſi aliqua territione, aut paucis verberibus ſit extorta, ex doctrina Bald. *in l. obſervare*, C. *Quor. appell. non re-*
2 *cip. eſſe*, Paris de Puteo *de ſindic. in verbo de judiciis fol.* 268. Cancerii *in prax. crim. in ſex. formidine tormentorum num.* 10. Gram. *deciſ.* 34. *num.* 56. *&* 57. ac aliorum, qui ajunt, quod leviter tortus, non dicitur tortus, ſicuti levis febricula non dicitur febris, & conſequenter confeſſio hoc modo extorta dicitur ſpontanea; quæ doctrina approbatur a Follerio *in* 3. *p.* in verbo, *& ſi confitebuntur* in homine robuſto, quæ ſane doctrina in hoc Regno, ubi atrocia, & frequentia committuntur crimina pro bono regimine,

tam

Digitized by Google

tàm in Regiis Audientiis, quàm in M. C. practica-
tum, nempè contra latrones publicarum viarum, &
contrà committentes homicidia cauſa furti, vel alio-
sum mandato, & maximè mediante pecunia, ac con-
tra alios criminum labeſactatos, etiam ſi contra eos
gravia non præcedant indicia, juxtà doctrinam Fa-
rinac. *quæſt*. 37. *num*. 105. & *quæſt*. 38. *num*. 44. & 45.
ubi leviter indiciatum leviter torqueri poſſe affir-
mat, quod planè procedit in criminibus atrociori-
bus, quæ cum ſcandalo committuntur.

Secundò, quod prædicti erant graviter indiciati,
idcircò ex proceſſu informativo poterant acriter tor-
3 queri juxtà noſtri Regni Capitula, & præſertim *ſi cum*
ſceleratis, & quamquam confeſſiones poſt viginti qua-
tuor horas non fuerint ratificatæ, juxtà praxim com-
muniter receptam, & fundatam in Gloſ. *in l*. a. in
verb. *aliquid*, C. *quorum appellat. non recipiuntur*,
& *in l. ſervos*, C. *ad l. Juliam de vi publica*, Gloſſa
in l. 2. C. *de cuſtodia reorum* in verb. *conſtiterit*; Ta-
men dupliciter fuit reſponſum; Primò, quod dicta
ratiabitio non erat neceſſaria, quia grave tormentum
paſſi non fuere, ſed leviter verberati: Secundò, quia
ratihabitio circa tempus remittitur Judicis arbitrio,
attenta delicti gravitate, Rei conditione, ac tor-
menti qualitate, vel ſit poſt viginti quatuor horas,
vel die ſequenti, vel poſt horas, ſicuti confeſſiones
prædictorum, poſtquam in ſcriptis redactæ fuerunt
coram tota M. C. iterum ratificatæ, & tandem,
quod M. C. non contra jus egerat, & ſi præter jus,
tamen quod in præcitatis delictis à regulis juris re-
cedere poterat, propterea me patrocinante fuerunt
in foro magno morti traditi.

Hic etiam caſum à propoſito non alienum, &
memoriæ dignum non prætermitto. Die 24. Augu-
ſti 1687. oriente Sole dum Januarius, & Antonius
Scotellarus, Nicolaus Vitellius, Antonius Bologni-
nus piſcatores de Burgo Plagiæ, cum eorum parva cym-
ba piſcium capturæ incumberent contra Prochytæ In-
4 ſulam, ab armato Turcarum phaſelo fuerunt aggreſſi,
& mancipari, excepto Antonio, qui ſe projecit in
mare, & in natando cum auxilio aliorum piſcato-
rum, qui non multum diſtabant in alia cymba, vi-
tam, & libertatem in tuto poſuit: eodem tempore
accidit, quod Jo: Baptiſta Coceglino è Corſica cum
phaſelo cujus erat Gubernator, & adverſus Turcas cur-
ſabat, in Niſidis portum venit, & cum ibi adeſſent,
prædictus Antonius, ac prædicti alii piſcatores, errore
judicaverunt, quod prædictus Joannes Baptiſta die 24.
5 piſcatores ſocios cæperat, eo inducti, quia phaſelus
erat ſimilis Turcarum phaſelo, & quia Jo: Baptiſta
mala fama laborabat, quod eſſet Plagiarius, & hac
de cauſa, nonnulli nautæ ſocii cum eſſent in Ci-
vitate Veteri, præ timore dereliquerant eum.

Certioratus de hoc Dominus Prores, ut juſtitiæ,
& populo Plaggiæ vindictam clamanti, ſatisfaceret,
capta informatione de mala vita prædicti Jo: Bapt.
de fuga ſociorum in Civitate Veteri, ac examina-
tis piſcatoribus circa recognitionem phaſeli miſit
milites hiſpanos ad illum capiendum.

Prædictus, & Nautæ phaſeli cum quindecim capti:
Interrogati de exercitio, de itinere, de adventu, de
adventus cauſa, de fuga ſociorum in Civitate Veteri,
6 quia non uniformes, & concordes reſponderant, ſed
in magna variatione erant, temerarium judicium a
prædicto Antonio, & piſcatoribus factum, compro-
baverunt; Indeque a M. C. ſuper captura prædicto-
rum captivorum interrogati cum minis, & territione,
priùs eorum aliqui minores teſtati fuerunt Jo: Bapti-
ſtam, & majores ſocios die 24. Piſcatores cæpiſſe, ut
ſi inſervirent phaſelo adverſus Turcas, ſed quia renue-
bant, & in hoc valdè reluctabant, atque vociſera-
bant, quod Jo: Baptiſta, ac alii majores, inter quos
aderant duo Neapolitani, nè culpa notarentur, eos
necaverant, cadavera in mare projiciendo, & hinc
reperto ſanguine in macheris nautarum, & hinc car-
baſo phaſeli, de quo indicio teſtati fuerunt plures
teſtes, affirmantes ſanguinem eſſe humanum: Ob id
aucta ſuſpicione majores cum verberibus fuerunt in-
terrogati, ii factum quoque agnoverunt, licèt unuſ-
quiſque ſeipſum exonerans ſocios inculpaſſet.

Compilato proceſſu, in quo plenè conſtitit prædi-
ctos eſſe piſcatores ſolitos ire Prochytam, & ſolitos
7 Neapolim redire intra triduum, aut quatriduum, &
quod à die 19. Aug. pro tempore diſceſſerant Neap.
non redierant, quod à phaſelo armato fuerant aggreſſi,
& de fama, quod fuerant occiſi, & in mare projecti.

Fiſcus pluries inſtitit pro expeditione cauſæ, & cir-
ca delictum in genere, ajebat, quod in caſu, quo ca-
daver eſt in mare, vel in flumine projectum, ſivè
combuſtum, licèt delictum ſit facti permanentis, ob
difficultatem probationis, ponderatæ circumſtantiæ
conſtituunt delictum in genere, nempè diſceſſus cau-
ſa, deficientia, & fama, prout notant Angel. *in l.*
8 *certum*, *ff. de confeſſ*. Bald. *ad Speculat. tit. de ſen-*
tent. in fin. & *tit. de conſ*. Marſ. *in l*. 1. *de quæſt*.
Blanc. *in. l. fin. eod. tit. num*. 17. & 18. Guazz. *ad*
defenſ. defenſ. 4. *cap*. 4. Carpzov. *in prax. p*. 1. *q*. 16.
num. 19. Et ponderabat, quod prædicti non erant
vagabundi, & deficiebant à quadraginta diebus, &
cum confeſſionibus concurrebat adminiculum ſangui-
nis: conſideratum in propoſito a Caſſanæo in *con'ue-*
tud. Burgund. rubr. 1. §. 5. *num*. 40. & adminiculum
malæ famæ enunciati Jo: Baptiſtæ, qui reputabatur
plagiarius; adminiculum quoque conſideratum in
propoſito à Farinac. *q*. 10. *nu*. 11. & in ſpecie, quod
aderat convictio, etenim factum continebat maximam
atrocitatem, videlicet tria homicidia, & ſine cauſa,
& maximam probationum difficultatem, quia patra-
tum in mare, & alii teſtes inveniri non poterant, nec
actu, nec habitu: quod in præſenti aderant depo-
ſitiones ſeptem teſtium, qui licèt minores convince-
bant juxtà notata à Farinac. *q*. 58. *num*. 26. referen-
te dictum minoris in facto domeſtico, quando id aliun-
dè non habetur ad torturam ſufficere, & licèt *nu*. 52.
9 doctrinam limitet, ſi cum dicto impuberis concurrat
adminiculum, illud conſiderabatur in præſenti.

Item in præſenti aderant depoſitiones novem majo-
rum, licèt ſociorum, illæ erant ratificatæ in tortu-
ra, & quod octo convincebant unum, & quod atten-
ta doctrina Caballi *caſ*. 84. & *de omni genere homici-*
dii num. 539. quibus in locis habetur dictum ſocii cri-
minis facere indicium ad torturam, etiam nullo con-
currente adminiculo, ac doctrina Farinac. *quæſt*. 26.
10 *num*. 325. ubi affirmat, quod teſtes inhabiles plenè
probant, ſi ſunt plures, quàm tres.

Nihilominùs propoſita cauſa à ſolertiſſimo viro Ju-
dice D. Conſalvo Macchado viſum fuit M. C. eſſe pro
ſecuritate majus tempus expectandum, juxtà illud,
quod meliùs eſt errare in dilationibus, quam in ſen-
tentiis, & quod nulla de hominis morte cunctatio lon-
11 ga eſt: Inter has moras, Dom. Franciſcus Filama-
rinus Eques christiana pietate præditus literas re-
cepit à Rev. D. Franciſco Gatto, qui commoratur
Tunetum pro redemptione captivorum, continentes
enunciatos nautas eſſe vivos, & Captivos ſub domi-
nio Ali Corſici renegati, & uxores exhibuerunt alias
literas prædictorum virorum ab eodem manuſcriptas,
item alias publicas atteſtationes Reverendorum Pa-
trum Cappucinorum ibi degentium iiſdem pro Re-
demptione Captivorum, quibus omnibus literis, &
atteſtationibus verificatis, ſine ulla hæſitatione ingen-
ti gaudio fuerunt liberati, ac dictum, *ſtante comperta*
veritate N. & N. excarcerentur.

In hoc caſu admirationis, & æternæ recordationis,
duo, amice lector, memoriæ mandes, velim primum,
12 quod circumſtantia temporis, quæ in ſimilibus, eſt
de ſubſtantia delicti in genere, eſſe debet longi tem-
poris, prout notavi in *prax. crim*. 1. *decr*.

Secundum, quod mos, qui eſt in Regiis Audientiis,
& M. C. interrogandi reos cum verberibus, non eſt
13 indiſtinctè practicandus, ſed cum grano ſalis, v3.
contrà Homines malæ vitæ, & præcedente certo in-
dicio de crimine, non vago, & perfunctorio. Eſt igi-
tur cum prudentia exercendus, quia periculoſus;
etenim reus in tormento ordinario ſcit tormenti me-
tam, in hoc autem extraordinario neſcit, & timet Ju-
dicis iram; Ideoque ab eo abſtinere ſanctius eſt.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. VIII.

An interrogari poſſint Rei cum verberibus.

SUMMARIUM.

1 *Mos interrogandi Reos cum verberibus periculoſum, & quomodo practicandus.*

2 *Delictum in genere quando cadaver eſt in mare, aut in flumine, vel eſt combuſtum, quomodo eſt probandum.*

3 *In caſu dubio potius eſt dilatandum, & melius expectandum tempus in ſententiis.*

1 CОncluditur hic quod mos interrogandi reos cum verberibus eſt periculoſus, & non eſt indiſtincte practicandus, ſed cum grano ſalis.

Contra homines malæ vitæ, & præcedenta indicio certo de crimine, ideoque ab eo abſtinere ſanctius eſt *num.* 13.

2 . Delictum in genere, quando cadaver eſt in mare, vel in flumine, vel eſt combuſtum, ob difficultatem probationis ſufficit, quod probetur diſceſſus cauſa, deficientia, & fama *num.* 9.

In caſu dubio pro ſecuritate majus tempus expectandum eſt, nam melius eſt errare in dilationibus, quam in ſententiis.

RESOLUTIONIS NONÆ

ARGUMENTUM

An Conſtitutio Regni, *Minorum jura*, ſit juri communi conformis, an vero nova Conſtitutio an minor de jure communi, major vero de jure Regni indiſtincte pœna ordinaria ſit puniendus? An ſenex a pœna ordinaria ſit excuſandus? An *Pragmatica* 3. *de furtis* omnino contra nominatum *vitæ levitatem* requirat? An nominationes ſociorum, ut afficiant nominatum juxta *Pragmaticam* 3. requiratur, ut ſint habitæ in ordinaria tortura? An vero ſatis ſit, ut ſint ſpontaneæ, in tortura tamen ratificatæ.

SUMMARIUM.

1 *Excellentiſſimus Dominus D. Gaſpar de Haro Prorex laudatur.*

2 *Juſtitia multorum furum* num. 18. & 19.

3 *Pœna ultimi ſupplicii contra fures non eſt delicto conformis, neque de jure communi inducta.*

4 *Modus ſupplicii cum temperamento miſericordiæ eſt imponendus.*

5 *Senex mitius eſt puniendus* & 6.

7 *Major de jure communi eſt annorum* 25. *completorum, & refutatur Gloſ. in Conſtitutione Regni,* minorum jura, *quæ contrarium affirmat* & 8.

9 *Filius ſi patrem a manu Captivorum neglexerit redimere, & eſt annorum* 18. *privatur hæreditate, ſive alius conjunctus.*

10 *Pubertas favore alimentorum eſt annorum* 18.

11 *Militia in Regno ſupplet ætatem, & in ea fundatur Conſtitutio.*

12 Pragmatica 3. de furtis *regulatur a Capitulo Regni* Frequens, & ineffrenata *Lex nova declaratur per legem veterem*, ibidem.

13 *Capitulum Regni* Frequens, & ineffrenata *circa nominationes ſociorum habitas in tortura, loquitur de ordinaria tortura, de veritate* ibidem. *Dictum Baldi* conſ. 95. *circa nominationem ſocii* ibidem.

14 *Confeſſio ſocii criminis eſt valde de jure ſuſpecta, & periculoſa.*

15 Prag. 3. de furtis a cap. Conſtitutionem Divæ Memoriæ *eſt regulanda, & late interpretatur* & 16.

17 Deciſio Domini Præſidentis 570. *ponderatur.*

18 *Judex devenire poteſt ad mortis pœnam pro tribus furtis, ſi unumquodque Triremis pœna eſt dignum.*

19 *Juſtitia Ill. Comitis de Olivares.*

20 *Senex mitius punitur, ſi viribus, & intellectus eſt diminutus, Doctrina* Alberici de Roſate *circa ſenem refertur*, ibidem.

21 *Nominationes ſociorum juxta* Regiam Pragmaticam 3. de furtis, *ſatis eſt, ut ſint in tortura ratificatæ, & de ratione.*

22 *Maleficus non regnabit ſuper terram.*

EXterminatis è Regno exulibus, quinimo eorum nomine deleto, & a Civitate Saccullariis, ſollicitudine Excell. Domini D. Gaſparis de Haro Proregis glorioſæ, & immortalis memoriæ, in hoc anno 1687.

1 in hac eadem Civitate poſt multa maleficorum ſupplicia, inſurrexerunt alii fures, qui licet ſine admiratione, attenta civium multitudine, ac advenarum; Non ſine tamen perturbatione M. C. de nocte fractis januis apothecarum, ac domorum bona magni valoris ſubripuerunt, ſicut e Templo Divæ Mariæ Sanitatis; ac ab Eccleſia Animarum Purgatorii, fractis oſtiis, terebra, lampades argenteas contrectarunt, ſed tandem fato perierunt.

Etenim cum pro levi cauſa Thomas Breſcia auriga Protoſur reperiretur in M. C. carceratus, timore pejora ſubeundi, ob malam ejus conſcientiam, petiit impunitatem, promittens furta, ſociosque detegere, & hac ſpe impunitatis a Prorege promiſſa, plurima confeſſus fuit furta, & in ſocios nominavit Auguſtinum Peluſo, Antonium Carrozza Aurigam, Hora-

2 tium Parentem annorum 64., Franciſcum de Notare, Laurentium de Simone, Franciſcum Ruffo, Petrum Siccoja, Dominum Antonium de Vivo, Nicolaum Covene juvenem annorum 18. Paulum Garſia, & Nicolaum Barone, qui eodem tempore, diligentia Domini Conſiliarii de Lodeſma, mancipati fuerunt, præter Nicolaum Barone, & in M. C. pro Tribunali ſedente interrogati, nonnulla furta, valde unciam excedentia, & cum fractura commiſſa, agnoverunt, imo duo primi, quod furtum lampadum Sanctæ Mariæ Sanitatis admiſiſſent, item & ſecundus in ordine confeſſus fuit, quod ſolus enunciatum ſacrilegium in Eccleſia Purgatorii commiſit, nonus vero in ordine tantum duo furta confeſſus fuit, unum tempore quo erat minor annorum decem, & ſeptem, excepto Paulo Garſia, qui fuit negativus, verum contra eum aderant tres depoſitiones ſociorum in tortura ratificatæ, & in ejus faciem juratæ, duæ duabus furtis, alia pro alio furto magnæ quantitatis, & cum fractura patratis.

Compilato proceſſu Fiſcus contra omnes inſtetit pro morte, contra novem tamquam confeſſos, & contra decimum, nempe Paulum Garſia, tamquam convictum de pluribus furtis juxta *Reg. Pragm.* 3. *de furt.*

Adverſus quam inſtantiam infraſcripta conſiderata fuere, primum quod dicta ſententia diceretur valde

3 ſevera, quia dicta pœna pro furto non eſt conformis, neque a jure communi inducta, ſed practicatur ob publicam tranquillitatem, ut notat Farinac. poſt multos *quæſt.* 167. *nu.* 49. & ſic propter exemplum, quod in pœnis infligendis eſt fructus, quo Reſpublica gaudet, & ob id ſatis erat practicanda contra enunciatos ſacrilegos, ac magis labefactatos, alii vero, ſanctius foret, ut tranſmitterentur ad regias Triremes, quibus, & Regi, & Reipublicæ inſervirent, & ſi diù viverent, male quidem viverent, & ita condignam paterentur pœnam, & ſententia foret utique Deo, & homini-

minibus grara, juxta notata a Valer. Maxim. *lib. 6.*
cap. 5. ibi, *debitum ſupplicii modum legi dedit, æqui-*
tatis admirabili temperamento, ſe inter miſericor-
dem patrem, & juſtum legiſlatorem impartitum,
& juxta *tex. in cap. omnes 45. Diſtinct.* ibi, *ut juſta*
libramine quædam per æquitatem corrigat, quæ-
dam vero per miſerationem indulgeat; contra vero,
ut Fiſcus inſtabat, ſpectaculum foret, populo tri-
tiam afferens, cum natura inter nos quamdam co-
ationem conſtituerit.
…t pro Horatin Parente, quod ei omnino erat mi-
…randa pæna, quia ſenex juxta *tex. in l. a. ff. de term.*
5 …a, ubi quod in imponenda pæna, ſemper Judex
…icere debet conditionem, & perſonæ qualitatem,
n…tatem, quia gravior pæna imponi debet juniori,
q… ſeni, & Gloſ. *in l. fere in omnibus in verbo ſe-*
…ff. de regulis juris, ac poſt multos fatetur Novel-
l… *tract. ad defenſam part. 1. nu. 45.* ubi non ſolum
d…ptuagenario, ſed etiam de ſexagenario loquitur;
&…od in puncto aderat deciſio Senatus Mediolani,
a… ſenex in furtis inveteratus, tantummodo fuſti-
g… fuit, teſte Claro *in pract. quæſt. 60.* & licet
6 qu…lures Doctores relati a Farinac. *quæſt. 92. n. 35.*
fat…ur, quod tunc ſenex mitius eſt puniendus,
qu… propter ætatem eſt ſenſu, & intellectu dimi-
nu… juxta *gloſ. in l. ſenectus, C. de donat.* tamen non
ſol…hæc ratio a Judice inſpicienda eſt ad favorem
ſeni…ed in hoc crimine alia, & potiſſima eſt, quia
ſene…iribus diminutus efficitur impotens ad labo-
rand…; & conſequenter ad panem lucrandum, quan-
do e… propter ſenectutem eſt intellectu diminutus,
utiq… eſt ignoſcendum, ut inquit Summus Ponti-
fex i…*r. tant. 86. diſtin.* ibi: *Sed quia ſimplicita-*
tem ſ… cum ſenectute novimus.
Ire…ro Nicolao Covone dicebatur, quod contra
eum…modo inſtantia locum habebat, nam quam-
7 via ill…t major de jure Regni juxta *Conſtit. Mino-*
rum ju… quia annorum 18. erat tamen minor de ju-
re com…i, quo major eſt annorum vigintiquinque
comple…m, ut in *l. maritus, §. l. Jul. la a. ff. ad*
l. Jul. d…lt. & toto tit. ff. de minorib. 25. ann.
Et q… aberraverat Gloſſator in d. *Conſtitutione*
putans, …in lit. A. eam eſſe conformem juri com-
muni pe…*t. in auth. ut cum de appellat. cognoſci-*
8 *tur, §.…n de prædictis verſ. hanc autem pænam,*
collat. 8.…oniam *text.* ibi non definit maiorem æta-
tem; ſed…caſu paticulari loquitur, v3. Quando fi-
lius parre… manu captivorum redimere neglexerit,
9 ſive alius…junctus, ut illius hæreditate privetur,
ſi decimu…tavum annum compleverit, & ſic favo-
re redem…ris.
Nec m… *tex. in l. Mela, ff. de aliment. & cibar.*
legat. ubi…que ad pubertatem alimento relinquan-
tur, Hadr…s conſtituit illa deberi uſque ad deci-
mum octa… annum: Quoniam hac lege non pro-
batur, q…ajor ſit annorum decem & octo, cum
loquatur d…bertate, quæ de jure ad dictam ætatem
extenditur…terminatio enim prædicta fuit pie-
10 tatis cauſa… Juris Conſultus ſequentibus verbis de-
claravit,…ti, *Generaliter pubertas, etſi non ſic*
definiatur,…ea pietatis intuitus ſola ſpecie alimen-
torum, hoc…pus ætatis eſſe obſervandum, non eſt
inutile: Ne…lia jura, quæ ibi Gloſſator allegat, ad
rem faciunt…t per legi, & ponderavi.
Quod no… *Conſtitutio minorum jura*; quæ vo-
luit minore… Regno, tam maſculos, quam fæmi-
11 nas intelli…os, eaſque, qui vel quæ non dum æta-
tis ſuæ de…m octavum annum exceſſerint, quo
completo…nibus perfectæ ætatis reputari, funda-
ta quidem… in *l. 3. C. ſi minor, majorem, &c. ubi*
malitia ſu…t ætatem, & ſic aucta tempore homi-
num mali… In hoc Regno congrua ætas fuit demi-
nuta, & …r ætas annorum viginti quinque ad æta-
tem dece…& octo abbreviata, quod in Nicolao Co-
vone no…nſiderabatur in furando tanta malitia,
quonia… non ſolus furatus eſt, ſed in aliorum co-
mitiva,…b illa inductus primum furtum commiſe-
rat in a…decimo ſeptimo ſuæ ætatis, & conſequen-
ter co…eratione dignus.
Ne…n pro Paulo Garſia conſiderabatur, quod
prag.…furt. qua diſpoſitum eſt, tres depoſitiones

ſociorum, licet ſingulares, & de diverſis actibus face-
re plenam probationem, regulatur a *cap. Regni* in-
cipiente *Frequens, & ineffrenatæ*, cum non ſit no-
12 vum, quod una lex nova intelligatur per legem ve-
terem, tanto magis, quando una dependet ab altera,
& eſt alterius in eadem materia ampliativa, teſte
D. Præſid. *deciſ.* 221. & quod prædictum *capitulum*
loquebatur de confeſſionibus in ordinaria tortura ha-
bitis, & non ſpontaneis, ut verba capituli indicant,
ibi, *& ut ſe habet conſuetudo plectendi criminis, tor-*
mentis ſubdantur legitimis, ſi de ſe facinus confeſſi
fuerint, & ratione confirmatur, nam magis credi-
tur, ſocios veritatem dicere in dolore tormentorum,
13 Baldi *doctr. in conſ. 95. nu. 7.* ibi, *dicunt Doctores,*
quod contra alium, magis ſtatur confeſſioni factæ in
tormentis, quam ſpontaneæ: Et ita in propoſito te-
net Scipio Theodorus *alleg. 97. nu. 6.* de jure etenim
communi confeſſio ſocii criminis eſt ſuſpecta, & pe-
riculoſa, cum poſſit eſſe, quod nominet inimicum, vel
potentem ob ſpem veniæ, ut ex *tex. in l. fin. C. de ac-*
14 *cuſat. & ex tex. in cap. 1. de confeſſ. in 6.* Hinc Cri-
minaliſtæ uno ore fatentur, confeſſiones ſociorum
etiam mille plene non probare.
Quod contrarium non reperiebatur ſcriptum, nam
in *deciſ.* Gizzarell. 78. *nu.* 4. hæc verba leguntur, *quia*
erat convictus ex depoſitionibus quatuor ſociorum, qui
in torturam confeſſi fuerunt, non legitur, & in tortura
ratificati in *deciſ.* D. Sanfel. 382. *nu.* 7. ibi, *Cæteri*
vero fuerint torti, & confeſſi in ordinaria tortura,
qui damnati extitere ad ultimum ſupplicium.
Amplius, quod præcitata Pragmatica erat quoque
regulanda ob neceſſariam conſequentiam a *cap.* inci-
piente *Conſtitutionem Divæ Memoriæ*, quo fuit *capi-*
tulum Frequens reformatum, nimirum, ut illud tan-
tum procedat contra nominatum levis, & infamatæ
vitæ, & hinc falluntur qui ajunt, tunc non proce-
dere, quando depoſitiones ſunt contra nominatum bo-
næ famæ, & probatæ vitæ, cum poſitive voluerunt
capitulum malam nominati vitam exprimere, ita ut ei
ſint dandæ defenſiones ſuper dicta levitate, & infa-
matione, ſicut clare *in cap. num.* 30.
Inſuper *in d. prag. 3. de furtis* non leguntur verba
15 illa (*di qualſivoglia ſtato, o condizione*), quæ ex-
ſtant *in pragm. 1. de exulibus de perſequendis maleſa-*
ctoribus, & 6. de receptatoribus; quæ non dubitatur,
quod a præfato *capitulo* quoque dependeat, cum il-
lud clare, & principaliter contra receptatores loqua-
tur; idcirco ubi pragmaticæ hoc requiſitum infamatæ
vitæ voluerunt, per enunciata verba declaraverunt;
Et licet *in dicta prag.* 3. illa legantur verba (*contro*
tutti li nominati), & qui omne dicit, nihil exclu-
dit: tamen eſt advertendum, quod in rebus crimina-
libus ſemper mitior interpretatio facienda eſt, & hic,
ut illa verba intelligantur contra omnes, nimirum
cujuſvis gradus infamatæ tamen vitæ, cæterum ſi vo-
luiſſet Pragmatica, declaraviſſet per illud verbum
16 (*condizione*) quod licet hominis ſtatum, & fortu-
nam reſpectu temporum, & rerum denotat nobilem,
& ignobilem, divitem, vel inopem, &c. tamen hic
cum poſitum ſit poſt alterum verbum, ſcilicet (*ſtato*)
ex communi uſu loquendi, perſonæ qualitatem reſpe-
ctu morum ſignificat.
Et quamvis fuerit per S. C. condemnatus quidam
fur a quatuor ſociis nominatus, non obſtante oppoſi-
tione prædicti requiſiti, teſte D. Præſid. *dec.* 579. *verſ.*
his non obſtantibus, fuit ponderatum, quod illa de-
ciſio fuit promulgata non ſine contradictione Domi-
norum Conſiliariorum Aulæ, & quia, ut notat D. Præ-
17 ſes, qualitas temporis ita exigebat, non poterant
Neapolitani, attento numero furum, ire ad propria
rura, & depoſitiones erant conteſtes in uno furto; &
contra prædictum Garſia erant ſingulares pro diverſis
furtis, & hoc tempore non vigebat numerus tanto-
rum furum.
Sed M. C. Condemnavit ſupradictos Peluſo, Ca-
rozza, Parente, de Notare, de Simone, Ruſſo, Sic-
18 coja & de Vivo ad ultimum ſupplicium, quoniam
circumſcripta *capituli Ad hoc* obſervatio, de qua in
præcedentibus reſolutionibus, erant ſupradicti con-
feſſi non ſolum de tribus furtis; ſed quamplurimis
aliis; & unumquodque capitale, ſcilicet triremis pœ-
na.

Digitized by Google

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. VIII.

An intarrogari poſſint Rai aum verberibus.

SUMMARIUM.

1 *Mos interrogandi Reos cum verberibus periculoſum, & quomodo practicandus.*
2 *Delictum in genere quando cadaver eſt in mare, aut in flumine, vel eſt combuſtum, quomodo eſt probandum.*
3 *In caſu dubio potius eſt dilatandum, & melius expectandum tempus in ſententiis.*

1 CONcluditur hic quod mos interrogandi reos aum verberibus elt periculoſus, & non eſt indiſtincte practicandus, ſed cum grano ſalis.

Contra homines malæ vitæ, & præcedenta indicio certo de crimina, ideoque ab co abſtinere ſanctius eſt *num.* 13.

2 Delictum in ganere, quando cadaver eſt in mare, vel in flumine, vel eſt combuſtum, ob difficultatem probationis ſufficit, quod probetur diſceſſus cauſa, deficientia, & ſama *num.* 9.

In caſu dubio pro ſecuritate majus tempus expectandum eſt, nam melius eſt errare in dilationibus, quam in ſententiis.

RESOLUTIONIS NONÆ

ARGUMENTUM

An Conſtitutio Regni, *Minorum jura*, ſit juri communi conformis, an vero nova Conſtitutio an minor de jure communi, major vero de jure Regni indiſtincte pœna ordinaria ſit puniendus? An ſenex a pœna ordinaria ſit excuſandus? An *Pragmatica 3. de furtis* omnino contra nominatum *vitæ levitatem* requirat? An nominationes ſociorum, ut afficiant nominatum juxta *Pragmaticam* 3. requiratur, ut ſint habitæ in ordinaria tortura? An vero ſatis ſit, ut ſint ſpontaneæ, in tortura tamen ratificatæ.

SUMMARIUM.

1 *Excellentiſſimus Dominus D.Gaſpar de Haro Prorex laudatur.*
2 *Juſtitia multorum furum* num. 18. & 19.
3 *Pana ultimi ſupplicii contra fures non eſt delicto conformis, neque de jure communi inducta.*
4 *Modus ſupplicii cum temperamento miſericordia eſt imponendus.*
5 *Senex mitius eſt puniendus & 6.*
7 *Major de jure communi eſt annorum 25. completorum, & refutatur Gloſ. in Conſtitutione Regni,* minorum jura, *qua contrarium affirmat & 8.*
9 *Filius ſi patrem a manu Captivorum neglexerit redimere, & eſt annorum* 18. *privatur hæreditate, ſive alius conjunctus.*
10 *Pubertas favore alimentorum eſt annorum 18.*
11 *Militia in Regno ſupplet ætatem, & in ea fundatur Conſtitutio.*
12 Pragmatica 3. da ſurtis *regulatur a Capitulo Regni* Frequens, & ineffrenata *Lex nova declaratur per legem veterem*, ibidem.
13 *Capitulum Regni* Frequens, & ineffranata *circa nominationes ſociorum habitas in tortura, loquitur de ordinaria tortura, de veritate* ibidem. *Dictum Baldi* conſ. 95. *circa nominationem ſocii* ibidem.
14 *Confeſſio ſocii criminis eſt valde de jure ſuſpecta, & periculoſa.*
15 Prag. 3. de ſurtis e cap. Conſtitutionem Divæ Memoriæ *eſt regulanda, & late interpretatur & 16.*
17 Deciſio Domini Præſidentis 570. *ponderatur.*
18 *Judex devenire poteſt ad mortis pœnam pro tribus furtis, ſi unumquodque Triremis pœna eſt dignum.*
19 *Juſtitia Ill. Comitis de Olivares.*
20 *Senex mitius punitur, ſi viribus, & intellectus eſt diminutus, Doctrina* Alberici de Roſate *circa ſenem refertur*, ibidem.
21 *Nominationes ſociorum juxta* Regiam Pragmaticam 3. de furtis, *ſatis eſt, ut ſint in tortura ratificata, & de ratione.*
22 *Maleficus non regnabit ſuper terram.*

EXterminatis è Ragno eaulibus, quinimo eorum nomine deleto, & a Civitata Saccculariis, ſollicitudine Eacell. Domini D. Gaſparis de Haro Proregis glorioſæ, & immortalis memoriæ, in hoc anno 1687.
1 in hac eadem Civitata poſt multa maleficeorum ſupplicia, inſurreaeruot alii fures, qui licet ſina admiratione, attenta civium multitudine, ac advanarum; Non ſine tamen perturbatione M. C. de nocte fractis januis apothecarum, ac domorum bona magni valoris ſubripuerunt, ſicut a Tamplo Divæ Mariæ Sanitatis; ac ab Eccleſia Animarum Purgatorii, fractis oſtiis, terebra, lampades argenteas contrectarunt, ſed tandem fato perierunt.

Etenim cum pro levi cauſa Thomas Breſcia auriga Protoſur reperiretur in M. C. carceratus, timore pejora ſubeundi, ob malam ajus conſcientiam, petiit impunitatem, promittens furta, ſocioſque detegere, & hac ſpe impunitatis a Prorege promiſſa, plurima confeſſus fuit ſarta, & in ſocios nominavit Auguſtinum Peluſo, Antonium Carrozza Aurigam, Hora-
2 tium Parentem annorum 64., Franciſcum de Notare, Laurentium da Simone, Franciſcum Ruſſo, Patrum Siccoja, Dominum Antonium de Vivo, Nicolaum Covene juvenem annorum 18. Paulum Garba, & Nicolaum Barone, qui eodem tampore, diligentia Domini Conſiliarii da Lodeſma, mancipati fuerunt, præter Nicolaum Barone, & in M. C. pro Tribunali ſedente interrogati, nonnulla furta, valde nociam excedentia, & cum fractura commiſſe, agnoverunt, imo duo primi, quod furtum lampadum Sanctæ Mariæ Sanitatis admiſiſſent, item & ſecundus in ordine confeſſus fuit, quod ſolus enunciatum ſacrilegium in Eccleſia Purgatorii commiſit, nonus varo in ordine tantum duo furta confeſſus fuit, unum tampora quo erat minor annorum decem, & ſeptem, axcepto Paulo Garſia, qui fuit negativus, verum contra aum adeſ rant tres dapoſitiones ſociorum in tortura ratificatæ, & in ajus faciam juratæ, duæ duabus furtis, alia pro alio furto magnæ quantitatis, & cum fractura patratis.

Compilato proceſſu Fiſcus contra omnes inſtatit pro morte, contra novam tamquam confaſſos, & contra decimum, nempe Paulum Garſia, tamquam convictum de pluribus furtis juata *Reg. Pragm.* 3. *de furt.*

Adverſus quam inſtantiam infraſcripta conſiderata fuere, primum quod dicta ſententia diceretur valde
3 ſevara, quia dicta pœna pro furto non aſt conformis, naque a jure communi inducta, ſed practicatur ob publicam tranquillitatam, ut notat Farinac. poſt multos *quaſt.* 167. *nu.* 49. & ſic proptar examplum, quod in pœnis infligendis eſt fructus, quo Reſpublica gaudet, & ob id ſatis erat practicanda contra anunciatos ſacrilegos, ac magis labefactatos, alii varo, ſanctius foret, ut tranſmittatentur ad regias Triramas, quibus, & Regi, & Reipublicæ inſervirent, & ſi diù viverent, male quidem viverent, & ita condignam paterentur pœnam, & ſententia forat utique Deo, & homini-

minibus grata, juxta notata a Valer. Maxim. *lib. 6.*
cap. 5. ibi, *debitum ſupplicii modum legi dedit, aqui-*
tatis admirabili temperamento, ſe inter miſericor-
dem patrem, & juſtum legislatorem impartitum,
4 & juxta *tex. in cap. omnes 45. Diſtinct.* ibi, *ut juſto*
libramine quadam per æquitatem corrigat, qua-
dam vero per miſerationem indulgeat; contra vero,
ut Fiſcus inſtabat, ſpectaculum foret, populo tri-
ſtitiam afferens, cum natura inter nos quamdam co-
gnationem conſtituerit.

Et pro Horatio Parente, quod ei omnino erat mi-
noranda pœna, quia ſenex juxta *tex. in l. 2. ff. de term.*
5 *moto*, ubi quod in imponenda pœna, ſemper Judex
inſpicere debet conditionem, & perſonæ qualitatem,
ac ætatem, quia gravior pœna impoai debet juniori,
quam ſeni, & Gloſ. *in l. ſere in omnibus in verbo ſe-*
ne, ff. de regulis juris, ac poſt multos fatetur Novel-
lus *in tract. ad defenſam part. 1. nu. 45.* ubi non ſolum
de ſeptuagenario, ſed etiam de ſexagenario loquitur;
& quod in puncto aderat deciſio Senatus Mediolani,
a quo ſenex in furtis inveteratus, tantummodo ſuſti-
gatus fuit, teſte Claro *in pract. quaſt. 60.* & licet
6 quamplures Doctores relati a Farinac. *quaſt. 92. n. 35.*
fateantur, quod tunc ſenex mitius eſt puniendus,
quando propter ætatem eſt ſenſu, & intellectu dimi-
nutus, juxta *gloſ. in l. ſenectus, C. de donat.* tamen non
ſolum hæc ratio a Judice inſpicienda eſt ad favorem
ſenis, ſed in hoc crimine alia, & potiſſima eſt, quia
ſenex viribus diminutus efficitur impotens ad labo-
randum; & conſequenter ad panem lucrandum, quan-
do enim propter ſenectutem eſt intellectu diminutus,
utique ei eſt ignoſcendum, ut inquit Summus Ponti-
fex in *cap. tant. 86. diſtin.* ibi: *Sed quia ſimplicita-*
tem tuam cum ſenectute novimus.

Item pro Nicolao Covone dicebatur, quod contra
eum nullo modo inſtantia locum habebat, nam quam-
7 vis ille eſſet major de jure Regni juxta *Conſtit. Mino-*
rum jura, quia annorum 18. erat tamen minor de ju-
re communi, quo major eſt annorum vigintiquinque
completorum, ut in *l. maritus, §. l. Jul. in 2. ff. ad*
l. Jul. de adult. & toto tit. ff. de minorib. 25. ann.

Et quod aberraverat Gloſſator in d. *Conſtitutione*
putans, ut in lit. A. eam eſſe conformem juri com-
muni per *text. in auth. ut cum de appellat. cognoſci-*
8 *tur, §. unum de prædictis verſ. hanc autem pœnam,*
collat. 8. Quoniam *text.* ibi non definit maiorem æta-
tem, ſed in caſu particulari loquitur, vz. Quando fi-
lius patrem a manu captivorum redimere neglexerit,
9 ſive alius conjunctus, ut illius hæreditate privetur,
ſi decimum octavum annum compleverit, & ſic favo-
re redemptionis.

Nec movet *tex. in l. Mela, ff. de aliment. & cibar.*
legat. ubi ſi uſque ad pubertatem alimento relinquan-
tur, Hadrianus conſtituit illa deberi uſque ad deci-
mum octavum annum: Quoniam hac lege non pro-
batur, quod major ſit annorum decem & octo, cum
loquatur de pubertate, quæ de jure ad dictam ætatem
extenditur: determinatio enim prædicta fuit pie-
10 tatis cauſa, ut Juris Conſultus ſequentibus verbis de-
claravit, veluti, *Generaliter pubertas, etſi non ſic*
definiatur, tamen pietatis intuitu ſola ſpecie alimen-
torum, hoc tempus ætatis eſſe obſervandum, non eſt
inutile: Nec alia jura, quæ ibi Gloſſator allegat, ad
rem faciunt, ut per legi, & ponderavi.

Quod noſtra *Conſtitutio minorum jura*, quæ vo-
luit minores in Regno, tam maſculos, quam fœmi-
11 nas intelligi eos, eaſque, qui vel quæ non dum æta-
tis ſuæ decimum octavum annum exceſſerint, quo
completo in omnibus perfectæ ætatis reputari, funda-
ta quidem eſt in *l. 3. C. ſi minor, majorem, &c.* ubi
malitia ſupplet ætatem, & ſic aucta tempore homi-
num malitia, In hoc Regno congrua ætas fuit demi-
nuta, & major ætas annorum viginti quinque ad æta-
tem decem, & octo abbreviata, quod in Nicolao Co-
vone non conſiderabatur in furando tanta malitia,
quoniam is non ſolus furatus eſt, ſed in aliorum co-
mitiva, & ab illa inductus primum furtum commiſe-
rat in anno decimo ſeptimo ſuæ ætatis, & conſequen-
ter commiſeratione dignus.

Nec non pro Paulo Garſia conſiderabatur, quod
prag. 3. de furt. qua diſpoſitum eſt, tres depoſitiones
ſociorum, licet ſingulares, & de diverſis actibus face-
re plenam probationem, regulatur a *cap. Regni in-*
cipiente Frequens, & ineffrenata, cum non ſit no-
12 vum, quod una lex nova intelligatur per legem ve-
terem, tanto magis, quando una dependet ab altera,
& eſt alterius in eadem materia ampliativa, teſte
D. Præſid. *deciſ. 221.* & quod prædictum *capitulum*
loquebatur de confeſſionibus in ordinaria tortura ha-
bitis, & non ſpontaneis, ut verba capituli indicant,
ibi, *& ut ſe habet conſuetudo plectendi criminis, tor-*
mentis ſubduntur legitimis, ſi de ſe facinus confeſſi
fuerint, & ratione confirmatur, nam magis credi-
tur, ſocios veritatem dicere in dolore tormentorum,
13 Baldi *doctr. in conſ. 95. nu. 7.* ibi, *dicunt Doctores,*
quod contra alium, magis ſtatur confeſſioni factæ in
tormentis, quam ſpontanea: Et ita in propoſito te-
net Scipio Theodorus *alleg. 97. nu. 6.* de jure etenim
communi confeſſio ſocii criminis eſt ſuſpecta, & pe-
riculoſa, cum poſſit eſſe, quod nominet inimicum, vel
potentem ob ſpem veniæ, ut ex *tex. in l. fin. C. de ac-*
14 *cuſat. & ex tex. in cap. 1. de confeſſ. in 6.* Hinc Cri-
minaliſtæ uno ore fatentur, confeſſiones ſociorum
etiam mille plene non probare.

Quod contrarium non reperiebatur ſcriptum, nam
in *deciſ.* Gizzarell. 78. *nu.* 4. hæc verba leguntur, *quia*
erat convictus ex depoſitionibus quatuor ſociorum, qui
in tortura confeſſi fuerunt, non legitur, & in tortura
ratificati in *deciſ.* D. Sanfel. 382. *nu.* 7. ibi, *Cæteri*
vero fuerint torti, & confeſſi in ordinaria tortura,
qui damnati extitere ad ultimum ſupplicium.

Amplius, quod præcitata Pragmatica erat quoque
regulanda ob neceſſariam conſequentiam a *cap.* inci-
piente *Conſtitutionem Divæ Memoriæ*, quo fuit *capi-*
tulum Frequens reformatum, nimirum, ut illud tan-
tum procedat contra nominatum levis, & infamatæ
vitæ, & hinc falluntur qui ajunt, tunc non proce-
dere, quando depoſitiones ſunt contra nominatum bo-
næ famæ, & probatæ vitæ, cum poſitive voluerunt
capitulum malam nominati vitam exprimere, ita ut ei
ſint dandæ defenſiones ſuper dicta levitate, & infa-
matione, ſicut clare *in cap. num.* 30.

Inſuper *in d. prag. 3. de furtis* non leguntur verba
15 illa (*di qualſivoglia ſtato, o condizione*), quæ exi-
ſtunt *in pragm. 1. de exulibus de perſequendis malefa-*
ctoribus, & 6. de receptatoribus; quæ non dubitatur,
quod a præfato *capitulo* quoque dependeat, cum il-
lud clare, & principaliter contra receptatores loqua-
tur; ideirco ubi pragmaticæ hoc requiſitum infamatæ
vitæ voluerunt, per enunciata verba declaraverunt;
Et licet *in dicta prag.* 3. illa legantur verba (*contro*
tutti li nominati), & qui omne dicit, nihil exclu-
dit: tamen eſt advertendum, quod in rebus crimina-
libus ſemper mitior interpretatio facienda eſt, & hic,
ut illa verba intelligantur contra omnes, nimirum
cujuſvis gradus infamatæ tamen vitæ, cæterum ſi vo-
luiſſet Pragmatica, declaraviſſet per illud verbum
16 (*condizione*) quod licet hominis ſtatum, & fortu-
nam reſpectu temporum, & rerum denotat nobilem,
& ignobilem, divitem, vel inopem, &c. tamen hic
cum poſitum ſit poſt alterum verbum, ſcilicet (*ſtato*)
ex communi uſu loquendi, perſonæ qualitatem reſpe-
ctu morum ſignificat.

Et quamvis fuerit per S. C. condemnatus quidam
fur a quatuor ſociis nominatus, non obſtante oppoſi-
tione prædicti requiſiti, teſte D. Præſid. *dec. 570. verſ.*
his non obſtantibus, fuit ponderatum, quod illa de-
ciſio fuit promulgata non ſine contradictione Domi-
norum Conſiliariorum Aulæ, & quia, ut notat D. Præ-
17 ſes, qualitas temporis ita exigebat, non poterant
Neapolitani, attento numero furum, ire ad propria
rura, & depoſitiones erant conteſtes in uno furto; &
contra prædictum Garſia erant ſingulares pro diverſis
furtis, & hoc tempore non vigebat numerus tanto-
rum furum.

Sed M. C. Condemnavit ſupradictos Peluſo, Ca-
rozza, Parente, de Notare, de Simone, Ruſſo, Sie-
18 coja & de Vivo ad ultimum ſupplicium, quoniam
circumſcripta *capituli Ad hoc* obſervatio, de qua in
præcedentibus reſolutionibus, erant ſupradicti con-
feſſi non ſolum de tribus furtis, ſed quamplurimis
aliis; & unumquodque capitale, ſcilicet triremis pœ-
na

na dignum, quo caſu recte Judex ad mortis pœnam devenire poteſt, juxta notata a Conſiliario Gramat. *dec.* 16 *n.* 5. *&* 6. a Farinac. *quæſt.* 25. *n.* 7. & pro tribus furtis non modicæ quantitatis, & conſequenter capitalibus *quæſt.* 167. *nu.* 50.

Et in contrarium ponderata viſum fuit non obſtare, quoniam in hac Civitate, quæ eſt plena magno populo juſtitia exercenda eſt, ut pax conſervetur: & fuit adductum exemplum, quod tempore Comitis de Olivares a M.C. fuerunt tredecim ad mortem condemnati, & inter eos quoque minor, cum de nocte
19 in hac Civitate barbis adulternis furarentur, ut penes Thorum *in comp. tom.* 2. *part.* 1. *verb. pœna furti fol.* 395. *in fine.*

Et contra Horatium Parente M.C. ſequuta fuit DD. ſententiam affirmantium, tunc ſenem mitius puniri, quando non ſolum viribus, ſed intellectu diminutus cognoſcitur, ut penes Farinac. *qu.* 92. *nu.* 35. & præſer-
20 tim ex Alberici de Roſate doctrina *in l.* 1. *§. impubes, ff. ad Syllanianum*, ajentes *caſtiga juvenem ferula, furca ſenem, corrige juvenem, & pende ſenem*; gravius utique debet ſenex puniri, is enim cum majorem mali cognitionem habeat, minus delinquere debet; & ſi alia ratio ponderaretur, nimirum deficientia virium, furandi occaſio daretur.

Nihilominus M.C. etiam cum miſericordiæ temperamento, hanc protulit ſententiam non condemnando Nicolaum Covone majorem de jure Regni ad mortis pœnam, ſed ad remigandum ejus vita durante, ad quam pœnam Fiſcus quoque concordavit Paulum Garſia, propter enunciatam difficultatem requiſiti levis vitæ, ob quam difficultatem Judices non erant concordes.

Cæterum alia objectio contra Fiſcum nimirum de confeſſionibus ſpontaneis concorditer fuit rejecta, conſiderando, quod *capitulum* fuit promulgatum, ut delicta non remaneant impunita, ſicut ante illius promulgationem, ut plurimum latrones, & fures remanebant, ob difficultatem probationis, & teſtium defectum; hinc ſi ſolum ſocii criminis confeſſi in tortura ordinaria, nempe in ea, quæ datis defenſionibus practicatur, probarent, certo certius, quod delicta remanerent impunita, nam ut experimento habetur, ex centum delinquentibus, qui ponuntur in tortura confitetur unus, hinc fuit conſideratum, quod licet *capitulum* loquutum fuerit in dicto caſu, non tamen confeſſiones ſpontaneas excludebat, & quod ita ſtatuit, ut caſui magis
21 dubitabili provideret, cum negari non poſſit, quod confeſſio facta in tortura, ſit magis periculoſa propter doloris impatientiam, qua multi inſontes delicta non patrata agnoverunt, ut advertit D. Hadrianus *in l.* 1. *de quæſt.* & nos præ dolore comperimus; requiritur enim ratificatio in tortura ad purgandam confitentis infamiam *cap. illi qui* 5. *qu.* 5. & ita docent DD. præſertim Caball. *caſu* 33. *&* 158. Pegner. *deciſ.* 5. ubi de conſuetudine Conſilii Cataloniæ non requiritur d. ratificatio ob experientiam, quæ in illa Provincia docuit, majorem ſemper veritatem ineſſe dictis ſociorum, quam in aliis tamquam melius facti veritatem commemorantium, quam alii; concurrentibus cum eorum dictis adminiculis

Sententia fuit confirmata per Regium Collaterale Conſilium, referente eodem Domino Judice D. Conſalvo Machado; poſtea Nicolaus Barone intra breve tempus reſcripto S. E. fuit foriudicatus, & captus
22 deinde morti fuit traditus: Hinc illud, *maleficus non regnabit ſuper terram.*

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. IX.

An Conſtitutio Regni *Minorum jura* ſit juri communi conformis.

SUMMARIUM.

1 *Conſtitutio Regni* minorum *an ſit conſona juri communi.*
2 *Senex an ſit mitius puniendus.*
3 *Ætas* 25. *annorum in minoribus eſt abbreviata ad* 18. *annos.*

1 CONcluditur hic, quod modus ſupplicii cum temperamento miſericordiæ miſceri debet.
2 Unde ſenex mitius eſt puniendus, ſi viribus, & intellectu eſt diminutus *n.* 5. *&* 20.
3 Ætas in hoc Regno minorum viginti quinque annorum eſt breviata ad ætatem decem, & octo, quam Conſtitutionem Regni *minorum jura nu.* 10. *Pragm.* 3. *de furtis* interpretatur.

RESOLUTIONIS DECIMÆ

ARGUMENTUM

In crimine facti permanentis, veluti tonſionis monetæ, an data difficultate, ſive corporis delicti impoſſibilitate, illud per conjecturas recte probari poſſit.

SUMMARIUM.

1 *Indicia in crimine tonſionis monetæ referuntur &* 2. 3. 11. 12. 13. 14.
4 *Auxilium præſtitum inciſori, & falſatori Regiarum monetarum a principio, & præcedente tractatu præſtitum, juxta opinionem* Farinac. & Dom. Merl. *ultimo ſupplicio eſt dignum.*
6 *Delictum in genere in crimine tonſionis monetæ, & fabricationis ponitur &* 6.
7 *Delictum in genere in crimine fabricationis falſæ monetæ debet conſtare per peritos in arte, nec ſufficit, ſi per alios probetur. Et per ocularem inſpectionem probari debet, neque rei confeſſione ſuppletur*, ibid.
8 *Delictum in genere in crimine tonſionis monetæ, etiam per non peritos recte probatur. Delictum in genere in crimine tonſionis monetæ data difficultate probationis, per conjecturas probatur*, ibid.
9 *Corpus delicti facti permanentis, data difficultate, & impoſſibilitate probationis, probatur per conjecturas, ſicuti delictum in genere delicti facti tranſeuntis.*
10 *Malitia improbo patrocinari non debet.*

MOneta (animadvertere) tamquam rotunda, eadem ac Fortunæ rota eſſe videtur, nam modo erigit, modo deprimit hominem, hinc monetæ circumtonſor ſuper inſtabilis fortunæ rotam manum extendere videtur; & dum lætus circumcidit, putatque ſe fore felicem,
1 erectumque pecunia in altum; ecce incautus deprehenſus in læthi heu miſer concidit profundum. Ita evenit Alexio de Juorio pulcherrimæ puellæ uxorato, is inquam de crimine tonſionis monetæ accuſatus a diligentiſſ. Judice D. Conſalvo Machado fuit carceratus, & quia penes ipſius perſonam fuerunt reperta reſegmina argentea monetarum, forficula cum pede, qua utuntur argentarii, in qua etiam aderant rebava, ſeu reliquiæ argenteæ, in ejuſque domo, duo ſcabellu in quibus erant foramina duo, ac lapides duo cum ſignaturis argenteis, quæ omnia recognita ab expertis Regiæ Siclæ, ſeu Officinæ monetariæ, ii teſtati fuerunt, qualiter reſegmina erant regiarum monetarum, forficula capta ad incidendas monetas, & rebavæ ibi exiſtentes erant argenteæ, quod foramina in ſcabellis erant ad menſuram pedis dictæ forficulæ, de judicio quod in eis appoſita fuerat, incidendi cauſa monetas,

& quod

& quod ſignaturæ in lapides erant factæ pro limanais monetis.

Sane quia hæc inventio, & recognitio erat expleta cum interventu Judicis, res quidem impoſturæ ſuſpicione carebat, idcirco conſtitutus dictus Alexius in M. C. pro Tribunali ſedente, totum confeſſus fuit, & morti traditus, & eum confeſſus fuerit, qualiter regias totonderat monetas, & earum magnam quantitatem receperat a mercatore Nicolao Fabotio de Civitate Averſæ, qui eum ſcientia præſliterat ei pecuniam probam, & receperat tocisam eum lucro quindecim aſſium pro quolibet ducato. Quinimo, quod pluries dictus Fabotius domi ſuæ, & proprie in cella vinaria inſimul cum ipſo Alexio, monetas totonderat, apponendo pedem dictæ forſiculæ in foramine facto in quadam ſella ibi exiſtente; Fabotius quoque in carcerem fuit detruſus, contra quem ſupradictæ confeſſioni acceſſerunt infraſcripti teſtes, Catharina de Carolo uxor Alexii, quæ tonſionis crimen a viro patratum depoſuit de viſu, quod ipſa ſemper virum animadverterat, ne hoc committeret facinus, quodque in ejus domo multoties acceſſerat dictus Fabotius, & de viſu, quod bonam monetam Alexio commodaverat, & malam receperat, cum lucro a viro enunciato, ac de dicto ejus viri, quod etiam inſimul monetas inciderant.

Nicolaus Saldaro famulus prædicti Fabotii, qui teſtatus fuit viſu, quod aſſidue ejus Dominus probam monetam eligebat a mala, & quod quantitatem dictæ monetæ probæ tradiderat Alexio, necnon, quod in
2 cella vinaria, clauſo oſtio, pluries cum dicto Alexio permanſerat, de judicio quod monetas incidebant; eo magis, quia aliquas inciſuras in ea invenerat, & alias in banco apothecæ, papiro, ſeu cartha involutas, & demum, quod dictus Fabotius, audita carceratione prædicti Alexii, totam monetam argenteam a ſua apotheca amoverat.

Decem teſtes depoſuerunt, quod dictus Fabotius impendebat monetam valde corroſam, ac de fama, quod erat inciſor Regiarum monetarum, & tandem duo alii teſtes depoſuerunt, qualiter facta diligentia in cella vi-
3 naria domus d. Fabotii, ibi fuerit inventa ſella cum foramine juxta menſuram pedis forſiculæ inventæ penes prædictum Alexium.

Propterea uti reus examinatus, quia omnia negavit, Fiſcus inſtetit contra eum pro tortura ex proceſſu informativo, duplici capite; Tum pro auxilio præſtito in commodando dicto alexio bonam monetam, quod auxilium, cum fuerit a principio cum ſcientia, & præcedente tractatu, ut Alexius eam incideret, & in pro dicta inciſione lucrum faceret quindecim aſſium pro
4 quolibet ducato, erat præſtitum ipſo delicto, ideoque mortis pœna dignum juxta doctrinam Farinac. *qu.* 115. poſt *num.* 128. in cauſa quo unus monetam fabricat falſam, & alter præcedente ſcientia, & tractatu impendit, & in hoc propoſito adductam a D. Reg. Merlin. *contr.* 26. *nu.* 25. *tom.* 2. Tum etiam pro crimine tonſionis monetarum ab ipſo Fabotio in domo propria expleto.

Et licet pro ratione dubitandi fuiſſet dictum, quod inquiſitio contra enunciatum Fabotium carebat delicto in genere, quod cujusvis inquiſitionis eſt fundamentum, juxta vulgatum *text. in l.* 1. §. *Item illud.*, *ff. ad S. C. Syllan.* & nemo ſanæ mentis hucuſque revocavit in dubium, quia pro prætenſo crimine tonſionis monetæ, in ipſius domo non erant repertæ monetarum inciſuræ, non forſices, vel monetæ de recenti inciſæ, quæ illud conſtituunt, juxta tradita a Muſcatell. *tit. de falſa moneta num.* 15. & notata a me *in* 1. *decreto*
5 *num.* 14. juncta praxi M. C. ſicuti in crimine fabricationis monetæ falſæ, inſtrumenta apta ad cudendum, & materia pro monetis fabricandis formant corpus delicti, quod evidenter per oculorum inſpectionem debet conſtare, & non ſufficere, ſi de eo appareat per indicia, & conjecturas, nec per rei confeſſionem ſuppleatur, ut teſtantur Burſatus *conſ.* 190. *num.* 4. *lib.* 2. Hondedeus *conſ.* 6. *n.* 11. *lib.* 2. Cephalus *conſ.* 230. *lib.* 2. Farinac. *quæſt.* 2. *par.* 1. *n.* 22. Guazzin. *defenſ.* 4. *cap.* 9. Conciolus *reſol.* 1. *nu.* 3. D. de Luca *in obſerv. ad dec. de Frath.* 401. *n.* 4.

Et reſpectu alterius capitis, nempe auxilii debebat conſtare de quantitate, & monetarum qualitate, eratque neceſſarium earum interceptum, quæ prædicta cum intercepto conſtituiſſent corpus delicti.

6 Attamen in contrarium fuit replicatum, eſſe veriſſimum regulariter in crimine tonſionis monetæ corpus delicti, ipſam monetam diminutam, cum inſtrumentis aptis ad incidendum repertam, conſtituere, ut Muſcatell. & alii teſtantur: ſed quando illa haberi difficile, impoſſibileque eſt, ut in præſenti caſu, quo Fabotius habita notitia de captura d. Alexii totam monetam e domo amoverat, nec Muſcatell. nec alius Doctor negant, non eſſe recurrendum ad conjecturas.

Quod Burſatus, Honded, Cephalus, Farinac., ac cæteri loquuntur de crimine fabricationis monetæ falſæ, in quo pro perfecta cognitione corpus delicti conſtare debet per peritos in arte, nec ſufficit ſi per
7 alios teſtes probetur, nam alii, quam periti nequeunt judicare de pecunia adulterina, tam reſpectu formæ, qua moneta cuditur, quam reſpectu materiæ, qua componitur, ſi illa ſit expendibilis, aut non. Hæc utique cognitio non eſt omnibus communis, idcirco illud evidenter, & per oculorum inſpectionem, & non conjecturis probatur, aut rei confeſſione ſuppletur, nihilominus idem Hondedeus *conſ.* 106. *nu.* 19. *lib.* 1. dicit, quod data difficultate probationis poteſt illud conjecturis probari.

Burſatus *d. conſ. num.* 4. in crimine monetæ adulterinæ, delicti corpus indiciis probatum, pleniſſime quoque probatum affirmat, accedente Rei confeſſione.

Farinacius dicit, quod per inſpectionem oculorum corpus delicti in hac materia conſtare debet, & non
8 ſufficere, ſi per indicia probetur, quia circa hoc nulla adeſt difficultas, igitur data difficultate, & impoſſibilitate contrarium concludit.

Neque alii Doctores poſita difficultate probationis delicti in genere in hoc crimine tonſionis, quod omnibus innoteſcit, quia moneta inciſa ab omnibus recte recognoſcitur, contrarium fatentur.

Et reſpectu auxilii, major aderat difficultas, quia circa quantitatem, & monetarum qualitatem, non de facili teſtes advertunt, ſicuti circa interceptionem monetarum, nam hæ in dies expenduntur.

Rurſus, quod data difficultate probationis corporis delicti, nulla conſtituenda ſit differentia inter crimina facti tranſeuntis, & facti permanentis: nam ratio propter quam in criminibus, quæ veſtigia non relinquunt, non admittitur probatio corporis delicti
9 per indicia & conjecturas, nulla alia eſt, quam difficultas, & probationis impoſſibilitas; ergo quando eadem adeſt in delictis facti permanentis, idem jus conſtituendum eſt, ut advertunt Follerius *in prax. crim. tit. capiat. informatio num.* 14. *Idem in* 3. *par. num.* 34. Guazz. *defenſ.* 4. *cap.* 2. *num.* 4. Danza *de pugn. Doctorum tom.* 2. *tit. de cogn. & prob. delict. num.* 36. 37. 38. *&* 39. Carpzovius *q.* 19. *tit. de pœna parricidii tit. ſi de delicto non conſtat num.* 19. ubi ita in propoſito inquit: *Si præter omnem adhibitam diligentiam de corpore delicti, & ſic in inſpectione cadaveris Conſtare nequeat, exiſtentibus indiciis indubitatis, & in delictis facti tranſeuntis ad condemnandum ſufficientibus, Iudex pœnam ordinariam dictans nec utique a vero, & æquo aberrat*; *Et qu.* 119. *n.* 60. *Etſi Judici incumbat veritatem criminis per facti evidentiam, & inſpectionem indagare, attamen cum ſæpius evidentia facti, & criminis certitudo haberi nequeat, indiciis nihilominus indubitatis apparentibus, utique reſpublica, quæ delicta puniri vult, l.* 51. §. 2. *ff. ad l. Aquiliam, ad torturam quandoque procedere jubet, licet non conſtet prius certa de ipſo facinore, nempe per evidentiam facti.*

Ad hæc, quod ſi aliter ſervaretur, eſſet certe nequiſſimum, quia improbo malitia patrocinaretur, quo
10 leges juſtitiæ cultrices abhorrent, & melioris conditionis eſſe improbus callidus, quam improbus rudis, qui ad occultandum corpus delicti, aut non advertit, aut neſcit.

Quod in præſenti contra dictum Fabotium gravia aderant indicia, cum crimen hoc valde ſit privilegiatum. Et primo conſiderabatur dictum Alexii in torturam ratificatum, quod juxta text. *in l.* 1. *C. de falſ. moneta*, indicium faciebat ad torturam; eo magis cum adminiculo ſellæ repertæ in cella vinaria juxta menſuram pedis forſiculæ, ut Alexius dixit.

So-

Secundo, depoſitio famuli adjuncta cum depoſitione uxoris valde contra eum urgebat.

Tertio capenſio nummorum circumciſorum, de qua deponebant decem teſtes, erat optimum indicium, Decian. *in tractat. crim. lib. 7. cap.* 27. Hyppolytus de Marſiliis *conſ.* 31. *nu.* 17. Cruſius *par.* 2. *cap.* 36. *n.* 146. *&* 147.

Quarto, mala ipſius ſama circa hoc crimen erat magnum indicium, Cruſius *dict. c. n.* 257. & juxta *Regiam prngm. de monetis* 2.

Propterea attenta difficultate corporis delicti, fuit dictus Fabotius acriter ex processu informativo tortus, & non confeſſus ad Regias Triremes ad tempus tranſmiſſus; Aleaius vero, uti diximus, fuit morti traditus.

Ego tamen in crimine facti permanentis data difficultate probationis corporis delicti non habui umquam difficultatem, illud ſufficere probari conjecturis, nam ſicuti iſtæ ſunt ſufficientes in crimine facti tranſeuntis, ita ſunt ſufficientes in crimine facti permanentis redacti ad modum, quo corpus delicti oculis conſpici nequeat, eo fortius pro tortura infligenda, quæ de genere probatorio eſt, teſte Cujacio *in l. ultim. C. de probat.* ibi: *probationes dicuntur teſtes, inſtrumenta, & quæſtiones*; verum illam non practicarem ex processu informativo; etiam attenta doctrina Carpzovii, qui citatis locis deſiderat indicia certa, & indubitata, ante enim defenſiones non dicuntur certæ, quia poſſunt a reo evacuari, & ita ne multiplicentur quoque ſpecialia.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. X.

An delictum in genere in crimine facti permanentis, & tonſionis monetæ probari poteſt per conjecturas.

SUMMARIUM.

1 *Delictum in genere in crimine fabricationis falſæ monetæ debet conſtare per Peritos in arte, & per ocularem inſpectionem, & quod per teſtes non poſſit probari, & quid in crimine tonſionis.*

2 *An poſſit imponi torturn ex processu informativo.*

1 DElictum in genere in crimine fabricationis falſæ monetæ debet conſtare per Peritos in arte, & per ocularem inſpectionem.

Nec ſufficit per alios teſtes probari, neque confeſſio Rei ſupplet.

Secus eſt in crimine tonſionis monetæ, ubi etiam per non Peritos probatur delictum in genere *num.* 2. *&* 8.

2 An autem poſſit procedi ad torturam ex processu informativo ſtantibus indiciis hoc proponitur a Domino Auctore, *num.* 3. ſcilicet, quod examinatus Reus, quia omnia negavit, Fiſcus inſtetit contra eum pro tortura ex processu informativo. Et poſtquam varie tractavit de cauſa, & in *num.* 14. teſtatus fuit, quod Fabotius Reus acriter ex processu informativo fuit tortus, tandem eodem *num.* 15. in fine dicit: *Eam* (ſcilicet torturam) *non practicarem ex processu informativo etiam attenta doctrina Carpzovii, qui citatis locis deſiderat indicia certa, & indubitata, nunc enim defenſiones non dicuntur certæ; quia poſſunt a Reo evacuari, & ita ne multiplicentur ſpecialia.*

At idem Dominus Auctor in fine ſuæ praxis civilis, in ſua prima Reſolutione Criminali *num.* 18. dicit ſe limitare, id quod hic ſcripſerat v3., ibi: *Tamen ſcriptum limito, quoties inquiſitus ſit potens, & facile probationem fiſcalem avertere poſſit, & juſtitiam eludere, prout in præſenti conſiderabam, qui modus ut dictum eſt, fundatur in particulari lege Regni a Rege condita. Et quis autem eam inficiat legem præſumens adeo juſtam, & rationabilem, ut nulla prorſus contra hujuſmodi præſumptionem admittatur probatio? juxta receptiſſimam gloſſ. in l. relegati in fin. ff. de pænis, Porro, &c.*

RESOLUTIONIS UNDECIMÆ.

ARGUMENTUM.

An ſtatutum, quod auget pœnam contra alias condemnatum procedat quoque contra concordatum.

SUMMARIUM.

1 *Quæ fata manent, quamvis ſignificata, non mutantur.*

2 *Perquiſitio domi, ſive alibi pro detegendo crimine falſæ monetæ, cum Judicis interventu eſt facienda.*

3 *Differentia inter condemnationem, & concordiam ponderatur.*

4 *Statutum pœnale ſtrictiſſime eſt interpretandum, nec ultra verba extendendum.*

5 *mulieres mitius ſunt puniendæ, quam mares.*

6 *Emendatio a pœna ſperatur. Perfidia ineſt in perſeverantia*, ibidem.

7 *Conſuetus in delinquendo gravius eſt puniendus.*

8 *Conſuetudo delinquendi in pari crimine, indicia reddit urgentiora.*

9 *concordia pœnam continet, & infamiam irrogat.*

10 *Statutum continet caſum non expreſſum, ſi in eo eadem ratio conſideratur, quæ ineſt expreſſo.*

11 *Concordia eſt magis tuta, quam condemnatio.*

12 *Dictum Joel in inciſione monetarum refertur.*

13 *Fata ſæpe ludunt in cauſis.*

14 *Amor eſt fortior ad inſtar mortis.*

ADhoc ſpectat illud: *Quæ fata manent, quamvis ſignificata, non mutantur*, juxtà vulgatam Taciti ſententiam: Etenim D. Roſa Capaſſo mater, D. Catharina, D. Joanna, & D. Antonia Alvarez Sotomajor filia, quæ in carceres M. C. erant detentæ,
1 pro crimine tonſionis monetæ, cum Ægyptia quadam tranſeunte, jocosè quid ipſis futurum exquiſiviſſent, & hæc malè augurata eſſet, peſsimè verò reſpectu Roſæ, nempe ſuſpendio ipſam morituram, pro mercede conviciis affecta illa fuit: aliquot poſt dies in generali viſitatione facta a Reg. Coll. Conſil. in honorem Natalis Domini noſtri Jeſu Chriſti, D. Roſa Capaſſo, D. Catharina, uti magis gravatæ ad exulandum per decennium concordatæ fuerunt: Cæteræ vero conſignatæ, ſed quia in idem inciderunt crimen, ſecrete habitando in hac Civitate caſu a Birruariis M. C. fuerunt iterum carceratæ, & fato dicta D. Roſa periit.

Etenim Birruarii, pro alia Regiæ Curiæ explenda diligentia, introiverunt domum ubi dicta D. Roſa, & ejus filiæ morabantur in abſcondito; & cum fu-
2 gam arripere tentaverint, ab iis mancipatæ fuerunt. Habita deinde notitia de earum mala qualitate, interveniente Judice M. C. fuit facta perquiſitio juxta *prag.* 12. *de monetis*, & in perſonam D. Roſæ fuerunt reper-

reperta quamplurima Regiarum monetarum reſegmina, & in ſuo ſcrinio ſorficula cum rebavis argenteis apta ad incidandum monetas; ſicuti in perſonam D. Catharinæ aliæ reſegmina in papyro involuta cum ſorficula quoque apta ad diminuendum, & in propria arca pecunia inciſa circa ſummam ducatorum cenſum, & in domi coquina olla Regiarum monetarum reſegminibus plana. Capta informatione, & compilato proceſſu cum termino horarum, contra D. Roſam, & D. Catharinam, Fiſcus, (cujus munus ſuſtinebam) inſtitit pro morte vigore *Reg. prag.* 2. *de monetis*, §. 22. ubi cunai, vaſa aurum liquantia, & inſtromenta ad cudendum monetam, ſorfices, raſegmina monetarum, & inſtrumenta ad diminuendum reperta penes alias condemnatos, vel tortos, pro eadem cauſa convincunt; & attenta mala anteacta vita, eſt in arbitrio Judicum imponere ultimi ſupplicii pœnam, facta relatione in Regio Coll. Conſ., & coram Excell. Dom. D. Gaſpare de Haro, Prorege juſtitiæ zelantiſſimo, duo adverſus Fiſci inſtantiam ſuerunt propoſita a probo Viro Papirio Caliſto earum advocato.

Unum, quod dicta Regia Pragmatica loquitur de condemantione, & non da concordia, quæ longe diſtat a primo; cum ad condemnationem non deveniatur, niſi facta teſtium repetitione, qua facta remanet
3 Fiſci probatio valida, & ea non facta invalida; itam impartito deſenſionum termino, quo inquiſiti indicia purgare cum repulſa teſtium, & innocentiam alio modo demonſtrare valent, & præcedenta cauſæ cognitione, ſundatur in rei certitudine: nam ita concordia, ad quam aliquando inquiſiti, & carcerati deveniunt carcerum tædio; maxima ſi egeni, & deſenſionem facere nequeunt, ſicuti in præſenti pondarabat, quod prædictæ tanquam egenæ deſanſionem facere non poterant, & pro libertata habenda, prædictam cum Fiſco fecerant concordiam; ideoque inſtantiam Regii Fiſci pro morta locum babere nequibat, cum dicta Regia Pragmatica concordiam non comprehendat.

Addebat, quod ſtatutum pænale ſtrictiſsime eſt interpretandum, nec ultra verba extandendum, *l. cum*
4 *quidem, juncta Gloſ. de liberis, & poſthum. l. penult. de pænis, cap. in pænis de regul. juris in 6. cap. odia eod. tit.* Bertaz. *conſ.* 43. *num.* 1. & 2. *conſ.* 76. *n.* 20. & 21. *conſ.* 175. *num.* 53. ubi inquit, *quod ſtatutum ſterile eſt, uti mula, quæ non parit, & ſubaudatum non admittit intellectum.*

Alterum, quod dicta Pragmatica non imponit Judici neceſsitatem, ſed dat poteſtatem hanc pænam imponendi, cum eam ſuo relinquat arbitrio, & quod omnino arbitrium erat impartiendum mulieribus, quæ in delictis a jure communi ſamper mitius puniuntur,
5 ſicuti jura, & exempla cumolat eruditus Tiraquellus *de pænis temperandis cauſa* 9. Farinac. *quæſt.* 98. *cauſa* 10. etiam in Crimine læſæ Majeſtatis, ut ex *l. quiſquis C. ad l. Jul. majeſtatis, §. ad filias*, ibi: *mitior enim circa eas debet eſſe ſententia, quas pro infirmitate ſexus minus auſuras eſſe confidimus.*

Ex adverſo Fiſcus ad primum reſpondit objectum, quod *Pragm.* quæ Judici dat facultatem ultimom imponendi ſupplicium contra primo loco condemnatum, & denuo pro eodem crimine indiciatum, in duplici ratione fundatur.

Prima, quia cum pæna pro delicto impoſita ſperatur emendatio, & ad ſecundum crimen conſideratur,
6 ut malitia, & hominis perfidia, ideoque iſtud ſeveriori pæna, & uſque ad mortam caſtigari permittat; qui enim pæna non amendatur, ſupradicta ratione at-
7 tenta, gravius eſt puniendus, juxta *text. in l. capit. §. ſolent de pænis, in verbo correpti, & in cap. cum non ab homine de judiciis*, ibi, *creſcente contumacia excommunicationis macrone ferri, ſane primum ſecundum aggravat crimen*, teſte Dom. Sanfel. *deciſ.* 341. *in fine.*

Secunda, quia prima inquiſitio, & anteacta vita, indicia, quæ in ſecunda inquiſitione pro eodem delicto ſunt, urgentiora reddit, juxta *gloſſam in l. jube-*
8 *mus* 23. *Cod. de probation.* Merſilium *in §. diligenter num.* 99. & *conſ.* 44. Cruſium *de indiciis, quæ ex infamia naſcuntur*, Anton. de Ballis *qu.* 24. aliis concurrentibus, & comprobatur Ciceronis *authoritate lib.* 2. *de inventione num.* 143. ibi: *quare tam ejus, quem arguit ex antefactis accuſator, improbare debebit, & oſtendere, ſi quo in pari ante peccato convictus ſit, ſi id non poterit, ſi qua in ſimilem ante ſuſpicionem venerit.*

Hæc quidem in concordia conſiderantur, cum ea, pœnam, qua homo emandatur, quoque contineat, & in cauſa criminis infamiam irrogat, juxta *text. in l.* 18. *C. ex quibus cauſis infamia irrogatur*, quæ in-
9 cipit. *Non damnatos quidem dumtaxat injuria, ſed pactos quoque perpetuum edictum infamat, l.* 4. *de his qui notantur infamia in fine*, ibi, *damnatus pactuſque erit ſimili modo infamis.* Et cum concordia tacita criminis confeſſionem habeat, ut inquit Paulus *in l.* 5. *ff. de his qui notantur infamia*, per hæc verba, *quoniam intelligitur confiteri crimen, qui paciſcitur*, juncta Gloſ. *Accurſii lit. B. ibi ſcilicet transfigendo*, juxta notata a Menochio *de præſumpt. lib.* 1. *qu.* 89. *num.* 85. Gabriele *lib.* 2. *conſ.* 23. Maſcard. *concl.* 300. *lib.* 1. Julio Caro *quæſt.* 21. *verſ. pax*, & Gloſ. *parvus in d. l. damnatos, verbo infamis*, ibi, *confitetur crimen, qui paciſcitur.*

Hinc, qui cum Fiſco concordatur propter delictum, delicti poena ſeipſum ſubjecit; quamobrem ajebat Fiſcus, quod d. *Reg. Pragm.* concordiam quoque comprehendebat, non per viam extenſionis, ſed per
10 viam comprehenſionis, & quod ſtatutum pænale caſum non expreſſum atiam comprehendit, quando ratio, in qua ſundatur, in dicto caſu non expreſſo atiam verificatur, Bertaz. *conſ.* 345. *num.* 4. Capiblancus *de Baronibus pragm.* 8. *cap.* 52. *num.* 12. & per Dom. Præſidentem *deciſ.* 570. ubi ita per S. C. definitum tradit.

11 Rurſus, quod concordia magis tuta erat, quam condemnatio; quoniam hæc ſequi poterat ultra condignum, aut imperitia Judicium, aut ſævitia, vel per querelantium calumniam; concordia vero procedebat a propria conſcientia, quæ tutum eſt, & fidele conſilium, præterquam quod concordiæ in viſitatione M. C. carceratorum ſemper benignæ fiunt; & hæc cum magna clementia ſuit facta, quoniam graviter de dicto crimine erant indiciatæ, quemadmodum ex proceſſu demonſtrabam.

Ad alterum, quod arbitrium omnino erat Fiſco impartiandum, quoniam hodierno tempore crimen hoc erat frequentiſſimum propter facilitatem, qua & nocte; & die in proprios lares committitur in magnum Reipublicæ detrimentum, quod moneta ſamal ab uno inciſa, iterum, atque iterum ab alio erat diminuta,
12 juxta illud Joel *cap.* 1. *num.* 4. *reſiduum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit locuſta*; Cæterum, quod *Reg. Pragm.* expreſſe comprehendit mulieres, propterea me patrocinante, M. C. Roſam ad mortam condemnavit, & non Catharinam, quæ erat
13 in pari cauſa, quia ſæpe fata Ludunt in cauſis, nec non ad tormentum tamquam cadaver, quod licet debiliſſima fortiter ſubſtinuit filiarum amore, ne illæ ſua confeſſione gravarentur; hinc illud *ad instar mor-*
14 *tis, amor eſt fortis*, & ita Roſa, quæ in vita fuit ſcandalum, in amore fuit filiabus exemplum, referente eodem D. Judice Machado.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT XI.

An ſtatutum, quod auget pænam contra Condemnatum, procedat quoque contra Concordatum.

SUMMARIUM.

1 *Mater, & filia tondentes monetam, mater damnata ad mortem fuit, & filia non.*

2 *Statuium an comprehendat caſum non expreſſum, quando ratio verificatar, ubi de Reg. Pragmatica, quæ adaug:s iadicia contra condemnatos, & tortos de ano crimiae, aa comprehendat Concordatas.*
3 *Qui reincidunt ia deliſtam, gravius paniaatar.*
4 *An tondentes monetam modici valoris poſſint puniri pœna mortis.*
5 *An tondeates monetam exteram puniantur morte, ubi de demiauente ſine forbice, aut pondus excedente.*

SPecialis certe eſt deciſio, quæ habetur in hac Reſolu-
tione, qua in pari cauſa delicti tonſionis monetæ
1 Roſa mater quæ totonderat, & in cujus perſonam pro
indicio fuerunt reperta reſegmina argentea, & forſi-
cula cum rebavis argenteis in ſcrinio fuit morti dam-
nata, & inſuper ad torturam tamquam cadaver ac-
ceſſit: Catharina vero filia, in eadem domo reperta
cum reſegminibus argenti in carta incluſis, & cum
forſicula quoque apta ad reſecandas monetas, & in
propria arca pecunia reſecta circa ſummam ducato-
rum centum, non fuit ad mortem condemnata. Nec
Dominus Auctor annunciat ad quam aliam pœnam
fuerit damnata, vel ſi fuerit omnino abſoluta, nec
aliquod dat indicio rationis diſparitatis judicandi in-
ter matrem, & filiam, ſolum dicit, *fata in cauſis
ludere*.
2 Note tamen, quæ allegantur de ſtatuto hic nu. 10.
an comprehendat caſum non expreſſum, quando ra-
tio in qua fundatur ſtatutum, verificatur in caſu non
expreſſo. Et ſpecialiter. An Regia *Pragm. 2. de mo-
netis* §. 1. quæ auget indicia contra eos, qui antea
condemnati, ſive torti, eadem de novo patraverint
crimina, comprehendat etiam Concordatum, ſcilicet
ſi antea de illo crimine Reus concordatus fuerat.
3 Qui ſemel aliquo de crimine damnati, nolunt ad
bonam frugem redire, ſed tamquam canes ad vomi-
tum, & ſuis lota in volutabro levi reincidunt in
idem, & eodem volutantur malitiæ luto, dignum eſt,
ut gravius puniantur, *l. capitalium, §. ſolent, ff. de pœ-
nis, & gloſ. ibid. per l. ſi diutino, eod. tit.*
4 Si aliquis tondat monetam modici valoris puniri
non poteſt pœna mortis, *Scialoya de forjud. cap. 3
num. 131. Boſſius de falſa moneta*, & alii citati per
Franc. Joſeph. de Angelis par. 1. cap. 47. ſed alii vo-
lunt, quod ſi culpa ſit imago Principis pœna erit
ultimi ſupplicii, *Reg. Sanfelic. deciſ. 59.* & alii cita-
ti per eundem *Franc. Joſeph de Ang. loc. cit.*
5 Et an tondens monetam exteram puniatur morte,
vide ibid. ubi diſtinguitur inter monetam receptam
in Regno, & non receptam, ubi etiam de tondente
monetam non forbice, ſed aliqua alia arte, & de di-
minuente in moneta id tantum, quod excederet ju-
ſtum pondus monetæ, quæ omnia erunt utilia ſcitu,
& in uſu neceſſaria, de quibus etiam nonnulla habes
apud Auctorem noſtrum in frequenti Reſolutione.

R E S O L U T I O N I S D U O D E C I M Æ

A R G U M E N T U M

Cudens peregrinam monetam in Regno uſualem, ſi ea expendi non poſſit, quia imperfecta, extraordinarie tantum puniri debet: & *Pragm. 12. de monetis cap.* 3. interpretatur.

S U M M A R I U M.

1 *Delictum in genere in crimine falſæ monetæ quando Judicis requirit interventum.*
2 *Ceſſante ratione legis ceſſat legis diſpoſitio, & ubi ratio legis militat, ibi & idem jus.*
3 *Falſificans monetam ſui Regis crimen læſæ Majeſtatis committit.*
4 *Crimen falſi tria habet requiſita.*
5 *Moneta ſi non eſt expenſibilis, non eſt nocibilis.*
6 *Lex adaptatur ad ea, quæ frequentiora ſunt.*
7 *Moneta cuditur, ut expendatur.*
8 *Cudens monetam alterius Principis boni argenti, & juſti ponderis, leviſſima pœna eſt caſtigandus.*
9 *Princeps circa monetam ſine conſenſu Populi non poteſt aliquid ſtatuere.*
10 *Falſificans monetam ſui Regis, cum tamen fabricans perfectam ratione materiæ, & ponderis, pœna mortis non eſt puniendus.*

MAgna Curia decrevit eſſe torquendum N.N. Utri-
uſque Juris Doctorem, inquiſitum de tonſione
Regiarum monetarum, quia in ejus domo, & proprie
io arca, & in ſcrinio, Scriba Fiſcalis, & Birruary
dictæ M.C. cum pro credito Fiſcali bona exequeren-
tur, reſegmina argentea reperierunt, item monetas
inciſas, ac inſtrumenta apta ad eas incidendum præ-
ſentibus teſtibus, ibi commorantibus; non obſtante,
quod prædicta inventio fuerit abſque Judicis interven-
1 tu, ſive Fiſci patroni, vel Procuratoris Fiſcalis, jux-
ta *Reg. Pragm. 12. de monetis*, §. 3. quoniam fuit
dictum, quod de jure communi præfata inventio erat
legitime, tamquam coram idoneis teſtibus facta, &
quod de jure Regni requiritur Judicis, vel Procura-
toris Fiſcalis interventus, pro evitanda fraude, vel
impoſtura, quæ hoc in crimine faciliter comitti po-
teſt, præſertim ſi diligentia expleatur cum denuncia-
tore indultum petente, ut loqui videtur d. *Reg. Pragm.*
cui fraudi in præſentiarum locus omnino non erat
cum diligentia ad prædictum effectum minime fuerit
ordinata, & executio Scribæ Fiſcalis, ac Birruarii
repente demandata; itaque impoſturæ ſuſpicio non
2 conſiderabatur, & quia ratio legis ceſſabat, conſe-
quenter, & legis diſpoſitio, juxta *tex. in cap. ceſſante
de appellat. & tex. in leg. ita autem 5. ff. de admi-
niſtr. & periculo tutorum, l. adjicere, §. quamvis
de jure patron. clem. 1. §. quia vero, de judiciis, eſt*
Gloſ. *in l. tam tale 11. §. falſam, in verbo, non co-
haret, ubi alia jura, ff. de conditionibus, & demon-
ſtrat.* & probat Bart. *in l. quod edictum, ff. de pactis*,
ceſſante vero ratione legis, ejus ceſſat diſpoſitio, &
e converſo, ubi eadem militat ratio, ibi & idem jus
l. 1. §. ſive interdictam, ff. de ſtatu, & dum noctis
tempore morabamur in eadem M.C. pro dicta tortu-
ra inferenda (quemadmodum fuit illata) cum Ill.
Dom. Reg. D. Pompeo Pignatello Duce Montis Calvi
Equite virtutum ornatiſſimo, & Dom. D. Joſeph de
Ledeſma, Conſiliario Decano, ac Judice M.C. vigi-
lantiſſimo a Birruariis ejuſdem fuerunt aſportati Fran-
ciſcus da Gregorio Berardinus de Ruggerio, & Tho-
mas Timaldo exteri, qui cum quodam Caupone con-
tenderant, ex cauſa quod pro impenſis ſolverant de-
narium triplum Romanum, & illo reſutato, uti non
probo, alium ſolverant; quem etiam tamquam adul-
terinum recipere recuſabat: Iſti interrogati a M. C.
de eorum conditione, exercitio, & a quibuſnam de-
narios habuerint, tanquam e re ipſa convicti, fue-
runt confeſſi, qualiter ipſimet illos fabricaverant in
propria domo, ubi conſimiles alios cum cuneis Pro-
curator Fiſcalis reperiit coram teſtibus extra guar-
diam; capta informatione, in qua periti Regiæ Siclæ
teſtati fuerunt, prædictos denarios de facili expendi
poſſe, non tamen in Bancis, aliiſve hominibus mo-
netarum notitiam habentibus: ſequenti die a Domi-
no Decano fuit prædicta cauſa propoſita, ut aliquan-
do fieri aſſolet in M. C. ne remiſſius, aut durius pluſ-
quam res expoſtulat, procedatur, & communi voto 3
me exiſtente Fiſci Patrono, ad remigandum pro tem-
pore concordati fuerunt: etenim fuit primo conſide-
ratum, quod licet uſus prædictorum denariorum eſſet
in Regno receptus, falſatores tamen noſtro Regi in-
clyto, & Catholico injuriam non intulerant, ſed quod
tantum

tantum tenebatur pro delicto ratione loci commiſſo.
3 Item, quod qui ſui Regis monetam ſalſificat, crimen læſæ Majeſtatis committit, ut in *l. 2. C. de falſa moneta*, quaſi tunc ejus impreſſa lædatur, ut inquit Salycetus *in l. ſi quis C. de falſa moneta nu.* 2. qui vero alterius Principis hoc crimen non admittit, ſicuti teſtatur Conſil. Grammaticus *decíſ.* 74. *n.* 29. & Benedictus Carpzovius *qu.* 41. *nu.* 78. quo jacto fundamento fuit ſecundo conſideratum, quod prædictorum inquiſitio tota verſabatur circa falſi crimen, quod tria re-
4 quirit, nempe dolum, veritatis mutationem, & tertium, ut condigna plectatur pœna, quod ſit nocibile, alioquin non eſt punibile, ut penes Farinac. *q.* 150. *nu.* 338. *& ſequentibus*, & D. Rovit. *decíſ. nu.* 5. 6. *&* 7. quod hoc tertium requiſitum in delicto falſæ monetæ verificator, in ipſa qualitate monetæ, videlicet, ſi moneta expendibilis ſit, ſi vero inexpendibilis, nullum Reipublicæ affert nocumentum, ſicuti
5 prædicti denarii; nam licet Periti Regiæ Siclæ teſtati fuiſſent, illos de facili expendi poſſe, & nocumentum afferre, tamen hæc peritorum atteſtatio erat de judicio, & in contrarium aderat experientia, quod non erat expendibilis; quia illos Caupo, uti non probos, recipere recuſavit, præterquam, quod peritorum atteſtatio erat cum reſtrictiva, quæ potius difficilem, quam facilem expenſionem denotabat. Hinc
6 cum lex non ad ea, quæ de raro, ſed ad ea, quæ frequentius accidunt, proſpiciat, *cap. quia de teſt. ſpol. l. nam ad ea, ff. de legib.* parum referre videbatur, ſi enim uno, vel altero moneta expenderetur, vel ſi ab uno eſſet recepta, ut in hac reconſuluit Alexander *conſ.* 104. *nu.* 3. *in fin.* nam moneta fabricatur, ſeu cu-
7 ditur, ut expendatur, teſte D. Præſidente *dec.* 440. *nu.* 7. *in fin.* hinc ſtatutum, quod loquitur de moneta, intelligitur de ea, quæ ad uſum habilis ſit, ſicut notat Conſil. Grammaticus *d. decíſ. nu.* 25. Falſator igitur peregrinæ monetæ, quæ expendibilis non eſt, aut ratione materiæ, aut formæ, extraordinarie tantum propter malum exemplum puniri debet, & hic confert *decíſio* penes D. Præſid. 440. ubi ſententia ultimi ſupplicii contra eum prolata, qui monetam alterius Principis cuderat, non tamen ad perfectam formam perfecerat, fuit revocata, & ab ea condemnatus ad remigandum vita durante, quod votum etiam tamquam ſeverum reputatur a Dom. Rever. de Luca, ut ibi.

Hinc cudens monetam alterius Principis, probam ratione materiæ, ut puta, boni argenti, vel auri, ac juſti ponderis, non ſolum ab ultimo ſupplicio eſt
8 excuſandus, ſed levi quidem pœna coercendus: etenim, ut dictum eſt, Principem illius ditionis non offendit, ſuum decolorando ſigillum, ſed tantum crimen falſi in ſuo territorio committit, ſubditis autem
9 nullum affert detrimentum: quod valde conſiderandum eſt, hinc Princeps abſque populi conſenſu non poteſt circa monetam aliquid ſtatuere, cum circa ejus expenſionem, non tantum ipſi Principi, ſed & Populo præjudicium afferatur, ut docet Præſ. Menoch. *de arbitrar. judicum lib.* 1. *cent.* 4. *caſu* 317. *nu.* 47. Hinc etiam cum Marſilio in *l. qui falſam, ff. ad l. Corneliam de falſis* teneo, quod fabricans probam monetam, atque perfectam ſui Regis a morte excuſandus eſt, non ſolum ſupradicta ratione attenta, verum etiam quia falſator iſte proprie crimen læſæ Majeſtatis non committit, perſonam enim Regis non offendit, neque Reipublicæ ſtatum lædit, & quia ubi non concurrit tota hominis malitia, tota legis pœna imponi non debet; ſemper enim mihi levem, & inter gravem, gra-
10 viorem, atque graviſſimum diſtinguere caſum placuit, & quamquam Menoch. *in ſupradicto caſu nu.* 15. & quamplures alii Doctores ab eo citati contrarium fateantur, tamen dico, quod Doctores non ſunt numerandi, ſed rationes ponderandæ: etenim Doctores, ſicuti aves volatum unius, cæteri omnes ſequuntur; præterquam quod *tex. in l.* 2. *C. de falſa moneta*, quæ mortis pœnam imponit, in propoſito caſu minime loquitur, ut colligo ex illis verbis, *ſi quis nummos falſa effuſione formaverit* (ſane verba hæc ad materiam referuntur, & non ad formam, ſicuti alia tex. verba *in l. quicumque, ff. ad l. Corneliam de falſis*, ibi: *partim tinxerint, vel finxerint*) atque Gloſ. lit. M. ibi, *qui ex toto falſos fabricant*, extraordinarie igitur eſt puniendus, nimirum triremium pœna, qua hoc delictum ſatis caſtigatum videtur.

Rurſus qua pœna feriendus ſit, qui monetam alterius Principis uſualem, & expendibilem fabricet, vide Menoch. *de arbitrariis judicum d. caſu a nu.* 19. Farinac. *qu.* 125. *nu.* 75. & Benedictum Carpzovium *qu.* 45. *nu.* 72.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XII

An tondens peregrinam monetam in Regno, ſi ea expendi non poſſit, quia imperfecta, extraordinarie puniri debet.

SUMMARIUM.

1 Pragmat. 12. de monet §. 3. *declaratur.*

2 *Perquiſitio tonſionis monetæ facta caſu, & ideo ſine interventu Judicis, vel Procuratoris Fiſcalis an probet.*

3 *Moneta Regni in melius redacta a Prorege del Carpio, & ab eodem latrones extirpati.*

4 *Delictum in genere non ſufficit, ut ſint inciſæ monetæ, ſed requiritur, ut ſint inciſæ de recenti.*

1 Belliſſime declaratur *Pragm* 12. *de monetis* §. 3. qua jubetur, ut perquiſitio, ſeu diligentia de
2 tonſione monetarum fiat cum interventu Judicis vel procuratoris fiſcalis, quod hoc intelligetur, quando ex propoſito fiat hæc diligentia, præſertim ſi illa impleatur cum denunciatore indultum petente; non autem, quando aliquo de caſu, vel alia de cauſa facta aliqua diligentia reperiantur monetæ tonſæ, inſtrumenta tondendi, forbicæ, bavæ, vel ſimilia, tunc enim non eo, quod illæ non ſunt repertæ cum interventu Judicis, vel Procuratoris, non probat dicta inventio contra reos, alioquin leges tot vigiliis inventæ, & ponderatæ, ut cautius, & diligentius delicta perquirantur, & puniantur, contra legiſlatoris voluntatem, & conatum caderent caſu aliquo. Præſertim quia agebatur de delicto tonſionis monetæ tunc temporis aſſiduo, & facili, ut ait Auctor noſter in præcedenti reſolutione *nu.* 11. quamvis hodie vel nihil tale committitur, vel rariſſime in melius redacta
3 forma noſtri Regni moneta perfecte rotunda, & quadam in girum excreſcente corona, ut facile diminuta cognoſcatur: hoc beneficium habemus ab excellentiſſimo qu. Prorege Marchione del Carpio D. Gaſpare de Haro, cui & aliud majus acceptum ferimus beneficium, nempe extirpationem latronum, & graſſatorum, qui toto Regno per ſaltus, & nemora vagantes, non Civitates, & pagos, & Villas reddebant ab incurſionibus nocturnis, & etiam diurnis tutas, non iter ſecurum, non negotia, non pecora, non denique omnia ad humanam vitam neceſſaria, erant enim, & perfidia, & numero formidabiles. Hodie vero cuique licet tuto ire, & redire, & ſi libet vagari: Unde nullus latro noſtra negotia interrumpit, nemo interpellatione monetæ nos fallit.

Hoc unum adverte, quod in delicto in genere non ſufficit, ſi reperiantur monetæ inciſæ, ſed eſt adver-
4 tendum, quod ſint reſectæ de recenti, de quo debent deponere teſtes, & melius ſi erunt Experti Regiæ Siclæ. Nam alias ſi eſſent reciſæ de antiquo, ex quo aliæ monetæ Regni reperiantur eſſe ita, non per conſequens probabitur in genere reciſio, *de Angelis de delictis par.* 1. *cap.* 47. ubi multa ad materiam, & illuc te remitto.

RESOLUTIONIS DECIMÆTERTIÆ.

ARGUMENTUM

Comparatio literarum qualem civilibus, qualem vero in criminalibus probationem faciat; item an in officiali lata culpa dolo comparetur, ut coercitione caſtigetur.

SUMMARIUM.

1 *Fides crediti Bancum facit debitorem, Apoca vero banci cum nota debiti in fide bancum facit creditorem.*
2 *Comparatio literarum ex ſcriptura certa, & indubitata facienda eſt.*
3 *Teſtes, qui affirmant habere notam manum, notitiæ rationem reddere debent.*
4 *Character ſæpe mutatur.*
5 *Periculum ubi majus, ibi cautius eſt agendum.*
6 *Comparationem literarum de jure periti facere debent cum juramento, ſed quid de conſuetudine*, ibidem.
7 *Comparatio literarum eſt valde periculoſa, & fallax, & de ratione.*
8 *Zeuſis, Parraſii, ac Reginæ Sabbæ factum.*
9 *Comparatio literarum in aliarum probationum defectum admittitur.*
10 *Comparatio literarum ſola indicium non facit ad torturam, niſi juncta mala fama.*
11 *Teſtes notitiam manus habentes, & periti de comparatione deponentes diverſum non conſtituunt indicium.*
12 *Malum præcognitum remedium habet. Conſcientia bona cum lætitia ambulat, mala vero timorem habet comitem*, ibidem.
13 *Comparatio literarum, an per Judices fieri debeat.*
14 *Judex in his, quæ intelligit, potius ſibi credere tenetur, quam teſtibus.*
15 *Amicitia quomodo probanda ſit, ut faciat indicium.*
16 *Dolus verus, aut præſumptus eruitur ex eo, quod aliquis ſciat, ſe teneri ad aliquid faciendum, & id facere omittat.*
17 *Dolus ex culpa præſumptus, an pœnam corporalem importet, & negative* uſque ad num. 21.
22 *Falſi crimen ſui natura difficillimum, & levibus probatur indiciis.*
23 *Ars naturæ ſimilis eſt, ſed effectus diſſimilis eſt.*
24 *Comparatio literarum in civilibus, ſi omnino ſimilis eſt, an probet.*
25 *Comparatio ſola probat in literis miſſivis, & in apoca junctis adminiculis & 26.*
27 *Apoca banci per comparationem, & per teſtes notam habere manum deponenentes probatur.*
28 *Comparatio literarum in criminalibus, junctis adminiculis, facit indicium ad torturam, & ad pœnam extraordinariam ſufficiens eſt.*
29 *Teſtes habentes notam manum, junctis adminiculis, in civilibus probant etiam ſi deponerent per verbum* videtur, *in criminalibus, junctis adminiculis, valent ad torturam & 30.*
31 *Teſtes deponentes notam manum habere, quia pluries illum ſcribere viderunt, in criminalibus ad torturam probant.*
32 *Magiſtri actorum ſuper comparatione deponentes, juramentum præſtare non tenentur.*
33 *Judex poteſt in comparatione intervenire.*
34 *Delictum in omittendo in officiali, eſt delictum in committendo.*
35 *Dolus præſumptus, & dolus verus a probationibus regulatur.*
36 *Geminatio conſtantem voluntatem, & dolum indicat, & actum inconſideratum excludit.*
37 *Commentarienſis ob culpam corporaliter punitur.*
38 *Culpa nimia interdum punitur capitaliter.*
39 *Tormentum in re mali exempli experiri debet.*
40 Text. in l. inter *pares interpretatur.*

FRanciſcus Guerrerio arcæ minoris Banci Sanctiſſimi Salvatoris Nummularius a Franciſco Caſtaldo menſæ argentariæ, ſeu arcæ majoris collibiſta ſubſtitutus in proprios uſus convertit ducatos circiter tredecim mille; Quod furtum falſitate, & ſequenti fraude per longum ſpatium operuit. Sed pro majori hujus facti intelligentia præmitto, quod qui pecuniam in banco deponit, ut puta Titius Schedulam bancariam recipit, quæ Titium facit creditorem, Bancum vero debitorem, & vocatur fides Crediti: Etenim Banci Gubernatores profitentur in ea tenere, & habere ſummam ducatorum tot v. g. in creditum Titii, de qua ad ejus libitum diſponere valet, cum ſchedulæ reſtitutione: per eandem Titius ſuam pecuniam rehabere, vel villam alteri cedere poteſt; quinimo tempore interjecto apocis impendere, quibus mandat, quod de ſumma in fide contenta, ſibi vel Sempronio, Bancum ſolvat ducatos tot, e g. centum. In hoc autem caſu nummularius ſolvere non tenetur,
1 niſi ei conſtet, qualiter dicta expenſio, ſeu ordinata ſolutio ſit notata in ſchedula Bancaria, ſeu fide Crediti: Ob quam rem in quolibet banco eſt deputatus Officialis, qui hoc onus habet, nempe notare in fidibus crediti expenſiones, quæ per apocas fiunt: hæc, notata Titium facit debitorem, Bancum vero creditorem: Prædictus quoque Officialis, in apocis ſolutiones continentibus, atteſtari debet, qualiter in fidibus crediti debitum notavit; quæ atteſtatio cum cognomine ipſius officialis per hæc verba explicatur, videlicet, *notata in fide per N. N.*

Itaque ſupradictus Guerrerio ſummam ducatorum novem millium in Banco Sacri Montis Pietatis depoſuit, & ab eo quinque ſchedulas, ſive fides Crediti in faciem diverſorum nominum ſuppoſitorum recipit, de qua ſumma poſtea impendit ducatos octo mille quadrigento ſoctoginta cum apocis per eum confectis, in quibus (ut prætenditur) Carolus Riccius Officialis prædicti Banci teſtatus fuit debitum in fidibus Crediti: quando re vera hoc non egerat; quamobrem Franciſcus Guerrerius retinendo penes ſe enunciatas quinque ſchedulas ſine nomine giratas, & abſque ulla debiti nota, nec non alias quatuor apocas ab eodem ſcriptas ſummam ducatorum trium millium quingentorum octoginta novem continentes, in quibus ſimiliter Riccius teſtabatur, debitum dediſſe in ſchedulis, quando non aderant ſchedulæ, nec in banco creditum, in redditione computi, Caſtaldum collibiſtam decepit, atque Gubernium.

Sed tandem Deo *hujuſmodi omnino non indulgenti occultari*, ut in *auth. de teſtib. collat. 7. §. & licet*. Die 31. Auguſti 1681. in novo computo menſæ argentariæ, Gubernatores requiſiverunt Banco S. M. P. pro ſolutione pecuniæ in fidibus, & in apocis contentæ; at cum Bancum replicaſſet, pecuniam fuiſſe expenſam, & enunciatas quatuor apocas eſſe inſubſiſtentes de mandato D. Delegati D. Petri Cortes integerrimi Conſiliarii, fuit carceratus, & inſimul a gubernio M. P. Riccius fuit detentus.

In hac cauſa ab Excell. Domino Prorege Marchione Velenſium juſtitiæ zelantiſſimo fuit formata Juncta, quæ mortuo Franciſco Guerrerio in carceribus M. C. proceſſit contra Carolum Riccium, contra quem infraſcriptæ probationes fuerunt adductæ.

Primo, reſpectu quinque apocarum, quibus pecunia fuit expenſa, tres teſtes Officiales Banci Salvatoris depoſuerunt, notatas debiti in dictis apocis ſcriptas eſſe manu dicti Caroli, quam uti officiales notam habebant.

2 Secundo fuit producta comparatio, nam dictæ notatæ fuerunt cum aliis notatis certis, & indubitatis comparatæ, juxta *tex. in l. comparatione, C. de fide inſtrum.* Gaitum *de credito cap. 2. tit. 8. num.* 2808. Farinac. *in frag. par. 1. num.* 436. juxta S. R. C. coram D. Plato *cauſa Bononienſ. de Malvetiis* 29. *Maii* 1587. cor-

Digitized by Google

1587. cor. D. Durano *deciſ.* 363. coram Dom. Coccino 599. *part.* 5. *recent.* & Actorum Magiſtri M. C. quibus comparatio fuit commiſſa, teſtati fuerunt, illas videri ſimiles, & una, eademque manu ſcriptas.

Tertio, tres alii teſtes ſcilicet duo Officiales B. M. P. ac ejuſdem Banci Porterius depoſuerunt de confeſſione extrajudiciali, ſive extrajudiciali recognitione dictarum apocarum facta a Carolo Riccio, nam eadem die 30. Auguſti poſt. carcerationem Guerrerii, de mandato Gubernatorum Sacri M. P. fuerunt repertæ enunciatæ quinque apocæ, & ab eo viſæ, & obſervatæ, fuerunt recognitæ, & dictum illas notatas fuiſſe ſuo caractere ſcriptas, imo teſtati fuerunt, quod dictus Carolus Riccius fuit a collibiſta majori interrogatus, quare in fidibus crediti debitum non dederet, & quod nullum reſponſum.

Quarto, ſex teſtes teſtimonium perhibuerunt de amicitia inter Guerrerium, & Riccium, quæ etiam deprompta fuit ex depoſitione dicti Caroli, nec non depoſuerunt de judicio, quod ob illam de facili facinus hoc admiſerat.

Reſpectu aliarum apocarum, duo Officiales Banci M. P. teſtati fuerunt, notatas de debito non eſſe ſcriptas manu dicti Riccii, tres vero Officiales Banci Salvatoris depoſuerunt, eas illius manu ſcriptas, ſicuti duo Magiſtri Actorum, facta comparatione, judicaverunt.

Is enim in ſua depoſitione, amicitiam cum Guerrerio acceptavit, & omnes non apocas eſſe ſcriptas illius manu oſtendit, & quod ſuum caracterem poterat imitari, & tandem extrajudicialem confeſſionem, ſive recognitionem apocarum revocavit, tamquam ex errore factam, literarum, ſyllabarumque diſſimilitudinem allegando, characteremque non ita citatum; In defenſionibus autem primo probavit, ſe ex bona progenie ortum, ſecundo pauperem non eſſe, tertio plura officia in Banco diù exercuiſſe cum legalitate, fide, & diligentia, & præſertim dictum officium, & nunquam omiſiſſe in fidibus notare, quarto, quod ut ſibi, & familiæ conſuleret, plura ſtabilia vendiderat, quinto, quod ejus caracter de facile falſificari poterat, & in hoc plures teſtes de judicio deponebant, ſexto, qualiter annis elapſis quædam apoca cum notata de debito ejus cognomine facta, quamquam falſa, cum ipſi fuiſſet oſtenſa, dixit, quod ſua manu erat ſcripta, & non ſine ſtudio, demum agnovit eam falſam; & de hoc teſtes de viſu, alii de auditu depoſuerunt.

Compilato proceſſu Fiſcus inſtitit contra eum pro acri tortura, partium petitioni inhærendo, adverſum quam inſtantiam duo pro parte Caroli Riccio fuerunt oppoſita, unum videlicet, quod notatæ, ſeu atteſtationes de debito in apocis factæ non erant ipſius manu ſcriptæ, & quod Fiſcales probationes parvi erant momenti. Alterum vero, quod quatenus apparerent ipſius manu ſcriptæ, non dolo, ſed negligentia debitum in ſchedulis bancariis non dederat.

Et quoad primum, quod teſtes, qui affirmant habere notam manum, ut probent, rationem reddere debent, ut quia pluries viderint Titium ſcribentem,
3 vel ipſius literas multoties receperint, aut dicere, quod eis eſt valde nota, juxta notata per Scacciam de judic. lib. 2. cap. 11. num. 1138. & in præſenti dicti teſtes ita non deponebant.

Secundo, quod ſi ita deponerent, neque in civilibus ullam probationem facerent, teſte Affl. *deciſ.* 181. Thoro *in comp. verb. Apocu*, & Cajo *de credito cap.* 20. *tit.* 8. *num.* 2747. cum in hoc judicio de facili
4 decipi poſſunt, character enim ſæpe mutatur, ut in *auth. de inſtrum. caut. & fide coll.* 6. *tit.* 3. ibi: *Videmus tamen naturam ejus crebro egentem rei examinatione, quando literarum diſſimilitudinem ſæpe quidem tempus facit: non enim, ita quis ſcribit juvenis, & robuſtus, ac ſenex, & forte tremens: ſæpe autem languor hoc facit, & quidem hoc dicimus, quando calami, & atramenti immutatio ſimilitudinis per omnia aufert puritatem*, & non ita in hyeme ac æſtate quis ſcribit, ut advertit Gloſ. *hic. lit. D.* diverſimode enim ſi celeriter, ac ſi lento gradu, qui ſcribit.

Tertio, quia deponere debent per ſenſum corporeum, & non intellectualem, & ſi non probat in civilibus, tanto minus in criminalibus, ubi agitur de
5 vita, & honoris exiſtimatione, quia ubi majus eſt periculum, ibi cautius eſt agendum, *c. ubi periculum* 3. *de election. in* 6. *lib.* 1. *§. unum, vel magis, ff. de carbon. edicto.*

Quo circa ad ſecundum nimirum comparationem, primo dicebatur, quod ea erat facta ſine juramento
6 peritorum, qui generaliter cum juramento deponere debent in cauſis, in quibus uti periti adhibentur, ut ex text. *in l. hac edictali, §. his illud, C. de ſecund. nupt.* & *in l.* 1. *§.* 2. *ff. de ventre inſpiciendo*, & in *cap. fraternitatis de frigidis, & maleficiatis*, ubi: *diſtinctè illis injungendo ſub animarum periculo*, & ſpecialiter in comparatione juramentum tenentur præſtare, juxta formam traditam in *l. comparationes* 20. *C. de fide inſtrum.* ibi: *omnes comparationes non aliter fieri concedimus, niſi juramento autem præſtito ab his, qui comparationem faciunt, quod neque lucri, neque inimicitiæ, neque alia gratia acti, hujuſmodi faciunt comparationem*, quod quidem juramentum, ut notant Baldus, Bart. & Salic. in *d. l.* Menoch. *de arbitrariis caſu* 114. Scacc. *de judic. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 164. eſt de forma; itaut ſi non ſit obſervata, comparatio ipſo jure eſt nulla, ut dicit Gloſ. *in l. ſi quidem, Cod. de except.* & ibi Baldus & decidit Rota penes Seraph. *dec.* 1290. *vel* 119. Sperell. *deciſ.* 178. Ludov. 7. *num.* 8. & in præſenti periti nullum præſtiterunt juramentum: item parte non citata, ideoque judicium per comparationem peritorum electorum nullum inferebat præjudicium, Vulpell. *conſ. crim.* 135. Vermigl. *conſ.* 410. & *conſ.* 8. Bajard. ad Clarum, *§. falſum, num.* 108. ne a perito ſuſpecto fieri contingat.

Secundo, quod dicta comparatio eſt valde periculoſa, & fallax, quia imitatur character, ut in *C.*
7 *Theod. tit. ſi certum petatur de chirogr. l. ſuper chirographis*, ibi: *hoc enim toto jure cautum eſt, ut ſcripturam prolator affirmet, quam tamen aſtrui non ſolu manus collatione conveniet, quid enim falſarius agit, quam ut ſimilitudinem veritatis imitetur; ſed aliis multiplicibus documentis, ut probet magnæ ſecuritatis fuiſſe, quod ſilvit.*

Hinc bene illud Zeuxis, hic ſchapo uvarum picto decepit aves & melius illud Parraſii hic lineum attulit pictum, ita veritate repreſentatum, ut Zeuxim
8 feſellerit, credidit enim Zeuxis, eo remoto, ſe picturam viſurum, ut ex Plinio *l.* 35. *c.* 10. ac Reginæ Sabbæ, hæc flores naturales, & artificiales inter ſe, ita ſimiles Salomoni præſentavit, ut interrogatus, uti eſſent naturales? non cognoviſſet, ut in Sanctuario P. Pauletti *ferm. nativit. S. Jo. Baptiſta fol.* 273 & penes Baſilienſem *ferm.* 47.

Ob quam rem ab Imperatore Juſtiniano interdicta fuit comparatio, & tantum in aliarum probationum
9 defectum admiſſa, ut in *§. ſi vero moriamur, auth. de inſtrumentorum cautela, & fide*, ibi: *neque enim eam modis omnibus interdicimus*, & in prædicto caſu, ſolum in criminalibus non eſt ſufficiens ad torturam, niſi juncta mala fama inquiſiti, ut fatentur Ripa in *d. l. admonendi, ff. de jure jurando num.* 100. Curtio Senior *num.* 11. Albericus de Roſate in *l. divus, ff. ad l. Cornel. de falſ.* Theſaur. *tom.* 1. *qu. forenſ. qu.* 24. *num.* 26. conſuluerunt Hondedeus *conſ.* 96. *num.* 68. Decius *conſ.* 615. Rovitus *conſ.* 51. *n.* 3. *tom.* 3. & ita decisum teſtantur Franciſcus Marcus *deciſ.* 935. *part.* 2. Faber *in C. lib.* 4. *tit. de probat. defin.* 14. cujus ſunt verba: *Et ſi non deſunt, qui putant probationem per comparationem literarum concludenter fieri nullum poſſe, ſed requiri teſtes, qui dicunt ſcribere ſe vidiſſe, quod tam multi ſunt hodie, qui alienas ſcripturas ſic imitentur, ut non poſſit non valde periculoſa eſſe hæc probatio. Hac tamen jure utimur, ut hæc quoque probationis ſpecies admittenda ſit, ſed per eos demum teſtes, qui ſcribentis manum apprime noverint, ideoque in cauſis civilibus dumtaxat; Sed in criminalibus, in quibus periculum majus verſatur capitis, aut exiſtimationis, non item, adeo, ut ne quidem*
10 *indicium ad torturam ex ea literarum comparatione ſumi poſſit, niſi proponas, talem eſſe reum, qui*

ma-

Digitized by Google

mala fama ſuſpectum aliquai faciat, *quo caſu minus verendum eſt*, *ne ex ejuſmodi literarum comparatione lædatur*: & tanto minus ſi comparatio ſit ſcripturæ paucis dictionibus compoſitæ, cum facilius ea imitari poſſit, Maſcardus *de probat. concl.* 740. *num.* 13. Vermiglolus *conc.* 132. *num.* 15. & *conſ.* 140. *num.* 6. Conſ. Prato *reſpon.* 17. *n.* 67. *ac alii*.

Et in præſenti contra Carolum Riccium non aderat mala fama: Necnon fuit dictum, quod comparatio non poterat juvari probatione teſtium deponentium habere notam manum: quoniam tam ii, quam periti de credulitate, & non de veritate deponunt, & de eodem genere ſunt; ideoque indicium, quod ea dicta probatione oritur, non eſt diverſum ab illo, quod comparatio parit, ſicuti enim periti circa com-
11 parationem non deponunt de re, ſenſu corporeo perceptibili, ſed de judicio juxta peritiam, quam in ſcribendo, & de ſcripturæ characteribus habent: ita qui deponunt notam habere manum, juxta peritiam particularem, quam habent circa characterem particularis ſcribentis teſtantur, ſicuti in cauſa criminali centum teſtes de judicio non faciunt, niſi unum, & leve indicium, ac centum depoſitiones ſociorum contra ſocium de jure communi loquendo, cum omnes ſint ejuſdem generis juxta doctrinam Bart. *in l. unius*, §. 1. *ff. de qu.* Blanci *tract. de judiciis num.* 385. & 386. Farinac. *qu.* 43. ac aliorum, ita hujuſmodi teſtes in cauſa civili hac ratione, de qua ſupra, non faciunt, niſi ſemiplenam probationem, ut notat Farinac. in *pragm. part.* 2. *verbo comparatio num.* 511. Gaitus *de credit. cap.* 1. *tit.* 8. *num.* 2866. Scaccia *de judic. lib.* 2. *cap.* 11. *num* 1032. in cauſa vero criminali cum magni momenti ſit, hanc certe probationem non conſtituunt.

Neque de confeſſione extrajudiciali erat habenda ratio: hæc enim in præfata ſpecie erat potius ſignum innocentiæ: etenim ſi Carolus Riccius furti fuiſſet conſcius, dum habuerat notitiam de Guerrierii carceratione, cum de malo præcavere poterat, notatas de debito in apocis factas utique non recognoviſſet, cum enim contrarium fecerit, dicendum neceſſario eſt, quod aut innocens, aut non compos mentis erat:
12 malum præcognitum quippe remedium continet, ipſamet natura illud ſuggerente; merito hinc Cicero pro Milone, *magna eſt vis conſcientiæ*, *Judices*, & *magna in utramque partem*, *ut neque timeant*, *qui nihil commiſerint*, & *pœnam ſemper ante oculos putent*, *qui peccaverint*.

Et cum periti in comparatione decipiantur propter ſimilitudinem characteris, qui ita imitatur, ut vix veras cognoſcatur, & cum teſtes in recognitione decipiantur, quia ſæpe variatur character, etiam juxta *text. in l. merito*, *ff. pro ſocio* dicendum eſt, quod Riccius recognoſcendo notatas de debito in quinque illis apocis, ſe decepit, ſicuti annis elapſis in hunc incidit errorem, acceptando apocam in ſua manu ſcriptam, ut probatum ſatis erat, hinc Dominus de Juncta rogavit, ut notatas veras, & falſas, quas ipſe putabat, recognoſcerent, etenim queunt Judices dictam comparationem facere, ut teſtantur Baldus *in l. comparationes*, *C. de fide inſtrum. num.* 30. ibi: *Verum ad ſextam quæſtionem ſcilicet qualiter*, & *per quos fiat comparatio*? *Reſpondeo*, *ſi quæris de perſonis ſi ſit per Judicem*, *qui caute*, & *diſcrete faciet*, *ſi ſaltem aſſumat ſecum duos peritos inſpectores*, *cum*
13 *quibus videat*, & *inſpiciat corpora ſcripturarum*, *hoc tamen eſt in arbitrio ſuo*, *ideo ipſe ſolus poteſt facere comparationem*, *ſicut facit alia pertinentia ad examinationem cauſæ*, *ſecundum Nicolaum de Matarel. l. unde* Menoch. *de arbitr. caſu* 114. *num.* 26. notat, quod Judex poteſt, ſi vult, ex ſuo arbitrio recognoſcere: quinimo tenentur Judices, juxta doctrinam Vice Cancellarii Creſpini de Valdaura *obſerv.* 23. *num.* 18. ubi inquit: *Scripturas non eſſe integræ fidei*, *ex quo periti ſuo judicio tales eſſe affirmant*, *tum quia in his*, *quæ Judex intelligit*, *potius tenetur ſibi credere*, *quam teſtibus*, ex Cancerio *lib.* 1. *c.* 13. *n.* 27.
14 Borrell. *in addis.* Petri Bellug. *rubr.* 10. *num.* 21. *lit. L. cum unuſquiſque eorum*, *quæ cognoſcit*, *bonus ſit Judex*, ut inquit Ariſtoteles 2. *ethicor. Tum quia probatio*, *quæ ex inſpectione oculorum reſultat*, *magis per Judicem ipſum*, *quam per teſtes deprehendi debet*, *tanquam per evidentiam rei*, *de qua* Ulpianus *in l. ſi irruptione* 8. §. *ad officium*, *ff. finium regundorum*.

15 Tandem circa amicitiam fuit dictum, quod aut illa ſumitur pro cauſa, aut pro criminis indicio: Si pro cauſa, & illa non eſt potens, quia non proportionata delicto, non enim eſt veriſimile, quod Riccius, ut complaceret Guerrerio, tam gravi periculo ſe exponere vellet: ſi pro indicio, & eſt illud valde leve, quia teſtes non deponunt de gradu, & amicitiæ qualitate, ſed in genere, Farinac. *qu.* 43. *n.* 175.

Secundo, quod quatenus notatas de debito in apocis feciſſet, & non in ſchedulis, conſcius tamen furti non fuit, nec in re hac dolo malo verſatus, ſed tantum negligentiæ, & omiſſionis inculpari poſſet, & præterea nihil, quia teſtes de dolo, & furti participatione nihil dicunt; & ad pejus ex hac negligentia in omittendo, quod ſui muneris erat, videlicet notare debitum in fidibus crediti, tantum dolus præſumptus, & non verus oriebatur, Farinac. Surdus *deciſ.* 216. & 218. cujus hæc ſunt verba: *Dolum vero non reſultare ex eo ſolo*, *quod ſciat aliquis ſe teneri ad aliquid faciendum*, *dandum*, *aut præſtandum*, &
16 *negligat*, *vel omittat id facere*, *quia eſſe poteſt non fraudandi*, *aut decipiendi animo feciſſe*, *ſed ex alia cauſa*, *ut ex text. in l. noviſſime*, §. *non ſemper*, *ff. quod falſ. tutor. l. ſi procurator*, §. *dolo*, *ff. mandati*.

Verba Ulpiani in allegata *l. noviſſime*, hæc ſunt; *Non ſemper tutor convenitur*, *nec ſufficit*, *ſi ſcaevus auctor fuerit*, *verum ita demum*, *ſi dolo malo auctor fuit*; At hæc culpa licet lata, & hic dolus ex dicta culpa præſumptus pœnam corporalem non importat,
17 quia origine attenta, ſuas ultra non prætendit vires, & ita fatentur Doctores, quorum Anteſignanus eſt Bartol. *in l. quod ſervo*, *ff. depoſiti num.* 20. ibi: *Et ideo*, *ut paſſim iſte ſibi breviter loquar*, *diſtingue aut loquimur in actionibus deſcendentibus ex contractu*, *vel quaſi*, & *lata culpa æquiparatur dolo*, *ut hic cum ſimilibus determinationibus*, *quod notatur in d. l. in actionibus*, *aut loquimur in actionibus*, *ſeu accuſationibus deſcendentibus ex delicto*, & *tunc aut quæris quoad pœnam corporalem*, & *lata culpa non æquiparatur dolo*, *l.* 3. §. 1. *tuſr. ad l. Cornel. de ſicariis*, & *notatur in d. l. in actionibus*, *aut quoad pœnam pecuniariam*, &c.

Idem Bartol. rurſus *in l.* 53. *ff. de verbor. ſignif.* quæ text. eſt Pauli J. C. *lib.* 59. *ad edict.* & talis eſt: *Ea*
18 *ſane poſt Veterum auctoritatem*, *eo perventum eſt*, *ut nemo ope aliquid videatur feciſſe*, *niſi* & *conſilium malignum habuerit*, ait, non poteſt dici dari opem furto, niſi ſit in conſilio, ideſt in fraude, & dolo.

Poſt Bart. Gloſ. *Accurſii in l. in action. ff. de in litem jurand. lit.* 1. ibi: *Comparatur ergo lata culpa dolo*, *quantum ad pecuniarum damnum perſequendum*, *non quantum ad corporalem pœnam*, ut infra *ad l. Corn. de ſicariis l.* 3.

Deinde Dionyſii Gothofr. *in not. ad l.* 7. *ff. ad l. Corn. de ſicar.* quæ incipit in *l. Cornel.* dolus pro facto accipitur, nec in hac lege culpa lata pro dolo accipi-
19 tur, ibi, poſt *text.* Pauli J. C. *lit. R.* ita fatetur, *culpam latam interdum comparari dolo*, *verum id tantum obtinere*, *quoties pœna corporalis*, *vel mortis*, *non eſt imponenda*.

20 Petrus Caballus *reſol. crim. caſ.* 21. *num.* 12. ibi: *Culpa offendentis conſiderari videtur*, *quæ etiam data in pœnis corporalibus non æquiparetur dolo*, &c.

Julius Clarus §. *fin. qu.* 60. *num.* 28. inquiens, *ubi appareat delictum fuiſſe ſine dolo commiſſum*, *eo caſu*
21 *reus non poteſt corporaliter puniri*, ibique addit Roſellius *lit. K.* pro eadem ſententia citans Farinac. *qu.* 83. *a num.* 1. *uſque ad* 13.

Idem Julius Clarus *qu.* 84. *nu.* 2. habet: & *in primis quidem ſcias*, *quod regulariter in pœnis criminalibus nunquam poteſt quis corporaliter puniri*, *niſi dolus interveniat*, idem dicit Bartolus, &c. *neque ſufficit lata culpa*, *nam in criminalibus cum agitur de imponenda pœna mortis*, *vel mutilationis membri*, *lata culpa non æquiparatur dolo*, & hanc opinionem dicit eſſe communem Jaſon. *in l. actionib.*, & amplius in *cit. qu.* & *num.* ita inquit, *ſed certe hoc*

latum.

locum habet, *non modo ſi agatur de imponenda mortis pœna*, *vel membri mutilationis*, *verum etiam ſi agatur de imponenda quacumque alia corporali pœna*, & quamquam in *text. in leg. ad Commentarienſem*, *Cod. de cuſtodia reorum*, *& in l. milites*, *ff. eodem*, habeatur Commentarienſem prò lata culpa capitaliter puniri, Gloſ. tamen *in d. l. lit. C.* advertit, hoc eſſe ſpeciale contra Commentarienſem ex narratis Conſtitutionibus.

Sed pro Fiſco, quæ ſequuntur, ponderata fuere: & primò, quod falſi crimen eſt valdè Reipublicæ perniciosum, & ſui natura probationis difficillimum, itaùt
22 miraculo adſcribatur, ſi fortè detegitur: ut ex *l. ſi ex falſis*, *C. de tranſact.* ibi, *falſo revelato*, quamobrem nè uti occultorum, remaneat impunitum, levia indicia reputantur gravia; juxtà notata *decretorum praxi cap. 7. num. 13. & 14.* conferunt jura in *l. indicia*, *C. de rei vindicat. l. 3. de re militari*, *l. 2. Cod. quorum appellationes*, & ſupradicta ratione attenta admittitur comparatio, ut in *§. novimus auth. de inſtrument. cautela*, *& fide*, quod fundamentali ratione comprobatur.

Etenim quamvis *Ars ſit ſimia naturæ*, ut inquit
23 Ariſtoteles *phyſicorum lib. 2.* ſemper tamen unius effectus ab alterius effectu diſtinguitur, hinc Quinctilianus *orat. inſtit. lib. 10. cap. 2. de imit.* inquit, *quicquid alteri ſimile eſt*, *neceſſe eſt*, *ut minus ſit eo*, *quod imitatur*, *ut umbra corpore*, *& imago faciei*, *ac actus hiſtrionum veris effectibus*, hinc in picturis experimur peritorum diligentiam, copiam ab originali diſtingui, ſicuti mulier in pulchritudine, quæ ſuaptè natura eſt decora facie, non difficilè diſtinguitur à muliere artificio colorata, hinc ſimilitèr ſcripturæ character, quem à ſua pueritia quis diſcit, & longa Conſuetudine acquirit, acquirentis proprius, & naturalis dicitur, ità ut vix etiam ſtudio in ſcribendo, illum variare poſſit. Hinc ſi aliquis imitari procurat, & ſi imitetur, propriam tamen illius formam non capit, & ſemper unius character ab alterius charactere diſtinguitur, idcircò comparatio admittitur, quæ ex literis, atque notis fieri poteſt; ex comparatione enim non tantùm literarum, ſed etiam notarum falſitas arguitur, notæ autem non ſunt literæ *l. 6. in fin. ff. de bonor. poſſeſs.* ſed literarum compendia, ut inquit Gothofr. *in §. oportet c. 6. auth. de inſtrum. cautela*.

Supradicta enim comparatio in civilibus juxtà multorum placita, ſi omninò ſimilis eſt, plenè pro-
24 bat, colligitur ex *tex. in §. ſi quis igitur auth. de fide inſtrum.* à contrario ſenſu, ibi: *Magnum res habuit tumultum*, *& coactus eſt alia ſcribere*, *quæ viſa ſunt*, *veluti ſimilia*, *non tamen per omnia ſimilia*, Gloſ. in *leg. 3. ff. de teſtibus in verbo ſpecie*: ibi: *Vel probatur per comparationem*, & in literis, ſivè epiſtolis, notat Theſaur. *qu. 24. num. 20.* deciſum tradit Urſill. ad Afflict. *deciſ. 181. in fin.* ibi: *In literis*, *ſivè epiſtolis ſola ſufficit*, *& ego in praxi obtinui in*
25 *cauſa magnifici Franciſci Antonii Meſſanæ cum Illuſt. Duce Montis Leonis*, *tam in M.C. quàm in S.C. literis dicti Ducis*, *quæ continebant ejus ſubſcriptionem tantam cum aliis literis*.

Quamquam in apocha difficultatem patiatur, ea tamen caret, ſi alia adminicula habet, teſte Afflict. *de-*
26 *ciſ. 181.* Theſaur. *ibidem num. 14. circa finem* de Franch. *deciſ. 105. nu. 10.* Coſta *de remed. ſubſid. remed. 7. num. 14. verſ. aliquando autem*, & in ſpecie in apocha deciſum refert Sanfelic. *deciſ. 155.* ubi fuit judicatum, eſſe probatam apocam per comparatio-
27 nem, atque per teſtes deponentes, notam habere manum.

In criminalibus verò, junctis adminiculis, indicium
28 facit ad torturam, notat Purpuratus *l. admonendi ff. de jure jurand. num. 187.* ibi: *Et regulariter ad capturam*, *& detentionem faciliùs ex comparatione devenitur*, *poterit indè fieri acerrima indagatio leg. ubi*, *C. de falſ.* & tale indicium operari, ut Judex inferat torturam, attenta qualitate ejus, contra quem producitur, quod totum ipſius religioni relinquitur, Coſta *de remed. ſubſid. remed. 7. num. 11.* ibi: *Niſi alia concurrant indicia*, Caball. *caſ. 251. num. 13. in verbo*, *& ſimilitèr quando* Farinac. *in fragm. par. 1. lit. C. num. 505.* Mattheù *de re crimin. contr. 28. num. 67. & 68.* ubi habetur, quod comparatio eſt ſufficiens etiam ad pœnam corporalem extraordinariam, ſi alia cum ea concurrant, prout deciſum refert.

Secundò, qualitèr teſtes habere notam manum deponentes, ut quia ſæpè viderunt eum ſcribentem, quamvis Baldus in *auth. ſed novo jure*, *Cod. ſi certum petatur*, Angelus *in auth. ſi quis vult*, *C. qui potiores*
29 *in pign.* Ripa *in l. admonendi num. 104. & 106.* Caccialupus *ibidem num. 55.* & Curtius Junior *num. 109. & 113.* profiteantur nullam fidem facere, quia de judicio deponunt, & ſic non de veritate. Contrarium tamen verius eſt, quod ii ſemiplenè, vel ſaltem minus, quàm ſemiplenè probant, Gaitus *de cred. cap. 2. tit. 7. num. 275. verſ. facere tantam ſemiplenam probationem*, Menoch. *caſ. 110. num. 20.* Ruin. *conſ. 46. num. 6. & 10.* Quinimo in litteris miſſivis mercatorum plenam faciunt fidem, ut inter eos bona fides conſervetur, quæ debet ſuperare, præſertim Burat. *deciſ. 382.* notat Theſaur. *d. qu. num. 22.*, ſicuti plenè probant junctis adminiculis idem Gaitus *de credito num. 2728. verſ. tamen*, Mareſcott. *cap. 69. num. 6.* decidit Rota coram Domino Pirovano 201. *par. 4. recent. tom. 2. & 169.*, *& 124. par. 2. diverſ. 241. par. 5. recentiorum*, coram Domino Cavalerio *dec. 452.* coram D. Buratto *deciſ. 475.* & D. Carillo in ea ſucceſſionis 11. Martii 1643. & *dec. Janua 16. ubi de conſuetud.* quia dicti teſtes de veritate deponere nequeunt, & ſufficit, quod deponant de credulitate, cum non deponant de re ſenſu corporeo perceptibili, ſed judicio intellectus: indè eſt, quod cum recognitio ſcripturæ judicio intellectus percipiatur, eorum depoſitio recipienda eſt, Farinac.
30 *in tract. de teſtib. q. 63. n. 100.* Rota coram D. Seraphino *dec. 522.* coram D. Cavalerio 553. *n. 6.* & ampliùs probant, ſi per verbum (*videtur*) deponerent, Rota coram eodem D. Seraph. 522. Gratianus *diſcept. 895. n. 33.* ex Bart. & Alberico *in l. 1. ff. de ventre inſpiciendo*.

In criminalibus enim junctis adminiculis quoque valent ad torturam, Farinac. *in pragm. par. 1. lit. C. num. 505.* quinimo Caball. *loc. cit. num. 13.* indiſtinctè
31 ità tenet, ibi: *Vidi autem practicari*, *quod ex diſpoſitione teſtium dicentium*, *apocham eſſe manu alicujus ſcriptam*, *ea ratione*, *quia illius manum notam habent*, *& pluries illum ſcribere viderunt*, *ille talis ponatur ad torturam pro eruenda veritate*.

Hinc contra eumdem Ricciam non ſolum aderat comparatio omnimodò ſimilis, juncta teſtium probatione, notam habere manum deponentium, & amicitiæ adminiculo, ſed quoque enunciata confeſſio, ſeù dictarum quinque apocharum recognitio; & quamvis ab eodem fuerat revocata, non tamen conſtat de errore videlicet literarum diſſimilitudine, uti periti teſtantur; quinimò dicta confeſſio comprobatur memoriali S. E. porrecto, quo debetur intelligi, quod non dolo, ſed negligentia debitum in ſchedulis bancariis datum non erat.

Ad objectum de juramento non præſtito fuit reſponſum, quod juramentum de ſtylo M.C. non requiritur, qui ſtilus facit legem, & in ratione fundatur, quia comparatio ſemper committitur Actorum Magiſtris,
32 qui a principio eorum officii juramentum præſtant, omnia rectè agere, & quia comparatio eſt de eorum peritia, ac teſtantur de credulitate, & non de veritate juxtà Gloſ. *in l. 1. §. 1. ff. de ventre inſpiciendo*. Et ad objectum de comparatione non citata parte fuit dictum, quod in criminalibus non auditur reus in captura informationis: & quicquid ſit de jure communi, ità obſervat praxis optima ratione, nàm reus ſi abſens citaretur, ſtatim aufugeret, ſi præſens, facilius poſſet teſtes examinandos ſubornare, ac alia in Fiſci detrimentum agere, teſte Claro *q. 11. n. 2.* & ità praxis quoque obſervat in comparatione.

Et ad exempla fuit dictum, quod Zeuxis Aves decepit, & non homines. Quod Salomon noluit de floribus judicare ob honorem Reginæ Sabæ, & quod magnum erat Paraſii exemplum; ſed hoc, & alia procedere in actibus inconſideratis, & primæ operationis intellectus, & videtur prima facie. At character an ſit ſimilis, vel diſſimilis, benè periti diligentia percipi poteſt ſecunda intellectus operatione.

Quod conſideratio innocentiæ ei non opitulabatur,

quo-

quoniam ſæpiùs homines mala conſcientia deterriti, delicta clam patrata, palam, & coram Judice, Deo permittente, fatentur, & ſi Riccius in recognitione aliquando ſe decepit, fuit dictum, quod tunc caſus fuit de repente, & unius tantum apocæ. In caſu verò præſenti recognitio fuit præmeditata, & quinque apocarum, & ſi in illa recognitione ſtatim ſe advertit, & dixit, quod atteſtatio erat falſa, conſideratio adducta eſt contra eum.

Et tandem, quod licèt Judea, ſi velit, intervenire poteſt in facienda comparatione, ut notant Bald. *in l. compar. num.* 30. Menoch. *caſu* 114. *n.* 26. de conſuetudine tamen periti, abſente Judica, eam faciunt,
33 ut quoque notant Alberic. de Roſate *in d.l. num.* 2. et Currius *in l. admonendi*, *ff. de jure jurando n.* 114. & quod in M.C. Judices ſemper illam Actorum Magiſtris committunt, & aliquando ipſi quoque, ſi eis lubet, interveniunt.

Inſuper & tertio, quod Carolus Riccius, quia in ſchedulis Bancariis debitum non dederat, prout ratione ſui officii priùs tenebatur, præſumebatur in dolo, juxtà *text. in l. tutor*, *ff. de admin. tutor.* etiam ſi de dolo nulla præcedant indicia, juxtà Gloſ. *in fin. dub.* 6. ibi: *Adverte, quod quandocumque aliquis mittit, quod ſcit ſe facere debere, præſumitur eſſe in dolo*; hinc non facere eſt facere, & delictum in omittendo in officiali, eſt delictum in committendo, ut ſcripto tradit Andreas *in c.* 1. *num.* 20. *de cap. Conradi*, *& in c.* 1.
34 *num.* 18. *in fin.* de pace juramento firm. Præſ. Merl. *contr.* 28. *lib.* 2. *num.* 7. & quod dato præſumpto dolo rectè torqueri potarat, cum magis efficiat probatio juris, quàm probatio hominis, ut à jure approbata: Etenim dolus præſumptus diſtinguitur a vero in effectibus, ùt docet Bartol. *in l. quod nemo*, *ff. depoſiti*, ut non ſit ſufficiens ad condemnandum, quia in criminalibus claræ probationes requiruntur *l. qui ſententiam*, *C. de probat. & præſumptiones non ſufficiunt*, *l. abſentem ff. de pœnis*, quæ doctrina communiter a Criminaliſtis recepta eſt quoad pœnam ordinariam.

Quartò, quod dolus præſumptus, & dolus verus regulatur a probationibus: etenim de hominis malitia ſi leviſſimæ eruuntur conjecturæ, erit dolus præſumptus, ſi autem perſpicuæ, & erit dolus verus; quæ
35 diſtinctio deſumitur ex *text. in l. dolum*, C. ibi: *dolum ex indiciis perſpicuis probari convenit*, & a Bartolo *in d. l. quod Nerva*, *ff. depoſiti num.* 14. & Surd. *deciſ.* 216. *num.* 7. Quod contra Carolum Riccium indicia perſpicua aderant, cum fecerit actum de genere prohibitorum, atteſtando cum mendacio dediſſe debitum in ſchedulis in præjudicium Banci, quo caſu in vero videbatur dolo, juxtà notata a Felino *in cap. ſi autem de reſcriptis*, Petro de Gregorio *ſyntag. juris lib.* 21. *cap.* 12. & a Petro Caball. *in tract. de omni genere homicidii n.* 87. *&* 280.

Item quia perſpicua erat conjectura contra eum reiteratio, ſeu geminatio, cum non ſemel, bis, aut ter, ſed quinquies hoc admiſerit, non dando debitum in ſchedulis Bancariis; geminatio enim ſicuti conſtantem voluntatem indicat, juxtà *text. in l. Baliſta*, *ff. ad Trebellianum*, ità in præſenti actum inconſideratum excludit, & dolum indicat, eoque magis, quia probavit in termino, quod in omni officio uſus fuit
36 omni diligentia, & præſertim in hoc officio, cum probaverit prius dediſſe debitum in ſchedulis, & poſteà notaſſe in apochis, undè cum ſe Tyronem non fuiſſe demonſtraverit, non poterat ſe excuſare negligentia, ſed malitia defeciſſe: Si ſemel enim is in hoc deficeret, veriſimile eſſet, quod negligentia debitum non dediſſet.

Et tandem dicebatur, quod quatenùs non de dolo, ſed de nimia negligentia inculparetur, ſicuti fatetur, etiam in hoc caſu corporali pœna eſſet puniendus, & conſequenter torquendus, juxtà *text. in l. ad Commentarienſem*, *C. de cuſtod. reor.* & in *l. milit. ff. eod.* ubi probata culpa Commentarienſis capitalitèr punitur, & quamvis aliqui dicant, quod ſpeciale ſit contra Commentarienſem, ut Gloſ. refert *l. ad Commentarien-*
37 *ſem*, attamen advertendum eſt, quod Commentarienſis ideò corporalitèr punitus, quia ratione ſui officii tenetur omnem adhibere diligentiam, quæ ratio militat contra quemlibet officialem, qui tenetur diligenter, & legaliter ſuum exercere officium ex Gothofred.
38 *in tit.* 1. *lit. I.* qui generaliter loquendo, inquit, *culpa nimia interdum punitur capitaliter*, & conferunt alia jura, veluti *text. in l.* 3. § 1. *ad l. Corn. de ſicariis*; ibi: *Relegari juſſa eſt ea, quæ non quidem malo animo, ſed malo exemplo medicamentum ad conceptionem dedit, ex quo ea, quæ acceperat deceſſit*; & in *l. ſi quis aliquid* 38. § *abortionis*, *ff. de pœnis*, ibi: *Qui abortiones, aut amatorium poculum dant, etſi dolo non faciant, tamen quia mali exempli res eſt, humiliores in metallum damnantur, honeſtiores verò in Inſulam*, teſtantur Doctores, veluti Bart. *in l. reſpiciendum*, *num.* 4. *ff. de pœnis*, Maranta *in ſpeculo par.* 4. *in principio num.* 59. Tiberius Decianus, *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 16. cujus verba ſunt. *Verum quia adeò craſſa, & ſupina eſt ea negligentia, ut quæſita, & affectata videatur, & ideò conjuncta malitiæ; cum raro id eveniat, ut quis ſit adeò ſtupidæ mentis, ut non intelligat, quod omnes intelligunt, & ideò, vix crediderunt leges diſſolutam hanc, & intolerabilem negligentiam fraude, ac dolo carere, quare nè detur fraudibus, ac malitiis hominum occaſio, cautum eſt, ut hæc culpa æque, ac dolus vindicetur*, Clarus *in* § *homicidium*, ut teſtatur Mediolani Senatum quemdam homicidam pro lata culpa ad triremes temporaliter condemnaſſe; & quod judicis arbitrio lata culpa corporaliter ſit punienda, tenet Marſilius in *l. Corn. poſt n.* 7. *verſ. glaſſa* 2. *ff. ad l. Cornel. de Sicariis*, Tiraquell. *de pœnis temperandis cauſa* 14. Menoch. *de arbitrariis lib.* 2. *caſ.* 324. ibidem dictum, quod peſſimum eſſet exemplum in re tam gravi contra Carolum Riccium non experiri tormentum, quod de genere probatorio
39 eſt, teſte Cujacio *in l.* 2. *ff. de probationibus lit. D.* ibi: *Nam in probationibus non ſunt tantùm teſtes, ſed etiam leges, item quæſtiones, ideſt tormenta.*

In hac cauſa, quæ diù fuit agitata in Regia Juncta, ubi intervenerunt, tempore interjecto, doctiſſimi viri, & omni laude digniſſimi, veluti Dom. D. Antonius de Gaeta Regens, & Locumtenens Regiæ Cameræ, ac dictæ Regiæ Junctæ Præſes, DD. Conſiliarii D. Fulvius Caracciolus, D. Alvarus de Quadra, Januarius de Andres nunc R. & C. Præſes, D. Hieronymus Aquaviva, Illuſtriſs. Dux Inſulæ, Julius Cæſar Bonitus, Præſes R. C. Marcus Antonius de Riſis nunc ob ejus merita apud Catholicam Majeſtatem Regens, & Dom. Præſes Reg. Cam. Franciſcus Antonius Andreaſſus inter quatuor eorum intervenientes fuit facta paritas, duo enim fuerunt voti, quod Carolus Riccio conſignetur, alii duo, quod torqueatur, quæ a tribus adjunctis datis pro ea dirimenda fuit, me patrocinante pro Regio Fiſco, dirempta contra dictum Carolum Riccio non obſtante *tex. in l. inter pares* 28. *ff. de re judic.* cujus ſunt verba: *Inter pares numero Judi-*
40 *ces, ſi diſſonæ ſententiæ proferantur in liberalibus quidem cauſis, ſecundum quod à Divo Pio conſtitutum eſt, pro libertate conſtitutum obtinet: in aliis autem cauſis prò reo, quod in publicis judiciis obtinere oportet*, juncto *text. in l. Adrianus*, *ff. de action. & obligat.* nàm fuit per Dominos Judicantes dictam præfatam legem procedere in Regno in Tribunalibus Regiæ Cameræ, & Regii Collateralis Conſilii; item quando diſſonæ ſunt ſententiæ, una in condemnando, altera verò in abſolvendo, non autem in torquendo, quia tortura medium eſt. & in re dubia legale remedium, quod ſolet ad ſententiam deveniri condemnando confeſſum tanquàm reum, vel abſolvendo non confeſſum tanquàm innoxium. Item quod præcitatus *textus* fundatur in æquitate, & miſericordia, quæ in re tam mali exempli non erat exercenda: quamobrem fuit dictus Riccius tormento ſtancherrarum tortus ob valetudinis impedimentum, & cum ſubſtinuerit, credendum eſt eum potius inſontem, quàm nocentem fuiſſe.

Interfuerunt quoque in hac cauſa integerrimi Advocati pro ar〈…〉olo Ricelo, nempè D. Carolus Suſanna, & D. Vicentius Vidman, nunc Judex M. C. quem propter animi ingenuitatem, doctrinam, ac integritatem noſtri inclyti Regis munificentia dignum eſſe exiſtimo.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc.

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XIII.

Comparatio literarum qualem in civilibus,
& qualem in criminalibus
probationem facit.

SUMMARIUM.

1 *De cauſa falſitatis apocarum Banci remiſſive ad Auctorem.*

Multa ſunt quæ autnatura ipſa, aut alicujus diſer-
ti hominis arte ſunt ita facilia, & clara, aut
1 ſenſu ipſo perceptibilia, quæ ſi explicentur amplius,
potius obvolvontur, quam eluceſcunt, ut ex *Arnald.
lib. 1. artis cogitandi*: qua de re cum ita clare per
Auctorem expoſita ſit, & in ntramque partem diſſerta-
ta cauſa falſitatis apocarum banci, non eſt cur aliud
addatur, præſertim, qoia non commentaria ſunt iſta
& occaſione arrepta ex unoquoque verbo extenſi tra-
ctatus, ſed Obſervationes, & Annotationes aliquæ,
ſive Additiones.

RESOLUTIONIS DECIMÆQUARTÆ.

ARGUMENTUM.

Eximens Carceratum pro debito civili a manu Curiæ an corporali
pœna, vel pecuniaria puniendus veniat.

SUMMARIUM.

1 *Delictum in genere in exemptionis delicto.*
2 *Eximens captum, ſi eſt convictus, vel confeſſus, eadem, qua exemptus, tenetur pœna.*
3 *Eximens captum pro debito civili, juxta veram ſententiam tenetur in pecuniaria pœna, & in ſubſidium & 4. 5.*
6 *Exemptio duo continet creditoris damnum, & Judicis contemptum.*
8 *Pœna* l. Jul. de vi privata *eſt relegatio.*
Eximens captum pro debito civili, ſi eſt ruſticus, licet ſine vi publica, pœna triremis ſecundum aliam ſententiam puniri, ibidem.
Relegatio in Regno contra ruſticum in triremium pœna commutata eſt, ibidem.
9 *Delictum in hac Civitate commiſſum gravius eſt alio delicto extra civitatem patrato.*

Fuit dubitatum in M. C. qua pœna eſſet plectendus
Vincentius Sparano, qui ab Alguzzeriorum mani-
bus caemerat Horatium Baronc detentum pro debi-
to civili ducatorum 60. vigore literarum Cambii eum
exequtorio Domini Regentis Delegati, vim inferendo
denudato enſe, cum quo in eos plures ictus injecerat,
licet ſine offenſione, uti plene conſtabat tam de cor-
1 pore delicti, veluti de legitima captura eum enun-
ciatn eaequutorio, quam de narrata exemptione per
Birtuariorum depoſitiones, & alios teſtes de viſu.

Pro Vincentio fuit conſideratum, quod eximens
captum pro cauſa criminali, ſi is eſt convictus, vel
confeſſus eadem, qua exemptus, pœna teneretur,
juxta *tex. in l. eos de cuſtod. reorum*, & in *l. 4. ff. ad*
2 *l. Jul. majeſt.* cæterum arbitraria pœna teneretur, te-
ſte Caball. *caſ. 8. D. Reg. Sanfel. deciſ. 44.*

Pro debito vero civili tenetur tantum ad ſolven-
dum debitum, primo per *tex. in l. quoties, C. de exact.
trib.* ubi eximens, ſi pœnitentia ductus, debitorem
exemptum præſentet, non liberatur, ſed tenetur tan-
3 tum facere depoſitum debiti, quod ſolvere debet in
ſubſidium, & quod ita judicatum per S. C. teſtis eſt
Thor. *par. 3. compend. verb. eximens.*

Secundo, per *text. in l. 6. ff. ne quis eum, qui in jus
vocat, vi eximat*, *Ulpianus* inquit. *Is qui debito-
rem vi eximit, ſi ſolverit, reum non liberat, quia*
4 *pœnam ſuam ſolvit*; igitur pœna hujuſmodi exem-
ptionix eſt pecuniaria.

Tertio, quod ſi alia pœna veniret plectendus, non
triremis pœna, ſed mitiori videlicet cailli pœna, ut
5 judicavit Curia Delfinatus, teſte Guidone Papa *de-
ciſ. 529.* & Regia Audientia Capitanatæ teſte Vivio
deciſ. 92.

Pro Fiſco vero, quod hæc exemptio duo contine-
bat, creditoris videlicet damnum, ac Judicis con-
temptum, & in pœnis imponendis, non ſimpliciter
de intereſſe, ſed quoque contemptu Curiæ erat tra-
6 ctandum, *l. prætor, §. ait prætor, ff. de novi operis
nunciatione*, quod in præſenti Vincentius Sparano
contempſerat authoritatem majoris Magiſtratus, &
proinde non minori pœna, quam triremium erat
plectendus.

Secundo, quia hæc exemptio fuerat enſe evagina-
to, & conſequenter vi publica peracta, juxta *text. in*
7 *l. 1. ff. ad l. Jul. de vi publica*, pœna enim *l. Jul. de vi
pub.* erat deportatio, ut in *l. quoniam multa facino-
ra, C. ad l. Jul. de vi pub.* ubi Gloſ. *lit. K. & L.* quæ
deportatio in triremium pœna commutata eſt, teſte
Capibl. *de Baron. prag. 19.*

Tertio, fuit adducta deciſio penes Dom. Præſ. 442.
qua habetur, quod S. C. condemnavit eximentem
pro debito civili, etiam ſine vi publica, ad trire-
8 mium pœnam per biennium, habita conſideratione,
quod pœna *l. Jul. de vi privat.* licet ſit relegatio, ci-
tata *l. quoniam*, nihilominus hæc relegatio contra ru-
ſticum non practicatur in Regno, ſed commutata eſt
in dictam pœnam triremium, ideoque hanc pœnam
ſubire deberet.

Primo, quod jura in contrarium adducta non con-
tradicebant Fiſco, quoniam Juris Conſultus in illis,
uti non interrogatux de pœna, illam conſulto non
definivit.

Secundo, quod in *deciſ.* Thori S. C. providit quo
ad intereſſe creditoris, & non tractavit de pœna.

Tertio, quod deciſio Vivii ad alia adducta non
erat trahenda ad axemplum, quoniam hoc crimine
9 immediate offenditur juſtitia & contemnitur Principix
authoritas, qua ratione illud, quia commiſſum in
hac Civitate, ubi reſidet Prorca, & tot ſunt Tribu-
nalia, gravius ſemper reputatur alio crimine extra
Civitatem patrato, de quo fuit deciſio allegata, pro-
pterea per M. C. delegatam, fuit per quinquennium
ad Regias triremes condemnatus.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XIV.

Eximens carceratum pro debito civili,
qua pœna puniendus eſt?

SUMMARIUM.

1 *Eximens carceratum pro cauſa civili pœna pecuniaria, an pœna corporali puniendus*, & num. 4. 5. 7. & 12.
2 *Ubi reſidet Princeps gravius delicta reputari.*
3 *Explicatur* text. in *l. 6.* ff. ne quix crim. & 8.
4 *Solutio pecuniarum, quam facit eximens carcera-*

tum,

tum, eſt pro pœna ſua non autem pro exonoratione debiti ipſius carcerati, & 8.

5 *Quanta ſit pœna eximentis carceratum, & cui debeatur.*

6 *Pœna eximentis vocatum in jus eſt quanti res æſtimatur ab Auctore.*

7 *Actio contra eximentem ad id, quod æſtimatur ab Auctore, eſt pœnalis, & non tranſit ad heredem.*

9 *An Reus exemptus poſſit gaudere exceptione doli contra creditorem, qui recepit, id quod intereſt ab Eximente.*

10 *Exceptio doli ponderatur.*

11 *An exemptus teneatur reficere Eximenti, & in quantum.*

13 *An valeat in hoc arbitrium Judicis.*

14 *An poſſit eximi ille, qui injuſte carceratur.*

15 *An ſi plures ſint eximentes inſolidum teneantur, & uno ſolvente liberentur cæteri.*

1 EXemptio Carcerati pro debito civili an ſit delictum, quod puniri debeat pœna corporali, vel tantum pecuniaria in id, quod ab exempto debebatur; diſputatur hinc inde, & præcipue ex textu in d. l. 6. ff. ne quis eum, ubi videtur reſtringi ad pœnam pecuniariam ibi: *Is qui debitorem vi eximit, ſi ſolverit, reum non liberat, quia pœnam ſuam ſolvit*, attamen ex facto dicit Auctor noſter fuiſſe eximentem Carce-
2 ratum pro debito ducatorum 60. condemnatum ad regias Triremes per quinquennium, propterea quod erat hoc delictum in Civitate Neapolis, in quo reſidet Excellentiſs. Prorex, & tot Tribunalia, unde graviora delicta reputantur.

3 Sed advertas, quæſo, velim, pace tanti viri Auctoris noſtri, qui citato textui *l. 6. ne quis eum*, reſpondit ibi *Ulpianum*, uti non interrogatum de pœna, illam conſulto non definiſſe, certe non poſſe ſine calumnia tergiverſari textum illum, & primo textus eſt ex *lib. 35. ad edictum*, ubi non de re facti reſpondebat, ſed commentarios edebat ad edictum Prætoris, & quum *lib. 5.* ad edictum egiſſet de eximente eum, qui in jus vocatus erat, ut patet ex *l. 1. 3. & 5. eod. tit. ff.* hic agit de eximente debitorem.

4 Verba illa: *ſi ſolverit reum non liberat, quia pœnam ſuam ſolvit*, clare oſtendunt eximentem ſolviſſe in pecunia, & non fuiſſe in corpus, & illam ſolutionem eſſe pro pœna ſua, non pro liberatione Princi-
5 palis Rei; pœna igitur pecuniaria eſt. At dices, quanta ſit hæc pœna, & cui debeatur? videtur reſpondendum hoc debere intelligi eo modo, quo intelligitur deberi pœnam ab eo, qui eximit vocatum in jus: hoc enim ſuadet Tribonianus, qui hanc legem adnexuit aliis legibus de eximente vocatum in jus, & ſub *eod. tit. pandectarum, ne quis eum*, quod & gloſſa ibi videtur annuere. Certe autem pœna eximentis in jus vocatum definitur in *l. 5. §. in eum eod. tit.* ibi: *in*
6 *eum autem, qui vi eximit in factum judicium datur, quo non id continetur, quod in veritate eſt, ſed quanti ea res ab Actore æſtimatur, de qua controverſia eſt: hoc enim additum eſt, ut appareat etiam ſi calumniator aliquis, tamen hanc pœnam eum perſequi?* Unde patet, pœnam eſſe in id, quod intereſt, vero actori, etiam ſupra id, quod in veritate ſit, ſeu ſupra rem, ſive debitum verum, vel debitum fictum, ſi calumnia-
7 tor erat Auctor. Pœna igitur pecuniaria eſt, & hæc actio pœnalis, quod etiam patet, quia contra hæredem non tranſit, nec poſt annum dabitur, ut fuſius
8 in *l. 5. §. docere, ff. eod. tit. ſi quis eum*, quibus cognitis nunc clarius eluceſcit, quid in citata *l. 6.* quærat Ulpianus, hoc ſcilicet, an poſtquam Actor receperit ab Eximente pœnam, ſcilicet omne id, quod ſua intereſt, & rem ſuam æſtimaverit, ex hoc abſolvatur reus, & reſpondet Juriſconſultus abſolutum non videri, quia illa ſolutio non eſt pro debito rei exempti, ſed pro ſolutione pœnæ eximentis, quod concordat cum *l. 5. §. docere, ff. eod. tit.* Verum putarem Reum ip-
9 ſum, quamquam non liberatum ipſo jure, poſſe tamen gaudere contra Auctorem exceptione doli mali: dolo enim facere videtur qui, quod ſemel habuit, iterum quærat, neque novum in jure, ut quis non liberatus directe, utatur exceptione aliqua, præſertim exce-
10 ptione doli, quæ conceditur, ubi nonnulla alia exceptio adiit in promptu, *ad l. ſumptus 48. ff. de rei vindicat. & ad l. ſi duo, ff. ſi quis cautionibus, & in l. 2. §. pen. eodem. tit.* Magna enim eſt vis hujus exceptionis doli, nam & naturalem æquitatem tuetur, & mitigat aſperitatem juris civilis, *l. 1. de doli exceptione, l. alt. eodem pro emptore*, & in ſubſidium eſt juri civili deficienti, aut repugnanti, & non ſummo jure, ſed ex æquo, & bono accomodari, & vide *Cujac. lib. 3. Pauli ad edictum l. ſi unus 27. de pactis.*

11 Hoc ſuppoſito videretur dubitandum, an ſaltem teneatur debitor reficere Eximenti? & ſicuti videtur ſuccurri debere contra Creditorem aliqua exceptione, ne creditor ſit bis in lucro; ita videtur ſuccurri debere eximenti aliqua actione in factum, vel ſaltem officio Judicis contra Reum, ne damno Eximentis ſit omnino debitor in lucro. Item in quantum teneatur Eximenti, an in totum id, quod ſolvit, an pro concurrenti quantitate debiti? & videtur, in quantum erat debitum, id enim omne, quod ultra ſolvit Eximens, pro ſuo delicto ſolvit, nec in hoc utilem aliquem accipit debitor; nec item in hoc, quod eſt plus, currit eadem æquitas, ut Eximenti ſuccurratur contra debitorem, ne debitor ipſe ſit in lucro cum aliena jactura, tu autem cogita hæc.

12 Sed ut ad rem redeam, videtur omnino pœna eſſe pecuniaria, neque ad duas pœnas puniri Eximens ad pecuniariam, & corporis afflictivam, neque dices illam tendere ad utilitatem Partis, & iſtam ad vindictam pro ſpretu magiſtratus, quia ſatis videtur mulctatus, qui, quod ipſe non debet, ratione exemptionis ſolvat, & etiam omnem extimationem actoris, etiam ſi debitum nullum eſſet, & actor eſſet calumniator.

13 In hoc autem multum valere putat arbitrium Judicis, *de Angelis part. 1. cap. 41 num. 9.* ita ut ſi ſequeretur exemptio cum armis congregatis hominibus, vel cum notabili capientium offenſione poſſe extendi ad ultimum ſupplicium, verum ibi videtur loqui de eximente carceratum pro cauſa criminali.

14 Quid ſi conſtet injuſte, & indebite fuiſſe carceratum? ſcripſerunt DD. impune poſſe eximi, *Amend. ad Franch. deciſ. 442. num. 10.* & multi alii citati per dictum *de Angelis ibidem num. 10.* ubi varia advertit, & diſputat, an ſi indiſtincte hoc verum, *& nu. 14.* de eximente carceratum pro debito civili, ait indiſtincte, qui eximit, tenetur ad debitum ultra pœnam Fiſci, Foller. *loc. cit. num. 14. & infra*, etiam ſi exemptus non eſſet debitor, cum probare ſufficiat, quod rite fuit captus, imo quod nuncii referant habuiſſe commiſſionem capiendi, Foller. *ibid. num. 15.* niſi vere, ac notorie conſtaret debitorem non eſſe.

15 Si plures ſunt Eximentes ad debitum tenentur omnes inſolidum, aut uno ſolvente cæteri liberantur Cab. *caſ. 8. num. 21.* Sanfel. *deciſ. 53.* ad quam ſolutionem debiti tenentur illi quoque, qui receptant, vel occultant debitorem, Catalan. *de indult. cap. 40. num. 119. uſque ad finem*, & refert Scialoya *de forjud. cap. 20. num. 4.*

Tandem ſi exemptio fuit facta ſine vi tantum cachinnis, & aliis actibus, mora, rumore, aut alia induſtria cooperatum, ut Carceratus evaderet. Et quod ſi ſe ipſum carceratus eximit, vel arte, & ſine vi, vel aliqua vi, & an per hoc videatur confiteri debitum, vide omnia apud dictum de Angelis *dicto loco.*

RESOLUTIONIS DECIMÆQUINTÆ

ARGUMENTUM

An qui reſiſtere valeat Exequutori, ſi dubitatur de ipſius commiſſione, & an ſit juſta, vel injuſta exequutio.

SUMMARIUM.

1 *Injuſte exequutum juſte exemptum erit.*
2 *Ubi eſt violentia, ibi eſt delictum, & ubi delictum, ibi locum pœna obtinet.*
3 *Ubi injuſta eſt exequutio, juſta eſt reſiſtentia.*
Ubi dubitatur an ſit juſta, vel injuſta exequutio, prohibetur reſiſtentia, ibidem.
Singulis non eſt credendum, quod fieri debet per Magiſtratum, ibid.
4 *Jus ſibi dicere propria authoritate non licet.*
5 *Juſtitiæ exequutores ſunt Birruarii, & qui in Imperio Hæbreorum.*
6 *Pœna arbitraria, quæ magis timetur, imponenda eſt.*
Juſtitiam qui offendit, pietatem offendit, atque virtutem, gladius non eſt crudelis, qui dat ſalutem, ibidem.

EOdem tempore quidam Nobilis cum ſua familia enſibus armata, vi exemit duos vindemiatores captos a Commiſſario bajulationis in ipſius rure ob prætenſam pænam carolenorum quindecim, turpiter etiam injuriando Birruarios M. C. Commiſſarium aſſociantes, ſed quia literæ commiſſionales non erant expeditæ a Conſiliario delegato, ſed a Locumtenente, & conſtabat, quod dicti vindemiatores obtulerant dicto Commiſſario dirictus licentiam non impetrare, fuit dubitatum, an exemptionis pæna eſſet plectendus, vel potius liberandus.

Et pro dicto Nobili fuit ponderatum, quod dicti vindemiatores erant capti non a Commiſſario, ſed a' privata perſona, a qua etiam injuſte detinebantur, nam cum pæna eſſet pecuniaria, non poterant capi de perſona, & conſtabat ex dicta commiſſione, quæ erat expedita circa pœnarum exactionem, & proinde ſi a dicto aſſerto Commiſſario injuſte fuerant capti; ju-
1 ſte a dicto nobili fuerant exempti, juxta *tex. in l. contra præcepta noſtra*, *C. de exequut. lib. 12. l. omnes Judices, C. de decurion. lib. 10. l. fin. de juriſd.omn. Jud.l.fin.ff. de offic. præfect. urb.* juncta Glof. *in cap. ex lit. de offic. deleg.* quæ dat licentiam reſiſtendi etiam tertio contra injuſtum exequutorem, & conſequenter, quod dictus nobilis erat liberandus.

Sed pro Fiſco fuit primo adductus *text. in l. ſi quis in tantam, C. unde vi*, ubi violenter invadens poſſeſſionem, ſi dominus eſt, cadit a jure ſuo, cui concordat *text. in l. 2. §. hanc action. 2. ff. de vi bonorum raptorum*, ubi ſi quis ſuam rem raptaverit, puta, quæ reperiebatur penes exequutorem, qui in exequendo bona Titii, ex errore exequutus fuerit bona Caii, licet non teneatur vi bonorum raptorum, tamen mulctabitur videlicet criminaliter, ut explicat ibi Glof. *in dicto verbo*.

Unde ex dictis juribus oritur regula, quod in omni caſu, licet jure procedatur, vis tamen prohibetur, &
2 quod ubi eſt violentia, ibi eſt delictum, & ubi delictum ibi locum pœna obtinet, quæ vis in præſenti contra dictum Nobilem conſiderabatur in dedecus juſtitiæ.

Secundo, fuit adducta doctrina Bart. & Jo: de Platea *in l. devotum, Cod. de metatis, & epidemeticis lib. 12.* & in *l. prohibitum de jur. fiſci*, Caſſanæi *in Conſuetud. Burgundiæ rub. 1. §. 7. num. 9.* Farinac. *qu. 32. nu. 79.* qui ſicut cæteri DD. communiter diſtinguunt, quod aut eſt certum, & indubitatum de injuſta exequutione, & procedunt jura allegata, veluti *l. contra præcepta noſtra*, ac aliæ, & impune exequutori valet reſiſti, aut non eſt certum, ſed dubitatur, an
3 ſit juſta, vel injuſta executio, & in hoc caſu non utique, quia aſſumeretur officium judicantis, contra *tex in l. non eſt ſingulis 207. ff. de reg. jur. Singulis non eſt concedendum, quod per Magiſtratum fieri debet, ne detur occaſio majoris tumultus.*

Quod in facto non apparebat de indebita carceratione, quia vindemiatores erant penes debitores, & de invaliditate commiſſionis non erat certum, &
4 cum poſſet hic Nobilis adire Dom. Delegatum, & ab eo juſtitiam recipere non debebat propria authoritate jus ſibi dicere contra *tex. in l. 2. quorum delegatorum* & cum contemptu juſtitiæ carceratos eximere.

Rurſus, quod injuriæ in Birruarios prolatæ non erant ſimulandæ, quoniam inanes eſſent leges, niſi exeque-
5 rentur, *l. 2. §. poſt originem, ff. de origine juris*, & juſtitiæ exequutores erant birruarii *cap. in off. & cap. non eſt 23. q. 5.* & hi in Hæbreorum imperio fuerunt filii Regis *lib. 1. Regum c. 3.*

Ideoque non liberandus, neque mitius, ſed ſeverius erat plectendus, & ſi pœna in hoc crimine eſt Judici arbitraria, illa citra mortem erat imponenda.
6 Illud enim quod juſtitiam, & juſtitiæ decus offendit, pietatem offendit, atque virtutem, hinc gladius non eſt crudelis, qui dat ſalutem.

Propterea me patrocinante pro Fiſco Judices M. C. fuerunt concordes in condemnando eo, diſcordes tamen circa qualitatem pœnæ, alii enim ad exilii, alii vero ad relegationis pœnam, & proinde fecerunt paritatem, pro qua dirimenda, poſt aliquod tempus acceſſerunt tres Regii Conſiliarii ad M. C., ut moris eſt, ac tanquam pii patres, quia Nobilis non adhuc vigeſimum annum compleverat, & per plures menſes fuerat carceratus in Caſtro Ovi cum diſpendio, & non minori incommodo, tertium protulerunt votum, videlicet quod carcer cederet ei in pœnam.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XV.

An quis reſiſtere valeat executioni, ſi dubitatur de ipſius commiſſione.

SUMMARIUM.

1 *Injuſte carceratus an poſſit eximi, ſive impedire ne carceretur.*
2 *An eximens injuſte carceratum delinquit.*
3 *In dubio ſi juſta ſit vel injuſta ſit carceratio, an poſſit eximi.*
4 *Quæ debeant probari in delicto in genere eximentis.*
5 *An debeat haberi reſpectus ad birruarios.*
6 *Verus reſpectus eſt juſtitia.*

HÆc reſolutio concordat cum antecedenti, ſcilicet de Eximente carceratos, adde pro Nobili Exi-
1 mente, quia non poterat Commiſſarius ſine auctoritate carcerare, ideo potuiſſe Nobilem eximere, ſive (quod verius fuit) incontinenti impedire, ne injuſte carcerarentur, & detinerentur vindemiatores, prout facti ſpecies proponitur ab Auctore, nec facere videntur rationes, quæ adducuntur pro fiſco, ſcilicet *l. ſi quis in tantam C. unde vi*, quia illa loquitur de invadente aliena, & perturbante dominia rerum, ſive poſſeſſiones, hic autem agitur de eximente carceratum ab injuſto carcerante, & tantum abeſt quod eximens deliquit, quod potius aliena delicta emendavit: audi *tex.* etiam ab Auctore ponderatos in *l. 1. & 2. ne quis eum*
2 *qui in jus* verba *l. primæ in fine* ſunt ibi: *& ſane ſi deliquit, qui vocat, non deliquit, qui Patronum vi exemit*, addit *Paulus in l. 2. Nam cum uterque contra edictum facit, & libertus, qui Patronum vocat,*

& is qui Patronum vi exemit deterioreque tamen loco, libertus eſt, qui in ſimili delicto Petitorio partes ſuſtinet. Unde ſi addat, quæ diximus in Reſolutione antecedenti, idem eſſe de Eximente carceratum, ac de Eximente in jus vocatum, conſtabit, *deteriore loco* fuiſſe Commiſſarium, quam Nobilem eximentem.

3 Nec juvat dicere, quod in dubio, an ſi juſta, vel injuſta ſit executio, non poteſt eximi, quia alioquin Eximens ſibi aſſumeret poteſtatem judicantis, quia ſi dubium dicatur eſſe facti, certe non poteſt ſubſiſtere, quia poteſtas carcerandi non debet eſſe dubia, quia birruarius, & Commiſſarius debet oſtendere ſuam poteſtatem, aut eſſet dubium juris, & dubia juris non tollunt libertatem. Eo magis quod ſi hoc dubium eſſet delictum, ita ut, qui dubitat de poteſtate carcerantis delinqueret eximendo; deberet hoc dubium probari, delictum enim, ſive dolus debet probari, *nam & ſine dolo malo poteſt id fieri veluti cum juſta cauſa eſt exemptionis*, verba ſunt *l. 4. §. item ff. ne quis eum qui in jus.*

4 Unde evenit quod in delicto in genere hujus criminis non ſolum debet probari factum, ſed notitia in Eximente de mandato de capiendo, nam requiritur dolus malus, prout in omnibus delictis qui ceſſat, quando Eximens non habet mandati ſcientiam *Reg. Marinis lib. 1. reſol. 11. num. 1. & ſeqq. de Angelis de delict. part. 1. cap.* 42. quod ſane difficilis probationis eſſet probare mentem agentis, etenim ſemper diceret ſe numquam dubitaſſe, ſed pro certo habuiſſe injuſtitiam carcerationis.

5 Neque facere videtur, quod erant birruarii M. C. nam ſi deliquerunt, ipſi carcerando deterius fecerunt, cum eſſent birruarii M. C., certe ſi Commiſſarii, & birruarii nullas injuſtas carcerationes facerent, & extorſiunculas, ſane timerentur magis, quando fungerentur munera ſuo.

6 Neque pro bono politicæ videtur curari debere, ſive juſte, ſive injuſte reſpectus Curiæ, vera enim politica, & verus reſpectus eſt juſtitia ipſa, quæ ſemper eſt una.

Hæc non ideo dixi, ut inſolentes homines audaces facerem ad exemptiones, ſed ſi juſta, & bona cauſa eximendi fuerint, non ita ardue judices accipiant, quaſi res ſacre violata ſit, cum vis fiat injuſto birruario, ſed æquo animo temperent factum; quod ſi excuſandus erit Eximens, abſque ſcrupulo reſpectus Curiæ excuſent, & potius *deteriore loco* habent executores, Commiſſarios, & birruarios, quam juſtos eximentes.

RESOLUTIONIS DECIMÆSEXTÆ

ARGUMENTUM.

Statutum pœnale an extendatur contra eum, qui delicto cauſam præbet, & ordinaria pœna tenetur, juxta *l. quoniam multa facinora, C. ad l. Jul. de vi publ. & privat.*

SUMMARIUM.

1 *Aſportantes arma ignea, & aliis armis delinquentes, ac ſi armis igneis deliquiſſent, puniantur.*

2 *Conjectura pro non delicto, vel ſaltem pro minori delicto, ſemper reſumenda erit.*

3 *Auctor delicti præter intentionem ſecuti, quando pœna delicti puniendus ſit.*

4 *Violentia, ex qua homicidium eſt ſecutum, licet præter intentionem ſi ad illud erat apta, pœna homicidii punienda eſt.*

5 *Statutum pœnale contra eum, qui delicto cauſam præbet, & juxta* l. quoniam multa facinora *ordinaria pœna tenetur, non extenditur.*

6 *Specialia in odioſis non ſunt multiplicanda.*

7 Textus in l. quoniam multa facinora *dilucidatur num. 8. & 9.*

10 Textus in l. quoniam multa facinora *non procedit contra eum, qui ob aliquam cauſam in credulitate eſt, quod juſte, & licite violentiam infert.*

11 *Pœna delicti non eſt prætermittenda, & qui origo, & cauſa delicti eſt, aliqua extraordinaria feriendus eſt pœna.*

12 *Clar opinio, quæ ſocii ad violentiam convocati, ſicut authores violentiæ puniri debeant, uti erronea refellitur.*

OVes Titii magnum intulerunt damnum territorio Caii, qui ob id graviter ovium Paſtores verberavit; Titius vero hoc factum ad ſuam revocans injuriam, ulciſcendi cauſa, tres ejus fratres convocavit, cum quibus habito colloquio, ad Caii domum eos, & famulos, alioſque miſit armatos; Qua tamen deliberatione, aut mandato non conſtito, armati illam domum introivarunt, atque in atrium, in quo Caii filius morabatur, & dum in cubiculum ingredi volebant, illos Cajus videns, illico in aliud introivit cubiculum, cujus clauſit oſtium: qua de re armati illud pro viribus frangere conati fuerunt, & quia nequiverunt, de ejus uxore nobili, ibi exiſtenti, atque clamanti, malemeriti ſunt, ac unus ex iis in regreſſu filium ictu cultri in capite vulneravit, cum ad armarium acceſſerit, cæteri vero duos famulos quoque verberaverunt, dum reſiſtere eis intendebant, atque abjerunt: poſt aliquos dies Caii filius vulneratus obiit.

Requiſitus in congreſſu, an Titius, & fratres ejus qui Caii filium vulneravit, ac cæteri omnes ultimo ſupplicio eſſent feriendi! & pariter an vigore *Reg. Pragm. 29. tit. de arm.* qua ſancitum eſt, ut ii, qui aſportant arma ignea, & aliis armis præmeditate de-
1 linquunt, tractari debeant uti delinquentes armis igneis, & proinde ſupradicti delinquentes eſſent citandi cum abbreviatione dierum quindecim, delegatione, & pœna ducatorum mille per quemlibet.

Reſpondi, Titium, & percuſſorem tantum dicta pœna teneri, & eſſe citandos ordinarie, & abſque abbreviatione, & pœna: Etenim primo conſideravi, quod ſolus Titius homicidii, & vulnerum fuerat author: Nam Titii Oves damnum intulerunt, ipſius paſtores fuerunt verberati, & ipſe pro vindicta, uti offenſus, fratres, & alios convocaveret; Item ſecundo, quod dictum homicidium præter Titii, & fratrum intentionem erat ſequutum, id quod habebatur, etiam ex conjectura facti, quia armati in atrii ingreſſu Caii filium minorem repererant, & illum non offenderant, ſed quod Cajum patrem omni conatu quæſiverant; & conſequenter mandatum de offendendo contra Cajum erat præſumendum; tum etiam ex con-
2 jectura juris, quia prædictum mandatum illis armatis datum eſſe poterat aut ad occidendum, aut ad vulnerandum, aut ad ſtriſandum, nec demum ad verberandum; & quod pro minori crimine ſumenda erat conjectura, ut ex *text. in l. favorabiliores, ff. de reg. jur. l. Arian. ff. de act. & obligat. l. merito ff. pro ſocio, l. interpretatione, ff. de pœnis, l. Præſes in fine ff. eodem, l. factum cuique §. fin. ff. de reg. jur. cap. in pœnis 49. de regul. jur. in 6. cum concordantibus.*

Propterea Caii percuſſorem tantum, & Titium,
3 uti authorem dicta pœna eſſe feriendos de rigore exiſtimat, juxta *text. in l. quoniam multa facinora, C. ad l. Juliam de vi publ. & privat.* ubi ſi in violentia præter propoſitum ſequatur homicidium, ſive ex parte
4 inſiſtentis, ſive reſiſtentis qui author fuit violentiæ, puniri debet, ſi pro committenda violentia homines convocaverit, & illa ad vulnera, & cædes eſt apta, quia
5 de homicidio debebat præcogitare, cujus verba ſunt, *Quoniam multa facinora ſub uno violentiæ nomine continentur, cum aliis vim inferre certantibus, aliis cum indignatione reſiſtentibus, verbera, cædeſque crebro detegantur admiſſæ. placuit ſi forte quis, vel ex poſſidentis parte, vel ejus, qui poſſeſſionem temere tentaverit, interemptus ſit, in eum ſupplicium exerceri, qui vim facere tentaverit, & alterutri parti*

cau-

cauſam malorum præbuerit, & non jam relegatione, aut deportatione inſulæ plectatur, ſed ſupplicium capitale excipiat, nec interpoſita provocatio ſententiam, quæ interfuerit dicta, ſuſpendet.

Et eos ordinarie ſine abbreviatione, & pœna eſſe citandos, enim quia Regia Pragmatica illos comprehendit, qui præmeditate crimen committunt, tum
6 etiam quia in odioſis ſpecialia non ſunt multiplicanda, ut ea Gloſ. *in l.* 1. *C. de dotis promiſſione in fin.* etiam in crimine læſæ Majeſtatis, ut notat Gigas *de crim. læſæ Majeſt. lib.* 2. *in rubr. quomodo, & per quot crimen læſæ Majeſt. probetur num.* 50. & cum ſit ſpeciale hic, ut violentiam committens, teneatur ultra propoſitum pœna ultimi ſupplicii, alia ſpecialia contra eum non erant cumulanda, & conferunt jura *l. omnes, C. de pœnis, l. Navis onuſtæ, §. quid ergo, ff. ad l. Rhodiam de jactu*, ubi duplici onere, quis gravari non debet, ibi: *indubitate utramque onus non debet*, ex Gloſ. *in cap. cum percuſſio cauſ. ſeptima qu.* 1. *lit. B. verbo flagellatis*, ibi: *De crimine ſimiliter, nec duplici damno debet quis puniri.*

Sed pro ornatu hujus textus, primo quæro an ut locum habeat, neceſſe ſit, ut ea violentia plura proveniant crimina, & videtur affirmandum, primo ex
7 verbis legis, ibi: *quoniam multa facinora ſub una violentiæ nomine continentur, & ibi cauſam malorum*, ſecundo ea Gloſ. *in d. verbo continentur*, ibi; *Ut damni dati injuria, vulnerum illatio, & homicidia*, & comprobatur tertio, nam voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficia, ut ex *textu in l.* 1. *§. divus, ff. ad l. Cornel. de ſicariis, & ex text. in l. ſenter veſter C. eod.* ubi in homicidio animus eſt inſpiciendus, ex *text. in l. vulgaris, §. ſed ſi quis, ff. de furtis*, ubi qui duas res ſubripuit, quarum unam ſuam putat, alterius tantum furtum facit, & in *l. qui injuria, ff. de furtis*, ubi effringens cauſâ injuriæ januam, de furto non tenetur, *cap. cum voluntate De ſententia excommunicationis cum concordantibus*, cui accedit, quod pœna ſuos tenere debet authores, vulgata *l. Sancimus, C. de pœnis c. ſi habet* 23. *q.* 13. unde non alia ratione præter propoſitum hic ultimo ſupplicio punitur iſte delinquens, quam quia eſt cauſa multorum facinorum, culpa enim, quæ præcedit multa facinora gravior eſt alia, & quia multa facinora magnum in Civitate faciunt tumultum, ideoque tum ob culpæ gravitatem, tum ob ſcandalum plurimorum facinorum, exaſperatur pœna. Hinc aliqui dicunt, Contadinum recte fuiſſe decapitatum, ea eo quia vi ingreſſus fuerat Regnum, & ex violentia vulnera ſequuta fuerunt, & homicidia, ut ex Farinac. *qu.* 126. *num.* 167.

Sed contrarium puto verius contra convocantem homines armatos ad committendam violentiam, & ſatis eſt, ut ſequatur homicidium; Etenim Imperator conſideravit violentiam aptam ad vulnera, & cædes, ac in ſupradicto caſu violentiæ pœnam augere voluit, ad aliorum exemplum, ut illæ eſtremo evitarentur ſupplicio, & hanc rationem verba in præfatione poſita reſpiciunt, & clare illa indicant, veluti, *cædeſque crebro detegunt admiſſas.*

Item, quia hanc committens violentiam, ex qua
8 facile majus delictum eſt eventurum, a principio videtur in dolo, & in delicti ratihabitione; & cum hac lege concordant jura canonica, quæ quamvis loquantur de Sacerdote removendo a dignitate, vel de Clerico non promovendo, vel de irregularitate, tamen rationes in iis adductæ valde conferunt, & præſertim *cap. ſtudeat* 39. *diſtin.* 50. ibi: *Quoniam & ſi voluntatem occidendi non habuit, furor tamen, & indignatio, ex quibus motio illa mortifera prodit, in omnibus, ſed præcipue in D. miniſtris multipliciter inhibetur, atque ubique damnatur*, juncta *Gloſ. in verbo prodiit lit. G.* ibi: *Et ſic propter unum delictum imputentur omnia, quæ ſequuntur, ex illo: text. illo cap. dilectus* 13. *extra de hom. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, cum idem cappellanus, nec voluntate, nec actu homicidium perpetravit, neque dedit operam illicitæ rei, non impedias, quominus divina poſſit officia celebrare*; ergo ſecus ſi operam dedit rei illicitæ, & fortius, in *cap. fin. de homicid. in* 6. cujus ſunt verba: *Is, qui mandat aliquem verberari, licet expreſſe inhibeat, ne occidatur nullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, ſi mandatarius fines mandati excedens mutilet, vel occidat, cum mandando in culpa fuerit, & hæc evenire poſſe debuerit cogitare*, conferunt jura *in l. nihil intereſt, ff. ad l. Cornel. de ſicariis*, ubi nihil intereſt occidat, an qui cauſam mortis præbeat, ac *tex. in l. in hoc judicium. decima ff. de ſerv. corrupto*, cujus ſunt verba: *In hoc judicium etiam rerum æſtimatio venit, quas ſecum ſervus abſtulit, quia omne damnum duplatur, neque intererit, an ad eum perlatæ fuerint res, an ad alium, ſive etiam conſumpta ſint ſive non, etenim juſtius eſt eum teneri, qui princeps fuerit delicti, quam eum quæri, ad quem res perlatæ ſunt.*

9 Inſuper hac in re videndus *Bart. in l. Divus* 13. *ff. ad l. Corn. de ſicar.* ubi *num.* 1. infraſcriptum facit quæſitum: Quid ſi aliquis deliquit, pluſquam cogitaret, diſtingue, aut delictum, quod facere propoſuerat ad hoc tendit, & tunc inſpicitur delictum, ſeu eventus, & non animus, *l. quoniam, C. ad l. Jul. de vi public.* & ibi violentia punitur ſecundum eventum, quia veriſimiliter illud delictum tendit ad verbera, & homicidia, unde ſi aliquis propoſuiſſet mittere incendium in domo una, & propter hoc eſſent combuſtæ plures aliæ, tenetur de omnibus, quia incendium illud tendit ad hoc veriſimiliter, ut domus contiguæ comburantur, *l.* 1. *§. ex incendio, ff. de incend. ruin. & naufrag.* ſi vero delictum non tendit ad hoc, & tunc aut delinquit circa eandem rem, & etiam inſpicitur eventus, *l. vulgares, §. ſi quis ff. de furtis*, ſi vero delinquit in plus circa diverſas res, tunc animus, & non eventus, *d. l. vulgaris, §. ſed & ſi quis*; omnino Salicetus in *d. l. quoniam multa facinora*, qui *num.* 7. in hoc quæſito ita diſtinguit, aut dabat operam rei illicitæ, & tunc aut cogitatum tendit veriſimiliter ad finem ſequutum; & tunc punitur ſecundum eventum: Plures alios caſus magiſtraliter diſtinguit Marſilius *ſing.* 403. Farinac. *qu.* 126. Caballus *caſ.* 192. Maſtr. *dec.* 297. & eſt veriſſima concluſio, quod textus hic procedit contra eum, qui convocat homines armatos, & dat operam rei illicitæ, ex qua veriſimiliter vulnera, cædeſque poſſunt evenire, & leges, quæ in contrarium producuntur, procedunt in caſibus, in quibus prædictæ non conſiderantur circumſtantiæ, enim vero ſupradictum tex. non procedere ego contra eum, qui ob aliquam
10 cauſam ex incredulitate, quod juſte, & licite violentiam infert, juxta *text. in l. igitur, ff. de liberali cauſa*, ibi: *juſtis, vel injuſtis rationibus adductus*, Gloſ. *in l.* 2. *§. fin. de abigeis*, Gloſ. *in l. plagii* 2. *in verbo injuſte C. ad l. Flaviam de plagiis*, juncta Gloſ. *in cap. fin. de hom. in* 6. *in verbo culpa*, ibi: *Et per hanc literam patet, decretum locum non habere in illo, qui licite verberantes mandabat.*

Hinc etiam non incongrue noto, quod qui occaſionem delicti præbet, ut puta, ſi Titius injuria Cajum affecit; ob quam rixa inter conſanguineos orta, homicidium in Caii, alteriuſve perſonam eſt ſequutum, Titius uti occaſio, & homicidii origo, extraordinaria plectendus eſt pœna, juxta *text. in l. Cornel.* 4.
11 *§. cum quidam, ff. ad l. Corn. de ſicariis*, cujus ſunt verba; *Cum quidam per laſciviam cauſam mortis præbuiſſet, comprobatum eſt, factum Ignatii Tauriui Proconſulis Bethycæ a Divo Hadriano, quod eum in quinquennium relegaſſet*, *text. in l. aut factum, ff. de pœnis, §. eventus*, ibi: *Et ideo apud Græcos exſilio voluntario fortuito caſu luebantur*, juncta Gloſ. *in verbo voluntario*; confert *tex. in cap. Petrus in fin.* a contrario ſenſu, ibi: *Eo cauſam, vel occaſionem non dante*, & ibi in puncto Jo: Andreas, unde ſi ob injuriam pecuniaria pœna Titius veniret plectendus, tamquam homicidii occaſio exilii, vel alia Judicis arbitrio eſt puniendus, prout practicatum vidi in M. C. ob bonum regimen, & partis offenſæ ſatisfactionem.

Tandem adverto, quod Cynus *lit. C. in d. l. quoniam multa facinora in* 3. *quæſito*, tenet, quod ſocii convocati ad violentiam quoque tenentur, ſicut author, quaſi eadem ratio ſpecialitatis, quæ eſt contra
12 authorem, ſit quoque contra ſocios; & quod non

te-

Digitized by Google

teneantur tantum de violentia, pro qua fuerunt condnnati, ſed etiam de homicidio, quia ea propoſito delinquant. ſed hæc opinio Cyni tanquam erronea ab aliis DD. eſt confutata, ut penes Farinac. *d. qu. num.* 73. & nunquam in practica ſervata, omnia enim jura durius Principem delicti puniefunt, præter quam quod dubitative loquitur Cynus. Demum diſpoſitio dicti *text. in l. quoniam* ubique non ſervatur.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XVI.

Statutum pænale an extendatur contra eum, qui delicto cauſam præbet.

SUMMARIUM.

1 *Homicidium tendit ad deſtructionem ſpeciei.*
2 *Homicidium quandoque gravatur, quandoque minuitur.*
3 *Pæna Homicidii quæ ſit.*
4 *Ex homicidio oritur actio contra delinquentem ad expenſas etiam, & ad opera.*
5 *An primus qui vulneravit lethaliter, vel ſecundus, qui occidit in totum, punitur.*

ADnotabis homicidium eſse cædem hominis ab homine patratum, & dicitur a cæde manu facta, *l. qua actione §. 1. l. ita vulneratur in princ. ff. ad l. Aquiliam.*

1 Et homicidium eſſe delictum, quod tendat ad deſtructionem propriæ ſpeciei, quando potius homo debet hominem adjuvare, & auxilium opemque ei præbere, *l. ut vim. de juſt. & jur.* præcipue fæminam fuiſſe creatam viro in adjutorium ſimile ſibi, teſtatur Sacra Scriptura. *Gen. cap. 2.*, unde eſt delictum contra naturam, & a lege Dei prohibitum in ſecunda tabula Decalogi.

1 Hoc autem delictum, quamvis ſemper ſit contra naturalem legem; tamen quandoque gravari conſtat, quandoque minui, aliud eſt enim ſimplex homicidium, aliud Parricidium, aliud aſſaſſinium, aliud proditorium, aliud, quod caſu, & fortuito factum eſt, vel ſine dolo, vel neceſſitate defenſionis, vel ad publicam utilitatem, ſive vindictam, ut ſunt juſta bella, & ſi quæ ſunt aliæ ſpecies, quorum tractatus in longum iret, & plura de his excreſcerent volumina, ſi minutatim eſſet de omnibus dicendum.

3 Pæna autem homicidii generaliter eſt ultimum vitæ ſupplicium, *Conſt. Reg. Terminum vitæ*, & valde nota eſt lex Cornelia, quam Cornelius Sylla dictator tulit, de qua ſcripſere Juris conſulti, ut eſt videre *in tit. ff. ad leg. Corneliam de ſicar.* quæ lex juſſerat deportari in inſulam, & adimi omnia bona, verum poſtea ſolitum fuit capite puniri, niſi honeſtiori loco poſiti fuerint, quam, ut pænam legis ſubſtineat, vel beſtiis ſubjici, ut eſt videre in *l. 3. §. qui hominem ff. ad l. Cornel. de ſic.*

4 Oritur etiam actio contra occidentem ad expenſas, & intereſſe, quæ actio tranſit ad heredes. *Conſ. Prat. ſup. rit. M. C. V. 129. num. 3.* etiam ad opera occiſi, & ſic ad damna, & intereſſe, quod ille lucrari potuit. *Tid. de Ang. de delict. cap. 64. num. 22. & 23. qui num. 32.* docet quis debeat morte puniri, an is qui vulnerarit lethaliter, an ille, qui vulneratum lethaliter

5 occidit, & alia multa, quem conſulas. Et vide *infra reſol. 22. num. 29.* ubi vulneratus lethaliter a Petro Franciſco, deinde ab Auguſtino, Senatus damnavit Petrum Franciſcum ad mortem, & Auguſtinum ad triremes, ne pro uno homicidio in rixa duo homines morirentur, ſed ibi vide latius, & cogita.

RESOLUTIONIS DECIMÆSEPTIMÆ

ARGUMENTUM.

Delictum in genere in crimine veneni difficile, ideoque conjecturis probari poteſt; & de practica M.C.

SUMMARIUM.

1 *Indicia, quæ delicti corpus in veneno conſtituunt & 11.*
2 *Indicia quamplurima in delicto veneni in ſpecie ex communiter accidentibus recenſentur* uſque ad 8.
9 *Venenum in humano corpore quoque generatur. Signa veneni ingeniti, & propinati familiaria* ibid.
Teſtis unus a Fiſco receptus contra eum probat, ibidem.
10 *Peritorum judicio, an titius ex ingenito, an ex propinato veneno defecerit, ſtandum eſt.*
12 *Praxis M. C. in recognitione delicti in genere in veneni crimine.*
13 *Corpus delicti data probationis difficultate conjecturis probatur. Corpus delicti in crimine veneni tunc plene conſtare debet, quando ordinaria pæna eſt imponenda*, ibid.
14 *Teſtium inhabilitas quoad torturam, ſuppletur ex indiciis. Sepultura cum feſtinatione procurata veneni crimen indicant*, ibid.
15 *Indicia, quæ ſingula non valent, conjuncta urgent.*
16 *Indicia levia in crimine veneni ad torturam ſufficiunt.*
17 *Plus eſt hominem extinguere veneno, quam occidere gladio.*

COmpilato proceſſu in M. C. contra Domin., cum Blanco, & Cynthia Cotogoola ejus amaſia de homicidio veneno patrato in perſonam juvenis Nicolettæ Savinæ uxoris, Fiſcus inſtitit pro acri tortura ex ſubſequentibus probationibus tum in genere, tum in ſpecie.

In genere hæc habebantur: exhumato cadavere cum licentia Vicarii eodem die funeris M. C. curavit, ut duo periti Medici illud debita obſervarent diligentia, qua peracta etiam extracto cadavere, teſtificati fuerant, quod illius extrema omnia erant livida: capilli

1 ex capite profluebant, lingua cum nigredine, guttur erat tumefactum, ſtomachus incenſus, & erat cum ſanguine corruſus, ac proinde juvenem ex propinato veneno periiſſe.

Item alius Medicus, qui a principio eam curavit, teſtatus fuit de illius continuo vomitu ſtomachi, gutturiſque ardore, de inquietudine, & animi deliquio, & inde ex maligna febri ex materia corrupta, quæ naturam acquiſiverit quaſi venenoſam, defeciſſe.

In ſpecie vero, fuit probata per quamplures teſtes de viſu mala, & inhoneſta conſuetudo Dominici cum dicta Cynthia, & quod cum eam deperiret, oderat id-

2 circo Nicolettam, et quod propter leviſſima eam verberabat.

Quatuor alii teſtes, licet fœminæ depoſuerunt, quod ita eam contemnebat, ut in uno grabato cum Nico-

3 letta cubaret, atque Cynthia; nec non quod illi multoties mortem minatus erat.

Quibus probationibus alii acceſſerunt teſtes, et præſertim Thereſia Vinditta dictæ ejuſdem Cynthiæ

4 commater, teſtabatur Cynthiam ei propalaſſe velle cum Dominico venenum propinare dictæ Nicolettæ, qua re audita teſtem ipſam facinus Cynthiæ diſſuaſiſſe,

Anna

Anna Conteſtata itidem arat, quod Magdalena filia Cynthiæ ei manifeſtaverat, matrem pluries Do-
5 minicum allocatam fuiſſe de nece inferenda Nicolettæ, ac de modo, quo crimen non detegeretur, nimirum aqua venenata.

Iſabella Griſlo depoſuerat de refugiatione ad Eccleſiam dictæ Magdalenæ, ac de ipſius dicto, quod
6 mater, & Dominicus aqua venenata Nicolettam necaverant.

7 Alii vero teſtes depoſuerunt, Nicolettam de ſero obiiſſe, & Dominicum valde mane curaviſſe, ut ſepelliretur ea ſine fletu, & luctu.

8 Et quamplures alii teſtes de fama publica, Nicolettam veneno periiſſe, illico poſt ipſius mortem ſequutam, teſtabantur.

Facta relatione, Reorum Advocatus allegavit, quod deficiebat delictum in genere, quoniam Medicus, qui a principio Nicolettam curavit a Fiſco receptus, teſtatus fuit, eam obiiſſe ea febri proveniente ex mate-
9 ria corrupta, quaſi venenoſa, & ſic ea qualitate veneni ingeniti, & non propinati: Sane venenum generari in corpore humano, & ſigna veneni eſſe communia propinato, atque ingenito, non revocatur in dubium, teſte Paulo Zacchia *q. 5. & 6. lib. 2. tit. 2. & lib. 9. q. 12. num. 6.*

Et licet eſſet unus teſtis, uti a Fiſco receptus, contra eum, plene tamen probabat, teſte Farinac. *q.* 212. Thoro *par. 2. verbo pragm. de ictu ſcop. verſ. & ſic credatur unico teſti.*

Rurſus quantum ad probationes in ſpecie dicebat, quod indicia non urgebant; nam de minis deponebant fæminæ, quæ non ſunt integri teſtes.

Thereſia Vindicta erat quoque femina ſingularis, & non deponebat contra Cynthiam de commiſſo crimine, ſed de animo illud committendi, quod bene mutare potuerat, ut credi debet.

Anna, & Iſabella deponebant de dicto Magdalenæ, quæ non comparebat in proceſſu, alii teſtes de fama, quæ eſt minor probatio indiciorum probatione.

Aliique probabant indicia incerta, & vaga.

Contra vero Advocatus fiſcalis (cujus munus ego ſuſtinebam) ad primum reſpondebat, quod plane conſtabat de corpore delicti, quia ita duo Medici in ſimili-
10 bus obſervationibus peritiſſimi teſtati erant, quo judicio peritorum, an Titius ex ingenito, an ex propinato veneno defecerit, credendum eſt, poſt Alex. *conſ.* 216. *lib.* 3. Hondel. *conſ.* 78. *lib.* 5. Boſſ. *tit. de delict. n.* 7. Jul. Clar. *quæſt.* 4. *num.* 5. Sebaſt. Guazz. *defenſ.* 6. *num.* 13. Muta *dec.* 1. fatetur Protomedicus Paulus Zachia *lib.* 2. *qu. medicu legal. qu.* 1. *num.* 1.

Quod depoſitio Medici, qui eam a principio curavit, non erat contra Fiſcum, nam cum ille non interveniſſet in recognitione cum aliis Medicis certum judicium ab incerto, & ei non cognito facere nequiverat; quinimo erat fiſco proficua, cum teſtatus fuerit
11 de ardore ſtomachi, & gutturis infirmæ, de continuo vomitu, inquietitudine, ac animi deliquio, quæ ſymptomata certe venenum indicant. Idem Paulus Zacch. *lib. 2. qu. 7. num.* 23.

Et quia in humano corpore generari poteſt venenum, & ſigna veneni geniti ſignis propinati ſunt ſimilia; & pro majori rei claritate praxis inolevit in M. C.
12 cadavera aperiri ut ex ſignis tum externis, tum internis de morte infirmi certe judicare valeant.

Cæterum data difficultate probationis delicti in genere; & in hoc veneni crimine; ac in alio quod poteſt accidere ex delicto, ſcilicet alterius hominis ſcelere, & ex non delicto, veluti natura, aut ex accidente natura, nempe in crimine propoſteræ veneris in nupta muliere, in qua dilatio podicis accidere poteſt per fœtus partum, aut nefandum coitum: accidenti uti in re-
13 perto in flumine: conjecturis recte probatur Jul. Clar. *qu.* 4. Farinac. *qu.* 1. *nu.* 29. D. Reg. Sanfel. *deciſ.* 28. & in hoc veneni delicto teſtatur Muſcatell. *tit. de cognit. & probat. delict. num.* 24. & 43. ubi deciſum refert per noſtram M. C. & Bened. Carpzovius *par.* 1. *quæſt.* 21. *num.* 5. ubi corpus hujus criminis nunc plene conſtare debet, quando ordinaria pœna eſt imponenda, ibi: *niſi liquido conſtet, pœna ordinaria tuto dari nequit.*

Ad ſecundum, quod enarata indicia non erant levia, nam minæ concludenter erant probatæ, quia inhabilitas teſtium, quoad torturam bene ſuppletur ex numero, Farinac. *q.* 62. Sicuti non lugere de morte uxoris, & ſepultura cum feſtinatione procurata, erant
14 optima indicia, Foller. *in tit. dentur capitula, quod ſuffocavit uxorem nu.* 4. & 39. Menoch. *de præſ. lib.* 5. *præſ.* 15.

Item fama, & alia ponderata, licet ſigillatim ſumpta, parum operabantur, conjunctim tamen multum urgebant, juxta Gloſ. *in l. 3. §. ideoque ff. de teſtibus, in l. 2. de excuſat. tutor. verbo legitimi in cap. cauſam,*
15 *de probat.* maxime in hoc crimine, in quo ſpeciale eſt, ut levia ad torturam ſufficiant Conſ. de Afflict. *in conſtit. Regn. mala noxa.* Conſ. Grammaticus *vot.* 3. & *conſ.* 36. Foller. *d. rubr. num.* 24. Alex. *conſ.* 77. *lib.* 1. non ſolum propter probationis difficultatem, ſed criminis atrocitatem, *plus eſt enim hominem ex-*
16 *tinguere veneno, quam occidere gladio*, inquit J. C. *in l.* 1. *de maleficis*, quia proditionis ſpeciem continet, & iſtud, reſpectu Dominici de Blanco, atrociſſimum, quia tamquam parricidium eſt uxoricidium.

Tandem contra ponderavit, quod conſtito, prout plene conſtabat, de corpore delicti, illud non fuiſſe commiſſum, niſi a Cynthia, & Dominico, qui odio Nicolettam habebant, etenim in delicto præſertim veneni, & in homicidio hæc ut plurimum ſpectantur veluti odium, metus, ſpes, atque cupiditas, notat eruditus Caſonus *de indic. & tort. par.* 2. *cap.* 2. *nu.* 5. Propterea obtinuit in M. C. verum decretum, quod non fuit exequutum, quia inquiſiti in Regio Collat. Conſilio obtinuerunt reclamationem, quam Supremus ille Senatus libenter concedere ſolet, quando cauſa eſt indiciaria, ſed quia in gradu reclamationis Fiſcus ſua induſtria alium teſtem integrum habuit, qui teſtatus fuit de eorum confeſſione extrajudiciali, Dominicus territus ſua mala conſcientia ſe concordavit ad inſerviendum in Regiis triremibus per quinquennium, & ſimiliter Cynthia fuit concordata ad luendam pœnam in domo pœnitentiæ.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XVII.

Delictum in genere, an conjecturis probari poſſit in veneno.

SUMMARIUM.

1 *Indicium Veneni a marito propinati eſt, ſi amaverit ſcortum.*
2 *Ex injuſto amore verus amor vertitur in odium.*
3 *Delictum reddit matrimonium nullum.*
4 *Venenum continet venena bona, & venena mala.*

1 IN iſta reſolutione Agit Dominus Auctor de viro, qui reus dictus fuit ob crimen veneni dati Uxori, quod maximum indicium erat, amaviſſe Cynthiam, quam Uxori præferebat, & habebat in Thoro. Oh quam maximum crimen hoc: quam maxima injuria uxori! quæ mentis captio iſta uxorem poſthabere ſcorto propudioſiſſimo! ex quo crimine in pravum deturbato animo, & in collapſum verſo ſæpe naſcitur veneni crimen contra uxorem innocentem, & tanta injuria affectam, ut ſcorto poſthabeatur. Et non multis ab hinc annis audivimus patratum hoc veneni crimen in infirmum degentem in hoſpitali S. Domus Divæ Mariæ Populi, quia uxor infirmi amabat juvenem, unde mortuo infirmo, tam uxor, quam juvenis fuerunt morti traditi, quia conſcii dicti criminis, & capita affixa parieti dicti hoſpitalis.

2 Hoc autem evenit injuſto amore cauſam dante, ut verus amor vertatur in odium, & quadam ſpe contrahendi matrimonium inter ipſos, juſta conjuge ſublata;
3 verum matrimonium hoc caſu eſſet invalidum, crimen

men nanque eſt impedimentum dirimens matrimonium, *cap. 1. de converſione infidelium*; & a quodam deſiderio evitandæ ſuſpicionis, & occultandi delicti, ut de Davide habetur in ſcriptura, quod curavit, ut miſer Uria Vir Berthſabeæ moreretur in bello contra filios Ammon. 2. *reg. cap.* 11. poſtquam commiſerat adulterium cum ea.

4 Addas venenum eſſe nomen generale pertinens tam ad medicamenta, quæ dicuntur venena bona, quam ad venena mala, de quibus hic, quam ad alia, quæ neque ad occidendum, neque ad ſanandum præparantur, ut ad conceptus & ſimilia, quæ ſi mortem cauſabunt, etiam puniendus erit, qui dedit, quamquam alia pœna, & omnia habet *l. 3. §. adjectio, ff. ad l. Corn. de ſicariis*.

RESOLUTIONIS DECIMÆOCTAVÆ.

ARGUMENTUM

Fiſcus, an, & quando in gradu reclamationis ſive appellationis novos valeat producere Teſtes.

SUMMARIUM.

1 *Fiſcus in criminalibus non reſtituitur circa probationem, ideoque in gradu reclamationis novos teſtes producere nequit.*
Sed de veritate; ibidem.
2 *Reclamatio tollit ſententiam de medio; & reducit cauſam ad primum terminum.*
3 *Actor, & reus non debent ad imparia judicari.*
Æqualitas in Judiciis ſervanda, ibid.
4 *Doctorum authoritates non ſunt numerandæ, ſed rationes ponderandæ.*
5 *Fiſcus in gradu reclamationis valet producere teſtes, nimirum integros, & ſine ullo partis miniſterio, & ita judicatum.*
6 *Vulnus in facie illatum, eſt crimen valde grave.*
Facies eſt figura Divini Vultus, ibid.
7 *Alapa atrox reputatur injuria.*
8 Lex 20. partitarum tit. 13. refertur.
9 *Pœna triremium practicatur pro vulnere, ex quo cicatrix apparet, vel membrum debilitatum remanet.*
10 *Mandatarius graviſſime peccat, ſi mediante pecunia deliquit.*
11 *Judex pro injuria reali, & atroci pœnam arbitrariam uſque ad mortem extendere poteſt.*
12 *Cum declaratione.*

IN anno 1681. die 21. Novembris in hac Civitate Neapolis, & proprie in platea Sacri Montis Pietatis fuit gravi vulnere inciſa facies cuidam Curiali; nam poſt longam curam magnam reliquit cicatricem; ob hoc delictum fuit inquiſitus, & carceratus Januarius Mirra, qui compilato proceſſu juxta inſtantiam Regii Fiſci fuit a M. C. condemnatus ad pœnam triremium per decennium, præcedente quoque fuſtigatione, ex probationibus, quæ ſequuntur.

Antonius Schiſanus ſocius criminis, & teſtis ſub ſpe indultus depoſuit, quod de mandato N. N. & mediante pecunia, dictus Januarius cum ejus aſſiſtentia faciem dicti Curialis inciderat, ex cauſa quod modo dictum N. N. in palatio S. C. gravi injuria affecerat, & ideo ipſe fuit tortus, & juravit in faciem dicti Januarii.

Duo teſtes factum inciſionis depoſuerunt de viſu, & quamvis eum per nomen, & cognomen non liquidaverant, unus tamen in confrontatione recognovit, & manu Januarium tetigit.

Alii duo refugiationem ad Eccleſiam inſimul cum dicto Antonio, aliique duo de confeſſione extrajudiciali deponebant, ſed non erant conteſtes de loco, & tempore; quibus probationibus fuit convictus reputatus pro imponenda dicta pœna, ſed facta relatione in Regio Collaterali Conſilio vigore reſcripti S. E. Supremus ille Senatus non ita exiſtimavit.

Idcirco reclamationis gratiam largitus fuit; Inde Fiſcus in gradu reclamationis alios teſtes integros re-
1 cepit, videlicet Paulum Barbarum, qui depoſuit, quod ſtans illa die in dicta platea audivit tumultum, & in eo vidit Januarium Mirra in manibus novaculam habentem, & eodem tempore Curialem jam inciſa facie.

Et Joſephum Rotanum, iſte audivit tumultum, & vidit Januarium Mirra cum ſocio celere ambulantem, & quoſdam homines inſequentes, & vocantes eum aſſaſſinum, alioſque duos, qui depoſuerunt, quod teſtis, qui deſignaverat Januarium, ſive alter in confrontatione non recognoverat territus a mandante, deponebant de confeſſione extrajudiciali ipſius teſtis.

Compilato proceſſu in gradu reclamationis, iterum relata cauſa in eodem Reg. Collat. Conſil., & coram D. Proreg. Advocatus in rei favorem allegavit, quod non poterat Fiſcus in gradu appellationis novos producere teſtes, cum non reſtituatur in criminalibus, ut teſtatur Paris *de ſyndicatu in verbo Inquiſitio cap.* 2. Affl. *in conſtit. Obſcuritatem num.* 8. Folletius *in rubr. conceditur repulſa*, Caravita *Rit.* 258. *nu.* 4. *Concives meos pleno calamo Rit.* 71. turpe enim eſſet, defatigari in perditionem hominis, qui membrum eſt Reipublicæ, in qua conſervari debet, quod in M. C. ſive in alio Tribunali hoc nunquam practicatum reperiebatur, ſed quod Fiſcus uſque ad ſententiam ſolum admittitur ad novas probationes, & in ſecunda inſtantia ad repetendum tantum teſtes, juxta *deciſ.* D. Sanfel. 22. *n.* 24. & *deciſ.* 23. etenim defenſio magis favorabilis eſt, quam offenſio *l. non puto, ff. de jure Fiſci cap. ex literis de prob.* idenque probationes pro reo ampliandæ ſunt, quo actore vero reſtrigendæ, ut poſt multos Sebaſt. Guazz. *def.* 23. *cap.* 3.

Ex adverſo Advocatus Fiſcalis (cujus munus ſuſtinebam) deduxit, quod reclamatio erat a reo petita,
a & obtenta, & quod ſicut appellatio, ita reclamatio tollit ſententiam de medio, & reducit cauſam ad primum terminum, qui terminus reo, & Fiſco eſt communis; unde ſicuti in gradu reclamationis reus valet novos producere teſtes ad ſuam demonſtrandam innocentiam, ita Fiſcus ad detegendum delictum, cum utrumque veritatem, & juſtitiam reſpiciat, & impar-
3 ratio non conſideretur; cum ad imparia, ſicut actor, ita & reus judicari non debeant *l. fin. C. de fructibus, & expenſ.* quodque in judiciis correlativa erat ſervanda æqualitas *l. cum diet, §. ſed ſi in aliquem, ff. de receptis arbitris*, ibi: *Abſurdum enim eſſe juſſum in alterius perſonam ratum eſſe, in alterius non, & in l. in ſacris ſcriniis* 12. *§. & quoniam C. de proximis ſacrorum ſcriniorum lib.* 12. ibi: *Et quoniam in controverſiis, quas in judiciis moveri contigerit, æqualitatem litigantibus volumus ſervari*, & conferunt *tex. in l. qui accuſare, C. de edendo in cap. cum inter de excep. & in cap.* 1. *de re jud. in 6.* & turpe quoque foret, ut probare Fiſcus nequiret, quia maleficus hoc modo remaneret impunitus, quod expedit Reipublicæ, ut puniatur *l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil.*
4 Quod non Doctorum authoritates ſunt numerandæ, ſed rationes ponderandæ, juxta *tex. in l.* 1. *§. ſed neque C. de veteri, & enucleando*, & nihilominus, quod Affl. *in conſt. terminum vitæ*, & Caravit. *ritu* 69. *in fin.* affirmant, in quacumque parte judicii poſſe Judicem
5 ex officio examinare teſtes, tam ad defenſam, ne innocens condemnetur, quam ad offenſam ne abſolvatur, quod judicium reclamationis eſt idem judicium, cum eandem cauſam proſequatur; item quod defenſio eſt privilegiata, ut probatio pro reo in æqualibus longe præferatur, & ut teſtes non adeo integri probent, de quo dicto vide eundem Guazz. & Farinac. *qu.* 62. *num.* 90. verum non eſt privilegiata, ut Fiſco in ſecundo judicio clauſa ſit janua inquirendi veritatem, quia inſons abſolvitur, nocens plectitur; etenim præcitata jure procedunt, ut Judices promptiores eſſe debeant in abſolvendo, quam in condemnando, juxta *tex. in l. Arrianus de action. & obligat.* propterea Reg. Coll. Conſilium, ex quo teſtes erant recepti, abſque

ullo

ullo accuſatoris miniſterio, & erant integri, articulum in favore Fiſci definivit, & decretum confirmavit, quod per M. C. fuit exequutum, & Jure meritò, quoniam circa probationem Januarius verè apparebat criminis reus, tot indiciis convictus, & teſtibus ſuperatus, juxtà *text. in l. 1. C. quando appellation. non recipiuntur, & in l. qui ſententiam in fin. C. de pœnis.*

Circa verò pœnam, quoniam crimen fuit grave tùm reſpectu vulneris, quia illud fuit in facie illatum, quæ
6 eſt figorà Vultus Divini, Deus enim creavit hominem ad imaginem, & ſuam ſimilitudinem, ut etiam conſideravit Juris Conſultus *in l. in metallum, C. de pœnis*, & ſi alapa reputatur injuria atrox, juxtà *ten.*
7 *in l. prætor edixit, ff. de injuriis*, atrocior erat hæc, quæ dictum Curialem fecit deformem, & in perenni
8 dedecore conſtituit, juxtà notata in *l. 20. lib. partitar. tit. 13.* ,, Los antiguos poſieron la herida de la
,, fama por mas eſtrana, que la herida de la muerte,
,, porque eſta non es mas, que una vez, e eſta es de
,, cada dia ,, & pro appenſato vulnere, ex quo, vel
9 cicatrix apparens, vel membrum remanet debilitatum, triremis pœna practicatur, ut teſtatur Maſtrill. *deciſ. 168. in. 2.* prò ut ego non ſemel practicatum vidi in noſtra M. C. & eſt apoſtilla in *pragm. 1. §. 1. de compoſ. in mutiſ.*

Cæterum pro vulneribus mortalibus cum armis, hominibus coadunatis, pœna Judici arbitraria eſt, attenta vulnerum, perſonarumque qualitate, Clarus, *q. 73.* Carav. *rit. 68.*

Tum ratione cauſæ, quoniam nulla impellente cauſa Januarius deliquit, ſed de mandato alterius, &
10 mediante pecunia, quo caſu ſeverius puniri debet, juxtà Bartoli doctrinam, & aliorum in *l. Cicero, ff. de pœnis*, meritò per decennium, & præcedente fuſtigatione fuit punitus: cùm ratione perſonæ, quia vulneratus Curialis erat, & non ruſticus, tùm ratione temporis, quia multi reperiebantur inquiſiti in M. C. de iſtis inciſionibus.

Hac occaſione dictum fuit in M. C. poſſe Judicem pœnam arbitrariam prò reali injuria, & atroci impo-
11 nenda, uſque ad mortem extendere, juxtà Gloſ. *in §. in ſumma injuriis*, & Gloſ. Angeli Aretini *in §. ſanctæ de rerum diviſione*, quæ Gloſſa inſectata eſt ab Harprecto, Hunnio, & Bachorio *in d. §. in ſumma*, Caballo *caſ. 15. & 92. num. 7. & 8.* ubi dicit, quod veriſſima eſt opinio Gloſſæ, nàm quando pœna non reperitur in jure determinata, eſt arbitraria Judicis; qui valet uſque ad mortem eam extendere; ſi caſus hoc requireret exemplum; & Farinac. *quæſt. 17. num. 34.* ubi affirmat, quod quando injuria eſt atrox, & crimen qualificatum, ab hac opinione non eſt recedendum, & confirmatur ratione fundata in communi Docto-
12 rum opinione, videlicèt Judicem poſſe etiam pœnam à lege impoſitam, ex circumſtantiis diminuere, vel augere, ſicuti in hoc Regno opinio dictæ Gloſſæ fuit practicata, ut penès D. Reg. de Ponte *de poteſt. proreg. tit. 13. §. 2.* ubi refert fuiſſe furca ſuſpenſum eum, qui puerum vulneravit in Atrio novæ Eccleſiæ SS. Nominis Jeſu, crimen nefandum renuentem committere, & hæc opinio eſt vera, & caret omni difficultate Principe conſulto, teſte D. Reg. Sanfel. *deciſ. 34.* quia omnes pœnæ Principi ſunt arbitrariæ, juxtà *text. in l. cunctos, C. de ſumma Trinitate, & fide Catholica*, ibi: *Divina primum vindicta, poſt etiam motus animi noſtri, quem ex cœleſti arbitrio ſumpſerimus ultione plectendos*, quæ pœna contrà d. Januarium practicari non poterat, quia vulneratus, licèt Curialis non erat Doctor, neque nobilis, aut in aliqua dignitate conſtitutus, & fuit quoque vulneratus, quia verbis turpibus mandantem injuriis affecerat.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XVIII.

Fiſcus an producere valeat teſtes in gradu reclamationis, vel appellationis.

SUMMARIUM.

1 *An in gradu appellationis liceat Fiſco novos producere teſtes.*

2 *Integri teſtes qui dicantur.*

1 IN iſta reſolutione agitur præcipuè in gradu appellationis, ſive reclamationis, an liceat Fiſco novos producere teſtes, & cum in facto eſſet, quod M. C. damnaverat Januarium Mirra, quia inciderat novacula faciem Curialis, ad triremes per decennium, vigore reſcripti d. M. C. relationem fecit in Reg. Collat. Conſil. a quo fuit conceſſa reclamatio, & in gradu reclamationis Fiſcus produxit novos teſtes prævalidos: qua de re pro parte inquiſiti fuit dictum non licuiſſe Fiſco novos producere teſtes per allegata per Auctorem, attamen D. Auctor ait Reg. Coll. Conſ. definiviſſe articulum in favorem Fiſci, ex quo inquit, *teſtes erant recepti abſque ullo accuſatoris miniſte-*
2 *rio, & erant integri*, hoc eſt undique idonei, & omni exceptione majores, *ut in l. 14. C. de cont. & com.* quorum fidei erat deferendum, quique renunciari, & repulſari non poterant, ſive quibus præſcribi non poterat, ut ait Rufinus 2. *invectiva*, ibi: *profugam teſtem prævalidum, cui præſcribere non poterit*, Unde decretum M. C. qua inquiſitum damnaverat ad triremes confirmavit, quum antea ex primis probationibus aliud ſentire videbatur; undè beneficium reclamationis conceſſerat.

Et idem Auctor in reſolutione antecedenti mentionem facit, quod in gradu reclamationis, alium teſtem Fiſcus produxerat, unde inquiſitus graviorem reformidans ſententiam ſe concordavit ad triremes.

RESOLUTIONIS DECIMÆNONÆ

ARGUMENTUM

An Judex à principio habeat arbitrium, & poſſit inquiſitum de capitali crimine, & præſumptionibus multum urgentibus gravatum torquere, aut ad Triremium pœnam condemnare.

SUMMARIUM.

1 *Occidiſſe præſumitur, qui occidendi cauſam habuit, homo enim, quia animal rationale eſt, non præſumitur ſine ratione, & cauſa delinquere.*

2 *Dictum Judiciale per extra judiciale aliquo modo remanet diminutum.*

3 *Reus ſi eſt convictus, ordinaria pœna plectendus eſt, ſin minus extraordinariè puniri nequit, ſed torquendus eſt juxtà aliquorum ſententiam.*

4 *Cauſa in omni crimine intuenda eſt.*

5 *Cauſa juſta, ſi non à toto, reum excuſat à tanto.*

6 *Interfector juſto moderamine dicitur, ſi rationabiliter timet ſibi poſſe inferri mortem, cum ampliatione num. 7.*

8 *Cauſa injuſta non excuſat reum, ſed aggravat.*

9 Textus in l. igitur, ff. de liberali cauſa *interpretatur.*

10 *Reus de crimine tantùm indiciatus, cauſa non apparente, præſumitur juſtè, & rationabilè cauſa deliquiſſe.*

11 *Magna Curia contra tantùm indiciatum, cauſa in proceſſu non apparente, non procedit ad citationem ad informandum, & ad capitula, ſed ſolum ad capturam, ſecùs contra convictum.*

12 *Offenſor ſemper præſumitur animum offendendi habere.*

13 *Judex, exiſtentibus indiciis multum urgentibus, poteſt ad pœnam extraordinariam devenire* & 15.

14 *Regula, quod melius eſt reum abſolvere, quàm innocentem condemnare, procedit in ſimpliciter, non in graviter indiciato.*

16 *Sanctum Officium nunquam à principio procedit ad pœnam extraordinariam, omiſſa tortura.*

17 *Indicia in homicidio reſeruntur* & 18.

19 *Dictum judiciale cum ratione veriſimile, nunquam per extrajudiciale dictum remanet diminutum.*

20 *Magna falſorum teſtium copia in hoc noſtro Regno invenitur, & maxime ad defenſam.*

DIe 30. Januarii 1682. in territorio Cotoliani Provinciæ Lycienſis fuit repertus occiſus Lucas Antonius Anguſcio Terræ Zollini ictibus cultri, ut conſtitit in genere, & in ſpecie Actuarius Regiæ Audientiæ, & quamplures contra Petrum, Dominicum, & Joſephum de Gabriale, ac Franciſcum Antonica recepit teſtes, qui depoſuerunt de fama publica illo orta Zollini reperto dicto Luca Antonio occiſo, tum quia erant dicti de Gabriele illius inimici, nam Petrus propter gravem injuriam Lucæ Antonio illatam exulabat à Terra Zollini, tùm etiam quia die 29. Januarii aufugerat à carcere dictæ Terræ Leonardus Gabriele alter frater nominatorum, & accidit eodem die, quo Lucas Antonius diſceſſit Zollino, ivitque Corolianum; idcircò Philippus Gabriele pater in ſuſpicionem venit, eum iviſſe Cotolianum denunciatum dictam fugam Domino Terræ Zollini, circa quod colloquium habuit cum presbytero Donato Gabriele alio filio, & de hoc concludentèr teſtes quoque teſtati fuere.

Item Coroliani recepit in teſtem Franciſcum Vergina ætatis ſuæ annorum 74. Is enim depoſuit, qualitèr prædicto die 29. circa meridiem prope ejus territorium vidit Lucam Antonium euntem Corolianum verſus, & circa horam 22. vidit, audivitque eum ità vociferantem *ſuccurrite Chriſtiani, quia me occidunt*, & da viſu contra nominatus de Gabriele, & Antonica recepti in teſtes fuere, nempè Palmus Vergine alius teſtis, qui affirmavit ſe quoque vidiſſe Lucam Antonium euntem Corolianum, & circa dictam horam 21. audiviſſe vociferantem, *ſuccurrite Chriſtiani, quia me occidunt*, ac conjunctim vidiſſe quinque homines, quorum quatuor, finito ſtrepitu, tranſierunt juxta locum, in quo ipſi erant.

Conſtantinus de Coſtantino teſtatus fuit, prædicto die 29. circa meridiem, dùm dicti de Gabriele, & Antonica fodiebant territorium juxtà Corolianum, & Zollinum, illuc iviſſe Presbyterum Donatum Gabriele, & in ſecreto cum iis fuiſſe locutum, & Petro cultrum dediſſe, ac deindè abiiſſe, necnon, quod circa horam vigeſimam ſecundam diei vidit, quod invaſerunt Lucam Antonium Anguſcio e Zollino redeuntem, & quod cultro occiderunt eum.

Antonius Dionea ætatis ſuæ annorum duodecim famulus Franciſci Antonica, qui factum à Coſtantino narratum confirmavit; & quod audivit hominem, quem non cognoverat, vociferantem, *ſuccurrite Chriſtiani, quia me occidunt*.

Quibus probationibus Reg. Audientia carceravit omnes præter Joſephum, verùm in progreſſu judicii, Franciſcus Vergine non ratificavit in repetitione depoſitionem factam coram Actuario, & ait, *aliter fuiſſe ſcriptum, quam dictum, quia illo die alio aderat in loco*, ſed Fiſcus probavit, quod etiam à dicto loco videre poterat, facto acceſſu per cauſæ Commiſſarium.

Conſtantinus ratificavit ſuam depoſitionem poſt longam carcerationem, & licèt in repetitione addidiſſet, quod ideò illicò non ratificaverat, quia timebat potentiam dictorum de Gabriele, nihilominus extra carcerem fecit actum publicum, quo declaravit ſuum dictum non eſſe verum, quodque illud ratificavit, nè ampliùs in carcere detineretur.

Inſuper in defenſionibus duo teſtati fuerunt, Conſtantinum prædicto die in alio loco longinquo cum ipſis fuiſſe.

Unde prævia fori electione, Proceſſus fuit tranſmiſſus ad hanc M.C. & quia erat compilatus, inſtante Regio Fiſco, ab eadem fuerunt prædicti condemnati ad remigandum per ſeptennium, ſed interpoſita appellatione ad S.C. fuerunt liberati in forma, à quo decreto Fiſcus (cujus munus ego gerebam), uti gravatus petiit ad idem S.C. recurſum, quem obtinuit enim ad junctis, compilato proceſſu in gradu recurſus, Magnificus Advocatus Pauperum in reorum favorem infraſcripta allegavit:

Primum, quod is præſumitur occidiſſe, qui occidendi cauſam habuit, juxtà notata ab erudito Caſone *de indiciis tractatu* 2. *cap.* 3. *num.* 3. Bartol. *inter conſ. crim. conſ.* 8. *lib.* 1. Foller. *inter eadem conſ.* 138.
1 Bertaz. *conſ.* 556. *lib.* 2. Menoch. *conſ.* 230. Gram. *conſ.* 42. & ratio fundamentalis eſt, quia homo eſt animal rationale, idcòque non præſumitur ſine ratione, & juſta cauſa delinquere, quod dicti de Gabriele, & Antonica nullam offenſam, & injuriam vindicaturi erant, ſed potius Lucas Antonius, qui offenſus injuriam vindicare debebat, & hoc jacto fundamento, ait informationem captam ab Actuario, eſſe valde ſuſpectam, eò magis quia Franciſcus Vergine depoſitionem non ratificavit, & Coſtantinus, niſi poſt longam carcerationem, quàm extra carcerem revocavit; & licet attendatur dictum judiciale, illud tamen ſemper per
2 extrajudiciale aliquo modo remanet diminutum, ut notat Clarus.

Eò fortiùs in præſenti, quia hoc extrajudiciale dictum erat confirmatum depoſitione duorum teſtium affirmantium, Coſtantinum illo die alibi fuiſſe.

Quod cæteri duo erant minores, idèòque deterriri ab Actuario, de facili dixerant, quæ non viderant, & Lucam Antonium Anguſcio ab alio inimico occiſum fuiſſe, credendum erat.

Secundum, quod quatenus indicia, & probationes in eorum robore exiſterent, quod pœna à M.C. indicta contra prædictos, nullatenùs locum habere poterat, quoniam, aut criminis plenæ probationes, & luce meridiana clariores exiſtunt, & tunc reus pœna à lege impoſita, vel conſuetudine practicata plectendus eſt, juxtà *tex. in l. fin. C. de probat.* aut iſtæ deficiunt, & tunc ſi indicia urgent, torquendus eſt, ut condigna, & proportionata pœna affligatur, juxtà *tex. in l. edictum, ff. de quaſt.* ſi verò non urgent, li-
3 berandus eſt, nàm actore non probante reus abſolvitur; cum jure reperiatur cautum, Judicem poſſe ex defectu probationis ad extraordinariam deſcendere pœnam; Quinimò contrarium apparebat ex *text. in cap. afferte de præſumpt.* deſumpto *ex libro* 3. *Regum cap.* 3. ubi Salamon mulierem, quæ alterius puerum rapuerat, licèt violentiſſimam habuiſſet præſumptionem, ad nullam condemnavit pœnam, & meritò, nàm aut Cajus occidit, aut non, & inter hæc medium conſtitui non poteſt. Hinc ſi Judex pœnam extraordinariam infligeret, certè Cajum exiſtimaret reum, eum non abſolvat, & inſimul innoxium, cum pœna homicidii illum non puniat, & ſic occidiſſe, & non occidiſſe pronunciaret, & facilius, vel innocentem oneraret, vel nocenti juſtam delicti pœnam non irrogaret, quod abſurdum eſt, & evitandum. Amplius cum lex ſtatuerit, repeti quæſtionem contra urgentioribus indiciis gravatum, ut in *l. repeti, ff. de quaſt.* neceſſariò ſequitur, quod noluit hoc arbitrium Judicis concedere, ut rationi diſſonum, & ità poſt plures Doctores affirmant Gregorius Lopez *in part.* 7. *tit.* 1. *lib.* 26. *verſ. dudum*. Anton. Gomez *tom.* 3. *cap.* 12. *de probat. delict. num.* 26. D. Epiſcopus Sarmiento *ſelectarum interpret. l.* 1. *cap.* 1. Pater Sanchez *in opuſculo tom.* 1. *lib.* 3. *t. unic. dubit.* 12. *num.* 4. & Pater Diana *part.* 4. *tract.* 6. *de tort. in Sanct. Off. reſolut.* 18.

Ex adverſo Fiſci Advocatus allegavit eſſe veriſſi-
4 mum, quod in crimine, & præſertim in homicidio primum cauſa ſit intuenda, ut ex *text. in l. verum §.* 2. *ff. de furtis in cap. cum dicti* 18. *de accuſ. cap. occidit* 23. *quaſt. ult.* juxtà Gloſ. *in cap. diligentia de verb. ſignific.* ſed hæc vel eſt juſta, vel injuſta; juſta,
5 & rationabilis, vel excuſat à tota pœna, ut in *l.* 3. *ff. de juſt. & jur.* & in *l. ſcientiam, §. qui cum aliter, ff. ad l. aquil.* ubi aggreſſus aggreſſorem interficiens, ad nihilum tenetur, ſi juſto moderamine inter-
6 ficiat: & juſto moderamine occidiſſe videtur, ſi ra-

tio-

Digitized by Google

tionabiliter timet, ſibi poſſe inferri mortem, ut docet Pater Diana *tract. 4. tit. de hom. reſol. t.*

Etiam ſi fugam evadere poſſet, dummodo illi fuga eſſet dedecoris ratione perſonæ, *l. marito in l. ſi adulterum*, *§. Imper. ff. ad l. Jul. de adult.* & in noſtra
7 Regni Conſtitutione *ſi maritus*, vel excuſat a tanta, ut in *l. Graccus*, *C. ad l. Jul. de adult.* ubi ſi maritus occidit adulterum non in caſu permiſſo in præcitatis juribus, etſi non liberetur, mitius tamen punitur, & in caſu relato a Conſ. Gramat. *deciſ. 5. & 23.* Gizzar. *deciſ. 18.* D. Reg. Sanfel. *deciſ. 337.* ubi propter gravem injuriam temporis intervallo ſequutum eſt homicidium, homicida extraordinarie punitur, cum ex *text. in l. doli verbum*, *ff. de ſervo corrupto*, ibi: *vel alia probata*, *vel juſta ratione*, tum ex naturali æquitate, cum eadem juſta cauſa ſit aſſidua impulſio ad vindictam: Injuſtam in nihilo excuſat, quia tota
8 fundata eſt in malitia, & hominis iniquitate, & injuſta quoque dicitur levis cauſa, quæ in delicto conſulto commiſſo non habetur in conſideratione. Hinc Doctores, qui affirmant, quod quælibet cauſa etiam beſtialis excuſat delinquentem, ſi non a toto, a tanto, equidem falluntur, etenim fundantur in *text. in l. igitur*, *ff. de liberali cauſa*, in illis verbis, *juſtis*,
9 *vel injuſtis rationibus ductus*, qui *text.* loquitur, proceditque, quando homo aliqua ductus cauſa credit non delinquere, alioquin numquam mortis pœna, præſertim in homicidio, locum haberet.

Sicuti propoſitio, quod homo non præſumitur abſque ratione, & juſta cauſa delinquere, vera eſt, ſed intelligitur in eo caſu, quo aliquis eſt de crimine tantum indiciatus, & non apparet de cauſa, inde eſt, quod M. C. contra indicium, cauſa non ap-
10 parente, non procedit ad citationem ad informandum, & ad capitula: quæ praxis non procedit contra convictum teſtibus de viſu, nam cum non dubitetur iſto caſu de deliquente, ad evitandum ſcandalum delicti-
11 pœna inſligenda eſt, *l. qui eodem cap. ad l. corn. de ſicariis*, verum caſu apparente, tunc examinanda eſt, an fuerit juſta, vel injuſta, et ſi juſta, an in totum tollat pœnam, vel tantum minuat, ut in *l. aut facta*, *§. cauſam*, *ff. de pœnis*, quod in præſenti duæ exiſtebant cauſæ, Ratiocinativa, veluti inimicitia contracta, etiam cum Philippo patre dictorum de Gabriele, ut plene conſtabat in alio proceſſu: & quia Lucas Antonius Anguſcio fuit antea offenſus a dicto Petro, ideo cauſa homicidii erat injuſta, ita ut ſi Petrus fuiſſet convictus, non excuſaret eum, ſicut cæteros ſocios a pœna mortis.

Cæterum offenſor ſemper præſumitur habere animum offendendi, ut notat Conſiliarius Thomas Grammaticus *conſ. 29. num. & voto 24. num. 3.* nam cauſa ſive juſta, ſive injuſta, ob quam prius offendit,
12 eadem turbato animo, atque intellectus lumine perturbato, ſemper eum commovet ad offendendum ſibi inviſum, & additur alia ratio, veluti juſtus timor ultionis: Altera cauſa erat impulſiva, videlicet, mali officii ſuſpicio, licet temeraria.

Inſuper allegavit, & ad alterum reſpondit objectum, quod exiſtentibus indiciis multum urgentibus, poteſt Judex ad pœnam extraordinariam devenire:
13 primo, quoniam iis gravatus indiciis magis quidem reus, quam innocens exiſtimatur, ut ea communiter accidentibus compertum eſt, & licet homo ſit in poſſeſſione ſuæ indemnitatis, præſumptio tamen, quæ ex illis oritur, eſt ita vehemens, quod dictæ poſſeſſioni præponderat, & ponit eum in ſtatu, quo aliquod malum juſte ei inferri poteſt, ac regula, quod melius
14 eſt reum abſolvere, quam innocentem condemnare, procedit in ſimpliciter non graviter indiciato.

Secundo, nam ſi juſte iterum is torqueri poteſt, non minus juſte omiſſis torturis extraordinarie condemnari poteſt, tormentum, & periculum majoris ſupplicii cum minori inſimul compenſando.

Tertio, quia ſi dicta pœna omitteretur, utique Reſpublica valde læderetur, nam homines aucta malitia hodie atrocia tormenta contemnunt, ut experientia docet, & ex centenis vix unus confitetur, hinc
15 a tormentis liberati audaciores effecti in mala agendo, eam perturbaret; ideoque hæc ſententia, tamquam Reipublicæ proficua, comprobatur a Dom. Card. de Lugo *de juſt. & jur. diſp. 37. ſect. 12. num. 143. & 144.* D. Præſid. *deciſ. 171.* D. Reg. Rovit. *ſuper prag. 3. de militib.* Præſid. Menoch. *lib. 1. qu. 92. num. 3.* in dies in M. C. practicatur, ſi inquiſitus eſt homo robuſtus, delictum non exceptuatum, & atrocius, ac a pluribus non commiſſum, & quod magis fiſco expediat; quod ſententia contraria omnino procedit in Tribunali Sancti Officii, in quo non ſolum reorum
16 pœna intenditur, ſed emendatio, & veritatis ad eorum ſalutem indagatio, quæ ſola tortura haberi poteſt, ut ipſe quoque advertit.

Tandem dicebatur, quod contra eos aderant indicia ultra torturam, & valida ad triremis pœnam, quoniam fama, & cauſa, ſeu inimicitia juxta communem
17 Doctorum placitum ſufficiunt ad torturam.

Dictum teſtis Pauli Vergine licet minoris, junctum cum dicto alterius teſtis minoris, quia delictum fuit
18 in campanea patratum, juxta tradita a Farinac. *q. 38.* pariter erat ſufficiens.

Dictum Conſtantini etiam erat integrum, nam licet is poſt longam carcerationem ratum habuerit, tamen congruam rationem in repetitione aſſignavit, quæ
19 ratio non erat in dicto extrajudiciali; idcirco dictum judiciale in nihilo remanebat diminutum, & quod teſtes de coarctata id refragabantur, quia illa eſt probanda per teſtes idoneos, & omni exceptione majores, ut in *c. ex tenore de teſtibus*, & *in §. item verborum*,
20 *Inſtit. de inutilib. ſtipul. Gloſ.* ubi *lit. P.* etiam attenta copia falſorum teſtium, qui reperiuntur in hoc Regno, & maxime ad defenſam; Prout in ſimilibus compertum eſt in M. C. & dicti teſtes ex tenore earum depoſitionum apparebant non ſolum amici, ſed inſtructi, ex mercede accepta a parte teſtimonium perhibuerant.

Propterea Sacrum Conſilium decretum M. C. me patrocinante, confirmavit, & fuerunt tranſmiſſi.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XIX.

An Judex habeat arbitrium torquendi præſumptionibus multum urgentibus.

SUMMARIUM.

1 *Is præſumitur occidiſſe, qui habuit cauſam occidendi.*

2 *Injuſta cauſa non excuſat, quia fundatur in malitia hominis.*

3 *Ex propoſitione, non præſumitur ſine cauſa, feciſſe non colligitur, ergo non facit.*

1 IS præſumitur occidiſſe, qui occidendi cauſam habuit *Caſ. de indiciis tract. 2. cap. 3. num. 3.* ex hoc colligit pauperum Advocatus, quod homo non præſumitur ſine ratione delinquere uſque adhuc fuit clara argumentatio. Verum tacite alia pars argumentationis colligebatur, ergo N. N. non deliquit, Auctor noſter erudite reſpondet *nu. 4. & 5.* dum ait *aliam eſſe cauſam juſtam*, *aliam injuſtam*, juſta veluti ſi quis aggreſſus juſto moderamine aggreſſorem interficiat, cui addas quaſi juſtam, quæ ſcilicet a lege excuſatur, vel
2 mitius ex ea punitur delictum, injuſta ætatem in nihilum excuſat, quia tota fundata eſt in hominis malitia, & iniquitate.

3 Verum hoc etiam advertendum eſt, quod ex hac propoſitione non præſumitur quis ſine ratione delinquere, non colligitur, ergo N. N. non delinquit, præſumptio enim quædam ficta legis probatio eſt: unde non per hoc quod deficiat legis ficta probatio per hoc non deliquit. Et ſicuti diverſæ ſunt iſtæ tres præpoſitiones, probatur feciſſe, non probatur feciſſe, & pro-

batur non feciſſe, quorum una non venit neceſſario in conſequens ex alia, ita diverſæ inter ſe ſunt illæ propoſitiones: non præſumitur cauſa feciſſe, & præſumitur non feciſſe, unde non per hoc, quod una vera ſit, alia venit in conſequens.

Hoc diſplicet, quod aperte Auctor *num.* 20. dicat reperiri in Regno copiam falſorum teſtium, maxime ad defenſam.

RESOLUTIONIS VIGESIMÆ.

ARGUMENTUM.

Clericus conjugatus, an & quando fori privilegium amittat, & quando forjudicatio contra eum non impediatur.

SUMMARIUM.

1 *Indicia contra mandantem in homicidio enumerantur.*

2 *Relatio Nuncii eſt neceſſaria, ut Judex ad ulteriora procedat num.* 7. *Relatio Nuncii an fieri poſſit die feriato*, ibidem.

3 *Relatio Nuncii an fieri debeat propria Nuncii manu num.* 8.

4 Pragm. 3. de ictu ſcopictæ, & 28. de armis, *in perſonam, & non in rem loquuntur. An* d. pragm. *comprehendant mandantem, affertur deciſio* ibidem, *affirmative vero nu.* 9.

5 *Practica, qua ſuperſedetur in forjudicatione contra Clericum, refertur nu.* 13.

6 *Procurator admittitur ad proponendas exceptiones, quæ reddunt retro judicium nullum.*

9 *Mandans, & mandatarius ſunt correlativa, mandans vero gravius peccat, quam mandatarius.*

10 *Mandans exiſtens in loco delicti præſumitur conſcius modi, quo mandatum exequitur, & illius inſtructor.*

11 *Aſſociatio poſt delictum cum delinquente, & reſugiatio ad Eccleſiam urgentia pariunt indicia.*

12 *Clericus citatus uti laicus vigore* Ritus *perſonaliter comparere tenetur.*

14 *Clericus conjugatus, ut foro gaudeat Eccleſiaſtico, quinque habere debet requiſita.*

15 *Clericus cælebs conjugato eſt dignior, Davidis factum in comedendo panem ſanctum, & num.* 16.

17 *Clericus conjugatus facilius forum amittit Eccleſiaſticum.*

18 *Fiſci Patronus M.C. ab antiquo habet prærogativam committendi informationem.*

19 *Judex ad ſuam inſtructionem pro veritate poteſt recipere teſtes contra prætenſum clericatum.*

RHegii die 22. Auguſti 1683. a ſex hominibus ſcloporum ictibus fuit occiſus Reverendus Sacerdos D. Nicolaus Spano de mandato Franciſci Pellicano, ea cauſa, quod quidam conſanguineus Sacerdotis D. Nicolai alium Franciſci conſanguineum prius occiderat, & ſic ex indirecta, & tranſverſali vindicta, ut conſtitit ex informatione.

Etenim teſtes in numero depoſuerunt, occiſores nullam habuiſſe cauſam inimicitiæ cum dicto Reve-
1 rendo Viro morigerato, atque etiam eſſe famulos, & clientes prædicti Franciſci Pellicano.

Tres alii teſtes de viſu, Franciſcum Pellicano in præfato die necis cum occiſoribus allocutum fuiſſe, nec non cum iis poſt facinus ad Eccleſiam confugiſſe.

Et omnes inſimul teſtes de fama, & de certo judicio teſtati fuerunt, eo mandante enunciata cauſa homicidium prædictum fuiſſe ſecutum.

Magna Curia citavit ad informandum, & ad capitula cum delegatione, & abbreviatione dierum quindecim, ac pæna ducatorum mille, tam occiſores mandatarios vigore *pragm.* 3. *de icta ſcoppicta* de anno 1614. qua terminus forjudicationis fuit ad quindecim dies abbreviatus, & *pragm.* 24. *de armis*, qua fuit ordinatum, quod contra delinquentes armis igneis M. C. & Regiæ Audientiæ procederent uti delegatæ, & *pragm.* 28. *eodem titulo* promulgatæ in anno 1638. *die* 1. *Septembris*, qua ultra mortis pœnam, fuit impoſita pœna ducatorum mille Fiſco applicanda contracta ultima contumacia, quam contra prædictum Franciſcum Pellicano mandantem.

Cum vero fuiſſet ad ulteriora proceſſum, & expedita, ac intimata citatio ad forjudicandum, tempore ultimæ contumaciæ, pro parte dicti Franciſci fuerunt præſentatæ Bullæ Clericatus cum fide Parochi Sancti Antonii Abbatis Caſalis Ferreti affirmantis, eum dictæ Eccleſiæ inſerviſſe; adverſus quod præcedentibus literis Advocati Fiſcalis M. C. Conſiliarius Joſeph Canalis Provinciæ Præſes, & in dicta Civitate degens, examinavit quinque teſtes omni exceptione majores qui cum juramento coram eo veritatis teſtimonium perhibuerunt, qualiter Franciſcus Pellicano annis retro elapſis Clericali tonſura fuerat inſignitus, ſed poſt matrimonium cum Chriſtiana Dianoto contractum per ſpatium quatuor annorum, & ultra habitum Clericalem dimiſerat, & in habitu laicali officium Gabbellarii dictæ Civitatis Rhegii adminiſtraverat, quam informationem cum copia authentica tabellæ poſitæ in Eccleſia Cathedrali, in qua erant deſcripti Clerici Civitatis, & inter eos non reperiebatur prædictus Pellicano, ad Magnam Curiam tranſmiſit.

Deinde poſita cartella in Sala M. C. ut moris eſt pro forjudicatione, comparuit excuſator dicti Franciſci, & petiit acta ordinaria, & infraſcriptas propoſuit nullitates, quarum prima fuit, quod relatio Nuncii in citationibus ad informandum, & ad capitula fuit facta die feſtivo, quo celebrabatur feſtum Divi Michaelis Arcangeli, quando debebat fieri die juridico, cum
2 ſit de ſubſtantia judicii, & in ea fundatur totus proceſſus, ita ut ea deficiente, Judex ad aliquem actum procedere nequit, juxta *tex. in l.* 2. *C. de ſportulis, & pragm.* 2. *de ordine judiciorum*, fatentur de Nigris *in cap. Regni, Sive quis*, Maranta *de ordine judiciorum membro* 1. *nu.* 55. Vivius *deciſ.* 274. *nu.* 18. Guazz. *defenſ.* 10. *cap.* 30 *nu.* 9. D. Reg. Rovit. *in prag.* 2. *de citatione nu.* 14. qui Doctores expreſſe docent relationem nulliter fieri die feriato.

3 Secunda, nam dicta relatio non fuit ſcripta manu propria Nuncii, ut ex diſpoſitione juris, & ex ſtylo M. C. quem cæteræ Curiæ ſequi debent.

Tertia, ex quo fuit citatus cum abbreviatione dierum quindecim, delegatione, & pæna, juxta Reg. Pragm. quæ cum loquatur in perſona ut clare *d. prag.*
4 3. *de ictu Scoppicta* ibi: *Che qualſivoglia perſona di qualunque ſtato, che appenſatamente delinguirà, & pragm.* 28. *num.* 2 ibi: *Queſti, che commeteranno delitti con dette armi*, non comprehendunt mandantem, Farinac. *quæſt.* 129. Dom. Sanfelic. *deciſ.* 39. & uti rigoroſe non extenduntur, ſicuti in propoſito tenet Angelus Scial. *de forjudicat. cap.* 10. *nu.* 8. & deciſum
1 refert D. Reg. Merlin. *contr.* 48.

Inſuper tertio oppoſuit, dictum Franciſcum eſſe Clericum, & conſequenter, quod M. C. eum forjudicare non poterat, quia ſi carceratum haberet, contra
5 eum procedere nequiret, ad hoc ut ne Clericus occidatur uti laicus, id quod magnum eſſet abſurdum, M. C. ſuperſedet in forjudicatione, bullis clericatus præſentatis ab amico, & excuſatore, teſte D. Præſ. *deciſ.* 329. *nu.* 13. *circa fin.* Dom. Reg. Rovit *in rub. de forjudic. nu.* 11. Dom. Capyc. Latro *deciſ.* 24. Dom. Merlin. *contr.* 48. Conſ. Campan *reſol.* 4.

Plane cum hæc clericatus exceptio non tangat crimen, ab amico propoſita eſt admittenda; ſicuti de jure communi admittitur procurator ad proponendas
6 omnes exceptiones, quæ ſunt ſeorſum a crimine, ut dicit Bartol. *l. penult.* §. *ad crimen, ff. de publicis judiciis.*

Sicut in hoc judicio admittitur excuſatio ad proponendas exceptiones, quæ reddunt retro judicium nullum, ut dicit D. Sanfel. *dec.* 366. *nu.* 16. *in fin.* ut eſt hæc Clericatus exceptio.

Tan-

Taodem, quod de informatione capta per Spectabilem Præſidem Reg. Conſiliarium Joſephum Canale nulla erat habenda ratio, tamquam a privato capta abſque Judicis commiſſione, & Parte non citata.

Sed pro patre Regii Fiſci fuit dictum, primam noo obſtare, quia relatio non eſt actus Judicialis, ſed di-
7 cti actus atteſtatio, quæ eſt neceſſaria, ut Judex ad ulteriora procedat, conſtito de dicta citatione, idcirco eam poſſe fieri die feriato, eo magis, quia dicta relatio expletur ſine juramento, quod die feriato præſtari oon poteſt, ut dicit *Gloſſa in clementina 1. de offic. delegat.* & conſerunt *ritus* 82. *&* 90. ponderati ad propoſitum a Conſil. Campana *reſol.* 18. in his enim habetur, quod Nuncius citationem præſentare valet die feriato, ne circumducatur.

Secundam neque obſtare, nam licet in M. C. Nuncius propria manu relationem ſcribat, tamen in aliis
8 Curiis Regni relatio poteſt fieri Actuario, etiam vigore *d. Rituum pragm.* 2. *de citat. &* 28. *num* 3. *de offic. Sac. Conſil.*

Tertiam minime obſtare, nam cum mandans & mandatarius ſint correlativi, & his pœna ſit conſoonis, ut ootant Decianus *lib. 6 cap. 39. nu.* 13. Menoch. *de arbitr. caſ.* 353. Farinac. *qu.* 235. *nn.* 128. atque alii penes ipſos conſonum videtur, ut pœna modus ſit quoque conformis, ſane diſſonum eſſet, ſi pari modo contra mandantem non eſſet procedendum, cum is gravios delinquat, mandatarium inducendo ad peccatum, & ſi dictæ Regiæ Pragmaticæ procedunt contra aſſiſtentes, quia minus mata omnium communem ſenſum delinquunt, quam principalis, multo magis contra dictos principales, qui magis peccant, cum duorum bono præjudicent, ſcilicet mandatarii, & illius, quem mandatarius occidit.

Item fuerunt adducta jura in *l. 1. §. 4. ff. de vi armata*, ubi is etiam dejeciſſe videtur, qui mandavit, ut
9 aliquid dejiceretur in *l.* 15. *ff. ad l. Cornel. de ſicariis*, ubi Ulpianus inquit: *Nihil intereſt ut occidat quis, an cauſam mortis præbeat in l. 1. ff. de eo, per quem factum erit*; ubi idem Ulpianus inquit: *Feciſſe autem dolo malo non tantum is putatur, qui ſuis manibus, vel per ſuos detinuit, verum qui alios quoque rogavit, ut eum detinerent, vel adducerent*, in *l. non ideo minus J. C. de accuſationibus*, ibi: *Præter principalem rerum mandatorem in l. non ſolum* 11. *§. ſi mandato meo, ff. de injuriis*, cum aliis concordantibus, ut per Gloſſas.

Amplius, quod in præſenti caſu omnino ita erat procedendum, cum mandatarii, & mandans eodem
10 commorentur loco, quia iſto caſu præſumitur mandans conſcius modi, quo mandatum exequitur, imo illius inſtructor, & tandem quod ita contra mandantem fuerat deciſum per Collaterale Conſilium, ut refert Thorus *in compend. deciſionum par. 3. in verb. mandans.*

Rurſus pro juſtitiæ claritate dicebatur prædictum Franciſcum eſſe nimis probatione gravatum, etenim mandatum eſt difficilis probationis, & hac difficultate
11 attenta, indicia contra eum multum urgebant, & præſertim aſſociatio immediate poſt delictum cum occiſoribus juxta notata a Marco Antonio Blanco *in l. fin. num.* 10. & refugium ad Eccleſiam, juxta notata a Ulpiano *in l. Fulcinius* 7. *§. quid finutem, ff. quibus ex cauſis in poſſeſſionem eatur*, ibi: *Latitare eſt, ut Cicero definit, turpis occultatio ſui*, juncto *§. quid eſt*, ubi non apparente alia cauſa, præſumitur cauſa fraudis, ut contra dictum Franciſcum cauſa delicti, & facit tritum axioma ootatum a Cruſio *de indiciis delictorum par. 1. cap. 47. nu. 6.* nempe quod clam, & ſecreto vivens male operari præſumitur.

Quod vero ad Clericatus exceptionem, primo fuit dictum, quod doctrina Bartoli, & aliorum erat correcta per Ritum M. C. 169. quo tres ſolum exceptiooes admittuntur, nempe infirmitatis, abſentiæ, & captivitatis, ut quoque fuit diſpoſitum pec *pragm. 6. de offic. magiſtr. Juſtit.* & conſequenter remanet excluſa fori declinatoria, ut etiam notavit Caravita *in dicto ritu.*

Secundo, quod per *ritum* 235. in Regno Clericus citatus uti laicus tenetur perſonaliter comparere, & in citatione ad forjudicandum de æquitate, bullæ clericatus, quæ præſentantur ab eacuſatore, recipiuntur,
12 & ponuntur extra proceſſum, & ne clericus occidatur, uti laicus, ſuperſedetur in forjudicatione, etiam habita ratione, quod ſi is compareret, & oſtenderet ſe eſſe verum Clericum, redderetur retro judicium nullum, & hoc modo conſulitur Fiſco, & non præjudicatur Ritui, quia bullæ non recipiuntur in judicio, & proceſſu formato, nec Judex pronunciat ſuper dicta declinatoria, & Reo, quia oon rejiciuntur, ſed ad Judicis inſtructiooem pooutur extra proceſſum, & ſuperſedetur in forjudicando eo.

Verum hæc praxis tunc procedit, quando documenta clericatus ſuot clara, & fiſcus non habet contra dictum exceptionem probationem relevantem ſicut in *d. dec.* D. Præſ. 329.

Cæterum cum Fiſcus habet probationes io contrarium, ex quibus conſtat reum non habere requiſita Sac. Conc. Trid. aut alia cauſa fori privilegio non gaudere, non procedit, puta, quando bullæ non appareot validæ, vel adverſus eas præſentantur ſcriptu-
13 ræ, aut examinantur teſtes, ut fuit deciſum contra Carolum Siniſcalco, qui fuit forjudicatus, eo quia conſtabat ex probationibus fiſci, quod officium actuariatus ſuæ patriæ exercuerat, & habitum, atque tonſuram dimiſerat teſte Dom. Sanfel. *deciſ.* 14. & contra Franciſcum Jerace inquiſitum pro oſculo violento, non obſtante, quod a conſanguineo fuiſſent productæ Bullæ Clericatus, quia ex adverſo erat producta fides authentica, ex qua conſtabat eſſe medicum ſtipendiatum, & non reperiri deſcriptum in tabella Eccleſiæ, in qua cæteri Clerici eraot deſcipti, idcirco M. C. forjudicandum eſſe decrevit, prout per Collaterale Conſilium fuit confirmatum, teſte Conſil. Campana *reſol.* 4.

Tertio, quod quinque requiruotur de forma Sac. Concil. Triden. ut io *ſeſſ.* 23. *cap. 6. de reform.* ut Clericus conjugatus foro gaudeat Eccleſiaſtico, v3.
14 ordo clericalis, habitus, & tonſura, ſervitium in Divinis, & quod Eccleſiæ ab Epiſcopo deputatæ inſerviat, & qood officia ſæcularia non exerceat, ut cenſuit Sacr. Congregatio ſub pœna privationis Privilegii die 2. Maii 1640. In Anagnina, ut retulit Thomas del Bene *in additionib. in verbo Clerici conjugati*, & Pignatell. *conſil.* 42. *num.* 32. & licet quartum requiſitum nempe, ut inſerviat Eccleſiæ ab Epiſcopo deputatæ, de coofuetudine noo obſervetur pro Clerico cælibi; ea tamen non obſtante omninò requiritur in Clerico conjugato, vel probatur ex *d. cap. 6. de reform.* ibi: *niſi inſerviat*, quæ dictio conditionem importat, ſine qua actus eſt invalidus, & teſtantur Graſſ. *de effect. Cleric. effect. 1. num.* 170. *&* 180. Petr. Barb. *in l. Titia, ſolut. matrim. num.* 33. Epiſc. Auguſt. Barb. *ſuper collect. S. C. d. ſeſſ. cap. 6. num. 41. de poteſt. Epiſcop. part. 2. allegat. 12. num* 45. Pign. *dict. conſult.* Gonzalez *in cap. ex parte de Clericis conjugatis*, ubi inquit: *Quod per S. C. fuit hoc additum, ut Clericus debeat inſervire Eccleſiæ deputatæ*, & de comm. Dom. Sanfel. *deciſ.* 13. *num.* 3. *& deciſ.* 147. *num.* 3.

Quarto, quod Clericus cælebs conjugato eſt dignior, quia Chriſti charitate fervet, & magis ido-
15 neus eſt ad cæleſtia meditanda conjugatus vero cælebi eſt inferior; carnalis enim copula animum ad inferiora deprimit, & Deo, & oxori non poteſt recte ſervire *cap. 1. & 12. q. 1. cap. omnes 32. qu. 7.* Idcirco in veteri teſtamento Sacerdotes tempore, quo miniſtrabant in Templo, a propriis uxoribus recedebaot, ut in *Exodi cap. 19. & in lib. 1. Regum cap.* 21. habetur, quod immundo a mulieribus panem Sanctum
16 comedere non licebat, ibi: *Mundi ſunt pueri maxime a mulieribus, manducent, & reſpondit David Sacerdoti, & dixit ei: & quidem ſi de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudius tertius, &c.* qnod documentum eſſe debet, ut Chriſtiani eum cordis contritione, carnis continentia, & digna devotione accipiant Sacramentum SS. Euchariſtiæ Panem Angelorum.

Et cum Clericus conjugatus a perfecto ſtatu deflectat, quaſi a via aberrando facilius decidit, & faciliſus quoque Forum amittit Eccleſiaſticum.; Hinc ſi cum veſte, ſed abſque tonſura incedat, vel cum tonſura

Digitized by Google

ſura, & ſine habitu, eo non gaudet, teſte Joanne
17 Monaco *in cap.* 1. *de Clericis conjugatis in* 6. Farinac.
q. 8. *num.* 49. Dom. Sanfel. *dec.* 13. vel etiam ſi cum
habitu laicali deliquerit, vel fuerit carceratus, teſte
eodem Dom. Reg. *dec.* 13. *&* 14.

Hinc contra Franciſcum Pellicano conjugatum clericum dicebatur, quod fides Parochi Caſalis Ferreti erat cartula ſine authentica de ſervitio enunciato, & nulla erat de ea habenda ratio, quia ſine mandato Epiſcopi. Aderat pro Fiſco authentica copia tabellæ poſitæ in Eccleſia Cathedrali, in qua legebantur omnes Clerici præter præfatum Pellicano, necnon ex ſupradicta informatione conſtabat, eum poſt matrimonium, habitum, & tonſuram dimiſiſſe. Nec refragabatur Fiſco, quod teſtes fuerant examinati a
Præſide ſine commiſſione M. C. quia Fiſci Patronus ab
18 antiquo hanc habet prærogativam committendi informationem; præterquam quod ſunt diligentiæ Fiſcales, quæ a Fiſcalibus committuntur, & ſatis eſt, quod teſtes examinentur a poteſtatem habente.

Non refragabatur etiam, quod teſtes erant recepti non citata parte, quia hoc procederet in judicio cum reo præſente, non vero cum reo abſente, & quia de æquitate bullæ recipiuntur ad Judicis inſtructionem,
bene poteſt Judex ad ſuam inſtructionem pro veritate
19 recipere teſtes contra Clericum, in qua receptione non requiritur citatio, ut in puncto docet Bald. *in l. ſi quis per calumniam*, *C. de Epiſc. & Cler.*

Propterea tam per M. C. quam per Collaterale Conſilium fuit pronunciatum nullitates, & exceptionem nihil obſtare, & proinde eſſe forjudicandum, me patrocinante, & Dom. Judice D. Julio Galenta referente, cui ob ſingularem virtutem, & majorum merita, majorem dignitatem exopto.

Ex particulari vero reſcripto S. E. ob ſcripturas noviter productas, ſententia forjudicationis uſque adhuc non eſt lecta, et pendet reviſio in eodem Reg. Collaterali Conſilio.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XX.

Clericus conjugatus quando amittit privilegium, & forjudicatio contra eum non impeditur.

SUMMARIUM.

1 *Quando Clericus conjugatus gaudeat privilegio fori & mandans an puniatur eadem pæna, qua mandatarius.*
2 *Clericus unde dicitur.*
3 *Quid differat Clericus celebs a conjugato.*
4 *Judex ad ſuam inſtructionem poteſt recipere teſtes, non citata Parte.*
5 *Fiſci Patronus in M.C. committit informationes, & diligentias.*

UNus titulus eſt huic reſolutioni appoſitus, ſcilicet de Clerico conjugato, an & quando gaudeat pri-
1 vilegio fori, & forjudicatio contra eum non impediatur, verum plures tractantur res, ſcilicet an mandans eadem pæna puniatur, ac mandatarius, & citatur eodem modo. An poſſint recipi Bullæ Clericatus per excuſatorem, &c.

Clericus dicitur a verbo græco Κλῆρος, ideſt *ſors*,
2 ſunt enim Clerici in ſortem Domini vocati, ſive, ut ait Hieronymus: *Quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus ſors, ideſt pars Clericorum eſt*, *Can.* 51. *cauſ.* 12. *qu.* 5. & Clerici intelliguntur, qui *divino cultui miniſteria religionis impendunt*, ut ex Divino Auguſtino refert *Cujac. ad tit. decretal. de vit. & honeſt. Cleric.* unde bene Auctor tradit noſter *num.* 15. requiritur per Sac. Concil. Trid. ordinem, habitum, & tonſuram, ſervitium in divinis, & quod inſerviat Eccleſiæ deputatæ ab Epiſcopo, & quod officia ſæcularia non exerceat, uti cenſuit Sacr. Congr. ab Auct. citata.

3 Multa rationabilibus requiri in Clerico conjugato docet Auctor, ut non amittat privilegium fori, quam in Clerico celebi, quia ille amore carnali diſtractus, non poteſt ita bene ſervire Deo, & certe *in can.* 9. *ead. cauſ. & quæſt.* Clericis, qui ſe non poſſunt continere, jubetur uxorem accipere, dummodo ſint in minoribus ordinibus conſtituti, & portiones extra accipere, unde videntur eſſe iſti Clerici conjugati multum de Mundo retinentes.

4 Nota, quod poteſt Judex ad ſuam inſtructionem non, citata parte abſente recipere teſtes, ut in *num.* 39.

5 Fiſci Patronus in M. C. habet auctoritatem committendi informationem, & diligentiæ fiſcales a fiſcalibus committuntur, & ſatis eſt quod teſtes examinentur a poteſtatem habente in *num.* 18.

RESOLUTIONIS VIGESIMÆ PRIMÆ.
ARGUMENTUM.

I. An capta informatione, reo tamen adhuc non citato, poſſit amicus ad impediendam citationem præſentare ſcripturas, ex quibus inquiſiti innocentia liquet? II. An hoc facere poſſit, reo jam citato, ad impediendam contumaciam, & pœnam. III. An Judex debeat examinare teſtes ab amico tanquam inſtructore ei ſubminiſtratos, ex quibus inquiſiti innocentia detegitur? IV. Quando Judex juramento, & monito reum poſſit interrogare.? V. An, & quando reus juridice interrogatus crimen in conſcientia fateri teneatur? VI. Judex teneatur depoſitionis copiam reo Petenti antè defenſionis terminum tradere?

SUMMARIUM.

1 *Citatus in criminalibus tenetur perſonaliter comparere.*
2 *Quilibet in judicio criminali admittitur tamquam inſtructor judicis officium implorans, ut Judex veritatem, & rei innocentiam aſſequatur.*
3 *Veritas in omnibus amplectenda eſt.*
4 *Veritas quid ſit.*
5 *Noxium puniri, & æque innoxium ſublevari ad Rempubl. pertinet.*
6 *Exemplum M. C. in non citando ob ſcripturarum præſentationem.*
7 *Praxis M. C. in recipiendo ſcripturas reo citato.*
8 *Judex ex officio tenetur perquirere delictum, & rei innocentiam.*
9 *Reo citato, & abſente, teſtes ad ſui defenſionem non admittuntur, juxta praxim, & Clari opinionem, quæ limitatur ab Authore.*
10 *Judex non poteſt reum interrogare de crimine, niſi ſecundum juris ordinem.*
11 *Probatio juriſdictionem interrogandi reum Judicio tribuit.*
12 *Reus ut juramento & monito interrogetur, an gravia requirantur indicia, an levia ſufficiant, rationes pro utraque parte ponderantur, uſque ad* num. 15.
16 *Gravia requiruntur indicia, ut reus de crimine, juramento, & monito interrogetur, & levia ſatis ſunt in duobus caſibus ab Authore adductis.*
17 Text. in l. voluit 4. de interrogatoriis actionibus explicatur.

18 *Pra-*

18 *Praxis M. C. interrogandi reum abſque monito.*
19 *Reus an juridice interrogatus crimen in conſcientia, fateri teneatur; Doctorum ſententiæ pro utraque parte cum rationibus referuntur, & alia Doctorum ſententia cum reſtrictione recenſentur, numer. 20.*
21 *Bellum ex utraque parte aliquando conſideratur juſtum.*
22 *Judex licet juſte præcipiat damnato, ne a carcere aufugiat, is vero obedire non teneatur.*
23 *Juramentum a Judice reo delatum non eſt obligatorium, demonſtratur.*
24 *Praxis interrogandi reum abſque monito, in quo fundetur.*
25 *Judex an debeat depoſitionis copiam reo petenti ante defenſionis terminum tradere.*

HÆc ſupradicta Dubia in facti contingentia in M.
C. propoſita fuere, & prima duo affirmative re-
ſoluta, etenim in judicio criminali licet veriſſi-
mum ſit, quod capta informatione, reus, qui ex-
1 tra carceres, & abſens reperitur, & citatur ad de-
ponendum, vel ad informandum, ut contumax re-
putatus contumaciæ pœna Fiſco applicetur, aut
ad informandum, & capitula, ut forjudicetur,
teneatur perſonaliter comparere, & non admitta-
tur per Procuratorem ad faciendas defenſiones, ut
late dictum eſt in *decretor. M. C. prax.* admitti-
tur tamen quilibet ad innocentiam rei demonſtran-
dam tanquam inſtructor, veluti ad Judicem in-
ſtruendum, ejuſque officium implorandum, ut veri-
2 tatem circa delictum, vel rei innocentiam aſſequatur,
quæ praxis jure fundatur, cum veritas amanda ſit,
& in omnibus amplectenda, ſicut in *l. cum ita lega-
tum ff. de condit. & demonſt. l. penult. ff. de proba-
3 tion. l. 1. C. plus valere, quod agitur cap. 2. qu. 7.
cap. nolite 11. qu. 3. Hæc quidem omni tempore eſt in-
veſtiganda, cum ſit per quam ea, quæ ſunt, aut
fuerunt, aut futura ſunt, immutata dicuntur*; ut
inquit Cicero *de inventione*. Dei verbum dicitur,
4 & juſtitiæ fundamentum. Hæc a Judice pro utraque
parte exquirenda eſt, nam nocium puniri, & æque
innocium ſublevari convenit, utrumque ſiquidem
5 ad Rempublicam pertinet, juxta *text. in l. ſervum
quoque §. publice, ff. de procuratoribus*, ſicut in non
jam citato judicatum tradidit Conſ. Campan. *reſol.*
11. in qua habetur, quod formata inquiſitione de
pluribus criminibus contra Illuſtr. Marchionem Mor-
coni, cum fuerint præſentatæ quamplurimæ authen-
6 ticæ ſcripturæ, quæ prætenſa evacuabant crimina,
M. C. non citavit eum, niſi ad deponendum pro le-
vi crimine per ſcripturas non deleto, quemadmo-
dum in jam citato adhuc contumace non effecto, non
ſemel practicatum vidi, dictæ vero ſcripturæ authen-
ticæ ponuntur extra proceſſum, & recipiuntur præ-
7 cedente Superiori mandato, ac etiam eo non inter-
cedente, cum veritas, quæ ex authentica ſcriptura
apparet, ullo indigeat patrocinio.

Circa tertium Dubium, affirmant quoque quam-
plures DD. veluti Aretinus *conſ.* 146. Marſil. *conſ.*
39. 73. 81. & 90. ac in practica in §. ſequitur num.
46. Additionator ad Angelum *de maleficiis in verbo
qui Dominus Judex num.* 13. Pratus *conſ.* 18. Blan-
cus *in pract. crimin. fol.* 22. *num.* 54. ac alii a Ju-
lio Claro relati *in §. fin. qu. 33. verſ. quod plus eſt*,
qui fundatur in enunciatis rationibus, & quia Judex
8 omnibus modis veritatem indagare, & ita ex officio
tenetur perquirere delictum, ac Rei innocentiam, ut
communiter docent DD. multoque magis inſtructore
exiſtente. Quibus rationibus additur alia nimirum
quia dici non poteſt teſtes ad Fiſci inſtantiam exami-
natos certe eſſe veros, & teſtes examinandos ab in-
ſtructore ſubminiſtratos certe eſſe falſos.

Sed contrarium tenet Julius Clarus citato loco,
9 ubi ita inquit, *hæc opinio mihi numquam placuit;
hoc enim modo proculdubio deſtrueretur tota practica
criminalis, & quilibet per hujuſmodi excuſatorem,
ſive inſtructorem faceret teſtes ad ſui defenſionem exa-
minari abſque ullo ſui capitis periculo, reus num-
quam examinaretur, neque torqueretur*. Hæc Cla-
ri opinio utique amplecti debet, alioquin informa-
tiones Fiſcales ſubverterentur, cum de facili teſtes
ſubornentur, & ita reſolutum, & ſemper vidi pra-
cticatum: in uno tamen caſu opinionem limitarem,
nempe quando prætenſus inquiſitus pro vera, & ju-
ſta cauſa abeſſet, & fama vehemens de innocentia or-
ta eſſet.

Circa Dubium quartum fuit dictum, quod Ju-
10 dex non poteſt reum interrogare, niſi ſecundum ju-
ris ordinem, ideſt niſi præcedente probatione, ut ex
*cap. qualiter, & quando 17. cap. cum oporteat 19.
cap. inquiſitionis 21. de accuſationibus*, & ex Div.
Thoma 2. 2. *qu. 69. art.* 2. Probatio enim Judici ju-
11 riſdictionem interrogandi tribuit, & reus uſquequo
non eſt probatum de crimine, habet poſſeſſionem ſuæ
bonæ famæ, & Judici non dicitur ſubjectus; Dubium
tamen verſatur circa probationem, an videlicet Ju-
dex ad interrogandum reum debeat gravia indicia ha-
bere, ea ſcilicet, quæ ſemiplenam conſtituunt pro-
bationem, & quæ ad torturam requirunt, an vero ſa-
tis ſit, quod habeat indicia levia, & præſumptiones
non urgentes, quæ videlicet minus quam ſemiple-
nam faciunt probationem.

Et quod ad reum interrogandum juramento, &
particula monitus requirantur gravia indicia ponde-
ratur. Primo, quia juramentum eſt ſpiritualis quæ-
dam tortura, cum non minus mentem urgeat ad ve-
ritatem dicendam, quam tortura, ut ex Covarr. do-
12 cet Pater Leſſius *de juſt. & jur. lib. 2. de reo, & ad-
vocato dubit. 3. cap. 31. num.* 15. & ſicut ad inferen-
dum tormentum indicia gravia, quæ ſemiplenam pro-
bationem conſtituunt, requiruntur, ut probat Julius
Clarus *qu.* 42. Farinac. *qu. 36. num.* 224. *& n.* 131.
D. Card. de Lugo *de juſt. & jur. diſp. 37. ſeſſ.* 13. &
alii, qui præſertim fundantur in *Gloſ. in l. Maritus,
ff. de queſt. in verbo illicite, & in verbo quæſtion.*
ita quando juramentum reo refertur.

Secundo, quia cum monito Judex certiorem facit
reum, qualiter probatum eſt crimen, quamobrem
13 ſi minus, quam ſemiplenam probationem haberet,
reum utique deciperet.

Tertio, quia hanc ſententiam tenet Divus Tho-
mas 2. 2. *qu. 69. art.* 4. & ibi Pater Salon. *contr.* 1.
Gloſ. 2. Pater Leſſius *d. cap. 31. n. 10. &* 15. Gre-
gorius de Valentia *tom. 3. diſput. 6. qu. 13. par.* 4.
14 Rever. Diana *par. 2. tom. 15. & primo Miſcellan. re-
ſol. 27. & par. 9. tract. 9. Miſcell. reſol.* 43.

Quod levia vero ſufficiant indicia, & ea quæ mi-
nus, quam ſemiplenam conſtituunt probationem,
15 ponderatur, quia majoris præjudicii eſt reum tor-
quere, quam interrogare, vel citare, quod patet ad
ſenſum, & hanc ſententiam tenent Caravita *ritu* 4.
Caballus *caſu* 259. alii a Farinacio relati *qu. 36. nu.*
214. Pater Leſſius *de juſt. & jur. lib. 29. dub. 17.
num.* 156. aliique a P. Fragoſio cumulati *par. 1. de
reg. Reip. Chriſ. lib. 5. diſput. 12. num.* 197. & præſer-
tim fundatur in *Gloſ. in l. comprobatio in verbo procedunt,
ff. de probation.*

Fuit reſolutum, primam opinionem eſſe veriorem,
& amplectendam: ſecundam vero procedere in ſe-
quenti caſu, videlicet, quando prætenſus inquiſitus
interrogatur non uti reus, ut cum eo nimirum conte-
ſtata lite procedatur ad ulteriora, ſed interrogatur,
ut ex proprio ore exhauriantur indicia, & ut Judex in-
terrogando animadvertat, qua conſtantia, quo vul-
16 tu, qua trepidatione reſpondeat, & ita poſt Scac. *de
judic. lib. 1. cap.* 84. fatetur idem P. Fragoſius *cit.
loc. num. 197. in verbo ſi vero inquiſitio*, quo loco
etiam affirmat procedere in crimine læſæ Majeſtatis
Divinæ, & humanæ, ſicuti ego affirmo procedere in
omnibus criminibus difficilliſſimæ probationis, in qui-
bus levia indicia reputantur gravia, ut late probavi
in *decretorum praxi*, & hic addo, non ſolum ratio-
ne loci, temporis, ſed etiam ratione perſonæ, ut
quia tractatur contra potentem.

Capta igitur informatione, & exiſtente legitima
probatione, ut dictum eſt, ſi reus in carcere reperi-
tur, ut cum eo ad ulteriora procedatur, interroga-
tur, atque examinatur cum juramento, & monito,
ut veritatem fateatur, aut neget, quæ practica fun-
datur in *l. voluit 4. ff. de interrogat. actionibus* cu-
jus ſunt verba: *Voluit prætor eum, qui convenitur
ad-*

17 *adſtringere ex ſua in judicio reſponſione, ut confitendo, vel mentiendo ſeſe oneret*, hinc ponderando verbum illud, *adſtringere*, dico cum juramento, & monito.

Verum aliquando in M. C. inquiſitum cum juramento interrogatum vidi, abſque tamen monito, ut quando indicia gravia ad torturam non exiſterent, aut cum factum eſſet dubium; quemadmodum ſuperſedetur etiam in monito, ſi prætenſus inquiſitus, dum examinatus, præſentat ſcripturas authenticas, ex quibus ejus apparet innocentia, quinimo etiam ſi facta enunciat altiorem indaginem non requirentia, ex quibus de facili veritas liquere poteſt, hinc Notarius Jo: Baptiſta Cavuccio de Neapoli de falſo inquiſitus,
18 & ſuper eodem interrogatus, cum factum enunciaret in proceſſu S. C. penes Magnif. Jordanum, ex quo ſua innocentia liquere poterat, M. C. ſuperſedit in monito, me uti Fiſci Patrono acquieſcente, & tandem fuit tanquam innocens excarceratus.

Ad quintum Dubium, fuit reſponſum Doctorum ſententias non eſſe conformes, ut videre eſt penes Rever. Patrem Diana *par. 1. tract. 5. & t. Miſcell. reſol. 27. par. 2. tract. 5. Miſcell. reſol. 9. & par. 10. tract. 13. 3. Miſcell. reſol. 13.* etenim eorum alii indiſtincte affirmant, reum juridice interrogatum in omni caſu teneri veritatem fateri, & fundantur primo, quia quiſque tenetur obedire ſuperiori legitime præcipienti ſecundum juris ordinem; Secondo, hoc
19 caſu habet jus eliciendi veritatem ob bonum publicum, ergo ſi reus eam occultat, facit contra jus; Tertio, quia dici non poteſt, Judicem juſte interrogare, & reum juſte veritatem occultare, quia daretur bellum ex utraque parte juſtum, quod eſt abſurdum; Quarto, quia veritatem retinendo, incideret in perjurium; Quinto, quia hæc opinio Reipublicæ eſt favorabilis, cum crimina detegantur, atque puniantur.

Verumtamen alii cum reſtrictione negant, videlicet in cauſa capitali, & quando agitur de triremis pœna, vel mutilationis membri, aut de aliquo alio graviori dedecore, quamdiu ſpes eſt evadendi, & fundantur, Primo, quia a natura hominibus eſt inditum, ut ſe defendant, & a mortis faucibus vitam incolumem
20 reddant, ideirco præceptum illud fatendi criminis videtur nimis difficile, neque humanæ inbecillitati ſatis accomodatum: hinc leges, ut obligent conditioni humanæ eſſe debent conſentaneæ, ut late Bovadill. *part. 1. de la potilica lib. 2. cap. 3. 4. & cap. 3. num. 31.* inquit: *Que las leyes rigoroſas no ſon mas que para eſpantar, y las piadoſas para executar*. Secundo; nam ſicuti nemo cogi poteſt ad teſtificandum contra ſanguine junctos, ut *l. 4. ff. de teſtibus*, ita nemo cogi poteſt contra ipſummet veritatem fateri, cum nemo magis ſit ſanguine junctus, quam ipſemet: & quemadmodum non tenetur, quando inde ſibi grave damnum provenit, ita nec crimen proprium fateri, cum non majus damnum, quam propriæ vitæ conſideretur, & DD. qui hanc ſectantur ſententiam, quo-
21 que affirmant, hoc caſu bellum eſſe ex utraque parte Juſtum, Judicem, nimirum habere jus inquirendi veritatem, cauſa boni publici, & reum habere jus celandi, gratia ſuæ vitæ tuendæ; Hinc Judex reo præcipere valet, & ſuo fungitur officio, reus tamen non tenetur reſpondere, ideſt fateri. Judex enim juſte quidem præcipit damnato, ne a carcere aufugiat, is vero obedire non tenetur, ſicuti Dominus juſte ſervo mandat, ne aufugiat, is vero cum fugiendo a ſervi-
22 tute liberari poſſit, obtemperare non debet, ſervitus enim contra jus naturale eſt; Item fatentur juramentum hac in re non eſſe obligatorium cum judicis præ-
23 ceptum non ſit ad obligandum, ſed tantum ad terrendum Reum, ut veritatem fateatur.

Præterquam quod valet reus veritatem reticendo ad mentem Judicis non reſpondere, æquivoco uti, & mentali reſtrictione. Hanc ſententiam amplectuntur Recen-
24 tiores, & in praxi eſſe tutam fatetur Rev. Diana, & aſſirmat P. Gibalinus *tom. 2. de univerſa rerum humanarum negotiat. lib. 6. c. 3. §. 2. num. 15.* quem ego libenter ſequor, & in hac doctrina fundatur practica, qua Moderni utuntur interrogare reum cum juramento, abſque tamen monito, cum juramentum non ſit obligatorium in caſu, ut dictum eſt ſupra.

Circa ſextum Dubium, fuit pro Fiſco ponderatum Rei depoſitionem eſſe jam de actis, & conſequenter non eſſe Reo tradendam, niſi in defenſionis termino,
25 ne hac anticipatione Reus aliquo modo per interrogatoria inſtructus teſtes falſos procuret, & Fiſco præjudicium afferat. Sed contrarium fuit reſolutum, cum petitio reſpiceret Rei defenſionem, quæ eſt ſemper privilegiata: & ita practicatum vidi, præſertim in cauſis delegatis, in quibus brevis conceditur terminus: hinc in uno gravatus debet in alio relevari: & definitum per Collaterale Conſilium teſtatur Thor. *in ſupplement. compend. verb. Reus*.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXI.

An capta informatione poſſit amicus ſcripturas præſentare, non oſtendendo incompetentiam Reo non citato, & aliis.

SUMMARIUM.

1 *An amicus, & cauſæ inſtructor poterit producere documenta abſente Reo, ut impediatur citatio.*
2 *Judex an poſſit interrogare Reum ante probationes.*
3 *An Reus teneatur reſpondere interrogatis.*

AGitur in iſta reſolutione, an abſente Reo poſſint per Amicum, ſive veritatis inſtructorem produci do-
1 cumenta, vel ut impediatur citatio, vel poſtquam fuerit citatus Reus, ut impediatur contumacia, & dividitur ab Auctore hæc poſitio, vz. vel documenta ſunt per ſcripturas, vel per teſtes. Si per ſcripturas poteſt fieri tam ante citationem, quam poſt citationem ad impediendam contumaciam, & ita definitum a *num.* 1. ad 7. ſi autem per teſtes relatis opinionibus hinc inde, ipſe facile complectitur negativam, & ita reſolutum dicit, quod tamen ipſe limitat in abſentia juſta concurrente fama de innocentia Rei, fama ſcilicet, ut ipſe dicit vehementi.
2 An vero Judex debeat interrogare Reum poſt probationes, & an poſſit etiam id facere ante probationes, unde refert definitum, quod debet interrogare poſt probationes. Hic autem quæres, an probationes iſtæ, ut poſſit interrogari Reus, requirantur, ut ſint ex gravibus indiciis, ita ut faciant ſemiplenam probationem, vel ſufficiant, quod ſint indicia levia, de qua re plura docet, ut habes in eo, tandem definit requiri gravia, quando interrogatur Reus, nimirum, ut cum eo conteſtata lite procedatur, & ſufficere levia, quando interrogatur, ut ex proprio ore retrahantur indicia, & ut vultu ipſo Rei Judex quodammodo fiduciam, vel metum, innocentiæ conſtantiam, vel peccati trepidationem deprehendat; quod tamen mihi videtur incertum, multi enim non virtute, ſed audacia intrepidi, alii non metu, & formidine, ſed puſillanimitate deterrentur.

De iis, quæ diſputat Auctor de Reo, an teneatur reſpondere interrogatis per Judicem; advertas juramentum eſſe, adhibere Deum in teſtem, quem non facile ſpernet homo, & ad juramentum requiri juſtitiam, judicium, & veritatem, quæ non ſunt facile cavillanda: item reſponſiones Rei ad interrogata pertinere ad gloriam, & honorem Divini Numinis, & ut Joſue interrogabat Achn. *Fili mi*, inquit *da gloriam Deo Iſrael, & confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abſcondas Joſ. 7. 19.*

Digitized by Google

RESOLUTIONIS VIGESIMÆ SECUNDÆ

ARGUMENTUM

An homicidium in rixa occiſoris animo patratum morte puniatur.

SUMMARIUM.

1 *Homicidii ethymon, atque definitio.*
2 *Homicidium tripliciter, aut dolo, aut culpa, aut caſu committitur.*
3 *Homicidium dolo commiſſum, aut ex propoſito, aut ex improviſo dicitur, quod exemplis declaratur.*
4 *Homicidium, quod culpa committitur, definitur, atque exemplis explicatur.*
5 *Homicidium caſu ſecutum definitur, & exemplis declaratur.*
6 *Homicidium pro homicidio caſu ſecuto non punitur, culpa vero commiſſo pro modo culpæ caſtigatur, dolo, & ex propoſito patrato, morte punitur.*
7 *Homicida an pro homicidio in rixa, & animo occidendi commiſſo morte puniatur, ingens eſt quæſtio.*
8 Text. Geneſeos *cap.* 9. Levit. *cap.* 24. Exodi *cap.* 21. Numeri *cap.* 35. *ponderantur circa homicidæ pœnam &* 17.
9 Text. *in l.* 1. §. Divus ad legem Corneliam, & Text. *in l.* 1. C. *eodem in homicidii materia conſiderantur &* 18.
10 *Homicidium omnium malorum eſt maximum nocumentum.*
11 *Homicida immediate Deum offendit, & Naturam. Mors, & vita in manu Dei,* ibidem.
12 *Pœna delicto commenſuranda.*
13 Text. in leg. 3. §. patiatur, Cod. de Epiſcopali audientia *in homicidii materia ponderatur.*
14 *Voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficium*
15 *Homicida pro homicidio animo occidendi commiſſo, licet in rixa incurrit irregularitatem, juxta placitum Molinæ, & Suarez.*
16 *Paſſiones non ſunt ſufficiens cauſa incontinentiæ.*
19 *Injuriæ repentinæ leviores.*
20 *Rixa dicitur filia iræ. Ira uſum & rationis judicium impedit,* ibidem.
21 *Ira comparatur ad odium, ſicut feſtuca ad trabem.*
22 *Dolus major, & minor conſideratur.*
23 *Argumentum Authoris circa hanc materiam.*
24 *Paſſiones licet non ſint cauſa ſufficiens incontinentiæ ex corporis complexione, ſunt tamen incontinentiæ occaſio.*
25 *Incontinentia iræ eſt minor incontinentia concupiſcentiæ.*
26 *Homicida pro homicidio in rixa licet occidendi animo patrato non contrahit irregularitatis crimen juxta placitum Dianæ & immunitate gaudet &* 27.
28 *Authoris ſententia &* 32.
29 Farinacii *doctrina aliorumque Doctorum circa homicidium in rixa patratum refertur &* 30.
31 *Caſus deciſus in M. C. recenſetur.*

1 HOmicidium, quod a verbis *cædo*, & *Hominem*
dicitur, proprie eſt hominis cæſio, hoc eſt occiſio;
aut dolo, aut culpa, aut caſu committitur, dolo nimirum
ſi occidendi animo committitur, quod dupli-
2 citer fieri contingit, aut ex propoſito, vel ex improviſo:
ex propoſito, veluti cum odio Cajus haberet Titium,
& occidere intenderet, opportunitatem occidendi eum
quæſivit; ex improviſo, ut ſi conveniret cum Titio,
& propter accidens verborum inter Cajum, & Titium,
orta eſt rixa, in qua animo occidendi vulneravit Titium,
qui vulnere periit; Primum ergo homicidium
voluntarium, et deliberatum dicitur, ex propoſito,
quia temporis intervallo præcedente fuit in Caii intentione;
Secundum voluntarium quoque dicitur,
cum animum occidendi habuerit, ſed ex improviſo,
3 quia ante necem non fuit in Caii intentione: Culpæ
homicidium patratur, ut ſi præter occiſoris intentionem
ſequatur, vel ut Theologi ajunt, eſt illud,
quod non fuit in intentione, ſed tantum in cauſa, veluti
in actione, & occiſoris operatione: de quo quam-
plurime ponuntur exemple: ut ſi Titius non admonitis
prius tranſeuntibus projecerit lapidem e feneſtra
in viam publicam frequentatam, quo tranſeuntem
interfecit, vel ſi per laſciviam injecit lapidem in hominum
multitudinem, quo ictu præter intentionem
unum occidit. Item eſt exemplum in eo, qui cum
poſſit ferro percutere, baculo verberavit, aut habendo
ſclopum ad necem aptum, & cultro non mortifere
vulneravit, & nihilominus verberatus, vulneratuſve
periit ſui, aut Medici incuria, vel propter antecedentem
percuſſi convaleſcentiam; Hoc quidem homi-
4 cidium culpa dicitur commiſſum; cum clarum ſit non
fuiſſe in occiſoris intentione, & de eo loquitur tex.
in *l. qui.* 70. §. *finali ff. ad l. Aquil. & in cap. ſignificaſti de homicidio*;
item culpa dicitur homicidium patratum
in rixa, in qua homicida directe occidere non
intendit, ſed impetu ad ferrum venit, & non libera
voluntate occidendi, vulnerat; delinquunt enim homines
ex propoſito, impetu, aut caſu: impetu ſcilicet per
ebrietatem, ut e. g. declarat J. C. in *l.* 11. §. *pen. D. de pœnis*,
aut in rixa, ut magiſter Bart. & alii communiter
citato §. docent.

Itidem in eo, qui adhibita cautela accedit ad alienam
conjugem, ac maritum aggreſſorem cum moderamine
inculpatæ cautelæ occidit; hoc quoque homicidium
culpa etiam dicitur commiſſum, & homicida
hic irregularitatem non incurrit, nam licet a principio
operam dedit rei illicitæ, hæc tamen non fuit per
ordinem ad homicidium, ut ratiocinatur R. P. Fagundez
in 5. *præcepto decalogi c.* 13. *num.* 13. nec tenetur
ad reſtitutionem, ut opinetur R. P. Diana *p.* 5.
tract. 4. *de homic. reſtit. reſol.* 47. *quia adulterium non
eſt via ad occiſionem mariti, ſed potius adulterii, &
occaſio dumtaxat homicidii*, ut inquit: Homicidium
vero caſu ſequutum erit, veluti quando ſecutum non
fuit in ſe, neque in cauſa volitum; non in ſe, ideſt
5 in occiſoris intentione, neque in cauſa ideſt in actione,
& occiſoris operatione, cui operam dabat; quia
illa ad homicidium non erat ordinata; quinimo in ea
debitam adhibuit diligentiam, ſicuti magis declaratur
exemplis, ut puta exercebas te ad ſignum in loco ad
id conſueto, & licet diligentia uſus fueris, ne alicui
noceres, aliquem nihilominus occidiſti, qui præter
omnium exiſtimationem in aliquo latebat loco; vel
quando cæmentarius adhibita diligentia, ne alicui noceret,
projecit lapidem, & occidit tranſeuntem, qui
audacter per locum tranſire voluit, aut quia cæmentarii
monitum non audivit. Item in auriga, qui currum
retrotrahendo ne aliquem offenderet, clamavit,
& nihilominus, puerum qui retro latitabat, occidit,
vel alium qui temere tranſire voluit. Itidem in venatore,
qui cum telum in feram mitteret, hominem interfecit,
de quo loquitur Marcellus *in l. reſpiciendum*,
§. *delinquunt*, *ff. de pœnis*, & accidere ſolet contra
ſocium venatorem locum ſuum eodem tempore deſerentem.

Ceterum Doctores, & præſertim Canoniſtæ paſſim
homicidium commiſſum ex improviſo caſuale appellant,
& pro hoc poſtremo in propria ſignificatione
ſumpto homicidium omnino eſſe excuſandum affirmant:
pro homicidio vero culpa commiſſo pro modo
6 culpæ (citra mortem) eſſe caſtigandum: ſicuti pro homicidio,
dolo ex propoſito patrato, morte eſſe feriendum
non dubitant; ſed an pro homicidio, dolo, ex
7 improviſo ſecuto, homicida ordinaria pœna, vel extraordinaria
teneatur, ambigunt: & quidem non modica
eſt dubitatio; etenim quod ordinaria affligatur
pœne, ponderantur primo textus in ſacris literis, nimirum
Geneſ. cap. 9. ubi legitur, *quicumque effuderit
humanum ſanguinem, effundetur ſanguis illius*, *Levit.
cap.* 24. *qui percuſſerit, & occiderit hominem morte
moriatur*, qui generaliter loquuntur *Exod. c.* 21. ibi:
qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur,
& ponderetur verbum *volens Numer. c.* 35.

ubi *Urbes datæ fuerunt in præſidia eorum, qui no-*
lentes ſanguinem fuderint, ergo ſive ex propoſito, ſi-
ve ex improviſo homicidium ſequatur, voluntas ſeu
occidendi animus eſt inſpiciendus. Secundo teat. ju-
9 ris poſitivi, nempe textus *in l.* 1. §. *Divus*, *ff. ad l.*
Cornel. de Sicar. ubi legitur, *qui hominem occiderit,*
ſi non occidendi animo hoc admiſerit abſolvi poſſe, pon-
derando verba, *ſi non occidendi animo*, a contrario
ſenſu, ac alia quæ repetuntur ſcilicet, *ſed ſi clavi, aut*
cucuma in rixa, quamvis ex ferro percuſſerit, tamen
non occidendi animo, ac textus *in l.* 1. *C. eod.* ibi: *Qui*
ſi probaverit non occidendi animo hominem a ſe per-
cuſſum eſſe, remiſſa homicidii pœna ſecundum diſci-
plinam militarem, præſes ſententiam proferet 1. cri-
men enim contrahitur, etſi voluntas nocendi interce-
dat. Igitur homicida ab ordinaria pœna non eſt ex-
cuſandus, ſive ex propoſito, ſive ex improviſo occi-
dit, ſi voluntas occidendi intercedat: Tertio, pro-
batur nam omnium malorum, quæ homini inferri poſ-
10 ſunt, homicidium eſt maximum nocumentum, quia
irreparabile; Gravius utique eſt furto, atque adulte-
rio; magis enim homines ſimpliciter loquendo exi-
ſtimant vitam, quam famam; quia vita eſt homini bo-
num intrinſecum, fama autem eſt bonum extrinſecum,
præterquam quod honor reparari poteſt recte factis,
bonis operibus & moribus in melius compoſitis, ut
ratiocinatur Rev. P. Fagundez *in 5. præcepto Decalogi*
cap. 1. *n.* 5. *in fin.*

Quinimo homicidium eſt inter delicta graviſſimum,
11 homicida enim immediate Deum offendit, & Natu-
ram: Deum, quia occidendo Dei poteſtatem ſibi ar-
rogat: *Ego occidam, & ego vivere faciam, non ſit*
alius Deus præter me, ut ipſe ait *Deuteronomii c.* 32.
& Geneſis c. 9. *quicumque fuderit humanum ſangui-*
nem, fundetur ſanguis illius: ad imaginem quippe
Dei factus eſt homo. Hinc illud, *Mors, & vita in ma-*
nu Domini: Naturam quæ inter homines cognationem
conſtituit, ut *in l. vim ff. de de juſtit. & jure*, *l. notan-*
dum, *ff. de appellat.* unde cum pœna ſit commenſu-
12 randa delicto, attenta ipſius atrocitate, mortis pœna
non eſt difformis: & fundatur in illo principio de ju-
re naturæ ſcilicet, *quod tibi non vis, alteri ne feceris*,
ex quo aliud ſequitur, *quod alteri malum facis, tibi*
juſte inflictum putes, *cap. cum omnes, de conſtitution.*
§. *cum igitur*, ibi, *patere legem, quam tu ipſe tuliſti*,
& propoſito confert illud.

Se ciaſcun patirà quel, che egli ha fatto,
Alla ſanta Giuſtizia ha ſodisfatto.

Occidatur igitur, qui occidit, & nil refert an ex
propoſito, an ex improviſo interficiat, ſi voluntate
occidat; cum homicidium occiſoris voluntate ſecu-
tum ſit adeo atrox, ut illo juſte ultimum commenſu-
retur ſupplicium.

Comprobatur ex *text. in l.* 3. §. *potiatur Cod. de*
13 *Epiſcopali audientia*, ibi: *Homicida, parricidaque,*
quod fecit ſemper expectet, ponderando verbum *ſem-*
per.

Prætera ita primo argumentatur, hoc homicidium
14 eſt occiſoris voluntate ſecutum, ergo morte eſt di-
gnum: voluntas enim, & propoſitum diſtinguunt
maleficia, ſcilicet dictum, culpa, vel dolo patratum,
l. injuriarum, *ff. de furtis*, *l.* 1. *C. ad l. Cornel. de Si-*
car. Hinc P. Molina *de juſtitia, & jure lib.* 4. *diſput.*
16. *num.* 2. & Suarez *in 3. part. tom.* 5. *de cenſuris di-*
ſput. 44. *ſeſſ. num.* 3. tenent hunc homicidam incur-
15 rere irregularitatem, & rigorem S. C. T. *ſeſſ.* 14. *de*
reformatione cap. 7. quia licet rixa inopinate orta ſit,
poteſt tamen quis libera voluntate directe intendere
mortem.

Secundo aut ira, quæ conſideratur in rixa, in to-
tum aufert uſum rationis, & omnino homicida excu-
ſatur, aut non aufert, & ſecundum delicti gravitatem
puniri debet: conſequens probatur, nam in tali paſ-
ſione ſalvatur rationis judicium quod continens ſer-
vat, & incontinens deſerit; paſſiones enim quantum-
cumque vehementes non ſunt ſufficiens cauſa incon-
16 tinentiæ, ſed occaſio ſola, eo quod durante uſu ratio-
nis, ſemper homo poteſt paſſionibus reſiſtere, ut docet
D. Th. 2. 2. *q.* 156. *art.* 1.

Quod autem extraordinaria plectatur pœna, ponde-
ratur primo, idem *text. Numer. cap.* 35. ubi homici-
17 dii reus declaratur ille, qui dolo ex propoſito homi-
nem interfecit, ut ex Sacris literis textus, ibi: *Si per*
odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam
in eum per inſidias, aut cum eſſet inimicus, manu
percuſſerit, & ille mortuus fuerit, percuſſor homicidii
reus erit.

Odium enim potius in inſidiis, quam in ira ponitur,
quæ ut docet D. Thom. 2. 2. *q.* 158. *art.* 7. *ad* 2. in-
ſidiæ præmeditationem continent, & ſicuti *malus ma-*
la cogitat, ita inimicus de inimico ſuo, & clarius ex
ſequentibus habetur, ibi: *Quod ſi fortuito, & abſque*
odio, & inimicitiis quidquam eorum fecerit, reduce-
retur per ſententiam in Urbem, ad quam confugerat.
Nolentibus enim occidere, Urbes datæ fuerunt in
præſidia, & nolens hic dicitur non ille, qui occidendi
animo caret, ſed qui fortuito, ſine odio, & abſque
inimicitiis, ut puta in rixa occidit, & hoc textu ſa-
ne alii enunciati textus interpretantur.

Secundo inducitur idem *text. in l.* 1. *C. ad l. Corn.*
de ſicariis, in illis verbis: *Cæterum ea, quæ ex im-*
18 *proviſo caſu potius, quam fraude accidunt, fato ple-*
rumque, non noxæ imputantur, juncta Gloſ. in ver-
bo *plerumque*, ubi ait, *& nota, quod non dicit hic*
caſu fortuito, ſed improviſo.

Unde cum homicidium in rixa ſecutum dici non
poſſit prævisum, imputari debet non culpæ, aut no-
xæ, ſed potius fato: & conſequenter non ordinaria
pœna, ſed alia mitiori adeoque levius eſt caſtigan-
dum: etenim ut inquit Cicero *lib.* 1. *officior. injuriæ*
19 *vel conſultæ ſunt, vel repentinæ, leviores ſunt repen-*
tinæ.

Tertio probatur: nam rixa dicitur filia iræ, ut do-
20 cet D. Thom. 2. 2. *q.* 158. *art.* 7. ira enim inter cæ-
teras paſſiones magis impedit uſum, & rationis judi-
cium, ut in *qu.* 156. *art.* 4. & 158. *art.* 4. difficilius
eſt enim ad horam reſiſtere iræ propter ejus imperium,
quod reſidet in cholera, cujus motus præveniunt con-
ſilium. Hinc licet in rixa conſideretur occidendi ani-
mus, tamen propter iram conſideratur quoque di-
minutum rationis judicium, idcirco homicidium in
rixa eſt minus grave, quam homicidium non in rixa
commiſſum, ſed odio patratum, cum ira, quæ eſt ma-
ter rixæ comparetur ad odium, ſicut feſtuca ad tra-
21 bem, ut poſt D. Aug. *reg.* 3. *tit.* 3. notat D. Thom. *d.*
qu. 158. in corpore, & conſequenter mitiori pœna eſt
caſtigandum: ira enim appetit malum ſub ratione
boni, ſcilicet juſtæ vindictæ, odium vero appetit ma-
lum, ſub ratione mali, ut in *d. quæſt. & art.* hinc Pa-
pinianus *in l.* 1. §. *quæri poſſe D. ad Senat. Conſult.*
Turpil. recte inquit, *Temeritatem facilitatis veniam*
continere, & in conſultum calorem calumniæ vitio ca-
rere.

Quarto, quod ſicut in calore, & frigore conſide-
rantur gradus, ita in malitia, & bonitate; quod gra-
ve eſt homicidium in ſubitanea rixa animo occiden-
22 di commiſſum; gravius ſi ſedata rixa; durante tamen
iræ calore, ſcilicet antequam Sol occidat juxta Pauli
ſententiam ad *Epheſios* 4. *in fine*, *nec ſol occidat ſuper*
iracundiam veſtram; graviſſimum ſi ex propoſito, ſci-
licet ſpatio temporis interjecto ſit patratum, hinc diſ-
ſonum valde foret; ſi peccatum in primo gradu mali-
tiæ puniretur ultimo gradu pœnæ.

Præterea ita argumentatur: paſſiones ab homine ra-
tionis uſum omnino auferre valent, amentiam indu-
cere, atque furorem; Ergo multo magis uſum ratio-
nis impedire, & judicium obumbrare poſſunt.

Hinc ſicuti in primo caſu homicida excuſatur, ita in
23 ſecundo æquum eſt, ut mitiori ſupplicio puniatur,
cum in hoc ſecundo caſu judicium non dicatur fir-
mum, & voluntas perfecte deliberata.

Animæ enim uti corporis forma corporeis utitur or-
ganis, hinc corporeæ operationes ad opera animæ con-
ferunt, ſcilicet ad actum intellectus, quia a ſenſu ac-
cepit, & ad actum voluntatis, quæ impellitur a paſ-
ſionibus ſenſitivi appetitus: paſſiones enim fomentum
recipiunt ex corporis compleſſione; unde motus, &
iræ impetus velociores ſunt in cholericis, & in melan-
cholicis, quam & in phlegmaticis; at licet paſſiones
24 non ſint cauſa ſufficiens incontinentiæ, tamen ſunt
incontinentiæ occaſio, ut docet D. Thom. 2. 2. *qu.*
156. *ad primum, & ad ſecundum*, & quod ex natu-

rali

rali corporis diſpoſitione provenit, reputatur magis venia dignum, ut idem *in d. quæſt. art.* 4. & hac de
25 cauſa minus turpis eſt incontinentia iræ, quam concupiſcentiæ per velocitatem motus choleræ, ut etiam *in quæſt.* 158. *art.* 4. unde Seneca: *Homo cum iraſcitur, extra corpus ſuum eſt*, etiam S. Gregorius in moralibus, *ira accenſus ore clamorem format, ſed ſenſus quid loquitur, ignorat.*

Hinc Rev. Diana *par.* 2. *tract.* 15. *Miſcell. reſ.* 19. tenet, homicidam hanc non incurrere irregularitatem
26 homicidii voluntarii, ſuper quam non poteſt Epiſcopus diſpenſare, nam homicidium, quod contracta rixa perpatratur, caſuale putat, & non voluntarium; & quod Concilium, ut ibi inquit in fine, non loquitur de hoc homicidio, quod contingit caſu, ideſt non ex propoſito, idemque affirmat R. P. Hyppolitus Graſſet-
27 ti *de proditorio* §. 23. *num* 3. & ſimiliter gaudere immunitate Eccleſiaſtica, deciſum tradit D. Reg. Merlin. *controv.* 55. *centur.* 2. *n.* 31. & 32
28 Hæc quæſtio non ſemel conturbavit ſpiritum meum ob rationes hinc inde exiſtentes, ſed in præſenti poſtremæ ſententiæ uti æquæ, & magis tutæ adhæreo propter minorem dolum, quo homicidium rixoſum patratur.

Eandem tractavit Farinac. *in praxi tit. de homicid. quæſt.* 125. ubi *num.* 47. Doctores pro affirmativa recenſet, *an.* 48. pro negativa, nempe, quod extraordinaria ſit coercendum, quibus pro affirmativa addo Calvinum *de æquit. lib.* 2. *c.* 130. *num.* 21. ubi ita refert: cum interfectus fuit in rixa Cæſar de Cani-
29 bus a Petro Franciſco de Bagnis, a quo primo gravi lethali vulnere fuerat affectus, & ab Auguſtino de Salionis, etiam alio lethali vulnere, Senatus æquitatem ſequendo conſuit, Petrum Franciſcum capite plectendum, Auguſtinum autem remo decennali addicendum; cum rigoroſum videretur, ut pro unico homicidio in rixa commiſſo, duo homines morerentur: Pro negativa vero addo Pegueram *deciſ.* 64. *nu.* 40. Antonium de Ballis *lib.* 3. *de homicid. appoſtato quæſt.* 2. *caſu.* 1. *num.* 14. ubi allegat Cæphalum *conſ.* 206. *l.* 2. qui in facti contingentia in homicidio ponderat qualitatem, an illud ſit ſecutum animo deliberato, an vero ex improviſo; & quod facienda ſit interpretatio, quod magis fuerit animo inopinato, quam deliberato, ut minor pœna imponatur, ut *nu.* 1. & 6.

Idemque Farinac. *num.* 49. ita inquit: *In hac contrarietate, qua judicum mentes non raro torquere*
30 *ſolet, crederem poſſe dici primam ſententiam eſſe veriorem, & in practica ſequendam, quando conſtat, quod occiſor fuit rixæ author, & provocator, & habuit vere animum occidendi; His inquam duobus concurrentibus, exiſtimarem, omnino pro homicidio commiſſo in rixa imponi debere a Judice pœnam mortis, ſecus ſi non conſtat, quod homicida fuerit provocator, & quod habuerit occidendi animum, qui in dubio propter rixæ calorem non præſumitur.*

Hic etiam recenſet tempore Sixti V. capite obtruncatum fuiſſe Virgilium de Mantica nobilem Romanum, qui in rixa ſubitanea alium nobilem occiderat, eo quia in proceſſu conſtitit, quod provocator fuit, & quod animo occidendi vulneravit.

Hanc ſententiam amplectitur Faber *in C. tit. ad l. Cornel. de ſicariis definit.* 6. ibi: *Nam qui occidendi animum habuit, venia dignus eſſe poteſt, non ſolum ſi ſalutis ſuæ tuendæ gratia id fecerit, dummodo cum moderamine inculpatæ tutelæ, ſed etiam, ſi in primo ipſo motu iracundiæ, qui ſcilicet non eſt in hominis poteſtate, dum nec rixæ occaſionem ille ipſe præbuerit.* Benedictus Carpz. *p.* 1. *q.* 6. *num.* 7. Hond. *conſ.* 99. dummodo ira, ex qua rixa ex levi, & injuſta proveniat cauſa, Theſaur. *dec.* 178. *num.* 5. & 6 Julius Clarus *qu.* 60. *num.* 8. ut ibi: *Tu vero dic, quod ira, aut provenit ex juſta cauſa, & tunc non excuſatur in totum, aut vero non provenit ex juſta cauſa, & tunc in nihilo excuſatur, & hæc eſt communis opinio*, ut teſtatur Menchada *controv. illuſtrium cap.* 18. poſt multos Farinac. *q.* 91. *n.* 13.

Idem Carpzovius *d. quæſt. num.* 16. hinc Bertazzol. *conſ.* 44. *num.* 4. & Caballus *caſu* 296. *num* 37. poſt Decium in *l. quicquid calore iracundiæ, ff. de regul. jur.* ajunt: *Quod ſi calor iracundiæ excuſaret, raro propter homicidium quis eſſet puniendus, quia plerumque cum iracundia committitur.*

Hinc eruditus Jo: Harprectus *in* §. *item l. Cornel. de ſicariis, Inſtit. de publicis judiciis tom.* 4. *num.* 298. in propoſito notat: *Non enim ita male agitur cum ratione humana, ut quibuſvis effectibus ſuccumbere neceſſe habeat: & licet primi motus in poteſtate noſtra eſſe negentur; in poteſtate tamen noſtra eſt, ut iis obſiſtamus, proindeque quæ ex ira fiunt, voluntaria magis habenda ſunt*; Secundum Senecam *lib.* 2. *de ira cap.* 1. & 2.

Et hanc ſententiam, in ſequenti tamen caſu, ſecuta fuit noſtra M. C. in menſe Maii 1684. Quidam cæcus cum ſocio paupere, qui modo huc, modo illuc, citharæ ſono, & cantu acquirendi gratia ſibi victum, ſe Arzanum contulere, atque ingreſſi in atrium, ubi
31 habitabant Severus, & Blaſius Sorgente, Laurentius de Honuphrio, ac Joſeph Garriglia cum aliis; dum iidem canerent, nempe cæcus, atque ejus ſocius a prædicto Severo Sorgente requiſiti; Domo egreſſus eſt Laurentius de Honuphrio cum baculo, & inſimul cum eo prænominatus Garriglia: quo baculo Laurentius fortiter percuſſit eundem pauperem cœcum; quamobrem inter ſe altercantibus, Joſeph Garriglia ictu cultræ Severum in capite vulneravit, necnon Laurentius de Honophrio domum ingreſſus, & ſtatim reverſus cum ſclopo, non contentus videre Severum ita vulneratum, ſclopi ictu contorſit in eum, quo paucos poſt dies enunciatus Severus periit; Fiſcus (cujus vicem gerebam) conſiderando nempe Laurentium fuiſſe rixæ authorem, injuſte, & ſine legitima cauſa de paupere cæco fuiſſe malemeritum, & re vera animum habuiſſe occidendi Severum: quippe qui non contentus vidiſſe eum vulneratum, contorſit in eum ſclopi ictum, quo probabiliter, & fere ſemper ſequitur mors, necnon conſiderando quod prædictus Laurentius cum ſuo ſocio ſtabat armatus, & Severus, ac Blaſius ſine armis, itaut non poſſent timere, atque aliquam recipere a prædictis offenſam: atque eo magis, quod prænominatus Laurentius erat homo malæ indolis, inquiſitus quoque de altero ictu ſcoppictæ, & cum vulnere etiam pro levi cauſa illato, inſtitit Fiſcus contra eum pro morte, ad quam jure merito M. C. condemnavit eum, ut penes Ferrarium.

Cæterum homicidium in prima rixa, & primo tempore, atque calore iræ patratum, quamquam occi-
32 dendi animus in eo interceſſerit, aliqualiter eſſe excuſandum arbitror, ut morte non puniatur; cum iræ ad horam reſiſtere difficilius ſit propter imperium choleræ, ut docet D. Thom. 2. 2. *q. art.* 1. nec rixæ cauſa juſta, vel injuſta eſt attendenda; nam illa ſubitanea rixa judicium perturbat, & corrumpit, & cauſa illegitima apprehenditur pro legitima, atque iræ inordinatio, ut idem docet a. 2. *q.* 58. *art.* 4. circa duo vertitur, nempe circa indebitum appetibile quia iratus appetit malum, quod eſt indebitum ſub ratione boni v3. juſtæ vindictæ, ſupponens ſe offenſum, ut vult ulciſci, id quod aliquando humana ratio dictat, ſed non perfecte: & circa vindictæ indebitum modum, circa quem non habet metam, quia reſidet in cholera, cujus motus in uno ſunt vehementiores, quam in alio per complexionem, ut advertit idem D. Thom. & notat quoque Theſaurus in *d. deciſ. num.* 6. *verſ. item conſiderabit prudens Judex habitum, & naturam*, neque de authore rixæ habenda eſt ratio in eo caſu, quo verbis, factiſque quis incidit in iram, in quadeinde animus occidendi ſupervenit: ſed tunc quando conſulto factum non permiſſum tentat, ex quo probabiliter homicidium ſequitur, de quo diximus *in reſol.* incipiente *Oves Titii*, & hanc ſententiam veram puto, maxime quando in offenſione conſideratur quoque defenſio, ut quia uterque adeſt armatus, quæ ſane ponderatio notabilis eſt, & ita tuo meliori me ſemper ſubmittendo judicio cenſeo. Occidendi vero animus, quando præſumatur, & quando occiſor rixæ author dicatur, quia latiſſime tractat Farinac. *q.* 125. ideo ſicco calamo pertranſeo: Occidendi igitur animus ex armis arguitur, inquit enim J. C. *in l.* 1. §. *Divus ff. ad l. Cornel. de Sicariis; Si gladium ſtrinxerit, indubitate occidendi animum habuit*, quod dictum, meo judicio, interpretationem habere po-

teſt, viuelicet ſi gladium quis habeat, & baculum, & gladium ſtrinſerit: cæterum ſi orta eſt inter milires rixa, & equites, ſi enſibus evaginatis digladiantur, ex armis animus occidendi minime eſt præſumendus, cum equites continuo enſibus ſint armati, atque milites: præſumitur quidem ea reiteratione vulnetum; ex qualitate perſonæ, utputa ſi rixoſus, atque alias inquiſitus, necnon ex loco corporis offenſi, videlicet ſi vulnus in capite, aut in gutture fuerit latum.

Item author rixæ judicatur ille, qui prins verba imperioſa, atque injurioſa, ſive æquivoca protulerit, vel qui primo arma accepit, vel evaginavit, vel baculum movit.

Cæterum alii putant, quod verba non ſunt attendenda, facta, quod non admitto, cum factis, atque verbis incitetur ira.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT XXII.

An homicidium in rixa patratum morte puniatur.

SUMMARIUM.

1 *Homicidium culpa, caſu, & ex improviſo, ubi de rixa.*
2 *Homicidium quid ſit.*
3 *Homicidium quod committitur in perſonam parentum, remiſſive.*

1 HOmicidium diſtinguit Dominus Auctor, quod aut ex propoſito fiat, aut culpa, aut caſu; addit homicidium ea improviſo., de quo plura diſputat, an adnumerandum ſit homicidio ex propoſito, an caſuali, & more ſuo plura diſtinguit, præſertim de rixa, quæ dedit cauſam homicidio, & an rixa fuit cæpta ab occiſore, an ab occiſo, & *num.* 32. recte diſtingnit inter rixam, in quam verbis factiſque incidit aliquo motivo homo, & rixam, quam conſulto, quia eligit facere, de quo dictum eſt *reſol.* 16. ſuper incipiente oves Titii.

2 Homicidium eſſe occiſionem hominis, addas ab homine patratam, Beſtiæ namque non committunt homicidium, niſi dicas homicidium id, quod beſtia committit inſtigante homine, vide ſuper *reſol.* 6.

3 Si autem homicidium patretur in perſona Patris, matris, filiorum, & collateralium, dicitur Parricidium, ſicuti etiam uxoris, & mariti, *de Angelis de delict par.* 1. *cap.* 66. *num.* 1. *&* 19. ubi ampliat in Patre Spirituali, ſcilicet Baptizante.

RESOLUTIONIS VIGESIMÆTERTIÆ.

ARGUMENTUM.

An remiſſio per publicum inſtrumentum, & cum juramento celebrata ſit valida, itaut non comprehendatur ſub diſpoſitione *R. Pragmaticarum, ſextæ nempe,* §. 2. *de compoſitionibus, & Vigeſimæſeptimæ* §. 32. *de officio Magiſtri Juſtitiarii.*

SUMMARIUM.

1 Pragm. 6. de compoſitionibus *enunciatur.*
Judicis præſentia metum excludit, & omnem fraudis ſuſpicionem, ibidem.
2 *Remiſſiones a Vaſſallis offenſis pro Baronis offenſoribus, ubi ſint celebrandæ, ut ſint validæ.*
Afflictio non eſt addenda afflicto, ibidem.
3 Pragm. 25. de exulibus *indiſtincte non obſervata.*
4 Pragm. 27. de officio Magiſtri Juſtitiarii §. 31. *dilucidatur.*
5 *Pactiones, & tranſactiones de jure communi in criminibus, & præſertim cum pecunia, fuerunt prohibitæ,* & num. 6.
7 *Tranſactiones juxta textum in* l. tranſigere, C. de tranſactionibus *in criminalibus pœnam ſanguinis ingerentibus ſunt permiſſæ, & de ratione.*
8 Text. in l. tranſigere *in Regno reperitur correctus.*
9 *Forma a lege inducta ſi non ſervetur, actus dicitur nullus.*
10 *Remiſſio cum pecunia obtenta corruptionis ſpeciem continet.*
11 *Judici atteſtanti pacem coram ipſo fuiſſe factam, eſt credendum.*
12 *Contractus in dubio non præſumitur vi, & metu factus.*
13 *Violentia uti delictum ſemper eſt probanda.*
14 *Remiſſio cum juramento celebrata, & per publicum inſtrumentum eſt valida, & non comprehenditur ſub diſpoſitione Regiarum Pragmaticarum,* & num. 15.
16 *Remiſſiones de jure communi, quolibet modo voluntate factæ, erant validæ.*
17 *Remiſſiones vigore* Ritus M. C. *dupliciter fiebant.*
18 *Lex quando aliquid prohibet cum pœna, actus eſt validus, pœna tamen exigitur præſertim ſi verbis affirmativis loquatur,* & num. 19.
20 *Clauſula* iterum *quid importet,* & n. 22.
21 *Geminatio actus deceptionis ſuſpicionem tollit.*
23 *Obligationes in favorem Baronis ſtipulatæ per Actuarium, judicis interventu, ſunt validæ.*

DOminus Jacobus Melazzi Petræ Gallæ Baro valde dives, inquiſitus in M. C. de complicitate in homicidio patrato in perſona Reverendi D. Berardini de Blaſio, obtenta partium remiſſione facta mediante publico inſtrumento rogato in eadem Terra per Notarium Antonium de Cillis Terræ Cancellariæ, pro eo conficiendo a dicto Barone vocatum, & coram Gubernatore Petræ Gallæ, ut ille teſtabatur, cum in inſtrumento hoc non appareret, gratiam a Dom. Prorege quoque impetravit, ſolutis tamen tribus millibus ducatorum in beneficium Regiæ Curiæ, & cum clauſula, quod ſi gratia gaudere minime poſſet ob remiſſionem fortaſſis illegitimam, gauderet dilatione ſex menſium pro illa valide obtinenda. Præſentato hoc teſcripto in M. C. Fiſcus, cujus munus ſubſtinebam, oppoſuit, hanc remiſſionem eſſe invalidam, etiam inhærendo inſtantiis Partium offenſarum, quæ allegabant illam eſſe metu extortam, & ita ſequentibus rationibus obtinuit.

1 Prima, quia remiſſio non erat facta coram Gubernatore, qui ſi in ea interveniſſet, utique ex inſtrumento remiſſionis conſtitiſſet, atteſtatio enim Gubernatoris erat poſt temporis ſpatium, & ut Baroni complaceret, ideoque contra Regiam *Pragmaticam ſextam de compoſitionibus*, §. *ſecundo*, cujus ſunt verba, Una de las cauſas, por que muchos ſe atreven „ a cometer delittos, es por la eſperanza, que tie- „ nen de otener remiſſion de las Partes, y deſpues de- „ nos, y aſſi para conſeguir lo primero, entende- „ mos, que uſan de tantos medios, que quando mas

„ no puedan, las conſtrengen a ello por amenazas,
„ y contra ſu voluntad, y porque por muchos reſpe-
„ tos conviene en parte quitar eſta violencia, por la
„ preſente declaramos, que de aqui adelante, no
„ valga ninguna remiſſion de Parte, que se hiziere,
„ ſi no fuere en el Tribunal de Capuana, Vicaria,
„ y Governadores, o Auditores de Provincias, o
„ dalante de los Ivezes ordinarios de los lugares,
„ donde tuviererunt domicilios las Partes.

Præſentia igitur Judicis metum excludit, violentiam, ac omnem fraudis ſuſpicionem, & in præſenti
2 requirnntur remiſſiones fieri coram officialibus locorum, quia ab iis noſcuntur Partes offenſæ, & non ſuſpicatur perſonarum ſuppoſitio, atque innoteſcunt cauſæ remiſſionum faciendarum, nec non in Regiia Audientiis, quia tamquam coram majoribus Magiſtratibus factæ carent fraudis ſuſpicione, ſicuti illæ, quæ conficiuntur in Palatio Magnæ Curiæ.

Secunda, etiam ſi a dicto Gubernatore recepta fuiſſet, tanquam ab officiali ſuſpecto invalida reputaretur, eoque magis Barone in eo loco exiſtente: in ſimilibus enim caſibus ab eadem M. C. ſemper fuerunt expeditæ proviſiones officialibus aliorum locorum, qui remiſſiones exaperent nomine M. C. & ad majorem cautelam etiam proviſiones Collat. Conſilii, ut patet exemplis, Remiſſiones enim eſſe debent ſpontaneæ, & ſine ulla ſuſpicionis umbra, cum ab offenſo remiſſionem extorquere conatur, addit afflicto afflictionem,

Hinc meritò contra extorquentem fuit impoſita pœna ultimi ſupplicii, ut ex *pragm. 25. de exulibus*,
3 imo contra attentantem, licet contra hunc aliquando receſſerit a diſpoſitione *d. prag.* M. C.

Tertia, nam in ea non apparebat fuiſſe ſervatam
4 formam requiſitam a *Regia pragm. 27. de officio Magiſtri Juſtitiarii* §. 32. cujus ſunt verba. *Item ſtatim facto actu remiſſionis, ſive concordiæ partis, debeat Actuarius interrogare partem remittentem, ſeu concordatam, qua de cauſa faciat remiſſionem? an vi? timore? prece? pretio? an vero amore? particulariter, & ſignanter, an habuerit aliquid ob dictam remiſſionem? an denique fuerit aliquid ſibi promiſſum?*

Hinc remiſſio aliquo munere dato, vel promiſſo, parum juvat reo, & non dicitur remiſſio, ſed tranſactio *l. tranſactio, C. de tranſactionibus*.

Tranſactiones enim, ac pactiones de jure in criminalibus, maxime cum pecunia, fuerunt prohibitæ
5 ob Reipublicæ favorem, etenim oportet, ut Provinciæ malis hominibus careant, *l. congruit, ff. de officio præſidis*, ideoque eos conquiri, & manifeſtari, ac pœnalibus judiciis coerceri expedit, *l. ſi unus, §. pacta, ff. de pactis, l. licitatio, §. quod licite ff. de publicanis*, quamobrem ſi tranſactiones admitterentur, accuſatores ab accuſando deſiſterent, & delicta remanerent impunita, contra *tex. in l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquiliam, cap. ut famæ de ſententia excommunicationis*, & maxime ſi pecunia permitteretur, de facili ob lucrum contra divites calumnioſæ inſtituerentur accuſationes; & contra populorum tranquillitatem daretur materia delinquendi, quæ eſt evitanda, *l. in operis ff. de pœnis, l. conveniret, ff. de pactis dotalibus*.

Propterea Legiſlatores conſtituerunt pœnam contra eos, qui corrumpunt accuſatores, ut tranſigant, nempe ut inquiſiti habeantur pro confeſſis & convi-
6 ctis, *l. fin. ff. de prævaricatoribus cap. finali, §. prævaricata quæſt. 3. l. in Fiſci, ff. de jure Fiſci, l. quoniam, ff. de his qui notantur infamia*, & alias contra eos, qui corrumpunt delatores, fuit indicta pœna quingentorum aureorum *l. Imperatores, & l. ejus qui delatorem, ff. de jure Fiſci*, atque accuſatores puniuntur tamquam prævaricatores crimina occultantes *l. 1. §. prævaricatorem, ff. ad Turpil. l. de crimine ad l. Jul. de adulteriis cap. 1. de crimine falſi*.

Et quamvis per textum *in l. tranſigere, C. de tranſactionib.* hodierno jure tranſactiones licitæ ſint in cri-
7 minibus pœnam ſanguinis ingerentibus, etiam ad evitandam pœnam, miſerationis cauſa, ut quilibet valeat ſanguinem ſuum qualitercumque redimere, *l. 1. ff. de bonis eorum, qui ſibi mortem conſciverunt*, attenta humanitate per quam homines naturaliter effugiunt mortem, quæ humanitas vincit favorem publicum, & delictorum odium *l. famoſi, ff. ad l. Jul. majeſtatis*; tamen in Regno hæc lex reperitur correcta per conſtitutionem, quæ incipit *Poſt citationem*
8 qua in atrocioribus criminibus non permittitur concordia, niſi gratis: & ſolum tractabatur de damno illato, & ante comparitionem citati; per comparitionem enim videtur jus Fiſco acquiſitum; item eſt correcta per Conſtitutionem, quæ incipit *Prius quam*, qua nullo modo licet tranſigere neque paciſci gratis in quacunque parte judicii, & ſi Curia concordiam non acceptat, invalida remanet, ut etiam notat Maranta *in ſpeculo part. 6. titulo, & pervenitur aliquando per viam inquiſitionis numer. 73.*

Et hoc in Regno fuiſſe ſtatutum credo ob delictorum frequentiam, unde cum forma in præcitata
9 *prag.* non eſſet adimpleta, merito remiſſio fuit declarata nulla per M. C. juxta tradita a D. R. Rov. *ſuper prag. 1. de guidaticis num.* 35. ubi forma non ſervata corruit actus, & ſuper *prag. 1. de perſequendis malefactoribus num.* 14.

Quarta, quia non erat ſtipulata ab Actuario Curiæ juxta *prag. 25. de exulibus*, quæ generaliter loquitur, ibi „ che l'atto di detta remiſſione ſi abbia da fare
„ nel palazzo della G. C. della Vicaria, Reg. Au-
„ dienza, avanti li Giudici de'luoghi, dove riſeda-
„ no le Parti offeſe, e che ſi ricevano dalli Maſtri d'
„ Atti in capite, acciò ſia libera, e di ſpontanea vo-
„ lontà di dette Parti, e con non mezzi fraudolenti,
„ e forzoſi, quia Actuarius, ut dictum eſt, in ſtipu-
10 latione remiſſionis, debet a remittente perquirere veritatem, eum interrogando, quare facit remiſſionem, ſi enim pecunia corruptionis ſpeciem continet.

Sed obtenta reclamatione a decreto M. C. in Reg. Coll. Conſ. a D. Jo: Hyppolito Porcinari, nobili genere orto, Patritio Aquilano inter majores ſuos Nicolaum illum Porcinarium M. C. Vicariæ Regentem, de quo meminit Afflict. *deciſ.* 290. non ſine laude recenſente, & Neap. Advocato integerrimo in favorem Baronis infraſcripta ponderata fuere.

Primum, quod dicta remiſſio erat facta coram Gubernatore; nam Judici atteſtanti pacem coram ipſo factam fuiſſe, pleniſſima eſt adhibenda fides, Petra
11 ad Grammaticum *deciſ. 24. num.* 4. Danza ad eundem *num.* 5. Caravita *ſuper rit. 275. num.* 18. ex Julio Claro *lib. 5. ſententiarum, §. final. qu.* 58. & Reg. Conſ. Petra *ſup. rit. 202. num.* 5.

Secundum, quod dicta remiſſio, quamquam facta in Terra Petræ Gallæ, non tamen erat præſumenda meticuloſa, tum ex facto, tum ex jure. Ex facto, cum fuiſſet obtenta antequam D. Judex D. Joſeph Bartolino ſe conferret in dicta Terra, idcirco ſi metu, & violentia extorta fuiſſet, ſolertiſſimus ille Judex metum probaſſet in informatione.

Ex jure, quia quilibet contractus ſponte, & non vi præſumitur factus, *l. 2. C. de his, quæ vi metuſque*
12 *cauſa fiunt*, Alciatus *de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 7. num. 1.* Maſcardus *de probation. concluſ. 1067. & 1068.* Theſaur. *quæſt. forenſ. 51. num. 2.* Larrea *alleg. Fiſc. 35. num. 12. tom. 1.*

Violentia enim, uti delictum ſemper eſt probanda,
13 ut ex Ploto, & Cancerio firmant D. Rovit. ſuper *prag. 10. de Baron. num.* 3.

Unde etiam, quia d. remiſſio coram Gubernatore celebrata non fuit, ideo valida erat declaranda tanquam ſpontanea; & ſine metu, & violentia facta, quorum intuitu fuit promulgata *d. prag. 6.* ibi: *Entendemos, que uſan de tantos medios, que quando mas non pueden, las coſtrigen a ello por amenazas y contro ſu volnntad.*

Item, quod d. remiſſio erat juramento vallata, ideoque valida etiam, quod non eſſet facta coram officiali; juramentum enim actum etiam non legitime factum validat, ut in *authentica Sacramenta puberum C. ſi ad-*
14 *verſus venditionem, cap. cum contingat, cap. licet de jure jurando*, Gloſ. *in l. 1. ff. ad Vellejanum*, Rota *de Privilegiis mulierum cap. 3. ſpec. 4. n. 4.*

Itidem, quod d. remiſſio juramento vallata non comprehendatur ſub diſpoſitione *pragm. 7. ſive alia-*
15 *rum*; etenim ſi *d. pragm.* remiſſiones juramento roboratas annullare voluiſſet, uti non factas coram Of-

ficia-

ficialibus ob præſumptum metum, utique declara-
viſſet, præſumptione juris, & de jure ratione metus,
& violentiæ, ac juramentum non eſſe obligatorium,
ſicuti *pragm.* 1. *ad Senatus Conſultum Vellejanum*
favore mulierum declaravit, ibi: *Declarantes etiam*
tales obligationes, & renunciationes meticuloſas tali
metu, qui cadere poſſet in conſtantem virum, ac in-
fra *declarantes etiam tales obligationes, & renuncia-*
tiones ex cauſis prædictis contra bonos mores, civiles,
& naturales etiam comprehendi ſub regula Juris Ca-
nonici, non eſſe obligatoriam contra bonos mores præ-
ſtitum juramentum, ſicuti eſt diſpoſitum favore mi-
norum, ut ex *pragm.* 1. *ad Macedonianum*.

Inſuper, quod enunciatæ *pragm.* erant correctoriæ
juris communis, quo remiſſionibus nulla forma fuit
26 præſcripta, ſed quolibet modo permiſſæ, dummodo
aa voluntate fiant, ut ex *l. ſed unius permiſſu*, §.
ſi autem, *ff. de injuriis*, ibi: *Nam, & ſi nuda volun-*
tate injuriam remiſſis, indubie dicendum eſt extingui
injuriarum actionem, non minus, quam ſi tempore
fuerit abolita; Hinc Caravit. *rit.* 275. *num.* 3. dicit
quod injuria remittitur, nedum per remiſſionem ex-
preſſam, ſedetiam tacitam, puta per diſſimulationem,
quæ ſit ridendo, ludendo, aut comedendo, ſcriben-
do, vel loquendo cum injuriante, Lucas de Penna
ſuper C. lib. 12. *tit. publicæ lætitiæ, vel conſulum*
num. 35. & idem *num.* 3. & 4. affirmat non ſolum an-
te inſtitutam actionem, ſed etiam poſt inſtitutam de
jure communi remiſſiones fieri verbis, & factis ex
Gloſ. *in* §. *fin. inſtitut. de injuriis*, & Jo: Fabro *in d.*
§. *num.* 4. Bartolo *in l. non ſolum*, §. *injuriarum n.* 3.
deciſ. Tholoſ. 233. & Aufre. *ad deciſ. Tholoſ.* 127. *in*
fin. Nec non erant correctoriæ *Rit. M. C.* 275., qui
17 dupliciter remiſſiones fieri permittit, nempe aut
comparendo coram D. Regente M. C. & coram quo-
cunque alio officiali dicendo, *ego nolo juſtitiam de ta-*
li renunciato per me, aut videlicet publico inſtru-
mento, unde cum dicta remiſſio ſit facta coram Gu-
bernatore loci, prout requirunt enunciatæ *pragm.*
remiſſio valida erat, prædictæ enim *prag.* non aliter
erant interpretandæ, ſcilicet, quod remiſſiones in
favorem Baronum inquiſitorum eſſent faciendæ coram
aliis officialibus aliorum locorum, ſed uti correctoriæ
ſtricte erant intelligendæ, *l. conſticationibus*, *ff. ad*
municipalem, *l. quicquid adſtringendæ*, *ff. de verbo*
rum obligationib. l. interpretatione, & *l. ſanct. le-*
gum, *ff. de pœnis*, Bald. & Cynus *in l.* 1. § & *infra*,
C. de rebus reſtituendis, Petrus Caballus *reſolut. crim.*
273. *num.* 7. & *reſol.* 295. *num.* 62.

Præterea, quod *pragm.* 27. §. 32. eſt correlativa
ad *pragm.* 19. *de officio Magiſtri Juſtitiarii*, quæ non
annullat remiſſiones, quæ contra formam ibi præſcri-
ptam perficiuntur, ſed tantum imponit pœnam M.
18 Actorum, qui forma non ſervata eas recipit, quo ca-
ſu remiſſiones remanent validæ ex Gloſ. *in l. non du-*
bium 7. §. *ſed*, & *ſi quid*, *ff. de legib.* & *conſtitutio-*
nib. ibi: *Quod ſequitur, quando lex aliquid prohibet,*
& ultra non procedit, ſi autem ultra procedatur, ſer-
va, quod ſtatuit, *l. ſanctio legum* 41. *ff. de pœnis*. Eo-
que magis, quod d. *pragm.* verbis affirmativis loquitur,
19 videlicet, *quod tali forma fiant*: quo caſu niſi adſit
clauſula irritans, valet actus contra prohibitionem fa-
ctus, & ſic de ſtylo Collat. Conſ. teſtatur Sanfel. *de-*
ciſ. 390. ex doctrina Bartolomæi de Capua, Lucæ de
Penna, Bart. & aliorum præterquamquod dici poteſt,
quod d. *pragm.* quæ enunciatam formam requirit, lo-
quitur tantum de remiſſionibus, quæ fiunt in hac Ci-
vitate, cum ſolum in M. C. S. C. & in R. Cam. ſint
Magiſtri Actorum in capite.

Præterea dicebatur, quod d. remiſſio erat ratifica-
ta coram Gubernatore Petræ Callæ, & Actuario Cu-
riæ, ut per comparationem ſubſcriptam a remittenti-
20 bus cum clauſula iterum, ideſt *di nuovo perdonamo,*
ed eſcolpamo poſt viginti dies, primo actu remiſſionis
factæ, quæ ratificatio duplici reſpectu inducebat va-
liditatem remiſſionis.

21 Primo, quia geminatio actus oſtendit mentis per-
ſeverantiam, & deceptionis ſuſpicionem tollit, Pari-
ſius *conſ.* 49. *lib.* 1. *nu.* 22. *l. Baliſta*, *ff. ad Trebell.* Bartol.
in l. cum ſcimus, *C. de agricolis*, & *cenſitis lib.* 11.
Hieronym. de Philippo *diſſert. Fiſcal.* 40. *nu.* 105. ac
metum excludit *l. penult. ff. de condistionibus ob turpem*
cauſam, *l.* 2. *Cod. quod metus cauſa fiunt*; & eſt com-
munis opinio ſecundum Socin. *conſ.* 77. *nu.* 19. & 62.
vol. 2. Bonacoſſa *tom.* 1. *communium opinionum lib.* 2.
tit. 10. *nu.* 50. Bartolus *in l.* 5. *ff. de his quibus ut indi-*
gnis, Maſcard. *de probationib. concl.* 1261. *nu.* 26. &
37. Menoch. *conſ.* 1003. *nu.* 87. Larrea *alleg. Fiſcali*
55. *num.* 13.

Secundo, quia clauſula *iterum*, de quo verbo Ci-
22 cero *lib.* 1. *de inventione* inquit, *primo quidem decipi*
incommodum eſt, iterum ſtultum, tertio turpe;
& fit mentio *in l. fideicommiſſa*, *ff. de legatis* 3. *ff. de*
edendo, & eſt tantæ efficaciæ, ut in feudorum conceſ-
ſionibus, novam in dubio conceſſionem operetur, An-
dreas *in cap.* 1. 4. & 5. *col. de vaſſallo decrepitæ ætatis*,
atque datur jus ei, qui non habet, Alexand. *conſ.* 67.
nu. 1. 3. *colum. verſ. prædict. conceſſionem* 5. *vol.* Jaſon.
in l. major. 8. *ff. de juriſdict. omnium Judicum*, Capy-
cius *in ſua inveſtitura feudali*, *tit. feudorum clauſ.*
verb. confirmamus fol. mihi 98.

Demum, quod ſicuti obligationes in favorem Ba-
ronis ſtipulatæ per Actuarium Curiæ, Judice inter-
veniente, ſunt validæ, teſte Dom. Præſidente *dec.* 118.
ita quoque remiſſiones.

Cauſa non fuit vocata in Regio Collaterali Con-
ſilio, & cum partes acquieverint, adquievit quoque
Fiſcus.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXIII.

An remiſſio facta per publicum inſtrumentum
ſit valida, ita ut non comprehendatur
in *pragm.* 6. §. 2. *de compoſit.* & 27.
§. 32. *de offic. Magiſt. Juſt.*

SUMMARIUM.

1 *An remiſſio facta Baroni in Curia ſua valeat.*
2 *Magna Curia committis officialibus locorum, ut re-*
cipiant remiſſiones.

1 INdeciſum reliquit Dominus Auctor, quæ ipſe tam-
quam Fiſci Patronus aſſeruerat, & diſputaverat
contra validitatem remiſſionis factæ ad favorem Ba-
ronis coram Gubernatore loci ejuſdem Baronis cum
juramento, etſi multa videbantur deficere, & quæ
contra Advocatus Baronis allegaverat pro confirma-
tione, & intellecta *reg. pragm.* & de vi juramenti.
2 Nota quod dicit *num.* 2. *quod in ſimilibus caſibus a*
M. C. ſemper fuerunt expeditæ proviſiones officialibus
Baronum, qui remiſſiones caperent nomine M. C. &
ad maiorem cautelam etiam proviſiones Collat. Conſ.
quod patet exemplis. Videbatur enim prima facie,
quod vel Partes deberent facere remiſſiones in M. C.,
vel ſi poſſet committi, hoc poſſet fieri a Collat. Conſ.
tamquam diſpenſante Reg. Pragm. non a Vicaria, quæ
valet, ut recipiat coram ſuis Actuariis per pragmati-
cas, non conceditur expreſſe, ut ſubſtituat officiales
locorum, ſed ſive dignitas, auctoritaſque Tribunalis,
ſive uſus poteſtas hoc ſibi indicavit, ſive Reorum
favor, facile acquieſco, & acquieſcendum videtur
exemplis.

RESO-

RESOLUTIONIS VIGESIMÆ QUARTÆ

ARGUMENTUM

In quibus caſibus appellationi locus non eſt.

CONvictus, & confeſſus non appellat per textum *in l. 2. C. quorum appellationes non recipiuntur*; quia intercedente confeſſione, appellatio eſt evidens calumnia, quod intellige, quando confeſſio eſt conformis depoſitionibus teſtium, ſecus ſi confeſſio eſſet cum qualitate pœnam minuente, & teſtes hanc qualitatem non deponerent, nam tunc appellat ex regula text. *in l. per hanc Cod. de temp. appell.* quæ indiſtincte admittit appellationem, quæ defenſionem continet: & ratio a priori eſt, quia ſi qualitas non fuit in prima inſtantia probata, bene poteſt in ſecunda probari, & ſi aliter diceretur, defenſio auferetur, prout in facti contingentia fuit judicatum, teſte Dom. Præſidente *decif.* 555. ubi quoque fuit dictum, quod appellatio judicaretur calumnioſa, ſi reus in prima inſtantia confeſſus, in ſecunda revocaret confeſſionem, nam tunc per calumniam negare videretur: & cum in hoc anno 1685. fuiſſet captus (Regis vicesgerente D. Comeſtabulo Columna) Joannes Baptiſta Ametranus cum cultra prohibita, & condemnatus per M.C. ad pœnam triremis, & obtinuiſſet a Dom. Præſidente S.C. regiam decretationem, quod. M.C. relationem faceret ad finem deferendi petitæ appellationi, ex quo erat confeſſus, & convictus, & confeſſio erat conformis teſtibus: nam teſtes deponebant de captura, & deſcribebant cultram juxta formam, de qua in proceſſu, & ipſe confitebatur aſportationem cultræ eidem monſtratæ, quæ erat juxta formam in proceſſu poſitam, quæ forma fuerat judicata a Peritis prohibita, ideoque condemnatus, & per S. C. me interveniente, fuit rejecta appellatio, declarando non eſſe locum appellationi.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXIV.

In quibus caſibus appellationi locus eſt.

SUMMARIUM.

1 *An convictus, & confeſſus poſſit appellare a pœna.*

2 *Etiam extraneus poteſt appellare a pœna.*

1 QUi convictus eſt, & confeſſus non poteſt appellare, etenim potius legis iniquitate conquerretur, quam de Judice, cujus partes fuere nullæ, niſi in condemnando ſecundum *leges gloſ. in l. ſi qua pœna 244. verbo de pœna, ff. de verb. ſign.* quod intellige, ut Auctor ait, ſi confeſſio ſuit conformis probationibus; item intellige, quod confeſſio non facta ſit tormentorum formidine, *l. 2. C. quor. appell.* Hoc autem intellige de pœna, non autem de mulcta, quæ non a lege ſed a Judice indicitur Reo, & a qua poteſt appellari, *l. ſi qua pœna 244. ff. de verb. ſignificat.* Quid autem ſi in promptu habeat documenta clara contra ſuam confeſſionem, & contra probationes? exequetur ne ſententia contra veritatem, cogita? Quid autem dicemus in Reo convicto, & confeſſo de crimine, in cujus pœna imponenda multæ ſunt partes judicis? & multum valet arbitrium ſuum? veluti ſi Reus homicidii non puri (contra quem eſt clara pœna legis) ſed ex rixa, e. g. quo caſu ſunt variæ opiniones DD. de quibus Auctor noſter ſupra *reſ.* 22. an poſſit Reus provocare quaſi ab arbitrio Judicis, non autem a lege? & non autem a lege? & exemplo mulctæ videtur, quod ſic, ſicuti ſi diceris Reum homicidii puri eſſe minorem, & ſimilia.

Sed quod innuimus dubitanter, & in caſibus ſpecialibus, nunc autem generaliter dicemus hodie de omni pœna appellari etiam convictum, & confeſſum; etenim hodie judicia omnia ſunt extraordinaria, & omnia agantur extra ordinem, unde generaliter omnes pœnæ legitimæ in uſu deſierunt; & ex imponuntur extra ordinem, & arbitrio Judicis (arbitrio tamen regulatu a lege) & ideo quid ni poſſit appellari? & habetur ex *l. 2. ff. de prævaricat. l. lex. §. ult. ff. ad l. Jul. rep. l. ult. ff ad l. fabiam de plagiariis; l. hodie ff. de pœnis; l. in Senatus-conſ. §. an ad eos ff. ad Turpilianum*, unde hodie non differt mulcta a pœna in hoc quod poſſit appellari, & ideo puto cavendum omnino a dicta *l. pœna*.

2 Cæterum etiam a pœna poteſt indiſtincte appellari, etiam ab extraneo quolibet homine, non conſanguineo, neque conjuncto, homines namque ſumus, & humanitate conjuncti ſemper credimus, etiam ſi ipſe Reus acquieſcat ſententiæ, etiam ſi renuat, ut extraneus provocet, quæ omnia clare in *l. non tantum 6. ff. de appellation.*

RESOLUTIONIS VIGESIMÆ QUINTÆ

ARGUMENTUM

An pro inceſſu per Campaneam indiſtincte pœna mortis ſit practicanda, & an eadem indiſtincte ſervanda pro fuga e ſervitio militari, ad interpretationem *Reg. Pragm. 2. de militibus.*

SUMMARIUM.

1 *Doctrina Joannis Grandis* de bello exulum ſpeciali 93. *limitatur.*
2 *Actus ſpontaneus, & involuntarius qui.*
3 *Doctrina Bovadillæ expenditur.*
Text. in cap. omnis 45. diſtinctione, *ibidem.*
4 *Inceſſus ſine crimine, morte non punitur.*
5 *Tempus decem dierum eſt brevis terminus.*
6 Pragm. 1. de milit. *interpretatur.*
7 *Dictum Marcelli in judicando in conſideratione eſt habendum.*
8 Pragm. 21. de exulib. & Pragm. 22. *eodem titulo expenduntur.*
9 *Argumentum a communiter accidentibus eſt valde validum.*
10 *Argumentum a communiter accidentibus pro ultimo tamen inferendo ſupplicio eſt valde leve.*
11 *Practica cum exulibus, ut puniantur juxta Regiam Pragmaticam debet intelligi de eo, qui eſt in Fiſci præjudicium. Conſilium in dubio eſt præſumendum in bonum*, ibidem.
12 *Lex pœnalis non eſt ſervanda, ſi in utroque caſu eandem imponit pœnam, & idem pondus in utroque non conſideratur, utputa unum leve ſit, alterum grave.*

GUbernante Excellentiſſimo Dom. Marchione Carpii D. Caſpare de Haro felicis recordationis, ab Illuſtre Marchione Criſpani D. Didaco de Soria, nobilitate, atque virtute claro, Regiam Cancellariam

Re-

Regente, ac Super intendente Generali contra delinquentes, me interveniente, ati Fiſci patrono a M. C. ad mortem damnati fuerunt multi exules ob ſuas confeſſiones ratificatas, unam ſcilicet in alterius Caput, & ſolum præſentatis literis Præſidum Provinciarum, ac literis a Ducibus Militum Campaneæ confectis, qui antea prædictum Illuſt. Superintendentem certiorem fecerant de pugnis, furtis, & alius perpetratis exceſſibus, enunciatis in illorum confeſſionibus, reputando illas pro delictis in genere, & his, earum confeſſiones veriſimilas, ita interpretando, &
1 limitando doctrinam Joannis Grande *de bella in bellum in ſpeciali* 93. ubi notat, quod contra dictos exules delicta coofitentes, ut morti locus non eſt opus delicto in genere, dummodo conſtiterit, quod confeſſi graſſatores fuerint, necnon. furcæ damnati fuerunt alii multi, qui æquo animo ad ſerviendum pacti erant, ſed a ſervitio aufugerant, atque a miniſterio defecerant.

Sub Judice tamen lis fuit, atque ſub dubio, an prædicta pœna eſſet practicanda reſpectu Joſephi de Tuccio Sancti Georgii de Noja, atque etiam reſpectu Marci Muſto Terræ Altavillæ de Provincia Baſilicatæ, qui fuerunt ſocii, & comites famoſi latronum Ducis Matthæi Zicardi, & aliorum.

Primus ereoim erat confeſſus, quod cum eſſet Sutor, & ſibi victum manibus, & arte quæreret, in Terra Policoris ab exulum Duce, comitantibus ſociis, per vim captus fuerat, & una ductus farciendi cauſa, atque ſuendi calceamenta; quapropter multorum dierum ſpatio retentus, ac poſtea ſuaſus ad ſimul armandum, hoc medio, ſcilicet ne reverſus in carcerem detruderetur, qua ſuaſione inductus, remanſit, atque armatus cum cæteris graſſatus fuerat, ita perſeverando per duorum menſium ſpatium, nonnulla commiſerat furta, ſed quod poſtea in ſe reverſus ſocietatem reliquerat, atque in ſuam redierat Patriam ubi quiete, & pacifice vivendo, fuerat a birruariis captus, & re vera ita conſtabat.

Secundus confitebatur, quod ſponte arma cum Matthæo Zicardo detulerat per quindecim dies: ſed de his ſeptem tantum inceſſerat armatus abſque ullo crimine, ut conſtabat: pactus vero ad inſerviendum in Thuſciæ Præſidio aufugerat propter incommoda, & inediam, & quod reverſus erat, ut quiete viveret.

Hinc, quamvis ex parte Regii Fiſci allegatur, quod uterque merebatur mortem, primus quidem, quoniam actus armandi, & graſſandi, non fuerat coactus, & armando delicta perpetraverat, & conſequenter virtute *Regiarum Pragmaticarum* 9. 10. 21. *&* 22. *de exulibus*, prædictam merebatur pœnam, ſicuti frequenter judicatum eſt: ſimiliter & ſecundus, quoniam obligatus erat, & ſe obligaverat ad pœnam mortis, ſi a ſervitio aufugeret, cui addictus erat, quam quidem pœnam etiam ei minitabatur *prag.* 2. *de militibus*, & deciſum tradit Thorus *tom.* 3. *verbo pœna*.

Nihilominus conſiderabatur in favorem primi, quod ipſe invitus inceſſerat cum exulibus, & quod mora facta cum eis, qua faciliter poterat incarcerari, fuerat medium efficax ad armandum, quamobrem dici
2 poterat potius involuntarius, quam ſpontaneus actus, juxta textum in *l.* 1. *§. perſuadere ff. de ſervo corrupto*, *&* in. *l.* 3. *§. ſi quis volentem, ff. de libero homine exhibendo*. Item, quod ejus fuga ab exulibus, & pœnitentia, ac ad domum reverſio, neque mali animi verum, neque mentis protervæ eum indicabant, quæ quidem conſiderationes erant valde urgentes,
3 eumque reddebant a morte liberum, juxta Bovadillæ notata *Politicorum titulo de la Juſticia, y Piedad junctas. num.* 11. in fine, *y conſidere el Juez la coſtumbre de reo, y otras obras de virtud, y la enmienda*: quod
4 etiam habetur in *capitulo Omnis* 45. *diſtinctione*, ibi: *Ut juſto libramine quædam per æquitatem corrigat, quædam vero per miſerationem indulgeat*.

Reſpectu vero Marci Muſto ponderabatur, quod inceſſus cum armis erat ſine delicto, atque ideo mortis pœna neque dignus, neque puniblis, ſiquidem *Pragmaticas* fortaſſis in contrarium ita ſemper Doctores interpretati ſunt; ad hæc ponderabatur inceſſus tantum ſeptem dierum, atque adeo parvi temporis, quando decem quoque dierum ſpatium eſt in pauci temporis termino, juxta textum in *l.* 21. *ff. de*
5 *conſtituto pecunia*, ibi: *Modicum tempus non minus decem dierum*: Itidem, quod propter fugam *prag.* 2. *de militibus*, §. 9. generaliter regulabatur a lege communi ex textu in *l. non omnes* 5. *ff. de re*
6 *milit.* qua multi diſtinguunt caſus, præcipue vero animadvertitur, quod Judex debeat habere rationem bonæ, aut malæ præteritæ vitæ, ibi: *Anteacta vita*, atque hac conſideratione morte fuerunt damnati Baro Phaſanelli, & Carolus Prete, qui gravibus criminibus erant notati, & a militari aufugerant ſervitio, ut penes citatum Thorum *d. tom.* 3. *l. c.* quæ quidem conſideratio non militabat contra Marcum Muſto, qui pauco tempore inceſſerat armatus, & inceſſus fuerat abſque crimine, neque alterius maleficii reus, neque ſua ad pœnam mortis obligatio ullam ſibi afferebat præjudicium, cum nemo ſit dominus membrorum ſuorum. Hinc viſum fuit prædicto Ill. Marchioni, neutrum morte damnare, neque a ſupplicio liberare, ſed temporalem triremium inferre
7 pœnam ex illo Marcelli præcepto *lib.* 2. *de publicis judiciis*: *nec enim aut ſeveritatis, aut clementiæ gloria affectanda eſt*.

Et cum agatur de exulum materia, nolui ſilentio præterire, quod *prag.* 21. *de exulib.* §. 5. *& prag.* 22. §. 6. quibus diſponitur, quod vi armati cum banditis ad numerum quatuor pœna mortis puniantur, non
8 practicantur, niſi etiam conſtet de delicto tempore inceſſus: etenim quamvis prædictæ *pragm.* fundantur in argumento, quod deſumitur a communiter accidentibus, quod probatur a lege, atque illius fit mentio in tex. *l. fideicommiſſi ff. de uſuris*, *l. ſi pactus verſ. plerumque de probationib.* *l. certi conditio*, *§. ſi nummos, ff. ſi certum petatur*, Gloſ. in *l. neque natales*, *C. de probationib. verſ. & nota hic*, atque in aliis juribus cumulatis per Hyppolitum de
9 Marſiliis *in ſingulari* 1. ubi hoc argumentum a communiter accidentibus deducit contra Poteſtates Terrarum, qui ſcribunt confeſſiones reorum uti ſpontaneas; nam ſi confeſſi ajunt, fuiſſe extortas, ita eſſe credendum, quia communiter, & frequenter homines de nocte torquent in camera, & poſtea ad bancum faciunt ſcribere, quod ſponte confeſſi ſunt, & inter plures allegat Bald. qui in *l.* 1. *C. ne ex delict. defunct.* dixit, quod poteſtates videntur homicidæ, quod quidem ſingulare omnino videndum eſt; tamen
10 cum tractetur de imponenda mortis pœna, argumentum hoc eſt valde leve: ſatis enim eſt, ut ea non inferatur, quod crimen aliquando abeſſe contingat, ut excludatur, argum. text. in *l. non hoc*, *C. unde legitimi*, præterquam quod præcit. *prag.* pro dicta pœna imponenda, ut ponderavi, non ſolum fundatur in inceſſu, ſed in delicto commiſſo, ut ibi: *Alle volte poi ſi uniſcono di commitiva con detti banditi, armando per la campagna con eſſi facendo delitti*, quemadmodum non practicatur mortis pœna ſtatuta contra protectores, ac receptatores banditorum a *pragm.* 19. *§. ed elaſſo il termine*; ſed ſervatur *pragm.* 22. §. *Ordinamo prima*, & cum eſſet in vinculis N. N. vir nobilis, & Baro tunc cum inſerviebam uti Auditor in Provincia Principatus Ultra, quoniam fuerat convictus, quod cum ſe conferret in quoddam ſuum oppidum, relatum ei fuiſſet parum abeſſe, quendam famulum bannitorum Ducem, prius ei cognitum, illum per ſuum acceſſivit Curſorem, & cum eo fuiſſe allocutum; quo cognito dubitatum fuit, an propter prædictam allocutionem incurrerit in pœnas
11 enunciatas *prag.* nempe ſex millium aureorum, & quinque carceris annorum, attentis dict. *prag.* verbis v3. „ Ordinamo prima, che neſſuna perſona di
„ qualſivoglia ſtato, grado, e conditione ſi ſia, ar-
„ diſca recettare, e fare da altri recettare Banditi,
„ Forgiudicati, o Scorritori di Campagna, ne tam-
„ poco ſomminiſtrarli vitto, provedimento de' ve-
„ ſtiti, armi, e monitione, ne in qualſivoglia mo-
„ do praticare, proteggere, e fomentare, ſotto le
„ dette pene, &c., Unde quamquam a Regio Fiſco dictæ Regiæ Audientiæ fuiſſet prætenſa prædicta pœna tanquam in dicta *pragm.* comprehenſa per illa generalia, *& in qualſivoglia modo practicare*; tamen

cum-

contrarium meo voto deciſum fuit, concurrente du-
21 plici ratione: Prima, quia dicta practica intelligi debet de ea, quæ eſt in Fiſci præjudicium, & crimen continet, quod cum non præſumatur, *l. merito*, *ff. pro ſocio*, erat probandum, & eum idem Nobilis poſſet, bonum, & malum dare conſilium, eſſet præſumendum in dubio bonum, & non malum, & ne ſaltim prædictus banditorum Dux perniciem ſuis inferret vaſſallis, atque ita omnino credendum attenta bona nobis qualitate, ut in puncto notat Farinac. *q.* 133. *nu.* 55. Bertaz. *conſ.* 98. etiam ſi ſtatutum utatur verbo *quomodolibet*, vel in *quolibet modo*, ac in ſimilibus, idem *conſ.* 10. 120. 125. niſi loquatur in Fiſci præjudicium, Tuſch. *concl.* 47. *lit.* R. Clarus *qu.* 82. Farinac. *d. q. num.* 52. quo caſu plena requiritur doli probatio, quinimo etiam ſi ſemel cibum, & potum dediſſet banditis, Bertaz. *dict. conſ.* 98. D. Rovit. *prag.* 4. *de receptorib.* quod intellige ſi nocumen-
22 tum ſibi banditi inferre potuiſſent: Secunda, nam ſi pro ſimplici practica, & allocutione procederet eadem diſpoſitio, dicta *prag.* contineret inæqualitatem, cum eandem imponeret pœnam pro victu præſtito, receptatione, atque auxilio, ac pro allocutione, quæ etiam practica dicitur: cum hæc non ſint ejuſdem conſiderationis, & ponderis, & ita non ſemel me in dicta Regia Audientia judicaſſe memini, etiam recepto oraculo ab Ill. D. D. Franciſco Moles Pareti Duce, commiſſario tunc temporis contra exules in Provincia Terræ Laboris, qui ob ſua, ſuorumque inclyta merita per omnes Magiſtratus, ut ita dicam, gradus aſcendit, fuit enim Præſes Regiæ Cameræ, Viſitator generalis in Statu Mediolani, poſtea Regens in Supremo Hyſpaniarum Conſilio, atque iterum Mediolani Magnus Cancellarius, nunc meritiſs. Regens Regiæ Cancellariæ Regni hujus, cui quidem digniſſimo Viro, atque adeo in ævum commendabili ego tamquam innumeris devinctus beneficiis perpetuam auguror felicitatem.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT: DE ROSA

RESOLUT. XXV.

An pro inceſſu per Campaneam pœna mortis ſit practicanda, & etiam pro fuga in ſervitio militari.

SUMMARIUM.

1 *Parvitas materiæ eſt conſideranda.*
2 *Qui exercet officium prohibitum, & non deliquit in eo, eſt excuſandus.*
3 *Delicta militaria non ſunt æqualia.*

HÆc reſolutio eſt de latronibus, quos exules vocamus, & quorum longis per tot annos vexationibus Regnum hoc erat infectum, plurimi enim, aut
1 ſatrapæ Regni, aut facinoroſi prædiviteſque homines ſuccurrebant in nemoribus, & ſovebant, & mutuo ijs utebantur ad ſua arbitria implenda, ſed hodie libere ſumus, advertas tantum parvitatem temporis
2 haberi in conſiderationem, ut Auctor noſter *num.* 4. & qui aliquod officium prohibitum exercet, nec tamen in eo peccat, eſt aliquo modo excuſandus.

Item militaria delicta non eſſe æqualia, in quo ſi conſulas *tit. pandectarum de re militari*, multas elegantiſſimas, & prudentiſſimas leges, Auctore Jureconſulto *Arreo*, *Menandro*, & *Marco*.

RESOLUTIONIS VIGESIMÆSEPTIMÆ.

ARGUMENTUM

Judex an, & quando ſuum arbitrium poſſit ad ultimum ſupplicium extendere.

SUMMARIUM.

1 *Multa crimina temere videntur gravia, quæ conſiderate reputantur levia. Hinc homo ſecundum faciem non eſt judicandus.*
2 *Bulla Clericatus ad impediendam forjudicationem in citatione ad forjudicandum, ſive ad Capitula præſentata, recipiuntur extra proceſſum, & pro parte Clericorum beneficiatorum, qui ſine habitu clericali incedere ſolent, præſentantur cum perceptione fructuum beneficii.*
3 *Locus aliquando atrocem facit injuriam, & aggravat delictum.*
4 *Pœna eſt arbitraria pro atroci injuria, quæ extendi poteſt uſque ad mortem.*
5 *Præſentia Principis atrocem reddit injuriam, & pœnam aggravat.*
6 *Magiſtratus Principem repræſentat, ideoque honorandus.*
7 *Exemptus a Juriſdictione non eſt exemptus a præſtando reverentiam.*
8 *Pœna eſt Sacrilegio ſimilis propter Judicis contemptum.*
9 *Pœna Sacrilegii eſt arbitraria, & extendi poteſt uſque ad mortem.*
10 *Præſentia Principis quemlibet reddit tutum.*
11 *Delictum dicitur atrox, etiam quod non ſequatur homicidium.*
12 *Exempla referuntur, in quibus pro injuria facta coram Principe pœna mortis fuit practicata.*
13 *Atrox crimen, ſi condigne non caſtigatur, impunitum remanere videtur.*
14 *Jure quod non fit, injuriam continet.*
15 *Opinio gloſſæ in §.* in ſumma de injuriis, *& in §.* ſancte de rerum diviſione *communiter a DD. non eſt recepta.*
Et indiſtincte non eſt practicanda num. eodem, *&* num. 22. *&* 23.
16 *Crimina quæ conſulto committuntur, iis quæ ex improviſo, graviora ſunt.*
17 *Iræ reſiſtere, difficile eſt.*
18 *Homicida pro homicidio in rixa commiſſo non incurrit in irregularitatem.*
19 *Homicida pro homicidio appenſate patrato intus Eccleſiam, privatur immunitate, ſecus in rixa.*
20 *Homines iraſcibiles ſunt, & pœnæ magnitudo, ut tales non ſint, efficere nequit.*
21 *Pœna mortis de jure Communi contra blaſphemantes fuit commutata per Imperatorem Fridericum, & ea etiam moderata a Regni Proregibus, & de obſervantia dictæ pœnæ.*
24 *Pœnæ omnes in Principe arbitrariæ ſunt.*
25 *Locus, & Principis præſentia non aggravat pœnam, ut Judex illam extendere poſſit uſque ad mortem, ſi injuria, aut crimen in rixa fuit admiſſum.*
26 *Opinio, qua honor Principis ſalvatur, amplectenda eſt.*
27 *Præſentia Principis dupliciter conſiderari poteſt reſpectu contemptus, unus altero gravior.*
28 *Plures ſi in rixa homicidium committunt, data incertitudine quis eorum vulnus mortale injecerit, pœna homicidii non tenentur.*
29 *Et caſus Demoſthenis refertur.*
30 *Sanctius eſt nocentem abſolvere, quam innocentem condemnare.*
31 *Pœna ultimi ſupplicii, quando pro homicidio in rixa patrato practicari poteſt.*
32 *Arbitrium eſt Judicis ex conjecturis judicare an unus, vel alter in rixa vulnus mortale intulerit.*
33 *A primo gradu pœnæ extendere arbitrium ad ultimum pœnæ gradum, nempe amariſſimum ſupplicium valde aſperum eſt, & contra æquitatem.*
34 *Duplici pœna ad publicam vindictam quis puniri nequit.*

34 *Exempla relata a Fiſci Patrono pœnam ultimi ſupplicii continentia propter Principis præſentiam ponderantur per Authorem.*

1 MAgnæ Curiæ Vicariæ Tribunal, in quo electiſſimi, & prudentia, & ſententia ornatiſſimi conſedere Judices ſolent, in ferendis ſententiis æquum, & Jus ſemper obſervans, ita Juſtitiæ rigorem cum benignitatis temperamento miſcet, ut nihil punitum mitius, quam mereatur, nihil atrocius quam res poſcat, animadverſum in Reos, quis conqueri poſſit, quapropter operæ pretium duxi, ut ejuſdem conſtantia, & dignitas per Orbem pateat, maximi momenti decreta quæ ab eadem, me cum optimis Collegis illic uti Conſiliario præſidente prolata ſunt, eo, quo res oblatæ ſunt ordine, in lucem dare, & qua ratione, quo Jurium fulcro ſint nixa, quibus Juriſprudentum authoritatibus firmata digerere, ut ad exemplum ſint Poſteritati, ſi probabuntur, & ejuſdem M. C. gloriam augeant. Hinc crimen quod graviſſimum reputabatur, non ſatis fuiſſe caſtigatum judicetur in præſenti ſine ſtudio Partium, ſed pro veritate primum annotare mihi placuit; etenim in anno 1694. nocte vigeſima prima Februarii hora circiter quarta cum recitaretur Comedia in Theatro Divi Bartholomæi hujus Fideliſs. Civitatis Neapoli exiſtente Excellentiſſimo Domino Prorege, & ſpectatore a ſuo ſuggeſtio Magnificus Pompejus de Anna homo valde dives fuit in rixa enſibus vulneratus a D. Joſepho Capycio de Sedili Capuano, & a D. Bartholomæo Cæva Grimaldi Duce Theleſæ Nobili Januenſe tribus vulneribus, uno in capite, alio manu, quæ erant levia, tertio in pectore, quod fuit mortale, cujus cauſa die vigeſima tertia prædicti menſis periit Contentio ea ſucceſſerat cauſa, nam cum D. Bartholomæus Cæva Grimaldi Dux Theleſæ, & D. Joſephus Capycius una inſimul ſederent in ſedibus primi ordinis contra Theatrum, & in Scena duæ inſignes Comicæ recitarent, Pompejus de Anna, Januarius, & D. Marcellus de Stephano, qui etiam inſimul ſedebant in ſedibus poſterioris ordinis, ſurgentes acceſſerunt prope locum, ubi tubicines exiſtunt, ibique ſtantes aſpectum impediebant. Tunc D. Bartholomæus Cæva Grimaldi erga Pompeum hæc protulit verba: hic Comediam videre nequimus, & tamen verum eſt quod noſtram pecuniam ſolvimus, ac dixit D. Joſepho egrediamur, dum Comædiam videre minime poſſumus, & ambo iter cœperunt, ut abirent, ſed paulo poſt D. Joſephus eum locutus fuit dicendo, porro nimia ſatisfactio eſt pro iſtis hominibus nequam, regrediamur, & regreſſi ad ſedes, D. Bartholomæus ſedit, & D. Joſeph vero non, ſed prope ſedem ſtetit; & quia adhuc ſtantes Comediæ aſpectum impediebant, D. Bartholomæus Pompejo iterum dixit, ut e loco recederet, quia Comediam videre non poterant, qui ei reſpondit, ego etiam pecuniam meam ſolvo, & ſicuti hic quamplures decori homines ſtant, ita ego ſtare poſſum, ad hæc D. Joſephus manibus apprehendit Pompejum, dicendo hæc verba (*va fuori bricconcello, che non hai creanza*) & ultra ad vicem pugnando capulo ſui enſis illud percutit in fronte, & deinde Pompejus enudando ſuum enſem a prædictis modo, quo ſupra vulneratus fuit, ut ex informatione, ex qua non conſtitit quis eorum vulnus mortale in perſonam Pompeii intulerit, an D. Bartholomæus, an vero D. Joſephus, procedente M. C. uti Delegata Suæ Excellentiæ ſpeciali reſcripto fuerunt primo citati ad informandum, & ad Capitula, & effecti contumaces fuerunt citati ad forjudicandum, & cum vocarentur contumaciæ, comparuit excuſator D. Joſeph Capece aſſerendo illum eſſe Clericum, & Laicali Juriſdictione exemptum, ac Clericatus Bullas & Beneficii inſi-
2 mul cum fructuum perceptione præſentavit, quæ ſcripturæ juxta praxim fuerunt receptæ, & extra proceſſum poſitæ, propterea Fiſcus non curavit contra illum forjudicationis judicium proſequi, ſed acerrime inſtitit pro forjudicatione contra Ducem Theleſiæ, contra quem a principio in pœnam duplex Hiſpanorum Militum cohors deſtinata fuit cum uno Judice Magnæ Curiæ, & Birruariorum aſſiſtentia; Propoſita cauſa in Reg. Collaterali Conſilio, & coram eo-
3 dem Excellentiſſimo Prorege, pro Fiſco conſiderabatur primo, quod hoc facinus, uti homicidium erat atrox, & attentis circumſtantiis tamquam patratum in Theatro, & in Principis præſentia reputabatur atrociſſimum, & indigebat exemplo punitionis.

Quoniam circumſtantia loci valde aggravabat crimen juxta *Tex. in l. aut facta §. locus ff. de pœnis*, & in puncto aderat *Text. in l. ſed, & quæſtionis §. primo ff. de injuriis* ibi: *ſed ſi in Theatro, vel in foro cædit, & vulnerat, quanquam non atrociter atrocem injuriam facit*, & ibi *Gothofred. non vulnus, ſed locus interdum atrocem injuriam facit*, & quod pro
4 atroci injuria pœna erat arbitraria, quam Judex bene poterat extendere uſque ad mortem naturalem, juxta *Gloſ. opinionem in §. in ſumma de injuriis, & in §. ſancte de rer. diviſ.*, quæ opinio erat in Regno recepta, teſte *Domino Reg. de Ponte de poteſtate Proregis titulo de Proviſionib. fieri ſolitis §. a & Domin. Reg. Sanfelicio deciſ. 34. & 44.* ac me citato *reſolut.* 18. quod Principis præſentia ſimiliter atrocem rende-
5 bat injuriam, & aggravabat pœnam, juxta *Text. in §. atrox. inſtitutionum de injuriis*, ibi: *& in conſpectu Prætoris, & in l. Prætor edixit §. atrocem de in-*
6 *juriis*; Princeps enim ac Magiſtratus ut Principem repræſentans ſemper honorandus, & reverendus eſt, ut in *l. ſemper de juriſdict. Immunitatis Capitul. ut debit. de appellationibus l. 2. §. 5. ff. quod metus cauſa l. ultima C. quando provocare non eſt neceſſe, l. obſervandum in fin. ff. de offic. Præſidis*, adeo ut qui Judices non ſalutant, caſtigandi ſint *l. ſingulis, & l. ſciant C. de officio diverſorum Judicum*, notat *Caſſanaus in Catalog. gloriæ mundi conſider. 2. & 4. Præſes Me-*
7 *noch. cap. 226. lib. 2.* & exempti a juriſdictione non ſunt exempti a præſtando reverentiam, *Bald. in l. final. de bonis liber.*, *Jacobutius de Franchis de feudis num. 26. Ant. de Bellis quæſt. 6.* & merito quia de Jure Divino iis reverentia debetur, *Jaſon. in l. venio Cod. de in jus vocando*; hinc S. Petrus Epiſtol. *cap.* 2. inquit: *ſubditi eſtote omni creaturæ propter Deum, Regi ſive Ducibus quaſi ab eo miſſis*, unde qui coram Judice delinquit, quia videtur contemnere Principis
8 authoritatem, merito contemptus pœna ſacrilegio ſimilis erit, *ut in l. 1. de domeſticis, & protectoribus lib. 12. Codicis ibi; pœna enim ſacrilegio ſimilis erit, ſi iis honorificentia non deferatur*, & pœna ſacrilegii quoque arbitraria erat, prout in *tex.* ſecundum per-
9 ſonam, & facti qualitatem ſeverius, vel clementius, & uſque ad mortem naturalem, *ut in text. in l. ſacrilegii pœnam 11. ff. ad l. Juliam peculatus*, quæ clara eſt.

Rurſus quod ſi injuria illata coram Prætore gravis reputetur, gravior reputanda eſt coram Principe
10 facta, cujus præſentia omnem hominem tantum reddit, ut notat *Baldus in l. 1. Cod. de iis qui per metum. & Caſſanaus in Catalog. glor. mund. conſid. 25. num.* 125. ac alii, qui communiter, *ubi Princeps ibi ſecuritas eſt*, aſſerunt.

Præterea quod pro utendo arbitrio non erat neceſſe, ut ſequeretur homicidium, ſed pro eo ſatis erat,
11 ut injuria reputetur atrox conſiderando verba *tex. ibi cædit, & vulnerat*, & non aderat dubitatio quod D. Bartholomæus Cæva Grimaldi enudaverat enſem, & ictus emanaverat, & per conſequens vulnera ex ictibus ſecuta erant, & licet incertitudo, quoad vulnus mortale operabatur, ut non teneretur de homicidio, non vero excuſabat eum a pœna arbitraria, quæ attentis circumſtantiis bene poterat exaſperari pro exemplo uſque ad mortem, ſicuti quamplura aderant exempla in fortioribus caſibus; nam ut refert *Dominicus Taſſonus ſuper pragm. de antefato verſic. 7. obſerv. 3. num. 71. pro Alapa data in Palatio Papæ fuiſſe quendam Gallum ſuſpenſum, & Jan. Baptiſta Thorus in compendio deciſionum, & votorum part. 1. voto 87. num. 73.* In anno 1629. Neapoli Vincentium Cuoci, qui in rixa interfecit quemdam juvenem cognomine Rendina in Scalis Regiæ Cameræ Summariæ fuiſſe decapitatum, & de menſe Julii 1631. in Burgo Plagæ in feſto S. Mariæ ad Nives, Joſephum Todiſco qui dum viderat ejus patrem cum altero rixantem occurrit, & illum interemit, fuiſſe ad mortem condemnatum, ex quo delictum erat commiſſum, dum illuc pertranſi-

tranſiret Excell. Prorex *Antonius de Ballis lib. 4.*
q. 6. n. 10. illum qui in riaa coram Magna Curia, quæ
tunc audiebat Advocatos enſe mortifere vulneravit,
non expectata vulnerati morte fuiſſe decapitatum a di-
cta Magna Curia recenſet, & *D. Hieronymus Baſili-*
co lib. deciſ. crim. Magnæ Reg. Curiæ Siciliæ dec. 14.
quod, Panormi Franciſcus N. qui cultro percuſſit Aloy-
ſium Scarcia, & occidit, licet in rixa ex ludo orta, & A-
loyſius primo manum erexerat, ut percuteret, quia in
Regio Palatio fuit furcis ſuſpenſus, & in eadem Ci-
vitate in anno 1608. dum ſolemni proceſſione Dom.
Prorex ſequeretur per Urbem Deiparæ Imaginem, &
Sanctarum Virginum Chriſtinæ, & Nimphæ reliquias,
ita debitum præſtando obſequium, quidam famulus,
qui pugionem extraxit coram Præfato Domino Prore-
ge, ut offenderet Milites Germanicos ipſius cuſtodiæ.
qui ab eis fuit tantum primo repulſus, licet cuſtodes
non vulneraverat, fuit ad mortem condemnatus, &
quod D. Marius Toemi, qui enſem extraxit, & Pro-
curatorem vulneravit coram Judicibus Magnæ Regiæ
13 Curiæ fuit capite punitus, & tandem quod ſi tanta
temeritas rigida pœna non caſtigaretur, potius indul-
ta, quam punita remaneret.
Pro D. Bartholomæo Duce Theleſiæ, quæ ſequun-
tur ponderata fuere, & primo quod Pompejus fuit
culpæ, & rixæ cauſa, cum non jure D. Bartholomæo
comediæ aſpectum impediret, quia ſedes ipſius in po-
ſteriori ordine poſita erat; propter quod D. Bartho-
14 lomæus jure conquerebatur, & verba ab eo prolata,
tam in prima quam ſecunda vice nullam continerent
contumeliam.
Secundo, quod *Gloſſæ* opinio *in §. In ſumma de in-*
15 *juriis, & §. Sanctæ de rerum diviſione* communiter
a Doctoribus non eſt recepta, ut videre eſt penes
Joan. Laganar. in addit. ad Domin. Reg. Rovit. ſuper
pragm. 1. de Cuſtod. Reorum, & etiam ex noſtris Re-
gnicolis contrariæ opinionis fuit *Afflict. dec. 276. n. 6.*
& Grammat. conſil. crimin. 36. 39. & 48. & certe
non eſt indiſtincte practicanda, ſed modo, ſi contra
delinquentem concurrat appenſamenti circumſtantia
cum reali injuria, etenim omnes injuriæ, aut con-
16 ſultò ſunt, aut repentinæ, leviores ſunt repentinæ,
ut inquit *Cicero 4. officior.* quæ ex improviſo accidunt
plerumque fato, & non noxæ imputantur, ut judi-
cavit *Imperator Antoninus in l. 1. Cod. ad l. Cornel. de*
Sicariis, & inconſultum calorem calumniæ vitio ca-
rere reſpondit *Papinian. in l. 1. ff. ad Senat. Con-*
ſult. Turpilian. & ratio a priori eſt, ut notat *Divus*
Thomas de Aquino 2. 2. qu. 756. quia difficilius eſt
17 ad calorem iræ reſiſtere propter ejus imperium, quod
reſidet in cholera, quæ prævenit conſilium; Hinc eſt
quod pro homicidio in rixa commiſſo homicida ir-
18 regularitatem non incurrit, notat *Pater Diana tom.*
3. miſcellaneorum tractat. 15. reſolut. 19. ac alii mo-
rales, ſicuti pro homicidio intus Eccleſiam patrato,
19 ubi adeſt eſſentia Divinæ Majeſtatis, ſi appenſate ho-
micida privatur immunitate Eccleſiaſtica, & præce-
dit *tex. in cap. final. de immunitate Eccleſiaſtica*, ſi
vero in rixa, ea gaudet, ut præter moraliſtas plu-
ries deciſum refert *Dom. Reg. & Praſ. Merlin. con-*
troverſ. 66. in Supremo Collaterali Conſilio, & ſupra-
dicta ratione attenta, quanquam de jure communi con-
tra Blaſphemantem Omnipotentem Deum mortis pœ-
na naturalis impoſita fuiſſet, ut *in Authentica omni-*
bus hominibus, titulo ut non luxurientur contra natu-
ram, tamen conſiderata infirmitate hominum, qui
ob nonnulla triſtes, ac iraſcibiles ſunt, & quod nec
20 magnitudo pœnæ efficere poteſt, ut tales non ſint,
in hoc Regno per Imperatorem Fridericum in linguæ
21 mutilatione fuit commutata, in conſtitutione inci-
piente *in Blaſphemantes*, quæ etiam pœna in anno
1556. per *pragmat. quæ eſt 5. de Blaſphemantibus*
fuit in linguæ perforationem permutata, & cum ea
triremis pœna per quadriennium impoſita, & hæc ea-
cepto blaſphemare conſueto practicatur, & non indi-
ſtincte cum linguæ perforatione, teſte eodem *Domino*
Regente Merlino controver. 97. tom. 1. ſicuti crimen
22 in quod arbitrium fuit practicatum conſulente *Dom.*
Reg. de Ponte citato loco, fuit appenſate commiſſum
in cauſa unius, qui mediante pecunia ad inſtantiam
alterius in ſcalis Eccleſiæ Sanctiſſimi Nominis Jeſus
faciem incidit cujuſdam pueri vitio nefando diſſen-
tientis, ſimile erat crimen relatum a Domino *Sanfe-*
lic. dec. 34. fuit ibi practicatum arbitrium contra Gre-
gorium Preſta, qui aſcendit cum ſcalis furandi cau-
ſa ad Monaſterium fratrum, illudque ingreſſus
monacum vulneravit, & in *deciſ.* 44. ubi arbitrata
23 pœna ad ultimum ſupplicium apparet contra Ciccum
Strozza, & Ciccum Conte, qui exemerunt inquiſitum
pro capitali crimine captum a Scriba Fiſcali M. C. in-
tus hanc Civitatem ei vim cum armis prohibitis infe-
rendo,
Item ſecundo procedit Principe conſulto, teſte eo-
dem *Domino Regente de Ponte citato loco, & Dom.*
Reg. Sanfel. deciſ. 34. ea ratione quia in Principe om-
nes pœnæ ſunt arbitrariæ, & quomodo melius ei vi-
24 debitur pœnas extendere, & imponere valet juxta
tex. in l. cunctos Cod. de Summa Trinitate, & Fide
Catholica, ibi *Divina primum vindicta poſt etiam mo-*
tus animi noſtri, quam ex Cœleſti arbitrio ſumpſeri-
mus ultione plectendos, & quod delicto in riaa com-
miſſo locus, & Præſentia Principis non aggravat
25 pœnam, ita ut Judex valeat illam extendere uſque ad
mortem, conferet doctrina *Jacobi Novell. ad defenſ.*
reorum capit. an indicia pro Reo danda ſint num. 140.
ubi inquit locus aggravat delictum, & praecogitatio-
nem oſtendit, quòd indicium tollitur, *ſi in Eccleſia,*
Prætorio, Platea, vel alio conſimili loco publico ho-
micidium in pura rixa committatur, quia locus non
aggravat delictum modo prædicto commiſſum, ac
Plotì ſententia *in repertorio in verbo eruens verſ. de-*
cretum imponens ubi vult, quod pœna ſtatuti contra
enudantem enſem in Principis præſentia, quæ eſt mor-
tis, non procedit ſi enudetur in rixa, quod confir-
mat *in l. ſi quando Cod. unde vi num. 705. ac Anton. de*
Ballis lib. 4. quæſt. 6. num. 15. & ſequentibus, quorum
opinio amplexanda eſt, quia ea honor, & Principis
26 Majeſtas ſalvatur, & quidem vera eſt, quia eo caſu
non conſideratur Principis contemptus eo gradu, ut Ju-
dex poſſit extendere arbitrium, ſi conſideraretur,
ſi appenſate injuria coram Principe fuiſſet illata, diffi-
cilius enim motus iræ arcere poſſumus. Rurſus quod
circumſtantia ponderata nempe Principis præſentia re-
ſpectu temporis duplicem habet inſpectionem, una vi-
delicet quando injuria facta eſt coram Prætore jus di-
cente, & Principe Regiam auctoritatem repræſantante;
puta eo in throno ſedente, aut in auditorio, vel ali-
quo modo Principis dignitatem repræſentante, altera
27 quando coram Prætore non dicente, & Principe di-
gnitatem non repræſentante; primo enim caſu in-
juria gravior eſt, quæ conſideratio clare ſumitur ax
text. in l. 1. ff. de poſtulando ibi: *dum cæcum utroque*
lumine orbatum, videlicet quod inſignia Magiſtratus
videre, & venerari non poſſit, ponderando verbum
inſignia, & ex tex. in l. 4. Cod. de injuriis, ubi Im-
peratores Emiliano, & Baſſo Conſulibus ita reſcripſe-
runt, *atrocem ſine dubio injuriam eſſe factam mani-*
feſtum eſt, ſi tibi illata eſt, cum eſſes in Sacerdotio,
& dignitatis habitu, & ornamenta præferres, &
ideo vindictam potes eo nomine proſequi. Quod qui-
dem Demoſthenes non prætermiſit in ea, quam adver-
28 ſus Midiam dixit, cum ab eo cæſus eſſet in mala, quo
tempore ludorum Bacchi Curator erat. *Jam vero*
quod ad illud attinet Demoſtheni inquit facta injuria
eſt, æqua, & communis, & ad omnes pertinens, re-
ſponſio parata eſt, neque enim me illen ut Demoſthenem
tantum eo die vexavit, ſed ut ædilem veſtrum, ſic
igitur ſi me mediis aliis quibuſdam diebus cum pri-
vatus eſſem, injuria affeciſſet, par eſſet cum privatis
pœnas luere, ſin autem omnibus me contumeliis iſtis
vexatam ab eo conſtat, cum feſto die veſter ædilis
eram, par eſt, ut publica offenſione, ac pœna tenen-
tur: ſimul enim cum Demoſthene etiam ædilem in-
juria afficiebat, hoc vero publicum nomen eſt; Præ-
terea hoc iis diebus admiſit, quibus per leges non lice-
bat, ut notat *Franciſcus Hotomanus lib. 4. inſtitutionum*
titul. 5. de injuriis fol. mihi 766. lit. F.
Tertio fuit conſideratum, quod ſi plures in riaa ho-
micidium commiſerunt, & ignoratur a quo vulnus
29 mortale fuit illatum ratione incertitudinis, omnes a
pœna homicidii liberantur, *lex enim abhorret incer-*
titudinem, quia pœna eſt commenſuranda delicto,

& ſuum proſequitur Auctorem; Abſurdum enim ſo-ret quod unus pro alterius culpa puniretur, quod ut
30 evitetur, ſanctius eſt nocentem abſolvere, quam innocentem condemnare *l. abſentem ff. de pœnis l. Pomponius §. ſed res vindicat.*, ſcriptum enim reperitur, *anima, quæ peccaverit, morietur*, merito *Juriſconſultus ind. in rixa ff. ad l. Cornel. de ſicar.* docet, ut actus uniuſcujuſque in rixa inſpiciendus ſit, notat *Gloſ. in dicta l. ac Gloſ. parva in l. item mala ff. ad l. Aquil. num. 1. qua tex. in capitul. non æſtimemus 23. quæſt. 2. & capitul. Sacris extra de Sepulchro* allegat, & eſt communis DD. ſententia; Verum quia omnes deliquerunt, & ratio ſuadet ob maleficium ſolvi pœnam deberi, ut dictat tex. in *l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. & l. ſi actio ff. de fidejuſſoribus* omnes tenentur *l. Aquil.* ideſt pecuniaria pœna, vel ad ſummum exilii.

Quarto fuit conſideratum, quod pro homicidio in
31 rixa commiſſo juxta communem non aderat pœna ultimi ſupplicii, & ſi aliquando practicata reperitur, fuit contra illum qui in rixa animum deliberatum occidendi habuit, & rixæ fuit Author, cauſa juſta ad iracundiam minime impellente, maxime ſi ſit lævis vitæ, contra enim rixæ Auctorem lex male præſumit, illum non eſſe bonæ voluntatis, quod in præſenti caſu Dux Theleſiæ juſte conquerebatur contra Pompejum, cui non jure aſpectum comediæ impediebat, & conſequenter erat in culpa, & cauſa rixæ; item quod verba a Duce prolata in eum nullam continebant contumeliam, quod inceptor rixæ, & provocator fuit D. Joſephus Capycius tum verbis injurioſis, tum facto, cum prius manus apponeret, & pugnando enſis manubrio percuteret, quod erat incertus percuſſor, & conjectura magna aderat contra D. Joſephum, quod mortifer ipſe vulneraverit, quoniam in regreſſo non ſedit, ſed prope ſedem ſtetit, unde magis promptus, & expeditus fuit ad vulnerandum, quam D. Bartholomeus qui ſedebat, id quod judicare Judicis arbitrio eſt, ut notat *Præſes Jacob. Menoch. de arbitrar. Judicum lib. 1. quæſt. 11. nu. 12.*
32 ubi inquit *cum ambigitur, quis ex duobus vulneravit, arbitrium eſt Judicis, ex conjecturis judicare an unus, vel alter*, & quod Excellentiſſimus Dominus Prorex non publice illuc manebat, & injuria in rixa illata erat, propterea dictam inſtantiam contra ducem minime locum habere pro forjudicatione, quæ in Regno irrogatur, ubi mortis pœna imponitur, & eſſet quidem contra æquitatem, & valde aſperum, ſi pœna primi gradus, nempe pecuniaria, aut carce-
33 ris extenderetur ad pœnam ultimi gradus, nempe amariſſimæ mortis, eoque magis, quia in pœnam ſolverat Judici, & ſatellitibus, ac militum Hiſpanorum cohortibus ultra ſummam ducatorum octo millium
34 uſque ad illud tempus, quando duplici pœna quis ob publicam vindictam puniri nequit, juxta tex. in *l. 1. C. quando criminalis actio, & tex. in l. Prætor edixit, §. ſi dicatur ff. de injuriis, Bartol. in citatis juribus Theſaur. deciſ. 18. Baſſium de injuriis n. 12. num. 4. & 5. Ricc. collect. 2093. & deciſ. 42. Dom. Reg. Rovit. titul. de receptatoribus pragm. 2.* & concivem meum *Conſil. Anna* allegat. 40. *num.* 7. & quod exempla adducta ad caſum non erant, quoniam pri-
35 mum Gallus pro Alapa fuit ad mortem condemnatus motu proprio Papæ Julii Gallis non benevoli, & tamen non fuit morti traditus, nam ad interceſſionem Domini Caſſanæi ab eodem Papa gratiam obtinuit, ut videre eſt penes eumdem Caſſanæum dicta *conſiderat. 25. num.* 125. neque ſecundum, nam Vincentius Cuoci, qui fuit decapitatus auctor rixæ fuerat, neque tertium Joſeph Todiſco, quia iſte bene poterat defendere patrem rixantem, & non occidere, prout a proceſſibus obſervavi, & erant certi percuſſores, & denique exemplum Antonii de Ballis non erat ſimile, quia ibi crimen fuit coram tota M. C. ſedente pro Tribunali, & certus erat percuſſor; præterquam quod condemnatio non fuit bene recepta in Sicilia, & ab eodemmet Antonio de Ballis non approbata, *ut in dicta quæſtione num. 16. ibi: ſed forſan in caſu illo N. pœna poterat mitigari, quia in rixa, & non exaſperanda ad mortem, cum tractabatur de vulnere, & non de morte.*

Quod condemnatio relati Franciſci non erat ad exemplum, ſtante conſtitutione mortis pœnam inferente contra procurantem in Regio Palatio, quæ credo, fuit illinc promulgata juxta mores hominum Regionis, de qua etiam meminit *Caſtillus dec. 75.* Idcirco licet pura ſit, tamen ſervanda, item quia etiam erat certus homicida, & forte Author rixæ, condemnatio famuli, qui coram Dom. Prorege pugionem evaginaverat, ut Cuſtodes offenderet, ſunt valde rigida, & complacendi gratia dicto Domino Proregi prodita, cujus juſſu terminus duarum horarum fuit eidem impartitus, & quia ſummum jus continebat, a Populo non fuit bene recepta, & uti injuſta, non fuit executa, & commutata in triremium pœnam, ut ex dicta deciſione bene colligitur, ibi: *Proregis ſententia mortis pœnam ad triremis remigationem commutaſſe, quod ita executum omnium lætitia, & plauſu intercedente, fuit*: Exemplum D. Marii Joemi eſt idem quod retulit Antonius de Ballis in citata quæſtione, quod nec etiam fuit approbatum, teſte eodem.

Et ita me uti Conſiliario Decano cum cætu aliorum Judicum interveniente quoque digniſſimo Præſidente Regiæ Cameræ D. Michele Vargas Machuca in locum Judicis D. Ignatii de Amico, qui fuerat uti affinis de Anna recuſatus, coram Prorege votatum, & pronunciatum nullitates obſtare, quæ propoſitæ erant ab accuſatore adverſus comminatam forjudicationem, duobus tamen diſſentientibus: Hæc cauſa in Regio Collaterali Conſilio fuit patrocinata a docto, & erudito viro Vincentio de Miro Cauſſarum Patrono primæ claſſis eadem nocte, quæ fuit votata licet alia methodo.

LEONARDI RICCII

O B S E R V A T I O

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

R E S O L U T. XXVI.

An, & quando Judex arbitrium ſuum poſſit extendere ad ultimum ſupplicium.

S U M M A R I U M.

1 *De arbitrio Judicis extendendi pœnam ad ultimum ſupplicium.*

2 *An præſentia Principis non publice procedentis graves delictum, & ſi rixæ calor minuat, & non faciat cogitare de Principe.*

NOſter Dominus Auctor in hac Vigeſimaſexta Reſolutione Criminali initium dedit ab arbitrio Judi-
1 cis, quod extendi uſque ad ultimum ſupplicium poſſit, de quo duas dedit reſolutiones, primam, & ſecundam; in prima fuit judicatum, non eſſe procedendum ad forjudicationem, quæ ſpecies mortis eſt, in ſecunda fuerunt delinquentes damnati ad mortem, etſi unus minor eſſet annorum decem, & octo, quatuor menſibus: In prima conſiderabatur homicidium factum a duobus Equitibus in Theatro, ipſo Prorege audiente comediam e ſuggeſtu ſuo inchoata rixa, & quadam falſa opinione puncti, & quamvis conſtitiſſet ambos Equites arripuiſſe enſem, non tamen conſtitit quis eorum fuiſſet vulneratus lethali vulnere, imo potius ſi ad indicia attendimus videbatur fuiſſe, qui Clericus erat, & contra quem non erat judicium, unde facile
2 venia videbatur admittenda, neque Proregis præſentia videbatur gravare delictum, quia nec publice, ideſt in publico munere ibi erat, nec furor rixæ de Principe cogitando videbatur tempus, & animum dediſſe, in ſecunda vero, ambo erant ſtudioſe occiſores, ex his mediato crimine, ambo proditores, ambo vulnerantes, & de pecunia ablata occiſo participantes ambo, & in illo, qui minor erat, malitia ſupplebat ætatem, quia homicidii ſuggeſtor, & doli, quia primus vul-

nera-

Digitized by Google

nerator, & occiſor, & de pecunia præceptor majoris quantitatis, & quia in hebdomada minori hæc ſerant in facto. Multa ſunt notatu digna, quæ dum Auctorem conſulas, large habes.

RESOLUTIONIS VIGESIMÆ SEPTIMÆ

ARGUMENTUM.

Arbitrium Judici lege tributum imponendi pænam ultimi ſupplicii contra Minorem quomodo practicandum.

SUMMARIUM.

1 *Bonus cibus ſicuti corpori fructuoſus eſt, ita bona educatio animæ eſt neceſſaria.*
2 *Confeſſionem indicia procedere debent, & quæ.*
3 *Ætas perfecta eſt, quæ vigintiquinque annorum curriculis completur, & aſſignatur ratio.*
4 *Minor dolus in minorum criminibus conſideratur, ratione, & jure comprobatur.*
5 *Menſura ſicuti debet menſurato eſſe proportionata, ita lex qualitati, & hominum contentioni adaptata.*
6 *Minores etiam in atrociſſimis mortis naturalis pœna non eſſe feriendos, quamplures exiſtimant vere Doctores.*
7 *Major de jure Regni eſt, qui decimum octavum annum complevit.*
Conſtitutio Regni minorum jura dicitur valde exorbitans, ibidem.
8 *Numerus ſeptenarius eſt perfectiſſimus, & eo conſtituitur prima Hominis ætas, quæ dicitur infantia, ac alio ſeptenario alia conſtituitur ætas, quæ dicitur pubertas.*
9 *Pragmatica* 1. de minor. *ut procedat, tria requiſita copulative concurrere debent juxta DD. opinionem.*
10 *Severitatem cum benignitatis temperamento practicare debemus, maxime in arbitrariis, etſi juſtitiæ exemplo aliqua de cauſa videtur ſatisfactum.*
11 *Ordo in atrocioribus minime ſervandus eſt, & de ratione.*
12 *Confeſſiones Reorum in atrocioribus pro ultimo ſupplicio efficaces ſunt, ſi delicto in genere conformes, & veriſimiles ſint, quamquam indicia non præcedant.*
13 *Judex valet interrogare ſuſpectum de crimine, licet legitima non habet indicia, non tamen ſuper crimine, ſed ſuper aliis qualitatibus ad finem habendi indicia.*
14 *Dolus ſi ita conſideratur in facto minoris, prout in facto majoris, uti par, non diſpari pæna caſtigandus eſt, & expenditur* Tex. 10 l. in criminibus, Cod. ſi adverſus delictum ſuum, *ac doctrina* Cujacii *in dicta* l. ibidem.
15 Text. in l. excipiuntur 14. ff. ad S. C. Syllan. *expenditur ac alia doctrina* Cujacii in l. fere, ff. de diverſis Regul. juris num. 16. ac Text. in l. auxilium, §. ſed ad l. Juliam de adulter. num. 22.
17 *Ætas decem, & octo annorum, quæ uti major ætas fuit conſtituta in hoc Regno, tempore quo Gothi, Lombardi, ac aliæ Nationes dominabantur, non fuit ætatis majoris reſtrictio, ſed potius extenſio juxta doctrinam D. Cardinal. de Luca.*
18 *Auctor opinioni Dom. de Luca haud inhæret.*
19 *Homo malus ab adoleſcentia ſua.*
20 *Sannazarius expenditur.*
21 *Major ætas vigintiquinque annorum, quare fuit reſtricta ad numerum decem, & octo, ratio adducitur per Auctorem, & probatur, conſtitutionem non eſſe exorbitantem*, ibidem.
23 *Furto, & adulterio gravius eſt homicidium.*
24 *Proditor homicida Eccleſiaſtica Immunitate privatur.*
25 *Nobilis licet furcis condemnari minime poſſit, tamen ipſo homicidio proditorio, altioribus furcis ſuſpenditur.*
26 *Minores in crimine atrociſſimo de Jure communi, juxta ſentent. multorum DD. qui recenſentur, a pæna ordinaria non excuſantur.*
27 Pragm. de minoribus *circa tria requiſita per Auctorem dilucidantur, & alia pragm. nempe* 2. de furtis *declaratur.*
28 *Deciſio Dom. Reg. Sanfel.* 17. *per Auctorem ponderatur, & declaratur.*
29 *Text. Sacræ Paginæ cap.* 21. *in homicidio contra minorem per Auctorem expenditur.*
30 *Minores in criminibus, quæ aviditate, & concupiſcentia committuntur, ſunt excuſandi a pæna ordinaria, item in iis, quæ aliorum conſilio, aut auxilio perpatrantur num.* 31.
32 *Deciſio relata a Joſepho Ludovico* 18. *per Auctorem improbatur, ac alia a Farinac. relata quæſt.* 92. *num.* 107. ibidem.
33 *Minores in criminibus, quæ ex animo efferato, ſeu animi malignitate committuntur, utique excuſandi non ſunt.*

Sicut bonus cibus corpori utilis, ita bona educatio animæ fructuoſa, atque neceſſaria eſt; unde quid mirum, ſi homines Regnicolæ frequenter atrocia committunt crimina, etenim male educati culpa eorum,
1 qui animarum curam habent, utique Divinarum humanarum rerum ignari, illæ quippe procedunt, ſecus fit Neapoli noſtra hac tempeſtate, ſiquidem Eminentiſſimus Cardinalis Jacobus Cantelmus meritiſſimus noſter Antiſtes ad animarum invigilat coram Sacerdotibus miſſis, qui primis fidei rudimentis Gregem ei commiſſum imbuant, Divino enutriant verbo, Sacramentales audiant confeſſiones, ac Sanctiſſimis reficiant Sacramentis: in hoc anno enim 1695. me exiſtente in M. C. tanquam Secundo Decano cum Conſiliario D. Franciſco Gaſcon Equite Hiſpano ſemper laudando Donatus Viglione, & carminus Scatola, primus annorum decem, & ſeptem, ac octo menſium, ſecundus decem, & novem nocte Veneris ſancti primo Aprilis occiderunt Nicolaum Aruta de Caſali Caſavatore, juvenem annorum decem, & ſeptem cauſa furandi cum ictibus cultrorum numero viginti trium, dum miſerrimus ille inſimul dormiebat.

Facti vero ſeries eſt. Nicolaus Aruta occiſus locaverat operas ſuas ſervitio Regiarum Triremium, & a Scriba Rationum acceperat ſummam carolenorum viginti trium, ſicut quoque fecerant prædictus Donatus, & Carminus die Jovis in hac Civitate, & dum conjunctim ad prædictum Caſale Caſavatore ſero redibant in itinere Donatus Viglione allocutus fuit cum Carmino, cui dixit, qualiter intendebat furari dictam ſummam carolenorum viginti trium, quam Nicolaus acceperat, quid ſibi videbatur, qui cum conſenſum præſtiterit, conſilium quoque propoſuit, ut ne detecti a Curia inquietudinem haberent, illum etiam occiderent, quo malo conſilio quoque acquievit Carminus, & cum hoc tractatu introiverunt in quandam Tabernam, ubi ederunt, & Nicolaus occiſus pro rebus acceptis in dicta Taberna de ſumma carolenorum viginti trium ſolvit carolenos tres, & abierunt. Nocte ſuperveniente prædictus Donatus Viglione, & Carminus, ut enunciatum malum opus perficerent, prætextu, quod hora non erat congrua ad Caſale redeundi in quodam Tugurio in Campania cum præfato Nicolao iverunt, & dum ille dormiebat, Donatus habito iterum colloquio cum Carmino cultro, quem aſportabat, tres ictus in gutture Nicolai intulit, deinde alios cum Carmine numero, ut dictum eſt, viginti trium; eoque mortuo Carolenos a Crumena prædicti ceperunt, quorum quinque habuit Carminus. Die Sabbato reperto Nicolai corpore in prædicto Tugurio ita vulnerato ex quo die Jovis viſus fuerat tam in hac Civitate, quam in enunciata Taberna cum prædictis, qui ad Caſalem non redieraot, ſicuti quatuor deponebant teſtes, tanquam ſuſpecti de crimine, in hac Civitate reperti, fuerunt a M. C. capti, & interrogati

rogati de eorum conſocio Nicolao, ſponte confeſſi fuerunt illum cauſa ſupradicta occidiſſe; unde prævia diſpenſatione S. E. quia dies majoris Hebdomadæ receptis in eadem M. C. pro Tribunali ſedente eorum confeſſionibus, deinde termino horarum iis impertito, compilato proceſſu, Fiſcus contra ambos inſtetit pro morte, adverſus quem infraſcripta ponderata fuerunt.

Primum, quod prædictæ confeſſiones erant ineffica. ces, quia legitimis non præcedentibus indiciis erant
2 receptæ, ideoque tamquam extortæ habebantur, ad *Text. in l. 1. §. Divus Severus, & §. ultro, ff. de quæſtionibus, & juxta notata a Dom. Reg. Sanfel. dec.* 244. porro Reus interrogari minime poteſt de crimine, niſi ad torturam præcedant indicia, cum Reus non minus torquetur corpore ad cordam erectus, quam anima juramento de crimine interrogatus.

Secundo, quod Carminus ultimi ſupplicii pœna erat excuſandus, quia ex confeſſionibus a Fiſco receptis conſtabat eum ictus cultri non injeciſſe contra Nicolaum vivum, cum ille tribus ictibus cultri Donati Viglione fuerit occiſus; unde cum vivum non occiderit, is in pœnam Vitam cum morte commutare non debebat.

Tertio, quia ambo minores de jure communi, quo reputantur majores, qui numerum annorum viginti-
3 quinque completorum habent *l. 1. ff. de minoribus,* ibi: *Ætas perfecta eſt, quæ vigintiquinque annorum curriculis completur duplici ratione.* Prima, nam membra humani corporis uſque ad dictum numerum habent incremantum, quo & perfectum venit judicium; ſecunda, nam, ut experientia demonſtrat, homines in dicta ætate malos in bonos mutant mores, unde Guarinus actu primo ſcæna prima bene inquit: (*vita conforme a gl' anni, ed all' età ſomiglianti coſtumi*) id quod *Ulpian. in dicta l. 1.* quoque annotat, ibi: (*apparet minoribus annis vigintiquinque eum opem polliceri; nam poſt hoc tempus compleri virilem vigorem conſtat,* (ponderando hæc poſtrema verba) & ideo hodie in hanc uſque ætatem adoleſcentes Curatorum auxilio reguntur; conſtat enim inter omnes fragile eſſe, & infirmum hujuſmodi ætatum conſilium, & proinde cum minores plenum judicium non habeant, & perfecta careant conſilio in
4 eorum delictis minor dolus conſideretur, idcirco non ordinaria criminis pœna, ſed minori feriendi ſunt, id ratio ſuadet, & jus quoque comprobat, ſuadetque ratio, nam cum humana natura ad malum pronis ſit, Juvenes ita ratione cohiberi nequeunt, & comprobat jus, ut in *l. fere 109. ff. de regul. Juris, ubi Paulus inquit fere in omnibus pœnalibus Judiciis, & ætati & imprudentiæ ſuccurritur, & in l. aut facta 16. ff. de pœnis, §. perſona, ubi Claudius* notat, quod perſona dupliciter, ejus qui fecit, & ejus qui paſſus eſt, aliter ex eiſdem facinoribus ſervi, quam liberi, aliter qui quid in Dominum, parentemve auſus eſt, quam qui extraneum, in Magiſtratum, quam in privatum; in hujus rei conſideratione ætatis quoque ratio habetur: diſſonum quippe foret, & irrationabile redoleret, ſi minor decimo quinto annorum, & minor vigeſimo quarto, ac major vigeſimo octavo anno pro eodem crimine pari pœna plecterentur, ſicut enim menſura debet menſurato eſſe proportionata,
5 ita lex qualitati, & hominum conditioni adaptata, ut docet *D. Thom. in 1. 2. quæſt. 96. art. 2.* & in omnium Criminaliſtarum ore eſt, quod pœna delicto eſt commenſuranda.

Et hac potiſſima ratione attenta, minores non ſolum in atrocioribus, ſed in atrocioribus, ac etiam in
6 atrociſſimis pœna ordinaria mortis non eſſe feriendos, quamplures exiſtimavere *DD.* quoniam reſpectu minoris agentis, ob judicii defectum crimen dici non poteſt atrociſſimum, & quod in homicidio voluntario minor extraordinarie ſit puniendus, teſtatur *Boerius deciſ. 254. Urſill. deciſ. 207. Theſaur. deciſ. 161. Riminald. conſ. 77. lib. 3. in vitio nefando, Soccin. jun. conſ. 7. lib. 3. Menoch. de arbitrariis caſu 286. nu. 29. in raptu Alberic. in l. ſi quis non dicam rapere, col. 4. verſ. aut pubes, Cod. de Epiſcopis, & Clericis in Sacrilegio, Boer. deciſ.* 254. ubi duo Juvenes ob furtum Pateræ, & Calicis in die feſto Sanctiſſimi Corporis Chriſti extraordinarie fuerunt puniti, teſtatur in falſa moneta *Caccialup. conſ. 92.* inter conſilia criminalia *tom. 1.* prout generaliter in crimine falſi loquutur *text. in l. Senatus, ff. ad legem Cornel. de Sicariis, & l. impuberem, ff. eod.* & parricidio conſuluit quoque *Vulpell. conſ.* 101. ſicuti quoque refert deciſum *Præſes Menoch. de arbitriis judicum caſu* 329. quando crimen de quo prædicti imputantur, non eſt atrociſſimum, in quo lex ultra mortem aliam imponit pœnam, vel aſperrimum modum in morte exequenda deſiderat, ut in crimine læſæ Majeſtatis humanæ, & Divinæ in quo adeſt etiam bonorum confiſcatio; in vitio nefando, in quo Rei cadaver concrematur, in aſſeſsinio in quo Reus raptatur, & in Parricidio, ubi modus executionis exaſperatur, ut videre eſt penes *Farinac. q.* 8. & in puncto in ſimili homicidio cum proditionis qualitate noſtra M. C. minorem tantum ad Triremium pœnam condemnavit; & licet vita durante, fuit tamen a S. C. etiam pœna ad tempus moderata, ut videre eſt penes *D. Reg. Sanfelicium dec.* 57.

Quarto, quod prædictus Donatus Viglione nec ullo modo morte puniri poterat, ſed ad ſummum pœna Triremium temporanea, quia erat minor, non ſolum de Jure communi, ſed etiam de Jure Regni, cum decimum octavum non compleviſſet annum, quo tem-
7 pore major dicitur, ut in conſtitutione Regni, quæ incipit *minorum jura,* quæ Conſtitutio, ut dictum fuit erat Juris Communis correctoria, & valde exorbitans cum decimo octavo anno uſque ad vigeſimumquintum ſeptenarius deficiat numerus, qui numerus inter omnes numeros eſt perfectiſſimus, & eo conſtituitur prima hominis ætas, quæ dicitur infantia, ut
8 *in l. infanti 18., & in §. ſi autem ſeptem annos, C. de Jure deliberandi,* ac alio ſeptenario alia conſtituitur ætas, nempe in maſculo, quæ pubertas dicitur, *l. qua ætate 5. ff. qui teſtam. facere poſſunt.*

Quinto, nam *Pragm. 2. de minoribus* qua ſanci-
9 tum fuit Judicantium eſſe arbitrio, an ordinaria, vel minori pœna minores delinquentes feriendi ſint, erat intelligenda, tribus copulative concurrentibus, nempe delicti atrocitate, perſonæ qualitate, & delictorum reiteratione, ſicuti teſtatur idem *Dom. Reg. Sanfel. d. deciſ. 57. num. 3. Joannes Baptiſta Mucci dilucidationum Juris qu. 16. nu. 17.* circa dictam deciſionem *Conſ. Prati reſp. 25. num. 60. Dom. Præſes Franch. deciſ.* 230. & me citato in *Decretor. Praxi M. C. cad. 10. & Gaball. reſolut. crim. caſu* 134. quæ reiteratio non conſiderabatur contra dictum Viglione, excepto hoc, nullo de alio crimine inquiſitum.

Sexto, quod cum de ſupradicto crimine duo erant inculpati, quorum unus major de Jure Regni, ut Carminus, alter minor, ut Donatus, ſi inſtantia Regii Fiſci locum habere potuiſſet, ſatis crimen remaneret
10 punitum, morte majoris, & extraordinaria pœna reſpectu minoris, quo lenientia, & juſtitiæ, ac exemplo ſatisfactum quando dicta *Reg. Pragm.* non imponebat Judici neceſſitatem, minorem ad dictam pœnam condemnando, & ita omnino juxta monitum *Marciani in l. reſpiciendum de pœnis,* ibi. *In gravioribus pœnis ſeveritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis ſubſequi.*

Sed e converſo infraſcripta, & primo, quia in atrocioribus ordo ſervandus non eſt, quomodocum-
11 que enim delicta claruerint, condigna pœna plectenda ſunt propter exemplum, & ut evitetur ſcandalum, hinc ſatis eſt, quod confeſſiones delicto in genere ſint
12 conformes, & veriſimiles, ad hoc ut prædicta pœna ſint efficaces; non eſt ergo neceſſaria, ut præcedat diffamatio, ſive inquiſitio, ut late in *Decretor. M. C. Praxi cap.* 2. teſtatur *Dom. Sanfelic. loc. cit.;* præterquam quod prædicti non fuerunt ſuper crimine interrogati prout regulariter, ſed interrogati ſuper circumſtantiis ad finem habendi indicia ex ore proprio,
13 quæ aliis efficaciora ſunt, & in hoc caſu Judex valet, & debet interrogare de crimine ſuſpectum, & ita eſt praxis M. C. ſed quia mala conſcientia ſunt mille teſtes, crimen agnoverant, & nocturnum facinus in lucem dederunt.

Secundo fuit conſideratum, quod inter Carminum, & Donatum occidendi pauperrimum juvenem Nicolaum geminatus præceſſerit tractatus, nempe in itinere, & paulo ante crimen, ut ſupra narratum eſt,

quo

Digitized by Google

caſu omnes tenentur de homicidio, & juxta commu-
nem Doctorum concluſionem.
Tertio, quod tota ratio, quare minori pæna eſt mi-
noranda, eſt quia in eo minor dolus conſideratur, ve-
rum ſi in facto minoris tanta malitia in delicto a mi-
14 nore patrato, quanta a majore, ceſſat utrique ratio,
quam propoſitionem Jura quoque comitantur, nempe
*Text. in l. in criminibus, Cod. ſi adverſus delictum
ſuum reſt. pup.* ubi minores in criminibus ætatis ſuf-
fragio non juvantur, ſi ex animo delinquunt, & ibi
*Cujacius, quæ ex animo veniunt minor non reſtitui-
tur, in integrum, ut pæna liberetur veluti furto,
adulterio, homicidio, quæ dolo malo contra leges ad-
mittuntur, & quæ legibus antiquis etiam nomina-
tim impuberibus vindicantur, in his vero, quæ per
ignorantiam, aut imperitiam, ſive culpam contra-
huntur, minoribus ſubvenitur l. ſi ex cauſa* 10. §.
nunc videndum ff. de minoribus 25. *annis*, ibi: *Et placet
in delictis minoribus non ſubveniri, nec hic itaque ſub-
venietur, nam & ſi furtum fecit, vel damnum injuria
dedit, non ſubvenitur ei*, & explicat *Gloſſa* nempe in de-
lictis ex animo provenientibus, & ſi minor doli capax
eſt in *l. auxilium §. in delictis ff. de minoribus*, ubi
Juris Conſultus inquit: *in delictis autem minor annis
xxv. non meretur in integrum reſtitutionem, utique
in atrocioribus, niſi quatenus interdum miſeratio æta-
tis ad mediocrem pœnam Judicem perduxerit*; qua-
tenus miſeratio ætatis ſi multum a majori ætate diſtat,
& doli non multum capax eſt, ut bene declaratur alio
tex. in l. excipiuntur 14. *ff. ad Senat. Syllan.* ubi Cajus
Juris Conſultus refert, ibi: *excipiuntur eodem
Senatu Conſulto Syllaniano impuberes ſervi, Trebatius
15 autem Germanus legatus etiam de impubere ſumi
juſſit ſupplicium*, & tamen non ſine ratione, nam
puer nec multum a pubertate aberat, & ad pedes do-
mini cubuerat, cum occideretur, nec poſtea cædem
ejus prodiderat, ut enim opem ferre eum non potuiſſe
conſtabat, ita ſilentium præſtitiſſe etiam poſtea certum
erat, & iis dumtaxat impuberibus Senatus Conſulto
parci credebat, qui tantum ſub eodem tecto fuiſſent.
Qui vero Miniſtri, vel participes cædis fuiſſent, &
ejus ætatis (quanquam nondum puberes) ut rei in-
tellectum capere poſſent, his non magis in cæde do-
mini, quam in ulla alia cauſa parci oportere, hinc
quoque *Cujacius tom. 3. operum poſth. tit. de diverſis
Regulis Juris, fol mihi* 2425. *in l. fere*, inquit: *Rur-
ſus impuberi parcitur, ſi doli mali capax non ſit, pu-
beri doli, aut culpæ capaci non parcitur*: qualis eſt
16 is, qui proximus eſt pubertati, ideo furti bonorum
raptorum, damni injuria dati tenetur *l. impuberem* 23.
ff. de furtis in pœnalibus: ergo in Judiciis impuberi-
bus parcitur, puberibus non, nec etiam pubertati pro-
ximis; minoribus etiam viginti quinque annis in de-
lictis, quæ veniunt animi obſtinatione non parcitur,
articulus vero fere tum ad ætatem refertur, tum ad
imprudentiam, nam & ætati, & imprudentiæ inter-
dum ſuccurritur, interdum non.
Tertio, cum *Dom. Cardinal. de Luca in ſupplement.
17 operum tom. 3. obſervationum obſervat.* 3. quod cum
in Italia fuerint Goti, Vandali, & Longobardi, aliæ-
que nationes dominatæ, major ætas juxta Regnorum
mores fuit conſtituta, & ætas decem, & octo anno-
rum non fuit majoris ætatis reſtrictio, ſed potius ex-
tentio a pubertate, quæ conſiſtit in anno decimo quar-
to, & pro majori habebatur, cum adoleſcentia, quæ
eſt tertia ætas, non erat cognita argumento, quod
dicta decem, & quatuor annorum durat adhuc reſpe-
ctu Baronum, & non ſine Auctoris admiratione; quod
privatæ Domus adminiſtratione major, & perfectior
exquiritur ætas, quam pro regimine Populorum, ac
Principatuum deſideratur, relinquendo ſub Judice
quæſtionem, an una, vel altera pars reprehenſione
digna videri mereatur; in quo dicto non inſidendo
M. C. cum ætas decem, & octo annorum, tam in ma-
ſculis, quam in fœminis fuit conſtituta per conſtitu-
tionem minorum jure ab Imperatore Friderico pro-
18 mulgatam, qui longe poſt Juſtinianum, cujus ordi-
ne Romanorum leges fuerunt compilatæ, & in toto
Imperio receptæ, ſed ponderatum, quod major ætas
19 viginti quinque annorum fuit reſtricta ad numerum
decem, & octo annorum propter malitiam, quæ ab
20 initio fuit in homine, inquit enim Deus: Homo ma-
lus ab adoleſcentia ſua increvit, & incrementum ſem-
per habebit; hinc bene Sannazarius in ſua Arcadia:
O pura ſede, o dolce uſanza vetera,
Hor conoſco ben'Io, ch'il Mondo inſtabile
Tanto peggiora più, quanto più invetera.
Unde prædicta ætas ab Imperatore Friderico pru-
dentum conſilio, juxta hominum mores in hoc Re-
gno congrua fuit reputata pro bono regimine, & ne
Regni tranquillitas Juvenum temeritate perturbetur,
& ita ad laſciviam eorum compeſcendam; quæ quidem
21 Conſtitutio, tum dicta ratione, tum etiam jure at-
tento, quo malitia conſideretur in anno decimo exeun-
te, & undecimo incipiente ut in *l. celſum* 4. §. *deni-
que Julianus, ff. de doli mali, & metus exceptione*,
l. hæredibus 14. § *finali, ff. de dolo*, a quo anno uſque
ad decimum octavum numerus ſeptenarius interce-
dit, quo tempore ſane tot annorum curriculo boni,
& mali perfecta acquiritur cognitio, exorbitans diju-
dicanda non eſt.
Quarto, quod minor in atrocioribus a pœna ordi-
naria non ſit excuſandus, fuit ponderatus idem *Tex.
in l. auxilium, §. ſed ubi*, legitur, *ſed ut ad l. Ju-
liæ de adulteriis coercendis præcepta veniamus, uti-
22 que nulla deprecatio adulterii pœna eſt, ſi ſe minor
annis adulterium fateatur commiſiſſe, ſed nec ſi quid
eorum commiſerit, quæ pro adulterio deprehenſam
uxorem non dimiſerit, quæſtumve pro comperto ſtu-
pro acceperit, aut domum præbuerit ad id ſtuprum,
adulteriumve in eo committendum, & non ſit æta-
tis excuſatio adverſus præcepta legum ei, qui dum
leges invocat, contra eas committit*: & ibi *Gloſſa*,
ſcilicet minor annis viginti quinque, major tamen
annis 13. ut in *l. ſi major eſſe, in l. ſi adulterium* 38.
23 §. 1. *ff. eodem de adulteriis*; ſi ergo adulterii nulla
deprecatio eſt, minus homicidii, quod furto, & adul-
terio gravius eſt, ut multis ex cauſis probat *Tiberius
Decianus lib. 9. cap.* 17. & quidem narratum homici-
dium uti atrociſſimum reputandum eſt, quia prodi-
tionis qualitate fuit patratum, propter quam homi-
cida immunitate Eccleſiaſtica privatur, ut commu-
niter Canoniſtæ *in cap. 1. de homicidiis*, & nobilis li-
24 cet furca damnari minime poſſit, ut in *l. capitalium
§. 1. §. ſervi, & §. ſolent, ff. de pœnis*, tamen pro-
pter homicidium proditorium altioribus furcis ſu-
ſpenditur, ut per *Tiraquell. in tract. de nobilitate
cap. 20. num.* 116. Exemplo Judæ proditoris, qui vo-
25 luntarie ſe ſuſpendit, & in Gallia proditores divi-
duntur in fruſtra quatuor currentibus Equis, ut re-
fert *Gigas in titul. de proditorio quæſt.* 6. & uti com-
miſſum in majori Hebdomada, ideoque ſcandaloſum
erat, quia cauſa furti paucorum carolenorum, ideo
horribilius, pro crimine atrociſſimo nulla cadit du-
bitatio, quod minor non ſit excuſandus ab ordinaria
pœna, adeſt *Gloſ. in l. fere, ff. de regulis juris*, &
l. ſi quis in tantum, Cod. unde vi, Grammatic. *ſuper
Conſtit. Regni tit. de reſtitutione minorum num. 3. &*
4. Oddus *de in integrum reſtitutione quæſt.* 80. *num.*
102. & Dom. Præſ. Anton. Theſaur. *deciſ.* 161. *num.*
8. ibi dixit, tenendo opinionem Gloſ. *in dict. l. fere*,
quod ætati non ſubvenitur, nullum habebit locum in
atrocioribus, & Dom. Gaſpar Antonius filius *in di-
cta deciſ.* teſtatur, quod in vitio neſando minores 25.
annis ſi excedunt vigeſimum, tam agens, quam pa-
tiens ſolet ad morte condemnari, ſicuti in atrociſ-
ſimis, poſt decimum quintum, Principe conſulto,
ſolent puniri pœna ordinaria, quod inquiſiti de gra-
vi aſſaſſinio, cum excedunt vigeſimum annum, fue-
runt furca ſuſpenſi, & in fine teſtatur, quod etiam in
homicidio ſimplici, quod duos minores, unum an-
norum 24. ac alium decem, & novem, qui in via
publica cauſa furti quemdam occiderunt, Senatus ad
mortem condemnavit; delicta enim atrociora, ſive
atrociſſima non a concupiſcentia proveniunt, ſed ab
innata ſævitia, & animi feritate; Hinc ſi minor pro
parricidio non fuit pœna ordinaria punitus, ut refert
Præſes Menoch. adverto, quod ille minor erat anno-
rum ſexdecim, & fuit ei minorata pœna, etiam ob
nimiam patris ſævitiam, ut quoque Menoch. teſtatur,
& etiam quia ad tantum facinus fuit a matre ſeductus,
ut dicit Farinac. *quæſt. 92. num.* 108. unde ſi major
nul-

rogati de eorum conſocio Nicolao, ſponte confeſſi
fuerunt illum cauſa ſupradicta occidiſſe; unde prævia
diſpenſatione S. E. quia dies majoris Hebdomadæ re-
ceptis in eadem M. C. pro Tribunali ſedente eorum
confeſſionibus, deinde termino horarum iis impertito,
compilato proceſſu, Fiſcus contra ambos inſtetit pro
morte, adverſus quem infraſcripta ponderata fuerunt.
Primum, quod prædictæ confeſſiones erant ineffica-
ces, quia legitimis non præcedentibus indiciis erant
2 receptæ, ideoque tamquam extortæ habebantur, ad
*Text. in l. 1. §. Divus Severus, & §. ultro, ff. de quæ-
ſtionibus, & juxta notata a Dom. Reg. Sanfel. dec.* 244.
porro Reus interrogari minime poteſt de crimine, niſi
ad torturam præcedant indicia, cum Reus non minus
torquetur corpore ad cordam erectus, quam anima
juramento de crimine interrogatus.
Secundo, quod Carminus ultimi ſupplicii pæna
erat excuſandus, quia ex confeſsionibus a Fiſco receptis
conſtabat eum ictus cultri non injeciſſe contra Nico-
laum vivum, cum ille tribus ictibus cultri Donati
Viglione fuerit occiſus; unde cum vivum non occi-
derit, is in pænam Vitam cum morte commutare non
debebat.
Tertio, quia ambo minores de jure communi, quo
reputantur majores, qui numerum annorum viginti-
3 quinque completorum habent *l. 1. ff. de minoribus*,
ibi: *Ætas perfecta eſt, quæ vigintiquinque annorum
curriculis completur duplici ratione*. Prima, nam mem-
bra humani corporis uſque ad dictum numerum ha-
bent incrementum, quo & perfectum venit judi-
cium; ſecunda, nam, ut experientia demonſtrat, ho-
mines in dicta ætate malos in bonos mutant mores,
unde Guarinus actu primo ſcæna prima bene in-
quit: (*vita conforme a gl' anni, ed all' età ſomi-
glianti coſtumi*) id quod *Ulpian. in dicta l.* 1. quoque
annotat, ibi: (*apparet minoribus annis vigintiquin-
que eum opem polliceri; nam poſt hoc tempus comple-
ri virilem vigorem conſtat*, (ponderando hæc poſtra-
ma verba) & ideo hodie in hanc uſque ætatem ado-
leſcentes Curatorum auxilio reguntur; conſtat enim
inter omnes fragile eſſe, & infirmum hujuſmodi æta-
tum conſilium, & proinde cum minores plenum ju-
dicium non habeant, & perfecto careant conſilio in
4 eorum delictis minor dolus conſideretur, idcirco non
ordinaria criminis pæna, ſed minori feriendi ſunt,
id ratio ſuadet, & jus quoque comprobat, ſuadet-
que ratio, nam cum humana natura ad malum pro-
na ſit, Juvenes ita ratione cohiberi nequeunt, & com-
probat jus, ut in *l. fere* 109. *ff. de regul. Juris, ubi
Paulus inquit fere in omnibus pænalibus Judiciis, &
ætati & imprudentiæ ſuccurritur, & in l. aut fa-
cta* 16. *ff. de pænis, §. perſona, ubi* Claudiar notat,
quod perſona dupliciter, ejus qui fecit, & ejus qui
paſſus eſt, aliter ex eiſdem facinoribus ſervi, quam
liberi, aliter qui quid in Dominum, parentemve au-
ſus eſt, quam qui extraneum, in Magiſtratum, quam
in privatum; in hujus rei conſideratione ætatis quo-
que ratio habetur: diſſonum quippe foret, & irratio-
nabile redoleret, ſi minor decimo quinto annorum,
& minor vigeſimo quarto, ac major vigeſimo octavo
anno pro eodem crimine pari pæna plecterentur, ſi-
cut enim menſura debet menſurato eſſe proportionata,
5 ita lex qualitati, & hominum conditioni adactata, ut
docet *D. Thom. in* 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 2. & in omnium
Criminaliſtarum ore eſt, quod pæna delicto eſt com-
menſuranda.
Et hac potiſſima ratione attenta, minores non ſo-
lum in atrocioribus, ſed in atrocioribus, ac etiam in
6 atrociſſimis pæna ordinaria mortis non eſſe feriendos,
quamplures exiſtimavere *DD.* quoniam reſpectu mi-
noris agentis, ob judicii defectum crimen dici non
poteſt atrociſsimum, & quod in homicidio voluntario
minor extraordinarie ſit puniendus, teſtatur *Boerius
deciſ.* 254. *Urſill. decif.* 207. *Theſaur. decif.* 161. *Ri-
minald. conſ.* 77. *lib.* 3. *in vitio neſando, Soccin. jun.
conſ.* 7. *lib.* 3. *Menoch. de arbitrariis caſu* 286. *nu.* 29.
in capto Alberic. in l. ſi quis non dicam rapere, col. 4.
*verſ. aut pubes, Cod. de Epiſcopis, & Clericis in Sa-
crilegio, Boer. decif.* 254. ubi duo Juvenes ob furtum
Patenæ, & Calicis in die feſto Sanctiſsimi Corporis
Chriſti extraordinarie fuerunt puniti, teſtatur in falſa
moneta *Caccialup. conſ.* 92. inter conſilia criminalia
tom. 1. prout generaliter in crimine falſi loquitur
*text. in l. Senatus, ff. ad legem Cornel. de Sicariis,
& l. impuberum, ff. eod.* & parricidio conſulunt quo-
que *Vulpell. conſ.* 101. ſicuti quoque refert deciſum
Præſes Menoch. de arbitriis judicum caſu 329.
quando crimen de quo prædicti imputantur, non eſt
atrociſsimum, in quo lex ultra mortem aliam impo-
nit pænam, vel aſperrimum modum in morte exe-
quenda deſiderat, ut in crimine læſæ Majeſtatis huma-
næ, & Divinæ in quo adeſt etiam bonorum confiſca-
tio; in vitio neſando, in quo Rei cadaver concrema-
tur, in aſſeſsinio in quo Reus rapeatur, & in Parrici-
dio, ubi modus executionis exaſperatur, ut videre eſt
penes *Farinac. q.* 8. & in puncto in ſimili homicidio
cum proditionis qualitate noſtra M. C. minorem tantum
ad Triremium pænam condemnavit; & licet vita du-
rante, fuit tamen a S. C. etiam pæna ad tempus mode-
rata, ut videre eſt penes *D. Reg. Sanfelicium dec.* 57.
Quarto, quod prædictus Donatus Viglione nec ullo
modo morte puniri poterat, ſed ad ſummum pæna
Triremium temporanea, quia erat minor, non ſolum
de Jure communi, ſed etiam de Jure Regni, cum de-
cimum octavum non compleviſſet annum, quo tem-
7 pore major dicitur, ut in conſtitutione Regni, quæ
incipit *minorum jura*, quæ Conſtitutio, ut dictum
fuit erat Juris Communis correctoria, & valde exorbi-
tans cum decimo octavo anno uſque ad vigeſimumquin-
tum ſeptenarius deficiat numerus, qui numerus in-
ter omnes numeros eſt perfectiſſimus, & eo conſti-
tuitur prima hominis ætas, quæ dicitur infantia, ut
8 *in l. infantis* 18., *& in §. ſi autem ſeptem annos, C.
de Jure deliberandi*, ac alio ſeptenario alia conſti-
tuitur ætas, nempe in maſculo, quæ pubertas dicitur,
l. qua ætate 5. *ff. qui teſtam. facere poſſunt*.
Quinto, nam *Pragm.* 2. *de minoribus* quo ſanci-
9 tum fuit Judicantium eſſe arbitrio, an ordinaria, vel
minori pæna minores delinquentes feriendi ſint, erat
intelligenda, tribus copulative concurrentibus, nem-
pe delicti atrocitate, perſonæ qualitate, & delicto-
rum reiteratione, ſicuti teſtatur idem *Dom. Reg. San-
fel. d. decif.* 57. *num.* 3. *Joannes Baptiſta Mucci dilucida-
tionum Juris qu.* 16. *nu.* 17. circa dictam deciſionem *Conſ.
Prati reſp.* 25. *num.* 60. *Dom. Præſes Franch. decif.* 230.
& me citato in *Decretor. Praxi M. C. cap.* 10. *& Gaball.
reſolut. crim. caſu* 134. quæ reiteratio non conſiderabatur
contra dictum Viglione, excepto hoc, nullo de alio
crimine inquiſitum.
Sexto, quod cum de ſupradicto crimine duo erant
inculpati, quorum unus major de Jure Regni, ut Car-
minus, alter minor, ut Donatus, ſi inſtantia Regii
Fiſci locum habere potuiſſet, ſatis crimen remaneret
10 punitum, morte majoris, & extraordinaria pæna
reſpectu minoris, qua ſententia, & juſtitiæ, ac exem-
plo ſatisfactum quando dicta *Reg. Pragm.* non impo-
nebat Judici neceſſitatem, minorem ad dictam pænam
condemnando, & ita omnino juxta monitum *Mar-
ciani in l. reſpiciendum de pænis*, ibi. *In gravioribus pæ-
nis ſeveritatem legum cum aliquo temperamento benigni-
tatis ſubſequi*.
Sed e converſo infraſcripta, & primo, quia in
atrocioribus ordo ſervandus non eſt, quomodocun-
11 que enim delicta claruerint, condigna pæna plecten-
da ſunt propter exemplum, & ut evitetur ſcandalum,
hinc ſatis eſt, quod confeſſiones delicto in genere ſint
12 conformes, & veriſimiles, ad hoc ut pro dicta pæna
ſint efficaces; non eſt ergo neceſſaria, ut præcedat
diffamatio, ſive inquiſitio, ut late in *Decretor. M. C.
Praxi cap.* 2. teſtatur *Dom. Sanfelic. loc. cit.*; præter-
quam quod prædicti non fuerunt ſuper crimine inter-
rogati prout regulariter, ſed interrogati ſuper cir-
cumſtantiis ad finem habendi indicia ex ore proprio,
13 quæ aliis efficaciora ſunt, & in hoc caſu Judex valet,
& debet interrogare de crimine ſuſpectum, & ita eſt
praxis M. C. ſed quia mala conſcientia ſunt mille te-
ſtes, crimen agnoverunt, & nocturnum facinus in
lucem dederunt.
Secundo fuit conſideratum, quod inter Carminum,
& Donatum occidendi pauperrimum juvenem Nico-
laum geminatus præceſſerit tractatus, nempe in iti-
nere, & paulo ante crimen, ut ſupra narratum eſt,
quo

caſu omnes tenentur de homicidio, & juxta commu-
nem Doctorum concluſionem.
Tertio, quod tota ratio, quare minori pœna eſt mi-
noranda, eſt quia in eo minor dolus conſideratur, ve-
rum ſi in facto minoris tanta malitia in delicto a mi-
14 nore patrato, quanta a majore, ceſſat utrique ratio,
quam propoſitionem Jura quoque comitantur, nempe
Text. in l. in criminibus, *Cod. ſi adverſus delictum
ſuum reſt. pup.* ubi minores in criminibus ætatis ſuf-
fragio non juvantur, ſi ex animo delinquunt, & ibi
Cujacius, *quæ ex animo veniunt minor non reſtitui-
tur, in integrum, ut pœna liberetur veluti furto,
adulterio, homicidio, quæ dolo malo contra leges ad-
mittuntur, & quæ legibus antiquis etiam nomina-
tim impuberibus vindicantur, in his vero, quæ per
ignorantiam, aut imperitiam, ſive culpam contra-
huntur, minoribus ſubvenitur l. ſi ex cauſa* 10. *§.
nunc videndum ff. de minoribus* 25. *annis*, ibi: *Et placet
in delictis minoribus non ſubvenire, nec hic itaque ſub-
venietur, nam & ſi furtum fecit, vel damnum injuria
dedit, non ſubvenitur ei*, & explicat *Gloſſa* nempe in de-
lictis ex animo provenientibus, & ſi minor doli capax
eſt in *l. auxilium §. in delictis ff. de minoribus*, ubi
Juris Conſultus inquit: *in delictis autem minor annis
xxv. non meretur in integrum reſtitutionem, utique
in atrocioribus, niſi quatenus interdum miſeratio æta-
tis ad mediocrem pœnam Judicem perduxerit*; qua-
tenus miſeratio ætatis ſi multum a majori ætate diſtat,
& doli non multum capax eſt, ut bene declaratur alio
tex. in l. excipiuntur 14. *ff. ad Senat. Syllan.* ubi Cajus
Juris Conſultus refert, ibi: *excipiuntur eodem
Senatu Conſulto Syllaniano impuberes ſervi, Trebatius
15 autem Germanus legatur etiam de impubere ſumi
juſſit ſupplicium*, & tamen non ſine ratione, nam
puer nec multum a pubertate aberat, & ad pedes do-
mini cubuerat, cum occideretur, nec poſtea cædem
ejus prodiderat, ut enim opem ferre eum non potuiſſe
conſtabat, ita ſilentium præſtitiſſe etiam poſtea certum
erat, & iis dumtaxat impuberibus Senatus Conſulto
parci credebat, qui tantum ſub eodem tecto fuiſſent.
Qui vero Miniſtri, vel participes cædis fuiſſent, &
ejus ætatis (quanquam nondum puberes) ut rei in-
tellectum capere poſſent, his non magis in cæde do-
mini, quam in ulla alia cauſa parci oportere, hinc
quoque *Cujacius tom.* 3. *operum poſth. tit. de diverſis
Regulis Juris, fol. mihi* 2415. *in l. fere*, inquit: *Rure
ſus impuberi parcitur, ſi doli mali capax non ſit, pu-
beri doli, aut culpæ capaci non parcitur*: qualis eſt
16 is, qui proximus eſt pubertati, ideo furti bonorum
raptorum, damni injuria dati tenetur *l. impuberem* 23.
ff. de furtis in pœnalibus: ergo in Judiciis impuberi-
bus parcitur, puberibus non, nec etiam pubertati pro-
ximis; minoribus etiam viginti quinque annis in de-
lictis, quæ veniunt animi obſtinatione non parcitur,
articulus vero ſere tum ad ætatem refertur, tum ad
imprudentiam, nam & ætati, & imprudentiæ inter-
dum ſuccurritur, interdum non.
Tertio, cum *Dom. Cardinal. de Luca in ſupplement.
17 operum tom.* 3. *obſervationum obſervat.* 3. quod cum
in Italia fuerint Goti, Vandali, Longobardi, aliæ-
que nationes dominatæ, major ætas juxta Regionum
mores fuit conſtituta, & ætas decem, & octo anno-
rum non fuit majoris ætatis reſtrictio, ſed potius ex-
tentio a pubertate, quæ conſiſtit in anno decimo quar-
to, & pro majori habebatur, cum adoleſcentia, quæ
eſt tertia ætas, non erat cognita argumento, quod
dicta decem, & quatuor annorum durat adhuc reſpe-
ctu Baronum, & non ſine Auctoris admiratione; quod
privatæ Domus adminiſtratione major, & perfectior
exquiritur ætas, quam pro regimine Populorum, ac
Principatuum deſideratur, relinquendo ſub Judice
quæſtionem, an una, vel altera pars reprehenſione
digna videri mereatur; in quo dicto non inſidendo
M. C. cum ætas decem, & octo annorum, tam in ma-
ſculis, quam in fœminis fuit conſtituta per conſtitu-
tionem minorum jure ab Imperatore Friderico pro-
18 mulgatam, qui longe poſt Juſtinianum, cujus ordi-
ne Romanorum leges fuerunt compilatæ, & in toto
Imperio receptæ, ſed ponderatum, quod major ætas
19 viginti quinque annorum fuit reſtricta ad numerum
decem, & octo annorum propter malitiam, quæ ab
20 initio fuit in homine, inquit enim Deus: Homo ma-
lus ab adoleſcentia ſua increvit, & incrementum ſem-
per habebit; hoc bene Sannazarius in ſua Arcadia:

O pura fede, o dolce uſanza vetera,
Hor conoſco ben' Io, ch'il Mondo inſtabile
Tanto peggiora più, quanto più invetera.

Unde prædicta ætas ab Imperatore Friderico pru-
dentum conſilio, juxta hominum mores in hoc Re-
gno congrua fuit reputata pro bono regimine, & ne
Regno tranquillitas Juvenum temeritate perturbetur,
& ita ad laſciviam eorum compeſcendam; quæ quidem
21 Conſtitutio, tum dicta ratione, tum etiam jure at-
tento, quo malitia conſideretur in anno decimo exeun-
te, & undecimo incipiente ut in *l. celſum* 4. *§. deni-
que Julianus, ff. de doli mali, & metus exceptione*,
l. heredibus 14. *§. finali, ff. de dolo*, a quo anno uſque
ad decimum octavum numerus ſeptenarius interce-
dit, quo tempore ſane tot annorum curriculo boni,
& mali perfecta acquiritur cognitio, exorbitans diju-
dicanda non eſt.
Quarto, quod minor in atrocioribus a pœna ordi-
naria non ſit excuſandus, fuit ponderatus idem *Tex.
in l. auxilium, §. ſed ubi*, legitur, *ſed ut ad l. Ju-
liæ de adulteriis coercendis præcepta veniamus, uti-
22 que nulla deprecatio adulterii pœna eſt, ſi ſe minor
annis adulterium fateatur commiſiſſe, ſed nec ſi quid
eorum commiſerit, quæ pro adulterio deprehenſam
uxorem non dimiſerit, quæſtumve pro comperto ſtu-
pro acceperit, aut demum præbuerit ad id ſtuprum,
adulteriumve in eo committendum, & non ſit exta-
tis excuſatio adverſus præcepta legum ei, qui dum
leges invocat, contra eas committit*: & ibi *Gloſſa*,
ſcilicet minor annis viginti quinque, major tamen
annis 13. ut in *l. ſi major etſi, in l. ſi adulterium* 38.
23 *§.* 1. *ff. eodem de adulteriis*; ſi ergo adulterii nulla
deprecatio eſt, minus homicidii, quod furto, & adul-
terio gravius eſt, ut multis ex cauſis probat *Tiberius
Decianus lib.* 9. *cap.* 17. & quidem narratum homici-
dium uti atrociſſimum reputandum eſt, quia prodi-
tionis qualitate fuit patratum, propter quam homi-
cida immunitate Eccleſiaſtica privatur, ut commu-
niter Canoniſtæ *in cap.* 1. *de homicidiis*, & nobilis li-
24 cet furca damnari minime poſſit, ut *in l. capitalium
§.* 1. *§. ſervi, & §. ſolent, ff. de pœnis*, tamen pro-
pter homicidium proditorium altioribus furcis ſu-
ſpenditur, ut per *Tiraquell. in tract. de nobilitate
cap.* 20. *num.* 116. Exemplo Judæ proditoris, qui vo-
25 luntarie ſe ſuſpendit, & in Gallia proditores divi-
duntur in fruſtra quatuor currentibus Equis, ut re-
fert *Gigas in titul. de proditorio quæſt.* 6. & uti com-
miſſum in majori Hebdomada, ideoque ſcandaloſum
erat, quia cauſa furti paucorum carolenorum, ideo
horribilius, pro crimine atrociſſimo nulla cadit du-
bitatio, quod minor non ſit excuſandus ab ordinaria
pœna, adeſt *Gloſ. in l. fere, ff. de regulis juris*, &
l. ſi quis in tantum, Cod. unde vi, Grammatic. *ſuper
Conſtit. Regni tit. de reſtitutione minorum num.* 3. &
4. Oddus *de in integrum reſtitutione quæſt.* 80. *num.*
102. & Dom. Præſ. Anton. Theſaur. *deciſ.* 161. *num.*
8. ibi dixit, tenendo opinionem Gloſ. *in dict. l. fere*,
quod ætati non ſubvenitur, nullum habebit locum in
atrocioribus, & Dom. Gaſpar Antonius filius *in di-
cta deciſ.* teſtatur, quod in vitio nefando minores 25.
annis ſi excedunt vigeſimum, tam agens, quam pa-
tiens ſolet ad morte condemnari, ſicuti in atrociſ-
ſimis, poſt decimum quintum, Principe conſulto,
ſolent puniri pœna ordinaria, quod inquiſiti de gra-
vi aſſaſſinio, cum excedunt vigeſimum annum, fue-
runt furca ſuſpenſi, & in fine teſtatur, quod etiam in
homicidio ſimplici, quod duos minores, unum an-
norum 24. ac alium decem, & novem, qui in via
publica cauſa furti quemdam occiderunt, Senatus ad
mortem condemnavit; delicta enim atrociora, ſive
atrociſſima non a concupiſcentia proveniunt, ſed ab
innata ſævitia, & animi feritate; Hinc ſi minor pro
parricidio non fuit pœna ordinaria punitus, ut refert
Præſes Menoch. adverto, quod ille minor erat anno-
rum ſexdecim, & fuit ei minorata pœna, etiam ob
nimiam patris ſævitiam, ut quoque Menoch. teſtatur,
& etiam quia ad tantum facinus fuit a matre ſeductus,
ut dicit Farinac. *quæſt.* 92. *num.* 108. unde ſi major
nul-

nullam mereretur veniam, & quod particula morti fuit traditus eſt deciſio penes Dom. Præſidentem 430. & licet Bernardus Cincio parricida morti non fuit traditus, ut refert Farinac. *d. num.* hoc fuit clementia Papæ Clementis, qui ordinariam pœnam ad quam fuit condemnatus, commutavit in triremium; Verum Jacobus Cincio frater Mallio fuit confeſſus, & in fruſtra ſciſſus, ſicuti Beatrix filia, & Lucretia Patrona uxor occiſi morti fuerunt traditæ.

Quinto, quod enunciata *pragm. de minoribus*, qua Judex habet arbitrium condemnandi minorem ad pœ-
26 nam ordinariam, conſiderata delicti atrocitate, perſonæ qualitate, delictorum reiteratione, ac cæteris aliis recte perpenſis circa dicta requiſita ita erat intelligenda, nempe *delicti atrocitate*, ſi crimen de jure communi, aut Statuto mortis pœnam continet, non autem quod pro crimine pœna ultimi ſupplicii reperiatur practicata, aut propter Doctorum opinionem, aut Judicum arbitrium, ne ſpecialia cumulentur *perſonæ qualitate*: nimirum ſi minor multum, aut parum a majori ætate diſtat, ſi valde doli capax, aut ſimplex eſt, non prout alii autumant, ſicuti Conſiliarius Campana *reſol.* 2. (ſalva pace tanti viri) ſi nobilis, aut plebejus ſit, quia nobilis mitius punitur,
27 quam Plebejus, quoniam in delicto capitali ſolum in modo diverſificatur pœna; nobilis enim decapitatur, ignobilis vero furca ſuſpenditur; *ac delictorum reiteratione*, ſi crimen atrox non eſt, in atrociori vero, aut atrociſſimo hoc requiſitum minime requiritur, alioquio *prag.* potius reſtringeret arbitrium Judicis, cùm de jure communi Judex in atrocioribus hoc habet arbitrium ſine reiteratione, ut in prædicta *l. auxilium*, §. *in delictis*, ibi: *In atrocioribus vero interdum quatenus miſeratio ætatis ad mediocrem pœnam Judicem perduxerit*, & declaratur hoc alia *Reg. prag.* promulgata anno 1695. poſt dictam *Prag. de minoribus*, nempe ſecunda de furtis, ex qua colligitur, quod *dicta prima prag.* ubi dicta requiſita recenſentur, fuit promulgata contra minores fures, ibi loquendo etiam contra minores, „ e per la terza
„ volta, ancorche non abbiano diecioтто anni, ſi deb-
„ bano punire, e condennare per detta G. C. della Vi-
„ caria, avendoſi ragione alla minore età; e con-
„ forme alla Prammatica ſopradetta ſopra detti ma-
„ rioli gli anni paſſati publicata, per la quale ſi con-
„ cede arbitrio di punirli di pena ordinaria, non oſtan-
„ te la minor età „. Io furto enim requiritur reiteratio cum levius ſit homicidio, & pro eo *neque de jure Divino*, *neque de jure Communi* pœna ultimi ſupplicii impoſita reperiatur circumſcripta *capit. Regni Ad hoc*, niſi contra conſuetum, ut *in l. capitalium*, §. *ſolent*, & §. *Graſſatores*, *ff. de pœnis*, & prout alii tenent pro bono regimine de conſuetudine etiam in furto magno; ſi igitur minor reiteravit in delinquendo, & delicta non ſunt de atrocioribus, tunc reiteratione attenta poteſt pœnam arbitrari uſque ad mortem proteſtative, & non neceſſitative, ut *dicta pragmatica* loquitur, quæ fuit promulgata anno 1557. & confirmata, & declarata *alia pragmatica*, ut dictum eſt, promulgata anno 1569.

Sexto, quod exemplum *Dom. Reg. Sanfelic.* in
28 enunciata *deciſione* relatum, ubi minorem pro homicidio quoque proditorio non fuiſſe morte punitum conſtat, ſed ad pœnam triremium condemnatum vita durante, & eam etiam a S. C. fuiſſe minoratam minime obſtabat; nam in dicta deciſione legitur, quod S. C. viſa perſona minoris decrevit illum eſſe detinendum in carcere per triennium, quo completo condemnavit ad remigandum per quinquennium, quæ formula conſueta eſt in M. C. contra delinquentem minorem, & ſic ex lectura decreti apparet, quod ille minor tempore quo homicidium proditorium patraverat, erat ætatis annorum quindecim, & multum diſtabat a majori ætate; nec in dicta deciſione apparet de qualitate proditionis, nec ex cauſa homicidii.

Propterea M. C. utrumque condemnavit ad mortem Carminum Scatola uti majorem, & Donatum Viglione licet minorem, tanquam majori ætati proximum arbitrio legis utendo propter enunciatas circumſtantias, & quia ſua malitia ſupplebat ætatem, juxta *Tex. in l. 3. Cod. ſi minor ſe majorem dixerit capitulo puberet*, *capitulo de illis* 9. & *capit. final. de ſponſalibus impuberum*, & forſan M. C. ad dictam condemnationem non deveniſſet, cum delictum morte majoris ſatis puniruum videretur, ſi is tanti facinoris auctor non fuiſſet; ſane hac cauſa diſſonum foret eum a laqueo liberare, quando etiam legitur in Sacra Pagina Exod. *cap.* 21. (*Si bos cornu percuſſerit virum*, & *mulierem*, *qui mortui ſunt*, *lapidibus obruetur*, &
29 *carnes ejus non comedentur*) ſi ergo Bruto, cui non eſt intellectus, Propter homicidium non parcitur, tanto minus ei, qui ætati proximus doli capax, miſeratione dignus non erat, juxta dictam *l. excipiuntur*, unde morti merito ambo traditi fuerunt, etiam Principe conſulto: cæterum in delictis, quæ concupiſcen-
30 tia, & aviditate committuntur minores excuſandi ſunt, quia hæc potius ætatis, quam pravæ voluntatis dicuntur, ſicuti a pœna ordinaria excuſandi ſunt, ſi aliorum conſilio, aut auxilio delinquunt; nam tunc
31 perſpicua minorum malitia minime conſideratur, hinc cum proponeretur deciſio in Urbe facta, & relata a Joſepho Ludov. *dec. Lucenſ.* 17. nempe fuiſſe laqueo ſuſpenſum puerum annorum 14. qui habenas equi
32 tenuerat cuidam Tabellioni Veneto, dum illum in via publica latrones derobaverant, non tantum rigida, ſed minus juſta M. C. viſa fuit, ſicuti alia relata a Farinac. *quæſt.* 92. *num.* 106. *in fine*, oempe quod in Arce Sancti Angeli, fuit per pedes ſuſpenſus quidam Adoleſcentulus, uti conſcius, & particeps fugæ, quam fecit ab ea Cæſar Giſanus, qui captus
33 fuit capite obtruncatus; cæterum in iis vero delictis quæ minores ex efferato animo committunt, ſcilicet animi malignitate, quæ creſcit ætate, a pœna ordinaria non excuſari ſub cenſura cenſeo.

Supradicta ſententia fuit a Populo bene accepta, & communi voto promulgata, me ſecundo in ordine, referente Domino Judice D. Octavio de Gaeta, cui ob propria, & ingentia Patris merita Neapolis majorem dignitatem exoptat.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXVII.

Arbitrium imponendi pœnam ultimi ſupplicii contra minorem quomodo practicandum.

SUMMARIUM.

1 *An Reus interrogatur non præcedentibus indiciis an interrogetur ad finem habendi indicia ex ore proprio.*

2 Pragm. 1. de minoribus *explicatur*.

De iſta reſolutione dixi ſupra, eam æquiparando ſuperiori reſolutioni, hic autem nota *nu.* 11. in atrocioribus ordinem ſervandum non eſſe, quomodo cumque oamque delictum claruerit puniri debere, & 13. interrogatos fuiſſe Reos legitimis non præceden-
1 tibus indiciis, prout requirebatur *num.* 2. ſed interrogati ſuper circumſtantiis ad finem habendi indicia ex ore proprio; quo caſu Judex valet, & debet interrogare de crimine ſuſpectum, ut teſtatur eſſe praxim, quod fuit practicatum reſolutione antecedenti.
2 Item *de prag. 1. de minor.* qua arbitrio judicantium permittitur, ut mortis pœna, vel mitiori minores puniantur, concurrentibus delicti atrocitate, perſonæ qualitate, & reiteratione *num.* 17. reſtringit eam ad fures ex *prag.* 2. *de furtis*: quod facit etiam infra *reſolut.* 3. *num.* 18. ne jura communia reſtringerentur potius, quam ampliarentur, ut inquit, verum de atrocitate loquens *pragm.* quæ iſta in furto, quam explicat.

Plura de iſta *pragm.* diximus ad Cap. 10. Prax. Criminalis, ubi commentarium addidimus.

RE-

RESOLUTIONIS VIGESIMÆOCTAVÆ.

ARGUMENTUM

Major ætas quomodo probanda, & an ex aſpectu a Judice arbitretur.

SUMMARIUM.

1 *Conſiliarius Dom. Franciſcus Gaſcon laudatur.*
2 *Reus tormento mala conſcientia ſine tormentis ſui ſponte confitetur.*
3 *Pœna regulatur a cauſa, & qualibet quomodo colorata pro evitanda morte eſt ſufficiens.*
4 *Ætas probatur baptiſmatis fide, teſtibus, vel numerationis fide.*
5 *Ætatis probatio ex aſpectu periculoſa eſt.*
6 *Capilli, & barba probationem de ætate non faciunt.*
7 *Homicidii voluntarii pœna mortis eſt naturalis cum de jure poſitivo, tum de jure Divino, tum ex veteri, tum ex novo teſtamento.*
8 *Probationum nulla fortior, quam confeſſio.*
9 *Torquatus Taſſus expenditur.*
10 *Cauſa injuſta, & quando colorata, quando excuſat delinquentem, ut is pœna ordinaria haud puniatur, per Authorem explicatur.*
11 *Textus in* l. doli verbum ff. de ſervo corupto *Text. in l.* 3. §. generaliter, ff. de liber. hom. exhibendo *ac Text. in l.* igitur, ff. de liberali cauſa expenduntur.
12 *Ætatis probatio ex aſpectu a lege eſt introducta, & in praxi recepta.*
13 *Litterarum comparatio committitur peritis, verum in ea Judex intervenire debet, & de ratione.*
14 *Finium Regundorum quæſtio per Judicem, & peritorum conſilio terminatur.*
15 *Damnum, & atrox injuria ex aſpectu quoque æſtimatur.*
16 *Bartoli doctrina recenſetur in arbitranda ætate ex aſpectu.*
17 *Ætatis probatio ex aſpectu a Judicis pendet arbitrio, juxta Authoris opinionem.*
18 *Pragm.* 2. de minor. *per Authorem interpretatur, & declaratur.*
19 *Praxis M. C. in probanda ætate ex aſpectu.*

HAbebamus quidem ab antiquis Hiſtoricis traditum eo uſque progreſſam aliquando impudici amoris inſaniam, ut ſæpe in odia, & necem (quod vix credibile eſſet) ipſe amor degeneravit. Hinc legimus apud Cornelium Tacitum, Octavium Sagittam Plebis tribunum, cum noctem unam a Pontia Amaſia in amoris ſolatium impetraſſet, eadem ipſa nocte illam, quam tantopere concupiverat, occidiſſe. Adeo mutantur leviter in humano pectore male effrenes, & injuſti affectus, quos ratio non moderatur. Haud diſſimile factum perpetratum Neapoli noſtro quoque ævo experti ſumus, de quo in reum noſtra M. C. acerrime animadvertit.

In ultimo menſe Julii 1693., quo tempore ingens calor cuilibet moleſtiam affert, in hac Civitate juvenis Xaverius de Luca Franciſcam Tropea ipſius amaſiam rogavit, ut ſolatii gratia illa nocte aliquantulum per Civitatem incederent, ſicuti poſt nonnullos amoris actus domo exierunt, iter cœperunt verſus locum, ubi dicitur, *Monte Santo*, de quo facto duæ mulieres, quæ inſimul cum Franciſca habitabant depoſuerunt, ſed quia domum non rediit, & mane primo die Auguſti fuit pluribus vulneribus in enunciato loco extincta reperta, habita de ſupradicto facto noti-
1 tia a Conſiliario D. Franciſco Gaſcon viro doctiſſimo primo M. C. Decano, ſtatim ſua diligentia fuit dictus Xaverius captus, & interrogatus de dicta Franciſca, a ſua propria conſcientia convictus ſponte
2 Curia pro Tribunali ſedente in M. C. confeſſus fuit, eam pluribus cultri ictibus occidiſſe, ex cauſa quia Franciſcam deamabat, ita quod ab ea ſe faſcinatum credebat: unde ut a faſcino liber eſſet, eam occiderat; Interrogatus vero de ſua ætate illam ignorare reſpondit, ſed in confeſſione fuit notatus *major*, *ac ex aſpectu*, & ad majorem cautelam, quatenus opus fuiſſet juramentum ei fuit præſtitum cum Curatoris interventu; in hac cauſa procedente M. C. uti Delegata vigore reſcripti S. E. fuit ei datus terminus horarum viginti quatuor, adverſus præfatam confeſſionem, eoque compilato, præcedente Fiſci inſtantia pro morte, nocte ſequenti fuit ad dictam pœnam condemnatus, & laqueo ſuſpenſus; quæ ergo pro Reo, ac pro Fiſco ponderata fuere, quia non illepide dicta ſunt, ut rei dubiæ in futurum reſolutio habeatur, in præſenti annotare mihi placuit.

Primo pro Reo quod (ut congrua pœna locum habeat) ſemper cauſa intuenda eſt *l. Clarum de furtis*, & in crimine capitali, ut homo in Republica conſer-
3 vetur; quælibet cauſa etiam injuſta, fatua, & quomodo colorata, & irrationabilis ſufficiens eſt pro evitanda morte cum dicta cauſa, quæ inducit hominem ad delinquendum, excuſat a dolo, ut notant *Emanuel Suarez in communibus opinionibus J. D. n.* 113 *Villalob. in communibus J. C. a.* 216. *Boſſius titulo de decretis medit. n.* 29. *Menoch. de recuperanda poſſeſſion. remed.* 3. *num.* 624. *& remed.* 5. *num.* 55. *Tiraquell. de pœnis temperandis cauſa* 43., *& Farinac. eodem titulo quæſt.* 90. *num.* 4. *in fine*, qui more ſolito Doctores quamplures allegat ex *Text. in l. igitur ff. de liberali cauſa*, ibi *juſtis rationibus ductus vel non ductus*, & in hoc etiam ponderarum, quod ſi dicta cauſa non excuſat a toto dolo, excuſat tamen a tanto, & conſequenter delinquentem ab ordinaria pœna, ſpecie in homicidio, *ex Gloſſa in l. plagii*, *l.* 2. *Cod ad l. Flaviam de plagiariis*.

Secundo, quod dictus Xaverius erat minor, quam minorem ætatem ipſum factum comprobat, nam ſi major ætate eſſet, in qua perfectum judicium habetur, crimen hoc pro minori crimine evitando utique non commiſiſſet.

Tertio, quia M. C. reputavit eum, & habuit in confeſſione pro majori ex aſpectu, & cum pœna regulatur etiam ex ætate, hæc a Fiſco probanda erat,
4 vel per baptiſmatis fidem juxta *pragm. de Parochis*, aut per teſtes idoneos de natalibus deponentes, cum ſcientiæ cauſa, aut ſaltem per numerationis fidem cum probatione ex aſpectu, quæ deducitur ex *tex. in l. ſi minor majorem ſe dixerit*, & ex *tex. in l. minor* 33. *ff. de minoribus viginti quinque annis*, valde pe-
5 riculoſa ſit, ut ex citatis juribus, & præſertim ex *d. l. minor*, ibi. *Ex aſpectu corporis falſo probaverit præfatam ætatem*, & notat *Gloſ. falſo ut major appareret permiſit barbam creſcere & capillos magnos deferebat*: Capilli igitur & barba de ætate probationem
6 non faciunt, & eadem *Gloſ. in verbo perfectam*, inquit, *quod in hoc caſu Judex ſecundum conſcientiam judicat*, ac *Conſil. Gram. deciſ.* 48. de hac probatione loquendo eam admittit, ſi patenter, & in dicta deciſione habetur quod M. C. inquiſitum non reputavit majorem, ſolum ex aſpectu, ſed per fidem libri numerationis.

E converſo pro Fiſco, & primo quod crimen erat homicidium non in rixa, ſed cum appenſamento
7 patratum, cujus pœna mortis eſt naturalis, non ſolum de jure poſitivo, ut *in l.* 3. *Cod. de Epiſcop. Aud.* ibi. *Homicida quod fecit, ſemper expectat, & in conſtit. Regni* incipiente *terminum vitæ*, ſed etiam de jure Divino, tum ex veteri teſtamento ut in *Geneſi cap.* 9. *quicumque fuderit humanum Sanguinem, effundetur ſanguis ejus*, *Levit. cap.* 24. *Exodi cap.* 5., *& Deut. cap.* 20., tum ex novo teſtamento. *Matth. cap.* 26., *&* 5. *& Dom. Jeſus Chriſtus Petro*, ait *Mitte gladium tuum in vagina*, *qui gladio enim ferit, gladio perit*. Item hujus criminis reus erat ſponte confeſſus, & contra confeſſum partes Judicis non ſunt, niſi in condemnando, nulla in mundo fortior proba-
8 tio eſt, quam confeſſio, ut notat *Gloſſ. in l.* 1. *Cod. de confeſſo*, & communiter Doctores, & quod ponderata cauſa ad mortis pœnam leniendam ſufficiens non

erat, debet enim confeſſarium adire; nam pœni-
9 tentiæ Sacramento a peccati labe liber quippe foret: hinc bene Torquatus.

Sol la grazia del Ciel quanto hai d'immondo,
Può render puro; al Ciel dunque converſo
Riverente perdon ricchiedi, e ſpiega
Le tue tacite colpe, e piangi, e prega.

Rurſus nunquam cauſa fatua & injuſta, aut quomodo colorata excuſat delinquentem a dolo in iis, quæ de jure Divino, naturali, & Gentium prohibita reperiuntur, quæ circa illa juris præcepta tendunt, nempe honeſte vivere, alterum non lædere, jus ſuum unicuique tribuere; porro ſi is qui aliquid agit, & credit, quod illud non ſit delictum, ex aliqua injuſta, & irrationabili cauſa non excuſatur a dolo, & a pœna, ſi factum intrinſece eſt malum a jure Divino, Natura-
10 li, & Gentium prohibitum; ridiculum enim foret illud, quod naturæ, & rationi eſt contrarium, quod cauſa fatua reputetur non delictum, quando communiter pro delicto habetur, ſic enim regula magnum quidem contineret abſurdum, cum nunquam delictum condigna plecteretur pœna, & hominibus ad delinquendum liberæ concederentur habenæ, ſed in his contraria procedit regula, quæ deducitur ex *text. in l. dolo verbum, de ſervo corrupto*, ibi: *Vel alia probata, atque juſta ratione, & ex Tex. in l. 3. §. generaliter ff. de libero homine exhibendo*. Cæterum in iis, quæ a lege particulari ratione, vel a Statuto prohibita ſunt, locum habet illa regula, quod quælibet cauſa injuſta, & quomodo colorata e dolo excuſat, & conſequenter a pœna; ea enim ideo mala ſunt, quia a lege ſolum prohibita ſunt, ſicuti armorum aſportatio, auri, & argenti, aliarumve rerum
11 e Regno extractio, eaque omnia, quæ contra Prætorum banna fiunt, in quibus credulitatis ratio operatur, & procedit *Text. in l. ſequar ff. de liberali cauſa*. Item procedit regula, quoties cauſa, ea qua inductus eſt, ſi verificata eſſet, factum non contineret delictum, ut puta, ſi hominem occiderit, quia credidit eum eſſe forjudicatum; excuſatur enim, ſi injuſtis rationibus fuerit ductus, vel ſi furtum commiſerit in ſocium rationibus ductus, & ſi injuſtis, quod ille in ſocietate fraudem fecerit. Cæterum cauſa etiam injuſta excuſat a tanto, & ab ordinaria pœna, ſi humano modo loquendo, aliqua commiſeratio erga delinquentem conſideratur, id quod ad Judicis arbitrium remittitur, & in hac materia hæc eſt vera doctrina.

Secundo, quod inter probationum ſpecies probatio eſt per aſpectum a lege introducta, & in praxi re-
12 cepta, ut in literarum comparatione, *l. comparationes, Cod. de fide inſtrum.*, quæ peritis committitur, & per Judicem ſuo arbitrio fieri poteſt: nam ſi bonus eſt peritus, Judex eſt optimus, & per peritiam, & probitatem, & ſi peritis comparatio committitur,
13 meo judicio ſemper Judex tenetur intervenire, quia hæc probatio oritur ex oculorum inſpectione, intelligentia, & judicio, in his enim, quæ Judex intelligit, potius tenetur ſibi, quam teſtibus credere, ut notat *Cancer. a lib. 1. cap. 13. num. 29.*, *& additio ad Petrum Bellug. rubr. 10. nu. 11. lib. 1. item in finium regundorum. quæſt.* quæ ex aſpectu per judicem, & peritorum conſilio terminantur, *at in l. ſi in irruptione 8. §. ad officium finium regundorum*: Item per
14 aſpectum damnum æſtimatur, ut in *l. eadem, ff. de ....*, ibi: *at aſpectu atrox injuria æſtimetur*, ut puta in incendio, & arborum incidione, ita & ætas
15 per aſpectum probatur, ut in *citat. Jurib.*, & dicit *Bartol. in dicta l. minor, & in l. de ætate, ff. de minoribus vigintiquinque annis*, in qua repetitione *nu.* 9. duo ad majorem declarationem præmittit: Primo, ut inquit, in eo, quod eſt cognoſcibile per aſpectum ſecundum communem hominum notitiam, & in eo ſufficiens eſt redditio rationis in teſte per aſpectum, licet illud in judicio intellectus conſiſtat *l. ſi quando ff. de auro, & argento, l. cum concordantibus*. Se-
16 cundo ponit, quod non eſt cognoſcibile per aſpectum ſecundum hominum peritiam, ſed ex arte ejus, & in eo non eſt ſufficiens rationis redditio in teſte per aſpectum, ſed debet tunc aſpici per Judicem, ſeu Peritos, & in propoſito in probanda ætate ita diſtinguit, quod ſi inter illud, quod aſpectus incidat, & illud de quo quæritur, eſt tantus exceſſus, quod per aſpectum eſt cognoſcibile ſecundum communem hominum peritiam; & tunc reddit teſtis ſufficientem rationem aſpectus, & facit plenam fidem, & allegat *Text. in l. cum de ætate, Cod. de probation.* aut eſt modici exceſſus, & tunc debet fieri per Judicem, vel per peritos, quibus committeret Judex, & allegatur *Text. in dicta l. minor vigintiquinque annis*, & ponit regulam tam in cognoſcendo ætatem minorem, ſcilicet in qua ætate erat criminis reus; exempli gratia, Titius cum de facto quæritur in tali tempore, ac in cognoſcendo majorem ætatem, quæ ut cognoſcatur in qualibet ætate deſiderat annorum exceſſum, ex quo æſtimanda ſit ætas, ut ad cognoſcendum ætatem duodecim annorum, deſiderat quadriennium, ad ætatem 25. annorum quinquennium, & in fine dicit, quod quanto quis eſt antiquior, tanto requiritur major exceſſus, & quod quanto quis eſt minor, tanto facilius ex modico exceſſu cognoſcitur ætas, ut *in l. 1. §. de inſpiciendo, ff. de ventre inſpic.*, & concludit, quod ille autem exceſſus non poteſt probari per legem, ſed
17 ſecundum motum animi mei, hinc bene inquit *Conſil. Gramm. ut ſupra* quod Judex, quando judicat per aſpectum, judicat ſecundum conſcientiam, unde dico, quod hæc probatio pendet a Judicum peritia, & intelligentia, ac arbitrio regulando a juvenia corporatura, barba, ejuſque loquela, in qua malitia conſideratur, atque prudentia, hæc enim probatio merito a jure probata eſt; nam finge caſum, nempe atrox crimen a juvene ultramontano commiſſum, qui de ætate interrogatus, malitioſe ſe minorem facit, ſi hæc probatio per aſpectum deficeret, utique juſtitia contempta remaneret; ſi tamen de facili de ætate per baptiſmatis fidem, vel teſtibus, alioque modo certitudo haberi poteſt, hæc ſive alia diligentia a Judice omittenda non eſt, in præſenti caſu M. C. tum ratione corporaturæ, tum pilorum, qui in toto corpore uſque ad crura exiſtebant, reputavit dictum Xaverium non ſolum majorem decem, & octo annis, ſed majorem viginti duobus, itaut etiam attenta *Bartol.* doctrina de prædicta ætate majori, quæ in Regno eſt annorum decem & octo, dubitandum non eſſet.

Tertio fuit conſideratum, quod crimen a Xaverio patratum erat graviſſimum, quia homicidium conſiderando ultra ea, quæ de hoc crimine notat *Tyber. Decian. tit. de homicid.*, *lib.* 2. aliquando non tantum corpus, ſed animam occidit, ſi ingratia Dei anima non repetitur, & quod erat proditorium, nam Franciſca nullo modo de Xaverio præcavere poterat propter mutuum amorem, de quo etiam paulo ante dictum, ſigna majora dedit, uti mulierum teſtimonio? unde & ſi major non eſſet, etiam
18 morte puniri poterat, attenta *Reg. Pragm. 1. de minoribus*, qua Judicantium eſt arbitrio datum, an ordinaria vel mitiori pœna minores delinquentes puniendi ſint, conſiderata delicti atrocitate, perſonæ qualitate, delictorum reiteratione, cæteriſve aliis conſiderandis recte perpenſis: Primum enim requiſitum de atrocitate delicti in præſenti ſatis erat conſideratum, ſecundum de perſonæ qualitate fuit dictum, quod quatenus Xaverius eſſet minor, majori ætati valde proximus erat, cum non tantum lanugo in facie, ſed pilus appareret, quo caſu etiam ante *Pragm.* in jure communi fuit practicata pœna ordinaria, ut in *l. excipiuntur 14. ff. ad Sen. Conſult. Syllan.* Tertium tandem requiſitum de reiteratione, licet *Dom. Reg. Revert. deciſ.* 525., *& ibi Dom. Reg. Marin.*, *ac quotidianar. reſol.* 179. *num.* 8., *& Dom. Reg. Sanfelic. dec.* 57., *ac Oddus de in integrum reſtit.* profiteantur, quod cumulative concurrere debet cum aliis duobus, tamen fuit conſideratum in contrarium, quod dicta *Pragm. de minoribus* declarabatur alia *Pragm. ſcilicet 2. de furtis* ubi habetur, quod *Pragm. 1. de minoribus* fuit promulgata propter in frequentia furtorum, quæ committebantur in hac Civitate, & contra minores fures, qui cum conſiderent, quod propter ætatem pœna ordinaria ferendi non erant, frequenter furta committebant, furtum enim non reputatur ita grave, ut homicidium, adulterium, crimen falſi,
alud-

aliudque crimen, pro quo pœna ordinaria Jure committenti indicta eſt, ideoque fuit poſitum tertium requiſitum de reiteratione, præterquam quod præcitati DD. requiſitum hoc non deſiderant in atrociori, ſive atrociſſimo crimine; unde iſtis ponderatis fuit morti traditus, & juſtitia bene a Populo accepta, & hic non prætermitto, quod ætatis cognitio per aſpectum, teſtibus non committitur, nec interponitur decre-
19 tum, ſed Juvenis in Aula obſervatur, & ſi Dominis Judicibus videtur major, licet in depoſitione ipſe ſe minorem fecit juſſu eorum ponitur in ea, *verum ex aſpectu major*, nec prætermitto, quod is in termino ætatem probare poteſt, & ſi alienigena eſt, congruam dilationem petere, quæ dilatio ei concedenda eſt, niſi calumnioſe petatur, ut quia ex corporatura, & pilo, aliuſve, ut ſupra conſideratis, major appareret.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXVIII.

Major ætas quomodo probanda, & an ex aſpectu arbitretur.

SUMMARIUM.

1 *Auctor explicat* Pragm. 1. de criminibus.
2 *Cognitio ætatis ex aſpectu.*
3 *In ætatis cognitione ex aſpectu non apponitur decretum, ſed in depoſitione dicitur*, ex aſpectu major.
4 *Reus in termino.*

IN hac reſolutione habetur, quod interrogatus ut ſuſpectus Xaverius de Luca de Franceſca Tropea re-
1 perta occiſa confeſſum fuiſſe de occiſione, ut liberaret ſe a faſcino, ſive dicas malia, qua putavit ab illa ſe infectum, deperiit enim ea; & fuit morti traditus, ut major annis, ita ex aſpectu reputatus, & ſi eſſet minor annis, dicit quod etiam eſſet morti tradendus ex delicti qualitate, nempe homicidio, explicans *Pragm. 1. de minoribus*, prout in reſolutione præcedenti.

2 Cæterum belliſſime diſputat de cognitione ætatis ex aſpectu, & quomodo facienda, & quomodo facta; ubi habes etiam cautelam M. C. recipiendi diſpoſitionem illius, qui quodammodo dubitabatur eſſe minor, dando ſcilicet ei ad majorem cautelam juramentum cum Curatoris interventu.

3 Nota etiam, non interponi decretum de cognitione majoris ætatis per aſpectum, ſed ſolum in depoſitione ejus, qui ſe dicit minorem, additur, *verum ex aſpectu major*.

4 Et nota, quod Reus in termino ætatem probare poteſt, & datur terminus ad probandum, ſive congrua dilatio, ſi alienigena ſit, niſi fraus adſit in dicta dilationis petitione, nempe calumnioſa videatur petitio dictæ dilationis.

RESOLUTIONIS VIGESIMÆNONÆ

ARGUMENTUM.

Capitulum Regni *ad hoc de furtis*, quo ultimi ſupplicii pœna imponitur pro furto unciam excedente ut procedat, an uncia intelligi debeat de effectivo valore aut de legali & exceſſus unciæ quatenus eſſe debeat.

SUMMARIUM.

1 *Delictum in genere furti, exiſtentia rerum domi earumque deficientia, ac Domini conqueſtu ejuſque legalitate, bene probatur. Imo accedente Reorum confeſſione, etiam quod non conſtat de legalitate Domini rerum ſatis probatum dicitur n. 3. & 4. & ita practicatur in Regno.*
2 *Teſtes in termino non producti in criminalibus recipiantur uti promptuarii, ſcilicet non interrogantur ſuper articulis, ſed in genere, quid deponere habeant in Reorum favorem, & circa factum.*
5 *Inventio rerum furatarum penes aliquem magni ponderis eſt, & expenditur doctrina Cujacii in* l. Incivilem, C. de furtis.
6 *Judicis officium in confeſſo non eſt, niſi in condemnando.*
Confeſſione nulla major probatio in Mundo, ibid.
7 *Capitulum Regni* Ad hoc *fuit promulgatum a Carolo Primo, propter Regni tranquillitatem.*
8 *Crimen ubi frequentius, ibi durius eſt puniendum.*
9 *Capitulum* Ad hoc *non practicatur, niſi concurrentibus qualitatibus aggravantibus, quæ numerantur.*
10 *Domus unicuique refugium eſt tutiſſimum.*
11 *Conſuetudo peccandi operatur, ut pœna augeatur.*
12 *Pœna ordinaria, ſi propter ætatem minoratur, minor condemnatur ad remigandum, & in carcere detinetur, donec ad ætatem pervenerit validam, & ita practicatur in M. C.*
13 *Rigor legis cum temperamento benignitatis ſubſequi debet, quando benignitas non eſt contraria, rationi, ſed naturalem continet æquitatem, num. 20.*
14 *Capitulum Regni* Ad hoc *fuit conditum in anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo, quo tempore Regnum furibus infeſtabatur, & quare.*
15 *Uncia auri æſtimata ducatorum ſex erat ſumma magni momenti, & de ratione.*
16 *Loca, & tempora operantur, ut rerum pretia diminutionem habeant, & augmentum.*
17 *Unciæ valor in pœnis infligendis intelligi debet de effectivo valore, non autem de legali, ſicuti in ſtipulationibus calculatur; ponderantur verba Capituli, & in propoſito expenditur doctrina Pauli de Caſtro in* l. ſi duobus Cod. de commun. de legatis.
18 *Exceſſus unciæ conſideratus in cap.* Ad hoc *remittitur Judicis arbitrio.*
19 *Capitulum* Ad hoc, *quia abolitum pœna pro furtis commiſſis cum qualitatibus Judici remanet arbitraria, & nonnulla ponderantur per Auctorem.*
20 *Severitas legum cum temperamento benignitatis ſubſequi debet.*
21 *Summa juſtitia, & ſumma miſericordia vitam continent.*
22 *Tex. in cap.* omnis 45. *diſtinctione per Auctorem declaratur.*
23 *Circumſtantiæ pœnam augent, & minuunt dummodo diminutio, augmentum rationem naturalem non excedat.*
24 *Incorrigibilis non dicitur, qui non eſt correctus.*
25 *Pœna mortis pro tribus furtis non practicatur, niſi pro unoquoque furto triremis pœna ſubmereatur, & ita in M. C. practicatur.*
26 *Ætas viginti quinque annorum de jure comuni habetur pro perfecta, qua perfectam judicium homines habere communiter æſtimantur.*
27 *Judex ſemper ante oculos æquitatem habere debet & condemnationem populo gratam*, ibidem.

FUrtorum punitiones non ſolum diverſis Regioni-
bus diverſo jure inferuntur, imo ex iiſdem ſæpe
Regionibus temporum mutatione diverſas pænas mo-
do leviores, modo graviores furtorum Rei luerunt.
Apud Lacædemonios enim non ſolum impunes legi-
mus, ſed fere laudatos fures, qui furari callide ſci-
rent, ut deprehendi non poſſent, & ita probe furta
abſcondere, ut ablatæ res non reperirentur. Apud
Romanos duplum, & quadruplum furti pœna non
exceſſit, & non niſi pecuniaria fuit, ut res pro re ſanguis
pro ſanguine compenſaretur, quam rationis pœnam
veteres dixere. Noſtris autem Regni moribus diver-
ſo Jure ſumus uſi diverſis temporibus: Aliud autem an-
te Caroli Regis conſtitutionem, aliud ipſe Carolus
Rex ſancivit, quod mitigatum eſt ſubſequentibus æta-
tibus; & quia multa diſcuſſa ſunt in M. C. circa præ-
dicta in ſubſequenti themate, ideo apponere hanc re-
ſolutionem libuit.

A domo Illuſt. Marchionis Sancti Luciti, de nocte
cum ſcala contrectata fuere ſequentia bona, videlicet
par unum calceorum, par unum ocrearum ex pelli-
bus juvencæ Belgicæ, linteum unum, ſtragulum unum,
mappulæ ſex, quæ non erant novæ, ſed fuerant in uſu,
& conſtito in genere de eorum exiſtentia domi, ac po-
ſtea de deficientia, & de inventione ſcalæ prope do-
a mum uti ſuſpectus primo fuit captus Nicolaus Roſa
de Civitate Capuæ ætatis ſuæ annorum decem, &
novem, quia pro aliis duobus furtis parvæ conſide-
rationis exfractatus fuit a Provincia, & dicto Illuſtri
Marchioni inſervierat, penes quem fuerunt reperti
calcei, in ejus domo in abſcondito linteum, atque
ſtragulum quoque inventa, & captus in ea Petrus
ejus frater annorum quindecim, in M. C. pro Tribu-
nali ſedente ſuper dicto furto interrogati, ſponte il-
lud agnoverunt: Nicolaus enim confeſſus fuit quali-
ter caulans a Provincia, non habens pecuniam, qua-
liter faceret, & viveret, conſilium habuit cum Petro
ejus fratre de committendo furto a prædicta domo, &
quod habita fratris voluntate de nocte a vicino po-
mario cum illius auxilio ſcalam apprehendit, & ap-
poſuit ad Feneſtram coquinæ, quæ erat aperta; ac il-
lam ingreſſus ſupradicta ſurripuit bona, prout ita
confeſſus fuit dictus Petrus, quod ocreas, & map-
pulos vendiderunt paucis carolenis emptorem denun-
ciando, qui eas ſtatim exhibuit in M. C. quæ bona re-
perta, & ab tempore exhibita, fuerunt appretiata
per duos peritos, & æſtimata valoris ducatorum octo,
ac carolenorum ſeptem, facta quoque eadem recogni-
tione fuit impartitus terminus horarum vigintiqua-
tuor, tam dicto Nicolao, ac Petro adverſus eorum
confeſſiones, in quo termino ab eorum Advocato,
fuit articulatum ocreas non aſcendere ad valorem du-
catorum quatuor, prout apparebat apprecium; &
quia teſtes fuerunt producti poſt terminum tamquam
2 promptuaris recepti fuerunt, & ſecundum praxim
non interrogati ſuper articulos, ſed quid ſciebant, &
deponere intendebant, in illorum beneficium, & re-
ſponderunt, quod tanquam periti fuerunt vocati pro
appretio ocrearum, quæ ſi erant ſecundum modernio-
rem uſum, vulgo, *a mezza tromba*, eorum valor, &
ſi novæ aſcendebant ad ſummam ducatorum quinque,
ſi fuerunt in uſu ad ſummam carolenorum viginti
quinque, vel carolenorum triginta, qui teſtes periti
erant numero quatuor, & ita recepti, valor dictarum
ocrearum poſtremæ ſummæ erat, compilato proceſſu
Fiſcus contra Nicolaum inſtetit pro morte, contra
Petrum vero pro triremibus, & detineri in carcere,
3 donec is ad perfectam ætatem pervenerit, Etenim
primo ponderavit, quod in genere plene conſtabat
furtum, nempe de exiſtentia prædictarum rerum do-
mi, & de ſcientia per depoſitiones familiarium, ju-
xta *text. in l. venſu C. de repudiis*, & per conqueſtum
habitum a Curatore rerum domus, & licet in proceſ-
ſu non appareat de Curatoris legalitate, quod hæc pro-
batio accedente reorum confeſſione, ut in caſu præ-
ſenti non erat neceſſaria; quimmo quod in furto re-
rum, quæ palam non detinentur, ut pecuniæ, & gem-
mæ & aliæ, delictum in genere ſatis probatum erat
4 querela, aut Domini conqueſtu etiam ſi non appa-
ret in proceſſu de bona ejus qualitate accedente rei
confeſſione, quæ doctrina in hoc Regno uſu recepta
eſt.

Item ponderatum, quod in ſpecie aderant reorum
confeſſiones præcedentibus indiciis receptæ cum præ-
5 cederet rerum furatarum inventio, quæ magnæ pon-
deris eſt, *ut l. in civilem rem. 2. & in l. civile Cod. de
furtis*, cujus ſunt verba: *civile eſt quod a te adver-
ſarius tuus exigit, ut rei quam apud te fuiſſe fate-
tur, exhibeas venditori, nam a tranſeunte, & igno-
to te emiſiſſe dicere non convenit volenti evitare alte-
ram a bono viro ſuſpicionem*, imo *Cujac. in dicta l.*
*inquit, eum, apud quem furtum inventum eſt, cade-
re in ſuſpicionem furti etiamſi dicat, vel edoceat, a
quo enim rem acceperit, poſſe enim a fure accepiſſe
ſciens, & fur eſt, l. ancillam in fine Cod. de furtis*:
quod in confeſſione Judicis officium non eſt, niſi in
condemnando, ut communiores Criminaliſtæ faten-
6 tur; quia in Mundo nulla major probatio, quam
oris proprii confeſſio, *gloſ. in l. 1. Cod. de confeſſis*, quod
enunciatum furtum unciam excedebat, pro quo in
hoc Regno ultimi eſt ſupplicii pœna; attento Capi-
tulo, incipiente *Ad hoc, de furtis*, condito a Caro-
lo Primo ob bonum publicum, ut in principio Ca-
7 pituli habetur ibi: *ad hoc ut bona noſtrorum fidelium,
ſub ſecuritate noſtra tuta permaneant*; quia in hoc
Regno frequentia ſunt furta, expediens erat, illud
promulgare Capitulum. Hinc *Adrianus Proconſul
Bætica* ita reſcripſit: *Abigei cum duriſſime puniun-
tur, ad gladium damnari ſolent, puniuntur autem
8 duriſſime, non ubicumque, ſed ubi frequentius eſt
id genus maleficii, ut in l. 1. de abigeis*, & licet ri-
gidum æſtimetur, concurrente tamen aliqua circum-
ſtantia aggravante, ut puta commiſſum cum clavibus
adulterinis, cum fractura januæ, vel feneſtræ, ſive
9 cum ſcala, ſicuti in præſenti caſu propter majorem
furis malitiam hodie practicatur, teſte *Conſiliar. Giz-
zarell. deciſ. 13. Com. Reg. Sanfelic. deciſ. 35. 46. & 242.
Dom. Reg. Tapp. in dicto cap., Dom. Reg. Merlin. con-
trov. 16. num. 14.*, omiſſis aliis, quæ ſcalæ circum-
ſtantia non parvi momenti eſt, cum per eam fures
ingrediantur domum, quæ unicuique tutiſſimum re-
fugium eſt, juxta *tex. in l. plene de in jus vocando*,
10 & prætitatis; ut hoc committeret furtum, opus
fuit habere ſcalam graduum triginta, & demum, quod
dictus Nicolaus erat pro duobus furtis ex tractatus, &
conſequenter morte dignus: contra enim conſuetum
11 pœna ſemper eſt exaſperanda, juxta *tex. in l. capi-
talium, §. ſolent ff. de pœnis*, cum concordantibus,
& juxta *deciſ. Sanfel. 39.* ubi contra quemdam pro
12 tertio furto ducatorum quadraginta, & confeſſum
ſine qualitate aggravante commiſſo, pœna ultimi ſup-
plicii fuit practicata, & Petrus vero triremis pœna
erat caſtigandus, & donec ad ætatem perfectam per-
13 veniret in carceribus detinendus, juxta praxim M. C.
quando propter ætatem minoratur pœna ordinaria
hæc pro Fiſco.

Sed e converſo pro Reis prædictam inſtantiam lo-
cum minime habere tum reſpectu juſtitiæ, tum be-
nignitatis, quando hæc in lege fundatur. Si non eſt
contra rationem, ſed naturalem continet æquitatem
reſpectu juſtitiæ, quod capitulum *Ad hoc* fuit con-
14 ditum a Sereniſſimo Carolo I. in anno milleſimo du-
centeſimo ſexageſimo; quo tempore Regnum furibus
infeſtabatur, quia propter bella homines ad malum,
15 & ad furandum erant aſſueti, eoque tempore uncia
nummorum aureorum, æſtimata ducatorum ſex erat
ſumma magni momenti, cum omnia bona in Regno
16 vilius habeantur, ſed quæ tunc vilius, nunc carius
habentur, ſed quid mirum ſi quatuor ſæcula, & qua-
draginta anni tranſierant; ſane *Paul. in l. pretia re-
rum, §. nonnulla ff. ad l. Falcid.* inquit. *Nonnulla ta-
men pretii varietatem loca, temporaque afferunt*;
quod in præſenti unciæ valor eſt aureorum decem
17 & octo, & de valore in pœnis infligendis, hæc in-
telligentia ſumenda erat, nempe de effectivo valore,
non autem de legali, ſicuti in ſtipulationibus calcu-
latur, & ex dicto capitulo bene deſumitur, etenim
pro furto in rebus auguſtalem valentibus fur fuſtiga-
tur, mercatur in fronte, & a tota Provincia bandi-
tur; hinc *Paul. de Caſtro in l. ſi duobus Cod. commu-
nia de legatis* dicit, quod ſi lex, vel ſtatutum pro
aliquo delicto imponit pœnam centum aureorum, de-
bet intelligi de illis aureis, qui currunt tempore de-

licti commiſſi, ea ratione, quia lex ſemper loquitur,
& ſic habetur, ac tunc lex lata, vel ſtatutum factum
fuiſſet.

Inſuper, quod ſumma ultra unciam cum non eſſet
a Rege in dicto capitulo terminata, remanebat in Ju-
18 dicis arbitrio, quod utique valde iniquum foret mor-
tis pœnam arbitrari pro pauca ſumma carolenorum
excedante, & amplius quod cum prædictum capitu-
lum uti rigoroſum per non uſum ſit abolitum pœna
contra fures etiam pro furtis commiſſis cum qualita-
tibus Judici arbitraria remanebat, attenta qualitate
perſonæ, ſi incorrigibilis, vel ſpes emendationis ade-
rat, ac attento tempore ſi frequentiora ſunt delicta,
19 quia multis graſſantibus opus eſt exemplo, ut inquit
Juriſconſultus in l. aut facta §. evenit ff. de pœnis;
item habita conſideratione, ſi Dominus rei furatæ eſt
in aliqua culpa, vel non; inquit enim *P. Granata: Arca apierta el hombre pecca*, aliiſve a prudenti Ju-
dice conſiderandis, ita ut nec ſeveritatis, nec clemen-
tiæ gloria affectetur, ſed pro publico bono, & Dei
Gloria.

Secundo, benignitatis reſpectu, quæ non eſt con-
tra naturalem rationem, & in lege fundatur: etenim
20 *Juriſconſultus in l. reſpiciendum, ff. de pœnis*, in-
quit, *plane de levioribus cauſis proniores ad benignita-
tem Judices eſſe debent, in gravioribus pœnis ſeveri-
tatem legum, cum aliquo temperamento benignita-
21 tis ſubſequi*; porro ſumma juſtitia, & ſumma miſe-
ricordia vitia continent, hinc Judex non debet eſſe
nimis juſtus, ne in ſua juſtitia pereat, ut in *l. conti-
nuus, & §. ſi ita, ff. de verborum obligationibus*,
hinc *Summus Pontifex in c. omni 45. diſtinctione* ita
advertit; *omnis qui juſte jus dicat in utroque puncto
22 juſtitiam, & miſericordiam teneat*: ſed propter
juſtitiam reddit peccati ſententiam, in promulgando
legem rigoroſam: *per miſericordiam peccati tempe-
rans pœnam* in exequendo temperando rigorem, & in
puncto *Arnoldus in Theol. 38. in repetition. cap. ad
hoc*, dicit quod Judex valet ab eo recedere, & ponere
pœnam, quam æquam æſtimat, prout *Romanus conſ.
429.* in ſimili ſtatuto tenet dicendo, ſed hodie in ejus
arbitrio; qui de crimine cognoſcit, eſt pœnam quam
vult imponere; ita tamen ut in utroque modo ratio-
23 nem non excedat, & ſic circumſtantiæ pœnam auge-
re faciunt, & minuere; In præſenti ſi pro Fiſco con-
ſiderabatur ſcala pro circumſtantia aggravante; pro
practicanda mortis pœna contra Nicolaum conſidera-
batur quoque negligentia Curatoris Domus in re-
linquendo feneſtram apertam; Item ſi pro ea practi-
canda conſiderabantur furta ab eodem primo com-
miſſa, conſiderabatur quoque, quod illa erant parvi
valoris, abſque qualitate commiſſa, & tempore, quo
minor decimo ſeptimo anno erat, nec pro iis ullam
24 paſſus fuit pœnam, ita quod incorrigibilis non erat
reputandus, juxta Calliſtrati monitum *in l. capita-
lium §. ſolent ff. de pœnis*, ibi: *quod ſi ita correcti
in eiſdem deprehendantur*; veſſatio enim dat intelle-
ctum, quod pro illis furtis erat eapellendus, quando
pro tribus furtis mortis pœna tunc irrogatur, ſi pro
unoquoque fur triremis pœnam meretur, quæ doctri-
25 na in Regno recepta eſt, & ita in M. C. practicatur,
& furtum in Marchionis domo commiſſum, licet in
tempore, quo major eſſet de jure Regni, minor ta-
men eſt de jure communi, cum ſit annorum decem, &
novem, & menſium duorum uſque ad ætatem vigin-
ti quinque, quo tempore major eſt Jure communi,
deficiunt anni quinque, & menſes decem, qua æta-
26 te homines perfectum judicium habere communiter
exiſtimantur, ut plene in *reſolut.* 2. Rurſus quod ſi
pro pauca furti ſumma juvenis hic ad mortem con-
demnaretur, valde aſperum eſſet, ſicuti Populo Nea-
politano videbatur; propterea M. C. communi voto
condemnavit eum ad Regias triremes vita durante,
præcedente fuſtigatione, qua pœna ſatis remanebat
hoc furtum punitum, attenta circumſtantia ſcalæ, &
hæc condemnatio fuit bene recepta, nam cum beni-
gnitate, & non contra rationem promulgata, ideo-
27 que æqua; porro Judex æquitatem ſemper ante ocu-
los habere debet, ut admonet *Juriſconſultus in l.
ephebi, §. interdum ff. de eo quod certo loco*.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT XXIX.

Cap. Regni Ad hoc de furtis imponens pœnam ultimi ſupplicii in furto ultra unciam, an uncia intelligatur de effectivo valore, vel de legali.

SUMMARIUM.

1 *Opinio populi an comprobet æquitatem judicati.*
2 *Quomodo probetur delictum in genere furti.*
3 *Quanti ſit æſtimandus valor unciæ.*

1 DOminus Auctor noſter in iſta reſolutione, &
in 27. & etiam in 28. reſolutione hujus tertii libri diligentiſſime teſtatur deciſiones in ea contentas fuiſſe a populo bene habitas, quod aſſumit quaſi in comprobationem judicati, ſicuti e contrario in reſol. 15. diſſenſum populi habet fere pro improbatione judicati, optime namque noverat ſapientiſſimus, quantum opinio populi valeat in dignoſcenda æquitate; quodam enim lumine, quod ſenſus communis nuncupatur, populus veluti diſtinguit, & ſeparat ab eo, quod provenit ex præceptis rigidis artium (ut eſt præcipue hæc noſtra *ars boni, & æqui*) id quod veluti humanitate ipſa in nobis eſt, & lumine ipſo dignoſcitur. Verum non adeo ſemper opinionibus vulgaribus eſt deferendum, facile enim falſa decepti circumſtantia falluntur, & fallunt, quamquam concordia Populi eſt attendenda ſemper, & ſtudio omni fovenda, præcipue a magiſtratibus iis, qui publico regimini præſunt: unde noſter Alciatus *emblemate* 38. *Hinc volucres hæc ſceptra gerunt, quod ſcilicet omnes conſenſu Populi ſtantque, caduntque Duces.*

2 Nota hic delictum in genere furti quomodo habetur, præſertim ſi res ſubreptæ ſint gemmæ, nummi, & ſimilia, quæ non habentur domi in propatulo, ſed, abſconditæ in arca, vel alibi, prout dicit *n.* 3. & citatur hic D. Auctor a *de Angelis de delictis part.* 1. *cap.* 59. ubi multa docet circa probationem hujus delicti, adverte autem, quod probatio famæ, & vitæ bonæ ejus, qui furtum paſſus eſt, dixit Dominus Auctor ſuppleri per confeſſionem Rei, quam doctrinam teſtatur in Regno acceptam eſſe.

3 Mente tenenda eſt deciſio hujus reſolutionis, in qua diſputatum de valore unciæ an deberet intelligi pro ducatis ſex, prout tempore *Capit. Regni Ad hoc de furt.* an prout hodie, quo uncia auri penditur pro duc. 18. & pro furto ducator. octo, non fuit fur damnatus ad mortem, & vide Dominum Auctorem.

RESOLUTIONIS TRIGESIMÆ

ARGUMENTUM

Expendens monetam falſam qua plectendus ſit pœna, interpretatur Regia *Pragmatica 44. De monetis.*

SUMMARIUM.

1 *Pœna ultimi ſupplicii contra Expenſores falſarum monetarum eſt impoſita per pragm.* 44. de monet. *& per eam reperitur correcta pragm.* 2. de monet. *ac reno-*

renovata diſpoſitio conſtitution. Regni Adulterinam, *ac capituli*, ur quæ ab execlleoua.

2 *Capientes aliquando ſunt idonei teſtes.*

3 *Expenſionis crimen in ſcientia falſæ monetæ conſiſtit & 11.*

4 *Ementem res parvi pretii, & ſolventem pecuniam magni valoris contra dant ſignum ſcientiæ falſæ monetæ.*

5 *Inventia penes aliquem monetæ, quæ tota eſt falſa, indicat ſcientiam.*

6 *Inventio monetæ in abſcondito maximum eſt indicium ſcientiæ.*

7 *Scientia, ſicut dolus conjecturis probatur.*

8 *Deciſ. Dom. Præſid.* 401. *&* 451. *affertur, & ponderatur &* 23.

9 *M.C. & R. A. ex indiciis indubitatis vigore pragm.* 12. de offic. judic. *deveniunt ad pœnam ultimi ſupplicii, quæ pragm. loquitur poteſtative, & non neceſſitative, & præcedit relationem R. Coll. Conſ.*

10 *Formula, quæ per R. Coll. Conſilium, decretum M. C. ſive R. A. confirmatur.*

12 *Scientia duplex eſt, præſumpta, & vera.*

13 *Scientia vera, quomodo probari poteſt.*

24 *Scientia præſumpta pro imponenda mortis pœna ſufficiens non eſt, ſed vera requiritur.*

15 *Pragm.* 44. *tit.* de monet. *circa probationem ſcientiæ per Auctorem ponderatur.*

16 *Pœna ultimi ſupplicii impoſita contra ſcienter expendentem falſam monetam, ut procedat neceſſe eſt, ut ſcienter a principali fabro monetam falſam recipiat, & ponderantur verba conſtitut. Regni* Adulterinam, *nec non verba ejuſdem pragmat.*, eodem num.

17 *Confeſſus expendiſſe ſcienter monetam falſam, quam primo inadvertenter receperat, non a falſatore, mortis pœna non eſt plectendus.*

18 *Expendens monetas falſas, ut torqueatur, requiritur inventio monetarum falſarum in numero contento in Reg. pragm. Item expenſoris mala fama, & incertitudo perſonæ, a qua monetæ falſæ pervenerint, aliaque adminicula Judicis arbitrio, ut in pragm.*

19 *Teſtes inhabiles, ſi plures patiuntur defectus, non admittuntur, ut plenam faciant probationem, quoad ultimum ſupplicium, quæ doctrina communiter eſt recepta.*

20 *Delictum in genere, & ſi in omnibus criminibus deſideratur in crimine falſæ monetæ concludenter optata pretium eſt habere, ut evitatur inconveniens, nempe impoſtura, quæ facilius fieri poteſt, & expenditur Reg. pragmat.* 12. de monet.

21 *Delictum in genere adeo eſt neceſſarium, ut ſi Reus proprio ore confiteatur crimen, ex ſua confeſſione condemnari nequit.*

22 *Deciſio Dom. Præſidentis* 401. *uti rigida communiter eſt reprobata.*

23 *Pragmat.* 44. de monet. *reſpectu expenſoris probationem non facit privilegiatam.*

24 *Pœna ultimi ſupplicii pro expenſione, ut practicari poſſit, expenſio eſſe debet quantitatis conſiderabilis, & non modicæ, & de ratione &* 26.

25 *Quantitas parva in expenſione, quæ ſit &* 27.

28 *Expendens falſam monetam, ſi eſt bonæ famæ, & qualitatis excuſatur, ſi certum Authorem non oſtendit, a quo monetas accepit, ſi ejus dictum veriſimile eſt, ut quia mercator deponendo, quod in nundinis monetas recepit maxime ſi probatum eſt in* nundinis *mercatorum fuiſſe &* 29.

30 *Pœna ultimi ſupplicii contra expenſores falſarum monetarum non procedit, niſi cum effectu expenſio ſit ſecuta.*

31 *Pragm.* 44. de monet. *in imponenda mortis pœna contra expenſores non loquitur in expenſione nummi aurei.*

32 *Statutum ſtricte intelligi debet, & extendi nequit ad caſum omiſſum etiam ex eadem vel majori ratione &* 33.

33 *Statutum contra tondentem monetam auream non extenditur contra tondentem monetam argenteam.*

34 *Statuta pœnalia non quia aſpiciunt favorem Reipublicæ ad caſus omiſſos extendi debent, ratio affertur per Authorem* ibidem.

PEcunia, quæ auro, argento, aliiſque metallis conflatur, primo quidem nullo humano uſui intrinſece videtur apta; hinc fabulatus eſt Ovidius Midam Regem, qui improvidus a Bacco Dei petierat id donum, ut quæcumque tetigiſſet aurea fierent, ſtatim voti compotem pœnituiſſe; cum edulia, veſteſque veteraque, quæ contrectaret, aurea evaderent, & rigerent, nec amplius uſum veſtimentorum, & cibi præſtare poſſe viderentur, unde ſibi fame pereundum inter divitias accideret. Enim vero ea ipſa pecunia, quæ tam inutilis ex ſe videtur omni per opinionem, & commercium homini ſufficit veſtes, edulia, ſervos, cæteraque, quæ humana requiret anguſtia; hinc pecunia aliis veluti Deus habita eſt, & faltem ab aliis ſecundus vitæ ſanguis pecunia dicta fuit; & ejus condendæ authoritatem, veluti Sacroſanctam principes ſoli uſurpavere, quaſi eorum ſublimitatis, & faſtigii inſigne, porro ne alius uſurpata majeſtate caderet, adulterinam, quæ faceret ad conturbandam hominum pacem, & commercium omni jure ſancitum legimus, quin etiam aſſiduæ pœnæ, eæque atrociores in eos, qui Sacroſanctam hanc fabricandæ pecuniæ poteſtatem invaſerint, vel adulterinam per Rempublicam immiſerint indictæ ſunt, & cautæ. Cæterum quia in re tam delicata multa ſpecialia circa hoc crimen, ſive probandum, ſive plectendum animadverti ſolent: multa ex his in M. C. diſputata in ſubſequenti caſu notavimus.

Die ultimo Decemb. 1693. in hac Civitate Francus de Amato emit ab Honuphrio Portanova Aromatario degente in platea, vulgo *de Maddaloni* tria ſacchari ſexterria, pretio carolenorum decem, pro quo ſolvis aureum duplex, & petiit complementum, at quia Honuphrius tantam non habebat ſummam, nummum & ſaccharum conſignavit Franciſco Majorino famulo, ut in platea illud permutaret, & retento pretio carolenorum decem conſignaret; pro cauſa prædicta Francus, & famulus ab officina abierunt, & prædictus Majorinus requiſivit pro permutatione prædicta Nicolaum Salernitanum pomorum citronorum venditorem, ad quem Francus non acceſſit, Salernitanus enim obſervato nummo exiſtimans illum falſum noluit permutare: qua de re Franciſcus Majorinus famulus, Franco nummum reſtituit & Honuphrio Saccharum, cui factum retulit; Die vero octavo Januarii 1694. idem Francus ivit ad Aromatarium Coſmum Ceraſoli ſitum in platea Sancti Georgii Januenſium, & a Donato Cæſario famulo emit etiam tria ſacchari ſexterria, aliaſque res aromatarius pretio carolenorum tredecim, pro quo aurum duplex ſolvit, & petiit quoque complementum ſicuti a dicto famulo ponderato nummo, illoque reperto juſti ponderis, ei complementum in pecunia argentea redidit, & quia in enunciata officina cauſu aderat Honuphrius Portanova, ille famulum animadvertit de qualitate aurei duplicis certiorando eum de antecedenti facto; & cum obſervaverint nummum exiſtimaverunt falſum; Die vero decimo quarto ejuſdem menſis Januarii idem Francus ſuo malo fato impellente rediit ad Aromatarium enunciati Honuphrii, a quo emit mediam unciam piperis, pro qua ſolvit pecuniam argenteam aſſium viginti ſex, & petiit complementum, quod jam recepit, ſed quia illam exiſtimavit falſam, & Francum falſarum monetarum expenſorem ſtratagemmate utendo curioſis locutionibus in officina ſuſtinuit, & interim ſecreto per Franciſcum Majorinum familiam armatam vocavit, quæ non tarde venit, & illum carceravit; illico facta diligentia, in ejus perſona fuerunt inventa in crumena ſuorum femoralium videlicet, aureum duplex hiſpanum, tarenus unus, & alius nummus aſſium viginti ſex, de qua inventione depoſuerunt duo teſtes de viſu extra guardiam, ſupradicta facta conſtabant depoſitione Honuphrii Portanovæ, Franciſci Ceraſoli Aromatariorum, Franciſci Famuli, ac depoſitione Nicolai Salernitani requiſiti de antedicta permutatione; captus, ut dictum eſt, a familia Francus veſpere prædicti diei decimi quarti fuit ductus coram Domino Regente in ejus domum, ubi aderant & Fiſci Patronus, aliique Judices Magnæ Curiæ, & in eorum præſentia facta meliori diligentia in perſonam præfati Franchi in uno calceamentorum fuerunt reperti

perti

petti alii quatuor nummi, nempe tarenus unus, & tres aſsinni viginti ſes; idcirco interrogatus quare in abſcondito enuaciatos tenebat nummos? reſpondit ne furtum pateret, ſicuti duo teſtes integræ fidei de viſu depoſuerunt; Et habita notitia, quod Bernardus Muti a die capturæ prædicti de Amato propriam domum reliquerat, & latitabat, a M. C. fuerunt carcerati Johannes Cornelius utriuſque conſocius, & Gratia Gubitoſa, quæ ſæpius enunciato Bernardo inſervie bat, & ambo uti teſtes depoſuerunt, nempe Cornelius quod cauſa ſolvendi pecuniam ab eo eodem Bernardo mutuo acceptam, die 13. ejuſdem menſis 1693. ivit domum Bernardi, & licet janua domus clauſa appareret, in effectu tamen non erat; nam appoſita, in eam manu ſtatim introivit in cubiculum, ubi reperiit illum in ſede lignea ſedentem, ac Francum in altera, & de viſu quod ante eos tenebant Tabellam in qua aderant monetæ fuſæ argenteæ, & aliquæ earum apparebant ſigno crucis ſignatæ, aliquæ aliæ inſignibus noſtris Regiis. Item Urceolus, quo argentum funditur, æneus Typus, creata circumduceos, nonnulla ferrea inſtrumenta, ac parva bilana, qua aurea moneta ponderatur, duo aurei duplices hiſpani, nec non quod Beroardus uoa manu tenebat limam ferream, ac altera manu monetam; Item quod prope tabellam aderat æneus vas igne plenus, quod ſui ingreſſu contriſtati fuerunt, qua de re poſt brevem locutionem ipſe abiit, exiſtimando eos Regiarum monetarum falſatures, depoſuit de familiaritate Franchi cum Bernardo ac de latitatione Bernardi a die capturæ prædicti Franchi: Gratia Gubitoſa hæc uti familiaris deponit amicitiam inter Bernardum, & Francum, & cum accederet menſe Decembris duabus vicibus domum Bernardi, januam reperiit clauſam, & pulſando, Bernardus contra ſolitum non aperuit, ita quod cum patientia multum expectavit, quæ ingreſſa invenit dictum Francum, & quod menſe Januarii ſimiliter cum accederet domum pulſando januam, ſtatim introivit, quia non erat illa ferro clauſa, ibique invenit Francum ſedentem in ſedia, & Bernardum in altera, & ante eos aderat Tabella; de viſu quod Bernardus tenebat limam in una manu, & ea limabat monetam argenteam, quam habebat in altera, & in prædicta Tabella aderant nunnullæ argenteæ monetæ ſigno crucis impreſſæ, modo quo duplices aurei ſunt ſignati, ac nonnulla alia inſtrumenta ferrea, & quod in aliis duabus vicibus in dicto menſe, licet reperiſſet januam clauſam, tamen pulſando eam Bernardus non tarde aperiit, quod ſemper ibi invenit Francum, ac de viſu, quod in dicta Tabella aderant dictæ monetæ, necnon aderat cuneus aurei duplicis hiſpani, quod prædictus Francus poſuit in ſua Crumena, cujus carceratione ſecuta Bernardus confiſus fuit ei, qualiter intendebat ſe refugiare in Eccleſia Sancti Angeli, prout per multum temporis ſpatium ibi ſtetit, & quod tunc rediit domum, quando a Scriba cauſæ certioratus fuit qualiter contra eum in proceſſu nil conſtabat; Quod idem Beroardus tempore, quo domum abiit parvam incudinem ei conſignavit, ut abſconderet, quam poſtea ipſa dedit Joſepho Tavaritti, & ille vendidit Antonio Caſſarano pretio carolenorum duorum, qui eſt conteſtis cum Joſepho Tavaritti in hoc facto, nec non fuerunt recepti quam plures alii teſtes, quorum duo depoſuerunt de tractatu cum Scriba cauſæ gratia ſciendi, an Bernardus Muti in proceſſu erat inquiſitus, ac ex ore dicti Bernardi, quod pro hoc Scribæ cauſa ſummam ducatorum decem dederat, alii vero uti vicini depoſuerunt de abſentatione dicti Bernardi, de comercio, quod inter utrumque erat, & de fama, quod prædicti falſatores Regiarum monetarum erant, poſt tamen eorum carcerationem orta, & prædicti omnes teſtes fuerant in faciem utriuſque jurati.

Examinati ſuper expenſione, & fabricatione monetarum, & interrogatus nempe prædictus Francus primo ſuper facto continente emptionem trium ſacchari ſeſtertiorum in officina Honuphrii Portanova reſpondit, quod non fuit in conventione pro pretio dicti ſacchari, & negavit, quod dicto Honuphrio dederat aureum duples Hiſpanum, & interrogatus ſuper aliis factis agnovit illa, & ſuper qualitate monetarum reſpondit, quod aureos duplices receperat in Nundinis Sancti Antonii Calabriæ, quos prout alios nummos inventos, in ejus perſona exiſtimaverat probos, & in calceamentis illos abſconderat timore birruariorum, ne perderet; alioquin ſi falſos exiſtimaviſſet, bene potuiſſet illos ejicere tempore, quo a familia fuit detentus, & domi cuſtoditus; quod amicitiam habebat cum dicto Bernardo uti concive, cætera negavit. Bernardus vero commercium cum eodem acceptavit, uti ſuo concive, quod per dies decem Neapoli fuit abſens, venationis cauſa in Terra Santi Arcangeli, quod domi aliqua inſtrumenta ferrea tenebat ratione officii, quia arcularum argentearum ſculptor erat, cæteraque negavit: lite conteſtata imperuto quoque utrique termino ad ſe defendendum horarum viginti quatuor, in quo pro parte Franchi de Amato quamplures fuerunt producti teſtes integræ fidei, ex quorum depoſitionibus conſtabat eum eſſe hominem bonæ vitæ, & famæ, non egenum, & uti mercatorem nonnulla geſſiſſe negotia cum omni fidelitate: & pro parte Bernardi Muti alii teſtes ad repulſam, teſtis Joannes Cornelii, nempe prædictum uſque ad menſem Decembris, quo ab hac vita migravit Diana Bruno, per nonnullos annos habuiſſe cum prædicta practicam carnalem, & ſic publicum Concubinarium, & hominem egenum, & non benevolum dicti Bernardi, ex cauſa quod etiam reum ille habuerat cum prædicta Diana, de quo facto deponebant de conqueſtu duo teſtes prædicti Cornelii, item ad repulſam Gratiæ Gubitoſa, alii deponebant eſſe publicam meretricem, aliique mulierem non honeſtam.

Compilato proceſſo, Fiſcus inſtetit pro morte contra Francum de Amato, eundemque torqueri tanquam Cadaver ad ſciendum complices, fautores, aliaque patrata delicta, & reverſavit inſtantiam contra Bernardum Muti viſu exitu cauſæ prædicti Franchi.

Magna Curia condemnavit eum ad ultimum ſupplicium, & ad tormentum tamquam Cadaver, juxta inſtantiam Regii Fiſci, facta tamen prius relatione de cauſa Excellentiſſimo Domino in Supremo Collaterali Conſilio.

Et primo, quoad pœnam, juxta *pragm.* 44. *tit. de monet. in cap.* incipiente, *Con la medeſima pena di*
1 *morte naturale*, ubi dicta pœna reperitur impoſita contra Immittentes monetam falſam in hoc Regno, recipientes, aut ſcienter expendentes, ſicut erat antea per *Conſtit.* incip. *adulterinam*, *& per cap. Regni*, quod incipit, *ut quæ ab Excellentia*, quo capite enunciatæ *pragm.* fuit correctum *cap.* 1. *pragm.* 1. *tit. de monetis*, quo contra enunciatos expenſores triremia pœna erat.

Secundo, quod probatione circa enunciatas expenſiones reputavit eum convictum, non obſtante, quod captura fuit procurata ab Honuphrio Portanova, & ejus famulo, conſiderando, quod prædicti nullam præcedentem aliam cauſam dicto Franco habebant; & proinde receperat prædictos uti teſtes, & in hoc caſu procedebat *text. in l.* 1. *§. cum quis*, *ff. de quæſtionibus*, cujus verba ſunt: *Cum quis latrones tra-*
2 *dederit quibuſdam reſcriptis continetur, non deberi fidem haberi eis in eos, qui eos tradiderunt. Quibuſdam vero, quæ ſunt pleniora hoc cavetur, ut neque diſtrictius hoc habeatur, ut in cæterorum perſona ſoleret, ſed cauſa cognita æſtimetur, habenda fides ſit, nec ne.*

Tertio circa ſcientiam, quæ crimen in expenſione conſtituit, nonnolla ponderavit; primo, quod enon-
3 ciatus Francus ab Aromatariis emerat res parvi pretii, & ſolverat pecuniam earum valorem valde excedentem petendo complementum in pecunia, id quod ſignum erat ſcientiæ, ut in permutatione probam lu-
4 cri faceret pecuniam, atque rem in tertii præjudicium; Secundo quod in prima expenſione, qua duples aureum permutare intendebat ad Nicolaum Salernitanum non acceſſerat, ne nummo falſo detectoris quoque detegeretur, quod factum ſcientiæ indicium; Tertio quod hoc ſuo comprobabat mendacio prædictum negando factum, quando de eo erat convictus.

Quarto, quia tota moneta penes ipſum reperta a
5 Peritis Regiæ Siclæ falſa æſtimata fuit, Quinto, quod maximum erat indicium, ſcilicet monetarum inventio in calceamento abſconditarum, nam quæ palam,

bonam

6 bonam continent fidem, quæ clanculo malitiam, &
quod ſcientia ſicuti dolus conjectnrix probatur, ex
tex. in l. dolum Cod. de dolo, ibi: *Dolum ex indiciis*
7 *perſpicuis probari convenit*, quod huic probationi ac-
cedebat depoſitio enunciati Joannix Cornelii, & Gra-
tiæ Gubitoſæ, teſtes de viſu deponentes, prædictum
Francum cum Bernardo falſam monetam fabricaſſe,
quorum depoſitio indubitatam reddebat probationem,
quod ſimilibus probationibus Sacrum Conſilium Cæ-
ſarem Stasacem, qui licet prius fuiſſet per M. C. tor-
tus ſupervenientibus duorum ſociorum criminibus, in
gradu appellationis condemnavit ad mortem, teſte
8 *Dom. Præſid. deciſ.* 401., *&* 451. ideoque in decreto
fuit dictum, quod fiat relatio Excellentiſſ. Domino
in Regio Collaterali Conſilio, juxta *pragm.* 12. *de of-
ficio Judicum*, qua M. C., & Regiæ Audientiæ va-
lens devenire ad pœnam ultimi ſupplicii, & indiciix
indubitatis, poteſtative, & non neceſſitative Judici-
bus hanc facultatem tribuendo, & ſervata forma alias
Reg. Pragmaticæ nempe 13. *eod. tit.* & facta relatione
9 in dicto Regio Collat. Conſ. fuit decretum M. C. con-
firmatum, & obtento reſcripto, quod M. C. juſtitiam
faceret, quæ eſt ſolita forma, quando decretum con-
10 firmatur, fuit morti traditus. In hanc ſententiam
ego non deveni, neque in Collaterali Conſilio duo
Spectabiles Regentes illam approbaverunt, ſed ſui vo-
11 ti, quod acriter torqueretur ex infraſcriptis rationi-
bus: Prima, quia hoc expenſionis crimen ſcientiam
improbæ monetæ conſtituit. Scientia vero duplex eſt
præſumpta, & vera; præſumta eſt, quæ conjecturis
12 habetur, vera aut per convictionem, quæ probatio
difficilis non eſt, quoniam haberi poteſt per depoſi-
tiones ſociorum criminis, ſicuti legitur in caſu deci-
ſionis n *Dom. Præſid.* 401., quæ depoſitio duorum ſo-
ciorum in hoc crimine falſæ monetæ convictionem
inducit, quia crimen exceptuatum non ſolum eſt per
DD. opinionem, verum etiam per *Tex. in l.* 1. *Cod.*
13. *de falſa moneta*, ac etiam haberi poteſt de facili de-
poſitione deducentium, præſumptio pro imponenda
mortis pœna in hoc crimine ſufficiens non eſt, ſed ve-
14 ra requiritur *Boſſius tract. de capiais num.* 29., *&*
num. 31. *Gizzius diſcept.* 26. *num.* 56. *Farinac. conſil.
criminalium tom.* 2. *conſil.* 125. *num.* 8. *& conſ.* 123.
num. 52. *& conſ.* 70. *num.* 1. ibi: *Quia, quando agitur
de præjudicio, prout in criminalibus non præſumpti-
ve, ſed plene probanda eſt, Rota de dolo, & contu-
macia dec.* 21. *in antiquis, Putens deciſ.* 77. *num.* 7.
lib. 1. *Mohedan. deciſ.* 4. *alias dec.* 260. ſicuti per M. C.
reperitur deciſum, referente *Dom. Reg. Moles ſeniore*,
tunc M. C. Judice, & deciſionem confirmatam per Su-
premum Collaterale Conſilium, teſte *Thoro in deciſ.
compend. in verb. expendens*, nec per *novellam Regiam
pragmaticam* promulgatam de anno 1689. *tit. de mo-
netis* in expenſione probatio hæc reperitur privilegia-
ta, ut præſumpta ſit ſufficiens, niſi in duobus caſibus,
nempe in extractione monetæ ab hoc Regno, & quoad
imponendam pœnam triremium vita durante. cæte-
rum quoad imponendam pœnam ordinariam, animad-
15 vertit *pragmat.* ut dicta ſcientia plene probari de-
beat, ut in capitulo incipiente: *Et eſſendoſi da noi con-
ſiderato*, in tertia pagina, & ſecundo in receptione,
& intromiſſione monetarum fallarum, quæ fabricantur
extra Regnum, & in hoc Regno immittuntur; quo
caſu pœna mortix impoſita reperitur, ſed prius non
practicanda, niſi facta relatione in Regio Collater.
Conſilio: in hoc enim caſu fuit privilegiata hæc pro-
batio, quia non facilis; quam difficultatem conſide-
rat *dicta pragm. ut in cap.* incipiente: *Ee avendo ri-
guardo*, unde *pragm.* ubi voluit, dixit, & clare diſpo-
nit: cæterum ad caſum non expreſſum extendenda
non eſt, eoque magis, quia correctoria eſt *pragmati-
ca edita in anno* 1609. *cap.* 1. qua fuit contra expenſores
ſcienter falſæ monetæ ſolum impoſita pœna pecunia-
ria, & in defectum triremis.

Secunda, nam ut ſupradicta ultimi ſupplicii pœna
procedat, neceſſe eſt, ut expendens ſcienter a prin-
16 cipali Fabro monetam falſam recipiat, tum vigore
Conſtitutionis Regni, quæ incipit *Adulterinam, & ca-
pituli, ut qua ab Excellentia*, tum etiam *enunciatæ
Pragmatica* promulgatæ in anno 1689. *cap.* incipien-
te: *che la medeſima pena*: Conſtitutio ad literam cla-
re hoc demonſtrat: verba ſunt: *Adulterinam mone-
tam cudentibus, vel ſcienter accipientibus pœnam ca-
pitis irrogamus, & eorum ſubſtantiam publicamus,
conſentientes etiam hac pœna ferimus*, hic ponderan-
do verbum *accipientibus*, non poteſt referri, niſi ad
principalem Fabrum, ac ponderando verbum *conſen-
tientes*, refertur etiam ad eos, qui ab initio in tractatu
interveniunt, quæ conſtitutio fuit confirmata a præ-
dicto *Regni Capitulo* incipiente, *ut qua ab Excellen-
tia*, & ad præſens ab enunciata *Pragm.* ut in relato
Capitulo, quo dicta diſpoſitio confirmatur, & decla-
ratur, quod pœna procedat etiam contra expenſo-
res, licet non præceſſiſſet tractatus, aut deliberatio,
ibi: *Ancorche non fuſſe proceduto trattato, o delibe-
razione*, quæ quidem verba referuntur ad falſitatem,
& clarius ut infra, *baſtando, che ſcientemente l'aveſ-
ſero ricevute dopo fabricata, o diminuita*: recipere
enim ab altero demonſtrat rem habere indubitatum
eſt, ſicuti Romæ in conſimili ſtatuto teſtatur *Proſper
Farinacius qu.* 15. *num.* 117., *& ſeqq.*, ubi quod
ita contra expenſores ſtatutum practicatum eſt, id
quod in terminis noſtræ *Conſtitutionis Adulterinam*
confirmatæ *per dictam Reg. prag.* eſt certiſſimum,
quod mortix pœna tunc locum haberet, quando a
principio expenſor falſarum monetarum habebat tra-
ctatum cum fabro falſatore recipiendi dictas monetas
falſas, ac eas expendendi poſt nonnullos *Gloſſatores* te-
ſtatur *Dom. Reg. Merlin. controv.* 26. *tom.* 2., & cum
ratione, nam cum pœna commenſuranda ſit delicto,
opus erat a principio tractatux, & deliberatio, conſi-
derando DD. dictum tractatum a principio, tanquam
continens auxilium cooperativum delicto, id quod
hodie attenta *Pragm.* non requiritur, ſed bene neceſ-
ſe eſt, ut a falſatore recipiat, etiam attenta *dicta Reg.
Pragm.*, ſicuti ponderatum eſt, quæ *Pragm.* pœnam
increvit, propter auxilium etiam poſt delictum, nem-
pe expendendi monetas falſas, receptas a fabro falſatore,
poſtquam eas conſtruxerit uſque ad mortem.

Hinc ſi Francus in hac Magna Curia confeſſus fuiſ-
ſet, qualiter in ſui poſſe, cum quantitate probæ mo-
netæ pervenerit etiam pecunia falſa, quam inadver-
tenter recepit, & poſtea cognovit, & ſcivit eſſe fal-
17 ſam, & ſcienter uti falſam expendere procuraviſſet,
& ita confeſſus eſſet, porro mortis pœna reus non fuiſ-
ſet, ſed alia pœna, nempe illa impoſita a *Reg. Prag. de
anno* 1609. *promulgata* 2. *de monetis*, cum in hoc caſu
non conſideretur auxilium cooperativum a principio,
ſed poſt delictum, & quatenus illa expenſione monetæ
proximo damnum infertur.

Tertia narratis attentis, ponderationes deſuper fa-
ctæ; ſcilicet retinentia de non accedendo cum famulo
Honuphrii Portanova ad Nicolaum Salernitanum,
dum ia intendebat permutare aureum duplex, etenim
mendacium, quod nummi in perſonam Franchi reper-
ti omnes fuerunt a Peritis falſi æſtimati, ac inventio
aliarum monetarum, quæ in calceamento fuerunt ab-
ſconditæ, ac denique quod Francus certum non de-
derat Auctorem, a quo nummos receperat; vim non
inferunt pro pœna ordinaria imponenda, ſed quando
mala fama concurreret, tantum ad torturam ſufficie-
bant, etiam attenta dicta nova *Prag. ut in c.* 2. ibi:
*Ordinando di più, che quando ſi trovaſſe in potere d'
alcune perſone moneta falſa, tagliata, o ſcarſa, e que-
ſta fuſſe in più di cinque pezzi, eſſendo la perſona in
potere di chi ſi ritrova, ſoſpetta, e di mala condizio-
ne, e fama di qualſiſia genere di delitto, ſia baſtante
indizio ad inquirendum, o quando non dimoſtraſſe,
donde gli ſia pervenuta, e non daſſe il certo Autore,
concorrendoci altri amminicoli uniti coll' invenzione
18 della moneta ſcarſa, o falſa con la mala condizione,
e fama, ut ſupra, ſia baſtante indizio di tortura, co-
me ſoſpetto diſpenditore di moneta tagliata, o falſa*;
Et hic conſideravi, quod pro tortura inferenda ultra
inventionem monetarum in numero, malam famam,
& incertitudinem Auctoris, a quo perveniret pecu-
nia, Pragmatica requirit adminicula, quæ in præſenti
conſideravi, & mendacium, ac malitiam in abſcon-
dendo monetas in calceamento.

Quarta, quod Francus receperat a Bernardo Mu-
ti inſtructore monetarum falſarum monetas, quas
expendit, aut quod ipſemet prius condidiſſet, &
dein-

deinde expendit, probatio conſiſtit in depoſition Joannis Cornelii, & Gratiæ Gubitoſæ, de qua quidem probatione, ut prædicta pœna infligatur, ratio habenda non eſt, etenim non ſunt conteſtes, ſed ſingulares ſunt teſtes, & unus eſt mulier malæ famæ, alter quoque concubinarius, & non integræ fidei, quia malevolus, ut in repulſa; inveriſimilia deponentes, cum deponant de viſu, de conſtructione aureorum duplicium in domo, janua ferro non clauſa, & non eſt veriſimile, quod Bernardus Muti, & Francus hoc grave facinus committerent ſine neceſſaria præcautione in domo, quæ multa habet appartamenta, in quibus nonnulli habitent Cives, & conſideravi, quod teſtes inhabiles in crimine excepto non admittuntur
19 ad hanc pœnam infrigendam, quando plures patiuntur defectus. Item quod prædicti uti conſocii relevare tenebantur, & cum hoc non fecerint, quia carcerati, prædicta depoſuerunt, non erant abſoluti a pœna impoſita contra non relevantes, quæ pœna etiam reperitur confirmata per *novellam Pragm.*, licet reſpectu depoſitionis habeatur pro integro teſte, ut in *cap.* incipiente, *Ora noi conſiderando*, ibi: *E reſtando in piede la pena, che ſi dà a chi non revela, come ſi diſpone per detto §. 18. determinamo, che queſto ſi abbia per teſtimonio degno di fede*. Hinc cum prædicti a fiſco fuiſſent excarcerati, uti ſimplices teſtes conſiderabantur, quod prædictam depoſitionem feciſſent cum aliqua promiſſione impunitatis; cum ex eorum conteſtura, quando crimen fuiſſet verum, complices quoque erant: quo caſu cum tortura deponere habebant. Rurſus quod eſt magni ponderis, depoſuerunt de conſtructione monetarum, de qua corpus delicti deficit, quod eſt in quolibet crimine inquiſitionis fundamentum, & in hoc, in quo facilius impoſtura locum habere poteſt, ut cvitetur in captura delicti in genere tam *Reg. Prag.* 12. *de monetis*, §. *tertio*, *quam dicta novella Pragm. cap. con avvertenza*,
20 requirunt in hac Civitate præſentiam Judicis M. C., ſive ejusdem Fiſci Patroni, vel Procuratoris fiſcalis, & in Provinciis diſponunt, ut interveniant Regii Auditores, vel locorum Gubernatores; quando in domo prædicta nec aurum, nec argentum, nec pecunia, nec urceolus, nec cuneus, neque lima, ſive alia enunciata inſtrumenta reperta fuere; unde ponderavi, quod ſi hac probatione prædictorum teſtium M. C. condemnare nequiverat Bernardum, quomodo morti tradere poteſt Franchum? quod ſi prædicta juſtitia in hoc tempore novæ monetæ continebat exemplum, in futurum continebat quoque abſurdum, nempe quod deveniebatur ad condemnationem, deficiente delicti corpore, contra communem DD. ſenten-
21 tiam, non ſolum ſi teſtes integræ fidei de viſu deponerent, ſed etiam ſi Reus proprio ore crimen fateretur condemnari minime poſſet, *Cephal. conſ.* 230. *num.* 11. *vol.* 1. *Brunus a Sole in unico conſil. crim. num.* 176., *& ſeqq.* ubi advertit, judicem cautum eſſe debere, ne corpus, & ſuam damnet animam *Marſil. in l.* 1. *num.* 3., *& in l. final. ff. de quæſtion. Clarus in §. finali qu.* 45. *verſ. poſt etiam*, *Menoch. de arbitrar. caſu* 260. *Handed. conſ.* 92. *num.* 11. *vol.* 2. *Farinac. queſt.* 2. *num.* 22. *Guazz. ad defenſ. defenſa* 4. *cap.* 9. *Conciol. reſol. crim. par.* [illegible] *num.* 9. *Rever. de Luca ad Dom. Præſid. decif.* 401. *num.* 5. *ac*
22 *aliis*. Deciſio vero S. C. enunciata contra Cæſarem Starace uti valde rigida communiter aſt reprobata, quoniam per torturam probationes erant jam debilitatæ, & non poterat ad mortem condemnari ob ſupervenientiam depoſitionum ſociorum criminis, ſed is iterum erat torquendus, vel ad pœnam extraordinariam condemnandus ſecundum veram theoriam Criminaliſtarum, præter quam quod probationes in illa deciſione erant longe majores. Primo, quia inventio monetarum in perſona Cæſaris Starace fuit in maxima quantitate. Secundo, quia expenſio probata erat concludenter per tres teſtes non ſuſpectos. Tertio mendacium de dicta inventione, & expenſione, quando convictus erat. Quarto erat homo malæ vitæ, famæ, & qualitatis, alias condemnatus ad exfractandum pro furto extra Regnum perpetuo. Quinto, quia depoſitiones ſociorum criminis fuerunt in tortura ratificatæ. Sexto, quia fuit captus in contraventione dicti exfractus, ideoque fui voti, quod acriter torqueretur, & quia præter hæc a magnif. U. J. D. Dominico Caſtelli Advocato in Criminalibus primæ Claſſis in defenſa alia allegata fuerunt, quæ lepida hic quoque annotare volui.

Quod quatenus vera eſſet prima expenſio non fuit perfecta, quia Franchus non recepit neque ſaccharum, neque aurei duplicis complementum, unde non fuit in lucro, neque dictus Hunuphrius fuit in damno, quod ſecundæ expenſionis etiam aurei duplicis fiſcus non habebat probationem concludentem, quia Donatus Cæſareus, quando aureus duplex fuiſſet falſus, non erat teſtis, ſed principalis, cum propter complementum redditum Franco fuerit in damno, tota ſumma aurei duplicis, & conſequenter unus pro Fiſco remanebat teſtis, ſcilicet Honuphrius Portanova, qui non erat integræ fidei, ſed ſuſpectus, quan-
23 do Regia Pragmatica crimen expenſionis in probationibus non facit privilegiatum: præterquam quod dicebatur, quod ille aureus duplex a Franco ſolutus erat juſti ponderis probæ materiæ, & non falſus, & ille exhibitus a Donato Cæſareo Coſimi Ceraſuolo, erat deminutus granorum decem, & ſeptem, unde non erat idem, neque magis, quod ſi fides teſtibus Regii Fiſci erat adhibenda, quod expreſſe negabatur, aurei duplicis conſtructi in domo a Bernardo Muti fuerunt in argento, auro decolorati, & aureus exhibitus, & a Peritis Regiæ Siclæ recognitus, ita non erat: circa tertiam expenſionem nummi aſſium viginti ſex primo dicebatur, quod Fiſcus concludenti probatione carebat, cum Honuphrius Portanova fuerit non ſolum denunciator, ſed opera ejus Franchus fuit captus, ſicuti dicebatur da Franciſco Majorino famulo, alio teſte, & quod quatenus dicta legitima probatio adeſſet, nullo modo prædicta pœna Franco irrogari po-
24 terat attenta modicitate monetæ ratione parvi præjudicii, ſeu damni, quod tertio infertur, ſed juxta veram doctrinam DD. expenſionem in numero oportet ut expenſio contineat quantitatem conſiderabilem, & conſuluit *Marſil. conſ.* 71. *vol.* 1. *num.* 1. *&* 2. *Pratus conſ.* 161. *lib.* 3. *Deſianus in tract. criminali lib.* 7. *cap.* 25. *num.* 13., *& in cap.* 26. *Farinac. qu.* 115. *de crimine læſæ Majeſt. inſpect.* 3., *& conſ. crim. tom.* 2. *conſ.* 175. *n.* 13., & quod magna quantitas non dicitur, niſi aſcendat ad ſummam ducatorum decem, conſuluit idem *Marſil. conſ.* 47. *num.* 1. *verſ. quoniam dicta ſumma*, & quod propria ſumma tonſæ monetæ, & falſæ aſcendens ad auros quinque,
25 vel ſex dicatur modica, conſulit *Alex. conſ.* 141. *lib.* 7. *Bertazzol. conſ.* 152. *num.* 11., & ex noſtratibus tenet *Novar. part.* 1. *queſt. forenſium queſt.* 37., ubi late, quod erat excuſandus expenſor monetarum falſarum a pœna, *cit. conſtit. Adulterinam*, *& a cap. quæ ab Excellent. inflicta*, & ſummam ducatorum quinque, aut ſex parvam exiſtimat, *Scarlat. in* 1.
26 *tom. conſiliorum criminalium conſ.* 115. *num.* 11., & expenſorem falſæ monetæ parvæ quantitatis eſſe excuſandum a pœna, a dicta Conſtitutione, & Capitulo refert deciſum idem *Novar. in M. C. V.* referente tunc *Conſiliario D. Flaminio de Coſtanzo* viro doctiſſimo, & ob merita poſtmodum Recolendæ memoriæ, cum dubitatum fuerit contra expenſores carolenorum quinque falſorum die 16. Martii 1623. cenſuit M. C. eſſe pœna extraordinaria puniendum, & non procedere pœnam in dicta Conſtitutione declaratam, & hac ratione parvæ quantitatis expenſorum quadrantium falſorum, late probat *Alex. conſ.* 121. *num.* 4. *vol.* 7. & ſimiliter conſtructorem monetarum parvi valoris, idem *Alex. conſ.* 102. *lib.* 1. *Capolla conſ. crim.* 77. *Peguer. decif.* 86. *Boſſius in tit. de falſa moneta num.* 4., & pro tonſore parvæ quantitatis conſulit *Marſil. conſ.* 71. ubi parvam quantitatem
27 exiſtimat, quæ non excedit ſummam ducatorum trium, ubi quoque in magna Civitate ubi Bononiæ parva ſumma dicitur ducatorum decem, & quod reſpectu parvæ quantitatis ſit excuſandus expenſor tonſor, & falſator monetarum, tenet *Dom. Ricc. collect. deciſionum dec.* 1858.

Inſuper attenta bona fama dicti Franchi, & qualitate, ſeu conditione, quia negotiator, non tenebatur
28 tur certum Auctorem oſtendere, nam Regia Prag-

6 bonam continent fidem, quæ clanculo malitiam, &
quod ſcientia ſicuti dolus conjecturis probatur, ea
tex. in l. dolum Cod. de dolo, ibi: *Dolum ex indiciis*
7 *perſpicuis probari convenit*, quod huic probationi ac-
cedebat depoſitin enunciati Joannis Cornelii, & Gra-
tiæ Gubitoſæ, teſtes de viſu deponentes, prædictum
Francum cum Bernardo falſam monetam fabricaſſe,
quorum depoſitio indubitatam reddebat probationem,
quod ſimilibus probationibus Sacrum Conſilium Cæ-
ſarem Staracem, qui licet prius fuiſſet per M. C. tor-
tus ſupervenientibus duorum ſociorum criminibus, in
gradu appellationis condemnavit ad mortem, teſte
8 *Dom. Præſid. deciſ.* 401., *&* 451. ideoque in decreto
fuit dictum, quod fiat relatio Excellentiſs. Domino
in Regio Collaterali Conſilio, juxta *pragm. 12. de of-
ficio Judicum*, qua M. C., & Regiæ Audientiæ va-
lent devenire ad pœnam ultimi ſupplicii, & indicia
indubitatia, poteſtative, & non neceſſitative Judici-
bus hanc facultatem tribuendo, & ſervara forma alias
Reg. Pragmatica nempe 13. eod. tit. & facta relatione
9 in dicto Regio Collat. Conſ. fuit decretum M. C. con-
firmatum, & obtento reſcripto, quod M. C. juſtitiam
faceret, quæ eſt ſolita forma, quando decretum con-
10 firmatur, fuit morti traditus. In hanc ſententiam
ego non deveni, neque in Collaterali Conſilio duo
Spectabiles Regentes illam approbaverunt, ſed fui vo-
11 ti, quod acriter torqueretur ex infraſcriptis rationi-
bus: Prima, quia hoc expenſionis crimen ſcientiam
improbæ monetæ conſtituit. Scientia vero duplex eſt
præſumpta, & vera; præſumta eſt, quæ conjecturis
12 habetur, vera aut per convictionem, quæ probatio
difficilis non eſt, quoniam haberi poteſt per depoſi-
tiones ſociorum criminis, ſicuti legitur in caſu deci-
ſionis a *Dom. Præſid.* 401., quæ depoſitio duorum ſo-
ciorum in hoc crimine falſæ monetæ convictionem
indicit, quia crimen exceptuatum non ſolum eſt per
DD. opinionem, verum etiam per *Tex. in l. 1. Cod.*
13. *de falſa moneta*, ac etiam haberi poteſt de facili de-
poſitione deducentium, præſumptio pro imponenda
mortis pœna in hoc crimine ſufficiens non eſt, ſed ve-
14 ra requiritur *Boſſius tract. de rapinis num. 29., &*
num. 31. Giurbius diſcept. 26. num. 56. Farinac. conſil.
criminalium tom. 2. conſil. 125. num. 8. & conſ. 123.
num. 52. & conſ. 70. num. 1. ibi: *Quia, quando agitur*
de præjudicio, prout in criminalibus non præſumpti-
ve, ſed plene probanda eſt, Rota de dolo, & contu-
macia dec. 21. in antiquis, Puteus deciſ. 77. num. 7.
lib. 1. Mohedan. deciſ. 4. alias dec. 260. ſicuti per M. C.
reperitur deciſum, referente *Dom. Reg. Moles ſeniore*,
tunc M. C. Judice, & deciſionem confirmatam per Su-
premum Collaterale Conſilium, teſte *Thoro in deciſ.*
compend. in verb. expendens, nec per *novellam Regiam*
pragmaticam promulgatam de anno 1689. *tit. de mo-*
netis in expenſione probatio hæc reperitur privilegia-
ta, ut præſumpta ſit ſufficiens, niſi in duobus caſibus,
nempe in extractione monetæ ab hoc Regno, & quoad
imponendam pœnam triremium vita durante. cæte-
rum quoad imponendam pœnam ordinariam, animad-
15 vertit *pragmat.* ut dicta ſcientia plene probari de-
beat, ut in capitulo incipiente: *Et eſſendoſi da noi con-*
ſiderata, in tertia pagina, & ſecundo in receptione,
& intromiſſione monetarum falſarum, quæ fabricantur
extra Regnum, & in hoc Regno immittuntur; quo
caſu pœna mortis impoſita reperitur, ſed prius non
practicanda, niſi facta relatione in Regio Collater.
Conſilio: in hoc enim caſu fuit privilegiata hæc pro-
batio, quia non facilis; quam difficultatem conſide-
rat *dicta pragm. ut in cap.* incipiente: *Et avendo ri-*
guardo, unde *pragm.* ubi voluit, dixit, & clare diſpo-
nit: cæterum ad caſum non expreſſum extendenda
non eſt, eoque magis, quia correctoria eſt *pragmati-*
ca edita in anno 1609. cap. 1. qua fuit contra expenſores
ſcienter falſæ monetæ ſolum impoſita pœna pecunia-
ria, & in defectum triremis.

Secunda, nam ut ſupradicta ultimi ſupplicii pœna
procedat, neceſſe eſt, ut expendens ſcienter a prin-
16 cipali Fabro monetam falſam recipiat, tum vigore
Conſtitutionis Regni, quæ incipit *Adulterinam, & ca-*
pituli, ut qua ab Excellentia, tum etiam *enunciatæ*
Pragmaticæ promulgatæ in anno 1689. *cap.* incipien-
te: *che la medeſima pena*: Conſtitutio ad literam cla-
re hoc demonſtrat: verba ſunt: *Adulterinam mone-*
tam cudentibus, vel ſcienter accipientibus pœnam ca-
pitis irrogamus, & eorum ſubſtantiam publicamus,
conſentientes etiam hac pœna ferimus, hic ponderan-
do verbum *accipientibus*, non poteſt referri, niſi ad
principalem Fabrum, ac ponderando verbum *conſen-*
tientes, refertur etiam ad eos, qui ab initio in tractatu
interveniunt, que conſtitutio fuit confirmata a præ-
dicto *Regni Capitulo* incipiente, *ut qua ab Excellen-*
tia, & ad præſens ab enunciata *Pragm.* ut in relato
Capitulo, quo dicta diſpoſitio confirmatur, & decla-
ratur, quod pœna procedat etiam contra expenſo-
res, licet non præceſſiſſet tractatus, aut deliberatio,
ibi: *Ancorche non fuſſe proceduto trattato, o delibe-*
razione, quæ quidem verba referuntur ad falſitatem,
& clarius ut infra, *baſtando, che ſcientemente l'aveſ-*
ſero ricevute dopo fabricata, o diminuita: recipere
enim ab altero demonſtrat rem habere, indubitatum
eſt, ſicuti Romæ in conſimili ſtatuto teſtatur *Proſper*
Farinacius qu. 15. num. 117., & ſeqq., ubi quod
ita contra expenſores ſtatutum practicatum eſt, id
quod in terminis noſtræ *Conſtitutionis Adulterinam*
confirmatæ *per dictam Reg. prag.* eſt certiſsimum,
quod mortis pœna tunc locum haberet, quando a
principio expenſor falſarum monetarum habebat tra-
ctatum cum fabro falſatore recipiendi dictas monetas
falſas, ac eas expendendi poſt nonnullos *Gloſſatores* te-
ſtatur *Dom. Reg. Merlin. controv. 26. tom. 2.*, & cum
ratione, nam cum pœna commenſuranda ſit delicto,
opus erat a principio tractatus, & deliberatio, conſi-
derando DD. dictum tractatum a principio, tanquam
continens auxilium cooperativum delicto, id quod
hodie attenta *Pragm.* non requiritur, ſed bene neceſ-
ſe eſt, ut a falſatore recipiat, etiam attenta *dicta Reg.*
Pragm., ſicuti ponderatum eſt, quæ *Pragm.* pœnam
increvit, propter auxilium etiam poſt delictum, nem-
pe expendendi monetas falſas, receptas a fabro falſatore,
poſtquam eas conſtruxerit uſque ad mortem.

Hinc ſi Francus in hac Magna Curia confeſſus fuiſ-
ſet, qualiter in ſui poſse, cum quantitate probæ mo-
netæ pervenerit etiam pecunia falſa, quam inadver-
tenter recepit, & poſtea cognovit, & ſcivit eſſe fal-
17 ſam, & ſcienter uti falſam expendere procuraviſſet,
& ita confeſſus eſſet, porro mortis pœna reus non fuiſ-
ſet, ſed alia pœna, nempe illa impoſita a *Reg. Prag. de*
anno 1609. promulgata 2. de monetis, cum in hoc caſu
non conſideretur auxilium cooperativum a principio,
ſed poſt delictum, & quatenus illa expenſione monetæ
proximo damnum infertur.

Tertia narratis attentis, ponderationes deſuper fa-
ctæ; ſcilicet retinentia de non accedendo cum famulo
Honuphrii Portanova ad Nicolaum Salernitanum,
dum is intendebat permutare aureum duplex, etenim
mendacium, quod nummi in perſonam Franchi reper-
ti omnes fuerunt a Peritis falſi æſtimati, ac inventio
aliarum monetarum, quæ in calceamento fuerunt ab-
ſcondite, ac denique quod Francus certum non de-
derat Auctorem, a quo nummos receperat; vim non
inferunt pro pœna ordinaria imponenda, ſed quando
mala fama concurreret, tantum ad torturam ſufficie-
bant, etiam attenta dicta nova *Prag. ut in c. 2.* ibi:
Ordinando di più, che quando ſi trovaſſe in potere d'
alcune perſone moneta falſa, tagliata, o ſcarſa, e que-
ſta fuſſe in più di cinque pezzi, eſſendo la perſona in
potere di chi ſi ritrova, ſoſpetta, o di mala condizio-
ne, o fama di qualſiſia genere di delitto, ſia baſtante
indizio ad inquirendum, o quando non dimoſtraſſe,
donde gli ſia pervenuta, e non daſſe il certo Autore,
concorrendovi altri amminicoli uniti coll' invenzione
18 *della moneta ſcarſa, o falſa con la mala condizione,*
e fama, ut ſupra, ſia baſtante indizio di tortura, co-
me ſoſpetto diſpenditore di moneta tagliata, o falſa;
Et hic conſideravi, quod pro tortura inferenda ultra
inventionem monetarum in numero, malam famam,
& incertitudinem Auctoris, a quo perveniret pecu-
nia, Pragmatica requirit adminicula, quæ in præſenti
conſideravi, & mendacium, ac malitiam in abſcon-
dendo monetas in calceamento.

Quarta, quod Francus receperat a Bernardo Mu-
ti inſtructore monetarum falſarum monetas, quas
expendit, aut quod ipſemet prius condidiſſet, &
dein-

deinde expendit, probatio conſiſtit in depoſition
Joannis Cornelii, & Gratiæ Gubitoſæ, de qua qui-
dem probatione, ut prædicta pœna infligatur, ratio
habenda non eſt, etenim non ſunt conteſtes, ſed ſin-
gulares ſunt teſtes, & unus eſt mulier malæ famæ,
alter quoque concubinarius, & non integræ fidei, quia
malevolus, ut in repulſa; inveriſimilia deponentes,
cum deponant de viſu, de conſtructiono aureorum
duplicium in domo, janua ferro non clauſa, & non
eſt veriſimile, quod Bernardus Muti, & Francus hoc
grave facinus committerent ſine neceſſaria præcautio-
ne in domo, quæ multa habet appartamenta, in
quibus nonnulli habitent Cives, & conſideravi, quod
teſtes inhabiles in crimine excepto non admittuntur
19 ad hanc pœnam infrigendam, quando plures pa-
tiuntur defectus. Item quod prædicti uti conſucii
relevare tenebantur, & cum hoc non fecerint, quia
carcerati, prædicta depoſuerunt, non erant abſoluti
a pœna impoſita contra non relevantes, quæ pœna
etiam reperitur confirmata per *novellam Pragm.*, li-
cet reſpectu depoſitionis habeatur pro integro teſte,
ut in *cap.* incipiente, *Ora noi conſiderando*, ibi: *E*
reſtando in piede la pena, che ſi dà a chi non revela,
come ſi diſpone per detto §. 18. determinamo, che que-
ſto ſi abbia per teſtimonio degno di fede. Hinc cum
prædicti a fiſco fuiſſent carcerati, uti ſimplices te-
ſtes conſiderabantur, quod prædictam depoſitionem
feciſſent cum aliqua promiſſione impunitatis, cum ex
eorum conteſtura, quando crimen fuiſſet verum, com-
plices quoque erant: quo caſu cum tortura depone-
re habebant. Ruſus quod eſt magni ponderis, depo-
nunt de conſtructione monetarum, de qua corpus de-
licti deficit, quod eſt in quolibet crimine inquiſitio-
nis fundamentum, & in hoc, in quo facilius impo-
ſtur a locum habere poteſt, ut evitetur in captura de-
licti in genere tam *Reg. Prag. 12. de monetis, §.*
tertio, quam dicta novella Pragm. cap. con avverten-
20 *za*, requirunt in hac Civitate præſentiam Judicis M.
C., ſive ejuſdem Fiſci Patroni, vel Procuratoris fi-
ſcalis, & in Provinciis diſponunt, ut interveniant
Regni Auditores, vel locorum Gubernatores; quan-
do in domo prædicta nec aurum, nec argentum, nec
pecunia, nec urceolus, nec cuneus, neque lima, ſive
alia enunciata inſtrumenta reperta fuere; unde pon-
deravi, quod ſi hac probatione prædictorum teſtium
M. C. condemnare nequiverat Bernardum, quomodo
morti tradere poteſt Franchum? quod ſi prædicta ju-
ſtitia in hoc tempore novæ monetæ continebat exem-
plum, in futurum continebat quoque abſurdum, nem-
pe quod deveniebatur ad condemnationem, deficien-
te delicti corpore, contra communem DD. ſenten-
21 tiam, non ſolum ſi teſtes integræ fidei de viſu depo-
nerent, ſed etiam ſi Reus proprio ore animaa fatere-
tur condemnari minime poſſet, *Caphal. conſ. 230.*
num. 11. vol. 1. Brunus a Sale in unico conſil. crim.
num. 176., & ſeqq. ubi advertit, judicem cautum
eſſe debere, ne corpus, & ſuam damnet animam *Mar-*
ſil. in l. 1. num. 3., & in l. final. ff. de quæſtion. Cla-
rus in §. finali qu. 45. verſ. poſt etiam, Menoch. de
arbitrar. caſu 260. Handed. conſ. 92. num. 11. vol. 2.
Farinac. queſt. 2. num. 22. Guazz. ad defenſ. defenſa
4. cap. 9. Conciol. reſol. crim. par. ... num. 3. Rever.
de Luca ad Dom. Præſid. decif. 401. num. 5. ac
22 *alii*. Deciſio vero S. C. enonciata contra Cæſarem
Starace uti valde rigida communiter aſt reprobata,
quoniam per torturam probationes erant jam debili-
tatæ, & non poterat ad mortem condemnari ob ſu-
pervenientiam depoſitionum ſociorum criminis, ſed
is iterum erat torquendus, vel ad pœnam extraordi-
nariam condemnandus ſecundum veram theoriam
Criminaliſtarum, præter quam quod probationes in
illa deciſione erant longa majores. Primo, quia in-
ventio monetarum in perſona Cæſaris Starace fuit in
maxima quantitate. Secundo, quia expenſio probata
erat concludenter per tres teſtes non ſuſpectos. Ter-
tio mendacium de dicta inventione, & expenſione,
quando convictus erat. Quarto erat homo malæ
vitæ, famæ, & qualitatis, alias condemnatus ad ex-
fractandum pro furto extra Regnum perpetuo. Quin-
to, quia depoſitiones ſociorum criminis fuerunt in
tortura ratificatæ. Sexto, quia fuit captus in con-
troventione dicti exfractus, ideoque fui voti, quod
acriter torqueretur, & quia præter hæc a magnif. U.
J. D. Dominico Caſtelli Advocato in Criminalibus
primæ Claſsis in defenſa alia allegata fuerunt, quæ
lepide hic quoque annotare volui.

Quod quatenus vera eſſet prima expenſio non fuit
perfecta, quia Franchus non recepit neque ſaccha-
rum, neque aurei duplicis complementum, unde non
fuit in lucro, neque dictus Hunuphrius fuit in dam-
no, quod ſecundæ expenſionis etiam aurei duplicis fi-
ſcus non habebat probationem concludentem, quia
Donatus Cæſareus, quando aureus duplex fuiſſet fal-
ſus, non erat teſtis, ſed principalis cum propter
complementum redditum Franco fuerit in damno,
tota ſumma aurei duplicis, & conſequenter unus pro
Fiſco remanebat teſtis, ſcilicet Honuphrius Portano-
va, qui non erat integræ fidei, ſed ſuſpectus, quan-
23 do Regia Pragmatica crimen expenſionis in proba-
tionibus non facit privilegiatum: præterquam quod
dicebatur, quod ille aureus duplex a Franco ſolutus
erat juſti ponderis probæ materiæ, & non falſus, &
ille exhibitus a Donato Cæſareo Coſimi Ceraſuolo,
erat deminutus granorum decem, & ſeptem, unde non
erat idem, neque magis, quod ſi fides teſtibus Regii
Fiſci erat adhibenda, quod expreſſe negabatur, aurei
duplicis conſtructi in domo a Bernardo Muti fue-
runt in argento, auro decolorati, & aureus exhibitus,
& a Peritis Regiæ Siclæ recognitus, ita non erat: cir-
ca tertiam expenſionem nummi aſſium viginti ſaa pri-
mo dicebatur, quod Fiſcus concludenti probatione
carebat, cum Honuphrius Portanova fuerit non ſolum
denunciator, ſed opera ejus Franchus fuit captus, ſi-
cuti dicebatur de Franciſco Majorino famulo, alio
teſte, & quod quatenus dicta legitima probatio adfuiſ-
ſet, nullo modo prædicta pœna Franco irrogari po-
24 terat attenta modicitate monetæ ratione parvi præ-
judicii, ſeu damni, quod tertio infertur, ſed juxta
veram doctrinam DD. expenſionem in numero op-
portet ut expenſio contineat quantitatem conſiderabi-
lem, & conſuluit *Marſil. conſ. 71. vol. 1. num. 1. &*
2. Pratus conſ. 161. lib. 3. Decianus in tract. crimi-
nali lib. 7. cap. 25. num. 13., & in cap. 26. Farinac.
qu. 115. de crimine læſæ Majeſt. inſpect. 3., & conſ.
crim. tom. 2. conſ. 175. n. 13., & quod magna quan-
titas non dicitur, niſi aſcendat ad ſummam ducato-
rum decem, conſuluit idem *Marſil. conſ. 47. num. 1.*
verſ. quoniam dicta ſumma, & quod propria ſumma
tonſæ monetæ, & falſæ aſcendens ad auros quinque,
25 vel ſex dicatur modica, conſulit *Alex. conſ. 141. lib.*
7. Bertazzol. conſ. 152. num. 11., & ex noſtratibus te-
net *Novar. part. 2. quaſt. forenſium quæſt. 37.*, ubi
late, quod erat excuſandus expenſor monetarum fal-
ſarum a pœna, *cit. conſtit. Adulterinam, & a cap.*
quæ ab Excellent. inflicta, & ſummam ducatorum
quinque, aut ſex, parvam exiſtimat, *Scarlat. in 1.*
26 *tom. conſiliorum criminalium conſ. 115. num. 11.*,
& expenſorem falſæ monetæ parvæ quantitatis eſſe
excuſandum a pœna, a dicta Conſtitutione, & Capi-
tulo refert deciſum idem *Novar. in M. C. V.* referen-
te tunc *Conſiliario D. Flaminio de Coſtanzo* viro do-
ctiſſimo, & ob merita poſtmodum Recolendæ memo-
riæ, cum dubitatum fuerit contra expenſores caro-
lenorum quinque falſorum die 16. Martii 1623. cen-
ſuit M. C. eſſe pœna extraordinaria puniendum, &
non procedere pœnam in dicta Conſtitutione decla-
ratam, & hac ratione parvæ quantitatis expenſorem
quadrantium falſorum, late probat *Alex. conſ. 121.*
num. 4. vol. 7., & ſimiliter conſtructorem monetarum
parvi valoris, idem *Alex. conſ. 103. lib. 1. Cepolla*
conſ. crim. 77. Peguer. decif. 86. Boſſius. in tit. de
falſa moneta num. 4., & pro tonſore parvæ quantita-
tis conſulit *Marſil. conſ. 71.* ubi parvam quantitatem
27 exiſtimat, quæ non excedit ſummam ducatorum
trium, ubi quoque, in magna Civitate ubi Bononiæ
parva ſumma dicitur docatorum decem, & quod re-
ſpectu parvæ quantitatis ſit excuſandus expenſor ton-
ſor, & falsator monetarum, tenet *Dom. Ricc. collect.*
deciſionum dec. 2858.

Inſuper attenta bona fama dicti Franchi, & quali-
tate, ſeu conditione, quia negotiator, non teneba-
28 tur certum Auctorem oſtendere, nam Regia Prag-

matica eſt interpretenda a Jure communi, & per communem Doctorum opinionem, in mercatore concurrente ejus qualitate non tenetur oſtendere certum Auctorem, deponendo tamen, quod veriſimiliter, & ſæpius contingere ſolet, ut puta, ſi mercator deponat recepiſſe nummos in nundinis, & in genere ab aliis, & DD. cumulat *Hondedeus conſ. 92. lib. 2.* ubi refert, *Expenſores falſarum monetarum, quia depoſuerant eas recepiſſe in Nundinis Rimini attenta eorum bona fama, quia dictum veriſimillimum erat, fuerunt a pœna liberati*, ut *in num. 20. & 21.* ubi pro cauſa excuſationis deducitur, dum ipſi examinati depoſuerunt nummos illos recepiſſe Nundinis Rimini, quoniam expendens falſam monetam, ſi docet habuiſſe ab alio, excuſatur ab omni pœna, *Cyn.*, & *Jacob. de arena in l. majorem Cod. de falſis*, *Abb. in cap. quanto de Jure jurando. Barb. d. conſ. 51. col. 3. verſ. præterea facit*, *Burſat.* alios adducens *conſ. 166. num. 9. lib. 2. Franch. deciſ. Neap. par. 2. deciſ. 401. num. 4. Tyber. Decian. in dicto cap. 26. nu. 12. & ſeqq.* Ex quod hæc concluſio locum obtinet, quamvis expendens non probet illam recepiſſe a certa perſona, & aliquem particulariter non nominaverit, cum ſatis ſit in genere probare ab alio recepiſſe, quando perſona eſt honeſtæ famæ, probat *Angel. in d. l. majorem*, *Bertan. in repert. par. 9. in verbo moneta verſic. 35. Barbat. & Decian. in dictis locis; ſatis id probatum creditur ex aſſertione dictorum inquiſitorum, præſertim quod probatum etiam fuit eos eſſe bonæ famæ, & conditionis, ac mercatores legales conſuevisſe accedere ad nundinas etiam Rimini cum*
29 *mercibus, ibique quadrantam quantitatem recipere, ac etiam mercatores quadrantes recipere abſque illorum numeratione, in quibus valde veriſimilis redditur ipſorum aſſertio, quod quadrantes ab aliis in Nundinis Rimini receperint, & propterea illos cum juramento, ita teſtificantibus, in hoc fides adhibenda eſt ex prædictis* & firmat etiam *Burſat. conſ. 196. num. 16. lib. 2. & num. 32.* ubi valde veriſimilis redditur ipſorum aſſertio, quod nummos illos pluribus vicibus, replicatis temporibus, uti mercatores cum aliis nummis receperint, & ultra citatos affirmat *Conciol. reſol. criminal. reſol. 4. num. 3.*, & *Lucas ad Dom. Preſid. deciſ. 401. num. 3.*, cum ergo Francus depoſuerit, nummos duplices aureos in nundinis Divi Antonii Calabriæ recepiſſe, attenta ejus conditione a prædicta pœna omnino excuſandus erat.

Amplius quod dicta pœna ultimi ſupplicii tunc procedit, quando expenſio cum effectu ſecuta eſt, ſci-
30 licet quando expendens in contractu fuit in lucro, & recipiens falſum nummum in damno; prima nam *Pragm.* non loquitur effectu non ſecuto, & in dubio eſt regulanda a Jure Communi, ſive conſuetudine, quæ in tota Italia viget, quod effectu non ſecuto, effectus in actu deductus ordinaria pœna non punitur, hinc *Prag. 1. de ictu ſcoppictæ*, qua impoſita erat dicta pœna, vulnere non ſecuto, non fuit practicata, & alia *Prag.* reperitur derogata, quod in præſenti in expenſione nummi aſſium viginti ſex Honuphrius Portanova in ullo fuit damno, nam complementum nummi Franco non reddidit, ſed procuravit ejus carcerationem.

In expenſione vero nummi aurei dicta pœna non reperiatur a *Prag.* impoſita; ſed tantum contra ex-
31 penſorem monetæ argenteæ, quod colligitur tum ex Proœmio pragmaticæ, ubi loquitur de moneta fabricata in Regia Sicla in dicto anno 1689. quæ eſt moneta argentea tunc ex *cap. incipiente*, *& eſſendo pervenute notizie*, ibi. *E che fabricandoſi queſta nuova moneta*, ideſt moneta argentea, *fabbricata fuori di queſto Regno ne riſultaſſe di nuovo il maligno effetto delle calamità, ci è parſo ordinare, come con la preſente ordinamo, e comandamo degli infraſcritti capitole ſequenti determinazioni da oſſervarſi colle pene contenute*: In capitibus enim ſolum in capite incipiente, *& eſſendoſi da noi conſiderato*, loquitur de moneta aurea non in expenſione, ſed in extractione extra Regnum; & cum ſit pœnalis, & correctoria ſtricte in caſu expreſſo intelligi, & practicari debet, & non extendenda ad caſum non expreſſum *c. odia*, *& in c. pœnis de regul. jur.* etiam eadem, vel majori ra-
32 tione attenta, *Afflict. deciſ. 21. & deciſ. ultima Caputii deciſ. 119.* & in puncto in ſtatuto loquente contra tondentem monetæ aureæ, propoſita difficultate
33 an ex identitate rationis illud extendatur contra tondentem monetam argenteam, negative conſuluit *Marſil. conſ. 71. vol. 1. num. 24.*, & *25.* ibi: *Item dico, quod illa lex non eſt attendenda ad tondentem monetas argenteas, quoniam dicta lex eſt pœnalis, & odioſa, ideo debet reſtringi, & ſtricte intelligi, & non ampliari ad alium caſum, C. odia, de regul. juris, cum ſimilibus*. Item quia in pœnalibus, & odioſis non fit regulariter extenſio, ſed ſtricta interpretatio facienda eſt, prout verba ſonant, *l. ſi Præſes*, & *l. ſi de interpret. ff. de pœnis*, & ex eadem ratione attenta, *Tex. in l. quicunque, ff. ad l. Cornel. de falſis*, qui loquitur de moneta aurea, non comprehendit mo-
34 netam argenteam, DD. communiter affirmant uti *Anton. in ſumma Cod. de falſa moneta, verſ. quicunque*, ſi non eſſent aureæ juncto verſiculo prædicto, *Viviani comm. opinionibus opin. 521. num. 2. Decian. tract. crim. tom. 2. lib. 7. cap. 25. num. 11. ac alii.* Rurſus, quod ratio ob quam *Pragm.* comprehendere habeat, ex identitate, ſive rationis majoritate ſupradictum caſum eſt, quia tendit in favorem privatæ
35 perſonæ, ſed in favorem Reipublicæ, cujus valde intereſt, ne delicta remaneant impunita (vim non facit) nam ſi dicta ratio eſſet attendenda, ſequeretur, quod omnia ſtatuta pœnalia eſſent favorabilia, ob publicam utilitatem concernentia, ideoque ſemper extendenda, quod dicendum non eſt, & contrarium eſt verius, uti probat *Dom. Epiſcop. Sarmiento ſelectar. interpretat. lib. 1. cap. 12. per totum Farinac. conſ. 27.* & poſt alios *Dom. Reg. Rovit. ſuper Pragm. 1. de aſſaſſinio num. 56.* & ratio fundamentalis eſt, quia delicto aut eſt a lege impoſita, & declarata, aut non reperitur determinata pœna, primo caſu lex ſervatur, ſecundo caſu pœna in Judicis arbitrio eſt, ideoque crimen nunquam impunitum remanet, Statutum vero, quia ut plurimum pœnam a lege impoſitam auget, rigoroſum dicitur, merito extra caſum extendendum non eſt.

Et demum quod ſcientia, quæ in falſæ monetæ expenſione crimen conſtituit indiciis indubitatis, non erat probata, & conſequenti decretum M. C. ſuſtineri non poterat: etenim erat facile, & veriſimile, quod Francus nummos falſos in Nundinis Divi Antonii, ſive alibi cum alia pecuniarum quantitate recipere poterat, quia negotiator erat, & nummos in calceamento pedis inventos abſcondiſſe cauſa ne illos birruarii furarentur, non veriſimile, cum bene poterat in domum cuſtodiæ ejicere, tempore quo fuit ibi ſecrete a familia detentus, & non fecit & attenta ejus bona fama, non indubitatum, quod a Bernardo Muti ſcienter nummos accepiſſet falſos, ut expenderet, quod ille fuiſſet fabricator monetarum, in quo crimine torqueri non poterat, deficiente delicti corpore, & teſtibus fidei integritate, imo iis pluribus defectibus notatis, nec erat veriſimile, quod ſi Bernardus Muti fabricator monetarum fuiſſet, ſua conſcientia conſultus, dum tempore carcerationis Franchi aufugerat, domum non reduiſſet, niſi prius viſo exitu cauſæ, nec veriſimile, quod Francus, qui per paucos dies in hac Civitate moram facere habebat, quia alienigena, & cauſa negotii arrendamenti pulveris huc venit, ut clare ex proviſionibus Regiæ Cameræ apparebat, cum periculo expendere paucos nummos valebat, quando in itinere, & alibi ſine periculo poterat, & ceſſabat quoque alia contra eum ſuſpicio, quia ſtatim captus, ſuis ordinata diligentia in partibus, & in ejus domo non falſa moneta, nec alia materia, neque inſtrumenta ad cudendum, ſive incidendum monetam inventa fuere, quæ conſiderationes probationem indubitatam contra eum non ſolum non conſtituebant, ſed valde dubiam, & ſufficientem pro inferenda mortis naturalis pœna. Hæc J. C. Caſtellus, & quia hæc non incongrue, & lepide allegavit in Regio Coll. Conſilio, is iis non obſtantibus in cauſa cecidit, tamen eloquentiæ honorem acquiſivit.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXX.

Expendens monetam falſam, qua pœna plectendus ſit.

SUMMARIUM.

1 *De falſa moneta remiſſive.*

1 CUm multa tractaſſet Dominus Auctor in ſecundo libro de falſa moneta, iterum ex facto dedit iſtam
2 Reſolutionem Quintam, ubi fuſe agitur de cognitione in genere hujus delicti de præſumptionibus, de Pragmat. Sanctionibus, & de multis aliis ad rem, & quia ſapientiſſimi homines gloriam non invident ſapienter, ſincere, & bona fide multa rerum, quæ in hac reſolutione diſputantur tribuit Patrono Rei, tunc temporis primæ claſſis D. Dominico Caſtelli, quem honoris cauſa nomino, quique primo Auditor Exercitus creatus, deinde Regius Conſiliarius S. Claræ, nunc omni laude, & civium plauſu Præſes Regiæ Cameræ, & ſupremi gradus eum anxie petunt, & optant; & ſi ſors dediſſet ſuam allegationem habere, utique integram hic darem. Cæterum reſolutio iſta eſt undique (ut ſemper) plena, quam integram notabis a te per partes.

RESOLUTIONIS TRIGESIMÆ PRIMÆ

ARGUMENTUM.

Pœna contra Receptatores Delinquentium quænam ſit de Jure Communi, & de Jure Regni, & an pœna ducatorum ſex mille, & Carceris per quinquennium impoſita contra Nobiles Receptatores Exulum, & Triremis per quinquennium contra Ignobiles locum habeat contra Receptatores forjudicatorum per campaneam non incedentium.

SUMMARIUM.

1 *Conſtitutio Regni* pœnam eorum *expenditur & n. 7.*

2 *Capitulum Regni* creſcit culpa, *imponens pœnam capitis contra Receptatores expenditur, & declaratur, & n. 8.*

3 Text. in l. 1. ff. de recept., & Tex. in l. 1. Cod. de his qui latrones, *ac* tex. in l. 3. §. ſi quia, ff. ad Senat. Conſultum Syllan. *contra Receptatores adducuntur, & per Auctorem ponderantur & n. 10.*

4 *Pragm. titulo* de receptatoribus, *qua incipit* Ferdinandus *expenditur, & n. 25.*

5 *Pragm.* 19. de exulibus, *ac Pragm.* 21. *eodem titulo afferuntur & n. 9.*

6 *Pragm.* 21. de exulibus *ponderatur, &* n. 14. *&* 16.

11 *Receptatores ſimplices, ac receptatores, & participes eadem pœna ferendi non ſunt.*

12 *Homicidium committere, vel latrocinium, & homicidium, ac latronem receptare par non eſt.*

13 Tex. in l. 2. Cod. de his qui latrones, ac tex. in l. 3. ff. de abigeis *expenduntur.*

17 *Exules, qui per campaneam incedunt; eorum aliqui forjudicantur, & forjudicati ſententia declarantur, aliqui vero non, & quare.*

18 *Pœna ducatorum ſexmille, carceris, vel triremis contra receptatores forjudicatorum, delinquentium impoſita vigore regiarum Pragm.* de exulibus *procedit tantum contra receptatores eorum forjudicatorum, delinquentium, qui incedunt per Campaneam, & non forjudicatorum, qui pro delicto forjudicati in aliquo loco latitant, & publicum non perturbant commercium, pluribus rationibus per Auctorem ponderatis.*

19 *Statuta non ſunt Judaice intelligenda, ſed ſecundum ſui ipſius rationem, & cauſam.*

20 *Dictio aut etiam aliquando in Jure pro conjunctiva accipitur.*

21 *Amici, & Conſanguinei forjudicatorum non admittuntur ad proponendas forjudicationis nullitates, ſi ſententia lecta, & lata eſt, niſi forjudicato comparente, vel carcerato num. 23.*

22 *Receptans nulliter forjudicatum, forjudicationis nullitatem oſtendere Judici valet, ut receptationis pœnam evitet, & de ratione.*

24 *Judex ſicut ex officio valet contra receptatores forjudicatorum procedere, ita ex officio tenetur de forjudicationis nullitate cognoſcere.*

25 *Receptans forjudicatum amicum, vel conſanguineum mitius eſt puniendus*

Dom. D. Felix de Lazina. Ulloa Præſes S.C. laudatur ibidem.

26 *Excellentiſſimus Prorex, Marchio de Carpio, Glorioſa eſt memoria.*

D. Didacus de Soria, Marchio Criſpani laudatur ibidem.

Conſiliarius D. Joſeph de Ledeſma laudatur ibidem.

VErborum uſus non ſolum per temporum intervalla mutatur, imo etiam eodem tempore varie per occaſionem haberi ſolet, ut opus ſit Sapientia interpretum, qui ſenſum, quo lex, aut Juriſconſultus aliquis in eo verbo proferendo habuit ex conjecturata mente, aut aliquo facto, ſive antecedente ſermone, ſive ex ſubſequenti elucidet. Hinc indicta receptationibus forjudicatorum ſimpliciter a Sanctionibus Pragmaticis in noſtro Regno immuni pœna, ſæpius dubitatum eſt, qui vere dicantur Receptatores a lege pœnæ ſubjecti: qui Forjudicati, quos tam ſevere ab omnibus arceri, 2
& derelinqui jura jubeant.

In anno 1688. Franciſcus Antonius Carofalo Terræ Theanæ in Provincia Licienſi, cum aſſiſtentia Auguſtini Certato, aliorumque ejuſdem Curiæ, vigore litterarum executorialium, pro quadam ſumma Illuſtri Marchioni debita, carceravit Carolum Caſtronovo in eodem Territorio, & dum ad carceres aſportare intendebat, Joannes Baptiſta Caſtronovo filius cum auxilio meſſorum, qui in dicto loco aderat cum falcibus, procuravit a Gubernatoris manibus illum eximere. Hinc orta magna contentio, præfatus Franciſcus Antonius, & Auguſtinus Joannem Baptiſtam occiderunt, de quo homicidio capta informatione per Regiam Audientiam Materæ, forjudicati fuerunt; & quia homicidium erat ſequtum pro nunciato credito conſequendo, D. Dominicus Imperiale Marchio Theanæ in proprio Caſtro receptavit eos ante, & poſt forjudicationem, victum, & potum eis ſubminiſtrando, uti naturaliter ſe cognoſcens iis obligatum.

Pro hac receptatione dictus Ill. Marchio convictus, cum carceratus fuerit, & gravamen propoſuerit in S. C. contigit in Aula Ill. Ducis Caſamaximæ, ubi ad præſens ego reſideo de duobus diſputare. Primo qualis pœna reperiebatur impoſita contra Receptatorem ſimplicis forjudicati, ut ea contra Marchionem practicari potuiſſet.

Secundo, an ad evitandam pœnam poſſit quis Judici demonſtrare forjudicationis nullitatem, & conſequenter Illuſtris Marchio.

Et quoad primum pro Regio Fiſco fuit conſideratum, quod per Conſtitutionem, quæ incipit *pœnam*
1 *eorum* editam ab Imperatore Frederico *tit. de forbanditis, & forjudicatis*, eadem pœna forjudicati impoſita reperiebatur contra Receptatores, ibi: *Simili pœna banditionis, aut Occultatores, qui tales occultaſſe dicantur proculdubio imminente, ſi Reos hujuſmodi exhibere non curaverint requiſiti*, quod

2 per Capitulum incipiens *creſcit culpa tit. de recept.*
maleſactorum pœna capitis cum amiſſione omnium
bonorum fuit impoſita, ibi: *Perſona cujuſcumque*
ſtatus, & conditionis exiſtens ſub pœna capitis, &
bonorum omnium, quæ in eadem Provincia tenet,
& poſſidet; & quod eadem pœna de Jure Communi
Receptatores delinquentium plectendi erant, ac ipſi de-
linquentes, clare habebatur ex *tex. in l. 1. ff. de Re-*
ceptatoribus, ubi Juriſconſultus inquit: *Peſſimum*
genus eſt Receptatorum, ſine quibus latere diu nemo
poteſt; & præcipitur, ut perinde puniantur, atque
latrones, & ex *tex. in l. 1. Cod. de iis qui latrones*, vel
3 aliis criminibus Reos occultaverit, ubi legitur, *eos*
qui ſecum alieni criminis Reos occultando eum, eam-
ve ſociarunt, par ipſos, & Reos pœna expectet. Tex.
in l. 3. §. ſi quis, ff. ad Senatus Conſultum Syllan.
ibi: *ſi quis quem eorum ſervum ſervamus ex ea fa-*
milia, qui ejus facinoris noxius erit, receperit, vel
celaverit ſciens dolo malo, in ea cauſa eſt, ac ſi
lege, quæ de Sicariis lata eſt, facinoris noxius fue-
rit, per Regiam Prag. a Rege Ferdinando promulga-
tam, titulo, *de Receptatoribus delinquentium*, inci-
4 pientem *Ferdinandus Dei Gratia Rex*, quæ conſide-
rans, quod in hoc Regno fraquentia delictorum ade-
rat, quod facinoroſi homines tutum receptaculum ha-
bebant, & quia non eſſent maleſactores, & non eſſent
Receptatores, contra Barones receptatores ultra
iram, & Regis indignationem, pæna mille unciarum
impoſita fuit, quæ Prag. a Domino Bernardo Villa-
mari Locumtenente, fuit ampliata contra privatas
perſonas, & fuit pro Regio Fiſco conſideratum, quod
non ſolum contra forjudicatorum Receptatores Prag.
matica loquebatur, ſed contra delinquentium, & ma-
lefactorum Receptatores, ibi: *Audeant, aut præſu-*
mant prædictos facinoroſos, gladiatores, homicidas,
latrones, aut cæteros maleſactores in eorum Terris
receptare. Imo per Pragmat. editam ab Excellentiſ-
ſimo Duce Medinæ Prorege de anno 1643. 19. *de*
exulibus fuit diſpoſitum, quod eadem pœna, qua for-
5 judicati eorum Receptatores puniri debeant, ut in
cap. incipiente, *& elaſſo detto termine*, quæ alia Prag.
ab eodem promulgata die 25. Julii in dicto anno
1643. quæ eſt 21. *de exulibus* fuit confirmata, *ut in*
cap. 1. & cap. 2., contra Barones fuit impoſita pœ-
na ducatorum ſexmille cum Jurisdictionis ſuſpenſio-
ne, quæ Pragmat. loquitur non ſolum contra Rece-
ptatores Banditorum, ſed contra Receptatores forju-
dicatorum, aut delinquentium, ut *in d. cap. 1.* ibi:
detti banditi, forgiudicati, o delinquenti, & *in*
cap. 2. ibi: *che permetterà, che detti banditi, o for-*
giudicati, o ſcorritori di campagna, o delinquenti;
6 & per aliam Pragm. die 19. Maii 1644. promulgatam,
quæ eſt 22. eodem titulo contra Receptatores prædi-
ctos, ſi Ignobiles erunt, fuit impoſita pœna triremis
per quinquennium, & ducatorum ſexmille contra
Nobiles, in locum vero triremis, pœna carceris in
uno Caſtro Regni: declarando per S. E. & contra Ba-
rones eamdem pœnam, & juriſdictionis ſuſpenſionem per
quinquennium, quæ Pragm. quoque loquitur cum
dictione *aut*, ibi: *in cap. 1. recettar banditi, forgiu-*
dicati, o ſcorritori di Campagna, & *in cap. 2.* ibi:
E permettere, che detti banditi, o forgiudicati, ſcor-
ritori di campagna, o delinquenti; & quod beni-
gnius agendo hac carceris pœna, & ducatorum ſex-
mille cum juriſdictionis ſuſpenſione Marchio Theanæ
puniri debebat.

Et converſo pro Ill. Marchione penderatum fuit:
7 Primum, quod conſtitutio *pœnam eorum* loquebatur
in particulari caſu, nempe quando Receptatores, vel
Occultatores requiſitos a Curia exhibere non curave-
rint, vel quando in eadem cauſa fuerint, nempe
8 quando conſcii, & delictorum participes fuerint do-
lo malo commoditatem præſtando criminoſis, alia
patrandi crimina, quia in eo caſu auxilium in delicto
præſtare videntur, & in caſu intelligi debebat Capi-
tulum *creſcit culpa*, ut illius verba quoque indicant
ibi: *captis prædis, & ſpoliis ſibi fautores inveniunt,*
& de iniquitatis mammona receptores acquirunt,
9 & ita intelligenda erat *Pragm. 19. confirmata per*
21. de exulibus circa pœnam ultimi ſupplicii contra
Receptores campaneæ Graſſatorum, & in hoc caſu
intelligendus eſt *tex. in l. 1. ff. de receptatoribus, &*
tex. in l. 1. Cod. de his qui latrones in verbo occul-
tandi eum eamve ſociarunt, ponderando dictum ver-
10 bum *ſociarunt*, contra occultantem, & ſimul aſſo-
ciantem, & conſequenter contra participem, ac *tex.*
in l. 1. §. ſi quis ad Syllan. ponderando verba, *ſciens*
dolo malo ceperit, vel celaverit; idem prius criminis
conſcius, hujuſque ſententiæ fuerunt etiam *Benedictus*
Carpzovius tit. de ludis vetitis, & receptatoribus
facinoroſis quæſt. 134. par. 3. num. 40. Dom. Lauren-
tio, Matthæu de regimine Regni Valentiæ cap. 8. nu.
133. & Ant. de Matthæis tit. 10. de receptatoribus
11 *cap. 1.* Sane ſimplices Receptatores eadem pœna,
qua delinquentes feriendi minime ſunt, cum par non
ſit committere homicidium, vel latrocinium, & la-
12 tronem receptare, vel homicidam: par quidem non
eſt auxilium in delicto præſtare, & poſt delictum,
Dom. Franciſcus Romaguera doctus ſane Juriſconſul-
tus Gerundenſis e Villa de la Hiſpal. in add. ad ſta.
tut. Enguiti Ant. Concioli lib. 4. tit. de condem. non
recipicadis rub. 55. in add. num. 11. omnino viden-
dus. Hinc lex rationi non eſſet conformis; cum pœ-
na delicto ſit commenſuranda, & decidit *tex. in l. 2.*
§. Dom. etenim Cod. de his qui latrones, & tex. in
13 *l. 3. ff. de abigeis, §. receptatores*, juxta *Gloſ. in ver-*
bo extra, & ſi lex aliter diſponeret, intelligenda eſt,
ut potius ad terrorem promulgata ſit, & cum beni-
gnitatis temperamento exequenda eſt.

Rurſus Pragmaticæ, quæ pœnam ducatorum ſex-
mille, carceris, vel triremis cum ſuſpenſione Juriſ-
14 dictionis imponunt contra receptatores, reſpectu
Perſonarum, ut dictum eſt, procedunt contra eorum
Receptatores, qui per Campaneam incedunt, & graſ-
15 ſantur, ſicuti Pragm. Regis Ferdinandi per pragm.
3. eodem titulo fuit declarata, ibi: *per evitare ogni*
ſiniſtro intelletto, dal quale poteſſe naſcere errore, per
lo preſente Banno ſi dichiara, che l' intenzione noſtra
non è ſtata, che ſi comprendano quelli delinquenti,
che non ſono uſciti in Campagna, ma ſono ſtati dentro
le Terre, benche naſcoſti, o celati, ma quelli che ſo-
no andati, vadano, ed andaranno in commettiva di
foraſciti, o poco, o aſſai per le Campagne, pertur-
16 *bando il quieto delli buoni*. Et contra horum rece-
ptatores intelligendæ ſunt aliæ pragmaticæ, nempe
21. & 22. 22. *de exulibus*, & pro majori claritate ad-
vertimus, quod foraſcitorum, qui per campaneam
incedunt, alii per ſententiam forjudicantur, alii non:
17 forjudicantur enim, qui per nomina, & cognomina
cum eorum Patriis liquidari poſſint, quæ liquidatio
per Curiam omni diligentia procuranda eſt uti Fiſco
proficua, & propter perſecutionem dictorum foraſci-
torum, & propter expeditionem eorum, qui in fortiis
habentur, ideoque Regiæ Pragmaticæ contra rece-
ptatores promulgatæ ita loquuntur, nempe contra
foraſcitorum, aut forjudicatorum, aut delinquentium,
quod intellige eorum qui graſſantur, & in commiti-
va per campaneam incedunt, pacem bonorum, &
publicum perturbant commercium, contra quorum
receptatores nihil refert, quod ſint per ſententiam,
18 aut non ſint forjudicati; alioquin Pragmaticæ inæ-
qualitatem continerent, & iniquitatem; ſi triremis pœ-
na, vel carceris per quinquennium, & ducatorum
ſexmille infligenda eſſet contra Receptatores delin-
quentium, qui non incedunt per campaneam, ſed in
aliquo loco latitant præ timore Curiæ, vel inimico-
rum, & publicum non perturbent commercium, at-
que eorum, qui per campaneam graſſantur, & eadem
eſſet infligenda contra eos, qui receptant ſimplices
delinquentes; & eadem, qui receptant delinquentes,
& contumaces, & eadem contra eos, qui receptant
forjudicatos; quod cum par non ſit, abſurdum quip-
pe contineret, quod evitatur ſupradicta intelligentia,
ſcilicet, ut Pragmaticæ procedant contra Receptores
eorum delinquentium, qui per campaneam incedunt,
& graſſantur, aut ſint, aut non ſint forjudicati, cum
omnes ſupradicti iram, & Regis indignationem me-
reantur, & ultimo ſupplicio puniantur, & hic intel-
lectus etiam ex earum Proemio deſumitur, ut ex Prag.
21. ibi: *Perche è creſciuto molto il numero de' delin-*
quenti, banniti, e ſcorritori di campagna, che tut-
tavia vanno inquietando il Regno, & ex Proemio
pragm.

pragm. 22. ibi: *Ed avendone tenuto relazione, che il numero di detti delinquenti è molto creſciuto, e vanno inquietando il Regno*; ex Proemio enim diſpoſitio regulatur, ut docet quoque dictæ Pragm. 3. condiror, ibi: *E benche dalle parole del medeſimo Banno, sì per la prefazione, come per la diſpoſizione d'eſſo*,
19 ſane ſtatuta non ſecundum corticem verborum, ſed ſecundum ſui ipſius rationem, & cauſam, ob quam promulgata fuere, intelligi debet, & exequi, ut notat *Baldus in l. quicumque Cod. de ſervis fugitivis num.* 20. ibi: *Lex, & ſtatutum non ſunt judaice intelligenda*, ut notat *Gloſ. in l. damni infecti, §. ſi iis, verbo aliquos, ff. de damno infecto, & Alex. conſ. 83. lib. 2. num. 5.*, *ubi Baldi* verba repetit, & inquit *omnis enim intellectus abſurdus fugiendus eſt in legibus, & ſtatutis*, aliique à *Farinac.* allegati *quæſt. 17. num. 13. tit. de delictis, & pœnis, & facit bonus tex. in l. quamvis 11. ff. de in jus vocando*, ibi: *licet edicti verba non patiantur*. Cæte-
20 rum dictio *aut* etiam aliquando in jure pro conjunctiva accipitur, ut in *l. ſæpe 53. ff. de verbor. ſignificat.*, *& in l. penultima, Cod. eod. titulo.*

Quoad ſecundum pro Fiſco dicebatur neminem loqui pro contumace ritu M. C. eoque magis pro forju-
21 dicato, & quod licet amici, & conſanguinei admittantur ad proponendas forjudicationis nullitates, admittuntur tamen, antequam forjudicationis ſententia ſit
22 pro Tribunali promulgata, & deinde niſi forjudicato comparente, vel carcerato; forjudicationis enim ſententia eſt uti excommunicationis ſententia, quæ juſta, vel injuſta timida eſt.

Verum pro Marchione fuit conſideratum, quod cum ageretur de proprio ſuo intereſſe, ei licitum erat Judici oſtendere receptatum fuiſſe nulliter forjudica-
23 tum, non ad finem, ut forjudicatio receptati annulletur, ſed ut ab eo pœna vitetur, nam ſicuti fiſci actio contra eum fundabatur in forjudicatione, ita exceptio in forjudicationis nullitate, & cum exceptio ſit defenſio, hæc de jure naturali tolli non poterat. Item cum tractaretur de tertii præjudicio Judex quoque ex officio de validitate, ſeu forjudicationis invaliditate cognoſcere tenebatur, ne injuſte pœna infligeretur, id quod leges juſtitiæ cultrices abhorrent, & in ſui favorem. fuit in propoſito adducta *deciſ. Conſ. Gram.* 29. ubi habetur, quod cum fuiſſet inquiſitus D. Gutturus de Navi de receptatione Jacobi Conſta forjudicati, & oppoſuiſſet Fiſco illum fuiſſe nulliter forjudicatum, tanquam Clericum, prout conſtare fecit Excellentiſſimus Dominus Prorex, juxta conſiliarii votum mandavit eſſe ſuperſedendum in exactione pœnæ, ac alia *dec. Dom. Præſid.* 688. in qua habetur, quod per S. C. nullitates notorie ex eiſdem actis apparentibus adverſus forjudicationem non fuerunt rejectæ; licet quum forjudicatus non fuiſſet carceratus, & ita fuit judicatum etiam in gradu reclamationis, & quamquam de ordine Dom. Proregis ad earum diſcuſſionem non fuit deventum, ne ſtylo M. C. præjudicaretur, ſicuti ab eo tempore praxis inconcuſſa eſt, non recipere nullitates adverſus forjudicationes jam pro Tribunali promulgatas, niſi forjudicatis in fortiis exiſtentibus, vel comparentibus, dicebatur tamen, quod Judex attenta deciſionis ratione tenebatur ex officio de nullitate cognoſcere in caſu prædicto, ne receptator condemnetur injuſte ad
24 pœnam, & quod ſicuti Judex valet ex officio contra Receptatores procedere ex *Regni Capitulo* 148., & 224., ita ut ſervetur in judiciis æqualitas, ex officio tenetur nullitatem per receptatorem oppoſitam cognoſcere, eoque magis cum defenſionibus cauſa privilegiata ſit, & quod receptans nulliter banditum non incidat in banni pœnam, teſtatur *Bald. in l. omnes Populo ff. de juſtitia, & jure num. 98. Graſſus de effectibus clericatus, effectu 1 num. 467. Dom. Riccius collect.* 291. ac alii, ſicuti receptans forjudicatum ſine dolo, & non ad malum finem, tenet *Farinac. quæſt. 133. num. 55.* ac amicum forjudicatum, idem *Farinac. d. quæſt. num. 276.*, *& Graſſus de effectu amicitiæ, nu. 64.* ubi quod mitius ſit puniendus; ſiquidem receptans forjudicatum conſanguineum levius eſt caſtigandus, juxta *Tex. in l. 2. ff. de rece-*
25 *ptatoribus pragm. 5. eod. titulo*: in hac cauſa cum interventu Dom. Præſidis S. C. D. Felicis de Lanzina Ulloa morum, & doctrina ornatiſſimi fuit facta paritas, verum Fiſcus agnoſcens malam fovere cauſam, non curavit illam dirimere, & e converſo Marchio Carceris tædio affectus ſummam ducatorum quincentum ei obtulit in tranſactionem, qua accepta fuit excarceratus.

Cum hic de Exulum, ac Proſcriptorum receptione, & patrocinio agatur hoc prætereundum mihi non eſſe duxi, ſcilicet, ut meo ſatisfaciam debito, atque muneri, gubernante ſcilicet Excellentiſſimo Domino
26 Marchione de Carpio, felicis recordationis, ob ejus vigilantiam, curam, atque bono publico applicationem extirpatos, eliminatos, ut ita dicam hujuſmodi infectos extinctos fuiſſe homines, qui hoc fere totum populabantur, furabantur, ac perturbabant Regnum, publicum penitus impediebant commercium, indignum non ſolum factu, verum etiam tremendum viſu, atque horrendum auditu. At quoniam cum ejus Prædeceſſores hos evellere minime potuiſſent, licet omnes ſuos intendiſſent nervos, opus hoc ne dum difficile, verum etiam impoſſibile putabatur. Ipſe tamen (nempe del Carpio) favente Deo, fuit voti compos, atque adeo inclytum ſuum reddidit nomen in ævum. Quare immortales Divinæ Providentiæ gratias agamus, Tranquilla ubique terrarum pace fruentes, ut Numæ Pompilii tempore, ac Chriſti Domini Natalis; eloquar ac fidam etiam hic Illuſtris Marchionis Criſpani Campaniæ totius Supraintendentis operam, qui Zelotes fidelis, ac prudens Miniſter ad unguem hujus optimique Principis exequutus eſt mandata, accidit etiam gravis Magnæ Vicariæ juſtitia, quæ tanquam hujus Excellentiſſimi Domini Delegata ſummo Jure contra omnes procedebat Exules qui de ejus mandato a Regiis Audientiis in carcerem vincti huc tranſmittebantur, nec non procedebat contra præſcriptorum receptatores detruſos in hujus Civitatis Caſtra, me operam dante die, ac nocte cum debito rigore ad earum expeditionem cauſarum tunc temporis, cum tanquam Fiſci Patronus, & poſtea tamquam Caput Aulæ prædictæ Magnæ Curiæ, una cum Conſiliario D. Joſeph de Ledeſma ſumma vero doctrina, & magna digno laude, & in præfectiarum Conſilii Realis meritiſſimo, multum elaboravimus.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXXI.

Pœna quæ de jure communi, & quæ de jure Regni contra Receptatores.

SUMMARIUM.

1 *Verba mutantur, & varie accipiuntur.*
2 *Receptatores forjudicatorum qui ſint, & qui forjudicati.*
3 *Emendatur locus Terræ Theanæ prope Carbonum Oppidum Lucaniæ.*
4 *Expenduntur Capitula, & Reg. Prag.* de receptatoribus *remiſſive.*

1 MOre ſuo Dominus Auctor aliqua præfatiuncula ſuas exornans Reſolutiones præfatur in iſta verba, quæ rerum notæ eſſe dicuntur, nonnumquam mutari, & eodem tempore, prout facta poſtulant, varie accipi, & intelligi, & Horatius *de arte poetica*.

Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia vivax:
Multa renaſcentur, quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.

unde quandoque in jure noſtro Mathematici dicuntur

qui

qui artem præſtigiorum, incantatricem exercent; *l. Epiſcopali, C. de Epiſc. audient.* ſicuti etiam ſi græce
accipias hypothecam, pignus latine eſt; verum pi-
gnus accipimus de eo, quod re fit, hypothecam pa-
cto, ita Pentecoſten quod idem eſt, ac quinquageſi-
mus dies, attamen accipimus Quinquageſimam ante
Paſcha, quo immolatus eſt Chriſtus Dominus, & Pen-
tecoſten quinquageſimum diem poſt Paſcha; ſimili ra-
tione herba illa quæ *Agnos* græce, quod latine caſtum
ſonat, agnum caſtum dicunt herbarii, & ſimilia.
2 Diſputatio eſt de receptatoribus forjudicatorum;
multum enim pleſtuntur per jura Regni receptatores
forjudicatorum, verum hic examinatur; an pro for-
judicatis accipiendi ſunt omnes, qui ob quodvis de-
lictum forjudicatus, vel potius ii, qui exules ſunt
ſive latrones.
3 Legitur in principio, *Terræ Thianæ in Provincia
Lycienſi*, legas Terræ Theanæ Provinciæ Lucaniæ,
quod oppidum eſt prope Carbonum 4. millia paſſuum
ab eo in ortum diſtans, & a Sineſio octo millia paſ-
ſuum in occaſum inter quæ oppida fuit pene medius
torrens Sarapotimus, & ideo judicavit Regia Audien-
tia Materæ, prout facti ſpecies proponitur.
4 In *num.* 2. & ſequentibus expenduntur *Capitula
& Regia Pragmatica de receptatoribus* latiſſime, &
videas *Follerium in ſua praxi criminali prima parte
2. partis verbo banniantur*, ubi multas habes ſpecies,
& quæſtiones.

RESOLUTIONIS TRIGESIMÆ SECUNDÆ

ARGUMENTUM.

An, & quando pro culpa pœna corporis afflictiva nempe triremis infligi poſſit.

SUMMARIUM.

1 *Voluntas in maleficiis, & non eventus expectatur.*
2 *Homicidium in rixa caſu magis, quam voluntate committi videtur, & expenduntur Tex. in l.* divus Adr. *& in l.* Adr. 1. ff. ad l. Corn. de ſicariis.
3 *Calcis ictu percutiens primo impetu ſi ex percuſſione homicidium ſequatur, pecuniaria, aut exilio caſtigandus, & expenduntur Text in l.* lege Cornel. ff. ad l. Cornel. *ac tex. in l.* eum qui Cod. ad l. Cornel. de ſicat.
4 *Calcis ictu percutiens, ſi percuſſus moriatur pœna corporis afflictiva, nempe triremis, puniri poteſt, & expenditur Tex.* in l. Cornel. §. 1. ff. eod.
5 *Humilior, & honeſtior pari pœna puniendi non ſunt, honeſtior enim leviori pœna.*
6 *Homicidium crimen eſt graviſſimum, & omni Jure ultimo ſupplicio punitur.*
7 *Tex. in l.* Divus Adrian. & Adrianus *in l. 1. ponderantur per Authorem.*
8 *Tex. in l.* eum qui, Cod. ad l. Cornel. de ſicariis *Cujacii doctrina declaratur.*
9 *Homicidium caſu factum non relinquitur impunitum.*
10 *Princeps, ſine Partis remiſſione homicidium caſu patratum remittere nequit.*
11 *Homicida pro homicidio non voluntate commiſſo jubente Principe liberari poteſt.*
12 *M. C. pro homicidio culpa admiſſo pœnam triremium arbitrari ſolet.*
13 *Laſcivia quæ ſit, & declaratur per Authorem.*

SIcuti delicta quæ per ebrietatem, & vinum, aut
propter amoris vim patrantur, minime ex ea cau-
ſa excuſantur, juxta illud Plauti in Comedia Aulu-
laria.

Poſt id, ſi penſi ſimus, excuſemus ebrios.
Nos feciſſe amoris cauſa; nimis nil eſt vinum, atque amor.
Si ebrio atque amanti impuni facere, quod lubeat, licet:

Ita quæ laſciviam perpetrantur. hinc cum Nico-
laus Tizzano puer annorum ſex in circa, teila ferens
equum oneratum ſaccis, in quibus res melleæ repoſitæ
erant, quæ in feſtivitatibus vendi ſolent, in platea
Sedilis Nidi obviam venit Nicolao de Affioita, qui
conducebat equos duos ſaccis farinæ plenis, & cum
equus Nicolai Tizzani cum arcis impleverit eñuncia-
tos ſaccos dictus d'Affinità conſiderans, quod eum ta-
li impulſu Tizzanus eos effrangere poterat, & is fari-
nam perdere, irate duobus calcis ictibus Nicolaum
Tizzanum percutit, & proprie in ſtomacho, quam ob
rem paulo poſt miſerrimus puer obiit, captus Nico-
laus de Affinita, & convictus compilato proceſſu, Fi-
ſcus inſtetit, ut ad remigandum condemnaretur: du-
bitatum fuit in M. C. an dicta corporali pœna, aut
1 aliqua alia mitiori puniendus eſſet? Ratio dubitandi
oriebatur, primo quia in maleficiis voluntas expecta-
tur, non vero exitus, ut in *l. Divus Adrianus* 14
ff. ad l. Cornel. de ſicariis, & idem *Adrian. in l.* 1. in-
quit: *leniendam pœnam eſſe ejus, qui Cucuma, aut*
2 *clavi percuſſit, quia in rixa caſu magis, quam vo-
luntate homicidium committi videtur*; Unde ſi ei,
qui ferro percutit, lenienda eſt pœna, eoque magis
ei, qui calcis ictu primo impetu percutit, & conſe-
quenter non corporali pœna, ſed mitiori pecuniaria,
vel exilio caſtigandus; ſecundo, quia in præſenti ca-
ſu homicidium non poterat dici dolo commiſſum, ſed
culpa, quæ in *l. Cornel.* pro dolo non accipitur, ut
3 in *l. Cornel. ff. ad l. Cornel.* ubi enim adeſt dolus, cor-
poralis pœna practicari nequit: tertio fuit pondera-
tus *Tex. in l. eum qui* 5. *Cod. ad l. Cornel. de Sica-
riis*, cujus ſunt verba: *Eum qui aſſeverat homicidium
ſe non voluntate, ſed caſu fortuito feciſſe, cum calcis
ictu mortis occaſio præſtita videatur, ſi hoc ita eſt,
neque ſuper hoc ambigi poterit: omni metu, ac ſu-
ſpicione, quam ex commiſſo rei diſcrimine ſuſtinet,
qua adnotatione contra comprehenſum eſſe volumus
liberari, & Gloſ. quæ eſt Azonis lit.* F. Ita ſequitur
*adnotatione, iſte amiſerat bona per adnotationem,
quia vocatus ab Imperatore noluit venire poſtea venit,
& probavit ſe non eſſe homicidam, quia non volunta-
te recuperavit bona*. Unde clare colligitur, quod pœ-
na pecuniaria tantum caſtigandus erat, quæ pœna
4 fuit quoque ei remiſſa Principis Indulgentia. Sed in
contrarium fuit ponderatus *Tex. in l. Cornel. ff. eo-
dem* §. 1. ibi: *cum quidam per laſciviam cauſam
mortis præbuiſſet, comprobatum eſt factum Ignatii
Taurini Proconſulis Bætica a Divo Adriano, quod cum
eum in quinquennium relegaſſet, & Gloſ.* ibi: *per la-
ſciviam* noſat, ideſt per culpam, & fuit conſideratum,
quod ille ideo fuit relegatus, quia honeſtior perſona
erat, iſte vero, quia humilior triremis pœna erat con-
5 demnandus; juxta *Tex. in l. ſi quis aliquid* 38. *de pœ-
nis*; ubi conditio perſonæ expectatur, nam alii ad inſu-
lam relegabantur, alii autem in metalla damnabantur.
Quæ diſtinctio comprobatur quoque ex *Text. in l.
ejuſdem legis* 3. *ff. eodem*, §. *qui hominem*, ibi: *hu-
miliores enim ſolent, vel beſtiis ſubjici, altiores vero
deportantur in Inſulam*. Item fuit adducta doctrina
Clari in §. *homicidium*, ubi quemdam de homicidio
culpa admiſſo ad remigandum ad tempus Senatum
condemnaſſe refert; inſuper quod homicidium, cum
crimen ſit graviſſimum, & contra dolo committen-
6 tem, & de jure Divino, & poſitivo, & in hoc Regno
per conſtitutionem terminum Vitæ practicatur mortis
pœna; contra culpa committentem congrua erit pœ-
na triremis temporanea: ideoque ad remigandum per
quinquennium fuit condemnatus, ſuperius conſide-
ratis non obſtantibus, nam primo adducti Te-
7 *xtus* non declarant pœnam, ſed tantum mo-
nent pœnam eſſe ei leniendam, qui rixa caſu magis,
quam voluntate homicidium commiſerit, *Textus vero
in l. eum, qui aſſeverat*, non obſtat, nam ut *Cujac. lib.
9. Cod. ad hunc Titulum ſcilicet ad l. Cornel. de ſicariis
16. col.* 2. repetendo inquit: *Reum, qui calcis ictu*

mor-

8 mortis præbuit occaſionem, ſi hoc ita eſſe de liquido
probaverit, abſolvi debere ſecundum id, quod anno-
tatione eſt comprehenſum, adnotatio enim eſt Indulgen-
tia admiſſa criminis ſubſcripta manu Principis quam
prius juxta expoſita obtinuerat: & quia poſtea proba-
vit, juxta adnotationem, ideſt *Gratiam* ei factam,
Imperator liberavit, & idem in *tit. ad l. Corneliam de
ſicariis*, eamdem legem explicando dicit, ſi probave-
rit is, qui hominem occiderit ſe ictu calcis, mortis
occaſionem præbuiſſe, ideſt caſu, & non voluntate,
9 ut eum abſolvat, ſecundum quod annotatione noſtra
eſt comprehenſum, ideſt Indulgentia, quam ei con-
ceſſimus. Item notat, ſine qua, ut *Novella Valenti-
niani de homicidio* caſu facto definivit *Homicidium
caſu factum non relinquitur impunitum, & hodierna
adnotatione Principis ſine patris remiſſione remitti po-*
10 *teſt*; *Godofred.* vero hanc legem gloſſando in *verbo
liberari lit.* G. notat: *Indulgentia Principis manu ſub-
ſcripta, ſine qua homicidium non omnino impunitum
remanere debet: homicidium vero dolo malo factum,
nec annotatione quidem Principis remitti poteſt*, dic
11 ergo quod hic Reus, quia non voluntate homicidium
admiſerit, jubente Principe liberari poteſt: Ex quo-
rum doctrina clare remanet interpretatus ſeu dilucida-
tus *Tex. in d. l. cum*, & colligitur, quod pœna prædicti
homicidii Judici eſt arbitraria, & ſemper Magna Cu-
12 ria, prout in quampluribus caſibus meo accedente vo-
to ad pœnam triremium arbitrata eſt, ut puta contra
homicidam pro homicidio culpa admiſſo: in qua cul-
pa conſideretur malitia, & negligentia homicidæ, ſci-
licet contra eum, qui non voluntate occidendi homici-
dium committit, ſed injuriam inferendo; Exemplum
eſt contra eum, qui verberavit, vel lapidem injecit
non ut occidat, ſed male agendo, ſcilicet odio, & mala
13 voluntate, & ſic conſideratur malitia, & contra eum,
qui per laſciviam enim, ut inquit *Budeus per impro-
biorem ludum*, ut ſi quis ludendo enſe percutit, vel
lapidem injecit, & caſu in capite percutit, qua per-
cuſſione homo periit; vel manentem prope mare, vel
flumine in ea dejecit, licet animum non habeat, ut ille
moriatur, laſcivus enim homo, meo judicio, indiſcre-
tus dicitur, maliſque moribus educatus, in quo non
prudentia, ſed ad malum audacia conſideretur, & pro-
prie in juvene verificatur, qui nullius profeſſionis nul-
lum ferens jugum tanquam juvencus, & equus indo-
mitus reputatur, hinc ad propoſitum notat *Gothofred.
in d. l. Cornel.* quod fuit ille relegatus ordine Divi
Adriani, ut ejuſdem ætatis juvenes emendarentur. cæ-
terum ſi non malitia, ſed negligentia homicidium ad-
miſerit, nunquam prædicta corporali pœna puniendus
eſt, & exemplum habes in *l. Cornelia 7. ad l. Cornel.
de ſicariis*, nempe, *ſi Putator ex Arbore ramum de-
jecerat non proclamando, prætereuntem occiderit, in
qua homicidio cauſa proprie conſideratur fatum.*

Prædictus tamen Nicolaus de Affinità ad Regias triremes non fuit tranſmiſſus, quoniam accedente partis remiſſione gratiam a S. E., & Reg. Collat. Conſilii recepit in majori hebdomada, tempore quo celebratur memoria Reſurrectionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & liberantur a carceribus carcerati numero treſdecim. Et ſi in eo proprie fuit verificatus caſus, *Tex. in l. cum qui aſſeverat.*

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXXII.

An, & quando pœna mortis afflictiva confligi poteſt.

SUMMARIUM.

1 *Mors illata percuſſione calcium quomodo ſit punienda.*
2 *An ſit opus, ut calce percuſſor impetret indulgentiam Principis, & quæ ſit indulgentia.*
3 *Annotatio ſignificat indulgentiam ſubſcriptam.*
4 *An Spectabilis Regens in viſitatione poſſit remittere homicidium, quod vere non ſit delictum, ſed factum caſu, &c.*

IN iſta Reſolutione agitur de morte illata culpa, &
percuſſione calcium, quod delictum cum ex ioſcitia,
& indiſcreto modo potius, quam vero dolo, & ani-
1 mo occidendi dependeat an ſit punibile diſputatur, &
qua pœna. Primo dicit non eſſe delictum punibile
pœna ultimi ſupplicii. Secundo dicit puniri ſolere pœ-
na triremium ad tempus hoc homicidium culpa com-
miſſum, ut hic *num.* 11. & ſi enim *Textus in l. cum
qui 4. Cod. ad l. Corn. de Sicariis* dicat *caſu fortuito*,
& l. 1. eod. tit. dicat *ex improviſo caſu*, hic Domi-
nus Auctor dicit *culpa*, ut meo judicio diſtinguat
ab illo caſu ea *gl. l. Cornelia ff. ad l. Corn. de Sic. ibi:
ſi putator*, *&c.* ubi fato potius tribuitur, quam
culpæ.
Sed videamus quæſo pro intellectu citat. *tent. in l.
cum 5. Cod. ad l. Corn. de ſic.* quæ *Cujac.* a Domino
Auctore citatus dixerit; Is enim explicat more ſuo di-
2 ctam legem, quod Reus, qui calce percuſſit, ut evi-
tet pœnam, oportet, ut impetret indulgentiam Prin-
cipis, ſive reſcriptum, ſive gratiam, quæ indulgen-
tia Principis habet ſubſcriptionem ſuam, quod ſi iſtam
indulgentiam non impetraverit, erit puniendus a Ju-
dice, & ita ex novella Valentiniani explicat legem
citatam, quam ad literam tranſcribit hic Auctor no-
ſter, verum librariorum culpa multum depravatam
3 in fine. Sed primo reſpicias *glos. Azonis*, *ſive Accur-
ſii*, qui non intellexit quid ſignificaret illa *Annotatio*
quod nil aliud eſt, niſi indulgentia ſubſcripta, & ſe-
cundo addas opinionem *Cujacii* dicentis ibidem, quod
hodie factum ſine dolo malo, ſed caſu nec adnotatio-
ne Principis remitti poſſe, nec citat legem; & forte
ſe refert ad leges ſuæ Regionis, ideſt Galliæ, ut plu-
ries facit, etenim *lex* 5. clara eſt, & poſita a *Tribo-
niano in Codice Juſtinianeo*, & ideo ſi in illa admitti-
tur indulgentia Principis, eſt utique admittenda.
4 Unde videtur, quod gratia Principis, vel forſan
etiam Spectabilis Regentis in viſitatione, quod erit
loco Principis, poſſit remitti Reo factum, *factum* di-
co cum *Cujacio*, quia ſi non delictum eſt, potius nu-
dum factum eſt dicendum.
Sed non pigeat verba integra Cujacii referre. *Non
coercetur etiam lege Cornelia homicidium, quod quis
fecit, ne ipſe occideretur, ut l. 2. 3. & 4. hoc tit.
quo tamen caſu etiam Accuſatori opus eſt venia Prin-
cipis, qui habeat adnotationem ipſius Principis, ideſt
ſubſcriptionem ipſius Principis, ut cavetur in novel
la Valentiniani de homicidio caſu facto. Venia igitur
indiget, alioqui punitur, & qui caſu necavit, & qui
necavit vita ſua tuendæ cauſa. Et quod in illa No-
vella cavetur, ut homicidii pœna non remittatur ei,
qui caſu hominem necavit, vel ſui cauſa defendendi
ſine venia Principis, & adnotatione; dico ſine adno-
tatione, quia non ſufficit ſimplex indulgentia, quæ
non habet adnotationem Principis; ſed indulgentias
oportet Principem manu ſua ſubſcribere, alioquin eſt
inefficax indulgentia, hoc idem demonſtratur l. 5. hu-
jus tit. etiam olim obtinuiſſe, dum ait, reum, qui
calcis ictu morti præbuit occaſionem, ſi hoc ita eſſe
de liquido probaverit abſolvi debere ſecundum id quod
adnotatione eſt comprehenſum, ubi miror Accurſium
non intelligere, quid ſit adnotatio; adnotatio eſt in-
dulgentia admiſſi criminis ſubſcripta manu Principis*,
& infra *Porro Imperatores in hac l. 5. Agathoni Præ-
ſidi Provinciæ præcipiunt, ſi probaverit is, qui ho-
minem occiderit, ſe ictu calcis mortis occaſionem præ-
buiſſe, ideſt caſu, non voluntate, ut eum abſolvat,
ſecundum quod, inquit, adnotatione eſt comprehen-
ſum, ideſt indulgentia, quam ei conceſſimus ſine qua,
ut & novella illa Valentiniani definit homicidium caſu
factum non relinqui impunitum, hodie autem factum
non dolo malo, ſed caſu, nec adnotatione Principis
remitti poteſt.*

RESOLUTIONIS TRIGESIMÆTERTIÆ

ARGUMENTUM

Delictum in genere in crimine veneni quomodo ſit probandum, ut rei confeſſio efficax, & valida ſit ad condemnandum. Et circa veneni materiam nonnullæ Medicorum, & Juriſconſultorum referuntur ſententiæ.

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies proponitur, & formata inquiſitio narratur, & 2.*
3 *D. Philippus Vineaplana laudatur.*
4 *Cognitio propinati veneni perito Medico difficilis non eſt.*
5 *Confeſſione nulla fortior probatio eſt.*
6 *Confeſſio, ut efficax ſit, oportet, ut ſit veriſimilis delicto in genere conformis, & in cauſis, & circumſtantiis verificata.*
7 *Confeſſio dicitur legitima, ſi præcedente informatione ſit recepta.*
8 *Confeſſio dicitur judicialis, ſi ab habente judicandi facultatem, & in loco Curiæ pro Tribunali ſedente ſit recepta.*
9 *Quæ memoria ſalutis æternæ fiunt, falſa non ſunt reputanda.*
10 *Anima innocentia corporis præſidium eſt.*
11 *Nemo in cauſa propria judicare valet.*
12 *Facere per alium, quod per ſe nequit abſurdum.*
13 *Judex non eſt dandus, quem pars ipſa petierit.*
14 *Officialis electus a Barone, ubi intereſſe habet, eſt ſuſpectus, & acta ſunt ipſo Jure nulla.*
15 *Auditor provincialis ſolus cauſas decidere nequit, imo nec funis ictus inferre.*
16 *Probatio confeſſionis externa eſt difficilis, ideoque per conjecturas ſufficiens eſt.*
17 *Argumentum à communiter accidentibus validum eſt, & unde deducitur.*
18 *Fama probationem coadjuvat.*
19 *Nazarius de Caro Medicus laudatur.*
20 *Febrem malignam provenire ex animi pathema & 29.*
21 *Venenum in humana corpora generatur & 30.*
22 *Veneni aſſumpti certa ſigna non dantur, & 31. cum limitatione* ibid.
23 *Veſſicantia in malignis adhibentur febribus & 32.*
24 *Febris maligna illico vires corporis dejcit & 33.*
25 *Ægroti maligna febre aliquando videntur ſe melius habere & 34.*
26 *Ægroti, qui ex maligna febri moriuntur, ſimptomata, ac veneni ſigna habent & 35.*
27 *Vitrum ſubtiliter pulveriſatum nullam in hominibus inducere læſionem & 36.*
28 *Materia non cognita bruto experienda eſt, an bona, an nociva ſit & 37.*
38 *Teſtes, quibus ratione imperari poteſt, idonei non ſunt.*
39 *Veneni ingeniti ſigna, & propinati communia ſunt.*
40 *Veneno propinato periiſſe ægrotum, judicare difficile eſt.*
41 *Delictum in genere ab Auctore declaratur.*
42 *Confeſſus dediſſe venenum ei, qui mortuus eſt ultimo ſupplicio damnari nequit, niſi aliunde appareat exitium verè ex propinato veneno fuiſſe ſecutum.*
43 *Judex Reum confeſſum, tradidiſſe venenum de qualitate, & veneni quantitate interrogare tenetur, de ratione, cum Auctoris limitatione.*
44 *Veriſimilitudo pro lege habetur, & natura cognata dicitur.*
45 *Inveriſimilitudo falſitatis eſt imago.*

QUoniam multa in medicina adhuc incerta ſunt, nec plene de hominum morbis eorumque certis ſignis cognitum eſt, hinc dubitari ſæpe contigit in quoſdam repentino obitu, aut poſt longam diuturnamque patientiam ſi quis perierit, an veneno propinato, an humorum malignitate oppreſſus deceſſerit: Hæc autem res multis occaſionem dedit ulciſcendi de inimicis, cum mortuo aliquo ex intimis idem venenum ab inimico propinatum arguant, ſive credulitate, vel dolore impulſi, ſive parvi animi motu ad impoſturæ ſcelus adducti. Porro quoniam eadem fere ſunt indicia in mortuorum corporibus veneni dati, ac illis quæ alii plerique morbi in iiſdem exhibere ſolent, ideo caute in hoc a Judice agendum; & potius ſi contigerit in bonam partem inclinare mentem debet, quam in malam, & temere de iis, quæ natura nobis occultavit, is certius dijudicet. Hinc quum U. J. D. Nicolaus Vitalis municeps meus, empto Caſtro Trichinæ, in Provincia Principatus Citra, emit poſtea ut illi proximum Caſtrum Turturæ, qua in emptione, quum Terra Ajetæ erat quoque Turturæ confinis, habuit contradictorem D. Carolum Conſentinum Illuſtris Marchionis Ajetæ primogenitum, ideo ob dictam controverſiam, & confinium, prædictus Nicolaus ei erat invitus, hinc eum poſt aliquot dies menſe Octobr. anno Domini 1692. D. Carolus in malignam febrim inciderit, & ſecundo die Novembris mortuus eſſet, tum in prædicta Terra Ajetæ, tum in Turtura confine rumor exivit, prædictum D. Carolum veneno defunctum eſſe adhibito a Medico Franciſco Antonio Ponzuto, Joannis Andreæ filio, Ajetæ Gubernatore,
1 & genero U. J. D. Petri Mazzei, Agentis generalis Turturæ, & Trichinæ, opera, ac mandato Doctoris Nicolai Vitalis ob prænarratas cauſas; unde delegata cognitione Cauſæ ab Illuſtri Marchione Ajetæ D. Caroli Patre. U. J. D. Joſepho de Mari ab eo fuerunt examinati infraſcripti teſtes, nempe Phiſicus Joannes Antonius Giugno, atque etiam Doctor Phyſicus Dominicus Majorana Medici, qui aſſiſtebant ad Curam
2 nec non Laurentius Manoelli Medicinæ Aromatarius Terræ Ajetæ, qui depoſuerunt ſe obſervaſſe prædictum D. Carolum a die vigeſimo nono Octobris feria quarta uſque ad diem trigeſimum feria quinta quarta vigilia noctis, melius ſe a ſua infirmitate notabiliter habuiſſe; at poſtea mane ſequentis ideo, ideſt trigeſimo primo (multa cum admiratione) eum in malum ſtatum deveniſſe, itaut ejus deſperaverint incolumitatem, obſervando in linguæ tria parva ulcera, quod die Sabati primo Novembris etiam ſpeculati fuerunt in vaſe, quo erat diſtillatum, quod ſæpius æger acceperat, ſcilicet venenum, quare D. Carolo mortuo die Dominico ſecundo Novembris, pro certo judicaverunt, eum interiiſſe adhibito veneno, tum quia de repente de meliori in pejus ſtatum devenerat, tum ob ulcera, atque etiam ob venenum in diſtillato repertum, & denique quia obſervaverunt ejus Cadaver cum ſanguinea ſpuma in ore, & naribus, ejuſque ebullitionem, Corpus tumens cum multis maculis, coloris violacei, & nigri, dentes nigros, in Regione cordis tumorem, inſtar ovi Anſeris, atque capillorum defluvium, quæ evidentia ſigna inter ſe ita connexa, & unita ex infirmitate, quam D. Carolus paſſus fuerat, oriri non poterant, nec a genito veneno, ſed propinato; nec non prædicti tres teſtes inſimul cum Joanne Ferdinando Gionari a Maratea, Medicinæ Aromatario teſtificati ſunt, quod venenum in diſtillato inventum conſiſtebat in una portione vitri pulveriſati ulcerantis, & corroſivi, ac in altera portione materiei calcinatæ, quam cognoſcere nequiverant, ſed perfectum æſtimabant venenum.

Præcedente dicta informatione carceravit tanquam ſuſpectum Medicum Franciſcum Antonium Pazuto, deinde a Regio Auditore D. Aloyſio Capacio, cui a Domino Vice Rege fuit commiſſa, & ordinata informatio prædictorum depoſitiones fuerunt receptæ, & teſtes examinati, nempe Carolus de Presbyteris, & Antonius Provitera cum juramento delato in faciem enunciati Panzuto, iſti ſunt Nobiles Ajetæ, & quia aſ-

ſidue aſſiſtebant ægroto, deponunt de viſu, quod Amphiliola diſtillati manebat in feneſtra antecameræ, & enunciatus Franciſcus Antonius Panzuto, etſi non admiſſus ad Curam D. Caroli, tanquam Petri Mazzei Gener, ideoque non bene viſus, per ſe tamen ſe intromiſit in Atrio, in obſequium uti Vaſſallus; deponunt de convaleſcentia infirmi a feria quarta, uſque ad feriam quintam, & de receſſu ad pejorem ſtatum, qualiter dicta nocte feriæ quintæ D. Carolus cum nauſea diſtillatum acceperat, & fuerat inquietus cum viſcerum dolore, & quod vomitus impulſum habebat, qualiter die Veneris cum Medici in peſſimum repererint ſtatum, de inventione veneni in diſtillato, de publica fama die Sabati primo Novembris, contra enunciatum Medicum Franciſcum Antonium Panzuto, quod factum erat ſecutum Petri Mazzei opera, de mandato Doctoris Nicolai Vitalis, qui certior factus de infirmitate D. Caroli Neapoli miſerat venenum ad dictum Petrum Mazzei, per Marcum Lippo.

Alii duo teſtes Jacobus, & Thomas Nicodemo Pater, & filins ejuſdem Terræ deponunt de viſu, quod veſpere diei Jovis Panzutus manebat in antecubiculo D. Caroli, quo remanſit, cum introiviſſent ad congraſulandum prædicto D. Carolo de enunciata convaleſcentia, unde egreſſi eum invenerunt in atrio, & alloquendo de dicta convaleſcentia ita reſpoodit: *Medici dicunt quod D. Carolus melius ſe habeat, & ego dico, D. Carolum eſſe jam mortuum*, ac de fama publica.

Præcedentibus vero ſupradictis depoſirionibus ab U. J. D. Joſeph de Mari primo Delegato, & poſtea Gubernatore dictæ Terræ electo ab Illuſtri Marchione, interveniente magnifico Aloyſio Capacio Regio Auditore, Curia pro Tribunali ſedente, die decimo quinto Januarii 1693. fuit examinatus Medicus Panzuto, qui interrogatus, qua de Cauſa reperiebatur carceratus, ſuit confeſſus qualiter cum menſe Octobris anno 1692. maneret in domo Doctoris Petri Mazzei ſui Soceri, illuc acceſſit quidam Famulus *vulgo Lacheo*, Baronis Nicolai Vitalis, vocatus Detius Paſſa l'acqua, qui litterarum faſciculum ſuo Socero dedit, qoo recepto ivit in quartum ſuperiorem domus ſuæ, unde deſcenſus dimiſit eum, quod inde paucis poſt diebus Petrus Mazzei credidit, & ei confiſus eſt, qualiter Baro Vitalis per dictum ſamulum, tunc miſerat ſibi venenum in quodam papyro involutum cupiens, quod ipſe Franciſcus Antonius occaſione infirmitatis prædicti D. Caroli, uti Medicus illud potniſſet in aliquo liquore aut remedio præbere, & confeſſus fuit, quod ad inſtigationem dicti ſui Soceri, & ad complacentiam enunciati Nicolai, venenum D. Carolo dederit ponendo id veſpere Jovis in Amphiliola diſtillati, quæ in antecubiculo manebat, tampore quo alii omnes cubiculum ingreſſi erant ad congratulandum D. Carolo de convaleſcentia, & quod apud ſe remanſit papyrus, ubi venenum fuerat involutum, quam confeſſionem die vigeſimo quarto Januarii coram eiſdem ratificavir, declarando qualiter venenum non aliter Neapoli Detius Paſſa l'acqua adduxerat, ſed Marcus Lippo, qui etiam intervenerat in conſilio venenaodi prædictum Marchionem, id quod prius ob timorem tacuerat, & tunc ut ſuam exoneraret conſcientiam, declarabat, quæ declaratio facta fuit etiam præcedente ejuſdem epiſtola circa ſuæ conſcientiæ exonerationem.

Alii quatuor teſtes dictæ Terræ examinati a prædicto mag. Auditore, jurati in faciem dicti Medici Panzuto, deponunt de fama publica immediate poſt veneni inventionem in dicto diſtillato contra dictum Medicum, quod dederat venenum Marchioni D. Carolo ad complacentiam Doctoris Nicolai Vitalis, atque inſtigationem Doctoris Petri Mazzei ſui Soceri ob cauſas, ut ſupra, & de viſu tempore capturæ, quod penes ipſum papyrus fuit inventus, quo pulvis alba apparebat de judicio illud fuiſſe venenum Neapoli, & de fama publica traductum a Marco Lippo U. J. D. Petri Mazzei, & Nicolai Vitalis conſiliorum participe.

Et carcerato enunciato Mazzeo ab eodem Regio Auditore, fuerunt examinati ſeptem teſtes Caſtri Turturæ, jurati in faciem dicti Petri, ac Medici Panzuto, qui depoſuerunt homicidium cum veneno propinato in perſonam D. Caroli, de fama publica contra
Panzutum, & Mazzeum, ac Marcum Lippo de mandato Baronis Nicolai Vitalis, tam ob controverſiam in emendo Turturam, quam confinium, ut ſupra, ac de viſu de eorum bonorum occultatione.

Deinde hic Neapoli carcerato Barone Nicolao Vitale in Caſtro M. Curiæ, ibique mancipato Docto-
3 re phiſico Franciſco Antonio Panzuto, ac Doctore Pe-
tro Mazzeo, procedenre eadem M. Curia, uti Suæ
Excellentiæ Delegata, propoſita Cauſa per D. Phi-
lippum de Vineaplana tam in Regiis Audientiis, quam
in M. C. meum Collegam cariſſimum, per quem mu-
nus fiſci patronus ſtrenue ſubſtinetur, ſicuti per de-
cennium jam completum exercitum eſt, inſtitutum
fuit impartiri terminum Medico Panzuto horarum vi-
gintiquatuor adverſus ejus confeſſionem, reſervando
ſibi inſtantiam contra Mazzeum, & Vitalem viſo
exitu Cauſæ.

Etenim dicebatur prædictum crimen tum in gene-
re, tum in ſpecie liquido conſtare; primo in genere,
quoniam Medici teſtabantur D. Carolum alterius ſce-
lere veneno periiſſe cum in die Mercurii, & Jovis uſ-
que ad quartam noctis horam evidentia ſigna ſalutis
obſervaverint, & mane Veneris de repente non
ſine admiratione ſymthomata mortis inquietum, de-
bilem, conatum in nauſeam habere, atque magnam
febrem, ulcera in lingua, & poſt ejus obitum deſu-
per connumerata ſigna veneni erant, & de certo judi-
cio eum deceſſiſſe per venenum ſumptum, & non in-
genitum, eoque magis, & certius cum in condito ma-
teriam corroſivam, ac aliam miſtam ſpeculati fuerint,
ſane Medici valent certitudinaliter deponere Titium
ex veneno ſumpto periiſſe, cum Perito Medico co-
gnitio hæc non modo difficilis ſit, ſed facilis juxta
Galeni ſententiam *in lib. de ſucceſſ. bon. & vitio cap.
1. operum claſſ.* 2. & Cardani *lib.* 2. *de veneno cap.* 2.
4 ubi ſigna aſſumpti veneni non ſolum probabilia, ſed
etiam certa aſſert, eoque magis cum conditum vitio
fuerat repertum, & liquidum conſtabat accedente Rei
confeſſione.

Secundo in ſpecie, quoniam diu aderat confeſſio,
qua nulla fortior in mundo erat probatio, & illa
5 erat veriſimilis, quia delicto in genere conformis,
conſtando in informatione Medicos veneni ſigna re-
6 cenſuiſſe: item veriſimilis prænarratis cauſis, quæ
erant veriſſimæ, ac demum veriſimilis, quia in cir-
cumſtantiis verificata, nempe in facto, quod Amphi-
liola cum condito reponebatur in feneſtra antecubicu-
li, quo cum aliis Vaſſallis prætextu obſequii morari
ipſe Panzutus ſolebat, & in die Jovis illic ſolus re-
manſit, cum alii congratularentur D. Carolo prop-
ter ſpem recuperandi ſalutem, quod erat gener Petri
Mazzei Procuratoris generalis, ac ſeditioſi Baronis,
& filius Joannis Andreæ, & uti Vaſſallus aditum
habebat in Palatio, & de facili commoditatem per-
7 ficiendi crimen, ſicuti confeſſus fuit, quod confeſſio
erat legitima, quia recepta præcedente vehementi fa-
ma, & judicialis erat, tanquam facta in loco Curiæ,
& uro Tribunali ſedente, coram U. J. D. Joſepho de
Mari Gubernatore, & Judice Terræ Ajetæ, inter-
veniente quoque Mag. D. Aloyſio Capycio Reg. Au-
8 ditore per S. E. Delegato ad capiendam Criminis in-
formationem, unde ſi aliqua ſuſpicio conſiderari po-
tuiſſet, in perſonam Joſephi de Mari, hæc removebatur
per dicti Regii Auditoris aſſiſtenriam, quod confeſſio
erat ab eo in qualibet pag. ſubſcripta, & amplius quod
is erat Medicus, & non ruſticus, qui ignorare potuiſ-
ſet vitæ periculum, quod ex ſpontanea confeſſiona ſu-
bire poterat, aut aliquo modo inductus, ſive dece-
ptus, ita fateri, imo quod erat geminata confeſſio,
cum fuiſſet ab eodem ratificata, & ſua ſponte pro exo-
9 neratione conſcientiæ declarata, hinc ea, quæ me-
moria ſalutis æternæ fiunt, falſa non ſunt reputanda,
Fabri Cod. tit. de teſtib. defin. 44. ideoque firmiter
erat credendum, eum fuiſſe confeſſum ex vi veritatis,
& a ſua mala conſcientia coactum.

At quia animi innocentia corporis præſidium eſt,
10 & Deus, qui fons Juſtitiæ eſt, atque pietatis, ne
innocens pro nocente habeatur, agit, ut ipſamet ter-
ra veritatem quoque fateatur, nempe ut bona, vel
mala nitatur fama, (hinc illud vox Populi vox Dei
eſt) M. C. non habendo confeſſionem uti judicialem

extortam; & totam inquiſitionem contra U. J. D.
Nicolaum Vitalem de falſitate ſuſpectam, defenſio
Franciſco Antonio conceſſio impartita fuit.

Etenim leges juſtitiæ cultrices enixe prohibent, ut
11 qui juriſdictioni præeſt, in cauſa propria judicare va-
let *lege qui juriſdictioni* 10. *ff. de juriſd. omnium ju-
dicum*, *l. unica Cod. ne quis in ſua cauſa*, *Authent.
de Defenſionib. Civitatum collat.* 3. *cap.* 5. & maxi-
mum quidem eſſet abſurdum per alium facere, quod
12 per ſe ipſum nequiret, *cap. cum quid* 58. *de jureju-
ran. in* 6. teſtantur DD. *Bart. in cit. lege qui juriſ-
dictioni*, ubi *Conſiliar. Agnellus de Bottis* ita bis ju-
dicatum in S. C. refert, ibique concivis meus *Petrus
Mangrella*, *Conſil. Copycius deciſ.* 224. *Urſil. ad Con-
ſil. Afflict. dec.* 265. *num.* 33. 34. *&* 35. *Maſtrill. de
Magiſtrat. lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 86. *De Angelis de of-
fic. Baron. cap.* 115. *Conſil. Carlev. de judiciis diſp.*
2. *quæſt.* 7. *num.* 785. *&* 787. *Dom. Reg. Rovit. in
pragm.* 15. *de ſuſpect. Official. Dom. Reg. Tappia lib.*
3. *Juris Regni eod. tit. de ſuſpect. official.*, *Cabal-
lus caſu* 128. abſque relatis a *Conſiliar. Altimare de
Nullitatibus rubr.* 9. *qu.* 20. *num.* 13. ad quæ con-
ferunt jura *in l. obſervandum* 47. *ff. de judiciis*, *&*
13 *in cap. inſinuante de off. delegati*, in quibus habe-
tur, quod a Prætore non eſt Judex dandus, quem pars
ipſa petierit, & datus eo ipſo ſuſpectus eſt, *Dom.
Reg. Rov. pragm.* 1. *d. tit. num.* 95. *Guazzin. defenſ.*
1. *cap.* 21. *num.* 33. *Angel. Scial. de foro compet.
cap.* 9. *num.* 72. *&* 73.

Deputatus ab eo haud procedere poteſt, inde eſt,
quod officialis electus a Barone in cauſa, ubi intereſſe
14 habet, dicitur ſuſpectus, & acta coram illo facta
ſunt ipſo jure nulla *Cancer. var. reſol. cap.* 21. *num.*
28. *part.* 1. *Obrepti de juriſdictione lib.* 3. *cap.* 9.
num. 22. *Dom. Reg. Rov. & Conſiliar. Altimare cit.
locis*. Hinc cum confeſſio Franciſci Antonii Panzuto
fuerit recepta a Joſepho de Mari electo ab Illuſtre Mar-
chione Ajetæ, & ab eo in preſenti cauſa etiam Dele-
gato, non ſolum erat inefficax ad condemnandum,
ſed tanquam nulla erat habenda, nec Regii Auditoris
præſentiam illam validare poterat: nam licet Auditor
ſit Judex ordinarius in Provincia, ſolus tamen con-
feſſum in ſui præſentia condemnare nequiverat, cum
hodie tres Regii Auditores exiſtant in Audientia pro
cauſis decidendis, ideoque dicta confeſſio ad minus
coram duobus cum interventu Regii Fiſci in Præto-
rio recipienda erat, quia dum cum Fiſci patrono cau-
ſas decidere valent; imo ſolus Auditor nec ictus fu-
15 nis inferre poteſt, ut notat *Apoſtilla in Reg. pragm.*
10. *de offic. judicum*, hinc cum facultatem a Domino
Protege recipiendi confeſſionem non habuerit, & præ-
dicta confeſſio in Regia Audientia ratificata minime
fuerit, nempe in M. C. ſed revocata remanebat, prout
erat extrajudicialis, merito M. C. ei defenſiones im-
partita fuit: in termino vero fuit articulatum, enun-
ciatam confeſſionem tormentorum vi, & metu vitæ
inconcuſſo extortam, & quamquam de hac extorſione
ſolum teſtes deponebant de fama, eorum dictum fuit
veriſimile reputatum, apparebat enim ex proceſſu
Franciſcum Antonium confeſſum fuiſſe in peſſimo car-
cere mancipatum die 1. Novembris 1692. & poſtea
interrogatum, & confeſſum die 13. Januarii 1693.
& quia ad probandum confeſſionem coactam, & non
ſpontaneam ſit valde difficile, cum tormenta no-
cturno tempore a Curiæ famulis inferantur, admittitur
16 probatio per conjecturas, *Hipp. de Marſil. in l. fin.
Cod. de probationib. & in ſingul.* 1. *in ult. manus ſi-
gno*; ubi quamplures allegat DD. itemque pondera-
tum, quod coactio erat præſumenda a communiter
accidentibus, ſolent enim Curiæ præſertim Barona-
les reorum confeſſiones extorquere, & poſtea eas ſcri-
bere, eſſe ſponte factas, ut in facti contingentia con-
ſuluit *Petr. de Ancherano conſil.* 23. ubi teſtatur,
quod quidam per tormenta erat confeſſus, & Curia
dicebat, quod erat ſponte confeſſus, & notat *Marſil.
in dict. ſingul.* & nos quoque non ſemel experti ſimus,
17 quod argumentum a communiter accidentibus dedu-
citur ex *text. in cap. prudentiam verſ. ut ſolet extra de
offic. delegati*, *l. certi condictio §. ſi nummos ff. ſi cer-
tum petatur*, ibi: *Cum quotidiana*, *l. ſi pactum ff.
de probationibus*, ibi: *Plerumque tam hæredibus no-
ſtris, quam nobiſmetipſis cavemus*; comprobat
Bald. conſ. 171. *vol.* 6. *&* 670. *eodem*, *& in l. ob-
ſervare §. proficiſci q.* 13. *de offic. Proconſulis*, *aliiſ-
que penes Marſil.* & in præſenti fama erat, quod D.
Joſeph Coſentino frater D. Caroli cum Doctore Joſe-
pho de Mari Delegato prædictam extorſerat con-
feſſionem, & erat quidem credibile attenta conſangui-
nitate, ponderando, quod ſi D. Joſeph errore ductus
crediderat D. Carolum germanum fratrem veneno pe-
riiſſe de facili dolore affectus eum prædicto delegato
Vaſſallo procedendo, & interrogando Franciſcum
Antonium Panzuto ante Mag. D. Aloyſii Capycii ad-
ventum excelſerat, ſane ſi hac in re coactio conjectu-
ris probatur in præſenti probata habebatur argumento a
18 communiter accidentibus fama comprobato, juxta *text.
in l.* 3. *ff. de teſtib. §. ejuſdem*, ibi: *Aliàs veluti con-
ſentiens fama confirmat*; & juncta *gloſ. in cap. quia
veriſimile lit. G. de præſumptionibus*, aliiſque con-
jecturis ſupra ponderatis.

Quinimo geminatio confeſſionis, ac declaratio il-
lam oſtendebat erroneam, quia Doctor Vitalis num-
quam in famulum habuit Detium Paſſa l'acqua, & ple-
ne in termino conſtitit per plures teſtes de viſu omni
exceptione majores Marium Lippum in menſe Octo-
bris a Terra Turturæ ſuæ Patriæ vocatum a delegato
Regiæ juriſdictionis diſceſſiſſe, & Neapoli ad illam
rediiſſe in fine ejuſdem menſis, tempore quo D. Caro-
lus vivebat ſanus, & quod quamplures poſt dies
in malignam incidit febrem; quam qualitatem potiò
remedia a Medicis ordinata indicabant, uti in re-
ceptis ab Aromataria extractis, & in proceſſu præſenta-
tis legebantur, eoque magis cum probatum fuerit
quod prædictus Marcus Lippo Turturam reverſus ab ea,
haud in menſe Octubris, neque Novembris abierat.

Inſuper fuit præſentata duodecim Medicorum almo
19 Neapolitano Collegio Doctorum jurata atteſtatio,
quorum inſignis eſt Nazarius de Caro, qui ve-
terem diſciplinam eorum inſequutus, qui a Deo hu-
manæ egeſtati providente mundo proditi fuerunt,
Hippocratis ſcilicet, atque Galeni magnam Neapoli
laudem adeptus eſt, in qua prædicti nonnulla conclu-
20 dunt, & primo malignam febrem provenire propter
animi pathema, etiamque repentinam mortem, & in
facto conſtabat, quod D. Carolus eum Turturam
conſequi nequiverit mœſtus, & cor ejus in mœrore
fuiſſet, maxime quia cum controverſia confinium cum
novo Barone contigerit.

Secundo in humano corpore propter copiam hu-
21 morum, quando ad inſignem putredinem deveniunt,
generari ſolet venenum.

Tertio, non dari certa ſigna veneni aſſumpti, cum
22 ea omnia, quæ ex propinatis venenis excitari ſolent,
poſſint etiam, & quidem efficacius ex humoribus cor-
ruptis, vitiatiſque ingenerari.

Quarto, quod veſicantia non niſi in malignis febri-
23 bus adhiberi ſolent.

Quinto, quod malignarum febrium proprium eſt
24 vires corporis illico dejicere, & cum corpus ſit labe-
factatum, ut ſuſtentetur, diſtillata cum rebus aro-
maticis, & confectionibus cordialibus ægroto ſubmini-
ſtrantur.

Sexto, quod ægroti malignæ febris aliquando videntur
25 ſe melius habere latitante febris malignitate.

Septimo ægrotos, qui ex maligna febri moriuntur,
26 aliquando os habere ulceratum ob nimiam ariditatem,
& aduſtionem nigrum cum ſanguinis apparentia tam
ex naribus, quam ex ore, & maculas, ac vulcera in
eorum corporibus apparere, etiam antequam morian-
tur, item cadavera cito computreſcere, ut non recte
ſciri poſſit poſt duos, vel tres dies obſervatio, & judi-
cium cum ratione, & veritate.

Octavo, quod vitrum ſubtiliter pulveriſatum nul-
27 lam in hominibus inducere læſionem, groſſiuſcule ve-
ro contuſum, nempe eſſe venenum corroſivum, ſed
tantum aculeis ſuis internam ſuperficiem incidere, &
ſanguinis fluxum per partes poſteriores inducere, ut tan-
dem poſt aliquod tempus mors ſequatur.

Nono, quod in medicina, quando materia non
28 cognoſcitur, an illa bona, vel mala ſit, bruto ex-
periri debet, ut ex bruti affectione judicium fieri poſ-
ſit, & de veneno; ac tandem judicium afferunt D.
Ca-

Digitized by Google

Carolum non veneno, ſed maligna febri defeciſſe.
Prima enim concluſio præter auctorum duodecim
29 Medicorum auctoritatem comprobatur Galeni doctri-
na 2. *de cauſis ſypt. tom. 1. de differentiis febrium*,
*Nicolai Leoniceni interpretis l. 1. cap. 6. de peſtilentiis
febris & generatione*, *Gulielmi Valonii l. 2. conſil. 86.
de febri maligna*, *Plinii hiſtor. l. 7. cap. 32. Valerii
Maximi l. 1. tit. 12. ſecund. concluſio.*, teſte eodem
Galeno 6. de locis affectis, *Cardano de venenis l. 1.
cap. 3. Valleſio l. 3. epidem. text. 3. epidem. 4. textu
16. Sennerto l. 2. inſtit. medic. part. 2. car. 12. Har-
duin. de ven. lib. 4. cap. 4. Paul. Zacchia conſi. 13.
num. 6. & l. 2. quæſt. Medicolegal. tit. 2. qu. 5. nu.*
30 *3. & 6.* affirmante ibi humorem fieri poſſe veneno-
ſum, aliiſque hominibus eſſe venenoſum; exemplo
Canis relato ab *Hippocrate 6. de locis affectis cap. 5.*
in quo ex ſolo humorum vitio fit venenum ſubitum,
ſolo habitu communicabile, & contagioſum, hinc ego
bene dico, Deus liberet me ab oculis inviſis, & com-
probatur concluſio a Juriſconſultis, præſertim a *De-
ciano l. 9. tract. crim. cap. 24. num. 4. Reg. Conſil.*
31 *Thor. Grammatico voto 3. num. 29.* Tertia probatur
quoque ex *Galeno comment. 2. textu 17. Aurel. l. 3.
auctorum*, *Ceſalpino l. 3. prax. cap. 2. & cap. 47.
Paulo Zacchia cit. loco, & l. 9. cap. 12. num. 6.* &
confirmatur a J. C. nempe *Proſpero Farinac. de Inqui-
ſitione quæſt. 2. num. 34.*, & *Sebaſtiano Guazzino de
Reorum defenſa defenſ. 4. cap. 1. num. 22.* verum li-
mitatur ſupradicta concluſio, ex eodem *Galeno 6. de
locis affectis*, in eo qui abſque ulla ægritudine, & be-
nevalito de repente in perniciosa incidit ſympthomata,
ita inquiens: *Cum homo ſuapte natura probis humo-
ribus abundans, ac ſanorum more educatus, repente
moritur, deinde corpus, aut livens, aut nigricans,
aut varium eſt, aut defluens; aut putredinem mole-
ſtam olet, hunc venenum ſumpſiſſe ajunt.* Quarta nem-
32 pe, quod veſicantia applicantur in maligna febre,
ut malignitas ad cutem educitur ultra prædictorum
atteſtationem, prædicta ratione probatur *Lazaro Ri-
verio l. 17. praxeos Medicæ cap. 1.* ex communi Medi-
corum Praxi, hinc *Zaccutus Luſitanus*, inquit, *hic
ſcilicet veſicantibus utimur, quando moribundas par-
tes ad vitam reſtituere conamur.*

Quinta concluſio probatur ex eodem *Galeno 3. de*
33 *febribus cap. 4. Riverio, Sennerto*; & præſertim a
*Carolo Marriot. de febrib. l. 4. cap. 1. de febri maligna
verſi. pro hujus curatione* ea ratione, nam cum pe-
culiare ſit malignæ febris calore, & venenata qualita-
te cor infeſtare, & impetere, ac proinde corporis vi-
res illico dejicere, remedia eliguntur, quæ & calo-
rem temperare, & venenatæ pravitati obſiſtere valet,
præcipue in potu, unde eſt quod ægroto ex commu-
ni Medicorum Praxi diſtillata pretioſis aromatis cor
adjuvantibus propinantur.

Sexta probatur exemplo ab *Hyppocrate* relato *l. 4.*
34 *de febribus cap. 10. & 3. epidem. textu 1. ægroto 2.*
ubi Hermocratem a vigeſimo die uſque ad 24. immu-
nem febri judicatum fuiſſe, & tamen in vigeſimo ſe-
xto interiiſſe recenſetur, ſæpius crimen malignis fe-
bribus Medicorum judicium fallax eſt, cum debilita-
ta natura a malignitatis vi infirmus apparet a febre li-
ber, vel ut melius dicam, liber videtur; quia tunc
latet; ſeu dormitet, ſed non eſt egreſſus a domo ma-
lignus hoſpes, & confirmatur illo vulgatiſſimo, uri-
na bona, pulſus bonus, æger tamen tendit ad mor-
tem.

Septima concluſio per tertiam probatur, ultra ibi
adducta hic dicimus, quod veneni ſigna ſunt ſcilicet,
dolor in ſtomacho, inquies, vomitus, linguæ, &
35 dentium nigredo, tumor in corpore, livores in eo
præſertim in cordis regione, oris inflammatio, &
ſpuma in eo, ulcera in lingua, depilatio, atque ca-
pillorum defluvium, aliaque peſſima, ut docet *Gale-
nus 5. 6. & 7. de locis affectis, & l. de atrabile cap.
4.* quæ omnia ingeniti veneni familiaria ſunt, ſicuti
de dolore in ſtomacho, teſtatur *Hippocrat. l. 7. apho-
riſm. 20. Riverius l. 17. praxeos ſect. 3. cap. 1. verſi.
ſed etiam, Mariottus cap. 6. & cap. 11. de in-
quiet.* idem *Riverius l. 3. inſtitution. Medicarum
ſect. 3. cap. 9. de vomitu*, idem *Riverius dicto lib. 17.
ſect. 3. cap. 1. verſic. denique ſciendum, Mariottus l.
6. de febribus cap. 17. & l. 4. cap. 6.* & comprobant
Civiliſtæ, nempe *Hondedeus conſil. 88. num. 27. vol.
2. Franch. conſil. 97. num. 12.* aliique; de linguæ ni-
gredine, ac de ſanguine *Daniel Sennertus l. 4. de fe-
bribus cap. 10.* ſicuti de dentium nigredine *Riverius
centur. 2. obſervationum obſerv. 83.* de livoribus in
corpore *Hyppocrat. l. 1. auctorum textu 38. & l. 4.
epidem. textu 80. Zacchias conſil. 19. num. 20.* &
comprobant *Civiliſtæ*, nempe *Hondedeus in d. conſ.
88. num. 17. & 18. Farinac. qu. 2. num. 34.* ac alii;
de ulceribus in lingua, *Riverius ut ſupra l. 6. cap.
5. Mariottus de febrib. l. 3. cap. 6.* & de tumore in
cordis regione, idem *Riverius l. 3. inſtit. Medicar.
ſect. 3. cap. 9. Mariottus ut ſupra l. 4. cap. 1.* & de-
nique de capillorum defluvio ſupra citati Doctores,
& *Paulus Zacchias l. 2. quæſt. 7. num. 39.* Octava
36 concluſio Vitrum ſubtiliter pulveriſatum eſſe inno-
xium quia comminutum interiora lædere nequit, imo
tanquam remedium dari ad calculum frangendum docet
*Galenus de ſimplicium facultatibus l. 5. & cap. 13.
& l. 9. cap. de ophitæ*, & teſtatur *Avicenna l. 5.
tract. 2. cap 729. Anglicus de proprietate rerum l.
17. cap. 100. Borrellus cent. 2. obſer. 12.* Aliique; nec
inducere maculas & poſtulas cutaneas, *Card. de ven.*
37 *cap. 3. verſ. licet.* Nona vero patet aſſenſum, nam res,
incerta nec bona, nec mala eſt judicanda, & licet illa
materia alba in diſtillato reperta viſu dignoſci non
potuiſſet, tamen probabile judicium fieri poterat ini-
to experimento in aliquo bruto.

Sane judicium Medicorum ex præmiſſis recte vide-
tur, ſicuti recte probatum viſum fuit Magnæ Curiæ,
a qua compilato proceſſu, ex infraſcriptis rationibus
Franciſcus Antonius Panzuto fuit liberatus in forma
& J. U. D. Mazzeus, Vitale, & ut in proviſione
conſignati.

Prima, quia teſtimonio Medicorum non erat cre-
38 dendum, tum quia erant Vaſſalli, & teſtes, quibus
aliqua ratione imperari poteſt, idonei non ſunt, *l.
idonei ff. de teſtib. Farinac. de teſtibus quæſt. 35. n.
203.* tum etiam quia ultra vitrum, quod innoxium eſt,
deponunt qualiter in diſtillato repererunt aliam ma-
teriam albam, quam cum vitio iudicaverunt vene-
num eſſe perfectum, quando ignorabant veneni ſpe-
ciem, & incognita ſpecie paſſiones ſpeciei cognoſcere
non poterant, nam ſicuti ad eſſe ſequitur operatio, ita
ad cognitionem eſſe ſequitur operatio virtutis operan-
dis, ideoque judicium prædictorum inane, & ſuſpe-
ctum erat habendum.

Secunda, nam prædicti Medici numerando in eo-
rum depoſitionibus ſympthomata, ac ſigna, quæ in
corpore apparebant certitudinaliter teſtati fuere D.
Carolum ex propinato veneno defeciſſe, quando in
dubium revocari non poterat eum a febre maligna ve-
xatum fuiſſe, & ad evellendam a corpore malignita-
tem ei viſicantia, & cordialia pro regimine applica-
verunt, & quando ſympthomata, & ſigna enumerata
veneno ingenito communia ſunt; ſane judicium de
certitudine propinati; & non ingeniti; non ſolum te-
merarium, ſed valde ſuſpectum erat, & contra do-
ctrinam *Pauli Zacchiæ l. 2. qu. Medicolegal. tit. 2.*
39 *quæſt. 8. num. 10.* ubi inquit, *Concludamus itaque,
quod ubi accidentia cum febri putrida eveniunt; vel
febrium ſubſequuntur, omnis ſuſpicio externi veneni
tollitur*; ſane eam cognitio hæc difficillima reputetur
in ægrotum, non ſine noxa propriæ conſcientiæ peri-
40 tos poſſe judicare ex propinato veneno defeciſſe cen-
ſeo; ut quoque advertit *Danza de pugna Doctorum
cap. 19. de venenis num. 34. & Sarnus in prax. de*
41 *diverſis delictis num. 27.* Quarta, quia non conſta-
bat de delicto in genere, quod eſt correlativum deli-
cto in ſpecie, ita quod unum ſe habet, uti antecedens,
& alterum, uti neceſſarium conſequens, ſi enim unum
non exiſtit, alterum non ſubſiſtit, & ſic tota inquiſi-
tio corruit; eſſet quidem ridiculum, noxa non reper-
ta, noxium in mundo perquirere, hac in re poſita
gravi infirmitate D. Caroli, & confeſſione Panzuti
reddebatur in dubium an malignitate febris, an mali-
gnitate, ſeu ſcelere hominis D. Caroli exitum prove-
niſſe id, quod erat reſolvendum, & liquere poterat ſi
Fiſcus probaviſſet materiam in diſtillato repertam,
quoad quantitatem, & qualitatem fuiſſe nocivam, &

ſatis non eſt probatum venenum fuiſſe propinatum, ſed conſtare oportet illud ad necandum fuiſſe ſufficiens, probant Doctores, ſcilicet *Farinac. in Praxi quaeſt.* 2. *num.* 30. *& in conſil.* 184. *num.* 16. *&* 48. *Bertazolus conſil.* 138. *tom.* 2. *Treviſan. deciſ.* 10. *num.* 4. late *Cyriacus controv.* 485. *n.* 4. 5. 6. 7. *&* 9. Quinimo confeſſus venenum dediſſe ei, qui mortuus eſt,
42 ultimo ſupplicio damnari nequit, niſi aliunde appareat exitium vere ſecutum eſſe ex propinato veneno, ut poſt *Paulum de Caſtro*, *Bertazzol. Hondedeum*, *Caballum*, *Truſianum*, *& Carpzovium* fatetur *Franch. dicto conſ.* 97. & late *Præſes Regiæ Cameræ Cannaverus conſ.* 4. *num.* 32. *poſt deciſ.*

Unde diligens Judex Reum confeſſum interrogare debet de qualitate, & traditi veneni quantitate, ac
43 ſuper confectione peritorum judicium habere; nam ſi periti exiſtimant propinatum venenum, aut propter qualitatem, aut quantitatem ad necandum non fuiſſe ſufficiens, ex ſua confeſſione Reus damnari nequit, probat *Farinac. d. qu.* 2. *Guazzin. defenſ.* 4. *cap.* 5. *num.* 18. *Hondedeus conſ.* 88. *num.* 14. *vol.* 2. *Bar. obſerv.* 21. cum Reus fateatur, quod ad ſuam cognitionem non ſpectat, verum, quod ſupradictum eſt, confeſſum non eſſe condemnandum, niſi aliunde conſtet venenum fuiſſe propinatum, intelligo ſi ſymphomata, & veneni ſigna deficiant, & illud, quod Judex Reum confeſſum interrogare habeat de quantitate, & veneni qualitate, locum habet in ægroto.

Tertia, quia ſicuti veriſimilitudo pro lege habetur, & naturæ cognata dicitur, ut fatetur *Aymon.*, *Cravetta conſ.* 566. *n.* 19. ac omnium probationum Prin-
44 ceps, ita quod teſti minus idoneo fides habetur, & minori numero teſtium ſtandum, ſi veriſimilia ii, & credibilia deponunt, juxta *textum in l. cum de ætate* 13. *ff. de probationibus*, *l. ob carmen.* §. *finali*, *ff. de teſtibus*, *l. teſtium*, *Cod. eodem*, *l. ſi duo de jurejurando*, *cap. in noſtra extra de teſtibus*, *& cap. licet cauſam de probationibus*, ita inveriſimilitudo fal-
45 ſitatis eſt imago, ut omnes ajunt, & in ſpecie, quod ad probandam falſitatem maxime inveriſimilitudo attenditur, *Textus eſt in cap. quia veriſimile* 10. *de præſumptionibus*, ibi: *Quia veriſimile non eſt, providemus, ne ſuper hoc probationem recipias*, *l.* 3. §. *ideoque*, *ff. de teſtibus*, & poſt nonnullos teſtatur *Farinac. quaeſt.* 153. *num.* 176. in præſentiarum inquiſitio magnam continebat inveriſimilitudinem. porro Vitalis necandi veneno D. Carolum cauſam non habebat, nullam ab eo receperat injuriam, & ſi controverſia in emendo Turturam, ac alia confinium odii cauſam præbere poterat, hæc utique conſideranda erat in perſonam Caroli, non vero in perſonam Nicolai, cum ille ſuum obtinuerit deſiderium emendi Turturam, neque alia erat excogitanda contra Nicolaum, nempe pro non habendo D. Carolum uti vicinum malevolum, & ſibi malum vicinum; nam deficiente D. Carolo inimicitia non deficiebat, cum pluresque D. Caroli remanerent fratres, quibus perpetua, & capitalis remaneret inimicitia, & non præſumitur eum voluiſſe ſine cauſa cum vitæ periculo, & maxima bonorum jactura hominem necare, *Menoch. de præſumpt. l.* 1. *præſumpt.* 27. *Farinac. conſ.* 19. *num.* 27. *Calvinus de æquitate*, *cap.* 204. *num.* 21. *&* 22. *& cap.* 223. *lib.* 2. *Concial. reſol.* 5. *Novarius deciſ. Apuliæ* 133. *Conſ. Pratus reſ.* 23. *num.* 61. Hinc ceſſante cauſa delicto proportionata, indicia, ſi quæ ſunt, concurrunt, & tota inquiſitio corruit, ut late poſt *Farinac. Vermiglioſum*, *Conciolum*, cæteroſque Doctores notat *Conſil. Prat. reſponſ.* 24. *num.* 73. unde deficiente hic cauſa, delictum non præſumitur, ſed e contra ex inveriſimilitudine falſitas deſumitur.

Item quia infacto conſtabat Nicolaum Vitalem ad terram Turturæ non acceſſiſſe, Panzutum, & Mazzeum non cognoviſſe, unde veriſimile non erat hominibus ſibi ignotis, quibus familiaritatem non acquiſiviſſet, rem tanti ponderis confiſum fuiſſe, iteriſque commiſiſſe.

Amplius quia ſecuta carceratione Franciſci Antonii Panzuto in Terræ Ajetæ, ipſe cum in tuto ſe ponere potuiſſet, & debuiſſet, ſi criminis Reus eſſet, publice Neapoli moratus fuit, bona ſua conſcientia tutus, quando in re tam gravi periculum effugere poterat, & honeſto colore ad patriam redire, ubi non ita de facili carcerari poterat: ex quo maximum oriebatur innocentiæ ſignum, ut notat idem *Conſiliarius Prato reſp.* 23.

Tandem conſiderabatur bona vita, & fama prædictorum inquiſitorum, quæ inveriſimilitudinem ponderatam valde firmabant, & impoſturam indicabant, eoque magis, quia tempore, quo in R. Camera dictæ Terræ alienatio tractabatur, Vaſſalli partiti ſunt, enim eorum aliqui Doctorem Nicolaum Vitalem optabant, aliqui Marchionem, unde de facili iſti hanc meditavere machinationem, ſpe ducti quod Baro Marchioni Terram cederet, gratia evitandi moleſtiam.

Ego in hac cauſa votum meum non protuli, quia antequam ad Magnam Curiam tertia vice tranſitum feciſſem ſupradicta omnia ponderanda attenta bona vita, & qualitate mei concivis, ejuſque bona progenia, nonnulla in ſui favorem officia egi, ſed uti audivi, cauſa communi judicum ſuffragio, ut ſupra dictum eſt, determinata fuit, referente *Dom. Conſ. D. Franciſco Gaſton* doctrina, & virtute ornatiſſimo.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXXIII.

Delictum in genere in veneno, & circa veneni materiam.

SUMMARIUM.

1 *De ſignis Veneni propinati, & an ea ſigna quandoque etiam veniant ex maligna febre.*
2 *De ægris curandis aqua frigida.*
3 *An Judex a Barone electus poſſit eſſe Judex in cauſa Baronis cum vaſſallo.*
4 *Et an ſuppleat defectui præſentia Auditoris Provinciæ.*
5 *Sæpe coactiones fiunt Reis in Curiis, ut præſumantur.*

LEgas in principio Trichinam oppidum Provinciæ Lucaniæ tria millia paſſuum a Mararhea diſtans in boream, oppidum in Appennino poſitum, frugibus terra ſterili, tantum pomis, & nucibus victum ſibi, & reliqua ad humanam vitam neceſſaria oppidanis quæritantibus, unde noſter Julius Cæſar Corteſius.

Decea buono chillo de la Trechiana
Che jeva vendendo nuce,
Non è tutt'oro, no chillo, che luce.

1 Habes elegantiſſimam diſſertationem Medicolegalem ſint ne lividuræ in corpore defuncti, ulcerationes linguæ, & ſimilia ſemper ſigna veneni propinati, an ut plurimum etiam malignæ febris? habet enim hoc humanum corpus, ut ſæpe a ſe ipſo venena gignet, & quandoque contagioſa venena, ut eſt rabies; unde caute agere debent Judices in accuſationibus veneni, ne potius impoſturæ ſint, quam veræ delicti accuſationes, & etiam caute ſunt attendendæ Medicorum atteſtationes, prout hic Dominus Auctor perſpicue diſcutit teſtimonia Medicorum, judicantium D. Carolum Conſentinum veneno propinato mortuum eſſe. Et
2 placet quod dicit, qui ex maligna febri moriuntur, aliquando os habere ulceratum ob nimiam ariditatem, & aduſtionem. Unde natura ipſa diſtante cognoſcimus tantum ignem non poſſe extingui, niſi aqua, prout boni Medici hodie Deo dante faciunt, & in aqua ſola curantur, qui deſperati alias infirmi ſunt, & mirum veritatem iſtam uſque ad præſens oculos Medicorum fugiſſe, itaut delictum erat equam infirmum vel ſumma lingua attingere, vel ſæpe cryſtallinum globulum aqua madefactum lambire; nec ſemper ignota hæc veritas fuit: tempore Pompei Magni fuit Ro-

mæ

me Aſclepiades, qui, ut ait Plinius *lib. 26. cap. 3. Univerſum prope humanum genus circumegit, in ſe, non alio modo, quam ſi Cælo emiſſus adveniſſet. Trahebat præterea mentes artificio mirabili, vinum promittendo ægris, dandoque tempeſtive tum frigidam aquam*, & infra *ipſe cognominari ſe frigida danda præferens*.

3 An Judex datus a Barone poſſit eſſe Judex in cauſa, in qua habet Baro intereſſe, & an acta ſint nulla, Dominus Auctor *num. 13. & 14.*

4 Et an ſuppleat defectui talis Judicis dati a Barone in recipiendo confeſſionem a Reo præſentia Auditoris Provinciæ, *ibid.* Dominus Auctor, ubi dicit, quod Auditor etſi ſit ordinarius Judex in Provincia, non tamen poteſt ſolus condemnare, & confeſſiones recipere, quæ recipiendæ erunt ſaltem coram duobus Auditoribus cum interventu Regii Fiſci in Auditorio, nec ſolus Auditor inferre poteſt ictum funis.

5 Hic nota rem miram dictu, quod ita ſæpe credantur fieri coactiones a Curiis Baronalibus in extorquendis confeſſionibus, quod in ſimilibus fiat argumentum ad ſupponendum extortas fuiſſe confeſſiones a communiter accidentibus per *text. in cap. prudentiam, verſ. ut ſolet extra de officio delegati*, quando e contra deberet ſupponi pro validitate & juſtitia actus & ut potius actus ſtet, quam ut ruat, igitur credas rem eſſe ſingularem, & dignam, ut notetur, & ſæpe proderit hoc domini dictum.

Cætera de per te nota, & addas, quod dictum eſt *lib. 2. reſ. crim.*

RESOLUTIONIS TRIGESIMÆ QUARTÆ

ARGUMENTUM

Judex excedens in tormento, qua pœna puniatur, & mandans in verberando ſi Mandatarius excedat, itaut verberatus perierit, an teneatur de exceſſu, ac de arbitrio M. C. in verberando criminibus labefactos.

SUMMARIUM.

1 *Citatio regulatur a pœna, ſi capitalis eſt, nempe ultimi ſupplicii, ad informandum, & capitula expeditur, ceterum ad informandum tantum.*

2 *Judex excedens in tormento, quo tormentatus periit juxta Regni Capit.* ſi juſte *pœna capitis punitur.*

3 *Judex ſi modum a lege præſcriptum in torquendo non ſervaverit, non ut Judex, ſed tanquam Privatus procedere videtur.*

4 *Lata culpa in Officiali æquiparatur dolo, & interdum capitaliter punitur.*

5 *Multa licet non malo animo, ſed quia malo exemplo ſequuntur, pœna digna ſunt.*

6 *Tormentum practicari nequit, niſi præcedentibus indiciis, & datis defenſionibus.*

7 *M. C. aliquando utitur diligentia in verberando culpatos de criminibus, & Authoris conſilium refertur.*

8 *Tormentum contra crimino ſos, atrocioribus criminibus labefactos in Regno infertur ex proceſſu informativo.*

9 *Carceratus manet ſub Regia Protectione.*

10 *Textus in* §. item lex Cornel. de publicis Judiciis, & *Tex.* in l. nihil intereſt, ff. ad l. Cornel. de ſicariis *expenduntur & 17.*

11 *Tex.* in cap. final. de homicidio in 6. *interpretatur & 16.*

12 *Mandatum ad verberandum zelo juſtitiæ par non eſt, ac mandatum ad verberandum odio particulari, ſicuti mandatum ad verberandum datum limitatur, item mandatum ad verberandum par non eſt, ac mandatum ad vulnerandum, etenim unum levius altero gravius eſt 13. & 14.*

15 *Mandans ad verberandum, ſi mandatarius excedit & verberatus perit, non tenetur de homicidio, contrarium mandans ad vulnerandum, & de ratione.*

Quæſtionum uſus (quas nunc tormenta dicimus) priſcis temporibus nonniſi in ſervos, quorum modica putabatur jactura, exercebatur. Sequens ætas, quaſi neceſſarium ad eruendam ex ore reorum veritatem illum induxit etiam in ingenuos. Nec defuere Juriſconſulti, qui in conſuetudinem inferendorum tormentorum acriter ſcripſere, exiſtimantes æque in quæſtionibus, ſeu tormentis veritatem a ſuſtinentibus occultari poſſe, ac innocentes non vera delicta fateri; ac ut ſolet in duello, ubi ſæpe accidit, ut qui meliorem cauſam fovet tamen gladio perfoſſus occumbat, quod autem pro bono Reipublicæ regimine fuit introductum, ne in damnum reverteretur, leges juſtitiæ cultrices quæſtiones non in omnibus criminibus habuere, ſiquidem eas in exercendo ordinem decreverunt, ac metam prudentes poſuere; qualis vero ſit eorum uſus, in hoc Neapolitano Regno late ſcripſi in *decretor. Praxi cap.* 8. & in ſubſequenti cauſa Baronis Tauraſi videbimus.

Baro Terræ Tauraſi, habita querela contra quemdam pauperrimum ejuſdem Terræ de furto, ordinavit Curiæ, ut illum caperet, & captum, ſi oporteret pro detegendo furto, aliquantulum verberaret, ita dicendo, *e biſognando dateli quattro mazzate*, accidit quod Gubernator, & Actuarius cum familia armata nocte carceraverunt eum, & ita verberaverunt, quod miſerrimus periit, ut per informationem captam per Regiam Audientiam Principatus ultra, tum in genere, eum periiſſe propter verbera; quia livores in toto corpore aderant, tum in ſpecie, non ſolum per teſtes, qui deponebant de captura, & de carceratione intus Palatium Baronis, & de clamoribus, ſed etiam per teſtem de viſu, qui deponebat de aſſiſtentia Actuarii, & Gubernatoris tempore quo famuli verberaverunt eum, ſicuti contra Baronem alii teſtes concludenter deponebant; & cum tractaretur in M. C. de modo citandi, quia citatio regulatur a pœna, fuit dubitatum, quam Gubernator, & Actuarius, & quam Baro merebantur pœnam, nam ſi ultimi ſupplicii pœna erant plectendi, ſi in fortiis fuiſſent citari debebant ad in-
1 formandum & ad Capitula: & pro Fiſco fuit conſideratum, quod ſi Officialis aliquem non legitime in tormento ponit, qui in eo perit in ultimi ſupplicii pœnam incurrit, ut in hoc Regno ex Capitulo, incipiente *ſi juſte*, promulgato a Sereniſſimo Rege Carolo II. *ſub tit. de appellat. a tormen.* ibi: *Nam ſi præfatus Judex, & Officiales quocunque nomine cenſeatur appellationem legitime interpoſitam ad tormenta non receperit, aut hominem tormentaverit, ubi non debuit, ſeu in criminibus non inferentibus pœnam ultra relegationem; aut contra præfatam formam de homine quæſtionem habuerit, ſiquidem tortus ipſe ex tormentis, aut propter confeſſata per tormenta ſibi adhibita mortuus fuerit, vel condemnatus ad mortem,*
2 *& ſententia in eum executioni mandata, Officiales adhibitores talium tormentorum ad ultimum ſupplicium propterea condemnentur*; Judex enim debet rite, & recte ad torturam devenire, itaut Reus innocentia, vel ſupplicio ſalvus ſit, *lege quæſtionis modum ff. de*
3 *quæſtionibus*; ſi modum a lege præſcriptum non ſervaverit, non ut Judex, ſed tanquam privatus procedere videtur, ideo tenebitur, *l. ſi conſtante §. ſi maritus ff. ſoluto matrimonio l. 2. §. Dominorum ff. de iis qui ſunt ſui, vel alieni Juris, & l. ſi quicumque §.*
4 *ſi magiſter ff. ad l. Aquiliam*. Quod in officiale lata culpa dolo æquiparatur, ut in *Commentarienſe l. ad commentarienſem Cod. de Cuſtodia Reorum, & in l. Milites ff. eodem*, ac text. *Gothofred. in d. l. lit. I.* ubi inquit: *Culpa nimia interdum punitur capitaliter.*

5 Quod etiam capitaliter puniri debet propter ſcandalum, argum. *Tex. in l. 3. §. 1. ff. ad l. Cornel. de Sicar.*, ubi relegati Juſtum eſt eam, quæ non quidem malo animo, ſed malo exemplo medicamentum ad conceptionem dedit, ex

ex quo propterea, quæ acceperat, deceſſit, & *in l. ſi quis aliquid §. abortionis ff. de pœnis*, ibi: *Qui abortionis aut amatorium poculum dant, & ſi dolo non faciant, tamen quia mali exempli res eſt, humilior in metallum damnatur, honeſtiores vero in Inſulam.*

In præſenti præcitati Officiales injuſte porro miſerrimum verberaverunt ſolum habita querela, & non capta informatione, imo ea capta, licet de furto qualificato fuiſſet, verberare non poterant, ſed præcedentibus indiciis, & datis defenſionibus in tormentum eum ponere, juxta *Text. in l. Divus ff. de quæſtionibus, & Capit. Regni Tormenta habeb.*, & ſi juſte;
6 & licet M. C. aliquando in atrocioribus criminibus notatos verberat, moderate tamen procedit, & juxta judiciorum metam, & contra alias diffamatum, hic non prætermittendo, quod hac Praxi Juvenis uſus
7 ſum, nec ſenex admoneo Judicem ipſum abſtinere, tum pro conſcientia, tum etiam ut Populi evitetur murmuratio, quando jam eſt a lege proviſum in hoc Regno in atrocioribus poſſe Judicem devenire ad tor-
8 menta ex proceſſu informativo non datis defenſionibus, ut per Capitulum *Si cum Sceleratis*; unde cum tam injuſte verberaverint, & modum exceſſerint, qua miſerrimus obiit, morte digni erunt reputandi, & conſequenter ad informandum, & Capitula citandi etiam propter exemplum; Primo, per *Text. in §. Item lex Cornelia de publicis judiciis*, ubi quis tenetur de homicidio, tum ſi illud eſt ſecutum propter vulnera, tum ſi propter verbera; mali quidem res exempli erat, ut quis ſit in periculo, ubi in tuto eſſe debet; in carcere enim quilibet ſecurus permanet
9 ſub Regia Protectione, & dictum quod ſi miſerrimus iſte in manibus inimicorum perveniſſet, pejus utique perpeti nequiverat, & ita proviſum, quod *Baro teneatur de exceſſu, eoque modo citandus erat*; Primo
10 per *tex. in l. nihil intereſt ff. ad l. Cornel. de Sicar.* ubi *J. C.* inquit, *Nihil intereſt, occidat, an quis cauſam mortis præbeat*. Secundo, per *Tex. in cap. final. de*
11 *homicid. in 6.* cujus ſunt verba. *Is qui mandat aliquem verberari, licet expreſſe inhibeat ne occidatur, nullatenus, vel membrum aliquod mutilatur, irregularis efficitur, ſi mandatarius fines mandati excedens mutilat, vel occidit, cum mandando in culpa fuerit, & hoc evenire poſſe debuerit cogitare*; ita tenet *Anton. Gomez variar. reſol. tit. de homicidio cap. 3. num. 18.* quamplures allegando Doctores, ita concludendo per ſequentia verba. *Sed etiam iſto caſu ego firmiter teneo, quod mandans, & mandatarius teneantur pœna mortis per ſuperiora mea fundamenta.*

E contra pro Barone, quod is non cauſa, & odio particulari mandatum Curiæ dederat, ut illum verberaret, ſed zelo juſtitiæ pro detegendo furto, quæ diligentia propter frequentiam delictorum aliquando in
12 hoc Regno practicatur arbitrio boni viri, ideſt Judicis, & quod hic caſus erat diſtinguendus ab iſto nempe quando odio mandatum ad verberandum dediſſet, ac ab alio, nempe ſi ad vulnerandum fuiſſet, quæ conſideratio, nempe hæc diſtinctio ſemper habenda eſt; videlicet inter gravem, graviorem, & graviſſimam rem, ut condemnatio auribus hominum ſit conſona, ac a populo accepta, quod animus, & non eventus in delictis inſpiciendus eſt, ut *in l. 1. §. Divus Adrianus, & in l. Divus Adrian. ff. ad l. Cornel. de Sicar.*

13 Præterea quod Baro mandatum Curiæ non injunxit indefinite, ut illum verberaret, ſed limitate: quinimo & ſi cauſa particulari mandatum ad verberandum dediſſet, nec de morte teneretur, tenet *Bald. in l. cum mandati C. de mandatis in fine*, *Paul. de Caſt. in d. l. §. ſed ſi mandavit*, *Auguſt. ad Ang. de maleſic. in verbis Sempronium mandatorem qu. 14.* *Jaſon. in l. 1. Cod. de ſervis. fugitivis num. 32.* *Maranta in cap. ſicut dignum. §. 1. de homicidiis*, *Marſil. conſ. 67. num. 28.* *Alex. conſ. 140. vol. 2.* quia lignum, ſeu aliud inſtrumentum, quod non eſt ferreum, communiter non eſt aptum ad occidendum, niſi eo hominis caput percutitur; ſecus ſi mandatum eſſet ad vulnerandum, cum
14 vulnera non dantur ad menſuram, & quia ferrum ſcindit corpus, eoque effunditur ſanguis, quo & anima, & ſic facile mandatarius excedere poteſt mandatum, non ita mandatum de percutiendo, quod facile exequi poteſt ſine exceſſu, ideoque in hoc caſu man-
15 dans non tenetur, ſed extraordinarie punitur. *Giurba conſil. crim. 46. Clarus qu. 89. num. 5. Farinac. qu. 135. num. 150., & 154. ac quæſt. 126. num. 131. & 133.* ubi de mandato ad caput baculo percutiendum.

Addebatur, quod *cap. fin. de homic. in 6.* ac alia concordantia Iura Canonica non erant in propoſito alle-
16 ganda, quia illa non continet pœnam corporalem, ſed vel ſuſpenſionem, vel dimiſſionem, vel irregularitatem, in qua incurritur tam ſi dolo, quam ſi culpa quis deliquit, tam ſi vulnerat, quam ſi occidit, ut dicit *Gloſ. in dicto cap.* ibi: *Nota quod ad pœnam irregularitatis paria ſunt aliquem interficere, vel membrum mutilare*: ut etiam in hac materia docte, & erudite notat *Emanuel Gonzalez in cap. de cætero*, cum pœnæ de Jure Canonico reſpiciunt bonum animæ, & ideo Canones quoad pœnas de Jure Civili non ſunt extendendi.

Item quod *Text. in §. Item lex Cornel. inſtitutionib. de publicis judiciis*, procedit quando conſtat de voluntate occidendi, ut quia magno baculo hominis caput percutit, vel ita percutit, quod hominem interemit, necnon *text. in l. intereſt* procedit, videlicet
17 quando a me Titius petit ſclopum, & ſcio, quod illo Sempronium occidere vult, & hac ſcientia Titio ſclopum accommodavi, propterea M. C. non citavit Baronem ad informandum, & ad Capitula, ſed relaxavit citationem ad informandum, ac mandatum decapiendo, & dictum, *quod citetur, & capiatur*.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXXIV.

Judex excedens in tormento qua pœna punitur, vel mandatarius excedens itaut verberatus perierit, & de arbitrio M. C. V. in verberando.

SUMMARIUM.

1 *Mandatum factum a Barone Judici, ut verberet, ſi opus fuerit, accuſatum, an ſecuta morte ob verbera teneatur Baro.*
2 *De citatione ad informandum, & capit. remiſſive.*
3 *An licitum ſit moderate verberare Reos.*

1 Mandatum factum a Barone judici, ut verberet, ſi opus erat, accuſatum, an ob verbera ſecuta morta Rei, quia res illicita fuit verberare, Baro teneatur ad pœnam ultimi ſupplicii, unde debet citari ad informandum, & capitula, quæ citatio præambula eſt ad forjudicationem, vel aliquo alio mitiori modo eſſet procedendum, eſt deciſum, quod citetur, & capiatur.

2 De citatione ad informandum, & capitula, vide *Follerium prax. crim. 1. par 2. partis verbo, vel eos verbaliter citari faciat n. 3. & ſeqq.*

3 An autem licitum ſit moderate verberare Reos, Dominus Auctor conſulit Judicibus, ut non faciant *n. 7.* quamvis dicat M. C. aliquando in atrocioribus criminibus notatos verberare moderate, etenim inquit bene eſſe proviſum per capitulum *ſi cum ſceleratis*, in talibus delictis devenire poſſe ad tormenta ex proceſſu informativo.

RESO-

RESOLUTIONIS TRIGESIMÆQUINTÆ

ARGUMENTUM

De Tortura teſtibus inferenda, & præſertim quando teſtis, ſit torquendus ad ſciendum, a quo fuit ſeductus.

SUMMARIUM.

1 *Teſtis veriſimiliter informatus, & renitens, ut veritatem fateatur, in carcere detinetur.*
2 *Teſtis ad deponendum renitens in cauſa capitali, & convictus torquetur.*
3 *Teſtis convictus dicitur etiam dicto unico teſte, ſi omni exceptione major, & dignior ſit.*
4 *Teſtis ſi in repetitione contrarium deponat, & in re ſubſtantiali in quo dicto perſiſtat, torquetur.*
5 *Teſtis in ſecunda depoſitione in re ſubſtantiali ſibi contrarius, ſi ſeductionis ſuſpicio adeſt, ad ſciendum, a quo fuit ſeductus, torquetur de hujus decreti vi, ac praxi.*
6 *Teſtis ſi fateatur non ita dictum, prout reperitur ſcriptum in judicio Civili ſibi non creditur, ſed actuario, & de ratione, cum limitationibus n. 7.*
8 *Teſtis in repetitione negat, quod Actuario fuit ſcriptum in judicio criminali, quod condemnandum ſibi non creditur, neque Actuario, ſive Notario, & amplıatur etiam ſi multi teſtes ita deponant, & de ratione.*
9 *Factum inter Illuſtr. Magnum Comitem Altavilla, & D. Joſeph Sanſelic. refertur.*
10 *Teſtes ſubſcripti, vel coram Judice recepti infra ſi in repetitione negant, quod reperitur ſcriptum, de falſo puniri poſſunt.*
11 *Deciſio S. C. n. 12.*

1 TEſtis veriſimiliter informatus eſt veritatis teſti-
monium ſi fateri recuſat, Judicis arbitrio in car-
cere detinetur, convictus enim in cauſa capitali, ſci-
2 licet ubi pœna eſt ultra Relegationem ad eruendam ve-
ritatem torquetur, & convictus dicitur etiam unico
3 teſte, ſi iſte omni exceptione major ſit, & eo dignior,
præſertim concurrente aliquo adminiculo; ſi vero te-
ſtis unum in prima depoſitione, & contrarium, in
ſecunda ſcilicet repetitione in re ſubſtantiali deponat,
4 ad videndum in quo dicto perſiſtat, quoque torque-
tur, verum ſi ſubornationis ſuſpicio adeſt, ex quo
cum parte fuerit allocutus, de quo facto conſtet in
proceſſu: & tunc ad ſciendum a quo fuit ſeductus, tor-
5 quetur, cujus decreti vis eſt, ut depoſitio in ſuo ro-
bore, in Fiſci favorem remaneat, quæ praxis deſcen-
dit ex *Gloſſa in authentic. de teſtib. cap. quia vero lit. M.* ibi: *ſed contra ut ſi cum aliqua partium fuit locu-
tus*, ſicut late probavi *in praxi decretorum c. 2.*
6 Si vero non ita dictum, prout eſt ſcriptum, fatea-
tur, & tunc in judicio civili Actuario, ſeu Notario
creditur, juxta *text. in cap. ad audientiam de præ-
ſcriptionibus*, ibi: *Nec credentes ipſum Scriniarium
cum juratus ſit officium ſuum fideliter exequi aliud
ſcripſiſſe, quam teſtibus diceretur*; qua ratione at-
tenta, & quia duplicem perſonam repræſentat, ut di-
cit *Clarus quæſt. 53. Papienſis tom. 10. Gloſ. 7. nu. 15.
aliique ibi communiter* dum hanc firmant concluſio-
nem, quam limitant, niſi Notarius ſit ſuſpectus, vel
7 teſtis ſit perſona multum notabilis, vel multi ſunt te-
ſtes, & omnes conveniant, eamque ſublimitant ſi de-
poſitione teſtium ſint ſubſcriptæ. In judicio vero cri-
minali neutri creditur, ut teſtis vel Actuarius, vel
Notarius puniatur etiam ſi multi ſint teſtes, & omnes
conveniant, nam unuſquiſque deponit in facto pro-
prio, in quo ſingularis eſt, ſecus ut inquiratur, & tor-
queatur, ut poſt antiquiores notat *Conſil. Capyc. de-
8 ciſ. 61. & 64.* & ibi *Additionator Petra, Dom. Conſil.
D. Joſeph. de Seſſe deciſ. Aragon. deciſ.* 107. *Dom. Reg.
Sanſel. deciſ.* 231. *Caball. caſu* 183. Hinc pendente
controverſia in S. C. decidenda inter Ill. Magnum
9 Comitem Altavillæ, & Dom. D. Joſephum Sanfelice
circa confines territoriorum, quæ exiſtunt in perti-
nentiis Caſtri Arnonis, ob quam controverſiam ad
petitionem D. Joſephi aſſiſtebat porterius S. C. cum fa-
milia armata, accidit caſus, quod unus ex cuſtodibus
territoriorum de Sanſelice e domo, ubi morabatur
porterius cauſa emendi commeſtibilia ad fluminis Cy-
bem acceſſit, & dum porterium illum ad alteram flu-
minis ripam Cybem trajiciebat a nonnullis hominibus
armatis dicti Illuſtris Comitis fuit requiſitus, ut non
trajiceret, ſed ad Ripam rediret, & quia prima, &
ſecunda vice requiſitus reſponſum non dedit, iterum
prædicti porterium requiſiverunt minis, quod ſi cu-
ſtodem non traduceret contra eum ſcloporum ictus
emittere intendebant, prout ictus emiſerunt, quibus
prædictus cuſtos remanſit extinctus, atque iterum
porterium requiſiverant, ut cuſtodem ad Ripam tra-
ducerent, quia aures, & nares illi obtruncate habe-
bant juxta ordinem a dicto Illuſtre Magno Comite ac-
ceptum, quod factum deponebant quatuor teſtes exa-
minati coram Conſiliario D. Petro Cortex tunc Ca-
puæ Gubernatore, & quia cauſa agebatur in Sac. Conſ.
tanquam a civili dependens cum a Conſiliario D. Caro-
lo Brancatio, viro omni laude digno, & nunquam ſa-
tis laudato, & Fiſci patrono, interveniente denuo exa-
minati fuerint, non ſolum non ratificaverunt depoſitio-
ne, ſed negaverunt eas feciſſe coram D. Conſiliario, pro-
teſtando quod factum penitus ignorabant, fuit dubita-
tum an prædicti teſtes erant torquendi, & quomodo, an
de falſo puniendi, & me interveniente reſolutam il-
lam quæſtionem, cui ſit credendum, quando teſtis
10 negat, ita dictum, prout reperitur ſcriptum non
habere locum, quando teſtis depoſitio eſſet ſubſcripta,
vel coram Judice recepta, nam eo caſu de falſo puni-
ri poterant, ut poſt antiquiores teſtatur *Clarus quæſt.
53. verſ. quintus eſt caſus*, idem *conſiliar. D. Joſeph
de Seſſe d. deciſ.* 107. *num.* 4. *Reg. Sanſelic. dict. deciſ.*
11 131. *num* 6. prædicti vero fuerunt torti ad ſciendum
a quo fuerunt ſeducti, conſiderando S. C. quod ſi ſe-
ductionis crimen confeſſi fuiſſent, Fiſcus probationem
contra Magnum Comitem acquiſiviſſet, & condigna
pœna teſtes caſtigaviſſet, in caſu contrario Fiſco nul-
lum præjudicium fuiſſet illatum, & tortura eſſet eis in
locum pœnæ.
Quinimo fuit conſideratum, quod prædictum de-
cretum etiam practicari potuiſſet, & ſi teſtes coram
Judice non fuiſſent recepti concurrente bona fama
Actuarii, Magna inquiſiti potentia, ac veriſimilitu-
12 dine dicti mandatum enim erat credibile, cum in con-
finium controverſiis, aliarumque rerum in hoc Regno
peſſimus inter Barones mos aures vaſſallorum, &
nares obtruncari inoleverit, prædicti teſtes torti, &
poſtea ad invicem conſignati fuere.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXXV.

De tortura, & quando teſtis ſit torquendus ad ſciendum, a quo fuit ſeductus.

SUMMARIUM.

1 *Teſtes negantes dictum in prima depoſitione torquentur, & an ſtetur ſcripto.*
2 *Ratificatio depoſitionis debet fieri.*

1 TEſtes in ratificatione depoſitionis dictum in pri-
ma depoſitione negantes torquentur ad ſcien-
dum

dum, a quo fuerunt ſeducti, & tamen ſcriptu depoſitionis factæ coram Judice, & ſubſcriptæ ſtatur; vel etiam ſi depoſitiu fuerat facta coram Actuario bonæ famæ, concurrente ſcilicet in hac depoſitione coram Actuario inquiſiti potentia, & veriſimilitudine dicti illi depoſitioni eſt ſtandum, & teſtes de falſo puniri poterunt. Auctor noſter hic *num. 11. & 12. Caſtrum* inquit *in judicio criminali nemini creditur* (ſcilicet neque ſcripto, vel neque teſti) *ut teſtis, vel Actuarius, vel Notarius puniatur, ſecus ut inquiratur, & torqueatur, ut num. 7.*

2 Ratificatio depoſitionis debet fieri etiam ſi procedatur ad modum belli, *de Angelis de delictis cap. 18. num. 5.*

RESOLUTIONIS TRIGESIMÆ SEXTÆ

ARGUMENTUM

Familia Curiæ an teneatur, & qua pœna, ſi delinquentem percutiat, cum fugientem injungere nequeat.

SUMMARIUM.

1 *Familia Curiæ non tenetur, ſi delinquentem percutiat, cum fugientem injungere nequeat, juxta doctrinam multorum DD.*
2 *Deciſio Conſiliarii Grammatici 41. ab Authore impugnatur.*
3 *Delinquens a manibus Curiæ aufugiens excuſandus.*
4 Text: in l. 29. §. pen. ff. ad l. Aquil. & tex. in l. 2. Cod. quando liceat unicuique ſine Judice ſe vindic. interpretantur, *& declarantur alio* text. in l. ſi ſervus 3. Cod. de his qui ad Eccleſ. confug.
5 *Gothofredi doctrina* in l. opprimendum Cod. quando licitum unicuique ſine judice vindicare *expenditur.*
6 *Birruariorum audacia reprimenda eſt.*

NIcolaus Apicella de Civitate Sarni, mandante Gubernatore capto a Barricello renitens ſe liberavit a manibus illius, & inſimul fratre, qui aderat armatus ſclupo parvo, cum perveniſſet ad gradus divinæ Eccleſiæ, ad quam refugiari intendebat a Milite dicti Barricelli ictu ſcoppitæ fuit vulneratus, nec non a famulo Gubernatoris fuit duobus ictibus cultri quoque vulneratus, ac amplius a prædictu Barricello alio ſclupi ictu in gutture, fauciatuſque ictu periit, exiſtente dicto Gubernatore, prout plene de enunciato factu conſtabat per informationem captam a M. Cur. In qua fuit dubitatum, quomodo erant citandi; nam fuit dictum, quod aderat
1 doctrina plurimorum Doctorum affirmantium, quod familia non tenetur, ſi delinquentem fugientem percutit, ex quo eum injungere non poterit, & præſertim *Bald. in l. final. C. de exhibend. Reis*, doctrin. *Parid. de Sindicat. & Hond. eod. tract. in verb. Item in eo, & Conſil. Grammat. deciſ.* 41. ubi ex tribus birruariis, qui vulneraverunt delinquentem fugien-
2 tem, duo, qui illum percuſſerunt in fuga, non fuerunt puniti, tertius ſolum, qui percuſſit eum, poſtquam cecidit in terram, & ſalva manu apprehendere poterat, fuit per M. C. condemnatus ad remigandum in regiis triremibus per quinquennium.

Sed contra fuit dictum, quod dicta opinio non erat tuta, nec inſequenda: & contra naturalem æquitatem cum natura impellente inquiſitus, ut ſe conſer-
3 vet in libertate, & vita aufugiat, & quantu gravior eſt inquiſito, tanto minor eſt ejus culpa, & libentius eſt excuſandus.

Prætcrea quod præcitati DD. fundantur primu *in text. in l. 29. §. penult. ff. ad l. Aquil.* cujus ſunt ver-
4 ba: *Si quid tamen Magiſtratus adverſus reſiſtentem violentius fecerit non tenebitur aquilia, nam & ſi cum pignore ſervum capiſſet, & ille ſe ſuſpenderit, nulla datur actio, & in text. in l. 2. Cod. quando liceat unicuique ſine Judice ſe vindicare*, cujus ſunt verba: *Opprimendorum deſertorum facultatem provincialibus jure permittimus. Qui ſi reſiſtere auſi fuerint in his velox ubicunque jubemus eſſe ſupplicium, cunctis etenim adverſus latrones publicos, deſertoreſque militiæ jus ſibi ſciunt pro quiete communi exercendæ publicæ ultionis indultum*: necnon *in l. ſi ſervus. 3. Cod. de his qui ad Eccleſ. confugiunt*; cujus ſunt verba: *Si ſervus cujuſdam in Eccleſiam, Altariave armatus nullis hos ſuſpicantibus inopinatus irruerit, exinde indicetur, eique mox abſtrahendi copia non negetur; Sed ſi armorum fiducia reſiſtendi animum inſania impellente conceperit, obripiendi, extrahendique cum domino, quibus id poteſt efficere viribus concedatur. Quod ſi illud etiam configi in carceratione pugnaque contigerit, nulla erit ejus noxa, nec conflandæ criminationis relinquetur occaſio; ſi is qui ex ſtatu ſervili in hoſtilis, & homicidæ conditionem tranſiit, ſit occiſus.* Quo *Textu* alia duo interpretantur, ut habeant locum contra reſiſtentem armatum, ut clare indicant verba, ibi: *Quod ſi illum etiam configi in carceratione, pugnaque contigerit, nulla erit ejus noxa.* Et merito, quia in actu reſiſtentiæ præ timore armorum birruarius ne offendatur, ſi reſiſtentem offendat, indultus erit, & *Gothofred.* quoque *in d. l. opprimendorum lit. N.* inquit: *Et ſi ſe defenderit, occidi poteſt*; io caſu præſenti prædictus Apicella ſe exemit a manu Barricelli arma non impugnando, poſtea aufugit ad Eccleſiam, nempe arma impugnavit, unde non debebat illum vulnerare, & occidere: nam aufugit, ut dictum eſt, natura impellente, & præcitati Barricellus, & famuli debebant cautelaie peragere, & exceſſus Barricelli fuit magnus cum vulneraverit ictu ſcoppitæ, quo periit, poſtquam erat vulneratus, ut ponderatum eſt, ideo juxta meum votum per M. C fuit citatus ad informandum, & capitula, uti morte dignus, alii vero duo, fuit dictum, quod capiantur, ex eo quia non erant cognomine liquidati, & vocatus Gubernator in M. C. etiam ad aliorum exemplum ad refrenandam audaciam Birruariorum, & ad evitanda ſcandala; nam
5 non eſt conveniens, ut habeant liberas habenas; in hac materia *Gothofredus in dict. l. ſervus lit. D.* notat, Reum impune apparitori reſiſtere poſſe diploma prehenſionis permiſſæ, aut officii ſui inſignia publica non
6 oſtendenti, ac etiam Judici reſiſti poſſe, quoties ad inſtar privati procedit *l. 170. ff. de regul. Juris.*

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXXVI.

Familia Curiæ, qua pæna teneatur, ſi fugientem percutiat.

SUMMARIUM.

1 *De exceſſibus birruariorum.*

ISta Reſolutio eſt ſat concinna de exceſſibus birruariorum, & conjungi poteſt *reſolut. 9.* ubi fuit notatum de exceſſu in verberibus, quamvis ibi Dominus Auctor de verberantibus nihil dicat, ſolum de Barone, hic autem & de occidente, & de Gubernatore habetur deciſio, differentias a te notabis.

RE-

RESOLUTIONIS TRIGESIMÆSEPTIMÆ

ARGUMENTUM

An occidens inimicum reconciliatum, cui etiam cautionem, ſive pro eo alicui potentiori fidem dedit de non offendendo, homicidium proditorium committat, itaut iudultu non gaudeat, & immunitate Eccleſiaſtica ſit privandus, ac etiam nulla ratione habita de injuria prius ab occiſo recepta ordinaria mortis pœna plectendus ſit. In quo remiſſio, concordia, & pax differant, & an ſatis ſit pacem per teſtes probare, & demum an occidens inimicum de recenti reconciliatum Proditor dicatur.

SUMMARIUM.

1 *Proditor, unde dictus.*
2 *Nova authoris ponderatio circa proditorium.*
3 *Proditorium quid vere ſit.*
4 *Proditorium homicidium an dicatur illud, quod ab amico reconciliato patratur.*
5 *Diverſus caſus diverſam determinationem habere debet*, & oum. 26.
6 *Proloquium illud* inimico tun non eredas in æternum, &c. & o. 26.
7 *Natura nd ultionem impellit*, & num. 27.
8 *Injuria recepta aor premit, & anm concitat.*
9 *Cautio malum propoſitum non mutat.*
10 *Honor, & fama aqua lance perpenditur.*
11 *Honor vita anteponendus.*
12 *Dina Jacob filia hiſtoria refertur*, & n. 28.
13 *Occidens inimicum reconciliatum, quando non dicitur proditor, Doctores referuntur*, & n. 29.
14 *Fides omnino ſervanda.*
Promiſſiones, & pacta ſunt ſeruanda, ibid.
15 *Joſue hiſtoria recenſetur.*
16 *Fidem frangere inhumanum eſt.*
17 *David hiſtoria refertur.*
18 *Offenſus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum imitari tenetur, ideoque remittendi toto conatu remittere præſumitur.*
19 *Religione, & fide ſervanda ſunt, quæ ex inimicitiis revocantur in gratiam.*
20 *Pax, & cautio de non offendendo eſt modus tollendæ inimicitiæ.*
21 *Prodirorii ratio conſiſtit in motivo non præcavendi.*
22 *Proditio operatur, ut nulla habeatur ratio de offenſa præcedenti.*
23 *Doctores recenſentur circa proditorium.*
24 *Deciſio M. C. circa necem proditoriam.*
25 *Argumenta, & Doctorum dicta circa necem proditoriam declarnutur*, & n. 26. 27. 28. & 29.
30 *Proviſionee Regii Collateralis Conſilii circa nullitatet*,
31 Pragm. 28. de offic. S. C. §. 3. *refertur, & interpretatur*, & num. 33.
32 *Teſtee quando dicantur a Judice incompetenti nulliter recepti*, & oum. 34.
35 *Decretum Regii Collateralis Conſilii circa necem proditoriam.*
36 *Remiſſio, Concordia, & Pax, in quo differunt.*
37 *Pax quomodo celebretur.*
De Eſau, ac Davidis exemplum adducitur, ibid.
38 *Pax injuriam tollit, & amicitiam inducit.*
39 *Praxis decretorum, quæ in hac Civitate in rixis interponi ſolent.*
40 *Macchabæorum exemplum circa pacem refertur.*
41 *Magiſtratus ad pacem ſubditos adſtringere valent.*
42 *Ritus M. C. 275. interpretatur.*
43 *Pax inter Nobiles eſt loco remiſſionis.*

SAcroſanctum Amicitiæ nomen adeo tenere enlendum eſt, ut nullam admittat labem nullamque nebulam. Hinc qui ſe temere amicos profitentur, intimis medullis iniquum animum ſoventes, non inepte ſerpentibus, qui ſub viridi herba noxio veneno pleni latent, ſunt comparati; & omnia jura eos, qui ſanctæ amicitiæ ſpecie damnum, injuriam, cædemque in amicos patrarunt, exquiſitis pœnis plectendos cenſuerunt; Quid enim ſperent extranei homines ab illo, qui alios animi conjunctione ſibi junctos offendere noo dubitaverit. Quamobrem jura civilia atrocius, quam reliquos criminum Reos caſtigandos decreverunt: caonnica vero aſyli auxilio, quod delinquentibus quibuſcumque patet in Eccleſiis, privandos ſcripſerunt. At quooiam hæc aden ſevere ſancita ſuot in ens, qui vere amici, tali vinculo ſociatos offenderunt, hinc dubitatum eſt, an idem ſit dicendum in inimicis reconciliatis, ubi pax inter eos facta eſt, ubi multa in præſenti themate animadvertenda ſunt. Et quamquam hæc nova oon ſit quæſtio, noviter tameo nos aliqua ponderando, novam reſolutionem a Magna Curia prolatam, & a Supremo Reg. Collaterali Coonlio confirmatam in facti contiogentia referemus: In hac enim Civitate, & proprie in Burgo Divæ Luciæ Maris Petrus Pupo, & Hieronymus Stanzione piſcium venditores, puerorum ludum reſpicieotes, prædicti occaſinoe conviciis ad invicem ſe affecerunt, imo Petrus lapidem in dictum Stantiooem iojecit, quem non offendit; ob hanc cauſam Franciſcus Staotinne, Hieronymi patruus ita locutus fuit (*occidete uno di detti Purpi, che ho buoni cento ducati da ſpendere*); hinc ſpatio duorum dierum tranſacto, endem in Burgo, Hieronymus Stantione in Michaelem Purpo, enunciati Petri patrem irruit, & eum cultro mortaliter ſauciavit, quapropter tam dictus Franciſcus, quam Hieronymus, in carcere Magnæ Admirati quamplures per menſes mancipati fuere; tandem cum Michael Purpo vulneratus convaluerit, facta pace, & obligatione ad iovicem de non offendendo, etiam eum verbo equitum, de noo lædendo præſtito, excarcerati fuerunt, & tamquam amici ſpatio mentium octo converſati, ad invicem ſe loqueodo, ac piſces unus ab alio, ut illic moris eſt, mutuo accipiendo: at die decimo Octobris 1692. nulla alia inter eos differentia orta, eodem in loco dormiente dicto Franciſco Stantione enunciatus Petrus prohibito cultro duos punctim ictus injecit pectori ejus, & læthaliter duobus vulneribus ſauciavit eum, quorum cauſa infelix ille die 12. ejuſdem menſis ultimum efflavit ſpiritum. Procedente Magna Curia vigore reſcripti Suæ Excellentiæ, uti Delegata, atteota proditorii qualitate, cum abbreviatione dierum viginti contra dictum Petrum abſentem, quoad forjudicationem. Et propoſita Cauſa cum Fiſci inſtantia pro forjudicatione, conſiderabamus primo, quod prodito-
1 rium a verbo *prodere* derivatur, quod eſt detegere, & manifeſtare ex *pro*, & eo lit. D. ioterpoſita, ut explicavit Calepinus, & ex *Iſid. Orig. lib.* 10. *lit. P.* confirmavit *Reverend. Pater Hippolit. Craſſet. lib. Anatoma necis proditoriæ*, §. 9. *num.* 15. ubi loquit: *Proditor derivatur a verbo prodere, cujus germana, & præcipua ſignificatio eſt detegere cum & ipſum veniat a pro, quod ſignificat in publicum, & manifeſtum dare: bene itaque proditor detector: ſane detegere pertinet ad arcana, & occulta; deteguntur autem arcana noſtra ab iis, qui illa ſciunt: ſciunt, quibus non manifeſtamus: manifeſtamus, quibus confidimus: confidimus amicis*, juxta illud *Joan.* 15. *Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo nota feci vobis. Ergo prodere proprium eſt amicorum: & quoniam ex detectione arcanorum infertur nobis damnum; quid enim prodeſſet ſtudioſe celare, ſi non obeſſet detegere; hinc factum eſt, ut per tranſlationem quandam omne damnum nobis ab amicis ſub*

Digitized by Google

amicitiæ nomine dolo illatum proditio, & ipſi etiam amici damnum inferentes proditores nuncupantur, amici inquam nomine, re tamen inimici; juxta illud *Amicus ſolo nomine amicus. Eccleſiaſt. 27. in princip.*
2 & nos in hac proditione, ſeu detectione, non ſolum
damnum ab amico illatum, ſed naturalem, & debitam fidem promiſſionemque, a proditore infractam conſideramus, quo qui Patriæ Conſilia Hoſti enunciant, Patriæ fidem, & Regis violant; hinc bene per quandam translationem omnes, qui amicitiam fraude dimittunt, fidem violant, promiſſionem non ſervant, *Proditores* dicuntur, ideoque Judas Iſcariotes quum cohorti Judeorum Jeſum Dominum noſtrum oſculo demonſtravit, ut eum apprehenderent, *Proditor* dictus eſt, & quia detegit, & quia fidem debitam violavit, ut ſcriptum eſt in Evangelio *Lucæ cap.* 14. ibi: *Quemcumque oſculatus fuero ipſe eſt, tenete eum Lucæ cap.* 22. ibi: *Jeſus autem dixit illi, Juda oſculo Filium hominis tradis.*
3 Secundo, quod illud homicidium, quod eſt patratum ab eo, a quo occiſus præcavere non debebat, ut puta ab amico, vel ab eo, qui nullo præcedente rancore amicitiam ſimulabatur familiariter loquendo, comedendo, vel ſe in itinere aſſociando, unum in ore, aliud gerens in corde, ſicut fecit Johel uxor Haber Cinæi, qui Siſaram perſecutum a Barac mariti amicum recepit in tentorio ſuo, & ut ſalvum faceret eum pallio operuit deinde clavum, & malleum aſſumens occidit, *Judicum cap.* 4. a nemine dubitatur proditorium eſſe. Sed de illo in theſi poſita non parum ambigitur, & illud eſſe proditorium *DD.* non ſunt concordes, ratio enim dubitandi conſideratur
4 tripliciter; Prima, nam cum diverſus ſit unus caſus
ab alio non eandem, ſed diverſam determinationem habere debet.
5 Secunda, quia *Eccleſiaſtici libro cap.* 12. *num.* 10.
ſcriptum eſt: *Non credas inimico tuo in æternum: Sicut enim atramentum erugiant aequitiam illius, &*
6 *ſi humiliatus vadat curvus adige animum tuum, &*
cuſtodi te ab illo; qua enim ſemel compertum ex
7 occiſi cadavere coram occiſore ſanguinem profluere,
& in vindictæ ſignum ſerveſcere: quamplura recenſentur exempla a *Rev. Laurentio Beyerlinc lit. S.* & ſicut late *in decretorum meo praxi cap.* 8. *num.* 37. videre eſt, id quod Divino confirmatur verbo, ut *in Geneſi cap.* 4. *n.* 10. *Vox ſanguinis tui clamat ad me de terra*, inimicum igitur pertimeſcere oportet, & ab eo præcavere.

Tertia, quæ ſupradictæ accedit, & eſt quia memoria receptæ injuriæ continuo cor premit, & iram concitat, ut *Poeta lib.* 1. *Æneidos*.

Cum Juno æternum ſervat ſub pectore vulnus,
Inde fit, quod vindicta, & ſi poſt longum tempus
8 ſequatur, in minuenda tamen pœna, tanquam inconrinenti facta habetur, teſte *Conſil. Grammat. deciſ.* 5. *Gizzarel. dec.* 18 *Bart. dec.* 132. *Urſil. ad Afſl. dec.* 289. *n.* 136. *Giurba conſil. criminal.* 86. *n.* 20. & pax quæ ſequitur, parum operatur, cum id, quod naturale eſt immutari nequit, ſicut & cautio, quæ ut inquit *J. C. in §. noviſſime autem inſtit. de ſuſpectis Tutoribus, & Curatoribus, propoſitum malevolum non mutat*,
9 *& in lib.* 6. *ff. eod.* ibi: *Quia ſatiſdatio propoſitum tutoris malevolum non mutat, ſed diutius graſſandi in re*
10 *pupillari facultatem præſtat*, maxime ſi offenſa in honore fuerit illata, quum æqua lance honor, & fama perpenditur cum vita, *l. juſta cauſa, ff. de manumiſſ. vindict.* e *l.* 2. *ff. de orig. Juris*. Imo honor quia eo nihil
11 pretioſius rebus, ac vitæ anteponendus eſt, ut bene
J. C. Paulus in l. iſti quidem, §. quod ſi dederit, ff. de eo, quod metus cauſa profitetur. ibi: *Quod ſi dederit ne ſtuprum patiatur vir, ſeu mulier, hoc dictum locum habet cum viris bonis, iſte metus major, quam mortis eſſe debeat.*

Ratio dubitandi confirmatur exemplo, etenim obſtuprum Dinæ Jacob filiæ a Sichem filio Hæmor prin-
12 cipe Heuci patratum, Simeon, & Levi Dinæ fratres
poſt concordiam inter eos initam, ut Sichem, & populus ejus, juxta eorum ritum circumcideretur, circumciſione, & Dinæ conjugio ſequuto, juxta pactum, & requiſitionem, Sichem Hæmor, & maſculos omnes circumciſos occiderunt, ut *in Geneſ. cap.* 35., & ſugetur Doctorum authoritate, etenim occidentem inimicum reconciliatum non eſſe proditorem profitentur *Dom. Epiſcop. Ricc. deciſ.* 168. *Curiæ Archiep. Neap. Joan. Bapt. Ciarlin. contr. num.* 33. *Vermigl. conſil. crim.* 93. *Rev. P. Diana lib.* 1. *tract.* 1. *de Immunit. reſ.* 53. *Dom. Reg. de Marin. lib.* 1. *reſolut.* 174. *R. P. D. Thom. de Bene de Immunitate Eccleſiaſt. tom.* 2. *cap.* 16. *dub.* 20. *ſect.* 3. *verſ. Quamvis Auditor, Novar. ſuper pragm.* 2. *de abolitionib. collect.* 3. *n.* 25. *& Conſiliar. Prato lib. reſp. reſponſ.* 13. in qua M. Curiæ deciſionem affert; ea moti ra-
13 tione, quia proditorium tunc dicitur, quando nullo
præcedente rancore, ſed ſimulata amicitia patratur, & ſupradicto caſu contrarium conſideratur, nam propter præcedentem inimicitiam adhuc præſumitur odium durare, & ut ajunt, inimicitiæ reliquiæ remanent, ideoque amicus reconciliatus æquipollet inimico, ac *Bart.* dicto per *Dom. Riccium, & Novar.* relato *in l.* 1. *ff. ad ſyllan.* nempe *inimicum reconciliatum uti peſtem eſſe fugiendum.*

E converſo: quod promiſſio, & fides omnino eſt obſervanda, huic perbelle *Ariſt. ad Alexand.* inquit:
14 *Per fidem hominum Congregationem fieri, & Civitatum habitationem, virorum communionem, & Rerum Imperium per fidem, & Caſtra teneri, Civitates ſervari, Reges dominari: Siquidem tolles fidem, cuncti homines ad ſtatum priſtinum revertentur, brutorum videlicet inſtar, cave ergo fidem fallere*; hinc *Ulpian. lib.* 4. *ad edictum. Quid enim tam congruum fidei humanæ, quam ea ſervare, quæ inter eos placuerunt*; adeo quod etiam Infidelibus promiſſiones, & pacta ſervanda ſunt, maxime juramento confirmata, & com-
15 probatur exemplo; legimus enim *Joſue cap.* 9. *&* 10.
quod Joſue amicitiam initam cum Gabaonitis infidelibus, & Idolatris, quanquam mendacio extortam, religioſe obſervavit, itaut non modo vitam, quam pacti erant, eis concederet, ſed ut auxilium contra alios Reges inimicos daret, & pro Gabaonitis pugnandis ut victoriam conſequerentur, Deus operatus eſt, ut Sol
16 non occulerer ita fidem datam, & pactum a Joſue
eis initum confirmando. Cæterum nil turpius, nil detrectabilius quam non ſtare promiſſis, & fidem frangere, imo inhumanum eſt, quia contra jus gentium eſt, hinc cum Rex Saul contra pactum Gabaonitas interfecerit, iratus eſt Deus, & facta eſt tempore David fames in Iſrael, conſuluit David Dominum, dixitque, eam eveniſſe propter Saul, & Domum ejus ſanguinum, quia occidit Gabaonitas, quo factum eſt, ut Rex David ſeptem viros de filiis Saul Gabaonitis
17 dederit, quibus interfectis placatus eſt Deus *lib.* 2.
Reg. cap. 21.

Secundo, nam qui pacem cum inimico contrahit, non præſumitur eam ſimulate contrahere, ut ulci-
18 ſcatur, ſed ut Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum
imitetur, qui in Cruce pro offenſoribus Patrem oravit, ut *Lucæ cap.* 23., & ut ſuorum criminum remiſſionem recipiat, ut quotidiana oratione deprecamur, ibi: *Dimitte nobis, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*: ac ut ejuſdem Domini noſtri præceptum exequatur, qui ita vult, jubet dicendo: *Audiſtis quia dictum eſt, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos, ut in Evangelio Matthæi* 5. ſicut fecit David in Saul, & in Abſalon, Stephanus pro inimicis lapidantibus deprecatus eſt, & Paulus Anathema cupit eſſe pro perſecutoribus ſuis, ut ponderat *Divus Hieronymus* reſpondendo iis, qui putant hæc eſſe impoſſibilia, cum diligere plus ſit, quam humana natura patiatur, & ſatis ſit non odiſſe inimicos, *lib.* 1. *in comment. cap.* 5. *&* 6. *Matthæi*. Hinc Venceſlaus Bohemiæ Dux Boleſlaum aggreſſorem habens ſub pedibus ejus non tantum occidere noluit, ſeu fraterna charitate admonuit, licet ille malus ſemper ei perfidus fuit ut *Aen. Sil. in Boem.* Porro qui hoc facit, tanquam filius Patris cœleſtis honore, & gloria dignus eſt, ibi: *Ut ſitis filii Patris veſtri, qui in Cœlis eſt*. Ideoque majori affectu inimicum reconciliatum haberi conve-
19 nit, Hinc bene Cicero: *Ut cum omnes ſumma religione, & fide ſervanda ſint, tum maxime, quæ ex inimicitiis revocata ſunt in gratiam.*

Tertio

Tertio, nam qui humana fragilitate delinquit, &
proximum ſuum offendit, aut occidit, ne quoque
ipſe pereat, & novum Reipublicæ adſeratur detri-
mentum, & hominum conſortium conſervetur, alius
modus in mundo non reperitur, quam, ut pax inter
offenſos ſequatur, cautio de non offendendo præſte-
tur, ſive alicui potentiori ita promittat; Pax enim
20 inimicitiam tollit, & denuo amicitiam inducit: Cau-
tio de non offendendo attenta hominis cupiditate au-
rum, & argentum habendi, & non amittendi mul-
tum operatur, ſicuti promiſſio alicui potentiori facta,
quum timor futuri mali animum conturbat: hæc uti-
que ſecuritatem inducunt, & proditorii qualitatem,
quod proditorium non conſiſtit in offendendo incau-
tum, videlicet de retro, aut dormientem, ut aliqui
autumant, quorum opinio non eſt recepta, ſed in ra-
tione non præcavendi, quæ ratio bene conſideratur
21 in Theſi noſtra, quinimo majori turpitudine cum
graviſſimum ſit pactum non ſervare, & fidem rum-
pere, hæc fidei ruptio eſt delictum, quod alio delicto
non accedit, nempe non habetur ut genus, & ſpe-
cies, quia ſine homicidio conſideratur, proditio hæc
utique operatur, ut ulla habeatur ratio de offenſa pri-
22 mo receptaque remiſſione, & pace obliterata cen-
ſetur.

Quarto, quod Doctores in numero hanc probant
23 „ ſententiam, ut ex Angelo, Baldo, Alexandro, Jo-
„ anne Andrea Hoſtienſe, Vulpellio, Deciano, &
„ Julio Claro, Proſper Farinac. conſil. 168. num. 75.
„ verſ. Nihilominus, & ex Caball., Giurba, Burſat-
„ to, Vermigl. Catalano, aliiſve, R. P. Hippol.
„ Graffet. tract. Anatom. necis proditoriæ §. 12.
„ num. 4. Rev. Epiſcop. Barboſa lib. 2. Juris Eccleſ.
„ univerſ. tit. de Immunitate cap. 3. n. 91. verſ. Nec
„ gaudet, *& egregie* Conſil. Marius Cutelli lib. de
„ Immunitate quæſt. 35.

Hæc poſtrema ſententia uti rationibus majoris pon-
deris fulcita, & tamquam Reipublicæ favorabilis, il-
lo præſertim fundamento ne humana ſolvatur ſocie-
tas, & Doctoribus in numero approbata amplexa fuit
24 per M. C. & decretum *quod forjudicetur*, & argu-
mentis, ac rationibus in contrarium ponderatis, fuit
reſponſum.

Primum nempe argumentum, quod diverſus caſus
diverſam habere debet determinationem, procedere
25 quando in uno, & altero caſu eadem non ineſt ratio,
ſed in preſenti eadem conſideratur ratio, quæ conſti-
tuit idem, ſcilicet proditorium.

Secundum illud *Eccleſiaſt. c.* 12. intelligi deberi, &
non compoſito fœdere. Tertium illud videlicet, quod
26 deſumitur a natura vindictam impellente inter bruta,
27 & non inter homines locum habere, homo enim non
a ſenſu, ſed ratione dominatur. Quartum ſcilicet, Di-
28 næ exemplum non fuiſſe a Jacob approbatum, ut in
eodem *cap.* 34. *Geneſis*, ibi: *Turbaſtis me, & odio
ſum feciſtis me Chananæis, & Pherezæis: & cap.* 49.
num. 5. *Simeon, & Levi fratres, vaſa iniquitatis
bellantia maledictus furor eorum, quia pertinax, &
indignatio eorum, quia dura, dividam eos in Jacob,
& diſperdam eos in Iſrael.* Auctoritatibus Doctorum
eos varie locutos fuiſſe; etenim *D. Riccius* quoque in
d. deciſ. teſtatur, quod plene non conſtabat de pace,
ibi: *num. 7. quod cum non conſtaret de pace ipſa, quæ
ad removendam proditionis qualitatem evidenter proba-
ri debet, proinde in dubio debebat ſumi interpreta-
tio, quæ delictum excludit, l. merito ff. pro ſocio*,
Rev. P. Diana quamvis *in tract.* 1. *dicta reſolutione*,
ita teneat, tamen *in p.* 4. *tract.* 1. *de Immunitate re-
ſol.* 34. dictum procedere, ſi poſtea ſtricta amicitia non
extitiſſet, ibi: *Si inter occiſum, & occiſorem poſt
dictam reconciliationem, & fidejuſſionem ſtrictam
amicitiam minime extitiſſe. v. g. comedendo, allo-
quendo, commorando, & Dom. Reg. de Marin.* in
hoc quoque ſenſu locutus fuit, ibi: *num.* 4. *Tum
etiam quia ſupponimus homicidium ſequutum eſſe,
non aliter ſimul convivendo, alloquendo, vel commo-
rando*; & ita quoque *Rev. Thom. del Bene cit. loco*,
R. P. Ciarlinus, & Auctor Neoar. ſententiam ap-
29 probant, in inimico de recenti reconciliato, doctri-
na *Bart.* erronee eſt adducta, inquit enim *Bart. cit.
loco*, quod nulla mortalior peſtis eſt ad nocendum,
quam familiaris inimicus, ex quo dicto contrarium
deducitur, & loquitur de teſte domeſtico non recipien-
do, neque M. C. deciſio a *Conſ. Prato reſp.* 13. ad-
ducta, cum ibi inter Nicolaum Cardillo occiſorem,
& Joſeph de Januario occiſum, pax non intervenerit
erant enim cujuſdam mulieris rivales, & pro hac cau-
ſa iis a M. C. fuit ad eam de non accedendo pœnale
mandatum injunctum, quo ſpreto Januarius granculo
accedebat, & ſic novam zelotipiæ cauſam Nicolao
præbuit.

Adverſus ſupradictum decretum fuerunt nullitates
propoſitæ ab excuſatore Petri Purpo cum reſcripto
30 Regii Collateralis Conſilii in forma conſueta. quod
*ſi ſententia forjudicationis non fuerit lecta, lata, aut
publicata M. C. V. de juſtitia provideat ſuper nullita-
tibus propoſitis, aut proponendis, & ſi fuerit in vo-
to, vel decreverit illas non recipere, vel non obſta-
re, relationem faciat in Reg. Collaterali Conſilio.* Qua-
rum tres referemus hic uti magis urgentes, duas or-
dinis, primam videlicet, quia in citatione non fuit
obſervata forma præſcripta a *Reg. Pragmat.* 28. *de of-
ficio S. R. C. cap.* 3. qua eſt diſpoſitum, quod quan-
do citatio fit in domo, Nuncius in relatione exprime-
31 re debet perſonæ nomen, cui prodita fuerit, ibi: *Et
ſi forte fiet in domo, exprimatur nomen perſonæ, cui
fuerit facta*, & quod in præſenti retulerat citaſſe do-
mi præſentibus perſonis ejuſdem domus, quæ forte
eſſe poterant non benevolæ, aut auditu carere, aut
caſu in illa domo exiſtere, hinc citatum uti certio-
rem factum contentorum in ea non haberi, quando
Curia veriſimilitudinem de hoc habere convenit,
nempe quod contenta in citatione ad citati notitiam
perveniant, & ſuſpicio in contrarium omnino abeſſe
debet.

Secundam, quod M. C. in dicta cauſa erat Judex
incompetens, quia Petrus Purpo uti Miles Militum
Tribuno erat ſubjectus, & Franciſcus Stantione uti
32 nauta foro Magni Admirati ſubditus, idcirco teſtes
contra eum a M. C. nulliter erant recepti, ut poſt
Antiquiores tradit *Farinac. de teſtib. quæſt.* 80. *num.*
108. nulla igitur citatio, atque forjudicatio cum nul-
lus major defectus, quam Juriſdictionis id, quod in-
dubitati juris eſt.

Tertiam juſtitiæ cum homicidium non erat prodi-
torium, tum quia præcedente graviſſima offenſa Pa-
tri facta, quæ ipſi filio facta videbatur, qua attenta,
ultimo ſupplicio puniri non poterat, ſi fuiſſet præ-
ſens, idcirco neque forjudicari, ut abſens: verum
33 M. C. decrevit nullitates non obſtare: Nam ad pri-
mam fuit dictam eſſe nuncio credendum, cujus in-
duſtria in citando, ac alia exequendo a Judice eſt electa,
& approbata, quod familiares præſumi deberent be-
nevoli, & non male affecti, & quia in Civitate exple-
ta erat intimatio, unde ſi malevoli fuiſſent, malevo-
lentia Judici innoteſceret, nam quæ in Civitate fiunt,
Judici panduntur, qua ratione attenta limitatur ſu-
pradicta *pragm.*

34 Ad ſecundum, quod *Farinacii*, aliorumve doctri-
na procedit, quando teſtes ſunt recepti a Judice nul-
lam Juriſdictionem habente, uti eſt Judex laicus in
clericum, qui eſt prorſus incompetens, ejuſque ju-
riſdictio prorogari nequit, ſecus quando Judex de Ju-
re communi eſt competens, ſed ex aliqua privilegii
cauſa ejus forum declinatur, tunc teſtes non dicun-
tur nulliter recepti, ſicuti eſt Tribunal M. C. Vic.,
cum ſit Judex contra omnes in toto Regno compe-
tens, & ordinarius, eoque magis, quod Milites de
Jure communi pro delictis militaribus tantum co-
gnoſcuntur a Judice militari, *l. Magiſteria Cod. de Ju-
riſdictione omnium Judicum l. certi juris, & l. ſi
quis poſtea Cod. de judiciis*, pro delictis communibus
a Judice ordinario, *l. final. ff. de accuſationibus, l.
1. C. ubi Senatores Clariſſimi leg. Deſertorem, ff. de re
militari*, teſte *Dom. Præſid. deciſ.* 88. *Caball. reſolut.*
294. *Guazzin. ad defenſ. cap.* 39. aliiſve unde Milites
non ſunt ad inſtar Clericorum, quando etiam in hoc
Regno Milites novæ militiæ tam pedeſtres, quam
equeſtres, vigore *prag.* 2. *&* 16. *de militibus*, de-
linquentes in eorum Patria puniri debent per Offi-
ciales ordinarios, ſi extra Patriam, & in actu ſervi-
tii, tunc per Militares, licet hodie per *pragm.* 20.
aliter ſit diſpoſitum, hinc teſtes recepti a M. C. contra
Petrum Purpo Militem novæ militiæ fuerunt rite re-

eepti, & accedente deinde reſcripto S. E. quo cogni-
sio contra eum delegata fuit eadem rite, & recte pro-
ceſſit in eum citando, atque forjudicando.

Ad tertiam, quod clara attentis rationibus ſupra
ponderatis erat juſtitia contra eum, ideoque pronun-
ciatum, nullitates non obſtare, & facta relatione de-
cretum fuit confirmatum, ut ſubſequenti reſcripto.

CAROLUS DEI GRATIA REX.

„ ILluſtres, & Magnif. Viri Regii Fideles Dilectiſſi-
„ mi. Avendo inteſa le relazione fattaci da coteſta
„ G. C. della Vicaria nel Regio Collateral Conſiglio,
„ referente il Magn. Giudice Ignazio d'Amico del-
„ la cauſa delle Nullità propoſte avverſo la ſentenza
„ di forgiudica contra Pietro Purpo del Borgo di San-
35 „ ta Lucia a Mare, inquiſito d'appenſate ferite mor-
„ tali con cortello acuto, contra la forma della
„ Reg. Prammatica, anco con qualità di proditione,
„ in perſona di Franceſco Stanzione, e morte dapoi
„ ſeguita, ci è parſo fare la preſente, con la quale vi
„ dicemo, ed ordinamo, che nella cauſa predetta dob-
„ biata fare giuſtizia, che tale e la noſtra volontà.
„ Datum Neap. die 23. menſis Julii 1693.

EL CONTE DE S. ESTEVAN.

Vidit Miroballus R.	Vidit Soria R.
	Vidit Moles R.
D. Dominicus Flogillus Secr.	Vidit Jacca R.

Die 28. Junii 1693. f. v. in M. C. V. Delegata.

Exequatur ordo Sua Excellentia, ejuſque Collateralis Conſilii, pro cujus exequtione procedatur ad lectutam ſententia forjudicationis contra Petrum Purpo.

Remiſſio vero fit offenſori ab offenſo, & uti ſpon-
tanea dicatur, & uti non extorta fieri debet coram
Judice, ſeu Officiali, videlicet juxta formam *Reg.*
prag. 6. cap. de compoſitionib. traditam, qua ita ex-
36 pleta non ſolum injuria, ſed rancor, & odium re-
miſſum cenſetur; concordia eſt rerum controverſarum
compoſitio, licet ætimologia animorum, ſive con-
cordium unionem dicat, hæc ut plurimum a commu-
nibus amicis fit, & præſertim inter equites procedit;
nam orta controverſia, vel rixa hic Neap. a Dom. Re-
gente M. C. concordia duobus Equibus committi
tur, a quibus re compoſita fit relatio in ſcriptis, &
juxta relationem M. C. providet, aut quod verbum
præſtent Regium de non offendendo, aut mandata or-
dinando, ſive aliquam, aliamve cautelam: quibus
adimpletis ſi forte iis pro rixa mandata domi, vel per
palatium, aut Civitatem fuerunt injuncta, tolluntur;
quæ praxis de jure communi deſcendit, ex *text. in l.*
unica C. de Liminarchis lib. 10. *ex cap. inclyti Regis Fer-*
dinandi Primi, de quo meminit *Dom. Reg. de Ponte*
de Poteſt. Proreg. fol. 4. num. 6.

Pax vero fit inter partes offenſas, aut coram com-
munibus amicis, vel coram Judice cum amplexu, &
37 oſculo, ut notant *Speculator tit. de Tregua, & num.*
3. Sebaſt. Guazzin. eod. tract. cap. 4. n. 4. oſculum
enim remiſſæ injuriæ eſt ſignum, & novæ amicitiæ,
ſive amoris igniculus, ac fomes, & comprobatur
exemplo Eſau, qui Jacob fratrem ex Meſopotamia ad
Cananeam redeuntem complexus flens flentem oſcula-
tus eſt, ut *Geneſ. cap. 33. & 2. Regum. cap.* 14. Da-
38 vidis exemplo, qui Abſalon deoſculatus eſt, in ſignum
remiſſæ offenſæ; Pax itaque modo celebrata & inju-
riam tollit, & amicitiam inducit.

Hinc non prætermitto, quod in hac Civitate ma-
gnanimi pleno Populo quoties rixatores a Scribis M. C.
ducuntur ad Judices, qui audita diſcordia compoſi-
toque intereſſe, ſi hoc cauſa rixæ fuit, ſi par eſt of-
fenſa, perſuadent ad pacem, ſi impar eſt, facta of-
39 fenſo humiliatione, & prompti ad pacem, ſi am-
plectuntur, ac deoſculantur, ea decreto interpoſito,
videlicet, *ſtante pace facta coram me, non moleſten-*
tur, verum fiant mandata ad invicem de non offen-
dendo, a Judice, coram quo ducti fuere dimittuntur,
quæ mandatorum cautela non ſemper, ſed ut pluri-
mum adhibetur, & mandatorum decictus ego ſole-
bam ordinare eſſe ſolvendos a majori culpato in ejus
pœnam, & alterius ſatisfactionem; hinc quoq; noto,
quod ſi in carcere reperiuntur juxta delictorum qua-
litatem detenti, decretum aut interponitur, ſi par
eſt offenſa, *quod pacificentur, & excarcerentur*, cujus
decreti vis eſt, quod ſi una pars prompta eſt ad pa-
cem, altera vero renitens, tunc quæ prompta eſt ex-
carceretur, mandato injuncto de non offendendo; aut
interponitur, *quod facta pace coram Commiſſario ex-*
carcerentur, ſi impar eſt offenſa, & hujus decreti
vis eſt, quod offenſor, & magis culpatus non excarce-
retur, niſi obtenta remiſſione, aut data aliqua ſatisfa-
ctione offenſo, & cum effectu pace interveniente ex-
carceretur, mandato ad invicem de non offendendo,
quæ pro bono regimine practicanda ſunt.

Item modo quo inter Nobiles pax quoq. celebrari
ſolet hinc inde dexteras dando, prout fiebat antiqui-
40 tus, ſicut legitur in *lib. 1. Machabæorum cap. 16.*
num. 58. ibi: *Nunc itaque demus dexteras homini-*
bus iſtis, & faciamus cum illis pacem, & cum om-
ni gente eorum: dextera enim teſtis fidei, & pacis
pignus eſt; & notavit *Gloſſa in cap. fundamenta 17.*
de electione in 6. verbo Dexteras; & additio, pro quie-
41 te enim Reipublicæ Magiſtratus ad pacem ſubdi-
tos adſtringere valent, ut ex *Caſtaldo de imperio qu.*
110. *privil.* 102. *Baldo, Felino aliiſve*, teſte *Dom. de*
Ponte de Poteſtate Proregis fol. 44.

Quomodo autem pax probetur in hoc Regno, adeſt
Ritus M. C. 275. quo ſtatuitur pacem per inſtrumen-
tum eſſe probandam, & ibi *Caravita, & Dom. Petra*
verſic. Ideo, ita teſtantur ſicuti ex *Carolo, Bajardo,*
Vulpell. Farinac. Vermigliol. & Guazzin. Conciol. lib.
reſolut. crim. verbo Pax. reſol. 11. *n.* 3. ubi ita ſerva-
42 ri Romæ, Urbini, Peruſiæ, & in Marchia Anconi-
tana; verum ſupradictus *rit.* procedit, quando agitur
de componendo crimine cum Regio Fiſco, & præci-
tati Doctores loquuntur, quando agitur de incurren-
da pœna ob violatam pacem, nam tunc pro pœna
oportet ſtipulationem fieri, ſecus quando agitur de
puniendo homicidam, uti proditorem, nam tunc pax
bene probatur per teſtes, prout de jure communi pro-
batur, ut tradunt *Carav. cit. rit. 275. num. 15. verb.*
Quarto quæro, Catald. de Sindic. num. 90. Vulpell.
de pace q. 66. num. 4. & 5. Caball. reſolut. crimin.
& alii; Inſuper licet pro componendo crimine, aut
pro gratia a Principe obtinenda ſit neceſſaria remiſſio
expreſſa juxta formam enunciatæ *pragmat.* tamen inter
43 Nobiles loco remiſſionis ſatis eſt pax ſeu concordia
inter ipſos celebrata, de qua teſtantur, quibus a Dom.
Regente, ut ſupra dictum eſt, commiſſa fuerit.

Et tandem in ultimo dubio, pro opinione negativa,
nempe quod occidens inimicum de recenti reconcilia-
tum, proditor non dicatur, eſt *Franciſcus Baronius tract.*
de effect. inimicitiæ effect. 19. Joann. Maria Novarius ſu-
per prag. tit. de abolitionib. collect. 3. n. 31. verſ. vel pote-
rit diſtingui, Vermigliol. conſ. crim. 45. nec diſſentit *R. P.*
Joann. Baptiſta Clarlin. controverſ. 151. *nn.* 33. *& ex*
Marſil. & Cancerio Dom. Præſes Menoch. de præſcrip.
lib. 1. q. 89. num. 57. ubi affirmat, quod per reconci-
liationem de recenti non cenſetur ſublatus inimicitiæ
effectus, & *Dom. Præſes Didacus Covarruvias practic.*
quæſt. cap. 28. num. 3. ubi quoque profitetur, quod
per reconciliationem quoties ea nuper contigerit, te-
ſtis aut Judex non erit idoneus, qui modo erat inimi-
cus, ſed expectandum ſit, ut amicitia longo tempo-
re ſit confirmata, & obliterata, ac oblivioni tradita
omnia inimicitiarum veſtigia, affert bonum *Text.*
in cap. accuſatores cauſa 3. quæſt. 5. cujus ſunt ver-
ba: *Accuſatores, & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante*
heſternam diem, aut nudius tertius inimici fuerint,
ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe ulciſci velint, inof-
fenſus igitur accuſator, & teſtium effectus quæren-
dus eſt, & non ſuſpectus; & reſpondet *ad text. in l.*
Athleta §. dat remiſſionem ff. de excuſationibus tuto-
rum, & *ad text. in §. inimicitiæ inſtitutionibus eod.*
tit. ubi habetur, quod inimicitia dat remiſſionem tu-
telæ, niſi intervenit reconciliatio ante teſtamentum,
nam reconciliatione, & morte ſecuta, ſive injuria con-
ſideretur teſtatoris, ſive tutoris rancor videtur extin-
ctus, niſi tutor in teſtamento datus, eſſe videatur,
ut ex eo onere vexetur, ideoque, ut inquit, ratio-
pro-

propter quam inimicus olim, nuper tamen reconciliatus repellitur a teſtimonio, ceſſat, quia fides detrahitur teſtimonio ob veteris, & priſtinæ inimicitiæ radicem, & confirmant ratione, quia in inimico reconciliato de recenti præſumitur, quod odium adhuc durat, quod non ſit radicitus extinctum, & quod in eo rancoris remaneant reliquiæ, quam rationem comprobo exemplo, nam licet ignis a cinere ſeparetur, hæc tamen per aliquantulum temporis ſpatium ignis calorem retinet, & lucerna licet extinguatur, fumum in ſignum caloris tradit, quinimo aliquando licet lux inextincta remanet ignis, qui ſi illico inflatur, eadem reviviſcit lux, hinc cum iratus eſſet Eſau contra Jacob, & minatus eſt, ut occidat, quia fraudulenter a Patre benedictionem acceperat, & primam genituram uſurpaverat, certiorata Rebecca mater Jacob, inquit ei: *Fuge ad Laban fratrem meum in Haram habitabis cum eo dies paucos; donec requieſcat furor fratris tui & ceſſet indignatio ejus, obliviſcaturque eorum, quæ feciſti in eum, Geneſis c. 27. nu. 44.* Conſilio igitur Rebecca debet inimicum reconciliatum inimico non confidere, ſed præcavere, donec conquieſcat furor, unde bene ſequitur, quod reconciliatio de recenti proditionem non inducit.

Pro affirmativa pugnat *Rev. P. Hyppol. Craſſetti lib. Anatomes necis proditoriæ* §. 10. & 13. quoniam pace oſculo ſequuta, & fide data, ac cautione præſtita de non offendendo, habita quoque conſideratione, quod offenſus ſecundum noſtræ Fidei Catholicæ articulum ſub mortali peccato injuriam tenetur remittere, teſte *Dom. Præſid. Covarruvia variar. reſolut. lib. 2. cap. 10.* & *Navarra in manuali cap. 14.* inimicus reconciliatus, ſive reconciliatur, ſive reconciliatio ſit de recenti, aut antiqua motivum non habet præcavendi, quam opinionem veram exiſtimo, & primam procedere, quando reconciliatio eſt tacite inducta per diſſimulationem, ut puta inſimul loquendo, comedendo, vel ſalutando, aut inſimul, & perfunctorie videtur geſta, unde ſi homicidium ſequatur, proditorium non eſt dicendum, cum facilitate occiſi ſequatur, quando concordia, & remiſſio, ſi injuriam remittit, & inimicitiam excludit, amicitiam non includit, & doctrina *Lucæ de Penna in l. ſed ſi unius §. ſi ante ff. de injuriis*, & *Marci Antonii Surgentis de Neapoli Illuſtrata lib. 1. cap. 21. num. 25.* aliorumve affirmantium; quod per confabulationem, ludum, riſum, & ſalutationem videtur remiſſa injuria, & pax inducta meo arbitrio tantum procedit in inimicitia non capitali, alioquin eorum opinio uti valde larga non eſt amplectenda, & *deciſ.* relata *a Dom. Reg. Sanfel. dec. 241. tom. 2.* ubi Carolus de la Valle, & Antonius Lambertus, qui prius apertis capitibus conſalutatum Proſperum de Tuſo interfecerunt, tanquam convicti de homicidio proditorio Immunitate Eccleſiaſtica gaviſi non fuerunt, in hac intelligentia amplecti debet.

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA'

RESOLUT. XXXVII.

Occidens inimicum reconciliatum ut indulto, & Eccleſiaſtica Immunitate ſit privandus, & remiſſio, concordia, & pax in quo differant, & circa alia,

SUMMARIUM.

1 *De homicidio poſt reconciliationem diviſio.*
2 *Pax, & concordia, an differant remiſſive.*
3 *Proditio triplex.*
4 *Quid ſit Proditor, & prodere.*
5 *An Proditor gaudeat indulto, ſeu abolitione.*
6 *Formula reſcripti Collat. Conſ. quod M. C. relationem faciat, & quod confirmatur decretum M. C.*
7 *In delicto proditionis debet probari appenſamentum, & alia, &c.*

1 DE homicidio poſt reconciliationem hæc in compendium habes per Auctorem, ſcilicet, vel homicidium ſit longo tempore intercedente poſt reconciliationem, item vel reconciliatio eſt facta per auctoritatem Judicis, aut per dexteram, ſicuti Nobiles, vel eſt reconciliatio tacita per ludum, per jocum, per ſalutationes, &c. his cognitis facili methodo *Auctoris* ſententiam habes in promptu, verum nota, quod *Conſ. Prat. reſponſ. crim. 13. num. 25. cum ſeqq.* ait ceſſare proditionem in amico reconciliato, qui cenſetur præſumptus inimicus, & ſi ſibi non caverit ſua culpa eſt.

2 Pax autem, & concordia an differant, vide *de Angelis de delict. cap. 66.*

3 proditio triplex, vel enim Patriam prodit, vel hominem cui debet pietatem, & fidem, ut Patrem, Dominum, Propinquum, &c. vel in fidem receptum.

4 Proditor dicitur ille, qui ſine ulla cauſa, & ſine diffidatione eum, qui de ipſo confidebat, vulnerat, percutit, & interficit, *Bart. in l. reſpiciendum*, §. *delinquens*, *ff. de pœnis*, & alii citati ab eodem *loco citato*, & infra ait *cum ille vero proditor ſit, qui inimicus eſt, & ſe amicum fingit.*

Prodere autem eſt, vel armis, vel veneno, vel ſimilibus, cæterum ſi inimicus inimicum, vel telo, veneno, vel a tergo, vel per inſidias occidit, non eſt proditorium. *ibid.*, *n. 20. ad 22.*

5 Proditor nec gaudet indulto, ſeu abolitione generali, quando non ſit expreſſum in indulto, quod etiam proditores abolitione gaudeant. De ſocio proditoris, vide ibid.

6 Hic *num.* 30. habes formulam reſcripti Collateralis Conſilii, quod M. Cur. relationem faciat in Collaterali Conſ. & *num.* 35. formulam reſcripti, quo confirmatur decretum M. Curiæ.

7 In hoc delicto debet probari appenſamentum, & actus benevolentiæ, & amicitiæ, ex quibus occiſus non ſe præcavens redditur occiſori incautus.

RE-

RESOLUTIONIS TRIGESIMÆOCTAVÆ.

ARGUMENTUM.

An citatus pro crimine uſuræ per procuratorem comparere poſſit? & nonnulla de crimine uſuræ, ac præſertim a principio in contractu mutui intereſſe conveniri poſſit, & ad quam rationem?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſeries enarratur.*
2 Ritus M. C. V. 269. *diſpoſitio traditur; & cum indiſtincte loquatur? n. 12.*
3 *Uſura eſt crimen publicum, & grave n. 15.*
4 Ritus M. C. V. 269. *in quibus criminibus procedat.*
5 *Inquiſitus auditur per procuratorem, quando criminis pœna eſt mere pecuniaria, & n. 6.*
7 *Inquiſitus de uſura per procuratorem comparere valet, & n. 8. 9. & 10.*
11 *Defenſiones quando eſſe poſſint extra carceres.*
13 Decisio 237. Reg. Sanfelic. *exponitur.*
14 *Actio criminalis fundatur in dolo, vel hominis culpa.*
16 *Cauſa uſuraria habet annexum crimen.*
17 *Uſura quid ſit? & num. 18.*
19 Conſtitutio Regni Uſurariorum nequitiam *de quibus uſuris loquatur.*
20 *Contrahens contra formam Bullæ, de qua in pragm. 1. de* cenſib. *& contra formam* prag. 2. eod prag. tit. *tamquam uſurarius non punitur.*
21 *Vendens rem dimidio pluris, quam valet, non dicitur uſurarius.*
22 *Uſurarius non dicitur ille qui facit actum communiter licitum exiſtimatum, licet ſecus ſit.*
23 *Contractus de uſura ſuſpectus non judicatur uſurarius, ſi in Regno frequentatur.*
24 *Conſuetudo loci operatur, ut evitetur pœna in lege contenta.*
25 *Lucrum pro eo quod intereſt ex omni contractu, etiam ex mutuo percipi poteſt.*
26 *Intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis licitum eſt.*
27 *Intereſſe in mutuo num a principio conveniri poſſit, indicantur contrariæ opiniones n. 28. & 29.*
30 *Intereſſe in mutuo ad quam rationem taxandum ſit?*
31 *Acceſſiones ex mutuo ratione damni emergentis, & lucri ceſſantis, quando percipi poſſint, & n. 32.*
33 *Delictum uſurarium in probatione eſt privilegiatum.*
34 *Uſuraria pravitas probatur ex tribus teſtibus, etiam ſingularibus, & in facto proprio deponentibus.*
35 *Uſura ſi probanda eſſet in ſpecie, num ſufficiant teſtes ſingulares.*
36 *Teſtis in propria cauſa deponens renunciare debet repetitioni uſurarum.*

BEneficia eo uſque læta ſunt, dum videntur exſolvi poſſe, ubi multum antevenere, pro gratia odium redditur, ut inquit *Tacit. lib. 4. Annal.* hoc in præ-
1 ſenti evenit Alexandro Gattulla Patritio, Nobilique Gajetano, qui cum propriam pecuniam pauperibus piſcatoribus dederit, ut piſces vendendos Romam aſportarent, viverent, & lucifacerent, pacto, ut poſt quatuor menſes de eadem pecuniæ quantitate Cedulam Bancariam Romanam ei forent conſignaturi; non ſolum hanc a compluribus eorum non accepit, ſed de uſura accuſatus, inſtante Fiſco, capta informatione, fuit citatus ad informandum, atque deinde carceratus accedente etiam omnium bonorum ſequeſtro: ſed tandem re maturius per S. C. perpenſa, fuit mandato excarceratus. Quæ autem ſcitu digna tractata fuere, ne occulta remanerent, Tironum gratia hic annotare placuit. Accuſati, & Fiſci juſtitia circa duo circumſerebatur.

Primum, quia citatus ad informandum petiit audiri per procuratorem, quæ petitio, ut procederet, Regiam decretationem a Regio Collaterali Conſilio, ut moris eſt, ſub hac obtinuit forma: *Magna, Curia Vicaria ſuper ſupplicatis de juſtitia provideat*, Diffi-
2 cultas erat in *Ritu* ejuſdem M. C. 269. quo citatus in cauſis criminalibus non auditur, nec ulla exceptio admittitur per procuratorem, niſi fuerit infirmitatis, abſentiæ, aut captivitatis, hinc cum uſura crimen
3 publicum ſit, Alexandrum pro eo citatum minime eſſe audiendum, Fiſcus aiebat:

Et pro Alexandro infraſcripta ponderata fuerunt.

Primum, quod *Ritus* loquitur de delictis, quorum
4 pœnæ corporis afflictivæ, non vero quorum pœna, attento Jure Regni, nempe *Conſtitutione*, quæ incipit, *Uſurariorum nequitiam*, cujus ſunt verba: *Ut quicumque fœnerator in Regno inventus fuerit, omnium bonorum ſuorum tam mobilium, quam ſtabilium publicatione damnetur.* Hoc poſito ad probandum poſſe audiri per procuratorem, ſic arguebatur.
5 Quoties pœna delicti non eſt corporis afflictiva, ſed mere pecuniaria toties inquiſitus poteſt audiri per procuratorem, ſed uſurarii pœna excitata *Conſtitu-*
6 *tione*, eſt mere pecuniaria: Ergo. major hujus ſyllogiſmi per authoritatem probatur.

Primo, incipiendo a *Gloſ. in cit. Conſtitutione*, cujus ſunt verba. *Sed an poterit intervenire procurator in hoc crimine; & videtur quod non: quia eſt crimen publicum, vel dic quod ſic, ubi pœna pecuniaria imponitur.*

7 Secundo, hujus opinionis eſt *Afflict. in cit. conſtitut. Uſurariorum nequitiam.*

Tertio, *Caravita rit. 21. num.* 8. ſic inquiens: *Ex eo quod pœna uſuræ eſt bonorum, & ſic poteſt in cauſa uſuraria intervenire procurator.*

Quarto hoc ipſum firmat *Muſcatell. de cognitione delicti in genere de privileg. & pœnis uſura criminis, ſub num. 11.*

8 Et verba; *Quartum privilegium erit, nam licet crimen uſurarium inter publica delicta connumeretur, ut in dicta Conſtit. Uſurariorum, ſicque in eo non poſſit procurator intervenire, ut in l. accuſatore §. ad crimen ff. de public. judiciis, ubi* Bart. *& omnes attamen in uſurarum crimine, etſi publico, procurator, intervenire poteſt; Et ex eo quod pœna eſt omnium bonorum ademptio, & ſi pecuniaria poterit Reus per procuratorem comparere, ut tenuit Gloſſa in alleg. conſtit.* Uſurariorum, *in verb. defercadi, & ibi Afflict. num. 34. ubi declarat, propter majoritatem præjudicii, ex quo cauſa ardua dicitur, mandatum ſpeciale requiri, nec ſufficere generale, hocque eſſe in privilegiam cauſa ardua; ſecundum Alexand. in l. cum rem Cod. de procuratorib. & refert, ac ſequitur* Caravit *&c.*

9 Quinto, huic opinioni ſe ſubſcribit *Angel. Scialoya in praxi forjudicat. cap. 1. n. 40. & 41.* cujus verba hæc ſunt: *Unde dum in Regno noſtro contra uſurarium ſit impoſita pœna publicationis omnium bonorum,* Conſt. *Regni Uſurariorum, & Rit. 21. 190. & 237. & prag. 3. de uſuris, ſi quis ſit citatus de uſuraria pravitate, poteſt comparere per procuratorem ſpeciale mandatum habentem ad ſe defendendum,* Caravit. *rit. 21. num. 8. nam procurator admittitur, quando agitur de pœna pecuniaria, & ſi imponatur pœna privationis omnium bonorum, Farinac. quæſt. 99. num. 42. & ſeqq. & hoc procedit, etiam ſi ultra hanc pœnam publicationis omnium bonorum imponatur etiam pœna infamiæ, Boſſ. in prax. crimin. tit. an in crimin. judiciis num. 4. & Farinac. d. q. 99. num. 202. cum tribus ſeqq. Et quando criminalis cauſa incidit in civilem, & pecuniariam, procurator admittitur, Theſaur. deciſ. 265. n. 8. Imo ſi quis ſit bandiendus in pœnam pecuniariam, & ex forma Statuti, talis ſit banditus, poſſit impune offendi, in tali caſu admittitur procurator Hyppol. de Marſil. d. §. ſequitur poſt num. 40.* & vide *Farinac. d. q. 99. n. 64.*

90. num. 64. cum duobus ſeqq. ſed nonnulli tenent, quod de Jure communi Reus citatus de uſuris tenetur perſonaliter comparere, & non poteſt comparere per procuratorem, ita Martuc. vote 70. movetur ratione; nam uſurarius punitur pœna extraordinaria, &c.

Quiquidem *Martuc.* loquitur, attento jure communi, ſecus de jure Regni, ubi pœna aſt mere pecuniaria.

Sexto, comprobatur doctrina *Benedicti Carpzov. par.*
10 *3. q. 105. num. 77.* ubi dicit *Procurator juxta communiorem, & receptiorem opinionem intervenire queat in publicis judiciis, ubi nec capitalis, nec alia pœna corporis afflictiva venit irroganda, Andr. Rauh. har. & Veſſemb. conſtitut. 41. Julius Clarus in pract. §. ultimo, qu. 31. Nicolaus Reuſner. lib. 1. dec. 10. qui plures allegat.; Etenim potiſſima ratio prohibitionis, cur procurator ſcilicet in cauſis criminalibus non admittatur, hæc eſt, ne judicium reddatur eluſorium, dum pœna corporalis executioni mandari queat; Quæ ratio deficit in levioribus criminibus, quæ mulctam tantummodo pecuniariam merentur, qualis abſente etiam Reo ex ejuſdem bonis fiſco applicari poteſt; at licet aliæ prohibitiones exiſtant, attamen, quia in criminibus levioribus tantum Reipublicæ præjudicium non verſatur, nimis durum videtur rei procuratorem hoc caſu a judicio repelli.*

Septimo, quia ipſa ratio dictat: nam ſuppoſito quod pœna eſt pecuniaria, etſi alia infigatur, inju-
11 ſtitia eſt, quia eſt ſupra pœnam a *Conſtitutione* præſcriptam, & defenſiones eſſe debent extra carceres, & non intus, neque poteſt torqueri, ad quid ergo comparatio perſonalis? ubi vero pœnæ ſunt corporis afflictivæ, debet utique citatus perſonaliter comparere, ne judicium reddatur aluſorium: nam pronunciata damnatione, ſi delinquens non eſſet intra, ſed extra carceres non eſſat, qui capite feriendus ſit, vel corporaliter alio modo puniendus.

Vice-verſa pro Fiſco dicebatur, quod *ritus* 269.
12 indiſtincte loquitur, ideoque indiſtincte in cauſis criminalibus procurator non erat admittendus, ut quoque advertit *Caravit. in ritu* 108. *num. 3. verſ. Sed quia.*

Secundo, quod ita fuit judicatum per M. C. ut penes *Sanfelic. dec.* 237. *num.* 6. ubi fuit denegata au-
13 dientia procuratori; & proviſum, quod Marcus Antonius Columna, citatus ad ſolvendum pœnam in mandato contentam, remaneat contumax, & quamvis idem *Sanfelicius* deciſioni non conſentiat, hoc fuit, quia erat citatus, ut legitime compareat, & per verbum *legitime* jam, ut inquit, electa erat via civilis, quo caſu admittitur procurator, ita alias fuit dictum per M. C. contra Vitum Vinaccia citatum etiam pro pœna in mandato contenta, & decretum confirmatum per Regium Collaterale Conſilium, ut notavi in prima Decretorum parte, *Decret. 9. n. 66.*

Et jure merito, quia Civilis actio oritur ex contractu, Criminalis vero fundatur in dolo, vel hominis
14 culpa, unde cum diverſa ſit origo, diverſimode eſt agendum, nempe in civili cauſa, ut citatus compareat per procuratorem, in criminali minime, ſed de perſona, ut relictis propriæ domus, & Civitatis commodis, itineris, ac alia incommoda ſentiat, nec non verecundiam coram Judice comparendo.

Ad hæc, quod uſuræ crimen non eſt de levioribus, in quibus Reipublicæ præjudicium non verſatur. Crimen enim uſuræ eſt grave omni jure prohibitum, ut
15 inferius dicemus, & in eo de jure communi tortura locum habet, ut conſuluit *Soc. Junior conſ.* 219. *n.* 4. nec non ultra uſurarum reſtitutionem aliæ pœnæ ſtatutæ ſunt, ut in *cap. quia in omnibus, extrav. de uſuris, & in cap. quamquam de uſuris in ſexto;*
16 Item quia cauſa uſuraria, non eſt mere civilis, ſed crimen habet annexum, *Anania in cap. quia in omnibus colum.* 19. *de uſuris.*

Secundo, an factum continebat crimen? pro fiſco fuit primo ponderatum, quod Nobilis hic pecuniam pauperibus piſcatoribus mutuabat, & pecuniæ reſtitutionem paciſcebatur in cedulam Bancariam Romanam, quæ ſi Romæ eſt ducatorum centum, in præſenti vero in Regno eſt valoris centum, & triginta, ad quam ſummam tenebatur indefectum, ideoque uſuraria negotiatio, quia recipiebat lucrum ex mutuo, & lucrum quoque erat in exceſſiva ſumma; definitur
17 enim uſura, ut per *Covarr. lib. 3. cap. 1.* hoc modo; uſura eſt voluntas capiendi ultra ſortem lucrum aliquod temporaneum, & cauſa mutui principaliter, hæc eſt prohibita *Deuteronomii* 23. non fœneraberis fratri tuo ad uſuram, *Exodi cap.* 22. *Lucæ* 6. mutuum date nihil inde ſperantes, *S. Hieronymus in Ezechielem lib. 6. cap.* 18. putant quidem uſuram tantum eſſe in pecunia, quod prævidens Divina Scriptura, omnis rei aufert ſuperabundantiam, ut plus non recipias, quam dediſti. Hinc *text. in cap. Naviganti de uſuris*, naviganti, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem pro eo, quod ſuſcepit in ſe periculum, recepturus aliquid ultra ſortem, uſurarius eſt cenſendus, *Conſtitutio Regni Uſurariorum nequitiam*, ibi: *quod nemo audeat inpoſterum pecunias ſuas mutuo ſub magnis, vel minimis uſuris fœnori dare.* Eſt quidem omni jure vetita uſura ex mutuo, quia pecunia ſui natura eſt ſterilis, ut ex *Ariſtotele* 4. *Ethicorum cap. 1. & primo Politicor. cap. 6. 7. & 10. l. 1. Cod. de uſufructu, & earum rerum quæ uſu, &c. §. 2. Inſtitutionum, de uſufructu;* & ubertas conſideratur in hominis induſtria. Hinc ob laborem, & induſtriam alienum recipere lucrum, eſt utique iniquum, cum per mutuum rei mutatæ dominium trasferatur in mutuatarium: & penes ipſum rei mutuatæ uſum, & conſequenter mutuans recipiendo rei mutuatæ lucrum, recipit lucrum pro rei alienæ uſu, quod iniquum eſt, & contra commutativam juſtitiam.

Sed pro parte Nobilis dicebatur, quod uſura eſt
18 voluntas capiendi ultra ſortem aliquod lucrum temporale, vi, & cauſa mutui principaliter, juxta notata a *Covarr. reſol. lib. 3. cap. 1. num.* 2. unde lucrum, quod immediate a mutuo provenit, hoc eſt ex præciſo uſu pecuniæ, uſura eſt, quæ comprobatur a *D. Thom.* 2. 2. *qu.* 78. ubi habetur, quod pretium, ſive lucrum, ex pecunia aurea, vel argentea commodata ad oſtentationem, vel ornatum, non ſit uſura, qua lucrum non provenit ex mutuo, quo dominium transfertur, adeſt *Capitulum* in Civitate *de uſuris*, & in hoc loco loquitur noſtra *Conſtitutio.*

Lucrum enim, quod Nobilis hic percipiebat, non quidem ex mutuo, ſed ex alio, nempe loci mutatione, qua fit, ut ceduta Bancaria Romæ ducatorum centum Gaetæ ſive majoris quantitatis, & in præſentiarum ducatorum centum, & triginta, in qua negotiatione lucrum recipiebat Nobilis, & piſcatores nullam ſentiebant jacturam, quia ſumma ducatorum centum in cedula enunciata erat pretium piſcium Romæ venditorum, reliqua proveniebant ex mutatione loci ſine periculo piſcatorum, & ſi jacturam paſſi fuerunt ob conſignationem cedulæ non factam, hæc erat per accidens, & ob eorum meram culpam, & ratam voluntatem non reſtituendi domino pecuniam mutuatam, qua piſces emebant, & lucrifaciebant.

Unde cum hoc lucrum immediate ex mutuo non perveniebat, uſurarius non poteſt dici Nobilis hic,
19 & juxta Regni *Conſtitutionem* plectendus: loquitur *Conſtitutio* de uſuris principaliter ex mutuo dependentibus, & conſequenter non extendenda ad alia lucra, licet exceſſiva. Hinc qui contrahit contra
20 formam Bullæ, de qua in *Prag. 1. de cenſibus*, recipiendo puta quindecim pro centenario, & contra formam *Pragm. 2. eod. titulo* dicta pœna non eſt puniendus, cum jam ſtatuta ſit in *d. pragm.* 2. nempe amiſſionis pecuniæ, & unciarum centum, ut ibi; & alio comprobatur exemplo: nam vendens rem dimidio pluris, quam valet, contra *textum in*
21 *l. 2. Cod. de reſcind. vend.* non dicitur uſurarius, & pœna in *Conſtitut.* contenta puniendus. Propterea Nobilis hic, qui mutuo non contraxit, cenſus ad vitam non dedit, annuos redditus ſupra formam Bullæ non recepit, non erat inquirendus, cum alio genere contractus contraxerit: in quo ſi peccaverit per exceſſum in lucri receptione civiliter agere debebant piſcatores pro reſtitutione exceſſus: non autem

cri-

criminaliter. Præter quam quod enunciata negotia-
tio orta ſuit cum ipſa Civitate Caetæ, ex loci cir-
cumſtantia; quia cum ſedeat ſuper ſcopulum, non
habent Cives alium modum induſtrioſe vivendi,
quæ negotiatio ſuit frequens antiquitus, & eſt hodie
frequens: hinc conſerunt a Dom. Reg. Rovit. notata
in prag. 5. de cenſib. num. 110. cujus ſunt verba:
Quod ſi quis facit aliquem actum, qui exiſtimetur
22 communiter licitus, contrarium tamen ſit in ve-
ritate, quia uſurarium ſapiat labem, ex hoc non di-
citur uſurarius, cujus dictum notandum cenſuit Sa-
licet. propter leges fluentes in materia uſurarum,
hinc etiam ſi contractus ſit ſuſpectus, tamen non de-
bet ſeneratitius judicari, ſi in Regione communiter
23 frequentatur, & inter bonos ſervatur; & apud
Mercatores, ut per Nacl. conſ. 586. ex inſtrumen-
to num. 9.

Hinc ut evitetur pœna in lege contenta, & deli-
24 cti infamia, operatur loci conſuetudo, ut poſt Joann.
de Anania in cap. finali, de Conſuetudine, Alex. ad
Bartol. in l. ſi quis ſit fugitivus, §. apud Labeonem,
ff. de edilitio edicto, Decium in conſ. 170. & 175. Plo-
tum conſ. 19. num. 122. Lancellottum Canonic. In-
ſtitut. lib. 1. tit de Jure Divino §. finali, Gloſs.
appellanda, tenet Borrell. conſ. 65. ibi: Ut in ca-
ſa noſtro in hoc Regno a pœnis Conſtitutionis Uſura-
riorum nequitiam, & tantum teneatur ad ſolutio-
nem damnorum, & intereſſe, teſte Auguſtino Beroo
in conſ. 167. vol. 1.

Cæterum ex quolibet contractu, etiam ex mu-
25 tuo, lucrum percipi poteſt, pro eo quod mutuan-
tis intereſt, nempe pro lucro ceſſante, & damno
emergente, quorum reſpectu uſuræ dicuntur com-
penſativæ, vel pœnales propter moram, ideſt pro
pter retardatam ſolutionem, juxta notata a doctiſſimo
Leonardo de uſur. quæſt. 71. n. 3. cujus verba refer-
re libet, & propter ejus authoritatem, & propter
leges, quibus ejus fundatur opinio: Et in primis
tradenda eſt definitio ejus quod intereſt, id ergo quod
intereſt, generaliter definiri, vel deſcribi poteſt, ac-
ceſſio ſortis ratione ejus quod amiſimus, vel lucrari
non potuimus adverſarii culpa, ex vulgatiſſima l.
ſi commiſſa, ff. rat. hab. in qua Paulus ait: Si com-
miſſa ſtipulatio eſt, in tantam competit actio, in
quantum interfuit, ideſt quantum mihi abeſt, quan-
tumque lucrari potuit, ubi addi poteſt l. ſi mulier 21.
§. rerum ff. de act. rer. amotar. l. generaliter, ff. de
regul. juris, l. ultima, ff. ſi mulier ventris; nam
& d. l. 1. §. ult. de eo quod certo loco.

Id ergo quod intereſt, quod non ex nuda obliga-
26 tione, vel ex ſolo tempore tardæ ſolutionis provenit,
at uſura, ſed ne ea ſuis rebus damnum ſentiat, &
ne creditore officium ſuum damnoſam ſit, intereſſe
lucri ceſſantis, & damni emergentis vulgo dicitur,
id omni jure licitum eſt, & licito peti, & exigi po-
teſt, ita enim conſtat ex l. 1. 2. & 3. ff. de fidejuſſ.
d. l. unic. C. de ſentent. quæ pro eo, & l. ſi vero,
§. ſi mihi, ff. mandati; ubi Ulpian. ait, Æquiſſi-
mum eſſe hujus rei rationem habere, l. atqui natu-
ra, ff. de negot. geſtis, & d. l. 2. §. ult. de eo quod
certo loco, & aliis locis plurimis, ex quibus ita ple-
rique ſentiunt apud Menoch. de arbitrar. cap. 119.
num. 1. quibus conſentiunt Rebuff. d. l. unic. in
princ. num. 15. ubi ait, id jure naturali, & gen-
tium licitum eſſe, Rodericus de ann. reddit. lib.
3. q. 7. num. 1. Jo: Bapt. Lupus in l. curabit, §. 6.
num. 1. Sigiſ. Scaccia d. comm. §. 1. q. 7. p. 3. am-
pl. 8. num. 96. Surd. conſ. 485. num. 4. ubi ait om-
nibus permiſſum eſſe, etiam Hebreis, & Ugolin. de
uſuris cap. 8. §. 3. & 7. & Theologi omnes apud
Salet eod. lib. de uſuris dub. 18. & 19. inter quos
Salon. q. 78. art. 1. contr. 9. ubi ait hanc eſſe vocem
quandam naturæ, & primus omnium ſcripſit Theod.
Balſamon. ad can 17. Concil. Nicæni, ubi notat, ca-
nonem hunc, quo uſura omnis Clericis interdicitur
(nota) non prohibere exactionem ejus quod intereſt
ob moram debitoris, at ergo uſura illicita eſt, &
Chriſtianis legibus prohibita, ita id, quod intereſt
apud omnes gentes, & in omni foro merito receptum
eſt & notatu a Lelio Zach. de uſuris cap. 4. Rev. P.
Gibalino de uſur. lib. 2. art. 4. e. 5. a Conſ. Theod.
alleg. 40. a Roderico de redditib. lib. 3. qu. 7. n. 22.

Difficultas vero circa duo verſatur: Primum, an
27 in mutuo a principio conveniri poſſit intereſſe! Se-
cundum, ad quam tamen rationem? Circa primum
ſciſſæ ſunt DD. ſententiæ, quamplures enim innu-
mero negant, & acquirunt moram, qua conſide-
28 rant, aut damnum paſſum, aut lucrum non acqui-
ſitum, ac inſimul de utroque deſiderant probatio-
nem veram, & non præſumtam, ut videre eſt pe-
nes doctiſſimos Conſiliarium D. Thomam Carleval-
de Judiciis tom. 2. diſ. 8. ſeſſ. 6. D. Joſeph de Roſa
meum amatiſſimum fratrem conſult. 54. & Ill. D.
Carolum Petra ritu 20. qui ob ejus merita titulo
Ducatus Vaſti Girardi fuit in hoc anno 1690. inſi-
gnitus, & quia indefinite dicuntur, ab arbitrio pru-
dentum certam recipiunt æſtimationem, ut in l.
ult. ff. de prætor. ſtipulat. l. 17. D. de uſuris, l. Fi-
ſtolus §. frumenta, ff. de contrahendis emptionib. l.
5. ff. de nautic. fœnor. l. hæreditatem ff. ad l. fal-
cidiam.

Quamplures alii affirmant, & fundantur, quia ſi
29 mora eſt cauſa lucri, aut damni, ſuper quod a
principio conſtat de cauſa, non eſt curandum de
mora, & continenti ſunt in hoc de probatione præ-
ſumpta, maxime in mercatore, & eo loco, quo
promptæ ſunt emptiones, ut in hoc Regno Neapolita-
no, ut videre eſt penes Gaitum de credito tit. 7.
quæſt. 2. cap. 2. Caſtillam lib. 2. c. 1. num. 67. Rev.
P. Caballinum de uſuris lib. 2. art. 6. e. 5. Dom.
Conſ. de Roſa tom. 2. a me impreſſo conſult 13.
Dom. Card. de Luca de uſuris, & intereſſe diſcurſu
12. & 19. Et hæc opinio eſt Reipublicæ favorabilis
propter commercia. Hinc confert illud: Nec quies
gentium ſine armis, nec arma ſine ſtipendiis, nec
ſtipendia ſine tributis haberi poſſunt: & congruenter
dicemus, nec tributa ſine commerciis, neque com-
mercia ſine uſuris. Hinc cum Tiberius Cæſar uſuras
Romæ reſtringere voluerit, ſtatim inopia rei num-
mariæ cœpit commoto ſimul omnium ære alieno
teſte Tacito.

Circa ſecundum, intereſſe eſt taxandum, & re-
30 gulandum, juxta text. in l. unica C. de ſententiis,
quæ pro eo, quod intereſt, proferantur, ibi: Cum
ſciamus eſſe naturæ congruam, eas tantummodo pœ-
nas exigi, quæ vel cum competenti moderamine pro-
ferantur, vel a legis certo fine concluſæ ſtatuuntur,
& hoc non ſolum in damno, ſed etiam in lucro no-
ſtra amplectitur conſtitutio.

Competenti moderamine, ideſt quod intereſſe non
debet illas uſuras excedere, quæ communiter, &
frequenter in Provincia colliguntur, vel legis cer-
to fine, juxta textum in l. 3. Cod. de fiſcalibus uſu-
ris, ibi: Ut ipſe etiam fiſcus ultra dimidiam cen-
teſimæ partem a debitoribus ſuis minime exigat. Et
in hoc Regno juxta varietatem temporum, ad ratio-
nem ſeptem, ſex quinque, & ad præſens qua-
tuor ſuper Bancis, & Arrendamentis.

Sed dices, ſi colore intereſſe damni emergentis,
31 vel lucri ceſſantia, ex puro mutuo exceſſiones per-
cipi poſſint, non daretur in Mundo crimen uſuræ,
quæ jure Divino eſt prohibita, ut Lucæ 6. Mutuum
date, nihil inde ſperantes, jure poſitivo, ut per
Canones, per Concilia, & in hoc Regno per Con-
ſtitutionem, quæ incipit; Uſurariorum nequitiam,
ibi: Nullus, inquit, in poſterum pecunias ſuas
per ſe, vel per alios mutuo ſub magnis uſuris,
vel minimis dare fœnori audeat publice, vel oc-
culte.

Reſpondeas, jura procedere, quando pecunia da-
32 tur fratri, aut pauperi, aut cum magno fœnore,
ſecus perſonis induſtrioſis, vel divitibus, qui pecu-
niam recipiunt, ut cum ea lucrifaciant, vel alia ha-
beant commoda, & hoc comprobant verba pragm.
4. de Uſurariis, ibi: Præſertim quum magiſtra re-
rum experientia docuit, quod pauperes, qui ut plu-
rimum dictarum uſurarum ſarcina gravantur, &
corroduntur, propter illorum impotentiam, &c.

Hoc enim delictum in probatione eſt privilegia-
33 tum: nam præcedente ſama probatur, ſi tres teſtes
fide digni jurati teſtificentur, non obſtante, quod
ſint ſingulares, & quod in eorum cauſis propriis
de-

deponant, ut dicit *Reg. pragm.* 1. *de uſur.* per quam in Regno hoc expeditum eſſe, notat noviſſime *D. Nicolaus Vincentius Scoppa*, vir quidem licet juvenis, de Juriſprudentia tamen benemeritus *in annotat. ad Sarn. in prax. crimin. par.* 2. *formul.* 4. *num.* 8. Hæc tamen circumſtantia, ut ſint fide digni, eſt a fiſco probanda, & non ſufficit, quod non ſint a parte repulſati, quia *pragm.* ſub hac conditione hanc requirit qualitatem.

Item non ſolum probant in genere, ut volunt
35 Doctores allegati a *Reg. Rovit. ſuper pragm.* 1. *de uſuris num.* 2. Sed etiam in ſpecie, uſuram ab aliquo cum aliquo fuiſſe commiſſam; alioquin fruſtratoria eſſet dicta *Reg. Pragm.* quod intellige, ſi teſtes iſti ſingulares deponant de actibus ad eamdem uſuræ ſpeciem tendentibus.

Teſtes vero, qui in eorum propriis cauſis deponunt,
36 renunciare repetitioni uſurarum debent, ut poſt *Foller. in prax. tit. de uſur.* tradit idem *Reg. Rovit. ſuper. d. pragm.* & notat laudatus *Dom. Scoppa in addit. ad Nicolin. in prax. judiciar. pag.* 127. *lit. G.*

In præſenti cauſa fuit denegata audientia Procuratoris, referente in plena Aula M. C. Vicariæ *Dom. D. Julio Cæſare Bonito*, nobili genere orto, olim hujus Regni Secretario, Regalis Patrimonii Fiſci patrono, & Regiæ Cameræ Præſide, nunc S. Claræ integerrimo Conſiliario, & Decano dictæ M. C. titulo Ducatus Inſulæ decorato, ac Domino Baroniæ Boneti, cui hæc nobiliſſima familia, aut nomen dedit, vel ab ea nomen recepit.

LEONARDI

RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XXXVIII.

Citatus pro uſura an per Procuratorem comparere poſſit, & an in contractu mutui intereſſe conveniri poterit, & alia.

SUMMARIUM.

1 *An debeat admitti excuſator, & an debeat admitti Procurator pro crimine uſuræ.*
2 *Quæ dicatur uſura.*

AN debeat admitti excuſator, habet paſſim in præcedentibus Reſolutionibus, & in ſuperiori *reſ. n.* 30. *& lib.* 2. *reſ.* 33. & Author hic agit, an debeat admitti Procurator citati pro crimine uſu-
s ræ, & longius diſputata cauſa an deberet admitti Procurator, præcipue quod allegabatur, quod in hoc crimine defenſiones deberent fieri extra, tamen hic fuit deciſum, Procuratorem non admitti, & inſimul *num.* 5. habetur fuiſſe accuſatum carceratum, verum ibidem Dominus Auctor teſtatur, quod maturius per S. C. re perpenſa mandato excarceratus, quæ S. C. determinatio poteſt vel ad totum negotium referri, vel ad partes, ſcilicet, quod defenſiones deberent fieri extra, ſive quia in iſta ſpecie non erat vere punibilis, ſecundum conſtitutionem uſurariorum, ſive ad aliud, de quo diſputatur hic.

2 Uſura dicitur fœnus, quaſi fœtus, & eſt acceſſio ad ſortem mutuo datam, mutuum autem contractus eſt, quod fit re, & de dante tranſit dominium ad accipientem, mutuum enim, quia de meo tuum. Plura notabis de privilegio probationis in hoc crimine a *num.* 33. *cum ſeqq.*

Item explicationem conſtitutionis *nu.* 31. *&* 32.

RESOLUTIONIS XXXIX.

ARGUMENTUM.

Stuprans virginem qua pœna punitur? promiſſio de contrahendo matrimonium, an vere, & legitime ſit probanda? vel ſatis ſit, ut præſumptive probetur.

SUMMARIUM.

1 *Deciſio S. C. adducitur contra ſtuprantem virginem honeſtam.*
2 *Stuprum commiſſum in perſonam Virginis, vel Viduæ honeſtæ eſt punibile de jure civili.*
3 *Fœmina qualibet naſcitur virgo, & ita reputatur contrario non probato.*
4 *Stuprum conjecturis, & argumentis probatur.*
5 *Promiſſio matrimonii a ſtuprante facta eſt præciſa coactio ad illud contrahendum.*
6 *Promiſſio de contrahendo matrimonium præſumptive probatur.*
7 *Stuprator renitens contrahere matrimonium cum ſtuprata corporali pœna punitur de jure Canonico.*

DUæ ſunt veneficæ voces hominum captatoriæ, Theſaurus nempe, atque maritus: Quis auri vim ignorat, quis ejuſdem hominis cupiditatem? Auro perficiuntur Bella, & Regna acquiruntur. Spe aurum habendi ſæpe prudens deluditur homo. Renitens fit honeſta puella, at cum ei adoleſcens ſe præbeat in maritum, amore capta inſimul victa manet: ideoque frequentia in hac Civitate magno nimis plena populo ſunt ſtupra, & merito ſtupratores conjugia promittentes ad ea a noſtra Magna Curia etiam corporali pœna coguntur, ſicuti me ibi exiſtente tanquam judice, & fiſci patrono, ac poſtmodum ejuſdem Conſiliario Decano, quamplurimi ad triremium pœnam, vel ad Relegationem condemnati fuere, & in præſentiarum, ad futurum exemplum hic mihi referre placeat qualiter.

Joſeph Orontius de Errico de Terra S. Viti Provinciæ Licyenſis, uti inquiſitus de ſtupro cum ingravidatione in perſonam Theodoræ Mencolla ejuſdem Terræ, fuit per illam R. A. condemnatus ad nubendam, vel eam dotandam: de quo decreto prædicta Theodora appellavit ad Magnam Curiam, per quam fuit condemnatus ad inſerviendum in bello per triennium in eo caſu, quo dotandi viam elegerit, ita Reg. Audientiæ decretum moderando, & cum etiam appellaſſet ad S. C. ubi petiit omnino illud adſtringi debere ad matrimo-

nium corporali pæna triremium, compilato pro-
ceſſu, me referente, per majorem partem Conſi-
liariorum fuit pronunciatum bene appellatum, &
1 male judicatum per M. C., & proinde Joſeph Oron-
tius de Errico condemnetur ad nubendam, vel
dotandam Theodoram Mencolla, verum ſi elege-
rit viam dotandi, ſolvat ei ducatos biſcentum,
atque remiget per ſeptennium interveniente Do-
mino D. Felice de Lanzina Ulloa Regente Sac.
Regii Conſilii Præſide, magnæ probitatis, & do-
ctrinæ erudito viro, ac nunquam ſatis laudato,
ac etiam doctiſſimo viro Conſiliario Vincentio
Vidmao.

2 Etenim plene conſtabat de illius honeſtate, quæ
totius materiæ eſt baſis, & facit ſtuprum de Jure Ci-
vili punibile, ut ex *text. in l. item lex Julia de publi-
cis judiciis*, ibi: *Sed eadem lege Julia etiam ſtupri
flagitium punitur, cum quis ſine vi, vel virginem,
vel viduam honeſte viventem ſtupraverit*, & ex *text. in
l. ſi ea, ac in l. quæ adulterium* 26. §. 1. *Cod ad l.*
3 *Juliam de adulteriis*. Necnon prædicta reputabatur
virgo: nam contrario non probato erat in ſua na-
turali poſſeſſione conſervanda, cum quælibet fœ-
mina naſcatur virgo, ut late DD. auctoritate
comprobavimus *in 2. cap. de ſtupro par. 2. decret.*

Contra vero prædictum Orontium fuiſſe Theodoræ
ſtupratorem, multi teſtes de viciniatu deponebant
de practica in domo Theodoræ, quia compater ſuæ
ſororis, ac de amoribus erga eam, de refugiatione
ad Eccleſiam, atque vehementi fama: necnon cum
noctu fuiſſet aſportata ad Terram Campi, ut ibi
pareret, Teſtis parvus Orontii deponebat, qualiter
4 de ordine nepotis Theodoram aſportaverat, quæ
probatio ſufficiens videbatur, cum hoc crimen ob
verecundiam clanculo committatur, & liquido
probari nequeat ſed conjecturis, & argumentis probe-
tur, ex *text. in l. non omnis §. a barbaris, ff. de re mi-
litari*, & conferunt jura *in cap. præterea de teſtibus,
& atteſt. cap. 3. loco de præſump.* ubi *Gloſſa in cap.
litteris eod. tit. & gloſ. in cap. Dixit Dominus* 32.
qu. 1. affirmat *Maſcard. concl.* 1343. *P. Menoch.
de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 41. *Farinac. q.* 37.
Caball. cap. 388. *Guazzin. defenſ.* 30. *cap.* 40. *Fon-
tanella de pactis nupt. clauſ.* 5. *par.* 2. *num.* 80. præ-
ſertim in hoc Regno, ubi Judices ſuperioris ordinis
ex indiciis indubitatis etiam valent ad mortis na-
turalis pœnam devenire juxta *Regiam Pragm.* 10.
de offic. Judicum, qua antiqua Doctorum contro-
verſia remanet determinata, ut in arbitrio Judi-
cantium ſit ad prædictam deſcendere pœnam.

Difficultas conſiſtebat, quia nulla aderat probatio
5 circa promiſſionem matrimonii, ideoque corpora-
li pœna ad illud contrahendum adſtringi durum
videbatur; coactio enim præciſa ad matrimonium
fundatur in illa promiſſione, & fide, qua mulier
præbuit corpus ſuum, ut probavimus in præcitato
cap. 2. ubi deciſiones Sacræ Rotæ Romanæ adduxi-
mus, & videre eſt penes *Fontanell. de pactis nuptia-
libus clauſul.* 5. *gloſ.* 5. *par.* 2.

Sed vice verſa fuit dictum, quod Theodora erat
6 juvenis non diſparis conditionis, & ſtante ejus hone-
ſtate erat valde veriſimile, hanc promiſſionem in-
terceſſiſſe, qua corpus ſuum tradiderat; quod
comprobatur fortiſſimo argumento ex communi-
ter accidentibus ſumpto, cum ſæpiſſime hoc pacto
fœminæ in hæc incidant mala, ut munere judican-
di experti ſumus.

Argumentum enim ex communiter accidentibus
deſumitur, ex *text. in cap. prudentiam verſ. ut
ſolet extra de offic. deleg. in l. certi condicio §. ſi
nummos, ff. ſi certum petat.* ibi: *cum quotidie l. ſi
pactum, ff. de prob.* ibi: *plerumque* Illud commen-
dat *Bald. conſ.* 171. *vol.* 6. *&* 679. *eod. & in l. obſer-
vare §. proficiſci q.* 13. *de offic. Proconſulis*, ac *Mar-
ſilius in ſingulari primo* plures referens, prædictus
prædictam evitavit pœnam matrimonio jam con-
tracto.

Item notare volui, qualiter U. J. D. Carolus Trifone
7 inquiſitus de ſtupro in perſonam cujuſdam puellæ
ex civilibus parentibus ortæ promiſſione matri-
monii, quod contrahere renuit, fuit condemnatus
ad nubendum, vel eam dotandum, & in caſu quo dotare eligeret, ad exilium a Provincia per quinquennium, infraſcriptis probationibus, nempe depoſitione puellæ cum juramento recepta, depoſitionibus multorum teſtium, qui de illius honeſtate ante ſtuprum, ac de bona parentum qualitate teſtati fuere, quod per multum temporis ſpatium viderunt prædictum Carolum in platea ſtantem, & cum puella alloqui, in feneſtra ſuæ domus exiſtente, de mutuo amore, & eorum correſpondentia, de auditu ob matrimonii cauſam, necnon eum pluribus vicibus vidiſſe etiam de nocte puellæ domum introire, de fama publica dicti ſtupri, ac denique depoſitionibus aliorum duorum teſtium, de confeſſione extrajudiciali, ſcilicet Carolum ſtuprum commiſiſſe promiſſione matrimonii, quod is contrahere volebat.

A quo decreto appellavit ad S. C. ubi per Magnif. U. J. D. Bartholomæum Griſconio M. C. primæ claſſis Advocatum, & olim Auditorem etiam cum honore Togæ propter ejus merita, Tria in ejus favorem deducta fuerunt. Primum, quod licet de jure civili pro ſtupro ſine violentia in virginem, vel viduam honeſte viventem patrato lex julia, publicationem partis dimidiæ bonorum imponat, ſi honeſti ſunt ſtupratores, & corporis coercitionem cum relegatione ſi humiles, ex *text. in §. item lex Julia inſtit. de publicis Judiciis*, tamen dicta pœna ab uſu receſſit, & ſolum ſtupratores alternative tenentur, Scilicet dotare, aut nubere, quæ pœna præſertim a Canoniſtis deſumpta eſt *a cap.* 1. *&* 2. *de adult.* & uti magis conformis, & æqua tam in foro Eccleſiaſtico, quam ſæculari practicatur. Secundum quod probatio, & non accuſatio, quæ conſtituit Reum, quod judicium a probatione eſt regulandum, non idem ſumendum ex probatione perfecta, & concludenti, idem ex vera, & reali, & idem ex probatione præſumpta, quod certe abſurdum; atque injuſtum contineret, ſiquidem hac in re idem non eſt, ſi teſtes deponant de viſu, marem in fœmina libidine commiſſum, & in ipſo actu naturali, nam tunc realiter probatur copula, ac ſi de viſu in loco ſecreto, tantum marem cum fœmina loquentem, nam in hunc caſum præſumptive indicatur, & conſequenter non idem Judicium ſumendum, ſcilicet non eadem pœna in utroque caſu practicanda, quod Doctores qui fatentur ſtupri crimen, & adulterii ex indiciis, & præſumptionibus violentis probari ſe fundant in *l. conſenſu, & gloſ. in l. de repudiis de teſtibus, & atteſt. cap. litteris, & cap. tertio loco de præſumpt. & in Gloſ. ibi*, quæ jura loquuntur in judicio civili, & non criminali, ſcilicet in repudio, in divortio, & thori ſeparatione, aut in exceptione adulterii oppoſita ad finem, ut mulier remittat dotem, & non in imponenda delicti pœna, ideoque falluntur, ſicut tenet *Auguſtinus Ariminenſis in tract. Angel: de maleſic. in cap.* incip. *quod fama publica num.* 32. *ex Matthæſii. not.* 118. *Benedictus Carpzov. qu.* 60. *num.* 41. *par.* 2. *Farinac. q.* 64. *num.* 238. *&* 239. ubi teſtatur quod in judicio criminali teſtes ſingulares non probant adulterium, ſtuprum ſive alium coitum; *Simanc. in tract. de hæreticis tit.* 64. *Muſcatell. de cogn. & prob. delicti rubr. de privil. ſtupri, & adulterii num.* 11. *&* 12. ſed ſolum in Judicio civili, ut puta quando agitur de privando mulierem de dote, de repulſando teſtem, vel quando agitur de probando inhoneſtatem fœminæ in genere, ut evitetur ſtupri pœna, ſecus quando agitur de probando tale delicto in ſpecie de quo inquiritur, ut puniatur. Tertium, quia non tenebatur ad matrimonium, quia diſparis erat conditionis, quo caſu cum vir ſit fœmina dignior injuria, ſeu fœminæ damnum non tanti exiſtimatur, & deflorator conſtituendo dotem integre damnum reddit, & etiam quia puella præſumere debebat promiſſionem nubendi a digniori ſibi factam non eſſe veram, ſed fictam, proinde decepta non videtur; ſed potius ſe finxiſſe deceptam, juxta *Rev. P. Stephanum Fagundez in 6. Præcepto Decalogi lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 23. Carolus Trifone J. U. D. almi

Col-

Collegii Neapolitani Medici filius, & dives, puella non in tali conditione erat.

Nihilominus Domini Conſiliarii de Aula, quia in numero quatuor fuerunt in pari voto, tantum circa tempus exilii, duo enim condemnationem moderati fuere ad triennium, attenta longa carceratione duorum annorum, quam paſſus fuerat, quæ etiam continet pænam, *l. omnes* 23. *Cod. de pænis*, qui *text.* licet loquatur in exilio extenditur ad relegationem, & deportationem, quæ ſub hoc verbo comprehenduntur juxta *text. in l. auxilium* 5. *ff. de interdictis, & releg. l.* 2. *de publicis Judiciis*, & de re in crimine non atrociori etiam in infligenda pœna ratio habenda eſt, ut ex *Gram. deciſ.* 16. *in fin.* & ex *Odofredo*, *Cino*, *Angelo*, *Alberico in d. l. omnes*, & ex *Tiraquell. de pœnis temperandis cauſa*-41 probat *Dom. Reg. Capyc. Latro deciſ.* 177. *num.* 26. *lib.* 2. & ex eodem in omni pœna: in hac cauſa in S. C. abſtinui me a ſuffragio, quia votum præſtiti in M. C. ubi ad deducta per Mag. Advocatum ita reſpondebam. Ad Primum, quod *lex Julia* ſtupratoribus honeſtis ſcilicet nobilibus publicationem dimidiæ partis bonorum irrogavit, & eum dicta pœna, quoque relegatio intelligi debet, quia humilibus, ſcilicet ignobilibus eum relegatione corporalem coercitionem impoſuit, quæ cum nobilibus non ſit proportionata in ejus locum ſupra dictam pœnam pecuniariam irrogavit, alioquin d. lex æquabilitatem non contineret, ut quoque *in* 2. *par. Decretorum cap.* 2. Doctorum auctoritate probavit. Secundo, quatenus ſupra dicta interpretatio non ſubſtineret, quod prædicta pœna a *l. Julia* reperitur impoſita pro ſtupro voluntario, ſed pro ſtupro ſtupratoris importunitate, & matrimonii promiſſione perpetrato, quod violento comparatur, ut ex *l. unica Cod. de raptu virgin.* propter deceptionem, & malitiam, quam leges abhorrent, exacerbanda eſt. Tertio, quod pænam quam Doctores ex nunciato *cap.* 1. & 2. colligunt, & in ſtupratoris arbitrio reliquerunt, nempe dotandi, vel nubendi, quæ in foro ſæculari etiam uſu recepta eſt, tanquam Reipublicæ utilis, cum mulier dote legitimum virum habere poſſit, procedit etiam in primo caſu, in ſecundo vero caſu, quando ſtuprum præcedente matrimonii promiſſione eſt commiſſum procedit alia Doctorum ſententia, quæ eſt, quod ſtuprator, & matrimonii promiſſor valido medio ad illud contrahendum cogatur, & loquuntur DD. de præciſa coactione, quæ animum conturbat, & mærorem afficiens ad id efficax eſſe poteſt, & probatur primo ex *text. in l.* 1. *ff. de pactis* ubi *Juriſconſultus*, inquit: *Hujus edicti æquitas naturalis eſt: quid enim tam congruum fidei humanæ, quam ea ſervare, quæ inter eos placuerunt*; Vir mulieri matrimonium promiſit, mulier viro matrimonii contemplatione corpus ſuum dedit, juſtum eſt igitur, ut ad ſervandam concordiam cogatur; Secundo, ex *Tex. in c. quod ſemel de reg. Juris*, *Quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt. Et in cap. mutare eod. tit. Mutare conſilium, quis non poteſt in alterius detrimentum*. Vir igitur voluntatem non poteſt mutare, & pro matrimonio promiſſo dotem mulieri dare: detrimentum enim a muliere paſſum dote non compenſatur, longe quidem diſtat exiſtimatio a pecunia, exiſtimatio ſemel perdita iterum ſicut pecunia minime acquiritur. Tertio, per *Tex. in cap.* 2. *de adulteriis*, ponderando illa verba: *Aut ſi renuendam putaverit, corporaliter caſtigatus, excommunicataſque in Monaſterio retrudatur*, juncta *gloſſa ibi*. Quarto comprobatur plurimorum Doctorum authoritate, & Sac. Rot. Romanæ Deciſionibus, ut late videre eſt *in* 2. *par. Decretorum cap.* 1. *a num.* 6. & *cap.* 2.

Ad ſecundum reſpondebam: Primo, quod *Joann. Andreas*, & *Abb. Panormitan.* firmiter tenent, *cap. præterea* non ſolum loqui, prout *Gloſ.* intelligit, nempe quod conjecturæ admittuntur, quando tractatur de probanda copula ad impediendum matrimonium, vel ad probandam adulterii exceptionem, vel quoad totum, ſed etiam quando tractatur de ſeparando matrimonio, id quod non eſt modici præjudicii, ut *Joan. Andr. in d. cap. num.* 11. *verſ. Tu autem ſecure teneas*, & *Abb. ibid. num.* 5.

Secundo, quia ratio obquam citata Jura Canonica in narratis caſibus violentas admittunt conjecturas eſt, quia adulterii crimen abdite committitur & rariſſime directo probatur, qua ratione attenta leges juſtitiæ cultrices in judicio criminali in dicto crimine, & in omni alio, quod ſui natura clam committitur, ne impunitum remaneat cum Reipublicæ detrimento, illas quoque admittit, ut *d. l. non omnes* 5. §. *a barbaris ff. de re milit. l.* 2. *C. quorum appell. non recipiuntur*; *l. indicia C. rei vend. cap.* 1. *de homicid. in* 6. aliaque jura, quibus probatur, quod non ſolum ex teſtibus, ſed ex conjecturis, & argumentis etiam clare veritas colligi poteſt, quod comprobatur doctrina Divi Thomæ *lib.* 1. *contra gentes cap.* 5. ubi inquit: *Non omnis veritatis manifeſtandæ modus eſt idem, diſciplinati autem hominis eſt, tantum de unoquoque fidem capere quantum rei natura permittit*, hæc in re probant præcitati Doctores, & ex *Menochio caſu* 116. & *præſ.* 41. *Maſcard. concluſ.* 57. *Farinac. q.* 55. *Myaſiagerio reſp.* 1. & *Dom. Reg. Valenzuola in Aureo conſil.* 28. probat *D. Emanuel Gonzalez in commentar. cit. cap. præterea.*

Conjecturæ vero, & argumenta juxta eorum qualitatem, & pondus, ſi multum, aut minus urgent ad delicti pœnam ordinariam valent, aut ad exilium, aut ad pænam pecuniariam, prout diſciplinato Judici videbitur; ego autem contra de ſtupro inculpatum, & concludentem exiſtimo probationem, amores probantur, ſi converſatio interfuit, ſi occaſio ad ſtuprum congrua demonſtratur, ſi alterius hominis mulier amore minime capta fuit, ſi querelæ, ſordes cauſa non eſt; cum narratæ probationi alia valde urgens conſentiat, nempe libidinis ſomes, qui marem, & fœminam ad conjugium impellit.

Ad Tertium, ultra adducta, & ponderata in ſecunda parte decretorum *cap.* 2. *num. quinquageſimo nono*, facto ſereniſſimi Regis Manfredi Reſpondebam: Rege enim in Civitatem Baroli manente Eques Emilius de Amoliſio Regis Cubicularius pulcherrimam puellam Civem nocte defloravit, Infraganti a Patre, & puellæ Fratribus detentus, & Juſtitiarii ordine in carcere detruſus, Quamquam dotem unciarum auri quatuorcentum puellæ obtuliſſet, tamen omnino voluit Rex, ut matrimonium contraxiſſet, quo ſequuto ita illi loquutus fuit *non erat conveniens, o Eques, ut puella bonam ſortem amitteret, quam ei Deus pulchritudine dederat: fœminæ ſolam pro ſobole procreandâ creatæ ſunt, & filii amoris aliis ſagaciores ſunt eorumque pulcherrimi; nunc Emilius eſt ita bonus eques, prout antea erat*, atque illi terram Alberonæ ſitam in Provincia Capitanatæ dedit: matrimonium fuit celebratum cum gaudio, propter quod mulierum & Populi Benevolentiam Rex aquiſivit, ut videre eſt in Hiſtoria, ſeu vita dicti Sereniſſimi Regis Manfredi: hæc tandem paritas non fuit dirempta, quia inquiſiti mors prævenit, & omnia ſolvit.

LEONARDI
RICCII
OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA
RESOLUT. XXXIX.

Stuprans Virginem qua pœna punitur, & promiſſio de contrahendo matrimonin an præſumptive probari poſſit.

SUMMARIUM.

1 *Quid ſit ſtuprum.*
2 *Quomodo probetur ſtuprum in genere.*
3 *Commiſſa cognitione ſtupri obſtetricibus, ſi fuerint diſcordes, quid faciendum.*
4 *An poſſit ſtuprum vi factum puniri ſine querela, & ſtuprum ſine vi ad cujus querelam punitur remiſſive.*
- *Privilegia probationum in hoc crimine.*

1 STuprum eſt inordinatus concubitus, quo virginalis integritas corrumpitur *cap. lex. illa 26. qu. 1. Vivius dec. 299. nu. 2.*

2 Stuprum in genere probatur, ſicuti eſt praxis, per obſtetrices, de quorum depoſitionis forma vide *Angel. de delictis par. 1. cap. 124. nu. 7.* quamdiffiicillimum ſit cognoſcere integra ſit necne mulier, de quo vide *reſolut. 2. Domini Auctoris* poſt praxim civilem, & *Cujac. ad tit. 15. decret. de frigid. & maleſ. c. pen.* teſtatur decepiſſe obſtetrices majores noſtros, nullum enim eſt hymen ſive ſeptum, ſive membrana, attactu dicunt dijudicare de virginitate. *Sed* inquit, *non etiam temere credi oportet obſtetricibus; ſi qua quæratur, Virgo ſit nec ne, quod tumen deprehendi poſſe dicunt, & plerique omnes credunt ex aſpectu, & attactu hymenis, quaſi integra, hymen argumentum ſit virginitatis diſrupta autem muliebritatis, quæ opinio facit, ut hujus rei inveſtigandæ cauſa vulgo auctore judice obſtetrices adhibeantur, & conſulantur cap. ult. infra hoc tit. cap. pen. & cap. ult. ſup. de probat. quamquam earum oculi ſæpe manuſque fallantur, ut ex Cypriano ſcriptum in d. cap. pen. & can. aliqua 27. quæſt. 1. ſed ſi nulla eſt hymen, nulla membrana, nulla ſepes, quæ virginali prætendatur, ut Oribaſius ſcrit, & hodie medici atque etiam Judices non pauci verum eſſe comprehenderunt decipere hac in re obſtetrices majores noſtros, quibus perſuaſerunt de eo quoque ſe ex aſpectu, & tactu hymenis quæ nulla eſt aut fuit nunquam, judicare poſſe, virgo aliqua ſit necne. Adde quod Ambroſius ſcribit epiſt. 94. &c.* idem dixerat ad *cap. 4. de probat.*

3 Verum commiſſa obſtetricibus cognitione, ſi una dixerit puellam virginem, alia corruptam, creditur potius dicenti integram, & virginem, niſi aliæ erunt obſtetrices, quæ de veritate cognoſcant *de Angel. loc. cit.*

4 Stuprum vi factum an poſſit ſine querela puniri a Judice, & quid in ſtupro ſine vi, & ad cujus querelam, vide ibi per eum, ubi multa alia, & præſertim an continuatio inducat tacite concubinatum, vel non, & an emendet vim commiſſam in ſtupro, ita ut eximatur a pœna violentiæ, & an blanditiæ inducant vim, & ſimilia, ut videre eſt per eum.

De privilegiis probationum in hoc crimine habes hic apud Auctorem, & alibi per eundem.

RESOLUTIONIS XL.
ARGUMENTUM.

Furtum modicum in Civitate, aut Suburbiis commiſſum, num ultimo ſupplicio puniatur? ad interpretationum *Reg. Prag. I. de furt.*

SUMMARIUM.

1 *Aggreſſores nocturni in Civitate, & Suburbiis puniuntur pœna mortis, quamvis furtum ſit minimum.*
2 Pragmatic. 1. de furt. *eſt in viridi obſervantia, Sed de quibus furibus loquatur, & 3.*
3 *Aggreſſor quis ſit.*
4 *Latro publicus dicatur.*
5 *Animus, & non rerum valor attenditur in furto.*

QUidam pauper cum noctu maneret in taberna, audito campanello, quo Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento debitum præſtamus obſequium, abiit ajendo, nunc eſt tempus furandi faculam ceream, prout in effectu cuidam famulo domum redeunte poſt debitum obſequium, faculam valoris carulenorum ſeptem circiter furatus fuit, & illico captus, ſponte confeſſus, per M. C. fuit morti traditus vigore *Reg. Pragm. 1. de furtis*, qua Manticularii nocturni pallia furantes, ſive alia iter
1 agentibus in plateis Civitatis, & Suburbiorum morte plectuntur, tanquam veri latrones, & viarum graſſatores, nulla ratione habita de rerum valore, ibi: *Comandamo, che niuna perſona ardiſca di aſſaltare alcuno per rubbare cappe, ne coſa alcuna dal potere di quelli, che di notte vanno per le ſtrade di queſta Città, e Borghi ſotto pena della vita, e comandamo alla Gran Corte, che lo debba eſegnire, e proceda, e tutti detti derubatori, come veri derubatori diſtrade, e graſſatori, e li puniſca con ultimo ſupplicio, non avendo alcuno riguardo al valore delle robbe rubate, &c.*

2 Quæ Pragmatica eſt in obſervantia, ut teſtatur *Reg. Sanfel. deciſ. 40.* ibi: *Verum intus Civitatem, & Suburbia de nocte aggredientes Viatores furandi cauſa, quamvis minimum ſit furtum, ultimo ſupplicio puniuntur, ut diſponit Reg. Pragm. de furtis, ubi Reg. Rovit., & pluribus obſervatum, & noviſſime ſub die 25. Junii 1625. per M. C. in Collaterali Conſilio fuit ad furcas condemnatus in loco delicti Antonius, qui aggreſſus fuit cum aliis in platea publica intus Civitatem, & duos carolenos tunquam focius furti tam in prima inſtantia, quam in cauſa reclamationis, facta relatione in Collaterali Conſilio accedentibus votis Dominorum Regentium.*

Nihilominus juſtitia hæc nimis rigoroſa fuit viſa Populo Neapolitano: cum in proceſſionibus, quæ fiunt in majori Hebdomada paſſim furta facularum cerearum committuntur, & attenta furum induſtria quaſi per locum immulcta remanent, eoque magis quia fur iſte nulla alio crimine erat notatus; item quod ultimum ſupplicium nunquam fuit practicatum contra committentem furta in via publica ſine armis: cum derobatus derobatori re-
3 ſiſtere æque poſſit, & Regia Pragmatica loquatur contra eos, qui præmeditato viatores aggrediuntur, ut in proemio: *Che l. aſſaltano*, & in fine
4 *niuno ardiſca aſſaltare*, aggredi enim, ut ex *l. quo naufragio, ff. de incendio, ruina, & naufragio*, eſt cum vi, quæ proprie dicitur de publica, quæ eſt manu armata: cum arma quam magis aptiora ſint ad necem, tam magis audaciores reddant aggreſſores, & quod Regia Pragmatica committentes furta

5 in pla-

5 in plateis Civitatis æquiparet latronibus, iſti dicuntur, qui in via, ſeu in mari manu armata viatores aggrediuntur, ut notat *Decianus lib. 9. tit. de la-*
6 *tron. & privatis cap. 29. numer.* 4. Ibidem quia ſi animus, & non rerum valor erat attendendus, quia ſi fur plus reperiſſet, plus rapuiſſet, animus iſtius pauperis non fuit, niſi faculam furari, quod exemplum a *R. Sanf.* adducunt, cum crimen illud a pluribus, & armata manu fuiſſe commiſſum apparebat, & conſiderabatur, quod faculam rapuerat non armatus a famulo enſe armato: hinc ultimum ſupplicium minime eſt exequendum, ac juſtitia a populo non eſt bene recepta, alioquin non tranſit ad exemplum. In præſentiarum tu dicas, quod fuit ad exemplum, ne in poſterum auderent obſequium Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento debitum perturbare. Attamen melius erat miſericordiam Domini imitari, qui uti Judex adulteram non condemnavit, & in Cruce pro offenſoribus oravit, ſi Deus benignus eſt, ut quid Sacerdos ejus auſterus? melius eſt propter miſericordiam rationem reddare, quam propter crudelitatem *cap. allegat. cauſa 26. quæſt. 7.* non enim ſemper rigida mortis pœna eſt exequenda, maxime ſi de Jure Divino, & Com. non reperitur determinata, quia humanum eſt peccare, & exiguo tempore nullus erit, eſt ergo lenitas cum ſeveritate miſcenda *cap. diſciplina 9. & cap. omnis diſtinct.* 45. quando quidem ſummus rigor, ſummum Jus pro ſumma injuſtitia quoque habetur, ideo remittendum & aliquantulum de ſeveritate, cum male accipi a populo ſumma juſtitia poſſit.

LEONARDI

RICCII

OBSERVATIO

Una cum Additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLUT. XL.

Furtum modicum in Civitate *Prag.* 1. *de furtis.*

SUMMARIUM.

1 Pragm. 1. de furtis *explicatur.*
2 *Quid ſit furtum.*
3 *Fur clancularius, latro, ſapientes Pirata, & alii differunt inter ſe.*

1 Dominus Auctor belliſſime diſputat pro intellectu *pragm. 1. de furtis*, qui utinam ſtetipſiſſet talia ante, forſan miſerrimus ille, de quo agitur hic, quique cereum furatus erat, non fuiſſet mortuus.

1 Furtum eſt contrectatio rei alienæ mobilis fraudoloſe, & corporalis invito domino lucri faciendi gratia, vel ipſius rei, vel uſus etiam ejus, vel poſſeſſionis. *l. 1. in fine de furtis.*

3 Differunt autem inter ſe fur, clancularius, & latro, & qui vim, & qui rapinam exercet, & Piratæ, & Abactores, & plagiarii, de quibus apud *De Angelis, & ff. tit. de plagiar.*

RESOLUTIONIS ULTIMÆ

ARGUMENTUM

I. An procedi poſſit contra mandantem non conſtito de mandatario, ſcilicet non liquidata perſona per nomen, & cognomen, qua percutit.

II. An mandatarius ab ordinaria pœna ſit excuſandus, ſi mandans ob aliquam cauſam excuſetur.

III. An ſtatutum contra facientem locum habeat contra mandantem.

IV. An qui ratum habuit crimen, quod ſuo nomine fuit patratum, ordinaria dicti criminis pœna plectendus ſit, &

V. Mandatum quando cenſeatur inductum, & an pro mandato præſumptio, ſive implicite inducto eadem pœna ordinaria ſit practicanda, & quomodo probatur.

SUMMARIUM

1 *Mandatario non liquidato contra mandantem procedi nequit.*
2 *Accuſatio in Adulterio, quæ continere debet, & expenditur* tex. in l. libellorum, ff. de accuſationibus, ac tex. in l. licet gratis, §. poſſumus, ff. Nautæ, Caup. & Stabularii.
3 *Mandatario non liquidato vagaretur inquiſitio, & expenditur* text. in l. Prætor edixit, ff. de injuriis, & famoſis libellis.
4 *Mandatario non liquidato, contra Mandantem non eſt procedendum, & de ratione* ab Hyppolit. de Marſil. *adducta.*
5 *Mandatarius cauſam propriam habens, & ſi alias eſſet facturus, mandans de mandato non tenetur.*
6 Tex. in l. ſi is, qui rem, §. ſi tum Titius, ff. de furtis, *ponderatur ab Auctore circa mandati materiam.*
7 *Mandatario non cognito, quare contra mandantem procedi nequit, rationes per Auctorem ponderantur*, & num. 8.
9 *Incertitudo a Jure deteſtatur, & impotentiam procedendi infert.*
10 *Plures homicidium in rixa committentes, ſi ignoratur, a quo vulnus mortale fuerit illatum, omnes a pœna legis Corneliæ liberantur.*
11 *Diligentia, quæ in mandati verificatione ſunt adhibendæ, & nonnulla per Auctorem expleta in facti contingentia*, & nu. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. & 20.
21 *Mandatario non liquidato etiam procedi poteſt contra mandantem, ſecundum alteram opinionem.*
22 Gloſſa in cap. libellorum affert, & Text. in cap. 25. q. 1. *ponderatur.*
23 *Nomen occiſi non eſt neceſſe, at per nomen, & cognomen liquidetur.*
24 Gloſ. in d. cap. libellorum *interpretatur per Auctorem.*
25 *Praxis procedendi contra præſentem delinquentem, quando teſtes ignorant nomen ejus, & cognomen, ſive contra abſentem.*
26 Text. in l. licet gratis §. poſſumus ff. Nautæ, Cauponæ, & Stabularii *declaratur.*
27 *Mandans non obligatur accesſorie propter delictum a Mandatario patratum, ſed principaliter.*
28 *Mandans ficte, & interpretative delinquere videtur, Mandatarius autem vere delinquens eſt.*
29 *Mandatario etiam non cognito, contra Mandantem procedendum eſt, & de vera ratione.*
30 Farinacii *diſtinctio circa procedendi modum in qu. 3. quando perſona mandatarii non eſt liquidata refertur, & ab Auctore improbatur.*
31 *Deciſio Regii Collateralis Conſilii, quod ſit procedendum contra Mandantem, etiam non liquidata Mandatarii perſona adducitur in caſu ab Auctore relata.*

Dom-

Dom. Reg. Januarius de Andrea laudatur ibidem.

32 Mandatarius ab ordinaria pæna aa ſit excuſandus, ſi maadans ab ea excuſetur, adducuntur teat. in l. non ſolum §. ſi mandatu meo ff. de injuriis, & teat. in l. non ideo minus C. de accuſationibus.

33 Maadans, & Mandatarius ſunt correlutivi, ideoque eadem pæua puniendi ſunt.

34 Text. in l. denunciaſſe §. finali ff. ad l. Jul. de Adulter. ad propoſitum; quod ſi mandans excuſatur, Mandatarius quoque excuſandus eſt.

35 Mandanti quod licitum eſt, quoque Mandaturio erit.

36 Mandaas ſi ab ordinuriu pæaa exeuſetur, Mandatariut excuſuri debet, ut diſſonum evitetur.

37 Mandaat ſi attenta cauſa excuſatur a pæna ordinaria, Mandatariut hac exruſatione dignut non eſt.

38 Regula, nempe, quod licitum eſt Mandanti, & quoque Mandatario, declaratur per Auctorem numer. 40.

39 Factum, quod accidit Medico Sereniſſimi Regii Ferdinandi Primi, mandaati interfici uxorem refertur.

41 Doctriaa Dom. Didaei Covarr. circa regulam quod occiſio uni permiſſa poſſit alteri demandari, expenditur.

42 Text. in l. ſervus ſi heredi 34. ff. de ſtatu liberis ponderantur circa id, quod uai eſt permiſſum, alteri demandari poteſt, ac teat. in l. ſugitivus 19. ff. de ſolutionibus ibidem.

43 Opiaio, quod Maadaturius non ſit excuſandus a pænu ordinuria Criminis, quamvis mandans aliqua de cauſa excuſetur, eſt Reipublica ſavorabilis, at ponderat Auctor, qui militatur n. 44.

45 Stututum loquens contra ſacientem, locum habet contra Maadantem, & communiter teneat DD. ubi pæaa determiaata eſt a jure commuai, ubi vero impoait pœnam, aut propter qualitatem auget, cum diſtinctione loquuntur n. 46.

47 Cauſu ſemper iatuenda eſt, & effectus u cauſu regulatur.

48 Mundans tenetur delicto, & ejus qualituti ſi delicto iaharet, ſecus ſi perſoau.

49 Statutum an comprehendat mandantem, DD. diſtinguunt, an loquatur in rem, aut in perſonam, aut verbit generalibut, & communibut, aut non.

50 Statutum ſtricte intelligi debet, non extendeadum de uno ad alium caſum au. 51. etiam ſi eadem conſideratur ratio n. 52.

53 Conſtitutio Regai ſi aliquis, titulo de percuſſione illicita ad maadantem noa extenditur.

54 Puna pro vulnere illata eſt Judiri arbitruria, & quaadoque practicutur pæna a Statuto impoſita contra arma deferentem, ſi major eſt ea, qua pro vulaere illato imponitur.

55 Pragmatica contra deliaquentet urmis igneis mandantem aon comprehendunt, ac de ratione ibidem.

56 Prugmatira 5. de ictu Scopictæ, & 32. de Armis referuntur a. 58.

57 Statuto ſi locus eſt interpretationi, hac facienda eſt, ut miaus ladut jus commune.

59 Auxiliator, qui non eſt cauſa delicti, jure pœna ordinaria plecti non poteſt, qua opinio uti æquuamplectitur per Auctorem ibidem.

60 Pragmaticu 5. de ictu Scopictæ, & 32. de Armis comprehenduat ſolum armis igneis aſſiſtentes.

Dom. Philippus Campana, Fiſci Patronus Provinciæ Salerni laudatur, ibidem.

61 Deciſio Thori in verbo mandans, qua mandans non comprebeaditur ia diſpoſitione Regiarum Pragmaticurum titulo de ictu Scoppictæ, & de Armis per Auctorem ponderatur.

62 Opinio, quod Statutum contrafacientem amplectitur mandaatem ultra rationes per DD. adductas, alia per Auctorem comprobatur.

63 Sapplicia exacerbautur, ubi frequentia ſunt delicta.

64 Puna exuſperatur ob circumſtantiam delicti.

65 Judex ex circumſtantiis augere pænam, & minuere valet, quæ ſenteatia uti vera per Auctorem quampluribus comprobatur auctoritatibus, ibidem.

66 Statutum augens pænam ſi rationem non excedit, rigoroſum ſive odioſum non dicitur, ſed ſavorabile.

67 Stututa Ferruriu loquentia in perſonam cenſentur ſcripta in rem.

68 Pragmatica de ictu Scoppictæ, & de Armis, quia aoa exorbitaat u jure communi, odioſæ non ſunt exiſtimandæ.

69 Maadaas comprehenditur ſub ſtatuto contra facientem promulgato per rationem ab Auctore ponderatam.

70 Ratihabitio mandato æquiparatur, id circo ſecundum unam opinionem, ratum habens crimen, ordinaria pæna plectendus eſt.

Text. in capitulo ratihabitionem de regulis juris in 6. adducitur ibidem.

72 Teat. in l. cum deceni, §. ſi fidejuſſor ff. de ſolutionib. & liberationib. ac Teat. in l. Prætor ait §. ſed etſi ff. de vi, & vi armata circa ratihabitioaem expenduatur au. 72.

73 Ratum habens, quod ordiaaria puna ſit plectendus, adducitur. Teat. in cap. cum quis de ſentent. excommun.

74 Ratum habens tenetur ad damni reſtitutionem, & incurrit ia irregularitutem ſecuadum unam opinionem.

75 Ratum habens, quod ordinaria pænu plectendus ſit, quamplures per Auctorem DD. authoritates afferuatur, atque poaderationes.

76 Ratum habeas ſecundum alteram opinionem, prout verius exiſtimat Auctor, ordinaria pænu plectendus non eſt.

Capitali pæna locus non eſt, niſi cum appenſamenta crimen, & pracedente tractutu perpetratum ſit ibidem.

77 Ratum habens non eſt vera cauſu, & efficiens delicti patrati.

78 Ratam habens ardinaria pæna plectendus non eſt, quia in eo vera culpa non conſideratur.

79 Ratum habens ſecundum alteram opinionem ad damnò reſtitutionem aoa tenetur, neque ia irregularitatem incurrit.

80 Text. in cap. ratihabitionem de regul. jur. in 6. interpretatar.

81 Text. in l. cum decem §. ſi fidejuſſor ff. de ſolut. in delictis noa loquitur.

82 Text. in l. Prætor ait, §. ſed etſi, ac teat. in l. Prætor ait §. hoc interdictum, ff. de novi operis nunciatione per Auctorem iaterpretantur, ut locum aon habeant pro puna ordiaaria coatra ratum habentem.

83 Vim inferens cum armis lege Julia de vi publicu tenetur, & relegatione, vim vero inferens ſine armis lege Julia de vi privatu, & in pænam bonorum publicationem incurrit.

84 Teat. in cap. ſi quis de ſentent. excommunic. pro ratihabitione inductus, tripliciter interpretutur.

85 Ratum habens, quod ab ordinaria pæna excaſetur, DD. authoritates, & ponderationes per Auctorem afferuntur.

86 Ratum habent, ut de rato teneatur, duo ſant neceſſaria.

87 Ratihabitionem qua verba inducant, adducuaturſcripta per Farinac. q. 35. num. 9. ac aliu ponuntur per Auctorem.

88 Mandutum quocumque verbo inducitur.

89 Maadatum dupliciter inducitur, primo expreſſe, ſecundo implicite.

90 Tex. in cap. ex litteris de exceſſibus prælatorum, & ſubditorum circa mandatum implicite adducitur.

91 Bartoli exemplum circu mandatum implicite datum in l. ſi quis mihi bona §. Pater ff. de acquirenda hereditate refertur, & per Auctorem ponderatur, atque improbatur a. 96.

92 Iaquiſitus de mandato implicite inducto pæaa ordinaria puniri nequit, niſi de ejus voluntate aliunde conſtat eam cum eventu fuiſſe conformem.

93 Regula ponitur, qua Judex voluntatem inquiſiti deman-

mandato impliete inducto eum fuiſſe, cum eventu conformem arguere valent.

94 *Gaudium, & lætitia mandantis voluntatem declarant in mandato præſtito.*

95 *Ratihabitione declarantur verba dubia circa mandatum.*

96 *Mandatum conjecturis probatur.*

97 *Mandatum connumeratur inter crimina, quæ eorum natura occulte fiunt.*

98 *Indicia, quæ a jure non reſpuuntur non minoris probationis ſunt quam inſtrumenta continent fidem.*

99 *Indicia, ſi multa ſunt in eorum genere concludenter probata, ſi urgentia, & non levia ſunt juxta auctoris monitum, etiam ad pœnam ordinariam ſufficiunt.*

100 *Indicium, mutus quidem teſtis, ſed omnibus vocem habentibus potentior eſt.*

SCriptum in Sacra Pagina reperitur, *nihil occultum, quod non manifeſtatur*, hinc licet ſtudeat homo omni conatu occulte committere crimen & uti ſæpius alteri mandando, quod tamen Sole juſtitiæ oriente commiſſum, detectum remanet, legitur enim *peccatum meum contra me eſt ſemper*. Quæ autem circa mandati materiam doctores in controverſiam poſuere, & eorum quæ ſententiæ uti magis veritatem attingentes, amplecti debent, & ſequendæ, pro bono publico hic mihi adnotare placuit in dubiis ſupradictis.

In hoc primo dubio bipartitæ ſunt Doctorum
ſententiæ, ut videre eſt penes *Hyppolit. de Marſil.*
conſ. 94. Marcum Antonium Nutta conſ. 422. &
1 *Proſperum Farinac. cæteros colligentem in praxi*
tit. de inquiſitione q. 3. qui negant, fundantur pri-
mo *in text. in l. libellorum 3. ff. de accuſat.* ubi de
principali reo liquere debet, ibi *Lucius Titius profeſ-*
ſus eſt ſe mediam leg. Julia ream deferre, quod dicat,
eum cum Cajo, Sejo in Civitate illa, Domo illius,
menſe illo, Conſulibus illis adulterium commiſiſſe,
utique enim, & locus deſignandus eſt, in quo adul-
2 *terium commiſſum eſt, & perſona, cum qua admiſ-*
ſum dicitur, & Menſis, & concordat tex. in. l. licet
gratis 6. §. poſſumus ff. Nautæ, caupona, & ſtabu-
larii, ibi: *ut certi hominis factum arguamus*; in hac
enim ſpecie conſtito de mandatario, inquiſitus de
mandato probare poteſt, ei mandatum non dediſſe,
imo eum ſui eſſe inimicum, quod homicidium per
mandatarium non fuit ſecutum, ſed per alium cum
tali tempore a loco is abeſſet; cæterum non liqui-
3 dato mandatario inquiſitio vagaretur, & inquiſito
de mandato defenſiones auferrentur contra *tex. in*
l. Prætor edixit ff. de injuriis, & famoſis libellis,
ibi: *quia qui famoſam actionem intendit, non de-*
bet vagari cum diſcrimine alienæ exiſtimationis, ſed
deſignare certum, & ſpecialiter dicere quam te inju-
riam paſſum contendit, & ibi Gloſ. in lit. C. deſigna-
re certum ſcilicet hominem, injuriam inferentem,
hinc Hyppolit. in cit. conſ. num. 12. 13. & 14. inquit,
cum non appareat quoquo modo de principali delin-
quente, neſcio videre, nec cogitare quomodo ſit poſ-
4 *ſibile procedere contra aliquem, tanquam contra*
mandantem, id quod habet rationem naturalem in
ſe, nam ſi mandans eſſet præſens, & Judex vellet,
ut is reſponderet, an dedit mandatum ad occiden-
dum, vel vulnerandum N. N. eſſet neceſſe, quod
exprimeret nomen, & perſonam illius, cui manda-
tum dedit, alias tanquam interrogationi incertæ,
& ambiguæ non teneretur reſpondere, ut multorum
5 *Doctorum authoritate probat*: aliamque ego exco-
gito rationem, nempe quod mandatarius poteſt
habere cauſam propriam, & quod ſine mandato
etiam erat occiſurus, quo caſu mandans ex delicto
non tenetur propter mandatum, *ut in cap. ſicut*
dignum, §. qui vero extra de homicidio, Gloſſ. in
l. ſæpe, §. item dubitatum verſ. condigni ff. de verbor.
ſignificat. Gloſ. in l. non ſolum §. ſi mandato in ver-
bo nolenti ff. de injuriis in ſua ultima opinione, &
late *Decian. lib. 9. cap. 36. num. 14.* imo juſtam
habere cauſam, quo caſu non tenetur, *confert*
tex. in l. ſi is qui rem §. ſi tu Titium ff. de furtis;
6 ubi habetur, quod ſi commendaſti mihi Titium
dicendo, quod erat idoneus, & quod ſecure pote-
ram ei mutuare, & ego ignorans, qui ſit Titius,
mutuavi eidem alii, puta Sejo pauperi, quem
dixiſti vocari Titius, & ipſe Sejus in hac fraude
fuit, dicitur, quod furtum facis, & teneris furti,
& etiam ipſe Sejus, ſecus ſi Sejus hoc ignorat,
nam hoc caſu tu non teneris furti, ſed actione in
7 factum. igitur, ſicuti in hoc caſu, primo cognoſci
debet de delicto Seji, qui recepit pecuniam, ſi is
in fraude fuit, vel ne, ita in noſtra ſpecie, ſi man-
datarius habuerit cauſam propriam, ut ſupra
ponderavi, quæ cognitio utique fieri nequit, non
conſtito de mandatario deliquente: atque aliam,
nempe ſi interfectus duos haberet inimicos, &
æque ab uno, & æque ab altero interfici poſſet,
quia non impar cauſa, & potentia in altero con-
ſiderari potuiſſet; hinc eruditus *Caſonus tract. de*
cauſis tit. 4. num. 4. inquit, *concluditur, quod ſi*
Petrus probabit alium æque potuiſſe occidere, non
torquendus alter ſit, ut animadvertit Cicero lib. 2.
tit. 2. de inventione, qua defenſione uſus eſt pro
Murena, & Roſcio; ut ergo procedi poſſit contra
mandantem, neceſſe eſt, ut primo conſtet de
principali mandatario delinquente, ut eo cogni-
to cognoſcatur, cujus ſit famulus, cujuſve fa-
8 ctionis, ut certa contra Titium formetur inquiſi-
tio: nec condemnanda eſt ponderatio, quæ ab ex-
perientia eſt deſumpta, ſcilicet ſi ignoratur a quo
patratum ſit homicidium, regula eſt, ut præſuma-
tur ab eo, qui potentiorem cauſam, & ulciſcendi
facultatem habet, & hæc regula etiam ſæpe fallit,
quia quamplures reperiuntur homines, qui in-
juriam levem reputant gravem, & ad eorum ani-
mum revocant; variæ ſiquidem ſint hominum
complexiones, alii enim mites cordis, aliique
crudeles: atque alia, ſcilicet, quia multæ ſunt
cauſæ, quæ ad maleficium inducunt etiam laten-
tes, & ignotæ, cum nemo reperiatur, qui metuat,
oderit, ſperet, & iraſcatur, proter quas delin-
quitur cauſas, ut notat idem *Eruditus Opitergiuus*
dicto capit. num. 4. & tract. 11. de indiciis cap. 1.
num. 18. ibi *ſed hæc opinio non placet, maxime*
quando offenſus habet alios inimicos, ac etiam quia
plures ſunt cauſæ, quæ inducunt homines ad maleficia
ultra inimicitias plane incertitudo deteſtatur a
jure, ut in *l. 1. inſtitution. de uſucapionibus*, &
9 in potentiam procedenti infert juxta *text. in l.*
ſcientiam §. ſi ſtramenta, ibi *ſi ſtramenta ardentia*
tranſilient, duo concurrerint, amboque ceciderint,
& alter flamma conſumptus ſit; nihil eo no-
mine agi poterit, ſi non intelligitur, uter ab utro
everſus ſit, confert Gloſ. in l. 1. §. cum arietes ff. ſi
quadrupes pauperiem feciſſe dicatur l. 5. ibi *ſed quid*
ſi non appareret, quis fuerit aggreſſus? Reſpondetur
neuter alteri tenetur, quæ eſt communiter recepta.
10 Hinc ſi plures in rixa homicidium commiſerunt,
& ignoratur, a quo vulnus mortale fuerit illa-
tum ratione incertitudinis, omnes a pœna legis
Corneliæ liberantur, quia ſanctius eſt nocentem
abſolvere quam innocentem condemnare *l. ab-*
ſentem ff. de pœnis l. Pomponium §. ſed de reivindicat.
Unde cum in Civitate Roſſani Provincia Calabriæ
Citra quidam Nobilis læthaliter vulneratus fuiſ-
ſet, & in Caupona Oppidi Sellia Provincia Cala-
briæ Ultra crudeliter Tabernarius, & Tabernaria
verberati, & inculparetur de mandato vir ex ma-
gnatibus Regni valde potens, pro capienda infor-
matione juſſu Domini Proregis Calabriam contu-
liſſem, prædicta ponderando pro verificatione ſe-
quentes egi diligentias.

Pro vulneribus informationem cœpi, qualiter
die vigeſima quinta Auguſti 1993. in Oppido San-
cti Demetrii, quo die celebratur feſtum Divi
11 Adriani in Monaſterio Reverendorum Patrum
Sancti Baſilii Græci ritus, & in eo concurrunt
convicini Populi Quidam Nobilis in contemptio-
nem devenit cum quodam Pagano cucumerum
venditore circa illorum pretium, & ille ne in
contemptione prædicta a Nobili offenderetur, no-
men Domini cujus erat Vaſſallus in clypeum op-
poſuit, hoc non obſtante baculo in capite ver-
beratus, & leviter vulneratus fuit, de quo facta
pla-

plures teſtes habui conteſtes, de viſu, tum in genere, tum in ſpecie. Die vero tertio Septembris, dum prædictus Nobilis manebat in Civitate Roſſani, & proprie in platea nuncupata (Santo Nico) a ſex hominibus elienigenis armatis fuit irrutus, quorum quatuor erga ejus perſonam arma ignea propugnaverunt, alii vero duo cum culteris eum in capite læt aliter vulneraverunt, & in brachio ſiniſtro, quo remanſit mancus, recepi depoſitionem vulnerati, qui Dominum ejus, quem ipſe prædicto die in feſto Divi Adriani percuſſit, ob prædictam cauſam inculpavit. Quatuor peritos examinavi, deponentes in genere de lethalibus vulneribus, ac cum brachium remanſiſſet læſum, procuravi armatos percuſſores ignotos liquidare, & hoc opus, hic labor fuit: tandem liquidavi eos
12 per plures teſtes de viſu per nomina, cognomina, ac Patriam uniuſcujuſque: examinavi quatuor teſtes deponentes, quod prædicti cum illo Nobili vulnerato nullam habuerunt rixam, neque cauſam, & qualites prædictus erat homo pacificus, & ſolum prædicto die cum enunciato Pagano rixam habuit, nec non, quod Paganus ille erat homo vilis, & impotens, itaut non poterat mittere ad
13 vulnerandum ſex homines armatos, inſuper quod prædicti armati inſerviebant ejus Domino, nec non quatuor alii teſtes, de diſceſſu dictorum armatorum, ac de receſſu ad locum, ubi commorabatur Dominus, & de viſu, quod ante diſceſ-
14 ſum, quam poſt receſſum illorum aderat in ſuo Caſtro; item recepi depoſitionem percuſſi a Nobile, qui depoſuit, quod veſpere diei, quo fuit percuſſus redeundo ad ſuam Patriam fuit a Do-
15 mino interrogatus de facto, quod ægre tulit, viginti quatuor teſtes tandem examinavi omnes fidei integros, decem in Civitate Roſſani, qui depoſuerunt prædictos ſex homines armatos vulneraviſſe Nobilem ob cauſam, quod ipſe percuſſerat cucumerorum venditorem de ordine & mandato
16 N. N. Domini prædicti venditoris, ſeptem in Oppido Sancti Demetrii, & alios ſeptem in loco, quo is Dominus inculpatus commorabatur. Pro verberibus informationem recepi qualiter in anno
17 1689. menſe Martii duo Vaſſalli prædicti N. N. pernoctaverunt in Caupona Selliæ cum eorum equis oleo oneratis, & quia Tabernarius pro expenſis cupiebat oleum, & nolebat pecuniam, & e contra viatores illi pecuniam, & non oleum dare intendebant, in rixam devenerunt, ob quam a Cuſtodibus Baronis in eadem Caupona exiſtentibus fuerunt ligati, & poſtea mane ſoluti abierunt, quod factum habui ab uxore Tabernarii, qui mortuus erat, & ab alio, qui etiam illa nocte aderat in Taberna; die vero octava Aprilis Veneris Sancti accesſerunt ad Tabernam Baricellus prædicti N. N. aliique decem armati cum uno ex duobus viatoribus, fuarunt a Cuſtodibus ligati, & acriter verberaverunt Tabernarium, ejuſque uxorem, quia Cuſtodes Baroniæ non aderant, ita quod Ruſtici illius loci ſupra Cutrum ad Terram Simeri duxerunt: duos examinavi peritos, qui de livoribus in eorum corpora, & de oſſium fractura depoſuerunt, ac Ruſticos illos, qui ad Simerim prænominatos duxerint, & quia notitiam habui, quod poſt facinus illa nocte percuſſores per Terram Cutri tranſierant, & quod cum duobus excubias fa-
18 cientibus in dicta Terra allocuti fuerant, procuravi illos examinare, qui depoſuerunt de eorum jactantia, quod dicta nocte Veneris Sancti de ordine, & mandato N. N. verberaverant Tabernarium, ejuſque uxorem ob prædictam cauſam, & quod illos in Taberna reliquerant exanimatos, qui etiam teſtes Baricellum, alioſque duos, ac viatorem illum per nomina, & cognomina liquidaverunt. Item plures recepi deponentes de
19 paupertate illorum viatorum, quod facultatem talem faciendi vultionem nequibant, & de conqueſtu, ac de injuria iis facta in Taberna, Domino facta ajebant, tandem nonnullos alios de fama publica, de mandato contra N. N. in convicinis locis, & quia inculpabatur etiam de morte Taber-
20 narii nonnullis peractis diligentiis cum reperiſſem illum eſſe mortuum, non ex cauſa verberum poſt Menſes, ſed ex alio morbo, & poſt acquiſitam ſanitatem non fuit mihi grave recipere teſtes de hac veritate conſiderando, quod juſtitia veritatis ſocia eſt inſeparabilis in hac informatione diu, noctuque per ſpatium quadraginta dierum elaboravi, cum meo maximo incommodo ob magnam nivis copiam: N. N. quia reperiebatur in Caſtro Novo detentus, fuit particula monitus per M. C., examinatus, verum cum obtinuerit remiſſionem Tabernariæ, & Nobilis vulneratus non inſteterit poſt nonnullos menſes mandato fuit excarceratus...

Qui vero affirmant, ſe fundant primo *in Gloſ. enun-*
21 *ciati capituli libellorum in verbo Cajo, Sejo lit. B.* recent quod accuſatio ſuſtinetur etiam, quod non liquet de Adultero per nomen, & cognomen ibi: *ideo nomen exprimitur, ut ſecundum qualitatem perſonæ puniatur magis, vel minus, ſed quid ſi igno-*
22 *retur, quæ ſit illa perſona? Videtur quod nihilominus ipſum accuſare poſſit, ut lib. 5. q. 1. cap. 2.* in quo habetur, quod ille, qui famoſum libellum in alterius injuriam ſcribit, ſi non apparet, moneri debet ut appareat, ſi vero celaverit ſe, excommunicari debet, ibi: *ſi vero quia latet, & quoniam neſcitur teneri ad diſciplinam, & ſupradicta Gloſ. a quampluribus approbatur Doctoribus, ut videre eſt penes Marc. Ant. Natta cit. conſ. a num. 6.* Secundo quia etiam per-
23 ſona occiſi non eſt neceſſe, ut liquidetur per nomen, & cognomen: verum meo judicio dicta Gloſſa intelligi debet tantum in principali delinquente: nam aut eſt præſens, ſcilicet carceratus,
24 & iſto caſu nihil refert, quod teſtes qui facto interfuerunt, ignorant nomen ejus, & cognomen; ſed ſatis eſt quod factum deponant, & in faciem jurent, ſi teſtes poſt factum ad alios actus extraneos non ſe divertant, quia tunc oportet, ut eum con-
25 frontent inter conſimiles, aut eſt abſens, & tunc ſi teſtes, qui interfuerunt delicto, deponunt, quod ſi viderent eum, recognoſcerent, nempe ex facie utique corporis ſtatura, capillatura, & veſtimento, eum ita deſignando, & iſto caſu relaxatur ordo, ut capiatur, & ut dicitur, mandatum de capiendo ad finem recognoſcendi captus poſtea per eoſdem teſtes eſt recognoſcendus in confrontatione poſitus inter conſimiles *juxta Praxim, de qua late dixi in cap. 9. decretor. a nu. 17.* facta enim recognitione, & confrontatus Judex facile cognoſcere poteſt, ſi principalis ſit, & cauſam propriam delinquendi habuerit, aut uti mandatarius deliquerit, cæterum vagaretur inquiſitio contra mandantem; ideoque non admittenda tamquam contra citatum *Text. in lege licet §. poſſumus ff. Nautæ, Caupones, Stabularii,* qui *Textus* non procedit, ubi adeſt incertitudo circa perſonam offenſi, & injuriam paſſi, ut quoque ponderavit *Natta citato conſ. n. 15.* quo loco ſibi contradicit, affirmans quod inquiſitio generalis non admittitur ubi adeſt incertitudo delinquentis, per dictum *Text.* ibi: *ubi autem incertitudo verſatur circa perſonam delinquentis, habet locum ille textus qui in his terminis loquitur,* & hac ponderatione reſpondeo ad ſecundum fundamentum. ſane non valet argumentum de occiſo ad occiſorem; nam ſi reperiatur homo mortuus, & apparet quod ſcelere alterius hominis ille periit, nihil refert, quod non conſtet de ejus nomine, cum certum ſit delictum, & ut non remaneat indultum, Judex tenetur inveſtigare delinquentem, a quo patratum ſit.

Tertio ſe fundant, quod mandans non obliga-
26 tur acceſſorie propter delictum a mandatario patratum, ſed principaliter propter mandatum, mandatario injunctum, & ab eo executum, & quod illud, quod dicitur, nempe, ubi non conſtet de principali, non poteſt conſtare de acceſſorio, conſideretur in auxiliatore juxta doctr. *Bart. in l. ſi is qui rem §. ſi in Titium num. 2.* ibi: *ultimo ex iſta §. nota practicam maleficiorum, quod procederetur contra aliquem, quando ipſe præſtitit opem, vel auxilium ad aliquod maleficium, oportet, quod prius conſtet de maleficio principalis, & oportet, quod*

con-

conſtet in proceſſu , quod ſi contra auxiliantem , quo caſu debet primo conſtare principalem deliquiſſe , quod dictum omnes ſequuntur, ut etiam teſtatur *Alexander* ibi : Sed reſpondeo , quod in jure mandans dicitur principalis , uti criminis princeps , in facto vero principalis eſt mandatarius , qui propria manu percutit,
28 adeo quod ſecundum multorum ſententiam ſtatutum contra committeotem non comprehendi mandantem , quia ille ficte , interpretative ille vere delinquere videtur . Quarto quia alioquin delictæ remanerent impunita , imo multiplicarentur in reipublicæ perniciem , etenim ſtuderent homines malæ voluntatis maleficia demandare perſonis incognitis certitudine impunitatis ,
29 quod quidem permittendum non eſt , quæ ratio ſemper potens mihi viſa fuit , eamque conſiderat quoque *Farinac. dict. qu. num.* 20. *in fin.* ubi ita inquit : *altera eſt ratio , quia ſi aliter diceremus , ſequeretur , quod qui poſſet mandare homicidium , puta perſonæ incognitæ , & ea non exiſtente in fortiis Curia ipſum non moleſtari de mandato , quo caſu delicta remanerent impunita , quod non eſt dicendum* , & hac in re ita in dicta quæſtione diſtinguit , nempe aut mandatarii perſo-
30 na eſt cognita , & ut procedatur contra mandantem, & auxiliatorem nominanda eſt perſona principalis , quando inquiritur contra mandantem , & non oportet , quod de principali conſtet plene , & concludenter , ut præſupponunt Doctores ab eo citati , ſed in practica ſatis eſt , quod conſtet per indicia (de quo dicto ego non dubito) aut penitus eſt incognita , & nomen ignoratur , & iſto caſu , quod Judex inquirere habeat de ætate, ſtatuto, veſtimento , aliiſque ſignis ipſius delinquentis , de quibus teſtes in proceſſu deponere debent, ut in *dicta quæſt. in fin. in verbo ſublimitando* , ubi allegat *Text. in l. ad recognoſcendas* 10. *Cod. de ingenuis , & manumiſſis* , ſed credo quod potius voluit allegare *text. in l. certum* 6. *ff. de rebus creditis qui eſt ad propoſitum , nam in l. ad recognoſcendos* habetur , quod nomina ſunt inventa ad recognoſcendum , non ad faciendum quem ſervum , vel ingenuum , in *l. vero certum* habetur , quod illud aſt certum , quod nomine ſuo oſtenditur , aut ea demonſtratione , quæ nominis vice fungitur , ibi : *nam Padius lib.* 1. *de ſtipulationibus nihil referreat , aut proprio nomine res appelletur , an digito oſtendatur , an vocabulis quibuſdam demonſtretur* , quod dictum etiam ſit ſecundum ſententiam eorum , qui negant meo judicio ſane procedere , ſi teſtes deponerent , videlicet de viſu contra Titium de mandato alicui perſonæ dato , cujus nomen , & cognomen , Patriamve ignorant , ſed eam diſcribunt , arduo deſignant , ac poſtea delicto ſecuto teſtes , qui interfuerunt, delinquentem quoque eodem modo deſignent nam tunc factum certi hominis habetur , & quando per deſignationem mandatarii, mandantis notitia habetur: & concludit *Farinacius* , quod hæc inquiſitio contra mandatarium ſumenda eſt , ut valeat , & procedat contra mandantem , ibi : *nec utique inquiſitio valebit tanquam carens deliquentis certitudine* , quæ opinio mihi non placet , nam ſi perſona , quæ ſcilicet occidit , non fuerit viſa , quia homicidium fuit de nocte , aut in nemore perpetratum , hoc caſu , remaneret impunitum delictum , contra quartam rationem ponderatam , quæ magni ponderis eſt , hæc conſideravi pro utraque ſententia , quod vero in hoc articulo per noſtram M. C. fuit reſolutum , quodve per Regium Collaterale Conſilium deciſum in ſequenti caſu , amice lector videbis .

31 In anno 1678. quarto Octobris Neapoli , & proprie in Platea Divi Auguſtini Reverendorum Patrum Diſcalceatorum circa ſecundam horam noctis fuerunt ſcloporum ictibus necati Antonius Janniello , & Jacobus de Philippo ducti ad dictum locum a Dominico de Lia eorum amico , prætextu , & colore quod is quamdam meretricem verberare habebat , commorantem loco prædicto , de quibus homicidiis fuit inquiſitus N. N. cui erat famulus prædictus Dominicus , probationibus , quæ ſequuntur .

Primo fuerunt examinati Catherina Michelotta uxor, & Angela Janniello, Antonio ſoror uti principales querelantes , quæ Mag. Curiæ notitiam dederunt, qualiter dictus N. N. ſæpe alloquebatur cum prædictis Antonio Janniello , & Jacobo de Philippo, quod poſtea variis de cauſis ad colloquium noluit admittere , qua de re prædicti de dicto N. N. conquerebantur , qualiter Dominicus de Lia famulos die 3. Octobris certioravit Antonio dictum mandantem fore ei ſoluturum certam pecuniarum quantitatem , & quarta die uti amicus fuit in domo ipſius Antonii , ubi aderat Jacobus de Philippo , cum quibus tractatum habuit , quod illa nocte quandam meretricem commorantem in quatterio Divi Auguſtini verberare habebat , quo tractatu habito inſimul abierat , quod nocte reverſus fuit domum Antonius lethaliter vulneratus , & quod ante mortem ipſius Catherinæ , & Angelæ aſſeruit , quod mandato prædicti N. N. fuerat vulneratus , & quod Jacobus erat jam mortuus in dicto loco opera Dominici de Lia .

Secundo Antonia Saxo Antonii Noverca examinata uti teſtis fuit in facto contreſtis : Tres famuli dicti mandantis teſtes examinati , ſecundus annorum ſexdecim , tertius annorum quindecim depoſuerunt de viſu allocutionem prædictam cu dicto N. N. de auditu cauſam, qua eum eodem non alloquebantur: quod prædicto die 4. Dominicus non fuit obſequutus , ut aſſolebat , per Civitatem dictum N. N. ſed quod mutato veſtimento eum viderunt alloqui ſecrete cum quodam Clericali habitu induto , & Veſpere aſſociatum cum Antonio Janniello , & Jacobo de Philippo : quod poſtea is ſecundam circiter noctis horam domum reverſus ſecrete locutus fuit cum Domino , qui die ſequenti ad ſuum Rus parum diſtans ab hac Civitate ſe contulit cum dicto Dominico , ordine relicto, quod ſi ab aliquo eſſet requiſitus , reſponderent ipſum in longinquas regiones iviſſe : da auditu prædicta homicidia fuiſſe patrata de mandato eorum Domini , & de auditu ob cauſam prædictam , & de judicio , quod Dominicus ad illum locum occiſos duxerat , duo alii teſtes de abſentatiooe ab hac Civitate dicti Domini , & Dominici famuli , aliique duo de viſu de eorum refugiatione ipſius ad Eccleſiam, & omnes prædicti quatuor de auditu de cauſa , aliuſque teſtis de confeſſione extrajudiciali prædicti N. N. qualiter ſuo ordine ictibus ſcloporũ occiſi fuerunt uti valde inſolentes.

Præſens cauſa ter fuit propoſita in Magna Curia ob Doctorum contrarietatem , & rationes hinc inde , & tandem per eandem reſolutum, ex quo non conſtabat de mandatariis , non eſſe relaxandam citationem ad informandum , & ad Capitula contra mandantem , quæ præambula eſt ſententiæ forjudicationis , ſed ordinata fuit ejus captura , a quo decreto Dominus Januarius Andrea , tunc temporis extrenuus Fiſci Patronus , nunc Regiam Cancellariam Regens meritiſſimus , recurſum habuit ad Dominum Proregem , ne Fiſcus in tanto gravi delicto , & in articulo generali remaneret præjudicatus , & ut in eo in futurum ſuas regularet inſtantias , & obtento reſcripto , quod M. C. coram eodem Excellentiſſimo Domino relationem faceret , ea expleta per Regium Collaterale Conſilium contrarium fuit deciſum , ut videre eſt ex ſequenti reſcripto .

CAROLUS DEI GRATIA REX.

Illuſt. & Magnifici Collateralis Regii fideles dilectiſſimi .

AVendo inteſa la relazione fattaci nel Regio Collateral Conſeglio da coteſta gran Corte della Vicaria della Cauſa dell'omicidj con ſcoppetta in perſona di Antonio Janniello , e Giacomo di Filippo , contro N. N. & altri come mandaoti in eſſi ci ha parſo fare la preſente , con la quale dicemo doverſi ammettere il ricorſo di mandato per il Magnifico Avvocato Fiſcale di coteſta G. C. nella Cauſa predetta , e vi ordinamo coſi lo debbiate eſeguire , atteſo tale e la noſtra volonta . Datum Neapoli die 17. Decembris 1678.

El Marques de los Velez .

Vidit Galeota R. Vidit Carillo R.
Vidit Valero R. Vidit Calà R.
Marchio Cioffi Secret .

In Partitarum 47. *fol.* 40.

Anaſtaſius .

Et ita exequutum , ut per decretum , quod ſequitur die 9. *Junii* 1679. *per Magnam Curiam delegatam facto verbo per Magnum Cur. Vic. De viſo retroſcripto Sua Excellentiæ per Regiam Collaterale Conſilium fol.* 43. *fuit*

*proviſum , & decretum , quod N.N. inquiſitus de man-
dato in homicidiis in perſonam Antonii Juaniello , &
Jacobi de Philippo , ut in actis , & Dominicus de Lin
uſius famulus inquiſitus de tractatu , & cooperatione ,
etiam cum qualitate proditionis in ſupradictis homici-
diis , citentur ad informandum , & ad Capitula cum
abbreviatione , delegatione , & pena Regiar. Pragma-
ticarum etiam cum aſſecuratione aliorum delictorum ,
quatenus opus ſit , hoc ſuum , &c.*

Paladinus , &c. Caſà , &c.
Bartolinus , &c. Ledeſma , &c.

32 In ſecundo dubio , an mandatarius ob ordinaria pœ-
na ſit excuſandus , ſi mandans ob aliquam cauſam ex-
cuſetur , pro affirmativa prima ponderatur *tex. in l.
non ſolum , §. ſi mandato meo , ff. de injuriis , & tex.
in l. non ideo minus , Cod. de accuſationib.* ubi ita
tenetur , & punitur mandans , ac mandatarius , ergo
pari modo ſi aliqua de cauſa excuſatur mandans , excu-
ſatur mandatarius . ſecundo , nam idem quod operatur
propoſitum in propoſito , operatur oppoſitum in oppo-
ſito , & cum mandans , & mandatarius ſint correlativi ,
33 eadem pœna , quæ benigniori judicio lata eſt pro
mandante , eadem excuſanda eſt pro mandatario , &
conferunt jura in *l. ſi Præſes , & l. reſpiciendum , &
l. penultima ff. de pœnis , & tex. in cap. in pœnis de
regul. juris , in 6. , ubi in pœnis ſemper benignior inter-
pretatio facienda eſt .*
34 Tertio *tex. in l. denunciaſſe §. fin , ff. ad l. Juliam de a-
dult. ubi quia Adulter , & Adultera correlativa ſunt , ſi
Adulter eſt abſolutus , Adultera quoq; abſoluta cenſetur .*
35 Quarto , quia nonulli Doctores Graviſſimæ auctorita-
tis hac in re concluſionem conſtituunt , quod licitum in
mandante licitum eſt in mandatario , ut videre eſt apud
laboratiſſimum *Farinac. q. 121. nu. 83.* quam concluſio-
nem præcipue fundant *in l. cum fundum , ff. de vi , & vi
armata .*
36 Quinto , quia diſſonum foret , quod mandans , qui
eſt criminis Princeps , & plus delinquit cum in occi-
ſum delinquat , & corrumpat mandatarium , minus ſit
puniendus , magis vero mandatarius :
37 Pro negativa . Primo , quia cauſa , quæ delictorum
eſt Regina , & ea ſemper intuenda eſt , non eadem ,
ſed diverſa conſideratur in mandante , & in mandatario ,
in mandante aliquando conſideratur cauſa potens , ut
ab ordinaria pœna excuſetur , ut puta in injuria , &
offenſa accepta , quæ omni tempore impellit ad iram , &
conſequenter ad vindictam , qua de cauſa excuſatur ab
ordinaria pœna , in mandatario vero prædicta cauſa
non conſideratur , ſed aut complacentia , aut lucri ſpes ,
aut alicujus favoris , quia non eſt venia dignus , ſed major
ei pœna , hac ratione ſupradicta diluuntur argumenta .
38 Secundo , quia concluſio ſupra poſita , nempe quod
licitum eſt in mandante , licitum quoque eſt in manda-
tario , primo procedit in eo caſu , quo mandans de de-
licto ullo modo tenetur lege permittente , ac factum ap-
probante , ut in marito , cui , quia licet occidere uxorem
in adulterio cum adultero deprehenſam , licet quoque al-
teri demandare , ut uxorem , & adulterum occidat , ſicuti re-
fert fuiſſe deciſum *Conſil. Matthæus de Affl. in Conſtit. Re-
gni ſi maritus , in Curia Regis Ferdinandi Primi* , ubi de
hac concluſione fuiſſe dubitatum in facti contingentia ,
39 quando Dominus Salvator Sanctiſce , Medicus dicti
Regis per alios interficere mandavit uxorem , & adul-
terum inſimul de nocte repertos in Camera domus di-
cti Salvatoris , quod maxime procedit ſi ſit mandans
impotens , puta debilis , vel ſenex , vel infirmus , ut
animadvertit idem *Conſiliar. citato loco num 3.* ſicuti
quoque Apoſtilla , quæ eſt *Bolognetti in d. l. cum fun-
dum ff. de vi , & vi armata , Gloſſam declarat* , ibi :
*iſta Gloſſa eſt ſingularis ad hoc propoſitum , quod fa-
cultas capiendi propria authoritate , vel faciendi vin-
dictam de offenſa , poteſt exerceri per alium non ſolum
per noſmetipſos , quibus competit iſta facultas , quod
verum intellige in conceſſione legali , ſecus in vindicta
permiſſa alicui a ſtatuto , quia non poteſt alteri com-
40 mitti , & per alium explicari* : dubium vero noſtrum
eſt , quando mandans aliqua juſta cauſa , humano mo-
do loquendo , excuſetur a tanto , & non a toto ; præ-
terquam quod dicta concluſio , nempe , quod eſt lici-
tum mandanti eſt quoque mandatario licitum , & oc-
ciſio uni permiſſa poſſit alteri mandari non eſt com-
muniter amplexa , quam DD. etiam magnæ authorita-
tis , ut videre eſt penes *Dom. Didacum Covarruviam*
41 *titul. de matrim. part. 2. cap. 7. §. 7. num. 6. 7. & 8.* , qui
opinionem contrariam tenet , aliuſque DD. cumulat ,
ponderatur primo , quod *text. in l. Gracchus* dat fa-
cultatem tantum Patri , atque filiis ibi : *itemque filii
ejus , qui Patri paruerunt* , imo juxta interpretationem
Dom. Covarruv. intelligi debet , quando filii auxilium
Patri præſtant adulterum occidendi , ibi ; *eam loquun-
tur de filiis , qui numero eorum patri adulterum oc-
cidenti auxilium præſtiterunt , veluti ſocii cauſa co-
adjuvandi Patrem , quo caſu diverſum cenſeri debet* .
Filii enim in eadem cauſa ſunt : Secundo , quia *Regni
Conſtitutio ſi mariti* , tantum marito permittit occi-
42 dere uxorem , & adulterum . Tertio ad propoſitum ,
ponderatur *tex. in l. ſervus ſi heredi 34. ff. de ſtatu liber-
tis* , ubi ſervus juſſus eſt , eſſe liber , ſi det decem hæ-
redi : hæres eum vendidit , & poſtea deceſſit , quæri-
tur cui ſervus debeat , Emptori , an hæredi hæredis
vero dandus eſt , ſi heres ſervum non alienaſſet , &
rationem aſſignat *Papian.* , quia duæ ſunt cauſæ , per
quas in hæredis primi perſona conditio impletur , Do-
minii ratio , itemque perſonæ demonſtratio , prior cau-
ſa tranſit in omnem ſucceſſorem , ad quam pervene-
rit ſtatu liber per dominii tranſlati continuationem : ſe-
quens perſonæ dumtaxat ejus , qui demonſtratus eſt , ad-
hæret , ſicuti Patri filiam , & marito uxorem in adul-
terio occidere licet : alii vero non quia perſonæ dum-
taxat Patris , & mariti demonſtratæ ſunt a lege ; Item
text. in l. fugitivus 19. de ſolutionibus , quo habetur ,
quod Dominus tenatur ſervare id , quod ſervus fugi-
tivus egit , puta ſi debitor fugitivo ſolverit , debito-
rem liberare , ſed non tenetur ſervare , id quod alius
juſſu ſervi ſunt executus , ibi : *ipſe exigendo liberabit
debitorem delegando autem , non idem conſequitur* ,
ponderando hæc ultima verba .
43 Hæc poſtrema ſententia mihi videtur Reipublicæ
favorabilis , ut in ea nova evitentur ſcandala , etenim
offenſus dicere poterit , Titius juſtam rationem habebat
contra me ulciſcendi , ſed Sempronius , qui manda-
tum Titii eſt executus , nullam mecum habebat cau-
ſam , ad eum vindicta non pertinebat , ideoque novæ
inimicitiæ , ſi excuſaretur mandatarius , excitarentur
inter offenſum , & offenſorem eorumque conſanguineos ,
& ita ut prohibitorum mandata nemo exequi audeat
ſicuti quoque ſervis eſt interdictum *l. ad ea ff. de regu-
lis Juris* , ubi *Ulpianus : adeo , quæ non habent atro-
citatem facinoris , vel ſceleris , in iis ignoſcitur ſervis
ſi vel Dominis , ſive iis , qui vice dominorum ſunt ve-
luti tutoribus , & curatoribus obtemperaverint* , at
tamen remitto me ſaniori judicio .
44 Prima vero ſi mandans impotens eſt , & mandata-
rius amicus magis æqua videtur , amicus enim , ut
Cicero in lib. de amicitia , inquit : verus amicus idem
alter eſt , & *Ovid. in 4. de triſt.*

. . . hi duo corporibus , mentibus unus erant .

In tertio dubio an Statutum loquens contra facien-
tem , locum habeat contra mandantem , poſt antiquiores
quæſtionem tractant *Præſes Menoch. caſu 343. Comes
Tyber. Decian. tractatu criminali lib. 9. cap. 33.* ex no-
ſtratibus *Conſil. Thomas Grammat. deciſ. 28. & Dom. Reg.
Merlin. controv. 47.* , qui primo profitentur , quod ubi
45 ſtatutum reducit nos ad Jus Commune ; ſcilicet ubi pœ-
na , quæ eſt committenti indicta a Jure Communi eſt
determinata , & tunc proculdubio comprehendit quo-
que mandantem *juxta text. in l. 1. §. deſeciſſe , de vi ,
& vi armata l. ii damnum de regul. Juris , l. non ſolum
§. ſi mandato de injuriis l. non ideo minus C. de accuſat.
cum concordantib. per gloſ. in cap. de cætero de homici-
dio.* Ubi vero aut novam procedendi formam inducit ,
aut propter qualitatem auget , vel novam imponit pœ-
46 nam , & tunc tenet , quod aut qualitas inhæret deli-
cto , aut inhæret perſonæ , ſi inhæret delicto , & com-
prehendit mandantem ea ratione , quia cum mandans
ſit primum movens , & prima cauſa , effectus quoque
primæ cauſæ attribuitur , ex regula quod cauſa influit
in cauſatum , pro qua regula in jure confert *tex. in l.
ſi quis domum §. hoc ſubjungi poteſt ff. locat.* ubi ſi ille ,
qui habeat uſumfructum in fundo , locavit eum per
quinquennium , intra quod tempus deceſſerit fructua-
rit

rii heres ad intereſſe non tenetur, ſed tantum ad mercedis aꝫonerationem, niſi fructuarius locaverit uti Dominus fundi; & confert etiam *text. in l. neceſſario §. ultimo de periculo, & commodo rei venditæ*, ubi ſi
47 uſufructuarius vendat uſumfructum, & ſtatim moriatur, extinguitur morte venditoris, ſi jus tantum tum utendi, & fruendi habeat, ſecus ſi fundus venditoris eſt, & ſic effectus regulatur a cauſa, quæ intuenda eſt an Dominus fuodi, an ſimplex fructuarius erat. Secunda ratio eſt, quia cum mandans teneatur ex delicto propter mandatum, conſequens eſt, ut teneatur ad omne totum, quod ea delicto propter mandatum conſequens eſt, ut teneatur ad omne totum, quod ea mandato ſecutum eſt.

Tertia ratio adducitur, quia mandans cum poſſit, debeat cogitare qualitatem aggravantem, & ſic in
48 odio ipſius, hinc qualitates temporis, & loci, puta ſi de nocte, vel in foro mandatarius delinquit: quo caſu pœna reperitur aucta; nam cum mandans cogitare daberet, tenetur quoque ad dictam pœnam ratione qualitatis, quæ delicto ineſſe videtur, aut qualitas inhæret perſonæ, & tunc comprehendit mandantem, hinc ſi mandatarius eſt plebeus, qui graviori pœna punitur, & mandans Nobilis, ſtatutum eum non comprehendit, ut pœna plebei puniatur, quia mandans non obligatur ex perſona facientis, ſed tantum ex delicto, propter mandatum, ideoque ex delicti qualitatibus obligatur, & ſolum obligaretur ex qualitate perſonæ inhærente, quando mandanti qualitas innoteſceret.

49 Tertio diſtingitur, aut ſtatutum loquitur in rem, ut quando pœna delicto eſt impoſita, aut in perſonam, ut quando contra delinquentem pœna dirigitur, ut primo caſu comprehendat mandantem; Secundo vero non ea ratione, quia mandans non proprie, ſed ficte, & interpetrative delinquere dicitur, aut generalibus verbis, & communibus, quibus non ſolum committentes, ſed auxiliator, vel mandans comprehenditur, aut verbis ita non generalibus. Secundo caſu mandantem, aut auxiliatorem ſtatutum non amplectitur, nam cum exorbitet a Jure communi, ſtricte intelligi debet. *Ca-*
50 *pit. Odia deregul. jur. in 6. l. de interpretat. ff. de pœnis, & l. eum quidam ff. de liberis, & poſtumis*, ubi facilius in re inſtitutus, & in alia re exheredatus *Scævola* reſpondit recte exheredatus non videri, quia ut ponderat *gloſ.* inſtitutio eſt benigna, & favorabilis, & ideo non eſt mirum, ſi ampliatur, ſcilicet ut valeat in una re, ex hereditatio autem non eſt adjuvanda, imo
51 reſtringenda, Statutum utique uti pœnale odioſum, non eſt extendendum de uno ad alium caſum non expreſſum *juxta tex. in l. 3. ff. de prævaricationibus*, ubi pœna indicta contra accuſatorem prævaricatum non extenditur contra accuſatorem a querimonia deſiſtentem, & ita communiter DD. tenent, etiam ſi eadem conſideraretur ratio, ut poſt *Farri-*
52 *nac.* qui more ſolito DD. cumulat *quæſt. 135. n. 133.* teſtatur idem *Dom. Reg. Merlin. cit. loco num. 9. ubi allegat text. in Authentica de adminiſtrand. offic. in ſacris appellationibus cap. 9.* ubi adeſt bona *gloſ.* quæ incipit, *quoniam*, ibi: *nota ubi legem correctam non invenimus expreſſe, nusquam dimittimus, figura ſic Cod. de teſtamentis l. ſancimus, & Cod. de appell. l. præcipimus*. hinc Regni conſtitutio ſub titulo de percuſſione illicita, quæ incipit *ſi aliquis*, ubi habetur quod ſi
53 percuſſor armis vulneraverit, & vulneratus minime moriatur, manum, cum qua percuſſit, amittat, in mandante locum non habet, ut deciſum refert *Conſil. Gram. dicta deciſ.* 28. ubi Magnificus Joannes Antonius Gammoja inquiſitus per M. C. quod mandaverit vulnerari Alexandrum Caſtiglia, fuit ad exilium biennale condemnatus, ea ratione, quia *Conſtitutio* loquitur in perſonam, & non in rem, ut late a *num. 29. uſque ad 32.*
54 quæ pœna non practicatur, nam ſi vulnus mortale eſt, aut ex eo remanet cicatrix in ignobili, pœna eſt triremis, in Nobili relegationis, & Judici arbitraria, attenta cauſa vulneris, ſi mortale non eſt, regulatur a ſtatuto, pœnam contra aſportantem arma prohibita inferente, ſi aſportationis pœna major ſit pœna delicti, quod procedit etiam quod vulnerans non ſit cum armis apprehenſus, etenim æquitas illa, quod deferens arma non puniatur aſportationis pœna, niſi ſit apprehenſus, ceſſat ratione delicti, ita deciſum refert *Dom. Sanfelic. dec. 43.* & ita practicatur.

Hinc etiam quia Regiæ Pragmaticæ, quarum vigore M. C. & Reg. Audientiæ procedunt contra delinquentes armis igneis, uti delegatæ Proregis omni appella-
55 tione remota, & ad forjudicationem circulo anni non expectato, ſed ſolum cum termino dierum quindecim, nec non ad pœnam ducatorum mille, contracta contumacia, quia valde exorbitant a Jure Communi, & in perſonam loquuntur, ibi, *quelle perſone, che commettono ſimile delitti con le dette ſcoppette*, & alibi *a quelli che delinquono con tale armi*, quæ verba omnimodo perſonalitatem important, ut ponderavit *Dom. Reg. Merlin. num. 21. citato loco*, ſicuti loquitur ultima *Reg. Pragm. 29. tit. de armis* ponderando verba, ibi: *contra immittentes ictum*, ac alia *a quelli, che ſparando dette armi di fuoco*, in præfatione, & in diſpoſitione, ibi: *che faranno ſparate armi mandando fuora le palle*, ac alibi, *il che s' intenda di quelli, che attualmente feriſcono*, mandantem non comprehendunt, ut per M. C. *teſte D. Reg. Merlin. citat. loco num. 5. verſ. veruntamen*, deciſum fuit die 15. Februarii 1933. in cauſa Hieronymi Farrajulo Civitatis Averſæ inquiſitus de mandato, nempe eſſe agendum contra ipſum ordinaria expectato anni circulo *juxta Regni conſtitutionem pœnam eorum*, & in præfata fuit adducta *alia deciſio lata per S. R. C. junctis duabus Aulis in Regio Collaterali Conſilio in anno 1615.* in cauſa Caroli de Palma inquiſiti de aſſiſtentia in homicidio cum ictu ſcoppittæ, nam fuit judicatum eſſe procedendum ordinarie, ſervata forma dictæ conſtitutionis, verum poſt hanc poſtremam deciſionem fuerunt promulgatæ aliæ *Pragmaticæ 5. ſcilicet de ictu ſcoppitta, & 32. tit. de armis*, quæ expreſſe contra aſſiſtentes, & auxiliatores loquuntur, verum enim vero cum dicta *Pragmatica 5.*
56 ita loquatur, *Vogliamo, che in tutti li delitti, che ſi commetteranno in queſta Fedeliſſima Citta, e Regno di Napoli con arme di fuoco, la detta G. C. e Regie Audienze procedano come ſpecialmente delegate da noi a quanto ſara di giuſtizia, omni appellatione remota, con le preeminenze di detta G. C. e con la ſudetta abbreviazione del termine di giorni quindeci, tanto contra li delinquenti, con dette arme di fuoco, conforme ſta diſpoſto per altra Pragmatica, quanto contro gli aſſiſtenti, o auſiliatori a i detti delitti, che commetteranno con dette armi di fuoco in quei caſi, però il delitto ſia appenſato*, quia loquitur cum dictione, aut alternativa, & auxilium conſideratur ante delictum, utputa quando delinquenti arma accommodantur, ut occidat: in delicto ut quando delinquenti aſſiſtentia præſtatur: & poſt delictum, ut quando aliqui delinquendum aſſociant, ut illum ponant in tuto, dubium oritur, an comprehendat omnes hujuſmodi Auxiliatos, quod agetur, cum enunciata *Pragm. 32.* ita quoque loquatur, *ordiniamo e comandamo, che la pena ſudetta de docati mille* (quæ erat impoſita contra delinquentes) *ſi eſegua contro tutti gli aſſiſtente, o auſiliatori a qualſivoglia di loro procedendoſi contro tutti con l'iſteſſa delegatione, ed abbreviazione del termine ordinato come di ſopra, &c.* ponderando verba omnes, & quemlibet eorum, quæ generalia ſunt, ac etiam aliud dubium, an *dicta Pram.* comprehendant Aſſiſtentes armis etiam non igneis, quibus dubiis reſpondendo dico, quod *Pragm. 5.* licet loquatur dictione *aut*, hæc ſumenda eſt pro conjunctiva, & in hoc puncto declaratur per enunciatam *Prag. 32.* quæ loquitur cum particula, & conjunctiva, ibi: *Si e difficultato ſe contro detti auſiliatori, ed aſſiſtenti*, ac alibi *ſi eſſegua contro tutti gli aſſiſtenti, ed auſiliatori*, non eſt enim novum in Jure, quod una lex per aliam declaratur, & cum enunciatæ *Prag.* clare non loquantur, & impetrari poſſint, interpretatio facienda
57 eſt, ut minus lædat Jus Commune juxta *Text. in capitulo cum dilectus §. cæterum de conſuetud. & ibi Gloſſ. verbo Juri Communi*, ubi enim Statutum aliquid a Jure Communi diſcrepare videtur, reducendum eſt ad Jus Commune, ſi poteſt fieri ne pereat, ubi interpretatio locum habere poteſt, ut communiter Doctores; dicendum eſt ergo, quod ex comprehendant tantum auxiliatores delicto aſſiſtentes, quorum aſſiſtentia principales delinquentes redduntur adjutores, cæteros vero non juxta *text. in l. unica §. pœnas C. de raptu virginum*,

cujus ſunt ſequentia verba *pœnas autem, quas prudiximus, ideſt mortis, & bonorum amiſſionis non tantum adverſus raptores, ſed etiam contra eos, qui hos*
58 *comitati, in ipſa invaſione, & rapina fuerint, conſtituimus; cæteros autem omnes, qui conſcii, & miniſtri hujuſmodi reperti, & convicti fuerint, vel qui eos ſuſceperint, vel quicumque opem iis tulerint, ſive maſculi, ſive fœmina cujuſcumque conditionis, vel gradus, vel dignitatis pœna tantummodo capitali ſubjicimus, &c.* & ut hac in re nihili prætermittam, ponderando, verba Pragmaticæ *contra tutti gli auſiliatori, e qualſivoglia da loro*, & referendo non ſolum ad conditionem auxiliatoris, ſed ad qualitatem auxilii, arbitror ſub cenſura, quod illæ non comprehendunt etiam eum auxiliatorem, qui non fuit cauſa delicti, quando principalis delinquens ſine illo quodque eſſet exequutus, & ita delictum executioni mandatum, ac ſi nul-
59 lum intervenisset auxilium, quo caſu ab ordinaria pœna auxiliator excuſatur, ut late videre eſt penes Proſperum *Farinac. q. 130. n. 63. q. 129. n. 125. C. 126. & q. 130. n. 42.* pro qua opinione eſt *text. in l. 1. Cod. de nils aggeribus non rumpendis*, ubi rumpentes nili aggera, vel ejus aquam ultra ſolitum occupantes coercentur, ejus autem criminis participes deportantur, ibi: *conſciis & conſortibus ejus deportatione conſtringendis*, quam opinionem uti æquam ſemper amplexus ſum; præſertim in cauſa multorum inquiſitorum, excuſando a mortis pœna juniores, aliiſque criminibus non
60 labefactos. Secundo dubio, dico quod Pragmaticæ ſolum comprehendunt aſſiſtentes armis igneis in odium, quarum promulgatæ fuerunt, aſſiſtentibus autem aliis armis verba *Pragmaticæ* non conveniunt, & per conſequens, neque eorum diſpoſitio, ut late probat *D. Conſiliarius Campana reſ. 1. pater D. Philippi Campana*, qui poſt multos Regios Magiſtratus cum laude exercitos, munus Fiſci patroni Regiæ Audientiæ Salerni adeptus eſt, & ut locum habeant non oportet, quod conſtet delictum in genere, nempe quod dicta arma ſint pilis plumbeis onerata, prout autumat prædictus Conſiliarius, ſed ſatis eſt, quod conſtet delictum in genere, delicti patrati, quo adſtiterunt.

61 Contra ſupradictam deciſionem, nempe, quod mandans non comprehenditur in diſpoſitione Regiarum Pragmaticarum *d. tit. de ictu ſcoppictæ, & tit. de armis*, ſæpe allegari ſolet deciſio relata *a Thoro in compendio deciſ.* verbo *mandans*, Regiæ Audientiæ Conſentinæ per Reg. Collaterale Conſilium confirmata; ſed adverto, quod Regia Audientia proceſſit cum delegatione reſcripto Domini Proregis in cauſa illorum de alimentis in rem, & in dictam cauſam loquente, ut ex illa colligitur.

Cæterum opinio, quod ſtatutum contra facientem amplectitur mandantem, ultra rationem ſupra adductam, nempe quod mandans uti cauſans tenetur de cauſato, & cum teneatur de delicto propter mandatum conſentaneum eſt, ut quoque teneatur de qualitate delicto inhærente, ut quoque ſentiunt *RR. PP. Leonardus Leſſius lib. 2. de juſtitia, & jure cap. 13. de cooperante ad damnum dub. 3. & Thoma del Bene tract. moral. tract. 6. de cauſa materiali parlamenti dub. 3.* quibus in locis, uno ore ajunt: *quia ita jubet, ſeu mandat, ut alterum ad crimen movent, cenſetur damni cauſa, imo inter cauſas præcipua, quia non eſt efficacior modus, quo quis moveatur, quam per mandatum.* Per aliam ſubſtineri poteſt, ſcilicet quod aut ſtatutum pœnam auget, ob delictorum frequentiam, ut eorum audacia in illa regione comprimatur, aut ob aliquam aliam circumſtantiam, quæ de-
62 lictum gravius reddit, & utroque caſu ſtatutum non eſt dicendum rigoroſum: ob frequentiam enim exaſperatur pœna, *ut in l. aut facta §. evenit ff. de pœnis, & §. nonnunquam* (qui in alium ſenſum non bene mihi videtur reaſſumptus) *nonnunquam eve-*
63 *nit, ut aliquorum maleficiorum ſupplicia exacerbantur, quoties nimium multis perſonis graſſantibus exempla opus ſit, Gloſſa ibi nimium, alias nemirum, & Gothofredus l. 10. ſupplicia augenda ſunt eorum criminum, ad quæ multi ſunt proclives, & in l. 1. de Abigeis in leg. 2. ff. de Abigeis, ibi: cum duriſſime puniuntur ad gladium damnari ſolent; puniuntur autem duriſſime non ubicumque, ſed ubi frequentius eſt id genus maleficii, & ubi Gloſ. lit. B.* alia jura concordantia congerit, ſicuti circumſtantia attenta,
64 ut *in l. aut facta §. locus ff. de pœnis, l. ſed & quæſtio, §. 1. ff. de injuriis, l. Prætor edixit §. atrocem ff. eodem, & in l. furem ff. ad l. Cornel. de Sicariis*, Porro circumſtantiæ, ſicut grave crimen reddunt, ut citatis Juribus, & leve ut in *l. auxilium §. in delictis ff. de minoribus. l. divus ff. de termino moto §. ſi diutino de pœnis, l. ſi quis gravi §. maritus ff. ad Senat. Conſult. Syllanian.* gravem pœnam, aut levem con-
65 ſtituunt, & generaliter, quod Judex attenta delictorum frequentia, & circumſtantiis augere pœnam, & minuere valeat ultra a me adducta in capit. decimo decretorum Praxis, eſt *Text. in l. 3. C. ex quibus cauſis infamia irrogatur*, ubi Imperatores Severus, & Antoninus ajunt, *& ſi ſeverior ſententia dici debuit tamen cum Proconſ. vir clariſſimus certis rationibus motus mitiorem ſententiam dixerit, & ordine decurionum te biennio abſtinere juſſerit tranſacto tempore, non eſſe te in numero infamium, palum eſt, Vulpian. in l. 13. ff. de pœnis*, ita inquit, *Hodie licet ei qui extra ordinem de crimine cognoſcit, quam vult, ſententiam ferre, vel leviorem: ita tamen ut in utroque moderationem non excedat, & Gothofredus ibi moderationem ſcilicet, rationem* teſtatur *Dom. Præſes Covarruvias variarum reſolut. lib. 2. cap. 9. n. 8. Reverend. Pater Sanchez conſiliorum moralium lib. 9. dub. 21. Reverend. Pater Baptiſta Fragoſo de regimine Reipublicæ Chriſtianæ parte 1. lib. 4. diſput. 11. §. 5. num. 243. & Reverend. Pater Joſeph Giballinus de univerſa rerum humanarum negotiatione tom. 2. lib. 6. cap. 2. num. 36. aliique DD.*, ubi igitur Statutum a Principe, vel Republica promulgatum, vel
66 delictorum frequentia, vel alia aliqua circumſtantia attenta novam procedendi formam introducit, vel pœnam auget, ſi non exorbitat, ſcilicet ſi rationem non excedat, rigoroſum dici non debet, & uti Reipublicæ bonum concernens, aut odioſum, ſed favorabile, idcirco, & ſi contra committentem tantum loquatur, contra mandantem eſt extendendum, & hac ratione attenta exiſtimo, quod in Civitate Ferra-
67 riæ viget ſtatutum, ut refert *Dom. Præſ. Menoch. caſu 353. in fine*, quod ſtatuta loquentia in perſonam, cenſeantur ſcripta in rem, & punientia facientem, intelliguntur etiam contra mandantem; Hinc in noſtro Regno *Regiæ Pragmaticæ titulo de ictu ſcoppictæ, & titulo de armis*, licet loquantur in perſonam, & contra committentes delictum ictu ſcoppictæ, ſupradicta illata ratione exiſtimo, quod comprehendat mandantem cum correcta *Pragm. 1. de ictu ſcopictæ*, qua non ſequuto vulnere etiam pœna impoſita erat, aliæ
68 ſupradictæ Pragmaticæ non exorbitant, ideoque odioſæ non ſunt exiſtimandæ.

Atque per alios, etenim cum prius a mandante delictum ſit excogitatum in corde ſuo, & mente ruminatum, credibile eſt, quod is, qui mandatum dedit,
69 modum quoque præſtitit, quod in dubium mihi non videtur, ſi ambo eodem commorantur loco, quo caſu, & ſi mandans modum non præſtiterit, tamen de modo a mandatario certior factus præſumitur.

Et ita judicatum per Magnam Curiam, ut ex relata deciſione apparet, & licet in informatione conſtet ex unico teſte de confeſſione extrajudiciali, nam mandatum, & modum dediſſe, attamen ſine dicta probatione, ita quoque Magna Curia decreviſſet.

In quarto dubio videtur affirmandum, primo per *Text. in cap. ratihabitionem tit. de reg. jur. in 6.*
70 ubi Summus Pontifex ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari inquit, & per
71 *Text. in l. cum decem ff. de ſolutionibus, & liberat §. ſi fidejuſſor*, qui obligatus erat pro certo tempore ſi infra tempus ſolverit Procuratori, ſive vero, ſive falſo, quamvis creditor poſt tempus ratum habuerit, nec repetere poteſt, nec minus agere adverſus Reum mandati, quoniam habetur, ac ſi tunc ſcilicet tempore, quo ſolverit, creditori præſenti dediſſet, ponderando illa verba *tex. ibi: quam ſi tunc præſenti dediſſet*; Igitur cum ratihabitio æquiparatur mandato, quia fingit lex ratificantem loco, & tempore actus ratificati fuiſſe præſentem; ſicuti mandans de delicto propter mandatum ſequuto tenetur, ita ratum habens deli-

delictum propter ratihabitionem.

Secundo per *tex. in l. Prætor ait* §. *ſed, & ſi ff. de*
72 *vi armata*, ubi expreſſe habetur, quod ratum habens crimen interdicto tenetur, ibi: *Sed & ſi quod alius dejecit ratum habuero: ſunt qui putent ſecundum Sabinum, & Caſſium (qui ratihabitionem mandato comparant) me videri dejeciſſe, interdictoque iſto teneri, & hoc verum eſt, rectius enim dicitur in maleficiis ratihabitionem mandato comparari*, ac per *Text. in l. Prætor ait* 20. §. *hoc interdictum ff. de operis novi nunciatione*, ubi interdictum locum habet non ſolum eum, qui opus fecit, ſed adverſus eum, qui factum ratum habuit, quod dolo malo factum eſt.

Tertio per *Tex. in capitulo cum quis, de ſententia Excommunicat. lib. 6.* ubi eum qui ratificat percuſſio-
73 nem Clerici nomine ſuo factam, in excommunicationis pœnam incidere.

Quarto quia qui ratum habet tenetur ad damni reſtitutionem, ut probat *Novar. titulo de participantibus*
74 *in damno dato, cap. 17. num.* 133. *& Vaſquez cap. 9.* §. 1. *num.* 18. *alios referens*, & in irregularitatem quoque incidit *idem Novar. titulo de irregularitate ex homicidio cap. 27. num.* 233. *Molina de juſtitia, & jure tom. 4. tract. 3. diſput. 33. membro 4. Majolus de irregularitate lib. 5. cap. 48.* §. 6. *aliique.*

Quinto quod ordinaria pœna teneatur, tenet in puncto *Ludovic. Cancerius in verbo ſequitur de ratum habente n. 24. alios referens Bald. in l. obſervare* §. *poſt hæc ff. de officio Proconſulis num.* 16. dicit quod
75 eſt communis opinio *Farinac. q.* 135. *num. 64. & 84.* ubi loquitur de ordinaria delicti pœna contra expreſſe ratum, de quo etiam ego loquor, & affirmant Moraliſtæ, nempe *Reverend. Pater Leſſius tit. de cooperantes ad damnum dub. 3. verbo reſpondeo*, ibi: *Item reſpectu pœnæ in foro externo, quia ille qui ratum habet maleficium, punitur, ſicut qui mandavit; Pater D. Thom. del Bene tract. 6. de cauſa materiali parlamenti dubit. 3. num. 6. verbo reſpondetur*, ibi: *Item comparari mandato reſpectu pœnæ in foro externo, quia per Judices, vel legis ſententiam, qui ratum habet delictum, punitur, ſicut qui mandavit, vel juſſit Gloſ. in l. 1.* §. *dejeciſſe ff. de vi armata, quæ communiter eſt recepta Dom. Cardinalis de Lugo de juſtitia, & jure titulo de cooperantibus poſitive, in particulari* §. 1. *de mandante num.* 33. ibi: *quia leges juſte in pœnam poſſunt ratum habentem obligare ad reſtitutionem, ne detur occaſio ſcelerum, ſub ſpe ratihabitionis factura ſequutura.* Pro hac ſententia etiam noto, quod licet ratihabitio retro trahitur, & retrotractio fundatur in naturali æquitate, ut in *l. ſciendum, ff. ex quibus cauſis majores, & in l. retrocedatur, & in l. poſt liminium de captivis, & poſt liminio reverſis, & in* §. *ſi ab hoſtibus, & in* §. *ſequenti inſtitutionibus quibus modis jus Patriæ poteſt. ſolv.* ubi ſi captus revertetur ab hoſtibus, fingitur eum nunquam fuiſſe captum, ſed ſemper in Civitate ſtetiſſe, & ex captura remanet illæſus, & omnia jura ſua recuperat, & ſic in beneficium, & in favorem procedit fictio, & non autem in odium, fundatur tamen in veriſimilitudine, nam ſi Franciſcus, qui occidit Antonium, Caji nomine dixiſſet Cajo, volo occidere tuum inimicum Antonium, veriſimile eſt, quod reſpondiſſet, rem gratam habeo, cum naturæ humanæ inſita ſit vindicta, & natura impellit ſemper odio habere inimicum, in hac enim veriſimilitudine meo judicio fundatur fictio, ſcilicet retrotractio, quæ a lege inducta eſt, in qua, & ſi cenderetur æquitas reſpectu ratum habentis, tamen verificatur reſpectu Reipublicæ, cujus intereſt, ne delicta remaneant impunita.

Sed contrarium verius exiſtimo duplici ratione, prima quia capitali pœnæ locus non eſt, niſi cum ap-
76 penſamento crimen patratum ſit, vel præcedente tractatu, ſi a pluribus ſit perpetratum, ut communiter Doctores, qui tractatus hic deeſt, ſecunda, quia Ca-
77 jus ratum habens non eſt cauſa vera, & voluntarie movens, & efficiens, ut Franciſcus occidat Antonium, ſed tantum eſt cauſa finalis, quia putavit Cajum ſibi gratificaturum, occidendo ejus inimicum, & ſic finis fuit, ut gratificaretur, cum jam homicidium ſit illatum a Franciſco, vera culpa non conſideratur contra Cajum, cujus nomine damnum, ſive homicidium factum eſt,
78 uti mandans, qui vere damni, ſive homicidii cauſa efficiens eſt. Sed tantum extraordinaria pœna, & hac ratione attenta ad reſtitutionem non tenetur, nec in irregularitatem incurrit, ut in hoc dubio affirmant *P.*
79 *Leſſius loco cit. num. 3. in fin. D. C. de Lugo d. diſp. 18. num. 32. & 34. P. D. Thomas de Bene d. tract. 51. diſt. 3. num. 4. P. Diana tract. 2. de irregularitate reſol.* 13. Doctores in numero referens.

Jura ſuperius allegata, & primo *Tex. in C. ratihabitionem de regulis juris in 6.* intelligi debet in judiciis
80 potius, & in contractibus, qui alterius neſcientis nomine celebrantur, ejus conſenſu, a quo pendent, ratihabitione confirmantur, quam in delictis, in quibus vere non datur potentia ad actum præteritum, vel intelligendum eſt, quo ad culpam, & non quoad ſicut exiſtimat *P. Diana in d. reſolut.* ubi inquit. *Adde quod ratihabitio mandato æquiparatur quoad culpam, non autem quoad pœnam, ſi ſuperior aliter non diſponat, ſicut diſpoſuit reſpectu percuſſionis clericorum in cap. cum quis de ſent. excommunicat.*

Text. in l. cum decem §. *ſi fidejuſſor ff. de ſolut.* in delictis
81 non loquitur *Text. vero in l. Prætor ait*, §. *ſed, & ſi de vi, & vi armata, ac tex. in l. prætor ait* §. *hoc interdictum, ff. de novi operis nunciatione* intelligi debent quoad culpam, & non quoad pœnam, & hæc
82 remaneat Judici arbitraria; & huic opinioni, quippe non obſtant, nam ille, qui vigore dictarum legum incidit in interdictum, tenetur aut *lege julia de vi privata, aut de vi publica*, ſi cum armis, ut in §. *ſed ex conſtitutionibus factis inſtitut. titulo de interdictis*, & pœna hujuſmodi legis eſt tertiæ partis bonorum publicatio, ſi ſine armis, *& relegatio* ſi cum armis, ut in §. *item lex julia de vi publica, l. de publicis judiciis, l. 2. & l. quoniam C. ad l. jul. de vi publica, & l. hos accuſare* §. *omnibus ff. de accuſat.* quæ cum non ſint de gravioribus pœnis de facile a *jure Cenſ.* ad ratum habentem fuerant extenſæ.

Præterea qui hoc interdicto tenetur, uti ratum ha-
83 bens, cum factum permanens ſit, ſcilicet cum adhuc poſſeſſio penes dicentem permaneat in violentia eſſe videtur.

Text. in cap. cum quis de ſentent. excommunic. qui
84 *magis urgens* tripliciter eſt reſpondendum, primo, quod ideo ratum habens percuſſionem factam clerico incidat etiam in excommunicationem, quia injuria dicitur facta clerico, ac ordini Eccleſiaſtico, cui etiam per ratihabitionem infertur, ut ponderat *D. Præſes Covarruvias tit. de homicidio mandato ad id, & ratihabitione num. 5. verſ. quibus illud*, ſecundo, quia excommunicatio potius medicinalis eſt, quam pœnalis, ut in propoſito conſiderat *Bald. in l. obſervare* §. *poſt hæc num.* 16. *ff. de offic. proconſ. & leg.* Tertio, & torquendo ab eodem reatum ſumptum, ideo enim ratum habens cenſuram contrahit, quia hæc pœne in dicto jure exprimitur, ergo cum in alio caſu pœna criminalis ordinaria non reperiatur expreſſa nec jure C. *nec jure civili* contra ratum habentem, illa remanet extraordinarie, quo argumento utuntur *D. de Lugo citato loco num. 34. in fin. P. Diana ut ſupra, & P. Thom. del Bene d. dubit. 3. num. 7.* probando, quod licet ratum habens vigore dicti capituli incurrit in excommunicationem, non tamen incidit in irregulari-
85 tatem: Hanc poſtremam ſententiam tenet firmiter *P. Covarruvias dicto tract. verſ. nos autem in hac controverſia, & Bald. d. num.* ubi quæritur; num quid de ratificat. quis poſſit criminaliter puniri, & ita arguendo inquit: *delictum dat cauſam ratificationi, non autem ratificatio delicto, ergo ratificans non punitur.* Item *qui ratificent, non eſt Princeps delicti, ſed ſequax. Item ex ſuo ratificare, vel non augetur, nec rei effectus minuitur, ergo non tenetur; Item iſtud eſt potius delictum mentale, quam actuale, & ſi qua pœna deberet imponi, deberet eſſe levior, & extraordinaria, non autem ordinaria, & hæc eſt ipſa veritas, licet communis opinio ſit in contrarium.*

Et ultimo pro hac opinione confert ponderatio, ſcilicet quod in fieri non facilis eſt reſolutio, hinc ſi Cajo dixiſſes volo occidere Antonium tuum inimicum, fortaſſis vel ob Curiæ timorem, vel erga Dei amorem re-

reſponderet, nolo ut occidas, poſt autem factum facilis ſequitur ratihabitio, ita humana vindictæ gloria impellente propter obligationem, in qua natura occiſori amico conſtituit: ideoque ab ordinaria pœna excuſandus eſt, & hæc opinio uti æqua eſt amplectenda.

Et *juxta Gloſ. in enunciato* §. *ſed & ſi*, *ff. de vi, & vi armata in verbo ratum habuero*, quæ eſt commu-
86 niter recepta, duo ſunt neceſſaria, ut ratum habens teneatur. *Primum, ut inquit, quod meo nomine geſtum ſit, alias ratum habere non poſſum, & ſi habeam, non teneor, ut infra de deprec. l. ſi ſervus; Secundum quod habeam ratum tanquam nomine meo factum alias ſecus ut ſi audieas nomine meo factum dixi doleo, quod nomine meo eſt factum, nec ſic ratum habeo, ſed alias bene gaudeo, hoc enim gaudium non comparatur mandato: multo minus ergo teneor, quando non meo nomine actu prædicto modo gaudeo*, aut ut notat *Farinac. qu.* 35. *n.* 60. *gaudeo bene egiſti tibi obligatus ero, nunc gaudeo, & contentus ſum, pro hac vindicta, quam pro me egiſti*, aut alia verba protulit, quæ concurrentem voluntatem indicant, uti ſi inquit: *tibi teneor, domus mea erit tibi ſemper aperta, quia exemiſti me ab obligatione*, vel ſi certioratos de facto, *nuncium ſive occiſorem amplexus fuit, dixitque ei gaudeo, & approbo, quod pro me egiſti*, eoque magis ſi ente vindictam de animo ulciſcendi appareret, ſecus ſi dixit *gaudeo, ſed non jucunde, & lenee, vel carum mihi eſt*, quia complacentia potius arguitur, quam ratihabitio habetur; expreſſe quidem meo erbitrio requiritur, præſumta ſufficiens non eſt ratihabitio: & licet alii contra, *ut Farinac. q.* 24. *n.* 141. *per Text. in l. Paulus. ff. rem ratam habet, tamen contrarius ſibi eſt qu.* 135. *num.* 63. ratione ut ibi *tex.* loquitur in caſu civili.

In quinto dubio dicendum eſt cum *Jur. Conſulto in l.* 1. *ff. mandati* quo mandatum ex quocunque verbo cen-
87 ſetur inductum, ibi: *Item ſive rogo, ſive volo, ſive mando, ſive alio quocumque verbo mandati actio eſt*, cum
88 qua texta concordat *Text. in l. ſi quis mihi bona* 25. §. *ſed quid ſi mandavit ff. de acquirenda, vel admittenda hereditate*.

Secundo enim *R. P. Leonardo Leſſio de Juſtitia, & Ju-*
89 *re cap.* 13. *de cooperante ad damnum dubit.* 3. *& R. P. Thoma del Bene tract.* 6. *de cauſa materiali parlamenti num.* 6. dico, quod dupliciter mandatum inducitur, primo expreſſe, ut ſi dico, *volo, ut occidas*, Secundo implicite, ut ſi dicas, *utinam hoc mihi obſequium quis præſtet, vel quis mihi carus erit, ſi hoc feceris*, aut ſimili modo quorum dicto bene adſtipuletur *Text.* qui in re criminali loquitur, *nempe in ca-*
90 *pit. ex litteris de exceſſibus prælatorum, & ſubditorum*, ubi habetur, quod quidam inculpatus de furto obtulit purgationem ferri canentis, dicendo, quod ſi in eo judicio deficeret ſuſpendio puniretur, & quia evenit, quod ferrum accipiens combuſtus eſt Judex patefactus Epiſcopum, qui eo loco juriſdictionem habebat, conſuluit, quid ſibi ſuper hoc videretur, & cum Epiſcopus reſponderet, *quod ſi fur ſic evaderet, malum eſſet*, fuit laqueo ſuſpenſus, Epiſcopus vero propter dictum implicitum mandatum punitus, aliaque referunt DD. exempla præſertim *Bart. in d. l. ſi quis mihi bona* §. *Pater ff. de acquirenda hereditate ubi num.* 2. ſimile mandatum recenſet, ibi; *Quidam nobilis de Florentina dixit famulo ſuo, quod receperat quamdam injuriam,*
91 *nunquam redeas mihi domum, niſi ego non ſentiam aliquid de illo negotio, ille famulus ivit, & interfecit injuriantem. quæritur an dominus videatur mandaſſe: Hic erit caſus quod ſic, & ita fuit ibi obſervatum, & amputatum fuit illi militi caput tempore D. Franciſci de Eugubio.*

Tertio ad dubium reſolutive reſpondeo, inquiſitum de mandato, implicite injuncto, ad pœnam ordinariam minime condemnari poſſe, niſi aliunde conſtat eum,
92 ſcilicet mandantem ita voluiſſe, prout poſtea mandatarius fecerit, & ratio evidens eſt, nempe differentia quæ eſt inter mandatum expreſſum, cujus verba continent crimen, quod mandatum eſt, & exequutum; præſumptum, cujus verba licet ſint ad male agendum, referre tamen poſſunt ad majorem, vel minorem ultionem, ſcilicet majus, vel minus crimen, merito aliunde de voluntate, & mandantis deſiderio apparere debet, ejus quod mandatarius fecit.

Hanc enim voluntatem, & deſiderium bene prudens Judex arguere poteſt ex qualitate mandantis, eo-
93 rumque morum qualitate illatæ injuriæ, vel alius rei, qua moverunt ad ita mandandum, & confert ad propoſitum *Text. in l. unica C. ſi quis Imperatori maledixerit*, ibi: *Unde integris omnibus hoc ad noſtram ſcientiam referimus, ut ex perſonis hominum dicta cenſemus, & utrum prætermitti, exquiri debeant, cenſeamus*: Item ex actibus qui ſequuntur, nempe gaudium, & lætitia de re geſta, quæ & ſi non haben-
94 tur pro ratificatione, ut conſulit *Marcus Ant. Natta conſ.* 493. *num.* 14. *in fine*, in delicto nomine alterius geſto, bene tamen in hoc caſu declarant mandantis deſiderium maxime ratihabitione ſecuta, quæ conſideratur, in enunciato capitulo ex litteris de exceſſibus Prælatorum, ubi *Epiſcopus* poſtquam protulit verba
95 ut ſupra, fuit in ſuſpendio præſens, ut in *Text.* ibi: *& ſic Epiſcopus, & Judex Villam cum multitudine ſunt egreſſi, in quorum præſentia prædictus fur eſt ſuſpenſus*, & hac conſideratione attenta fuit Epiſcopus punitus, ſcilicet Epiſcopatu privatus; & in caſu relato a *Bartol.* ita quoque evenisse credo, ſcilicet Nobilem illum, factum a famulo geſtum alio aliquo actu approbaſſe, alioquin ſententia fuiſſet rigida *Bartol.* opinio valde aſpera, & periculoſa, utique non amplectenda, etenim verba erant dubia, & licet injuria facta famulo cenſeatur illata Domino, tamen rei veritate inter unam offenſam, & aliam magna adeſt diſtantia, ita quod ab injuria famulo illata, mandatum ad occidendum per illa verba non erat inducendum.
96 Tandem circa probationem dico, quod ſi mandatum expreſſe non appareret datum, vel implicite inductum; ne remaneat impunitum conjecturis recte probatur; etenim de raro palam mandatum datur, frequentius ve-
97 ro in ſecreto committitur, natura inhærente clanculo fieri crimen, ut pœna evitetur, & quia frequentius eſt probationis difficilis, ideirco conjecturis probatur, juxta *Tex. in l. non omnis*, §. *a Barbaris de re militari*, ibi: *quod enim liquide probari non poteſt, argumentis probatur*, & juxta *Tex. in l.* 1. *C. quorum appellat. non recipiuntur, & Tex. in l. judicio, C. de*
98 *rei vindic.* ibi: *indicia certa, quæ jure non reſpuuntur, non minoris probationis, quam inſtrumenta, continent fidem*: aliaque citant Gloſſæ concordantia Jura, ut videre eſt, & ultra a me in mandati probationem adducta in primo dubio, probatur aliis indiciis nempe inimicitia, omnis interfectoris occultatio-
99 ne, ac aliiſque ex re prodeunt, quæ ſi multe ſunt, ſi in eſſe probationi concludenter probantur, & neceſſe indicia non ſunt levia, ſed multum urgentia, ita quod morali certitudine, juxta notata in *cap.* 1. *Decret. Prax. num.* 32. Cajum ſcilicet fuiſſe mandantem demonſtrant, & ex iis circumſpectum, & diſcret us Judex motum animi ſui, ut tradit *Cæleſtinus* 3. *in cap. præterea* 27. *de teſtib. & atteſtat.* non ſolum ad torturam, & ad pœnam extraordinariam, ſed quoque ad ordinariam valida ſunt: ſicut in crimine falſi, quod grave eſt, & connumeratur inter crimina difficilis probationis, probat *D. Joannes Bapt. Larrea alleg. p.* 1. *alleg.* 96. *num.* 13. 14. 15. *&* 16. ponderando, quod licet in criminalibus cauſis oporteat probationes eſſe claras, tamen claritas juxta qualitatem cauſæ, & pro-
100 bationis ex indiciis bene haberi poteſt & *num.* 17. *ex Divo Joanne Chryſoſtomo in homilia* 1. *Davidis de indicio, inquit mutus quidem teſtis, ſed omnibus vocem habentibus evidentior*. David enim, ut Saulum certum redderet, qualiter in ſpelunca eum interficere potuiſſet, ſi voluiſſet, ſignum propriæ veſtis ab eo ſcindiſſe Sauli oſtendit *lib.* 1. *Regum cap.* 24. confeſſio enim, aut metu extorta, aut erronea eſſe poteſt; ſed quid mirum? teſtimonia ab extrinſeco proveniunt, indicia vero ab intrinſeco ſcilicet ex eadem re prodeunt.

Cum a M. C. ad S. Conſilium, ubi mihi non eſt otium, redeam, finem impono: & dicta ſunt ad gloriam BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ, quam humiliter deprecor, ut Roſæ meæ, quæ infirmitate areſcunt, pluvia ſuarum gratiarum revireſcant.

LEO-

LEONARDI RICCII

OBSERVATIO

Una cum additione ad hanc

D. CAROLI ANT. DE ROSA

RESOLŪT. ULT.

Quinque argnmenta explanantur.

SUMMARIUM.

1 *An procedi poſſit contra mandantem ; ſi ignoretur mandatnrius.*

2 *An mandatnrius excuſetur a pœna ordinaria, ſi mandans excnſatur.*

3 *An ſtatntnm pœnnm imponens contrn facientem extendatur contra mandantem.*

4 *An habens incurrnt in pœnnm delicti.*

5 *An mnndatnm poſſit indaci, & ex mandato indncto oriatur pœnn.*

1 IN pluribus membris diſſecta, & diviſa, & varie tractata diſſertio habetur, & primo ſi procedi poſſit contra mandantem, quando ignoretur mandatarius, ignorati autem mandatarius, ſive is, qui commiſit homicidium pluribus modis poteſt, etenim, vel omnino ignoratur quis iſte fuit, vel nomen ignoratur, artmen aliis ſignis conſtare poteſt, de qua re diffuse diſſetit Dominus Auctor more ſuo *uſque ad nnm.* 32.

2 Secundo an mandatarius ab ordinaria pæna ſit excuſandus, ſi mandans ob aliquam cauſam excuſatur, & hic notat, an mandans mandatario ſit conjunctns, vel amicus, vel nec conjunctus, nec amicus, & an mandatarius ſit impotens, vel potens, & an permiſſum ſit mandanti a lege, ſive toleratum illud crimen, ut marito contra Adulterum, &c. an ſolum excuſet a tanto, non autem a toto, quibus diſtinctis & cognitis ſacili ordine ſuam proſequitur diſſerrationem *uſque ad nnm.* 44.

3 Tertio, an ſtatutum, in quo aliqua pœna imponitur contra facientem extendi debear contra mandantem, de qua re conſideratur: vel ſtatutum refert ſe ad jus commune, vel aliquid novi imponir: item vel contra perſonam ſua dirigit verba, vel contra factum, qualitatemque facti, ubi conſiderat, etiam ſi frequentia ſint illa delicta, & ſi ſtatutum, quamquam excedat jus commune, non excedat rationem: & pariter ſi mandatarius, & mandans ſint in eodem loco, quo caſu credibile dicit, quod mandans non tantum mandatum dedit, ſed etiam modum præſtitit, cum prius in corde ſuo delictum excogitaſſer *uſque nd n.* 70.

4 Quarto dubitatur, an ratum habens incurrat in delicti pœnam, & putat diſtingui inter minora delicta, & gravia, item putat videndum, an expreſſum ſit in lege teneri ratihabentem, vel non expreſſum; item aliud eſt, ſi quæras teneri ad pœnam ordinariam, aliud ſi ad axtraordinariam, quæ dixerit, & exemplificar *nſqne ad num.*

5 Quinto autem argumento duo habes mandatum ne cenſari poſſet inductum, & in mandato inducto pœna ſit ordinarin, vel quomodo, & air quocumque verbo mandatum induci, pro pœna vero putat obſervare mandantis tacite mentem, ſcilicet quod poterat optare, ut majus, vel minus delictum fieret *n* tacito mandatario: & merito de voluntate mandantis, & deſiderio apparere debet, quod Judex arguere poſſet, & varie, & ubi plura dixit de indiciis, *nſque nd finem.*

Hac velut phraſi ſumus in hac ultima reſolutione contenti in longum diſputata re a Domino Auctore. Cæterum ſi in omnibus ipſum conſulas maximum conſulas hominem. Ego autem pro viribus, vel explanavi, vel addidi, vel adverti, & adnotavi, vel quæ ſenriebam docui, nec per hoc aliis finem recte opinandi, vel ſentiendi poſui.

Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno.

FINIS.

INDEX GENERALIS
LOCUPLETISSIMUS

Totius Operis D. Caroli Antonii de Roſa. Addita per D. Leonardum Riccio, hoc Aſteriſco ✠ diſtinguuntur.

A

ABducens hominem cauſa extorquendi pecuniam quando torqueatur, pag. 32. num. 22.
Abſens de Jure communi ob aliquod delictum capitali pœna condemnari non poteſt, pag. 82. num. 1.
Abſens in regno forjudicatur, pag. 82. num. 2.
Abſentia derogatur, quoties citatus eſt de crimine convictus, pag. 79. num. 75.
Accuſatio quibus permiſſa eſt, pag. 13. num. 68. & 69.
Accuſationis Mandati formula, pag. 16. num. 16.
Accuſator, ſeu Querelans poſt publicationem novos teſtes producere nequit, ubi ſuper novis Capitulis, pag. 100. num. 14.
Acta ſunt nulla ſi Judex procedat pendente appellatione a denegata abſentia, vel a brevitate termini, pag. 80. n° 83.
Acta ſunt nulla, ſi in criminalibus Judex dubius de ſua juriſdictione procedat, pag. 64. num. 58.
Acta ſunt nulla, quando ſunt ante Judicis recuſationem? explicatur, pag. 63. num. 56.
Actio injuriarum non procedit contra eum qui voluit ſervum percutere, & alium percuſſit, pag. 11. num. 50.
✠ *Actuarius abſque interventu Judicis capit informationem, & remiſſionem querelæ recipit, ubi pœna eſt ſimplicis exilii, vel pecunia, & quæ eſt circa pœnam relegationis, vel triremium, & hoc infra triduum, ſi ſtatutum dicti tridui eſt ibi*, pag. 49. num. 6.
Actus incuſationis contumaciæ ponitur, pag. 83. num. 15.
Actus litis conteſtationis, ubi Reus reſpondere noluit, ponitur, pag. 19. num. 27.
Actus litis conteſtationis quomodo, & quando expletur, pag. 25. num. 47.
Adhæſio non tollitur ſi reus non renunciet appellationi, pag. 19. num. 3.
Adminiculum quodlibet per duos teſtes probari debet, pag. 56. num. 21.
Adulterii crimen quomodo in genere probetur? pag. 3. num. 12. Numve *in eo procedatur ſine querela, & quid ſi ſit notorium*, pag. 13. num. 63.
Advocatus non poteſt eſſe Judex in cauſa connexa, pag. 63. num. 55.
Advocatus Rei audiendus ante torturam, pag. 68. num. 85.
Æquitas magis quam delinquentis cauſa attendenda eſt, pag. 78. num. 54.
Agnati, Cognati, Amici, & Vicini forjudicandi citari debent, pag. 78. num. 36.
Agnati, Cognati, Amici, & Vicini quomodo citari debeat, pag. 87. num. 36.
Agnati, Cognati, Amici, & Vicini ſint ne omnes citandi? an vero ſufficiat citare proximiores? pag. 86. num. 36.
Agnati, Cognati, Amici, & Vicini, an valeant opponere nullitates, pag. 89. num. 39.
Agnati, Cognati, Amici, & Vicini, an valeant opponere exceptiones minoris ætatis, & ſimilia, pag. 89. num. 40.
Agnati, Cognati, Amici & Vicini, ſufficit, ſi vocentur per proclama, pag. 87. num. 36.
Alape gravius eſt, quam pugno percutere, pag. 10. n. 44.
Animus diſtinguitur in deliberatum, præmeditatum, & ſimplex deliberatum, pag. 11. num. 47.
Animus in delicto eſt examinandus, pag. 11. num. 51.
Animus non eventus in delicto conſideratur, pag. 10. n. 46.
Anni tres conceduntur in Appellatione, & quando, pag. 99. num. 11.
✠ *Appellare licet non poteſt Fiſcus, tamen habet recurſum, & adhæſionem, quæ adhæſio intelligitur facta in præjudicium Fiſci, & Appellans renunciare non poteſt*, pag. 104. num. 3.
Appellatio eſt defenſio, ſed non a Principe tolli poteſt, pag. 100. num. 21.
Appellatio quid ſit in criminalibus, & quotuplex, pag. 98. num. 1.
Appellatio ab interlocutoria cum gravaminis expreſſione proponenda eſt, pag. 98. num. 2.
Appellatio ab interlocutoria proponenda eſt intra X. dies a die intimationis, & juſtificatur ex eiſdem actis, pag. 99. num. 8.
Appellatio ab interlocutoria non ligat manus Judicis a quo, niſi poſt inhibitionem, pag. 98. num. 5. Item; *Sed quid de appellatione ab interlocutoria incompetentiæ?* pag. 99. num. 7.
✠ *Appellatio ab interlocutoriis ſic infra VI. dies a decreti intimatione fieri poteſt*, pag. 104. num. 6.
Appellatio a diffinitiva intra X. dies proponenda eſt, pag. 99. num. 9.
Appellatio a diffinitiva infra XXXXX. dies proſequi debet & ad triennium protrahitur, pag. 99. num. 11.
Appellatio a diffinitiva etiam non juſtificatur termino, pag. 99. num. 12.
Appellatio a diffinitiva tollit ſententiam de medio, & reducit cauſam ad terminos litis conteſtationis, pag. 99. n. 10.
✠ *Appellatio a diffinitiva vocatur Appellatio in forma, & reducit cauſam ad terminum conteſtationis litis, & intimatur tam Judici, quam Parti adverſæ, ſecus in M. C. & in Provinciali audientia*, pag. 104. num. 1.
✠ *Appellatio a diffinitivis per viam actionis infra X. Annos proponi poteſt. Sed per viam exceptionis infra XXX. Annos*, pag. 104. num. 5.
Appellatio in criminalibus quocumque tempore introduci poteſt, pag. 102. num. 26.
✠ *Appellatio in criminalibus fieri poteſt ad M. C. ſed limitatur in cauſis Baronum habentium ſecundas cauſas*, pag. 104. num. 2.
✠ *Appellatio in criminalibus admittitur etiam poſt lapſos X. dies, vel X. Annos*, pag. 103. num. 4.
Appellatio ad S. C. commiſſa M. C. in criminalibus non tenet, ſed an M. C. omiſſa R. A. pag. 102. num. 25.
Appellatio a ſententia Delegati proponitur ad Delegantem, pag. 101. num. 12.
Appellatio non datur a ſententia Principis, pag. 102. n. 27.
Appellatio admittitur a decreto: Nullitates non obſtare, pag. 91. num. 46.
Appellatio unius prodeſt cæteris ſociis condemnatis, pag. 100. num. 17.
Appellatio non competit convicto, & confeſſo, pag. 100. num. 18.
Appellatio quando non competit convicto tantum, & quando convicto per indicia indubitata, pag. 100. num. 19.
Appellatio denegatur condemnato de crimine notorio, pag. 100. num. 20.
Appellatio datur a denegata abſentia, vel a brevitate termini, pag. 80. num. 83.
Appellatio non admittitur a ſententia forjudicationis, pag. 91. num. 46.
Appellatio a minoratione pœnæ an competat Fiſco, pag. 96. num. 9.
Appellatio an datur a decreto remiſſionis ad alium Judicem? Et An a decreto Gaudeat indultu, pag. 96. num. 10.
Appellatio an competat Fiſco a ſententia pecuniariam pœnam continente, pag. 96. num. 11.
Appellatio in omni caſu, quo prohibetur, conceditur ab

exceſſu pœnæ, pag. 100. num. 20.
Appellatio prohibita in cauſa principali, quando prohibita cenſeatur in emergenti, pag. 101. num. 23. Item An prohibita cenſeatur in interloquutoria, pag. 34. num. 32.
Appellatio an impedit torturæ executionem, pag. 98. n. 6.
Appellatione pendente in criminalibus locum habet Concordia, pag. 99. num. 10.
Appellatione, & nullitatibus omiſſis locus eſt reviſioni, pag. 103. num. 34.
Appellationi ubi locus non eſt, procedit reclamatio, pag. 102. num. 27. Item Propoſitio nullitatum, pag. 102. n. 28.
Appellationi propoſitæ reus renunciare non poteſt, pag. 102. num. 26.
Appellationis cauſa eſt ejuſdem naturæ, cujus eſt cauſa principalis, pag. 101. num. 24.
Apprehenſio relegati an requiratur, ut exigi poſſit pœna ob relegationis fractionem, pag. 107. num. 17.
Arbitraria pœna facit, ut M. C. & Regia Audientia procedant ex officio, pag. 23. num. 30.
✠ Arborum inciſio, quæ non plantantur ab homine, quomodo pœna commenſuretur, & quomodo procedatur, pag. 47. num. 5.
Argumentum a dominio ad juriſdictionem validum eſt, pag. 33. num. 23.
Arma non ſunt ſumenda a domo Rei, pag. 36. ante num. 43.
Arma deferentes capi poſſunt a ſervientibus ſine juſſu, pag. 21. num. 5.
Armorum appellatione veniunt lapides, & fuſtes, pag. 85. num. 23.
Aſportatio armorum quomodo probetur, pag. 5. num. 17.
Aſportatio bonorum e domo indicium eſt ad torturam, pag. 61. num. 35.
Aſſaſſinium quando verificetur, pag. 45. num. 26. in fine.
Aſſaſſinium non judicatur ex generali promiſſione, pag. 45. num. 27.
Aſſaſſinium an inducatur ex mandato ad vulnerandum pecunia tradita, pag. 45. num. 28.
Aſſaſſinium inducatur ne ex mandato ad occidendum, pag. 45. num. 29.
Aſſaſſinium an inducatur rei promiſſione, quæ non dependet a voluntate mandantis, pag. 46. num. 30.
Aſſaſſinium non committitur, ſi mandans in cæde intervenerit, pag. 46. num. 31.
Aſſecuratio pro aliis delictis in citatione neceſſaria eſt, pag. 74. num. 24.
Aſſertio vulnerati ſufficit ad torquendum, pag. 58. num. 26.
Aſſocians ſe cum foraſcitis, & delinquentibus, licet domum, forjudicatur, vedeas, pag. 86. num. 32.
Auferent citationem pœna falſi tenetur, pag. 80. num. 90.
Auxilium qua plectitur pœna, pag. 67. num. 77.
Auxilium præſtitum poſt delictum an faciat indicium de tractatu, & conſilio in delicto, pag. 66. num. 72.
Accuſandi actio de adulterio quinquennio præſcribitur, pag. 145. num. 33.
Accuſatio de adulterio competit exceptio quinquenii, lenocinii, & reconciliationis, pag. 135. num. 45.
✠ Accuſatio de jure communi cuilibet competit, ſed deſideratur, cui liceat accuſare, pag. 150. num. 5.
Actio accuſandi de adulterio non præſcribitur quinquennio, in adulterio violento, aut cum inceſſu patrato, pag. 145. num. 34.
Actio de ſtupro quanto tempore durat, pag. 136. num. 102.
Adulter, & adultera, licet olim accuſari ſimul non poterant, de conſuetudine tamen ſimul accuſantur, pag. 175. num. 32.
Adultera a viro accuſata competit exceptio patientiæ, pag. 146. num. 38.
Adulteri pœna, quæ, pag. 146. a num. 46. uſque ad 48. & ſeqq.
Adulterii pœna in Regno arbitraria eſt, pag. 147. num. 53. & ſeqq.
Adulterium dicitur, quia ex altero, quam marito partus concipitur, vel quia ad alterius thorum ſit acceſſus, pag. 143. num. 1.
Adulterium eſt concubitus cum muliere nupta, ſive deſponſata, vel eſt fides conjugalis violatio, pag. ead. num. 3.
Adulterium ſimplex, vel duplicatum, voluntarium, vel violentum, pag. ead. num. 4.
Adulterium notorium quando dicitur, pag. 144. num. 6.
Adulterium cum adulterio compenſatur circa divortium, pag. 145. num. 22.
Adulterium mariti, muliere inſtante carcere coercetur, pag. ead. num. 25.
Adulterium quomodo probatur in genere, pag. 146. n. 39.
Adulterium quoad pœnam criminaliter infligendam an legitime, & plene debet conſtare, pag. ead. num. 40. & 41.
Adulterium præſumi, pag. eadem num. 43.
Adulterium, quando attentatum præſumitur p. ead. n. 44.
✠ Adulterium quid eſt, pag. 149. num. 1.
✠ Adulterii etymon eſt ad alterius thorum acceſſus, ibidem num. 2.
✠ Adulterium quotuplex eſt, ibidem num. 3.
✠ Adulterii crimen, quando ex officio caſtigare poteſt Judex, ibidem num. 4.
✠ Adulterii accuſatio de jure communi cuilibet de populo competit, ſed declaratur, cui licet accuſare, ibid. num. 5.
✠ Adulterii cauſa Uxor poteſt inſtare contra maritum, ut carceretur. Et poteſt contra adulterum violentum invito marito agere, ibidem num. 6.
✠ Adulterii pœna in Regno Judicis arbitrio eſt remiſſa ibidem num. 7.
✠ Actio contra eximentem ad id quod æſtimatur ab Actore eſt pœnalis, & non tranſit ad heredem, pag. 186. n. 7.
✠ Actio ex homicidio oritur contra delinquentem ad expenſas, & ad opera, pag. 190. num. 4.
Actor, & Reus non debent ad imparia judicari, pag. 192. num. 3.
Actus ſpontaneus, & involuntarius qui? pag. 208. num. 2.
✠ Ætas vigintiquinque annorum in minoribus eſt abbreviata ad decem & octo, pag. 194. num. 3.
Aer maleficium manifeſtat, pag. 5. num. 14.
Alapa atrox reputatur injuria, pag. 193. num. 7.
Amicitia quomodo probanda ſit, ut faciat indicium, pag. 182. num. 15.
✠ Amicus, & cauſa inſtructionis an poſſit producere documenta abſque reo, ut impediatur citatio, pag. 200. n. 1.
✠ Amor verus vertitur in odium cauſa injuſti amoris, pag. 151. num. 2.
Amor eſt fortis ad inſtar mortis, pag. 177. num. 14.
Apocha Banci cum notu debiti in fide Bancum facit creditorem, pag. 180. num. 1.
Apocha Banci, per comparationem, & per teſtes notum habere manum deponentes probatur, pag. 183. num. 27.
✠ Appellare an poſſit a pœna convictus, & confeſſus, & an a pœna poſſit appellare extraneus. pag. 207. num. 1.
Ariſtoteles, & alii Gentiles ſodomiam laudantes confutantur, pag. 59. num. 12.
Ars naturæ ſimilis eſt, ſed effectus diſſimilis eſt, pag. 182. num. 23.
Argumentum a communiter accidentibus eſt valde validum, pag. 208. num. 9.
Argumentum a communiter accidentibus pro morte inferenda eſt valde leve pag. 208. num. 10.
Aſportantes arma ignea, & aliis armis delinquentes, ac ſi armis igneis deliquiſſent, puniuntur, pag. 168. num. 1.
Aſſociatio poſt delictum cum delinquente, & refugium ad Eccleſiam urgentia pariunt indicia, pag. 197. num. 11.
Author delicti præter intentionem ſequuti, quando pœna delicti puniendus ſit, pag. 188. num. 3.
Auxilium præſtitum inciſori, & falſatori Regiarum monetarum a principio, & præcedente tractatu præſtitum juxta opinionem Farinacii, & D. Merlini ultimo ſupplicio eſt dignum, pag. 175. num. 4.
Acceſſiones ex mutuo ratione damni emergentis, & lucri ceſſantis, quando percipi poſſunt, pag. 248. num. 31.
Actio criminalis fundatur in dolo, vel hominis culpa, pag. 247. num. 14.
✠ Ægri aqua frigida curantur, pag. 236. num. 2.
Ætas vigintiquinque annorum de jure communi habetur pro confecta, qua perfectum judicium homines habere communiter exiſtimatur, pag. 225. num. 25.
Ætas perfecta eſt, quæ vigintiquinque annorum curriculis completur, & aſſignatur ratio, pag. 214. num. 3.
Ætas decem, & octo annorum, quæ uti major ætas fuit conſtituta in hoc Regno tempore, quo Gothi, Longobardi, ac aliæ Nationes dominabantur, non fuit ætatis majoris reſtrictio, ſed potius extenſio, juxta doctrinam Dom. Card. de Luc. pag. 215. num. 17.
Ætas probatur baptiſmatis fide, teſtibus, vel numerationis fide pag. 217. num. 4.
Ætatis probatio ex aſpectu periculoſa eſt, ibidem num. 5.
Ætatis probatio ex aſpectu a lege eſt introducta, & in praxi recepta, pag. 218. num. 12.
Ætatis probatio ex aſpectu a Judicis pendet arbitrio juxta

Au-

Authoris opinionem, ibidem num. 17.
✠ *Ætatis cognitio ex aſpectu, ubi an in depoſitione apponatur* ex aſpectu major, pag. 219. num. 2. & 3.
Accuſatio in adulterio, quæ continere debet, & expenditur Tex. in l. libellorum ff. de accuſat. *ac* Tex. in leg. licet gratis §. poſſumus ff. Naut. Caup. & Stabular., pag. 255. num. 2.
Amici, & conſaguinei forjudicatorum non admittuntur ad proponendas forjudicationis nullitates, ſi ſententia lecta, & lata eſt, niſi forjudicato comparente, vel carcerato, pragm. 229. num. 21, & 23.
Anima innocentia corporis præſidium eſt, prag. 232. n. 10.
Animus, & non rerum valor attenditur in furto p. 253. num. 6.
✠ *Annotatio ſignificat indulgentiam ſubſcriptam*, pag. 231. num. 3.
Aggreſſor quis ſit, pag. 252. num. 4.
Aggreſſores nocturni in Civitate, *& Suburbiis puniuntur pœna mortis, quamvis furtum ſit minimum*, pag. eadem num. 1.
Arbitrium a primo gradu pœnæ extendere ad ultimum pœnæ gradum, nempe amariſſimum ſupplicium valde aſperum eſt, & contra æquitatem, pag. 212. num. 33.
Arbitrium Judicis eſt conjecturis judicare an unius, vel alter in rixa vulnus mortale intulerit, pag. ead. n. 32.
Argumentum a communiter accidentibus validum eſt, & unde deducitur, pag. 234. num. 17.
Argumenta, & Doctorum dicta circa necem proditoriam declarantur. pag. 246. num. 25. 26. 27. 28., & 29.
Atrox crimen ſi condigne non caſtigatur, impunitum remanere videtur, pag. 211. num. 13.
Auctor opinioni Dom. de Luca *haud inhæret*, pag. 217. num. 18.
Auditor Provincialis ſolus cauſas decidere nequit, imo nec funis ictu inferre, pag. 134. num. 15.
Auxiliator, qui non ex cauſa delicti dare pœna ordinaria plecti poteſt, pag. 260. num. 59. *quæ opinio uti æqua amplectitur per Authorem* ibidem.

B

✠ B*Ajularis* Curia, *pro quibus furtis pœna corporali punire poteſt*, pag. 47. num. 4.
Bannitus, quando eſt carceratus, offendi non poteſt, pag. 22. num. 24.
Barba venit appellatione membri pag. 74. num. 21.
Baro unus ſi ad alium pro juſtitia recurrat, inconveniens eſt, pag. 31. num. 18.
Bona alienata poſt crimen ante captam inquiſitionem a Fiſco revocantur, & ipſi applicantur, pag. 111. num. 24.
Bona qualitas perſonæ excludit præſumptionem delicti, pag. 27. num. 3.
Bullæ clericatus ponuntur extra proceſſum, pag. 210. n. 40.
Blaſphemia contra Omnipotentem Deum proluta ultimo ſupplicio olim puniebantur, ſed hæc pœna in Regno commutata eſt, pag. 122. num. 3.
Blaſphemiæ pœna quare fuit minorata, pag. 122. num. 9.
Buccella melior eſt ſicca cum gaudio, quam plena cum jurgio, pag. 133. num. 62.
Bellum ex utraque parte aliquando conſideratur juſtum, pag. 200. num. 21.
Blaſphemia in Deum, Beatamque Virginem Mariam ſacrilegio gravior eſt pag. 167. num. 8.
✠ *Baro mandans Judici, ut verberaret accuſatum, ſi opus fuerit, an ſecuta morte ob verbera, teneatur*, pag. 238. num. 1.
Bartoli *doctrina recenſetur in arbitranda ætate ex aſpectu*, pag. 218. num. 16.
Bartoli *exemplum circa mandatum implicite datum in* l. ſi quis mihi bona §. Pater ff. de acquirenda hereditate, *refertur, & per Authorem ponderatur, atque comprobatur*, pag. 262. num. 91., & 92.
Birruariorum audacia reprimenda eſt, pag. 240. num. 6.
Bonus cibus ſicuti corpori fructuoſus eſt, ita bona educatio animæ eſt neceſſaria in Populis, pag. 213. num. 1.
Bullæ Clericatus *ad impediendam forjudicationem in citatione ad forjudicandum, ſive ad* Capitula, *præſentata recipiuntur extra proceſſum, & pro parte* Clericorum *beneficiatorum, qui ſine habitu* Clericali *incidere ſolent, appreſentantur cum perceptione fructuum beneficii*. pag. 210. num. 2.

C

C*Ampana fuit introducta a S. Paulino Epiſcopo Civitatis Nolæ*, pag. 76. num. 34.
Cap. Regni Ad hoc, de furtis *ponderatur*, p. 32. n. 20.
Cap. Regni: Frequens & inefferenata, *quid diſponat*, pag. 60. §. in hoc enim num. 29.
Cap. Regni: Si cum ſceleratis, *interpretatur, ut non habeat locum contra conſulentes*, pag. 66. num. 59.
✠ *Cap. Regni* Si quis *an receſſit ab uſu*, pag. 94. n. 13.
Cap. Regni: Si cum ſceleratis, *ut procedat tria requiruntur*, pag. 64. num. 60.
Caput Forjudicati quomodo cognoſci debet, pag. 91. n. 48.
Captura quando locum habeat, pag. 22. num. 12.
Captura quando dicatur juſta, pag. 21. num. 2.
Captura eſt arbitraria Judici, pag. 22. num. 11.
✠ *Captura fieri poteſt, quando eſt ultra relegationem*, pag. 26. num. 1.
Carcer dicitur omnis locus, a quo homo exire prohibetur, pag. 22. num. 17.
Carcer dicitur locus, atque Theſaurus, pag. 23. num. 23.
Carcer cruciatuum locus dicitur, pag. 22. num. 15.
Carcer quare inventus, pag. ead. num. 16.
Carcer non continet levem pœnam, pag. 107. num. 20.
Carcer diutinus cum pœna compenſatur, pag. 23. num. 19.
Carcer in Regno in pluribus caſibus eſt in pœnam, pag. 108. num. 20.
Carcer perpetuus morti æquiparatur, pag. 23. num. 20.
Carceris cuſtos, vide Cuſtos.
Carceris effractores, vide Effractores.
Carceratio relegati an requiratur, ut exigi poſſit pœna ob relegationis effractionem, pag. 107. num. 17.
Carceratus eſt ab omni moleſtia tutus, pag. 22. num. 24.
Carceratus pro gravi crimine ſtricte in carceribus detinendus eſt, pag. 23. num. 40.
Carceratus injuſte impune eſt, ſi carceres effringit, pag. ibid. §. circa num. 30.
Cauſa eſt fundamentum criminis, pag. 10. num. 39.
Cauſa non exiſtente corruit inquiſitio, pag. ead. num. 40.
Cauſa quærenda eſt etiam in confeſſo, pag. 10. num. 41.
Cauſa attenenda eſt, ut mitius, aut gravius delinquens puniatur, pag. ead. num. 21., & pag. 77. num. 39.
Cauſa non apparente delinquentem convictum de alterius mandato deliquiſſe præſumitur, pag. ead. num. 42.
Cauſa principalis delinquentis, & mandantis, vel conſulentis, aut auxiliantis, an ſit eadem, vel ſaltem connexa, pag. 64. num. 57.
Certitudo moralis quæ dicatur, pag. 9. num. 32.
Certitudo moralis per duos teſtes habetur, pag. 91. n. 47.
✠ *Citandi formula enunciatur aliquem non uti principalem ſed uti teſtem*, pag. 120. num. 39.
Citatio unde dicta, pag. 71. num. 1.
Citatio eſt multiplex, pag. 72. num. 9.
Citatio ratione formæ, ſeu modi eſt multiplex, & plura exigit requiſita, pag. 75. num. 27.
✠ *Citatio, & ejus formula, cum advertimentis pro repetitione*, pag. 114. num. 20.
Citatio, quæ defeaſionem reſpicit, quoad modum alterari poteſt, pag. 72. num. 5.
Citatio quæ defeaſionem reſpicit a Rege, vel Statuto omitti nequit, pag. ead. num. 2. *Sed quid juſta accedente cauſa* ibidem, num. 3.
Citatio ad ſententiam, quia, & de jure poſitivo indiſtincte tolli poteſt, pag. 72. num. 7.
Citatio in notoriis an requiratur, pag. ead. num. 8.
Citatio ſine termino num valida ſit, pag. 77. num. 49.
Citatio continere debet tenorem delegationis, pag. 76. n. 36.
Citatio ad deponendum quando procedat, pag. 73. n. 11.
Citatio ad informandam ubi locum habeat, pag. 12. n. 12.
Citatio ad informandum conjungitur cum citatione ad capitula, pag. 77. num. 46.
✠ *Citatio ad informandum, & ejus formula*, pag. 16. n. 13.
Citatio ad capitula, ubi locum habeat, p. 74. n. 22. & 25.
Citatio ad forjudicandum procedit de æquitate, p. 86. n. 33.
Citatio ad forjudicandum requiritur ante forjudicationis ſententiam, pag. 86. num. 35.
Citatio ad forjudicandum & Citatio Agnatorum, & Cognatorum an requiritur, ubi proceditur extraordinarie, & juxta Pragm. de exulibus, pag. ibidem num. 33.
✠ *Citatio ad forjudicandum notificatur Principali, & conjunctis uſque ad quartum gradum*, pag. 93. num. 1.

Citatio quando dicatur circumducta, pag. 79. num. 67.
Citatio expirat, ſi prima contumacia non accuſetur in tempore, pag. 83. num. 13.
Citatio verbalis in Eccleſia fieri poteſt, pag. 80. num. 90.
✠ Citatus ad deponendum, ſi ex depoſitione ſua apparet non eſſe delictum, fit decretum, ut ibi pag. 81. num. 1.
Citatus excuſatur a contumacia, quando locus non eſt tutus, pag. 78. num. 52.
✠ Citatus ad deponendum, quando ex diſpoſitione totaliter non relevatur, nec totaliter gravatur, fit decretum ibi.
Citatus pro crimine num poſſit comparere per Procuratorem, pag. 79. num. 72.
✠ Citatus ad deponendum, quando ex depoſitione non relevetur, & crimen leve eſt, M. C. V. dicit, & ibi, pag. 81. num. 3. Verum In Curiis inferioribus, ubi non viſitantur carcerati, fit decretum, ut ibi, ibidem.
✠ Citatus ad deponendum, ſi in diſpoſitione non relevatur, fit decretum, ut ibi, pag. 81. num. 5.
✠ Citatus a R. Aud. ad deponendum ex depoſitione fuit relevatus, & fuit relaxatus cum mandato, ut ibi, pag. ibid. num. 4.
Civitas unde dicitur, & an comprehendat diſtrictum, & territorium, pag. 108. §. Hic ad decreti.
✠ Clauſula novis ſupervenientibus indiciis, quid differat a clauſula etiam novis non ſupervenientibus indiciis, pag. 51. num. 9. Item clauſula iſta, quando ponatur, pag. eadem num. 10.
✠ Clauſula Monitus, quid importet, & ſignificat, & quem effectum parit, pag. 115. num. 23.
✠ Clauſula Monitus abſque indiciis ad torturam non viget in M. C. pag. eadem, num. 26.
✠ Clauſula Monitus ſi quis interrogatus fuerit, conſtituitur reus, pag. eadem num. 27. Item. Sine clauſula Monitus, ubi gravia ſunt indicia decipitur reus, qui credit non adeſſe dicta indicia, ibidem num. 28.
✠ Clauſula iterum Monitus quid importet, p. 116. n. 36.
Clericatus quomodo probetur, pag. 90. ante num. 41.
Clericus effectus laicus a quo Judice cognoſci debeat, pag. eadem num. 40.
Clericus prorogare nequit juriſdictionem laicalem, pag. 91. num. 44.
Cognitio ejus, quod delictum repræſentat, delictum in genere dicitur, pag. 3. num. 11.
Cognitio in genere in crimine veneni, ex quibus ſignis habeatur, pag. 2. num. 5.
Cognitio in genere in adulterio violento, quomodo probetur, pag. 3. num. 11.
Cognitio in genere in falſitate, qualiter habetur, p. eadem num. 12.
Cognitio in genere in crimine monetæ, quomodo obtinetur, pag. 4. num. 14.
Cognitio in genere in receptione exulum qualiter probetur, pag. 5. num. 15.
Cognitio in genere ictu ſcoppictæ indicatur, p. ead. n. 16.
Cognitio in genere in fuga carceratorum demonſtratur, pag. eadem num. 18.
Cognitio in genere in crimine furti exponitur, p. 7. n. 26.
Cognitio in genere in crimine receptus, quo modo habeatur, pag. 6. num. 19.
Cognitio in genere, quomodo probetur in occiſo, ſi corpus non reperiatur, & quomodo in homine ignoto, p. 7. n. 22.
Cognoſcens mulierem carceratam punitur, pag. 22. num. 7. Item meretricem in carcere. ibidem.
Colloquium eſt indicium remotum, & probari debet per duos teſtes, pag. 65. num. 68.
Comburentes fruges, vel animalia occidentes, receptus cauſa, ſi citati non compareant, forjudicantur, p. 85. n. 30.
Comparens ſponte, quando ſit carcerandus, pag. 27. n. 2.
Comparitio ſpontanea tollit præcedentis fugæ indicium, & cætera debilitat indicia, ibidem.
Comparatio ſpontanea eſt maximum innocentiæ ſignum, pag. eadem num. 1.
Competentia Judicis, vel Judex.
Concordia perſuaderi non imperari poteſt, pag. 12. n. 57.
Concordia procedit ratione dubietatis, pag. 99. num. 10.
Concordia in criminalibus locum habet appellatione pendente, ibidem.
Condemnatio ad mortem a Curia inferiori prolata exequutioni non demandatur, niſi viſo proceſſu a Reg. Aud. vel a M. C. V., pag. 110. num. 36.
Condemnatus ad triremes a Curia Inferiori tranſmittitur ad Reg. Aud. cum actorum copia, ut ſententia revideatur, pag. 103. num. 35.
Condemnatus ad triremes propter corporis imbellicitatem mittitur ad inſulam, pag. 103. num. 26.
Condemnatus ad mortem aliquando mittitur ad triremes, pag. 111. num. 27.
Confeſſio delinquentis Dei ope obtinetur, pag. 30. num. 1.
Confeſſio ſpontanea eſt certiſſima, pag. eadem num. 3.
Confeſſio debet eſſe poſſibilis, & verificari in circumſtantiis, pag. 33. num. 47., & 48.
Confeſſio debet eſſe ſpontanea, pag. 34. num. 50.
Confeſſio quando dicatur probatio probata, pag. 34. n. 41.
Confeſſio., ut valida ſit, oportet, ut ſit judicialis, & veriſimilis, pag. 37. num. 4.
Confeſſio ut noceat confitenti, quid oportet, p. 33. n. 46.
Confeſſio, ut in pœnam ordinariam ſit ſufficiens, oportet, ut eam præcedat inquiſitio, pag. 37. num. 4. Atque demum præcedant indicia, pag. 36. num. 44. Sed limitatur in criminalibus atrocioribus, pag. 36. num. 43.
Confeſſio recepta in figura judicii convalidari debet Curia pro Tribunali ſedente, pag. 35. num. 33.
Confeſſio coram Judice, quando ſufficiens ſit, licet non recepta in loco Curiæ, pag. 35. num. 40.
Confeſſio recepta judicialiter in loco ſolito ſufficit ad condemnationem, pag. 35. num. 39.
Confeſſio tormentis extorta dicitur invalida, p. 39. n. 53.
Confeſſio invalida eſt, ſi extorta fuerit per ſuggeſtionem, & per interrogatoria ſuggeſtiva, pag. 40. §. Rurſus.
Confeſſio metu tormentorum extorta in Regno contra aſſaſſinos, latrones viarum publicarum, & Campaneæ graſſatores, requiratur tanquam ſpontanea, pag. 39. num. 54.
Confeſſio habita in tortura ratificari debet, ut ex ea ſequatur condemnatio, pag. 68. num. 86.
Confeſſio extrajudicialis, ut urgeat, quæ requirantur, pag. 59. num. 28.
✠ Confeſſio extrajudicialis ſemiplenam inducit probationem pag. 141. num. 1. . . . . At per duos teſtes conteſtes inducit indicium ad torturam, & expediatur citatio ad informandum, ibidem.
✠ Confeſſio extrajudicialis an ſufficiat ad torturam, p. ead. num. 2.
✠ Confeſſio extrajudicialis minoris abſque curatore eſt ſufficiens ad torquendum ipſum minorem, p. eadem n. ibid.
Confeſſio principalis quomodo recipitur, ſi ſocius nominat, pag. 115. num. 32.
✠ Confeſſio facta coram Actuario habente mandatum a Judice, valet, pag. 41. num. 3.
Confeſſio, ut nominatos afficiat, in tortura convalidanda eſt, pag. 11. 5. num. 35.
Confeſſio quamvis præcedentibus indiciis extorta a reo immediate torto, nulla eſt, pag. 61. num. 4.
Confeſſio veritatem non mutat, nec nocet, quominus probari contrarium poſſit, pag. 41. num. 56.
Confeſſio non præcedentibus indiciis extorta his ſupervenientibus non convalidatur, pag. 62. num. 39.
Confeſſio torti ante teſtium repetitionem, eorum repetitione non convalidatur, pag. eadem num. 42.
Confeſſio cum qualitate qua reus a pœna excuſatur, an ſcienti proſit, ita ut reus qualitate non dicta in pœnam criminis damnari poſſit, pag. 40. num. 55.
Confeſſio erronea in uno capite corruit in totum, pag. 37. num. 49.
Confeſſio Rei, niſi conſtet de delicto in genere, non facit locum pœnæ, pag. 7. num. 22.
✠ Confeſſionis formula convalidanda a ſcriba C. pro T. S. quando a Judice recepta non fuit in forma judicii p. 115. num. 33.
✠ Confeſſionis formula, quando Reus confitetur vigore banni, pag. 120. num. 40.
✠ Confeſſionis in tortura factæ datur formula, p. ead. n. 41.
✠ Confeſſionis ratificatæ datur formula, p. 121. num. 42.
Confeſſo datur terminus adverſus confeſſionem, pag. 40. §. Confeſſio.
Confeſſus pro condemnato habetur, pag. 30. num. 2.
Confeſſus ſponte, an mitius ſit puniendus, pag. 36. num. 45.
Confeſſus cum qualitate, quando pœnam ordinariam evadit, pag. 40. num. 55.
Confrontatio, ſeu recognitio in quibus caſibus procedat, pag. 75. num. 16.
Conſanguinei Forjudicati poſſunt Judicem recuſare ſuſpectum, pag. 89. num. 40. Sic etiam poſſunt exceptione proponere adverſus forjudicationem, ibidem.
Conſignatus ſi novum committat crimen, an fidejuſſores
se-

Digitized by Google

teneantur, pag. 52. num. 20.
Conſilium qua pena puniatur, p. 67. n. 76., & ſeqq.
Conſiit. Penam eorum declarntus, p. 24. num. 39.
Conſlit. Pænam eorum, eſt correctoria juris communis, p. 84. num. 17. §. Hæc diſtinctio.
Conſlit. Pænam eorum, quæ poſt Anni decurſum in contumacia exiſtentem ſtatuit procedi ad forjudicationem, & forjudicatum pro mortuo reputari, fuit correcta per inp. Regni: Sive quis, quod cnp. receſſit ab uſu, nam communis practica eſt, ut ad forjudicandum deveniri non poſſit, niſi contra Reos mortis tantum dignos, p. 95. n. 13.
Conteſtatio litis eſt initium belli legalis, & judicii, pag. 61. num. 44.
Conteſtatio litis quomodo habeatur, pag. 118. num. 25. Ejus praxis, & formula, pag. 62. num. 45.
Contumacia eſt delictum in omittendo, p. 84. num. 17.
Contumacia præcedente inquiſitione indicium ad torturam producit, pag. 69. §. Ceterum.
Contumacia accuſari debet contra citatum ad forjudicandum, pag. 83. num. 12.
Contumax pro confeſſo, & convicto habetur, p. 82. n. 2.
Convictus, & confeſſus regulariter non appellat, pag. 100. num. 18.
Convictus tantum quando non appellat, p. ead. n. 29.
Copia indiciorum quando denegatur, pag. 44. num. 22.
Copia repertorum concedenda eſt reo facta teſtium repetitione pag. 44. num. 48.
Copia repertorum concedenda eſt reo ante torturam, pag. 62. num. 47.
Corpus delicti prius conſtare debet, pag. 7. num. 22.
Corpus occiſi ſi non reperiatur, quomodo probetur homicidium, pag. 6. num. 21.
Correctio dicti in teſte quando admittatur, pag. 17. num. 8.
Crimen privat hominem libertate, pag. 21. num. 1.
Crimen in carcere commiſſum acriter punitur, pag. 10. n. 42.
Crimen veneni ex quibus probetur, pag. 2. num. 3.
Crimina, ut evitentur rigoroſe puniuntur, pag. 84. num. 19.
Curator dandus eſt etiam minori abſenti, & invito, pag. 83. num. 17.
Curator an debeat intervenire in minoris examine, pag. 104. §. Nec debet.
Cuſtos carceris ſeu Commentarienſis debet eſſe diligentiſſimus pag. 24. num. 40.
Cuſtos carceris in officio delinquens acrius punitur, pag. 35. num. 40.
Cuſtos carceris pro culpa qua pœna puniatur, pag. 24. n. 41.
Cuſtos carceris cognoſcens meretricem carceratam gravius punitur, pag. 20. num. 28.
Capitulum ſine mortalis peccati diſcrimine interpretatur, pag. 125. num. 13.
Capitulum primum, & ſecundum de adulteriis procedunt poſt intentatum judicium, pag. 32. num. 57.
Capitulum primum, & ſecundum de adulteriis interpetratur, pag. 131. num. 37.
Cohabitatio cum muliere fornicationi occaſionem præbet, pag. 129. num. 16.
Confeſſio extrajudicialis contra ſtupratorem grave parit indicium, pag. ibidem num. 18.
Confeſſio extrajudicialis teſti de viſu æquiparatur cum declaratione, pag. ibidem num. 19.
Confeſſio extrajudicialis ad torturam eſt ſufficiens, pag. ibid. num. 21.
Confeſſio patientis ſodomiam qualiter faciliter habetur, pag. 137. num. 11.
Confeſſio ſocii criminis periculoſa eſt, & de ratione, pag. ibidem num. 13.
Conjugii promiſſor ad illud cogi debet, tam a Judice Eccleſiaſtico quam Sæculari, pag. 124. num. 6.
Cor contentum melius eſt habere, quam argentum, pag. 132. num. 61.
Culpa cordis caries mala eſt, pag. 7. num. 13.
Culpa mariti minuit pœnam adulteræ uxoris, pag. 148. num. 58. & 59.
Capitulum Regni ad hoc pro furto magno circa pœnam ordinariam fuit ſervata in M. C., pag. 164. num. 4.
✠ Capitulum Regni ad hoc non ſervatur in Regno, ſed pro furto magno condemnatur ad triremes, pag. 165. num. 2.
Capitulum Regni ad hoc de furtis, quod mortis pœnam imponit, pro furto unciam excedente practicatur concurrente circumſtantia aggravante veluti fractura, pag. 167. n. 1. & fractores fures maxime nocturni ſeverius puniuntur, pag. ead. num. 2.
Capitulum Regni ad hoc circa mortis pœnam practicatur in furto cum qualitate ſacrilegii, pag. 162. num. 14.
Capitulum Regni frequens, & ineffrænata, circa nominationes ſociorum habitas in tortura loquitur de ordinaria tortura, pag. 173. num. 13.
Capitulum Regni ad hoc loquitur in perſonam, & non in rem, ideirco conſulentem non comprehendit, p. 161. n. 14.
Caſus, quo M. C. interrogavit latrones cum verberibus refertur ad exemplum, pag. ibidem num. 3.
Caſus admirationis recenſetur, pag. 171. num. 4.
✠ Caſus dubius potius debet dilatare facere negotium, & expectare tempus in ſententiis, pag. ead. num. 3.
✠ Cauſa injuſta non excuſat, quia fundatur in malitia, pag. 195. num. 2.
Cauſa juſta minuendi mortis pœnam eſt quævis circumſtantia, ex quo delictum levius redditur, pag. 167. num. 6.
Cauſa in omni crimine intuenda eſt, pag. 193. num. 4.
Cauſa juſta ſi non a toto reum, excuſat a tanto, pag. ead. num. 5.
Cauſa injuſta non excuſat reum, ſed aggravat, pag. ead. num. 8.
Ceſſante ratione legis ceſſat legis diſpoſitio, & ubi ratio legis militat ibi, & idem jus, pag. 178. num. 2.
Character ſæpe mutatur, pag. 180. num. 4.
✠ Citatio an impediatur, ſi amicus, & cauſæ inſtructor abſente reo producat documenta, pag. 200. num. 1.
Citatio ad Capitula quare fuit introducta, pag. 157. num. 8.
Citatus in criminibus tenetur perſonaliter comparere, pag. 198. num. 1.
Clauſula Iterum quid importet, pag. 206. num. 20., & 22.
Clericus citatus uti laicus vigore Ritus perſonaliter comparere tenetur, pag. 197. num. 12.
✠ Clericus conjugatus, quando gaudet privilegio Fori, pag. 298. num. 1.
Clericus conjugatus, ut Foro gaudeat Eccleſiaſtico, quinque habere debet requiſita, pag. 197. num. 14.
✠ Clericus dicitur a verbo κλῆρος, pag. 198. num. 2.
Clericus celebs conjugato eſt dignior, pag. 197. num. 15.
Clericus conjugatus facilius forum amittit Eccleſiaſticum, pag. ead. num. 17.
✠ Clericus celebs quid differat a conjugato, pag. 198. n. 3.
Commentarienſis ob culpam corporaliter punitur, pag. 124. num. 37.
Circumſtantiæ, quæ furtum aggravant referuntur, pag. 167. num. 9.
Comparatio literarum ſola indicium non facit ad torturam niſi juncta mala fama, pag. 181. num. 10.
Comparatio literarum an per Judices fieri debet, pag. 182. num. 13.
Comparatio literarum in civilibus ſi omnino ſimilis an plane probet, pag. 183. num. 24.
Comparatio ſola probat in literis miſſivis, pag. ead. n. 25.
Comparatio literarum in apocha, junctis adminiculis probat, pag. ead. num. 26.
Comparatio literarum in criminalibus junctis adminiculis facit indicium ad torturam, & ad pœnam extraordinariam ſufficiens eſt, pag. 183. num. 28.
Comparatio literarum de Jure periti facere debent cum juramento, ſed quid de conſuetudine, pag. 181. num. 6.
Comparatio literarum eſt valde periculoſa, & fallax, & de ratione, pag. eadem num. 9.
Comparatio literarum in aliarum probationum defectum admittitur, pag. eadem num. 9.
Concordia pœnam continet, & infamiam irrogat, p. 177. n. 9.
Concordia eſt magis tuta, quam condemnatio, p. ead. n. 11.
Confeſſiones oportet eſſe ſpontaneas, pag. 170. num. 2.
Confeſſiones aliqua territione, vel paucis verberibus habentur uti ſpontaneæ. pag. eadem num. 2.
Confeſſus ſponte mitius eſt puniendus, quam confeſſus in tormento, vel convictus, pag. 36. num. 2. & 3. limitatur in atrocibus ibidem.
Confeſſio ſocii criminis eſt valde de jure ſuſpecta, & periculoſa, pag. 172. num. 12. & 14.
✠ Confeſſio ſocii non facit indicium ad torturam ſine requiſitis, pag. 141. num. 4.
Conjectura pro non delicto, vel ſaltem pro minori delicto ſemper ſumenda erit, pag. 188. num. 2.
Corradini hiſtoria refertur, pag. 189. num. 7.
Conſcientia bona cum lætitia ambulat, mala vero timorem habet comitem, pag. 182. num. 12.
Conſilium in dubio præſumitur bonum, & non malum, pag. 209. num. 11.

Conſilium aliud malum, aliud malignum, pag. 162. num. 7.
✠ Conſtitutio Regni Minorum *an ſit conſona juri communi*, pag. 174. num. 1.
Conſtitutio multæ leges *lata interpretatur*, pag. 165. num. 2., & 6.
Conſtitutus in extrema neceſſitate aliena capere poteſt, cum declaratione, & diſtinctione, p. 169. n. 16. 17., & 18.
Conſtitutus in extrema neceſſitate valet aliena capere, pag. 168. num. 5.
Conſuetudo delinquendi in pari crimine indicia reddit urgentiora, pag. 176. num. 8.
Conſuetudo furandi, & non magnitudo rei furatæ eſt attendenda, pag. 165. num. 13.
Conſuetus in delinquendo gravius eſt puniendus, p. 176. n. 7.
Conſulens furtum pœna furti non tenetur, ſi principalis fur per indicia furti pœna non eſt condemnandus, p. 162. n. 16.
Conſulens furtum furti pœna tenetur, quando ad furtum faciendum perſuadet, inſtruit, atque impellit, p. ead. n. 4.
Conſulentem, & furem eadem pœna puniri conſtat, ſi conſilium dolo malo fuerit datum, furtum fuerit ſecutum, & furaliter facturus non erat, pag. eadem num. 17.
Contractus in dubio non præſumitur vi, & metu factus, pag. 205. num. 12.
Convictus, & confeſſus eſt condemnandus, p. 163. n. 19.
Convictus, atque confeſſus an poſſit appellare, p. 207. n. 1.
Corona eſt Imperii ſignum, pag. 169. num. 13.
Corpus delicti facti permanentis data difficultate, & impoſſibilitate probationis probatur per conjecturas, ſicuti delictum in genere delicti facti tranſeuntis, p. 175. n. 9.
Corpus delicti in crimine veneni tunc plene conſtare debet, quando ordinaria pœna eſt imponenda. ibidem.
Corpus delicti data difficultate probationis conjecturis recte probatur, pag. 191. num. 9.
Corpus delicti data probationis difficultate conjecturis probatur, pag. 192. num. 13.
Cudens monetam alterius Principis boni argenti, & juſti ponderis leviſſima pœna eſt caſtigandus, pag. 179. num. 8.
Culpa nimia interdum punitur capitaliter, p. 184. n. 38.
Crimen ſodomiæ de Jure divino morte punitur, p. 159. n. 5.
Cyni opinio, quod ſociis ad violentiam convocati ſicut Authores violentiæ puniri debent, uti erronea refellitur, pag. 189. num. 12.
Crimen falſi tria habet requiſita, pag. 178. num. 4.
Calcis ictu percutiens primo impetu, ſi ex percuſſione homicidium ſequatur pecuniaria pœna, aut exilio caſtigandus, & expenduntur Tex. in l. Cornelia, ff. ad l. Corneliam, ac Tex. in l. cum quis §. C. ad l. Corneliam de ſicariis, pag. 230. num. 3.
Calcis ictu percutiens, ſi percuſſus moriatur, pœna corporis afflictiva, nempe triremis puniri poteſt, & expenditur Tex. in l. Cornel. 1. §. 1. ff. eodem, pag. eadem num. 4.
Capitali pœnæ locus non eſt, niſi cum appenſamento crimen, & præcedente tractatu perpetratum ſit, p. 261. num. 76.
Capitula, & Reg. Pragmatica de receptatoribus *remiſſive expenduntur*, pag. 227. num. 4.
Capitulum Regni ad hoc *fuit promulgatum a Carolo Primo propter Regni tranquillitatem*, pag. 219. num. 7.
Capitulum ad hoc *non practicatur, etſi concurrentibus qualitatibus aggravantibus, quæ enumerantur*, p. ead. n. 9.
Capitulum Regni ad hoc *fuit conditum in anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo, quo tempore Regnum furibus infeſtabatur, & quare*, pag. eadem num. 14.
Capitulum ad hoc *quia abolitum, pœna pro furtis commiſſis cum qualitatibus Judici remanet arbitraria, & non nulla ponderantur per Auctorem*, pag. eadem num. 19.
Capitulum Regni creſcit culpa *imponens pœnam capitis contra receptatores expenditur, & declaratur*, pag. 227. num. 2., & num. 8.
Capilli, & barba probationem de ætate non faciunt, pag. 217. num. 6.
Carbonum oppidum Lucaniæ, pag. 30. num. 3.
Carceratus manet ſub Regio protectione, p. 239. num. 0.
Cauſa ſemper intuenda eſt, & effectus a cauſa regulatur, pag. 259. num. 47.
Cauſa uſurariis annexum crimen habet, pag. 247. num. 16.
Cauſa injuſta, & quodammodo colorata, quando excuſat delinquentem, ut is pœna ordinaria non puniatur per auctorem explicatur, pag. 217. num. 10.
Cautio malum propoſitum non mutat, pag. 242. num. 9.
Citatio regulatur a pœna, ſi capitalis eſt, nempe ultimi ſupplicii, ad informandum, & capitula expenduntur, cæterum ad informandum tantum, pag. 237. num. 1.
✠ *Citatio ad informandum, & capitula remiſſive*, p. 238. num. 4.
Circumſtantia pœnam augent, & minuunt, dummodo diminutio, & augmentum rationem naturalem non excedat, pag. 221. num. 23.
✠ *Coactiones fiunt in Curiis Baronum, ita ut præſumantur*, pag. 137. num. 5.
Cognitio propinati veneni petito Medico difficilis non eſt, pag. 233. num. 4.
Confeſſione nulla fortior probatio eſt, pag. 232. num. 5.
Confeſſio, ut efficax ſit, oportet, ut veriſimilis ſit delicto in genere conformis, & in cauſis, & circumſtantiis veriſicata, pag. 233. num. 6.
Confeſſio dicitur legitima, ſi præcedente informatione ſit recepta, pag. eadem num. 7.
Confeſſio dicitur judicialis, ſi ab habente judicandi facultatem, & in loco Curiæ pro Tribunali ſedente ſit recepta, pag. eadem num. 8.
Confeſſiones Reorum in atrocibus pro ultimo ſupplicio efficaces ſunt, ſi delicto in genere conformes, & veriſimiles ſunt, quamquam indicia non præcedant, pag. 213. num. 12.
Confeſſionem indicia præcedere debeat, & quæ, p. ead. n. 2.
Confeſſione nulla major probatio in Mundo, p. 220. num. 6.
Confeſſus expendiſſe ſcienter monetam falſam, quam primo inadvertenter receperat non a falſatore, mortis pœna non eſt plectendus, pag. 224. num. 17.
Confeſſus dediſſe venenum ei, qui mortuus eſt, ultimo ſupplicio damnari nequit, niſi aliunde appareat exitium vere ex propinato veneno fuiſſe ſequutum, p. 236. num. 42.
Crimina, quæ conſulto fiunt, quæ ex improviſo fiunt, graviora ſunt, pag. 211. num. 16.
Crimen ubi frequentius, ibi durius eſt puniendus, pag. 214. num. 8.
Conſtitutio Regni uſurariorum nequitiæ *de quibus uſuris loquatur*, pag. 247. num. 19.
Conſtitutio Regni ſi aliquis titulo de percuſſione *illicita ad mandantem non extenditur*, pag. 259. num. 53.
Conſtitutio Regni pœnam eorum *expenditur*, pag. 227. num. 1., & 7.
Conſtitutio Regni minorum jura *dicitur valde exorbitans*, pag. 114. num. 7.
Conſuetudo loci operatur, ut evitetur pœna in l. contenta. pag. 248. num. 24.
Conſuetudo peccandi operatur, ut pœna augeatur, pag. 220. num. 11.
Conſiliarius D. Joſeph de Ledeſma laudatur, pag. 229. num. 26.
Conſiliarius D. Franciſcus Gaſcon laudatur, p. 217. num. 1.
Contrahens contra formam Bullæ, de qua in pragm. 1. de cenſibus, *& contra formam* pragm. 2. *eodem titulo tamquam uſurarius non punitur*, pag. 247. num. 20.
Contractus de uſuris ſuſpectus non judicatur uſurarius, ſi in Regione frequentatur, pag. 247. num. 23.
✠ *Curiæ Baronales faciunt coactiones, ut præſumantur*, pag. 237. num. 5.
Comparatio literarum ex Scriptura certa, & indubitata facienda eſt, pag. 180. num. 2.

D

D*Amnatus ad triremes perpetuas, ſi aufugit, qua pœna puniatur*, pag. 105. num. 8.
Debitor inauditus carceratur ſi ſit de fuga ſuſpectus, p. 72. n. 5.
Deciſio 47. Reg. Sanfélicis *declaratur*, pag. 23. num. 32.
Deciſio 215. Reg. Sanfelicis *explicatur*, pag. 87. num. 37.
Decreta plura, quibus reo defenſiones dantur. p. 43. n. 10.
Decretum: Abſentia allegata, &c. pag. 79., & 80. num. 74., & 79.
Decretum: Bene appellatum, &c. pag. 99. num. 13.
Decretum: Capiatur informatio, &c. pag. 11. num. 53.
Decretum: Capiatur ad finem, &c. pag. 73. num. 14.
Decretum: Carcer paſſus, &c. pag. 23. num. 14., & pag. 108. num. 20.
Decretum: Citetur, & capiatur, &c. pag. 73. num. 13.
Decretum: Citetur ad deponendum, &c. p. ead. num. 11.
Decretum: Citetur ad informandum, pag. ibidem num. 12.
Decretum: Citetur ad informandum, & capitula, &c. pag. 74. num. 23.
Decretum: Comparente perſonaliter, &c. pag. 27. num. 4.
Decretum: Conſignetur, &c. pag. 50. num. 18.
Decretum: Conſignetur ad omnem ordinem, &c. p. ead. num. 18.

De-

Decretum: Decapitetur, &c. pag. 208. num. 23.
Decretum: Eſſe deferendum, &c. pag. 97. num. 5.
Decretum: Excarceretur, &c. pag. 25. num. 47.
Decretum: Ex quo renitentes, &c. pag. 12. num. 55.
Decretum: Exulet, &c. pag. 108. §. ubi pœna,
Decretum: Forjudicetur, &c. pag. 89. num. 39.
Decretum: Fuſtigetur, &c. pag. 109. num. 21.
Decretum: Habeatur teſtis depoſitio pro recepta, &c. pag. 19. num. 26.
Decretum: Habeatur lis pro, &c. pag. ibidem.
Decretum: Habilitetur, & liberetur, &c. p. 60. n. 8.
Decretum: Habilitetur in forma, &c. pag. eadem, n. 4.
Decretum: Habilitetur per menſem, &c. pag. 61. num. 11.
Decretum: Inſerviat in bello, &c. p. 109. n. 21.
Decretum: Licentietur, &c. pag. 27. num. 7.
Decretum: Liberetur, &c. pag. 49. num. 6.
Decretum: Male appellatum, &c. pag. 199. num. 23.
Decretum: Moriatur, &c. pag. 110. num. 24.
Decretum: Non moleſtetur, &c. pag. 27. num. 7.
Decretum: Non procedatur: &c. pag. ibidem.
Decretum: Per dies tot non viſitetur, &c. pag. ibidem.
Decretum: Quod caput T. de T. &c. pag. 91. num. 48.
Decretum: Quod pro criminibus, &c. pag. 93. §. in cauſa.
Decretum: Quod ſtantibus, &c. p. eadem §. Alia.
Decretum: Quod ſervitium capitis, &c. p. ead. §. Capta,
✠ *Decretum*: Quod torqueatur ad, &c. pag. 20. num. 8.
Decretum: Reducatur, &c. p. 27. num. 5.
Decretum: Relegetur per annos tot, p. 109. num. 10.
Decretum: Remiget, &c. p. eadem n. 9.
Decretum: Scribatur, &c. p. 26. num. ibidem.
Decretum: Stante pace facta, &c. p. 12. num. 56.
Decretum: Stante ſpontanea comparitione, &c. p. 27. num. 4.
Decretum: Stantibus gravaminibus, &c. p. 108. num. 3.
Decretum: Terminus dierum &c. p. 41. §. Tandem.
Decretum: Teſtes habeantur pro, &c. p. 62. num. 50.
Decretum: Torqueatur acriter, &c. p. 69. num. 94.
Decretum: Torqueatur ad convalidandum, &c. p. 18. num. 23.
Decretum: Torqueatur ad declarandum, &c. p. ibidem, num. 10.
Decretum: Torqueatur ad declarandum, a quo, &c. p. eadem num. 12.
Decretum: Torqueatur ad cruendum, &c. p. ibid. n. 7.
Decretum: Torqueatur ad videndum, &c. pag. eadem num. 8.
Decretum: Torqueatur ex proceſſu, &c. pag. 69. num. 94.
Decretum: Viſa ejus depoſitione, &c. pag. 27. num. 7.
Decretum: Vocentur partes coram, &c. pag. 11. num. 55.
Defenſio quantum ſit privilegiata, pag. 108. num. 15.
Defenſiones a Rege tolli non poſſunt, pag. 41. num. 2.
Defenſiones quibus modis dentur, pag. 43. num. 10.
Defenſiones conceduntur Reo etiam non petenti, p. eadem num. 16.
Defenſiones eduntur aliquando intus, aliquando extra carceres, pag. 46. num. 21.
Defenſiones a reo renunciari non poſſunt, pag. 43. num. 14.
Defenſionum terminus eſt Judicis arbitrio remiſſus, pag. 48. num. 8.
Delatus de crimine, quando abſolvendus ſit, pag. 118. n. 4.
Delatus de Crimine, ſi ſponte comparet, mandato detinetur: pag. 27. num. 1.
Delatus de Crimine, quando carcerandus ſit, pag. 27. num. 2.
Delatus de Crimine, quando ad illius pœnam juſte condemnetur, pag. 69. num. 92.
Delegatio dicitur odioſa, pag. 33. num. 28.
Delegatio quando dicatur inducta, pag. 31. num. 17.
Delegatio quando expiret, & quando tranſeat ad ſucceſſorem, pag. 34. num. 35.
Delegatio non prorogatur, pag. eadem num. 29.
Delegatio comprehendit acceſſorium, & incidentia, p. ead. num. 30., & 31.
Delegatus Judex quis dicatur, pag. 33. num. 27.
Delegatus in citatione exprimere tenetur delegationis tenorem, pag. 34. num. 36.
Delegatus admittere non tenetur appellationem, pag. eadem num. 34.
Delicta in plures gradus diſtinguuntur, pag. 44. num. 17.
✠ *Delicta dividuntur in quatuor ſpecies, &c. quænam ſint declarantur*, pag. 47. num. 1.
✠ *Delicta quando voce expediuntur, & quando proceditur in ſcriptis*, pag. eadem num. 1.
✠ *Delictis in quibus Nobilis relegatur, & Ignobilis ad triremes damnatur ſine querela procedi poteſt ex officio, ſed ultra relegationem, & triremium pœnam non poteſt ſine querela, & limitatione*, pag. 15. num. 8.
Delictum in genere prius, & ante omnia conſtare debet, pag. 3. num. 22.
Delictum in genere declaratur, & quomodo probetur in criminibus facti tranſeuntis, pag. eadem num. 11.
Delictum in genere in facto, quod evenire poteſt cum ſcelere, & ſine ſcelere, pag. eadem num. 9.
Delictum in genere in crimine veneni, pag. eadem num. 5.
Delictum in genere in vulneribus, pag. eadem num. 6.
Delictum in genere in ſtupro præpoſteræ veneris, p. eadem num. 8.
Delictum in genere in adulteris, & inceſtu, p. ead. n. 12.
Delictum in genere in falſitate, pag. eadem. num. ibidem
Delictum in genere in falſa moneta, pag. 4. num. 14.
Delictum in genere in receptione exulum, pag. 5. num. 5.
Delictum in genere in ictu ſcoppictæ effectu non ſequuto, pag. eadem num. 16.
Delictum in genere in armorum aſportatione, pag. eadem num. 17.
Delictum in genere in fuga carceratorum, pag. ead. n. 18.
Delictum in genere in crimine receptus, pag. eadem n. 19.
Delictum in genere in furto, pag. 6. num. 20.
Delictum in genere quomodo probetur in occiſione, ſi occiſi corpus non reperiatur, pag. 7. num. 21.
Delictum in genere etiam adverſus teſtes conſtare debet, ut torqueri poſſint, pag. 17. num. 4.
Delictum in genere ubi conſtet, & adſit rei confeſſio, non erit locus pœnæ, pag. 7. num. 23. Item. *Nec interrogationis locus*, pag. eadem num. 26.
Delictum a pœna grave, aut leve judicatur, p. 45. num. 18.
Delictum is feciſſe præſumitur, qui faciendi cauſam habuit, pag. 10. num. 39.
✠ *Delictum non eſt, ubi non eſt, & in delicto duobus modis proceditur*, pag. 14. num. 1.
Delictum commiſſum in confiniis duorum territoriorum a quonam Judice cognoſcendum ſit, pag. 31. num. 14.
✠ *Delictum quando eſt privatum in eo procedi non poteſt abſque querela, & exemplificatur, quando pœna eſt infra relegationem*, pag. 14. num. 2
Delictum puniendum eſt in loco, ubi eſt patratum, pag. 31. num. 13.
✠ *Delictum quando eſt publicum procedi poteſt ex officio, & publicum etiam dicitur ſi committatur ſecrete ſed offenditur Reſpublica, & exemplificatur, ubi pœna imponitur mortis naturalis vel civilis, vel mutilationis membri*, pag. 14. num. 3.
Delictum ceptum in uno loco, & conſummatum in alio, ubi puniendus ſit, pag. 31. n. 15.
✠ *Delictum ubi pœna eſt arbitraria, vel injuria facta contra Eccleſiaſticos, etiam Converſos, & Oblatos, & contra Viduas, & Pupillos, in eo procedi poteſt ſine querela*, pag. 14. num. 4.
Delinquens efficitur ſubditus illius, coram quo delinquit, pag. 33. num. 24.
Delinquens in carcere acrius punitur, pag. 19. num. 24.
Delinquentes Neapoli non remittuntur, pag. 32. num. 24.
Delinquentes cum armis igneis forjudicantur cum abbreviatione, pag. 84. num. 22.
Denunciatio quid ſit, pag. 12. num. 58.
Denunciationes quot requiruntur in Regno pro contumacia, pag. 28. num. 11.
Deportatio diſtat a relegatione, pag. 107. num. 19.
Deportatus habetur loco mortui, & teſtamentum condere non poteſt, ibidem.
Depoſitio an concedenda ſit principali, ſi ab eo ante defenſionis terminum petatur, pag. 115. num. 30.
Deſertor militiæ in pœnam mortis incidet de Jure Communi p. 109. num. 22.
Deſignatio quomodo fiat, ſi teſtes rei nomen ignorent, & eum deſignet, pag. 73. num. 15.
Dictum teſtis in tortura pro veritate habetur, & verificatione non indiget, pag. 19. num. 21.
Dictum ſocii criminis an faciat indicium ad torturam, p. 56. num. 19.
Delictum ſocii, ut afficiat nominatum, quæ requiruntur, pag. 59. §. Ut autem.
Dictum minoris ſtuprati, quando de per ſe faciat indicium, pag. 50. num. 5.
Dictum Bart. in l. unius, §. teſtes, Dom. de quæſtionibus

bus declaratur, pag. 19. num. 8.
Dilatio ad colligendum ſarcinulas de juris neceſſitate dari debet, pag. 106. num. 15.
Dilatio ad colligendum ſarcinulas eſt dierum triginta, & ex cauſa prorogatur, pag. eadem num. 12.
Dilatio ad colligendum ſarcinulas aliquando conceditur cum proviſione, quod domi ſe detineat, pag. 106. num. 13.
Dilatio in exceptione infirmitatis conceditur, p. 80. n. 86.
Dilatio pro abſentia denegatur, quoties citatus eſt de crimine convictus, pag. 79. num. 75.
Diligentia conſequimur omnia, pag. 2. num. 1.
Domeſticus quando torqueatur uti principalis, p. 19. n. 19.
Domicilium conſtituit forum, pag. 30. num. 10.
Domicilium quando dicitur contractum, pag. eadem num. 11.
Domicilium quilibet mutare poteſt ad ſui libitum, pag. 31. num. 12.
Deciſio Grammatici contra minorem ſodomitatum late ponderatur, pag. 141. num. 62.
Decreta coactionem ad matrimonium continentia, p. 138. n. 8.
Decretum dotet, vel nubat, pag. 141. num. 57.
Decretum, dotet, vel nubat, *eſt ſi dotare nequiverit, remaneat carceratus, vel remiget*, ibidem.
Decretum Magnæ Curiæ, quod interponitur accedente remiſſione de adulterio, & practica Magnæ Curiæ in conſignando uxorem viro, pag. 145. num. 29.
Delictorum frequentia pœnam aggravat, p. 134. num. 13.
Delictum in genere in crimine ſodomiæ neceſſarium, & Doctorum opinio contrarium afferentium declaratur, p. 138. num. 8., &. 9.
Delictum in genere per confeſsionem non ſuppletur, p. ead. num. 10.
Delictum in genere in crimine raptus, quomodo probetur, pag. 152. num. 13.
Deus marem, & fœminam gratia multiplicandi hominem creavit, pag. 139. num. 29.
Dina factum, pag. 123. num. 6.
David factum, in comedendo panem ſanctum, p. 197. n. 16.
Deciſio Domini Sanfelic. 243. contra ſacrilegum pœnaa ad mortem condemnatum, refertur, & ab ea in præſenti recedit M. C., pag. 169. num. 10.
Deciſio Domini Præſidentis 579. ponderatur, pag. 173. num. 17.
Deus nunquam ſero propitius eſt, pag. 169. num. 11.
Deus a principio mundi virum cum unica muliere conjunxit, pag. 160. num. 8.
Deciſiones M. C. contra ſodomitas, pag. ead. n. 13. & 14.
Deciſiones in crimine ſacrilegii referuntur, p. 169. n. 10.
Deciſiones aliæ in crimine ſacrilegii referuntur, pag. ead. num. 15.
Delictum in genere in homicidio, & in eo caſu, quo prætenditur cadaver eſſe in mare, vel flumine projectum, ſive combuſtum punitur cum digna animadverſione, pag. 170. num. 7. 8., & 12.
Delictum in genere furti, pag. 161. num. 1.
Delictum in genere in crimine tonſionis monetæ, & fabricationis punitur, pag. 175. num. 5., & 6.
Delictum in genere in crimine tonſionis monetæ data difficultate probationis per conjecturas probatur, ibidem.
Delictum in genere in crimine fabricationis monetæ falſæ per duos, & quomodo conſtare debeat, p. 175. n. 7. & 8.
Delictum in genere in crimine falſæ monetæ, quando Judicis requirit interventum, pag. 174. num. 1.
Delictum in omittendo in officiali eſt delictum in committendo, pag. 184. num. 34.
✠ *Delicto in genere conſtare debet, exiſtere res furatas, & poſtea deficere, quid ſit ejus valor cum fractura loci*, pag. 165. num. 1., & 2. *vide* Capitulum Regni ad hoc.
✠ *Delictum in genere, quod cadaver eſt in mare, flumine, vel combuſtum*, pag. 172. num. 2.
✠ *Delictum in genere fabricationis monetæ, quomodo debeat conſtare*, pag. 196. num. 1.
✠ *Delictum in genere inciſionis monetæ requirit inciſionem de recenti*, pag. 179. num. 4.
✠ *Delicta gravius reputantur, ubi reſidet Princeps*, pag. 186. num. 2.
✠ *Delictum reddit matrimonium nullum*, pag. 191. n. 3.
✠ *Delicta militaria non ſunt æqualia*, pag. 208. num. 3.
Delictum in genere in exemptivais delicto, pag. 187. num. 1.
Delictum in hac Civitate commiſſum gravius eſt, alio delicto extra Civitatem patrato, pag. 185. num. 9.
Delictum in genere in crimine furti, pag. 168. num. 1.
Delictum in genere in crimine furti, pag. 168. num. 1.
Delicti initium inſpici debet, & delicta diſtinguenda attenta eorum gravitate, quæ a Judice conſideranda eſt, in judicando, pag. 163. num. 5.
Delictum in genere cujuſvis inquiſitionis, eſt fundamentum, pag. 157. num. 3.
Delictum judiciale per extrajudiciale aliquo modo remanet diminutum, pag. 194.
Dictum minoris in delicto atroci, & probationis difficilima, juncto adminiculo, ad torturam ſufficit, pag. 170. n. 9.
Dictum judiciale cum ratione veriſimili nunquam per extrajudiciale dictum remanet diminutum, pag. 195. num. 19.
Delictum Marcelli in judicando ſemper in conſideratione, pag. 208. num. 7.
Dictum Joel in inciſione monetarum refertur, pag. 177. num. 12.
Dictum Baldi conſ. 95. circa nominationem ſocii refertur, pag. 173. num. 13.
Differentia inter condemnationem, & concordiam ponderatur, pag. 177. num. 3.
Diſpoſitio capituli ad hoc *circa pœnam ultimi ſupplicii Judicis arbitrio commiſſa eſt*, pag. 167. num. 5.
Diſſonum in judicando eſt evitandum, pag. 161. num. 15.
Divites tenentur ex Dei præcepto, & lege juſtitiæ pauperibus ſubvenire, pag. 168. num. 6.
Doctorum authoritates non ſunt numerandæ, ſed rationes ponderandæ, pag. 192. num. 4.
Doctrina Alberici de Roſate circa pœnam ſeni inferendam, refertur, pag. 174. num. 20.
Doctrina Joannis Grandis ſpeciale 93. limitatur, pag. 208. num. 1.
Dolus verus, aut præſumptus oritur ex eo, & quod aliquis ſciat ſe teneri ad aliquid faciendum, & id facere omittat, pag. 182. num. 16.
Dolus ex culpa præſumptus an pœnam corporalem importet, pag. ibidem num. 17. ad 20.
Dolus præſumptus, & dolus verus a probationibus non regulatur, ibidem.
Dolus præſumptus, & dolus verus a probationibus regulatur, pag. 183. num. 33.
Dolus major, & minor conſideratur, pag. 201. num. 22.
✠ *Dubius caſus melius ut dilatet ſententiam, & faciat expectare tempus*, pag. 172. num. 3.
Damnum, & atrox injuria ex aſpectu quoque æſtimatur, pag. 117. num. 15.
David hiſtoria refertur, pag. 242. num. 17.
Deciſio Dom. Reg. Sanfelic. 57. per Auctorem ponderatur, & declaratur, pag. 125. num. 28.
Deciſio relata a Joſepho Ludovico 17. per Authorem improbatur, pag. 18. num. 32. *ac alia a Farinac. relat. quæſt.* 92. num. 107. pag. 215. num. 32.
Deciſio Dom. *Præſidentis 401., & 451. affertur*, pag. 28. *& ponderatur*, pag. 224., num. 8. & 22.
Deciſio Domini Præſidentis 401. uti rigida communiter eſt reprobata, pag. 225. num. 22.
Deciſio S. C., pag. 239. num. 11. & 12.
Deciſio Conſiliarii Grammat. 41., ab Auctore impugnatur, pag. 240. num. 2.
Deciſio M. C. circa necem proditoriam, pag. 244. num. 24.
Deciſio 237. Reg. Sanfelic. exponitur, pag. 247. num. 13.
Deciſio S. C. adducitur contra ſtuprantem virginem honeſtam, pag. 249. num. 1.
Deciſio Regii Coll. Conſ. quod ſit procedendum contra mandantem, etiam non liquidata mandatarii perſona, adducitur in caſu ab Auctore relato, pag. 257. num. 31.
Deciſio Thori in verbo mandans, qua mandans, non comprehenditur in diſpoſitione Regiarum Pragmaticarum, titulo ictu ſcoppitta, & de armis per Auctorem ponderatur, pag. 260. num. 61.
Demoſthenis caſus refertur, pag. 211. num. 29.
Decretum Regii Collateralis Conſilii circa necem proditoriam pag. 244. num. 35.
Delictum dicitur atrox, etiam quod non ſequitur homicidium, pag. 210. num. 11.
Delictum in genere furti exiſtentia rerum domi earumque deficientia, ac Domini conqueſtu, ejuſque legalitate probatur, pag. 220. num. 1. *imo accedente Reorum confeſſione: etiam quod non conſtat de legalitate Domini rerum ſatis probata dicitur*, pag. ead. num. 3. & 4., *& ita practicatur in Regno*.
Delictum in genere, & ſi in omnibus criminibus deſideratur in crimine falſæ monetæ concludenter opere pretium

eſt

Digitized by Google

eſt haberi, ut evitetur inconveniens, nempe impoſtura, quæ facilius fieri poteſt, & expenditur Reg. prag. 12. de monet., pag. 225. num. 20.
Delictum in genere ab Auctore declaratur, p. 241. n. 41.
Delictum aſurariorum in probatione eſt privilegiatum, pag. 248. num. 33.
Delinquens a manibus Curiæ auſugiens excuſandus, p. 240. num. 3.
Defenſiones quando eſſe poſſint extra carceres, pag. 247. n. 11.
Dictio aut etiam aliquando in Jure pro conjunctivo accipiatur, pag. 229. num. 20.
✠ *Delictum in genere furti quomodo probatur*, pag. 220. num. 2.
✠ *Delictum caſu factum an requirat indulgentiam Principis, & quæ ſit indulgentia*, pag. 212. num. 2.
Dina Jacob filia hiſtoria refertur, pag. 242. num. 12., & pag. 243. num. 28.
Diverſus caſus diverſam determinationem habere debet, pag. 244. num. 5., & pag. 242. num. 25.
Diligentiæ quæ in mandati verificatione ſunt adhibendæ non nullæ per Auctorem expletæ in facti contingentia, pag. 255. num. 11. uſque ad 20.
Doctrina Dom. Didaci Covarruv. circa regulam quod occiſio a ai permiſſa poſſit alteri demandari, expenditur, p. 258. num. 41.
Doctores recenſentur circa proditorium, pag. 242. num. 23.
Dolus ſi ita conſideratur in facto minoris, prout in facto majoris, uti par, non diſpari pæna caſtigandus eſt, & expenditur text. in l. criminibus C. ſi adverſus delictum ſuum, pag. 215. num. 14., *ac doctrina Cajacii in d. l,* ibidem.
Domus unicuique refugium eſt tutiſſimum, pag. 220. n. 2.
Dom. D. *Felix de Lanzina Ulloa Præſes S. R. C. laudatur*, pag. 229. num. 25.
Dom. D. *Didacus Soria Marchio Criſpani laudatur*, pag. ibidem num. 26.
Dom. *Regens Januarius de Andrea laudatur*, pag. 256. num. 31.
D. *Philippus Campana, fiſci patronus Provinciæ Salerni laudatur*, pag. 260. num. 60.
D. *Philippus Vincoplanus laudatur*, pag. 232. num. 3.
Duplici pæna ad publicam vindictam quis puniri nequit, pag. 112. num. 34.
Delictum in genere adeo eſt neceſſarium ut ſi Reus proprio ore confiteatur crimen in ſua confeſſione condemnari nequit pag. 225. num. 21.

E

Effractores carcerum, qua pæna puniantur, pag. 23. num. 29.
Effuſio ſanguinis à cadavere indicium eſt ad torturam, pag. 61. num. 37.
Eventus conſiderari non ſolet in delictis, p. 11. num. 48.
Examinatus uti principalis in ſe, & teſtis quoad alios, quando torqueri poteſt, tamquam teſtis, pag. 20. num. 3.
✠ *Examen factum poſt particulam* monitus, *quid facere poteſt Index*, pag. 119. num. 24.
Exceptio abſentiæ in citatione ad deponendum, ad informandum, vel ad capitula, admittenda eſt, pag. 80. num. 85.
Exceptio Clericatus, aut minoris ætatis, opponi poteſt ab agnatis, cognatis, & amicis adverſus forjudicationem, pag. 87. num. 39.
Excuſatio abſentiæ quando deneganda ſit citato, pag. 67. num. 75.
Excuſator quando non repellatur, ſi comparuerit accuſata contumacia, pag 80. num. 80.
Exilium quid ſit? & plura ad materiam, pag. 107. num. 19.
Exilium propriè eſt deportatio, pag. 107. §. Hinc
Exilium non eſt levis pæna, pag. 108. §. Cæterum.
Eximens captum a manu Curiæ quomodo puniatur? pag. 23. num. 33.
Exulatus pendente dilatione cum proviſione, quod domi ſe detineat, ſi a domo exeat, an incidat in pænam, pag. 106. num. 14.
Extorquens remiſſionem per vim forjudicatur cum abbreviatione, pag. 84. num. 28.
Exceptiones, quæ accuſato de adulterio competant ante litem conteſtatam proponi debent, pag. 145. n. 36.
Emendatio morum per triennium præſumitur, p. 147. num. 57.
✠ *Excuſationes ex juſta cauſa, quæ ſint, quæ in matrimonio excuſant, cum limitationibus*, pag. 126. num. 6.
Exempla poſtrema in Judicando, ſi criminis ſunt, æquiora, ſunt attendenda, pag. ead. num. 54.
Effractores, & nocturni fures dicuntur improbiores, pag. 166. num. 14.
Emendatio ſpectatur a pæna, pag. 177. num. 6.
Æqualitas in judiciis eſt ſervanda, pag. 192. num. 3.
✠ *Exceptio doli ponderatur*, pag. 186. num. 10.
Exemplum M. C. in non citando ob ſcripturarum præſentationem, pag. 199. num. 6.
Exemptio duo continet, creditoris damnum, & Judicis contemptum, pag. 185. num. 6.
✠ *Exemptus an teneatur reficere eximenti, & in quantum*, pag. 186. num. 11.
✠ *Exemptus reus an poſſit gaudere exceptione doli contra creditorem, qui recipit id quod intereſt ab eximente*, pag. 186. num. 9.
✠ *Exercens officium prohibitum, ſi non deliquit in eo eſt excuſandus*, pag. 209. num. 2.
Eximens captum, ſi eſt convictus, vel confeſſus eadem, qua exemptus, tenetur pæna, pag. 285. num. 2.
Eximens captum pro debito civili juxta unam ſententiam tenetur ad pecuniariam pænam, & in ſubſidium, pag. 185. num. 3. 4. & 5.
Eximens captum pro debito civili, ſi eſt ruſticus, licet ſine vi publica, pæna triremis, ſecundum aliam ſententiam punitur, pag. 185. num. 8.
✠ *Eximens injuſte carceratum an delinquit*, pag. 187. num. 2.
✠ *Eximens carceratum pro cauſa civili, qua pæna ſit puniendus*, pag. 184. num. 1.
✠ *Eximentis ſolutio an ſit pæna, vel pro exoneratione debiti Rei excepti*, pag. ead. num. 4.
✠ *Eximentis carceratum quanta ſit pæna, & cui debeatur*, pag. ead. num. 5.
✠ *Eximentis pæna vocatum in jus eſt quanti res æſtimatur ab Auctore*, pag. ead. num. 6.
✠ *Eximi an poſſit injuſte carceratus, ſive impediri ne carceretur*, pag. 186. num. 1.
✠ *Eximi an poſſit in dubio ſi juſta, vel injuſta ſit carceratio an poſſit eximi*, ibid. n. 3. *Quæ debeant probari in delicto in genere eximentis* ibid. n. 4.
✠ *Extraneus an poſſit appellare a pæna*, pag. 207. nu. 2.
Ægroti qui ex maligna febri moriuntur ſimptomata, ac veneni ſigna habent, pag. 234. num. 26. & 35.
Ægroti malignæ febris aliquando videntur ſe melius habere, pag. 234. num. 25. & 34.
Ementem res parvi pretii, & ſolventem pecuniam magni valoris contrahant ſignum falſæ monetæ, pag. 223. num. 4.
Exceſſus unciæ conſideratur in capit. ad hoc *remittitur Judicis arbitrio*, pag. 221. num. 18.
✠ *Excuſator an poſſit admitti*, pag. 249. num. 1.
Exempla referuntur in quibus pro injuria facta coram Principe, pæna mortis fuit practicata, pag. 210. num. 12.
Exempla relata a Fiſci patrono, pænam ultimi ſupplicii continentia, propter Principis præſentiam ponderantur per Auctorem, pag. 211. num. 35.
Exemplum Eſaæ, & Davidis adducitur, pag. 244. num. 37.
Exemptus a Juriſdictione non eſt exemptus a præſtanda reverentiam, pag. 210. num. 7.
Expenſionis crimen in ſcientia falſæ monetæ conſiſtit, pag. 123. num. 3. & 11.
Expendens monetas falſas, ut torqueatur, requiritur inventio monetarum falſarum in numero contento in Regia Pragmat. item expenſionis mala fama, & incertitudo perſonæ, a qua moneta pervenerint, aliaque adminicula Judicis arbitrio, ut in prag., pag. 224. num. 18.
Expendens falſam monetam, ſi eſt bonæ famæ, & qualitatis excuſatur, ſi certum auctorem non oſtendit; a quo monetas accepit, ſi ejus dictum veriſimile eſt, ut quia mercator, deponendo quod in nundinis monetas recepit, pag. 226. num. 28. *maxime ſi probatum eſt in nundinis mercatorem fuiſſe*, pag. eadem num. 29.
Exules qui per campaneam incedunt, eorum aliquid fu-

judicaatur, & forjudicati ſententia declarantur, aliqui vere non, & quare, pag. 228. num. 17.
Excellentiſſimus Prorex Marchio de Carpio glorioſæ memoriæ, pag. 229. num. 26.
✠ Exceſſus Birruariorum, pag. 241.

F

Fabricatio falſæ monetæ, quomodo in genere probetur, pag. 4. num. 14.
Falſitas qualiter in genere probetur, pag. 3. num. 12.
Fama quid ſit, & quotuplex, pag. 54. num. 22.
Fama quando indicium faciat ad torturam, pag. 57. num. 22.
Fama in hominis occiſione, ſi cadaver reperiatur, cum aliis adminiculis probat delictum in genere, pag. 6. num. 21.
Fama non præcedente, num Judex ex officio procedat, pag. 12. num. 61.
Familia Curiæ ſi reſiſtentes vulneret, aut occidat, an teneatur, pag. 23. num. 37.
Fidejuſſor quomodo requiratur ad exhibendum, pag. 51. num. 21.
Fides eſt fundamentum juſtitiæ, pag. 38. num. 51.
Fides adhibenda eſt Regi uſſerenti ſe ex juſta cauſa motum ſine citatione proceſſiſſe, pag. 72. num. 6.
Fides teſtis augetur per torturam, pag. 19. num. 21.
Filius matris rebellis an ſucceſſione privetur, pag. 111. num. 25.
Fiſcus in regno a decretis diffinitivis non appellat, pag. 96. num. 1.
Fiſcus inhæret appellationibus propoſitis, pag. 96. n. 2.
Fiſcus non proſequitur appellationem, ſi accuſatus renunciaverit, pag. ead. num. 2.
Fiſcus habet recurſum, pag. ead. num. 4.
✠ Fiſcus an poſſit appellare, vel habere recurſum, & adhæſionem, quæ adhæſio facit, quod appellans non poteſt revocare appellationem, pag. 194. n. 3.
Fiſcus in Regno non appellat a decretis liberatoriis, neque a minoratione pœnæ, pag. 100. n. 16.
Fiſcus in ſecunda inſtantia non admittitur ad pinguius probandam, pag. 96. n. 7.
Fiſcus an appellet a decreto remiſſionis ad alium Judicem & a decreto Gaudeat indulto, pag. 96. num. 10.
Fiſcus num appellare poſſit a ſententia pœnam pecuniariam continente, ibid. num. 11.
Forjudicatio in Regno provenit a Cap. Regni, pag. 82. num. 3.
✠ Forjudicatio notificanda eſt Principali, & Conjunctis ejus uſque ad quartum gradum de jure civili incluſive, pag. 94. n. 1.
Forjudicatio, in quibus criminibus procedat, p. 81. n. 4.
Forjudicatio, ut procedat, quæ requirantur, pag. 82. num. 1.
Forjudicatio, ut locum obtineat, exiſtere debent indicia ad torturam, pag. 83. n. 10.
Forjudicatio exequutioni non demandatur, ſi conſtet de innocentia, pag. 91. num. 47.
Forjudicatio ſuperſedetur productis Bullis Clericatus, quæ ponuntur extra proceſſum, pag. 89. n. 40.
✠ Forjudicationis ſententia in crimine læſæ Majeſtatis datur formula cum advertendis, pag. 21. nu. 46. & 47.
Forjudicatur citari debet duabus citationibus, pag. 83. num. 11.
Forjudicatus citari debet, pag. 89. n. 43.
Forjudicatus exiſtens in fortiis proponere poteſt nullitates adverſus forjudicationem, pag. 91. n. 44.
Forjudicatus poſt capturam occidi non poteſt, pag. 24. num. 38.
Forma, quam quis ſortitur ratione originis paternæ, & avernæ, pag. 30. n. 9.
✠ Formula Abſolutionis in viſitatione Carcerum pag. 16. num. 17.
✠ Formula Accuſationis mandati, pag. 3. num. 16.
✠ Formula Actus quando minor ſeptennio examinatur a Judice, pag. 95. num. 16.
Formula Citationis ad capitula, pag. 75. num. 26.
Formula Citationis ad forjudicandum, pag. 63. n. 30.
Formula Citationis pro repetitione teſtium, pag. 110. n. 20.
Formula Citationis, quæ conſignatarius requiritur, pag. 150. num. 19.
✠ Formula citationis ad informandum, pag. 17. n. 13.
✠ Formula citationis cum advertimentis pro repetitione, pag. 114. num. 20. Item Rei, qui ſocios nominavit, pag. 120. num. 32.
✠ Formula citandi enunciatur, non uti principalem, ſed uti teſtem, pag. 120. num. 39.
✠ Formula Confeſſionis convalidandi a ſcriba Curiæ pro Tribunali ſedente, quando a Judice recepta non fuit in forma judicii, pag. 120. n. 35.
✠ Formula Confeſſionis, quando reus vigore banni, pag. 120. n. 40.
✠ Formula Confeſſionis factæ in tortura, pag. 120. num. 41.
Formula Decreti, ubi quis pro recaptu citatur, pag. 89. §. Præterea.
Formula Decreti, quando prima conſignatur ſententia, pag. 99. n. 13.
Formula Decreti torquentur, pag. 69. §. Ubi.
✠ Formula Decreti, quod torqueatur ad declarandum, quæ ex duabus depoſitionibus vera ſit, pag. 20. num. 8.
Formula Decreti torqueatur ad convalidandam depoſitionem in caput ſociorum cum, pag. 18. n. 12.
✠ Formula Delicti in genere, pag. ead. n. 12.
✠ Formula Depoſitionis principalis offenſi, pag. 17. num. 11.
✠ Formula Examinandi teſtes, pag. 113. n. 9.
Formula Forjudicationis in crimine læſæ Majeſtatis, pag. 121. n. 46.
✠ Formula Habilitationis remiſſive, pag. 51. n. 1.
Formula Libelli accuſationis, pag. 112. n. 1.
Formula Litis conteſtationis, pag. 63. n. 45.
✠ Formula Libelli Querelæ cum advertimentis, p. 113. num. 1.
✠ Formula Mandati per palatium, pag. 18. n. 15.
✠ Formula Memorialis illius, qui vult comparere, pag. ead. n. 14.
Formula Obligationis decreti habilitetur, pag. 49. num. 7.
Formula qua ſit repetitio, pag. 114. num. 21.
Formula qua recipitur confeſſio in tortura, pag. 121. num. 42.
✠ Formula quando minor confitetur in corda, pag. 120. num. 37.
Formula qua deponit ille, qui eſt minus ſeptennio, pag. 114. num. 14.
Formula Recognitionis, pag. 74. num. 20.
✠ Formula Ratificationis confeſſionis, pag. 121. n. 42.
✠ Formula Tituli, & Proceſſus, pag. 18. num. 18.
✠ Formula Torturæ cum funiculis, pag. 121. n. 45.
✠ Forus originis Domicilii, & aliorum remiſſive, pag. 41. num. 4.
Frequentatio loci delicti facit indicium ad torturam, pag. 61. num. 36.
Fuga an faciat indicium ad torturam, pag. 57. num. 23.
Fuga ſocii criminis facit indicium contra carceratum, pag. 60. num. 30.
Fuga carceratorum quomodo probatur, pag. 5. n. 18.
Fuga ſi non fuerit conſumata, qualiter puniatur, pag. 23. num. 30.
Furata res penes aliquem reperta facit indicium ad torturam, pag. 58. num. 27.
Fures qui dicantur, & qui latrones? pag. 46. num. 35.
Furti crimen quomodo in genere probetur? pag. 5. num. 10.
Furtum in via publica punitur in Regno pœna mortis, pag. 32. num. 20.
Furtum noctu commiſſum atrocius reputatur, pag. 10. num. 45.
Fuſtes veniunt appellatione armorum, pag. 85. n. 23.
Fuſtigatio practicatur contra tenuiores homines, 109.
Fuſtigatio quando infligi poſſit? pag. 109. §. Ceterum.
Fama loci de ſtupro non leve parit indicium, pag. 129. num. 24.
Fama alia coadjuvat indicia, pag. eadem num. 25.
Fama habetur loco accuſatoris, ſed limitatur in adulterio, pag. 132. num. 5.
✠ Fœmina ob ſtuprum voluntarium non punitur, pag. 237. num. 3.
Fœmina ob ſtuprum voluntarium commiſſum puniri debet, pag. 136. num. 96. & 97.
Filii, & filiæ, parentum conſenſu nubere debent, pag.

pag. 134. num. 75.
Fuſtigationis pœna contra adulteram in Regno arbitraria eſt, pag. 147. num. 52.
Facies eſt figura Divini Vultus, pag. 192. num. 6.
✠ Falſitas apocarum banci, pag. 185. num. 1.
Fama vehemens ſola ad torturam ſufficit, & in occultis ſimplex eſt ſufficiens pag. 158. num. 16. & 17.
Fama judicium fallax, & periculoſum, pag. 157. num. 7.
Fama indicium a jure civili, canonico eſt approbatum, pag. 157. num. 12. eſt divinitus proditum, pag. ead. num. 13.
Falſificans monetam ſui Regis crimen læſæ Majeſtatis committit, pag. 179. n. 3.
Falſificans monetam ſui Regis, eam tamen fabricans perfectam ratione materiæ, & ponderis, pœna mortis non eſt puniendus, pag. 179. num. 10.
Falſi crimen ſui natura difficillimum, & levibus probatur indiciis, pag. 183. num. 22.
Farinacii doctrina, aliorumque DD. circa homicidium in rixa patratum refertur, pag. 203. num. 29. & num. 30.
Fata ſæpe ludunt in cauſis, pag. 178. n. 13.
Filius ſi patrem a manu captivorum neglexerit redimere, & eſt annorum 18. privatur hæreditate, p. 173. n. 9.
Fides credita Bancam facit debitorem, pag. 180. n. 1.
Fiſci patronus M. C. ab antiquo habet prærogativam committendi informationem, pag. 198. num. 18.
✠ Fiſci patronus in M. C. committit informationes, & diligentias, pag. 193. num. 5.
✠ Fiſcus an poſſit producere teſtes in gradu appellationis, pag. 193. num. 1.
Fiſcus in criminalibus non reſtituitur circa probationem, ideoque in gradu reclamationis novos teſtes producere nequit, pag. 192. num. 1.
Fiſcus in gradu reclamationis valet producere teſtes, nimirum interros, & ſine ullo partis miniſterio, pag. 192. num. 5.
Forjudicatio cum anni circulo, ut recte promulgetur indicium ad torturam requiratur, pag. 157. nu. 14.
Forjudicatio ad terminum dierum quatuor reſtricta contra committentes crimen receptas legitimam requirit probationem, pag. 157. nu. 5. & pag. 205. n. 10.
Formula a lege inducta, ſi non ſervetur, actus dicitur nullus, pag. 205. num. 9.
✠ Formula decreti ante contractum matrimonium, pag. 126. num. 4.
✠ Formula decreti ante contractum matrimonium, ibid. num. 5.
Fractura furtum aggravat, pag. 167. num. 3.
Fractura violenta, & ſeditioſa majoris eſt ponderis, pag. 167. num. 7.
Fractura arca aggravat quoque furtum, pag. 164. num. 5.
Frequentia facit augere pœnam furti, pag. 163. num. 20.
Fuga ante informationem ad torturam eſt ſufficiens, pag. 158. num. 18.
✠ Fur, & conſulens furtum quando eadem pœna puniuntur, pag. 163. num. 1.
✠ Fur qui Calicem cum Patena ſubripuit valoris ducatorum 5. minus tribus carolenis confeſſus, quia Dominus Sacelli non ſatisfecit ſibi operam locatam, fuit ad mortem damnatus contradicentibus duobus Judicibus, ſed deductus ad ſupplicium, impunitatem vitæ accepit a Prorege, & aſſignatur ratio, pag. 166. num. 1.
✠ Fur qui ab Eccleſia coronam auream, torquem, & argentea vota ſubripuit deſcendens per feneſtram fuit morte damnatus, ſed per Proregem ad triremes miſſus, & ratio, pag. 170. num. 1.
✠ Furans Patenam, & Calicem confeſſus fuit a Straticotio Salerni ad mortem condemnatus, ſed ad appellationem factam ad M. C. fuit condemnatus ad remigandum vita durante, & aſſignatur ratio, pag. 168. num. 3.
✠ Fures nocturni ducatorum centum in apotheca cum fractura januæ manu facta fuerunt condemnati ad remigandum vita durante, & aſſignatur ratio, pag. eadem num. 1.
✠ Fures ducatorum 12. cum fractura januæ fractæ ferreo inſtrumento, ad eandem pœnam fuerunt condemnati, pag. eadem.
Furis audacia, & malitia, diligentia, & negligentia Dominus ponderatur, pag. 164. num. 9.
Furis qualitatem omnino eſſe inſpiciendam, pag. eadem num. 10.
Furta famulorum proditoria dicuntur, pag. eadem num. 10.
✠ Furti ſpecies multæ ſunt, in quorum delicto in genere an conſtare debeat res furatas exiſtere, & poſtea deficere, & de valore, & de fractura loci, pag. 165. num. 1. ubi de capitulo Regni ad hoc pag. eadem num. 2.
Furto reſtituto de rigore furti pœna non ceſſat, pag. 162. num. 9.
Furtum ſacrum de ſacro inter ſacrilegia gravius, pag. 167. num. 9.
Furtum commiſſum cum fractura januæ non ferreo inſtrumento, ſed manu peracta ultimo ſupplicio non punitur, pag. 167. num. 4.
Furtum unicum licet magnum, ſeverius non eſt puniendum, pag. 162. num. 8.
Furtum a quantitate regulatur, pag. 164. num. 11.
Furtum ut grave, vel leve reputetur, quinque inſpici debent, pag. 164. num. 6.
Furtum de nocte commiſſum gravius eſt, quam de die, & de ratione, pag. eadem n. 7.
Furtum eſt rei alienæ contrectatio invito Domino lucrifaciendi gratia, pag. 168. num. 2.
Furtum a lucro, & damno regulatur, pag. eadem, & num.
Furtum gravius punitur ex avaritia, quam ex inopia commiſſum, pag. 168. num. 9.
Furtum cum qualitate ſacrilegii ultra unciam pœna mortis punitur, pag. 168. num. 14.
✠ Furtum definitur, quod ſit contrectatio rei alienæ lucriſaciendi cauſa, pag. 163. num. 2.
✠ Furtum primum committens ſi bona recuperata ſunt non ſuſpenditur, ibidem num. 3.
✠ Furtum magnum committens poteſt pœna mortis puniri, & quando, ibid. num. 4.
Facere per alium, quod per ſe nequit, abſurdum, pag. 234. num. 12.
Factum inter Illuſtrem magnum Comitem Altavilla, & D. Joſeph Sanfelice refertur, pag. 239. num. 9.
Factum quod accidit Medico Sereniſſimi Regis Ferdinandi Primi, mandanti interfici uxorem refertur, pag. 257. num. 39.
Fama probationem coadjuvit, pag. 234. num. 18.
Familia Curiæ non tenetur, ſi delinquentem percutiat, cum fugientem injungere nequeat, juxta doctrinam multorum DD. pag. 240. num. 1.
Farinacii diſtinctio circa procedendi modum in quæſt. 3. quando mandatariis non eſt liquidata refertur, & ab Auctore improbatur, pag. 257. num. 30.
Fœmina qualibet naſcitur virgo, & ita reputatur contrario non probato, pag. 250. num. 3.
Febris maligna illico vires corporis dejicit, pag. 234. num. 24. & 33.
Febrim malignam provenire ex animi patema, pag. 233. & 235 num. 20. & 26.
Fides omnino ſervanda, pag. 242. num. 14.
Fidem infrangere inhumanum eſt, pag. 242. num. 16.
Finium Regundorum quæſtio per Judicem, & peritorum conſilio terminatur, pag. 218. num. 14.
Formula, qua per S. C. decretum M. C. ſive R. A. confirmatur, pag. 224. num. 10.
Formula reſcriptorum Collateralis Conſilii, quod M. C. relationem faciat, & quod confirmatur decretum M. C. pag. 245. num. 6.
Furto, & Adulterio gravius eſt homicidium, pag. 215. num. 23.
Furtum quid ſit, pag. 253. num. 2.
✠ Fur clancularius, latro, rapientes Piratæ, & alii differunt inter ſe, pag. 252. num. 3.

G

GRadus torturæ quinam ſint, pag. 69. num. 93.
Graſſator viarum privatur immunitate Eccleſiaſtica, pag. 46. num. 35.
Gravia indicia ſunt in triplici gradu, pag. 54. num. 6.
Guidatus ſi bannitum vivum capere poſſet, & occideret, indultu non gaudet, pag. 93. §. Præterea. Quid ſi oc-

ſi occidit ante albaranum ? pag. 93. §. Hinc ſi.
Guidatus an gaudeat indultu pro crimine non expreſſo, pag. 93. § Secundo.
Geminatio actus deceptionis ſuſpicionem tollit, pag. 199. num. 21.
Geminatio conſtantem voluntatem, & dolum indicat, & actum inconſideratum excludit, pag. 184. num. 36.
Gravis requiruntur indicia, ut reus de crimine juramento, & monitu interrogetur, & levia ſatis ſunt in duobus caſibus ab Auctore adductis, pag. 191. num. 16.
Gravis neceſſitas, qua ſit, pag. 168. num. 8.
Gaudium, & lætitia mandantis voluntatem declarant in mandato præſtito, pag. 262. num. 94.
Gloſ. in cap. libellorum *interpretatur per auctorem*, pag. 256. num. 24.
Gloſ. in cap. libellorum *affertur*, & text. in cap. 3. 5. qu. *ponderatur* num. 21.
Gothofredi doctrina in l. opprimendum, Cod. quando licitum unicuique ſine Judice vindicare *expenditur*, pag. 240. num. 5.

H

✠ H*Abilitationis decretum convenit cum decreto Liberationis in forma in hoc uno tantum, quod ob defectum probationum relaxatur reus ſub fidejuſſoribus de ſe præſentando novis ſupervenientibus indiciis, & aſſignatur ratio*, pag. 51. num. 5.
✠ *Habilitationis decreti formula*, pag. 51. num. 1.
✠ *Habilitationis decretum differt a decreto Liberationis in forma, quia habilitatio fit ante defenſiones, ſed Liberationis poſt defenſiones*, pag. 51. num. 5.
✠ *Habilitationis ſupradicta decreta in quibus differant*, pag. 52. num. 6.
Homicidium cæteris criminibus gravius reputatur, pag. 74. num. 25.
Homicidium committens armis igneis communiter ordinaria pœna punitur, pag. 11. num. 50.
Homicidium ex gravi injuria patratum quomodo puniatur, pag. 82. num. 7.
Homicidium proditorium quando verificetur, pag. 46. num. 32.
Homicidium quando probetur, ſi occiſi corpus non reperiatur, pag. 19. num. 21.
Homo ob crimen amittit libertatem, pag. 21. num. 1.
Heres mariti querelam de adulterio proponere nequit, niſi in quibuſdam caſibus, pag. 143. num. 12.
Heres mariti in quatuor caſibus, valet uxorem a judicio repellere, ut dotem amittat, pag. 148. num. 62.
Heres mariti, an valeat uxorem de adulterio querelare, ad hoc, ut pœna legis Juliæ *affligatur*, pag. ead. num. 63. & 64.
Heres mariti an eo ignaro de adulterio ab uxore patrato valeat uxorem dotem repetentem repellere, pag. 149. num. 65. & 66.
Homo, an dominus ſit ſui honoris, & ſuæ famæ, pag. 135. num. 82. & ſeq.
Honeſta fœmina etiam dicitur, ſi ab uno fuiſſet cognita, & de concubitu non aderat fama, pag. 150. num. 4.
Honeſtas eſt morum caſtitas, pag. 151. num. 8.
Homicida immediate Deum offendit, & Naturam, pag. 102. num. 11.
Homicida pro homicidio caſu ſecuto non punitur, culpa vero commiſſo pro modo culpæ caſtigatur, dolo, & ex propoſito patrato morte punitur, pag. ead. n. 6.
Homicida, an pro homicidio in rixa, & animo occidendi commiſſo morte puniatur, ingens eſt quæſtio, pag. ead. num. 7.
Homicida pro homicidio animo occidendi commiſſo licet in rixa incurrit irregularitatem, juxta placitum Molinæ, & Suarez, pag. ead. n. 15.
Homicida pro homicidio in rixa licet occidendi animo patrato non contrahit irregularitatis crimen juxta placitum Dianæ, pag. 203. num. 26. *& immunitate gaudet*, pag. ead. num. 27.
Homicidii etymon, atque definitio, pag. 201. num. 1.
✠ *Homicidium tendit ad deſtructionem ſpeciei*, pag. 192. num. 1.
✠ *Homicidium quandoque gravatur, quandoque minuitur*, ibid. num. 2.
✠ *Homicidii pœna quæ ſit*, ibid. num. 3.
✠ *Ex Homicidio oritur actio contra delinquentem ad expenſas etiam ad opera*, ibid. num. 4.
✠ *An primus, qui vulneravit lethaliter, vel ſecundus, qui occidit in totum, puniatur*, ibid. num. 5.
✠ *Homicidium culpa, caſu, & ex improviſo, ubi de rixa*, pag. 204. num. 1.
✠ *Homicidium quid ſit*, ibid. n. 2.
✠ *Homicidium quod committitur in perſonam parentum remiſſive*, ibid. n. 3.
Homicidium tripliciter, aut dolo, aut culpa, aut caſu committitur, pag. 201. n. 2.
Homicidium dolo commiſſum, aut ex perſona, aut ex improviſo dicitur, quod exemplis declaratur, pag. ead. n. 3.
Homicidium, quod culpa committitur, definitur, atque exemplis explicatur, pag. ead. num. 4.
Homicidium caſu ſecutum definitur, & exemplis declaratur, pag. 201. num. 5.
Homicidium omnium malorum eſt maximum nocumentum, pag. ead. num. 10.
Homo patrem relinquit, & matrem, & adhæret uxori ſuæ, pag. 159. num. 7.
Homo malus ab adoleſcentia ſua, pag. 214. num. 19.
Homicidii voluntarii pœna mortis eſt naturalis, tum de jure poſitivo, tum de jure divino, tum ex veteri, tum ex novo teſtamento, pag. 212. num. 7.
Homicidium committere, vel latrocinium, & homicidam, ac latronem receptare par non eſt, pag. 228. num. 12.
Homicidium caſu factum non relinquitur impunitum, pag. 231. num. 9.
Homicida pro homicidio non voluntate commiſſo, jubente Principe liberari poteſt, pag. 231. num. 11.
Homicidium crimen eſt graviſſimum, & omni jure ultimo ſupplicio punitur, pag. 230. num. 6.
Homicidium in rixa, caſu magis, quam voluntate committi videtur, & expenduntur text. in l. Divus Adrian. & in l. Adrian. ff. ad l. Cornel. de ſicariis, pag. 230. num. 2.
Honor vitæ anteponendus, pag. 142. num. 11.
Honor, & fama æqua lance perpenditur, pag. 242. num. 11.
Humilior, & honeſtior pari pœna puniendi non ſunt, honeſtior enim leviori pœna, pag. 230. num. 5.
Homicida pro homicidio in rixa commiſſo non incurrit in irregularitatem, pag. 211. num. 18.
Homicida pro homicidio appenſate patrato intus Eccleſiam privatur immunitate, ſecus in rixa, fol. ead. n. 19.
Homines iraſcibiles ſunt, & pœnæ magnitudo, ut tales non ſint, efficere nequit, pag. 211. num. 20.

I

I*Ctus ſcoppictæ effectu non ſequuto, quo animo emiſſus & quomodo cognoſcatur*, pag. 15. num. 16.
Ignobilis non eadem pœna, qua nobilis plectitur, punitur, pag. 105. num. 4.
Immunitas Eccleſiaſtica denegatur committenti homicidium proditorium, pag. 46. num. 32.
Impediens ſervientes Curiæ *in captura punitur*, pag. 28. num. 33.
Incedens per campanam ſi citatus infra decem dies non compareat, uti verus forjudicatus reputatur, pag. 86. num. 30.
Incontinenti quæ fiunt, intereſſe cenſentur, pag. 80. num. 80.
Incuſationis contumaciæ actus, pag. 83. n. 15.
Indefenſus reputatur innocens, pag. 42. n. 1.
Indicia in quot gradus diſtinguantur, pag. 54. n. 4.
Indicia ſunt duplicia, ſcilicet perfecta, & imperfecta, pag. 9. num. 35.
Indicia gravia ſunt in triplici gradu, pag. 54. n. 6.
Indicia indubitata, quæ dicantur, pag. 9. n. 31.
Indicia multum urgentia recenſentur, pag. 54. num. 14.
Indicia urgentia quæ, & quæ urgentiſſima, pag. 54. num. 7.
Indicia ſunt arbitraria, pag. 56. num. 20.
Indicia ex quibus regulariter oriantur, pag. 10. numer. 37.
Indicia loco teſtium deſiderantur, pag. 9. num. 35.
Indicia quomodo probentur, pag. 56. num. 21.

Lo-

Iadicia, ut probentur, an requiruntur teſtes omni exceptione majores, pag. 9. num. 35.
Indicia qualibet duos requirunt teſtes, pag. 2. num. 3. & pag. 128. num. 6. & pag. 19. num. 21.
Indicia quamvis levia in delictis difficilis probationis ſufficiunt, pag. 129. nu. 13. pag. 135. nu. 19.
Iadicia pracedere debent citationem, pag. 172. num. 10.
Iadicia pracedere debent confeſſionem, pag. 36. num. 44.
Indicia, qua ex delinquentis ore proveniunt, aliis graviora ſunt, pag. 52. num. 28.
Indicia contra teſtes non requiruntur ita ſtricta, prout contra reos, pag. 19. num. 17.
Inditia levia contra perſonam levis vita gravia judicantur, pag. 50. num. 18.
Indicia matra potentes, quamvis levia, urgent, pag. 13. num. 69.
Iadicia leviora ſufficiunt in delictis difficilis probationis, pag. 50. num. 13.
Indicia leviora ſufficiunt contra perſonam levis vita, pag. 50. num. 17.
Indicia graviora in monetariis aque valent teſti de viſu, pag. 54. num. 14.
Indicia qualia eſſe debeant pro captura, pag. 22. num. 9.
Indicia multam urgentia ſunt in locum unius teſtis de viſu, pag. 54. num. 14.
✠ *Indicia dividuntur in quinque ſpecies, que reſtringantur, & declarantur*, pag. 26. num. 4.
✠ *Iadicia nova ſupervenientia duas conditiones habere debent, & declarantur cum limitatione*, pag. 52. num. 7.
✠ *Indicia nova quando conjaaguntur veteribus*, pag. 52. num. 8. Item *debent eſſe argentiora veteribus*, ibid.
Iadicia multum urgentia oportet, ut exiſtentia, ad hoc, ut locum habeat diſpoſitio Cap. ſi cum ſceleris, pag. 67. num. 61.
Indicia quædam aperiunt tantum viam inquiſitioni, quædam vero ut citetur, alia ut de crimine interrogetur, alia ut torqueatur, & alia ut condemnetur, pag. 25. num. 44.
Iadicia urgentiora ſeu multum urgentia requiruntur, pag. 54. num. 7.
Indicia urgentia requiruntur, ut tortura adhibeatur, ut tortura repeti poſſit, pag. 54. num. 7.
Indicia urgentiora, ſea multum urgentia valent ad pænam extraordinariam, pag. 54. num. 8.
Indicia urgentiſſima convictionem important, pag. 55. n. 16.
Indicia ſemipleaam probationem conſtituere debent ad torturam, pag. 19. num. 17.
Indicia minus ſufficientia an uniantur ad torquendum, p. 67. num. 75.
Iadicia remota probata per teſtes ſingulares, num ad torturam conjungantur? pag. 9. num. 35.
Indicia poſt torturam ſupervenientia quomodo a primis differant, pag. 69. num. 90.
Indicia ad torturam requiruntur, ubi contumax vigore Statuti habetur pro confeſſe, pag. 72. num. 10.
Iaditia ad torturam exiſtere debeat, ut quis forjudicetur, pag. 83. num. ibidem.
Indicia plura concurrere poſſunt in homicidio, pag. 10. n. 37.
Indiciatum tantum innocens potius, quam reus præſumitur, pag. 73. num. 11.
Infaas quomodo examinetur, pag. 114. num. 14.
Informatio in occultis eſt feſtinanter recipienda, pag. 2. n. 3.
Inimicitia quanam attendi debeat, quando offenſu, plures habet inimicos, pag. 59. §. Cæterum.
Iaimicitia gravis oriri ſolet ex teſtimonio in cauſa criminali, pag. 13. num. 68.
Inimicitia capitalis an ſufficiat ad torturam, pag. 58. §. Inimicitia.
Initium ſemper a Domino, pag. 2. num. 2.
Iaitium criminis attenditur ad fundandam Judicis juriſdictionem, pag. 90. §. Rurſus.
Injuria tum perſona, tum loci ratione æſtimatur, pag. 10. num. 43. *ejus pæna uſque ad mortem extendi poteſt*, ibid.
Innocentia forjudicati quomodo conſtare dicatur, pag. 91. num. 47.
Inobedientia non conſideratur in eo, cui mandatum fuit injuſte factum, pag. 12. num. 14.
Inquiſitio duplex eſt, pag. 12. num. 60.
Inquiſitus quando recipitur inter reos, pag. 49. num. 5. & pag. 25. num. 43.
Inquiſitus criminis infra relegelationem an in carcere detinendus, pag. 37. num. 46.
Inquiſitus quando citatur ad forjudicandum citari debent ejus agnati, cognati, & amici, pag. 87. num. 36.
Inquiſitus poſt publicationem, & in gradu appellationis, novos teſtes producere valet, pag. 100. num. 15.
Inſervientes Curia ſine mandato cupiant aſportantes arma, & facientes rixas, pag. 21. num. 5.
Inſtantia quando tempore pareat, pag. 40 num. 10.
Iaſtrumenta cudenda monetæ penes aliquem reperta faciunt indicium ad torturam, pag. 58. num. 27. *Et quando plenam conſtituunt probationem*, ibidem.
✠ *Interrogatoria qua dantur, & datur formula*, pag. 119. num. 8.
✠ *Iaterrogatio non fit, niſi præcedentibus indiciis legitimis*, pag. 26. num. 3.
Judex *delegatus quis dicatur*, pag. 33. num. 27.
Judex *daplici modo contra criminoſos procedere poteſt*, p. 12. num. 58.
Judex quando tata conſcientia inquirit, ibidem.
Jadex *quando ſine querela inquirere poſſit*, ibidem.
Jadex *inordinate procedens peccat*, pag. 21. num. 8.
Judex *delegatus qui dicatur*, pag. 31. num. 27.
Jadex *duplici modo contra criminoſos procedere poteſt*, p. 22. num. 59.
Judex *regulariter accuſatore non exiſtente procedere nequit*. pag. ead. num. 61.
Judex *in Regno, in quibus caſibus ex officio procedere poſſit*, pag. 12. num. 62. *Et quid in crimine adulterii*, ibidem,
Judex *in quocumque crimine accuſatore exiſtente procedit*, pag. ead. num. 62. *Etiam fama non procedente*, pag. 12. num. 54.
Judex *non poteſt reum interrogare, nec citare, & minus torquere non conſtituto delicto in genere*, pag. 7. num. 23.
Judex *ſi gratia indicia non exiſtent reum interrogare non debet cum particula* Monitus, pag. 110. §. Hinc non.
Judex *peccat, ſi reum interrogat ſine indiciis*, pag. 25. n. 44.
Judex *pro delicti veritate tuenda uti poteſt promiſſionibus generalibus*, pag. 38. num. 52.
Judex *non debet teſtem interrogare ei factum ſuggerendo*, pag. 114. num. 15.
Judex *in arbitrariis minorem pænam eligere debet*, pag. 22. num. 23.
Judex *ex cauſa pænam augere, & minuere poteſt*, pag. 44. num. 6.
Judex *debet aut abſolvere, aut condemnare, ſed aliquando pænam extraordinariam infligere poteſt*, pag. 54. num. 10.
Judex *deficientibus novis indiciis habilitatum, & liberatum moleſtare nequit*, pag. 49. num. 8.
Judex *prius, quum reum habilitet, qua obſervare teneatur*, pag. 48. num. 3.
Judex *quando debet reum ſub fidejaſſoribus relaxare*, pag. eadem, num. 1.
Jadex *an quocumque tempore cum indicia ſupervenerint, fidejuſſores requirere valeat*, pag. 52. num. 9.
Jadex *numperquirere poſſit fidejuſſores ad exhibeadum habilitatem, aut conſignatum, ſi is novum committat crimen*, pag. ibidem num. 20.
Judex *ad actum aliquem procedere non poteſt, ſi inquiſitio de crimine ingenere præceſſerit*, pag. 36. num. 42.
Jadex *ad citationem devenire nequit, niſi præcedant indicia*, pag 54. num. 10.
Judex *procedendo ex officio examinare tenetur principalem offenſam, tanquam de facto magis informatum*, pag. 113. num. 6.
Judex *expectare debet, ut terminus labatur, ſi reus renunciaverit defenſionibus*, pag. 43. num. 14.
Judex *habita confeſſione, non indiget alia probatione in condemnando*, pag. 30. num. 3.
Judex, *ut validam habeat probationem diligenter cumulare debet omnia indicia, qua conſeruat ad delictum*, pag. 10. num. 37.
Judex *num pæna extraordinaria punire valeat*, pag. 54. num. 10.
✠ Judex *ex officio procedens examinare tenetur principalem offenſum, & datur formula*, pag. 119. num. 19.
✠ Judex *ſcribere debet, quidquid teſtis dicit*, pag. eadem num. 11.
✠ Judex *recuſari poteſt, quando interrogat reum ad finem habendi indicia ab ejus ore, & datur cautela examinandi uti tertia perſona, & datur formula* pag. 120. num. 38.
Judex *quando torturam repetere debet, & quando ad pænam extraordinariam devenire*, pag. 54. num. 12.

Judex etiam poſt torturam reum ad pœnam extraordinariam condemnare poteſt pag. ead. num. 13.
Judex promittens delinquenti remittere pœnam, ſi crimen confitebitur, an eum condemnare poſſit promiſſione non obſtante, pag. 74. num. 51.
Judex quando poſſit partes ad concordiam compellere, p. 13. num. 57.
Judex pro Reipublicæ utilitate cum ficto accuſatore condemnare poteſt, pag. 12. num. 60.
Judex laicus an ſuperſedere debet in forjudicatione, ſi Clericus citationis tempore reperiatur laicus, pag. 90. §. Hinc.
Judex cognoſcit de injuria ſibi illata, pag. 34. num. 37.
Judex pro recognitione barbam inquiſito radere nequit, pag. 74. num. 21.
Judex Eccleſiaſticus oſtendere tenetur librum baptiſmatis Judici laico, pag. 90. num. 41.
Judex pluribus modis efficitur competens, pag. 30. num. 5.
Judex ratione atrocioris criminis competens efficitur, p. 31. num. 19.
Judex ratione originis procedit ex officio, pag. 30. num. 1. *Ac ratione delicti, & eſt potentior*, pag. 31. num. 13.
Judex præveniens in delictis patratis in finibus præfertur pag. ibidem num. 14.
Judex ratione contrectationis procedit, ſi delinquentes in ſuo territorio capit, pag. 33. num. 23., & 25.
Judicio peritorum ſtandum eſt, pag. 2. num. 5.
✠ *Judicium criminale, a quo dicatur, & an requiratur dolus, ut ſit delictum, & quomodo procedatur in delicto*, pag. 14. num. 1.
Juramentum eſt quædam ſpiritualis tortura, & inferri non poteſt, niſi præcedant legitima indicia ad torturam, pag. 25. num. 44.
Jus accuſandi quando competat, pag. 13. num. 68.
In amore contemnitur, qui contemnit, pag. 129. num. 13.
Indicia convincunt ſodomitam cum exemplo relato a Domino Capycio Latro, pag. 139. num. 28.
Indicia urgentiſſima explicantur, pag. 146. num. 42.
Indicium ſanguinis, pag. 130. num. 29.
Judex an in atrociſſimo crimine valet jura tranſgredi tam in puniendo, quam in procedendo, pag. 139. n. 18., & 19.
Judex valet in crimine exceptuato confeſſum de ſocio interrogare, pag. eadem num. 22.
Judex in adulterio non procedit ex officio etiam fama laborante, pag. 143. num. 5.
Judex in adulterio notorio procedit ex officio, p. eadem n. 6.
Judex contra confeſſum incidenter de adulterio quoque procedit limitatione, pag. eadem num. 7.
Juxta delicti menſuram erit plagarum modus, pag. ead. n. 24.
Inceſtus ſine crimine morte non punitur, pag. 207. num. 4.
Incontinentia iræ eſt major incontinentia concupiſcentiæ, pag. 203. num. 25.
Incuſatio prima contumaciæ non dilatanda, & de ratione, pag. 157. num. 2.
Indicia ſunt fallacia, pag. 171. num. 5., & 6.
Indicia in crimine tonſionis monetæ referuntur, pag. 174., & 175. num. 1. 2. 3. & 8. pag. 176. num. 11. 12. 13., & 14.
Indicia in homicidio referuntur, pag. 197. num. 17. 18. 19. & 20.
Indicia contra mandantem in homicidio enumerantur, pag. 196. num. 1.
Indicia, quæ delicti corpus ex veneno conſtituunt, pag. 190. num. 1., & pag. 191. num. 11.
Indicia quam plurima in delicto veneni in ſpecie, ex communiter accidentibus recenſentur, p. 190. n. 2. uſque ad 8.
Indicia, quæ ſingula non valent conjuncta urgent, p. 191. n. 1.
Indicia levia in crimine veneni ad torturam ſufficiunt, p. ead. num. 15.
✠ *Indicium veneni præparati eſt, ſi maritus amaverit ſcortum*, pag. eadem num. 1.
Injuriæ repentinæ leviores, pag. 202. num. 19.
Injuſte executum juſte exemplum erit, pag. 187. num. 1.
Inſtruere, & impellere quando dicatur, pag. 161. num. 6.
Interfector juſto moderamine dicitur, ſi rationabiliter timet ſibi poſſe inferri mortem cum ampliationibus, pag. 194. num. 6. & 7.
Interrogatio cum verberibus periculoſa, & quomodo practicanda, pag. 170. num. 1.
✠ *Interrogatio cum verberibus periculoſa, & quomodo practicanda*, pag. 172. num. 1.
Ira compenſatur ad odium, ſicut feſtuca ad trabem, p. 192. num. 21.
Ira uſum, & rationis judicium impedit, pag. ead. n. 20.
Jonæ factum recenſetur, pag. 158. num. 14.
✠ *Judex ad ſuam inſtructionem poteſt recipere teſtes non citata parte*, pag. 198. num. 4.
✠ *Judex an poſſit interrogare Reum ante probationes*, pag. 200. num. 2.
Judex exiſtentibus indiciis multum urgentibus valet ad pœnam extraordinariam devenire, pag. 195. num. 13., & 15.
Judex ad ſuam inſtructionem pro veritate poteſt recipere teſtes contra prætenſum Clericatum, pag. 198. num. 19.
Judex ex officio tenetur perquirere delictum, & rei innocentiam, pag. 199. num. 8.
Judex non poteſt Reum interrogare de crimine, niſi ſecundum juris ordinem, pag. eadem num. 10.
Judex licet juſte præcipiat damnato, ne a carcere aufugiat, is vero obedire non tenetur, pag. 200. num. 22.
Judex an debet depoſitionis copiam petenti ante defenſionis terminum tradere, pag. eadem num. 25.
Judex devenire poteſt ad mortis pœnam pro tribus furtis, ſi unumquodque triremis pœna eſt dignum, pag. 173. n. 18.
Judex poteſt in comparitione intervenire, pag. 184. num. 33.
Judex in his, quæ intelligit, potius ſibi credere tenetur, quam teſtibus, pag. 182. num. 14.
Judices ante oculos l. reſpiciendum, ff. de pœnis *habere debent*, pag. 181. num. 11.
Judex pro injuria reali, & atroci pœnam arbitrariam uſque ad mortem extendere poteſt, pag. 193. num. 11. *cum declaratione*, pag. eadem num. 12.
Judici atteſtanti pacem coram ſe eſſe factam eſt credendum pag. 205. num. 11.
Judicis præſentia metum excludit, ac omnem fraudis ſuſpicionem, pag. eadem num. 1.
✠ *Judicis arbitrium an valeat in exemptionis cauſa*, pag. 186. num. 13.
Juramentum a Judice reo delatum non eſſe obligatorium demonſtratur, pag. 200. num. 23.
Jus ſibi dicere propria authoritate non licet, pag. 187. n. 4.
Juſtitiæ executores ſunt birruarii, & qui imperio Hebræorum, pag. eadem num. 5.
Juſtitia Illuſtris Comitis de Olivares, pag. 174. num. 5.
Juſtitiam qui offendit, pietatem offendit, p. ead. m 6.
Juſtitia multorum furum, pag. 217. num. 2., & pag. 173. num. 18. & 19.
✠ *Juſtitia eſt verus reſpectus Curiæ*, pag. 188. num. 6.
Incorrigibilis non dicitur qui non eſt correctus, p. 221. n. 24.
Incertitudo quæ a jure non reſpuuntur, non minoris probationis quam inſtrumenta continent fidem, p. 262. num. 98.
Indicia ſi multa ſunt in eorum genere concludenter probata, ſi urgentia, & non levia ſunt, juxta auctoris monitum etiam ad pœnam ordinariam ſufficiunt, pag. ead. n. 99.
Indicium mutus quidem teſtis, ſed omnibus vocem habentibus potentior eſt, pag. eadem num. 10.
Inquiſitus auditur per Procuratorem quando criminis pœna eſt mera pecuniaria, pag. 225. num. 5., & 6.
Incertitudo a jure deteſtatur, & impotentiam procedendi infert, pag. 225. num. 9.
Inquiſitus de uſura per Procuratorem comparere valet, pag. eadem num. 7. 8. 9. 10.
Inquiſitus de mandato implicite inducto pœna ordinaria puniri nequit, niſi de ejus voluntate aliunde conſtet eam cum eventu fuiſſe conformem, pag. 258. num. 42.
Intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis licitum eſt, pag. 248. num. 26.
Intereſſe in mutuo num a principio conveniri poſſit, indicantur contraria opiniones, pag. eadem num. 27. 28. & 29.
Inventio penes aliquem monetæ, quæ tota eſt falſa, indicat ſcientiam, pag. 223. num. 5.
Inventio monetæ in abſcondito maximum eſt indicium ſcientiæ, pag. 224. num. 6.
Inventio rerum furtivarum penes aliquem magni ponderis eſt, & expeditur doctrina Cujacii in l. incivilem, Cod. de furtis, pag. 220. num. 5.
Inveriſimilitudo falſitatis eſt imago, p. 236. num. 45.
Iræ reſiſtere difficile eſt, pag. 211. num. 17.
Joſue hiſtoria recenſetur, pag. 242. num. 15.
✠ *Judex a Barone datus an poſſit eſſe Judex in cauſa Baronis cum Vaſſallo*, pag. 237. num. 3.
Judex ante oculos æquitatem habere debet, pag. 227. n. 27. *& condemnationem Populo gratam*, ibidem.
Judex, ſicut ex officio valet contra receptatores forjudicato-

rum

rum procedere, itu ex officio tenetur de forjudicationes nullitate cognoſcere, pag. 229. num. 24.
Judex non eſt dandus, prius quam pars ipſa petierit, pag. 334. num. 13.
Judex reum confeſſum tradidiſſe venenum de qualitate, & veneni quantitate interrogare tenetur, & de ratione cum Auctoris limitatione, pag. 226. num. 43.
Judex excedens in tormentis, quo tormentatus perierit juxta Regni cap. ſi juste, pœna capitis punitur, p. 237. num. 2.
✠ Judex poteſt extendere pœnam ad ultimum ſupplicium ſuo arbitrio, pag. 212. num. 1.
Judex valet interrogare ſuſpectum de crimine, licet legitimos non habeat indicia, non tamen ſuper crimine, ſed ſuper aliis qualitatibus ad finem habendi indicia, pag. 214. num. 13.
Judex ſi modum a lege præſcriptum in torquendo non ſervaverit, non ut Judex, ſed tamquam privatus procedere videtur, pag. 237. num. 3.
Judex ex circumſtantiis augere pœnam, & minuere valet. pag. 260. num. 65. quæ ſententia vera per Auctorem quampluribus comprobatur auctoritatibus. ibidem.
Judicis officium in confeſſo non eſt niſi in condemnando, p. 220
Jure quod non ſit, injuriam continet, pag. 211. num. 14.

L.

LApides veniunt appellatione armorum, pag. 85. num. 23.
Laquei pœna eſt loco Crucis ſubrogata, p. 105. num. 4.
Latitatio in latitante, & ſe occultante non leve producit indicium, pag. 58. num. 24.
Latro publicus quiſnam ſit, & quis graſſator, pag. 46. num. 35.
Latro publicus privatur immunitate Eccleſiaſtica, ibid.
Lex præſumit omne malum de inimica, pag. 58. num. 25.
Lex contenta eſt de probationibus, quæ haberi poſſunt, pag. 138. num. 15. & pag. 139. num. 19.
Lex in atrociſſimis non eſt ſola morte contenta, pag. 105. num. 6.
Lex quando aliquid inducit ad commodum privatum, intelligitur, ſi aperte petatur pag. 103. num. 38.
Libellus excuſationis intimatur fiſco, & parti, pag. 81. num. 81.
Liber baptiſmatis oſtendendus eſt Judici laico per Parochum pag. 90. num. 41.
✠ Liberatus in forma de Jure Communi biennio tranſacto, moleſtari non poteſt, pag. 49. num. 9.
✠ De Jure vero Regni, quandocumque ſuperveniant indicia moleſtari valent, pag. eadem num. 10.
✠ Liberatus in forma, ut iterum moleſtari poſſit, urgentiora requiruntur indicia, pag. 48. num. 2.
Liberatus in forma an ſubſequentibus indiciis denuo contumax reputari poſſit, pag. 83. num. 16.
Libertas ob crimen amittitur, pag. 121. num. 1.
Litteræ inhibitoriales in forma, quænam ſint, pag. 99. num. 9.
Locus eſt circumſtantia in delictis, & ejus rationis pœna augetur, pag. 10. num. 42.
Locus omnis a quo aliquis exire prohibetur, dicitur carcer, pag. 22. num. 17.
Locus quando dicatur non tutus, pag. 78. num. 54.
Loquutio ſecreta an faciat indicium ad torturam, pag. 61. num. 32.
Lenocinium committit maritus, ſi quæſtum propter adulterium facit, pag. 145. num. 37.
Lex contenta eſt de probationibus, quæ haberi poſſunt, pag. 138. num. 15.
Libidinis remedia, pag. 123. num. 5.
Libidinis incitamenta in præmio, pag. 122. num. 1.
Litteræ amatoriæ an, & quando probent ſtuprum, p. 129. num. 22.
Lex nova declaratur per legem veterem, pag. 173. num. 12.
Lex adaptatur ad ea, quæ frequentiora ſunt, pag. 179. num. 6.
Lex pœnalis non eſt ſervanda, ſi inæqualitatem contineat, pag. 209. num. 12.
Lex rebus, & non verbis imponitur, & legis ratio eſt attendenda, pag. 163. num. 21.
Lex quando aliquid prohibet cum pœna, actus eſt validus, pœna tamen exigitur, præſertim ſi verbis affirmativis loquatur, pag. 164. num. 18. & 19.
Locus facit, ut furtum ſit ſacrilegum, pag. 104. num. 8.
Laſcivia quæ ſit, & declaratur per Auctorem, pag. 230. num. 13.
Lata culpa in officiali æquiparatur dolo, & interdum capitaliter punitur, pag. 237. num. 4.
Latro publicus quis dicatur, pag. 253. num. 5.
Litterarum comparatio committitur peritis, verum in ea Judex intervenire debet, & de ratione, p. 218. n. 13.
Locus aliquando atrocem facit injuriam, & aggravat delictum, pag. 210. num. 3.
Locus, & Princeps præſentia non aggravat pœnam, ut Judex illum extendere poſſit uſque ad mortem, ſi injuria, aut crimen in rixa fuit admiſſum, pag. 211. num. 25.
Loca, & tempora operantur, ut rerum pretia diminutionem habeant, & augumentum, pag. 220. num. 16.
Lucrum pro eo, quod intereſſe ex omni contractu, etiam ex mutuo percipi poteſt, pag. 248. num. 25.

M

MAgna Curia Vicariæ, & Regia Audientia procedunt ex officio, ubi pœna eſt arbitraria, pag. 14. num. 6.
M. C. V., & R. A. ſi pro gravi crimine procedunt contra carceratum, advocant etiam omnes inquiſitiones contra eum exiſtentes in aliis Curiis inferioribus, pag. 31. num. 16.
M. C. V., & R. A. ſi præveniant in carcerando delinquentem, non comparente Judice loci delicti procedunt, ſed quomodo, p. ead. n. 17.
M. C. V. delinquentes Neapoli, & Caſalibus ad Barones non remittit, pag. 32. num. 26.
M. C. V. ex ipſius præeminentia ſi procedat cum delegatione contra aliquem pro uno delicto, pro cæteris non expreſſis pœnam corporalem merentibus, ut delegata quoque procedit, pag. 34. num. 33.
M. C., & R. A. quando in aliqua cauſa procedunt uti delegata in ejus quoque incidendis procedunt cum eadem delegatione, pag. 101. §. Atque.
M. C. V. procedit ad torturam ex proceſſu informativo, pag. 63. num. 51.
Mala fama quando ſit ſufficiens indicium ad torturam, p. 56. num. 17.
Malum omne de inimico præſumitur, pag. 66. num. 72.
Mandati per Palatium formula, pag. 16. num. 15.
Mandatum alicui multipliciter fit, & ejus practica, p. 27. num. 8.
Mandatum quomodo incuſetur, pag. eadem num. 9.
Mandatum fit pro bono regimine, ut rixæ, & duella evitentur, pag. 28. num. 10.
Mandatum quando fuit incuſatum, ut pœna evitetur, an mora purgari poſſit, pag. eadem num. 14.
Mandatum an poſſit intimari in Eccleſia, p. ead. n. 12.
Miles Ordinum Equeſtrium Militarium in Regno tenetur obedire mandatis, p. ead. num. 13.
Maſculus in accuſando fœminæ præfertur, p. 13. n. 70.
Mendacium conſtituti an ſit ſufficiens ad torturam? pag. 60. num. 31.
Miles ſi militiam deſerat, in quam pœnam incidat, p. 110. num. 22. Sed an mereatur excuſationem interveniente aliqua cauſa, p. eadem num. 23.
Minæ non faciunt indicium ad torturam? p. 58. n. 25.
Minæ probantur per teſtes concordes in qualitate minarum. ibidem.
Minor XIV. annorum torqueri non poteſt, p. 68. n. 80.
Minor in delicto dolo commiſſo pro majori habetur, pag. 103. num. 37.
✠ Minori quando infertur pœna ordinaria mortis, declaratur, pag. 94. num. 7.
✠ Minor delinquens quomodo ſit puniendus, pag. 94. n. 2. num. 2.
✠ Minor delinquens in rixa abſque dubio ante, vel poſt Pragmaticam, Judex poteſt moderare pœnam p. eadem num. 6.
✠ Minor condemnatus in Provinciis Capitanatæ Comitatus Moliſii, quod inceſſerat cum Banniis per Campaneam qui fuerunt per Auditores ſuſpenſi ob exceſſum condemnati pag. 95. num. 8. Ubi de dicta Pragmatica an habeat locum in atrociſſimis, pag. eadem num. 9.
✠ Minor infans delinquens nulla punitur pœna, & ratio, quia caret uſu rationis, & inſpicitur tempus criminis commiſſi, & non tempus punitionis, quo factus eſt major pag. 195. num. 10.
✠ Minor punitur pœna mortis in delictis, in quibus Pragma-

matica remittit arbitrio Judicis non tenetur in ſyndicatu, neque de nullitate dici poteſt, & aſſignatur ratio, quia nullitas non cadit in his, quæ arbitrio Judicis committuntur, ſed ab iniqua ſententia appellatur, p. ead. 11. n. 11.
✠ Minor ſi forjudicatur, ſententia eſt nulla, & ratio aſſignatur, quia Pragmatica non loquitur circa abſentem, pag. ead. num. 12.
Ubi de conſtitutione pœna eorum.
✠ Minor forjudicari non poteſt, & ratio aſſignatur, quia contra minorem contumacem non poteſt procedi ad condemnationem, referente Conſil. Campana, & Judice Calà, pag. eadem num. 14.
✠ Minore abſente oppoſita exceptione minoris ætatis, & petita dilatione ad præſentandam fidem non proceditur ad forjudicationem, & ſi minor citetur etiam Civitate, vel Caſalibus accedit Judex ad recognoſcendum librum baptiſmatis, pag. eadem num. 15.
✠ Minor ſeptennio quando examinatur a Judice, & actus formula, pag. eadem num. 16.
✠ Minor quando confitetur in corda, & datur formula, pag. 120. num. 37.
Minor excuſatur a delicto in omittendo, pag. 83. num. 17.
Minor in graviſſimo ſodomiæ crimine mitius punitur, pag. 82. num. 9.
Minor num reſtituatur adverſus propriam confeſſionem? pag. 103. num. 38.
Minor an forjudicari poſſit? pag. 83. num. 17.
Minor vigore Statuti ex contumacia pro confeſſo haberi non poteſt, niſi Curatoris authoritas interveniat, ibidem.
Modus conſideratur in delictis, pag. 11. num. 52.
Modus torquendi Judicis arbitrio remittitur, p. 69. n. 93.
Modus belli eſt extraordinarius procedendi modus, & quæ concurrere debeant, pag. 43. num. 6.
Moniti crimen quomodo in genere probetur, p. 4. n. 13.
Moralis certitudo, pag. 9. num. 32.
Mulier regulariter mitius punitur, pag. 163. num. 37.
Mulier prægnans torqueri non poteſt, pag. 68. num. 84.
Mulier an reſtituatur adverſus propriam confeſſionem, pag. 104. §. Mulieri.
Maritus facto divortio omne lucrum dotale reſtituere tenetur a die, quo mala fide incepit poſſidere, pag. 144. num. 19.
Maritus propter adulterium petit divortium, pag. 145. num. 21.
Maritus hodie ſine nota lenocinii valet uxorem adulteram retinere, pag. ibidem num. 31.
Matrimonia irrita quando per coactionem dicantur, pag. 125. num. 7.
Matrimonia ſolemniter, & publice ſunt celebranda, p. 134. num. 76.
Matrimonium ſubſecutum poſt raptum violentum, an excuſat raptorem a pœna raptus? rationes, & DD. pro utraque parte recenſentur, pag. 154. num. 30. 31. & 32.
Minores an a pœna ordinaria ſodomiæ excuſentur, pag. 141. num. 51. & 64.
Mulier an domina ſit ſuæ famæ, pag. 135. num. 78.
Mulier an ſit creata ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, pag. 147. num. 50. & 51.
✠ Mulieri aſſerenti deoſculatam fuiſſe non creditur, p. 127. num. 8.
✠ Mag. C. committit officialibus locorum, ut recipiant remiſſiones, pag. 206. num. 2.
Magiſtri Actorum ſuper comparatione deponentes juramentum præſtare non tenentur, pag. 183. num. 32.
Magna Curia contra tantum indiciatum cauſa in proceſſu non apparente non procedit ad citationem ad informandum & ad capitula, ſed ſolum ad capturam, ſecus contra convictum, pag. 196. num. 11.
Major de jure communi eſt annorum 25. completorum, & refutatur Gloſſa in Conſtitutione Regni minorum jura, quæ contrarium affirmat, pag. 172. num. 7. & 8.
Malæ conſcientiæ ſunt mille teſtes, pag. 164. num. 2.
Maleficus non regnabit ſuper terram, pag. 174. num. 22.
Malitia ſupplet ætatem, & in ea fundatur Conſtitutio minorum jura, pag. 173. num. 21.
Malitia improbo patrocinari non debet, pag. 175. num. 10.
Malum præcognitum remedium habet, pag. 182. num. 12.
Mandans, & mandatarius ſunt correlativi, mandans vero gravius peccat, quam mandatarius, pag. 197. num. 9.
Mandans exiſtens in loco delicti præſumitur conſcius modi, quo mandatum exequitur, & illius inſtructor, pag. ead. num. 10.
✠ Matrimonium nullum ob delictum, pag. 191. num. 3.
Melius eſt errare in dilationibus, quam in ſententiis, & nulla de vita hominis cunctatio longa eſt, pag. 172. n. 11.
✠ Minorum ætas reſtricta ad annos decem, & octo, p. 174. num. 3.
Modus ſupplicii cum temperamento miſericordiæ eſt imponendus, pag. 173. num. 4.
Moneta cuditur, ut expendatur, pag. 179. num. 7.
Moneta, ſi non eſt expendibilis, non eſt nocibilis, pag. ead. num. 5.
✠ Moneta in Regno melius redacta ab eodem Marchione Carpii, a quo exterpati latrones fuere, pag. ibidem n. 3.
Mors, & Vita in manu Domini, pag. eadem num. 11.
Mos interrogandi reos cum verberibus non eſt indiſtincte practicandus, quia periculoſus, pag. 171. num. 13.
Mulieres mitius ſunt puniendæ, quam mares, pag. 177. num. 5.
✠ Mulier, quæ juravit eſſe virginem, & querelavit ſtupratorem, qui promiſit contrahere matrimonium, & ideo ſtupravit eam, transfert onus probandi ad contrarium dicentem, pag. 158. num. 1.
Machabæorum exemplum circa pacem refertur, pag. 244 num. 40.
Magiſtratus ad pacem ſubditos adſtringere valet, pag. ibid. num. 41.
Magiſtratus Principem repræſentat, ideoque honorandus, pag. 210. num. 6.
M. C., & R. A. ex indiciis indubitatis vigore pragm. 13. de offic. Judicum ad ultimi ſupplicii pœnam deveniunt, quæ pragm. loquitur poteſtative, & non neceſſitative, & procedit prævia relatione Regio Collat. Conſilio, pag. 224. num. 9.
M. C. pro homicidio culpa admiſſo pœnam triremium arbitrari ſolet, pag. 231. num. 12.
M. C. aliquando utitur diligentia in verberando de criminibus culpatos, & conſilium Auctoris circa hos ponitur, pag. 238. num. 7.
Major de jure Regni eſt, qui decimum octavum annum complevit, pag. 172. num. 7.
Major ætas viginti quinque annorum quare fuit reſtricta ad numerum decem, & octo, ratio adducitur per Auctorem, pag. 214. num. 7., & probatur Conſtitutionem non eſſe exorbitantem, ibidem.
Mandans ad verberandum, ſi mandatarius excedit, & verberatus perit non tenetur de homicidio, contrarium mandans ad vulnerandum, & de ratione, pag. 238. num. 15.
Mandans non obligatur acceſſorie propter delictum a mandatario patratum, ſed principaliter, pag. 202. num. 87.
Mandans ficte, & interpretative delinquere videtur, mandatarius autem vere delinquens eſt, pag. 45. num. 28.
Mandans, & mandatarius ſunt correlativi, ideoque eadem pœna puniendi ſunt, pag. 258. num. 33.
Mandans ſi ab ordinaria pœna excuſatur, mandatarius excuſari debet, ut diſſonum evitetur, p. ead. n. 36.
Mandans ſi attenta cauſa excuſatur a pœna ordinaria, mandatarius hac excuſatione dignus non eſt, p. ibidem n. 37.
Mandans tenetur de delicto, & de ejus qualitate, ſi qualitas delicto inhæret ſecus ſi perſonæ, pag. 259. num. 48.
Mandans comprehenditur ſub ſtatuto contra facientem promulgato per rationem ab Auctore ponderatam, pag. 262. num. 69.
Mandatum quocunque verbo inducitur, pag. 262. num. 88.
Mandatum dupliciter inducitur primo expreſſe, ſecundo implicite, pag. eadem num. 89.
Mandatum conjecturis probatur, pag. ibidem num. 96.
Mandatum connumeratur inter crimina, quæ eorum natura occulte fiunt, pag. ibidem num. 97.
Mandatum ad verberandum zelo juſtitiæ par non eſt ac mandatum ad verberandum odio particulari, ſicuti mandatum ad verberandum datum indefinite, ac mandatum limitate, item mandatum ad verberandum, ac mandatum ad vulnerandum, etenim unum levius, altero gravius, pag. 238. num. 12. 13., & 14.
Mandanti quod licitum eſt quoque mandatario convenit, pag. 258. num. 35.
Mandatario non liquidato contra mandantem non eſt procedendum, & de ratione ab Hyppolito de Marſil. adducta, pag. 255. num. 4.
Mandatario non liquidato vagaretur inquiſitio, & expenditur text. in l. prætor edixit ff. de injuriis, & famoſis libellis, pag. eadem num. 3.
Mandatario non cognito, quare contra mandantem procedi nequit, rationes per Auctorem ponderantur, pag. eadem num.

num. 7., & 8.
Mandatario etiam non cognito contra mandantem procedendum eſt, & de vera ratione, pag. 257. num. 29.
Mandatarius abordinaria pœna an ſit excuſandus, ſi mandans ab ea excuſatur, deducuntur text. in l. non ſolum, §. ſi mandato meo ff. de injuriis, & text. in l. non adeo minus Cod. de accuſationibus, pag eadem num. 32.
✠ Mandatarius, ſi ignoretur, an procedi poſſit contra mandantem, pag. 263. num. 1.
Mandatarius an excuſetur a pœna ordinaria, ſi mandans excuſatur, pag. ibidem num. 2. An ſtatutam pœnam imponens contra facientem extendatur contra Mandantem, pag. ibidem num. 3. An ratum habens incurrat in pœnam delicti, pag. ibidem num. 4.
✠ Mandatum an poſſit induci, & ex mandato inducto oriatur pœna, pag. eadem num. 5.
✠ Mandatum factum a Barone Judici, ut verberet, ſi opus fuerit, ad quid ſi exceſſum erit, pag. 238. num. 1.
Materia non cognita bruto experienda eſt, an bona, an nociva ſit, pag. 234. & 235. num. 28. & 37.
Menſura ſicuti debet menſurato eſſe proportionata, ita lex qualitati, & hominum conditioni adaptata, pag. 214. n. 5.
Minores etiam in atrociſſimis mortis naturalis pœna non eſſe feriendos, quamplures exiſtimavere Doctores in eorum reſolutionibus, pag. ead. num. 6.
Minores in crimine atrociſſimo de jure communi juxta ſententiam multorum Doctorum, qui recenſentur, a pœna ordinaria non excuſantur, pag. 216. num. 26.
Minores in criminibus quæ aviditate, & concupiſcentia committuntur, ſunt excuſandi a pœna ordinaria, pag. ead. num. 30. item in iis, quæ aliorum conſilio, aut auxilio perpetrantur, pag. ead. num. 31.
Minores in criminibus, quæ ex animo efferato, ſeu animi malignitate committuntur, atique excuſandi non ſunt, pag. ead. num. 33.
✠ Moneta falſa remiſſive, pag. 227. num. 1.
✠ Mors illata percuſſione calcium, quando ſit punienda, pag. 231. num. 1.
Multa crimina temere videntur gravia, quæ conſiderata putantur levia, hinc homo ſecundum faciem non eſt judicandus, pag. 210. num. 1.
Multa licet non malo animo, ſed quia malo exemplo ſequuntur, pœna digna ſunt, pag. 237. num. 5.
Minor dolus in minorum criminibus conſideratur, ratione, & juri comprobatur, pag. 214. num. 4.

N

NEapolitanus rationi ſpreti mandati, quid ſolvat, p. 28. num. 10.
Nobilis mitius punitur, pag. 21. num. 21.
Nobilis ignominioſa pœna non plectitur, pag. 105. num. 5.
Notarius duorum teſtium vicem obtinet, pag. 19. num. 23.
Nullitates infra quod tempus proponi debeant, p. 102. n. 28.
Nullitates coram primo Judice, & coram Superiore proponi poſſunt, pag. eadem num. 22. Sed non niſi facto depoſito, pag. 103. num. 33.
Nullitates proponi nequeunt publicata forjudicationis ſententia, quando forjudicatus in fortiis non exiſtit, pag. 89. verſ. Cæterum.
Nullitates actorum poſt ſententiam proponi non poſſunt, p. 102. num. 30.
Numerus teſtium ſupplet inhabilitatem, quoad perſonas, pag. 56. num. 21.
✠ Nullitates ante decretum forjudicetur an Agnati, & alii proponere poſſunt, pag. 94. num. 1.
Neceſſitas gravis facile in extremam convertitur, p. 168. num. 7.
Nobili, qui eſt in gravi neceſſitate, & cogitur laborare, ut vivat, vel alteri inſervire, aut qui arte vivebat, modo cogitur mendicare, & ſtatum mutare, an liceat propria authoritate bona capere, pag. 68. num. 4.
Nominationes ſociorum juxta Regiam Pragmaticam 3. de furtis ſatis eſt, ut ſint in tortura ratificatæ, & de ratione, pag. 174. num. 21.
Noxium puniri, & æque innoxium ſublevari ad Rempublicam pertinet, pag. 199. num. 5.
✠ Nullitates adverſus forjudicationem, quæ productæ, pag. 158. num. 3.
✠ Nullitatum dictarum reſponſio, ibid. num. 5.
Natura ad ultionem impellit, pag. 242. num 7. & pag. 243. num. 27.
Nazarius de Caro medicus laudatur, pag. 234. num. 19.
Nemo in cauſa propria judicare valet, pag. 234. num. 21.
Nobilis licet furcis condemnari minime poſſit, tamen pro homicidio proditorio altioribus furcis ſuſpenditur, pag. 214. nu. 25.
Nomen occiſi non eſt neceſſe, ut per nomen, & cognomen liquidetur, pag. 256. num. 23.
Nova auctoris ponderatio circa proditorium, pag. 242. num. 2.
Numerus ſeptenarius eſt perfectiſſimus, & eo conſtituitur prima hominis ætas, quæ dicitur infantia, ac alia ſeptenario alio conſtituitur ætas, quæ dicitur pubertas, pag. 214. nu. 8.

O.

OBligatio habilitati, vel liberati quomodo expletur? pag. 49. num. 7.
Occidens alium pro alio, qua pœna puniatur? pag. 11. num. 50.
Occidens inimicum reconciliatum an committat proditorium? pag. 46. n. 34.
Occidens animalia cauſa recaptas forjudicentur, p. 86. num. 31.
Occiſio hominis, ſive homicidium ex juſta cauſa commiſſum, extraordinaria pœna punitur, pag. 82. num. 7.
Occultatio teſtium facit indicium ad torturam, p. 60. num. 33.
Occultis in delictis capienda eſt ſtatim informatio, pag. 2. nu. 3.
Offendens carceratum gravius punitur, pag. 22. num. 25.
Offendens innoxium pro noxio, forjudicatur cum abbreviatione, pag. 85. num. 18.
Offenſus, ſi offenſorem propalare nequeat, cogi poteſt, pag. 118. n. 7.
✠ Offenſus propalare tenetur, & quid ſi offenſus deponit fuiſſe pugno percuſſum, & teſtis deponit fuiſſe percuſſum alapa, pag. 118. n. 7.
Origo patris & avi, quando forum ſortiri faciant, pag. 30. n. 9.
Oſculans mulierem forjudicentur cum abbreviatione pag. 125. num. 25.
Oſculi pœna, pag. 125. n. 3.
Oſculi violenti pœna quæ de jure communi, pag. 125. num. 11.
Oſculi violenti pœna, pag. ead. num. 12.
Oſculum unde dicatur, quid ſit, & quotuplex, p. 124. num. 1.
Oſculum eſt actus carnis, pag. ead. nu. 4.
Oſculum quomodo probetur, pag. 124. num. 2.
Obligationes in favorem Baronis ſtipulatæ per Actuarium Judicis interventu ſunt validæ, pag. 206. num. 23.
Occidiſſe præſumitur, qui occidendi cauſam habuit, pag. 193. num. 1.
✠ Occidiſſe præſumitur, qui habet cauſam occidendi, pag. 195. num. 1.
Offenſor ſemper præſumitur animum offendendi habere, pag. 194. num. 12.
Oxia factum recenſetur, pag. 165. num. 2. & pag. 165. num. 9.
Obſtetricibus committitur cognitio Virginitatis, & an ſi diſcordant inter ſe in deponendo, pag. 142. num. 3.
Occidens inimicum reconciliatum, quando non dicitur proditor, Doctores referuntur, qui ut proditor, pag. 242. n. 13. & pag. 243. num. 29.
Officialis electus a Barone ubi intereſſe habet, eſt ſuſpectus, & acta ſunt ipſo jure nulla, pag. 234. num. 14.
Offenſus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum imitari tenetur, ideoque remittendo toto conatu remittere præſumitur, pag. 242. num. 18.
Opinio Gloſſæ in §. in ſumma de injuriis, & in §. ſancte de rerum diviſione communiter a DD. non eſt recepta, pag. 111. num. 15. & indeſtincte non eſt practicanda, pag. 211. n. 22. & 23.
Opinio, qua honor Principis ſalvatur, amplectenda, pag. 211. num. 26.
Opinio quod ſtatutum contra facientem amplectitur man-

dantem, ultra rationes per DD. adductas, alia per Auctorem comprobatur, pag. 260. num. 62.
Opinio quod mandatarius non ſit excuſandus a pœna ordinaria criminis, quamvis mandans aliqua de cauſa excuſetur, eſt Reipublicæ ſavorabilis, ut ponderat Auctor, pag. 258. num. 43. qua limitatur, n. 44.
✠ Opinio populi an comprobet æquitatem judicati, pag. 221. n. 1.
Ordo in atrocioribus minime ſervandus eſt, & de ratione, pag. 214. n. 11.

P

PArochus baptiſmatis librum Judici ſæculari oſtendere tenetur, pag. 90. num. 41.
Patria eſt verbum largius, quam Civitas, & continet diſtrictum & territorium, pag. 108. §. Secundo.
Patria non cenſetur interdicta, urbe interdicta, pag. 108. §. Quarto.
Parricida quomodo puniatur, pag. 111. §. Antiquo.
Percuſſio alapæ gravior eſt, quam pugno, pag. 111. num. 44.
Pertotum judicio ſtandum eſt, pag. 2. n. 5.
Piratæ cognoſcuntur a capiente ratione enormitatis criminis, pag. 32. num. 22.
Pœna quare inventa, pag. 115. n. 1.
Pœna debet eſſe geometrica ad delicta, pag. ead. num. 3.
Pœna commenſurari debet delicto, pag. 84. n. 20.
Pœna ut delicto commenſuretur, plura ſunt conſideranda, pag. 84. num. 4.
Pœna ex cauſa, & circumſtantiis regulatur, pag. ead. num. 6.
Pœna habet plura genera, pag. 115. n. 2.
Pœna major, aut minor diſtinguit delicta, pag. 44. num. 18.
Pœna pro eodem crimine ratione perſonæ eſt inæqualis, pag. 115. num. 3.
Pœna eſt minoranda minori, pag. 84. nu. 8.
Pœna non habet locum non conſtituto de delicto in genere, etiam accedente confeſſione. pag. 19. n. 23.
Pœna uſque ad mortem extendi poteſt ex circumſtantiis, pag. 24. n. 39.
Pœna triplex eſt, pag. 22. num. 19.
Pœna capitis non intelligitur de morte naturali, ibidem.
Pœna exilii eſt antiquiſſima, & contra quos practicatur, pag. 108. §. Ubi.
Pœna, ut exigi poſſit ab exilii, & relegationis fractione, an requiratur relegati apprehenſio, pag. 107. num. 17.
Pœna laquei eſt ſubrogata loco Crucis, pag. 105. num. 4.
Pœna triremis eſt ſubrogata loco aſportationis, pag. 109. §. Amplius.
Pœna triremis in metalli, & deportationis locum prædicatur, pag. 115. n. 7.
Pœna triremis morti æquiparatur, pag. 111. n. 27.
Pœna fuſtigationis contra quos practicatur, pag. 109. num. 21.
Pœna quænam practicatur pro furto unciam excedente, pag. 132. num. 20.
Pœna mortis practicatur contra ſequeſtrantem perſonam, pag. ead. num. 22.
Pœna injuriæ extendi poteſt uſque ad mortem, pag. 111. num. 43.
Pœna contra carceris cuſtodem, qui meretricem cognoſcit, quænam ſit, pag. 23. num. 28.
Pœna contra cognoſcentem meretricem in carcere eſt arbitraria, pag. 22. num. 27.
Pœna arbitraria facit, ut M. C. & R. A. procedant ex officio, pag. 23. num. 30.
✠ Pœna capitis triplex, pag. 26. n. 2.
Pœna pecuniaria ubique ad Baronem civilem pertinet.,
✠ quia cauſa civilis dicitur in Regno, pag. 148. nu. 7.
Pœna pecuniaria ſi ſolvi non poteſt, commutatur in exilium, pag. 111. §. Inſuper.
Pœna num tota debeatur mandato incuſato, pag. 28. num. 14.
Practica circa teſtium audientiam, pag. 12. num. 53.
Practica procedendi contra reum nolentem congrue reſpondere, pag. 20. num. 28.
Practica procedendi ex proceſſu informativo, pag. 63. num. 52.
Practica petendi recurſum, pag. 94. num. 5.
Practica proponendi nullitates adverſus forjudicationem, pag. 89. n. 39.
Practica cognoſcendi forjudicatum pervenientem in fortiis Curiæ, pag. 90. num. 42.
Practica recognoſcendi caput forjudicati, pag. 92. num. 48.
Practica mandatorum, quæ fiunt, ut duella evitentur, pag. 28. num. 11.
Practica M. C. V. ſcribendi carceratos, pag. 25. n. 42.
Practica M. C. V. circa ſtuprum in præpoſtera Venere, pag. 3. num. 10.
Practica incuſationis mandati, pag. 27. num. 9.
Practica decreti, Comparente perſonaliter fiat mandatum, pag. 27. n. 4.
Practica decreti, Terminus adverſus confeſſionem, pag. 41. num. 56.
Practica decreti, Stantibus gravaminibus cauſa remaneat, ac decreti, Remiſſa eſt tali Curiæ, quæ proviſionibus expeditis non obſtantibus ad ulteriora procedat, pag. 97. num. 3.
Practica decreti, Habilitetur, & liberetur in forma, pag. 49. num. 6.
Practica decreti, Reducatur in proviſionem, pag. 17. num. 5.
Practica decreti, Viſa depoſitione non procedatur, vel Remota criminalitate agatur civiliter, pag. 27. num. 7.
Practica decreti, Gaudeat indultu, vel Expediatur guidaticum ad diſcuſſionem indultus pro criminibus confeſſatis libere, & abſque clauſulis, & fiat relatio S. E. pag. 92. n. 49.
Cætera vide verb. Decretum.
Pragm. 1. de ictu ſcoppict. quam pœnam imponat, pag. 84. n. 18.
Pragmat. de ictu ſcoppict. contra auxiliatores, & aſſiſtentes, an comprehendat mandantes, pag. 85. num. 24.
Pragm. 1. de furtis interpretatur, pag. 32. n. 21.
Pragmat. 2. de ord. judic. exponitur, pag. 86. num. 31.
Pragm. de monet. in locum unius teſtis de viſu indicia multum urgentia voluit, pag. 55. nu. 14.
Pragmat. 3. de furtis enucleatur, pag. 64. §. Rurſus.
Pragmat. 3. de ictu ſcoppict. interpretatur, pag. 85. num. 4.
Pragmat. 4. de dilation. exponitur, pag. 112. n. 29.
Pragmat. 5. ubi de delict. expenditur, pag. 32. n. 19.
Pragmat. 7. de appellat. non procedit, ſi accuſator exiſtit, & non appellat, pag. 98. num. 3.
Pragmat. 11. de offic. Judic. quomodo practicetur, pag. 86. num. 31.
✠ Pragm. 1. de minoribus declaratur, pag. 94. num. 3.
Limitatur, & diſſidentes opiniones narrantur, ibid. num. 4. Quæ Pragmat. requirit quatuor requiſita, & narrantur, ibid. num. 5.
Præparatio armorum indicium facit ad torturam, pag. 60. n. 34.
Præſentatio ſpontanea tollit indicium præcedentis fugæ, pag. 27. n. 2.
Princeps delegando, an diſpenſaverit, itaut recuſatio locum non habeat, pag. 61. n. 58.
Princeps juſta interveniente cauſa tollit appellationem, pag. 100. n. 21.
Probatio duplex eſt vera, & præſumpta, pag. 9. n. 28
Probatio alia dicitur plena, alia ſemiplena, pag. 10. num. 36.
Probatio juris, & hominis non diſtinguitur, pag. 9. num. 29.
Probatio legitima conſiſtit in duobus, pag. 7. n. 25.
Probatio fortior nulla eſt confeſſione, pag. 30. n. 2.
Probatio, quæ delinquentem demonſtrat morali certitudine ſufficiens eſt, pag. 9. n. 32.
Probatio in criminibus debet eſſe luce meridiana clarior, pag. 37. n. 48.
Probatio dubia, & dubie concludens pro reo probat in criminalibus, pag. 91. n. 47.
Probatio non eſt reſtringenda, ut delicta remaneant impunita, pag. 9. n. 35.
Probatio contra teſtes eſt arbitraria Judici, pag. 18. num. 17.

Pro-

Proceſſus criminalis duobus continetur terminis, p. 2. num. 4.
Proditor non gaudet immunitate Eccleſiaſtica, pag. 46 num. 32.
Proditorium quando verificetur, pag. 46. n. 33.
Proditorium an committas occidens inimicum reconciliatum, pag. ead. n. 34.
Provincia interdicta an cenſeatur interdictus originis locus, pag. 106. n. 17.
Pubes quiſnam ſit? & an generare poſſit, pag. 61. num. 35.
Pater non habet in corpore filiorum plenum dominium, pag. 152. n. 16.
Perſuadere mulierem idem eſt ac impellere, pag. 127. num. 4.
Perſuaſiones, & malæ artes explicantur, pag. 152. num. 12.
Perſuaſiones præſumuntur in raptu, niſi conjectura in contrarium exiſtant, pag. 152. n. 18.
Pœna Regia Pragmatica, ut imponatur contra blaſphemantem Deum, & Mariam Virginem, non requiritur blaſphemandi conſuetudo, pag. 123. num. 10.
Pœna ſtatuti contra blaſphemiam, quando minoratur, pag. ead. num. 11.
Pœna mortis contra ſodomitas paucis in locis non practicatur, cum Auctoris admiratione, pag. 140. num. 35.
Pœna ignis contra ſodomitas non practicatur in Regno, ne ſupplicii aſperitate anima contriſtetur, pag. ead. num. 36.
Puella propter oſculum lucratur medietatem donatorum, & antephati, pag. 124. num. 5.
Puella in dubio ſemper præſumitur virgo cum ampliatione, pag. 125. n. 10. 11. & 12.
Puella an pro ſtupro voluntario ſit punienda, pag. 135. num. 79. 80. & 81.
Pragmatica de oſculantibus mulieres non procedit contra deoſculantem nimio amore excæcatum, pag. 125. num. 15.
Pragmatica ſupradicta non procedit contra eum, qui mulierem amplectitur, & non deoſculatur, pag. 126. num. 15.
✠ *Pragmatica contra deoſculantes quando obſervatur in Regno*, pag. 126. num. 7.
Pragmatica prædicta non procedit in oſculo mulieri conſentienti dato, patre diſſidente, pag. 126. n. 16.
Pragmatica ſupradicta non procedit contra auxilium præſtantes deoſculantibus mulieres, pag. eadem num. 17.
Pragmatica ſupradicta an procedat in oſulo dato in capite, vel in ſcapulis, pag. ead. n. 18.
Practica Magnæ Curiæ in coercendo maritum ab uxore accuſatum de adulterio, pag. 145. n. 25. *& in conſiderando uxorem viro*, pag. ead. n. 30.
Preces importunæ faciunt ſtuprum involuntarium, pag. 27. num. 6.
Preces importunæ, perſuaſiones, ac malæ artes violentiæ æquipollent, pag. 151. n. 10.
Preces, & *perſuaſiones Paridis erga Helenam*, pag. ead. n. 11.
Probatio in genere in crimine ſodomiæ in mulieribus pauperibus qualiter haberi conveniat, pag. 138. num. 7.
Promiſſio matrimonii ante copulam facta non inducit ſponſalia, neque promiſſorem obligat, pag. 134. num. 68.
Promiſſor conjugii ad illud non cogitur juſta exiſtente cauſa, pag. 126. n. 9.
Promiſſor conjugii oſculo intercedente juſta exiſtente cauſa, an ad illud compellatur, pag. ead. n. 10.
Pactiones, & tranſactiones de jure communi in criminibus, & præſertim cum pecunia fuerunt prohibitæ, pag. 205. num. 5. & 6.
✠ *Parvitas materiæ eſt conſideranda*, pag. 209. num. 1.
Paſſiones non ſunt ſufficientes cauſæ incontinentiæ, pag. 202. num. 16.
Paſſiones licet non ſint cauſæ ſufficientes incontinentiæ ex corporis complexione, ſunt tamen incontinentiæ occaſiones, pag. 202. n. 24.
Parraſis, Zeuſis, & Regina Sabba falluntur, pag. 181. num. 8.
Pauper diviti ſuam neceſſitatem exponere tenetur, pag. 170. num. 20.
Perfidia ineſt in perſeverantia, pag. 77. num. 6.
Perquiſitio domi, ſive alibi pro detegendo crimine falſæ monetæ cum Judicis interventu eſt facienda, pag. 176. num. 2.
Periculum ubi majus, ibi cautius eſt agendum, pag. 181. num. 5.
Peritorum judicio, an Titius ex ingenito, an ex propinato veneno defecerit, ſtandum eſt, pag. 191. n. 10.
Perſuadere eſt pluſquam cogi ſibi parere, pag. 162. num. 5.
Pœna mortis contra furem recuperata re furata mitiganda eſt, pag. 162. num. 10.
Polygamia inter Chriſtianos non admittitur neque repudium, pag. 259. num. 11.
Pœna mortis pro magno furto an ſit practicanda controvertitur, pag. 162. num. 13.
Pœna quando ſeverior eſt, tanto facilius remitti debet, pag. 166. num. 6.
Pœna ultimi ſupplicii contra fures non eſt delicto conformis, neque de jure communi inducta, pag. 172. num. 3.
Pœna l. Juliæ de vi publica *deportatio eſt, & in triremium commutata*, pag. 185. num. 7.
Pœna l. Juliæ de vi privata *eſt relegatio*, pag. ead. num. 8.
Pœna arbitraria, quæ magis timetur imponenda eſt pag. 186. num. 6.
Pœna delicti non eſt prætermittenda, & qui ex cauſa delicti eſt aliqua extraordinaria pœna feriendus eſt, pag. 183. num. 11.
Pœna delicto non eſt commenſuranda, pag. 83. n. 4.
Pœna triremium practicatur pro vulnere, ex quo cicatrix apparet, vel membrum debilitatum remanet, pag. 193. num. 9.
✠ *Pœna eximentis vocatum in jus quanta, & cui debeatur*, pag. 185. num. 6.
✠ *Pœna eximentis carceratum*, ibidem fuſe per varios numeros.
✠ *Pœna homicidii quæ*, pag. 190. num. 3.
Pubertas favore alimentorum eſt annorum 18. pag. 173. num. 10.
Puellæ dicto cum juramento, quod antea erat virgo ſtandum eſt, & contrarium dicenti onus eſt probandi, pag. 156. num. 1.
Pluralitas uxorum contentiones parit, pag. 160. num. 10.
Plus eſt hominem extinguere veneno, quam occidere gladio, pag. 191. num. 1.
Practica, quæ ſuperſedetur in forjudicatione contra Clericum refertur, pag. 196. num. 5.
Practica cum exulibus, ut puniantur juxta Pragmaticam, debet intelligi de ea, quæ eſt in Fiſci præjudicium, pag. 207. num. 11.
Pragmat. 2. de militibus *interpretatur*, pag. 208. num. 6.
Pragmat. 6. de compoſitionibus, *enucleatur*, pag. 203. num. 1.
✠ Pragmat. 12. de monetis §. 3. *declaratur*, pag. 179. num. 1.
Pragmat. 21. & 22. de exulibus *expenduntur*, pag. 208. num. 8.
Pragm. 25. de exulibus *indiſtincte non obſervata*, pag. 205. num. 3.
Pragm. 27. de officio Magiſtri Juſtitiarii, §. 22. *dilucidatur*, pag. ead. n. 4.
Pragm. 3. de furtis *regulatur a Capitulo Regni* frequens, & ineffrenata, pag. 553. n. 12.
Pragm. 3. de furtis *a capitulo* conſtitutionem divæ memoriæ *eſt regulanda*, pag. ead. n. 15. & 16.
Pragm. 3. de ictu ſcoppictæ, & 28. de armis *in perſonam, & non in rem loquuntur*, pag. 196. n. 4. *an dictæ pragmaticæ comprehendant mandantem affertur deciſio, negative ibidem, affirmative vero*, pag. 185. n. 24.
Praxis Magnæ Curiæ in recipiendo ſcripturas reo citato, pag. 199. num. 7.
Praxis Magnæ Curiæ interrogandi reum abſque monito, pag. 160. num. 18. *& in quo fundatur*, pag. eadem num. 24.
Praxis Magnæ Curiæ in recognitione delicti in genere in veneni crimine, pag. 191. num. 12.

Pri-

Princeps circa monetam ſine conſenſu populi non poteſt aliquid ſtatuere, pag. 169. num. 9.

✠ *Principe reſidente in Civitate, an graviora delicta reputantur*, pag. 186. num. 2.

Pro furto magno imponi poteſt mortis pœna, pag. 50. num. 3. & pag. 164. num. 12.

Probatio juriſdictionem interrogandi reum Judici tribuit, pag. 194. num. 1.

Procurator admittitur ad proponendas exceptiones, quæ reddunt vetro judicium nullum, pag. 197. num. 6.

Pax injuriam tollit, & amicitiam inducit, pag. 244. num. 38.

Pax quomodo celebretur, pag. 244. num. 37.

Pax, & cautio de non offendendo eſt modus tollendæ inimicitiæ, pag. 243. num. 26.

Pax inter nobiles eſt loco remiſſionis, p. 244. n. 43.

✠ *Pax, & Concordia an differant remiſſive*, pag. 245. num. 2.

✠ *Pœna an poſſit extendi arbitrio Judicis*, pag. 212. num. 1.

Pœna eſt arbitraria pro atroci injuria, quæ extendi poteſt uſque ad mortem, pag. 210. num. 4.

Pœna eſt ſacrilegii propter Judicis contemptum, pag. ead. num. 8.

Pœna ſacrilegii eſt arbitraria, & extendi poteſt uſque ad mortem, pag. eadem num. 9.

Pœna mortis de jure communi, contra blaſphemantes ſuis commutata per Imperatorem Fridericum, & ea etiam moderata a Regni Proregibus, & de obſervantia dicta pœna, pag. 211. num. 21.

Pœnæ omnes in Principe arbitrariæ ſunt, pag. 211. num. 24.

Pœna ultimi ſupplicii, quando pro homicidio in rixa patrato practicari poteſt, pag. 211. num. 31.

Pœna regulatur a cauſa, & qualibet quo quomodo colorata pro evitanda morte eſt ſufficiens, pag. 217. numer. 3.

Pœna ordinaria, ſi propter ætatem minuatur, minor condemnatur ad remigandum, & in carcere detinetur, donec ad ætatem pervenerit validam, & ita practicatur in M.C. pag. 220. num. 12.

Pœna mortis pro tribus furtis non practicatur, niſi pro unoquoque furto triremis pœna fur mereatur, & ita in M.C. practicatur, pag. 221. n. 25.

Pœna ultimi ſupplicii contra expenſores falſarum monetarum eſt impoſita per Pragm. 44. de monetis, *& per eam reperitur correcta* Pragm. 2. de monetis, *ac renovata diſpoſitio* Conſtitution. Regni Adulterinam, ac Capituli, ut quæ ab Excellentia, pag. 222. num. 1.

Pœna ultimi ſupplicii impoſita contra ſcienter expendentem falſam monetam, ut procedat, neceſſe eſt, ut ſcienter a principali Fabro monetam falſam recipiat, pag. 224. num. 16. *& ponderatur verba* Conſtit. Regni Adulterinam, *nec non verba ejuſdem* ibidem.

Pœna ultimi ſupplicii pro expenſione, ut practicari poſſit, expenſio eſſe debet quantitatis conſiderabilis, & non modica, & de ratione, pag. 225. num. 24. & 26.

Pœna ultimi ſupplicii contra expenſores falſarum monetarum non procedit, niſi cum effectu expenſio ſit ſequuta, pag. 226. num. 30.

Pœna ducatorum ſexmille, carceris, vel triremis contra receptatores forjudicatorum, aut delinquentium impoſita vigore Regiarum Pragmaticarum *de exulibus, procedit tantum contra receptatores eorum forjudicatorum, & delinquentium, qui incedunt per Campaneam, & non forjudicatorum, qui pro delicto forjudicati in aliquo loco latitant, & Publicum non perturbant commercium pluribus rationibus per Auctorem ponderatis*, pag. 212. num. 28.

Pœna uſurariorum in Regno eſt mere pecuniaria, pag. 246. num. 6.

Pœna pro vulnere illato eſt Judici arbitraria, & quandoque practicatur pœna a ſtatuto impoſita contra arma deferentem, ſi major eſt ea, quæ pro vulnere illato imponitur, pag. 259. num. 54.

Pœna exaſperatur ob circumſtantiam delicti, pag. 260. num. 64.

Plures homicidium in rixa committens, ſi ignoratur a quo vulnus mortale fuerit illatum omnes a pœna legis Corneliæ liberantur, pag. 255. num. 10.

Plures in rixa homicidium committunt data incertitudine, quis eorum vulnus mortale injecerit pœna homicidii non tenentur, pag. 212. num. 28.

✠ Pragm. 1. de minoribus *explicatur*, pag. 212. n. 2.

✠ Pragmat. 1. de criminibus *explicatur*, pag. 218. num. 1.

Pragm. 1. de minoribus, *ut procedat tria requiſita copulative concurrere debent juxta DD. opinionem*, pag. 215. num. 9.

Pragm. de minoribus *circa tria requiſita per Auctorem dilucidantur, & alia* pragm. *nempe* 2., de furtis *declaratur*, pag. 216. num. 27.

Pragm. 5. de minoribus *per Auctorem interpetratur, & declaratur*, pag. 218. num. 18.

Pragm. 44. *titulo* de moneti *circa probationem ſcientiæ per Auctorem ponderatur*, pag. 224. num. 15.

Pragm. 44. de monetis *reſpectu expenſoris probationem non facit privilegiatam*, pag. 225. num. 23.

Pragm. 44. de monetis *in imponenda mortis pœna contra expenſores non loquitur in expenſatione nummi aurei*, pag. 225. num. 31.

Pragm. *tit.* de receptatoribus, *quæ incipit* Ferdinandus, *expenditur*, pag. 228. num. 4. & 15.

Pragm. 19. de exulibus, ac pragm. 21. *eodem titulo aſſeruntur*, pag. 228. num. 5. & 9.

Pragmat. 22. de exilibus *ponderatur*, pag. 228. & num. 6. 14. & 16.

Pragm. 28. de officin S.C. § 3. *refertur, & interpetratur*, pag. 244. num. 31. & 33.

Pragm. 1. de furtis, *eſt in viridi obſervantia, ſed de quibus furibus loquatur*, pag. 252. num. 2. & 3.

Pragm. *contra delinquentes armis igneis mandantem non comprehendant*, pag. 184. num. 55. *ac de ratione*, ibid.

Pragm. 5. de ictu ſcoppictæ, & 32. de armis *referuntur, & per Auctorem declarantur*, pag. 260. num. 65. & 58.

Pragm. 2. de ictu ſcoppictæ, & 32. de armis *comprehendunt ſolum armis igneis aſſiſtentes*, pag. 260. num. 60.

Pragm. de ictu & ſcoppictæ, & de armis, *quia non exorbitantia jure communi, odioſa non ſunt æſtimanda*, pag. 260. num. 68.

Praxis M.C. in probanda ætate ex aſpectu, pag. 218. num. 19.

Praxis decretorum, quæ in hac Civitate in rixis interponi ſolent, pag. 244. num. 30.

Praxis procedendi contra præſentem delinquentem, quando teſtis ignorans nomen ejus, & cognomen, ſive contra abſentem, pag. 256. num. 25.

Præſentia Principis quemlibet reddit tutum, pag. 210 num. 10.

Præſentia Principis *atrocem reddit injuriam, & pœnam aggravat*, pag. 210. num. 5.

Præſentia Principis *dupliciter conſiderari poteſt reſpectu contemptus, unus altero gravior*, pag. 211. num. 27.

Princeps, ſine Partis remiſſione homicidium caſu patratum remittere nequit, pag. 213. num. 10.

✠ *Principis non publice procedentis præſentia an graviet delictum*, pag. 212. num. 2.

✠ *Proditio triplex, ubi de homicidio poſt reconciliationem, & de pace, & concordia*, pag. 245. num. 2. & 3.

Probatio confeſſionis extortæ, eſt difficilis, ideoque per conjecturas ſufficiens eſt, pag. 234. num. 16.

Probationum nulla fortior, quam confeſſio, pag. 218. num. 8.

✠ *Proditor, & procedere quid ſit, & an* Proditor *gaudeat indultu*, pag. 245. num. 4. & 5.

Proditor homicida Eccleſiaſtica immunitate privatur, p. 217. num. 24.

Proditor unde dictum, pag. 241. num. 1.

Proditorium, quid vere ſit, pag. 242. num. 3.

Proditorium homicidium an dicatur illud, quod ab amico reconciliato patratur, p. ead. n. 4.

Proloquium illud Inimico tuo ne credas in æternum &c. pag. 241. nu. 6. & 242. num. 26.

Proditoris ratio conſiſtis in motivo non præcavendi, pag. 242. num. 21.

Pro-

Proditio operatur, ut nulla habeatur ratio de offenſa precedenti, pag. 142. num. 22.
Proviſiones Regii Collateralis Conſilii circa nullitates, pag. 244. num. 30.
Promiſſio matrimonii a Stupratore facta eſt præciſa coactio ad illud contrahendum, pag. 250. num. 5.
Promiſſiones, & pacta ſunt ſervanda, pag. 241 numer. 14.
Promiſſio de contrahendo matrimonio præſumptive probatur, pag. 250. num. 6.

Q

Qualitas bona perſonæ delicti præſumptionem excludit, pag. 27. num. 3.
Qualitas in confeſſione poſita quando pœnam minuat, pag. 40. num. 55.
Querelans poſt publicationem novos teſtes producere nequit, niſi ſuper novis, pag. 100. num. 14.
Querelans debet ſe obligare, & cavere pro expenſis, pag. 118. num. 5.
✠ *Querelæ leves in eis proceditur diverſo modo in Tribunali ſuperiori, & diverſo enim in inferioribus; quæ diverſitas declaratur, & exemplificatur*, pag. 14. num. 5.
✠ *Querela non tam levis in eis quomodo proceditur*, pag. ead. num. 6.
✠ *Querela formula per libellum accuſatorium cum decreto*, pag. 15. num. 9.
✠ *Querelans veteranus querelare poteſt de delicto privato, & publico*, pag. 15. num. 10.
✠ *Querelans ſe obligat pro expenſis, & datur formula obligationis*, pag. 113. num. 5.
Querelatus de ſtupro, quomodo ſit examinandus cum advertimentis, pag. 119. num. 31.
Querela de adulterio de jure antiquo cuilibet de populo competebat, pag. 142. & 143. num. 8. 9. & 10. *de jure moderno patri, fratri, patruo, avunculo, atque marito, & cui de conſuetudine ſoli competit*, pag. ead. num. 11.
Quæ Fato manent quamvis ſignificata non mutantur, pag. 176. num. 1.
Quilibet in judicio criminali admittitur tanquam inſtructor Judicis officium implorans, ut Judex veritatem, & Rei innocentiam aſſequatur, pag. 198. num. 2
Quantitas parva in expenſione quæ ſit, pag. 223. num. 25.
Quæ memoriæ ſalutis æternæ ſiunt, falſa non ſunt reputanda, pag. 233. num. 9.

R

Raptor mulieris a quocunque capi poteſt, & puniri, pag. 33. num. 25.
Raptor mulieris forjudicatur cum abbreviatione, pag. 85. num. 25.
✠ *Ratificationis confeſſionis datur formula*, pag. 116. num. 42.
✠ *Ratificatio quando facienda eſt*, pag. eadem num. 43.
Reabilitatio confeſſionis factæ in tortura quando facienda ſit, pag. 168. num. 87.
Rebellis quomodo forjudicetur, pag. 85. num. 29.
Receptans homines forjudicatur cum abbreviatione, pag. 86. num. 31.
Receptus crimen quomodo probetur, p. 5. n. 19.
Receptationis exulum crimen qualiter in genere probetur, pag. ead. num. 15.
Reclamatio procedit, ubi locus non eſt appellationi, pag. 102. num. 27.
Recognitio ut legitime procedat, quæ requirat, pag. 73. num. 19.
Recognitio ubi non eſt neceſſaria, pag. ead. nu. 19.
Recognitio forjudicati qualiter fiat, pag. 109. nu. 42.
Recognitio capitis forjudicatio quomodo practicatur, pag. 91. num. 48.
✠ *Recurrit Fiſcalis Reg. Audientiæ ad M. C. V. pro traſmiſſione actorum, quibus tranſmiſſis audeto Fiſci patrono, M. C. facit decretum eſſe deferendum petitio recurſui*, pag. 79. num. 2.
✠ *Recurſus in quibus conveniat, & in quibus differat ab appellatione*, pag. 97. nu. 4.
Recurſus ab appellatione, & reclamatione regulatur, pag. 69. num. 9.
✠ *Recurſus conceditur Fiſco, qui non appellat in Regno, ſed tantum inhæret appellationi Partis*, pag. ead. num. 1.
Recuſatio locum habet non obſtante relegatione, pag. 94. num. 58.
Regentes Regiam Cancellariam in viſitatione, pendente appellatione, vel nullitatum diſcuſſione, etiam condemnatos ad mortem, ad inſerviendum in Regiis Triremibus concedant, pag. 99. num. 10.
Regi aſſerenti, ſe ex juſta cauſa ſine citatione procedere, an credendum ſit? pag. 72. num. 6.
Regnum quare forafcitis abundat, pag. 87. nu. 34.
Reiteratio torturæ quando facienda ſit, pag. 68. n. 88.
Relatio de incidenti quando facienda ſit in eadem Aula, pag. 98. n. 4.
Relatio Nuncii in calce citationis fieri poteſt, etiam die feriato, pag. 78. num. 60.
Relegatus effectus Clericus, ſi ab Inſula diſcedit, a Judice Eccleſiaſtico cognoſci debet, pag. 89. §. Hinc.
Relegatus ſi ad inſulam non accedat, num excuſetur pag. 107. num. 16.
Relegatus, ſi relegationem tranſgrediatur, quo pœna puniatur, pag. 106. num. 11.
Relegatur ſi pendente termino ad colligendas ſarcinulas e domo exat, quomodo puniatur, pag. 106. numer. 14.
Relegatus finito tempore an recedere poſſit ſine Superioris licentia; pag. 106. num. 18.
Remiſſio offenſæ an, & quando facit indicium ad torturam, pag. 62. num. 38.
Repetitio teſtium facienda eſt citato reo, pag. 114. num. 19.
Repetitio teſtium in pluribus caſibus non eſt neceſſaria pag. 42. num. 13.
Repulſa teſtium in crimine læſæ Majeſtatis admittitur, pag. 44. nu. 23.
Res furata penes aliquem reperta auctore non docto facit indicium ad torturam, pag. 58. num. 27.
Reſtitutio in integrum adverſus ſententiam, an locum habeat in criminalibus? pag. 103. num. 37.
Reſpublica gubernatur per Judices, pag. 19. nu. 3.
Reſpublica poſtulat, ut delinquentes timeant, & compeſcantur, pag. 21. num. 59.
Reipublicæ intereſt, ut maleficia puniantur, pag. 35. num. 40. & pag. seq. §. Similiter.
Reipublicæ intereſt, ſine metu, & periculo per itinera commeare, pag. 19. nu. 42.
Reipublicæ convenit, cauſas cito expediri, pag. 101. §. proinde.
Reviſio locum habet appellationibus, atque nullitatibus omiſſis, ut reus forſaſſis gravatus relevetur, pag. 103. n. 34.
Reus ex cauſa etiam abſolvitur, pag. 10. n. 39.
Reus ſine indiciis interrogari non poteſt, pag. 24. numer. 44.
Reus non ſolum teſtium dictis, ſed & præſumptionibus convinci poteſt, pag. 8. n. 27.
Reus ſi de teſtes pro repetitis, num audiendus ſit, pag. 62. num. 49.
✠ *Reus de decreto eſſe deferendum poteſt ſupplicare dominum Præſidem S. R. C. quod M. C. relationem faciat, & ubi Regia Audientia eſt delegata a Reg. Collaterali debet recurrere ad dictum Collaterale*, pag. 97. num. 3.
✠ *Reus non eſt interrogandus niſi legitimis præcedentibus indiciis, & ratio*, pag. 26. num. 7.
✠ *Reus habilitatur per palatium, & dantur defenſiones foras, ubi pœna eſt citra relegationem*, pag. 47. n. 2.
✠ *Reus ſine clauſula Monitus, ubi gravia ſunt indicia decipitur, qui credit non adeſſe dicta indicia*, pag. 128. num. 28.
✠ *Reus de pluribus inquiſitus ſuper omnibus interrogari debet cum clauſula Monitus, alias proceſſus erit nullus, ſi adſint indicia gravia*, pag. eadem num. 29.
✠ *Reus effectus ſuam depoſitionem ante defenſionis terminum, quid agendum*, pag. ead. n. 30.
Reus in omni tempore producere poteſt teſtes ad proban-

 dum-

Digitized by Google

dem innocentiam, pag. 43. num. 9.
Reus non poteſt defenſionibus renunciare, pag. ead. num. 14.
Sed limitatur in pluribus caſibus, ibidem num. 15.
Reus poſt proceſſus publicationem, & in gradu appellationis novos teſtes producere valet, pag. 100. numer. 15.
Reus quando cogi poſſit ad praeciſe, & congrue reſpondendum, pag. 19. n. 24.
Reus quiſ a Judice interrogatus, quando veritatem fateri tenetur, pag. 36. n. 45.
Reus quomodo interrogandus ſit in tortura, pag. 70. num. 98.
Reus ut condigna criminis pœna plectatur, quæ requirantur, pag. 7. num. 23.
Reus quandoque liberatur in forma, pag. 48. num. 1.
Reus quandoque liberatur in forma, pag. 48. n. 1.
Reus ut iterum poſt liberationem moleſtetur, urgentiora indicia requiruntur, ibid. num. 2.
Rex eſt Judex exemptorum, pag. 28. n. 13.
Rex uti Adminiſtrator Ordinum Equeſtrium delegare poteſt cauſas criminales Militum Ordinum Equeſtrium cum poteſtate puniendi capitaliter, pag. ead. num. 13.
Rex ſubditum indefenſum condemnans peccat, pag. 42. n. 3. Niſi ex juſta cauſa id faciat, ibid. numer. 4.
Rex poteſt appellationem reo auferre, & multo magis deſtuſionis terminum ad horas abbreviare, pag. 43. num. 5.
Rex poteſt modum citandi variare, & alterare, pag. 72. num. 5.
Rex poteſt ex juſta cauſa citationem tollere, pag. ead. num. 3.
Raptor puellæ, quæ libere, & ſua voluntate cum eo fugit, non peccat contra juſtitiam, pag. 152. n. 15. & 16.
Raptor an incidat in legis pœnam, copula non ſequuta, rationes, & Doctores pro utraque parte referuntur, pag. 153. num. 19. & 20.
Raptor an incidat in pœnam ordinariam ſi ſponſam ſuam de futuro conſentientem abducat, opinio affirmativa, & negativa adducitur, pag. 153. num. 27. & 28.
Raptus dicitur a verbo rapio, & eſt abductio de loco ad locum fœminæ honeſtæ, libidinis cauſa, & etiam intuitu matrimonii, pag. 150. nu. 1.
Raptus tunc dicitur, quando abductio fit ad finem retinendi, & occultandi, pag. ead. n. 2.
Raptus etiam dicitur, ſi raptor deprehendatur, antequam ad locum deſtinatum pervenerit, pag. ead. num. 3.
Raptus de jure communi non conſideratur in meretrice, pag. ead. num. 5.
Raptus conſideratus in meretrice, quando meretriciam vitam reliquit, & vitam ducit honeſtam, pag. ead. num. 6.
Raptus pœna eſt ultimi ſupplicii, pag. 152. num. 24.
Raptus crimen an committatur, & raptor mortis pœna plectetur, ſi puella libere, & motu proprio, raptorem ſequatur invitis parentibus, rationes, & DD. referuntur pro utraque parte, pag. ead. n. 15. & 16.
✠ Raptus etymon dicitur a verbo rapio, pag. 155. num. 3.
✠ Raptus definitio quid ſit, ibid. num. 2.
✠ Raptus delictum in genere quomodo probetur, ibid. num. 3.
✠ Raptus pœna eſt ultimi ſuplicii, ibid. num. 4.
Raptus verum violentiam requirit juxta opinionem Deciani, Theſauri, & Trivisani, pag. 154. numer. 26.
Remiſſio de adulterio ante litem conteſtatam facta, accuſationem annullat, pag. 145. num. 27.
Remiſſio incontinenti facta poſt litem conteſtatam, accuſationem quoque delet, pag. ead. n. 28.
Remiſſio mariti ante litis conteſtationem accuſationem tollit de medio; poſt litis conteſtationem, pœnam minuit, & præſertim fuſtigationem tollit, pag. 147. n. 56.
Remiſſio facta adulteræ, an adultero proſit, pag. 118. num. 67. & 68.
Receptator furis, & tibi furata an eadem pœna, quâ ſit puniendus, pag. 163. num. 18.
Reclamatio tollit ſententiam de medio, & reducit cauſam ad primum terminum, pag. 192. n. 2.
Regula, quod melius eſt reum abſolvere, quam innocentem condemnare procedit ſimpliciter, non in graviter indiciato, pag. 195. num. 14.
✠ Reincidens in delictum gravius punitur, pag. 97. num. 3.
Relatio nuncii eſt neceſſaria, ut Judex ad ulteriora procedat, pag. 196. num. 2. & 7.
Relatio nuncii an fieri debeat propria nuncii manu, pag. ead. num. 3. & nu. 8.
Relatio nuncii an fieri poſſit die feriato, pag. eadem num. 7.
Relegatio in Regno contra ruſticum in triremium pœna commutata eſt, pag. 185. num. 8.
Remiſſio cum pecunia obtenta, corruptionis ſpeciem continet, pag. 260. num. 10.
Remiſſio cum juramento celebrata, & per publicum inſtrumentum eſt valida, & non comprehenditur ſub diſpoſitionem Regiarum Pragm. pag. 205. num. 14. 15. 16. & 17.
Remiſſiones de jure communi, qualibet modo voluntate factæ erant validæ, pag. ead. num. 16.
Remiſſiones vigore ritus M. C. dupliciter fiebant, pag. ead. num. 17.
Remiſſiones a vaſſallis offenſis pro Baronibus offenſoribus, ubi ſint celebrandæ, ut ſint validæ, pag. 205. num. 2.
✠ Remiſſio facta Baroni in Curia ſua an valeat, pag. 206. num. 1.
✠ Remiſſionum capiendarum delegatio an poſſit fieri a M. C. ibid. num. 2.
Reo citato, & abſente, teſtes ad ſui defenſionem non admittuntur juxta Praxim, & Clari opinionem, quæ limitatur ab Auctore, pag. 198. n. 9.
✠ Reſidentia Principis in Civitate an facit putari graviora delicta, pag. 186. num. 2.
✠ Reſpectus ad Bitvarios an debeat haberi, pag. 188. num. 5.
Reſtitutio furti pœnam tollit, pag. 168. nu. 3.
✠ Reus exemptus an poſſit gaudere exceptione doli contra creditorem, qui recipit id, quod intereſt ab eximente, pag. 186. num. 9.
✠ Reus exemptus an teneatur reficere eximenti, & in quantum, pag. ead. n. 11.
✠ Reus an teneatur reſpondere interrogatis, pag. 200. num. 3.
Reus ſi eſt convictus ordinaria pœna plectendus eſt, ſi minus extraordinaria puniri nequit, ſed torquendus eſt juxta aliquorum ſententiam, pag. 194. numer. 3.
Reus de crimine tantum indiciatus, cauſa non apparente, præſumitur juſta, & rationabilis cauſa deliquiſſe, pag. 197. num. 10.
Reus ut juramento, & monito interrogetur, an gravia requirantur indicia, an levia ſufficiant; rationes pro utraque parte ponderantur, p. 198. n. 12. 13. 14. & 15.
Reus an juridice interrogatus crimen in conſcientia fateri teneatur, DD. ſententia pro utraque parte cum rationibus referuntur, pag. 199. num. 19. & alia DD. ſententia cum reſtrictione recenſentur, pag. ead. num. 20.
Rixa dicitur filia iræ, pag. 201. nu. 20.
✠ Ratificatio depoſitionis debet fieri, pag. 239. n. 2.
Ratihabitio mandato æquiparatur, ideoque ſecundum unam opinionem, ratum habens crimen ordinaria pœna plectendus eſt, pag. 260. num. 70.
Ratihabitionem quæ verba indicant, adducuntur ſcripta per Farinac. quæſt. 35. num. 6. et alia ponuntur per Auctorem, pag. 252. num. 82.
Ratum habens quod ordinaria pœna ſi plectendus adducitur Text. in capit. cum quis de ſentent. excom. pag. 261. num. 73.
Ratum habens tenetur ad damni reſtitutionem, & incurrit in irregularitatem ſecundum unam opinionem, pag. ead. num. 74.
Ratum habens quod ordinaria pœna plectendus ſit, quamplures per Auctorem DD. auctoritates afferuntur, pag. ead. num. 75. atque ponderationes.
Ratum habens ſecundum aliorum opinionem prout ve-

Digitized by Google

vius exiſtimat Auctor ordinaria pœna plectendus non eſt, pag. ead. num. 76.
Ratum habens non eſt vere cauſa, & efficiens delicti patrati, pag. ead. num. 77.
Ratum habens ordinaria pœna plectendus non eſt, quia in eo vera culpa non conſideratur, pag. ead. n. 78.
Ratum habens ſecundum alteram opinionem ad damni reſtitutionem non tenetur neque in irregularitatem incurrit, pag. ead. num. 79.
Ratum habens quod ab ordinaria pœna excuſetur, DD. authoritates, & ponderationes per Auctorem afferuntur, pag. ead. num. 85.
Ratum habens ut de rato teneatur, duo ſunt neceſſaria, pag. 262. num. 86.
Ratum habens, an per hoc habeatur pro mandante, pag. 63. num. 4.
Receptans nulliter forjudicatum, forjudicationis nullitatem oſtendere Judici valet, ut receptationis pœnam evitet, & devotione, pag. 229. n. 22.
Receptans forjudicatum amicum, vel conſanguineum mitius eſt puniendus, pag. ead. n. 25.
Receptatores ſimplices, ac receptatores, & participes eadem pœna ferendi non ſunt, pag. 228. n. 12.
✠ Receptatores forjudicatorum qui ſint, & qui forjudicati, pag. 230. num. 2.
✠ Regens in viſitatione an poſſit remittere homicidium caſu factum, pag. 231. num. 4.
Regula nempe quod licitum eſt mandanti, & quoque mandatario declaratur per Auctorem, pag. 258. n. 38. n. 40.
Regula ponitur qua Judex voluntatem inquiſiti demandati implicite indubie cum fuiſſe cuos eventu conformem arguere valet, pag. 262. n. 93.
Religione, & fide ſervanda ſunt, quæ ex inimicitiis revocantur in gratiam, pag. 244. n. 19.
Remiſſio, Concordia, & Pax in quo differant, pag. 224. n. 36.
Reos verberare moderate an licitum ſit, pag. 238. n. 3.
Reus tormento mala conſcientia ſive tormentis ſui ſponte confitetur, pag. 217. num. 2.
✠ Reus an interrogetur non præcedentibus indiciis, ad finem habendi judicia ex ore proprio, p. 216. n. 1.
Reus in termino ætatem probare poteſt, pag. 219. num. 4.
Rigor legis cum temperamento benignitatis ſubſequi debet, quando benignitas, non eſt contra rationem naturalem, ſed naturalem continet æquitatem, pag. 220. num. 13. & pag. 23. n. 20.
Ritus M. C. V. 244. interpretatur, pag. 310. n. 42.
Ritus M. C. V. 269. in quibus criminibus procedat, pag. 246. num. 4.
Ritus M. C. V. 246. diſpoſitio traditur, & num indiſtincte loquatur, pag. 246. num. 2. &. 12.

S

SEcreta loquutio cum percuſſore facit indicium ad torturam, pag. 61. n. 32.
Senex decrepitus torqueri non poteſt, pag. 69. numero 83.
Sententia triremium, vel mortis, lata a Curiis inferioribus non mandatur exequutioni, niſi remiſſam R. A., vel a M. C. V. pag. 103. n. 35.
Sententia forjudicationis, quando exequutio non demandatur, pag. 102. n. 47.
Sententia quando dicantur conformes, pag. 102. §. Conformes.
Sequeſtrans perſonam pœna mortis punitur, pag. 32. num. 22.
Servientes Curiæ ſine Judicis mandato capere poſſunt arma portantes, & rixas facientes, pag. 21. numer. 5.
Spontanea comparitio eſt innocentiæ ſignum, pag. 27. num. 1.
Spontanea comparitio tollit præcedentis fugæ judicium, pag. eadem num. 2.
Statutum quando dicatur loqui in rem, & quando in perſonam, pag. 85. num. 24.
Statutum, quod citatus intra certum tempus compareat, alias non audiatur, validum eſt, pag. 86. §. Sed contrarium.
Stylus Curiæ eſt pro lege ſervandus, pag. 73. §. Tamen.
Stylus Sacri Conſilii in deferendo appellationibus a convictis, & confeſſis condemnatis a M. C. V. pro atrociſſimis criminibus, traditur, pag. 10. num. 18.
Stylus Parlamenti Pariſienſis in denegandis defenſionibus reo læſæ Majeſtatis diſquiritur, pag. 45. numer. 24.
Strepitus judicialis in diebus feſtivis conquieſcere debet, pag. 28. num. 12.
Sanguinis indicium, pag. 130. num. 29.
Singula, quæ non valent, juncta juvant, cum exemplis, pag. ead. num. 27. & ſeqq.
Socius criminis, qui plures patitur defectus a teſtimonio arcetur, pag. 139. num. 23.
Sodoma, ac aliæ Urbes ob vitium nefandum concrematæ, pag. 138. num. 3.
Sodomia in ſpecie qualiter probetur, pag. eadem num. 11.
Sodomia de Jure Divino morte punitur, de Jure Gentium, & de Jure Civili, pag. 140. num. 31.
Sodomiæ crimen, licet adulterio gravius, tamquam contra naturam, adulterium tamen alio reſpectu gravius eſt, pag. 141. num. 61.
Sodomia ob crimen Dei ira provocatur, pag. 142. num. 66.
Sodomita convincitur per teſtes, ac per indicia, pag. 139. num. 25.
Sodomita an dicatur, ut ultimo ſupplicio plectatur, ſi priapum in ano immittit, ſemen vero extra emittit, pag. 140. num. 37. uſque ad 50.
Sodomitæ minores agentes ſeverius, quam patientes puniri debent, pag. 141. num. 65.
Sodomitati dictum an ſolum ad torturam faciat indicium, pag. 138. num. 12.
Sodomitati dictum an ad torturam ſufficiens ſit, pag. ead. num. 14.
✠ Sodomitati confeſſio quando facit fidem, pag. 142. num. 6.
Sodomitati dictum ſive maris, ſive fœminæ, ſive minoris, ſive majoris, ſponte, vel per vim, cum adminiculis ad torturam ſufficiens eſt, cum declaratione, pag. 139. num. 24.
Sodomitica conjunctione mundi Creator contemnitur, natura læditur, & Reſpublica offenditur, pag. 140. num. 30.
Stupra, & adulteria an mitius ſint caſtiganda, p. 122. num. 2. 4. & ſeqq.
Stuprata depoſitio, quale faciat indicium, pag. 129. num. 15.
Stupratæ quomodo dos conſtituenda ſit, pag. 136. num. 100.
Stuprata, quo tempore dos præſtanda ſit, pag. eadem num. 101.
Stuprator tenetur ad ducendum, vel dotandum pro ſtupro perſuaſionibus, & importunis precibus commiſſo, pag. 133. num. 57.
Stuprator tam in foro interno, quam externo obligatur ad conjugium, ob conjugii promiſſionem ſequutam, pag. eadem num. 58.
Stuprator an ad matrimonium teneatur, ſi diſpar ſit conditionis, nobilior, vel ditior affirmative tenet Auctor, pag. ead. num. 59.
Stuprator an in foro interno teneatur ad conjugium pro ſtupro patrato ficta matrimonii promiſſione, pag. ead. n. 63.
Stuprator an teneatur pro ſtupro voluntario, puella ſub parentum cuſtodia exiſtente, vel ea remittente, pag. 134. num. 69.
Stuprator an teneatur ad integram dotem, vel ad augmentum, pag. 136. num. 97. 98. & 99.
Stuprator quamplurium puellarum, qua pœna plectendus ſit, pag. ead. num. 104.
Stuprator puellæ immaturæ, qua pœna puniendus ſit, pag. ead. n. 105.
Stuprator in contumaciam exiſtens an ad dotem condemnari poſſit, pag. ead. n. 106.
Stupri conjectura numerantur, pag. 129. num. 15. & pag. ead. n. 26.
Stupri pœna, quæ de jure civili, pag. 130. num. 32.
Stupri violenti, quæ ſit pœna, pag. ead. n. 34.
Stupri pœna, quæ de Jure Canonico, pag. eadem num. 35.

Stu-

Stupri pœna, quæ de conſuetudine, pag. eadem n. 36.
Stupri pœna, quando locum non habeat, pag. 136. num. 107. & 108.
Stupri in maſculo etymon, & definitio, pag. 138. num. 4.
Stuprum unde dictum, pag. 128. num. 1.
Stuprum quid ſit, cum Auctoris ſententia, pag. eadem num. 2.
Stuprum triplex eſt, violentum, involuntarium, & voluntarium, pag. ead. n. 3.
Stuprum voluntarium, quid, pag. 128. n. 7.
Stuprum biſariè probatur, pag. ead. n. 8.
Stuprum quomodo probetur in genere in virgine, pag. eadem. n. 9.
Stuprum in vidua quomodo probetur in genere, num. 13.
Stuprum in ſpecie conjecturis probatur, pag. eadem num. 14.
Stuprum eſt crimen privilegiatum, pag. n. 21.
Stuprum in viduam concubinatus proteſtatione commiſſum non punitur, pag. 136. n. 103.
Stuprum quoque in maſculo committuntur, pag. 138. num. 1.
Stuprum hoc in genere quomodo probetur, & qualiter in maſculo provectæ ætatis, pag. eadem num. 5. & 6.
✠ *Stuprum quid ſit, & græce dicitur corruptio, & quotuplex, declaratur*, pag. 137. n. 1.
✠ *Stuprum, ut ſit punibile, quid conſtare debet*, ibid. n. 2.
✠ *Ob ſtuprum voluntarium fœmina non punitur*, ibid. n. 3.
✠ *Stupri etymologia dicitur a ſtupido, qui in Venerem ruit*, pag. 142. n. 1. & 2.
✠ *Stuprum in maſculo dicitur vitium nefandum, vel ſodomiticum a Civitate Sodoma*, ibid. n. 2.
✠ *Stuprum in fœmina præpoſtera Venera adhuc dicitur nefandum, vel ſodomiticum*, ibid. n. 3.
✠ *Stuprum in maſculo quid ſit*, ibid. n. 4.
✠ *Stupro commiſſo, quomodo probatur delictum in genere*, ibid. n. 5.
✠ *Stupri pœna, quæ ſit cum declarationibus*, ibid. num. 7.
✠ *Stuprum in puero*, vide *Sodomia*.
Sacrilegia non ſemper ultimo ſupplicio puniri conſtat, pag. 165. n. 8.
Sacrilegii pœna arbitraria eſt de jure communi, & de jure regni pœna ultimi ſupplicii generice non practicatur, pag. ead. n. 1. & 3.
Sacrilegium de jure canonico, etiam eſt ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, pag. 169. num. 181.
Sacrilegii pœna de jure communi eſt arbitraria uſque ad mortem, pag. ead. n. 12.
Sanctum officium nunquam a principio procedit ad pœnam extraordinariam omiſſa tortura, pag. 195. num. 16.
✠ *Senex an mitius puniendus*, pag. 174. n. 2.
Senex mitius eſt puniendus, pag. 173. n. 5. & 6.
Senex mitius punitur, ſi viribus, & intellectu eſt diminutus, pag. 164. n. 20.
Sententia in condemnando æqualiter eſt proferenda, ſi diſſonum paretur, pag. 163. n. 15.
Sepultura cum feſtinatione procurata veneni crimen indicat, pag. 191. n. 14.
Signa veneni ingeſti, & propinati familiaria ſunt, pag. 191. n. 9.
Singulis non eſt concedendum, quod fieri debet per magiſtratum, pag. 187. n. 3.
✠ *Sodomiæ crimen patratur à Turcis cum Januenſe, puniunturque pœna mortis, & concremantur cadavera*, pag. 164. n. 1.
✠ *Sodomiæ delictum quomodo conſtabat*, pag. eadem num. 2.
✠ *Stuprans puerum quinque annorum captus, & confeſſus, fuit furca ſuſpenſus, & cadaver concrematum metalli igne liquefacto*, pag. eadem num 5.
✠ *Sodomitatus confitetur, ſodomita negat*, pag. eadem n. 6.
Sodomita non confeſſus ad triremes fuit tranſmiſſus, & ſodomitatus etiam ad triremes, ne minor patiatur majorem pœnam, quam major, pag. eadem num. 7.
✠ *Solutio pecuniarum, quam facit volens excarceratum, eſt pro pœna ſua, non autem pro exoneratione debiti ipſius carcerati*, pag. 186. n. 4.
Specialia non ſunt multiplicanda in re criminali, pag. 137. n. 6.
Specialia in odioſis non ſunt multiplicanda, pag. 188. num. 6.
Statera & eligino ſecurior vivit homo, pag. 167. num. 8.
✠ *Statuta Chriſtianorum circa carnis delicta infideles comprehendunt*, pag. 160. n. 4.
✠ *Statutum an comprehendant caſum non expreſſum, quando ratio ideo verificatur, ubi de Regia Pragmatica, quæ adauget indicia contra condemnatos, & tortos de uno crimine, an comprehendat condemnatos*, pag. 178. n. 2.
Statutum mortis pœnam imponens, quando extraneum comprehendat, pag. 159. num. 3. & 4.
Statutum Chriſtianorum circa adulteria, aliave carnis delicta infideles comprehendit, pag. 159. num. 6.
Statutum, quod pro delicto imponit pœnam centum aureorum debent intelligi de illis aureis, qui currunt tempore delicti commiſſi, pag. 167. num. 12.
Statutum pœnale ſtrictiſſime eſt interpretandum, nec ultra verba extendendum, pag. 177. n. 4.
Statutum continet caſum non expreſſum, ſi in eo eadem ratio conſideratur, quæ ineſt expreſſo, pag. 150. num. 10.
Statutum pœnale contra eum, qui delicto cauſam præbet, & juxta l. quoniam multa facinora *ordinaria pœna tenetur, non extenditur*, pag. 188. num. 5.
Supplicium extremum contra hominem ſcandalum parit, & non exemplum, pag. 166. n. 8.
Sanctius nocentem abſolvere, quam Innocentem condemnare, pag. 212. n. 30.
Sommarum expenditur, pag. 215. n. 20.
Scientia ſicut dolus conjecturis probatur, pag. 224. num. 7.
Scientia duplex eſt præſumpta, & vera, pag. 224. num. 12.
Scientia vera quomodo probari poteſt, pag. eadem num. 13.
Scientia præſumpta pro imponenda mortis pœna ſufficiens non eſt, ſed vera requiritur, pag. eadem num. 14.
Severitas legum cum temperamento benignitatis ſubſequi debet, pag. 221. n. 20.
Severitatem, cum benignitatis temperamento practicare debemus, maxime in arbitrariis, & ſic juſtitiæ exemplo aliqua de cauſa videtur ſatisfactum, pag. 214. n. 10.
Statuta pœnalia, non quia aſpiciunt ſavorem Reipublicæ, ad caſus omiſſos extendi debent, pag. 226. n. 35. *ratio affertur per Auctorem*, ibid.
Statuta Ferrariæ loquentia in perſonam cenſentur ſcripta in rem, pag. 260. n. 67.
Statuto ſi locus eſt interpretationi hæc facienda eſt, ut minus lædat jus commune, pag. ead. n. 57.
Statutum ſtricte intelligi debet, pag. 259. num. 50. *non extendendum de uno ad alium caſum*, num. 51. *etiam ſi eadem conſideratur ratio*, n. 52. pag. ead.
Statutum an comprehendat mandantem, DD. diſtinguunt, an loquatur in rem, aut in perſonam, aut verbis generalibus, & communibus, aut non, pag. 259. num. 49.
Statutum loquens contra facientem, locum habet contra mandantem, & communiter tenent DD. ubi pœna determinata eſt a jure communi, pag. ead. num. 45. *ubi vero imponit pœnam, aut propter qualitatem augeat cum diſtinctione loquuntur*, ibidem num. 46.
Statutum ſtricte intelligi debet, & extendi nequit ad caſum omiſſum etiam in eadem, vel majoris ratione, pag. 220. num. 32. & n. 34.
Statutum contra cudentem monetam auream, non extenditur contra cudentem monetam argenti, pag. eadem num. 33.
Statuta non ſunt Judaice intelligenda, ſed ſecundum ſui ipſius rationem, & cauſam, pag. 229. num. 19.
✠ *Statutum pœnam imponens contra à dicentem ad ſcribendum contra mandantem*, p. 60. n. 3.

✠ Stat.

✠ *Stuprum quia ſit*, pag. 252. num. 1.
✠ *Stuprum in genere quomodo probetur*, pag. eadem num. 2.
✠ *Stupri commiſſi cognitione obſtetricibus, ſi fuerint diſcordes, quid faciendum*, pag. 252. num. 3.
✠ *Stuprum nn poſſit vi factum puniri ſine querela, & ſine vi, ad cujus querelam punitur remiſſive*, pag. 252. num. 4.
✠ *Stupri privilegiu probationum in hoc crimine*, pag. ead. num. 5.
Stuprum commiſſum e perſonam virginis, vel viduæ honeſtu eſt punibile à jure civili, pag. 150. num. 2.
Stuprum conjecturis, & argumentis probatur, pag. 250. num. 4.
Stuprator renitens contrahere matrimonium cum ſtupratu corporali pæn punitur de jure Canonico, pag. eadem num. 7.
Summa juſtitia, & ſuma miſericordia vitia continent, pag. 221. num. 21.
Supplicia exacerbantur, ui frequentia ſunt delicta, pag. 260. num. 21.

T

TEmpus aggravat delictum, pag. 10. num. 45.
Tempus, quo ratihabitio facienda ſit, pag. 68. num. 87.
Tempus carcerationis poſt ſetentiam decurſum excomputandum eſt exulato, pag. 00. num. 20.
Tentans aufugere e carcere qualiter puniatur? pag. 23. num. 32;
Terminus quantus ſit in Regno, pag. 77. num. 46.
Terminus in cauſa impartitur dimpletis exceptionibus, pag. 45. num. 25.
Terminus deſenſionis eſt Judicis arbitrio remiſſus, pag. 43. num. 8.
Terminus defenſionis per Principem abbreviari poteſt ad horas, pag. 43. num. 6.
Terminus ad probandum exceptiones concedendus eſt forjudicato, pag. 91. num. 45.
Terminus adverſus confeſſionem dandus eſt confeſſo, pag. 40. §. Confeſſio, & pag. 69. num. 92. *ſed quantus ſit*, pag. 41. §. Tandem.
Terminus ad exhibendum conſignatum, vel habilitatum, datur fidejuſſori, pag. 51. num. 21.
Territorium ſub nomine Civitatis *non venit*, pag. 106. §. Hic non.
Teſtis cur recipiatur coram Judice? pag. 11. num. 54.
Teſtis qualiter deponere debeat? pag. 113 num. 4.
Teſtis quomodo deponere debeat, ut concludat, & reus condigna pœna punitur, pag. 7. n. 26.
Teſtis quando dicatur ſingularis? & puta de ſingularitate teſtium, pag. ead. num. 26.
Teſtis inhabilis, ubi veritas aliter haberi non poteſt admittitur, pag. 7. num. 26. *Sed an quoad pœnam ordinariam?* pag. 50. num. 16.
Teſtis de quibus interrogari oportet, pag. 11. n. 54.
Teſtis quando dictum corrigere poſſit, pag. 17. num. 8.
Teſtis ſi delinquentis nomen non reminiſcatur, quid Judex facere debeat, pag. 113. num. 18.
Teſtis ſi rei nomen ignoret, & eum deſignet, quomodo fiet deſignatio, pag. 51. num. 15.
Teſtis negans interfuiſſe, ſi alias eſt convictus torquetur, pag. 17. num. 2.
Teſtis, qui facto interfuiſſe fatetur, & nihil vidiſſe dicit torquetur ſine alia variatione, pag. eadem num. 7.
Teſtis ſi unum extrajudicium, & contrarium in judicio fatetur, torqueri poteſt, pag. 18. num. 14.
Teſtis qui ſponte ad teſtificandum accedit, quando torquetur, pag. eadem num. 16.
Teſtis ſi a primo dicto recedit juſta cauſa non torquetur, pag. eadem num. 11.
Teſtis veriſimiliter informatus, attenta qualitate perſonæ, aut ſtricte carcere detinetur, aut a proprio loco aſportatur, aut leviter torquetur, pag. 19. num. 20.
Teſtis ut torqueatur unico convincitur teſte, dummodo dignior ſit, & agatur de indicio proximo, pag. 17. num. 5.
Teſtis varius, & vacillans in eodem examine torquetur, etiam non datis deſenſionibus, p. ead. n. 8.
Teſtis varius, vacillans, & contrarius, quis dicatur, p. 19. num. 22.
✠ *Teſtis varius quis ſit*, pag. 20. num. 6.
✠ *Teſtis contrarius quis ſit*, pag. eadem num. 7.
✠ *Teſtis debet reddere ſcientiæ cauſam cum aliis requiſitis & advertimentis*, pag. 118. num. 10.
Teſtis ſi italice loqui neſcit, quomodo interrogandus eſt, pag. 119. num. 12.
✠ *Teſtis ſi velit addere poſt ſubſcriptionem, quid agendum*, pag. eadem num. 13.
✠ *Teſtis interrogari non debet, an Titius hoc fecit*, p. ead. num. 15.
✠ *Teſtis quomodo interrogari poteſt de vita, & conditione*, pag. eadem. num. 16.
✠ *Teſtes non debent interrogari ad importunam interrogationem*, pag. ead. num. 17.
✠ *Teſtis quando poteſt corrigere ſuum examen, & quando negat, datur formula*, p. eadem. num. 22.
Teſtis varius, ut torqueatur, plura requiruntur, pag. 18. num. 9.
Teſtis torquetur, ut declaret, a quo fuit corruptus, pag. 19. num. 12.
Teſtis in criminibus atrocioribus torquetur ex proceſſu informativo, pag. 17. num. 3.
Teſtis vicinus quando torquetur, pag. 18. num. 18.
Teſtis ſi neget depoſuiſſe, prout ſcriptum eſt, an ei credendum ſit, pag. 19. num. 23.
Teſtis dictum in tortura pro veritate habetur, p. ead. n. 21.
Teſtis de viſu quando ſufficiens ſit ad torturam, pag. 56. n. 18.
Teſtis quando examinandus ſit, tamquam principalis in ſe, & teſtes quoad alios, pag. 18. num. 12.
Teſtis recipi debet citato reo, pag. 43. num. 11.
✠ *Teſti non recordanti nomen delinquentis commemorari poſſunt nomina*, pag. 119. num. 28.
✠ *Teſtium repetitionum formula*, pag. ibidem. num. 21.
Tex. in l. quoniam multa facinora, C. ad l. Jul. de vi publ. *expenditur*, pag. 11. num. 51.
Tex. in l. Dominus. horreorum, D. locati, *ponderatur*, pag. 19. num. 19.
Text. in l. 1. & 3. C. de exhibend. reis, *in pluribus limitatur*, pag. 21. num. 4.
Text. in l. 1. D. de effractoribus, *expenditur*, pag. 23. num. 29.
Text. in l. quisquis, ſi ad filias, C. ad l. Jul. Majeſt. *ponderatur*, pag. 111. num. 25.
Text. in l. eos, D. de cuſtod. reor. *declaratur*, pag. 23. num. 31.
Text. in l. earum C. de author. præſt., & in *l.* minor quaſi, D. de minor. *enucleatur*, pag. 103. num. 17.
Tex. in l. omnes, C. de pœnis, *ponderatur*, pag. 103. num. 20.
Text. in l. quis cum uno teſticulo §. examinatur, D. de re milit. *de quibus loquatur*, pag. 110. §. Et videtur.
Tormentorum plura genera enumerantur, pag. 69. num. 91.
Tortura unde dicta, pag. 53. num. 1.
Tortura dicitur experimentum periculoſum, pag. 54. num. 2.
Tortura eſt pœna gravior relegatione, pag. 64. num. 59.
Tortura omnem pœnam pecuniariam excedit, pag. 67. n. 79.
Tortura eſt loco teſtis idonei, pag. 19. num. 21.
Tortura quibus inferatur, pag. 70. num 95.
Tortura, ut legitime inferatur, plura concurrere debent, pag. 54. num. 3.
Tortura inferri non poteſt, niſi datis deſenſionibus, pag. 64. num. 58.
Tortura quandoque ad purgandam infamiam, & quomodo, pag. 70. num. 96.
Tortura ibidem infertur ad faciendum complices, pag. eadem num. 97.
✠ *Tortura inferri non poteſt niſi probatum ſit delictum in genere, & adſint indicia propinqua ad torturam, cum indiciis remotis Judex tenetur in Syndicatu*, p. 71. num. 2.
Tortura illata ad eruendam veritatem non irrogat infamiam, pag. eadem §. Ceterum.
Tortura non debet excedere horam, pag. 68. §. Et quia.
Tortura non adhibetur ante teſtium repetitionem, pag. 61. num. 41.
✠ *Tortura adhibetur in crimine ultra relegationem, & non eſt danda poſt prandium infra ſex horas*, pag. 71. ead. num. 3.
✠ *Tortura adhibetur quando pœna eſt ultra relegationem, ut num. 1. cum relegationis pœna ab uſu receſſit, & in Regno condemnantur ad actuale bellum, & præſidia clauſa*, pag. ead. num. 3.

✠ *Tortura cum funiculis formula*, pag. 111. num. 45.
✠ *Tortura inferri non poteſt in pænis pecuniariis, ubi imponitur pæna triremium, vel quando non eſt conteſtata lis, & datis defenſionibus*, pag. 20. num. 1.
Tortura non adhibetur lite non conteſtata, p. 62. num. 43.
Tortura non adhibetur, niſi reo impartiatur terminus ad ſe defendendum, pag. eadem num. 46.
Tortura teſtibus leviter adhibetur, pag. 17. num. 4.
Tortura, ut locum habeat contra teſtem, præcedere debet delictum in genere, p. eadem. num. 4.
Tortura purgat vitium variationis, & contradictiones, p. 19. num. 22.
Tortura facit perſonam teſtis integram, pag. 70. num. 96.
Tortura ex proceſſu informativo ut locum habeat, quæ requirantur, pag. 63. num. 53.
Tortura non intrat, ſi pæna eſt extraordinaria, pag. 97. num. 78.
Tortura adhibetur in crimine ultra relegationem, p. ead. num. 79.
Tortura in aliquibus caſibus repeti poteſt uſque ad tertiam vicem, pag. 68. nnm. 88.
Sed an data ex proceſſu informativo reiteretur, pag. 69. num. 91.
Tortura cum funiculis quomodo expletur, pag. 121. n. 48.
Tortus legitimis non præcedentibus indiciis, & confeſſus condemnari non poteſt, pag. 62. num. 39.
Tortus, & confeſſus tamquam cadaver, non habetur integræ fidei, pag. 60. §. Rurſus.
Triremis pæna ſucceſſit in locum damnationis in metallum, & deportationis, pag. 105. num. 7.
Thamar factum, pag. 123. num. 7.
Teſtes de confeſſione extrajudiciali deponentes, probant, etiam quod non ſint conteſtes, pag. 129. num. 20.
✠ *Teſtes ad quod ſint interrogandi*, pag. 199. num. 11.
Teſtes inhabiles indiſtincte admittuntur ad torturam, & ad pænam extraordinariam, pag. 125. num. 21.
Teſtes per januæ rimulas de viſu deponentes, non ſunt ſingulares, pag. eadem. num. 25.
Teſtes in eorum præſentia deponentes ſodomiam fuiſſe commiſſam, ſunt ſuſpecti de falſo, cum declaratione, & exemplis, p. ead. num. 26., & 27.
Textus in l. 2. §. qui puero, ff. de extraordinarius criminibus *dilucidatur*, pag. 257. num. 33.
Text. in l. unica. C. de raptu virg. *circa facultatem datam parentibus, & conſanguineis occidendi raptores interpretatur*, pag. 153. num. 17.
Text. in d. l. unica *interpretatur in verbo* virginum honeſtarum, pag. 151. num. 8.
Tortura eſt delicti indagatio, pag. 138. num. 17.
Thamar factum recenſetur, pag. 258. num. 19.
Terra crimen manifeſtat, pag. eadem num. 15.
Tempus decem dierum eſt brevis terminus, pag. 180. n. 5.
Tempus modicum, quando dicatur, pag. 157. num. 11.
Teſtes per rimulam oſtii videntes unus poteſt alium ſingulares non dicuntur, pag. 159. num. 1.
Teſtes inhabiles, ſi ſunt plures, quam tres plene probant juxta dictum Farinacii, quem vide, pag. 171. num. 10.
Teſtes, qui affirmant habere notam manum notitiæ rationem reddere debent, pag. 181. num. 3.
Teſtes notitiam manu habentes, & periti de comparatione deponentes diverſum non conſtituunt indicium, pag. 182. num. 12.
Teſtes habentes notam manum junctis adminiculis in civilibus probant, pag. 60. num. 29. *in criminalibus junctis adminiculis valent ad torturam*, pag. 183. num. 30.
Teſtes deponentes notam manum habere, quia pluries illam ſcribere viderunt, in criminalibus ad torturam probant, pag. 185. num. 31.
✠ *Teſtes quando non dicuntur ſingulares*, pag. 160. num. 3.
✠ *Teſtes producere an poſſit fiſcus in gradu appellationis*, pag. 193. num. 1.
✠ *Teſtes integri, qui*, ibidem num. 2.
✠ *Teſtes non citata Parte an poſſit recipere Judex*, p. 198. num. 4.
Teſtis unus a Fiſco receptus contra eum probat, pag. 191. num. 9.
Teſtium inhabilitas, quoad torturam ſuppletur, p. eadem num. 14.
Text. in l. inter pares *interpretatur*, pag. 184. num. 40.
Textus in l. quoniam multa facinora *dilucidatur*, pag. 189. num. 5. 6. 7., & 8.
Text. in l. quoniam multa facinora *non procedit contra eum, ob aliquam cauſam, quod jure, & licite violentiam infert* pag. ead. num. 10.
Text. in l. igitur, ff. de liberali cauſa *interpretatur*, p. 25 num. 9.
Textus in l. voluit 4. de interrogatoriis actionibus *explicatur*, pag. 200. num. 17.
Text. Geneſeos cap. 9. Levit. cap 24. Exodi cap. 2 Numeri cap. 35. *ponderatur circa homicidii pœnam*, p. 20 num. 8., & 17.
Text. in l. 1. §. ſi Divus ad l. Corneliam, & Textus in 1. C. eodem *in homicidii materia conſideratur*, pag. ea[d] num. 9., & pag. eadem num. 18
Text. in l. 3. patiatur, C. de Epiſcopali audientia *in homicidii materia ponderatur*, pag. edem num. 13.
Textus in l. tranſigere *in Regno reperitur correctus*, p. 205 num. 8.
Textus in l. qui ea mente, ff. de furtis *interpretatur*, & *expenditur* text. in l. exceptione, §. ſi quis non reſtitua[t] ff. de eo quod metus cauſa, pg. 162. num. 11.
Textus in. §. quatrupli de actionibus *interpretatur*, p. ead num. 12.
✠ Text. in l. 6. ff. ne quis *explicatur*, pag. 195. num. 3., & 8.
✠ *Tonſio monetæ diverſimod punita in ſimiliter tondentes* ibidem. num. 1.
✠ *Tonſionis monetæ perquiſito facta caſu, & ideo ſine interventu Judicis, vel Procuratoris Fiſcalis an probet*, p. 176 num. 2.
✠ *Tonſionis delictum in genere non ſufficit, ut ſint inciſæ monetæ, ſed requiritur ſi ſint inciſæ de recenti*, pag. ead num. 4.
Tormentum in re mali exempli, experiri debet, pag. 184 num. 39.
✠ *Tortura an poſſit imponi ex proceſſu informativo*, pag 176. num. 2.
Tranſactio licita in criminibus ſanguinis pœnam ingerentibus, pæna eſt minutiva, pag. 168, num. 3.
Tranſactiones juxta textum in l. tranſigere, C. de tranſactionibus, *in criminibus pœnam ſanguinis ingerentibus ſunt permiſſæ, & ratione*, pag. 203. num. 7.
Teſtes in termino non producti in criminalibus recipiuntur ut promptuarj ſcilicet non interrogantur ſuper articulis in genere, quia depoſitione habeant ad favorem inquiſitorum pag. 219. num. 2
Teſtes inhabiles, ſi pares patiuntur defectus non admittuntur ut plenam faciant probationem quoad ultimum ſupplicium quæ doctrina communiter eſt recepta, pag. 234. 19.
Teſtes quibus aliqua ratione imperari poteſt videndi non ſunt pag. 235. num. 9.
✠ *Teſtes negantes dictum in prima depoſitione torquentur & an ſtetur ſcripto*, pag. 139. num. 1.
Teſtis veriſimiliter informatus, & renitens, ut veritatem fateatur, in carcere detinetur, pag. eadem num. 2.
Teſtis ad deponendum renitens in cauſa capitali, & convictus torquetur, pag. eadem num. 2.
Teſtis convictus dicitur etiam dicto unico teſti, ſi omni exceptione major, & dignior ſit, pag. ibidem num. 3.
Teſtis ſi repetitione contrarium deponat, & in re ſubſtantiali in quo dicto perſiſtat torquetur, pag. eadem num. 4.
Teſtis in ſecunda depoſitione in re ſubſtantiali ſibi contrarius ſi ſeductionis ſuſpicio adeſt, ſciendum a quo fuit ſeductus torquetur, de hujus decreti vi ac praxi, pag. eadem n. [5]
Teſtis ſi fateatur non ita dictum, prout reperitur ſcriptum in judicio civili ſibi non creditur, ſed de Actuario, & a ratione, pag. ibidem num. 6. *cum limitatione*, ibidem
Teſtes ſi in repetitione negant, quod ab Actuario fuit ſcriptum in judicio criminali, quoad condemnandum, ſibi non creditur, neque Actuario, ſive Notario, & ampliatur etiam ſi muti teſtes ita deponant, & de ratione, pag. ea[d] num. 8.
Teſtes ſubſcripti, vel coram Judice recepti, ſi in repetitione negant, quod reperitur ſcriptum, de falſo puniri poſſunt pag. ibidem num 10.
Teſtes quando dicantur a Judice incompetenti nulliter recepti, pag. 214. num. 32., & 34.
Teſtis in propria cauſa deponens renunciare debet repetition[i] uſurarum, pag. 249. num. 36.
Tex. in l. experiuntur 14. ff. ad S. C. Syllan. expenditur pag. 215. num. 15. ac Doctrina Cujacii in l. fere ff. d[e] diverſis regulis Juris, pag. 17. num. 16. ac. tex. in l. auxilium §. ſed ad l. Juliam ad adulteriis, pag. eadem num. 22.

Tex.